
3 1761 08116924 5

LUMÍR

ČASOPIS ZÁBAVNÝ A POUČNÝ

ROČNÍK PATNÁCTÝ

1887

REDAKTOR A VYDAVATEL

JOS. V. SLÁDEK.

V PRAZE.
NÁKLADEM J. V. SLÁDKA. — KNIHTISKÁRNA J. OTTY.
1887.

OBSAH.

Básně původní.

Básně přeložené.

Povidky původní.

Povídky přeložené.

Články a pojednání.

pecká taktika. A nyní se tvářil udiveným, překvapeným. Klonil se hluboce až k zemi.

Zatím mladá židovka přinesla žádaný předmět. Žid vzal ji ho z ruky, dýchl na sklo, utřel rukávem, srovnal si brejle na nose a oddáliv pravici, v níž obrázek držel, mlasknul si spokojeně. „Pánbůh ví“ — zašeptal kochaje se chvíli ještě ve svém pozorování. „Kabinetní to kousek“ —

„Co stojí?“ — otázal se pán, chvějící se rukou, nedočkavě bera obraz z umaštěných pracek.

Žid neodpověděl hned; škrabal se nerozhodně za uchem. „Vzácný pán snad nevšimnul si dosud, že i na rubu jest malba — — portrét mužský . . .“

„Tážu se, mnoholi chcete za obraz?“ — otázal se pán rozhodně, s naléhající netrpělivostí.

Dcera zas řekla několik slov hebrejských. Otec podíval se na ni s jakýmsi obdivem. Vyslovil trochu nesměle číslici, jež mu napověděna.

Částka byla skutečně nestydatá. Prodavač i prodavačka měli za nevyhnutelné v zápětí zavěsiti několik nových frásí vychvalovacích.

Starý pán neřekl slova a zaplatil bez námitky nevšímaje si, kterak pan Josef krčí rameny a spíná ruce.

Chvíli na to ujížděl kočár z Liščího brlohu. Ulička byla oživena; neobyčejnou událostí pobouřeno veškeré její obyvatelstvo a i ze sousedství dostavily se posily.

Davy lidu různými poznámkami provázeli odjíždějící.

Také žid vyběhl z krámu a díval se za kočárem. Nával radosti z dobrého obchodu, uzavřeného právě, přešel kvapem. „Mohli jsme dostat aspoň dvakrát tolik“ — zvolal vyčítavě pohlednuv na dceru, ačkoli bez jejího pokynutí ani polovic přehnané částky vysloviti byl by se neopovážil.

„Věc nemá ani tolik skutečné ceny“ — odmítla židovka. „Víš to přece sám“ — —

„Nemá tolik ceny! Nemá tolik ceny! Pro nás!“ — bědoval žid.

A rozběhl se i ulicí, jako by pospíšiti chtěl za kočárem a pokusiti se o vyrvání ztraceného předmětu.

„Jaká už pomoc“ — těšila dcera nešťastného otce, když se byl po několika krocích zastavil a vrátil. „Teď je pozdě. Konečně myslím, že můžeme být s výdělkem spokojeni“ — řekla i vlastní probouzející se lítost potlačujíc.

„Spokojeni! Spokojeni!“ — opakoval žid neustávaje hořekovati. „Co ty jmenuješ: spokojeni?“ —

„A jak kdyby se byla věc dříve prodala“ namítla židovka v obraně. „Však zde jest zase signora“ — — pravila vidouc přibližovati se dámu.

„Co mně po tvé signoře! Dej mně pokoj, prosím tě!“ — mrzutě odpovídal žid. „Nezlob mě darebně!“ — A zatáhl se do pozadí krámu, aby oddal se tu svému zármutku. Rval si vlasy, bil se do hlavy, lomil rukama. Tvářil se jako člověk, který byl ošizen, okraden a tone v zoufalosti.

Dcera zůstala venku, ale také ona nejevila mnoho chuti zapřísti rozmluvu s příchozí. Odpověděla dosti lhostejně, nedbalým pokrčením ramen, když byla tato ji oslovila, přímo ke krámu se přiblížíc. „Přicházím opět v záležitosti vám známé“ — pravila.

„Jak že?“ — zarazila se potkavši se s odpovědí němou, ale dosti naznačující. „Můj bože!“ — zvolala pohlednouc kvapem za výkladní skříň a spatříc tu prázdné místo. „Kde jest miniatura?“ — —

„Prodána“ — řekla židovka chladně.

„Prodána?“ — opakovala dáma. „Prodána!“ — — Slovo tlumilo se v duseném zalkání.

„Ku podivu“ — poznamenala židovka. V okamžiku tom ji bodlo svědomí. Jaký to záhadný obrázek — pomyslila si. Kdo ví, co za tím vším nevězí . . . Okolnosti mohlo se opravdu snad řádně využitkovat — —

„Pryč je, pryč“ — poznamenala i sobě k upokojení, potlačujíc rostoucí nespokojenost se samou sebou. „Snad se brzo najde zas něco“ — řekla ustupujíc do krámu. Probudil se v ní zas obchodní duch. „Signoře možno že již teď zalíbí se něco jiného. A daleko více se zalíbí. Signora může ve všem pohodlí prohledat celý krám . . .“

Dáma nevyhověla zvoucímu pokynu; neslyšela snad ani lákavá slova. Nevstoupila; nepřekročila práh. Učinila krok stranou a zůstala státi před výkladní skříní, dívajíc se tupě, ztrnule na prázdné místo, kde před nedávnem ještě visel portrét krásné mladé dámy.

Po dlouhé chvíli teprve pohnula se a s krokem kvapným, jakoby prchnout chtěla co nejspíše odtud, odcházela.

Byla zajisté příliš zaměstnána sama sebou, nežli aby cizích hlasů zvuk dovedl ji upoutati — ale lidé, kteří tu všude v skupinách stáli, mluvili o věci, jíž i duše její zaměstnávala se. Maně se zastavila. Nedávná návštěva uličky byla výhradným předmětem všech zábav.

Ze zmatku smýšlének i domněnek i skutečných událostí zaslechla jen a podržela: hotel Trento . . . Hrabě . . .

* *
*

Hotel přijal vrátivší se kočár s oním chvatem, jaký v těchto místech způsobí vždy příjezd hosta zvláště vzácného.

Portýr chopil se dvířek. Zevlující tu podomek zatáhl prudce zvoncem a přiskočil pak rovněž ke kočáru, k němuž rozestavili se mžikem se všech stran se sletěvši černě odění skřítkové služební. Stáli tu všickni s šíjemi skloněnými, s tvářemi vážnými, čekajíce rozkazů.

Starý pán mlčky sestoupil s vozu a když byl zatím Josef vedle něho stanul, podepřel se o jeho rameno a dal se jím vésti.

Do skřítků jako když střelí. Polovice běžela napřed. Skákajíce najednou po třech schodech, předstihovali se, jakoby o závod šlo, kdo dřív bude nahoře. Zde se octnuvše, rozestavili se jako na povel v malebné skupení až ku dveřím čísla prvního, kam dva neb tři vnikli a rozsvítili několik svící.

Druhá polovice zatím utvořila zadní voj hostův. Kráčeli za ním, kroky své v měkkých kobercích dusíce ještě opatrným stoupáním na špičky, zastavujíce se, když on se zastavil, pomalu, zvolna vystupovali, s tvářemi slavnostně důležitými. Jeden z nich nesl okázale malý balíček vyrvav jej po mnohém zdráhání šťastně z rukou Josefových; ostatní neměli než jen ubrousky pod pažemi.

Portýr vystoupil pouze na třetí schod a stanuv zde provázel vystupujícího dále jen pohledem.

Sám majitel hostince vyšel z písárny a dostaviv se příliš pozdě, aby mohl být spatřen hostem, označil aspoň vzdání mu pocty lehkou úklonou a nadzdvihnutím kulaté sametové čapky se třpytným vyšíváním představujícím snítku vavřínu, jehož tato býčí hlava zajisté nejméně byla hodna.

Starý pán vystoupil konečně nahoru. Zastavil se a oddychnuv několikrát z hluboka, jakoby po vzduchu lapal, pustil se lokte Josefova a špalírem klonících se postav vešel malou předsíní do pokoje, jehož brána slavnostně byla již otevřena.

Několik z průvodců vehrnulo se za ním. Ten, který nesl balíček, předběhl a položil jej na stůl. Ostatní hlelěli se zaměstnati jak mohli. Jeden opravil knot svíčky; druhý shýbl se, aby se země zdvihl něco, co tu snad ani neleželo; třetí spokojil se tím, že na krku srovnal si límeček a povytáhl manšety z blýštících se rukávů černého fraku.

Nečekajíce na pokyn vytratili se všickni z pokoje. Jeden jenom zůstal chvíli ještě u dveří. „Přijdu sám oznámit co bude nařízeno“ — poučil pan Josef aniž by čekal na přímé vybídnutí pánovo, a poslední ze skřítků vystoupil, po zpátku, kloně se.

Starý pán usedl do lenošky.

Byl unaven patrně, zemdlen. Hlavu měl skloněnou. Dýchal těžce a řasy byly sevřeny, jakoby zavíraly se oči ku spaní. Ruce těžce spočívaly na modré látce opěradel lenošky.

„Mám přinésti snad něco k občerstvení?“ — otázal se starý služebník starostlivě nespouštěje zraků s pána.

„Nežádám pro dnes už nic než thé s obyčejnými zákusky. Až za hodinu však. Do té doby nechci být nijak vytrhován. Chci zůstat zcela samoten, Josefe.“

Rozkaz sice netěšil se souhlasu páně Josefovu, ale poslechnuto musilo přece býti. Pan Josef se vzdálil, trochu se ovšem hněvaje. Venku v předsíni k pokojům pánovým nedočkavě obklopili jej skřítkové. Přijali sdělení vůle hostovy dosti nevrle; nebylo v celku divu. Byli zklamáni v očekávání, ano dle mínění jejich vlastního zkráceni v nejspravedlivějších požadavcích. Takový host měl by večeřet aspoň jako Lucullus! — —

Starý pán obrátil se za odcházejícím sluhou a díval se chvíli na dvéře, jakoby přesvědčiti se chtěl, že opravdu odešel.

Pak vyňal koupený miniaturní portrait a zadíval se naň. Jaká to krásná tvář, svěží, mladistvá! Z celého zjevu dýchalo blaho, zářilo neskonalé, ničím nerušené štěstí — — Štěstí, které dávno uprchlo. Dáma na podobizně oděna byla v kroj, jaký nosil se v Evropě na samých počátcích století.

(Pokračování.)

Litevská píseň.

Báseň *Julia Zeyera.*

Že za les jel jsem ku své dívce,
to otec starý nevěděl,
prach na rouše a na bráníce
však tajemství mé pověděl.

Ó nekárej mě, otče starý,
dnes přivezu svou nevěstu,
hle, hrabe již můj koník jarý,
dej požehnání na cestu!

Když o půlnoci jsem se vrátil,
tu starý otec ještě bděl,
byl modlitbou si chvíli krátil,
teď v ústrety mi k vratům spěl.

A tázal se: Kdo noci temnou
ti, synu, svítil na cesty?
— Dvě jasné hvězdy jely se mnou,
dvé zlatých zraků nevěsty!

Krystall.

Črta přírodopisná. Napsal *Boh. Bauše*

…„Ona máti, kolébka, živitelka tvorů, byla potěšitelkou mojí, neboť počala divuplnou útvarností hlatí ke mně mluviti…“

Slova V. Želatina v historické novelle „Hlatipisec“ od Jana Eraz. Vocela.

Když po větším mraziku na čisté obloze lehké mráčky se tvoří a při klidném vzduchu sněžiti se počíná, lze na každém jemném vločku sněhovém pravidelnou podobu pozorovati. Jednotlivá hvězdička překvapuje krásným a souměrným tvarem; v padajícím sněhu ale spojí se více krystallů v chumáč, čímž původní úhledné podoby se zmaří k nepoznání. Přes tisíc různých tvarů sněhových krystallů bylo již popsáno a všechny vyznačují se šestipaprskovým uspořádáním, přesně hexagonálním, takže paprsky vždy stejný úhel mezi sebou zavírají.

I v pevném ledu možno poznati pravidelné uspořádání částeček, neb prochází-li paprslek slunce krou ledovou, tvoří se v pevné hmotě ledu dutinky šestipaprskovým kvítkům podobné. Jediný pohled na zamrzlé okno s kresbami kapradinám podobnými okazuje nám postup krystallisace par vodních.

Odpařováním přesyceného roztoku kamence, sody, salnytru, skalice obdržíme pravidelné tvary krystallů různého rázu dle podstaty té které soli.

Zde ubýváním rozpustidla probouzí se síla krystallisační, jindy zas smíšením dvou různých roztoků;

tak smíšením nedosyceného roztoku soli hořké a nedosyceným roztokem chloridu vápenatého počnou se tvořiti krystally sádrovce.

Dutiny hornin vyvřelých čediče, melafýru, porfýru, trachytu vyplňují se krystally volnými. kdežto v dutinách, štěrbinách, rozsedlinách a žilách vápenců, pískovců vždy narůstají krystally jednostranně vyvinuté.

Vzrůst krystallu nemá meze jako vzrůst rostlin a zvířat. Malý krystall kamence vložen do nasyceného roztoku téže soli zvětšuje se usazováním vždy nových částek pevných směrem ploch hlatí; plochy nabývají tu někdy různých rozměrů. ale úhly na hranách jeví podivuhodnou pravidelnost a stálost.

Zdaž každá hmota schopna jest vytvořovati krystally? Možno, ale ze zkušenosti dosavadní neznáme u všech hmot hlatí.

V mnohých hmotách zvlášť snadno rozpustných dají se síly krystallisační snadno povzbuditi; jako pečlivá ruka zahradníka vykouzlí pěstováním plánat odrůdy veliké a stkvoucí, tak daří se uměle dosíci krystallisací výtvory rozměrné a nekonečně rozmanité.

Avšak „ars est longa, vita brevis“; příroda vládne prostředkem, jehož člověk má namále — časem nesmírným, věčností. Každému znamy jsou krystally křemene, šestiboké sloupky jehlanem šestibokým ukončené, s ostrými hranami a rohy. Někdy jsou tak malinké, že jen mikroskopem je spatříme, a opět tak rozměrné jako klády. Před několika roky nalezeny ve Švýcarech v jisté jeskyni krystally, jeden váhy 138 kg., jejž „dědem“, a jiný 127 kg. váhy, jejž „králem“ nazvali. Ano jsou známy krystally vážící 700 kg., jichž hranol na sáh jest dlouhý. Jeskyně v Alpách a Sudetách bývají někdy v pravém smyslu vykládány krystally těsně vedle sebe vytvořenými. U Fischbachu byla taková sluj sedm stop v objemu a tři stopy zdélí; a v Bernském Oberlandu r. 1735 na jediném nalezišti, „Zinkenstocku“, tisíc centů krystallů vylámali.

A přírodozpytci marně vynakládají všechen důvtip a všechny prostředky, by cestou umělou jen nejmenší krystall křemene vytvořili; a tak je i s jinými hmotami.

Kolik věků uplynulo, nežli zmíněný „děd“ se vytvořil? Jakou věčnost činna jest tajemná síla krystallisační jen na zemi naší! Dávno, dávno před vznikem všeho života organického činné byly síly tyto, přivádějíce lad a sklad do hmoty světové nehotové, neustálené,

„chaosu zmatek překonal
již na počátku — prakrystall“.

Jakkoliv exaktní badání o podstatě krystallů vzniklo teprve v dobách nejnovějších, musily nicméně výtvory tak stkvělé a zvláštní upoutati pozornost již od dob nejstarších. Pozorování starých byla sice jen povrchní, plná bájek a domyslů, nicméně jest zajímavo sledovati památky, jak dalece z dějin kulturních se nám zachovaly.

Nejstarší památka mineralogická jest báseň „*Lithica*“, připisovaná pěvci Orfeovi, skládaná 500 let před Kr. Počíná líčením krystallu daleko široko zářícího; kdož s kamenem tímto v ruce do chrámu vstupuje, tomu bozi ničeho neodeprou. Položí-li se hranol ten na suché třísky, chytnou od slunce, ač kámen chladný zůstane.

Proslulý kámen *Iris* okazoval dle Plinia vidmo sluneční, římští lékaři používali broušených křišťálů za čočky palčivé; nádhera a přepych starých hromadily drahé kameny, mramory, kovy i rudy ve množství velikém, než po původu a vlastnostech podstatných málo kdo se tázal.

Čtyřicet století bádalo lidstvo po příčinách proměnlivé tváře měsíce, po původu čištění hvězd, komet a běhu těles nebeských. Krystall věčně stejný, nehybný, bez půvabu, pohybu zdál se mrtvým, dalšího badání nehodným.

Každý pohyb zaujímal spíše obraznost člověka. Příboj vln, ač také vždy stejný, zdál se hádankou živou, hybnou; let ptáků, burácení větru, tok vody jako pohyb těles nebeských nezdály se býti hrou náhody, anobrž svědky přítomnosti a proroky budoucnosti.

Krystall nebyl jim výkvětem říše minerální, ale výtvorem smrti, tuhého mrazu, z vody.

Slovo krystallos (*κρύσταλλος*) znamená „průhledně zmrzlý, ztuhlý, led“. Seneka líčí vznik prohledně takto: Když severní větry přes Alpy dují, mrzne voda a stává se trvalými mrazy vždy hutnější a hutnější, až konečně po odloučení všeho vzduchu kamenem se stane. „Jest to led,“ praví Plinius, „z nebeského vlhka a čistého sněhu, který tak zimě přivykl, že teplo nic více nad ním nezmůže.“

Šestiboký sloupec křemene vzbudil ovšem taktéž pozornost Plinia, on spokojuje se však poznámkou, že těžko jest příčinu toho nalézti.

Nic nedovoluje tak pohled do způsobu vzrůstu a bytosti krystallů jako štípatelnost. Výtečná štípatelnost sádrovce byla taktéž starým známa.

Než dlouhou dobu zůstala znalost mineralů vůbec na stupni, jak již Aristoteles a jeho žák Theophrast, pak Plinius starší, jenž co oběť vědychtivosti své r. 79 po Kr. zahynul, vědomosti současníkův svých sebrali.

Ve středověku obmezil se výklad krystallů na výmysly divotvorného vzniku a připisování jim báječných vlastností. Po zničení řecké a římské kultury jen Arabové pěstovali vědy přírodní. Arabský lékař *Avicenna* (980—1036) rozeznával kameny, hořlavé mineraly, soli a kovy.

Albertus Magnus, jejž vrstevníci jeho v XIII. století pro materielní vědění jeho čarodějem vyhlasovali, podivné věci zanechal ve spisu „de mineralibus“. Krystally dostávají tvar svůj silami nebeskými „virtutibus coelestibus et propriae elementorum commistioni“.

Paracelsus Theophrastus píše takto: „Avšak o krystallech a beryllech jest třeba věděti i o citrinech, že rodí se z hvězd sněžných, z nichž sníh pochází. Ve sněžných hvězdách jest taká síla koagelační, že snadno krystally tvořiti mohou. — —“

Vedle těchto učeně znějících domněnek, jimž jen usmáti se musíme as tak, jako po stoletích theorie naše potomstvu snad úsměv vynutí, přikládány vzácnějším kamenům magické divotvorné síly léčivé. Tak čteme ve starém herbáři z r. 1700:

Démant, adamant na levém rameni nošen chrání proti nesmyslu a divé zvěři, ve válce, proti jedu, napadům fantastickým a zlým duchům.

Achat chrání proti uštknutí štíra; utlučen ve víně způsobuje výmluvnost moudrou, líbeznou a příjemnou. *Rubín* vytahuje lupky z hlavy jako magnet železo.

Sardonyx, jenž dle Plinia (37. 2) tvořil ozdobu slavného prstenu Polykratova, Augustem věnovaného bo-

hům na oltáři Concordie, má sílu proti smilstvu a pýše. Smaragd chrání proti padoucnici, amethyst před opilstvím, safír člověka dělá veselým, čerstvým, nábožným, též granát obveseluje. Kdož rubín nosí, chráněn jest od zlých snů, a kdož slabé oči máš, potírej rubínem, pak nabudeš síly dřívější. Topas též před necudností chrání, chalcedon zapuzuje zlé duchy, smutek a strachy. Černý magnet budí lásku a svornost a beryll specielně jednotu mezi manžely udržuje.

Vedle domnělých těchto vlastností ztrácí mnohý kámen ceny tím, že hojněji se nalézá. Nero zakládal si na nádobě křišťálové tak, že pozbyv vlády nádobu roztříštil ve zlosti, „by století své potrestal a jiný z ní píti nemohl". Dnes možno za cenu nepatrnou od zvláštních sběratelů „strahlerů" na Sv. Gotthardtu, ve Wallisu neb údolí Chamounis koupiti krásných krystallů na kopy, ač sběratelé mnohdy s nebezpečím života na nejvyšších horách je vybírají.

Pravé studium krystallů počalo teprv po objevení dvojlomného vápence na Islandu.

Bylo to r. 1669, když památné čisté klence tyto u Helgastadu nedaleko Eskiljordu na Islandu v dutině černavé vyvřelé horniny (mandlovce) nalezeny byly. Dutina 12 metrů délky a 5 m. šířky byla vyplněna tímto průhledným vápencem, jenž mezi jiným výtečnou štípatelností trojím směrem vynikal.

Památné vlastnosti tohoto krystallu první popsal *Erasmus Bartholinus,* mathematik na slovo vzatý, jenž před tím již pozorování o tvaru sněhu provedl.

Stálost úhlů trojího směru štípatelnosti, vlastnosti chemické, elektrické, především ale dvojlom naplnil podivením badatele tohoto. Po dvě tisíceletí hledali zákon lomu v tělesech obyčejných a nyní objevila se látka, která zákon ten znova hatila.

Ve věnování pozorování svých králi Bedřichu III. dánskému nazývá Bartholinus vlastnost dvojlomného vápence tajemstvím dioptriky, „divadlo úplně nové na zemi naší, o jehož pravdě sice oči, ale nikdy rozum přesvědčiti se nemůže".

Objevení Bartholinovo dostalo se do rukou geniálního *Huyghense*, jenž pravým výkladem podstaty dvojlomu předstihl dobu svou, ani Newtonem nepochopen. Na výtečnou práci jeho se zapomnělo, takže Pařížská akademie vypsala cenu na rozluštění úkolu, který Huyghens dávno rozluštil.

Fresnel nalezl pak dvojlom v topasu, sádrovci, cukru, v nichž žádný z obou vln světla obyčejným zákonům lomu nepodléhá.

Tisíceré otázky naskytovaly se nyní badatelům na poli krystallografie. By poznaly se zákony rychlosti světla různými směry krystallem procházejícího, bylo třeba krystally krájeti, brousiti, z nich hranoly, desky, ano i koule brousiti. K operacím těm bylo třeba velkých a krásných krystallů přirozených, mělo-li se vniknouti do bytosti tvaru.

Starší mineralogové nemohli se nikdy odhodlati nejlepší předměty sbírky své takto obětovati; vládlť zde odpor jako proti vivisekci zvířat.

Studium poměrů symetrie na krystallech jest taktéž plod doby novější. Geometrické poměry jsou nyní v jednotlivých soustavách neklamně stanoveny, co zbývá, jsou detailní výpočty. Romé de l'Isle (r. 1783), zvlášť ale Pařížský abbé Hauy (1743—1822) razili zde dráhu.

Není účelem článku našeho vypočísti řadu jmen vědy novější, kde stanovena shoda tvaru se všemi vlastnostmi fysikálními, a zvláště poznání zákonů světelných na krystallech nevyčerpatelné zřídlo poznání vědě otvírá.

Chtěli jsme jen ukázati, jak pohlíželo se v dobách různých na zajímavé výtvory hmoty neústrojné; a tu zbývá ještě na jeden krásný sen upozorniti, o který věda mineralogii oloupila, sen o vzrůstu minerálů.

Mluvívá se o životu kamenů (srov. článek Zrost kamenů, Světoz. 1876). Jako něžný stroumek vykvétá aragonit, krapník, rudy manganové, stříbro i zlato na žilách rudných.

Slavný svého času botanik *Tournefort* (r. 1700) připisoval kamenům sloh organický, a *Robinet* (1763) měl za to, že v zemi koluje fluidum, které rozličné zeminy, oleje, síru a pod. obsahuje a dolům a ložiskům se donáší, kdež mění se v mramor, olovo, stříbro, jako potrava v žaludku zvířete v maso přechází. Na skupenině šestibokých krystallů křemene dokazoval, že nelze si mysliti vznik krystallů pouhým usazováním se částeček vně.

Malé krystally jsou prý jedinci nezralí; zralý smaragd jest prý barvy krásně zelené, nevyvinuté zárodky jsou bezbarvé, tak jako poupata růží nemají ještě barev. I že jsou ženského i mužského pohlaví kameny, mělo se za možné. Ovšem že zahrnovali mezi kamenné výtvory i otisky, korále, perle s mineraly. Rytíř z Holgeru napsal r. 1840 docela i pojednání „o pathologii minerálů" a dr. Scharff (1857) k vývoji krystallů přijal zvláštní životní sílu, kterou *ergasii* nazval. Síla tato zprostředkuje prý vzrůst krystallů z vnitř na venek jako u rostlin, což viděti prý z toho, že ulomený krystall se hojí tvořením nových ploch, hran a rohů.

V říši krystallů vidí všude snahu povznésti se ku vyšším tvarům rostlinným a dendritické tvary s kmeny a větvičkami budí v něm otázku, zda má před sebou ještě krystall aneb změnil-li se již ve skutečnou rostlinu.

Jakkoli překvapuje mnohdy podoba nakupených krystallů s tvary organickými, o vzrůstu ve smyslu rostlinném tu nelze mluviti. Prismatické krystally kupí se mnohdy jako travičky do chumáčů, ryzí měď tvoří strůmky, vápenec sráží se v podobách houbovitých, větevnatých, rampouchovitých, hroznovitých, hrachovitých, ale vždy děje se to nakupenín stejnorodých krystallků směrem nahodilým u sebe. Ano mnohdy úplně beztvárné hmoty nejdobrodružnější podoby rostlinné i živočišné napodobují.

Již starý chemik Glauber r. 1650 líčí strom železný, který se tvoří, poleje-li se chlorid železnatý roztokem silikatu, „z něhož ve dvou hodinách strom s kořeny, kmenem, větvemi podivuhodně vyrůstá". Četné podobné hříčky zabývaly mysli alchymistů, kteří doufali vzbuditi vzrůst rudných žil a vzácných kovů. Nyní známe podstatný ten rozdíl. Rostliny ty nejrozmanitější, jedovaté, léčivé, vonné, odporné z jedné hroudy čerpají potravu, z jednoho pramene pijí, jeden vzduch dýchají, ale svými ústrojí různé látky v sobě vytvořují.

Jinak u kamenů a rud. Stříbro má-li růsti, potřebuje opět stříbra, zlato opět jen zlata; má-li smaragd se vytvořiti, jest zapotřebí vzácných sloučenin beryllových. Jestliže alchymista z leštěnce olověného dobyl olovo a

z toho stříbro, nebylo uměním jeho kovy „zušlechťovati“, jak se domýslel, nýbrž látky tyto byly již zde, a jemu podařilo se jen jich byti.

Tedy vzrůst i šlechťování kamenů bylo jen pobloužnění badavého ducha, jako čarovné, léčivé divotvorné účinky krystallů rozplynuly se v niveč. Pozbyly tím ozdobné ty výtvory hmo neoživené ceny? Ó nikoli. Jen hlubší vědění blaží, opovati tvořivou sílu přírody, činnou od věčnosti, poznávati hluboký základ symetrie v nekonečné rozmanisti výjevů, zkoumati optické vlastnosti, jich vznik a paragenesis, konečně i jen kochati se v pohledu na stkvělé krystally, nahradí nám všechny vymyšlené bludy starších dob. Kdo nezná podstatu věcí, žije jen napolo. Jestliže staří národové klassičtí málo jen ve věcech těch prozkoumali, podrželi přece vždy živý smysl pro přírodu. Jen opravdová a namáhavá snaha nese ovoce ceny trvalé, snaha po pravdě, která jest

„. . . živné slunce duchového kraje,
jež posvěcuje všechen lidstva ruch.“

K práci, k lásce!

Báseň *Adolfa Heyduka.*

Kdo neji jaro, to jde zima k nám . . .
jak, ještě ma? Dost jí v lebce mám
a dosti jeí kolem vrchovatě,
chci jaro,ež si vykračuje v zlatě.

Však neci pro sebe ten jeho svit,
chci proodný ho kraj a český lid,
by soběám a potomkům, svým dětem,
zas mohčela ovíjeti květem.

Vždyť čas, jenž v rudých stopách hrůzy prch',
kde který byl, květ z českých skrání strh',
ó Bože můj, hle, jak ta tvář je bledá —
a nové růže posud marně hledá.

Však hlavu vzhůru, bděme, střezme zem,
a najdeme je zas, nechť pod sněhem,
jich vůně všem zpět věčného dá mládí,
jen pracujme a mějme se víc rádi!

Na bratrovu svatbu.

Načrtal *Jos. Havlík.*

Pan Bořivoj Kuňadra dostal psaní. Toť samo sebou nebylo by nic zvláštního, ale zde dlužno uvážit, kdo by a jakým byl pan Kuňadra a jaké bylo ono psaí. Další děj všecko vysvětlí. Zatím zkrátka sdělím,co následovalo, když listonoš odešel.

Pn Kuňadra sedě skrčeně za svým pultem kancelářským nejprve chvíli díval se na adresu, pak opět chvíli na pečť, dále vrtěl chvíli hlavou, konečně chvíli hledal nůžky aby obálku rozstřihnul, a potom netrvalo již ani čtvrt hodiny, byl s přečtením hotov. Zakýval opět hlavou, položil psaní a zamyslil se. V tom vešel chef. Chvatně poal obraceti listy velkého foliantu; vida jej ale druhým dveřmi zase odcházeti, nechal toho, vzal psaní a čet znovu. A opět zakývnul hlavou a řekl pro sebe odhodlně: „Toť se ví, že pojedu!“

Po touto velikém rozhodnutí musil nevyhnutelně dopřáti si kratičkého odpočinku. To znamená, že nemyslil zcela nic. Brzy ale začalo mu zlehounka vrtati mozkem, nebylo-li by snad lépe nejeti nikam; což mělo za následek, že jal se celou spornou věc přetřásati znova. A konec konců byl, že po všem uvažování, jímž mořil se přes hodinu, nemohl a nedovedl ustanoviti se tak ani jinak, pro ani proti. Zpropadené psaní!

Pan Bořivoj Kuňadra byl nucen jako obyčejně uchýliti se o radu a rozhodnutí k mocnostem vyšším.

„Mám — nemám, mám — nemám“ — počal šepotati s tváří starostlivou a omakával při tom pomalu knoflíky na silně opelichané bluze své od shora dolů, až při posledním vydechl: „nemám!“

Jelikož ale s touto odpovědí podivného orakulu svého nezdál se býti spokojen, počal omakávati opět knoflíčky u vesty, ale důkladněji, jakoby každý chtěl ukroutit, a zase šeptal: „mám — nemám“ . . . až došel k poslednímu, na nějž dopadlo: „mám!“

„Tisíc tentoc“ — zahučel, „což se mám zbláznit?“

I popadl list ležící na pultě a četl ještě jednou:

„— očekávám tedy, milý bratře, že aspoň ty na mou svatbu dojista přijedeš; odepiš *hned*, kdy mám poslat koně naproti a kam. Tvůj . . . atd. . . .“

Očekávat od pana Bořivoje Kuňadry něco jistě a žádat na něm, aby rozhodnul se *hned*, bylo tolik jako nasadit mu do hlavy celé hnízdo velkých červených mravenců. Bylť nerozhodným a ostýchavým až běda, nade vším rozmýšlel se úžasně dlouho; za každým krokem ku předu následoval hned zas jeden zpátky, za každým postupem z pravidla ihned couvnutí, a odhodlal-li se konečně přece k něčemu, pak div že se nezbláznil samou starostí, jestli je to přece dobré a jak mu to dopadne.

Pan Kuňadra byl zosobněná prostřednost. V prostředních letech, prostřední výšky, prostřední tloušťky. Ani mudřec ani hlupák, ani krásný ani ošklivec, ani švihák ani nedbalec. Při tom měl jednu manželku a tři děti, dobré srdce a modré oči, kaštanové vlasy a takové též vousy, a zvláštní znamení žádné. Nanejvýš to, že s každým dobře vycházel, poněvadž nemaje vlastního úsudku zcela moudře nikomu v ničem neodporoval. V úřadě dělal, co chtěl pan chef, doma pak, co chtěla manželka. Bylo to tak nejpohodlnější. Nač by si sám s něčím lámal

hlavu a konečně ještě dělal si snad nepřátele? Však on si každý řekne, co a jak by rád, a tu třeba jen dle toho se zachovat, a člověk má, když již nic více, tedy aspoň pokoj . . .

Co do společenského postavení byl pan Bořivoj Kuňadra činným členem berního úřadu na Pražském předměstí, tedy spolupůsobitelem při tom velkém šroubu na dobývání různých daní z kapes svých spolubližních. Za to mu jeho představený prvního dne každého měsíce vyplácel 61 zl. 25 kr., a přišel-li prosebníček žádat za lhůty k zaplacení dluhu, zajisté neopominul pokloniti se mu s uctivým pozdravem: milostpane adjunkte! Čím delší potřeboval lhůtu, tím uctivější bylo pozdravení —

Avšak to sem nepatří! Pan Kuňadra tedy seděl a přemýšlel, seděl a počítal jako v snění knoflíky u vesty i blůzy čtvrthodinku a ještě čtvrthodinku, a ještě nevěděl, má-li přece na tu svatbu vydati se čili nic.

„Pane adjunkte, ten výkaz restantů již nutně potřebuji“ — vyrušil ho nezbytný pan chef, jenž vyplácel mu každého prvního 61 zlatých a 25 krejcarů.

„Hned, hned!“ — chytil se přepadený za hlavu. Pan chef ale nevztáhl po výkaze ruku. Znal již, co takové „hned“ u pana Kuňadry znamená, a s posuňkem, jenž značil zřetelně: vždyť je dobře, známe se — opět odcházel.

„Hned, hned“ — volal za ním ještě pan adjunkt, rozehnav se oběma rukama po pultě, kdež za minutku zpřeházel a zmotal všecky papíry v jediný chumáč.

„Tisíc tentoc — to je k zbláznění“ — bručel — „všecko musí být hned a hned a hned!“

Téhož dne ale pan berní výkaz přece nedostal. Ba pan Kuňadra dopoledne jej vůbec ani nenašel, a když po dvanácté kancelář se vyprázdnila, musil zas v kupě všeho druhu blanketů a papírů hledati ztracený bratrův list.

Prázdnou síní jen popocházel starý sluha úřední, jenž byl vysloužilý vojín a vynikal mohutným šedým knírem à la Heinau.

„Což ten muž dnes nepůjde?“ zabručel po chvíli netrpělivě zježiv vous z grandezzou štábního profousa. A když to neúčinkovalo, zachrastil svazkem klíčů. „Ten muž“ ale při veliké rozčilenosti své ničeho neviděl, ničeho neslyšel, a že by s hledáním ještě dnes mohl být hotov, ničím ani dost málo na jevo nedával. Když šedivec toto vše zjistil, odevzkly hodiny právě půl jedné, což přimělo jej, že změnil taktiku. Rozdurdělá tvář jeho začínala se pomalu uhlazovat a nutit v projev úslužné oddanosti: rozježený knír přestal se nadzvedávat a jakž takž schlipnul, a pak to zadrkotalo: „že by tento uctivě prosil, aby směl milostpanu adjunktovi pomoct“ —

Výsledek byl pro oba uspokojivý. Za hodinu na to pan Kuňadra byl už doma, byl po obědě, a opět v kruhu rodiny své jako ve sněmu projednával otázku, má-li přece jeti nebo ne.

„Podívejme se na to klouče“ — rozumoval, „vzpomene ono si a ženit se! (Kloučeti bylo sedm a dvacet let.) Kde vzalo jen té kuráže? — Nu měl jsem ho vždycky nejradši, tomu na svatbu musím jít!“ —

Avšak ctěná rodina místo aby usnešení toto se schválením vzala na vědomí, činila ihned své vlastní návrhy. Jedna část chtěla horempádem jeti s ním, druhá zas byla toho náhledu, aby přes návrh pana otce přešlo se jednoduše k dennímu pořádku, t. j. aby zkrátka a dobře zůstal doma. A když žádným způsobem pro veliký rámus nedala se zjistit ani různost návrhů, tím méně pak určitá jakás na ně odpověď, utekl se pan Kuňadra opět k zamilovanému svému orakulu.

„Aby učiněn byl konec všem hádkám, uděláme to takhle!“ rozhodnul pevným hlasem. „Bedřichu, podej nůžky! Tak! Nyní ustřihneme tu z novin dva stejné proužky čistého papíru, na jeden napíšu: *pojedu*, na druhý: *nepojedu*; sbalím oba — ta — a teď, Bedřichu, klobouk sem!“

Přinešen úřední cylindr a pan Kuňadra hodiv do něho oba stejné svitky papíru začal jím jako řešetem točit a potřepávat.

Po chvilce komandoval znovu: „Růženko! Tys nejmenší — pojď a vytáhni mi jeden papírek! co na něm napsáno, platí a stane se!“

Rozhodnuto. Růženka jen ponořila ušmourané ručičky ke dnu vysokého cylindru a již podávala mu papírek. On vážně rozbaloval jej a za všeobecného ticha přečetl: „nepojedu!“

V shromáždění propukl jásot skutečně neočekávaný. „Sláva! Nepojede — nepojedeš! —“ rozštěbetaly se různé hlásky malých sněmovníků a šosy pána otcova domácího kabátu nalézaly se u velikém nebezpečí.

„Nu což — zůstanu tedy doma!“ podvolil se. Ale jen na chvilenku a s patrnou nelibostí. Ihned mu napadlo jej zase, že přece jen Františka měl nejraději a že by mu příslušelo jakožto nejstaršímu bratrovy svatby se súčastniti. A ačkoliv slavně a se vší určitostí prohlásil, že podrobí se prvnímu rozhodnutí, přece zase počal uvažovati: má-li či nemá-li. Výsledek byl, že po chvilce opět navrhoval: „Do třetice všeho dobrého, děti! Potáhněte znova a sice třikráte! Podle toho pak, co dvakrát vytáhnete, budu se řídit.“

A nedbaje protestů hodil opět papírky do klobouka a velel: „Vratislave, táhni!“

Tento ihned úkolu se podrobil a vytanul: *pojedu*. „Dobře, Vratislávku, teď ještě jednou!“ A Vratislávek podruhé a potřetí vytáhl: *nepojedu*.

Nový jásot. Pan adjunkt ale Vratislávka nyní zlověstným okem přeměřil a klobouk mrzutě odstrčil.

„A co bys tam dělal na takové svatbě?“ — spustil nyní závěrečnou řeč vůdce oposice, totiž paní adjunktová. — „Škoda peněz! Považ jen, co by tě ta cesta stála! Raději obrať peníze na domácí potřeby. Bedřich potřebuje zimníček a boty, Vratislav klobouk a kalhoty, Růženka celé šaty, a já sama nemám pomalu v čem ve svátek vyjít! —“

„Eh“ — utrhl se jaksi odmítavě pan manžel.

„Nu jeď si tedy“ — rozdurdila se ona — „k čemu všecky ty komedie? Beztoho ze všeho vidím, že chceš mermomocí se tam dostat. Rád bys zkrátka všecko užil sám, a na nás se neohlížíš“ —

„A ty zas ničeho mi nepřeješ,“ odsekl nevrle on, „jen tu práci, to dření a ty starosti.“ —

Domácí porada skončila s hněvem. Pan Kuňadra neřekl již tak ani tak a nanejvýš roztrpčen odešel do kanceláře.

Večer na to o celé věci ani se nezmínil. Také druhý a třetí den málo jen mluvil, a ač svatba teměř stále tanula mu na mysli, vyhýbal se úzkostlivě i každé narážce na ni. Hněval se a vzdoroval. Byltě přesvědčen, že páše se na něm bezpráví, ale umínil si, že snese vše odhodlaně

ač velice hnětlo jej, ba možno říci bouřilo celé nitro jeho. Bůh milý ví, co se to s ním tenkráte dálo. Žena měla pravdu, že mermomocí svatby chtěl dojíti true na truc všem orakulům i jejím protestům.

Jednak v úžasu nad touto jeho neústupností, jednak v naději, že přece jako vždy také tentokráte vůli její se podrobí, nechala jej vyhněvati se. „Však on obrátí sám —“ vyčkávala. Ale pan Kuňadra neobracel, tož počala tedy důkladněji o celé věci přemýšlet. Výsledek toho byl pak tento: „Bořivoj je jako dítě,“ řekla si, „dělá opak toho, co chceme. Že jsem chtěla, aby zůstal doma, on prosadit chce, aby jel; ale já zítra řeknu: jeď, a on zůstane doma.“

A když pan Bořivoj Kuňadra ráno opět odcházel do kanceláře zamlklý a opět ani obvyklým polibkem nerozloučil se s ní, postavila se mu v cestu právě u dveří.

„Bořivojku — pusu!“ řekla s šelmovským úsměvem.

„Ty asi o ni stojíš“ — odvětil on všecek zaražen, zastaviv se a samými rozpaky zčervenav jako kdys ona před 15 lety, kdy jednalo se o tu první.

„Nu?“ naléhala, „mám snad prosit?“

„Jdi mi,“ odstrkoval on zvolna hlavu její nevěda, jak honem se zachovati.

„Bořivojku, vidíš, nehněvej se! Já si to rozmyslila; proč bys odpíral si takové nevinné vyražení — jeď si jen, jeď!“

„Vždyť je dobře“ — bránil se slabě on, „což peníze?“

„Však to půl světa nestojí, a povyrazíš se, jen jeď, já ti to přeju“ —

„Už nemohu,“ lezlo na lep dítě Bořivojek, „vždyť zítra je svatba! Kdybych hned dnes psal, přijde tam psaní až zítra večer; pak teprv mohli by poslat koně do Votic. Kdy bych tam ale přijel? po svatbě — v noci!“

„Nu což,“ zamyslila se trošku, „snad se to dá nějak jinak zařídit, jen jeď!“

„I to už nejde! Nemohu, nepojedu už nikam!“

„Ale přece snad“ —

„Ne, nechci!“ — zavznělo rozhodně v odpověď. Po té zašelestilo něco jako nesmělý polibek a bouchly dvéře.

„Tak!“ oddychla si paní adjunktová, „nyní je dobře. Tak jsem to chtěla. Nehněváš se a zůstaneš s námi hezky doma!“ —

Pan Kuňadra vykročil z domu s úmyslem skutečně pevným, že nepojede. „Vždyť je dobře,“ hučel si resolutně do vousů — „nyní mne zase nutí, když vidí, že se hněvám, ale z justamentu nepojedu, ne a ne!“

Při této kuráži vydržel skutečně bez mála celé dvě hodiny, totiž tak dlouho, dokud v kanceláři pracoval. Jakmile ale na chvilku jen péro odložil, již zahloubal se opět v myšlénky o té prožluklé svatbě. Zpomínal, jak shledal by se tam se starou matkou, s bratry a sestrami, jež tak a tak dlouho již neviděl, a že by pobavil se zase se starými přátely a druhy z mládí. Všecky je viděl v duchu za stoly plnými mís, talířů a sklenic, a srdce zatoužilo poseděti si s nimi. Viděl ty fábory a rozmarýny za jejich klobouky i v ohlávkách vzpínajících se koní: hudba hraje, chasa výská, kde kdo je, směje se a zpívá. Každé oko se leskne, každičká tvář hoří, usmívá se, září . . .

„Eh což — žena má pravdu, snad by se to přece nějak dalo zařídit,“ opakoval si v duchu a postaviv se před velkou mapu Čech visící na stěně, měřil, počítal a kombinoval. —

Paní adjunktová div neomdlela, když v poledne mužíček hned ve dveřích s rozjasněnou tváří jí zvěstoval, že přece pojede. Ne že by ji bylo tak překvapovalo, že opět přeměnil svůj úmysl, tomu byla již u něho zvykla, ale proto, že plán její tak dobře vypočtený a promyšlený tentokráte tak nekřesťansky jí selhal.

„Poslechnu tě a pojedu!“ hlásil vítězoslavně.

„A máš dovolenou?“

„Mám.“

„Což peníze?“

„Však to půl světa stát nebude —“

„Přijedeš tam ale v noci —“

„I toto —“

„A kterak zařídíš to tedy?“

„Nepojedu Františkovou drahou do Votic, nýbrž západní do Příbrami. Odtud do Nečíně, rodiště nevěstina, jsou jen tři hodiny, tedy se tam snadno nějak dostanu a — překvapím je právě při obědě. Ti se budou divit! Co tomu říkáš?“

Paní adjunktová by toho byla řekla ráda hodně mnoho, ale nerada by si byla odporovala; pročež zůstala při svém posledním: jen jeď. Ale neznělo již tak odhodlaně a upřímně jako ráno, a pan Kuňadra nepovšimnuv si toho ani, v nejlepší náladě chystal si cestovní kufřík.

A ku podivu, veselý rozmar ten neopustil jej ani pak, když odpočítávala mu ona patnácte pěkných nových zlatiček s mnohým povzdechem a s mnohým ponaučením, jak má spořit a pamatovat, že Bedřich nemá zimníček a boty, Vratislav klobouk a kalhotky, Růženka šaty a ona zhola nic, že až stydno o tom povídat . . .

Mlhavé podzimní ráno. Pan Bořivoj Kuňadra choulí se v koutku železnicního vozu; mrazí ho po celém těle, a vlak unáší jej dále a dále od útulného krbu domácího. Tedy přece jede! Plaché oko jeho ale těká nesměle z místa na místo a dobrácká tvář jest tak nějak plna únavy a tesknoty, jakoby na pohřeb jel a ne na svatbu. Chvílemi urovnává si sporý plnovous, chvílemi bezúčelně vyhlíží ven do husté mlhy, a hlavou ustaranou s vlakem o závod letí mu celé hejno trapných myšlének. Je mu tak podivně okolo srdce. Kdyby seděl v kanceláři, byl by si zajisté cestu tu nejjasnějšími barvami vylíčil a trpěl by nevýslovně, že si ji odepřel. A nyní když jede, opravdu již jede, zas různé představy a strachy trudí mysl jeho a on přemítá, zdaž nebylo by snad moudřejší bývalo, kdyby byl poslechl a zůstal doma. Již skoro stýská se mu po těch, jež nedávno opustil, a necítí takové touhy po těch, k nimž se ubírá. V duchu pak s manželkou počítá, co marně utratí a znovu a znovu vrací se mu v mysl její slova: co taková svatba? Tak příliš navyknul si již říditi se jen jejími slovy, poslouchati jen jejích rad a smýšleti jen tak, jak ona smýšlí, že nějaká vlastní jeho myšlénka nebo dokonce samostatný čin, zmohl-li se vůbec na ně, vždy hnedlinko zdály se mu nejapnými býti a nemoudrými. Ubohý Kuňadro!

Ve Zdicích, kde musil vystoupit a čtvrt hodiny čekat, aby přesedl na vlak ke Příbrami, počala jižjiž klíčiti v hlavě jeho myšlénka, nebylo-li by lépe sečkat zde, až vlak pojede ku Praze a vrátit se pěkně zas k svým milým, kteří jej tak neradi pouštěli, domů. Že však ani

ve Zdicích čtvrthodinka netrvá od poledne do večera. jest samozřejmo, že pan Kuňadra naprosto nemohl s rozhodnutím svým býti hotov a taky nebyl. A jenom tomu lze přičísti, že dostal se až do Příbrami.

Zde mu štěstí přálo. Bylo o týdenním trhu. Hned „u koruny“ dozvěděl se od nádvorníka, že je tu povoz, jaký by mohl potřebovat: což dodalo mu zas kuráže k jízdě další. Honem dal představiti se pantátovi, kterému povoz náležel. I rozpředla se následující rozmluva.

„Tak milostpán by řekněme rád do Nečíně?“

„Ano.“

„No já jedu ještě dál a rád řekněme pána svezu.“

„Kdy pak se ale vypravíte? Já chci k Šaulovi na oběd. On totiž vdává dnes dceru, kterou si béře můj bratr, tož bych rád v čas se tam dostavil.“

„Inu ovšem, Šaulu řekněme dobře znám, a pán je ženichův bratr? No těší mne. Jen žádnou starost! Za dvě hodiny jsme tam. Jak pak ne? řekněme dva koně a prázdný vůz? pojedem jako s kočárem — “

„A kde to máte?“

„Přivez' jsem pár beček švestek na trh. Už jsou prodány a už je také skládají. Potom se jen trochu řekněme pokrmí a už pojičíme!“

„A co budu dlužen?“

„Eh což dlužen? Inu ovšem dlužen, ale to nebude tolik stát. Pakatýlek! Dáte kočímu padesát krejcarů a zaplatíte mu řekněme nějaký ten snědek tady.“

Ujednáno. Za půl hodiny kočí s prázdným žebřiňákem přijel a: „že trochu pokrmí“. Prohlédnul si spokojeně pasažera, přijmul pět šestáčků a poručil si „ňákou jitrničku a pivo“.

Od tohoto okamžiku panu Bořivoji Kuňadrovi nastala pravá očistcová muka. Nepostačil téměř z kapsy vytahovat hodinky, vycházet na blátivý dvůr a počítat, co ho to bude zase stát, než se jen od téhle „koruny“ dostane. Ale klid pantátův byl obdivuhodný.

„Nu což, Francku?“ obrátil se jen vždy na kočího. A Francek maje v žaludku „ňákou tu jitrničku“ a v ústech dýmající porculánku jen hodil hlavou: „Ještě mají oves“ — a bafčil dál.

Po čtvrthodince osmělil se pobídnouti jej sám pan Kuňadra.

„Ale nemají starost, milostpane“ — mínil Francek — „času je dost!“ A dopiv třetí plecháč obrátil ho významným zadrnčením uchem k šenkýři, jenž seděl opodál. Nalito znovu. Pantáta spokojeně bafčil a popíjel, protože dobře švestky zpeněžil, Francek s chutí bafčil a popíjel, protože tu bylo teploučko a věděl, že nic ho to nebude stát, a pan Kuňadra taky bafčil a pil, ale zas proto, aby utopil a zažehnal starosti své a zlost.

„Nu což?“ popoháněl zas po čtvrthodince.

„Jen dám ještě koníkům pít a už zapřahám“ — těšil ho Francek.

(Dokončení.)

Z našeho mladšího světa.

Výlet první.

Z knihy „O políbeních“.

Básně *Jaroslava Haasze.*

I.

Mé srdce jest jak žebrák chudý
jenž oči hořkou slzou rosí
a den co den v tom světě nudy
tě za objetí vřelé prosí.

Mé rty jsou vyhýčkané dítě,
vždy touží po tvém políbení,
jak vadnoucí květ na úsvitě
chce rosu mít a světlo denní.

A duše má je plaché ptáče:
když zaženou je prudká slova,
jde v blízkou skrýš a tiše pláče,
leč zítra přijde k oknu znova!

II.

Na nebi těžké chmury visí,
a vím, že je tak smutným kraj
a v stromů sten, jak pustne háj,
hlas mrazného se vichru mísí.
Však nežli přijde první sníh,
než na bělostných perutích
má píseň bude blízko tebe:
a sedne ku tvým nožkám malým
a bude rýmem neustálým
tvůj chválit zrak, mé zlaté nebe!
A jestli zimy stesk tě schvátí,
pak skolébá tě sladkým sněním
a blaženými zpomínkami,
když u krbu jsme dleli sami…
A budeš-li se ještě báti,
jak budou mračna halit nebe,
pak v měkkou náruč vezme tebe
a zahřeje svým políbením!

Popularita.

Báseň *Jiř. Tilšera.*

Jim posel Kaifášův dnes přinesl ten vzkaz,
by kříž ku popravě zrobili k Paschy době.
A širočiny své teď vzavše v ruce obě
peň stromu tesali vší silou, ráz a ráz.

I zavzněl v práci té k nim davu šum, a hlas,
jenž volal: „Sláva buď, ó králi Židů, tobě!“
To Ježíš z Bethfaye jel v slávě v onen čas.
A zástup veliký šel s ním. A cestu zdobě

lid stlal mu s jásotem svá roucha na silnici
a větve palmové. — I přistoupili blíž
a vzavše roucho své též prostřeli je v zem.

A Ježíš žehnal jim svým tklivým úsměvem
a zamyšlen jel dál.
A ti zas pracovníci
šli zpět po díle svém, by dotesali kříž.

Divadlo.

Báseň *Ilje Georgova.*

Když poledne se mezi domy vláčí
a mystický dech před budovou tvojí,
ó divadlo, se parou řeky stáčí,
rád ve svátek jdu řadou sloupů dvojí
zřít na tvůj zjev, jenž českou hrdost značí. —

Když večer, — v damašku a musselinu
tví hrdinové, jati tragoedií
až do nejzazších zápalů, v tvém stínu
svých kytic, věnců znojnou vůni pijí,
a tragoedky zří na laur na svém klínu!

Leč ve dne venku, v mrazu, v tuhé zimě
jak ptáci štvaní domů na terasse
pod sloupovím tvým, nesoucím tvé břímě
na schodech žebráků tlum rozvírá se,
jak žalu, hrozby, bídy zvrhlé símě…

A berlemi ty schody tepou chvíli,
a soustem skrovným hlad svůj zaháněji,
jak udeří zvon polední, jak pili
dav kolem nich… Tu sloupy vyprávějí:
„Hrát dráma!. . ale žít, kdo má dost síly?“ —

Na shledanou.

Báseň *Ant. Klose.*

Byla to jen chvíle malá,
co jste mi ten úsměv dala.
Bylo to, jak o čem sniva
mladý hoch kdes v koutku stranou,
když ta slova měkká, tklivá
zazněla mi „na shledanou!“
ale ten Váš slunný zrak
řek' mi více nežli tak. —

Ó zde jsem, ať nečekáte!
Bouře ztichla, svítá ráno
a v něm růže touhy planou,
jež, jak žití trnem tkáno,
sílily mne tolikráte
sladkým dechem „na shledanou!“ —
za dne jek a vedro, mráz,
večer děl jsem: „Uzřím Vás!“

A tak dny jdou, noci, leta.
Ale dnes již jako hranou
v ta má prsa rozechvělá
zní to slovo „na shledanou!“
Zrak mi hoří, mrazí čelo —
však-li „s Bohem!“ být to mělo,
přijďte drahý pozdrav ten
říc' mi ještě jednou jen!…

Fragment vzpomínky.

Báseň *Fr. X. Svobody.*

Kol zámku z lesů táhnou se stíny,
pod stromy šero v kolejích jest:
cítím teď vůni rozjeté hlíny
tam z ouvozů dlouhých, přespolních cest.

Do parku v stromy šero se sklání,
stín chodce splývá v aleji sliv . . .
Hlubokou píseň poslouchám plání
o těch, kdo žili, tomu, kdo živ.

Prosinec.

Báseň *Aloise Škampy.*

V celém už kraji mlhy se tkají
nad vlhkou zemí,
v role i lada prosinec padá
smutný a němý.

Pojď, milé dítě, v náruč mou —
budu tě chránit před zimou!

Chladno je hrudi, která se trudí
sama tu v světě,
touha ji hlodá — kdo ruku podá,
kdo obejme tě?

Pojď, milé dítě, v náruč mou
budu tě chránit před zimou!

Nevidno zraku do věčných mraků
slunko se skrývá,
písně i ptáci — všecko se ztrácí,
láska jen zbývá

Pojď, milé dítě, v náruč mou —
já ochráním tě před zimou!

H r o b.

Báseň *Bohdana Kaminského.*

Ať zasněženou plání jdeme,
či Saharou, ať dnem či tmou,
ať zítra, dnes, vždy nalezneme
na cest těch konci malý hrob.

A co nám z toho žití zbude,
dech májový či ostrý mráz, —
té upomínky všední, chudé,
svou travou stlumí malý hrob.

A mrazné vichry budou váti
tou tesknou dálí nade vším,
co nikdy, nikdy nenavrátí
víc jediný ten malý hrob.

A tak ten celý život dlouhý,
snů našich širý ocean
a nekonečné naše touhy
hle ukryje ten malý hrob. —

Tragedie Stillwaterská.

Napsal *T. B. Aldrich.*

I.

Jest právě před svítáním. Velká hradba borovic a hemlocků, která chrání městečko Stillwater před východními větry, vypíná se černá a neurčitá k obloze. Občas ozve se temný, kovový zvuk, jako stlumené zadrnknutí houslové struny, ze žabami obydlené bařiny, jež vroubí silnici. Pojednou vyruší se ptáci ve svých hnízdech tam v dáli v lesině a spouštějí v ten divoce a hlučně švitořivý chor, kterým ohlašují příchod nového dne. V jablkových sadech a mezi slivami těch několika málo zahrad v Stillwateru chytli se vrabci, červenky a sýkory onoho křišťálového crescenda a to ví Bůh, jak dovedou dělat tolik melodického hlaholu svými píšťalami, flétnami a flageloty.

Městečko leží v bezvědomí jako mrtvé. Snad ani duše neslyší tuto hudbu, leda ti, kdož bdí u postele pana Leonarda Tappletona, největšího boháče v městě, který leží už tři dny v posledním tažení a zajisté nevydrží do slunce východu. Anebo snad nějaká matka, konejšíc

v polou dřímotě budicí se děcko, ustane na okamžik a naslouchá polo bdíc, polo snic ptačímu zpěvu. Ale kdo jiný?

Hlahol náhle umlká — umlká tak náhle, jako byl začal — a vše je zas ticho v lesině. Ale není již tak temno jako dřív. Slabý pablesk bílého světla lze rozeznati roztrhanými obrysy vrcholů stromů. Potopa tmy ustupuje s tváře země, jako mohutné vody ustupovaly před věky.

Střechy a vysoké tovární komíny Stillwaterské nabývají v pološeru zvolna podoby. Jest to hřbitov, co tamto objevuje se zraku s tou příšernou architekturou obelisků, zlomených sloupů a jeden přes druhý nakupených náhrobních kamenů? — Nikoliv, to je pouze Slokumova kamenická ohrada s hotovým a nehotovým dílem nakupeným jako záveje — hřbitov v zárodku. Tu a tam v stranou ležícím statku kmitá se na dvoře lucerna: v chlévech a stájích krmí se záhy. S nachovou čepičkou vytřepává se kohout na nejbližší plot a pozvedá svůj drsně hlaholivý hlas jako nějaký rozhněvaný, starý kardinal, metající do světa kletbu Říma. Něco mihá se rychle po šedé zátočině u mýtního domku — vozík, s něhož někdo mrská schromlého koně. Bystrý větřík zaduje kolem a zapadá v lese.

Teď rozpíná se úzký pruh dvojbarevného zlata přes obzor.

Stillwater se poznenáhla probírá k vědomí. Slunce začalo se bleskotat na pozlaceném kříži katolické kaple a vkrádá se k holubům v kamenné zvonici velkého chrámu. Drobné plachetky pavučin třesoucí se tu a tam na ostřici zaplavených luk proměnily se v stříbrné sítě, a mlýnský rybník — později bude ocelově modrý — jest tak hladký a bílý, jako by byl pokryt jedinou, obrovskou, celistvou deskou ze Slokumovy mramorové dílny. Řadou platánů na severní ovrubě městečka jest viděti krychlovité staveni natřené protivnou hnědou barvou a obklopené se tří stran plochým přístřeškem — jest to jedna ze sedmi neb osmi podobných stanic navlečených jako indiánské korále na odbočce velké Sagamoreské železnice.

Slyšte! To je cinkot zvonků na vozíku pekařově, jak začíná svou objížďku. Z nesčíslných komínů dává kotoučící se dým svědectví, že starostlivá hospodyně, aneb, což jest v Stillwateru vzácnější, služka, — rozdělala v kuchyni oheň.

Komín jednoho domu na konci malého dvorku — posledního to domu na východním konci městečka a stojícího docela o samotě — nevysýlá kouř. Ale pečlivě ošetřovaný břečtan nad vchodem a velká citrýnová verbena v kořenáči u schodův svědčí, že dům není neobydlen. Kromě toho dostal malý korábek, jenž slouží za větrník nad jedním ze štítů a nyní ukazuje rovně k západu, novou přední plachtu. Jest to budova s mezaninem, o jednom patře s velkou rozložitou střechou, která pokryta jsouc zhoubovatělým, nenatřeným šindelem zdá se odpuzovati sluneční světlo, které na ni teď z plna dopadá. Hořejší i dolejší okenice v hlavním stavení jakož i na křídlech jsou pevně zavřeny. Slunce, jak se zdá, doráží marně na jizby tichého domu, který má až ku podivu nápadně posupný a vzdorovitý vzhled, jakoby se byl se zoufalou svéhlavostí a s úspěchem zatarasil před příchodem jitra; ale kdyby kdo byl stál v pokoji vedle ložnice v přízemi, — v tom pokoji se zamříženým oknem, — byl by viděl paprslek světla deroucí se skulinou v okenici a ukazující jako lidský prst na něco, co leží u krbu. Tento prst, stkvoucí se, nepohnutý a děsný ve své úsečné přesnosti, ukazuje na tělo starého pána Lemuela Shackforda, který leží zde mrtev ve svém nočním oděvu se zející ranou na čele.

V temnotách oné letní noci byl v Stillwateru spáchán skutek černější nežli noc sama.

II.

Toho jitra, když děvče Michala Hennesseye, — holčina šestnáctiletá, — donášela konvici s mlékem k zadním dveřím tichého domu, věděla, že přichází skoro o čtvrt hodiny později než obyčejně, i očekávala, že bude důkladně vypeskována.

„On již vstal a čeká na to,“ řekla dívka k sobě, vidouc, že jsou dvéře u předsíně dokořán. „To si to zase odnesu! Stále jenom bručí a chňape po člověku, i ať si přijdu kdy chci, je to vždycky buď tuze brzo nebo tuze pozdě. Člověk se mu nikdy nezavděčí.“

Marie zavřela za sebou dvéře a prošla kuchyní, dodávajíc si odvahy k vyslechnutí nepříliš lichotivého uvítání, které, jak se domnívala, ji očekávalo. Sluneční světlo venku bylo oslňující, ale prorážejíc zelenými žalusiemi, ozařovalo vnitřek domu pouze šedým, soumrakovitým pološerem. Když se dívka blížila ke stolu, kde byl talíř, vidlička a nůž přistrojen k snídani, spozorovala, zprvu poněkud neurčité tenkou tmavorudou čáru běžící kosmo po podlaze směrem od přijímacího pokoje a končící nedaleko kamen, kde utvořila malou loužku. Marie se rázem zastavila, sotva vědouc proč a nahlédla jako z pudu do sousedního pokoje. Potom, tlumeným výkřikem, upustila konvici s mlékem a tucet bílých potůčkův odrážejících se podivně od onoho jediného tmavočerveného pruhu, který ji byl z prvu tak zarazil, rozbíhalo se po podlaze kuchyňské. S očima jako přikovanýma na nějakou věc ve vedlejším pokoji couvala dívka zvolna a těžce vlekouc jednu nohu za druhou, až se dostala do předsíně; tu se rychle obrátila a vyběhla střemhlav na ulici.

Za dvacet minut potom věděl každý muž a žena a dítě v Stillwateru, že byl starý pan Shackford zavražděn.

Marie Hennesseyova musila toho jitra vypravovati svou příhodu stokrát, neboť každá minuta přivedla do bytu jejího otce nového posluchače lačnícího po podrobnostech z prvé ruky.

„Jak to bylo, Maroušku? Povídej to, milá dušinko!“

„Jenom se mne neptejte!“ zvolal Maroušek, tiskna si dlaně na oči, jakoby jimi chtěl zabrániti pohled na celý svět, ale cítě stále jakousi utajenou příjemně mrazící rozkoš, že může ten výjev prožiti ještě jednou. „Bylo skoro tma v tom druhém pokoji a tam byl leže ve svém čecheli s tváří obrácenou ke mně, tak přísný až strach, zrovna jakoby chtěl říci: ‚Jdeš pozdě s tím mlékem, ty jedna huso!‘ tak mi totiž říkával.“

„Ale on přece nepromluvil, Maroušku, dušinko drahá?“

„Ani slovíčka. Byl mrtev jako špalek, toť víte. Bylo tak ticho, že byste byli slyšeli, jak mi srdce tluče, jen že ono ani netlouklo, kdež pak! Mně vypadla konvice z ruky, jak pak také jinak, a potom, jak jsem jen mohla po zpátku ven a oči pořád na něm, bojíc se smrtelně, že se zvedne a řekne mi ta slova.“

„Ubohé dítě! a takové kuřátko jako ona musí budit hned ráno zavražděného člověka!“

Toho dne bylo v Stillwateru málo aneb nebylo vůbec nic pracováno až na továrny a i v těch scházeli lidé. Značný počet dělníků z Miantowonské železárny a kamenického závodu Slokumova — Slokum zaměstnával asi sedmdesát neb osmdesát lidí — pobudovalo po ulicích ve svých bluzách, nebo obstupovalo v hloučcích kolem hospody pokuřujíc z krátkých hliněných dýmek. Ani jedno klouče neobjevilo se u malé cihlové budovy stojící poblíže mýta Pan Pinkham, učitel čekal celou hodinu na jukající žáky, potom otočil klíč v zámku a šel domů.

Nedooblečené ženy s ubrusem nebo smetákem v ruce stály v průjezdech nebo vyhýbaly se s oken hovořice tlumeným hlasem se sousedkami na chodníku. Ve stech vzdálených měst byla zpráva o předměstské tragedii již přečtena a zapomenuta; ale zde hrůza zůstala domovem.

Před domem na Welchově ulici kupil se stále se měnící zástup. V komnatě vedle kuchyně shromáždila se vyšetřovací komise. Nádvoří, končící na jedné straně vchodem do domu, bylo po každé straně na několik loktů obstoupeno řadami umouněných a udivených dětí, které považovaly za věc samu sebou se rozumějící, že posmrtný examinator Whidden doslovně „zasedá“ na mrtvole, — ten pan examinator Whidden, slaboučký, neškodný, mírný mužíček, který by se byl neodvážil sednouti si na mouchu. Pan Whidden byl právě prošel, bledý a říčný, k jevišti svých teď již tak málo znamenajících povinností.

Výsledek vyšetřování na místě činu byl očekáván lidstvem venku s horečnou netrpělivostí. Pan Shackford nebýval oblíbeným člověkem; byl to tvrdý, lakotný, náruživý muž, kráčející bezohledně a bez lítosti svou vlastní cestou. Byl právě opakem oblíbenosti, avšak byl také po dlouhou dobu vynikající osobností v Stillwateru a to svým bohatstvím, svými nekonečnými processy a svou výstředností, kteréž důkazem byla již jeho svéhlavá umíněnost žíti docela o samotě v tom opuštěném a příšerném starém domě, který měl od této chvíle obývati pouze jako strašidlo. Nicméně neměl tu strašiti sám, neboť nyní si vzpomenuto, že byla tato místa již v držení jiného příšerného obyvatele. Bylať před dávnými lety zemřela pod toutéž střechou nevysvětlenou smrtí jakási vdova, jménem Lydia Sloperová Tato náhoda vryla se hluboko do živé obrazotvornosti Stillwateru. „Vdova Sloperová a starý Shackford se vzali,“ podotknul jeden místní humorista vtipem pernějším než obyčejně. Dvě strašidla zařídila si teď v neblahém tom domě hospodářství a což teprv nelze očekávati od strašidlového potomstva!

Zástupu na ulici se zdálo, že se posmrtní porota nesvědomitě dlouho radí o svém nálezu a když ten nález konečně pronešen, byl přijat jen s praskrovným uspokojením. Po marnotratném plýtvání soudcovskými rozumy ustanovila se porota na tom, „že smrt Lemuela Shackforda byla způsobena ranou na levém spánku, zasazenou nenalezitelným nástrojem, v rukou nejaké osoby neb osob neznámých.“

„To jsme také věděli dřív,“ zareptal hlas v zástupu, když advokát Perkins, — dlouhý, vychrtlý muž s rovným černým vlasem, — aby ulehčil veřejnému očekávání — oznamoval nález stoje na prahu dveří.

Záhy z rána byla theorie o samovraždě nabyla na okamžik víry a tu a tam držel se jí ještě někdo s houževnatostí vlastní lidem, kteří si neradi lámou hlavy přemýšlením. Avšak přijetí této theorie předpokládalo víru, že pan Shackford, když se byl usmrtil jedinou ranou, ukryl velmi důmyslně nástroj, kterým to byl učinil. Ne, to nebyla samovražda. Naopak, jsa dalek toho sáhnouti si na život, učinil pan Shackford, jak bylo patrno, velmi pečlivé přípravy, které mu měly na ten den živobytí zabezpečiti. Na stole bylo již od večera k snídani prostřeno, do kamínek bylo naloženo uhlí a uchystáno k podpálení, a kotlík s vodou na čaj nebo kávu stál připraven na ohništi. Dvě fakta byla jasná a nepopiratelná: předně, že byl pan Shackford zavražděn a za druhé, že pobudkou k zločinu bylo uloupení peněz, které, jak se všeobecně myslilo, choval nebožtík v nedobytné pokladně ve své ložnici. Zámek byl vylámán a méně cenný obsah pokladny, hlavně papíry, rozházeny po kobercích. Mezi papíry nalezen jeden, na kterém, jak se zdálo, napsán byl seznam peněz v bankovkách i zlatě, které uloženy byly v skříni. Nějaká listina byla roztrhána na drobné kousky a hozena do koše. Při bedlivějším zkoumání ukázalo se tu a tam z některého slova, že to byla nějaká listina právní. Kousky byly vloženy do obálky a dány k uschování páně Shackfordovu právnímu příteli, který je zapečetil a rovněž uzavřel pečetí šuplata psacího stolku, jenž stál v rohu a obsaboval ještě jiné rukopisy.

Nástroj, kterým byla osudná rána zasazena, — neboť ohledáním ukázalo se, že to byla pouze jediná rána, — netoliko nebyl k nalezení, ale i sama jeho podoba vzdorovala všem domněnkám. Rána, jak vypadala, nepoukazovala na jakýkoliv nástroj známý porotcům, z nichž někteří byli zkušení strojníci; byla jeden a tři čtvrti palce dlouhá a velmi hluboká na obou koncích; v prostředku sotva že pronikla do lebky. Tak zvláštní zářez nemohl býti učiněn záčepím kladiva, protože záčepí jest vždycky zakřivené a rána byla rovná. Připadnuto na dláto, jakým otvírají se bedny. Snešena dláta všech velikostí vyráběných v továrnách, ale žádné neshodovalo se s ranou; všechna byla buď příliš široká nebo příliš úzká. Konečně byl zářez tak tenký jako ostří kuchyňského nože.

„To neuděláno žádným nástrojem zdejším,“ prohlásil Stevens, dílovedoucí z hladičského oddělení kamenického závodu Slokumova.

Vrah nebo vrazi vešli dveřmi u kuchyňské předsíně, jejíž jednoduché uzavření na petlici bylo vylomeno. V měkké hlinité cestičce vedoucí od postranních vrátek ke kamennému schodu byly stopy, ale Marie Hennesseyova tak rozšlapala a setřela jich obrysy, že bylo teď už nemožno je přesně změřiti. Napolo uhořená sirka byla nalezena pod kuchyňským žlabem, patrně tam pohozena od lupičů. Byla to zápalka z oněch, jaké lze pouze rozžehnouti třením o proužek lučebně připraveného papíru přilepeného na krabičku. Poněvadž žádné krabičky tohoto druhu nenalezeno a všechny jiné sirky v domě byly jiné výroby, bylo nahořené dřívko uschováno. Nejbedlivějším pátráním neobjeveno ničeho více. Živ byl pan Shackford viděn poslicí v šest hodin minulého večera.

Kdo spáchal ten zločin?

Tuláci! odpovídal Stillwater jedním hlasem, ačkoliv ležel Stillwater poněkud stranou od hlavní silnice a tulák — hořký květ civilisace zaváté do Ameriky ze zámoří, — nebyl tenkráte ještě tak často vídaným na cestách Nového Anglicka, jako o pět neb šest roků později.

Avšak bylo to nesnesitelné nemíti theorie: zbývala jen ta, nebo žádná, neboť podezření neobracelo se na nikoho z městečka. Pravda, že byl pan Shackford ve sporu s některými korporacemi a měl processy s více než jedním ze svých sousedův; ale pan Shackford nevyšel ani z jednoho z těchto sporů vítězně a nějakou pomstychtivostí se zločin vysvětliti nedal. Kromě toho byla zde loupež tak na biledni.

Ačkoliv se množství kolem domu Shackfordova ztenčilo asi na půl tuctu pobudů a méně živé ulice zapadly opět v obyčejnou tam tupou ospalost, bylo přece povětří nasyceno jako fluidem elektrickým. Veškerá obec nalézala se v onom stavu tlumeného rozčilení a podezřívání, které žádné slovo patřičně naznačiti nemůže. Nejnepatrnější okolnost byla by vzbudila víru ve vinu kohokoliv; a v skutku byli v Stillwateru lidé docela schopní zabiti svého bližního za mnohem menší cenu, než za hotové jmění páně Shackfordovo. Přes celou tu theorii o tulácích napaden byl téhož odpoledne naprosto neškodný pojezdný prodavač plechového nádobí, který se byl v místě neukázal již několik neděl, i stržen jest, jak usmívavě jel městem, se svého zbožím se lesknoucího vozíku a byl by to hned na místě krušně odnesl, kdyby náhodou byl nezakročil synovec nebožtíkův pan Richard Shackford.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Ve starém parku.

Báseň *J. V. Sládka.*

Ten starý park tam pod zámeckou věží
ve slunci poledním tak plný dumy leží.

Kol cesty zarostlé, již k pádu nachýleny,
se táhnou alejí lip vydoutnalé kmeny.

Habrové špalíry je vroubí s každé strany —
od těch dob rokoka, jak jsou tak poeuchány!

Uprostřed jednoho — stín lip se táhne k němu
ční Neptun zvětralý v rozpadlém vodojemu.

V sežloutlém lupení na trávníku a v mlází
řad guirland kamenných a puklé leží vázy

A v listném zákoutí, kde větve prosychají,
rozbitý starý Faun se s Dryadkou svou tají.

Vše tu tak spuštěné a vyžilé a charé
i samo slunce zdá se vybledlé a staré.

A přec tu zpívá pták a v prázdném vodojemu
jak Neptun mračí se, — vine se svlačec k němu.

Tak svěží, porosen, tak jako z mlhy stkaný,
jak své jej krásce kdys dal šlechtic pudrovaný.

Své krásné, „chère Doris", jíž ve slavičím pění,
jak plouskal vodojem, dal první políbení.

Své krásné, chère Doris, jež tam na zámku s věží
s tím puklým srdečkem sto let již mrtva leží.

Co jest poesie?

Pan L* d'Orfer, jeden ze spoluredaktorů nejnovějšího časopisu francouzského „Vlna", který jest organem tak zvané školy symbolické, jíž přezdívají škola úpadku, chtěl místo předmluvy k svazku svých básní, které teď již se tisknou, podati definici Poesie. Obrátil se roku 1884 k čelným poetům a spisovatelům francouzským s krátkým dopisem, v kterém žádal, aby každý zcela dle svého přesvědčení a směru definoval záhadné to slovo. Většina a to velká z vyzvaných považovala patrně pana d'Orfer za blázna a udělala s jeho dotazem to, co se obyčejně v takových případech dělá, hodila stručný jeho list do koše a neodpověděla. V čísle ze dne 18. dubna, v 2. čísle „Vlny" podává skoro po dvou letech pan d'Orfer výsledek svých dotazů. Odpověděli mu nejvíce přívrženci jeho směru. Klademe sem zajímavé ty odpovědi, neboť jsou nejlepší definicí — ne snad poesie — nýbrž celého směru symbolického neb úpadkového.

I.

Definovat poesii — ale toť holá nemožnost, milý d'Orfere! Všichni, kdož se o to pokusili, udali pouze malý díl toho, co poesie opravdu jest.

Tak esthetikové i básníci.

Ostatně to, co zveme poesie, mění se dobou. Druhdy byly to hexametry seřaděné jako šiky pěšáků, šedivé a kráčející v taktu. Hugo, Baudelaire a Gautier rozbili ten šik a oděli v zářící barvy ty jednotvárné řady těch nudných a šerých párků. Moderní básníci kroutí slovíčka a frase a dělají z poesie to, co Binet v Paní Bowary dělal ze dřeva, „jakýsi druh práce ze slonové kosti, složené z půlměsíců a vyhloubených sfer, z nichž jedna do druhé zapadá a vše jest jako obelisk". Na štěstí přes tyto hračky slov a zvuků jest poesie něco jiného a v době utilitarismu, v němž žijem, a myslím, že má po stopě Baudelairea a Verlainea býti ostnem duchů unavených, něco neurčitého jako hudba, něco, při čemž lze sníti o světě jiném, vzlétnouti dál nad amerikánské to vězení, jakým jest život v Paříži.

To vše, co tu povídám, není definice poesie, ale jak jsem nahoře pravil — nemohu to jinak říci.

J. K. Huysmans.

II.

Drahý pane d'Orfere!

Uhodil jste mne pěstí do obličeje svou neuadálou otázkou a jsem celý spleten. Píšete krátce: Definujte poesii.

Zničen koktám toto:

Poesie jest výraz mystické stránky jsoucnosti a to lidskou ve zvláštním rhytmu vždy případném; ona jediným důkazem našeho skutečného pobytu na světě st jedinou opravdovou prací duševní.

Na shledanou, ale omluvte mne.

Stéphane Mallarmé.

III.

Přivedl jste mne do týchž rozpaků, jaké zakusil onides, když král Hiero se ho ptal: Co jest Bůh? ník vyžádal si nejprve jeden den k tomu, aby mohl om přemýšlet, pak dva, pak čtyři, atd. a konečně , že čím déle o tom přemýšlí, tím jest mu to zá-nější.

Poesii nelze definovati, je to štěstí pro nás a pro nebo kdyby se někomu podařilo směstknati ji do té formule, nikdo by se více do ni nezamiloval. Ne-a by více to zvláštní kouzlo, že ji nelze definovat.) necítil a kdo nevyslovil, že v tom jest právě její zlo největší? Celkem ať tu běží o Boha, krásu, vděk mění, nejvzácnější bude nám vždy taj, to, co nedá se ovi i, to znamenité, co dělalo zbožňovatele, mystiky, ence, tak jako nadšené a horoucí přátely poesie.

Martha.

IV.

Položil jste mi děsnou otázku tím, co jest poesie? ždý básník definuje ji dle svého temperamentu a nej-trnější ji nedefinují vůbec. Mně jest poesie sympati-m tlumočením světa; výrazem věcí, vztahy, jež mají jež by měli míti vzhledem k mravní podstatě člo-a. Z toho jde, že *srdce* má v poesii hlavní úlohu.

Veršování pak jest seřadění a vybírání slov tak, aby oho povstal hudební dojem, který doplňuje výraz slovní. to umění vymoci na řeči největší stupeň její účinlivosti.

Porovnání jest podstatou poesie. Účelem obrazů , aby povaha něčeho vznikla tím, že se zhlíží ta věc, iž běží, ve věci jiné; porovnáním teprve vznikne idea azy jsou potřebné zvlášť k vyslovení citů. Srdce lze pati jedině analogiemi a nikoli definicemi, které eho obor docela nespadají. K vyjádření pocitů hledá ník obrazy jen pudem a to takové, jež jsou citu pří-né, snaží se společné rysy viditelných předmětů a ne-itelných citů postihnouti a vyloupnouti. Tím jest nucen lati ve všem jen to, co lidské jest. Antropomorfismus, nevědomosti, jest současníkem poesie, která jej dobře itkuje. Poesii jest hlavním nepřítelem vědecká methoda, ré nemá důvěru k ryzí sympatii, ale silnou podporou jí věda a to svými důsledky, které se týkají srdce věka, pojednávajíce o jeho postavení v přírodě a vše-ecném osudu tvorstva.

Hudba jest system přirozených značek v tom smyslu, jsou společnými znaky pro záchvěvy duševní. Tím jest hudba výrazem vášně. Básník má hledět ji vykořistit a má, chce-li se vyjádřit, přinutit ji k slovnímu výrazu, který lidi chápou.

Vidím však, že jsem vám napsal, milý kollego, disertaci a ne prostou definici, ale to je tím, že soustava umění jest neobsáhlá.

Sully Prudhomme.

V.

Jako vybírá mezi škodlivými nápoji a kouzly čaroděj šepotaje mystická slova kabaly, tak básník svírá myšlénku v háv drahokamů a kovů zlatnické práce, tesá ji v úběl neb v bronz ji lije, halí ji v malované mlhy snů a odívá ji duhovým třpytným pozlátkem slz, jimiž jasně zpívaje valí se ručej křišťálový.

A jestliže kouzelník nebo básník nevyslovují svá zaklínání v jistém a určitém pořádku, nestuhla-li pod jich rukou slova neb verše v jediné nezměnitelné formě, pak jen prostřední umělec, jen učeň kouzelnický nadarmo se namahal a dílo ať báseň ať kouzlo bude mu věčně nepodajné vzdorovati.

Charles Vignier.

VI.

Poesie jest pokus vyjádřiti něco co se vyjádřiti nedá.

X.

VII.

? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ?

Jean Moréas.

VIII.

Odmršťuju otázku.

Pasteur.

IX.

Poesie jest umění říkati excentrickým způsobem největší banalnosti.

Josef Caraguel,
bardophobe.

Poznámka redakce. Aby se čtenář orientoval, připomínáme, že jediný Sully Prudhomme nepatří ke škole symbolické nýbrž jest jedním z prvních zástupců bývalého „Parnassu“, jehož pokračování — zda rozvojem či úpadkem, to ukáže budoucnost — jest nejnovější skupina poetů symbolických.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček.“

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . . 1 zl 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové

Listy přijímame jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod odpoledne.

ROČNÍK XV. 10. ledna 1887. ČÍSLO 2.

Thorwaldsen.

Báseň *Karla Kučery.*

Den hasnul znáhla nad velebným Římem.
Jak zlatý pták, jejž stihla smrtná střela,
tvář slunce v skonu chvěla se a mřela;
z červánků krve obětným co dýmem
vzduch plnil se a nocí padal k zemi.
Již boží lampa věčná, měsíc bílý,
po vlnách nebes ostýchavě plílí
jak bludná loďka; stromů haluzemi
zář jeho bledá sněhové co pýří
na pažit padá, v okna velká míří,
za nimiž dílna mistra Thorwaldsena.
Po stěnách, v koutech obrazů soch stíny
se mihají jak bílé pavučiny,
jež vzduchem tíhnou s ptáky v podjeseni.
Kol blahé ticho; v dálce zvonů znění,
list, suchá snítka vánkem povznesená
kdes mdlým jen šustem v mistra padá snění.
Již mnoho dnů tak nečinně a němě
jak socha živá k sochám svým se druží
Thorwaldsen mladý, hrdé sklání témě.
Sen míjí jej jak motýl blínu květy
a bledé líce horečnou plá růží.
Bol hluboký se na duši mu věší
jak chmel divoký úponkovou směsí.

I vzpomíná, jak toužebnými vzněty
z mlh severu, tož z rodných, dánských luhů
v Řím věčný spěchal, na tu svatou půdu,
v níž umění svou nesmrtelnou duhu
v zem připjalo, by po paprscích její
duch lidský z bídy všednosti a bludů
se v nebe vznesl, bohů ku šlepěji.
Duch jeho mladý vichřicí a bleskem
se do pralesů umění dral chmurných,
svou pernlí v mžik duby lámal třeskem
a obraznosti ve kotoučích burných
zář nebes pil, však stezky neznal žádné,
jež ku vítězství vedla by jej k cíli.
Tak bloudil v pralese, jen echo zrádné
mu bilo v sluch, cit Herkulovy síly.
Nuž do Říma! Tam jako ve kolébce
duch tvůj se ztiší, hlas mu šeptal v hloubi,
tam vše napsáno rylcem, štětcem, dlátem,
co vřelo dosud ve člověcké lebce,
tam minulost se s přítomností snoubí
jak moře s mořem, tam svým majestátem
v tvém oku vzníti zář, v tom oku slepce,
nesmrtná krása a svou vůlí bohů
na pravou stezku pošine tvou nohu.

Tak přišel v Řím a v díla mistrů slavná
hned celé dny se hroužil, v noci zase
sny jejich vléval v lampu svého snění,
s níž dlouho bděl. Tak duše neúnavná,
jak lovec po stopě, po každém hlase
šla zkoumavě, jenž v tomto zápolení
se ozval v nitru. Ó ty šťastné chvíle!
Jak toužebně vždy spěchal v dílnu svoji,
sny, myšlénky ty byly ovce bílé,
jež se zvonečky s pastvy v těsném roji
v svůj domov tíhly a on pastýř s nimi.
Jak tiše k němu tulily se doma,
kdy v krbu rozžav dmýchal v jiskry, dýmy
a píseň rodnou k tomu šeptal rtoma!

Kdys v taký večer zápas skončil vnitřní.
Slast jakás tvůrčí, peruť nevidomá
se chvěla dílnou, tepnami a skrání,
máv rukou svojí, mocným zvolal hlasem:
„Ó Hellado, tys hvězdice má jitřní!
již cestu znám v té okeánské pláni,
jež umění se zve, ty nesmrtelným klasem
vše dosud živíš, třeba sterým věkem
nás vzdálena jsi, jako prostor hvězdný,
tvůj paprsk přec i čas proběhne bezdný.
Tys břečťan živý lidstva nad propastí,
neb je-li umění, ty kojilas je mlékem,
a krása je-li, ty jsi její částí!
Tvé službě, dláto, zasvěcuji ruku,
vším jiným pohrdám. Tys rouno zlaté,
já Jason jsem, jenž přes strádání muku
je draku vyrval, tlamě sirou vzňaté.
Nuž toho reka, symbol svého boje,
uhnětu z hlíny — zaplaň, hvězdo moje!

majesratny
Zpod přilbice planul
mal zlaté
Svaly vzpjaté
— tak heros statný
i svou stanul,
paluby a moře
: Kolchidy břeh matný
na obzoře.

em spokojený
první píseň
e číši záhy,
náhle opojený,
dá plíseň.
miž stejné snahy
ráždil v své dílně,
ili své soudy.
který blesknou
, neomylně;
n řeči tesknou
roč popel, troudy
iří?
eň ku oltáři,
než v budoucnosti
a jich zbývá ještě
s výše mračné
v jízdě kvačné
a karavan kosti,
yly času deště
a snaha marna
jho spoutat jarma,
lo se znova
jenž chová,
předlo dumy —
jná Židů mana.
jiných hesel ruchem.
ý nerozumí,
kloňme se uchem
nichž cválá naše žití
bití —
eň dozpívaná. —"
n v své probděl dílně.
vuky slov těch hrůzných
n padaly silně.
ouř citů různých
lo vnitřním mrazem
le vzduchem mává
jedním rázem
va hlava.

o dnů již němé
ám svým se druží
rdé sklání témě
čnou plá růží.

Tou ranou náhlou, jíž Jasona zničil,
jak podťal by též žití svého kořen,
snů, nadějí; stín pochybnosti vztyčil
svou peruť ohromnou, v níž mistr vnořen
se ve vidinách potácel jak chorý,
bez víry v sebe, v umění své vlastní.
Přec temnem tím jak paprsk zabloudilý,
jak peříčko, jež ptáče ztrácí v letu,
se lístek růžný s kalicha chvěl zory
a citové se probouzeli slastní
jak v chvíli tu, kdy mistrů řeckých díly
svou měřil sílu, zářnou zíral metu —
S tím jednou usnul; duma započatá
dál v spánku rostla: Smutnou vidí pláni,
kol sloupy zvrácené, soch torsa zlatá
v zdí ssutinách se lesknou číše, vásy.
Uprostřed sarkofag se šeří velký,
na deskách vnějších růží věnce, pásy
se v arabesek vinou plápolání,
v nich, nad nimi se v rojích živé včelky
kol tetelí a tiché písně bzučí:

„Duch Hellady jsme: v ssutinách zde, rumu,
o bozích dál spřádáme věčnou dumu.
Jak běduá Styx ať lidstvo kolem hučí,
za jiných hesel staví sobě modly,
náš chvějný let zde v sarkofagu prodlí,
až lidstvo bludné po staletí běhu
jak vlasatice k slunnému zas břehu
člun přiváže, by pod antickým nebem
se krásy znova nasytilo chlebem.
Náš život věčný: dokud země bude,
my neustanem v její čelo chudé
pel nosit s Hellady, by medu plásti
v úl doby své duch nadšený moh' klásti.
Tys duchem takým, proto v dílnu tvoji
jak paprsky teď v hustém spějem roji,
pel nosit budem a ty plásti medu
vykouzlíš rukou z mramorného ledu."

Sen v mlhu přešel. Hlavu mistr zvedá
a kolem vzhlíží — náhle tváře bledá
se křečí zachví, zrak ztrnulý v strachu
v kout jeden zří, což vidina jej mámí?
jde kvapně blíž, již bzukot slyší známý:
Z Jasona hlavy pohozené v prachu
jak z úlu hlubin roj včeliček vzlétá.
V prach klesá mistr: „Zapadlého světa
to pozdrav nesou s Hymettu mi včely!"
— — — — — — — — — —

Od chvíle této v dílně zabzučely
vždy zlaté včelky, v tvůrčím zanícení
kdy mistr dlel, — v soch kalich vypučelý
to bohů olympských se lilo snění.

~

Miniatura.

Arabeska od *Frant. Heritesa.*

(Pokračování.)

Také starého muže, držícího ten obraz z minulosti v chvějící se ruce, jakoby ono dávné štěstí bylo oslnilo, jakoby náhle bylo vrátilo se k němu, vtáhlo do jeho duše.

Usmíval se radostně, vesele.

„Antonie“ — zašeptal, dívaje se stále na obraz, vpíjeje se zraky žádostivými v lahodné rysy líbezného profilu. „Jaké nezapomenutelné chvíle jsme spolu prožili, Antonie... A dnes?“ — —

„Kterak jsem se změnil!“ — řekl obrátiv obraz a zahleděv se chvíli na podobiznu muže na druhé straně obrázku; potřásl šedivou svou hlavou i přejel si rukou kostnatou, vráskami zbrázděné čelo. „Ani bys mě dnes nepoznala více, Antonie“ — zašeptal s úsměvem trpkým dosti. „Ale také já as tebe, Antonie — — Co se s tebou stalo? Co se s tebou stalo? Jaký byl tvůj život od onoho dne“ — —

Starý pán nedopověděl, nedokončil větu. Položil obraz na stůl. Zadumal se chvíli dlouhou a jal se procházeti pak po pokoji, od okna ke dveřím a zpět, kroky pevnými, zapomínaje svého stáří, churavosti své i svojí únavy.

„Proč jsem tě opustil?“ — pravil zastaviv se, ponořiv se v sebe, jakoby v duši své, v zpomínkách svých hledal odpovědi na svou otázku.

„Předsudky. Bázeň před nepříjemnostmi“ — jal se vypočítávati po chvíli mlčení, jakoby ta slova byl vyvážil ze dna svých vzpomínek. „Samé malichernosti! Samé věci, jimž by muž měl vysmáti se do očí“ — —

„A přece jsem ji miloval... Ach, jak jsem ji miloval, svoji Toninku!“ — — Oko starého pána svítilo mladistvě. Ale netrval dlouho ten žár. Brzo vyhasl i hleděl mdle před sebe, unaveně, starobně. „Miloval — a — — opustil“... řekl, nezkrývaje nijak ironii, již vložil v přízvuk těch slov.

Spustil své tělo zas do lenošky a opřel šedivou hlavu do jedné z dlaní. Pohřížil se zcela do minulosti.

Kterak těžko šla mu z hrdla slova, jež pronesl k ní — tvrdá slova. Jako mramor zůstala stát naproti němu, bledá, zsinalá jako vápno.

„A jest to opravdu váš úmysl“ — — pravila, vzpamatujíc se, hlasem zastřeným vnitřními zápasy, tonoucím v slzách, ale pevným, určitým — Váš úmysl! Vy — řekla! Kdyby den před tím byl jí kdo to napověděl, byla by se vysmála mu do očí... Ty sladká duše! — byla by zvolala se smíchem milenci klesajíc kolem krku. Láska jest jako bůh a tomu nemůžeme než tykat...

A odvrátila se — chladně, studeně. Beze slova jediného, s tváří ledovou; ani sval se v ní nepohnul. Odešla do druhého pokoje, do své ložnice... A odtud teprve ozval se vzlykot, pláč...

„Ještě dnes mě mrazí — pouhou vzpomínkou“ — řekl starý pán. „A pak“ — zašeptal, dále noře se v obrazy z minulosti. „Pak odešel jsem, z bytu jejího, z jejího domu...“

„A bah“ — vyrušil se pojednou. „Jednal-li jsem jinak nežli jednalo tisíc jiných lidí? — Zejména lidí mého stavu. Mohl jsem snad jinak? Byla tu přec naléhavá otázka převzetí statků — nutnost ženitby, bohaté, rovné jménu mému... Co mně zbývalo činiti? — —“

„Zabezpečiti pro všechny případy ji i dítě“ — odpovídal stařec sám sobě. „Mé dítě... Ovoce lásky, které zrálo pod srdcem jejím...“

„Ale ona byla pryč téže noci...“ pravil po chvíli. „Pryč — ta tam... Nikdo o ní nevěděl a nezvěděl... Nezanechala nikomu zprávy, kam jde. Zmizela zkrátka. Nespatřil jsem ji více. Až dnes — až dnes“...

Starý pán si zastřel tvář oběma rukama.

„Kterak přišel tvůj obraz do krámu vetešníka?“ — zašeptal s hlubokým povzdechem. „Ubohá moje Antonie.. Ten obraz, nad nímž plesala jsi radostí, se zalíbením shlížejíc se v lepých tazích své tváře — a pak jsi obrátila rub a líbala jsi — líbala vášnivě — mě — můj obraz... však brzo polibky z portrétu přenesla jsi na živoucí rty...“

„Ach, to jsou věci dávné minulosti —“ vyrušil se starý pán. „K čemu obírat se jimi? Rozrušovat se? — — Přítomnost nemůže ničeho odvolat z minulosti — ani vůlí nejlepší... Mladost plyne, ale nevrací se jako slunce...

Lépe nevzpomínat — obírat se přítomností...

Co pak jsem dnes všechno koupil pro své sbírky?“ — otázal se starý pán a přistrčiv lenošku blíže ke stolu jal se prohlížeti paklík vyndavaje z něho, jeden po druhém, přinešené předměty.

Obíral se jimi chvíli, ale pak se vrátil k portrétu, k miniatuře...

„Byla opravdu krásná!“ — pravil zadívav se zas hloubavě na profil mladé dámy a znova upadaje v zamyšlení. „Jak byla krásná! Ó kterak byla krásná!“ —

Vyrušilo jej zaklepání.

„Již celá hodina?“ — podivil se spatřiv ve dveřích Josefa přinášejícího thé na lesklém tácku.

* * *

Do hotelu přišla dáma s obličejem v hustý závoj zahaleným a tázala se na pána, který s večerem se vrátil z projížďky ulicemi trentskými.

Portýr odpověděl dosti hrubě. Ale na štěstí byl i dámě znám klíč, který otvírá nám i zakleté zámky a nahražuje v střízlivé naší době jaksi kouzelný prut ze starých pohádek. Zvonivý smích, který se ozval na dlani nedbale z rukávu vztažené, roztavil led mlčelivosti na rtech muže s kartáčovým vousem.

„Jeho osvícenost hrabě Rovelský“ — řekl skrze zuby, jaksi nedbale, s jistou blahosklonností. „Odjede zítra, ranním vlakem.“

„Zítra již odjede?“ — opakovala tazatelka v leknutí.

Portýr odfouknul si a pokrčil rameny, jakoby říci chtěl: také nám to není dvakrát milé; takového ptáka se zlatým peřím podržíme vždycky rádi co nejdéle.

*

„Pak ale musím“ — pravila dáma nesměle, ale přec pevně — „nevyhnutelně ještě dnes s hrabětem mluviti.“

Portýr dal se do řehtavého smíchu. Tučný lalok poskakoval vesele pod srstí upjatého kožichu. Z oček vyšlehl pohled potutelný. „Můj zlatoušku“ — řekl s impertinentní důvěrností — „to nepůjde tak snadno. Já ovšem ničeho nenamítám a kdyby pan hrabě sám byl si přivedl — anebo — rozumíme — — kdyby tak zanechal příslušné rozkazy . . . Takový host může si už něco dovolit — hehehehe“ — ukončil zase smíchem.

„Můj bože! Můj bože!“ — zalkala dáma. A učinila pohyb, jakoby chtěla odejít, prchnout. Ale zas obrátila se. „Kde je ubytován hrabě Rovelský?“ — otázala se rozhodně a vztyčila se s hrdou odmítavostí.

Portýr byl překvapen; změnil svůj nestydatý úsměv v rysy skorem uctivě ponížené. Pak uznal za nejlepší odíti se od paty až k hlavě v chladnou vážnost.

Dáma opakovala důrazně otázku.

„Do čísla prvního“ — prohodil tu sklepník spěchaje kolem; byl zvyklý, že cerberus pod schody na všecko všetečně se vždy ptává i odpovídal ani dnes na otázku nečekaje.

„K hraběti Rovelskému?“ — volal portýr za poletujícími cípy fraku.

Dáma nečekajíc dalšího poučení, vystupovala již nahoru po schodech.

Portýr díval se za ní nerozhodně. Učinil několik spěšných kroků, aby ji zastavil, vrátil, zabránil další její postup mocí a právem svého úřadu. Ale v tom dva zlatníky cinkly o sebe v kapse teplého kožichu. Pán jejich počal zas přemítat, uvažovat; váhal.

Dáma zatím byla již nahoře.

Před číslem prvním byl celý roj sklepníků. Aspoň několik bylo pokusilo se před chvílí s večeří vniknouti dovnitř a službou nějakou učiniti se záslužnými o vzácného hosta. Avšak pan Josef odrazil všecky pokusy ochoty; nepustil přes práh ani toho, který z kuchyně objednané souper přinesl — převzal v předsíni tác a vstoupiv s ním sám do pokoje, zavřel za sebou loktem.

Odmítnutí netajili nikterak svou naprostou nespokojenost a hleděli aspoň zvědavost svoji ukojiti prostřednictvím klíčového otvoru.

Po chvíli teprve povšimli si cizí dámy, stojící za nimi. Jeden díval se tázavě a rozpačitě na druhého, ale brzo osmělili se; uši neznámé k nemalému zděšení jejímu dotkly se důkazy této smělosti, jež mžikem stupňovala se v drzou dotěrnost.

„Co se tam děje?“ — otázal se starý pán v pokoji zaslechnuv z venku hluk a šum rostoucí.

Tvář pana Josefa se zamračila. Půjdu hned, abych těm hochům tam řekl jejich díl — pravil přísný jeho pohled. Je to způsob nějaký?

Vyšel ze dveří, aby sklepníky řádně vypeskoval.

Ale pan Josef slova domluvná nevyslovil, uvízla mu na jazyku.

„Smím, mohu promluviti s panem hrabětem?“ — oslovila jej cizí dáma hlasem ustrašeným, postoupivši rychle až k němu, těžce oddychujíc a sepnuvši na prsou chvějící se dlaně. „Ohlaste mě, prosím!“ — pravila již pokojněji, utišená poněkud.

„Teď?!“ — řekl pan Josef zpola jako otázku, zpola jako znamení hrozného udivení, a také on sepnul ruce, jiným ovšem způsobem, prsty obou rukou se dotknuv rtů a lokte pozdvihnuv, jako činí — člověk, jenž ustrnul nad něčím, jemu zcela a nijak nepochopitelným. „V tuto hodinu —“

„Ráno však bude pozdě —“ namítla dáma hlasem již zase skleslým a skorem plačtivým.

„To je pravda“ — přisvědčil. „Ráno jsme přes hory a doly.“

Pan Josef spustil ruce a pohyboval nerozhodně celým tělem; nevěděl co dělat.

Z pokoje, jehož dvéře na štěstí opomiuuv zcela za sebou zavříti nechal pootevřené, ozvalo se zavolání jeho jména.

Poslechnuv neprodleně, byl tu v malé chvíli pan Josef zase zpátky.

Stanul ve dveřích a poklonou provázenou ústupem o několik kroků vyzval dámu k vstoupení.

Hrabě Rovelský pozdvihl se z lenošky a s galantností světáka vůči slabšímu pohlaví nezapomínající se za žádných okolností popošel příchozí i naproti a ukázav s úsměvem na sedadlo, sám také opět pak usedl.

Zároveň poslal i Josefovi pokyn zcela srozumitelný.

„Nejspíš nějaká žebrota už zase“ — řekl pan Josef k sobě, když byl octnul se venku, za dveřmi; byl rozmrzen, dopálen skorem.

„Ale krásná žebrota — jen co je pravda — —“ podotknul jeden ze sklepníků přimhuřuje oči šibalsky a mlaskaje se srozumitelnou impertinencí; byl zaslechl slova pronešená, mluvená k sobě, ale dosti hlasitě. „Taková se ovšem tak snadno nezamítá“ — doložil drze ušklibaje se.

Pan Josef byl popuzen, podrážděn; kdyby něco bylo hned po ruce, byl by jistě hodil tím po smělém všetečkovi. Rozhlédl se také kolem, kde by co nalezl, ale nespatřiv nikde nic vhodného, popošel ku předu s rukama sice prázdnýma, ale významně, srozumitelně napřaženýma.

Všetečka byl již na chodbě, za ostatními a z bezpečné vzdálenosti, zapaluje si cigarettu o plynové světlo, špulil se taškářsky a vyzývavě na pana Josefa.

Zavřel dvéře na chodbu a zůstal sám v předsíni k pokojům pánovým. Usadiv své schnuté a v plavém kabátě vězící, velbloudímu hrbu i barvou podobné tělo, kýval velikýma svýma nohama, čekaje trpělivě na rozkazy pánovy.

* *
*

Dáma postoupivši, usedla naproti starému pánu, spíše sklesla na sedadlo.

Zdálo se jí, že všecko kolem ní se točí a neviděla před sebou nežli mlhu, hustou, houstnoucí mlhu, jež zarážela jí dech a stahovala srdce její.

Odvaha i síla opouštěly jí. Teprve jaksi v hlavě její počalo se rozednívati. Čeho se odvážila? K čemu se odhodlala?

Nebyla s to spořádat myšlénky své k oslovení hraběte, který zas ze své strany, čekaje, mlčky seděl. O příčinách návštěvy kmitly se hlavou jeho myšlénky podobné myšlénkám Josefovým, byť i v obraze méně nešetrném.

„Prosím — vyslovte se, paní“ — povzbudil po chvíli, trochu snad i popohnán propukující již netrpělivostí. „Neodříkám rád pomoci“ — doložil hlasem vlídným, ale přece naznačuje, že přál by si, aby záležitost co nejrychleji byla vyřízena.

Dáma nerozuměla ani slovům, jenom zvuk hlasu slyšela. A ten zněl měkce, konejšivě v její duši . . .

Řekla několik vět, majících býti omluvou, prosbou za odpuštění pozdního tak smělého vyrušení. A pak pronesla hlasem stísněným:

„Dnes večer, v jistém krámě, jste koupil starobylou podobiznu, pane hrabě.“

Starý pán se zamračil. „Nuže?“ — otázal se přísně a více ještě odmítavě. „Nezaplatil jsem snad dosti?“ — Řekl to pohrdlivě, jako člověk, který vědom si jest, že byl ošizen, využitkován, ale nestojí mu za to o věci mluviti; jenom ohražuje se rozhodně proti další drzosti. „Kramářka“ — pomyslil si — „vyslaná, aby z mé tobolky vyšroubovala ještě přídavek k částce, kterou jsem již zaplatil — draze zaplatil . . Ale tací lidé nemají nikdy dosti. Chtějí kořistit, dokud lze.“

A hrabě Rovelský učinil rukou pohyb srozumitelný a zároveň z lenošky se nazdvihnul, zřejmě naznačuje, že přerušiti hodlá každý pokus prodloužení návštěvy, jež nikterak není mu příjemnou.

Ale v tom zahleděl se blíže na dámu.

„Ne“ — pravil, upřev zrak na její lepou postavu, na ušlechtilý její zjev, plný vrozené noblessy — „v těch žilách neteče kramářská krev . . .“

Usedl opět a přísné tahy, v něž zahalovala se jeho tvář, zase se zmírnily, zjemněly. „Nerozumím vám, madame —“ řekl, jako by omlouval své odmítavé chování „Odpusťte — ale nerozumím vám . . . Opravdu jsem koupil dnes miniaturu — pěknou miniaturu . . .“ A pravice jeho sábla po zlatém rámci i počala si s podobiznou hráti. Pak přiblížil ji k sobě a zadíval se na ni hluboce, významně, jako by v pohled ten nořil se celou duší a zapomínal na vše, co kolem se děje, zapomínal, že není samoten.

Dáma pohledy své spojila s pohledy jeho.

Byla odhalila závoj a krásným, velikým a hlubokým okem dívala se zbožně na portrét. Z očí vytryskly jí slzy a jako rosné krůpěje zachytily se v dlouhých stinných řasách.

(Pokračování.)

Idealní krajina.

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

Mám v mysli divnou krajinu.
Houšť čilimníků, vavřínů
na skalnou sedla písčinu
dštíc květy v sporý pažit rosný;
kraj zátoky sní ve stínu,
tůň plna bílých leknínů
a nad vším blankyt neúprosný.

Na levo starý pavillon;
erb rozbitý skrz větví sklon
a u vrat starý Poseidon
se dívá v pláň, jež konce nemá,
a čekáš jen na vrátek ston,
na kroky v písku, flétny tón,
však ticho, alej kolem — němá.

Kde na východě modrý pruh
linii ostrou zrývá vzduch,
teď vítr zavál, znám ten ruch,
ó bože, tam je někde moře!
Při zvuku tom zvětralý bůh,
mně zdá se, hnul se, napjal sluch
a trojzubem bodˇ svoje oře.

Však první nemá kopyta,
hruď druhá mechem pokryta,
a hlednu-li blíž, rozbita
je škeble, v které bůh sám trůní.
To klam byl; z tůně koryta
se rojem nesou moskita
a balšám stuchlou dýchá vůni.

Na bratrovu svatbu.

Načrtal *Jos. Havlík.*

(Dokončení.)

Na to se pan Kuňadra skutečně již náramně těšil a Franček nejspíš jen z pouhé dobroty srdce potěšení toto hleděl mu co možno prodloužit. Tak se stalo, že teprve o půl jedné s poledne zapřahali. Pan Kuňadra s truchlivým srdcem platil jen za Francka „pakatýlek“ v obnosu jednoho zlatého a desíti krejcarů.

Urovnali pod něj několik věchtů slámy do zadní košatiny, aby měkce a dobře seděl, Franček zamlasknul na koně, pan Kuňadra hluboce si oddychnul a vyjeli.

„Prrrr —“ zvolal pojednou pantáta před krámem jakéhos železníka v první ulici. „Musím naložit několik prutů železa pro Lebenharta.“

Slezl, vešel do krámu, obledával železo, přeptával se na to a ono, a pak skládali je do vozu. Pan Kuňadra musil vstáti a čekati. Pošinuli jej tím hodně stranou, sotva zbylo mu vedle místečko pro kufřík.

„Jeď!“ velel zas pantáta a sám kráčel podle vozu. Přijeli před jiný krám.

„Počkej, musím představenému nakoupit nějakých potřebností na posvícení!“

Vešel do krámu a trpělivost páně Kuňadrova znovu zkoušena na skřipci Konečně kluk učenník začal nosit: homoli cukru, haldy rozličných kornoutů a několik plechů pod koláče. Náš pasažer byl obložen tak těsně, že nemohl se téměř hnouti.

A aby míra těchto protivenství byla dovršena, následovala ještě zastávka třetí. Pantáta koupil pro sebe: kruh soli, nějaké opratě a řetízky, pytel bílé mouky a několik hrnců.

Po těchto nových „obkladech" bylo ještě hůře. Nebylo již opravdu pro všecky místa, i musil pan Kuňadra nejchoulostivější z nich, totiž tři několikalitrové hrnce hliněnáče, jež téměř zvonily, když o sebe jen trochu narazily, vzíti si na klín.

„A tomuhle říkají *s prázdnem* —" vzdychnul si hlasitě.

Tak vykodrcali se z Příbrami a vlékli se do vrchu k „Nové hospodě".

Byl ošklivý říjnový den, mlhavý, zasmušilý a studený. Ostrý vítr severozápadní chvílemi šlehal jim do tváří drobounký déšť a kola vozu bořila se v štěrku a blátě. Cesty ubývalo velmi pomalu. Ještě k snesení to bylo po „císařské silnici", ale jakmile za Dubem zahnuli k Vyšňové na cestu jen polní, byla tu jízda plna útrap a nesnází. Vůz s praskotem brzy levou, brzy pravou stranou zapadnul v důl a bořil se v kalužích, a pan Kuňadra dle toho zaklátil ztrmáceným tělem buď v levo buď v pravo, hned ku předu a hned opět vzad. Nohy mu dřevěněly, jelikož nemohl jimi pohnouti, hřbet od stálého kejklání sem a tam již ani necítil. Do zasmušilé tváře pral mu vítr a šlehal déšť a do mrkajících zaslzených očí čadil mu zápach a dým z porculánek v předu sedícího pantáty a Francka.

Ó radostné cestování! A koně nepopoběhli. Byly to dvě vychrtlé herky, jimž se ku předu nijak nechtělo a švihot biče Franckova přijímaly s nevšímavostí skutečně obdivuhodnou. Zvláště ta náruční. I Francka to některou chvíli rozehřálo.

„Prauna!" vzkřikl a švihnul, až to vzduchem zasvištělo po její hřívě; ale milá „prauna" sotva že zavrtěla hlavou a capala klidně svým volným krůčkem pomaloučku dále.

„Vy pěkně fičíte" — láteřil vzadu pan Kuňadra. Tu konečně před samou Vyšňovou přece „zafičely". Bylo z vršku a naložený vůz sám tíhou svou hnal koně ku předu. Brauně ovšem musily dříve hezkou chvíli váhy otloukati ze zadu hubené nohy nežli se podala a zaklusala; ale konečně rozkývala se přec, a že byl vršek táhlý, musila to nějakou chvíli vydržet.

Rachotilo to pěkně a vrzalo vesele, sklon v levo a zase v pravo, hups nahoru a zase dolů, pan Kuňadra nadskakoval a kejklal se všecek vyjeven sem a tam jak právě musil, když tu najednou: prrrask . . .

Přední levé kolo naběhnuvši na kámen se rozlomilo, vůz slétnul předkem k zemi, pantáta s Franckem div že si nerozbili čela o přední rozpěrák a pan Kuňadra přes hrnce na klíně vletěl hlavou pantátovi do kožichu.

„Ale zatra řekněme zatra . . . živobytí —" lamentoval pantáta. „Tisíc tentoc —" pomáhal mu pan Kuňadra, pátraje okem žalostivým po různých pozůstatcích ze svěřených mu hliněnáčů; a když povstal aby z vozu vylezl, rozptýlily se mu střepy mezi nohama.

„Tisíc — tentoc!" opakoval rozhořčeně stoje všecek zkoprnělý v naklopeném voze a třímaje v namrzlých červených rukou to jediné co zachránil: dvě žlutá ucha . . .

Nemožno popsati, v jakém rozpoložení mysli nalézal se pak po celou půlhodinu, než Francek vypůjčil si ve vsi kolo a hever a než tímto vůz nadzvedli, aby je na nápravu mohli navléknout. Také pantátovi valně se dobrodružství toto nelíbilo. Mručel jako opravdový polární medvěd, když střepy z hrnců do příkopu vyhazoval a rozlámané kolo nakládal na vůz.

Konečně když bylo vše jakž takž uspořádáno, musil si sednout do zadu, protože pan Kuňadra usmyslil si seděti vedle Francka v předu. A sice ne bez příčiny. Předpokládal totiž, že bude moci nejen pohodlněji seděti, ale také tohoto k rychlejší jízdě spíše a důrazněji pobízeti. Aby pak s posledně jším nenarazil na žádný odpor, dobře měl narafičeno. Dříve než odvážil se říci: jeďte, nabídl pantátovi několik dobrých doutníků ze zásoby pro nejmilejší ze svatebčanů uchystané a Franckovi zas do mozolné ruky vtiskl pár šestáčků. A jeli.

Vůz drkotal se zvolna Voborskými lesy jako dříve. Z herek se jen kouřilo, ale cesty nechtělo ubývati.

„Brauna!" — křičel Francek

„Brauna!" pomáhal mu pan Kuňadra. Ale marně. Pak vzal opratě do ruky sám a bičem točil koním nad hlavama; ale „brauna" si toho valně nevšímala.

„Musejí s ní škubat" — radil Francek; tož tedy škubal a trhal opratěma, co měl v rukou síly, i bičem šlehal přes hlavu i přes nohy, ale dříve omrzelo to jeho než kobylu. Ta sotva že zavrtěla hlavou a pletla dále hubenýma nohama svýma líně a tupě, stále o celý krok pozadu za svou čipernější družkou, která poctivě přičiňovala se, aby celý povoz někde v blátě neuviznul. Táhla jej sama, „brauna" zařídila si to pohodlněji nechávajíc se jím jen ku předu postrkávati.

Pěkné nadělení. Pan Kuňadra s resignací odevzdal opratě opět v ruce povolanější a díval se po zakaboněné obloze, díval se na hodinky a přemítal s bolestí, že nebyl na oddavkách a nebude již také bez pochyby při obědě. Proč tam tedy vlastně jede? čert mu to byl dlužen! —

Z trudných myšlének těchto byl náhle vyrušen. Krajinou rozléhnul se jásavý kvikot klarinetu a s ním o závod vřeštěly trubky a broukal bombardón neznámou mu jakousi polku skočnou a veselou. Jásot a výskot různých hlasů mísil se do její taktů a ztrácel v ozvěně po stichlém údolí.

„Co to?" — vyskočil těžce zkoušený pan adjunkt pohlížeje napnutě k nedaleké vesnici, k níž přijížděli. Byla to Nečíň, cíl jeho dnešní cesty.

„Pro Krista Pána!" zahořekoval náhle — „že to je svatba! Jistě že odjíždí do rodiště bratrova!" —

„I to to" — chlácholili jej oba na voze — „to my starého Šoulu lépe známe! Ten by holečku nestrojil svatbu na jeden den! Najedli se a jdou do hospody, tak je to! Tam budou do rána tancovat a po snídani teprve pojedou k ženichovi —"

„Ne ne!" — odporoval prudce v neblahé jakés předtuše on. „Ti jedou tam na noc, a tam teprve budou tančit — jeďte jen, prosím vás, jeďte rychle, sice je nezastanu!"

Francek dal se oblomit, a procedura s línou herkou začala poznovu.

„Brauna!" vzkřiknul mocným hlasem, a švih švih — začaly pršet rány.

Ubohá počala sice zas jen vrtět a nadhazovat hlavou, jakoby jen mouchy odháněla, ale Francek se rozzuřil.

„I ty zatra . . . mrcho, což pak až u tebe moje slovo ‚kór‘ nic neplatí?“ Vztekle trhnul oprati, bič zasvištěl ve vzduchu a začal tančit herce po seblíplé hlavě a hubených nohách a hned zas po zpoceném hřbetě, že v rozježené srsti nadělal ji pruhů do všech možných směrů. Citelná tato lekce přece účinkovala. Rozjeli se dosti statečně a netrvalo dlouho, zatáčeli do vsi k prvním chalupám.

Ale běda! Ze vsi na opačné straně odjížděla tryskem celá řada povozů nacpaných rozjařenými svatebčany, kteří výskali, zpívali, šátky a láhvemi točili nad hlavami, a vedle hřměly výstřely jim na rozloučenou . . .

„Jen o deset minut dříve, a byl bych aspoň mohl jeti s nimi“ — zahořekoval pan Kuňadra.

„Zpropadená věc“ — mínil pantáta — „je to řekněme přece jen mrzutina —“

Před statkem rodičů nevěstiných stál ještě houfec lidí pohlížejících za nimi.

„Mám zastavit? zajdete tam?“ —

„Chraniž Bůh!“ — odpovídal pan Kuňadra téměř plačky — vždyť mne tu nikdo nezná? Co bych tam dělal? Co by si o mně pomyslili?

„Tak co budete dělat?“

„— jen jeďte dál“ — řekl hlasem zlomeným, podíval se na místečko, k němuž s takovou touhou, s tolika nadějemi spěchal a po tolika obětech a překážkách konečně se doplahočil, a svěsil smutně hlavu.

Vůz opět pomalounku vlekl se ku předu, jemu bylo to již lhostejné. V hlavě jeho bylo šero a pusto jako v té zamlklé krajině ztrácející se v stínech večerních. Zapředl se v tak pochmurné dumy, že pro nic kolem sebe neměl smyslu více, ba skoro ani pro ten výskot, jejž sem občas z dálí zanesla slabá ozvěna.

Pantáta jel pouze do Verměřic. Tu musil tedy konečně s vozu. Podali mu kufřík; byl odřený a nějak zavlhlý, ale on nevšímal si toho.

Kam teď? napadlo mu, ale on nepřemýšlel o tom. Nebylť vůbec jasné myšlénky nějaké schopen. Jako automat vykročil a ubíral se dále silnicí ke Zrubku. Odtamtud opět zřetelněji doléhal k sluchu jeho výskot. Svatebčané převáželi se přes řeku, a že bylo mnoho povozů a na prám směli jen po dvou, trvalo převážení hezky dlouho. Tím se stalo, že by je byl málem zde dohonil. Málem — pravím — a to znamená, že přišel opět pozdě. Rozběhnul se sice, když tato možnost nadějně mu zakmitla, ale dopachtiv se celý uřícený ku břehu, musil s bolestí vzíti na vědomí, že přece jen přišel pozdě, pozdě. — Prám s posledním povozem a s hudebníky byl již uprostřed řeky. Dosti dobře ještě rozeznával je vzdor tmě, která jakoby černým závojem zakrývala mu je před očima. Stáli tam jako silhouetty, každý s uzlíkem výslužky na rukou a nástroj přes rámě nebo pod paží.

„Ech basama! hrajte mi, nebo vás pustím po proudu ku Praze!“ — hulákal přívozník. I spustili tedy. Jak bylo, tak bylo, jen když to šlo do taktu. Napilý přívozník zpíval s nimi, hosté na voze výskali a ti, kteří již na druhé straně v nádvoří hospody na ně čekali a znovu pili, výskotem a zpěvem odpovídali. Byla to chvíle všeobecného vzrušení, veselí a jásotu, bylo vše tak, jak si ubohý pan Kuňadra doma v mysli vylíčil, jenom že on nebyl mezi nimi a křídel neměl, aby se k nim přenesl.

„Uvééézt“ — zavolal co měl síly, ale ti tam v té vřavě neslyšeli jeho hlasu.

„Uvézt, uvézt“ — napínal znovu a znovu vyprahlé hrdlo, ale marně.

Usedl na kámen rozlítostněn až do pláče, unaven a ztýrán až k zoufání.

Svatebčané po chvíli z hospody zase odjížděli. „Och bratře — bratře!“ — zaúpěl pan Kuňadra zalomiv za nimi zoufale rukama. Ale nikdo ho neslyšel. Byl zde sám.

Studený vítr vzpíral se do něho a šuměl v sežloutlých listech starých lip stojících podle bílé kapličky za ním, list trousil se dolů a šelestil kolem něho, a řeka šplouchala kalnými vlnami pod jeho nohama. Otřásl se jako v zimnici, zamrazilo jej po všech údech.

„Už je konec“ — řekl pojednou sám k sobě — „nepůjdu tam více!“ — A zase se otřásl, neboť zalekl se těchto mimě vytrysknuvších slov. Kde se vzala tu tak pojednou nyní, kdy již je u cíle své cesty? Počal o nich uvažovat. Dá-li se převézt, může za půl hodiny být v kruhu přátel, v rodišti svém, kde na srdce tak ráda přivinula by jej stará matička jeho a bratři i sestry: ale co mu řeknou? — ozval se jiný hlas — zdaž se mu nevysmějou? zdaž nebude vystaven za terč úsměšků všech, že přichází po svatbě! a kterak vysvětlí to proč neodepsal v čas, aby byl také v čas a pohodlně mohl se sem dostati? Nebude-liž to hanbou přiznati se k té vší nerozhodnosti své? A vymluvit se — na co? Zalhat neví a neumí! Och co jen počít nyní? Kterak má rozhodnout se ve chvíli poslední?

Darmo namáhá se. Zírá tak do prázdna, do té černé tmy tupě a vyjeveně, a nelze mu zmoci se na jedinou kloudnou určitou myšlénku, není s to odhodlati se tak ani jinak. Co jej to stálo přemýšlení a námahy, než z domova svého a z úřadu vypravil se, aby shlédnout mohl opět jednou svůj domov první, a teď — zde sedí téměř na jeho prahu — a nemůže odhodlat se k jeho překročení! Kéž by měl aspoň síly tolik, aby se od něho odvrátil a šel zpět! Ale on nedovede to ani ono. Jen sedí tu v té chladné noci a dumá, neslyší a nevidí, jen sedí a tiskne rozpálenou hlavu v dlaň . . . Prokletá nerozhodnosti!

Konečně přece sebou hnul. Jako když vzlétne jiskra z mrtvého již popele, tak šlehla hlavou mu aspoň jedna zdravá myšlénka. Uznal totiž, že je čas nejvyšší, aby vůbec něco k vysvobození ze smutného postavení svého učinil. Povstal a narovnal znavené, zkřehlé údy. Od sebe samého rozhodný čin nějaký již sám neočekával, pročež vzal opět útočiště k obvyklé titerné i směšné manipulaci.

„Mám jít anebo se vrátit?“ Pravou rukou chopil se nejhořejšího knoflíku na dlouhém klerikovém převlečníku svém a již šlo to kvapem dolů: jít — vrátit, jít — vrátit — na poslední padlo: vrátit.

Ubožák! Otočil se váhavě chystaje se k cestě zpáteční. Ale sotva tři kroky učinil, opět se zastavil. Což pak teď právě má tak se rychle rozhodnout a hned napoprvé poslechnout? Toť přece nemožno. Zkusí to ještě jinak! Bude volat na přívozníka. Uslyší-li, jest to znamením, aby šel, neuslyší-li, je to příkazem, aby se vrátil.

A volal znovu: „Převézt!“ a za chvilku ještě jednou: „Převézt!“ —

Nikdo se neozval, nikdo neodpovídal. Jen vichr cloumal větvemi lip, tu a tam zašelestil spadlý list a řeka vlnila se zvolna v před šplouchajíc sama sobě tu dumnou, věčně stejnou ukolébavku svoji. A nad tím vším i kolem něho rozestřela peruti své tmavá noc — —

Pan Kuňadra povzdechl z hluboka, ještě jednou bolestně pohlédl v tu stranu, kde kdysi stávala kolébka jeho, obrátil se a šel.

V blízkých Voborách přenocoval a druhý den ráno pěšky coural se blátem zvolna opět ku Příbrami. Po polednách tam dorazil a ubytoval se v hôtelu „u císaře rakouského“.

Byl by sice rád ještě téhož dne s vlakem do Prahy, avšak mohl-li? Co by mu řekli doma, že tak brzy odešel od svatby? A co by řekl on jim? že se jí vůbec nesúčastnil? Pak by si velice zadal. Musí tedy lháti. On a lháti! Má či nemá? Vždyť to ani neumí, nepodřekne se? — Ďas aby už to všecko vzal! Ale domů skutečně nemůže.

Černý salonní kabát v kufříku k nemalému přišel úrazu. Šosy prosáklé byly skrz a skrz jemným rusterským vínem, jehož dvě láhve s sebou vezl. Obě nejspíše při zlomení kola vzaly za své; z láhví byly střepy, z kabátu žvanec. Kufřík musil vysušovat a kabát poslat k mistru umění krejčovského.

Za to získal času k dalšímu přemýšlení a naříkání. Na štěstí byl z těch mnoha lidí, kteří, nepodaří-li se jim něco, nikdy nenaříkají na svou neobratnost nebo hloupost, ale vždy vinu všeho svalí se sebe na někoho nebo něco jiného.

Pan Bořivoj Kuňadra měl zajisté všecky příčiny velikým hlasem zvolati k sobě: „Pane adjunkte, manželi, otče — tys hlupák a blázen!“ Ale on žaloval jen na „neúprosný osud svůj“ a na tu „Braunu“ a na hluchého přívozníka.

Druhého dne teprve hotovil se k odjezdu. Ale toho placení! Dobře ještě, že vzal s sebou také všecky tajné úspory svoje, jinak nebyl by se ani domů dostal a skládání účtu spořivé manželce bylo by jej musilo přivésti k zoufalství. V tom ohledu ona neznala pardonu a on zajisté v kanceláři raději viděl státi nad sebou celou skontrovací komisi, než doma ji samotnu.

Netřeba snad připomínati ani, že vůbec té noci nespal a jen plány vymýšlel a různé kombinace spřádal o tom, co a kterak by doma měl lháti. A ráno počal uváděti je ve skutek, připravovati, jak čeho bylo třeba. Byl to kousek perné práce! — Konečně ale dle nejlepšího vědomí a svědomí přece byl hotov.

„Tak, sklepníku, — co pak jsem dlužen?“

Sklepník vytáhnuv tabulku počítal a když vyřknul konečnou sumu, panu Kuňadrovi na hlavě ježily se všecky vlasy; a to hlavní tepry mělo přijíti.

„Musíte mi ještě opatřiti dvě smažená kuřátka“ — přikazoval chvějícím se hlasem

„— dvě kuřátka“ — opakoval suše sklepník a připsal klidně obvyklou hotelovou sumu na účet;

„pár holoubat“ —

„— pár holoubátek“ — opravoval sklepník zanášeje v účet sumu za pár holubů;

„půl husy“ — napovídal dále pan Kuňadra poněkud tišeji;

„— půl husy“ — papouškoval po něm sklepník a klidně připisoval příslušnou cifru;

„— a talíř koláčků“ — spíše vydechl než propověděl pan adjunkt.

„Asi kopu koláčků“ — hlásil sklepník — „prosím, vašuosti, zeptám se v kuchyni —“

A odběhl. Pan adjunkt mnul si chvíli oči, před nimiž dělaly se mu mžitky, a zase čelo, jež chtělo se mu rozskočiti. Zatím přiběhl sklepník, vyřknul sumu, kteráž překvapovala svou okrouhlostí, a on kladl zlatku vedle zlatky s povzdechem, jenž překvapoval délkou a přímo dojímavou těžkostí. Konečně ještě napadlo jej něco. Přijeti v říjnu z venkova bez ovoce — přece nešlo! I šel tedy, koupil uzlík jablek a hrušek a teprve ubíral se na dráhu . . .

Večer na to v rodině pana Bořivoje Kuňadry byla opravdová slavnost. Byl přivítán nad míru srdečně, a otázky všeho druhu jen jen se hrnuly. „Tak, co dělá maminka? Jaká je nevěsta? Jak vyhlíží a jaké měla šaty? Kdo byl družbou, kdo tlampačem? Která družičkou a jak jim to slušelo? Kdo všecko byl přítomen, co dělali, co povídali, kde spali? Mnoholi bratr s ní dostal peněz? Kolik si přivezla peřin? Hodně-li plakala? Kolik se sjelo for, kolik stolů bylo při obědě a co všecko jedli u nevěsty a co všecko u ženicha?“

Ubohý pan Kuňadra! Na vše musil dáti přesnou odpověď, a pro děti, kterým taková svatba byla pravou španělskou vesnicí, ke všemu přidávati ještě potřebné vysvětlivky. To bylo přespříliš, žádný hrdelní soud nemohl by mu býti hroznější. Odpovídal, vyprávěl, vysvětloval, ale potil se úzkostí a strachy, aby při tom velkém křižování se různých otázek v ničem se nepřeřekl.

Raději honem předkládal přinešené dary. „Toto je od maminky, toto od bratra, ono přidala nevěsta“ — vysvětloval napořád; děti nevěděly, co chytit dříve. K stehýnkům kuřat přikusovaly hrušky a k holoubátku koláče. Musily ode všeho dostati a nebyly k nasycení.

„A od koho je ta husa?“ — vypadla najednou manželka.

„Od ‚císaře rakouského‘“ — vyletlo nebožákovi nepostačivšímu odpovídati.

„Od císaře rakouského? —“

Zčervenal jako krocan; uši jen mu hořely. Děti se smály tleskajíce drobnýma ručkama, nevědouce ani proč, ale paní adjunktová udivením zapomněla zavříti ústa. Nebylo lehko přesvědčiti ji, že tam na vsi hospodě bratrancové říkají hôtel „u císaře rakouského“.

Konečně nadešla hodina desátá a s ní jeho vykoupení. Ulehl do své milé útulné postýlky, ale ani v té dnes usnouti nemohl. Všecky ty útrapy, jež v posledních dnech musil přestáti, a všechny lži, jež dnes musil spáchati, ale napřed i vymysliti, tížily slabá jeho bedra nevýslovně. Zdřímnul-li si, různé děsivé představy burcovaly jej a znepojokovaly; tu dokonávající „Brauna“, tu rozlámaný vůz, rozvodněná řeka, sklepníci se sáhodlouhými účty, Francek s ohromným bičem — vše to znovu a znovu při vichru a bouři trýznilo rozrušené čivy jeho. Zmítal sebou jako člověk těžce nemocný, hlava mu jen hořela, chvílemi bolestně zastenal.

Tu z vedlejší postele ozvala se pojednou manželka důvěrně, ale důtklivě: „Táto —“

„Co pak?“

„Od koho že je ta husa?“

„A dej mi pokoj — snad jsem už řekl.“

„Od ‚císaře rakouského‘ jsi řekl.“

„Ale prosím tě —“

„No mlč, ta věc je mi podezřelá.“

„Jdižiž, blázínku, co pak si myslíš?“

„Co si myslím? že jsi se podřek' —“

„I nech mne, prosím tě. trochu pospat —“

„Nu pospi si, pospi, však si to zítra dopovíme. A mnoholi přines' jsi mi zpátky z patnácti zlatých?“ — vzpomněla si po chvilce.

Panu Kuňadrovi smrtelný pot vyvstával na čele, nenebyl s to zmoci se na odpověď.

„Je dobře“ — zašeptala drahá polovice — „zítra mi ale odpověď nesmíš zůstati dlužen!“

„I nezůstanu“ — vydechl.

„— a přátelům tvým sama hned zítra písemně za jich dary poděkuji —“

O pana manžela pokoušely se mrákoty. Zoufale hodil sebou na druhou stranu. Pak ležel s očima do tmy vypoulenýma, nemoha ani dech vypraviti ze stísněných prsou, ležel a přemýšlel, mučil a trápil se až do rána.

A pak musil do kanceláře. Tak truchle, ztrápeně a zmořeně snad ještě nikdy nevypadal jako tentokrát. Cestou myslil jen na těžkou zpověď. která jej v poledne doma očekává, a hrůza téměř lámala mu údy; mrazilo jej, hlavu sotva nesl, nohama s tíží jen pletl. Při tom v duchu počítal, co neblahá bratrova svatba jej stála.

„Och“ — vzdychal — „žena měla pravdu jako vždycky. Bedřich mohl míti zimníček i boty, Vratislav klobouk a kalhotky, Růženka celé šaty, ona plášť, a já — starý osel — pokojnou mysl a peníze! Kde na to všecko nyní vzíti? —“

„Milostpane, ráčejí si vybrati! Mám čerstvé a pěkné —“

Pan Kuňadra splašeně pozvedl hlavu na bábu nabízející mu v trhu své velké květinové věnce. Když promluvila jedna, nutily jej po řadě hned všecky ostatní, kolem kterých jíti musil.

„Můj ty Bože — kdo pak mi to umřel?“ — chytil se za hlavu pan Kuňadra; a trvalo hezkou chvíli, než při té své nevyspalosti a hrozné rozháranosti pochopil a se vzpamatoval, že vlastně jen tak, jakoby mu celá rodina na věčnost odešla, vypadá. Chtěl se tomu usmát, ale nedovedl toho.

„Čertův kluk“ — zahučel ztráceje se v labyrintu těkavých myšlének svých, „tím vším jen on je vinen! Proč se ženil — takový tlouček? A když se ženil, proč mi o tom psal? A když psal, proč se psaní neztratilo? ztratí se jich na tisíce — —“

Když po dvanácté opět vycházel z kanceláře, nebyl již tak rozčilen. V návalu práce úřední zapomněl poněkud na soukromé trampoty svoje; některé se mu jako svědomitému úředníku mezi prací docela z hlavy vykouřily, mimo to účet z cesty, dle něhož zbylo mu z obdržených patnácti zlatých celých sedm, měl také již sestavený a přichystaný, kráčel tedy mnohem jistěji i veseleji k domovu.

Doma ale neočekávané očekávalo jej divadlo. Na stole bednička, v té pečená jakási drůbež a halda velkých koláčů s povidly a tvarohem, vedle toho všeho pak drahá jeho polovice s tváří zaslzenou.

„Co pak to?“ projevil skromně podivení své pan Kuňadra.

„Co pak to? — zde čti!“

Vzal list podaný mu vyzývavě až pod bradu a četl:

„Milí přátelé!

Jelikož jste nikdo na svatbu naši nepřišel, posýláme Vám — Vám —“

Dále nemohl. Začalo se mu v očích tmíti, hleděl do osudného listu sice, ale čísti nedovedl a pozvednouti zraky k té, jež z božské a jeho vůle stala se jeho ženou a stála zde nad ním s tváří velkoinkvisitora, si netroufal.

„Nu, což tomuhle říkáš, vzorný pane manželi?“ — propovědčla přímě a odměřeně, kladouc zvláštní důraz na každou slabiku.

Pan manžel ale neříkal tomu pranic.

„Kde pak byl pan adjunkt, když nebyl ani doma ani na svatbě?“

Pan adjunkt ale zase nic.

„Co pak jsi kde dělal celé tři dny a — a — — celé dvě noci?“ — naléhala prudčeji, vášnivěji.

On stál tu ale dále jako nejdokonalejší hluchoněmý . . .

„I ty bezbožníku!“ — vyhrkla nyní v srdcelomném nářku — „ty lháři, ty ošemetníku, ty, ty — —“ Křečovitý pláč dusil a přerýval další slova. „Takhle lháti, tak podváděti upřímnou, řádnou ženu svou — dvě noci — v těchhle letech — za mou všecku dobrotu — i ty, ty jeden — Kuňadro! Tak jedná také nějaký řádný muž a otec tří dětí? Hanba, styď se. jdi mi raději s očí, nechci tě ani viděť, nechci a nechci — —“

Nebohý pan Kuňadra skutečně šel: nenapadloť mu právě nic moudřejšího.

Šel a přemýšlel, má-li se utopit či zastřelit, otrávit nebo oběsit. Takový výstup v celém životě svém ještě neměl.

Ale do hrobu se mu přece nechtělo. I usmyslil si konečně a po dlouhém sem a tam přemítání také odhodlal se, vrátiti se opět kajícně domů a prositi za odpuštění.

Jelikož však co zkušený úředník dobře znal, že dobře jest každou žádost či prosbu opatřiti výmluvnými přílohami, tedy sám rovněž tak učinil.

Když v podvečer dostavil se, aby složil skroušené i upřímné přiznání se ke všemu a projevil předepsanou katechismem lítost, neopominul přiložiti ihned pěknou brokátovou pláštěnku s červenou atlasovou podšívkou, která leskla se nádherně a z daleka.

Paní adjunktová s okem opravdového soudce dlouho prohlížela prosbu vyzírající z dobrácké tváře jeho a ještě déle zkoumala dotyčnou přílohu, totiž ty krásné brokátové květy — nežli uvěřila.

„Toť je přece jen roztomilý kousek“ — jásala v duchu — což pak až v neděli večer pověsím ji ‚u Brejšky‘ na hřebík, atlasem pěkně ven?“ A dobré srdečko její poskočilo si a honem namlouvalo ji, že ten člověk její vlastně ani tak mnoho se neprovinil . . .

Načež ihned následovalo všech hříchů odpuštění a zároveň rozhřešení.

„No — Bořivojku, pusu!“ zvolala usmířena, lahodně se usmívajíc. A nečekajíc ani než se k tomu rozkolébá, obejmulať nešťastníka tak opravdově a přitiskla kypré

rty své na rty jeho tak horoucně, že se až dech v něm zatajil.

A tato pusa po tolika strastiplných chvílích byla proň zajisté klíčem ku sladkému zdroji rodinného štěstí a blaha, byla mu vykoupením, odměnou i zadostiučiněním — — ale na žádnou svatbu do smrti nepojede!! — —

Na rozchodnou.

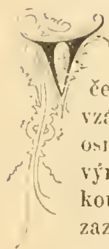
Báseň *Josefa Kuchaře.*

Mou duši táhlo dumné snění: —
kraj zmíral tiše v podjeseni,
s mým štěstím táhlo ptactvo dál...
Tu Tebe, kvítek opozděný,
zavátý z rodné chýže stěny,
bůh útrpně mi v čelo svál. —
V mé srdce, žitím umučeno,
jež toužilo jít na vždy spat,
zas náhle, jemná, sladká ženo,
z Tvých očí teplý paprsk pad';
mé touhy pučí do poupat,
a bědní, zasmušilí dnové
mně v duši kvetou v mládí nové.

A byť i kvetly jenom mžik: —
ty nevíš, jaké mně kol čela
jsi v mžik ten štěstí rozestřela — —
měj za ně na vždy, na vždy dík!
Hleď, cítím v srdci růži tmavou,
vytrysklou z krve, usmívavou, —
zda krašší najdeš, bůh jen suď.
V ní rosou chví se, buď tím jista,
Tvá krásná, něžná duše čistá,
ó růži vem — a s bohem buď:
i to mi štěstím, těchou blahou,
že světlou Tvojí stopou drahou
má krváceti bude hruď. — —

Alžběta Lidmila svobodná paní z Lisova.

Na poznanou lidí a doby sepsal Dr. *Zikm. Winter.* *)

V českém musei jako poklad chovají knížečku převzácnou, jedinou, rudou koží povitou, podoby osmerkové, spjatou sličnýma dvěma sponkama ocelovýma. Svrchu na samé desce zlatým písmem a rukou patrno ženskou psáno stojí: „V této knize je zaznamenáno, kdy jsem já Alžběta Lydmila Tengnaglova vesely měla s urozeným panem Rudolfem Adamem, svobodným pánem z Lysau a na Novym Stranově; též kdy mně pán Bůh s mým nejmilejším pánem ktery dítě dáti ráčil a kdy zase ktery dítě umřelo a rozličny jiny věci, též smert my paní mateře, pana otce a sestry a též těžký pád s koně myho milého pána.“ Tím obsah knihy pověděn. Česká šlechtična vlastní rukou píše tu paměti svého života rodinného. Píše je po stránce zevní rukou tak obratnou jako nějaký radní písař. Po stránce pak vnitřní jsou paměti paní Alžběty s takovou srdečností prostou a ušlechtilostí opravdu ženskou psány, že neváháme, byť neobsahovaly v sobě pro veřejné dějiny ani drobte, přece to ono z nich vypsati milovníkům kulturní historie, nechať pohlednou jedenkráte také tichoučkému živobytí české paní v sedmnáctém století: shledají tu mateř s dětmi ne nepodobnou slepici s kuřaty; shledají tu ženu milující svého „nejmilejšího pána“ více nežli sebe. Všecka knížka propletena jest zbožností a to takou velkou měrou, že dnes ani v urozených kruzích už není obvykla. V té příčině byla paní Alžběta věrnou dcerou své doby, doby pobělohorské, jesuitské, čehož paní vyčítati nelze. Na poctivý o jejím charakteru soud stačí, přesvědčíme-li se, že paní se nepřetvařovala, že pobožnost na oko nestrojila a že mimo modlitbu dbala velice horlivě také o praktické věci tohoto světa.

Memoiry začínají se roku 1657 třetího dne měsíce dubna a to svatební připovědí, po níž byla pak v máji svatba. Připověď manželského snětí s urozeným Rudolfem Adamem z Lisova stala se „s dovolením mých rodičů na hradě Pražském v domě myho J. Milosti pantáty“. Drahně bylo při té slavnosti hostí, z nichž nejpřednější tehdejší arcibiskup Harrach a čtyři nejvyšší zemští úředníci. Z toho patrno, že pantátové panny nevěsty i ženichův byli váženi muži. I protož odpustí se pisateli, odskočí-li od memoirů na chvilku k překrásnému a drahocennému na pergaméně malování, kteréž za sklem na odiv též chová se v Českém musei. Šedesáti třemi erby čistě malovanými, malými i většími vystavuje se tu rodokmen ženichův i nevěstin, příbuzenstvo široko daleko rozvětvené i potomstvo. Nás teď ovšem potomstvo ještě nezajímá. Nejprv otcové. A tu čteme na krásném obraze i vidíme, že pan Rudolf Adam z Lisova, ženich Alžbětin, jest vnuk českého pána Ferdinanda z Lisova. Alžběta, pozorujeme, že jest „po vřeteně“ čili po mateři rodem Češka, po meči krve danské. Matka její jest ze starožitného rodu Beřkovských ze Šebířova na Košeticích, jenž seděl v kraji čáslavském, a pantáta Alžbětin, Rudolf Tycho Gans neb Tangnagel jest vnuk slavného hvězdáře Tyge-Braha, jehož ostatkové jsou

*) Pokyny i vzácné materialie k této práci laskavě poskytl slovutný pan Vrťátko, bibliotekář v Českém musei.

v kostele týnském pochováni. Pan Rudolf Tycho byl v čas manželské připovědi naší spisovatelky císařský rada a královský zámecký hejtman v Praze, odtudž tedy tolik vzácných hostí při rodinné slavnosti.

V máji bylo „veselí“. Zpráva o tom je kratičká. „Oddával nás pan pater Šebestyan Zbraslavský, prelat hradu Pražského v kaple sv. Václava na hradě.“ Při svatbě prý byli větším dílem všickni místo krále držící a páni přátelé. Delší za to jest modlitba, v knize rukou paninou psaná, „aby pán Bůh dal na duši i na těle, též i na všem budoucím jménu našem požehnání dáti“. V té modlitbě má též starost paní, aby „ďábel nad oběma manžely žádné moci neměl“. Pět dní po svatbě odjela mladá paní do svého nového živobytí na Stranov. Jeli s ní „nejmilejší pán, nejmilejší pantáta, paní máma, panna sestra a někteří milí páni přátelé“. Ač paní veselky své nevypisuje, čteme přec mezi řádky, že její svatba byla toho způsobu, jako mnohá jiná v oněch dobách, proti kterýmž katoličtí kazatelé jako druhdy pod obojí kollegové jejich neustávali horliti. Samá slavnost a to ne najednou — než na třikrát: připověď, veselí, odjezd na Stranov, vše po každé s hosty a pány přátely — a tudy ne bez pití a hodokvasu velikého. Za to pak na Stranově brzy vše stichlo a paní se modlí v knížce za pomoc Boží, „aby podle svaté vůle boží hospodářství své spravovali“. Právě rok po svatbě vydal manželský trh první požehnání. „Synáčka ku potěšení na tento bídný svět pán B. nám dáti ráčil; narodil se na znameních mezi lvem a pannou.“ Tak radostně zapisuje si šťastná rodička. Když pak ještě pro věčnou paměť poznamenala, že bába dětinská při ní byla Majdalena Maleská z Košetic, s chutí patrnou i s pochlubou dává zprávu o křtu prvního svého děcka. Farář bezenský Johannes Havlík křtil hocha jménem Jana, Václava, Františka. V těchto jménech již vidíme tehdejší zvyk. Jedno jméno bylo by nepostačovalo. I další zpráva jest charakteristická. Jedenácte kmotrů jest totiž do zámecké kaple na Stranov zavoláno, aby za novorozence Bohu slibili. Bývalo již ze starších dob zvykem dětem dávati mnoho jmen a mnoho na křest volati kmotrů. Otec Tycho Gans Rudolf držel dítě na rukou. Z ostatních kmotrů abychom jen jmenovali oba sousedy rytíře Adama Jiřího i Jana Viléma Bzenské na Bezně a Nyměřicích a k nim „pana doktora Cetle“.

Tedy první křtiny provedeny se slávou. Ale poznáme brzy, že paní Alžběta od tehdejších zvyků příčinou kmotrů odchýlila se daleko a stala se dojemně originelní. Ke třetímu dítku — Terezii Lidmilce, urozené r. 1660 — poprosila za kmotry dva lidi chudé „na místě Krista pána“. Byl to Martin Horák z Bezna toho času kostelník, „bohabojný a dobrý člověk“. S ním spolu kmotrou byla Anna Kohoutkova „z rodičů poctivých v Střeboni pošlá, kteráž z lásky k Bohu sobě chudobu a čistotu zvolila a po místech svatých putovati a hrubé pobožnosti zachovávati slibila“. Ale v příštích křtinách udál se kontrast ještě ostřejší. Ke čtvrtému dítěti, jemuž rodiče dali dáti šestero jmen — první bylo Arnošt — pozván byl za kmotra kardinál Harrach, pražský arcibiskup, spolu s vysoce urozenou paní Ludmilou Maxmilianovou z Waldštejna — a k pěti potom následujícím volání byli za kmotry žebráci. R. 1669 když se totiž narodila „Viktorlička“ a to „v pokojíčku klenutém nad mostem“, byli jí kmotrové „dvě chudé ženy a jeden žebrák“. Tak píše paní roku vzpomenutého a při takových kmotrech to už zůstalo až do posledka. Již hned při následujícím křtu r. 1671 „kmotři byli dva chudí z Mlady Boleslavě — kmotr stařičký mládenec a kmotra chudá jedna Alžběta“. Při posledním dítěti roku 1676 píše paní prostě jen „kmotři byli tři chudí“.

Při těch křtech pěkným zvykem vidí se nám býti, že svíci k nové rodince, kterouž hodlá kněz křtiti, nosívalo dítě některé. Při prvních dětech paniných bývalo cizí dítě k svíci přizváno. Jedenkráte „svíci ke křtu nesl Ferdinand hrabě Ladron, stáří v pěti letech, kterýž nyní u nás zůstává“ — tak zapsala si paní Alžběta r. 1661 a dvě léta potom „svíci nesla malá Bětuška pana Bzenského dcera“. Ale už r. 1664 nastoupil tento úřad důležitý člen rodiny malý Arnošt a po něm „svíci nesla malá dcera Katrlička“ a s ní se střídala „maličká Viktorlička“.

Dětí měla paní Alžběta patnácte, z nichž devět viděla matka umírati. Už hned první hoch, jehož narození tolik slavili — „Hans Wenzl“ — umřel dva měsíce po té slávě. „Mne smutnou matku pán Bůh s ním rozloučil, anjela sobě z něho vyvolil.“ A takž i obě následující děti, kteréž svět tento navštívily, v malých časech „na zimnici a fleky“ pohynuly. Tenkráte nebohá matka, jsouc ostavena zhola bez dětí, zahořekovala: „Já strápená a zarmoucená mateř v největší žalosti postavená připojujíc mou žalost k bolestné matičce Boží — velebí duše má Hospodina, že z mého nehodného života anjely sobě vyvoluje.“ A v túž dobu smrtelně stonal „nejmilejší pán na petejče!“ Což to byl strach se žalostí pomíšený v srdci ženy těžce zkoušené. Ale smrt přišla na Stranov ještě šestkráte pokosit malinký živůtek a zarosit mateřských očí. Při jedné takové smutné připadnosti píše paní: „S tím dítětem zimnicí slehnouc až čtvrt léta jsem smrtedlně stonala.“ S dítětem „psotník hrozné lomcování působil; těžce mřela, že mně, nešťastné mateři s nemalou žalostí bylo na ni se dívati“. Při posledních dvou dítkách, kteréž také psotník přetrhl, jsou nářky mateřinské velmi tklivé: „To pacholátko vždycky hekalo a stonalo, držel je psotník, až je strhal. Třetího septembris (1674) to andělátko v 7 hodin večer do Prahy vezl v kočáru panský komorník a večer potom jest v sklípku u Pavlinů pochováno. My zlatý dítě, pros za tvou nehodnou mateř.“ A když nejposlednější dcerka Liduška „na střelci“ zrozená a pokřtěná „v pokoji velkém, klenutém na schodech, kde mše bejvá, od františkána z Karmele z kláštera z Mladé Boleslavě, který jako kaplan (na Stranově) u nás přisluhuje“ — když ta dceruška, „nejmilejší Lidrle“ den po vánocích psotníkem se rozstonala a vždy umírala a zase k sobě přicházela: pojala zoufalá žena muže svého a všecky živoucí děti i s „nejmilejší Lidrlí“ a dnem i nocí pospěšně jela celá karavana s jedinou sluhou do Prahy hledat umírajícímu dítěti pomoci. Ale Praha nepomohla. „Rozumu jsem pozbyti mohla, ve dne v noci jsem jí sloužila“ — v těch slovech píše paní — a přec umřela ta „andělská Lidrle“. Celý den nazejtří, když dítě zemřelo, „mnoho panstva zarmoucenou mateř navštěvovalo a večer vezli dítě na staroměstské náměstí do kostela „Paulinů“. Při tom také mnoho paní bylo. „My nejmilejší dítě, má Lidrle!“ tak píše paní Alžběta ne nepodobna jsouc Niobě, „pamatuj na svou bolestně zarmoucenou mateř, milovala jsem to pěkný dítě pro její velikou dobrotu a trpělivost.“ Toto poslední slovo dobře pochopí jen ten, kdo sám

Nic není na světě bolestnějšího, jako když
umírati — trpělivě, tiše, mučedlnicky umí-
smrt ošklivá, onano nejošklivější!
obem patnácte dětí zapsáno v kostelní knihu
slavi a devět vždy za nedloubo schovány
m sklípku kostela sv. Františka de Paula
řém rynku.
i dětmi ovšem také mívala pečlivá máti
) se stalo jedenkráte Honzíčkovi? „Chůva
něho, když v sesličce vyšší nežli stůl seděl,
dítě — po hlavičce na zem upadl. Chůva
ajila, až dítě na smrt stonic v cíli leželo
otem, těžkým duchem, takže barvíř s in-
ebník), maje dítě po smrti otevříti, jen
tí duši.“ Zoufalá žena vzala chlapce přes
zrazovali řkouce, „aby dítě z poslední ho-
a“ a běžela s ním k nějakému oltáříku,
ých i měšťanských pokojích k radě jesui-
ýval častokráte. Dítě přišlo k sobě samému
zvolavši „mama, papu“, již více v mdlobu

nejstarší synek František došel věku let
osil si při rodičích, že ho oddali klášteru
ů v Praze. Tu tedy ztratila paní dítě způ-
nežli smrtí. Ale této ztráty nepřipouštěla
v srdce. Byla ve své zbožnosti přesvěd-
jí, jsouc Božím sluhou, spíše ochráněno
mizerného a nestálého světa i hříchu“.
ženy české téhož smýšlení zajisté i před
eformou. Vzpomínáme Rvačovského, jenž
ve Slaném, an dí ve spise svém, Maso-
ı. o paní jisté korouhevné, kteráž byla
itského: „Výborná vdova a paní ta říkala,
děla syny i dcery své před očima svýma
lovati, než duše jich smrtelnými hříchy

dětskými a s jich zmíráním v memoi-
nemoci a smrti starších členů rodinných.
svět „nejmilejší paní máma“, kterouž
rí „psotník a hrozný katar k tomu řeči
ou“ konečně přetrhl „šlak“. Večer byl
mu sv. Víta a tři dni po sobě odbývali
t potom skonal pantáta „s tělesným vel-
kým zármutkem“. Malostranský hejtman Malovec pečetil pozůstalost, co zatím u mrtvého těla v pokoji kněží bez přetrží mše sloužili. Pohřeb byl zase na večer do sklípku hlavního kostela sv. Víta. Byli „při tom prelati, purkrabí a jiní místodržící též vzácní kavalíři a fraucimor“. Dvě urozené slečny panna Čabelická a Liduška Černínka zvaly k requiem a za to pak s jinými damami zůstaly při obědě. Dělo se tehdy pořád ještě, nač v začátku století zle naříká Guarinoni v knize své líčící mravy tehdejších lidí v Němcích i v Čechách, že každá případnost veselá i truchlivá odkvasena hojně. Tedy po requiem starého pana Rudolfa byl oběd o hostech.

Také nejmilejší pán byl r. 1668 už už na tom, rozloučiti se se světem. Druhého března po nedělních obědích na koni přiklusal pospěšně z Prahy na Stranov Martin Dlouhý, pacholek, vyřizuje, že „pán dostal podakra“. Ale paní tušila horší věci. Píše: „Hned na vůz vsednouc s chvátáním nemalým celou noc ku Praze jsem pospíchala“. Tam na prosbu nemalou bránu jí otevřeli a paní rychle přijedši k domu doktora Cetle už dole na schůdkách zvěděla, „že rozmilej pán v sobotu večer od doktora jeda na hengsta se posadil, kterýžto dvakráte sepnutí jako svíčka nahoru učiniv po třetí na znak se převrhl a těžké stlučení a pomačkání pánu učinil, že všickni o dalším živobytí jeho pochybovali“. Ale pomohl nejprve Bůh a potom doktor Dobřanský i Stupmeyer a Kylian, dva pražští barvíři.

Šťastný nešťastník učinil votum za své uzdravení, ale nám se vidí, že se pán tenkráte nepředal: „Svatojakubské matičce dvě svíce a tabulku do kostela dáti připověděl.“

Radostně a ne bez pýchy zapisuje si paní, že r. 1673 muž její stal se císařským „camrherem“ a obdarován byl zlatým klíčem.

Jel po té hned do Vídně, aby tou službou komornickou aspoň jedenkráte skutečně posloužil.

Když pak v malých časech potom i paní Alžběta obdržela od císařovny „zlatý šmelcovaný kříž“, odpusťme ženské slabosti, kteráž píše: „Takový kříž císařovna sama nosí a nejvzácnější paní v tom bratrstvu jsou a k té milosti jich nepřijde mnoho: po smrti musí se kříž zase ke dvoru odevzdati a císařovna sama dá milostivé a vzácné requiem sloužiti a pozve k tomu panstvo a ministry.“

(Pokračování.)

Tragedie Stillwaterská.

Napsal *T. B. Aldrich.*

(Pokračování.)

ıbíhal, stávalo se rozčilení hlubším a inten-
ı, ačkoliv se jevilo více zamklosti. Bylo
áno, že se lampy po celém městě rozsvě-
dinu dříve, než obyčejně. Nastávajícím sou-
začal se po Stillwateru rozkládati pocit
— onen bezejmenný strach, který snad
y než nebezpečí očividné, když jest ně-
ysvětlitelně jako netělesnou rukou, která
ı ze mraku, — když krvavý ubijce zmizí
zůstaví za sebou ani znatelné stopy, když
nost zahalující skutek náhle strašlivější,
než skutek sám. Jest něco ohromujícího v pomyšlení, že někde číhá neviditelná ruka napřažena na život tvůj, neb na život dražší ti než tvůj vlastní. Čí je to ruka, a kde jest? Snad podává ti kávu u snídani; snad najals ji, aby shrnula sníh s chodníku před tvým domem; snad dotkla se tě, jak jsi šel tlačenicí; anebo jsi snad dal peníz do této strašlivé dlaně na rohu ulice. Ach té hrozné, neviditelné ruky, která bodá úkladně do tvé obraznosti — této nesmrtelné části tebe sama, která jest stokrát citlivější, než tvé ubohé, pomíjející tělo! Do situací nejvážnějších a nejtragičtějších padá často světlo

ryze fraškovité svou nesrovnalostí. Takový paprslek byl nevědomky vržen na nynější krisi panem Bodgem, lépe známým ve městě jakožto „otec Bodge". Pan Bodge byl hluchý jako špalek, od narození přihlouplý a téměř vymořený třicetiletou záduchou. Před samým večerem dobelhal se svým plachým, hekavým způsobem do hostince, kde nalezl zamlklou společnost. Pan Bodge dal si naliti džbánek piva a srkaje z něho, pohledl ob chvíli zamyšleně přes jeho cínový okraj na němou společnost. Pojednou vyhrkl ze sebe: „Snad jste ještě neslyšeli, že byl starý Shackford zavražděn."

Tak zapadlo slunce nad Stillwaterem. Opět obrážela se velká hradba borovic a hemlocků tmavě od oblohy. Měsíc vycházel nad vrcholy stromů posévaje jich rozedrané kraje jinovatkou a potom vypluv k zenitu visel tak jasně nad světem, jako by tu nebylo nikdy zločinu, ani jediné slzy, ani jediného pukajícího srdce.

III.

Na druhý den odpoledne byl pan Shackford, jak se sluší, pochován. Pohřeb obstaraný panem Richardem Shackfordem, který byl prvním a právem pokrevenství jediným truchlícím, odbyl se za hlubokého ticha. Tesaři, ztrativše včera den na nových konírnách pana Bishopa, ustali v řezání a přibíjení po čas smutečných obřadů; pára byla napolo vypuštěna v železárnách a zvonění a cvakání dlát v kamenické dílně nebylo slyšeti po celou hodinu, po kterou byly také mnohé sklady zavřeny. Potom, když všechno odbyto, zapištěl opět v parních kotlích uzavřený ďábel svým pronikavým skřekem, řemeny vklouzly na otáčející se kotouče, hřídele se opět roztočily a vše vešlo zas do starých kolejí — jen zdánlivě, ale ne opravdu.

Obyčejně, když se hrob zavře nad člověkem, jest běh jeho života u konce. Ale pan Shackford nebyl nikdy tak živě živ, jako když jej pochovali. Nikdy dříve nevyplňoval tak veliký prostor před zraky veřejnosti. Ačkoliv neviditelný, seděl u každého krbu. Dokud neobjasnil se způsob jeho smrti, nebylo jeho všudybylství k zažehnání. Hned ráno v onen pamětihodný den byla od městské rady vypsána cena jednoho sta dollarův — později k naléhání páně Shackforda synovce zvýšena na pět set — na zatknutí a usvědčení vinníka. Kromě toho a kromě bezvýsledného prvotního vyšetřování neučinily úřady ničeho a patrně nestačily situaci.

Když se stalo večer po pohřbu vědomo, že přijíždí do Stillwateru osobnost odbornická, aby do věci nahledla, byla tato zvěst přijata s oddechem úlevy.

Osobnost, takto neurčitě líčená, objevila se na místě příštího rána. Vysloviti jméno Edwarda Taggetta znamená vysloviti jméno dobře známé v oddělení tajné policie velkého města, ležícího asi šedesát mil jihozápadně od Stillwateru. Příjezd páně Taggettův vzbudil v celém městečku takou horečku očekávání, že pohřeb pana Leonarda Tappltona, připadnuvší na tento den, odbyt jest, jakoby ho ani nebylo. Avšak zevnějšek páně Taggettův pramálo vypadal tak, aby vzbudil buď očekávání nebo nadšenost; byl to útlý muž, asi šestadvacetiletý — ale nevypadající tak — s hnědými, přes ústa svislými kníry, s malými licousy, s očima neurčité barvy a jen mdle výrazným obočím. Mluvil úsečně a s jakýmsi rozpaků prostým váháním, jako mluvívají osoby mající dvě myšlénky na každé slovo — jsou-li takové osoby. Mohli jste jej mít za lékaře, nebo za žurnalistu, nebo za sekretáře pojišťovací společnosti, ale nikdy by vám bylo nenapadlo, že je to ten člověk, který rozmotal zmodrchané klubko, jakým bylo okradení banky Barnabeeské.

Když jej Stillwater spatřil, sklesla jeho důvěra s devadesáti stupňů na nullu. „*To* že je Taggett?" otázali se. To *byl* Taggett; a ihned začal se pociťovat jeho vliv jako mořský vír. Tři městští strážníci byli vypraveni za tajným posláním a za hodinu vysliděno, že nějaký muž s bříčkou ujížděl, jakoby šlo o krk, kolem mýta v to jitro, kdy vražda spáchána. Krajina byla rolnická, cesta vedla na trh do města a spřežení jedoucí cestou na úsvitě byla pravidlem a ne výminkou; ale toho jitra o překot hnaná bříčka byla významnou. Jonathan Beers, farmář, slyšel kola a postřehl povoz neurčitě, když ráno krmil, ale ve své ryze venkovanské nebybnosti mysli nevěděl ani, proč to neřekl dříve.

„Taggett se tomu dostává na kloub," šeptal si Stillwater pod vousy.

O polednách měl Taggett člověka, bříčku a všechno. Ale byl to pouze Bluftonův syn Tomáš, z Millvilleu, který vyjel úprkem onoho pověstného jitra, aby zjednal lékařskou pomoc své ženě, která měla této pomoci velice zapotřebí, jak nyní dokazovala v Millvilleu dvě děvčátka ležící pohromadě ve vrbové kolébce.

„Celkem se mi nezdá, že jsem člověčenstvo *tuze* skrátil," řekl Blufton se zdravým smíchem.

Tomáš Blufton byl dobře znám a vážen v Stillwateru, ale kdyby byl zločin na něm zůstal lpět, byla by to veřejnost přijala s jakousi útěchou.

Průběhem následujících osmačtyřiceti hodin byli chyceni za límec čtyři nebo pět poběhlíků, protože se toulali v okolí, když tragedie se stala; ale každý z nich věděl co povídá a povídal to dobře, a tak je tedy pustili. Potom byl zavolán jakýsi Durgin, dělník v Slokumově kamenickém dvoře, aby vysvětlil vznik a příčinu nějakých napolo vypraných červených skvrn na svých kalhotách, a on to vysvětlil. Utahoval několik dní před tím u pana Shackforda obruče na soudku od soleného masa; červená barva na víku sudu byla nedoschlá a tak si pomazal šaty. Doktor Weld zkoumal skvrny pod drobnohledem a prohlásil, že je to barva. Bylo zjevno, že se tomu pan Taggett do opravdy chce dostat na kobylku.

Hostinská místnost Stillwaterského hôtelu byla za těchto a následujících večerů střediskem všech zajímavostí a netoliko hlavní nalevárna sama, ale i vedlejší pokojík, kde popíjeli hosté vybranější selterskou vodu a nahlíželi do časopisů z hlavního města. Dvakráte v témdni scházel se tam besední klub mající mezi svými členy pana Craggieho, poštmistra, o kterém se domníváno, že mu kyne velká politická budoucnost, pana učitele Pinkhama, advokáta Perkinsa, pana Whiddena a jiné vážené osoby. Pokoj byl vždycky do jakési míry soukromý se zvláštním vchodem z ulice, ačkoliv ho druhé dvéře, obyčejně otevřené, spojovaly s hlavní hostinskou místností. V této byl mahagonový kredenc, jehož jedna část byla pokryta zinkem provrtaným jako řešeto a stále se lesknoucím jako stříbro od karavan pivních ležákových sklenic. Hned za tímto koncem kredence stálo gothicky vystrojené čerpadlo na pivo, z jehož kohoutků sám pan Snelling, hostinský, natočil v mžiknutí oka pět nebo šest džbánkův a budil

;it nějaký oblíbený operní po-
ovrátku. Na levo od čerpadla
jíc pestrobarevné vinné poháry
druhé na ramenou a měly na
.valy rozličné jiné akrobatické

ıřbu pana Shackforda zahnalo
;i neobyčejné množství nic ne-
stnosti. Déšť plouskal do tabulí,
a hosté v skupinách seděli ho-
liné věci, o které teď vůbec bylo
čtrnácti dny vypukla mezi děl-
ale i to bylo nyní jen chladně

'omáše Bluftona," řekl Stevens,
dlouhé hliněné dýmky a na-
em z nádoby stojící nad ním

:avil sklenici s výrazam nechuti,
·ám" — a přejel si rukávem
ɔus.

tys jako ta větrní korouhvička,
eřekl, když toho hocha zatkli,
ɔatně vypadá?"
l něco takového," přiznal se
stávce. „Ta jeho jízda za sví-
vypadala z počátku zatroleně

nu, kdo Tomáše Bluftona zná,"
Piggott, Bluftonův švakr. „Ten
:y. Byla to hanba mu to udělat.
: podezření na pastora Langlyho
earu."
," podotknul v koutě muž s pá-
udou oba ti velební pánové za-
tomu nedivil."
," odpověděl Durgin. „Když mne
. kdo je bezpečen?"
; váženosti. On žertuje."
řekl Durgin obraceje se zostra
ertovat, mluvím o tvém rozumu."
ıbec je ten Taggett?" tázal se
Durgine."
úřadě u sudího Beemise v ten
s Bluftonem, ale v tom množství
to je. Nerozeznal bych jej od

ɔbou nějak zdravé místo pro tu-
„Jenom dnes viděl jsem tři."
je pan Taggett na pravé stopě,"
nichaje novou sklenici starého
pana Peterse. „Ne příliš sladký,
o ve všech kostech, že, jest-li to
ště dostane."
nenajde," řekl velký snědý muž
n Ital. Všechny národnosti byly
lík jest už na tisíc mil odsud."
mozek pod kloboukem," odvětil
ıušce. V tu minutu, co něco za-

„Nemůže zastavit bankovky a zlaté dollary, může? Přece nevzal nic jiného," namítnul starý ranhojič Bishop.

„Žádné skvosty?"

„Nebylo žádných, pokud vím," řekl Bishop, až na stříbrné hodinky, a ty ležely docela teple pod polštářem starého."

„Aj, aj!" vzdechl Jonathan Beers udiveně.

„Troufám si pronésti své mínění, pane Craggie," řekl učitel stojící v sousedním pokojíku se stočeným listem „Denního oznamovatele" v ruce, že osoba, která, — která odstranila našeho váženého rodáka, nebude nikdy objevena."

„Nerad bych zrovna ve *svém* mínění šel tak daleko, milý pane," odvětil pan Craggie s onou diplomatickou sladkostí, která vede poštmistrovstvím na křesla v krajské radě, ano upravila jak známo mnohému hlupci cestu až do Congressu. „Nemohu míti o té věci názor tak docela beznadějný. Jsou tu obtíže, ale musí býti překonány, pane Pinkhame, a já myslím, že se překonají."

„Vskutku, to také doufám," odvětil učitel. „Ale jsou případy, — či není takových? — kde — poblem — mohu-li to tak nazývati, nebyl nikdy objasněn a osoby, které se o to pokoušely musily, abych tak řekl, pokrčiti rameny."

„Ach ano, jsou takové případy, zajisté. Bylo na příklad tajemství Burdellovské v New-Yorku, a nedávno ta záležitost Wathanovská, — mimochodem řečeno, já mám o obou těch neblahých věcech své zvláštní theorie. Úsilí policie bylo zmařeno a jest zmařeno. Ale můj *drahý* pane, pozorujte na chvilku rozdíl.

Pan Pinkham položil jeden prst na okraj malého, okrouhlého stolku a naklonil se uctivě ku předu, aby pozoroval rozdíl.

„Ony zločiny byly spáchány v obrovském městě skytajícím tisíc příležitostí k uniknutí zrovna tak jako podávají na tisíc pokušení lidem prostopášným. Ale my jsme obec omezená. Nemáme mezi sebou vrahův z povolání. Skutek, jenž rozrušil naši společnost v nejhlubších hlubinách, byl patrně spáchán nějakým cestujícím amateurem. Výčitky svědomí se ho již zajisté zmocnily, byť se ho ještě nebyla zmocnila policie. Pro tu chvíli uniká, ale on se musí prozradit dříve neb později. Učiní-li se pravá opatření, — a já sám skládám největší důvěru do pana Taggetta, — nemůže se vinná strana nedostati za mříže spravedlnosti, nedostane-li se tam sama."

„Vskutku, to doufám," opakoval pan Pinkham.

„Vyšetřování děje se velmi tajně."

„Příliš tajně," doložil učitel.

„Ó, Bůh chraň, — ne," odvětil pan Craggie hlasem poněkud stlumenějším. „Ve věcech tak choulostivého rázu jest zapotřebí nejpřísnějšího mlčení. Kdyby se Tomeš, Jindra, Franta chytali za kulisami," doložil s výrazem, jako by si nepřál říci tuze mnoho, — „utekli by praví hrdinové zatím s jeviště."

Pan Pinkham tomu dobře nerozuměl a děsil se dalšího osobního výkladu takového neštěstí a tak mlčel. Pan Craggie s palci v ramenních otvorech své vesty a s nohama složenýma pohodlným senatorským způsobem přes kříž, opřel se zase do lenošky a usmíval se blahosklonně.

„Myslím, hoši, že není nic nového!“ dobrosrdečně zvolal tlustý, kvetoucí muž tlače se jako s bzukotem moucha do vchodu velké síně a zanechávaje na podlaze pískem posypané mokrý sled od prahu až k mahagonové kredenci. Pan Wilson byl místní humorista Falstaffovského rázu, ačkoliv ne tak vtipný sám v sobě jako spíše terčem vtipů společnosti ostatní.

„Ne, Willsone, nic nového,“ odpověděl Dexter.

„Neslyšeli jste, že by byl starý Shackford zaznamenal něco hezkého pro mne ve své poslední vůli a závěti?“

„Ne, Willsone, nemyslím, že by byl učinil nějaké zvláštní opatření v městském chudobinci.“

„To je mi líto, Dextere,“ řekl Willson honě ve své sklenici zamyšleně kousek citronové kůry řábkem lžíce, „neboť chudobinec je vskutku malý pro nás všechny. Jak se tam daří tvé babičce? Pohodlno tam?“

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Chemický process respirace a výživy.

Píše med. *B. Markl.*

Každá doba má svoji modu. Moda panuje v boudoirech našich dam, moda určuje nám směr naší zábavy, ba moda vtírá se i do vědy.

Nechci kriticky rozebírati všecky poddané té mocné velitelky, nechci nahlédnouti ani do vkusných boudoirů, ani do učených sporů o buňce — chci se spokojiti pro tuto dobu jen tak malým pohledem na nynější předmět všeobecné pozornosti, zábavy a snad i obdivu.

Není to dnes ani sensační přelíčení, ani výzkumy velikého Pasteura, o čem se hovoří, ale něco zcela jiného, jsou to umělci, kteří pořádají — ať tak dím — koncerty v dietě.

Laskavý čtenář nezapomněl snad ještě na pokus Tannerův, a pamatuje dojista na triumf jeho následovatele Giovanni Succiho, a již opět vyskytl se člověk, který upoutal obecenstvo svým padesátidenním postem; je to jak známo milánský malíř Merlatti.

Chci se zmíniti krátce, do jaké míry jest půst možným, jaké změny působí v organismu a jaké následky přináší. —

Chceme-li mluviti o faktorech, které tak úzce souvisí se životem, že podmiňují ho, měli bychom především odpověděti na otázku, která sama sebou se tu naskytá: co je to život a co smrt, kde onen přestává a tato počíná.

Leč nesnadná odpověď na tuto otázku úplně bude sotva kdy podána, a my musíme se spokojiti definicí, již nám dává trefně lučba fysiologická, že život jest souhrn jistých pochodů chemických odbývajících se v organismu, jichž ochabnutí zveme nemocí, jich zastavení a jiných nastoupení nazýváme smrtí.

Jaké jsou to pochody, které se odbývají v organismu a které podmiňují jeho život? Pochodů těchto je veliké množství. Chci promluviti zde o nejhlavnějším z nich, bez něhož nemůže organismus žíti dále dvou neb tří minut: je to pochod respirační, pochod oxydace.

Pochod tento je tak důležit, že ne zřídka byl dle něho nazýván život pozvolným hořením, a to vším právem. Nesmíme nazývati hořením jen process, spojený s úkazy tepla a světla, nýbrž hoření v širším smyslu je vůbec chemický sklad dvou látek za vývinu tepla.

Že toto teplo bude tím větší, čím energičtěji se dvě látky slučují, že ve zvláštním případu mohutné slučivosti nastane i úkaz plamene, toť jasno.

Před Lavoisierem, dokud platila všeobecně Newtonova theorie emanační, nikdo by nebyl řekl, že na př. měď hoří. A přece, vrhneme-li piliny měděné do roztopené síry, uzříme vyšlehnouti plamen, měď sloučila se se sirou v sulfid, nebo můžeme říci: měď shořela v síře. Z pokusu jest patrno, že není hoření ani omezeno na atmosféru kyslíka, ale že každé chemické slučování dvou hmot jest hoření. Kyslík sám na př. hoří plamenem v atmosféře vodíka.

Uznáváme-li tedy, že život jest hoření, mohla by se snad naskytnouti naivní otázka: „Kterak to, že plamen krátkého našeho života přec ještě dosti dlouho plápolá, kterak to, že organismus daleko dříve neshoří?“

Anebo mohlo by se říci: „Je-li život hoření, co že jest potom smrt. Což neslučuje se mrtvý organismus také s kyslíkem, neb jinak — neshoří pozvolna?“

Jaký je tedy rozdíl mezi živým a mrtvým organismem?

Rozdíl je zcela patrný.

Při živém organismu vniká vzduch cestou respirační do plic, setkává se tu s krví a okysličuje její vodík a uhlík. Je to tedy hlavně vodík a uhlík krve naší, který se spaluje, součásti ostatního těla poměrně jen málo jsou oxydovány, ovšem ale přece; kdyby vůbec kyslíkem žádné změny neutrpěly, pak bychom stářím seslábli; a naopak, jsou-li rychle kyslíkem porušovány, život se zkracuje. Můžeme se přesvědčiti pokusem, že uzavřeme-li menšího živočicha do čistého kyslíka, brzy umírá. Nadbytek kyslíka totiž, to jest nadbytek toho, jenž stačí k oxydaci krve v plicích, porušuje plíce samy: nastává prudký zánět a konečně smrt.

Já bych skoro přirovnal život plameni na krbu z těžce zápalné látky, plameni, který udržujeme topivem snadno zápalným tak dlouho, než se i krb poruší, zuhelnatí a se rozpadne.

Laskavý čtenář odpustí mně toto přirovnání málo básnické, a ještě kulhající — leč těžko lepšího nalézti.

Jaké jest však ono slučování kyslíka s mrtvým organismem? Tu oxyduje kyslík vzdušný všecky organické části těla, tvoří produkty zcela jiné, než dříve tělo skládaly; produkty rozkladu.

Po tomto krátkém úvodu vraťme se k věci samé. Bylo řečeno, že process respirační odbývá se bez přestání v živoucím živočichu. Jen na dobu velice krátkou ho možno zastaviti — nedýchati, nemá-li organismus zhynouti. Doba ta není u všech lidí stejná, avšak zřídka přesahuje 2 minuty.

Jsou asi známy ctěným čtenářům někdejší produkce Miss Lurliny, která dovedla nedýchati 3 minuty, dobu to dojista nejvyšší!

Bylo také řečeno, že vdýchaným kyslíkem spaluje se uhlík a vodík krve na kysličník uhličitý a vodu.

Uznáme li nyní dle pokusů Lavoisiera a Seguina, že dospělý člověk vdýchá denně 1,137 kg. kyslíka, a dále, že množství jeho krve, obnáší 10 kg., krev pak že obsahuje 80% vody, tu lze vypočísti ze známého slončenství krve, že k úplné přeměně uhlíka a vodíka v kysličník uhličitý a vodu je potřebí 4,673 kg. kyslíka, a toto množství také ve 4 dnech a 5 hodinách do těla jest přijato.

Z toho jest jasno, že nemá-li váhy těla ubyti, opět ve 4 dnech a 5 hodinách musí tolik uhlíka a vodíka potravou krvi nahrazeno býti, kolik v době té jako kysličník uhličitý a pára vodní plícemi vydýcháno bylo.

Veliká část naší potravy slouží toliko k udržování processu respiračního: co stane se tedy, odepřeme-li tělu potravy? Přestává process respirační? Nikoli.

Uhlík a vodík, který má býti v plících oxydován, dodává se krvi přece, krev nepozbude svého sloučenství — ale tento uhlík a vodík jest ujímán jiným částem těla, tělo následkem toho tratí na váze. Je stálá váha těla udržována hlavně jen náležitou respirací a jí odpovídající potravou. Je-li příjem uhlíka a vodíka potravou větší, než může se v plících oxydovati na kysličník uhličitý a vodu, ukládá se toto přebytečné množství v těle ve způsobě tuku: je-li naopak množství uhlíka a vodíka potravou přijatého menší, než vyžaduje vdýchaný kyslík, tu oba prvky dosazují se krví z těla samého, tělo tratí na váze.

První účinek hladu je ztráta tuku. Tuk jest ona zásobárna, která dodává krvi uhlíka a vodíka, když nepřijímá se ho dostatek potravou.

Currie viděl nemocného, který nemohl polykati a během měsíce ztratil 42 kg. na váze, a tučný vepř, který byl kdesi zasypán, žil bez potravy 160 dní a ztratil na váze 50,4 kg. (Martell, Transactions of the Linnéan Soc Vol. XI. p. 411.)

Jest známo, že některá zvířata přespávají zimu, nepožívajíce žádné potravy. Tuk v těle nastřádaný udržuje jejich respiraci ovšem seslabenou; kdyby ta zvířata se pohybovala, ba jen kdyby bděla, nestačil by tuk jejich k životu, neboť pohyby tělesné podmiňují čilejší respiraci, a tudíž i větší spotřebu uhlíka a vodíka. Jest známo, že stučněti lze jen při malém pohybu, kdy přijatá potrava se úplně nespotřebuje. Zajíce příliš tučného nikdo neviděl, jiná zvířata naopak, která zavíráme, aby se nepohybovala, stučnějí náramně. (Vepři, husy). (Dokončení.)

Pomník P. Vácslavu Beneši Třebízskému v Klecanech.

Nabyvše povolení úředního, zříditi Vácslavu Beneši Třebízskému v Klecanech pomník z příspěvkův, jež sejdou se sbírkou, spořádanou v království českém, níže psaní obracejí se ke všem přátelům české literatury, ke všem milovníkům mateřského jazyka, ke všem ctitelům zesnulého slavného pěstitele národního ducha a písemnictví s nejsnažnější žádostí, aby hojné příspěvky peněžité k vyznačenému vlasteneckému účelu věnovati a zasýlati ráčili.

Jsme pevně přesvědčeni, že tímto vyzváním přicházíme jen vstříc vroucím citům lásky, s kterouž veškeré vlastenecké čtenářstvo české k svému miláčku v kaplance Klecanské pohlíželo, s kterouž ho v neunavné a požehnané jeho práci národní provázelo a do posvátné půdy staroslavného Vyšehradu uložilo.

Víme, že naplňujeme jen nejupřímnější tužby tisícův a tisícův věrných Čechův, kteří ze spisů Vácslava Beneše Třebízského vážili zápal pro život, čest a slávu národa, sílu k zápasu za práva řeči a vlasti české, nadšení pro dějinné určení českého národa a království v celé veliké rodině a oblasti slovanské, potěchu srdcí a vznět mysli v neunavném úsilí o šťastnější budoucnost této rodné naší země, když strojíme se postaviti důstojný pomník milovanému věštci a apoštolu české myšlénky právě v oné osadě nad břehem Vltavským, kde on pod skromným krovem v útulné jizbičce vytvořil nejznamenitější svá díla, odkud něžné oko a veliký duch jeho stále upírali se tam k pláni Bělohorské, hrobu české síly, sem k věži kathedrály Svatovítské, k stožáru české slávy a naděje.

V Klecanech budiž Vácslavu Beneši Třebízskému vztyčen první památník, zbudovaný láskou a vděčností celého národa českého.

Příspěvky peněžité, věnované tomuto uctění nezapomenutelného českého povídkáře z kaplanky Klecanské, ochotně budou přijímati a veřejně potvrzovati ctěné redakce národních našich časopisův.

V Praze, dne 31. prosince 1886.

Josef Janáček,
správce velkostatku v Klecanech.

Jos. V. Sládek,
vydavatel a redaktor Lumíra.

Ferd. Schulz,
redaktor Zlaté Prahy.

Vácslav Vlček,
vydavatel a redaktor Osvěty.

Listárna redakce.

Rukopisy nevracíme. Úsudkův o zaslaných nám pracích nedáváme, oznamujíce pouze, uveřejní li se v „Lumíru“ čili nic. — P. N. (Černá kočka. Od E. A. Poe): Prosou psané věci Poeovy byly u nás již skoro všechny přeloženy. Škoda, že nevydány souborně. — P. Popelka v Poličce: Vrchlického překlad „Božské komedie“ opatří Vám každé knihkupectví. — „J. G. v L. Š“: Uveřejníme brzo. — „Doktor“: Uveřejníme. — Neuveřejníme práce znamenané: „Studie.“ — „Paula.“ — „Bořek.“ — „u.“ — „Holubi.“ — „6.“ — „Kus českých metamorphos.“ — „J. V. v H.“ — „Hykš.“ — Initium. — „A. J. H“ (Opuštěná atd.) — „R. M“ (Žda jednou zvědí . . .) — „F. Č. v P.“ — „J.“ — „Hazel Welch.“

Redaktor, majitel a vydavatel: I. V. Sládek. — Knihtiskárna I. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček.“

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice čís. [illegible], nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne

ROČNÍK XV. 20. ledna 1887. ČÍSLO 3.

Miniatura.

Arabeska od *Frant. Heritesa.*

(Pokračování a dokončení.)

Hrabě Rovelský pozdvihl zrak od podobizny a ucouvl nazpět celým tělem . . .

„Antonie“ — zvolal vřele, ano vášnivě. Zdálo se mu, že obraz náhle oživl. Zapomínaje se úplně, chopil se rukou pozdní návštěvnice.

Pohledla na něho udiveně. „Antonie? —“ pravila stěží zatajujíc úžas. „Antonie jest jméno mé babičky . . .“

„Babičky!“ — — To slovo bylo jako zdrcující blesk, který hraběte z minulosti strhl rázem v přítomnost. Zakýval hlavou a usmál se. Obrátil obrázek a zadíval se chvíli na podobiznu mladého muže tu se nalézající i pozdvihl pak oko k zrcadlu, z něhož naproti hleděla mu vstříc vrásčitá tvář, ověnčená rámcem stříbrných vlasů . . . A obrátil se k hosti hlasem něžným, skorem prosebným: „Co víte o své babičce?“

„Ach pane —“ pravila. „To vše jest jakési tajemství . . .“

„A kde jest vaše matka?“ — — zněla další otázka.

„Svou matku“ — zašeptala — „jsem nikdy ani nepoznala . . .“

„Nikdy nepoznala“ — opakoval hrabě. „Tedy jest mrtvá . . .“ Neřekl to jako otázku; viděl v předešlých slovech dostatečné potvrzení.

„Dávno mrtvá“ — přisvědčila.

„A babička?“ — zašeptal hrabě Rovelský.

„Žije zde — ve městě . . .“

„Zde! V Tridentu!“ — zvolal hrabě Rovelský povstana. „A jest snad v nouzi postavena? V bídě se nalézá? — Mluvte — řekněte . . .“

„Pane hrabě“ — pravila dáma. „Nepřišla jsem žebrat o almužnu ani pro sebe ani pro svoji babičku . . .“

Starý pán spustil tělo své zas nazpět do lenošky, z níž byl povstal. „Má slova“ — pravil měkce a nikoli zcela bez trpkosti — „nebyla takto míněna . . .“

Hrdost dámy změnila se rázem zas v tvářnost zkroušené prosebnice. Pozdvihla k hraběti své v slzách tonoucí oko. „Ach, odpusťte, pane — odpusťte“ — volala spínajíc ruce. „Nijak jsem nechtěla se dotknout vaší ušlechtilé mysli. Ach pane“ — mluvila dále sotva potlačujíc výbuch pláče — „kdybyste jen tušil, pane“ . . .

Tiskla sepjaté ruce k prsům a sklesla před hrabětem na kolena. „Hle! přece prosím — ano — prositi jsem přišla, žebrat . . . ó pane! Ó pane! Vraťte mně koupený portrét . . .

Jest váš —“ pokračovala v slzách. „Vím, že má cenu i pro vás — — ale pro vás nemůže přec míti než cenu umění . . . ale pro mne! Ach, pro mne — — Vraťte mně miniaturu, pane . . . Nemohu říci: prodejte — urazila bych vás . . . Musím jen prosit — — o dar se hlásit . . . darujte mně miniaturu — darujte mně portrét mé babičky . . .“

Dáma sklonila hlavu až k nohám hraběte.

Sehnul se k ní a rukou třesoucí ji zdvihal ze země. „Upokojte se, utište se“ — pravil měkce a dojatě.

„Neřekla jsem vám ještě vše, pane hrabě —“ jala se dáma mluviti hledíc ve tvář starce sedícího naproti. Bylo jí, jakoby celou duši svou jemu musila otevříti, odhaliti. „Neřekla jsem vám a — nyní musím to říci . . . že moje babička, moje ubohá babička dlouhou již dobu na lože jest upoutána.“

Hrabě Rovelský zachvěl se při těch slovech, jako by vítr mrazivý byl zadul jeho tělem.

„Ano“ — mluvila dáma dále . . . „a nemohu ani to zamlčeti, zatajiti — že upadli jsme v chudobu . . .

A tu“ — — Nebyla s to pro pláč více promluviti, slova dostati z hrdla.

„Tu stalo se“ — řekla po dlouhém odmlčení — „že jsem v zoufalství — nevědouc rady si ani pomoci odnikud nenalézajíc a neočekávajíc . . . ani lék nemohouc zaplatit těžce nemocné a — když vše, co cenu mělo v domácnosti, již bylo prodáno — sáhla jsem po věci poslední, která ještě zbývala . . . a donesla jsem k vetešníku — —“

Konec věty zdusilo se ve štkání; dáma zakryla si tvář oběma rukama v hlubokém pohnutí.

„Když domů vrátila jsem se s tváří úsměvnou, ale srdcem krvácejícím přinášejíc věci nakoupené za stržené peníze“ — chopila se zas slova — „přivítala mě nemocná sedíc na loži; bylať s namaháním a s napnutím jak se zdálo posledních sil se pozdvihla. ‚Moje dítě‘ — pravila — ‚smrt má se blíží . . . a jest na mně, abych zasvětila tě v minulost — závoj její strhla před očima tvýma — — který dosud ji halil . . . Jdi do skříně a

přines, podej mně miniaturní portrét, který tam nalezneš — portrét můj i — — otce matky tvoji . . .'

Zůstala jsem strnulou" — pokračovala zpovědnice po malém oddechu . . . „Snažila jsem se všemožně vymluviti nemocné její přání, odvrátiti ji od úmyslu, který byla pojala. Ale vše bylo marné. Stála na svém. Chtěla miniaturu . . .

A konečně — jsem musila přiznati se k pravdě."

Dáma odmlčela se. Hrabě Rovelský nerušil ticho.

„Babička sklesla nazpět" — chopila se slova zas po chvíli — „do peřin. ‚Ó bože! Můj bože!' — volala lkajíc. ‚Kterak nyní mohu umřít! Nenechávej mě umřít ještě, bože' — —"

Odmlčela se opět a skončila pak hlasem klidným:

„Snad z toho všeho, co jsem svěřila vám, pane hrabě, omluvy dostatečné nenaleznete k mé návštěvě. A nevidíte mne v světle dobrém . . . Snad mě i odsuzujete — — Ale pane! Ó pane!" — mluvila zas pojednou tonem vřelým: „Považte, že koupí vaši zbyla mně jediná jen touto cestou naděje na získání zpět věci, kterou míti musím. Musím! Musím míti miniaturu, abych po vůli babičky se světem se loučící odevzdati ji mohla tomu, jemuž náleží — —"

„Tomu, jemuž náleží . . ." opakoval hrabě a povstal v určitém rozhodnutí.

Ale pojednou jinak se rozmyslil. „Ne takto —" zašeptal k sobě. „Ne tímto způsobem . . ."

„Zde vezměte, milé dítě" — pravil v přestávce, kterou zavinil nával slz a sáhnuv po obraze na stole, podával jej dívce.

Nebyla s to zatajiti radost. Z očí tak zamžených slzami zármutku a zoufalství vyšlehl jas blažené vděčnosti. Chopila se miniatury a zároveň chopila se ruky, která ji podávala a v nevysvětlitelném pohnutí přitiskla k ní své rty.

Hrabě Rovelský se usmál pln zářivého štěstí.

Vymknul ruce své z dlaní jejích a vložil je na skráně její hlavy, již pozdvihl a v patrném a neskrývaném pohnutí dívaje se v oči její — přiblížil k sobě tu krásnou, mladou hlavu a přitiskl ji k prsoum svým i sklonil se a na hebké bílé čelo vtisknul políbení . . .

„Josefe" — zavolal pak. „Doprovodíš zde paní z hotelu."

A doložil šeptem:

„Budeš pak ze zdáli sledovati ji až k jejímu domu. Až k jejímu domu!" — opakoval důrazně rozkaz.

* *
*

„Tos ty, Charlotte" — pozdravil dámu hlas, sotva byla několik kroků vzdálila se ze vrat hotelu.

„Konečně tě nalézám" — řekl, více radostně než s výčitkou, ačkoli snažil se, aby tuto zcela nezakryl.

Vložil loket její v rámě své a vykročil rychlými kroky. „Kde pak jsi chodila?" — otázal se. „Kde jsi byla? — Tak pozdě!" — pokusil se pokárati zcela vážně.

Neodpověděla hned; byla v patrných rozpacích. „Vše ti vysvětlím" — pravila po chvíli. „Nyní však pospěšme si — — Ach, Abeli, ani nevíš, kterak jsem byla dnes šťastnou . . . Řekla jsem ti včera o obraze" — — zašeptala tajemně.

„Kdybys byla řekla dříve raději" — namítnul. „Nemusilo dojíti až k tomu, k čemu došlo — — Nečiním ti výčitek" — pravil, když byla upřela k němu pohled prosebný. „Také jsem celou noc," pokračoval k věci samé se vraceje, „na to myslil a učinil jsem potřebné již kroky, abychom miniaturu zítra vykoupiti mohli."

„Zítra?" — zvolala dívka. — „Zítra bylo by již pozdě" — —

„Bohužel nebylo mně dnes možno" — řekl mladý muž poněkud zaražen. „Znáš přece mé poměry. Víš, že chtěje vydobyti vavřínu, zápasím s chlebem" — poznamenal rychle vzpamatovav se s onou povýšenou trpkostí, s kterou duchové v pravdě posvěcení mluví o pozemských svých svízelích a strastech. „Nepochybuješ snad, že —" pravil chtěje mluviti dále.

„Jsi neskonale dobrý, Abeli" — přerušila a doplnila dívka, tisknouc k sobě jeho rameno. „A že mne miluješ" — — Pohledla na něho oním pohledem, který praví: za to jsi ale také ty mým celým světem!

„Proč se domníváš, že zítra bylo by pozdě?" — otázal se, jakoby za celou dobu svého mlčení byl o slovech jejích přemýšlel.

V rozpacích obrátila svou tvář. „Protože jsem kořisti zmocnila se dnes — sama" — — pravila s vynucenou trochu veselostí.

„Tedy jsi obraz koupila?"

Ukázala na balíček, jejž měla v rukou, místo odpovědi. „Nesu jej" — zašeptala pak vyhýbavě.

Šli právě volpajou, okolo Benjamina Salimbella. „Opravdu" — pravil muž pohlednuv běžně na výkladní skříň. „Již zde nevisí . . ."

„Pojďme, Abeli" — povzbuzovala dívka. „Vezměme vůli tvoji za skutek a donesme společně naší drahé stařence" — —

Z krámu vystoupila prodavačka chystajíc se na noc zavříti. „Aj pan Estève!" — zvolala. „Jsem připravena na zasloužené pokárání. Odpusťte, že nedostáli jsme slovu, které jsme vám dali dnes ráno, když jste u nás se stavěl. Zapomněli jsme na svůj slib — vlastně . . . ale k čemu zapírat? Z věci se vytáčet? — — To víte, pane — obchod je obchod — — Kdo více nabídne, tomu se prodá" — —

„Tys mě, zdá se, značně přeplatila" — řekl pan Estève s úsměvem.

„Pojďme již! pojďme!" — místo odpovědi netrpělivě pobízela dívka.

„Nuž jaká pomoc" — pravil Estève k židovce. „Až bude zas někdy něco — neopomiňte mně vzkázat. K této prodeji vám musím přáti už jen štěstí" — —

„Nepřejte, pane Estève" — vzdychla židovka. „Budu míti ještě trpký večer. Otec zrovna zuří. Už sama proklela jsem nebesa, že vedlo dnes kolem domu toho cizince" — —

„Jakého cizince?" — tázal se Estève, dosti nedbale ale v probouzejícím se patrně napjetí.

„Toho právě, který koupil portrét — nějaký hrabě."

„Cizinci? Hraběti že prodala jste miniaturu?" — —

„Ovšem — ano" — —

„A dnes?" — —

„Zajisté — před samým večerem."

„Koupil ji a — odnesl?"

„Ano — odvezl vlastně. Jel do hotelu Trento" — —

Ani nepovšiml se od švitorné prodavačky a neodpověděl na její „felicissima notte“ — — Spěchal ku předu táhna průvodkyni svou za sebou.

„Charlotte“ — pravil vážně a přísně svíraje loket její jako kleštěmi, jakoby přiznání pravdy chtěl vynutit. „Kde jsi chodila? Odkud přicházela jsi, když jsem potkal tě v ulici?“ — —

„Z hotelu Trento“ — pravila hlasem člověka zmučeného, dohnaného k zoufalosti.

„Z hotelu Trento?“ — vzkřikl divoce a pustil její rameno, odstrčil ji od sebe, až zavrávorala. „Tys byla u něho? U toho hraběte?“ — —

„Ano“ — přiznávala se div neklesajíc.

„Kterak jej znáš?“ — zuřil dále. „Kterak jsi přišla k němu? — — A on ti dal portrét! Jest přece pravda, že neseš jej tu, při sobě, zde v ruce?“ — —

„Ach ano — ano — — vždyť jsem to pravila... Vyprosila jsem jej“ — —

„Vyprosila!“

„Ano — dostala jsem jej darem...“

„Za jakou odměnu?“ — dal se do smíchu. „Za jakou cenu? — — Tací páni jak známo nerozdávají zadarmo“ — doložil posměšně, hlasem plným opovržení.

„Abeli!“ — —

„Přísahej, že se tě ani nedotknul!“ — —

Slova pomátla ji. „Tak se mnou mluvíš, Abeli?“ — — šeptala v hrůze.

„Nevěstko!“ — odpověděl.

„Jakým právem mě takto urážíte?“ — — zvolala hrdě se vztyčujíc.

„Jakým právem?“ — opakoval slova její. „Nuž ano — máte pravdu, signoro. Dobře mně připomínáte... Nemám a nechci míti práva k vám žádného. Byl jsem přec vaším ženichem, krásná signoro? — — Je-li pravda? — — Nejsem jím více“ — doložil odvracuje se. „Zbavujete mne dokonale povinnosti jím býti — —“

Zdálo se jí, že sklesne na dláždění. Neměla slov. Bylo jí do pláče a zároveň do smíchu — šíleného smíchu. Bylo jí, jakoby celý svět řítil se, bořil, jakoby padaly na ni domy i věže trentské a v ssutinách svých ji pohřbívaly...

Stála samotna na ulici.

Abel Estève pádil již od ní ani se nezastaviv ani se neohlédnuv.

Potácejíc se překročila práh domu, v kterém bydlela. Musila držeti se zdi.

Zas zastavila se. Přitiskla obě dlaně k očím, jakoby násilím slzy ven se deroucí chtěla zatlačiti. Lapala po dechu.

Pak vstoupila.

Pan Josef loudaje se v patách za oběma mladými lidmi — zastavil se teď a potřásaje v údivení hlavou, díval se na číslo nad vraty čitelné ve světle lucerny.

* * *

Ne tak radostně jako hotel, ale přec také překvapen zajisté byl pan Josef, vyslechnuv odvolání odjezdu směrem k Veroně, odložení další cesty na neurčito.

Z počátku se ulekl, nemysle jinak, nežli že churavost velitelova zavinila neslýchaný nepořádek, na jaký nebyl zvyklý u svého pána, neměnícího nikdy nic v plánech jednou ustanovených.

Byv upokojen v příčině stavu zdravotního nedovedl teprve už nikterak více pochopiti a dával nespokojenost svou na jevo rozmarem tím nejšpatnějším, kterým i hraběti bylo trpěti.

Zcela už neuvěřitelným bylo, že na ráno, ačkoli tedy k nádraží se nejelo, objednán kočár!

„Nepochybně budeme znova jezdit zas po té plesnivé veteši“ — zabručel s netajenou ironií k portýrovi, když byl tento pokusil se v průvodu šňupečku a zaklepání na rameno něco bližšího vyzvěděti.

„Anebo snad“ — — zarazil se pojednou pan Josef. „Snad by naposled ta návštěva“ — —

V šiškaté hlavě s vyčnívajícími čelistmi zrodila se myšlénka — opravdová, původní myšlénka.

„Kdo pak tomu všemu rozumí!“ — zaplašil pan Josef hned nemilého hosta vraceje se vítězně k své veliké ctnosti: plnit za všech okolností, slepě, rozkazy pánovy. „Co tě nepálí, nehas!“ — —

„Tedy zítra v sedm!“ — obrátil se k portýru s přísnou určitostí. „Nezapomenout!“ — —

Ráno také v průjezdu hotelu kočár stál pohotově. Hrabě Rovelský ovšem neměl zvyk měšťáků nechat čekati na sebe, nebýti hotov na vteřinu. Dnes ostatně vstal i nad potřebu brzo. Ani skorem nespal. Vzdor tomu necítil se nijak unaveným. Nepokojným byl, ale v tom nepokoji jevila se jedině nedočkavost.

Ptal se kolikráte, není-li již zapřaženo a skorem se zastyděl němou odpovědí Josefovou — káravým jeho pohledem na hodiny.

Konečně se doba přiblížila.

Hrabě Rovelský nechav pečlivě opatřiti se proti chladu počasí, překročil již práh svých komnat, aby sestoupil — když v tom portýr přiběhl nahoru a odevzdával malý balíček.

Starý pán podával obdrženou věc do rukou Josefových, aby uložil ji do pokoje až k návratu — ale jinak se rozpomenuv vrátil se.

S rukou chvějící se rozbalil paklík a — div neklesl. Josef musil přiskočiti a s ustrašeným pohledem věrného zvířete, které pána svého vidí trpěti, usazoval hraběte do lenošky.

Na stole ležela miniatura — —

Zotaviv se poněkud hrabě Rovelský chopil se lístku spočívajícího při obraze.

„Babička jest mrtvá“ — četl černými kruhy, které valily se před očima jeho a zatáčely v svůj rej i písmo, na něž hleděl. „Vypustila duši dnes v noci — krátce po mém návratu...

Odevzdávám hraběti Rovelskému, co mu náleží. Mezi portrétem svým a mé babičky nalezne, co tato říci jemu chtěla a měla ze světa odcházejíc“ — —

Hrabě Rovelský zimničně sáhl po miniatuře a stisknuv tajný bod, který, rozpomenuv se, hned nalezl — vytáhl úzký proužek papíru a na něm napsáno bylo: Odpuštění — —

* * *

Jednou z nejpopulárnějších osobností římských v prvních letech sedmdesátých byl hrabě Eugen Rovelský. Byl znám jak svojí roztomilou povahou, tak svými projížďkami a procházkami po městě v průvodu starého sluhy, který na

*

krok od něho neustupoval a stále pána svého napomínal k šetření zdraví, v případech pak, a to dosti častých, neuposlechnutí byl pohotově s řádným vypeskováním.

Vždy vítán byl hrabě v obchodech se starožitnostmi, kde býval hostem velice známým a nikdy s prázdnem nevycházel, což by tvrditi se mohlo též o prodavači a s daleko větší snad ještě oprávněností.

Hrabě Rovelský prolezl s panem Josefem i nejzapadlejší uličky ghetta a přinášeli mu i z domů soukromých věci cenné i bezcenné.

Kupoval někdy i bez výběru, z pouhé dobroty a dobročinnosti, ale vkus jeho a znalost věci hlásaly nejlépe jeho sbírky, jež seřaděny a srovnány zaujímaly celé poschodí nádherné villy na druhém břehu Tibery.

Styků vyhledával hrabě Rovelský hlavně v kruzích uměleckých a snad jedině společnosti, k níž rodem náležel, spíše straně se než blíže.

Býval denním též hostem v caffé gréco pod španělskými schody, ve via condotti, kde jsou nejkrásnější sklady proslulé římské mosaiky. Začazená, skorem ošumělá řecká kavárna byla v oněch dobách — nevím je-li dosud — shromaždištěm všeho, co Musy ctí i vzývá. Odbývána tu pravidelně i jakási umělecká bursa.

Hrabě Rovelský byl v tomto výlučném světě všestranně ctěn a vážen a to ne jen pro své neobmezené takřka mecenášství, ačkoli toto ostatně v naší velkým proudem svým praktické a umění všemu málo přející době nikterak není také k zahození a nelze je podceňovati. Na určito jest lepší než umělecké diletantství, jež v bohatých a vznešených kruzích zdá se mnohde nyní ono nahražovati. Znal se osobně se všemi čelnějšími domácími umělci i cizími, v Římě meškajícími, a kdo přišel, nikdo nemeškal co nejspěšněji učiniti známost tak příjemnou a po případě i prospěšnou.

Také Abel Estève představen byl hraběti v zmíněné kavárně a starý pán zamiloval si na první setkání nadaného a nadšeného mladého muže, který přišel, aby na klassické půdě italské vtiskl nadání svému pečeť posvěcení. Estève na vzájem přilnul celým srdcem k hraběti, který s účastenstvím opravdového přítele stopoval první jeho práce ve věčném městě.

Styky z kavárny brzy stupňovány na časté návštěvy atelieru, a zcela přirozeno, že následovalo pozvání na villu.

A tu stalo se, že mezi rozmluvou, sedě naproti hraběti v rozkošném salonku zřízeném v stylu empiru — pojednou Abel Estève umlkl, vstal bledý na smrt a po dlouhém zápasu se slovem ukazuje před sebe vykřikl: „Komu náleží tento obraz?“ —

Hrabě Rovelský, udiven, zadíval se na hosta a sledoval pak jeho pohled — k drobnému portrétu v čtyrhranném zlatém rámci, představujícímu dámu oděnou, jakoby právě byla vešla do plesu v paláci vítěze nad spojenými vojsky.

„Komu náleží tento obraz?“ — opakoval důrazně Estève a jeho hlas měkký a sladce snivý jako paprsky jižního slunce, jež zlatilo jeho kolébku — ztratil se v nepochopitelné drsnosti, která sama sebou musila již urážeti.

„Ve ville Rovelského nejsou než věci vlastní“ — řekl hrabě opravdu dotknutým se cítě.

„Nuže“ — zvolal mladý muž tónem rozhodným — „ten, který koupil tento obraz, v Tridentu, v krámě vetešníka, jest povinen mně zadostučiněním.“

„Vám? Kterak to? Proč vám?“

„Protože pohaněl mě v mé nevěstě!“ — řekl Estève chvěje se rozčilením.

„Vaší tedy byla nevěstou?“ — zvolal hrabě. „Vy jste byl tím, který odstrčil to ubohé dítě, nestaraje se o vysvětlení, nečekaje na ospravedlnění“ — —

„Pane hrabě!“ — vpadl Estève. „Dříve promluvme o záležitosti nás dvou se týkající.“

„Buďte jist, pane“ — řekl hrabě Rovelský s toutéž napnutostí — „že nikdy neodpírám nikomu, čím jsem mu povinen.“

V tom rozevřela se těžká portiera a vstoupila dáma, mladistvá, krásná.

„Abeli!“ — zvolala, stanouc.

„Ty zde, Charlotto?“ — vyrazil ze sebe Estève, v zděšení, v hrůze.

Hrabě Rovelský díval se chvíli na oba dva, jak stáli tu proti sobě plni lásky v duších a z očí zářící a — cestu přec naleznouti nemohouce, jež by je svedla, na níž by potkali se . . .

„Abeli!“ — opakovala dívka hlasem plným bolesti a zároveň touhy.

Ale Abel Estève stál upnut, nepřístupný, cizí.

Až hrabě Rovelský přistoupil k němu a položiv ruku na jeho rameno, s úsměvem promluvil několik slov — —

„A nyní“ — skončil hrabě — „vy ji odprosíte! Na kolenou ji odprosíte!“

Tvář mladého muže pojednou jakoby ozářena tonula v blaženém opojení, ve vírivém štěstí.

Klečel již u nohou Charlotty a líbal vášnivě její ruce.

„Ty mně odpustíš?“ — prosil plu vroucnosti.

„Láska přec odpouští vždy a všecko“ — pravila Charlotta.

„Vždy a všecko —“ opakoval hrabě tona v myšlénkách vlastních

„A nikdy neopouští“ — doložil Abel Estève kajícně.

Starý pán v slzách, kývaje smutně hlavou, zadíval se na portrét na stěně . . .

* *
*

V teatro valle v druhé loži na levo v přízemí vídati bylo denně čarokrásnou paní. Vedle tragédky Benotti dělila se s „nostrou pincipessou“, nyní královnou Markétou, která také pilně navštěvovala valle a dětinsky uměla tleskati i smát se a také plakati za svým španělským vějířem — o sympatie obecenstva, a každá z těchto opravdových krásek v naší malé společnosti v parterru měla své oddané rytíře (o nichž ovšem neměla ani zdání) hotové učiniti po případě více než z klece lví přinésti rukavičku.

To všecko sem však ani snad nenáleží.

S paní Estèvovou — tou byla krásná dáma — tuze často i bez manžela přicházel starý pán, hrabě Rovelský, který sousedku svou v loži patrně zbožňoval, a kolovaly jednoho času o obou některé historky — na které však Abel Estève, když k uším jeho se donesly, odpověděl ostřím kordu.

Hrabě Rovelský žil v Římě více let, aniž by odtud kdy vzdálil se na dlouho, až jednou — avšak k této cestě nikterak sám se neodhodlal.

Byl převezen v skvostné kovové rakvi na své statky v Čechách, kde tělesné jeho pozůstatky přiloženy k prachu jeho urozených předků, po boku hraběnky, z vysokého rodu, která předešla jej o celé desetiletí nedavši jemu žádných dětí.

Statky majoratní přešly na mladší linii hrabat Rovelských. Villa v Římě však uklouzla truchlícím synovcům. Hrabě Eugen Rovelský odkázal ji se všemi sbírkami v ní se nalézajícími a jím samým během půl století pracně a znalecky i s velikými obětmi nashromážděnými své vznešeně z lože lásky, paní Charlottě Estèvové — —

Tyto krásné, drahocenné sbírky, vzorně spořádané, obsahující květy kultury všech století, možno spatřiti v Římě každý den; jsou přístupny na ohlášení, a provede vás starý, věkem sehnutý až k zemi mužík, podobný velbloudu i tváří i barvou livreje — nemáte-li totiž zvláštní odporučení, neb nejste-li osobně uveden, představen, v kterém případě snad i paní domu sama ochotně a s patrnou radostí učiní se vaším roztomilým zajisté ciceronem po sálech villy.

Na konec přijdete do útulného salonku v stylu empiru, který zachován jest bez nejmenší změny, jak býval za života hraběte a odkud nezapomenutelný jest rozhled do Campagně.

„Hrabě Eugen Rovelský“ — vysvětlí vám ochotně paní, když jste byl zadíval se na vzácnou miniaturu na psacím stole — „Ve svém šťastném mládí“ — doloží paní.

„A zde?“ — máte na jazyku, když jste byl na pokyn obrátil obrázek. „Hraběnka Rovelská“ — chtěl jste již dopověděti, ale v tom vzpomněl jste na malou, obtloustlou ženušku s lhostejnýma studenýma očima, s tupým nostkem, masitými hrubými pysky, kterou jste viděl na zámku na patě Šumavy mezi rodinnými portréty hrabat Rovelských.

V rozpacích upřete nový pohled na obraz a řeknete jen: „Krásná dáma!“

A rozpaky vaše nezmenší se, pohlédnete-li na svou průvodkyni, jež se byla zarděla, ale upírá k vám pohled skorem vděčný, jakým ženy umějí bezeslovně děkovat za každé uznání jejich největší přednosti, proti níž věru všechna naše síla i moudrost není ničím . . .

Z básní Aug. Eug. Mužíka.

Trny a růže.

Když přijde máj, tu tisíc zkvete růží.
Ty čekají, kdo utrhne je asi,
by zdobil jimi ňadra, čelo, vlasy
v polibků dešti milované druži.

Nechť, lásce kdo zde dán je ve podruží,
si věnčí jimi rozkoší svých kvasy.
Sám — klidně vnímám cizích plesů hlasy —
čím marných květů půvaby jsou muži?

Přec chtěl bych vše ty růže utrhnouti
a Tobě v cestu vsypat, sladké dítě,
života Tvého prvním na úsvitě,
bys měkce šla po celé svoji pouti.

A pro sebe . . . nechť Vlast mi jednou vloží
v skráň věnec toho ze zbylého hloží.

J e z e r o.

Jest jezero, jež v horském skryto lůně
jen v sebe samo noří se a hloubí.
Krev řeky nová s ním se nezasnoubí
a přítel potok k němu nezastůně.

Ni vítr divý, po břehu kol duně,
ni obloha ni skály, jež je vroubí,
taj neznají jeho života a zhouby.
Jen v sebe vrací, v své se ztrácí tůně.

Přec časem zdola vzkypí to a vzryje
a těžké vlny na povrchu tvoří
a jimi divě o kraj břehu bije.

To v hloubi srdce bortí se a boří
a poslední se silou ještě vzpírá,
než věčný hrob se nad ním uzavírá.

M r t v ý m.

Své svaté mrtvé každý z nás tu máme.
Ve srdci hloubi v tichu roků leží
náš hřbitov, věčná citů stráž jej střeží
a na tahy nás pamatuje známé.

My o samotě hroby otvíráme
a hledáme ty drahé tváře . . . Svěží,
jak živé znovu zdají se, a s těží
nad nimi opět víko zamykáme . . .

Je smutná cypřiš upomínka stíní.
A díme tak: „My zemřeme — zda taky
žít budem znovu v srdcích jako jiní?“

Sám dnes k vám, mrtví, skláním duše zraky.
Můj duch vždy s vámi tajemně se stiší,
tím hlubným klidem jsem vám, mrtví, bližší.

Alžběta Lidmila svobodná paní z Lisova.

Na poznanou lidí a doby sepsal Dr. *Zikm. Winter.*

(Pokračování.)

Což divu, že v paní posléze žádost vznikla, aby jedenkráte spatřila Vídeň, odkudž takové dary pocházely. O té vídeňské cestě mluví poslední panin zápis r. 1677. Dětí zanechavši v Praze s mužem svým na cestu tenkrát obtížnou a dalekou se dala. Tam „mimo jiné vyřízení byla jsem v šackomoře a v cís. bibliotece, kamžto jsem schválně se šla dívat, proto že mně denemarský resident pověděl, jaké tam pěkné památky*) najdu svých předků a jak můj praděd Tycho Brahe pěkný památky bibliotece císařům zanechal, jsa přední a slavný mathematicus. Taky jemu k zalíbení císař Rudolf v cís. zahradě ten pěkný mramorový lusthauz vystavěti dal. Byl v světě za velikého pána všudy vyhlášen“.

Že ani na této cestě nebyla usetřena mateřských strastí, není divu při mateři tolikem dětí požehnané. Až do Vídně došla jí zpráva, že její „milá Antonrle v sobotu po klekání umřela“, druhá dceruška na smrt leží a jiné dvě děti „fleky“ mají.

Tato zpráva porazila paní, chvíli před tím slávou rodu svého rozradostněnou, tak tuze, že kolik hodin v mdlobách pobyla. Přišedši zase k sobě samé, hned se do Čech vrátila. Jela co nejspěšněji a tu jest zajímavo, kterak dlouho spěšná cesta z Vídně do Prahy před 200 lety trvala. Druhého června vyjeli a v Kolíně byli šestého, a sedmého června „k večerou“ přijeli rodiče do Prahy. Zatím umřelo i druhé dítě a paní odebrala se večer do chrámu Paulínů, kdež dala sobě kámen sklípkový vyzdvihnouti, aby naposled popatřila svým miláčkům, jichž před vídeňskou cestou zdravých tu zanechala. Vrátivši se na hospodu, zapsala paní: „Majíc vás již devět dítek před trůnem božím, prosím vás, proste a pamatujte na svou věrnou mateř, připravte mi i vašemu otci, bratřím i sestrám místo, abychme se v nebi s vámi radovali.“

Tím se končí rodinné zápisy. Kdyby čtoucí podle nich učinil sobě obraz spisovatelčin, byl by obraz necelý. Urozené paní minulých století bývaly většinou zkušené kuchařky a pečlivé hospodyně. Že i v těchto věcech předčila paní Alžběta nad jiné, to uvěří se nám na slovo, když povíme, že pan bibliotekář Vrťátko shledávaje prameny k životopisu zajímavé paní z Lisova s přirozenou svou ochotností přinesl nám veliký foliant bílou koží povázaný, jenž obsahuje rozličná kuchařství, hospodářství, ba i lékařství, z valnější části vše psáno rukou samé Alžběty z Lisova.

Kniha dotčená není psána systematicky. Jídelný recept střídá se tu s návodem, kterak truhly barviti, aby „klanz“ měly; tu zase píše o „flastru na kašel dětí“ a pod tím hned zas o svíčkové pečeni a nadívaných jablkách.

Paní sbírala recepty kuchyně gastronomické i kuchyně lékařské spolu se zkušenostmi hospodářskými, kde se jí sbírka zdařila. Něco četla v souvěkých knihách kuchařských, něco slyšela od paní přátelských a některou věc diktovala jí šafářka ze dvora. My touto strakatinou kulturně zajímavou po paní nepůjdeme. My si ty kuchyně poněkud v řád spravíme.

Nejprve tedy o kuchyňském vaření. Na tři sta tu zapsáno všelikterakých věcí, o jichž povahách jen málo tu stůj. Dvacet osm polévek jsme v knize panině vyčetli, což nepřihodilo se nám v žádné starší knize kuchařské. V těch bývá polévek všude méně. Jedna z polévek zove se „starodávní“. Ta byla z cibule. Jiná, nad kterou jsme se chvíli zamyslili, zove se v knize rozmarinová. Tu dělaly z jíšky, do níž nastřeli a zavařili národní naši květinku rozmarinu. Třetí polévka, u níž postojme, „slove straceny kuře“. Všecek um byl v tom, že uvařila se v polévce vejce s žemličkou strouhanou a petrželí hustě i rozsekaným kuřetem promíchanou, květem posypanou, ale tak, „aby to v jednom kuse zůstávalo“.

Jiná polévka byla z piva, v němž vařily jelení roh.

Pečitého masa i s ptáky všelijak upraveuými napočítali jsme pramálo. Jen asi 29 krmí. Tu ponejprve shledali jsme se s jídlem, dosavad oblíbeným — s masem skopovým vařeným v kapustě. V starších knihách toho není.

Jest-li v knize pečitého a vůbec masitého ne mnoho, za to tím větší a zajisté charakteristická hojnost jest tu zapsáno jídel moučných. Spočetli jsme sto a třináctc kusů. Některé jsou povahy prostinké — drobet mléka a do něho vhodí se vaření ledajaké s kořením a cukrem. O panské mlsnější kuchyni svědčí v té sumě nemalý zlo-

*) Při této případnosti upozorňujeme na přeskvostnou památku Brahovskou, již s pochlubou chová naše museum. Dánové, museum navštěvující, očí mohou na té památce nechati a král dánský prý by ji zlatem splatil. Jest to knížka v pozlacených kožených deskách, památník syna slavného hvězdáře, do kteréž pamětní knihy zapisovali se rozliční přátelé. Mnohý přidělal k svým aforismum i erb rodinný s malováním i velice pěkným. První zápis jest otcův. Pevnou rukou tu psáno: „Disce, puer, virtutem ex me durumque laborem fortiter et sortis sustinuisse vices“ Při tom podobizna slavného hvězdáře. Na nose pozorujeme příštipek jakýs. Známotě, že Brahe měl stříbrný nos falešný, o svůj přišed. Rusý vous jeho jest krátký. Jen pod nosem kníry jsou velikánské. Na sobě má fialový kabátec se zlatými knoflíky. Na hrdle nabíraný obojek a řetěz zlatý dvojitý, plášť sametový černý. V hrsti drží žluté rukavice. Zápisů v knize jest ouhrnkem 59, nejvíce latinských Čteme tu aforismy mužů v své době na slovo braných. Nešťastný doktor Jessenius r. 1599 zapsal se slovy „aspicis aspicior“ a svou rukou přimaloval erb, v němž — podivná věc — zříti dvě zvířata raněná, jedno s olivou a druhé o jazyce krvavém — známo, že Jesenskému v exekuci bělohorské jazyk přibili na šibenici. Bratří Ochsenstiernové podepsali se tu „dum spiro, spero“. Doktor medicinae Romanus, professor in Herbipolensium (Würzburg) universitate napsal, že to věnuje „illius astronomorum omnium post Ptolomaeum facile principis filio“. Známý Rancovius jest tu také podepsán. Český nápis tu jediný: „Pán Bůh jest má naděje a ten kdož mi dobryho přeje.“ To psal Bauslav Elsnic von Elsnic. Většinou aforismy jsou zbožného rázu. J. „leytenambt“ Konrád Vizthumb napsal, že miluje na světě nejvíc Boha a syna Brahova. Jeden nápis jest neslušný. Psal ho Rudolf von Nutschitz a zní: „Bin ich voll — so ist mir nicht wohl“ — jsem-li pln, není mi dobře — což pánovi rádi věříme. Kniha ta — unicum — stála by za obšírnější vypsání.

mek „tortů“ a mandlových mlsnot, tehdáž velmi oblibených. Jeden nápis nás zastavil: „Pastuši koláčky“. To iméno bylo nám nepovědomým. Také nemohli jsme v první chvíli dobře vpraviti pastuchu do panské kuchyně. Ale čtouce pak pod nápisem, že dotčené koláčky pastuši dělají se ze žloutků, smetany a z nemalého másla, do kteréhož těsta vsypáno mandlů a pěkného koření, poznali jsme, že by jich sprosťáček pastucha nebyl dovedl ani jísti. Zbytečně stojí tu psáno: „Musí se s nimi zacházeti subtilně, neb se pro křehkost hned lámají.“ Divným jídlem viděly se nám býti „koblihy z kostelních oplatků“. Ale byly způsobu prostého tohoto: „Dej lektvaře do oplatků, pomaž bílkem a pec.“ Ze starodávných jídel poznali jsme tu mimo jiná i „mandlové lodičky“, které překřtívali v Čechách pěkně „šiflemi“. Těsto naválelo se jako v lodičku a peklo se na oplatku. Několik jídel přezváno v knize názvem „českých“. Byly to tedy české vynálezy. Jest-li s pravdou, co dí Brillat-Savarin, gastronomický aesthetik minulého století, že kdo vynalezl nové dobré jídlo, větší záslubu má, nežli kdo objevil nějakou novou sebe větší hvězdu, tož pak sláva buď našim předkům, kteří vařiti uměli „české mléko“ s vejci nadrobenou houskou, kteří uměli dělati ze sladké smetany „české syrečky“ čili knedlíčky a kteří uměli na drobno sekati a zvláště chutně kořením míchati všelikteraká masa, což zvali „vodvářkou“. Jeden německý recept sekanice takové opsala si paní Alžběta pod titulem „behaimisch vovársko“.

V příbuznosti k jídlům moučným byly krmě cukrové, piškoty, perníky, marcipány a jiné ještě, na něž ukážeme zvláště.

Cukrovinek spočetli jsme v knize 16, piškotových receptů sedm, perníků osm. Co vše kladli za perník, vizme z tohoto zajímavého receptu. Uhnětlo se těsto z cukru, mouky, bílků, muškátu, zázvoru, skořice a anýzu, to dalo se ve formičky a peklo se. Kdož by v tom nepoznal pitoreskní zázvorky, kteréž v některých českých krajinách posavade něžné ruce tak chutně strojívají? A zajímavo, co zapsala sobě při nich paní Alžběta: „Perníky jako paní hraběnka Kinská ráčila dělati.“ V těch sladkých mlsech pozorovali jsme i krmičku, jež k nám přišla patrně ze Španie. Míníme čokoládu. Paní zapsala si, kterak se dělají „tenké šištičky z čokoláty“ pomíšené ambrou, cukrem. Blízké příbuzenstvo cukrových krmí jsou v knize paní z Lisova konfekty, jichž tu třinácte vypsáno. Jeden divný nápis nás zastavil: „Z míšenských jablek líti škatulky.“ A pod nápisem věc nevinná. Uvařená jablka protlačí se šatem a smíšená jsouce s cukrem lejí se do formiček kulatých — to jsou škatulky. Lektvařů, zavařenin a všelijakých ovocných kaší nad sedmdesáte. Kaše byly zdělávány i z bezu, škrobu a vůbec z rostlin i látek dnes již neobvyklých. Mezi lektvary čte se nejvíce gdoulových. Jedna má jméno toto: „Kdoulové oříšky, bochníčky pro lékařství.“

Známkou bohatější kuchyně bývaly paštyky z rozličných sekanic. Těch tu má paní zapsáno patnácte; huspenin sedmero a naditých jelit masem nejrozmanitějším spočetli jsme devatero. Nápadný jest počet krmí račích, ale ten jest podivný jenom nám, jimž raci jsou už jen mlsnotou vzácnou. Tehdejší doba čistějších vod, továrními jedy nekalených, oplývala raky a protož jsou jimi kuchařké knihy plny. Paní Alžběta má tu zapsáno třinácte příprav račích. Při tom osvědčuje vzácná paní ne dosti pevnou znalost přírodopisu. Jednou jest jí račí ocásek ocáskem a jindy píše, že jest to krk. V její knize jako ve všech ostatních — jest příprava raků přímo barbarská. Rakovou kaši dělati radila: „Vymej syrové (živé) raky, uřež v zadu tak daleko, co žluč tam mají, a stluc je v moždíři“ — za živa.

I ryb se jídalo tehdáž více nežli dnes, jednak bývalo jich hojněji v Čechách, jednak posty se přísně zachovávaly. Rybích jídel zapsala sobě paní nad čtyřicet — nejvíce štičích.

Ouhrnkem patrna v knize paní Alžběty z Lisova na onu mlsnou dobu dosti slušná skrovnost a moudrost: marně bys hledal tu recepty na jídla nádherná, tehdáž obyčejná, jimž říkali i v Čechách „Šauesen“, na důkaz, že se naši předkové od sousedů německých nenaučili jen hrozně mnoho píti, než i také bujně jísti. Takových parádních jídel v knize není.

Co se tkne lékařské paniny kuchyně, to zapsala sobě 132 lékařství, z nichž třicet šest pro dobytek. Paní sháněla tak horlivě léky pro zdraví svých hojných dítek, jako pro zdraví svých kraviček a slepic. Koňských receptů by pohřešil ten, kdo neví, že o koně bylo dbáti muži. Tenť zajisté měl nějakou „koňskou knihu“.

Všimneme si drobet obojího lékařství. První, lidské, lékařství jest patrno odlesk paniných věcí rodinných. Což tu zápisů o psotníku, škrkavkách a jiných horších ještě nemocech dětských! Víme, že paniny děti častokráte stonaly i zmíraly. Z tady ten strach. Tehdejší paní v domácím lékaření byly lépe znalé nežli dnes naše ženy. Lékařů bývalo málo, také nebyli venkovance ihned po ruce — i protož sháněla se každá po receptech sama díl ze strachu některé příští nemoci, díl že některou nemoc smutně už byla zkusila.

Léky paniny jsou míchanice všeličehož i hodně veliké pověry. Nade všemi as by usmál se dnešní Eskulap, přes to že paní si leckde připsala „schoene recepta“, anebo že ty a ony léky jsou zkušeny kněžnou Dietrichštejnkou, ba jeden i samou královnou španělskou. Teď abychom si ta lékařství drobet sebrali v řád, čehož paní neučinila. Začneme od dětí. Proti psotníku jsou hrzy na počátku čtyři léky rozmanitých kořenných ingrediencí. V jednom prášku složeno jest i dvanáctero koření. Dětské škrkavky paní asi leckdy pozlobily i postrašily. Zapsala si nejprve, kterak se poznají. Prý „když děti často nos drbají a mnou, když se často z spaní trhají“. Receptu proti nezvaným těm hostům v těle lidském jest v knize několik, jeden také od hraběnky z Vrbna. Hlavní lík jest vždy jen cicvárové semeno, kteréž také „cukrem přetažené od cukráře se koupí“.

Proti „catharu“ měla paní divnou věc. „Roztluc celého šneka i se skořepinou, smíchej s muškátovým ořechem a olejem a polož na hlavu.“ Housenky na těle dětském ničeny měly býti takto. Namaž dítě medem a když housenky vylezou „aby dobrej barvíř břitvou je sestrouhal; dítě aby pak nejedlo nic od mléka a ovoce.“ Tedy operace s dietou.

Proti flekům a neštovicím, které paní Alžbětě tolik dětí urvaly, zapsala si toto lékařství pověrečné ale tehdáž vůbec obyčejné. Mají se totiž třiti dítěti oči prstenem, v němž vsazen drahý kámen safír, tyrkys, nebo aspoň

dukát. Podobným lékem byly také připravované korale a perly rozetřené. Tyto léky urodila patrně doba alchymická, připisující drahému kamení a kovům tajemnou moc. Poněvadž tření těmi drahými věcmi asi o sobě nestačívalo, radí se spolu v neštovicích, aby se nemocný potil, pak aby mu také žilou pustili a mimo to aby prohnán byl stříkačkou z masové polévky s trochem medu, ale beze soli.

Zimnici zaháněla paní „zkušeným, jistým flastrem“, jenž byl ze sazí, šafránu, česneku, pepře a octa. Měl kladen býti na „puls čili salvatelu“ a to muži na pravou ruku, ženě na levou. Flastr ten vytáhne bouli, „bolí to hrubě ale již to musí trpěti,“ neboť zimnice to zažene, jakož „jest zkušeno na mnohých“. Proti „uherské nemoci“, kteráž se jevila též horkem a zimou, byl kafr, zázvor, cicvar a pálený roh jelení. (Dokončení.)

Nové překlady z Viktora Huga.

Pomluva.

Nečistá pomluva, jíž kamenují nás,
jíž každý snadno věří,
jen tkne se povrchu, však čistý srdce jas,
klid jeho — nerozčeří.

K dnu duše strhne ji, tam ve tmách hnijící
hned zmizí, rozplyne se,
a mír a naděje a láska zářící
se povrchem zas nese.

A víra, tiché sny zas brzy stoupají
i upřímnost v ta zřídla
a v ducha zátiší jak druhdy koupají
svá sněhobílá křídla.

Urážka hlupáka nechť v srdce bezehmurné,
nechť v jezera lesk sáhne,
je tmavým pozadím té pláně azurné,
kde labutí roj táhne.

Jsem z mramoru a stínu . . .

Jsem z mramoru a stínu,
jak strom kořeny šinu
se celý v tmu a noc,
pod krovem slouchám tmavým
a z dola k hromu pravím:
Pst! ztiš svých řevů moc!

Já, básníkem jenž slovu,
schodiště ku hřbitovu
jsem v noci skrze mrak,
schodiště tmy, kde v dálných
spirálách teskně žalných
stín otvírá svůj zrak.

Z pochodní žhoucích zpupně
se stanou svíčky. Stupně
mé ušetř, kdo jdeš kol,
pro kvasu smích a masky,
pro nahé nožky lásky
ty nejsou, tam sní bol.

Před děsnou hloubkou mojí
i strašidla se bojí,
na skráni mají pot,
já z hrobu vyšel z rána,
mým cílem je ta brána,
kde světlý míh' se bod.

Plá banket světlem, smíchem,
a panstvo hoří pychem
na trůnech krvavých,
vše lichotí jim, věří,
jich zlatem žena měří
vděk nahých údů svých.

Kde klíč je, neptejte se!
Jsem schody, kde se třese
trud, okamžik se mih',
kdos v stíny halen steré
mé stupně přejde šeré —
kdos potom sejde s nich.

Před bojem.

Když byl jsem ještě mladík bledý, snivý,
a odcházel v ten osudný boj divý,
kde přede mnou již mnohý klesnul v řeži,
tu Musa, v jejíž zraku kouzlo leží,
mi děla: Cid, když v boje kráčel vřavu
pro vlast a boha, věrný cti a právu,
byl řádně vyzbrojen; měl Cid ten hbitý
dvě přilby, oštěpy dva a dva štíty,
by mohl vyměnit zbraň v boji smělém,
pak tasil meč a stal se archandělem.
Rci, jakou zbroj máš, reku, mučenníku,
co oblečeš? Zda skrýváš v pasu dýku?
Rci, s jakým mečem hřmít chceš v boje vřavu?
— Mám záští k zlobě a mám lásku k právu,
jsem lepší, Museo, než on zbrojen zbraní.
A tvé dva štíty? — Hněv a pohrdání.

Přel. *Jar. Vrchlický.*

Jezero žerské.

Z „Novell ženevských“. Napsal *Rodolphe Töpfer.*

Ze Sixtu můžete přijíti do údolí Arvy přes řetěz vysokých hor, které prostírají se mezi Clusemi a Sallanchí. Tu cestu znají a užívají jen podloudníci, kterých v této krajině je hojnost. Odvážní ti lidé zásobují se v Martigny ve Vallisu; pak ubírajíce se obtěžkáni ohromnými zavazadly přímo přes nedostupné vrchy, sestupují do údolí uvnitř Savojska, kdežto strážníci zatím pilně hlídají na zemských hranicích.

Celní strážníci jsou lidé, kteří mají uniformu, špinavé ruce a v ústech dýmku. Vyhřívajíce se na sluníčku zaháleji, dokud nejede nějaký vůz, který arci jenom právě proto jede kolem nich, že nemá ani drobet pašovaného zboží.

„Nemáte nic pro vyclení?“

„Ne.“

A hned, přes tuto kategorickou odpověď, otvírají bedny a strkají svrchu zmíněné ruce mezi bílé prádlo, hedvábné šaty a šátky. Stát je proto platí. — To mi vždycky bylo k smíchu.

Podloudníci jsou lidé ozbrojení od hlavy až k patě a vždycky hotovi prohnati kulkou strážníka, kterému by napadlo procházeti se cestou, kterou si reservovali pro sebe. Na štěstí strážníci, kteří to asi předvídají, chodí všude jinde, jen tudy ne. Myslil jsem si vždycky, že strážníci mají takt.

Celnictví a podloudnictví, — to jsou dva vředy naší společnosti. Celnické hraničné čáry nejsou než celý řetěz neplech a nepořádků, jenž obkličuje veškeren kraj. Výpravy podloudníků jsou podivuhodnou školou zbůjnictví a zločinu, z níž vystupují každoročně dobří žáci, jimž později společnost musí poskytnouti za trochu peněz útulku a potravy ve vězeních a káznicích.

Přišel jsem často do styku s pohraničnými strážníky. Mým košilím dostalo se té cti býti omakánu se všech stran agenty všech úřadů, samosprávných nebo jiných. Nenašli na nich nic závadného. — Apropos, co těch košil se týká, tady malou historku. Cestoval jsem do Lyonu. V Bellegarde prohrabávali se v našich zavazadlech a chtěli také prohledati naše osoby bojíce se hodinářství, neboť Ženeva není daleko. Podrobil jsem se bez odporu této operaci, ale jakýsi důstojník anglický, který byl mezi cestujícími, když vyložili mu, co chtějí, vytáhl klidně nůž z kapsy a prohlásil, že rozřízne vejpůlky „prvního jakož i druhého“, kterému by se zachtělo jej ohledati, byť i z dálky.

Z toho veliký poplach. Strážníci byli by náramně rádi vykonali svoje předpisy; ale tento veliký chlapík od Waterloo se svou dýkou z jemné oceli naháněl jim nesmírně mnoho strachu. Nicméně náčelník důrazně opakoval: „Prohledejte toho člověka!“ Tento však také opakoval s rostoucím hněvem: „Jen pojďte! a rozříznu vejpůl prvního i druhého a ještě třetího taky!“ Tímto třetím vyrozumíval náčelníka.

Věc mohla skončiti smutně, tak byl tento ctihodný gentleman dopálen, an tu mi napadlo zakročiti. „Nechť pán odevzdá,“ pravil jsem, „svůj šat strážníkům a tito vykonají své předpisy a jeho vážnosti ani tím nejmenším se neuškodí.“

Sotva že jsem takto promluvil, Angličan přistupuje na tyto podmínky, svlékl rychle svůj kabát a hodil jej rovněž tak rychle strážníkovi do obličeje. Svlékl se docela a nezapomenu nikdy, jak mrštil náčelníku košili na hlavu řka: „Tu máš, bídníku, na!“

Řidčeji měl jsem co dělat s podloudníky; ale přece přišel jsem jednou s nimi do styku, když totiž kdysi jsem si usmyslil jíti bez průvodu ze Sixtu do Sallenchí, přes hory, o nichž dříve jsem se zmínil. Dal jsem si ukázati cestu; hodinu dříve než dostoupíme vrcholu, jdeme kolem malého jezera nazvaného jezero žerské; odtud jde se po skalní hrázi, která vede přes planinu lesklého sněhu; pak sestoupíme k lesům, které věnčí se strany Sallenchí vodopád arpenarský. Když jsem byl tři hodiny rychle stoupal, objevil jsem malé jezero. Je to rybník uzavřený zelenými svahy, které v něm temnými stíny se obrážejí, kdežto průsvitnými vlnami oko ztápí se až ku jasnému mechu, který na dně pokrývá půdu. Usedl jsem na břehu této hladiny a jako Narcis v ní jsem se shlížel . . . Zhlížel jsem se, kterak pojídám stehýnko kuřete, aniž však pro to dívání na vlastní můj obraz jediné sousto mi ušlo.

Mimo svou osobu viděl jsem v tom rybníčku také obrácený obraz sousedních vrcholků a lesů, a vůbec veškeré té krásné přírody i s těmi dvěma havrany, kteří poletujíce ve vysokém vzduchu zdáli se lítati u nejzazších protinožců.

Zatím, co bavil jsem se pozorováním tohoto divadla, zdálo se mi, že na svahu jednoho vrchu zahýbalo se cosi jako hlava, buď mužská nebo ženská, nebo zvířecí, neb vůbec něco živoucího. Byl to vršek, který jsem byl právě slezl. Pozvedl jsem rychle zrak, abych poznal předmět sám, ale neviděl jsem už nic, tak že připisuje tento zjev nějakému vlnění vodní hladiny, dal jsem se opět na cestu pevného jsa mínění, že jsem docela sám v té krajině. Nicméně jsa zároveň jist, že jsem něco zahlédl, zastavoval jsem se čas od času rozhlížeje se vůkol, a když jsem posléze došel k místu, kde domníval jsem se spatřiti tu hlavu, obešel jsem opatrně několik skalisek a zdvojnásobil svoji opatrnost.

Dole mi byli vypravovali historku o skalním průsmyku, jejž právě jsem slézal. Mohu vám to snad při té příčině hned pověděti. Osmnáct podloudníků, každý s pytlem střelného prachu, ubíralo se touhle cestou z Bernu. Poslední v řadě pozoroval, že jeho pytel očividně stává se lehčím a už se v duchu z toho těšil, když pojednou duchaplnému tomu muži napadlo, že ulehčení stalo se snad na útraty nákladu. Bylo tomu skutečně tak a dlouhý pruh roztroušeného prachu táhl se cestou, kterou byli přišli. Byla to arci ztráta, ale ještě spíše znamení, které mohlo prozraditi přechod tlupy a vydati v nebezpečenství jich životy. Podloudník dal znamení k zastávce a na jeho zavolání všech ostatních sedmnáct usedlo na svoje pytle chtějíce posilniti se douškem kořalky a utříti upocené čelo.

Zatím ten druhý, musila to být nějaká chytrá hlava, šel zpět až ku počátku roztrouseného prachu. Dosáhl ho po dvou honech cesty a zapálil jej dýmkou: to proto, aby vyhladil stopu. Dvě minuty po té zaslechl skvělý výbuch, jenž odrážeje se ode stěn těchto hor, váleje se v údolích a vystupuje propastmi, vzácné mu působil překvapení: bylo to těch sedmnáct pytlů, jež spojeny jsouce struskou, vyletěly do povětří, v to počítaje sedmnáct otců rodin na nich posazených. K čemuž připomínám dvojí.

Předně, že tato historie je pravdivá historie, příjemná a osvěžující, s dostatek pravdě podobná, dokázaná tradicí a průsmykem, který trvá dosud, jak každý sám může se přesvědčiti. Pokládám ji za tak jistou, jako přechod Hannibalův přes Malého Sv. Bernarda. Kterak možno dokázati, že Hannibal přes Malého Sv. Bernarda přešel? Začnou vám nejdříve ukazovati bílý balvan na úpatí hory; po té vás ujišťují, že to je tentýž, jejž Karthagiňan přišed na temeno, dal rozpustiti v octu.

Druhá věc, kterou připomínám, jest, že v této historii zahyne sedmnáct lidí, ale dejte pozor, jeden zůstane, aby o tom mohl zvěstovati novinu Tady máte, jestli se nemýlím, znamení, kriterium vzorné historie; neboť v každé bitvě, při každém neštěstí, při katastrofě, zahyne-li jich málo, nestojí to za mnoho, zahynou-li všichni, nestojí to za nic. Ale když právě uprostřed ohromné záhuby jeden, jeden jediný unikne a právě proto, aby o tom dal zprávu, to je právě to nejlepší a pravé potěšení umění milovného čtenáře. Proto historie jak řecká tak římská i moderní je bohata na příhody docela podobné.

Bylo hodně horko v mém průsmyku: nicméně v této výši teplota je mírněna ostrým vzduchem: mimo to krása divadla, jež rozkládá se nám před očima, uchvacuje mysl a mimoděk zapomínáme na malicherné nesnáze, jež v nevděčné té planině tam dole zdají se někdy až nesnesitelnými. Obraceje se viděl jsem hezky z blízka kopuli ledovce buetské hory . . . myslím, že viděl jsem také, ne příliš daleko, hýbati se něco za nejzazšími jedlemi, jež jsem přešel; myslil jsem si, že by to mohly býti nohy, jichž hlavu prve jsem uviděl tak, že pokračoval jsem v chůzi s rostoucí pozorností.

Na neštěstí už od narození jsem náramný bázlivec: nenávidím prý nebezpečí, v jakém jen heroové si libují: miluji jen naprostou bezpečnost od hlavy až k patě. Jediné pomyšlení, že na př. v souboji člověk musí dívati se pravým okem přímo na špičku kordu, dostačilo vždycky dodati mi veliké opatrnosti přes to, že jsem živé letory; a dostačilo otupiti mou nedůtklivost přes to, že vrozená moje pýcha snadno dá se uraziti. A zde mohlo by to býti ještě horší než souboj, mohl by to být attentát na moji kapsu neb na můj život, neb na obé najednou; mohla by z toho vzejíti hrozná katastrofa, a nikde živé duše, kdo by o tom zprávičky podal! Když tahle myšlénka mi přišla, nebyl jsem už jiných schopen a tato jediná tak zaujala mou duši, že schoval jsem se posléze za skaliska, abych odtud pozorovati mohl, co se děje vzadu.

Pozoroval jsem již skoro půl hodiny (pozorovati je náramně nudné zaměstnání), když člověk jakýs hrozné tváře jako maně a zvolna vystupoval z pozadí jedloví. Díval se dlouho směrem ku skalám, mezi kterými jsem byl schován, pak tleskl dvakráte rukama. Na toto znamení dva jiní mužové objevili se, a všichni tři, nesouce veliké vaky na ramenou jali se klidně vystupovati; kouřili z dýmek, jež znova si byli zapálili. Přišli tak brzo k místu, kde jsem já pozoroval, skrčen jsa k zemi, a usedli na svoje pytle, právě jako těch sedmnáct. Na neštěstí obrátili se ke mně zády.

Měl jsem dosti času činiti svoje pozorování. Tito panové zdáli se mi býti důkladně ozbrojeni. Všichni tři měli jednu karabinu a dvě pistole nepočítaje veliký vak, jejž moje obraznost, majíc velkou víru v historické podání, nezapomněla naplniti bernským prachem. A chvěl jsem se již při pomyšlení na nějakou roztrousenou stopu, an tu jeden z nich vstávaje a poodcházeje trochu, položil na svůj vak zapálenou dýmku. Při tomto pohledu poroučel jsem svou duši pánu Bohu a očekával výbuch choule se úzko ku skále. Kdyby nebylo bývalo jejího útulku, byl bych se dal leknutím do křiku.

Muž, který právě se vzdaloval, vystoupil na vyvýšeninu, odkudž jal se rozhlížeti se po cestě, kterou byli přišli: pak vraceje se ku svým kamarádům pravil: „Není ho už vidět!“

„To tak,“ pravil druhý, „víc by nebylo potřeba, než toho lumpa, aby nás prodal.“

„Vsázím se,“ přerušil ho třetí, „že jen proto utíká napřed. Nějaký přestrojený strážník, povídám vám. Zastavil se, jakoby chtěl čenichat, koukal sem, tam, hned zase jinam . . .“

„Ó, že jsme ho nedohonili, ani neviděli, ani nepoznali tady v tom útulném a zdravém koutečku! Jenom mrtví se odtud nevracejí.“

„Jean-Jean se také nevrátil,“ počal znova druhý, který dříve byl mluvil. „Právě tadyhle, pod tímto spádem, je díra, kde zhynula jeho kostra. Mizera chlap, když jsme ho zajali, místo aby se přec nějak okázal, odhodí svou karabinu; je to tahle. Byl s ním krátký proces. Sotva jsme ho chytili, Lamèche přivázal ho ke stromu a Jierre vehnal mu kulku do spánku. Šelma! neřekl mu než ‚Jean-Jeane, pomodli se‘!“

Hrozný smích následoval po těchto rouhavých slovech, až když týž muž se vzchopil dávaje znamení k odchodu. „Hrome!“ zvolal spatřiv mne, „koukejme na to, straka v hnízdě! Tady je náš nejmilejší!“

Dva ostatní na tato slova skokem se zvedli a viděl jsem, neb aspoň zdálo se mi, že vidím nesčíslné množství pistolí namířených na moje spánky.

„Pánové,“ pravil jsem jim, „já . . . vy se mýlíte. . . . dovolte. . . . skloňte dříve zbraně . . . Pánové, já jsem ten nejpočestnější člověk na světě (bandité svraštili obočí na tato slova) . . . skloňte prosím vás své zbraně, rána by mohla vyjít bez vaší vůle . . . Jsem člověk od péra . . . zvláště s celníky docela neznámý . . . ženat, otec rodiny . . . Skloňte zbraně, zapřísahám vás, nemohu proto ani sebrat své myšlénky. Račte pokračovati ve své cestě a nestarati se o mne . . . Já sám si dělám jen žerty ze strážníků. Ano, já se zajímám o vaše strastiplné řemeslo. Vy jste počestní lidé, kteří roznášíte bohatství mezi oběti nenáviděného fisku. Mám tu čest, pánové, pozdravovati vás ve hluboké úctě.“

„Ty jsi zde, abys nás stopoval!“ zakřikl mne jako Cartouche nejhorší z těch tří.

„Ani pomyšlení . . . jsem zde . . .“

„Abys nás stopoval a nás prodal. Známe tě. Viděli jsme tě tamhle slídit, dívat se . . .“

„...Na krásnou přírodu, dobří pánové, nic víc.“

„Krásnou přírodu!... A tenhle kout, kde jsme tě lapli, tady hledáš kořeni, co? Šeredné řemeslo provádíš! Tyto hory jsou naše. Nešťastný, kdo sem přijde čenichat! Pomodli se!“

Pozvedl svoji pistoli. Vrhl jsem se k zemi. Druzí dva přistoupili blíže, ale nikoli aby zakročili, a všichni tři vyměnili šeptem několik slov, po kterých jeden z nich bez okolků klada svoje břímě na moje ramena, křikl na mne: „Hio!“ a tak súčastnil jsem se také výpravy podloudníků. Bylo to ponejprv v mém živobytí, od těch čas vždycky jsem si to tak zaonačil, aby to bylo také naposled.

Zdálo se, že osud můj je rozhodnut po této trapné úradě, neb ti lidé se již o mne nestarali. Kráčeli mlčky nesouce střídavě dvě zbylá břemena. Pokoušel jsem se vrátiti se k důkazu o své nevině, avšak jejich cvičené oko poznalo docela dobře, že jsem nevinen, ani jsem je nemusil tak ujišťovati; jenom že si tím nemohli vysvětliti, proč jsem kráčel tak opatrně kolem se rozhlížeje, a tak musil jsem věřiti prozatím jen sám sobě. Dával jsem jim sám klíč k tomuto tajemství vykládaje, kterak mne zarazilo zjevení, když pozoroval jsem hladinu vodní.

„To je jedno,“ pravil ten zlý, „ať vinen nebo nevinen, mohl bys nás prodat, mlč! Hned budeme v lese, tam dostaneš, co ti patří.“

Suďte sami, jak smutnou předtuchu jsem spojoval s těmito slovy. Po celou půl hodinu, co trvala ještě procházka do blízkého lesa, měl jsem času dost učiniti si správný pojem o úzkostech trpitele, kterého vedou na popraviště. Na mou věru, že jsou hodny velikého politování. Ještě měl jsem ve svůj prospěch předně svou nevinu a pak naději, že někoho potkáme, nepočítaje tu, která se mi nabízela stále, vrhnouti se totiž i se svým břemenem do propasti jak náleží pohodlné, která otvírala se po naší pravici. První z těch nadějí nechtěla se uskutečniti a do druhé se mi nechtělo, a tak přišli jsme do lesa bez překážky. Tady mi pánové odňali břemeno; přivázali mne pevně k veliké dřeni a... místo aby mne dorazili, jako to učinili s Jean-Jeanem, pravili: „Musíme být dvacetčtyři hodiny v bezpečí. Chovejte se pěkně zticha. Zítra, až půjdeme okolo, odvážeme vás, vsak vděčnost vás už učiní mlčelivým.“ Načež sebrali svoje rance a opustili mne.

(Dokončení.)

V kraj pobratimů.

Báseň *Otakara Mokrého.*

Ó požehnaný pobratimců kraji;
kdykoliv mysli pohřížím se vřelou
v ten čaropůvab, jenž se v tobě tají,
ač zovou tebe výspou osiřelou
v slávského moře burném okeáně:
vždy vzpomínek rej jarobujnou silou
mi šumí, víří kolem žhavé skráně
a zdá se mi, že duše má je vílou,
jež v zlatém voze, spjatém labutěmi,
uhání v bájnou, pohádkovou zemi.

V tu zemi luznou, jež jak růže švarná
vykvetla tiše v alpských srází krytu,
tak něhyplná, vonná, lepotvárná,
tak pohřížená smavých do blankytů
jak byly by ji rojenice šedé,
ty tajeplné ženy bledolící,
jež temný lós vždy ke kolébce vede,
budoucnost bádat, s rozežatou svicí
nejkrasší úděl do kolébky daly
a příští její navždy požehnaly!

Jak bloudíval jsem svižným, jarým krokem
od vísky k vísce po notraňském kraji,
zde Nanos divě rozeklaným bokem
otvírá bránu ku kraňskému ráji,
jenž jak pruh nebes k Ipavce se sklání
a vlahým dechem sladkou věje něhu
v divoké rokle bohopustých strání
kde květy rdí se pod lavínou sněhu
a plesa mlžným ovinuta hávem
v pohádek šeru ztrácejí se mhavém.

Kde po Gorensku v blesků žebu zlatém
rozsévá — Perun nekonečnou vádu
a buší v Triglav smrtonosným mlatem,
jak v samou bránu nebeského hradu;
kde karavanky v luzném polokruhu
se k sobě tulí jako družné víly,
jimž ozařuje paprsk zasmušilý
čelenky sněžné stříbroskvělou stuhu
a v slunném jasu s oblak shlíží jemně
Grintovce ledné, zasmušilé témě!

Má duše tušíc písně něžné chvění
tam pospíchá vždy v sladkém roztoužení
a v luzných snech se hlava k prsům chýlí. —
Bůh pozdrav tě a žehnej tvojí vnadě
slovinský kraji bohumilý, blahý,
a lid tvůj plný netušené síly
nechť pne se k výši jarobujné snahy,
jak mladý štěp ve slávských kmenů sadě,
v němž míza žití neúdolná tryská,
třeba to sadem burácí a blýská!

Tragedie Stillwaterská.

Napsal *T. B. Aldrich.*

(Pokračování.)

Stillwaterští jsou primitivní, upřímní lidé v dobách své nespoutané společenské zábavy. Toto choulostivé *tu quoque* tedy ani z daleka nezranilo Dextera, který bezstarostně pouze odpověděl: —

„Nu, jen tak, tak. Stařenka si stěžuje, že jim dávají příliš často kuřata se salátem a hrozny ze skleníku po celý rok.“

„Pan Shackford zanechal jistě velké jmění,“ podotknul pan Ward, z firmy Ward & Lock, pohlednuv vzhůru se sloupců „Stillwaterských Listů“. Poznámka byla adressována advokátu Perkinsovi, který byl právě přistoupil do skupiny v čitárně.

„Slušné,“ odvětil tento pán suše.

„Nějaký veřejný odkaz?“

„Nic, co by stálo za řeč.“

Pan Craggie se usmál do větru.

„To je tak,“ řekl advokát Perkins, „máme závět a nemáme ji — to jest, nalezeny jsou roztrhané kousky něčeho, o čem se domníváme, že to je závět, a my se snažíme dostati ty kousky dohromady. Jest pochybno, zdali se nám to podaří; podaří-li se, jest pochybno, zdali to budeme moci přečísti: a přečteme-li to, jest otázka, má-li ta listina zákonitou platnost, čili nic.“

„To je mistrný výklad dilemmatu, pane Perkinse,“ zvolal učitel vroucně.

Pan Perkins byl mluvil svým hlasem a přízvukem ze soudní síně s jednou rukou zastrčenou do nažehlené náprsenky u košile. Vyjal ruku na vteřinu a poklonil se vážně panu Pinkhamovi.

„Nic nemohlo býti jasnější,“ řekl pan Ward. „Pro ten případ, že je papír bezcenný, co potom? Netáži se vás ve vaší právnické hodnosti,“ dodal kvapně; neboť o advokátu Perkinsovi se vědělo, že posýlá účet na mnohem nepatrnější provokaci, než jakou byla páně Wardova.

„To je věc jedna. Nejbližší příbuzný má pak právo na dědictví.“

„Arciže, — můj přítel Shackford,“ vpadl do řeči pan Craggie. „Roztomilý mladík — jeden z nejvřelejších podporovatelů mých snah.“

„Pokud víme, jest on jediným zákonitým dědicem,“ řekl pan Perkins.

„Oh —“ řekl pan Craggie zamyšleně. „Nebožtík pan Shackford měl snad rodinu v Timbuctoo na Sandwichských ostrovech.“

„To je věc jiná.“

„A po čertech nepříjemná pro mladého Shackforda,“ děl pan Ward.

„Zajisté.“

„Kdyby byl pan Lemuel Shackford,“ podotknul posmrtný vyšetřovatel Whidden připojuje se mírně k hovoru, kterému byl až dosud naslouchal svým bojácným a jako prosebným způsobem — „kdyby byl pan Shackford průběhem svého bývalého námořnického života vstoupil ve svazek nějaké nešťastné komplexe —“

„Komplexe! — to je dobré!“ zamručel pan Craggie do sebe. „Nějaká Hawaiská dáma!“

— „snad by to podalo nitku, která by mohla býti ve spojení se zabitím. Zavržená žena, neuznaný syn, rozhněvaný pocitem křivdy —“

„Skutečně, pane Whiddene!“ přerušil jej advokát Perkins tonem zdrcujícím, „je dost zle pro mého klienta, že přišel o život, na jeho dobré jméno se sáhat nemusí.“

„Já — já chci podat vysvětlení! Já jsem pouze předpokládal —“

„Zákon nikdy nepředpokládá, pane!“

To uvedlo pana Whiddena u velký duševní zmatek. Což nebyl, jakožto první úřední dohližitel v případech takových, jako byl nynější, podstatnou částí zákona a práva a, když ve své úřední hodnosti něco předpokládal, nebyla-li to zákonitá domněnka? Avšak byl on ve své úřední hodnosti zde a teď, jak seděl se sklenicí limonády v čitárně Stillwaterského hôtelu? Byl on, či nebyl úředním dohlížitelem vždy a všude? Pan Whidden hladil si osamělou štětičku vlasů vyrůstající hluboko na středu z jeho čela a díval se na pana Perkinse jako beránek.

„Mladý Shackford odjel do New-Yorku, jak se povídá,“ řekl pan Ward přerušuje ticho.

Pan Perkins kývnul hlavou. „Odjel dnes ráno, aby tam uspořádal záležitosti pozemkové a nemovitostní. Zdrží ho to bezpochyby několik neděl, — čím déle, tím lépe. Nebylo ho zde také zapotřebí. Lemuelova smrt byla proň velkou ranou, anebo spíše způsob její.“

„Dojalo to každého. Byli strýc a synovec, není-li pravda?“ Pan Ward byl ještě v Stillwateru poměrně nedávným obyvatelem.

„Strýc a synovec,“ odvětil advokát Perkins; „ale víte snad, že nebyli spolu nikdy příliš intimní.“

„Myslím, že nebýval nikdo a nikdy příliš intimní s panem Shackfordem.“

„Můj klient byl trochu podivínským ve svých přátelstvích.“

To bylo řečeno šetrně, neboť pan Perkins věděl, a každý z přítomných věděl to též, že neměl Lemuel Shackford v celém Stillwateru přítelíčka, leda snad svého synovce Richarda.

Kotouč mlhy a deště vehnal se do hostinské síně, když se dvéře z ulice na mžik rozletěly a do jizby vešla ze tmy venku postava skrz na skrz promoklá.

„To sám ďábel nebo starý Shackford srazil na mne dolů,“ zvolal nový příchozí.

„Kdo že, a co že srazil dolů?“ tázal se Durgin obrátiv se na židli a vyfouknuv kotouč kouře, který se stěží rozplynul v těžkém vzduchu.

„Eh, nic, — to je zase jeden z nesmyslů Jeffa Staverse.“

„Žádný nesmysl,“ řekl Jeff Stavers setřásaje těžké krůpěje deště s plstěného klobouku. „Šel jsem Welchovou ulicí — je tam tma, že by ji moh' krájet, hoši — když — šust! — otře se mi něco o rameno, něco jako mokré křídlo. Lekl jsem se. Jářku, je to netopýr. Ale ono to neuletělo, zůstalo mi to viset na rameni. Natáhnu ruku po tom, a zastřelte mne na místě, nebyl-li to přední

stěžeň, plachta a všechno z té staré větrničky na severním štítu domu Shackfordova. Zde to je!“ a mluvčí hodil zlomený stožár s plechovou plachetkou klátící se na něm do klínu Durginova.

Nastalo mrtvé ticho, neboť cítěno, že jest něco příšerně významného v této příhodě.

„To je zrovna jako znamení,“ řekl pan Peters tázavě.

„Znamení čeho?“ tázal se Durgin zvednuv mokrou věc se svých kolen a pustiv ji na zem.

„Nuže, je to tedy aspoň podivné.“

„Co je na tom podivného!“ tázal se Stevens vážně. „Nevím; ale rád bych to věděl.“

„I dejte mi pokoj, hoši,“ řekl pan Peters klidně. „Já to na sebe neberu, abych věc vysvětlil. Ale na člověka to nějak sahá, když vidí, že ta stará loďka se stroskotává tak brzo potom, co se stalo starému plavci. Nevidíte-li v tom nic a necítíte-li v tom nic, nechci vás nutit. Co soudíte o tom vy, Denyvene?“

Osobnost oslovená jménem Denyven odpověděla přesně krásným, zvučným anglickým akcentem: Ještě jednu malou — s portou, Snellingu!

Touž dobou explikoval ve vedlejší čítárně pan Craggie panu učitelovi:

„V této věci, pokud základní myšlénky se týče, musím s vámi skutečně býti za jedno, pane Pinkhame. Připouštím, že jest ještě mnoho v spiritualismu, k čehož rozluštění jsme ještě nedospěli; tato věda jest dosud v plénkách, jest pouhým ještě kojencem na prsou spekulace. Jest to krásná věda, toto studium psychologických úkazův a spiritualisté stanou se ještě předůležitou třídou“ — pan Craggie chtěl říci „voličů“, ale v čas se rozmyslil a řekl — „osob“. Věřím sám do značné míry v tušení. Měl jsem je u vysoké míře před svým dosazením na úřad poštmistrovský. Nemám pochybnosti, že se stane tento tajemný činitel v budoucnu velice prospěšným v případech trestních; avšak dnešního dne uchýlil bych se k němu pouze v nejkrajnějším případě. — ano v případu nejkrajnějším, pane Pinkhame.“

„Ó arciže, arciže,“ řekl učitel pokorně. „Podotknul jsem to jenom jako pouhou domněnku. Myslil jsem, aby se — aby se — však mi ráčite rozumět —“

„Jest to nad každý sen možnosti,“ obrátil se pan Craggie k advokátu Perkinsovi, „aby byla spiritistická media uváděna do soudní síně?“ —

„Vodí se tam již,“ odsekl pan Perkins zuřivě — „vodí je tam policie!“

Pan Craggie dopil zbytek své sklenky šerry mlčky a zvedl se k odchodu. Pánové Whidden a pan Ward byli již pryč. Hosté ve velké jizbě řídli a na ty, kteří ještě otáleli, zdálo se, že padla pochmurná nálada tak neoznačitelná a beztvárná jako noc. V Stillwaterském hôtelu shasnut plyn dříve než obyčejně.

V opuštěném domě ve Welchské ulici hořelo ještě světlo.

IV.

Těžce pochybnostmi a domysly zmitaný muž seděl tam skláněje se nad svými papíry. Pan Taggett usídlil se v domě Shackfordově hned po svém příjezdu dávaje mu přednost před hostincem, kde býval by byl vystaven zvědavosti hostí a jiným nekonečným nepříležitostem. Až do této chvíle spatřilo jej sotva deset osob v městě a to jenom letmo. Byl to člověk neúmorný, pracující u svého stolku od rána do večera, kdy vyšel si pak na krátkou procházku na zotavenou do některé odlehlé ulice. Jídlo posýláno mu z hôtelu do domu Shackfordova, kde mu strážníci podávali zprávy a kde míval dlouhé porady se soudcem Beemisem, panem Whiddenem, advokátem Perkinsem a několika jinými osobami. Návštěvu redaktora místního listu nepřijal.

Zrakům nezasvěceným zdál se býti ten starý, povětřím ošlehaný dům tajemným, horečnou tepnou, hnaným střediskem vševědomosti. Bylo to, jakoby se sto neviditelných magnetických drátů sbíhalo v jedno ohnisko pod touto střechou a vycvakovalo neustále ty nejúžasnější zprávy. — zprávy, jimž nikdy za žádnou cenu nedovoleno vykročiti z očarovaného kruhu. Poněvadž z domu nevycházelo vůbec pranic, stávala se tajemnost nesnesitelnou. Halda listů, které přinášela pošta panu Taggettovi každého rána — hlavně bezejmenné rady a nabízení se pomoci od střeštěncův ze vzdálených měst, — přiváděla již sama Stillwaterskou obec k zoufání.

Napřed skrytě, potom zjevně začal Stillwater docela vážně pochybovati o účinnosti methody páně Taggettovy uvésti věc na denní světlo. „Věstník“ zašel v dvousloupcovém článku tak daleko, že porovnával jej s ptákem, který má pěkné peří, ale nezpívá, i učinil jemnou narážku, že snad by byl pták zazpíval, kdyby mu kynula podstatnější odměna. Ale pěvec s peřím páně Taggettovým že se nedá chytit na takovou plevu, jako jest pět set dollarů. Skoliv svého muže podotknul redaktor pouze ještě, že ponechává si další úsudek až na příští týden.

Zrovna, jakoby chtěl dovršiti to ptačí porovnání, pan Taggett, udržovav veřejnost šest dní a šest nocí v nejkrajnějším napjetí náhle odletěl se všemi těmi malými hadříčky a stebélky svědectví, které nasbíral, aby postavil si své spekulativní hnízdo jinde.

Deseree páně Taggettova způsobila mírný postrach mezi jistou částí obyvatelstva, které nedalo se upokojiti notickou ve „Věstníku“, že nyní přijde celá věc do pravých rukou, — do rukou krajské policie. „Za několik dní,“ končil redaktor, „bude dozajista celá záležitost objasněna. Pro nynějšek nesmíme říci více; — a zajisté byl by přišel redaktor do velkých rozpaků, kdyby byl více říci měl.

Týden minul a žádné nové světlo nepadlo na katastrofu, aniž pak se něco stalo, co by rozčeřilo obyčejný povrch maloměstského života. Jeden dělník, — byl to Torrini, Ital, — přišel v Danově železárně k úrazu. — jedno z Bluftonových dvojčat zemřelo, a pan Slokum přijal jednoho nového dělníka z města. To bylo vše. Stillwater byl tímtéž Stillwaterem co před rokem s tou toliko výminkou, že ten šerý stín ležel na něm, a že malí hoši, kteří musili chodit na dříví, vždycky bedlivě dbali toho, aby byli doma před večerem. Zdálo se skoro, že nebožtík pan Shackford oddal se neblahému zvyku obcházeti, když se setmívalo, kolem hromad dříví a také vkrádati se do ložnic, kde musily malé dítky stahovati si pokrývky přes hlavy, aby ho neviděly.

Činnost krajské policie objevila se právě tak tajemnou a právě tak bezvýslednou jako páně Taggettova. Zahalovali se do jeho tajemného pláště a schytali zas všechny jeho poběhliky.

Opět minul týden a redaktorova věštba zdála se býti tak vzdálena vyplnění jako vždy. Avšak odpoledne v den, jenž končil tyto dvě neděle, stala se velmi zvláštní věc. Pan Slokum seděl sám ve své písárně, která zanjímala celé malé stavení na pravo od hlavního vchodu do kamenického dvora, když se dvéře za ním zticha otevřely a na prahu objevil se mladý muž, jehož kamenným prachem pokrytý oděv prozrazoval jeho povolání. Váhal vteřinu a vstoupil do pokoje. Pan Slokum obrátil se rychle a s polekanou tváří.

„To jste mne ulekl! Myslím, že se ve mně třese každý nerv. Co jest?“

„Pane Slokume, já našel toho člověka.“

Majitel kamenické dílny zvedl se v rozčilení napolo od svého stolku.

„Kdo to je?“ tázal se dechem utajeným.

Ta samá pochybnost či nerozhodnost, která byla dělníka zadržela na prahu, teď opět, jak se zdálo, naň přišla. Trvalo to plný okamžik, než se opět opanoval; ale opanoval se úplně, neboť naklonil se ku předu vážně, skoro chladně a řekl dvě slova. Tím mžikem obličej páně Slokumův zbledl.

„Dobrý Bože!“ zvolal klesaje nazpět do židle.

„Vy šílíte!“

(Pokračování.)

Jehuda Halevy.

Báseň od *Jaroslava Vrchlického*.

(J. V. Sládkovi.)

Jehuda Halevy jednou z domu vyšel,
na své vlastní uši svoji chválu slyšel.

Pochlebníci, pravil, věděli, že kolem
půjdu, chválili mne. To mne plní bolem.

Přece rád bych věděl, ač si vedu skromně,
do opravdy lidé co si myslí o mně!

Jindy naskytnul se k tomu z nenadání
a tu slyšel, kterak písně jeho haní.

Zlomyslní, pravil a zachmuřil čelo,
jak mne kruté jejich slovo zabolelo.

Když však přišel domů a seď ku své práci,
pravil s úsměvem si v tiché resignaci:

Zde je život pravý, rosť, mých písní lese,
hana ani chvála tebou nezatřese.

Padejte mi z duše písně plnokvěté,
hana s chválou zmizí — vy však zůstanete.

Když bůh pouští hvězdy z lemu svého roucha,
chválu ani hanu rovněž neposlouchá!

FEUILLETON.

Chemický process respirace a výživy.

Píše med. *B. Markl.*

(Dokončení.)

Tak dlouho tedy, dokud se v těle nalézá dostatek tuku, bylo by dosti snadno zdržeti se potravy; co však, když tuku více není? Přestává tu již oxydace a následuje smrt hladem? Nikoli.

Vysoce moudrá příroda obdarila organismus takými zbraněmi, jimiž může bojovati proti cizím vlivům ještě i tenkráte, kdy velice je seslaben.

Když tuku již není, mizí všecky rozpustné součásti těla: svalů, nervů, ba i hmoty mozkové, spalují se v plicích.

Jest známo, že při dlouho trvajících nemocech organů zažívacích vymizí z těla skoro všechen tuk, pak teprv svaly chabnou, stávají se chudšími na vlákna svalová a měknou.

Je také známo, že mrtvoly lidí, kteří zemřeli hladem, byly nalezeny často s ohryzenýma rukama; nemyslím ani, že by byli z hladu vlastního masa požili, jako spíše ze šílenosti, kterou zavinil úbytek hmoty mozkové, a jehož následkem se stala hrozná myšlénka, že hladem zahynou, fixní ideou.

Nastává nyní otázka, jak dlouho asi možno bez potravy žíti.

Určitou odpověď k této otázce dáti nelze, neboť jak z předešlého patrno, závisí to jednak na tělesné konstrukci individua samého, jinak také na okolních poměrech, o nichž se chci ještě krátce zmíniti. Přece však udávají někteří autorové, že doba úplného postu kolísá v některých případech mezi 20—60 dny.

Množství potřebné potravy řídí se: počtem a mohutností vdechů, teplotou vzduchu, a množstvím tepla, které z těla do okolí prchá; ovšem také jakostí potravy samé — každý ví, že to není jedno, požije-li ku př. 1 kg. masa, nebo 1 kg. brambor neb dokonce kávy. Čím více uhlíka potrava obsahuje, tím méně je jí potřebí k udržování processu respiračního.

Poněvadž ve stavu normalném vdýchaný kyslík slučuje se toliko s uhlíkem a vodíkem, a jako kysličník uhličitý a pára vodní tělo opouští, jest jasno, že denní spotřeba potravy závisí na množství vdýchaného kyslíka, a

toto opětně na množství a mohutnosti vdechů. Bude tedy třeba tím více potravy, čím rychlejší je dech, a tím více, čím je větší plocha respirační.

Dítě, jehož respirační organy jsou ve větší činnosti než člověka dospělého, potřebuje poměrně více potravy než dospělý.

Pták, jehož čilé pohyby mají v zápětí velmi čilou respiraci, hyne při nedostatku potravy již třetí den; had naopak, jehož respirace je tak nepatrná, že množství kysličníka uhličitého, jím za hodinu vydýchaného, sotva lze dokázati, vydrží 3 měsíce a déle bez potravy.

Počet vdechů jest skrovnější ve stavu klidu než v pohybu při práci. Každý dobře ví, že při tanci dýchá se rychleji; škoda jen, že tato práce, mladému světu tak příjemná, právě nejméně prospívá, neboť atmosféra našich menších sálů, a zvláště těch, kde taneční hodiny se pořádají, obsahuje obyčejně všeho dostatek, co obsahovati nemá, jen kyslíka ne.

Množství vdýchaného kyslíka je také odvislé od temperatury a hutnoty vzduchu.

Plíce při náležitém vdechu přijmou vždy stejný objem vzduchu, avšak v stejném objemu studeného a teplého vzduchu není stejně mnoho kyslíka.

V létě bývá vzduch nasycen parami, v zimě bývá suchý; v tomto případu obsahuje tedy stejný objem vzduchu více kyslíka než v létě.

Dle toho řídí se také potrava; u nás v potravě spotřebujeme více uhlíka než v Italii, v zimě o $^1/_8$ více než v létě. Příroda sama zařídila již dle toho naši potravu. Plody, kterých se na jihu požívá, obsahují as 12% uhlíka, kdežto potrava obyvatele polarních krajin obsahuje od 66 do 80% uhlíka.

V Italii se postiti není konečně tak nesnadno, ale nesnesitelný by byl půst v krajinách chladnějších.

Teplota vzduchu ještě jinak působí na spotřebu potravy. Lidské tělo chová se totiž jako jiné ohřáté hmoty: odevzdává teplo okolí, je-li toto chladnější než ono, přijímá teplo z okolí v případu opačném. To zase souvisí s potravou.

Známo, že normalní vnitřní teplota lidského těla jest 37,5°. Tato teplota není nikterak odvislá od okolí. Tělesná teplota obyvatele krajin polarních při 40° až 50° pod nullou není menší než teplota Siciliana, kde teplota vzduchu rovná se bez mála tělesné.

Unikne-li tedy veliké množství tepla z těla do okolí, nutno je nahraditi. Avšak pramenem všeho tepla živočišného je právě process oxydační: nutno tedy, aby v tomto případě respirace byla sesílena, a tudíž také nutno více potravy přijímati. Hladový snáší zimu tíže než sytý.

Podobný vliv jako teplota vzduchu má na množství potravy pití studené vody, neboť voda do těla přijatá musí v něm býti ohřáta na 37,5 C., teplo k tomu potřebné njímá tělu, a teplo toto musí se zvýšenou respirací nahraditi. Že po studených koupelích roste chuť k jídlu, zakládá se rovněž na tepelné vodivosti našeho těla a na konstantní jeho teplotě. Shrneme-li tedy vše co bylo řečeno v jediný úsudek, můžeme říci, že bez potravy může býti delší dobu člověk dobré výživy, v krajině teplé, činí-li málo pohybů a nepije mnoho studených nápojů. Půst ve vzduchu chladném a při práci, ať tělesné nebo duševní, nemohl by dlouho trvati.

Zajímavo je, že Succi mluví o „svém elixíru", který mu hlad činí snesitelným.

Takového elixíru není a nikdy nebude. Myšlénka, že budou se lidé sytiti někdy snad extrakty z potravy, neb dokonce že místo organické potravy budou požívati anorganických sloučenin těch prvků, kterých právě tělo potřebuje, že na př. někdy těch 186.5 gm. uhlíka, kterých dospělý muž denně potravou přijímá, požije v jiné, anorganické podobě — snad v prášku uhelném: to zůstane žertovným nápadem pro pohádku o pokroku nemožné budoucnosti.

Národní divadlo. („*V panském čeledníku.*" Veselohra v jednom jednání. Napsal Ladislav Stroupežnický. — „*Útěk.*" Drama o jednom jednání. Napsal Viliers d'Isle-Adam. — „*Manželské štěstí.*" Veselohra o třech jednáních. Napsal Albin Valabrégue.)

Obě historické veselohry Stroupežnického „Zvíkovský rarášek" i „Paní mincmistrová" dožily se takové obliby mezi obecenstvem, a co hlavního, povedly se autorovi tak znamenitě, že se pustil s chutí do nové práce toho druhu, napsal „Panský čeledník". Doba děje je táž, jako při „Rarášku", totiž konec XVI. věku, a jevištěm panská tvrz v okolí samého Zvíkova. Pověditi několika slovy hlavní myšlénku naší novinky jest dosti nesnadné a to proto, že rozvíjí autor několik dějů zároveň dosti uměle mezi sebou propletených, ale tak, že věc hlavní, o kterou běží, dosti nevyniká. Tak myslí si divák: potřebují ještě jednoho muže do turecké vojny, kdo to asi bude? Mezi tím vystupuje do popředí Běšín, hned na to upoutá pozornost historka o ztracené pušce, mezi tím poměr Jiřika k Mikuláši Hříběti, pak zase osud drahé rozlámané pušky, vypravování muzikáře Bendy, tak že se na rytmistra a na tu hlavní otázku bezděky zapomíná. To jest také ta jediná příčina, pro kterou srovnávajíce „Panský čeledník" s „Raráškem" a „Paní mincmistrovou" dáváme těmto přednost. Jinak ale má novinka Stroupežnického všecky ty dobré stránky, kterými vynikají obě komedie starší, totiž vesměs povedené, až do detailů vypracované figury, šťastně zbarvený jazyk a s ním dobře postižené celé ovzduší doby a konečně humor, jemuž nelze odolati. A právě ona podrobná charakteristika figur a doby zavinily, že zůstal „Panský čeledník" spíše řadou hezkých genrových obrázků, nežli pevně osnovaným dramatem. Co zvláště pěknou figuru uvádíme rytmistra Talácka, jehož drsný humor podal pan Kolár vskutku znamenitě; také trefná maska jeho zasluhuje zvláštní zmínky. Dále švec Slunce (pan Mošna), který umírá strachem, když ho chtějí poslati do turecké vojny, úskočný úředník Mikuláš Hříbě (pan Frankovský) i divoký Běšín (pan Slukov) jsou postavy rázovité a pravdivé. Hlavně z té příčiny soudíme, že se „Panský čeledník" udrží trvale na našem repertoiru — neboť divadelní zkušenost učí, že zdařilé figury mají pro budoucnost kusu daleko větší význam, nežli sebe umělejší stavba.

Jednoaktové drama „Útěk" jest práce velice zajímavá. Zločinec jménem Pagnol uprchne z galejí a s pomocí lotra, který by spíše patřil na galeje nežli on, vkrade v noci se do osamělého domu, aby zde dle umluveného plánu ukradl značnou sumu, o kterou se se svým pomocníkem má rozděliti. Dříve však musí vykonati trojí vraždu. Věc

má se tak. Pán domu slaví toho dne sňatek a poněvadž domov nevěsty jest na blízku, odešla i stará hospodyně podívat se na tanec. Ta vrátí se nejdříve a Pagnol ji zardousí v jejím pokoji. Pak přicházejí novomanželé zářící a šťastni, netušíce ovšem, jak nebezpečný host číhá za záclonou. Usednou na pohovku, kterou přistrčil Pagnol ke dveřím pokoje, v němž zabil starou služku, a hovoří o svém štěstí. V tom ozve se rána z děla oznamující, že z galejí uprchl zločinec. Mladá paní ho srdečně lituje, ba modlí se za něho: „Kdyby přišel k nám, my bychom jej zachránili,“ zvolá nadšeně. Co nevidět oba manželé usnou, neboť spojenec Pagnolův, který při svatbě přisluhoval, nakapal jim do vína opia. Pagnol chystá se k činu, ale není s to těm dětem ublížiti. „To jsou andělé a ty nevraždím!“ praví rozhodně. Chce utéci sklepem, jak mu naznačil jeho pomocník, ale musil by pokojem staré hospodyně, do něhož cestu sám si zatarasil. Chce se těm dobrým lidem svěřiti a prositi je za ochranu, ale vzpomínka na spáchanou vraždu zbaví jej i této poslední naděje. Zatím ozve se hluk, a nežli se Pagnol naděje, již mu zase poutají ruce. Hlavní věcí jest zde ten celý proces v duši Pagnola, který nalezl v panu Kolárovi representanta věru znamenitého. Vyhlížel a hrál tak, že z celé jeho bytosti ještě vanula žalářní plíseň, a co více, citová místa, která tu a tam přicházejí, dovedl říci tak přirozeně, beze všeho i nejmenšího přídechu sentimentalnosti, že nijak neodporovala těm ostatním drsným, ba cynickým jeho výrokům. Také dobrý byl pan Šmaha, jeho pomocník — dětinskou nevěstu zahrála případně slečna Dumková, zvláště modlitbu říkala s velikou vroucností. Divná věc: kus ten se naprosto nelíbil. Jedni mu vyčítali, že je krutý a příliš rozčilující — většině obecenstva byl bezpochyby tuze vážný, neboť za ty celé tři čtvrtě hodiny nemůže se člověk při nejlepší vůli ani trochu zasmát a to žádá naše obecenstvo od každého kusu v první řadě.

A proto „Manželské štěstí“ zvítězilo na celé čáře. Dva párky manželské nemohou se pohodnouti i pomýšlejí na rozvod, poněvadž ale příčiny těch sporů jejich jsou v podstatě malicherné a lidé ti se velice milují, není nic snadnějšího nežli smířiti je. Prostředkem jest žárlivost. Jeden z manželů svede pomocí padělaných podpisů druhý párek k dostaveníčku, kde se ovšem oba párky smíří. Látka této veselohry jak viděti, není zrovna nová, ba mohli bychom uvésti několik francouzských komedií, kde mutatis mutandis byla spracována. Figury také nevynikají nad šablonu, za to jest kus obratně stavěn a má vtipný dialog, takže obecenstvo ze smíchu nevyjde. A tak mělo „Manželské štěstí“ úspěch daleko lepší nežli mnohý kus hluboký a originalní. Pochybujeme, bude-li se Feuilletův „Chamillac“ tak líbiti jako naše veselohra. Jedna věc jí rozhodně posloužila, že byla dobře obsazena a sehrána. Zaměstnáni byli, z dám: paní Seifertová, paní Ortová, paní Šmahová a slč. Dumková; z pánů: Šamberk, Bittner, Seifert, Pštros a Mošna. *B. F.*

Drobnosti.

— V Londýně zařídili ochranný ústav pro šičky churavé a bez práce. Pouze v jižní části města počítá se 150.000 dívek a žen živících se šicím strojem. Spolek má také za účel chrániti je před útiskem nesvědomitých továrníků a obchodníků s prádlem.

— Poslední z blízkých příbuzných skotského básníka Burnse, jeho neť Isabella, zemřela v Ayru ve věku osmdesáti let.

— Australčané dostávají více dopisů než kteří koliv jiní lidé na světě: — přijdeť tam ročně 24 listů na osobu. V Evropě dostává jedna osoba průměrně 14 dopisů za rok; v Asii dostane se na dvě osoby sotva jednoho dopisu, v Africe na deset, jedenáct osob jeden list. Průměrně počítá se na jednoho obyvatele zeměkoule pět psaní a korrespondenčních lístků do roka. Roku 1885 odevzdáno poštami 5849 milionů psaní a 1070 milionů korrespondenčních lístků: 4610 milionů balíčků s věcmi tiskovými a 101 miliony vzorků. Pošt jest na světě 154.000 a zaměstnaných tu osob 480.000. Počet ten jest zajisté jen přibližný.

— Realismus na jevišti dostoupil již povážlivé míry. Ve Florencii hledá prý nějaký skladatel nové opery bassistu s hlasem drsným a chraptivým, aby mohl představovati jednu osobu co nejpřirozeněji.

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„Slovanský Sborník statí z oboru národopisu, kulturní historie a dějin literarních i společenského života.“ Redaktor Edvard Jelínek. Ročníku pátého sešit dvanáctý. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Arbesovy sebrané spisy.“ Dílu 1. sešit 5. obsahuje: Povídky: „Před domem smutku“ (Dok.) a „Poslední škamna“. Nákladem knihkupectví I. L. Kobra v Praze.

„Hrady a zámky.“ Popisuje August Sedláček. Dílu V. sešit 16 a 17. Nákladem Fr. Šimáčka v Praze.

„Sborník illustrovaných románů.“ Dílu druhého sešit 7. a 8. Nákladem Fr. Šimáčka v Praze.

„Přítel domoviny.“ Knihovna prostonárodní. Pořádá a vydává Marie Reisová, býv. učitelka. Svazek pátý obsahuje „Z našich dob vlasteneckých.“ Napsal dr. Frant. Bačkovský. a „Dvě bludičky.“ Novela od Al. Kalendy. Nákladem M. Reisové ve Vršovicích.

„Sbírka časových listův, úvah a přednášek.“ Pořádá Jos. Kachník. Číslo 2.: „Ze života bulharského, zajímavé črty dle vlastní zkušenosti a Kronika války srbsko-bulharské.“ Dle hodnověrných pramenů podává Ivan Belov. Nákladem knihkupectví R. Prombergra v Olomouci.

„Novely Jana Liera.“ Knihy druhé díl druhý. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Kratochvilná historie měst a míst v zemích koruny Svatováclavské.“ Přispěním přátel humoru i „Humorův“ sebral a sepsal Primus Sobotka. Nákladem knihtiskárny Jos. R. Vilímka v Praze. Sešit 3. a 4.

„Salonní bibliotéka.“ Redaktor Ferd. Schulz. Číslo XLI. Obsahuje: Povídky Ferd. Schulze. II. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Libuše, matice zábavy a vědění“ Ročníku XVI. číslo 5. obsahuje: „Naše ves jindy a dnes.“ Obrázky a povídky od Fr. Chalupy. Číslo 6. obsahuje: „Hra s ohněm.“ Novella od Jana Liera. Nákladem „Libuše, Matice zábavy a vědění“ v Praze.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna I. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček.“

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 7 nové.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XV. 1. února 1887. ČÍSLO 4.

U klavíru.

Báseň *Adolfa Heyduka.*

Den klonil hlavu zlatě skvělou,
já v dumách ke klavíru sed'
a ruku hrubě neumělou
po uspaných jsem tonech veď.

I zavzdychaly ve souladu;
tak divný byl ten jejich zvuk,
jak v podzim slunce při západu
zní česká píseň s niv a luk.

A nevím, jak v té chvíli maně
byl v rodném údolí jsem zas
a z mlýna, u pat strmé stráně,
v mé duši matčin chvěl se hlas:

„Jsi tady zas, mé dítě zlaté?
hle, daleký jsi prošel svět,
pils z číše touhy vrchovaté,
a klidu žízniv přišels zpět.

Nuž pojď, mně na klín polož skráně
i kmeti čelo, plno ryh . . .
slyš, s výšky zvučí ‚Anděl Páně‘,
již prospi se z těch tužeb zlých!“

A hlava má se naklonila,
duch náhle prost byl sterých muk,
a z kláves — snad se s nebe lila —
zněl kolébavky známý zvuk.

Snad přetajemné ruce duchů
se ladně snesly na klavír,
a jak se píseň nesla k uchu,
tak slétal v srdce klid a mír.

Z denníku ruského Čecha.

Črty k poznání Rusi našeho věku.

Úvod.

Celá řada let prošla od těch dob, co jsem před českou veřejností vystoupil s několika drobnými vzpomínkami, charakterisujícími první dojmy mé po přestěhování se do Ruska. Započal jsem tehdy články „Z denníku ruského Čecha“, v kterých však jsem nepokračoval.

Od toho času viděl jsem jen jednou, krátce, starou vlast, spatřil jsem stará známá místa, při pohledu na která skládalo se v mysli mé mnoho polozapomenutých, drahých obrazů z minulosti, i třeba by se byli poměry i lidé důkladně změnili v staré otčině, cítil jsem tehdy, že dýšu opět tím vzduchem, tím živlem, v kterém jsem vyrostl. Shledání to bylo však jen krátké, i celý ostatní čas prožil jsem v rozličných stranách veliké Rusi, to na jihu, to na severu. Prošed okolo Černého moře, besarabskými stepmi, zameškal jsem v unylé hluši Polesí, pak zas v úrodných nivách ukrajinských; viděl jsem malebná nábřeží Odessy, zaprášené, znojné ulice Kišeněva i jiných stepních měst, zlaté kupole starých chrámů Kijevských, a to opět lesnatý, drsný sever, pyšnou stolici na Něvě, pak stará města Hanzy i kraje pověstných německých barónů.

Vzpomínaje často staré vlasti, které budu přináležeti do poslední své chvíle, musím s druhé strany přiznati se, že valně pochybuji, dovolí-li mně ještě kdy poměry uskutečniti přání, které překonati trudno, totiž přání, okusiti ještě života v staré otčině; vždyť praktický život zřídka dá si líbiti sentimentálnosti; i ačkoli není lehkou věcí pro toho, kdo upřímně přilnul k vlasti, přivykati myšlénce, že se tam již sotva navrátí, přiznám se krátce, že v sku-

tečnosti stal jsem se i s rodinou svou téměř úplným již Rusem.

Není-li pochybnosti, že náš věk, pokud se týče evropských národů, vůbec vyznamenává se neobyčejnou silou historického rozvoje, slovem, jde-li historie našich dnů všude „v mílových botách“ ku předu, tedy se to dá říci zvláště o Rusi, kde, za krátký poměrně čas, pokrok dosáhl tak grandiózních úspěchů, jak toho nevykazují dějiny žádného jiného velkého národa v tak krátké době. Ovšem že se tu vyvinuje vše na zvláštní své osnově; jestli pak i západní vzdělanost posloužila tomuto vývinu a byli-li mu hlavní, základní tečkou i motorem, přece jest jisto, že Rus následkem svých dějepisných, národopisných i zeměpisných zvláštnosti tvoří poněkud jinou půdu a její obyvatelstvo jiný material pro vzdělanost, nežli si obyčejně představuje větší část rozenců západu, kteří měli dosud málo styků s Rusi, i nedostatečně, více po theorii i z pověsti znají tuto zem i zvláště, hledí-li na ni brejlemi německými. Tytéž předměty nauky i vzdělání, které my usvojili sobě na západě, učí, přizpůsobují i vyvinují se zde dále v jiných šablonách, v jiném duchu i směru. Pokud mohu souditi, zdá se mi celý směr zdejší mladé intelligence ještě více reálním i ještě méně ideálním, nežli směr mladší intelligence západoevropské. — Srovnáte-li ku př. mladého Rusa, nabyvšího vzdělání na středních neb vyšších školách, s většinou mladých lidí vychování západoevropského téhož stupně, uvidíte při stejné míře theoretických poznání dosti jevný rozdíl mezi jedněmi i druhými ve všem, co se týče povahy, směru, názorů na život, chování se i jednání. V celku ruské mládeži nelze upříti více přirozenosti, bezceremonnosti a snad i praktičnosti, za to opět nalézáme u ní méně pedantismu i formalismu, méně tak zvaného ideálního směru i náklonnosti. Ruský mladík s akademickým vzděláním ve svém chování i jednání, ano i v mravních základech svých bude se vám často zdáti prostým, ba hrubým i bezohledným u porovnání s mladým vzdělancem západu, citlivějším pro všechno, proniknutým více méně uhlazeným, avšak nepřekonatelným formalismem i hrdým na svou (třeba se tetelící) vzdělanost: avšak pod nehledaným, často drsným i bezohledným chováním ruského mladíka — kryje se vřelé a pevné, nerozmazlené srdce slovanské. Zdá se mi na místě připomenouti zde, že na kolik mohu se spolehnouti na vlastní pozorování, mám za to, že v žádném jiném zjevu tak náhledně neobrazí se rozdíl nejen plemenný, nýbrž i kulturní, stávající mezi slovanským východem i evropským západem tak, jako u vnitřním stavu té části společnosti, hlavně mládeže, která přináležíc k intelligenci neb směřujíc k ní, stojí v těžkém zápase s neúprosnou, chladnou bezohledností praktického života, vede onen smutný nerovný boj za svou lepší budoucnost i u vědomí všech skvělých vymoženosti našeho věku musí projíti tím labyrintem téměř nepřemožitelných překážek, unížení, muk, strádání, musí projíti tím očistcem lidské bídy i zkaženosti, který všude ve světě tvoří jedinou cestu mladého muže neb děvčete, když kromě své dobré vůle i jiskry toho ohně, již Bůh vložil v duši naši, nemají ničeho, i přece chtějí vyjíti z temna i bídy, pomocí vzdělání, do „lepší“ společnosti, jako na př. chudí studující i těm podobní. Tato část společnosti, stejně četná zde jako na západě, v mnohém podstatně se liší tu i tam. Myslím, že této třídě lidí v Rusku není sice společným tolik sklíčenosti, citlivosti, srdečního bolu, porvaných nervů, jako mladým lidem této třídy i stejného kulturního censu na západě, že však Rusové v tom ohledu jsou více prosti té nerozhodnosti, ochablosti, nesmělosti, zoufalství i nepraktičnosti, jakou u těchto samorostlých stoupenců pokroku často nalézáme na západě; slovem, že elementy, domáhající se rozvoje jedině vlastními silami, v Rusku s ne lehčím vědomím svého položení, avšak s menšími ztrátami i s větší energií nesou těžký zápas svůj, nežli na západě. Jest-li tomu tak, nemluví-li to ve prospěch ruské budoucnosti? Nemluvím zde ovšem o výstřelcích společnosti, o nihilistech: vždyť i západ má své nihilisty, snad ještě horšího druhu, avšak jiné formy.

V těch často hrubých poměrech, do kterých mladého ruského vzdělance často potom osud postaví během života v rozličných polocizích, polosurových končinách velikého Ruska, ovšem pak třeba vezme v něm převahu čistě materiální strana, i trpí povaha mravní, hlavně pod vlivem rozprostraněné, všedně-realistické, grošové literatury; avšak jak zkušenost z faktických příkladů učí, vychovanci západu v stejných poměrech i v podobném položení klesají často ještě níže. — Jak nespravedlivou jest pohádka o ruském barbarství, kolportovaná všude na západě, může soudit jen ten, kdo zná Rusko z vlastního názoru, kdo vhleděl se nepředpojatým okem do jeho poměrů. Pravda, prostý lid i jeho bezprostřední učitelé i vzdělavatelé, ba i celý nižší společenský stroj obrovského mechanismu, na němž spočívají ruské pořádky, stojí v celku na nižším stupni duševního vývinu, nežli ve vzdělaných krajích západní Evropy, — i celý zevnitřní život massy společnosti strádá nedostatkem toho nátěru, jakým se vyznamenává západ; na mnoze skutečně potkáváme se zde se zjevy společenského nepořádku i mravní hrubosti a surovosti, která na západě alespoň všude dobře se skrývá, kde panuje; avšak srovnáváme-li v celku dojmy, zjevy i výsledky, hledíce hloub do jádra věci, i soudíme nepředpojatě, to nevím pak, zasluhují-li uhlazené i dobře maskované temné stránky západního života přednost před zjevnými, často nejapnými i hrubými nedostatky ruských poměrů? Nevím, kde kyne více naděje na lepší pokrok: tam-li, kde vzdělanost pracuje tolik věků, i kde jest tak rozšířena, kde však za to na každém kroku, pod nejušlechtilejšími jejími formami za ní skrývá se tolik zla i zkaženosti, aneb tam, kde vzdělanost jest mladší i méně rozprostraněna, kde však zlo nekrášlí se tak jemnými škraboškami, nepřikrývá se tak vzdělaností i nesrostlo tak úplně v jedno s ní?

Jak by tomu bylo, přetvářky i citlivůstkářství jest vskutku méně na východě než na západě, i jestli se rozmařilému rozenci západu ve všedním životě ruském, hlavně v dalekých okrajinách ruských, mnoho zošklivi, zprotiví-li se mu, setkávati se v této bezkonečné velříši s rozličnými nesvědomitostmi i bezohlednostmi „minorum gentium“, jest-li se mu zpříčí hleděti na poněkud bizarrní ortodoxism i konservatism, obléknuvší se v roucho polovzdělanosti, tedy s druhé strany, přibliživ se více k jádru společnosti, setkav se s pravou povahou i s duchem ruského života v těch střediskách i slojích jeho, které skutečně dávají směr celku, i vzav k tomu na váhu nezkažené jádro prostého národa, najde zde zajisté při vší novosti poměrů, daleko nehotových, tolik sympatického, přirozeného, pravdivého i velkého, že porovnávaje to s tím, co přivykl

viděti na západě, nemůže nespatřiti v tom záruku pevné, rozumné budoucnosti.

Snad bude na místě, dotknouti se zde některých poměrů z posledních výjevů života jižních Slovanů. Bulhaři jsou, co se týče svého vyvinutí, jedním z nejmladších národů civilisované Evropy, na němž následkem věkového, nedávno svrženého tureckého jha i vychování a nejnovějších krvavých dějin jeho vskutku lpí více barbarstva, nežli na kterémkoli jiném z národů evropských. A co učinil z něho vliv západního světa, který jim opanoval? Přívrženci západu, pod vlivem jeho rukovoditelů, houf znemravnělých, samozvaných karabáčnťků, kterých nemohou se nachváliti do syta nepřátelé Slovanstva, hospodaří v nešťastné své vlasti hůře nežli bašibozukové, i rve svůj národ v konsky. Bylo by snad přiměřenějším, kdyby Bulhaři mohli následovat směru, jaký by jim ponenáhlu dala Rus? Ať nikdo nenamítá, že mnozí z nynějších bulharských držitelů moci jsou ruskými vychovanci. Rusko samo proklíná vlastních zvrhlých stoupenců i kolegů oněch pánů, i zvrhlých lidí najde se všude.

Prosím milého čtenáře, aby to, co jsem zde v úvodu k svým článkům „Z denníku ruského Čecha“ řekl, nepřijal za pouhý výsledek mého postavení, za všední agitaci ve prospěch Ruska. Smýšlení své neprodávám; zachoval jsem je sobě svobodným. Budou-li někdy, po mnoha letech, tyto řádky náhodou čísti děti mé, nyní ještě malí chlapci, musil bych se pak zapýřit do samých kořenů vlasů svých, i jest-li mne tehdy již nebude, obracel bych se v hrobě svém, kdyby v těchto slovech mých oni našli jen kapku pochlebenství, prodajné myrhy i pěkných slov, nevycházejících z upřímného přesvědčení. Jsem dalek toho, abych chválil absolutně vše, co ruského; co zde za krise rapidního pokroku jeví se nehotovým, temným, pochybeným, neb špatným, nejen že to vidím i toho neupírám, ba trpím tím při každé příležitosti sám co obyvatel Ruska. — Avšak jsem přesvědčen, že veliký ruský národ má svou velikou historickou, kulturní missi, i jako se v dějinách pokroku člověčenstva, v jeho čele, vystřídalo již tolik rozličných plemen, tak nastoupí též čas, kdy bude řada na mohutném severním národu slovanském na vzdor celé sponstě překážek, které staví jemu na jeho historickém postupu v cestu západní Evropa s germanskými plemeny v čele; i běda národní budoucnosti těch západních Slovanů, kteří, nemohouce vyjíti z očarovaného kruhu západního vlivu, staví se, vedle Germanů, čelem proti Rusi!

I.

Návrat k míru po poslední válce. — Úvahy o ruské armádě i jejím duchu v porovnání se západo evropskými armádami. — Na Volyni. — Některé poměry ruského jihozápadu. — České osady na Volyni.

Ano, jest tomu tak nedávno, i jak se přece mnoho, mnoho změnilo od těch dob, co ruský vojín, zapomínaje hrůzy skončené války, vracel se z Bulharska jako vítěz na domácí půdu! Co se od toho času stalo s osvobozenými tolika obětmi Bulharskem i Srbskem! Jak mnoho přihodilo se v samém Rusku i na západě! —

Leč zůstavím stranou pozdější dějiny i vrtkavý běh politiky v jihoslovanských i druhých stranách, i obrátím se k svým vzpomínkám.

Vracejícího se z „Turčiny“ vojína vítali v každé vísce širo-širé Rusi, jak jen kdo mohl. Nikdy nezapomenu, jak to slušelo prostému, statnému mužstvu pluků ruských, když ono svým zvučným „urá!“ i jarou písní svou vítalo se se starým domovem, s novým životem, a křižujíc se, smálo se vstříc jásajícím tvářím dávno postrádaného domácího obyvatelstva, jež všude, do posledního vyšlo na přivítání v sváteční obleku, při hlaholu zvonů, s báťuškou v ornátu i vážnými kmety s chlebem i solí v čele, za nimiž s jásotem sledovala mládež, ženy, ruměná děvčata i děti sypající celý déšť kvítí do řad svých vracejících se krajanů! V městečkách i městech celé pluky našly nejlepšího pohostinství; pro důstojníky strojili v klubech hostiny i věnečky, slavnostní představení v divadlech; osvětlovali ulice, zdobili domy, měli slavnostní řeči atd. V Dubně, na Volyni, v jednom ze středisek českých osad, vynikající úlohu při vítání hráli Češi z okolí, přišedší části v sokolském kroji, s hudbou, písněmi i prapory, i vystrojivše na večer průvod s pochodněmi. —

Potom začal zas pro nás obyčejný garnisonní život; z účastníků války veškeré mužstvo vrátilo se pomalu, jedna část za druhou, do svých vísek, i z důstojnictva někteří následovali téhož příkladu, slovem, všechno obdrželo opět své obyčejné vzezření; plukovník, pak starý velitel brigády, i náčelník naší divise, jeden za druhým, v několika letech „oddali Bohu duši“, ustupujíce svá místa mladším soudruhům, budoucím účastníkům nových historických dějů.

Za válečných dob ruský patriotism vždycky jevil se v plném blesku síly své; zvláště skvělým toho důkazem byla poslední rusko-turecká válka za osvobození jižních Slovanů. Že to byla v skutku národní válka, dokazuje nejen plná vřelého účastenství i obětavosti nálada všech vrstev ruského národa po celý čas vojny, ale hlavně také nadšenost samého vojska vůči všem hrůzám těžkého pochodu, jimiž tato válka byla tak bohata, i kterých tak dojemně připomenul nám Vereščagin svými významnými obrazy.

V ruských plucích bylo mnoho důstojníků, z nejlepších rodin, kteří nevstoupili do služby k vůli karieře, nýbrž jediné s patriotickým záměrem, dobrovolně nésti nejtěžší, avšak posvátnou povinnost občanskou, čestně postáti i třeba trpěti za velkou ideu; kromě toho našli se též četní dobrovolníci z prostého lidu. Byl to květ národa. Znal jsem takové důstojníky. To byli pravé, ryzé typy ruské. Vzorem tohoto typu v našem pluku byl ku př. poručík P., mladý statkář ze středního Ruska. Z jeho pevných zraků pod jasným čelem zářil takový vnitřní klid, tolik sympatického, tolik srdečnosti i hlubokého výrazu, že při prvním pohledu v pravidelné, mužné tahy této tváře člověk cítil, jaký jest rozdíl mezi přiučenou, často falešnou nenuceností velko-světského vychování i pravou, nelíčenou přirozeností skrz na skrz čestné povahy. Důstojné, milé chování jeho, spojené s přirozenou, nikdy neváhající smělostí i přímostí, získalo jemu vážnost i náklonnost všech představených i soudruhů jeho v stejné míře. Ovšem že P. nebyl tím, co Francouzi nazývají „bon-vivant“, ani nebyl přítelem těch výstředností, v kterých někdy, hlavně za válečné doby, libuje si důstojnictvo, nevyhýbal se však nikdy družné, veselé společnosti, byl vzorným, v každém ohledu milým, pohostinným soudruhem, i v jeho bytu neb „palatce“ (polním stanu) rádi se scházeli druzí důstojníci, bez roz-

dílu často velice rozličných povah, neboť jeho temperament plný zdravého humoru a jeho nepřemožitelný vnitřní poklid působil na každého blahodárně. Kdy jiné opanovalo slepé rozčilení, P. obyčejně našel silné třeba, avšak pokojné slovo, kterému uměl přidati tak přesvědčující tón, že zřídka kdy minulo se s účinkem. Kdo má ponětí o nevyhnutelné přísnosti vojenské kázně i podřízenosti, která v některých, z různoplemenných elementů smíšených západoevropských vojskách tak často bývá překážkou pravého přátelství i kolegiálnosti i karikuje tam důstojnictvo, může si představiti, jak úplně dají se srovnati i ty nejpřísnější požadavky discipliny s ryze přátelskou kolegiálností pod vlivem takových osobností, jakou byl P., i jak jeví se pak nevyhnutelná vojenská podřízenost i kázeň povinností přirozenou, snesitelnou, ba příjemnou. Pravda, podobné osobnosti, jako poručík P., jsou-li nezávislý od poměrů, zřídka se dají pohnouti, aby vytrvali v čas míru ve vojenské službě. Sotva že jsme po válce se ubytovali v garnisonách, on s mnohými podobnými důstojníky rozloučil se s námi srdečným „na shledanou“ i vrátil se ke krbu otců svých, provázen vřelými vzpomínkami svých soudruhů. Podobné povahy najdou se však i v řadách ruských důstojníků „od řemesla“ i vůbec nedá se upříti, že jako jest velký rozdíl mezi ruským i kterýmkoliv západoevropským společenstvem, tak liší se též i armáda ruská od všech západních. Elementy, z kterých skládá se vojínstvo ruské, jsouce zdravou částí slovanského, samostatně se vyvinujícího východu, nevyhnutelně musily dáti celé službě vojenské ráz zcela rozličný od západní vojančiny.

Kdo okusil, jako já, této poslední za celé dlouhé řady let, bude hned při prvním vstoupení v řady ruské armády hluboce i příjemně překvapen tímto rozdílem. Poměr mezi jednotlivci ruských vojenských částí, začínaje od velitele až do posledního nováčka, jest zde zcela jiným: on jest úplně prost oné nucenosti, oné nepřirozené, takřka dřevěné, i často směšné ceremonnosti, kterou nalézáme často na západě nejen mezi nižším i vyšším důstojnictvem, nýbrž, v karikatuře, i mezi prostými vojíny i poddůstojníky. To chování, onen duch, který se v důstojnických sborech některých stran západní Evropy nazývá dobrým tónem, ačkoli se v něm skrývá obyčejně mnoho vad, specificky vlastních západu, jako ku př. jedovitá často libeznost, přikrývající skryté nepřátelství, jízlivá, nesnesitelná malichernost, choromyslná ctižádost i domýšlivost, i více méně umělé patolízalství, — všeho toho v ruských důstojnických kruzích naleznete po řídku, i najdou-li se i jednotlivci, kteří ukazují náklonnosti i vlohy k podobnému tónu, tedy to jsou výminky, i důstojníci ti zajisté nepřináležejí krvi ruské. Celý duch ruské vojenské služby liší se tak ostře od toho ducha, kterým vane v některých západních armádách, že se to dá těžce popsati. Tam, na západě, nejen v službě nýbrž i mimo ni nešťastná „jedna hvězdička více“ tvoří obyčejně hlubokou propast mezi dvěma důstojníky, a propast tato pohlcuje často mnohé přednosti individuální, jakož i mnohou dobrou myšlénku, kterou by představený od podřízeného uslyšel, kdyby nepřirozená nucenost neudržela ji ve vypnuté hrudi i v spuštěných rukávech postavy o jeden stupeň v důstojenství nižší. U Rusů bývá naopak: čím méně hvězdiček, tím více bujné smělosti, i nejmladší „kornet“ čili „praporščík“ mluví se svým plukovníkem neb generálem při každé možné příležitosti neméně svobodně nežli se sobě rovným. Prostý vojín před důstojníkem mnohých západoevropských armád úplně trne, i míra jeho individuálních vlastností padá často hluboko pod nullu, a jakmile se jich důstojník dotkne; prostý vojín bývá tam dosti zhusta pouhým strojem. V Rusku naopak. Zde vojín obyčejně nebojí se říci, co myslí, to však neškodí jeho přísnému ponětí o disciplině i vědomí posvátných mu povinností i přísahy. Na západě jest více zevní, formální kázně, kterou ruská armáda jest poměrně chudá: za to však jsem pevně přesvědčen, že řady ruských pluků zavírají v sobě více přirozené, trvalejší kázně, hotové na všechno. Každý lehce pochopí, jaký rozdíl jest mezi touto i onou; tato nepodá se ani největším neúspěchům, nejhroznějším katastrofám, kdežto naproti tomu první, navzdor své effektnosti, za první těžké zkoušky, při prvním kritickém neúspěchu lehce obrátí se v nic jako bublina z mýdla: zlý účinek, jaký dokáže někdy nešťastný výkřik zděšeného vojína v první, nikdy nebude možným v poslední. A proto mám za to, jakkoli zdálo by se to na první pohled pochybným, zvláště vůči „automatické“ disciplině pruské, že přec jen ruská disciplina nemá sobě rovné na světě... Zde si ji přinese každý nováček z domova hotovou s sebou, ona jest v každé ruské chýši článkem víry, a nevyvinuje se teprv ve vojskách pomocí rozličných paragrafů vojenských ústavů i reglementů.

Tak má celá tvářnost, ráz i duch ruské armády svou zvláštní pečeť, i celý život vojenský, jak v míru tak i ve válce, liší se podstatně od vojenského života na západě. Zde jest více skutečné kolegiálnosti, srdečnosti mezi důstojníky; každý se stará, jak by druhému ulehčil, *beze škody* pro službu, přísnou povinnost, i proto zde jak pro důstojníka tak i pro mužstvo vojenská služba nemá tolik bodlavých stránek, jako na západě. Tak se stává, že i v těch nejvzdálenějších končinách veliké říše ruské, kde není jiné společnosti kromě vojenského důstojnictva za dlouholetého meškání v podobné hluši nejen že tak neklesá na mysli i v povaze, jak by se to dalo předpokládat, nýbrž často při dobré iniciativě svrchu žije dosti dobře i příjemně. Ovšem že není pravidla bez výminky. Mnoho v tom ohledu závisí též od národnosti důstojnictva pluku. Ruské důstojnictvo, jak známo, zavírá v středu svém kromě Rusů mnoho cizích evropských i asiatských národností, i ačkoli se přísně zachovává pravidlo, že tyto cizí elementy nesmějí v každém pluku nikdy překročiti jistý určitý procent, tedy přec mezi těmito bývá dosti výstředních povah. Najdou se zde, co jednotlivci, mezi důstojnictvem Němci z baltických provincí, ano i z říše, jakož i representanti jiných západních národů, dále Lotyši, Estové, Finni, Švédi, Tataři, Čerkesové, Arméni i jiní. Většina z nich, během let, jen nepatrně liší se od pravých Rusů jazykem: za to však hlubší rozdíly národnostní setříti se nedají.

(Pokračování.)

Jezero žerské.

Z „Novell ženevských“. Napsal *Rodolphe Töpfer.*

(Dokončení.)

Myslím, že příroda nikdy mi nepřipadala tak krásnou a skvělou jako právě teď. Podivná věc! můj dřeň docela nic mi v tom nepřekážel. Dvacetčtyři hodiny zdály se mi jako minuta; jsou to přece jen poctiví mužové, rozšafní lidé, trochu drsní, ovšem, když jsou k tomu nuceni okolnostmi, ale celkem ctihodní, a vědí, co se patří. Či nebyl mi život opět vrácen? A tak v několika minutách mohutná radost následovala po nejhroznějším rozruchu; byl jsem pojednou v jistém omámení a když jsem zase přišel k sobě, slzy zalily mou tvář. Nechtěl jsem sice míchati do vypravování o úzkostech, jež staly se směšnými rozuzlením, kterým zakončily, dojmy, jež zmítaly mou myslí při této příležitosti; ale proč bych mlčel, když sotva jsa osvobozen děkoval jsem pánu Bohu ze vší síly své duše a když slzy, jež proléval jsem s takovým uznáním, vznikaly z té lásky a hluboké vděčnosti, jež nemůže býti cítěna než pro toho, který dny našeho života má ve svých rukou? Blahořečil jsem jemu tisíckrát a první pocit, který následoval po těchto výkonech vděčnosti, byl pocit štěstí, jejž bych měl po tolika velkých úzkostech jsa opět ve středu své rodiny. Byl jsem tak netrpěliv chtéje se vrhnouti v její náručí, že od té chvíle znamenal jsem, jak to je nepohodlné, mít dřeň přivázaný ku své osobě.

Byly dvě hodiny s poledne. Měl jsem tedy víc než dvacettři hodiny na čekání. Toto místo bylo divoké, v blízkém v sousedství sněhu, nikdy nenavštěvované cestovateli. Ostatek kdyby i někdo v těchto prvních okamžicích se objevil, tož já, všecek jsa ještě proniknut hlubokým respektem před svými pronásledovateli, kteří nemohli být ještě daleko, byl bych jej myslím pěkně poprosil, aby mne neodvazoval a aby se vůbec ani nepřibližoval. Nicméně, kolem čtvrté hodiny, můj respekt klesal přímým poměrem ku čtverci vzdálenosti a zároveň můj dřeň, beze všech žertů, začal mi býti přenáramně nepohodlným; ale nebylo nikterak možno vyváznouti a neviděl jsem, jako ta německá myš v bajce, živé duše, která by mne odtud mohla vysvoboditi, když v tom zjevil se nějaký člověk z kraje.

Tento domorodec sám byl velmi báječné stvoření. Měl děravý klobouk, kalhoty po kolena, žádné punčochy a pod nosem jakýsi druh černého lesa, pocházejícího z nemírného užívání šňupavého tabáku, patrně propašovaného.

„Hola, he, dobrý muži, pomozte!“ křičel jsem naň.

Ale místo aby přispíšil, zastavil se pojednou a vzal pořádný šňupec.

Savojský sedlák není potutelný, ale opatrný. Nepřespěchá se, vztáhne ruku jen tam, kde vidí jasně, a neplete se do věci jenom tehda, je-li jist, že nebude mít ani oplétání s úřady, ani nesnáze se sousedy, ani jakékoli nedorozumění s královskými karabiniky; ostatek je to nejlepší člověk na světě, což pravím docela vážně, an zkusil jsem to při mnohé příležitosti.

Můj sedláček byl také ten nejlepší člověk na světě; ale tenhle muž, uvázaný ke stromu, — to mu nebylo jaksi dosti jasno. To moh' udělat buď ouřad, nebo někdo, nebo něco jiného. Proto, nežli šel dále, chtěl si mne prohlédnout.

„Je pěkně, není-li pravda?“ zvolal ke mně posléze usmívaje se čtverácky, jako bych zde byl jen pro potěšení a na procházku, „tuze pěkně, co?“

„Tož mne přece odvažte místo povídání o povětří a nedělejte si ze mne žerty!“

„Však oni vás odvážou! Jste tady už dlouho?“

„Tři hodiny. Tedy honem, pospěšte si!“

Sedlák udělal dva kroky. „To byl nějaký zlomyslník, který vás takhle spořádal!“

„Všecko vám to budu vypravovat později, jenom mne odvažte.“

Popošel ještě tři kroky a už jsem myslil, že jsem hotov se svým zármutkem, an sedláček znova začal, potichu a tajemně: „Poslouchejte, řekněte, byli to podloudníci, co?“

„Ano, uhodl jste. Ti lotři mě uvázali tady na to dřevo, abych zde zůstal do zítřka, až půjdou zpět.“

Tato slova měla hrozný účinek na sedláka.

Uskočil strachem a hotovil se mne zde nechat státi. Nemoha zdržeti již svůj vztek, začal jsem mu spílati, jakoby byl tím nejposlednějším z bídníků s tváří lidskou či vlastně bez ní.

On, ani si nevšímaje mého zlolání, brumlal zvolna odcházeje: „Uvidíme . . . Však oni vás odvážou . . .!“ Pak zdvojnásobiv rychlost zmizel při záhybu cesty. Provázel jsem jej svým spíláním.

Nevěděl jsem už, co si mám myslit ani co počít. Moje postavení zdálo se stíženo tím, co řekl jsem tomuto muži, který mohl mne ještě kompromittovati u podloudníků, ač-li nebyl sám členem té bandy. Moje obraznost začala se podivně zatemňovati a kdybych byl neviděl veselých kousků dvou veverek, jež mi poskytovaly trochu vyražení, byl bych býval přenešťastný. Tato hezká, jenže trochu plachá zvířátka, domnívajíce se býti sama v lese, hrála si zde s tou volnou lehkostí a tím půvabem pohybů, jež zaplašuje jenom strach, a honíce se se stromu na strom překvapovala mne hbitostí svých skoků a elegantní ušlechtilostí svých výkonů. Poněvadž jsem tvořil s dřeni jedno tělo, jedna z nich beze všeho rozmýšlení slezla po mé osobě dolů, aby vyšplhala se na strom sousední, na němž druhá skákala za ní s větvičky na větvičku až ku vrcholku. Pojednou zarazily se, jako na společné znamení, z čehož jsem soudil, že odtamtud shůry viděly někoho se přibližovati.

Nemýlil jsem se. Tlustý muž objevil se a jemu v patách sedláček s černým lesem. Ten tlustý člověk měl tři brady, obličej jak ouplněk, oči malé a na neštěstí velmi opatrné, třírohý klobouk a frak. Když mě uviděl, zaujal stanovisko pozorovací.

„Kdo pak vy jste?“ zvolal jsem naň.

„Syndikus obecní,“ on na to, aniž však o krok se přiblížil.

„Tož, obecní pane syndikuse, vyzývám vás, abyste mne odvázal aneb odvázati dal tímto podřízencem, který se vycpává vedle vás tabákem!"

„Však oni vás odvážou!" pověděli oba zároveň . . .

„Tak povězte, co se s vámi vlastně dělo," připojil syndik.

Poučen jsa zkušeností, umínil jsem si ani slova nepromluviti o podloudnících. „Co se se mnou dělo? To je velmi jednoduché. Byl jsem přepaden a obrán loupežníky, kteří mne přivázali k tomuto stromu, a prosím, abyste mne co nejrychleji odvázali."

„Aha, tak to je!" řekl syndikus. „Loupežníci, povídáte, co? . . ."

„Ano, loupežníci. Šel jsem přes hory veda mezka, který nesl můj vak. Ukradli mi i mezka i vak . . ."

„Aha, tak to je!"

„No arci že to tak je! A teď, když už všecko víte, pojďte přec a odvažte mne, honem!"

„Tak to je," opakoval syndik, ale nepřiblížil se při tom ani o krok. „Koukejme na to! To bude zase nějakého psaní . . ."

„Tak odvažte mne přece, bídníku! Co chcete se svým psaním?"

„To jest, rozumíte, musíme zavést protokoll, jak se sluší a patří."

„Eh, žádný protokoll. Odvažte mne přece."

„Není možná, milý pane. To by byla náramná chyba. Nejdřív protokoll a pak vás odváži. Půjdu vám pro svědky. Potřebuji alespoň dva, aby se mi podepsali. Musíme mít pokdy, než je seženem, rozumíte, a pak platit jim promeškaný čas, ale pán má peníze . . ." Pak obraceje se k sedlákovi dodal: „Dojdi k Pernettové do Maglanu, ona ti řekne, kde je její muž, notář, půjdeš pro něj, aby sem přišel. Pak jdi do Svatého Martina, kde najdeš kostelníka Benaîtona, ten tam je jistě, protože dnes zvonil ku Chozetově svatbě, řekni mu, aby také přišel. A aby notář přinesl kalamář, náš se převrhl v úterý večer, a taky papír a kolky. Utíkej, hochu, pospěš si, však s počestnými lidmi spořádáme se až potom, neboj se, neztratíme při tom ničeho. Jdi, a až půjdeš okolo Veluz, řekni Jeanu Markovi, že jeho kobyla má chřípěcí a že jsme ji dali pro zahřáti, ale že podzimek ji zase spraví. Jdi!"

„I ať jde k čertu i Jean Mark i jeho kobyla a vy s ní! . . . Pitomý ouřad! mizerný, beze vší lidskosti! Poslouchejte, odvažte mne, dám vám každému louisdor."

Na tento návrh sedláček, který byl již na cestě, zastavil se a otevřel chtivě oči. Ale syndikus na to: „Budete platit psaní a výlohy a potom dáte nějaké zpropitné; bude-li dobré, nikdo si nebude do vás stěžovat, ale chcete-li člověka koupit napřed, kdybyste dával louisdor za louisdorem, nic vám to nepomůže. Víte, co to znamená být syndikem obecním, z otce na syna, od Antonína Baptisty, mého předka, a že spíše než bych se dal podplatit, Arva přestane téct? Utíkej, ty," křičel na sedláka. „Jen mějte strpení," dodal opouštěje mne, „půjdu vám pro žejdlík červeného, to vás nejlépe posilní."

Nesnesitelná, ale záslužná počestnost bodrého toho muže mne právě tak dopalovala jako jeho respekt před formalitami. Zůstal jsem na novo sám a tentokráte s jistotou, že nebudu odvázán dřív než zítra ráno; snažil jsem se přivyknouti té myšlénce. Na štěstí večer byl teplý a vzduch jasný, příjemný. Slunce, už na sklonku, pronikalo vodorovně do lesa, uzavřeného za dne jeho paprskům, a dřeňové pně promítaly se ve dlouhých stínech na mechovité půdě, celé zářící žlutavým a jasným leskem. Několik ostřížů, jež viděl jsem kroužiti nad svojí hlavou, zmizelo; havrani krákajíce letěli přes údolí Arvy chtíce dosíci svého útulku nočního, a samy vrcholky hor, znenáhla se zatemňujíce, zdály se přecházeti z činnosti života k tichému spánku. Večerní mír, podívání na přírodu zahalující se v stíny a usínající v tichou noc, působí na duši tajemnou mocí, která mírní její neklid a předsudky v půvab sladké melancholie. Přese všechnu nepříjemnost své situace neunikl jsem těmto dojmům. Moje mysl v jemném pohnutí rozpomínala se všech chvil bouřného toho dne a nalézajíc zde ještě stopy ranních hrůz okoušela s účastí tím větší tichý večerní klid a znovu vznikající naději na osvobození, ne-li hned, tož osvobození jisté a blízké.

Zatím v posledních paprscích zapadajícího slunce objevilo se na mém obzoru několik mužů, žen a dětí, — celá vesnice. Tyto postavy, právě mezi sluncem a mnou, vystupovaly jako pohyblivé silhouetty na průsvitném větvoví zadních dření tak, že jsem na první pohled ani nepoznal mezi nimi svého syndika a jeho džbánek. Byl však zde a po jeho boku farář, jehož také přiváděla pověst o mém dobrodružství. Návštěva tohoto služebníka církve osvěžila znovu moje naděje a chystal jsem se obrátiti na prospěch svého osvobození všechny jeho křesťanské ctnosti, které bych u něho shledal.

Pan farář byl už hodně starý a slabý, vystupoval jen zvolna. „I pro pána!" zvolal spatřiv mne, „ti lotři vás šeredně spravili, pane! Váš služebník!"

Upřímný ton a otevřená tvář dobrého toho stařečka naplnily mne radostí. „Ale šeredně, věru," odpověděl jsem, „odpusťte, že jejich vinou nemohu se ani uklonit ani posmeknout, pane faráři. Ach, kdybych mohl s vámi promluvit několik slov!"

„Nejnutnější je, myslím, vás odvázat," odpověděl. „Budete pak moci se mnou hovořiti mnohem pohodlněji. Honem, Antoníne," pravil k syndikovi, „k dílu! a rozřízněte tyto provazy, půjde to čerstvěji."

Rozplýval jsem se výrazy vděčnosti a jistě že přicházely od srdce. Antonín vytáhna nůž chtěl rozříznouti moje pouta, když v tom milý sedláček, který měl chuť na provaz a rád by jej měl neporušený, odstrčil nůž a chopil se přímo uzlu, jejž rozvázal v několika okamžicích. Sotva jsa na svobodě tiskl jsem ruku duchovnímu a v prvním návalu radosti políbil jsem jej na obě tváře. Brzo však pocítil jsem silnou bolest ve všech údech a nejsa schopen hýbati ztrnulýma nohama byl jsem nucen hned na místě usednouti. Antonín teď se přiblížil se džbánkem, kdežto farář poslal jednoho ze svých osadníků pro svého mezka chtěje mi jej nabídnouti. To rozkázav pravil ke mně: „Jsem tedy hotov vás vyslechnouti." A celá vesnice, ženy, kluci, pastevci, syndikus a kostelník udělali kruh okolo mne. Slunce právě zapadlo.

Vypravoval jsem svoji historii docela věrně. Strašné okolnosti, které provázely smrt Jean-Jeanovu, naplnily hrůzou bodré ty venkovany; a když jsem opakoval rouhání, kterému podloudníci ještě se smáli: ‚Jean-Jeane, pomodli se!' tož všichni najednou, duchovní i osadníci, za hrobového ticha znamenali se křížem. Pohnut jsa pohledem na to a mimoděk jsa pobádán připojiti se k tomuto naivnímu výlevu citu tak nenuceného, instinktivně

pozvedl jsem ruku ke kloboubu a smekl jsem . . . Osadníci zdáli se překvapeni. farář zůstal vážným ani se nehýbaje a já, . . . já byl všecek v rozpacích. „Pokračujte jen, pokračujte," pravil mi bodrý stařec. Dokončil jsem tedy historii, aniž opominul jsem přesměrné opatrnosti sedlákovy, aniž chvályhodné nezištnosti syndikovy.

Když jsem dokončil toto vypravování, dodal pan farář: „Tedy dobře!" a obraceje se ke svým osadníkům pravil: „Vy ostatní, poslouchejte! vy se třesete před těmi lotry a proto oni odvažují se všeho; nebo jsou to skety, kteří staví se udatnými. A co horšího, — někteří ještě mají užitek ze svého ohavného řemesla. Nahlížíš teď, Ondřeji, kam tě vede ten nemírný tabák a ten nezřízený způsob spotřebovati toho víc, než tvoje prostředky dovolují? Tvůj nos je nacpaný a sám nemáš ani punčochy; ale to dělá ten tabák, že ho kupuješ od podvodníků; a pak, tu to máme! abys se s nimi nerozkmotřil, neodvažuješ se ani vysvobodit člověka z nesnází, jak by měl udělat každý dobrý křesťan. Ale víš, Ondřeji, že ti bandité budou v pekle na rošti pečeni, a rozčtvrceni . . . a že neberu odpovědnost za ty, kteří je ještě šetří? Věř mi, můj synu, ber raději méně tabáku a kup si jej na kanceláři. Co se Antonína týká, on myslil, že jedná dobře, a co více váží, také dobře jednal. Jej váže zákon a nikoli jeho choutky."

Dobrý farář, konče svoje slova, poklepal důvěrně Antonínovi na rameno, jenž všecek jsa pyšen z tohoto uznání uděleného před veškerou vesnicí obezřelému a nezištnému jeho jednání naivně se vypjal drže v jedné ruce džbánek a svůj široký klobouk ve druhé.

Mezi tímto povídáním přišel mezek. Vysadili mne naň a konečně mohl jsem se rozloučiti se svoji dřeni. Sestoupili jsme. Syndikus držel uzdu, dobrý pan farář hovořil po mém boku, za námi šli osadníci; a tento pittoreskní průvod kráčel za svitu jasného soumraku, tu rozloženého na lesním mechovi, onde shuštěného na dně sluji nebo sestupujícího podél křivolakých obrysů úzké stezky. Po půl hodině dosáhli jsme otevřených pastvisek, odkudž viděti bylo druhou stranu údolí Arvského, zahalující se již ve hlubokou noc, a nedaleko nás něco vzdělané půdy, luky a špičku věže nakloněnou nad chatrnou zvonicí. Byla to vesnice.

Když jsme došli, obrátil se farář ke svým řka: „Dej vám pán Bůh všem dobrou noc! Vám, pane, nabízím večeři a nocleh. Je sice dnes půst, ale viděl jsem nahoře, že nejste katolík; tak vás tedy zotavíme, co nejlépe budeme moci. Marto!" zvolal přibližuje se k faře, „přichystej rychle nějaké kuře a dej mi klíč od sklepa."

Večeřel jsem sedě proti tomu výtečnému muži, který se postil, kdežto já jedl kuře. Když jsme vypili láhev dobrého vína, kterou otevřel na moji počest, dal jsem dobrou noc svému hostiteli chtěje oddati se odpočinku, jehož tak velmi měl jsem zapotřebí.

Druhého dne sestoupil jsem do Maglanu. Mým úmyslem bylo navštíviti Chamonix; ale po rozrušení tak velikém a dobrodružství tak krutém necítil jsem už ani té nejmenší chuti jíti dále tím krajem tak, že jsem se obrátil zády k horám a spěchal k domovu cestou co nejkratší.

Přel. *J. Guth.*

Ofelie.

Skizza *Ilje Georgova.*

Byla také kdysi herečkou, než se vdala, a zažila se vší prudkostí onu fasi krutého boje, jenž ji táhl zpět v náruč umění; ale láska byla mocnější. Cos ji ještě teď po letech táhlo navrátiti se zase v minulé koleje, vždyť nenašla v manželském životě onoho štěstí, po kterémž toužila tak bez ustání i za kulisami divadla v meziaktí, ba i mezi hrou, když jí dali úlohu, která ji nudila.

Teď seděla přemýšlejíc v lenošce a bylo jí skorem zima, ač v kamnech to vesele praskalo a dovádělo jako tisíc šotků. Byla již zima ve svých počátcích, prosincová, táhla se nevlídně městem a nedívala se, že mnozí nemají ještě kožichů; venku vál sníh, rozmáčel se a dul v obličeje, kroužil a hynul na blátivých chodnících; jen v kolejích tramwayí leskl se jako dva bílé pruhy, jen na střechách a na příčkách okenic.

Pokojík, v němž mladičká žena seděla, byl tichý a vlídný, hodiny v něm tikaly a byl prochvěn podivnou vůní. Světlo lampy se řinulo, a když jsi se díval světlým pruhem, uviděl jsi v malé, mřížkované postýlce bledé dítě s nožičkama tenkýma jako hůlky, s ručkama, jichž malé dlaňky zvráskovatěly hubeností a táhly se kolem kloubů jako písmo, které vryla těžká nemoc. Byla to tesklivá vůně léků v tom tesklivém tichu . . .

Do pokoje vkročil muž. Elegantní, s ebenovým vlasem a se šviháckými zakroucenými knírky: natahoval své rukavice a pohlížel tupě na svou ženu. A potom jak by byl jeho obličej zazářil, bylo na něm znáti jeden tah, jí tak milý, neboť před lety ji tak okouzloval!

A mladá žena vzdychla. Zřídka kdy přišel ten drahý muž . . . on je tak zaměstnán! . . . A přec přichází vždy večer v tentýž čas, — aby za chvíli odešel. Nešla mu vstříc, byla příliš zaujata nemocí svého dítěte; byla příliš zmořena a zdálo se jí, kdyby sebou hnula neb se přiblížila, že bylo by na jejím čele znáti vrásky probděných nocí. Tím prudčeji přehodila přes postýlku přikrývku, již držela v ruce, aby zakryla to stonavé dítě, aby je zakryla před zraky muže.

Snad nechtěla, aby se polekal, a tak to zůstalo každý den zatajeno.

A muž se po dítěti neptal.

Řekl jen několik slov jako vždy před odchodem: „Pomysli! Dnes hraji výtečného ‚Hamleta'! Jaká to povaha ta ‚Ofelie'! Haha! Ta mne vždycky rozehřeje! Člověk by radostí plakal!"

Muž odešel a bylo zase ticho . . .

Ale hlavou té nebohé ženy prolétl dávno přešlý rok, prolétly dva. Za ty dva roky vyrostla v okně růže, kte-

rou tehdy vsadila. Ta měla letos mnoho poupat, že je nestačila svému andílkovi vplítat pod modrý povijan. — Což tehdy bylo štěstí krátké, což tehdy zvykla si, že muž se jí jaksi straní, že není již takovým, jakým se jevil ve svých dopisech, tak milující, přímý, něžný! Měl ženu, a svatba byla kulminačním bodem jeho lásky, — a potom, to již byly dny, v kterých toužívala často po změně života, který ji zabíjel, — Mnohdy se spokojila na terasse parku pohledem na kočárek, v němž zlaceno paprsky leželo její děcko, když mohla střežiti jeho úsměv a trhati mu do ruček snivou zeleň listů z lynodendronu. Rozprostřela nad ním slunečník a sama čítávala tak roztržitě, jak jen mohla tak mladičká matka. A když se kolem procházel dav hejsků, jenž ji vídal, stopoval a množil každý potlesk, když ještě byla nadějnou herečkou, — zadívala se do očí toho sladkého dítěte a nebylo jí těžko potlačiti proud myšlének, jenž jí vyčítal, jak se zahrabala pro všecko umění, — jak všecky družky přerostly její slávu o hodný již kus, — a ona že tak zakrňuje den ze dne.

Ale dnes, u toho chorého děcka, přemožena úzkostí a unavena myšlénkami o svém muži, o sobě a o tom neduživém dítěti, zachvěla se náhle, popošla několik kroků ke skříni s rozpuštěnými vlasy a potichu hledala chvíli ve přihrádce, aniž by jasně věděla co. Vyňala papíry stuhou svázané, sežloutlé, s otrhanými okraji a s nadpisy tučným písmem označenými a probírala se jimi. Na jejím obličeji zaplála z počátku tesklivá radost, bylo jí jako znovu potopené rybce, jejíž žábry byly otráveny vzduchem horkého, letního odpůldne, když ji vlna vrhla někam v horký písek pod suchou trávu. Čím dále její jemné prsty bořily se do těch listů a chvatně je převracely, tím více zdála se pohyblivější, — vždyť to byly všecky její úlohy, které před lety prostudovala, do nichž vdychla kus svého temperamentu, vášně a poetického svého ohně. Jemný žár vyvstal jí v obličeji a velké krůpěje potu vyvstávaly jí na bledém čele. Sklonila se nad ty úlohy a ssála z nich znova med umění, a stará tragédka, jež v ní dřímala, vzbudila se v jejích prsou rázem, jakoby zapomněla vší té bídy, která vála mezi řádky z těch zvlhlých papírů, jakoby zapomněla, že krok slávy je podmíněn krůpějemi krve, a veliká zášť proti všem, které zastínily její jméno zapadlé již dávno v bezdno zapomnění, vzplála v jejím srdci. Rázem na vše kolem zapomněla . . .

Julie, Ofelie, Mageloua!

A když se shlížela v zrcadle, jež šlo až k parketám, zdálo se jí, že jen právě teď byla by krutou soupeřkou všem svým nynějším sokyním, ba že by muž její měl zase obdiv pro ni tam, kde se ho nyní nedostává. — Oh, ten její muž ani neví, jak ji to bolí, když každodenně chválí ty, s kterými je dosti silna děliti se o slávu ještě teď! A ten uschlý věnec, který našla ve skříni, jak jí sluší, ba neudrží se, aby nevzpomněla celých vět z Ofelie, tak jí to víří mozkem! — tlačí se proud slov na jazyk, — a teď plynou již slova případně akcentovaná, — valí se to dunivě tou tichou komnatou, — ach ta žena zdá se být skutečně šílenou!

A již je rozhodnuta . . . Vrátí se v náruč umění? . . .

V tom škytlo dítě . . . Náhle a děsivě, jakoby z klidu vyrušeno. Byl to poslední jeho zápas.

Žena rázem umlkla a zděsila se přítomnosti. Sníh sunul se přes okna jako bílý závoj smrti, která právě v tom okamžiku komnatu opustila.

A když se vrátil muž z divadla, zašel ku své ženě proti obyčeji. A než si jí všiml němé, krásné, s uschlým věncem na hlavě, jak schýlena hledí na nehybné děcko, pravil pln rozkoše: „Oh, byla výtečná, ta dnešní Ofelie, — nemá soupeřky! A jak byla krásná!“

Alžběta Lidmila svobodná paní z Lisova.

Na poznanou lidí a doby sepsal Dr. *Zikm. Winter.*

(Dokončení.)

Průtrž zove paní ve své knize „obchodem“; pakostnici a dnu zove „kichtem neb kontrakturou v klýdích“. Kontrakturu hojila paní korou vrbí, borovými šiškami a bobky. Proti mrtvici zapsala sobě nemalou sumu rozličných vod kořenných a pálených. Zajímavý původem svým jest lék, jejž paní si zapsala proti kameni. „Královna Anna hejtmanu moravskému na sněm do Prahy vyslanému a na kámen ležícímu poručila tuto věc oznámiti, aby z trnového květu pálenou vodu pil, že ho, dokud živ, nebude cejtiti, stalo se r. 1544.“ Tato poznámka staví naši dobrou českou královnu, kteráž má pro svou lásku k našemu českému rodu v historii pěknou pověst, do milého světla, v němž zříme patriarchální a srdečné poměry, jaké bývaly mezi rodinou královskou a všemi stavy. Poslední Jagailovka zde radí hejtmanu, jakby se vyhojil, a první Jagailovec Vladislav, dobrácké paměti král, o masopustě tančil s prostou měšťankou kramářkou příjmením Chlupatou!

S podivením jest počet rad všelikterakých proti zlému vzduchu a morovému nakažení. Ale kdo ví, že v oněch dobách ještě pořád všude hrozně mnoho bývalo nečistoty všelijaké, z níž rodily se přes tu chvíli nemoci nakažlivé, ten nic nepodiví se těm mnohým receptům paniným. První recept proti přímorkám jest biskupa passovského. Obsahuje v sobě čtyři loty euforbie — hadího mlíčí. Ostatních částek nepovíme; na leknutí stačí už to hadí mléko. Jiný lék proti moru byl „dryák benátský“. O tom zapsáno: „R. 1534 v Benátkách, když se lidé sešli a spolu mluvili, jeden od druhého se nakazili a tak morem náhle mřeli a tímto prostředkem mnoho tisíc lidu zachováno bylo.“ — Hlavní částky zázračného toho dryáku byly z pelyňku a šalvěje. Tomuto pití mělo spolu pomáhati i pocení a žilou pouštění.

Poněkud zdlouhavou proceduru chtíval míti jinačí lék proti moru. Oloupej, tak radí paní, dřevěným nožem morskou cibuli, pak ať visí sedmdesáte dní na nitce; po

té vlož ji do octa a přiměs k ní kořeni (40 rozličných koření zejména se jmenuje) a toho všeho nechej státi na slunci zase sedmdesát dní — probatum est!

Jiný recept proti moru jest patera Františkána Víta Burganovskiho. Tedy Polana snad.

Ten dělával flastry z jalovcových zrnek, routy, česneku, pelyňku, pepře, oleje, též kořalky a kladl to na pryskýře morní. Ještě naposled jednoho morního prášku abychom si všimli. Byl ze čtyř hrstí jalovčího, dvou hrstí routy zelené, z kůry březové, chvojky klášterské, pilovaného rohu kozlího, z kozlových vlasů a jiných i nepěkných věci. Tím prachem mělo se třikráte denně vykuřovati. Rádi věříme, že tou nevůní „ve Freyberce v morních domích, kdež tím prachem kouřili, též pavouci v pavučinách umrlí a uschlí se nacházeli, tak ten prach jed stravoval.“ Věříme rádi. Ale přišlo-li zle z toho pekelného kouře lidem, zajisté svedli to na mor a ne na kozlovy vlasy.

Z dobytčího lékařství líbil se nám tento zápis. „Pro krávy od staré šafářky Stránovské. Vezmi trojí vody, jednu ze vsi, druhou z mlýčníka, třetí pod vrchem a do toho dej koření pliciník, jatrník, vratec, kopr (atd.); vař to před zeleným čtvrtkem a krop tím chlév. Kdyby ses domníval, že by někdo dobytku udělal, dej mu hořký lupen na chlebě a tu vodu, v které mlíčeň perou, nelej do hnoje, nýbrž na trávník raději.“

Dobrá hromádka receptů dotýká se též drůbeže, obilí, zahrady a domácnosti. Paní má starost, aby housenky nejedly hlavatic, snětivá pšenice aby byla pěkna přec; v posléz není nezajímavo čísti, kterak chránila paní políčka svá od krupobití a bouřky. Proti krupobití a „zlému povětří“ dávala dělati křížky. Recept na ty křížky polní jest spolu hojný soupis a sbírka kostelního tehdejšího svěcení podivného. „Vezmi na popel spálené kosti svěceného beránka velikonočního a svěceného jeřábka. Spal skořápky od pečených vajec a dříví v bílou sobotu svěcené. K tomu dej svěcená kotátka a mouku semletého obilí, které se na svatého Štěpána o vánoce světí; pak popel svěcený od postní středy, koření z věnců, kteréž na velebné svátosti o božím Těle byly, svěcené soli s vorlíčkem a černým kmínem, kadidlo, myrhu, svěcenou o třech králích i křídu; voskovou hromniční svíci zdrobna nakrájenou, kapucínský černý svěcený vosk; též ty svěcené cedulky kapucínské a sv. Jana čtení několik na drobno nastřihaných.“ Z této prapodivné směsi bylo udělati smíšením svěcené vody tříkrálové těsto. Lépe ovšem bylo, kdo měl mimo dotčenou vodu i víno na vánoce svěcené, též svatohorskou vodu, jinou vodu, na den sv. kříže svěcenou. Z toho těsta vyváleného uhnětly se malé křížky a ty zastrčily se do polí v každý roh po jednom a do prostředka pátý. „Dobré by bylo v křížové dni o processí u přítomnosti duchovního tak učiniti — a nepotluče — zkušeno jest.“

Nejpodivnější div byl, že koncem roku ztrácely kříže svoji moc a musily býti lípány podle receptu znova.

Nemalý počet zápisů jest takových, že svědčí o paní praktické a domácnosti své dbalé. Přečteme si jen kusy zajímavější. Svrchovaně důležitý jest onen, jenž se začíná: „Rozkřesati oheň dvěma dřevíčky.“ Nám ovšem nepřipadá rozdělání ohně nesnadným. Máme za krejcar nemalý snopek sirek, jimiž dnes i dítě hravě (často i ku své škodě) oheň udělati dovede. Ale tehdáž, když žila paní Alžběta, sirek nebylo a kuchařky roznécující oheň mívaly takovou nesnázi, že raději buď předešlého ohně na krbu ani nezhasínaly anebo ráno polonahé pospěšně běhávaly k sousedům „ohně si vypůjčit“. Což tedy divu, že paní pátrala po tom, kterak rozdělati oheň snadněji. A podivno! Sirek už nebyla příliš daleko. „Vezmi kus dřeva břečťanového a bobkového, vlej na to pálené a tolik síry, až to bude jako mast a dej to s hrncem do hnoje; za 15 dní vyndej a když chceš oheň tříti, šoustej ta dřívka jedno o druhé, zapálí se.“

Aby snad přispořila světla, zapsala si paní recept podivné svíčky. „Svíčku dělati, aby tři měsíce hořela. Vezmi síru, sanytr a smůlu šifovou, to smíchej s dřevěným olejem a voskem, co bys znal že by dosti bylo.“ Dovede-li dnes někdo podle tohoto navedení způsobiti svíci, aby hořela za tři měsíce, nevíme.

Zálibu mívala paní — tak rozumíme z receptů — též v barvení dřev a zlacení i lakování všelikterakých věcí. Zapsala sobě ku příkladu, kterak zlatiti knihy. Na ten konec bylo knihu tříti „umbrou“, až se leskla, pak namazati bylo lesklé místo bílkem, nač se pokládalo zlato. To pak třelo se zubem. Několik zapsala si paní z Lisova rad, kterak barviti dřevo — „truhličky, hůlky — co se líbí“. Z obšírných těch rad stůj tu jen málo něco. „Aby truhly, stoly zevně klanz měly, napust je olejem lněným, k tomu přidej umbry za 10 kr., calixstejnu za 10 kr., minium za 3 kr., cylberglejtu za 12 kr., což aby prve vařilo se „v moždíři“. Takových „fermeži“ v knize ještě několik.

Dvěma recepty propouští nám paní Alžběta nahlédnouti do svých pokojů, což není bez kulturní zajímavosti. Jedním nás poučuje, kterak zemi natírati „tělnou barvou“ a tak, aby „se blýštěla jako zrcadlo“.

„Cynobr“ byl jí barvou tělnou. Recept byl prostičký — právě takový, jakým naše hospodyně dosavade napouštějíce pokoje sobě vedou. Jenže neberou k tomu křiklavé cinobře než barvy žluté. „Vezmi tělné hrudky nepiskové, rozetři ji na malířském kameni hladkým kamenem okrouhlým, pak uvař v louhu a s klíhem spolu. Vařic míchej to neustále.“ Tať všecka slova jsou našim paním povědoma. Ale konečné procedury neznáte a ta zní směšně. Aby prý pokoj i okna, když uschlá na zemi barva fermeži se byla napustila, uzavřen byl na — čtyři neděle — „zprosta až ruka u dveří omaká, že k zemi nelipne“. „Kdyby se fermež tuze vtáhla do cihel, nechať se podruhé všecko natře a zase na tři neb čtyři neděle uzavře!“ Nešťastný manžel, jehož choť k vůli téhle proceduře cinobrové vystěhovala z pokojů na dva měsíce!

Druhý recept svědectví vydává, že paní nedbala jen o lakování a pěknou úpravu „taflstuben“ zámeckých, nežli že péči mívala i o prosté pokojíky své a čelední. Zapsalať sobě, kterak spravovati „barvu modrou, pěknou, níž se u země v pokoji zeď potírává“. Kdyby dnes chtěl sobě někdo toho receptu vypůjčiti, čti: „Kup sobě těch modrých kuliček, jako kramáři mají to smísí se v žejdlíku páleného (kořalky) s ovesnou slamou na popel spálenou, a se syrovátkou.“

Než stranou odložíme památnou knihu urozené paní z Lisova, nelze na konec nezmíniti se o jedné roztomilé slabosti panině. Chtěla býti hezkou. — Toť roztomilá ženská slabost, kterouž ji chválíme. Odsuzujeme ženu, která se muži svému líbiti nechce. Však si škodívá sama nejvíce. Paní Alžběta svému nejmilejšímu pánovi snaží-

vala se vždycky vhod učiniti a že byla líbivou, o tom povídá dvacetjeden zápis prostředků kosmetických se dotýkající. Paní chtívala míti krk a tvář barvy bílé, bála se „tváře černě uhřivé“ a všelijakých nešvarnýsh ženské krásy nepřátel. Některý recept jest prostičký, jiný zas velice drahý.

Na poučenou našich paní líbivých stůj tu některá rada paní Alžbětina. „Komu se tvář kazí, rozpusť v novém rendlíčku med a jelení loj a čistou rouchou to na noc k tváři přivaž.“ Na tvář černě uhřivou učiň mast ze síry, kafru, myrhy a kadidla. Máme za to, že tohoto pekelného receptu každý uher se ulekl a nevytrval. Jiný recept je prostičký. „Kdo chce čistotnou tvář a krk míti, zvrť čistě lžičkou prosté pálené se zázvorem a těmi pěnami mej se každý večer. To mám od jedné přední paní.“ Na jednom listě knihy dotčené jest hromádka prostředků kosmetických — asi 15 kusů pospolu. Obsahují listy jasanové, borové šišky, kafr, jalovec, kořalku.

Těch receptů jsme si neopsali, ale nadpisy nad nimi stojí za čtení. Znít: „Shání pihy, lišeje; bude tvář jasná, světlá a krásná; neštovice, trudovatiny, svraby, poskvrny, fleky, uhry, zvrasklou tvář a jiné šeredné obličeje vyhlazuji:“ jednu uherskou rodinu na tváři zove paní „červené, zsinalé uhry“; jinou zove „mortea čili krupě na tváři škaredé“. Tyto všecky neřesti uměla tedy paní zaháněti. Ba víc ještě! „Mazajíc konopím a vínem i zázvorem“, uměla paní s tváře zaháněti i — „žábu“. Jaký zoologický netvor v tváři našich dobrých předkyň tahle žába bývala, neumíme pověděti. V těch všelikterakých receptech pravili jsme, že byly také některé drahé. Ku příkladu tento: „Pro čistotnou tvář. Máje měsíce nachytati vody. Do ní dej zázvor, kafr, myrrhu, cukr jako pěst, koření, mandly, dvanácte perel, slunečnou rosu, rejnské víno, dragant, borax — a to nechej ve sklenici celé léto na prudkém slunci.“ Recept drahý a zdlouhavá procedura nádavkem při tom.

Pěkně o povaze panině svědčí, že neshledali jsme v receptech jejích žádného malování na tvář. Pan redaktor snad propustí projev našeho soukromého mínění, že neupřímná malba na tváři ženské svědčívá o falši a neupřímnosti ješitné malířky samotny. Oč je bleďoučká, ovšem i chorobná tvářička nelíčené dívky poctivější!

Paní Alžběta z Lisova barev na tvář nehledala. Ale řekne se, snad tehda se paní nebarvily? I toto, vězte, že o ženském líčení mluví se ve Francii už r. 1355: čiperné Francouzky mívaly koncem 15. století i falešné vlasy. Za panování zženštilého Jindřicha VI. v 16. století tváře barvili sobě i kavalíři francouzští podle vzoru čistého krále svého. V Italii umívaly v 15. století nejlépe se malovati čili „přetvařovati“ Florenčanky. Tyto francouzské a italské zvyky přešly — jako i všecky jiné zlé i dobré věci — k sousedům Němcům, odkudž k nám byl jen krůček. Sic jináče i sám hrozný sultan Soliman II., aby stár jsa poslancům cizím podobal se býti mladším a dosavade statným, maloval si tvář červeně a bíle. Tedy všude, na východě i na západě, líčeno a barveno. Apatykáři barvy i mazby pěkným i nepěkným paním prodávali.

Ale jeden recept nelze paní Alžbětě nevyčísti. Bylať přece aspoň poněkud dcerou svého času. Četli jsme v její knize recept na barvení vlasů. To se nám nelíbí. Však spravedlivý soudce našel by v té vině polehčující věc. Paní zapsala sobě totiž, kterak udělati zlaté nebo černé vlasy — z vlasů šedivých. To půl viny smývá. Pochopujeme, že nižádná dcera Evina radost nemívá z šedivých vlasů, obzvláště zžehl-li mráz lidských starostí a strástí svěžesť vlasu ženina za jakého takého ještě mlada.

Paní Alžběta učí, že šedivé vlasy ozlatiš, když je potíráš dvakráte za měsíc destilovanou vodou z medu: z šedivých stanou se černé vápnem nehašeným. K tomuto poslednímu receptu dnes bychom neradili, mohla by snadno ješitná hlava pohořeti. Naposled všimněme sobě — když už jsme uvízli u věcech ženských — též pomad paniných. Na vlasy dělávala sobě pomádu „z jablek vonných s mnohým kořením smíšených a vložených do pěti liber slanin z vepře a šesti lotů vosku“. Ta pamáda prý „také dobrá, že po ní moli vlasů nejedí“.

Jakož tehda zvykem, mívala paní i pamády na ruce. Jednou z nich by se naše dámy zajisté nenatřely. Byla z kafru, mandlového oleje — a psího sádla.

Nežli se rozejdeme s paní Alžbětou z Lisova nadobro, abychom se ještě na rozloučenou podívali do její rodiny. Povaha urozených jest, že jsou pyšni svými předky. Že i v tom smysle Alžběta se svým nejmilejším pánem Rudolfem z Lisova své děti vychovávali, tomu na svědectví listina v Musei chovaná, v níž líčí se historie a stáří „domu Lisovského“ a podepsána jest oběma rodiči. „Toho vám my, rodiče, k památce a na příklad po sobě necháváme, abyste byli v šlepějích svých předků a bude li toho potřeba, abyste pro zásluhy svých předků u J. M. C. sobě milosti vymohli.“ Z té listiny sobě vyběřeme kus zajímavý. Pominouce zprávy vůbec povědomé o hvězdáři Tyge Brahovi, jakož i tu, že děd, František Tengnagl, rada arciknížete Leopolda, který do Čech uvedl sběř passovskou, byl od „českých rebellů“ r. 1611 mučen, aby vyzradil tajné obmysly svého pána.*) zastavíme se raději u otce paní Alžběty, neboť v jeho historii jest trudný obrázek z vojny třicetileté a protož obecněji zajímavý. Za švédského vpádu Königsmarkova zajali nepřátelé také císařského radu — pantátu panina. Byl svlečen do košile a „vyspulírován“ přes to že u vojště byli Ochsenstiernové s Tengnagly a Brahy příbuzni, k nimž se volal. Ti přišli, nabízeli mu pomoc, peníze, leda by s nimi opustil tuto zemi a vystal ze služeb císařských. U přítomnosti švédské vojenské salvy quardie a mateře i sestry své, jakož i nějakého kněze, jemuž se byl vyzpovídal, pan Rudolf zvolal lidem Königsmarkovým, aby vyřídili vůdci, že věren zůstane víře i císaři, byť proto byl žebrákem bídným. To prý rozzlobilo Königsmarka tak tuze, že kázal pana Rudolfa vsaditi na chromého, neokovaného koně a v podvlékačkách (schlafhosen) polonahého, tak jak právě byl, po ulici dal ho vésti do vězení, nic toho nešetře, že osmi ranami byl při švédském vpádě raněn. A hned potom vyslal Königsmark vojenskou rotu na pánův chotický statéček a ten kázal zapáliti se všech stran a položiti popelem. Vojáci musili vedle rozkazu u toho pobyti, až vyhořel cele. Pak vytrávili vsi panské. Hodlaje potom zajatého pána do Švéd poslati, pravil mu s posměškem: „Pane Tengnagle, poněvadž pravíte, že císaři věren jste, pošlu vás do Švéd,

---

*) O výslechu, jenž se děl z poručení všech tří stavů království Českého, čti v Slavatovi (str. 22) a v Skálovi (str. 292, I.), obšírný protokol o tom viz i v „Chaosu“ archivu Pražském.

ale dám vám na cestu ku potěšení něco živoucího z císařského i královského českého znaku — totiž živého lva — s tím nechať pán vejde do věčného vězení."

Už tehda posmíval se hrubý cizák, jenž přišel do naší vlasti krást, tomu českému lvu, tomu znamení naší české slávy!

Když pan Tengnagl pověděl, že hotov jest umříti, poslal ho Königsmark do jednoho malostranského domu, v němž mor schvátil všecky obyvatele. Vida pan Rudolf tohle nadělení, vzkázal Königsmarkovi, je-li kavalír, aby s ním zacházel po kavalírsku a ne po turecku; nechť prý dá prostříti černé sukno a hlavu jemu utíti. V posléz vyplatil ho kardinal Harrach postaviv se za rukojmě. Tolik tedy o pantátovi paní Alžběty z Lisova. Však i manžel její Rudolf Adam pochlubil se dětem, že mívali děda se strany otcovské velmi hrdinného. Psaltě toho asi rozumu: Můj otec v bitvě u Nördlingenů se svým regimentem, tisícem kyrysníků, na bojišti stanul a pole obdržel, začež obdržel od cís. Ferdinanda vlastnoruční list. Byl i dobytí Mantovy přítomen, pobyl ve španěských službách v Italii za několik let, až ho buřiči otrávili. Když zase oživěl, nechal služeb a vrátil se do Čech, kdež ve švédských vojnách chránil kraj Boleslavský, jehož byl hejtmanem. Mnozí mají povědomost o jeho záslubách tehdejších, ba v radnici mladoboleslavské zapsáno stojí, že jeho zásluhou Mladý Boleslav nebyl popelem položen do několikráte.

Ptáme-li se na konec, kam děli se potomci paní Alžběty z Lisova, k tomu nám zajímavě odpoví krásný obraz pergamenový, už svrchu dotčený, na němž kmen všeho rodu Beřkovských i Brahů jest vypsán. Tu dovídáme se, že syn paní Alžběty, o němž r. 1664 zapsala sobě, že „narodil se v taflstuben, kde je velký okno na dvůr", Rudolf jménem, potom pán na Stránově a Vtelně, zemského soudu přísedící a hejtman Staropražský, měl dceru Lidunku, kteráž oddána byvši r. 1728 v kostele Staroboleslavském Josefu Václavovi hraběti Klebelsbergovi stala se mateří výborného hraběte Vojtěcha Václava Klebelsberga, z jehož descendenci pochází hrabě František, jenž byl jedním ze spoluzakladatelů našeho Českého Musea. Vlastenec tento dal museu do vínku převzácnou knihovnu svoji, kteráž podnes jádrem jest všech knihovních pokladů našich v dotčeném ústavě.

Takž byl život paní Alžběty z Lisova, do jejíž povah a rodiny pohlíželi jsme v těchto listech, požehnaným celému národu.

Večer.

Báseň *Jos. V. Sládka.*

V černý vlas tvé drahé hlavy
  skrývám líc svou dnes,
ze světa k nám hlučné vřavy
  nedoléhá hles,
z jeho bojů, jeho slávy —
  jeho žal, ni ples.

V krbu zvolna oheň hoří,
  v pokoj lije svit,
na zdi matné stíny tvoří
  jeho rudý kmit,
záře v stín, stín v zář se noří —
  kdo má zvítězit?

Na tvé dumné čelo padá
  stín a záře zas,
jako v letní večer v lada
  padá stín a jas,
jako v oko když se vkrádá
  slza z temných řas.

Co ten úsměv značí jasný?
  co zas povzdech ten?
Ó jest blaho — jeden krásný
  v žití prosnít den!
Ó jest mukou vědět: šťastný
  že to jenom sen!

V naše dlaně Čas, jak pilí,
  hodí jeden květ,
hodí květ nám stříbrobílý,
  pak ho žádá zpět —
i ať srdce puká, šílí,
  — dá ho naposled!

A ty ve své duši snivé
  tušíš roků běh;
cítíš, později nebo dříve
  že zbude jen vzdech,
jedno srdce zbude živé,
  druhé skryje mech.

V jednom srdci divé lkání,
  v druhém klid a chlad,
jedno srdce: „Na shledání,
  lásko!" — bude lkát,
druhému o lásce ani
  nebude se zdát.

Nemysli! — na tvojí tváři
  chci mít dnes jen jas,
ať mi plným proudem září
  v duši svět pln krás —
v posled stín ať světlo zmaří,
  — světlo má svůj čas!

Zde! — to vřelé políbení
  dnes, — nač budoucnost?
dnešek náš, a zejtřek není,
  štěstí jest jen host —
ale trochu o něm snění
  — to je k žití dost.

Tragedie Stillwaterská.

Napsal *T. B. Aldrich.*

(Pokračování.)

V.

Nejprostší malíř skutečného života, kdyby mohl míti vůli svou, volil by malebné pozadí pro své postavy, avšak události volívají si neúprosně svou vlastní krajinu. V našem případě, ač neradi, musíme se přiznati, že nalézá se v Novém Anglicku málo ošklivějších a obyčejnějších měst než Stillwater, — rozvlečené, zarostlé městečko, s jehož venkovským vzhledem podivně se mísí něco z neutěšenosti a špinavosti některých zapadlých koutů předměstských. Povstavši poměrně v novější době, nemá městečko při sobě žádných těch upomínek na dobu kolonialní, které jsou jako větvičky lavandule v starém šatníku spasitelnou okrasou i vonným půvabem jiným docela tak nehostinným místům a zákoutím.

Tu a tam, na tak zvaném West Endu jest úhledné cihlové stavení se zahradou, které příroda zdobí jiřinkami a čínskými astry; ale domy jsou většinou polozděné a nabyly špinavého nádechu od vysokých komínů, které městečko ovládají. Chodníky v aristokratičtější čtvrti jsou pokryty tenkou, pružnou vrstvou asfaltovou, místy ochozenou až na štět a vydávající v horkých dnech čpavý, smolný zápach. Obyvatelstvo jest nejvíce hrubšího zrna, takové, jaké se daří ve stínu sléváren a továren a zdá-li se někdy protestantskému pastoru a otcovskému katolickému knězi, kteří sem byli osudem vrženi, že jsou jako missionáři hozeni do ryze divošské společnosti, není to klam naprosto nerozumný.

Nepravidelné haldy strusek, nahromadivší se podle železáren, dodávají místu klamivý vzhled starobylosti; ale není to místo ani starobylé, ani malebné. Nejstarší a nejmalebnější věcí v Stillwateru jest asi kamenický dvůr, kolem jehož tří stran, aby se tak řeklo, vybujela osada vyrazivši tu a tam v průmyslový květ v podobě valcovny nebo přádelny. Rowland Slokum, muž značně vzdělaný a naprosto dobrosrdečný a slabý, zdědil dílnu po svém otci a v době, kdy toto vypravování začíná (v létě roku 187*) byl jediným jejím majitelem a dle jména ji také řídil; skutečným správcem a spružinou všeho byl však Richard Shackford, dle všeho budoucí společník v závodě a nyní již ženich dcery páně Slokumovy, Markéty.

Před čtyřiceti lety byla každá desátá osoba v Stillwateru buď Shackford nebo Slokum. O dvacet let později obě jména zde skoro vyhasla. Onen neblahý osud, jenž zdá se provázeti tak mnohé novoanglické rodiny, serval všechny listy, až na dva, s větve Shackfordův. Byli to Lemuel Shackford, tenkráte šestačtyřicátník, a Richard Shackford, dítě čtyřleté. Lemuel Shackfort vzdal se kapitánství a vlastnictví lodi ve společnosti, která provozovala obchod mezi New-Yorkem a Calcuttou, a vrátil se roku 1852 do svého rodného městečka, kde nalezl své jméno a svůj kmen zastoupený toliko malým Richardem, velmi čiperným sirotkem, jenž díval se svýma velkýma modrýma očima spokojeně na osud a hnětl si na dvoře hliněné koláče, kdykoliv jen mohl ujíti bdělosti dobrácké stařeny, která jej přijala pod střechu. Tento atom člověčenství byl následkem nějakého divného přepočítání se přírody synovcem Lemuela Shackforda.

Počtářské věnování se svým osobním zájmům, které dopomohlo panu Shackfordovi tak záhy k velkému jmění, bylo také příčinou, že se díval svrchu na chudičkého, malého pokrevence, jemuž visely punčochy přes paty a jehož slaměný klobouk, jsa jenom asi třikráte větší hlavy, svážel se mu ustavičně na záda. Ale pan Shackford se styděl nechati malého Richarda břemenem na rukou ubohé nuzné ženy, která nebyla s dítětem v nižádném svazku příbuzenském, a tak byl malý Richard přenešen do onoho sešlého domu, který jsme již byli popsali a jenž znám byl pod jménem dům Sloperův.

Zde rostl Richard tři neb čtyři léta, tak zanedbáván jako polní květ a zrovna tak šťasten. Budiž také připomenuto, že v první rok, anebo tak nějak, byla k malému hochovi najata z města za opatrovnici jakási rozcuchaná Cecilie, patrně jen za tím účelem, aby si ho ani nevšimla. Ale Richardek nepřál si ničeho více, než aby jej nechali na pokoji a zůstavili jej jeho vlastním zábavám, které, mimochodem řečeno, byly dosti nevinny. Vyseděl celé dny v uličce před vraty, hraje si kouskem dřeva nebo kuchyňským nožem v měkké hlíně. Někdy povšimli si okolojdoucí, že si nedělalo dítě z hlíny koláčky, ale kreslilo a modelovalo rozličné postavy, komické a netvorné, jak se to hodilo, a vyznamenávající se vždy přezázračnou nepodobností k něčemu lidskému. To políčko červenohnědého jílu bylo jeho jedinou učební pomůckou, jeho tabulkou i knížkou na kreslení, a běda tomu, kdo by byl náhodou šlápnul na jeho arabesky. Trpěliv a mírný jak byl k ústrkům světa, toho malý Richard nesnesl. Pana Shackforda se bál, ale když jednou do svých myšlének zabraný strýc zabořil se nohou do právě dohotovených hieroglyfů, vyskočilo dítě zuřivě se země, zaťalo pěsti a v očích zableskl mu modravý plamének tak, že pan Shackford ucouvnul celý ztrnulý.

„Inu tak, je to malý ďábel!“ zamručel do sebe.

Zatím co se Shackford mladší bavil svým dětsky neumělým modelováním, bavil se Shackford starší svými processy. Od té chvíle, co se vrátil do svého rodiště, až do konce svých dnů vězel pan Shackford až po krk v právních rozepřích. Teď vzepřel se městskému bernímu úřadu a válčil s městem, teď přišel ve spor s Miantowonskými železárnami a válčil se společností. Povídalo se, že jest v jakési věčné při i u námořního soudu v New-Yorku, kam podnikal časté a nevysvětlitelné vyjížďky. Svým bezprostředním sousedům byl hrůzou. Byl jako soubojník stále na střehu a hotov upřísti z každé sebe nepatrnější věci *casus belli*. Zákonník byl jeho rapírem, jeho zábavou a on byl hotov krváceti za ni.

Zatím ten krásný pohádkový svět, v kterémž stává se každé děcko Kolumbem, jakmile se jen na nohy po-

staviti může, zůstal malému Richardovi pevninou neznámou. Krutý život zadíval se naň, když ležel v kolébce. Obvyklé slasti a radosti dětského věku byly mu kniha zavřená sedmerou pečetí. Jediná událost z oněch let objasňuje celé tyto poměry. K malému Richardovi donesla se nějak mlhavá pověst, že si děti věšívají o Štědrý den za okno punčochy, do kterých že jim Ježíšek něco nadělí. Prakticky prohlédavé mysli Richardově zdálo se to hned býti věcí poněkud nevěrohodnou, nicméně usmyslil si, že to zkusí. Ležel dlouho s očima otevřenýma do mrazivé tmy, očekávaje, že stane se něco neočekávaného; ano jednou vylezl také ze své postýlky a dohmatal se k oknu. Zrána potom nebyl už téměř ani sklamán, když nenalezl v malé sešlé punčošce ničeho, než ty staré původní díry.

Roky, jež ubíhaly takto tiše přes hlavy starého muže a chlapcovu ve Welchské ulici, přinesly Stillwateru dobu bujného rozkvětu. Dech války rozdmychal výhně do bílého žáru a luzný sen středověkých alchymistů — byl rozluštěn: sprostší kovy měnily se v zlato. Hrozný, neblahý, bohatstvím oplývající čas, kde se vzduchem ozývalo tu pronikavé vyvolávání prodavačů novin ohlašujících novou vražednou bitvu, tu opět víření bubnů v ulicích, když potřebovali nových branců. Na Jihu sláva a smrt, na Severu bledé ženy ve smutku.

To vše zajímalo Richarda náramně málo. Naučiv se nyní čísti v obecní škole, utekl se do světa jiného. Dvě světla vídáno nyní obyčejně hořeti večer v domě Shackfordově: jedno v přízemí, kde pan Shackford probíral své kontrakty a dlužní úpisy a spřádal své pavučiny jako velký, vyhublý, šedivý pavouk; a druhé v severním štítu, kde seděl Richard nad rozedranou knížkou „Robinson Crusoe“ při kmitavých svíčkových oharcích, které ukořistil za dne.

Malý Richard nebyl více malým Richardem: byl to teď vytáhlý, hřmotný, rusý mladík tiché, vlídné povahy, která z počátku byla na veliké pokušení těm malým despotům, kteří vládli na místech, kde hoši si hráli; avšak pouze jednou neb dvakrát vzplanulo to v něm tím náhlým, neočekávaným výbuchem nezkrotné, sebevědomé síly, kterouž znamenati bylo již v jeho dětství, a to uchránilo ho každého dalšího vážného pronásledování.

Chlapcův život doma byl by se tou dobou každému, kdo by si ho byl povšimnul, zdál smutným, — ještě smutnějším snad proto, že si Richard nebyl sám vědom jeho kromobyčejné pustoty a prázdnoty. Svátky, které přinášívají novou záři do očí šťastnějších dítek, byly mu prosté dny, kdy nešel do školy a kde se od něho očekávalo, aby nanosil ještě větší zásobu paliva než obyčejně. Byl ubytován, stravován a šacen, jak toho žádala veřejná slušnost, ale nebyl milován. Pan Shackford netýral chlapce v tom smyslu, že by ho byl snad bil; — on si ho prostě nevšímal. Každým rokem byl víc a více zaujat svými processy a svými penězi, které se hromadily báječně. Pan Shackford se přesídlil do oblaků výpočtů. Ačkoliv jej všechny jeho zájmy poutaly k světu hmotnému, zdálo se jeho suché, vyhublé tělo sotva částí jeho.

„Shackforde, co hodláte dělat s tím svým malým ničemou?“

Byl to pan Leonard Tappleton, jenž se odvážil této otázky. Málo kdo osmělil se ptáti se pana Shackforda po jeho soukromých věcech.

„Udělám z něho právníka,“ řekl pan Shackford, praskaje klouby prstů jako tuhým pergamenem.

„Nemohl jste voliti lépe. Vy byste měli míti advokáta v rodině.“

„To myslím též,“ přisvědčil pan Shackford suše. „Já bych mu tak od času k času mohl dáti kousek práce, — není-li pravda?“

„Vy byste mohl z něho udělat bohatého člověka. Já nevím, proč byste si ho neponechal výlučně pro sebe. Když by někdy náhodou nastala úleva ve vašich processech s cizími stranami, mohl byste jej zaměstnávati tím, že by vedl process s vámi o své palmare.“

„To je dobré, to je vskutku velmi dobré,“ odvětil pan Shackford s úsměvem, na němž jeho oči nebraly podílu; bylo to pouze okamžité stažení se suchých vrásek. Při zažertování jiných lidí se obyčejně neusmál; ale když osoba páčící své jmění na třikrát- neb čtyřikrát-totisíc dollarů blahosklonně zažertuje, nedá se to jen tak zhola přejíti, jako snad u nějakého žebráckého příbuzného. „Tak, tak,“ mručel stařec, shýbaje se a zvedaje špendlík, jejž potom připichl k řadě jiných průběhem času už nasbíraných špendlíků, které dodávaly výložku jeho ošumělého kabátu podobu zdrobnělé harfy. „Udělám z něho advokáta.“

V mysli páně Shackfordově bylo již dávno ujednanou věcí, že jakmile Richard ukončí své studie, vstoupí do kanceláře pánů Blandmanna & Sharpea, firmy, požívající poněkud dvojsmyslné pověsti v jižním Millvilleu.

Když bylo Richardovi čtrnáct let, začaly se mu do této situace otevírati oči; když mu bylo patnáct, viděl již velmi jasně; a jednoho dne bez dlouhého předběžného osnování plánu rozhodl se na kroku, jejž byl až dosud učinil každý mužský Shackford, pokud sáhaly paměti této rodiny.

Richard byl se spřátelil s nějakým Williamem Durginem, svým spolužákem. Tento Durgin byl bledý, zamlklý hoch, o rok starší než Richard. Oba chlapci byli opakem jeden druhého, povahou, nadáním i společenským postavením; neboť ač chodil Richard slušně sice, ale chudě ošacen, pomyšlení na bohatství strýcovo jej v očích lidí pozlacovalo. Durgin byl synem pradleny. K přátelství obou hochů bylo by snad nedošlo bez jedné věci: byla to Durginova matka, která poskytla malému Richardovi útulek po smrti jeho rodičů. Ačkoliv tato okolnost nebyla již v paměti Richardově, — neboť byl tenkráte nemluvnětem, — uznával přece svůj dluh a dával si na udržení přátelství s Durginem záležeti. Proto volil si jednou zrána Williama Durgina, aby došel k panu Shackfordovi, jenž byl již právě pobouřen nevídanou a neslýchanou událostí: shledal totiž, že Richard minulé noci doma nespal.

Durgin přinesl lístek, jejž pan Shackford přijal poněkud ustrnule a jejž přečetl rozvážně, blikaje slabýma očima z pod okulárů. Odtrhnuv prázdný list a uloživ jej k upotřebení pro svou vlastní spořivou korrespondenci (ten ničemný kluk skutečně napsal deset slov na celý arch!), pan Shackford se obrátil a s unylou tváří při-

rodozpytce, studujícího nějakého kromobyčejného brouka, zadíval se přes ocelový oblouček svých okulárů na Durgina.

„Vari!“

Durgin se sebral s velikým chvatem.

„Nu, je tedy o jednoho špatného advokáta méně,“ zamručel stařec, sjímaje svrchník se skoby za dveřmi a utrhuje hubenými prsty drobný, roztřepený hadříček s límce. Potom se jeho tvář uvolnila a podivný úsklebek rozlil po ní chladný, pochmurný nádech zimního šera.

Richard utekl na moře.

VI.

Po čtyrech letech, za která byl vymizel z paměti Stillwateru tak úplně, jako kdyby byl po celý ten čas ležel v přeplněné rodinné hrobce za kostelem, objevil se Richard Shackford jednoho letního rána u dveří domu svého strýce ve Welchské ulici. Pan Shackford nebyl tou dobou doma a paní Morgansonova, letitá hluchá žena, která přicházela co den na několik hodin obstarat domácí práci, byla zaměstnána na dvoře. Aniž by se byl ohlásil, vystoupil Richard po schodech do své podkrovní světničky a zamířil přímo k malému stojanu v koutě, kde ležel zvarhanělý Robinson Crusoe zrovna tak, jak ho tam byl nechal, jen s tím prachem, který naň byla nakupila čtyři léta. Richard chytil knihu zuřivě oběma rukama a roztrhnuv ji jedním divokým rázem od shora až dolů, hodil kusy do krbu.

Za chvíli potom, scházeje dolů po schodech, potkal svého strýce přicházejícího nahoru.

„Ah, — ty jsi se vrátil?“ zněl páně Shackfordův zlý pozdrav po několika okamžicích váhání.

„Ano,“ řekl Richard rozpačitě, ačkoliv se byl pevně na to připravoval, že před strýcem zaražen nebude.

„Nemohu říci, že by se mi bylo po tobě stýskalo. Mohls se také dříve ohlásit: byls zdvořilejší, když jsi odešel. Proč se vracíš, a proč jsi utekl?“ tázal se stařec s náhlou vzpurností. Poslední čtyři léta zbělila mu vlasy docela, sehnula jej a učinila jej velmi starým.

„Především se mi nelíbila ta myšlénka s Blandmannem & Sharpem,“ řekl Richard, — „a potom jsem si myslil, že budu rád na moři.“

„A byls?“

„Ne, pane! Líbily se mi pouze cizí kroje a vše, jak to již bývá, jenom ne moře.“

„Ah celý mladý pán na cestách. A moře se ti tedy nelíbilo a teď se ti líbí ta myšlénka s Blandmannem & Sharpem?“

„Ani dost málo, ujišťuji vás!“ zvolal Richard. „Mám k ní teď zrovna tak málo náklonnosti jako kdy dříve.“

„Snad je to štěstím. Ale začíná to býti těžko nalézti něco po tvé chuti. Co pak bys vlastně rád?“

„Vás mám rád, strýče Lemueli; byl jste ke mně vždycky laskav — svým způsobem,“ řekl ubohý Richard prahna po zákmitu lidské vřelosti a sympathie a zapomenuv veškeré té neutěšené prázdnoty svého zanedbaného dětství. Teď byl v širém světě a nalezl srdce lidská ještě zatvrzelejšími nežli doma, kde si všechno teď krásnějším představoval v prvním zápalu návratu. Viděl se opět, rusovlasého, malého klučinu, jak v punčochách visících přes paty lopotil se vzhůru po příkrých schodech aneb jak hrával si s hlinou před vraty ve vzduchu plném vůně bezové. Tatáž pronikavá vůně, dýchající teď do otevřených dveří, jak mluvil, působila, že mu div slzy nevytryskly do očí. Byl tonžil celá léta po tomto návratu do Stillwateru. Jak často, když bloudil ulicemi nějakého cizího přístavu, ty nádherné stavby a pestré oděvy splynuly před ním v mlhu a z ní vystoupily ta lesklá, šedá zvonice a ty štíhlé, červené komíny onoho prostého novoanglického městečka, kde se narodil. Naučil se je milovat, když je byl ztratil a teď, když vybojoval si návrat po nesčíslných těch zkouškách, nenalézal vlídného slova na uvítání.

„Strýče Lemueli,“ řekl Richard měkce, „jenom my dva jsme zbyli na světě z celé naší rodiny a měli bychom býti aspoň dobří přátelé.“

„Jsme dost dobří přátelé,“ zamručel pan Shackford nemoha si pomoci, aby nechopil se ruky, kterou mu byl Richard dříve podával, — „jsme dosti dobří přátelé, ale to nám nemusí bránit, abychom se dorozuměli jako příčetní tvorové. Mně pramálo záleží na výlevech krásných citů u lidí, kteří utekou do světa a neřeknou ani děkuji ti.“

„Provinil jsem se, skutečně!“

„To říkají lidé vždycky v tom klamném domnění, že tím všechno spraví.“

„Zajisté je to k tomu aspoň krok, — když to uznáme.“

„To jest, jak tomu kdo rozumí; obyčejně to nespraví nic. Co chceš dělat?“

„V té chvíli sotva to vím sám; všechny mé plány jsou ve vzduchu.“

„Ve vzduchu!“ opakoval pan Shackford. „Tím řečeno vše. Plány tvého otce byly také všechny ve vzduchu a nedostal se ani k jednomu.“

„Hodlám dostati se k svému.“

„Zachoval jsi si něco?“

„Ani haléře.“

„To jsem si právě myslil.“

„Měl jsem několik set dollarů na palubě, ale naše loď se stroskotala a přišel jsem o ně. Zachránil jsem s těží sám sebe. Když Robinson Crusoe —“

„Ďas vezmi Robinsona Crusoe!“ odseknul mu pan Shackford.

„To říkám též,“ odvětil Richard vážně. „Když Robinson Crusoe byl vržen na neobydlený ostrov, lezli ráčkové a měkcí krabové a rozličné druhy chutných měkkýšů — už uvařené, není pochyby — po břehu, prosíce jej, aby je snědl; ale já div že nezemřel hladem.“

„Arciže. Tvá loď se vždycky stroskotá, a ty budeš vždycky zmírat hladem; jsi už z takových lidí. Ani tomu vůbec věřiti nemohu, že bys byl z krve Shackfordů. Když nebyli ničím jiným, byli aspoň dobří plavci. Kdybys měl v sobě jenom krůpěje krve *toho tam!*“ a pan Shackford mávnul rukou k vybledlé podobizně dosti mladistvého, kvetoucího pána s cůpkem a vysokým límcem. Tento obraz, visící na zdi uprostřed schodiště, byl domněle věrnou podobiznou Lemuelova otce, jak seděl tu, opíraje se zády o otevřené okno, jímž bylo viděti loď s dmoucími se plachtami a s vlajkou „Unie“, šlehající zrovna proti větru.

„Ale čím pak si pomůžeš na nohy? Přec nemůžeš obcházeti s chudinskou listinou a hráti si na nešťastného námořníka. To víš sám."

„A to také nechci udělat," řekl Richard se srdečným smíchem, „ačkoliv mne potkaly všechny nehody takového ubožáka."

„A k čemu pak vlastně jsi?"

Richard byl si trapně vědom své neschopnosti k mnohým věcem; ale cítil, že k žádné situaci v životě není tak nestvořen, jako k té, v jaké se nalézal teď. Avšak, dokud se po něčem neohledne, musí chtěj nechtěj jísti trpký chléb svého strýce, nebo zhynouti hladem. Tenkráte byl svět ještě mladší a méně sofistický, když padala manna s nebe.

Pan Shackford stál s krkem vypjatým nad roztřepený okraj svého atlasového nákrčníku s jednou rukou spočívající nerozhodně na zábradlí! Richard stoje o stupeň nad ním opíral se zády o vybledlé květy papírových tapetů. Oválovým oknem nahoře na schodech proudila se na ně letní slunečná záře osvěcujíc vysoké hodiny, které, stojíce ve výklenku, zdály se naslouchati hovoru.

„V právnictví není pro tebe už ničeho," řekl pan Shackford po dlouhé přestávce. „Sharpeův synovec zasedl ti tvé místo. Před nedávnem byl bych tě mohl dostati do Miantowonských železárem; ale ta lotrovská správní rada vzala si do hlavy, že mne musí přivésti na mizinu. Je tady Spolkový sklad, potřebují-li náhodou pomocníka. Myslím však, že bys byl za pultem tak obratný jako hroch. Sám nemám obchodu, kde bych tě zaměstnal. Na moře se nehodíš, a moře tě bezpochyby připravilo o všechno, čím bysi se k něčemu hodil. Krůpěj slané vody člověka určeného pro pevninu otráví. Abych ti pravdu řekl, nevím vskutku, co si s tebou počít."

„Tím si hlavu nelamte," řekl Richard vesele. „Křivdíte celé naší rodině, otcům i potomstvu, domnívaje se, že se nedovedu uživit. Potřebuju pouze trochu času, abych si oddechnul, ničeho víc, toť víte, jenom kůrku chleba a nocleh na několik dní, jak byste jen mohl poskytnouti každému poutníku. Zatím poohlednu se po městě. Myslím, že jsem zde nikdy nelenošil od těch dob, co jsem se naučil štípat dříví do kuchyně."

„Tvá postel jest, jak bývala tam nahoře," řekl pan Shackford vraště čelo, ale nemoha si pomoci. „Podle mého zdání není tak pohodlná jako hammock v podpalubí na přídě, ale je ti k službám, a paní Morgansonová, jak myslím, může dáti na stůl ještě jeden talíř."

S tímto blahosklonným přijetím Richardova návrhu šel pan Shackford dále po schodech vzhůru, a mladý muž sešel zamyšleně ke dveřím jizby a odtud do ulice, aby si poněkud prohlédnul obchodní schopnosti Stillwateru.

První obchůzka nebyla povzbuzující. Strojník, řemeslník, nebo nádenník byl by snad našel místa hned. Po člověku neznalém ruční práce nebyla v Stillwateru poptávka. „Jakého jste řemesla?" zněla zdrcující otázka na každém prahu. Šel od dílny k dílně, z počátku pln důvěry a veselosti a tiše si pohvizduje; ale ta otázka zarazila jej všude. Na některých místech, kde ho se špatně zakrytým překvapením poznali jako „toho Shackfordova chlapce", odbyli jej vlídně; jinde dostalo se mu pouze tupého pohledu a surového: „Ne!"

K poledni prošel již všechny přednější sklady a písárny v městečku a byl tak na mysli schvácen, že se začal báti myšlénky, jak se vrátí domů k obědu. Očividně byl v Stillwateru zbytečnou osobou. Maltou postříkaný podavač, jenž si byl usedl na hromadě cihel a jedl svůj oběd z plechového hrnku, jejž mu právě bylo přineslo nedbale ošacené děvče, zbudil v Richardovi osten závisti: Zde byl člověk, jenž nalezl své místo a nabýval práva na existenci, práva, kterého on, jak se zdálo, nabyti nemohl.

Při večeři zdržel se pan Shackford všeho vyptávání, co Richard po celý den dělal, a mladík byl mu za to vděčen. Když bylo tiché jídlo u konce, zvedl se stařec ke svým papírům a Richard uchýlil se do své podkrovní světničky. Zapomenul opatřiti se svíčkou. Avšak neměl, co by četl, neboť zničením Robinsona Crusoe zničil celou svou knihovnu; tak tedy seděl a přemýšlel v měsíčném světle, vrhaje tu a tam pohled plný nechuti na potrhanou knížku ležící v krbu. Té prolhané povídky! Byla nepřímo příčinou všech jeho trampot, plníc jeho chlapecký mozek viděním malebných dobrodružství a ženouc jej na moře, kde ztratil čtyři drahocenná léta života.

„Kdybych se byl držel svých studií," přemýšlel Richard, odstrojuje se, „mohlo ze mne něco být. Je to velké bláznovství ten Robinson Crusoe."

Richard usnul s tak velkou trpkostí v prsou proti De Foeovu důmyslnému hrdinovi, jakoby býval Robinson živoucí osobností a ne výtvorem živé fantasie, a z této hořkosti vyklubal se sen tak fantastický a směšný, že se Richard zbudil s ohlušujícím smíchem právě, když východ začal polévati okno jeho světnice ruměncem.

V tomto snu přišel někdo k Richardovi a tázal se ho, slyšel-li tu hroznou věc o mladém Crusoe.

„Ne, ďas ho vezmi!" zvolal Richard; — „co to je?"

„Bylo zjištěno," řekl ten někdo, jenž se zdál býti Richardovi pojednou důvěrným přítelem i naprostým cizincem, — „bylo zjištěno nade vši pochybnost, že ten Pátek nebyl opravdovým Pátkem, ale lehkovážná mladá princezna z jednoho ze sousedních ostrovů, která se byla do Robinsona zamilovala. Její skutečné jméno bylo Sobota."

„Aj, to je hanebné," zvolal Richard horlivě. „Tak to vidíme, co obdivu a sympathie rozplýtval svět pro toho vzácného pána a jeho sluhu. Robinson Crusoe a jeho milenka Sobota! To už vypadá docela jinak."

„Zase jedna veliká morální povaha v pekle," zahučela do sebe mlhovitá postava dávajíc se do reje s prachem v slunečném paprsku a ztrácejíc se oknem. Tu se dal Richard ze spaní do smíchu a tak se probudil. Byl ještě stále celý zmaten snem, jak seděl na pelesti a mnul si oči v plném denním světle.

„Ba že," zašeptal si konečně, „nedivil bych se tomu. Není na světě ošemetnosti, které by ten člověk nebyl schopen."

(Pokrač. sám.)

FEUILLETON.

Nic nechci víc....

Nic nechci víc, než v duši klid
a žádného víc štěstí,
než co ho ptáče může mít
na květné ratolesti.

Když slunce hřeje s vysoka
a zem je pestrá květem
a vítr dýchá z hluboka
a mír jde celým světem.

A pochybnosti neznat hles,
jež v duši nesvár nítí,
jen cítit, že je krásno dnes
a dýchat jen a žíti. —

J. V. S.

Drobnosti.

— *Verdiho nová opera „Otello“* očekává se v celém hudebním světě s velkým napjetím. Dílo má čtyři jednání ne příliš dlouhá. Děj položen části do Benátek, části na ostrov Candii. Některé písně jsou nádherné. Kdy vlastně Verdi tuto operu napsal, neví se určitě. Arthur Pugin, vynikající kritik pařížský, uvádí již ve své znamenité biografii mistrově, že buď již složil nebo hodlá složiti „Otella“. Za posledních let žil Verdi v Sant' Agata zabývaje se kromě hudby polním hospodářstvím a zahradnictvím. V Puginově knize lze se dočísti mnoho zajímavých anekdotických příhod ze života skladatelova. Tak nedána na jeho žádost, aby byl jako hoch přijat do Milanské hudební konservatoře, ani odpověď. Po provedení „Rigoletta“ zaznamenal hudební kritik v „Gazetta Musicale“, že opera ta nemá žádných melodií! Jiný kritik nazval Verdiho po „Il Trovatore“ musikantským barbarem. O „Traviatě“ napsal Verdi sám v den po prvním provozování svému příteli Muziovi: „Milý Emanueli! — ‚Traviata‘ včera večer propadla. Zavinil jsem to já, nebo zpěváci? Čas rozhodne.“ V Anglii neměl Verdi štěstí. Jeho skladba, kterou měla býti otevřena první světová výstava londýnská, byla zamítnuta a také jinak chovali se k němu Angličané nedbale a urážlivě, tak že jim toho skladatel do dneška zapomenouti nemůže.

— Anglický poštovní úřad vydá ročně dva tisíce milionů poštovních známek. Pouze před minulými vánocemi spotřebováno jich asi čtvrt milionu.

— Průplav Suezký bude již na určito rozšířen na 72 metrů, tedy bude třikráte tak široký jako dosud. Výlohy, zároveň s prohlubením asi o jeden metr páčí se na 100 milionů zlatých.

— Jiné velké dílo, užití aspoň malé části vodní síly vodopadu Niagarského, podnikne se v Americe. V Niagaře ubíhá nepoužito síly aspoň sedmi milionů koní. Zvláštním podzemním tunelem bude se odváděti voda v síle asi dvou set šedesáti tisíc koní, které užijou asi čtyři sta různých továren. Výlohy páčí se také asi na 100 milionů zl. K práci bude najato 10.000 italských dělníků.

— Ve Francii a také jinde stává se často, že bývají osamělí cestující ve vlaku napadáni a lupič uniká nepozorován. K zamezení toho navrhuje se elektrický přístroj, jenž dává vůdci vlaku znamení, kdykoliv se mezi jízdou dvéře vagonu otevrou. Zároveň udá se hned strana vlaku a číslo vagonu.

— Po světě rozházeným králem může se skutečně nazvati poslední anglický král z rodu Stuartovců Jakub II. Nyní vedou v Paříži spor o jeho mozek. Tělo Jakuba II. bylo prozatímně pochováno u anglických Benediktinů v Paříži v naději, že bude jednou přeneseno do Westminsterského opatství v Londýně. Tělo zmizelo za velké revoluce a zůstala jen ruka, kterouž si vzaly jeptišky Augustinky v Neuilly. Ruka zmizela za komuny r. 1871. Jiný kousek těla Jakubova byl pochován v St. Germain, kde zůstal dosud v náhrobku zřízeném od Jiřího IV. a obnoveném od královny Viktorie. Králův mozek, zároveň s mozkem jeho dcery, vévodkyně z Perthu, byl nalezen před lety pod kaplí Škotské koleje v Paříži a dán v opatrování rektora Rogersona, který nyní zemřel, a vykonavatel jeho poslední vůle neví teď, komu má reliquii odevzdat.

— Světoznámá Lickova hvězdárna v Californii obdrží brzo čočky do velkého svého teleskopu. Čočky, jichž zhotovení stálo mnoho let práce, broušeny byly v Cambridge, v státu Massachusetts. Při dopravě přes Americkou pevninu bude šetřeno největší opatrnosti. Obě čočky zabalí se nejprve do patnácti až dvaceti vrstev bavlněné látky vyprané a očištěné, aby tam nezůstalo prášku, jenž by mohl sklo poškrabati. Na to přijde obálka papírová a na to plstěná. Čočky uloží se pak do plstí vyložené dřevěné bedny tvaru čočkovitého. Pak uloží se do krabice ocelové vycpané žíněmi a uložené opět na perách do jiné ocelové schránky. Tato bude obložena asbestem k vůli ohni a visíc v dřevěném rámu nastoupí ve vagonu cestu přes pevninu. Čočky jsou pojištěny na 100.000 zl.

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„Zevrubné dějiny českého písemnictví nové doby.“ Napsal Dr. Frant. Bačkovský. Díl první. Období předbřeznové. Část 2. Nákladem knihkupectví Fr. A. Urbánka v Praze.

„Novější dějepis rakouský.“ (Od roku 1526 do roku 1860.) Sepsal Dr. V. V. Tomek. Sešit 10. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

Na pomník Václ. Beneše-Třebízského došla nás z Tábora zasylka 5 zl. s heslem „Zdárna mládež — sláva vlasti.“

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček.“

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště
na čtvrt léta 1 zl. 75 kr
na půl léta 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje

LUMÍR.

Veškeré dopisy týkající se redakce i administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha. Salmova ulice číslo 9 nové

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy 2 hod odpoledne

ROČNÍK XV. 10. února 1887. ČÍSLO 5.

Sestra jeho nebožky ženy.

Črta od *F. R. S—a.*

Jest tomu nyní pět let, co stala se věc, která tak zbarvila můj život anebo spíše změnila některé z původních jeho barev, že uznal jsem za dobré napsati o tom zprávu maje za to, že naučení obsažené v ní bude snad na prospěch lidem, jichž poměry životní jsou podobny poměrům mým.

Když jsem byl docela mladý člověk volil jsem za své povolání literaturu a prošed nutnými, přípravnými stupni, dobyl jsem si po dosti dlouhých letech krušné a často nevýnosné práce, co bychom tak nazvali pěkné literární praxe. Moje práce, vážné, veselé, praktické i fantastické začaly nabývati přízně u redaktorův rozličných časopisů, do kterých jsem psal, i mohl jsem, jak jsem dosti záhy shledal, spoléhati na uveřejňování svých věcí s velmi příjemnou bezpečností. Moje literární výtvory nedělaly, jak se říká, v čtoucím obecenstvu sensaci, nezjednávaly mi velkou slávu, aniž peněžitě přílišně se vyplácely; ale byly vždy přijímány a důchody z nich byly v době, o které píšu, tak pravidelny a spolehlivy jako služné a stačily mi úplně k více než pohodlnému živobytí.

Bylo to v této době, kdy jsem se oženil. Byl jsem zasnouben více než rok, ale nechtěl jsem vzíti na sebe zodpovědnost za hmotné blaho ženy své, dokud jsem necítil, že mé peněžní postavení jest tak zabezpečeno, abych povinnost tu mohl vzíti na sebe s úplnou spokojeností svého vlastního svědomí. Teď nebylo již žádné pochybnosti o tomto postavení ani v mysli mé, ani v mysli mé ženy. Pracoval jsem s velkou vytrvalostí a pravidelností, věděl jsem určitě, kam zaslati práci svého péra, a uměl jsem si s dosti přibližnou určitostí vypočítati, co za ni dostanu. Nebyli jsme nikterak bohatí, ale měli jsme dostatek a byli jsme naskrze klidní a spokojeni.

Těm z mých čtenářů, kteří jsou ženatí, nebude se nesnadno upamatovati na zvláštní extasi prvních neděl svého manželského života. Toť doba, kdy květiny tohoto světa zkvétají nejkrásněji, kdy slunce jest nejlibeznější, kdy mračna jsou nejméně hroziva, kdy slunce jest nejlahodnější, vzduch plu nejvonnějšího balšámu a doutníky plny nejvzácnější vůně, kdy vřelost a záře první manželské blaženosti tak zjemňuje myšlénkové a citové ovzduší, že duše povznáší se výše a nabývá širšího a krásnějšího rozhledu, než kdy dříve.

Taková byla zkušenost má. Prosté červené víno mé duše změnilo se v jiskrné, perlící se šampaňské a v samém nejjiskřivějším jeho se perlení napsal jsem povídku. Šťastná myšlénka, která mi tenkráte k povídce napadla, byla velmi zvláštního rázu a zaujala mne tak velice, že jsem se dal do práce s největší rozkoší a nadšením a dokončil ji v poměrně krátké době. Povídka nazývala se „Sestra jeho nebožky ženy“ a když jsem ji četl své ženě Hypatii, poslouchala radostně a chvílemi byla tak unešena její tklivostí, že neovládatelné pohnutí její zamžilo i můj zrak sympathickým dojmutím tak, že jsem ani neviděl slova, která jsem napsal. Když jsem byl s čtením u konce a žena setřela si slzy s očí, obrátila se ke mně a řekla: „Ta povídka bude štěstím tvého života. Od Lamartineovy ‚Historie služky‘ nebylo napsáno nic tak dojemného.“

Druhého dne, co nejdříve bylo možná, poslal jsem svou povídku redaktorovi listu, do kterého jsem psával nejčastěji a v kterém otiskovaly se moje nejlepší práce. Za několik dní obdržel jsem od redaktora dopis, v kterém chválil mou povídku jako nebyl nikdy dříve chválil nic z mého péra. Zajímala a okouzlila, jak pravil, nejenom jej, ale všechny jeho soudruhy v redakci. Sám starý Říhal, jenž nikdy nečetl ničeho, až když to bylo vysázeno, a nikdy nepochválil ničeho, v čem nebylo žertu, byl příkladem svých soudruhů přiměn ku přečtení rukopisu a, jak pravil, z očí vytryskly mu slzy, ty první, které zalily mu zrak od posledního potrestání v otcovském domě, což stalo se již před čtyřiceti lety. Povídka, ujišťoval mne redaktor, že vyjde, jakmile bude první volný kus místa v časopise.

Mohlo-li něco ve světě učiniti naše nebesa libeznějšími, naše květy krásnějšími a vůni našeho ovoce a mých doutníků rozkošnější, byl to list, jako tento. A když za velmi krátko potom byla povídka uveřejněna, shledali jsme, že ji čtoucí obecenstvo přijalo s touže sympathií a přízní jako redakce. Moji osobní přátelé začali mi záhy vyslovovati co nejvřelejí své uznání. Práce byla vysoce vychválena v mnohých čelných časopisech a celkem byl to veliký literární úspěch. Nejsem náchylen k ješitnosti na své spisy a vůbec, jak moje žena říká, zakládám si příliš málo na nich, ale přes to byl jsem tenkráte dosti hrdým nad úspěchem „Sestry jeho nebožky ženy“ a byl jsem

sám sebou spokojen. Jakkoliv nestala se štěstím mého života, jak moje žena tvrdila, byl jsem jist, že mi velice prospěje na mé další literarní dráze.

Za měsíc potom, když tato povídka uveřejněna, stalo se mi něco neobyčejného a neočekávaného. Redaktor časopisu, v němž byla „Sestra jeho nebožky ženy“ vyšla, mi nový, zaslaný mu rukopis — vrátil. „Je to dobrá povídka,“ psal mi, „ale nevyrovná se tomu stupni dokonalosti, kterého jste právě svou poslední prací byl dospěl. Vy jste učinil velkou trefu a nebylo by dobře, abyste tu dobrou pověst, které jste nabyl, ztenčil uveřejněním něčeho slabšího, než jest ‚Sestra jeho nebožky ženy‘, která dosáhla tak zaslouženého uznání.“

Byl jsem tak nezvyklý viděti svou práci vrácenu, že myslím, že jsem asi trochu zbledl, když jsem ten dopis četl. Nezmínil jsem se o tom své ženě, neboť bývalo by pošetilo, sypati taková zrnka písku do hladce běžícího stroje našeho domácího štěstí; ale ihned zaslal jsem povídku jinému redaktoru. Nejsem s to vypsati úžas svůj, když mi byl za týden rukopis vrácen. Znění lístku jej provázejícího jevilo něco jako uraženost dotyčného redaktora. „Nerad,“ pravil „odmítám rukopis od vás, ale víte sám velmi dobře, že, kdybyste mi poslal něco jako ‚Sestra jeho nebožky ženy‘, bylo by to co nejochotněji přijato.“

Teď jsem byl nucen promluviti o té věci se svou ženou, která byla zrovna tak překvapena jako já, ačkoliv ne tak rozrušena.

„Přečtěme si tu povídku ještě jednou,“ řekla, a podívejme se, co to s ní jest.“ Když jsme byli s čtením hotovi, řekla Hypatie: „Jest právě tak dobrá, jako mnohé z povídek, které jsi už vytisknul, a nad to jest velice zajímavá, — jakkoliv, arciť ‚Sestře jeho nebožky ženy‘ se nevyrovná.“

„Arciže nevyrovná,“ řekl jsem, „to bylo šťastné vnuknutí, jakého nemohu očekávati každý den. Ale musí něco vadit v té poslední mé povídce, co nepozoruji. Snad že jsem se posledním svým úspěchem stal ve psaní trochu nedbalým.“

„To nemyslím,“ řekla Hypatie.

„Každým způsobem,“ pokračoval jsem, „odložím ji a dám se hned do nové.“

V slušné době měl jsem pohotově jiný rukopis a zaslal jsem jej svému oblíbenému listu. Zůstal tam několik neděl a potom se mi vrátil. „Tak to nikterak nepůjde,“ psal redaktor vskutku vřele, „neboť vy couváte. Poptávka po svazku obsahujícím ‚Sestru jeho nebožky ženy‘ je stále ještě hojná a my nechceme, abyste sklamal ten velký počet čtenářů, kteří jsou tak dychtiví viděti zase novou povídku od vás v našem časopise.“

Poslal jsem tento rukopis do čtyř jiných listů a odevšad byl mi vrácen s tím podotknutím, že ačkoliv to sama v sobě není povídka zlá, není přece tím, co by očekávali od autora „Sestry jeho nebožky ženy“.

Redaktor jednoho „Věstníku“ dopsal mi o povídku pro zvláštní číslo, které chystal k vánocům. Napsal jsem ji v tonu a délce, jak si toho přál a poslal jsem mu ji. Obratem pošty přišla zpět. „Doufal jsem,“ psal redaktor, „že žádaje o povídku z vašeho péra obdržím něco jako ‚Sestra jeho nebožky ženy‘ a musím se přiznati, že jsem velice sklamán.“

Byl jsem tak rozhořčen, když jsem lístek přečetl, že jsem zjevně a nepokrytě posýlal „Sestru jeho nebožky ženy“ do horoucí země. „Musíš mi odpustit,“ řekl jsem své ustrnulé ženě, „že v tvé přítomnosti tak mluvím, ale ta prokletá povídka přivede mne ještě na mizinu. Dokud ji nezapomenou, nevezme nikdo ode mne ani řádky.“

„A toho se nikdy nedočkáš, aby byla zapomenuta,“ řekla Hypatie se slzami v očích.

Jest zbytečno vypisovati mé literarní namáhání během několika následujících měsíců. Požadavky na mé literarní schopnosti u redaktorův, s kterými jsem byl až dosud nejvíce ve spojení, byly tou nešťastnou historií o „Sestře jeho nebožky ženy“ tak přepjaty, že jsem se již odnaučil posýlati jim něco méně cenného. Co pak se týče jiných časopisů, u kterých jsem zkoušel štěstí své, ty považovaly to patrně za urážku, když jsem jim zaslal věc nedosahující stupně, jehož byla má pověst před časem dostihla. Faktum bylo, že mne moje šťastná pohádka přivedla na mizinu. Mé příjmy byly u konce a nedostatek začal se mi skutečně dívati do tváře a musím se přiznati, že se mi ten výraz jeho obličeje skutečně nelíbil. Bylo marno pokoušeti se znovu o napsání jiné takové povídky, jako „Sestra jeho nebožky ženy“. Vždyť jsem se pokaždé nemohl znovu oženit, když jsem začal nový rukopis a byloť to vytržení mysli mé, způsobené mým štěstím manželským, které vlastně napsalo tuto povídku.

„To je už hrozné!“ řekla má žena. „Kdybych byla měla sestru a byla by zemřela, myslila bych si, že to je vina má.“

„Nemohla to býti nikdy tvoje vina,“ odpověděl jsem, „jako myslím nebylo to také vinou mou. Neměl jsem nikterak v úmyslu přiměti někoho k přesvědčení a víře, že mohu takové věci psát pokaždé a vždy, a toho neměli ode mne očekávat. Dejme tomu, že příznivci Rafaelovi byli by jej chtěli přišroubovati ke stupni dokonalosti jeho Sixtinské Madonny a nechtěli od něho koupiti ničeho, co nebylo zrovna tak dobré. V tom případě by se byl o mnoho dříve a ještě hubenější uložil do hrobu.“

„Ale můj drahý,“ řekla Hypatie, která v takových věcech také vždy věděla co odpovědít, „ty zapomínáš, že byla Sixtinská Madonna jednou z jeho posledních maleb.“

„Ano, tak jest,“ řekl jsem, „ale kdyby se byl oženil jako já, byl by ji namaloval dříve.“

V tento asi čas šel jsem jednou odpoledne domů, když potkal jsem Karbela, — člověka, kteréhož jsem dobře znal za svých prvních literarních let. Byl teď asi padesátník, ale vypadal starší. Jeho vlasy i vous byly docela šedivy a jeho šaty, mající asi tutéž barvu, budily ve mně domněnku, ze bývaly jako jeho vlasy někdy černy. Stáří v ošumělém oděvu jest ještě starší a bědnější. Karbel vypadal jako sešlý dům s cedulkou: „Pronajme se,“ a byl k nespravení. Ale v jeho očích byl klidný lesk a pozdravil mne srdečně.

„Ah, co je vám, starý brachu?“ řekl, „Nikdy jsem vás neviděl tak skličeného.“

Neměl jsem příčiny tajiti něčeho před Karbelem. Za mých mladších let býval mi velice nápomocným a měl právo znáti mé poměry. Vypověděl jsem mu vše, jak bylo.

„Nu, neškodí, neškodí,“ řekl, když jsem skončil, „zajděte si na chvilku ke mně, rád bych vám tam něco pověděl.“

Šel jsem tedy s Karbelem do jeho bytu. Nalézal se pod samou střechou velmi špinavého a sešlého domu v úzké, kostrbaté uličce, do které málokdy přijel povoz, kromě odvážel-li popel a smetí a přikolísal-li se se zvadlou zeleninou.

„Není to zde zrovna corso“ řekl Karbel, když jsme se blížili domu, „ale upomíná mne to nějak na ulice italských měst, kde se paláce kloní jeden druhému takovým přátelským způsobem.“

Karbelův pokoj byl, aspoň mně to tak přicházelo, ještě smutnější, než ulice. Bylo tu tma, prachu na prst a pavučiny visely v každém koutě. Těch několik židlí stojících sem a tam a ty knihy na pomaštěném stole zdály se trpěti nějakou páteřní nemocí, neboť jejich opěradla a hřbety byly buď ty tam, nebo rozlámány a utrženy. Úzká postel v jednom koutě byla pokryta prostěradlem slepeným z čísel „Hlasu Národního“.

„Nic lepšího na světě,“ řekl Karbel znamenaje můj postranní pohled na tento nový druh prostěradla, — „nic lepšího na světě za pokrývku na postel nad noviny; hřejou jako houně a jsou o mnoho lehčí. Druhdy přikrýval jsem se ‚Národním Listem‘, ale přílišně mi šramotil.“

Jediná část pokoje dobře osvětlená byla u samého okna. Zde ležel na stolku s rozštěpenou nohou malý brousek.

„Tam na druhém konci pokoje,“ řekl Karbel „jest moje plotna, ale neuvidíte ji, leda bych rozžehl svíčku stojící tam vedle v láhvi; jestli vám však na prohlednutí si té plotny zrovna nezáleží, nebudu si dělat útrat a nerozsvítím. Zde všude, kam sáhnete, nalezl byste rozličné staré podivnůstky, zvláště, kdybyste si neobtěžoval rozškrtnouti sirku; ale neradil bych vám to. Nestojí to za to snášet ty věci se schodů: lépe to vyházet všechno oknem ven. Avšak jeden vzácný kousek z těch všech mých ozdob, na který vás vlastně chci upozorniti, jest tento zde.“ A dovedl mne k malému dřevěnému rámci, jenž visel na zdi u okna. Za uprášeným sklem bylo tu něco jako list z nějakého malého časopisu. „Zde,“ řekl, „vidíte stránku ‚Cvrčka‘, humoristického listu, jenž kvetl, jak víte, v našem městě asi před šesti, sedmi lety. Psával jsem, jak se snad pamatujete, do toho časopisu pravidelně.“

„Ó ano, ano,“ zvolal jsem. „A nikdy nezapomenu vašeho ‚Dělového rachotu na kovadlině‘, který zde byl vytištěn. Co jsem se nasmál těm rozkošným, bizarrním nápadům! a jak často četl jsem je svým přátelům!“

Karbel zahleděl se na mne chvilku mlčky a potom ukázal na rámec. „Na tomto listu papíru,“ řekl vážně, „jest vytištěn ‚Dělový rachot na kovadlině‘. Pověsil jsem to zde, abych na to viděl, když pracuji. Ten ‚Dělový rachot‘ mne zničil. Byla to poslední věc, kterou jsem napsal do ‚Cvrčka‘. Jak jsem si tu věc smysliti mohl nemohu vůbec ani říci. Jest to patrně jedna z oněch věcí, které člověku napadnou pouze jedenkráte v životě. Po tom neskřišeném jásotu, s jakým obecenstvo přijalo ten ‚Dělový rachot‘, potkaly se všechny pozdější mé pokusy se salvami posměchu. ‚Cvrček‘ obrátil se proti mně zadníma nohama. Klesal jsem od horšího k horšímu a k ještě horšímu, až octil jsem se na svém nynějším zaměstnání, kteréžto jest broušení špendlíků. Tím zaopatřuji si chléb, kávu, tabák a někdy také zemčata a maso. Jednou, když jsem byl v tuhé práci, přišel tam dole do ulice kolovrátkář. Hrál serenadu z „Trovatora“ a ty známé zvuky probudily vidění starých, zašlých dnů a zašlých radostí, kdy šťastný spisovatel měl dobrý šat a sedal v opeře, kdy díval se do sladkých očí a mluvil o italských nápěvech, kdy jeho budoucnost zdála se mu nekonečnou řadou veselých proměn a nádherné scenerie bez obavy, že opona jednou spadne. A když jsem tak naslouchal a duše má bloudila v těch šťastných vzpomínkách, zdály se všechny mé schopnosti jako povznešeny a nemysle na to, co dělám, brousil jsem špičky svých špendlíků tak jemné, pravidelné, že by byly jako máslo propíchly kůži v botě nebo projely bezvadně nejtenší nitkou staré vzácné krajky. Když kolovrátkář přestal a já spadl jsem rázem nazpět do svého skutečného světa pavučin a prachu, podíval jsem se na špendlíky, jež jsem byl právě nabrousil a vyhodil jsem je rovnou cestou z okna ven; bylyť všechny zkaženy. Stálo mne to několik krejcarů, ale zachránilo mi to výživu.“

Zamlčel se na chvíli a potom pokračoval: „Nemám, čeho bych vám více řekl, mladý příteli. Vše, co chci, jest, abyste se řádně podíval na ten ‚Dělový rachot‘ v rámci, zde na ten brousek a potom abyste šel domů a přemýšlel o tom. Tak jděte, musím do večera obrousit ještě pět tuctů špendlíků.“

Nemohu říci, že by to, co jsem slyšel a viděl, bylo mé sklíčenosti ulevilo. Ztratil jsem Karbela z očí již několik let a domníval jsem se, že pluje stále ještě po sluncem ozářeném proudu štěstí, jak jsem jej spatřil posléze. Bylo to pro mne bolestné překvapení, když jsem ho nalezl v takové chudobě a opuštěnosti, když jsem viděl autora „Dělového rachotu na kovadlině“ sešlého až na sklíčující zaměstnání broušením špendlíků. Když jsem odcházel, pohroužen v myšlénky, vystupoval přede mnou obraz bolestné šeré budoucnosti. Naučení z osudu Karbelova zarývalo se mi hluboko do srdce.

Přišed domů, vypravoval jsem své ženě příhody svého přítele Karbela. Naslouchala s truchlivým, ale dychtivým napjetím.

„Obávám se,“ řekla, „nezmění-li se brzo naše poměry, že si budeme muset koupit dva malé brousky. Já bych ti totiž, toť víš, při naší výživě mohla snad pomoci.“

Dlouho seděli jsme spolu, hovořili a rokovali o našich plánech do budoucnosti. Já sám nepovažoval ještě za nutné ohlednouti se po nějaké špendlikářské továrně, ale to bylo jasno, že musím nějakým způsobem vydělávat peníze, leda že bychom chtěli zahynouti hladem. Samo sebou se rozumí, že první myšlénka, která se namanula, byla, možno-li najíti nějakou jinou práci; ale bylo vůbec nesnadno obdržeti hned výnosnou práci v povolání, kterému jsem nebyl vyučen a kromě toho cítil jsem přirozený odpor ku vzdání se zaměstnání, k němuž jsem se byl tak dlouho a tak svědomitě připravoval a které jsem volil za svůj úkol životní. Bývalo by mi velmi krušné odložiti péro navždy a zavříti víčko svého kalamáře nad všemi těmi skvoucími a šťastnými sny, které jsem vídal zrcadliti se v jeho klidné hladince. Mluvili jsme a uvažovali celý ostatní den a dlouho do noci, ale nepřišli jsme k žádnému pevnému úmyslu, co by bylo nejlépe dělat.

Na druhý den odhodlal jsem se navštíviti redaktora časopisu, do kterého jsem psával nejčastěji za oněch blahých dnů, než na mne spočinula kletba „Sestry jeho nebožky ženy“, a vyloživ mu upřímně svůj stav, žádal jsem jej o radu. Redaktor byl dobrý muž a vždycky mi přá-

telsky nakloněn. Naslouchal s velkou pozorností mému vypravování a patrně cítil se mnou účastenství v mých nesnázích.

„Jak jsme vám již psali," řekl, „byla jedinou příčinou, proč nepřijali jsme váš rukopis, obava, aby nebylo čtenářstvo sklamáno ve velkých nadějích, které do vás má. Co den dostali jsme několik listů s dotazy, kdy přineseme od vás zase takovou povídku, jako ‚Sestra jeho nebožky ženy‘? Cítili jsme a cítíme dosud, že bychom vám ukřivdili, dovolujíce vám zničiti tu krásnou pověst, které jste si dobyl. Avšak," dodal s přátelským úsměvem, „vidím zřejmě, že by vám vaše literarní sláva málo pomohla, kdybyste musil umříti hlady právě v té chvíli, když, abych tak řekl, její zlaté paprsky vás ozařují."

„Ty paprsky nejsou zlaté," odpověděl jsem. „Sežehly a umořily mne."

„Což pak," řekl redaktor po krátkém přemýšlení, „kdybyste nám dovolil uveřejniti povídky, které jste nám v poslední době poslal pod nějakým jiným jménem? To by stačilo nám i obecenstvu, naplnilo by vaši kapsu a nepřekáželo by vaší literarní pověsti."

Radostně chopil jsem toho šlechetného muže za ruku a bez rozmýšlení přijal jsem jeho návrh.

„Pravda," řekl jsem, „sláva je velmi pěkná věc, ale sláva nenahradí výživu a šat a krov, a já utopím rád své přeosvětlené jméno v zapomenutí a vystoupím na veřejnost jako nový, neznámý spisovatel."

„Doufám, že to nebude na dlouho," odvětil redaktor, „neboť jsem jist, že napíšete ještě povídky tak dobré, jako ‚Sestra jeho nebožky ženy‘."

Všechny rukopisy, které jsem měl, byly nyní poslány mému dobrému příteli redaktoru a objevily se po pořadě v jeho časopise pod jménem Jan Darmil, které jsem volil na místě jména svého, které se stalo v mé situaci tak naprosto nemožným. Podobné opatření učinil jsem i s jinými redaktory, a Janu Darmilovi dostávalo se teď uznání za vše, co vyšlo z mého péra. Naše poměry staly se teď velmi utěšenými, ano začínali jsme tu a tam spřádati si již sny o spořitelnách.

Čas míjel šťastně; rok, druhý, a potom narodil se nám synáček. Soudím, že jest u myslících osob často nesnadno rozhodnouti, zdali začátek jejich manželského života aneb první týdny života jejich novorozeňátka jsou nejšťastnější a nejhrdější dobou jejich bytí. Sám o sobě mohu pouze říci, že totéž vytržení mysli, totéž vzácné povznešení myšlének a citu, kterého zažil jsem v den své svatby, přišlo na mne zase teď. A celá ta povznešená nálada zkrystalisovala se v motiv k povídce a bez odkladu dal jsem se do práce. Mému hošíkovi bylo asi šest neděl, když jsem rukopis dokončil, a jednou večer, když jsme seděli u příjemného ohně v našem salonku se spuštěnými záslonami při měkkém světle lampy a s tím zdravě spícím děckem ve vedlejším pokoji, četl jsem povídku své ženě.

Když jsem skončil, vstala má žena a vrhla se mi do náruče. „Nebyla jsem nikdy tak hrda na tebe," řekla se zářícím zrakem, „tak hrda jako v tento okamžik. To je čarokrásná povídka! Jest, tím jsem si jista, tak dobrá, jako ‚Sestra jeho nebožky ženy‘."

Náhle, jak vyřkla ta slova, projel nás oba mráz. Její vřelost a vroucnost a hrdá, blažená záře, jež vznítila se ve mně chválou a uznáním té, již jsem miloval, zmizely v okamžiku. Odstoupili jsme od sebe a zadívali se jeden na druhého s bledými tvářemi. V jeden mžik udeřila do nás obou jako blesk strašlivá pravda.

Tato povídka *byla* tak dobrá jako „Sestra jeho nebožky ženy".

Stáli jsme oba němi. Vidění přebrousených špendlíků Karbelových protýkalo nám duši. Hrozné zjevení vystupovalo přede mnou: nastávající pád a zmar, v němž naše rodinné štěstí utone, všechny životní naděje v našeho hocha se ztroskotají, právě když začali jsme je budovat.

Žena přistoupila ke mně a chopila mne za ruku oběma rukama; byly studeny jako led. „Buď silen a pevný," řekla. „Hrozí nám veliké nebezpečí, ale musíš se proti němu obrnit. Buď silen a pevný."

Stiskl jsem jí ruku a ten večer neřekl jsem více nic.

Druhého dne zrána vzal jsem rukopis a zavinul jej pečlivě do pevného obálkového papíru. Potom došel jsem k vedlejšímu kupci a vybral jsem si tu malou, ale silnou plechovou krabičku s dobře přiléhajícím víkem; byla původně určena na suchary. Tam uložil jsem rukopis, a odnesl krabičku ke klempíři, aby ji řádně zaletoval.

Vrátiv se domů, zašel jsem na půdu a snesl si dolů starou, kovanou kasu, již zdědil jsem již po příbuzném, jenž býval námořním kapitánem. Kasa byla velmi těžká, pevně okovaná obručemi a měla dva velké visací zámky. Zavolav ženu, řekl jsem jí co v krabici jest a uložil jsem pak zaletovaný rukopis do kasy a spustiv víko, uzamknul jsem ji jak náleží.

„Ty klíče," řekl jsem, strkaje je do kapsy, „hodím dnes odpoledne do řeky."

Žena dívala se na mne s napjatou pozorností a pevnou, odhodlanou tváří, v které jsem však mohl viděti slabý záblesk vracejícího se štěstí.

„Nebylo by dobře," pravila, „kdybychom to ještě trochu zapečetili a obvázali špagátem?"

„Ne," řekl jsem. „Nemyslím, že by někdo mohl být tak krutý, aby se nám dobýval pod klíč do této pokladny. A teď, má drahá," pokračoval jsem hlasem důtklivým, „nikdo než ty a časem, až doroste náš syn, nezví, že tento rukopis existuje. Až zemru, ať, kdo mne přežije, uzná-li za dobré, dá tuto železnou pokladnu vylomit a povídku vytisknout. Literarní sláva, kterou jménu mému snad získá, nebude mi už potom moci ublížit.

Miss Wateau.

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

Všichni znali ji a vždycky zase
ohlédli se, sotva zjevila se.

Účes vysoký, tvář pod ním bledá,
samým pudrem skoro celá šedá.

Mušky v líčku, jak mennet chůze
koketní a staromódní tuze.

Šatu střih při každém kroku vzdychal,
vějíř motýl — dávno vypelichal

A ten úsměv jak vybledlé zlato,
říkali jí vespolek Miss Wateau

Viděl jsem ji, bolest divá znábla
hrdlo moje útrpnosti stáhla.

Minulosti dech jsem cítil maně,
jak svůj pudr sypal na mé skráně.

Vše co bylo, plálo, milovalo,
vybledlé zas před mým zrakem stálo.

Mrtvá vesna dýchala tu jarem
jak v herbáři skoro sto let starém.

Plavecké povídky.

Z dalmatských vzpomínek *Jos. D. Konráda.*

Castellastua jest rozkošná osada v jižním cípu dalmatském, tak krásná, že málo nalezli bychom ji podobných. Má všechny utěšené vlastnosti, kterých hromádka padesáti domů jenom může si přáti. Omývá svoje bílé nohy v azurových vlnkách líbezné Adrie, zahřívá se lahodným sluncem jižním, právě tím sluncem, které ozařuje nedaleký Řím, ležíc s tímto veleměstem křesťanským ve stejné šířce zeměpisné. Jest obklopena snivými sady olivovými a fíkovými, ostříhána bdělými kopci černohorskými, které svou mohutnou strmou plecí odrážejí vytrvale boru, když chce rozběhnouti se po tamějších polích a vinicích; a každého vlhkého rána umývá svoje vlasy vlažnou rosou a napouští je vůní z blízké stráně myrtové — — —.

Ba věru, Castellastua jest sličným a příjemným hnízdem na jižní haluzi slovanského světa — ale není šťastna. Příroda dopřává jí sice štědře všech svých roztomilých darův a předností, avšak čeho se dotkne ruka lidská, vedená třeba nejšlechetnějšími úmysly, to, bohužel, nikdy se nezdaří. Před lety moudré hlavy vyhlásily, že Castellastua se svým malým polokruhovitým zálivkem může býti nejlepšími lázněmi mořskými. Občané sehnali tedy kde mohli peníze, vystavěli úhledný dosti nákladný dům lázeňský, nakřivili si hrdé svoje čapky a čekali, jak se množstvím hostí pršeti jim bude zlatý déšť do rozměrných kapes. Prvý rok přišlo jenom dvacet cizincův, aby tam otužili svoje síly a upevnili rozviklané zdraví; ale druhý rok přišlo jich už toliko deset a třetí nic více nežli pět. Lázeňští páni vrtěli hlavami, ale hosté pokrčili rameny.

„V Castellastvě žije se sice dobře a mile, avšak co platno, když nemá přístavu? Uhodí-li silná bora nebo bouře, jsme tu jako zamčeni. Bárka pak třeba několik dní nemůže se vydati na další plavbu, a slabým nohám po neschůdné cestě k nejbližšímu přístavu do Budvy nebo dokonce až do Kotora nikdy se nechce. Škoda, věčná škoda, že nemá žádného přístavu,“ každý říkal.

Čtvrtý rok lázeňský dům byl už prázdný. Z nouze pronajali jej vojákům a spokojili se krejcarem denního platu z jednoho muže, ačkoliv ještě před nedávnem prsty svoje hladili k přijímání velikých bankovek.

„Ovšem, ovšem, Castellastua nemá přístavu,“ občané přikyvovali a stahovali si pyšné čapky rozpačitě do čela. „Jaká nyní porada? Vystavěli jsme si zámek, ale na dvéře jsme zapomněli. Úzkým oknem do něho jako do klece nikomu nechce se lézti. Co počíti?“

„Eh co! Prorazme tedy do zámku dvéře, hodně široké a pohodlné. Vystavme si také přístav!“ usoudil někdo, a návrh ten v minutě spřátelil se s rozladěnými myslemi.

Castellastua stavěla si tedy přístav. Sbírala opět peníze, svážela pěkné tesané kameny i vápno, vrtáky a čerpadla. Trvalo dosti dlouho, nežli se dostala k základům. Teprve po čtyřech, pěti letech bílá tvrdá bašta počínala vyrůstati z modravé hladiny. Když asi třetina hráze byla hotova, občané mnuli si s blahou nadějí ruce a spokojeně říkali:

„Již máme vyhráno! Nyní i malý parník u nás může bezpečně přistati. Jen co první loď do našeho útulného koutu připluje, pak jako ovce poženou se kvapem za ní ostatní. Lázeňský dům opět se oživí. V brzku bude plný, a bohdá, za několik let vystavíme si nový, ještě rozsáhlejší a lepší. Živio, bratři!“

Nečekali dlouho na kýženou tu návštěvu. Jednoho bouřlivého říjnového večera malý parníček obchodní, plující s nákladem ze Rjeky na jih, zatočil se odhodlaně ku Castellastvě, hledaje v nedohotoveném přístavu jistého útočiště. Všechno obyvatelstvo bylo na nohách, a každý pospíchal z domu, aby v temnu večerním přivítal očekávaného, avšak přece nenadálého hosta. I stará slepá Mara vyběhla nedbajíc, že za každým krokem naráží do morušových stromův a že stále klopýtá k radosti kluků v sypkém písku, jen aby také něco zaslechla z toho neobyčejného divadla. S otevřenou náručí přijali unavené plavce,

každý snášel kde co měl k jejich uctění a pohostění, a nejbohatší obchodník Lazar Sudić poručil ze svého sklípku vyvaliti soudek ohnivého vína, aby přibylé hosty počastoval.

Bylo veselo té noci v Castellastvě. Velitel parníčku, který okázale dával si říkati „kapitáne", popíjel se svými hochy tak statečně, že i kralevič Marko měl by z nich upřímnou radost a všem bez odporu přisoudil by pijáckou palmu vítězství. Bylo již hodně pozdě po půlnoci, a mezi protrhanými mračny Veliký Medvěd na kusu jasného blankytu povážlivě se stavěl na zadní nohy, když občané odváděli si vzácné hosty do svých příbytků, aby jejich těžkým hlavám ustlali měkká lůžka.

Ale z rána — bohužel! Jaká to ironie osudu zahrála si s rozjařenými hostiteli i s jejich hosty! Usměvavé jitřní slunce posvítilo všem na překvapující podívanou. Pevná, hladká hráz přístavu rozmetána byla přede dnem prudkými nepodajnými vlnami, a z vroucího moře vykukovalo smutně několik neladných hromad balvanův. Na těch pak parníček „Viola" plakal a stenal pošramocen s několika přeraženými žebry — — —.

Obyvatelé Castellastvy div si nezoufali, plavci pak se svým kapitánem zaklínali všechno až do devátého kolena. Zejména velitel zuřil a nadával jako starý Táborita.

Hned několik bárek bylo sesmyknuto s písku na moře a podniknuta důkladná prohlídka nemocné „Violy". Ani nejsvědomitější lékař nemohl by pozorněji ohledati churavého svěřence, nežli jak plavci zpytovali tajemství útrob malomocného parníčku. Když náležitě ohledali všechny jeho rány, pan kapitán několikráte zabušil mocně na stožárek a odplivl si přes palubu daleko do moře.

„Baby, lenoši!" nadával. „Ucpu vámi díry v parníku a nevyndám vás dříve až ve Smyrně, abyste si napojili dosyta svoje nestřídmá hrdla! Nejméně čtrnácte dní ne-li tři neděle bude trvati, nežli „Violu" spravíme. Hou, hou! Však nyní vám rozkývám vaše tupé údy! V půlhodině nechť jste všickni v práci! Včera jste čistě s parníku utekli — dobrá! Dokud tu budeme, nikdo z něho ani se nehne! Spatřím-li někoho jenom na okamžik na břehu, tomu rázem zmatu zpáteční cestu! A pak ať také se rozloučí se svým žoldem! To říkám vám dnes. Až bude parník spraven a až vyplujeme, dopovím vám ostatní!" —

Plavci se podívali pokradmu na sebe, ušklíbli se po vyhrůžce kapitánově, avšak mlčeli. Věděli, že jest zle a že z přísného velitele nebylo by rozumno nyní tropiti si žerty. Potom se pustili svorně a hbitě do práce.

Což práce! Té otužilé paže jejich byly zvyklé. Při té se jim nezasteskne, ani krev nezastydne, ale jak bude vždy večer!? Sto kroků před nimi vysmíval se jim veselý břeh, a s toho mrkalo na ně stále lákavě několik krámů s rakijí a vínem! Pomyšlení na to bylo pro ubohé plavčíky hrozno. Když se přibližoval večer, dobrá míra jejich pojednou se kabonila a hovor umlkal. Jenom zraky jejich se setkávaly, ovšem až na břehu u zelených dveří domu Lazara Sudiće.

Večer byla práce skončena pro týž den, a kapitán vstoupil do malé bárky, aby se přeplavil do osady, kdež si vyvolil pro své noclehy pohodlný byt. Než se vzdálil, opakoval ještě důrazně svůj dřívější rozkaz a přidal k němu několik doušků nových hrozeb.

Plavci pohlíželi za svým velitelem, až zmizel v jednom úbledném domě. Pak druh na druhu utkvěl tázavým, leč němým pohledem.

„Nu, hoši, co teď?" konečně ozval se kormidelník Stojan Stojanović. „Rozhodněte: buď trpělivě snášeti budeme svoje vězení, nebo utecme! Vyberte si, co chcete! Já se poddám většině."

Po té plavci měli krátkou poradu. Ustanoveno téměř všemi hlasy, že nepřestoupí rozkazu velitelova a svědomitě plniti budou přisouzený trest. Uznali všickni, že si ho náležitou měrou za svou včerejší nedbalost zasloužili.

„Dobrá," hovořil kormidelník, „zůstaneme tedy stále na chorobné „Viole". Bude nám dlouhá chvíle, přátelé, a ta jest po čertech mrzutý host! Jak si ji ukrátíme? Vína na našem parníčku jest velmi malá zásoba, a dáti se ve skladišti do vlny nebo lízati cukr zajisté nikdo nemá ani pomyšlení. Ostatně zřídka se nám přihodí, aby nám bylo možno vespolek až do omrzení si pobesedovati, jako tentokráte. Patnáct nebo dvacet dlouhých večerů, kterých nám dobrý pan kapitán velkodušně dopřává ke společné zábavě, nesmíme ledabylo zahoditi. Kdyby nám aspoň dovolil koupiti si v tomto hnízdě takový soudek, s jakým jsme se potýkali včera. Ale nedovolí! Již také obchodníkům zapověděl, aby nám vína neprodali. Nu, čas spraví všechno: však také mu laskavost jeho jednou oplatíme. Uvázal nás na řetěz jako psy, a každému položil před čenich kus vonícího masa. Marně po něm klofáme svými zuby — řetěz jest příliš krátký! Pfuj!"

Všickni plavci se zamyslili. Po chvilce pojednou ozval se opět kormidelník:

„Hoši, něco jsem si vymyslil! Posloucháte?"

„Posloucháme — mluv!"

„Aby nám dlouhý čas rychleji uběhl, vypravujme si pohádky. Pohádky, ale pravdivé. Každý co ví nejlepšího. Na každého z nás přijde jeden večer. Jest nás dvanáct, tak aspoň většinu svého vězení nejlépe zažijeme. Chcete-li, začnu dnes vypravovati. Zejtra jiný, pozejtří opět jiný, jak se umluvíme. Souhlasíte?"

„Souhlasíme! Co jiného, nežli poslouchati pohádky o vodních vílách a mořských potvorách? Vypravuj, Stojane Stojanoviči!"

„Eh, nechme víl i potvor, a povídejme o nich, až se vrátíme ke svým dětem. Jak jsem řekl, každý bude vypravovati kus pravdy — smutné nebo veselé, jak náhoda dá. Myslím, že každý z vás zná dosti toho, co stojí za poslechnutí."

Tak naši uvěznění námořníci ustanovili stráviti aspoň dvanácte dlouhých večerů. Nežli si připraví krátké dýmky, upletou cigaretty nebo ustrojí pro svá ústa jiný požitek tabákový, dovolíme si je zatím rychle představiti. Že jich bylo kromě pana kapitána dvanáct, už víme.

Tři byli Srbové dalmatští. Prvý, Stojan Stojanović, byl po velitelovi na parníčku „Viole" nejdůležitější osobou jakožto obratný kormidelník; druhý byl Rade Milica a třetí Uroš Maximović.

K Srbům družili se dva Charvati, rodáci ze severní Dalmacie, oba odněkud z blízka od Zadru: jeden slul Martin Kacin a druhý Josip Popović. Mezi Charvaty dalmatskými činili vzácnou výminku: snášeli se totiž se svými slovanskými přátely Srby úplně po bratrsku, neboť zvláštní náhodou nikdo z nich nebyl zatvrzelým politikem.

Šestým údem „Violny“ družiny byl tichý, dobromyslný Slovinec Andrej Dolžan, plný ochoty ke každému a se stálým úsměvem na zažloutlých rtech.

Sedmým byl Čech Václav Berkovec, bývalý, ovšem dávno bývalý krajánek mlynářský, jemuž všickni přezdívali „Veneeslao Vincitore“, t. j. „Vítěz“. Kdysi totiž plavčíci „Violy“ svedli na Kerkyře krvavou pračku s námořníky řeckými, a jediný Václav Berkovec shodil pět nepřátel s paluby do lesklých vln mořských. Tehdy dostalo se mu zmíněného skvělého titulu.

Pak byli čtyři Vlaši. Dva z nich, Pitacco di Giorgio a Guiseppe Spongia byli pravými Vlachy italskými. Ostatní dva, Guiliano Borri a Pietro Turrin byli z jiné vlasti. Prvý z Terstu a druhý ze Zadru. Guiseppe Spongia plnil důležitý úřad lodního kuchaře a co do vážnosti i úcty pokládali ho všickni za prvou osobu hned po kormidelníkovi. Guiliano Borri nazýval se jinak také „Signore Rosignuolo“. Plavci dali mu slavičí to jméno proto, že vždycky, kdykoliv si chtěli zazpívati, vpadl jim do nejlepší písně svým roztomilým, uši týrajícím skřehotem.

A konečně dvanáctou číslicí na orloji „Violy“ byl hodný Turčín Zahir, kteréžto jméno sotva znal kapitán, nýbrž všickni nenazývali ho jinak než „Nello di Kare“. Bylo to vlastně jméno velikého tureckého parníku, s něhož Zahir jednou utekl, což, jak sám často se přiznával, bylo jeho jedinou chybou v celém padesátiletém životě.

Ručička, která tento lodní orloj stále obcházela, t. j. pan kapitán, představil se nám už dříve, a poněvadž neuvázal se k žádné povídce, necháme ho ve všech večerech klidně spáti pod nedalekou šedočervenou střechou ve stínu zralých oliv a opadávajících moruší.

(Pokračování.)

Dvě básně Jeana Moréase.

Z cyklu „Cantilènes“ 1886.

I.

Pohřby.

Pod rozpuštěným vlasem svým, ó malé víly,
vy tiše, tiše tak jste pěly nad mým snem;
pod rozpuštěným vlasem svým, ó malé víly
ve hvozdě plném čar, ve hvozdě kouzelném
Ve hvozdě plném čar s obřady tajemnými
vy plni soustrasti, co já jsem tiše spal,
skřítkové útrpní, jste v dlani nabídli mi
ach, žezlo ze zlata, co já jsem tiše spal.
Od dob těch poznal jsem, že pouze klam a mam
jsou žezla ze zlata i zpěv, jenž splývá v lese;
přec jako dítě lkám a po nich touhu mám,
a chtěl bych dále spát a dále sníti v lese.
Co na tom, že teď vím, že vše je klam a mam.

Přel. *Jiří Tilšer.*

II.

Smrt cválá.

Smrt cválá nocí, smrt cválá plání,
vítr jen skučí tou plání v lkání.

Vítr jen skučí v třtinách, smrt jede
na herce šilhavé, hnědé a šedé.

Mrtví ti visí za vlasy v hřívě
u šíje, u pasu, klátí se divě.

Klátí se u šíje herky té šedé,
která jak blázen v trysk nocí jede.

Di starci Smrti, zastav se v plání,
chceme se napít ze zdroje dlaní.

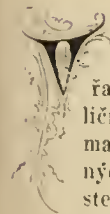
A hoši, dívky: Poshov jen chvíli
chcem dělat kytky z třtiny a býlí.

Přel. *Jar. Vrchlický.*

Z denníku ruského Čecha.

Črty k poznání Rusi našeho věku.

(Pokračování.)

V řadách ruské armády prožil jsem několik let v rozličných stranách jihozápadního Ruska, tu v hluši maloruského vesnického života, tu opět v újezdných (okresních) neb gubernských (krajských) městech; i jestli v některých místech i trapně účinkovaly na mne mnohé místní poměry, tedy v celku podobné dojmy bývaly paralysovány příjemností uvedených výše poměrů naší vojenské společnosti. Vždycky našli se v středu našem milí i zajímaví lidé, kteří uměli přidati hlubší interes i tomu nejjednotvárnějšímu způsobu života.

Nebude snad zbytečno, promluvím-li teď o některých poměrech ruského jihozápadu.

Podolí jest snad jedna z nejméně šťastných končin ruských. Nepříznivý průběh historických událostí v těchto krajích, které po tolik věků byly jen místem zápasu zájmů ruských, polských, tureckých a v posledním čase i západoevropských, nejen že nedal svobodně vyvinouti

se zdejšímu domácímu lidu. nýbrž přerušiv jeho vývoj na mnoho věků. neušetřil ho také zhoubného vlivu všelikých nedostatků. vad i slabostí. jdoucích v zápětí novější kultuře.

Prostý lid jest všude kmene maloruského. velkostatkáři pak veskrze bývali Poláci. kteří žili na svých statcích tak pohodlně i bezstarostně. že zde ještě dlouho budou vypravovati o výstřednostech často podivínských. o šumných zábavách i bravádách. jakými polská šlechta krátila si prázdný svůj čas. V městech i v městečkách ode dávna zahnízdilo se množství židů. těch nejbizarrnějších starověrců. V lesnatých. bažinatých krajích, poblíže k Polesí, kde půda jest chudá, písečnatá, maloruský mužík od dávna žil v hluboké neuvědomělosti i chudobě. —

Venkovské části celého jihozápadu ruského. proslavené dříve svým příjemným společenským životem. ovšem mnoho zpustly od času posledních nešťastných hnutí Poláků i následkem zrušení poddanství prostého lidu. Polští statkáři, nemohouce odvyknouti svému dřívějšímu způsobu života po osvobození z polu otrockého stavu prostého lidu. upadali stále víc a více do dluhů. i vytráceli se ze svých statků. Jich místo zaujali buď židé. kterýmž velkostatky často byly zastaveny s právem na dlouholeté užívání. aneb osadníci čeští i němečtí, nabyvši statkův buď v úplné vlastnictví neb s právem činžovním; statkáři. kteří statky své ještě udrželi. pronajali je obyčejně i odebrali se v nejbližší města: jen malá část z nich zůstala ještě pod vlastními krovy. i zřídka kdy najdete u nich blahobyt nebo jen pevné. ustálené poměry. Výminku v tom ohledu činí Podol i bývalá polská část Ukrajiny. kde neobyčejně úrodná půda usnadnila velké části statkářů udržeti dědičné své statky.

Židé mezitím rozmnožovali se v míře úžasné. tak že na celém západu ruském páčí se jich na šest milionů. ačkoli staré úřadní prameny udávají jen asi půltřetího milionu. Pro ně dávno již nestačila městečka i města: každá víska. zvláště na Volyni i na Podolí. má nyní již tolik židovských rodin. kolik jich uživiti může. Ačkoli většina židů. hlavně v městečkách i městech. skládá se z holé chudiny, která nemá ani určitého zaměstnání. živíc se dosti temným způsobem. tedy přec v rukách jednotlivců soustředěny jsou velice značné kapitály. kterých židovstvo používá všelikými dovolenými i nedovolenými způsoby k výboji a k podrobení sobě veškerého ostatního obyvatelstva. Cizopasníci tito. ničeho nevyrábějíce vlastní prací. doslovně žijí z cizí krve i vládnou většinou domácího selského lidu. jako otroky. To nejlepší. co roste na selské půdě. jde výhradně v židovské zásobárny. tak že v těchto nešťastných maloruských vesnicích. zvláště v okolí městeček. ani za drahý peníz nepodaří se vám koupiti ty nejobyčejnější domácí potřeby. jako zeleniny. másla. mléka. vajec. drůbeže atd.. neboť většina hospodářů tak jest odvislou od židů, že jim musí dáti všechno; v městech pak křesťanské obyvatelstvo obyčejně kupuje tyto věci od židů. Nejlepší však často spotřebují bohatí židé sami. kteří. co se týče vlastní kuchyně. bývají dosti vybíraví; tak ku př. nejlepší části masa zabírají oni. —

Většina selských rodin nikterak nemůže osvoboditi se od dluhů i povinností u židů. kteří i v nejúrodnější léta tak umějí zaříditi své záležitosti s ními. že se tento poměr zrušiti nedá na tak dlouho. dokud lid nebude vyveden ze svého zaslepení — osvětou i vzdělaností. Posud mužík hospodaří jako dítě: žid s ním obyčejně činí. co chce. i jestli někdy. zřídka. vznítí se v něm hněv proti židovi. tedy přec v celku žid požívá nejvíce důvěry u mužíka i bývá jeho hlavním rádcem i v těch nejvážnějších záležitostech. Utrží-li mužík něco peněz. tedy se u něho nikdy dlouho neudrží: žid ví. jak je má vytáhnouti. I po nejlepších žních mužíku. uplativšímu své dluhy i povinnosti. a vrátivšímu do obecné sýpky vydlužené za celý rok obilí. nezůstane obyčejně tolik. aby se v zimě i na jaře nemusil obraceti k židovi. kde pak béře na dluh netoliko potraviny. nýbrž i oblek i všechny jiné potřebné mu předměty, jakož i čas od času, v sváteční dny. ještě i nevyhnutelnou pálenku či „vodku“ („horylku“) obyčejně tak bídnou. tak rozmíšenou s vodou i od stálého slévání tak znečištěnou. že ji může píti právě jen maloruský mužík. který bez ní nezná ni radosti ni utěšení v životě. i kterému „horylka“ kromě toho slouží za lék pro všeliké možné případy. — K jaru pak přijde čas platiti daň, kterou ovšem za něho zaplatí opět žid. zač mu nebohý mužík musí vydati obyčejně listinu. správně po zákonu na obecním úřadě napsanou. kterou dlužník zavazuje se židovi o žních tolik i tolik jiter ozimního obilí neb jaře nažnouti. svázati i svézti. neb tolik i tolik jiter luk skositi. tolik i tolik obilí vymlátiti atd.. při čemž ovšem žid již napřed počítá na to. že mužík ne vždycky i v pravý čas. na zavolání. uposlechne. i proto. z opatrnosti. zaváže mužíka k takovým povinnostem. které nestojí v žádném poměru s půjčenými penězi. Takovým způsobem mužík jest věčně zadlužen i ví napřed. že i ty nejkrásnější žně jeho osud nezmění. i kromě toho odevzdává ještě i svůj hlavní kapitál. to jest své hmotné síly. svou práci. do libovůle svého věřitele slovem. v celku se může říci. že po zrušení předešlého poddanství a nevolnictví mužík vyměnil jen pána: dříve sloužil celou bytostí svou svému pánovi. nyní neméně slouží židovi. vládnoucímu jím téměř tak neobmezeně. jako předešlí „dědicové“ jeho. kteří mohli prodávati „duši“ svého lidu. — Což divu pak. že při nízkém stupni svého duševního vyvinutí za takových okolností mužík mravně víc a více klesá. i s otupělou myslí vleče svůj život ode dne ke dni. pololhostejný sám k sobě. nedůvěřivý ke všemu. hlavně však ke všemu. co jest spojeno s osvětou i pokrokem. v které jeho nerozum vidí jednu z hlavních příčin vlastního nešťastného položení. — Stálý zápas s tou nejstrašnější bídou i nouzí, hlad. zima i hněv ponouká jej pak k zlému. o němž má ponětí velice nejasné. hlavně pak ku krádeži. na kterou hledí co na mužný. odvážný. chytrý podnik. nevidě v něm rozhodně žádné viny. Přihodné k všelikému zlodějství maloruské kraje na hranicích východní Haliče. Bukoviny i Rumunska. kde poměry nejsou o nic lepšími. staly se jevištěm činnosti dobře organisovaných zlodějských rot. což dovršilo dílo demoralisace zdejšího mužíka. který pod vlivem i návodem svých nových pánů klesá v jich rukou na poslušný nástroj systematické. dobře organisované krádeže. velice citelné všemu kraji. Zvláště rozšířena jest zde krádež koní. usnadňovaná okolností. že při nedostatku stálé píce. která sbírá se jen na zimu. koně pasou se roztroušenými stády. ve dne v noci. po úhorech. Krádeže koní jsou všude stálé, i tajný obchod kradenými koni nikdy nepřestává. i jelikož zdejší malé. selské koně, nevyžadující mnoho ošetření i často neznajíce ani obroku. jsou pro zdejší lid

toutéž neocenitelnou, hlavní pomůckou k výživě, jako na jihu muli i oslové, i v pouštích velbloudi, tedy jest jasno, jaký vliv mají tyto krádeže i tajný obchod kradenými koni na zdejší lid. Ne méně rozšířeny jsou zde pod vedením židovských překupovačů všechny jiné druhy krádeží domácích, polních, lesních, jakož i podloudnictví i loupeže.

Příčiny těchto a podobných nešťastných poměrů maloruského lidu v bývalých polských krajích jsou dosti jasny. Hlavní, stálá příčina kořeni se ovšem v hluboké neuvědomělosti, v úplné nevzdělanosti tohoto lidu.

Do zrušení poddanství, které stalo se teprv tak nedávno, závisel stupeň pokročilosti lidu hlavně od toho, jaký kde byl pán, i tedy úhrnem, v celém kraji, od toho, jací byli statkáři. Jakými asi byli, jest všeobecně známo: víme totiž, že se polští páni obyčejně o pokrok i budoucnost svých „chłopów“ nejen nestarali, ba naopak kde možno každému pokroku bránili. V ruských krajích ku př. vidíme na mnoze jiný poměr mezi lidem i pány, a proto i jiný lid. Malorus od přírody není ani tupým, ani lenivým neb apatickým; příčinou jeho zdánlivé tuposti jest instinktivní vědomí své bezpomocnosti, to historií minulých věků jeho vývinu uložené jho, které nese, jako nese ukovaný nevolník svá pouta. Malorusové bývalé svobodné Ukrajiny ku př. mají zcela jiný ráz, nežli volyňští i druzí polští Malorusové, kteří za minulých věků stále padali do rukou tu těm, tu druhým sousedům, kteří věnovali jim stejně málo péče. — Od zrušení poddanství prošlo předně ještě příliš málo času, i za druhé nedá se upříti, že toho, co ruská vláda za stávajících okolností mohla v těchto dalekých svých okrajinách pro malorusky lid dělat, bylo příliš málo, než aby stále rostoucí zhoubný vliv demoralisujících elementů zdejších mohl býti odstraněn. Co se týče zákonodárství, které by mohlo v mnohém pomoci, není pochybnosti, že v tomto ohledu dělá se vše, co jest možné. Od časův selské reformy (zrušení poddanství) byl hlavní zřetel ruské vlády vždy obrácen k tomu, aby se co možná pomohlo selskému obyvatelstvu rozumnými zákony. Osmdesát procent všeho obyvatelstva v Rusku náleží stavu selskému; Rusko jest hlavně agrárním státem i jest si toho dobře vědomo. Směr vládní činnosti v tom ohledu jest významný i nynější dobu s tohoto hlediska spravedlivě možná nazvati dobou ruského znovuzrození. Selská autonomie v ruských obcích, zakládajíc se na staroslovanských ponětích o obci, a vůbec celá organisace ruské obce jest nejen originelní, ale i zcela rozličnou od selských zařízení na západě, kde vlastně obci v zdejším smyslu ani není, i má pro celý budoucí vývoj Ruska veliký i hluboký význam.

S druhé strany však každý, kdo zná zdejší poměry, přisvědčí, že za takových okolností, jaké panují zde, i ty nejlepší zákony mohou zůstati mrtvou literou; kde tak mnoho cizích elementů, rukou ob ruku, usiluje o to, jak by paralysovali zákon, kde pak lid v své neuvědomělosti chová se buď passivně, aneb slouží docela za nástroj protivníkům zákona, samým i vykonavatelům jeho, podřízeným úřadníkům, kde pak — často nedostává se ještě i patriotismu i pravého citu k své povinnosti, tam zákony jsou malomocnými. Jsou i tu výminky, i vůbec se dá říci, že střední ruská společnost, jako na př. úřednictvo, statkáři i „zemští“ hodnostáři, důstojnictvo, intelligentnější část obchodníků či „kupců“, lékaři, advokáti, (měšťanstvo v Rusku jest nejméně vyvinuto) atd., slovem třídy, které druhdy o ničem jiném nepomyšlely, nežli o karieře, hodnostech, neb o své kapse, — nyní začínají skutečně interesovati se o zájmy své veliké vlasti, začínají přemýšleti i mluviti o národních i politických záležitostech ruských i zároveň s těmito prvními zjevy patriotické uvědomělosti jeví se i vědomí slovanské, upřímné účastenství k Slovanům ostatním. Avšak zjevy tyto přináležejí ještě spíše k výminkám, než k celku, a nepředpojatý pozorovatel sezná mezi úředními i jinými veřejnými osobnostmi v této části Ruska většinou ještě lidi starého vydání, v celku dobrodušně milé ve společnosti, avšak sobecké i bezohledné ve všech záležitostech i věcech, které jim mohou přinésti hmotný užitek neb škodu, při tom prosté všeho hlubšího vlasteneckého vědomí.

Avšak nemohu opominouti, vysloviti zde ještě jednu poznámku, týkající se této části, a tedy většiny ruské společnosti. Mluvil-li jsem o lidech, indiferentních s hlediska národního, rusko-slovanského, prostých politicko-národního vědomí i vlastenectví v našem toho slova smyslu, jest také s druhé strany jisto, že tito lidé mají něco, co jim nahražuje nedostatek uvědomělého patriotismu, co je činí v skutečnosti, v případech potřeby, hotovými i k vlasteneckým obětem, i co jim nedá ztratiti nikdy vědomí své národnosti: jest to onen, hluboce s národem srostlý cit úcty i povinnosti k caru i jeho vůli, *podobný* těm citům, které nás vážou k vlasti. Jestli se na západě tyto city střední ruské společnosti často úmyslně upírají, neb nazývají se dělanými, dokazuje to buď zlý úmysl neb neznalost skutečných poměrů. Na západě ovsem podobné city, podobný druh patriotismu nemůže býti dobře srozumitelným, poněvadž vyvinulo se tam vlastenectví jiného druhu, s národní idei v popředí. — To jest právě zvláštním Rusům, že i takového člověka, kteréhož můžete podkoupiti v těch nejrozmanitějších záležitostech, sotva co může odpoutati od výše uvedeného citu, který často i zvrhlému neb zcela jednostranně vyvinutému člověku nahražuje nejen vlastenectví, nýbrž i velkou část zásad náboženských i mravních. Z toho nejlépe dá se soudit, proč Rusové lpí tak pevně na své autokratické formě vlády; čím byli by *dnešní* Rusové bez onoho citu? To ať poslouží za pokyn u nás těm, kteří nerozumějí *ruskému* absolutismu.

Pravil jsem, že valná část dobrých zákonů zůstává neúčinnou předně pro rejdy a úklady protivníků zákona.

V prvni řadě tajných i jevných protivníků zákona stojí zde určitě židé, kteří v tomto dalekém okraji jeví se téměř všemohoucími; někdo je nazval velmi trefně „nihilisty zákona“, a v skutku není téměř zákona, který by tito nihilisté neuměli tak neb jinak obejíti, když pro ně z toho vyplývá výhoda. Sotva že objeví se nový zákon, začínají již praktikovati nový způsob, aby ho obešli, tak že zákony, týkající se židů, stále musí být doplňovány neb i měněny. Tak nedávno vyšla celá řada zvláště k této jejich agressivnosti tíhnoucích moudrých zákonů, týkajících se vlastnictví i užívání země vůbec, dále pak rolníku zvlášť, nájmu pracovních sil atd.

To, co by však mohlo jistě i rychle nešťastnému zdejšímu lidu maloruskému pomoci, — dobré školy i dobří učitelé, — toho se mu dostává nejméně. Rusko jest příliš rozsáhlé, i potřebuje těchto učitelů tak mnoho, že není divu, když v krajinách, jakými jest Volyň i Podol, dosud tak málo se dělá. Hlavními učiteli lidu, při známé jeho

oddanosti víře, jsou zde ovšem tak zvaní selští kněží, i jest známo, že značná část jich, co se týče vlastního vzdělání, daleko neodpovídá vážné úloze své, ba často jen o málo převyšuje duševně samé mužiky, jimž má ukazovati cestu k východu z jejich nešťastného položení.

Za posledních 20 let tato část ruského jihozápadu, zvláště Volyň, v mnohých místech změnila svou tvářnost ještě následkem jiné okolnosti: Sveden sem z Polsky i z Německa celý proud německých vystěhovalců, k nimž později přidružili se i čeští. Oni skupovali od zchudlých polských pánů mnohé velkostatky s krásnými lesy, často „za haléř“, dělili je mezi sebou, mýtili na nich lesy i usadili se hustými skupeními roztroušených dvorů i vesnic po celém kraji. Dnes jest celé prostranství od severu až po Luck-Žitomír zaujato hustými řadami německých dvorů, jichž majitelé do posledních dob byli ještě vesměs pruskými poddanými, ačkoli se zrodili většinou již v Polsce, kde německá kolonisace ve velkých rozměrech již dříve se dála. Po čáře Luck-Dubno-Žitomír táhne se pak širokým pruhem množství českých osad, neroztroušených tu i tam o samotě, jednotlivými dvory, jako německé osady, nýbrž rozpoložených obyčejně celými, často dosti velkými vesnicemi. Zároveň naplnila se i městečka v zpomenutých okrscích německými i českými řemeslníky, průmyslníky, obchodníky; hostince, mlýny a závody přecházely do rukou nových přibylců, kteří začali zde pěstovati chmel i cukrovku, ano chápali se i větších podniků: pivovárů, parních pil, mlýnů, cukrovarů, továren na vyrábění papírové massy i jiných atd.

Obrátím se nyní k českým osadám na Volyni.

Historie české emigrace, jak známo, jest tak stará, jako tradice o těžkých zkouškách i protivenstvích, které přetrpěl v dobách minulých český národ, od dávna tisněný tvrdým náručím i agressivností svých německých sousedů.

Jako není zloby, které byl by osud nepodrobil náš národ, tak není téměř strany, kam by zvůle bouřlivých dějin našich nebyla zanesla Čechy, jako divoká vichřice rozmetává i daleko zanáší listí osamotnělého stromu. Všechny tyto proudy bludných poutníků českých, rozloučivších se s domovem v dávnějších dobách, zmizely však v cizích krajích beze sledu: jich potomci přijali cizí národnost i jeví se nyní syny jiných kmenů, od kterýchž se ničím neliší; ba ani netuší, že jejich praotcové byli českými junáky od Vltavy, Labe, Sázavy neb Berounky. — Někdy však potkáváme se pod rozličnými zeměpisnými šířkami i délkami naší zeměkoule neočekávaně s posledním ostatkem původní národnosti české: s českým příjmením, i překvapeni divnou náhodou setkání ptáme se pak sami sebe: „Či také jeden potomek jednoho z mnohých těch našich vyhnanců . . .?“ Tak na příklad bylo pochopitelno mé udivení, když jsem v řadách donských kozáků, těchto prototypů ruských stepí, uslyšel podobná příjmení, jako: Štěpánek, Stýskal, Brzák i jiné. — Jak mnoho dověděli bychom se, kdybychom mohli nahlédnouti za roušku zapomenutí, kterou zastřena zůstane minulost podobných českých vystěhovalců, — kdo ví? — třeba potomků našich slavných hrdinů z lidu, nepřemožitelných Táboritů? Kromě toho potkáváme se na Rusi s českým příjmením i v intelligentních třídách ruských, i mohl bych uvésti ne jednoho ruského vzdělance, o jehož českém původu sotva lze pochybovati.

Za nejnovějších dob, v tomto století, proud našich vystěhovalců stal se již regulovaným tokem. Každý rok vidíte na českých nádražích množství rodin se skrovným zbožím svým, odervavších se na vždy od české vlasti a odhodlaných jíti vstříc neznámé budoucnosti v cizině. Jedou oni v rozličné strany; hlavně však, díky lákavým slovům cizích agentů, slouží zájmům daleké Ameriky. Jediné pomyšlení na rozkvět mnohých českých osad za oceanem stačí, abychom upřímně poželeli ztráty tolika výborných produktivních sil, pro český národ úplně ztracených. Nejednou však obrátili se naši vystěhovalci také jiným směrem, — do zemí slovanských, hlavně do Ruska.

Největší jich nával do těchto krajů byl r. 1869, kdy okolo osmi tisíc Čechů obojího pohlaví přibylo na Volyň, kde stali se jádrem nynějších tak četných tam osad českých.

Kdyby se byl koncem sedmdesátých let proud českých vystěhovalců zase neobrátil v dřívější směry, hlavně do Ameriky, byly by tyto tak blízké osady české v jihozápadním Rusku časem mohly pro nás míti dosti značný význam. Leč vypíšu obraz krátkého stěhování se našeho lidu do Ruska podrobněji i po pořádku. Jak z úředních ruských listin vysvítá, usadilo se oněch 8000 Čechů v roku 1869 na Volyni, na statcích koupených od polských pánů za společně složené peníze. Již v roku 1870 jim bylo dovoleno, přijmouti ruské poddanství, při čemž darována jim následující práva, i uloženy jim následující povinnosti, a sice kromě všech v roku 1861 při zrušení poddanství stvrzených práv i výsad ruského lidu: 1. Právo usazování se ve vesnicích, statcích i dvorech, však podrobení se při tom společnému řádu, místní správě i řízení. 2. Požívání svobody víry a osvobození osadníků i s dětmi, narozenými před usazením se v Rusku, doživotně od vojenské povinnosti (osvobození od povinnosti vojenské později zrušeno pro nové přistěhovalce). 3. Povinnost přistoupení k svobodnému poplatnímu stavu. 4. Kdo z osadníků vstoupil v svobodný selský stav i usadil se trvale na zakoupených pozemcích, osvobodil se od placení státních daní, peněžitých poplatků i všeobecných dávek naturálních na dobu pěti let (nyní též zrušeno, pokud se týče nových přistěhovalců); kromě toho vztahovala se ke všem trvale se zde usadivším Čechům všechna osobní práva, vyplývající ze stavu, ku kterémuž se dali připsati (na př. co se týče obchodu, průmyslu i řemesel). Co svobodní selští obyvatelé nabyli zde Čechové tedy všech stávajících zde práv stavovních, živnostenských atd., při čem bylo zůstaveno jim na vůli, podříditi se rolnické správě své „volosti“ (tak jmenují se zde první administrativní instance rolnických obyvatelů několika obcí dohromady), k níž se byli přihlásili, aneb utvořiti ze svých bydlišť i pozemků zvláštní české obce i „volosti“, dle rolnické ústavy, stvrzené v roku 1861.

První české osady založeny v újezdech (okresích): dubenském, rovenském i luckém; později české osady rozprostíraly se ještě na ostrožský, vladimirský, radomyšlský (v kyjevské gub.), novogradský, ovručský, žitomírský, berdičevský (v kyjevské gub.) i od části kremeněcký i zaslavský újezd. Největší nával českých vystěhovalců trval v letech 1869, 1870, 1871, 1872, 1874, 1875 a 1878; potom již přistěhovalců stále víc a více ubývalo; i nyní klesl počet přibývajících sem českých osadníků na zcela nepatrné cifry.

Počet volynských, trvale zde usedlých Čechů dostihl nyní asi okolo 23 tisíců, z nich asi 12 tisíc mužských a 11 tisíc ženských, dělících se asi na 4700 rodin. Největší kvetoucí osady s obyvatelstvem, v některých z nich po 1000 Čechů, jsou: Hlinsko, Kupičev, Mírohošť, Kvasilov, Gulča, Olšanka, i s menším obyvatelstvem: Volkov, Těremno, Gubín, Grušvica, Malin, Straklov, Semiduby, Podhájce, Antonovka, Buderáž, Zubovščina, Krošna, Krásná hora, Bojarka, Noviny, Kněruty, Knihinky, Borjatin, Miluš, Kopča, Sofia, Novoselky, Ludharda, Špakov, Barščovka, Mizočík, Mežilisky, Sokolov, Vysokoje, Okolok, Ploska, Holendry, Strimograd i mnohé jiné, menší, v celku asi 78 osad. Z veškerých zdejších Čechů asi 1500 ostalo v rakouském poddanství; jsou to ponejvíce dělníci v továrnách, řemeslníci, nádenníci i z části nájemci pozemků. Češi zakoupili zde asi 43.000 děsjatin pozemků, kromě toho drží několik tisíc děsjatin v nájmu. Českých škol zde bylo do nedávna 31; z nich měly tři po dvou odděleních, české i ruské; jedna pak jest česko-německá. Učitelé vydržují se od obcí. Učební program jest tentýž, jako i v českých národních školách doma.

Co se týče hospodářského rozvoje i úspěchu, jsou české osady na Volyni v celku potěšitelným příkladem české pracovitosti i pokroku. Poněvadž většina vystěhovalců přibyla sem s nepatrnými kapitály, řídili se při výběru i koupi pozemků spíše lácí nežli jakostí půdy, vyhledávajíce především lesnatá, třeba někdy i mokrá prostranství. V poměrně krátké době proměnila neunavná přičinlivost českých osadníků divoká ta místa v rozkošné, plodné nivy. V mechanickém vzdělávání polí, zlepšování jich návozem i pěstování na nich hospodářských rostlin Čechové zde mohou sloužiti za výtečný příklad domácímu obyvatelstvu. Cena půdy v českých osadách vystoupila následkem toho tak, že kde dříve platili po třiceti rublech za děsjatinu, platí nyní asi dvě stě. Na bývalém polském velkostatku, pronajatém obyčejně židovi, uživilo se jakž takž jen několik málo rodin; po českém osazení žije tam nyní 40 i více rodin českých často lépe, nežli žilo oněch několik rodin za předešlého vlastnictví. V osadách pěstuje se mnoho chmele; některý rok prodá se ho z osad od 6—7000 pudů (ceny zdejšího chmele dříve dosáhly od 15—25 rublů za pud, nyní však následkem zahraniční konkurence klesají). Jest zde osm větších českých pivovárů, kterým daří se dobře. Kromě toho chápou se zde Čechové mnoha jiných průmyslných podniků, obchodu, mají hostince a provozují rozličná řemesla, obyčejně s dobrým úspěchem, ačkoli židé všude jeví se nebezpečnými konkurenty. (Pokračování.)

Tragedie Stillwaterská.

Napsal *T. B. Aldrich.*

(Pokračování.)

VII.

Toho jitra vyšel Richard záhy z domu hledaje práci a potkal se s tímtéž nezdarem jako včera. Nikdo ho nepotřeboval. Nepotřeboval-li ho nikdo v městě, kde narodil se a kde byl vychován, ve městě plném účtáren a dílen, zdaž bude k potřebě kde jinde? Měl pouze jedinou naději, mohlo-li se to nadějí nazývat, a tu ponechal si naposled. Půjde k Rowlandu Slokumovi. Před dávnými lety, když byl Richard malé klouče a kreslíval své arabesky v bláně před domem, ten muž mu tu a tam poklepal na hlavu a dal mu drobný peníz. To nebyly základy, na nichž se dal zbudovat příliš pevný a vysoký hrad; ale jiného neměl.

Bylo poledne, když se Richard blížil ke kamenické ohradě a dělníci hrnuli se do ulice širokými vraty zasazenými v hrubém prkenném plotu, jenž dílny ohražoval — těžkopádní, osmahlí mužové, pokrytí jemným bílým prachem, tlačící se k sobě jako stádo a zabírající celý chodník. Richard ustoupil jim z cesty a prohlížel si je zvědavě jako své snad budoucí soudruhy. Pojednou zastavil se před ním vytáhlý, smědý člověk, jenž byl zůstal ve své papírové čepici a kožené zástěře, a podával mu mozolovitou ruku. Ostatní šli dále.

„Pozdrav Bůh, Richarde Shackforde!“

„Jak že, — tys to, Williame? Ty zde?“

„Jsem tady už dvě léta. Jsem jedním ze Slokumových učedníků,“ doložil William Durgin s hrdou bezstarostností.

„Dvě léta! — Jak ten čas utíká — když se neplazí. Líbí se ti tady?“

„Dostanu už brzo za vyučenou. — A práce? Nu, ano, není zlá; a máme zde v ohradě veselé hochy. A co ty? Slyšel jsem včera večer, žes přišel domů. Zhledl jsi hodný kus světa a vrátil se domů bohat, toť se rozumí. Hoši říkávali, že se z tebe stal námořní loupežník.“

„Tak šťasten jsem nebyl,“ odvětil Richard s úsměvem. „Já na šírém moři nekořistil, — naopak šíré moře vzalo mi od úst lžíci a mé čtyřleté úspory. Budu ti jednou o tom povídat. Mám-li za svým jménem ještě tělo a v těle dech, není to zásluhou Indického oceanu. To je vše, čeho jsem ve světě nabyl, Williame, a teď ohlížím se po skývě chleba — doslovně po skývě chleba.“

„To snad přece ne? — vždyť je ten starý tak bohat!“ Durgin řekl to s upřímnou nevolí a snad ani sám nevěděl, že cítí při tom jakousi nevyslovitelnou tajnou radost, kterou, jak Rochefoucauld praví, cítíváme v protivenstvích svých nejlepších přátel. Zajisté, ten Richard vypadal velmi ošuměle ve svém někde v pokoutním skladu koupeném obleku.

„Byl jsem na cestě k Slokumovi, dá li se u něho co dělat,“ pravil Richard dále.

„Myslíš, je-li tam práce?“

„Ano, práce: — chci se *učit* pracovat; zkrátka chtěl bych umět nějaké řemeslo.“

„Za učedníka vstoupit nemůžeš, to je patrné,“ řekl Durgin.

„Proč bych nemohl?“

„Slokum má dva.“

„Snad by potřeboval ještě jednoho? To je docela možné.“

„Jednota by tomu nepřipustila.“

„Jaká jednota?“

„Jaká že jiná, než Jednota kamenických dělníků.“

„Ta že by tomu nepřipustila. Což pak to vlastně znamená?“

„Řeknu ti hned. Slokum smí si na každý rok vzíti dva učedníky; více nesmí. Tím brání se přílišnému rozmnožení se počtu dělnictva a udržuje se mzda. Jednota kamenických dělníků je velmi hezká věc, za to ti mohu ručit.“

„Ale přece snad patří dílna Slokumovi? Já aspoň myslil, že mu patří.“

„Ano, dílna mu patří.“

„A kdyby chtěl svůj podnik rozšířiti, nemohl by zaměstnávati více dělníků?“

„Tolik, co by jich jen dostati mohl, — zručných, vyučených dělníků: ale žádných učedníků.“

„A pan Slokum s tím souhlasí?“ tázal se Richard.

„Souhlasí.“

„A je mu to po chuti?“

„Ne, — nenávidí to; ale nemůže si pomoci.“

„Na mou věru, to nechápu, co mu brání vzíti si tolik učedníků, co jich potřebuje.“

„Jednota mu v tom brání, — kdo jiný?“ odvětil Durgin pohlednuv na věžní hodiny, které ukazovaly sedm minut po dvanácté.

„Ale jak by mu v tom mohli překážet?“

„Všelijak. Dejme tomu, že by měl Slokum několik kontraktů převzatých a nedodělaných objednávek — on má vždycky tučné objednávky — a lidé pojednou zastaví práci. To by bylo přece veselé, není-li pravda?“

„Na den, nebo dva, ano. Mohl by najmouti jiné síly, z jiných měst,“ namítal Richard.

„A ty by nepřišly, kdyby Jednota řekla: Zůstaňte, kde jste. Jsou také většinou s námi ve spolku. Několik cizinců arciť by mohlo přijít.“

„A co potom?“

„Těm by hoši v Stillwateru notně zatopili. Což to nechápeš?“

„Chápu, že není pro mne mnoho naděje,“ řekl Richard sklíčeně. „Není-li pravda?“

„Nemohu říci. Promluv raději se Slokumem. Ale já musím jít; udeřením jedné musím být opět na místě. Rád bych, abys mi něco pověděl, jak jsi se protloukal světem. Nemohli bychom se dnes večer sejít někde — v hostinci?“

„V hostinci? To nebývalo zrovna nejtišší místo.“

„Není tam ticho ani teď, ale kam jinam večer jít? Je to příjemné doupě, a několik kapitalních hochů tam vždycky zapadne. Sklenice ležáku s kamarádem není celkem zlá věc po krušné denní práci.“

„Jedno i druhé je dobré, náleží-li k tomu pravému druhu.“

„To tedy znamená, že já k němu nenáležím? Není-li pravda?“

„Nemyslil jsem nic takového. Ale nechodím do hospod. Ne, že bych se jich štítil; byl jsem čtyři léta mezi námořníky a viděl hroznější místa, než o jakých se ti kdy zdálo: ale ať tomu jakkoliv, hospod se bojím. Viděl jsem, jak život mnohého řádného hocha stroskotal se na tomto úskalí.“

„Byls vždycky trochu zpanštělý,“ řekl Durgin upřímně.

„Ani vlasem ne. Nikdy jsem vlastně neměl nač a zvláště teď, když mohu si sotva dopřáti vody, tím méně piva. Zajdu někdy večer k tvé matce, — doufám, že je zdráva — a budu ti pak vypravovat, jak to se mnou šlo nahoru a dolů. To bude nám všem milejší.“

„Ó, jak je ti libo.“

„A teď k panu Slokumovi, ačkoliv jsi mne zrovna tuze nepovzbudil.“

Oba se rozešli. Durgin s polovičným úsměvem a Richard v smutné náladě. Vstoupil z ulice travou vroubené do opuštěné ohrady, kde se zdálo, jakoby se zelené léto bylo náhle proměnilo v bílou zimu, a prošed klikatou cestou mezi kupami sněhobílého kamene zaklepal na dvéře soukromé Slokumovy písárny.

William Durgin vylíčil věc dosti dobře, jak byla mezi Jednotou kamenických dělníků a Rowlandem Slokumem. Organisace tohoto dělnického spolku udržovala počet vyučených sil poměrně na skrovné míře a umožňovala jim žádati i zvýšenou mzdu v dobách, kdy jiná řemesla vázla. Starší dělníci hleděli na nového učedníka v ohradě asi s toutéž přízní, jako dělníci doby Jacquardovy na zavedení nového druhu strojů. Nebyl-li nováček výminečně a v každém ohledu obratný, zakusil za doby svého učení velmi trapných chvil. V každém případě byl vydán všelikým společenským ústrkům, než jej přijali úplně za svého. Pan Slokum byl by zajisté měl každoročně několik nových míst pro nováčky, kdyby byl mohl poroučeti sám: ale to nemohl. „Jsem pánem každého z nich zvlášť,“ říkával, „ale všichni dohromady jsou pánem mým.“ Tak stal se jeho závod na místě přirozeným a zkvétajícím zdrojem blahobytu mnohých, pečlivě střeženou studnicí, z které čerpal výdělek jen obmezený počet jednotlivců. Býval často nucen odmítnouti velké objednávky, jichž převzetí bývalo by na prospěch každému v obci.

Pan Slokum poznal Richarda ihned a vyslechl jej přátelsky. Byl to již Slokumův způsob býti přátelským a vlídným ke každému, ale byl zvláště zanjat Richardovou duševní probuzeností i jeho se chováním a byl z mnohých příčin ochoten mu přispěti. Na prvním místě bylo v dílnách místo pro jednoho nováčka, neboť zkušené ruce vykonávaly dost práce, která mohla docela dobře býti zastána začátečníky; — a potom pan Slokum nějak tušil, že se Lemuel Shackford k mladíkovi zrovna nejúčinlivěji nechová, ačkoliv se Richard o tom ani slovem nezmínil. A právě tou dobou byli pan Slokum a pan Shackford spolu na štíru.

„Zdá se mi,“ pomyslil si pan Slokum, „že bych nemohl Shackforda pozlobiti více, než kdybych něco učinil pro jeho chlapce, kterého vždy tak hanebně zanedbával.“

Pohnutka nebyla zrovna z nejšlechetnějších, ale Richard býval by s ní spokojen, kdyby ji byl věděl. On pouze uhodnul, že jest mu pan Slokum přátelsky nakloněn a stál před ním, pozoruje tvář toho pána v úzkostlivém očekávání.

„Mám svůj pravidelný počet mladých lidí, Richarde,“ řekl pan Slokum, „a něco se uprázdní až na podzim. Kdybyste mohl několik měsíců čekat.“

Richardova hlava sklesla.

„To tedy nelze? Máte, jak říkáte, pěkné písmo. Snad byste mohl trochu vypomoci účetnímu zatím, než se něco najde v ohradě.

„Myslím, že bych mohl," řekl Richard ochotně.

„Kdybyste jen uměl kreslit, našel bych pro vás hned něco lepšího. Chci si zařídit oddělení pro práce ornamentální a potřebuji někoho, kdo by mi kreslil vzorky. Máte-li vlohy k tomu, umíte-li vůbec vzíti tužku do ruky —"

Richardova tvář zazářila.

„Snad skutečně máte k tomu vlohy. Pamatuji se na ty podivnůstky, které jste črtával ve hlíně na dvoře, když jste byl ještě malý klučina. Umíte kreslit?"

„Aj, to je to jediné, co umím!" zvolal Richard, — „arciže jen tak zhruba," dodal boje se, že se přeceňuje.

„I třeba jen zhruba, to dostačí. Musíte mi ukázat některý ze svých nákresů."

„Nemám žádných, pane. Měl jsem jich ke stu ve své námořnické truhlici, ale ta přišla na zmar, — byly to tužkové kresby starých portálů, kathedrálních věží, kusy říms a takové maličkosti a podivnosti, které mne zaujaly v přístavech, kde jsme kotvili. Na jeden kousek se pamatuji. Myslím, že bych vám jej mohl nakreslit hned. Dovolíte?"

Pan Slokum kývnul hlavou na srozuměnou, usmívaje se mladíkově rozohněnosti, jejíž nutnost jen částečně chápal. Richard vzal péro a začal črtati na listu papíru, jenž ležel na stolku. Uplynulo tak pět nebo šest minut a starší muž díval se na kreslícího mladíka s tváří, v níž zračilo se, že jej ta celá věc velice baví.

„Jest to hlavice jednoho sloupu na průčelí hudické koleje v Kalkuttě," řekl Richard podávaje mu papír, — „ne, je to z nějaké celnice, zapomněl jsem již z které. — ale to nic nedělá."

Výraz jevící pouhou zábavu nad horlivostí Richardovou pomalu mizel z tváře páně Slokumovy, čím prohlížel si črtu bedlivěji. Byla kreslena z hruba, ale jasně a rukou jistou. „Aj, toť je velmi pěkné!" zvolal drže papír na délku ruky od sebe; a potom dodal velmi vážně: „Doufám, že nevězí ve vás geniální umělec, Richarde; to bylo by pro mne příliš mnoho. Ale nejste-li nic takového, můžete mi býti velice prospěšným v mých plánech."

Richard se dal do smíchu a chvátal ujistit jej, že podle svého vědomí a svědomí geniálním umělcem není, a tak bylo hned ujednáno, že bude pomáhati účetnímu, panu Simmsovi a zároveň že se pokusí o nakreslení některých vzorků pro umělejší kamenickou práci. Pan Slokum ujednal s ním mzdu, kterou dával všem nováčkům na tak dlouho, dokud se cena jeho práce neosvědčí.

„Jest to velmi málo," řekl pan Slokum, „ale stačí vám to na živobytí, nebudete li bydleti doma."

„Zůstanu u svého strýce," odvětil Richard, „nazýváte-li to domovem."

„To si mohu představit, že to tak tuze jako doma nevypadá. Váš strýc, abych vám to řekl bez obalu, je bídný neužilec."

„Rmoutí mne, pane, že to od vás slyším; jest to můj jediný příbuzný."

„Tedy jste šťasten, že máte pouze jednoho. Ale, ať tomu jakkoliv, nečiním dobře, že jej tupím před vámi; avšak nelze mi o něm mluviti klidně, když mi právě byl vyvedl tak ošklivou věc. Jen se podívejte."

Pan Slokum zavedl Richarda ke dveřím a ukazuje mu na řadu nových dílen, které se táhly po celé délí jedné strany dvoru, pravil:

„To jsem vystavěl loni z jara. Když byla již krytba nahoře, spozorovali jsme teprve, že celá ta zadní stěna v délí pět a sedmdesáti stop byla založena na dva palce do louky Shackfordovy. Když jsem to viděl, div jsem neomdlel, neboť jsem věděl, jaký paličatý starý ďábel ten váš strýc jest. Toť se rozumí, že jsem k němu hned došel, a co myslíte že nechtěl? Chtěl pět set dollarů za ten dva palce široký a pět a sedmdesát stop dlouhý proužek země. Pět set dollarů za několik palců močálovité louky, z níž celý akr nestojí za deset dollarů! „Tedy tu starou, bezcetnou ohradu s mého gruntu sneste!" řekl Shackford — říci mé dílně stará, bezcetná ohrada! Snad jsem byl tuze prudký, ale řekl jsem mu, aby šel k čertu. On řekl, že půjde, a také šel; toť se rozumí, že hned rovnou cestou k Blandmannovi. Když se do toho dostali advokáti, otravovali mi život od rána do večera a od večera do rána a tak jsem tedy celou tu zeď dal rozbourat a postavit ji znova o dva palce dále sem do předu, což mne stálo sedm set dollarů. A co ten ďábel potom neudělá: postaví si na svém gruntu zrovna u každého z mých oken prkennou stěnu! Richarde, při naší smlouvě činím si jen jednu podmínku, a ta jest, že nebudete bydlet u Shackforda."

„Nic ve světě by mne nepřimělo k tomu, abych zůstal s ďáblem pod jednou střechou," řekl Richard, s těží potlačuje smích nad rozhorleností Slokumovou. A potom doložil vážně: „Jeho chléb jest hořký."

Richard vracel se domů s lehkým srdcem. U vrat ohrady potkal Williama Durgina vracejícího se do práce. Parní píšťala již odpískala a nezbývalo času k hovoru: a tak Richard na svého soudruha jen vesele kývnul a šel dále. Durgin se obrátil a hleděl udiveně za ním.

„Teď vypadá, jako by ho byl Slokum přijal: ale do učení zajisté ne; toho by se neodvážil."

Pan Shackford byl právě při svém jednoduchém obědě, když vešel Richard. „Nemůžeš-li chodit k obědu v čas," řekl pan Shackford bera si roztržitě poslední žebírko, „bylo by snad lépe, kdybys nepřicházel vůbec."

„To teď mohu, strýče," odpověděl Richard vesele. „Dostal jsem práci u Slokuma."

Stařec položil na stůl nůž a vidličku. „U Slokuma! Jeden ze Shackfordů má býti hudráckým kamenotepcem!"

V Lemueli Shackfordovi, v jeho skrblickém životě i na jeho osobě bylo tak málo aristokratického, že by v něm nikdo ani vážnost k samu sobě netušil. Šatil se tak ošuměle jako tulák a dbal právě tak málo toho, co se o něm povídá; ale někde hluboko v játrách anebo kdes jinde cítil podivnou, abstraktní hrdost na rod Shackfordův. Proč, to ví Bůh! Je pravda, byla to rodina stará: její ženy bývaly vždycky ctnostny a její mužové, byť ne vždycky ctnostni, tedy aspoň všichni lodními kapitány. Ale nad to — nevyznamenala se tato rodina nikdy ničím, a teď zbylo z ní již tak málo. Richard, co Richard byl Lemuelovi lhostejný; k Richardu jako Shackfordovi choval v sobě vždy jakýsi zmatený, neurčitý cit, jenž vzdoroval každému vysvětlení a nikdy dříve se nebyl na povrchu jeho duši, tím méně jeho tváře objevil. Byla to tedy nechuť, docela oddělená od nenávisti, kterou choval k Slokum-

movi a prostá každého ohledu k osobě Richardově, nechuť jevící se v hlasu starcově, když zvolal: „Jeden ze Shackfordů má býti ludráckým kamenotepcem!“

„To je každým způsobem lepší, než kdybych chodil po městě s rukama v kapsách. Není-li?“

„To nevím, že by byl kdo chtěl, abys chodil po městě.“

„Chcete říci, že jsem měl odejíti někam jinam. Ale já nalezl práci zde a nevím, zdali bych ji byl nalezl jinde.“

„Stillwater není místo, kde se život začíná. To je místo, odkud se chodí pryč a kam se potom člověk vrací.“

„Dobrá, já jsem se vrátil.“

„A jak! S jednou košilí a uzlem námořnických zlozvyků.“

„Má jediná košile jest mým jediným velikým zlozvykem,“ řekl Richard a dal se do smíchu, — on se mohl teď smát — „a mám v úmyslu v tom ohledu se co nejdříve možná napravit.“

Pan Shackford lusknul opovržlivě prsty.

„Tys měl zůstat na moři; to by bývalo řádné. Za deset let mohl být z tebe kapitán a to bývalo by čestné. Někdy tak, při nějaké bouři mohl jsi se utopit — a ty bys tomu neušel, — a to bývalo by štěstím! Ale kameník! Mohls již vyrozumět,“ hučel pan Shackford sáhaje po svém slaměném klobouku a srážeje si ho hluboko přes čelo, „že nemám zde hospodu pro dělníky Slokumovy.“

„Ó já jí také žádat nechci!“ zvolal Richard. „Jsem vám vděčen za přístřeší, kterého jste mi po dvě noci poskytl.“

„To myslím, že jest jeden z tvých uštěpačných vtipů,“ řekl pan Shackford již na polo obrácen a s rukou na klice.

„Nikoliv, myslím to docela upřímně. Jsem vám opravdu vděčen. Příliš srdečným jste nebyl, zajisté, ale já si vaší srdečnosti nezasloužil.“

„Lépe jsi to nemohl říci.“

„Chci začíti znovu, jak vidíte a začíti řádně.“

„Tedy začni tím, že Slokuma necháš být Slokumem.“

„Vy jste mi ani ještě nedopřál času, abych vám pověděl, jakého druhu jest naše ujednání. Avšak upustit od něho nemohu.“

„Nechci o tom slyšet, nechci o tom vědět, dokud to zůstane úmluvou.“ A pan Shackford odkvapil ven z pokoje a bouchnul za sebou dveřmi.

Richard nikterak neznepokojen strýcovým neroznmem sedl k stolu, k poslednímu obědu pod touto střechou. Namáhat se tuze nesmusil, dobrá chuť strýcova byla mu tu práci se zbytkem jídla poměrně usnadnila.

Zatím přemýšlel Richard o svém budoucím příbytku. Nemohl se spřáteliti se žádnou z dělnických stravováren, jichž bylo pět nebo šest v nejzanedbanějších částech města a kde byly dvéře zamaštěné a ženy chodily i za největších veder s těžkými, vlněnými šátky na hlavách. Ale jeho peněžní prostředky nedovolovaly mu, aby najal si slušnějšího příbytku. Kdyby jenom mohl dostati malý pokojík někde v nějaké tiché ulici. Snad že mu paní Durginová pronajme pokoj ve svém domku. Pouštěl se zrovna do života a zdálo se mu to zrovna idealním plánem začíti na tomtéž místě, kde prožil své nejútlejší dětství. Kromě toho měl tam Williama Durgina za soudruha po dlouhé zimní večery. Myšlénka ta zaujala Richarda tak, že odstrčil netrpělivě talíř a zvedl klobouk, jenž se byl zatím dostal se židle na zem.

Ještě toho večera odstěhoval se z domu Shackfordova do domku paní Durginové v Křížové ulici. Nebyla to velká, ani nákladná výprava. S malým balíčkem z hnědého papíru pod paždí vyšel přes jeden práh a vešel přes druhý — a věc byla odbyta.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Mladé zpěvačce.

A V

Nechci Tě vidět v cetkách malicherných,
jež v umění ne zlatem jsou, — však škvárem,
jenž tráven nesvatým a všedním žárem
se rozpadává v popel troudů černých.

Chci v umění Tě vidět z oněch věrných,
kdož v modrojasu, jako skřivan jarem,
zpěv vrací nebi, jejž jim dalo darem,
až v nebes tůních zniknou bezeměrných.

Chci vidět Tě v tom čistém, dívčím zjevu,
jenž, svěcen uměním, jest nejskvělejší. —
Tvůj zpěv ať srdce teskná ukonejší
a srdce vinou těžká vznese k výši.
Buď zpěv Tvůj modlitbou: — ať Bůh ji slyší,
jak bílých andělů naslouchá zpěvu!

J. V. Sládek

Divadlo. Dne 28. ledna dávána poprvé v Národním divadle Zeyerova bohatýrská komédie „Libušin hněv“. Na to objevilo se toto drama podruhé na prknech dne 31. ledna a po třetí o Hromnicích v představení odpoledním, čímž jak se zdá divadelní správa považuje svůj úkol za ukončený a odevzdá „Libušin hněv“ propastem divadelního archivu.

Čtenářstvo „Lumíra“ zná tuto Zeyerovu dramatickou práci z posledních čísel minulého ročníku a netřeba tedy rozpisovati se o jejím obsahu. Dlužno pouze zaznamenati úspěch, jakého se „Libušin hněv“ dožil na jevišti. A ten byl smutný.

První představení shromáždilo četný dům, v druhém bylo divadlo na polo prázdné, o třetím odpoledním byly v parquetu plny tři neb čtyři řady. To je smutnější.

Že divadelní správa po takových zkušenostech kus odkládá, nedivíme se; že naše nynější divadelní obecenstvo kus odmítlo, nedivíme se také. Divadelní správa žádá na kuse, který dává, aby jí vynesl peníze, obecenstvo než ty peníze dá, ptá se, zdali to, co uvidí, se mu za-

líbí. Divadelní správě „Libušin hněv“ peníze nevynesl a to je očividným znamením, že je obecenstvo nedalo a tedy se nelíbil. To je nejsmutnější ze všeho.

Ať tomu jakkoliv, faktum jest, že Zeyerův „Libušin hněv“ v posledních dnech lednových a v prvních únorových roku 1887 na divadle se nelíbil. — To je charakteristické, pro naši dobu, pro kulturní stupeň, na kterém se nalézáme, i pro náš národní cit.

V Paříži propadl, ale totalně propadl Shakespearův „Sen v noci Svatojanské“ a Paříž přece udává v dramatu, jak mu dnes rozumí tón. Paříž posýlá k nám své cizoložství, své souboje, své drobné maliciesní vtipy, svůj v ostří jedovaté dýky vybroušený, chorobně, sentimentálně skeptický výkvět ducha nynější doby; Paříž — nekřivdíme jí! — posýlá nám srdce nynější intelligence, však jak to umí, jak to vůbec v nynější době může být, — srdce, praeparát z duševní pytevny — a to se nám líbí! Státi tak před mravní mrtvolou, stopovat pathologické úkazy choroby, než se jí stala, napínat nervy až k přetržení, dráždit úmyslně, vědomě a stát stranou a mrkat a blýskat očima a pomýšlet si: Hle, milé obecenstvo, — tak a nejinak musí se luk napínat, aby vám šíp projel srdce, — mám vás, mé koroptvičky! — To zve se dramatičnost nynější doby. Přijít tak s tou živelní, prostou velikostí Shakespearovou — ne, nemyslím tam, kde jsou Macbethové, Othellové — ale s tím prostým květem lidské duše, láskou, sněním, krásou, jak jeví ji kvetoucí luka, letní noc, záře v oku, vřelost slova, myšlení a toužení, slovem to světem dýchající kouzlo poesie — jak jeví se v „Svatojanském snu“, to dnes v té velké Paříži propadne. A u nás, aby nepropadlo, udělá se z toho cáry ověšená a elektrickým světlem zmrtvolená fraška! — — V tom je celá naše doba!

Budiž si, — jen ať neznesvěcuje to slovo „dramatičnost“. Sofokles by dnes propadl s dramatičností svého „Ajanta“ tam, kde k bouři potlesku strhne pan Kozánek svými „Ovcemi na drahách vysocectěného pana barona z Koněprus“ — To je hřích a to je potupa, že přikládá se název dramatičnosti tomu, co je pouhou spekulativní theatralností nynějších dnů. Duše, — co duše! — Ať ta si projde zápasy jakýmikoliv, ať miluje, nenávidí, vznáší se a hyne — střílet musíte, řezat a bodat, to tělo, to maso, tu duši tak po řeznicku, pak je to dramatické! — Applaus! a věnce!

To je naše doba! — a také znamení kulturního stupně, na němž se nalézáme. Kde že promluví teď k nám slovo poesie? Ó, máme své továrny, vidíme železnice, telegrafy, repetýrky, mitrailleusy — a jděte si všichni k ďasu vy, kteří vidíte ještě pod těmi telegrafními tyčemi kvetoucí louku, kolem vonný les, to klidné domácí štěstí pod krovem, nad nímž se táhne drát telefonu; k ďasu vy všichni, kdož neobdivujete se mitrailleuse, ale cítíte, jak to srdce kulí protknuté také cítilo, milovalo a snilo! — Jak směšný je dnes ten Molière, jak ubohý ten Shakespeare — jaký blázen byl ten náš Smetana! Manes! — Nejsme vzděláni dost, abychom pochopili, co je krásného a velkého. Ve školách nenaučili nás ničemu, kromě tak zvaným věcem exaktním, většina nás nešla ani do škol, máme náhodou tolik v kapse, že můžeme jít do divadla — a jsme pak obecenstvem! — V srdci nemáme nic, ale drtíme svou netečností a mlčením to nejkrásnější, co se u nás rodí na poli duševním, na němž jsme — cizinci!

A konečně náš národní cit. Je to velká, smutná lež, že cítíme dnes, že jsme Čechy! — Nejsme syny své země. Všechno, nač se podíváme, mluví proti tomu, — sluhové jsme, kam pohledneme! — Přemýšlejte o tom, než vyřknete nad těmito slovy svůj zdrcující soud! Sluhové jsme a nic víc! — u vlastních dveří, sluhové u svého krbu, v každém svém hnutí — a většina nás již i ve svém citu i ve svých myšlénkách. Porovnejte jen jedinou, ne nejlepší, ale zdravou dobu z české minulosti s tím, co jsme dnes! — A k nám že mluví česká minulost? — to je lež! — Dějiny Husitství a bojů Jiskry v Uhrách jsou nám pouhou professory obroušenou literou, a k nám má dnes promluvit Libuše a Bivoj, jenž pohubil litou saň, a snivá Tetka a moudrý Krok? — Směšno! — k nám tetelícím se před lokálkou denního listu, před — kohoutím pérem za kloboukem! — k nám, kteří nasyceni, zapomenuvše všeho, co jako národ nás trýzní, tupí, ponižuje a hanobí, přicházíme se do divadla pobavit! zasmát! nás má chytit za srdce ta kouzelná, báje plná velikost českých heroů! — K nám má zazvučet ten čistý, křišťálový, svatý pramen kastalský! Ne. — Co už nám má být svato, když v přítomnosti nejsme ničím, než naše minulost! — V čem už má býti více poesie, než v tom heroickém, zdravém a ve všem lidsky prostém světě našich dávných heroů? — Řeky dovedl jich Herakles, Oidipos, Ajas, jich Hekabé, jich Antigona až k šílenosti za srdce popadnouti, když byli na výši své vzdělanosti, kde také nevěřili už v každou bájku — ale Řekové byli národem cítícím svůj vzrůst z temna klínu země až ve svůj květ. — My jsme kmen odtržený od svého kořene a proto necítíme s ním, — my necítíme padnuvše, ani rosy, ani vláhy a tak usycháme, necítíce oživující sílu poesie a svých velkých vzpomínek. —

Jedno jest jisto: že před Zeyerem a Smetanou byl nám věk Libušin a Přemysla knihou zavřenou. A to jest divná shoda, že zároveň, bez vědomí jednoho o druhém, a jak byli si rozdílní ve způsobu svého tvoření, ta velká báje české minulosti posvětila dvě duše k vyslovení jich a sražení se v hmotné — teď nerozborné postavy z pouhé mlhy a z mátoh jednou dobou, ba chvíli tvořeny jsou „Vyšehrad“ a „Vltava“ Smetanovy a „Vyšehrad“ Zeyerův. Kde Smetana jej našel, Bůh to ví, — ve svém srdci českém, velkém, snivém, silném srdci — a Zeyer ve svém srdci, velkém, českém, lidském a ve večerními stíny a podzimními mlhami se šeřící hloubi doubrav a bukových českých lesů. Zeyer vskřísil pro nás, z pod prachu a uvadlých trav, z pod polí a rolí, po nichž teď chodí nevědom pastvec a oráč, celý ten svět naší báje velký a zapadlý, jak pokryly jej věky svou prstí. — ale nezapomenutím, neboť žije dnes jako mlhavá pověst v nás a v poslední poctivé české chatce, — jako mlha, jako sen, jako pověst. — Ale Smetana i Zeyer ten sen vyslovili a teď nezhyne, dokud jej neubijem sami. Historikové neřekli nám nic. Básník pověděl nám vše.

Rozumíme mu? — Ne. Smetanovi ne, ani Zeyerovi! Smetanův „Vyšehrad“ a „Libuše“ jsou posluchačům pouhou hudební symfonií neb operou, nic víc. Ta srdce chtěl bych dnes v Čechách znát, která procítila v tom širém, velebném, přírodě rovném proudu tonů tu všechnu

velikost a velebnost dávné české minulosti, a ty vítězné naděje Libušina proroctví. Ta srdce v Čechách chtěl bych znát, ať jsou dvě, tři, která procítila tu sílu, to sebevědomí, to vzepření se nátlaku každému, jež bouří v „Táboru", a ta srdce chtěl bych znát, — která v „Blaníku" poznala bouři a hněv a naději — divné, dnes nechápatelné síly, která dříve nebo později musí se vzepřít jako pára v přetopeném stroji a musí a musí roztříštit ty obruče, jež ji vážou, a říci: „Zde jsem pánem já!"

Smetanovi křivdili před šestnácti lety. Jeho „Dalibor", všem nejskvělejším v hudební literatuře rovné dílo — odsouzeno. Pamatuji se dnes na ten prázdný dům, na ty kritiky, na to chladné obecenstvo. A Smetanův „Dalibor" má dnes svůj den! A kdyby ho neměl dnes, vážilo by to tak málo, jako že nemá ho k vzrůstu zrno živné, jež stvořil Bůh a které rolník hodil do půdy, která nezorána. Kdybychom před šestnácti lety byli zastavili se tam, kde byli lidé té doby a jejich duševní hladina, nebyl by „Dalibor" dnes hrdostí tvůrčí síly českého ducha — ale my jsme pokročili! — a my půjdeme dále!

Zeyer jest dnes v českém světě to, co byl Smetana před šestnácti lety — „zneuznán" — neřeknu, to je slovo stačící malým duším — ale nepochopen! K čemu však by velcí básníci na světě byli? — Jdou před svou dobou! Jsou jejími učiteli a kde jiní tonou v tmách, září oni v dáli, jako majáky. Kdo slouží době své, dobře činí. Jest synem doby té. Kdo však přes ni hledí a kamenován jest, jest lidu svého prorokem. Zeyer jím jest a byť dnes „Divadelní správa" házela jeho kus do koše, a obecenstvo dnešní se ušklibalo, Zeyer dočká se svého dne. — To bude slavné vzkříšení!

J. V. Sládek.

Zprávy literarní. Práce Kvapilovy (svazek veršů „Zaváté stopy") a Jakubcovy (veršované povídky) vyjdou v „Salonní bibliotéce". — Jar. Vrchlický dokončil překlad „Osvobozeného Jerusaléma" od Torquata Tassa. Kniha bude se tisknout nákladem Lauermannovým. — Svatopluk Čech vydá u Topiče svoje „Humoresky a satyry". — Rouskův „Konfiteor" se tiskne v Šimáčkově „Kabinetní knihovně". Tamtéž vyjde svazek básní Mužikových „Polní kvítí". — Mužík chystá do tisku ještě padesát sonetů. — Jan Červenka vydá „Vojenské básně".

Knihy redakci „Lumíra" zaslané.

„Sny o štěstí." Erotické intermezzo z básní Jaroslava Vrchlického. Druhé vydání. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Různé zvuky." Verše Frant. S. Procházky. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Osvěta mládeže." Spisy pro českou mládež zvláště škol středních a vyšších škol dívčích. Pořádá Dr. Jan V. Novák. Svazek druhý obsahuje: „Z vesničky podkrkonošské." Povídka od V. Lužické. Nákladem knihkupectví Fr. A. Urbánka v Praze.

„Čechy." Dílu III. (Praha 31. až 32.) sešit 55. až 56. V Praze 1886. Nákladem knihtiskárny J. Otty.

„Pražské figurky." Rázové obrázky ze života od Ignáce Herrmanna. Díl druhý obsahuje: „Pan Melichar." Obrázek z „tiché" pražské domácnosti. Nákladem knihtiskárny Frant. Šimáčka v Praze.

„Písmo svaté Starého a Nového zákona. Vydání pro katolíky s úplným schváleným textem." Přehlížejí P. Václ. Štule a Dr. theol. Ant. Lenz. Illustroval Gust. Doré. Sešit 21., 22. a 23. Nákladem knihtiskárny J. Otty.

„Bibliotéka paedagogická." Sbírka spisův pro učitele, pěstouny, rodiče a pro vzdělavatele lidu vůbec. Svazek CXIII. obsahuje: „Osnova a postup vyučování dle zásad J. A. Komenského." Napsal Jos. Letošník. Nákladem knihkupectví Fr. A. Urbánka v Praze.

„Sborník historický." Vydává a rediguje Dr. Ant. Rezek. Ročníku čtvrtého svazek pátý. V Praze 1885. Nákladem knihtiskárny J. Otty.

„Bídníci." Román. Sepsal Viktor Hugo. Z francouzského přeložil V. Vávra-Haštalský. Sešit 27. a 28. (Druhé vydání.) Nákladem knihkupectví I. L. Kobra v Praze.

„Česko-německý slovník zvláště grammaticko-fraseologický." Sestavil František Kott. (Dílu V. sešit 16.) Nákladem knihtiskárny Františka Šimáčka v Praze.

„Výbor cizojazyčných děl básnických." Redaktor Lad. Arietto. III. François Coppée: „Z malého světa." Nákladem knihtiskárny Jos. R. Vilímka v Praze.

„Tomáš Pešina z Čechorodu." Životopisná studie, již napsal V. V. Zelený. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Slovanský Sborník" statí z oboru národopisu, kulturní historie a dějin literarního i společenského života." Redaktor Edvard Jelínek. Ročníku šestého sešit první. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Mladý český pianista." Sbírka velmi lehkých skladeb pro piano na dvě ruce. Pořádá Jindř. z Kaanů. Číslo první obsahuje: „Večerní modlitba malé Mařenky." „Hop, hop, hop, koníčku!" Od M. Angra. Nákladem knihkupectví Fr. A. Urbánka v Praze.

Nikolaův „Dějepis český v obrazích" pro mládež českoslovanskou. Čtvrté, rozmnožené vydání. Upravil Fr. A. Zeman. Nákladem knihkupectví Fr. A. Urbánka v Praze.

„Dějepis všeobecný." Pořádá Dr. Jos. Emler. Oddíl I. „Dějiny středověké." Od konce století pátého až do konce století patnáctého. Sepsal prof. Fr. Šembera. Sešit 21. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Z našich a cizích vlastí. Illustrovaná bibliotéka novel a cestopisů." Dr. Fr. Sláma: Vlastenecké putování po Slezsku. (Dok.) a Ferd. Schulz: „Šlechtické novelly." Sešit 61. a 62. (Řady III. číslo 19. a 20.) Nákladem knihtiskárny J. Otty.

„Sbírka přednášek a rozprav." Pořádají Jaroslav Goll a Otakar Hostinský. Serie 3. číslo 5. obsahuje: „Petr Parléř a mistři gmündští." Napsal Dr. Karel Chytil. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

Listárna administrace.

Čísla poštou nedošlá nahražujeme bezplatně pouze, reklamují li se do dne vyjití čísla nového. Jednotlivá čísla „Lumíra" stojí 20 kr. s dopravou poštovní. — „Akademický spolek ve Vídni": Čísla 13, 14., 15., 16. z roku 1885, obsahující „Paní Mincmistrovou" od Lad. Stroupežnického, jsou rozebrána. — „Čtenářská beseda v Litoměřicích": Na dotaz odpovídáme, že předplatné do 6. t. m. nedošlo.

Na pomník Václ. Beneše Třebízského zaslal naší redakci pan professor a spisovatel Alois Jirásek v Litomyšli 5 zl. Celkem obdrželi jsme 10 zl.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček."

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9 nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XV. 20. února 1887. ČÍSLO 6.

Panstvo se nudí.

Zámecká novelka od *Karla Škáby*.

Památce A. V. Šmilovského.

I.

Paprsek odpoledního slunce prolétl oknem vysokého parterru, neseslaben takořka mlhavou tkaninou záclony, a vyhnuv se nebezpečnější překážce, kterou v cestu mu kladlo plané víno zvědavě do komnaty nakukující, hravě poskočil po parketové podlaze, a pohráv si dosyta na šarlatových bordurách pohovky, zvolna ploužil se po protější stěně komnaty, aby tím déle utkvěl na dvou olejových podobiznách, v černých, jemně řezaných rámcích zavěšených. Z tmavého pozadí malby živě vystupoval obraz paní hraběnky Zedvicové, v bělostném rouše nevěstině; milounká ta tvářinka, na níž libě se snoubil přirozený půvab mladosti s ladnými vděky krásy; výrazné, smavé oko, nosík se zarůžovělými chřípěmi, s koketností vyptající se nad malinovými rtíky, a oblá bradička se svůdným důlkem uprostřed, vše v ladné harmonii s pravidelnými rysy obličeje, a se štíhlým poprsím, upjatým ve vysokém živůtku. Vysoký účes bohatého, hustého vlasu, jenž třpytivým jíním pudru posypán, zvláštního rázu dodával té svěží tvářince, doplňoval zdoben zeleným vínkem myrtovým úpravu nevěstinu.

Na takou nevěstu hrdým mohl býti hrabě Zedvic, jehož podobizna, ač-li jí nepřilichotil poněkud idealisující štětec malířův, představující jej jako švarného majora císařské jízdy v těsně upjatém kabátci dekorovaném několika záslužnými kříži a medaillemi; představovala jej jako muže v květu let, jak se říkává, kdy však ve skutečnosti vlas i vous silně šedinami prokvetá, a pohyblivé vrásky na obličeji stávají se hlubšími a nesmazatelnými. Než i tak, nechť malíř jej poněkud idealisoval čili nic, byl-li vzat náležitý zřetel na mužnou tvář zdobenou mocným knírem pod ostrým orličím nosem, na výrazné oko, prozrazující železný charakter majitelův, na postavu pružnou, souměrně klenutou hruď, neschnutou ani tíží let, ani namáhavým životem táborovým, mohl hrabě býti právem považován za neodolatelného vítěze jak na krvavém poli válečném, tak neméně i v ohni, jejž rozdmychuje čtveračivý bůh milek.

Podrobiv svému úsudku tyto obrazy, hlavní zajisté ozdobu komnaty, další nastoupil paprsek pouť po stěně, přesmykl se přes mramorový krb, ozdobený bohatými arabeskami, a seznav na skvostných alabastrových hodinách, jež stály ve společnosti dvou čínských váz, že nemnoho ještě chvil mu vyměřeno ku prohlídce, nevěnoval ani dostatečné pozornosti v gothickém stylu zhotovenému nábytku, natož filigránským tětěrkám a figurkám, jež tísnily se ve skleněné skříni uprostřed stříbrných pohárů, mís a příborů, v sousedství míšeňského a sevreského porcelánu.

Ale cíle, po němž toužil, dosáhnouti nebylo mu popřáno. Přímým toliko směrem mohl jas svůj vrhati do nitra komnaty, a nyní v dráhu tu vkročila mu v okně ratolístka bujnými, širokými listy takřka obsypaná, kterou vlaštovice v rychlém letu z laťoví vysmekla.

A přece nevelkou dráhu bylo mu vykonati, aby posouditi mohl, jak dalece srovnává se podobizna paní hraběnky na stěně zavěšená s originálem jejím, která není již více nevěstou, ale šťastnou matkou dvou malých audilků: Arthura a komtessy Melanie.

Za stolem, na němž vedle rozevřené kasety na psací potřeby list ležel s hraběcí korunou již zapečetěný, dlela v lenošce spočívajíc paní hraběnka. Že malíř na podobizně nelichotil jejím půvabům, ne-li nekřivdil, na první pohled každý by seznal, ačkoliv od oné doby, kdy s náležitou reverencí umístěn obraz z malířské dílny na nynější své místo, uplynulo celých šest let.

Šest let, lhůta k vyslovení přespříliš krátká, ale stop po sobě zanechá k nevyslovení. Ale paní hraběnce jen ku prospěchu byla. Mladistvá svěžest pleti ovšem ustoupiti musila plnějšímu ruměnci na okrouhlejších lících, ale co ostatních změn te týče, tyť sloužily jen k zvýšení půvabů mladé hraběnky. Štíhlá, takořka etherická postava nevěstina oproti plasticky plným formám hraběnky provdané sváděla bezděky pozorovatele ku sporu, však těžce rozhodnutelnému po právu a spravedlnosti, která z nich zasloužila by jablka Paridova.

Skráň měla opřenu o útlou ručku, jejíž aksamitová bělost protkána byla modravými žilkami, a velké černé oko s klidem, však bez zvláštního zájmu zíralo oknem do neurčita.

Rozsáhlý zámecký park s alejemi skutečně panských stromů, vlaských ořechů, vypínajících bujné koruny do výše skoro závratné, s hustými skupinami křovin a stromoví v různé obrazce uměleckými nůžkami zahradníka upravené, jejichž šťavnatou zelení prokmitovaly mramorové údy allegorických skupení a soch mythologických se šelestícími vodojemy, nebyl nikterak s to, aby upoutal na sebe zrak hraběnčin Ano i malebná vyhlídka na krajinu vroubenou na obzoru mírnými vlnami pohoří černými lesy porostlého, jejímž středem rychlým letem spěchala říčka se starým, sešlým mlýnem, na svěží zelené lány luk a polí, na nichž místy kvetoucí řepka blýštila se ve slunci jako zlato, na roztroušené vísky, skrývající se v zeleni sadů, pozbyla dnes pro paní hraběnku veškerého svého půvabu, který ji a její hosty přiměl vždy k obdivu netlumenému.

Černé, hluboké její oko jen stále do prázdna se dívalo, a bývalý jeho lesk jakoby byl mlhou obestřen.

Za to hlavinkou její proudily se myšlénky nepříliš příjemné, že i sledy jejich daly se vyčísti na zakaboněném čílku, na onom čílku, jemuž galantní baron Korb z Weidenheimu, častější host na zámku, dvornou poklonu učinil, že jest jak z bronšeného skla křišťálového, v kterémž jako v zrcadle vlastní myšlénky hraběnčiny se shlížejí.

Churavěla, těžce churavěla paní hraběnka, tím tížeji, že na skvělém zevnějšku ani toho nejmenšího stínu jakési choroby nedalo se pozorovati, která na duši její hryzla. Byla to choroba vnitřní, ale léky proti chorobě, jichž na radu svých přátel použila, osvědčily se ouplně bezúčelnými, ač-li ještě nedosáhly účelu právě opačného.

Tchyně její, stará hraběnka Zedvicová, dáma vznešených mravů a zkušenosti nade vši pochybnost povznešené, která zbytek svých vdovských let trávila v drahém pro ni nade vše jiné pozemské věci zátiší poblíže ženského kláštera, jehož patronkou a štědrou dobroditelkou byla, když stěžovala si jí v důvěrné chvíli, odporučovala jí, aby v úplném odevzdání se do vůle boží očekávala svého uzdravení. A v neunavné péči zahrnula ji spoustou knih náboženských, pod jejichž tíhou posvátného obsahu až na mysli klesala ubohá oběť tchyniny péče.

Užívajíc toho léku jen z úcty ku zbožné své tchyni, pokud snésti možno bylo, nemohla k ničemu jinému odhodlati se, nežli k rozkazu, aby spousta knih o Krista následování, jeho božském srdci, o útěše zarmoucených, a jak ještě jmenovaly se ty odporučené léky ve skvostných vazbách se zlatou ořízkou a drahocennými sponami, odstěhována byla z hraběnčiny komnaty do vysokých, světlých síní hraběcí knihovny.

Snad staré hraběnce, pro niž svět již ničím jiným nebyl než pouhým slovem, jejíhož života již blížila se neodkladná noc, jež zřela všecky své účty s tímto životem vyrovnány, mohly knihy celou duši vyplniti, ale, aby snaše vynahradily ouplně, po čem srdce mladé dychtí a prahne, té moci v sobě neměly nikterak.

Hraběnka nepochopovala samu sebe.

Co chybělo jí? Byla choti muže, na jehož charakteru ani stín hany nespočíval, který třeba ne zcela mlád, přece posud v onom stáří, kdy dovede celým zjevem svým vzbuditi v prsou vřelý cit; byla šťastnou matkou dvou roztomilých andílků: šestiletého Arthura a pětileté komtessy Melanie, dítek spanilých jak jara květ, které v srdcích její přítelkyň cit závisti dovedly vzbuditi. Byla chotěm svým milována, ne-li zbožňována, a jasným sluníčkem byla její milá líc dětem, které žily s ní, s ní se veselily a truchlily, když stín smutku rozhostil se na jasném jejím čele.

Rozhovořil-li se některý člen hraběcího služebnictva o její kráse, dobrotě a laskavosti srdce, nevěděl ani kdy v chvalořeči ustati, a posluchačů horlivých nikdy nescházelo. Říkává se, že štěstí není bez závistníka, krása bez tupitele, dobrota bez posměváčka, ale hraběnka těch nepřátel neměla.

I lid poddaný, jemuž láska panská stala se příslovím, a který ku každému jednání pánů svých staví se nedůvěřivým, byť i ku jeho prospěchu vše to směřovalo, jinak jí nenazýval než: naše dobrá paní.

Čeho mohla si ještě více přáti?

A přec v posledním čase naplnila duši její jakás prázdnota, která jako věčný stín zavěšovala se ke každému kroku jejímu. Pronásledovala ji všude, kam se jen hnula; ani v kruhu rodinném neušetřila jí svou protivnou návštěvou, ztrpčovala jí každý šťastný požitek rodinného štěstí. Sdílnost manželova a žádost po sdílnosti s její strany, jeho něžná, láskyplná slova naplňovala ji nevrlostí a vnitřním odporem, ano i uprostřed laskavých dětí, mezi jejich veselým švitořením nedovedla potlačiti jakousi duševní únavu.

Vše jí tísnilo, dusilo jako okovy, jichž marně usilujeme se sprostiti. Tak často nutkalo ji cos v kruhu rodinném, aby zalkala nad stavem, který byl jí téměř k nesnesení, ale jen péče, aby své miláčky nepoděsila, potlačila ten výkřik v hrdle.

Jakási apathie, jak aspoň jí se zdálo, ničím nepodmíněná, proti všemu se jí zmocňovala. Procházky ořechovou alejí v podvečer, když poslední paprsky slunce zlatily vrcholy majestátních stromů, když osvěžující větřík šoumaje a ševele v haluzích stromů, zanášel z okolních vesniček jedva slyšitelné, ale tím dojímavější klekání, tyto procházky s rodinou ztrávené, jindy jí tak drahé, že velmi toho želela, když nepohoda neb hosté odňali jí tuto potěchu — pozbývaly pro ni nyní půvabu veškerého.

I tu skokem uprostřed veselí vrhla se na ni ta prázdnota jako dravá zvěř a dusila ji. A nikde, nikde před příšerou onou útulku, nikde proti ní ochrany! Nechť ve vířivém ševelu společnosti pod planoucími světly lustrů, uprostřed lesku a nádhery toilett, mezi blyskotkami všeho druhu a lesklými třásněmi dlela, nechť za jasných, lunných nocí, kdy i příšera ta spánku klidného jí popřát nechtěla, seděla na krytém pavlanu zámku do parku vedoucím, obklopena všemi půvaby a kouzly měsíčné noci — vždy k svému právu hlásila se, a neúprosně žádala svou daň: spokojenost srdce jejího.

A brzy k této prázdnotě přidružila se trýzeň nová, touha, která znenáhla vzrůstala v touhu šílenou po citu, nechť si na jakémkoli poli, jen kdyby zapudil tu prázdnotu a oživil to její mladé, ale již chladnoucí srdce.

Cit, cit, jen cit!

Nechť si radost, nechť si žal! Jen cit! Jakou úlevu poskytovalo by jí, kdyby zaplakati, jen zaplakati si mohla ze srdce.

Již asi tušila, co příčinou jest této duševní její choroby. Přílišné přesycení štěstím, jež sypalo jí stále jen samé květy v cestu. Již zakusila všeho, čeho šťastný smrtelník jen přáti si může — nyní nezbývá jí nic jiného než prázdná číš, z níž veškeren obsah slasti vypila do dna.

Ó jak vymstilo se jí dokonale štěstí pro jiného vrtkavé, jí ale právě svou stálostí dohánějící až k zoufání . . .

Nuda, strašná choroba, zaťala jí do srdce své ostré spáry a drásala ji do krvava. Nuda!

Proč právě vyvolí si za oběť svou jen ty, kteří miláčky jsou štěstěny? Ó jak často záviděla na projížďkách svých, když v žírných nivách v klopotném spěchu a práci zřela své poddané, jak veseli se a těší ze skrovné odměny za píli a namáhavou práci, jimiž země se jim odvděčuje! Proč jí tak dávno neklepalo srdce, proč jí nepřán záchvěv nitra, jenž pudil děvčata v úpalu dne a na panské práci k veselému zpěvu jak v podnebesí jásot skřivánčí?

Pozorovala ten ubídněný lid v jeho životě, ve všech jeho potřebách, radostech a svízelích, a výsledek pozorování toho: že politovala sebe samu.

Za otcem v poli pracujícím přinesla žena s dítětem na rukou oběd. Oběd, měla-li se ta skyva chleba se sýrem a vodou obědem nazvati. Ve stínu štěpu usedli si na holé zemi a společně poobědvali spokojeně. A jak šťastnou ta malá rodina byla, když muž i žena závodili v laškování se svým robátkem!

Jak záviděla jim! Jak ráda směnila by s osudem jejich svůj lesklý osud — ale i s leskem duševní bídy! K vědomí vlastní bídy, když přistoupí i vědomí, za jak šťastné nás jiní považují a snad i nám závidějí — toť věru hodno trpkého, věru trpkého úsměvu.

Jindy zas přítomna byla pohřbu dítěte na vesnickém hřbitově: slyšela pláč pronikavý, srdce rozrývající, jenž jindy by podráždil panské čivy k nelítostné migreně — ale srdcem jí proniklo přání — výkřik: „Jen tak zaplakat, kdybych si mohla!“

Pláč závidět — věru osud nehodný závidění.

Jiný lék proti té hrozné chorobě, jejž tak často slyšela z úst svých důvěrnějších přítelkyň, poskytl jí dosti látky k přemýšlení, zda skutečně jest pravdou, o čemž ji tak horlivě snažily se ubezpečovati, že i ony často, žel tak přečasto trpí tím zlem.

Sotva projevila choti svému přání, a za nedlouho zámek jindy opuštěný oživl ruchem až k ohlušení: vysokým podjezdem zámku vjížděly vozy panských sousedů, dám i pánů; panské lesy rozléhaly se blaholem mysliveckých rohů, ržáním koní, štěkotem smeček psů. Vysoké sály prvého poschodí, v nichž ve šumivém reji, v lichotných poklonách a v líbezných melodiích hudby doufala utlumiti hraběnka vnitřní onen hlas nespokojenosti, ozářenými svými vysokými okny hlásaly daleko v temnou noc, jak šťastní tu dlí lidé uvnitř.

Ale vše to zanechalo ve vnitru jejím opět prázdnotu, a pouhá vzpomínka na všecken ten ryk, na rozmluvy duchaprázdné (jak se jí nyní zdály), na noci probdělé, na sny, jež děsil motiv z hudby ustavičně, neustále ji pronásledující, znechutily jí nadobro další pokusy o uzdravení tímto způsobem.

Raději nuda ať hryže ji o samotě, než v bídě ještě ukazovati hostem jasnou, spokojenou líc, vylhávati na rty úsměv a k tomu stále ještě trpěti.

To vše zmítalo se v různém neladu v hlavince nebohé trpitelky, to stalo se i obsahem psaní přítelkyni napsaného drobným krásným písmem malounké ručky hraběnčiny.

Pevným písmem vylíčovala jí, co trpěla, co trpí a čeho hrozí se v době nejbližší, kdy úpal léta zavládne, zbaví nivy osvěžující zeleni, upoutá ji před žhavými paprsky slunce pod stinná místa zámku, aniž by ale úplně těm dotěravcům uprchnouti mohla, kdy snad zase nucena bude s líbezným úsměvem na líci vítati nesčetné hosty, kteří k honům v nejbližší době na zámek zavítají, účastniti se jejich zábav a radovánek, které jen její nepokoj duševní k vyššímu stupni připraví.

Oh, té parné doby!

A v doušce ve svém psaní, týmž krásným, pevným písmem dovolovala se ptáti, zda konečně podařilo se jejímu domu pro Arthura a Melanii získati tu vynikající sílu v umění vychovavatelském, onoho muže, jehož jméno v šlechtické společnosti zvučný má ráz, který i jí, hraběnčinu přítelkyni, jak svými způsoby a uhlazeností, tak i svým věděním, hlubokým a rozsáhlým, okouzliti dovedl, že troufala si k ní vysloviti pevnou naději, on že stane se hojícím balšámem proti její dlouhé chvíli.

I to podotkla, že netrpěliva jest a dychtí po seznání onoho učeného muže.

To bylo obsahem onoho listu, nad nímž nyní se zamyslila, prve než jej svěřila rukám komorníkovým.

Při psaní listu toho těšila se na příchod učeného vychovatele, o němž zmínku učinila na samém konci listu, v doušce, ač on sám vlastně byl jeho příčinou, a pevně přesvědčena byla, že konečně ve společnosti tak duchaplného muže zbavena bude své trýzně: nudy.

Ale nyní musila se své lehkověrnosti usmáti.

Jak mohla jen, byť jen v myšlénkách, tak bláhovou býti a věřiti, že by vychovatel, bezejmenný, z prosté krve, ji, hraběnku vychovanou předními jmény učeného světa, obklopenou všemožným pohodlím a nádherou, pobaviti mohl a tím zbavil ji nudy, což nepodařilo se jiným daleko více nad něho vynikajícím. Sama až horšila se na sebe, že tak bláhovou mohla býti.

Tak by se měla snížiti?

A pod dojmem této poslední reflexe uchopila ručkou list, a hraběcímu erbu hrozilo nebezpečí, že vlastní rukou majitelky ve dvé bude roztržen.

Ale myšlénka nová, která dříve než rozsudek nad listem byl vykonán, kmitla jí hlavou, zamezila hrozící ničivou práci něžných prstíků.

Osoba, která přes všechen odpor hraběnčin nyní proti ní vzbuzený již tak zajímavou dovedla se učiniti, že hraběnka apathická ke všemu k vůli ní list dopsala, jí v myšlénkách se zabývala, jest podle úsudku hraběnčiných přátel, o jichž rozhodnutí pochybovati bylo by prohřešením proti slušnému mravu, ale i skutečným ublížením dotčeným vznešeným osobám, učencem na slovo vzatým, i ušlechtilým mravem vynikající, že pro její dítky, které dorůstají a pevnější ruky k vedení vyžadují než jakou jest slabá ruka matčina: toho muže vychovatelem získati, bude zajisté s velikým prospěchem.

*

Sám hrabě souhlasil s ní, když rozhovořili se kdysi o budoucnosti svých miláčků, a ponechal jejímu osvědčenému vkusu, aby sama rozhodovala ve volbě příštího vychovatele. A nyní má příležitost takou par excellence!

Rozhodnuto!

Pryč tedy, myšlénko, hledati v něm messiáše od dlouhé chvíle, on bude jen vychovatelem jejích dítek!...

Hedvábná šňůra zatažena lehce její rukou rozezvučela zvoncem, a přiměla starého Josefa, komorníka hraběcího, že z předsíně přes všecky známky blížícího se stáří, jako věnečku šedin kol rozsáhlé lysiny na temeni hlavy, vrasčité čelo atd., jako vítr přikvapil a s uctivostí čekal na rozkaz své paní.

Podala mu psaní.

„Josefe, toto psaní odnes. Je pan hrabě doma?"

„Mešká v zahradě, milosti!"

„Že dávám jej prosit, nemohl-li by mi věnovat chvilenku svého času."

Kynutí rukou, hluboká úklona, a za chvíli vnikal sem na kobercích tlumený šelest Josefových kročejův...

(Pokračování.)

Vichřice.

Ze starých ballad. Od *Fr. Táborského.*

Letí vrány, černé vrány,
nad ztichlými lesy, lány,
od hor těžkým chvatem plují,
chechtají se, pokrakují.

Hory černé jakby zbledly,
do korun si větry sedly,
vystrkují plaše hlavy —
hle, teď vběhly do doubravy.

A les nízký hledí k nebi,
choulí se a krčí, děsí,
jakby větřil hrůzu kdesi —
a ty vrány jen se šklebí.

Za nimi — hle, lidé dobří,
vyletěl vám havran obří,
rozpjal křídla — nebe tmí se,
zem jak kvočna čepýří se
pokřikujíc „Dravec blízký!"
na kuřátka — drobné vísky.
Hle, jak blázen vichor letí,
s cesty smetá prach a smetí,
před panstvem jak padá, trne!
A to panstvo! Toť se hrne
celé peklo v divém trysku
vyfukujíc mraky písku.
Lesy dříve nepohnuty
shýbají se jako pruty,
haluze jak nahé ruce
vzpírají se v kruté muce,
ano vůkol vše se kácí,
dub jak klásek hlavu ztrácí.
A v to havran z rudých zraků
vrhá smečku žhavých draků,
hle, tu strom — tam víska hoří
jako koráb v temném moři.

Letí havran, roste letem,
letí, letí, stále vzrůstá,
už jak noc je dravoňstá —
pláč proniká siným světem,
modlitby a zvonů znění:
co za boží dopuštění!

Žlutou skalou podepřena,
obroubena modrým borem,
křovím hustým zašeřena
chaloupka se vetchá krčí,
vlaštovčí jak hnízdo trčí
přilepené pode krovem.
Plakala by chudák skorem,
nemukne však ani slovem.
Jenom komín beranici
přišoupl si trochu k líci.

Divná jizba. Všechno přede:
matka přede, dcera přede,
i ten kocour zimomřivý,
žlutooký, černohřivý
v klubko schoulen s kamen přede.
Naklonivši dcera hlavu,
kolovrátkem točíc nohou,
divokou tu slyší vřavu,
jak dnes řádí pod oblohou.
Bledla náhle a jak přede,
tahá nitky, nohou točí,
vyhrkly jí slzy z očí,
polily hned líce bledé,
promokřily vlákna lněná —
avšak dál jen u kolena
kolovrátek vrčí, vrčí,
div si struny nevyvrčí.

‚Cos tak, dcero, zasmušilá?
Slza tuším len ti smáčí?'

„Nejsem smutna, matko milá,
mokřím len si, by byl hladší."

A kol chýžky hlasem rváče
huláká to a zas pláče,
tu to kleje, onde stená
jako dítě, jako žena.

Ale dcera zticha, zticha
z hluboka jen kradmo vzdychá,
utřela si líce svadlé,
popravila vlasy spadlé,

rozhledla se kalným okem
a zas točí, až jen skokem
kolovrátek vrčí, vrčí,
div se struny nevyvrčí.

‚Aj, tys náhle jako stěna!‘

„Udeřilo, matko, venku —
lekla jsem se, přeželmala.“

‚Povstaň, dcero! Ve přístěnku
hromnička je posvěcena,
by tě bouřka nelekala.‘

Rozžehla. V tom rána děsná
projela ta mračna těsná
s praskotem a hromným rázem —
zachvěla se těla mrazem.
A slyš, jak to ve komíně
hučí, duní, úpí v pláči,
teď i dvéře od předsíně
divoký už vichor páčí.

Vyskočila dcera bledá,
k hlavě bílou ruku zvedá.

‚Co to, dcero, ve tvém skoku?
Co ti, probůh, šílí v oku?‘

„Bolest, matko, od půl roku,
cos vyhnala Tomše z domu,
kdy jsme byli blízci tomu,
abychom jak s vůní kvítí
mohli spolu věrně žíti
Tys však, matko, překazila,
tys nám strůmek přerazila,
místo jahod pod kapradí
vsadilas nám doupě hadí.
Neslyšíš, kdo venku volá,
jemuž nikdo neodolá?
Volá tě hlas boží kletby,
ó, to plod je tvojí setby!
Neslyšíš, jak zaťukalo
a bolestně zaplakalo?
Pusť mne, matko — !“

S bledou skrání
ven vyběhla, matka za ní.
Stanula až za chalupou,
před modravou borů tlupou.
A jak hledí — v němé muce
zalomila bílé ruce.
Blesk odhalil černé rysy,
že tam Tomeš bezduch visí.

A než přišla stará máti,
ustala hruď dceři hráti,
a než klekla k mrtvé hlavě
zaplakavši usedavě,
zarachotil oheň rázem —
matka padla do mdlob na zem.

Vzplápolaly štíhlé bory,
ozářily černé hory.

Vyletěly černé vrány,
zakrákaly polekány,
zobáky jak ostré hřeby.
Z dálky už jen bouře hučí,
duní, brumlá, hýká, bručí —
zjevily se hvězdy v nebi.

— — — — — — —

Pochovala matička je
vedle sebe na kraj háje,
před chaloupku na pahorek.
Ve hrob Tomši — mladý borek,
ve hrob dceři — štíhlou jedli
zasadila, by tam sedli
zpěvní ptáci-uspávači,
kolébali v sen je sladší.
Sama večer při zatmění
chodí prosit odpuštění.
Zachvěly se při tom slově,
rozplakaly strůmky v rově
a tou prosbou a tím vzdechem
obrůstaly hebkým mechem
„„Matičko ach, sestaralá,
že jste nás tak pochovala
srdcem k srdci vedle sebe,
odplať vám to dobré nebe!““

Uslyševši řeč tu milou
pod borkem a štíhlou jedlí,
vypustila duši bílou.
Holoubci ji sněžní zvedli
na hvězdnatou, zlatou dálku.
Na šedou se tělo skalku
poznenáhla proměnilo,
že když tvrdo srdce bylo.
Ze skalky však čisté vody
křišťálový vytrysk' pramen,
a kolkolem od jahody
začervenal šedý kámen,
a tu kapraď, osladiči
zazelenaly se s mechem,
prahly touhou, tichým vzdechem
po písni ach, po slavíčí.

Rostou strůmky, rostou výše,
rostou k slunci ponad zemí,
pronikly se haluzemi
nad skalkou, jež pláče tiše.

Přilétuje vůní stero,
z hor a lučin na tisíce,
přilétuje zezulice
s večera a v ranní šero,
zakukává, zaplakává
od radosti nevýslovné,
kterou v hrobě s matkou děti

padají si do objetí,
a již není v světě rovné.

Zezulka a slavík tuto
v jarním, letním pějí vzduše.
Milující vonné duše
naslouchají slavičímu.

a kukání zezulčímu
mateřská ta teskná srdce.

Šeptá to tu — sama vůně,
zpívá, touží, nyje, strůně,
blankyt klene se tak čisto —
„koutkem lásky“ zvou to místo.

Plavecké povídky.

Z dalmatských vzpomínek *Jos. D. Konráda.*

(Pokračování.)

I. Dukát.

Vypravuje Stojan Stojanović.

Kdyby nás byl náš trest stihl přede dvěma měsíci, nezačínal by prvou povídku nikdo jiný nežli můj tichý předchůdce Ivan Carić, bývalý kormidelník „Violy“. Chudák! Škoda, že se nedočkal našeho společného pokání! Škoda nebo dobře! Už měsíc dříme nekonečný sen pod černou prstí v nekřesťanské Smyrně. Však i ta jest mu zajisté lehka, uvolnila mnohému břemenu, které tísnilo a mořilo jeho zasmušilé srdce. Vidte, bratři, byl to tichý a smutný pohřeb. Všickni jste Carićc upřímně litovali, ale kdybyste byli znali kus jeho mladého života, opravdu oči vaše byly by se zarosily při tom posledním rozloučení s věrným druhem hojnějšími slzami. Divili jste se tenkráte, proč po několik dní zrak můj nevycházel ze slzavé mlhy. Povím vám to dnes, kdy už jeho ruka třesoucí se stářím nepřilehne na moje ústa.

Domnívali jste se všickni, že Ivan Carić byl nejméně o deset let starší nežli já; ale nebylo tomu tak. Já už jako malé klouče jsem se proháněl po břehu mořském, když on teprve zaplakal v dětských plenkách. Byl o pět neb šest let mladší mne. Byli jsme rodáci z jedné vesnice nedaleko Šibenika. Učíval jsem ho hledati lesklých lasturek na písčitém pobřeží a pod mým vedením hošík dopouštěl se prvních krádeží hroznů na sousedních vinicích. Věčná škoda těch mladých, krásných, ba krásných dětských časův! Rozešli jsme se, když mi bylo třináct let a když už bylo mi dobývati si vlastního chleba jako malému plavčíku na obchodním korábu.

Teprve asi po osmnácti nebo po dvaceti letech opět jsme se shledali. Osud svedl služby naše na jednu loď. Ivan Carić byl tehdy jarým mladým mužem, jehož paže překypovaly silou i zdravím a oči štěstím. Jaro blaženého života objímalo ho celýma rukama, a on plesal. Tehdy právě se oženil. Byl jsem mu na svatbě svědkem. Ach, jak sličná byla jeho žínka Francika, mladistvá dcerka rybáře Matije Pavlovčiće!

V jejích bílých loktech můj druh prosnil čtrnáctidenní ráj v Šibeniku, kdež tehdy skládali jsme zboží z Terstu a nakládali nové zásoby k další plavbě. Pamatuji se, jakoby to bylo dnes, když před odplutím s ní se loučil. Usmíval se na ni svýma tklivýma, vlhkýma očima, a ona plakala usedavě. Litoval jsem jich upřímně věda, že bude nejméně dva měsíce trvati, nežli opět si padnou do roztoužených náručí — —.

Francika zůstala v Šibeniku se svým starým, sešlým otcem. Nevím, co dělo se tenkráte v jejím mladém srdci, v té opuštěné duši. Nevím, byli jsme daleko od jejího domova, a v duších ženských těžko čísti i tehdy, pátráme-li tváří tvář v očích — —.

Eh — dověděl jsem se později. Asi měsíc po našem odplutí válečná loď přibyla na svém cvičení do Šibenika. Hejno mladých důstojníkův a námořníků ve svém hladkém kroji zaplavilo hlučně Šibenické přístaviště. Francika, která každodenně chodila po nábřeží, pohlížejíc na modrojasnou rovinu jaderskou, jakoby hledala stopy, po níž koráb náš s námi se odplavil, padla jednomu lesklému poručíkovi do chtivých očí. Víte, jak svůdná tenata ti mladí páni umějí nalíčiti nezkušeným ženským hlavám. Také Francika, půvabná Francika Carićova šlápla na ně a — chytila se. Ubohá, nešťastná žínka! Muž její Ivan zmíral po ní na našem korábu nedočkavostí i touhou, a ona zneenáhla myšlénky své od něho uchylovala a zapomínala — — —.

Jednou po polednách, když starý otec Matija Pavlovčić hrál si se svými sítěmi u moře za městem, mladá žínka spatřila před domkem obcházeti slídivého důstojníka a nezavřela před ním dveří — — —. Když staroch se vracel domů, zahledl, jak důstojník kvapil spěšně od rodinného jeho prahu; překvapen vstoupil do vnitř a spatřil svou dcerku všecku rozechvělou s planoucíma zrakoma a s rozžhavenou tváří, držíci v ruce lesklý dukát — — —.

Na smrt zbledlý a sklíčen pozvedl proti žínce slabou ruku a vztyčil sivou hlavu. Ale ruka hned mu opět klesla k boku, stařec vzdychl a vyběhl z domu hledat důstojníka. Nenalezl ho, jeho strhaný, mdlý zrak marně pátral po množství stejných čapek a kabátcův —. Toho dne nevrátil se již pod svou střechu.

K ránu, nedlouho před svěží jitřní zorou podivná, překvapující zvěst mocně zalomcovala spícím Šibenikem. V přístavu před městem válečná loď stála v plamenech — — —.

Zkoumali a pátrali všemožně, jak asi požár vznikl, ale hledání jejich spokojiti se musilo toliko rozličnými domněnkami. Jenom starý Matija Pavlovčić jistě věděl — Francika, Ivan Carić a já později jsme příčinu ohně tušili — — —.

Většina nás jest ženata a dobře víme, s jakými city mladý muž odvádí ženu od oltářních stupňův. Ale nikdo z nás zajisté neprahl žíznivěji po ženiných rtech a po jejím objetí, jako můj přítel Ivan Carić, když jsme se vraceli po několikanedělní plavbě opět do Šibenika. Nedočkavýma očima pronikal už na mnoho mil zamodralou mlhavou dálku, když koráb náš opustil Splet a zahnul

se podle ostrůvku Drvenika směrem k městu, kde mladá žinka ostříhati měla Carićův rodinný krb —.

Bylo právě poledne, když naše loď spouštěla ve přístavě Šibenickém s rachotem svoji těžkou kotvu. Ach ano, krásné poledne podzimní asi právě v těch dnech, jako nyní. Moře bylo ticho a modré, čisté vody jeho hluboko průzračny. Ani sebe lehči větérek lesklé hladiny nerozčeřil. Vše vůkol hrálo i usmívalo se. Šibenik, ozářený jasným poledním sluncem, zdál se nám mnohem krásnější a útulnější nežli kdy jindy. Všechno okolí jeho bylo tak milo a příjemno jako milostná báchorka. Před městem nad zažloutlou skalou hromádka mladých lidí sbírala na sadech se šedých popelavých oliv dozrálé plody. Žertovali a smáli se při tom plným bezstarostným hrdlem. Po nábřeži a v ulicích Šibenických přebíhali rychle malí oslíci s plechovými zvonečky na krkách, prohýbajíce se pod těžkými vaky z kozí kůže, naplněnými novým vinem. Celý hřbet i plesnivé plece těch vytrvalých zvířat byly smáčeny tmavočerným mokem vinným, a také všechny cesty a chodníky byly pokropeny tou opojnou hroznovou šťavou —.

Ivan Carić střílel stále svýma zrakoma po nábřeži, zahledne-li tam svou čekající žinku. Nezahledl. Spatřil toliko jejího otce Matije Pavlovčiće, o několik pídí shrbenějšího a několik let sestaralejšího, než když přede dvěma měsíci Šibenik opouštěl. Až se podivil a několikráte zavrtěl hlavou vida, jak stařec za ten krátký čas velmi se proměnil.

Jakmile koráb náš byl bezpečně zakotven a sotva že kapitán dal plavcům dovolení k odchodu na pevninu, Ivan Carić téměř jediným skokem ocitl se na nábřeží a pospíchal ihned k čekajícímu starci. Objal ho vroucně a uchopiv ho pak za ruku, chtěl s ním kvapiti do města k domku, kdež v duchu představoval si vyhlédající netrpělivou svoji žinku.

Avšak starý Matija Pavlovčić zetě svého zadržel. Několik minut pohlížel mu upřeně do obličeje zrakem chabým a chvějícím se, v němž bylo patrně znáti krutý boj, který háral v jeho sklíčené duši. Potom vzal Ivana Carića za obě ruce a přitáhl ho těsně k sobě. Uplynula opět chvilka, nežli podařilo se mu promluviti. Slovy šepotavými a zajíkavými, která stisněna bez hlasitého zvuku vyrážela ze sevřeného hrdla, pověděl mladému mužovi neblahou novinu o provinění své dcery. —

Ivan Carić překvapením i bolestí div nezkameněl. Uchopil se oběma rukama za hlavu, jakoby ji chtěl stisknouti, aby se nerozletěla návalem hoře a bolu, který mu proudil s krví v tepajících žilách. Teprve po chvíli ponĕkud se vzpamatoval. S tváří jako stěna bledou a přepadlou obrátil se ku svému zarmoucenému tchánovi. Pak promluvil hlasem plným neštěstí, trpkého sklamání a výčitek:

„A což, otče, kde jest Francika?“

„Doma jest, hochu, doma, na tebe čeká,“ staroch odpovídal.

„Na mne čeká! Bože můj! A snad s obličejem plnými klamu a výsměchu?“

„Nevím, nevím! Nepohledl jsem na ni ještě, jsou-li tváře její šalebny či zachmuřeny rouškou lítosti. Neměl jsem dosti odvaby, abych se podíval —“

„A potrestal jsi ji?“

„Netrestal. Francika jest sice moji dcerou, ale mně více nenáleží. Tobě se sluší, abys uvažoval o ni a soudil. Nyní pojď!“

Prošli několik Šibenických ulic, aniž měli vid a sluch pro to, co kolem nich se dělo. Zraky obou mužův byly obestřeny mrákotami a sluch zaléhal vířící a bušící krví.

Když vešli do domku, mladistvá žinka stála u krbu a připravovala oběd. Také na její veškeré bytosti bylo očividně znáti, že se stala s ní veliká proměna, a že mnoho hořkých slz vyproudilo ji v bezesných nocech z krásných velikých očí. Obrátila se rázem a vzhledla dychtivě k svému mužovi, čtouc mu na obličeji, co se dělo v jeho nitru.

Jak ji asi přivítá? Usměje-li se a zdaž s veselou tváří poletí k ní a obejme ji svýma pevnýma rukama? — — — Anebo snad už ví? — —

Hned poznala, že Ivan ví — — —. Málem byla by se sklátila vedle krbu k zemi — — —.

Ivan Carić o ženu svou ani jediným pohledem nezavadil. Bled a němý usedl ke stolu vedle starého Pavlovčiće a položil hlavu do tvrdých dlaní.

Francika mezitím ustrojila oběd a postavila tři talíře na stůl. Pak přinesla pokrm, který býval vždy Carićovou nejlepší pochoutkou. Naplnila talíře a mlčky usedla také k jídlu.

V tom okamžiku mladý muž se vzchopil. Poodešel do kouta jizby a otevřel truhlici, naplněnou rozmanitými tretkami ženinými. Přeházel v ní spěšně několik okras a drobností a z jednoho rohu vyňal malou krabičku, v níž nalezl dukát. Ano, týž lesklý zlatý peníz, který Francika obdržela od záletného poručíka darem — — —.

Ivan Carić vzal dukát, přistoupil opět ke stolu a beze slova položil jej před ženin talíř. Pak stejně zamlkle usedl a požil chladně několik soust pokrmu.

Mladistvá žinka, spatřivši peníz, rázem se vztyčila se svého sedadla. S tváří jako led stydlou a s očima široce rozevřenýma pohlížela několik vteřin do prázdna. Pak sklonila hlavu k svému mužovi. Byla na velikých rozpacích. Chvěla se po všem těle a kolena se jí třásla —. Čekala na jediné mužovo vzhlednutí, aby pak vrhla se na kolena k jeho nohám a prosila za odpuštění, za smilování — — —.

Ivan Carić však ani mrknutím si jí nevšímal, jakoby ji tam nebylo. Hleděl kamenně na svůj talíř nebo na protější stěnu —.

Francika bolestně zastenala. Ucouvla několik kroků a zase se zastavila, jsouc na váhách, co má činiti.

„Ivane — muži můj!“ žebronila tónem kvílivým a bolestným.

Mladý muž neodpovídal, jakoby hlasu jejího neslyšel.

„Ivane Cariói — pane můj!“ žinka opětovala svoje volání.

Mladý plavec ani se nepodíval a opět mlčel.

Nešťastná krasavice stála ještě minutu jako k zemi přimražena. Ale pak rychle se obrátila, přitiskla ruce k očím a vyběhla ze stavení. Bylo slyšeti, jak venku si ulevuje vzlykotem a nářkem, který nedovedla spoutati v nitru svých zoufalých prsou — — —.

Náš koráb kolébal se na vlnách přístavu Šibenického deset dní. Po všechnu tu dobu Ivan Carić přišel mezi nás na loď jenom tehdy, když nejpilnější potřeba přítomnosti a práce jeho vyžadovala. Ostatní čas strávil bez-

účelnými toulkami po městě a po okolí. Nejčastěji bylo ho vídati za městem na pobřeži, jak pohltžel ztrnulým zrakem do zpěněné vody, jejíž modravé vlny roztřepávaly se o tamější nízká skaliska. Toliko o polednách a večer přicházel domů, ale stále byl týž, jaký do domu prvého dne vstoupil, bledý a nemluvný. A pokaždé když zasedl se starým Matijou Pavlovčićem a se svou ženou k obědu nebo k večeři, položil na stůl před Francičin talíř osudný dukát — — —. Leč za všechen ten čas na nebohou ženu ani jedenkráte nepohledl, ani jediného slovíčka k ní nepromluvil. Zdálo se, že hlas mu umřel v hrdle a srdce jeho že se proměnilo v kus mrazivého, nerozpustného ledu —.

Francika stávala se den ke dnu nešťastnější a zoufalejší. Nezasedala sice již s otcem svým a Ivanem Carićem ani k společnému obědu, ani k večeři, ale vždy přece chvěla se úzkostlivě před každým polednem i soumrakem. Věděla, že pokaždé muž její přistoupí k truhlici, odemkne ji a počastuje ubohou svoji ženu tím hrozným zlatým penízem — — —.

V posledních dnech plížila se po domě již jenom jako pouhý mrtvý stín. Zdála se býti krásnou bílou sochou utrpení a zoufalství, s těžkými okovy na rukách i na nohách, oživená toliko samohybným strojem. Bylo na ní zřetelně viděti, jak velice se trápí. Kámen byl by se snad před ní pohnul soucitem, ale srdce Ivana Carice ani o vlas neobměkčilo se —.

Desátého dne, posledního to dne před odplutím našeho korábu z přístavu Šibenického, Ivan Carić našel rodinný krb vyhaslý a prázdný. Teprve později přišel starý Matija Pavlovčić a nespatřiv nikde své dcerky, jal se sám připravovati skrovný oběd.

Druh druha nezeptal se ani slůvkem po zmizelé nešťastnici, a ona nevracela se — — —.

Nad přístav Šibenický skláněło se teplé podzimní slunce, ozařujíc bělavé jeho domy a všechno pobřeží svým planoucím žárem růžovým a bledě fialovým. Slabá bora, v předešlých dnech vanoucí, včera přestala a povrch moře uhladil se jako ohromná vyleštěná síň taneční, zvouc koráby a bárky k bujnému, veselému skotačení. Rub olivového listí blýskal se, jakoby byl posypán stříbrným práškem. Za městem na stráni voněla seschlá tráva a uvadlé chomáče šalvějové. Byl libezný předvečer podzimní —.

Ivan Carić zvedl se s nízké lavičky, na níž vyseděl po celé odpoledne, a přistoupil ku sklíčenému Pavlovčićovi.

„Otče, kde jest Francika?“ náhle se zeptal starce.

Matija Pavlovčić zvedl hlavu, podíval se na mluvčího, ale potom pokrčil rameny, ani slova nepromluviv.

V té chvíli jakýsi cizí muž vkročil do dveří. Nepozdraviv počal hned hovořiti:

„Matijo Pavlovčići, kde jsi, brachu starý? Vstávej, vstávej, smutnou ti novinu přináším! Dnes neblahý lov se nám vydařil. Na místě hejna ryb naše sítě zatkly tvoji šumnou dcerku Franciku —. Pojď, staroch, pojď si pro ni! A vezmi veliký šátek s sebou, neboť mnoho se nautíráš svých kalných očí —.“

Ivan Carić jako šílený vyskočil a letem vyběhl ze stavení. Pádil rovnou cestou k moři k místu, kde rybáři mívali obyčejně rozestřeny svoje sítě. Nechtěl, nemohl věřiti, že jest pravda, co rybář právě vypravoval.

A přece tomu bylo tak! — — —

Spatřil svoji luznou žínku bezduchou ležeti několik kroků od moře na písku a kolem ní hlouček zvědavých lidí — — —.

Chtěl se k ní vrhnouti na zem, aby aspoň tenkráte s láskou a naposled zulíbal její studené rty, její mokré čelo. Avšak starý Matija Pavlovčić vší svoji vetchou silou uchopil ho za ruku.

„Nech, hochu, nech, Ivane Carići!“ pravil bolestně. „Nyní jste srovnáni. Neruš jí svými ústy a svým hlasem věčného pokoje. Jdi jen dále svou cestou! Zapomeň na mrtvou a zapomeň na mne. I já jsem pro tebe mrtev. Šťastnou cestu a buď zdráv!“

Mladý plavec se obrátil a krokem nejistým i vrávoravým ubíral se na náš koráb. Za hodinu jsme odpluli z přístavu Šibenického na novou dalekou cestu. Ach, jak utěšená plavba naše byla před deseti dny, a jak truchlivé bylo opět naše odplutí — — —.

Za zatemnělými pahorky na jihu dalmatském vylézal pozvolna měsíc. Veliký kotouč jeho byl všecek zarudlý a zapaloval celičkou hladinu mořskou před námi svým řeřavým žárem. Před korábem šířila se po tmavé rovině jaderské rozlehlá cesta, jakoby stála v ohni. Každá vlnka, vzbuzená naší lodí, zdála se býti obetkána krvavými jazýčky. Ze Šibenika doléhal k našemu sluchu tlumený šum městský, stále slaběji a slaběji. A na druhé straně nad klidným mořem vládlo úplné, velebné ticho.

Našel jsem Ivana Carića na zádi korábu opřeného o lodní zábradlí a zapadlého do těžkých myšlének. Uhodl jsem, do jakých. Poznal jsem to ve večerním temnu na jeho skleněných očích, které byly zabodnuty do tmavé dálky, v níž kmitalo se toliko několik malých světélek Šibenických oken.

Přistoupil jsem těsně k němu a objal přátelsky jeho ramena.

„Upokoj se, bratře,“ těšil jsem ho. „Tvé mladé srdce ještě nedotlouklo. Čas je nejlepším lékařem a vše opět spraví. Vzmuž se!“

Mladý muž se ke mně obrátil a stiskl mi zimničně ruku. Pak pravil tiše:

„Příteli Stojane Stojanovici, druhu zlatý! Ani pomysliti si nemůžeš, jak bídný jsem a jak nešťastný! Děkuji ti za tvou útěchu, ale marně ve svém životě budu již hledati klidu a zapomenutí. Ubohá Francika! Umínil jsem si trestati ji jenom těch deset dní. Před svým odchodem na novou cestu chtěl jsem ji odpustiti a smířiti se. Přišel jsem pozdě — — —.“

Pak se obrátil a dal se do hořkého, téměř hlasitého pláče. — — —

Nyní tedy víte, proč náš Ivan Carić vždy byl zamlklý a proč nikdy úsměvem nevyjasnil svého vrásčitého čela. — Rade Milico, na zejtřek opět ty nám připrav povídku!

(Pokračování.)

Tragedie Stillwaterská.

Napsal *T. B. Aldrich.*

(Pokračování.)

VIII.

Prvních šest měsíců, které následovaly po vstoupení Richardově do služby v Slokumově ohradě, bylo tak plno nových zkušeností, že sám ani nevěděl, jak uběhly. Být u Durginův, jak ihned zvíme, ukázal se býti věcí nepříjemnou; ale vše ostatní šlo dobře. Richard, jak se brzo seznalo, stal se účetnímu, panu Simmsovi, velmi vydatným pomocníkem i svěřeno mu brzo vyplácení dělníků. To byla věc velmi složitá vyžadující zejména dohled na pracovní knížky, kde se zaznamenávala doba práce každého dělníka jakož i kusy, při kterých byl zaměstnán. Starý účetní rád zbaví se takových věcí, najde-li schopného příručího. Richard vyplácel dělníky každou sobotu. William Durgin nemohl se ubrániti údivu, jenž zračil se mu v záblesku očí, když prvníkráte, přicházeje řadou s ostatními dělníky, spatřil Richarda u pokladny s výplatním seznamem v ruce a špalíčky papírových dollarů před sebou.

„Myslím, že budeš co nevidět majitelem závodu," prohodil Durgin toho večera při stole.

„Až budu, Williame," odvětil Richard vesele, „budeš ty na cestě k místu dílovedoucího v naší první prácovně."

„Děkuji," řekl Durgin nepříliš vlídně. Hryzlo jej býti i v domněnce dílovedoucím tam, kde by byl Richard Shackford majitelem. Durgin nemohl si odmysliti svého přítele od té ne příliš modně oblečené a sklíčené postavy, které byl před šesti měsíci dával první poučení o „Jednotě kamenických dělníků".

Richard nenalezl ve svém bývalém společníku tak dobrého soudruha, jak mu jej vzpomínky a očekávání představovaly. Oba mladíci rozešli se docela jinými cestami. Richardův námořní život, teď když byla již od něho uplynula dosti dlouhá doba, zdál se mu býti upomínkou plnou živých barev; měl chuť i vkus ke čtení, touhu po vědomostech a jeho duševní svět nebyl uzavřen Stillwaterským obzorem. Byl to stále ještě až smutně úzký svět, ale širý u porovnání s myšlénkovým světem Durginovým, jenž nesáhal v žádném směru daleko od Stillwaterského hostince. Večery trávil Durgin většinou tam a chodil pozdě v noci domů a to často tak hlučně a v takové náladě, že Richarda spícího ve vedlejším pokoji vyrušoval. To bylo nepříjemné a ještě nepříjemnější, že přicházela paní Durginová k Richardovi na svého syna si stěžovat. Také jiné věci Richarda dráždily. Byltˇ řádně doplnil svou šatnu a osmahlost od slunce mizela mu s rukou, které v jeho zaměstnání zůstávaly měkky a nezjízveny. Durgin měl často sto chutí prohoditi o těchto změnách uštěpačný vtip, ale zadržel se přece vždycky před skutečnou urážkou, neboť věděl ještě z dětských let, že měl Shackford, roztomilý a trpěliv jak byl, na dně duše popudlivost tigří. Durgin viděl ji vzplanouti jednou nebo dvakrát, ano dostalo se mu také samému nahodilého podrásnutí tlapou. Richardovi líbil se Durginův hrubý vtip právě tak málo, jako nelíbila se Durginovi Richardova dobromyslná zdánlivá netečnost. Byla to chyba, že se Richard pokusil zvednouti puštěnou již nit bývalé známosti.

Jakmile byla stálost jeho postavení zabezpečena a prostředky tomu dovolovaly, přestěhoval se Richard se svými věcmi do pohodlného pokoje v domě, kde bydlel pan učitel Pinkham, jehož věčně přeskakující flétna byla opravdově utišující hudbou po čtyřměsíčném poslouchání bassu Durginova. Pan Pinkham měl již jen jedno křídlo plic a to ještě vadné, ale na flétnu hrál přec.

„Tak to vidiš, Williame, kams to přivedl svým chováním," prohodila paní Durginová smutně. „Ten nejtišší mladík ve Stillwateru nám odejde a s ním čtyři dollary téhodně!"

„Švihák, ne tichý mladík, byste měla říci. Byl to od jakživa nadutý žebrák; nikdo mu nebyl dosti dobrý."

„To bys neměl říkat, Williame. Je mi až do pláče, vzpomenu-li si, že jsem ho ztratila a s ním všechnu utěšenost v domě," — a paní Durginová začala vzlykat.

„Jen počkejte, až se mu zase štěstí obrátí; však on přijde jako na zavolání. To je tak přátelství těchto lidí. Ani doušek piva nevypije s kamarádem v hospodě."

„A má také dobře. V hospodě vypije se ho i bez něho dost."

„Narážíte-li na mne, matko, dnes večer se opiju."

„Ne, ne!" zvolala paní Durginová prosebně. „Nemyslila jsem tebe, Williame, ale Peterse a jemu podobné."

„To jsem si hned myslil, že to nemohlo padati na mne," řekl William a vstrčiv ruce do kapes kazajky, odcházel loudavým krokem směrem k Stillwaterskému hostinci, kde byla již shromážděna vybraná společnost, protože to bylo v sobotu a odbývalo se měsíční shromáždění Jednoty.

Pan Slokum netratil času při zařizování na zkoušku své nové dílny pro práce ornamentalní. Pět nebo šest mužů, kteří byli již jinde pracovali v tomto odvětví, bylo přesazeno do tohoto nového oddělení, kde Stevens ustanoven za dílovedoucího a Richard za kresliče. Za velmi krátký čas mohl již Richard opatřovati potřebné vzorky. Byly to většinou ozdobné nápisy, věnce, holubí perutě atd. Na štěstí nebyl Richard genialním umělcem, ale měl tolik nadání, že záměrům páně Slokumovým sloužil co nejvydatněji. Když začala dělníky práce zajímat, jali Richardovi také projevovati tu úctu a dobrou vůli, které se mu zprvu od nich nedostávalo, neboť snášeli neradi dohled někoho, jenž nebyl vyrostl v jejich řemesle. Také jeho mladistvost byla proti němu, avšak jeho přívětivý, přímý způsob jednání brzo si jich získal. Býval kdysi ve styku s drsnými lidmi na lodi, ale pozoroval jejich způsoby a věděl, že při vší té drsnosti není na světě třídy lidí citlivějších. Tato zkušenost posloužila mu velice; Stevens, jenž býval snad Richardovi nejméně nakloněn, stal se mu záhy vřelým spojencem.

„Tak se podívejme, jak pevnou a lehkou ruku má ten náš hoch," řekl jednou, přinášeje nový nákres do

dílny. „Ten člověk, který dostane takový věnec z dubového lupení na náhrobek, může být úplně šťasten; — ďas ho vezmi!"

Byla to však kotvice s přeraženým, dolů visícím řetězem — nákres k náhrobku nebožtíka kapitána Septimia Saltera, jenž rozloučil se se světem na moři, — která získala Richardovi přátelství Stevensova na dobro.

„Hoši, ten Shackford jest, jak tak už říkáme, po čertech vyskákaná lasice od narození!" To byla nejvyšší chvála, jaké byl Stevens schopen.

A konečně, není-li jednooký, jenž jest králem mezi slepými, nejšťastnějším z vladařů? Malý talent ve venkovském městě vyniká o mnoho výše, než vaše velké nadání v světové metropoli. Richard Shackford, pracující pro Rowlanda Slokuma v Stillwateru, byl šťastnější než Michaelangelo v Římě s papežem Juliem II. co protektorem. A Richard byl také lépe placen!

Jednoho dne zachytil užitečný pokyn od proslulého sochaře, který přišel do městečka vyhledat si mramor k podstavci pro pomník padlým vojínům. Richard okresloval lupen kapradí, jehož útlost vzdorovala umělosti jeho tužky. Sochař stál nad ním chvilku, tiše, mlčky jej pozoruje.

„Proč maříte celou hodinu jen tak ucházejícím děláním něčeho, co byste mohl udělati dokonale za deset minut?"

„Myslím proto, že nejsem vlastně k ničemu," řekl Richard.

„Nikdo na světě, kdo je k ničemu, tak nemyslí. Vy kreslíte řádně, ano pěkně, ale příroda vás překonává, kreslíte-li kapradí. Netřeba ničeho, než abyste jí řekl, aby se vám propůjčila k otisku v sádře i uvidíte, jak hezky to půjde. Arciže musíte jí trochu pomoci."

„Ó to učiním rád," řekl Richard skromně.

„Prostřete zde na stole kousek tkané látky, položte kapradí na ni a zalejte list řídkou sádrou, — hezky opatrně, aby útlé lupínky zůstaly v své poloze. Až sádra ztuhne, budete míti model; odstraňte list, natřete matici olejem a nalejte nové sádry. Až tato stuhne, odřízněte model a váš sádrový lístek vyloupne se vám tak krásný a dokonalý, jakoby jej sama příroda byla utvořila. Tím způsobem dostanete každou žilku v listu."

Po té dělal Richard pro kameníky často odlitky na místo kreseb a myslil, že dělá něco nového, pokud nenavštívil některé podobné dílny ve velkém městě.

V této době, ať už později jeho cit jakkoliv se změnil, toužil Richard po tom, aby se opět spřátelil se svým strýcem. Cit pokrevenství byl v mladíku neobyčejně mocný a teprve po několikerém odmítnutí ode dveří Shackfordova domu i na ulici spustil se naděje, že nevlídného starce usmíří. Někdy se ho Richardovi až zželelo. Pan Shackford stával se každým dnem ošumělejším a příšernějším. Byla to teď groteskní postava s tím kloboukem bez střechy a s polovice odstávajícím nákrčníkem. Kovové, druhdy sametem potažené knoflíky jeho starodávné vesty prodraly se látkou a zůstaly jen tu a tam po krajích vroubeny řídkým třepením, podobajíce se malým plešatým hlavičkám. Kdo se naň podíval, cítil, že vnitřní člověk jest tak sešlý a rozpadlý jako jeho zevnějšek, ale on ve svém opuštěném stáří nezatoužil po lidském soucitu, náklonnosti a družnosti a vskutku neuznával jí ani potřeby. Jedinou, užírající jej náruživostí vzdoroval celému světu. Miloval své zlato, — kov sám k vůli kovu, jeho tíži, barvu, lesk a dotknutí se ho. Ve své ložnici, v přízemí měl pan Shackford malou, železem pobitou skříňku naplněnou až po víko lesklými, žlutými penězi. Často za pozdní noci při dveřích zamčených a spuštěných záclonách rozhrnul třpytící se mince na stůl a skláněl se nad nimi s láskou k nim hořícím zábleskem v jindy vyhaslých očích. To byly jeho rusí miláčkové: s šílenou radostí naslouchal jejich cinkotu jako milenec stlumenému smíchu milenčinu a tisknul je dychtivýma rukama k sobě. Pohnuly-li se tou dobou záclony, ozval-li se krok v opuštěné ulici, zavřel je hned jako sultán své odalisky do železem okovaného vězení a shasnul světlo. Bylo to vlastně velmi zbytečno litovati jej. On byl velmi šťasten, po svém způsobu, ten Lemuel Shackford.

IX.

Ke konci druhého roku, jejž trávil Richard u pana Slokuma, dostal svůj zvláštní pokoj za pracovnu a byl také sproštěn svých povinností účetnických. Nové ornamentální oddělení, které se ukázalo velmi výnosným podnikem, vyžadovalo veškeré jeho píle.

Zadní část pozemku, na kterém stál páně Slokumův dům, byla oddělena od ohrady vysokou cihlovou zdí, ve které byly k soukromému užívání majitelovu proraženy zvláštní dvéře. Nad kuchyní v budově, která stála na několik stop ode zdi, byl malý, dříve nepotřebný pokojík, k němuž vcházelo se po schodech přes malou pavláčku. Do tohoto pokoje přestěhován Richard se svými věcmi. S okrouhlým stolem v prostředku, se sádrovými modely na stojancích a s tužkovými a křídovými kresbami na obílených stěnách, činil pokojík dojem přívětivého atelieru. Otevřený krb s dvěma zastaralými železnými psy doplňoval útulnost pracovny. Přístup do ohrady byl pohodlný a čilé, melodické zvonění dlátek zalehalo sem, jinak pak byl, kdo v pokojíku pracoval, chráněn všeho zbytečného vyrušování.

Richard ocenil hned v první chvíli všechny výhody svého přesídlení, ale daleko ještě netušil, že to byl nejdůležitější krok jeho života.

Pokojík měl dvoje dvéře: jedny otvíraly se na verandu a druhé do úzké chodby spojující toto křídlo s hlavní budovou. V první týden po svém přesídlení zaslechl Richard často na této chodbě zašoumání smetáku, nebo zašustění šatů, někdy jak se zdálo u samých dveří, jakoby se byl někdo na mžik u nich zastavil. Nevěděl, jest-li to služka, nebo Marketa Slukumova, kterou dobře znal od vidění. Byla to vskutku Marketa, která celou tou velkou zvědavostí svých čtrnácti let mřela zvědavostí nakouknouti do atelieru tak pečlivě uzamčeného, kdykoliv mladý muž jej opustil, — mřela zvědavostí podívati se do té dílny, a při tom se tak bála jejího obyvatele.

V domácím kruhu mluvíval její otec s velkou úctou o schopnosti mladého Shackforda a jednou o velký svátek byl k nim pozván k obědu. Tenkráte polekal ji Richard svou plachostí, tak chladnou, tak vážnou, — ubohý Richard, jenž byl tak nezvyklý příjemnostem domácně a úpravně ustrojeného oběda, že vlastně nevěděl, kde mu hlava stojí.

Když bylo rozhodnuto, že Richard dostane prázdný pokoj za pracovnu, umetla a vysmýčila ho Marketa s žen-

skou úslužnosti tak, že nezbylo tam ani pavučinky; ale od těch dob nepodařilo se jí tam ani nahlednouti. Deset minut smýčení do-tačilo pro pokoj, ale chodba zdála se býti v hrozně zanedbaném stavu, jak aspoň dalo se souditi podle tolikerého smýčení, které se tam dálo během několika dní. Marketina povaha byla nikoliv neobyčejnou směsí bojácnosti a smělosti, a tak zastavila se asi za týden potom s tlukoucím srdcem u atelieru a zaklepala tak směle, jak jen což.

Richard otevřel dvéře a usmíval se přívětivě na Marketku, jež tu stála na prahu s výrazem bázni krocené vzdorovitosti ve tváři. Potřebuje-li pan Shackford ještě několik pánví a nádob na sádru? Ne, pan Shackford má v tom ohledu vše, co potřebuje. Ale nechtěla-li by slečna Marketa vejíti dále? Ó, ano, jen tak na okamžik — i vstoupila s okázalou lhostejností, jakkoliv odhodlána užiti do krajnosti té chvilky, aby jí neušlo ničeho v novém uspořádání pokoje od podlahy až ke stropu.

Richard ukázal jí své nákresy a odlitky a poučoval ji ve všech těch jednoduchých tajemstvích svého umění. Marketa, které se z počátku trochu bál, bavila jej svou přímostí a usedlostí, zdajíc se teď pouhým děckem, a teď zase starší osobou dívající se na všechno tak vážně. Upřímnost a prostota byly v její povaze a její vedení si jako starší osoba — jevící se ponejvíc v jakémsi sebevědomí, kteréž probleskło zejména po chvilce, kdy v zapomnětlivosti byla celá dítětem, pocházelo snad z toho, že ztratila matku tak záhy a z povinností v domě, které tato ztráta měla v zápětí. Richarda bavila, neboť jí bylo teprve čtrnáct let, ale nebral její přítomnost přece tak na lehkou váhu jako přítomnost dítěte, neboť byla páně Slokumova dcera. Nebylo to její dětinství, ale její vážnost, co přimělo Richarda k úsměvu.

„Neruším vás?" tázala se hned.

„Ani sebe méně," řekl Richard. „Čekám právě, až tyto odlitky otuhnou. Dříve nemohu ničeho dělat."

„Otec říká, že jste velmi dovedný," prohodila Marketa upírajíc své velké černé oči z plna na něho. „Jste?"

„Do toho mám daleko," odvětil Richard, směje se, aby zakryl své rozpaky, „ale jsem rád, ze váš otec tak soudí."

„Neměl byste být rád, když otec myslí, že dovedným jste, a nejste-li tak vskutku. Ale já myslím, že jste. Teď mi povězte pravdu."

„Není to hezké nutit někoho k tomu, aby sám sebe chválil."

„Chcete se vytočit."

„Nuže tedy jest mnoho dovednějších lidí na světě než já a málo ne tak dovedných."

„To nestačí," řekla Marketa určitě.

„Nerozumím, co vy myslíte dovedností, slečno Marketo. Jest jí mnoho druhů a mnoho stupňů. Umím dělat dosti pěkné vzorky pro lidi, aby podle nich pracovali; ale umělec nejsem, myslíte-li to."

„Vy nejste umělec?"

„Ne, umělec tvoří, já dělám jen kopie a to ještě dost nedokonale. Každý se může naučiti dělati odlitky; ale aby někdo vytvořil poprsí nebo sochu, — rozumí se krásnou — k tomu třeba genialnosti."

„Vy nejste genialním?"

„Ani za mák ne."

„To jest mi líto," řekla Marketa se sklamaným pohledem. „Ale snad to půjde," dodala hned hlasem povzbuzujícím. „Četla jsem, že skoro všichni velcí umělci a básníci jsou skromní. Vědí lépe než kdokoliv jiný, jak vzdáleni jsou svými díly toho, co skutečně chtěli, a tak se nevypínají. Vy se také nevypínáte. To se mi na vás líbí. A nemohl byste snad, pane Shackforde, být genialní, aniž byste to věděl?"

„Já o tom skutečně nevím, ujišťuji vás!" ohražoval se Richard s potlačovanou veselostí. „Jak podivné to děvče!" myslil si. „Mluví skutečně se mnou jako matka!"

Bleskotavý svit v očích mladého muže anebo něco jiného, co nebylo na něm obvyklo, způsobilo, že byla Marketa pojednou zase celá svou. Obešla mlčky pokoj, prohlížela si nástroje a vzorky a došedši ke dveřím udělala náhle Richardovi malou, trochu směšnou poklonu a byla ta tam.

To byl bezbarevný začátek přátelství, které bylo určeno státi se brzo živým obrazem plným nejjasnějších světel a stínů odrážejících se v řečišti netušeně hlubokém. V několika následujících dnech Richard Marketu ani nespatřil, ba sotva že na ni pomyslil. Ta podivná, malá postavička mizela již z jeho mysli, když se, jednou odpoledne, zase objevila u dveří. Tentokráte nechala Marketka trochu své usedlosti doma i překvapila Richarda tím, že se zdála méně dospělou a více dítěti podobnou, než si ji představoval; zajímala jej spíše, než bavila. Snad že byl při prvním setkání sám příliš zaujat svou vlastní plachostí a zachytil jen splývající a nesprávný obraz osobnosti Marketiny. Pobyla v dílně asi půl hodiny a při odchodu vynechala formalní poklonu.

Po té minul sotva týden, aniž by byla Marketa jednou nebo dvakráte nezaklepala na dvéře atelieru, zprvu pod tou neb onou záminkou, a potom docela bez záminky. Když se byla Marketa zbavila tíže omluv, proč že se chodí na odlévání lupenů a květin podívat, přicházela častěji a Richard nevědomky začal si zvykat očekávati ji v jisté dny a byl sklamán, když se neobjevila. Jeho přičinlivost chránila jej až dosud před pocítěním, jak osamělý jeho život vlastně byl; neboť žil tak osaměle, tak v duši opuštěně jako Marketa v tom velkém domě, kde byl s ní jen její otec, dvě služky a tu a tam nějaká teta. Matka byla již dávno mrtva; Marketa se již ani pamatovati nemohla, kdyby ten velký šedý náhrobek se skvrnami rezavě zeleného mechu táhnoucími se přes nápis tam na hřbitově nebýval byl; a bratří ani sester nikdy neměla.

Marketě bylo Richardovo přesídlení se do prázdného pokoje, kam se jako dítě bávala vstoupit, pokud se pamatovala, jediným důležitým přerušením jejich jednotvárného domácího života; a teď táhla ji tam neurčitá touha po družnosti a slepý pud rostliny vypínající se k slunci. Mlčky uznávané půl hodiny protáhlo se často na hodinu. Někdy si přinesla Marketa knihu nebo vyšívání, a mladí lidé promluvili spolu sotva deset slov; Richard se jenom časem na ni usmál a ona přívětivě naň hlavou pokývla, když některá práce zvláště se mu zdařila. Marketa v patnácti letech — uplynul tak rok — nebyla krásnou. Jest půvabnost poupěte a půvabnost plně rozpučelého květu; ale Marketa jako poupě nebyla hezká. Byla neobratná a při své štíhlosti těla až hranatá; jenom černé její vlasy rostoucí hluboko do čela a její oči byly krásny. Profil

*

obličeje s tím úzkým čelem a plným hořejším rtem podobal se arciť masce Clithie, která visela na stěně nad krbem. Avšak její oči byly zvláštností, může-li se tak říci. Byly vroubeny tak těžkými, hustými barvami, že se zdálo, jakoby děvče chodilo stále v polosmutku. Její úsměv byl nad míru líbezný a zářivý, snad proto, že se zdál celý ostatní zevnějšek tak tesklivý.

Bylo-li již za těchto dnů nějaké skryté jiskry náklonnosti mezi Richardem a Marketou, ani jeden, ani druhý o tom nevěděl; začali zdánlivě tam, kde šťastní milenci obyčejně končívají — byli si dobrými, milými soudruhy. On vídal Marketu tak rád sedící v jeho pracovně s jehlou bleskotající v slunečné záři anebo s těmi temnými bohatými brvami, čtoucí na hlas. Bylo to tak příjemno, pohlednouti vzhůru od své práce a nebýti sám. Býval vždycky tak samoten. A Marketa neznala nic rozkošnějšího na světě než seděti tam a dívati se, jak dělal Richard svou zimní zahradu, jak to nazývala. Poznenáhla stalo se tak zvykem, že strávili sobotní odpoledne pospolu.

Marketě nestačilo býti pouhou navštěvovatelkou; byla také hospodyní v pracovně, urovnávajíc a uklízejíc vše ve chvílích neočekávaných a podnikajíc hrdinný boj s bílým prachem, jenž usazoval se na všem. Zelená papírová stínítka před západním oknem byla její prací. Vásička na Richardově stolku nebyla nikdy bez karafiátu, macešky, růže, podle toho, jaká byla roční doba. Jí samé vždycky jako by tu nebylo; bylo vždy jen vidět sto maličkostí, na které jen ženská ruka pomysliti mohla a v těch jevila se ona. Pak začal Richard poznenáhla mysliti, že je přítomna vždy a všude. Někdy to byl kousek háčkování, jejž nechala ležeti na židli, a v němž viděl se zračit její přítomnost, jindy opět zbyla tu pouze jehlice z vlasů, kterou Richard vážně zvedl a položil na římsu nad krbem.

Pan Slokum nekladl žádných překážek v cestu tomuto idyllickému přátelství; snad že je ani nepozoroval. V jeho očích byla Marketa stále ještě dítětem, — náhled, který působil, že na Richarda vůbec ani nepomyslil. Možno však, že kdyby býval pan Slokum neviditelně přítomen malé sceně, která se odehrála v atelieru jednoho dne asi po půldruhém roce, když jej Marketa ponejprv navštívila, byl by v tom nalezl látku k přemýšlení.

Bylo to v sobotu odpoledne. Marketa přišla jako obyčejně do pracovny se svým šitím. Papíry s okrouhlého stolku byly pečlivě uklizeny a Richard stál u okna, bubnuje nožem na okno.

„Dnes nepracujete?“

„Čekám na vás.“

„To není omluvou,“ řekla Marketa projdouc pokojem se zvláštním výrazem sebevědomí a usedajíc pak, když byla dříve s nekonečnou prací urovnala řasy svých šatů.

Richard stál před ní na chvilku zaražen a potom zvolal: „Marketo, vy máte dlouhé šaty!“

„Ano,“ řekla Marketa důstojně. „Líbí se vám, — ta vlečka?“

„To je vlečka?“

„Ano,“ řekla Marketa, vstávajíc a pohlížejíc přes levé rámě na volné řasy kaštanové látky, která se nějakým tajemným ženským pohybem nohy rozvinula a půvabně za ní splývala. Bylo skutečně něco velmi hezkého ve váhajících obrysech té vysoké, štíhlé postavy, jak se tak klonila nazpět.

„Nikdy jsem neviděl nic krásnějšího,“ dokládal se Richard. „To věru stálo za čekání.“

„Ale vy jste neměl čekat,“ řekla Marketa, a tváře polil jí ruměnec nad tímto zalichocením. Potom usednuvši zas vzala šití a řekla: „Bylo mezi námi umluveno, že vám nikdy nebudu překážet v práci.“

„Jak vidíte, opozdila jste se o dvacet minut. Jsem se vším hotov, čeho bylo potřeba pro dílnu. Teď chci zkusit něco sám pro sebe a přál bych si, abyste mi v tom přispěla.“

„Jak vám mohu přispěti já, Richarde?“ tázala se Marketa nepřestávajíc šíti.

„Potřebuji těžítko na své kresby, aby se mně nerozhazovaly, a tu bych vás prosil, abyste mi přispěla svou rukou — odlitkem té ruky.“

„Skutečně?“

„Myslím, že by ta malá bílá ručka byla skutečně velmi krásným těžítkem,“ řekl Richard.

Marketa podívala se kriticky na svou ruku. „Myslím, že můžete nalézti něco mnohem lepšího než to zde.“

„Nikoliv, já nic jiného nepotřebuji. Buď vaši ruku nebo žádnou.“

„Tedy dobře, jak vám libo Bude to na postrach.“

„Druhou ruku prosím.“

„Podala jsem vám levou, protože mám na této zde prsten.“

„Myslím, že můžete prsten sejmouti.“

„Arci že mohu.“

„Tedy tak učiňte.“

„Richarde,“ řekla Marketa přísně, „doufám, že nejste protivný.“

„Jakýže?“

„Protivný, — člověk, jenž chce všechno jinak a dělá nám vždycky dvakráte tolik nesnází, než kdo jiný.“

„Nikoliv, Marketo, takový nejsem. Chci raději vaši pravou ruku, poněvadž je levá blíže u srdce a odpařování se vody ze sádry ji ochladí jako led. Celé vaše rámě bude omrazeno. Nechceme, jak víte, ublížit tomu malému, dobrému srdečku.“

„Zajisté ne,“ řekla Marketa. „Zde!“ a položila pravou ruku na stůl. Richard ji pozvedl a položiv ji opět na ubrousek, upravil ji v nejvhodnější polohu.

Když sádra utuhla, vyprostil Richard opatrně ruku z nemilé vazby. Prsty byly jako zkamenělé a bezbarvé zimou.

„Nemám v ruce žádného citu,“ řekla Marketa zvedajíc rámě jako pták zraněné křídlo.

Richard vzal prsty do obou dlaní a třel je na několik okamžiků, aby se v nich opět rozproudila krev.

„To dostačí,“ řekla Marketa odtahujíc ruku a dívajíc se vážně na otisk.

„Je dokonalý, Marketo,“ řekl Richard. „Statečně jste se držela.“

Na to učiněn odlitek, a když se z formy vyloupnul, jak dívala se Marketa Richardovi přes rameno, byla to tak malá, hezounká, bílá ručka, jak by ji byl dovedný sochař lépe nevytesal.

Ta ručka stala se poznenáhla Richardovi tak drahou, jako by to byla skutečná ruka Marketina, a on by ji byl nevyměnil za Venuši Miloskou.

Dosud však celkem málo přemýšlel o tom, co se v něm děje.

(Pokračování.)

Z denníku ruského Čecha.

Črty k poznání Rusi našeho věku.

(Pokračování.)

Již zevnitřní přívětivý vzhled českých osad s jejich prostornými, často velice solidními stavbami tvoří krajní protivu s maloruskými, nízkými, těsnými, jakž takž zbudovanými chýšemi, často bez komínů, chýšemi, z nichž zírá chudoba a které vyznamenávají se hlavně malými okny, sotva píď do šiře i výšky, což jest zbytkem dávné opatrnosti z časů nevolnictví, kdy se nešťastní mužíci často musili zavírati před pány a jich sluhy, kteří byli hotovi třeba i k cestě oknem. Popatříme-li ještě na hospodářské stroje, tažný, dojný a krmný dobytek našich zdejších osadníků, i na rozličné české závody v kraji, vidíme v celku velice utěšený obraz, a vidíme, jak mnoho možno zde v tak krátkém čase i s tak poměrně malými prostředky dociliti. Některé české rodiny zde zbohatly, pravda; ale hospodářská krise, tížící již několik let nad Evropou, dala se pocítit i zdejším osadám velice bolestně; ona však i v Čechách není méně citelnou.

Pohledněme nyní na jiné stránky života zdejších Čechů. Na základě toho, jak znám poměry kraje, klonim se k přesvědčení, že jest co litovati, proč čeští vystěhovalci vybrali si právě *Volyň* a ne jiné ruské kraje za místo svých osad. Již výše připomenul jsem, jak zde vliv všemohoucího tu židovstva ovládnul všemi tepnami zdejšího bytí i života, demoralisuje všechny vrstvy obyvatelstva. K tomu jest to jedna z bývalých polských provincií, kde nejen polonism zápolí po dnes ještě se vším, co jest ruského, nýbrž kde hlavně nesmiřitelná agitace většiny polských kněží stále udržuje nešťastnou nenávist mezi nejlepšími našimi bratry slovanskými, následkem čeho ovšem zde pošinuta v popředí náboženská otázka, která i bez toho má v Rusku svůj veliký, národní význam, jaký v Čechách *za našich dob* jest úplně neznámým. — Náboženská otázka, majíc jednou již zde tak zvláštní místní význam, nevyhnutelně musila celou tíží svou spadnouti i na české přistěhovalce na Volyni, byť se tito jakkoli bránili proti tomu svým „indiferentismem". — Dále má zde velkou váhu okolnost, že v této daleké, jen pomalu se k pravému Rusku přizpůsobující krajině český osadník Rusův téměř ani nesezná i jen zřídka může setkati se s důstojnými representanty ruského národa. Konečně geografické položení západní Volyně, na hranicích, jak již dříve řečeno, způsobuje zde, při hojnosti zdejších demoralisovaných elementů, tolik zlodějstva, všelikého šibalství a korrupce, že náš rolník z prostého lidu, octnuv se přímo z českého venkova našeho na této půdě, vůči všem těmto neblahým poměrům, účinkujícím na něho téměř od prvního dne jeho příjezdu, musí býti prapodivně překvapen a nabude zcela nepravý obraz o té veliké „svaté" Rusi, o které měl v každém případě *jiné* představy. Jest ještě štěstím, když známá zdravá povaha našeho lidu následkem tohoto prvního dojmu poodvrátí se jaksi ode všeho tohoto okolí i uzavře se v sama sebe, ve svých osadách. Bývá však hůře, jestli, jak se někdy stává, zdravá přirozenost toho neb onoho přibyvšího sem jednotlivce již v staré vlasti utrpěla následkem mnohých, též nešťastných poměrů domácích; potom jest zde pro takové lidi ta pravá půda, aby se ještě více zkazili.

Následkem vzpomenutých poměrů zdejších mívají zde čeští osadníci málo styku i s domácím, maloruským obyvatelstvem, ačkoli většina českých osad i vesnic přímo bývá přistavena k maloruské vísce, jejíž název též nosí. V celku žijí však Češi s Malorusy v míru, jakkoli jsem nejednou u mužíků, kteří nevěděli, že jsem Čechem, pozoroval dosti nepřátelské smýšlení k českým osadníkům, kteréž vysvětluji si předně ztrpčilostí, jaká vůbec ovládala zdejším Malorusem ke všemu cizímu, pak nechutí Čechů k prostým ještě maloruským dětem přírody, ku kterým oni chovají se často se zjevnou nevrlostí a co hůře, v rozličných sousedských záležitostech zavádějí nové zde pořádky s „německým" pedantismem, kterých zdejší tomu nenavyklý mužík již docela nesnese. — Spory vznikají většinou jen z toho, že ruský lid, jenž od dávna celou obcí provozuje trojpolní hospodářství, i všechen svůj dobytek vyhání stády na úhor, pouští jej často i na české pole, což si Čechové, kteří „neúhorují", ovšem líbiti nedají. Kde Čechové koupili polský statek a usadili se v maloruské vsi, tam maloruská část obyvatelstva příchodem Čechů vskutku utrpěla, neboť do usazení se Čechů statkář neb žid vedli trojpolní hospodářství, zůstavujíce vždy celou třetinu svých pozemků úhorem, a sice v sousedství s úhorem selským, tak že mužíci pásli svá stáda za nepatrnou náhradu obyčejně též na panské půdě. Pro mužíka, jenž své koně i dobytek, t. j. celé své bohatství, vydržuje od jara do pozdní jeseně jedině pastvou na úhorech, bylo ztrátou velice citelnou, když čeští přistěhovalci, hospodaříce pokročileji, úhory zrušili; zrušiti trojpolní systém mužík ovšem při stávajícím vyměření svých polí na tři části ani nemůže, a proto hledí na české osadníky se závistí, i svaluje na ně též část viny svých stále se horšících poměrů. — Bylo by velice užitečno i pro samé české obce, kdyby osadníci hleděli se více sbližeti s nedůvěřivým maloruským lidem, s nímž žijí pohromadě, i kdyby se snažili přiměti jej, aby se od nich učil pokročilejšímu hospodářství. Dosud jest to řídkou výminkou, napodobí-li který mužík v čemkoliv Čecha.

Židé Čechův nemilují vidouce, že jich nemohou podříditi tak úplně svým zájmům, jako jiné obyvatelstvo. S německými osadníky židé mívají více styků, snad proto, že žargon židovský není vlastně nic jiného, nežli zkažená němčina.

Co se týče společenského života zdejších Čechů, zdá se mi, že z počátku, za prvních let po přesídlení se do Ruska, byl v mnohém ohledu zajímavějším i rozmanitějším nežli teď. Z počátku nebývalo řídkostí, že se pořádaly zábavy, divadelní představení, zařizovaly se spolky, jako „Sokol", „Hlahol" atd. Jestli to nyní na úpadku, nevidím příčinu toho ani tak v nepřízni místních úřadů, na kterou si zdejší Čechové někdy tak rádi stěžují (ačkoli

oni sami svým chováním jsou více vinni. kde se podobná nepřízeň vskutku jeví), jako více v úpadku toho ducha, jejž s sebou byli přinesli ze staré vlasti, i který během času víc i více se tratí.

Zdejší čeští osadníci jsou díky dosti pokročilé probuzenosti národního vědomí v Čechách většinou uvědomělými Čechy, předplácejí i čtou pravidelně české politické i belletristické časopisy. Poněvadž však náš prostý lid v Čechách za panujících okolností na mnoze jest proniknut jakýmsi nejen přesně tolerantním, nýbrž přímo ústuplivým duchem ve věcech národních, není divu, že zde, kde český vystěhovalec téměř každého dne setkává se v městečkách buď s Němcem — průmyslníkem, řemeslníkem, hospodářem, podnikatelem, aneb s nějakým polointelligentním Polákem, jeví se zde naši krajané více bezbarevnými kosmopolity nežli Čechy. Stalo se mně ku př. ne jednou, že jsem v některé zdejší české pivnici zastal naše osadníky ve společnosti třeba jen jediného Němce (Němec počíná si obyčejně za hranicí ještě sebevědoměji, nežli doma) a k vůli tomuto jedinému německému hostu celá společnost lámala němčinu, a hovořilo, ano i zpívalo se po německu, ačkoli onen Němec, naučiv se dávno rusky neb polsky, rozuměl by nepochybně i českému jazyku. O té části našeho lidu, která přináleží méně uvědomělým rodinám, platí, co výše řečeno, ovšem ještě více. Byl jsem jednou v židovském krámě v Dubně, kde se prodávaly staré knihy. Vešel český mladík z některé z okolních osad, i žádá německou gramatiku! Mladík tento v staré vlasti, zápasící stále s germanisací, zůstal od ní ušetřen, a zde, ve veliké slovanské Rusi, sáhá po německé gramatice. Ptám se ho: „Co vám to, člověče, napadá, učiti se zde, v Rusku — německy? Proč se neučíte raději rusky?“ Chlapík nic neodpověděl, ale tuším, že německou gramatiku přece jen koupil. Jiným příkladem zvláštnosti povahy našeho lidu byl mladý člověk, řemeslník, jenž pod vlivem nějakého polského knězehorlivce všeho na světě zapomínal, stále s sebou nose jenom jakési knížky, i s každým na potkání hledě zapřísti náboženský rozhovor, ovšem že ve společnosti často příliš liberálních krajanů svých obyčejně utržil jen smích, zlé vtipy i úsměšky; to mu však nevadilo, tím více mluvil i přesvědčoval; i všechno to bylo arci jen neumělá ozvěna napolo rozuměných náuk.

To jsou příklady, které nejen illustrují náš lid, nýbrž ještě více jsou potvrzením mého vysloveného výše mínění, že *neruské* poměry Volyně jsou velice nepříznivy, ba na mnoze škodlivy šťastnému vývoji volyňských našich osad v tom směru, který mohl by býti stejně příjemným i užitečným pro nás, jako i pro Rusy. — Náš, západním duchem proniklý lid, nabyv zdejšími poměry nesprávného ponětí o celé Rusi, přetvořuje se zde často v živel nepříhodný ruskému směru, i tratí zde tedy svou cenu, a *proto* vskutku až na to došlo, že navzdor mnohým, patrně velice užitečným vlastnostem svým český osadník není zde ceněn po zásluze, ba že se dalšímu šíření se i rozmnožení českých osad ani valně nepřeje. A vskutku ona podivuhodná snášenlivost, ústuplivost, která se zde jeví u Čechů vůči všemu, co jest vlastně Rusku nepřátelským, celý ten nemístní indiferentismus i kosmopolitismus není vlastně ničím jiným, než nedostatečným vyvinutím skutečného, pevného i energického vědomí národního, vědomí slovanského; z části dá se pak vysvětliti neznalostí pravých ruských poměrů, o nichž nesmí se souditi podle volyňských. Výminky jsou zde jen řídké. Následkem toho, že zdejší náš osadník podává se lehce vlivům ruskému směru i duchu často nepřátelským, ruské rozhodující kruhy přirozeně mu nepřejí; kdyby české osady založeny byly v ruských krajinách, kde by náš lid stál blíže životu skutečně ruskému, byli by na Rusi s českými osadami nepochybně úplně spokojeni. Přesvědčil jsem se o tom několikráte, kdy jsem měl příležitost promluviti o těchto poměrech s více méně rozhodujícími osobami v Petrohradě.

Na Volyni mnozí jednotlivci čeští, unešeni horlením na některé místní nepořádky, i kromě toho pod vlivem Rusku nepřátelských místních elementů někdy ani neskrývají se svým úplně neloyalním smýšlením: odsuzujíce místní poměry, odsuzují celek, i pak vskutku nejeví se ve světle dobrých ruských příslušníků. Místní administrace, která potom i se své strany Čechům dává v mnohém příčinu k nespokojenosti, byla by odzbrojena, kdyby neviděla tohoto neblahého smýšlení jednotlivců, v kterém spatřuje cos podobného oposici nejen vůči sobě, nýbrž proti Rusku vůbec. Toto oposiční smýšlení dává jí zbraň do rukou, dává jí záminku k nepřízni, následkem čeho pak i nižší administrace Čechy nejen nepodporuje, nýbrž víc i více je odstrkává, i tak stávají se poměry zdejších Čechů den ode dne nepříjemnějšími. Hlavní vinou všeho jest, opakuji to, nedostatečný vývin pravého slovanského smýšlení v našem lidu, jakož i nedostatečná znalost pravého Ruska, o kterém nesmí se souditi výhradně dle poměrů v jednom kraji i dle jeho nižší administrace, která někdy vskutku může znechutiti se našemu vystěhovalci, zvyklému na uhlazenější její formy v Čechách. Tak na př. cítí se český vystěhovalec uraženým, osloví-li jej v úřadě třeba nižší činovník s „ty“. — V Rusku ještě rozdíly stavů hrají velkou úlohu; každý stav má svá zvláštní práva. Svým rolníkům, i vůbec prostému lidu říkají všechny „vyšší“ stavy, a tedy i úředníci, „ty“, tak jako naopak pravý ruský lid oslovuje každého bez výminky též slovem „ty“. — Dal-li se náš vystěhovalec připsati ke stavu rolnickému, není divu, když jej i malý třeba úředníček, v přemrštěném vědomí svého officielního postavení, nazývá též „ty“ jako každého jiného rolníka či mužika. Takové srovnání s nečesaným, třeba bosým, v svou hrubou domácí „svitu“ oděným mužikem ovšem hluboko uráží západního, poměrně vzdělaného, slušně oblečeného vystěhovalce. Přimyslime-li si k tomu ještě některé drobné skutky libovůle, jakých si někteří úředníci proti českým osadníkům někdy dovolí, není divu, že pak mnohé z našich krajanů úplně přejde trpělivost. Tak na př. přinutili jednu osadu spraviti cestu v místě, vzdáleném od ní 25 verst, kdežto po zákonu podobná povinnost víže obyčejně jen do vzdálenosti 10 verst. Tato osada, sestávající všeho všude z 31 českých dvorů i přiléhající k třem maloruským vsím zároveň, musila po vůli „přístava“ (policejního úředníka) míti svého zvláštního „sotského“ (představeného), který byl nucen každou sobotu představiti se u policie, 25 verst vzdálené; ale za 25 rublů, které se obec uvolila platiti ročně, mohl představený zůstati třeba celý rok doma! — Takového druhu „bodání jehlou“ dráždí náš lid, který se na ně neumí dívati chladnokrevně, i který pro podobnou malichernou sekaturu odsuzuje pak i věci vážnější. Zatím tytéž nepokojné hlavy v našich zdejších osadách, neznajíce ruské poměry, ani netuší, jak

velice vyznamenávali je v každém ohledu vyšší ruští hodnostáři před domácím obyvatelstvem, kdykoli české osady navštívili.

Ohlédněme se nyní po mravní stránce živobytí českých osadníků. Začněme třeba se školním vyučováním, kteréž v Čechách poměrně tak dobře prospívá. Zdejší „dobrovolní" učitelé, pohříchu, často nevyhovují své úloze. Nepodléhajíce ve skutečnosti kontrole i nemajíce zvláštní zodpovědnosti a dostávajíce plat od obcí, jsou to vlastně učitelé soukromní; poněvadž však činnost jejich vskutku jest rozsáhlá i důležitá, bylo by žádoucno, aby české školy i čeští učitelé postaveni byli na roveň jiným, i aby učitelé byli podporováni od vlády. Hlavně bylo by si přáti, aby čeští učitelé vychovávali mládež více v ruském občanském duchu, než se to stává. Zdá se, že někteří z těchto učitelů příliš podléhají vlivu ostrého, nesmiřlivého tónu zdejšího ultrakatolického kněžstva polského. Stává se, že pro české školy na Volyni z Rakouska dopravují se sem i knihy, příznivé tomuto specificky polsko-katolickému směru.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Práce.

Trvá to dlouho, nežli vykrvácí
se srdce z toužení v tom žití ději —
ba: Ještě krůpěj! — naše rty se chvějí,
když štěstí, mladost, naděj, vše se ztrácí

Však blažen ten, kdo, vše kdy v prach se kácí,
sen po snu zniká, naděj po naději,
se vrací do sebe, jak vlny spějí
a pevnou kotvu nalézá v své práci.

Buď sebe prostší, — kladivem a kosou
paží se jev neb v myšlénkové síle,
— byť nečítal ji nikdo v zásluhu:

ti šťastni jsou, kdo kropí potu rosou
ten širý svět, — a padnou při svém díle
jak oráč bleskem sražen u pluhu. —

J. V. Sládek.

Národní divadlo. *(Shakespearův „Othello". — Oslava 75letých narozenin Josefa Jiřího Kolára. — Divadelní pokus slečny Růženy Buyerové.)*

Zase jeden Shakespeare vřaděn v repertoir Národního divadla a to šťastně: nesmrtelná tragedie žárlivosti sehrána byla s rozhodným úspěchem jak zevnějším tak uměleckým. Pozorovali jsme s potěšením, že má ten starý Shakespeare pořád ještě svou přitažlivost, neboť při premiéře „Othella" bylo divadlo naplněno ve všech prostorách a co více platí, i při reprisách pozorovali jsme návštěvu velice slušnou. Provedení „Othella" potěšilo nás v míře ještě větší. Jestliže se divadelní správě z některé strany vyčítalo, že Shakespeara poněkud zanedbává, musí naproti tomu každý uznati, že těch několik kusů velikého básníka, které uvedeny byly na jeviště Národního divadla, sehrány a vypraveny byly se vší možnou svědomitostí a pietou. Vřadění kterékoliv hry Shakespearovy v běžný repertoir jest kus veliké práce. Především dlužno revidovati text — starý překlad „Othella" ode všech podivností očistil tenkráte J. Vrchlický — dále jest nezbytně zapotřebí upraviti poněkud kus také po stránce scénické: jednotlivé scény stahovati, méně důležité vynechati, tak aby opona pokud možná nejméně se spouštěla. Herci také nemohou býti hotovi se svými úlohami ve čtrnácti dnech, jako se stává při kusech moderních; postavy Shakespearovy jsou vrcholem umění hereckého a vytvoření „Othella", „Hamleta" nebo „Makbetha" jest z pravidla dílem mnoha let i při umělcích nejpřednějších. Náš Slukov podal v „Othellovi" hned na poprvé výkon v hlavních rysech správný, v některých jednotlivostech pozoruhodný a co zvláště platí výkon stejný a vyrovnaný. Srovnávati Slukova se Salvinim nebo Rossim v této úloze není spravedlivé; nastudování takých rolí Shakespearových, kterému jiní slavní umělci věnovali léta, jest u našich herců v rámci běžného repertoiru jaksi přenecháno privátní pilnosti. Slukov počínal si ku podivu statečně: hned na počátku líbil se nám jeho důstojný klidný ton v nočních scénách na ulici i v sadě, který přecházel v něžnost až dojemnou, kdykoliv se obracel k Desdemoně: dále jeho imposantní zakročení při souboji Cassiově, jeho první pochybnosti vždy rostoucí až v plnou jistotu, konečně jeho strašná přísaha, kterou považujeme za nejlepší moment celého výkonu jeho. Od té chvíle, co nabude Othello jaksi přesvědčení o vině své ženy, byl Slukov více elegický nežli divoký: plazil se více bolestí nežli vztekem a takovým zůstal pak až do konce. Je to poněkud jiné pojímání krvavého činu Othellova, nežli jsme zvyklí, ale to nevadí: máť umělec právo pojmouti úlohu svým způsobem, jen když ji provede logicky od počátku až na konec. Co se týče zevnějšku, byl Slukovův Othello bohatýr, jakým se jevil v očích Desdemony a jakým snad konečně také byl: slova „ošklivý čert" nepadají na váhu, neboť lid nazval by tak i nejkrásnějšího černocha. Desdemona paní Bittnerové byla ona čistá, andělská duše, jak si ji představujeme; nejlépe líbila se nám v rozmluvě s Othellem, kde ničeho netuše přimlouvá se za Jaga. Také v umírání byla krásná. Jagovi páně Šmahovu se vytýkalo, že dělal dojem člověka tuze poctivého, že byl málo Jagem: umělec chtěl se patrně vyhnouti běžné tradici intrigána a myslil si patrně, že se povaha Jaga pozná lépe z jeho skutků nežli z jeho masky a ďábelských úšklebků — ale snad by jeho Jagovi přece trochu té intrigánské hrůzy neškodilo. Výborný byl v rozmluvě s Roderigem, kde znamenitě nuançoval refrain „peníze do měšce" a pak zvláště v pouliční scéně posledního aktu, kde volaje o pomoc vraždí. Také ostatní úlohy byly v dobrých rukách: Cassio pan Pštros, Emilie paní Šmahová, Roderigo pan Sedláček, Brabantio pan Šimanovský, dože pan Řada. Režie páně Šmahova osvědčila se i tenkráte znamenitě.

Ve středu dne 9. t. m. slavilo divadlo obvyklým způsobem 75leté narozeniny J. J. Kolára. Slavnostně osvětlený, zdola až ke stropu naplněný dům, spousta květin a nejvřelejší sympatie shromážděného obecenstva očekávaly stařičkého básníka, který se však nedostavil, čímž slavnostní ráz večera toho podstatně byl seslaben. Dával se „Pražský žid“, jeden z nejpopulárnějších kusů Kolárových ve starém chvalně známém obsazení. V dlouhém, jako vždy trefném „Zasláno“, kterým oslavenec děkoval za prokázané pocty, narážel trpce na to, že mnohé jeho kusy odpočívají v archivu; tušíme, že měl na mysli hlavně své veselohry, a přimlouvali bychom se upřímně, aby aspoň „Mravenci“ vřaděni byli v repertoir Národního divadla. Pořád se volá po veselohrách a zde leží ladem tato vtipná originelní práce.

O divadelním pokuse slč. Růženy Bayerové, která co Sidonie v Daudetově dramatisovaném románu „Fromont a Risler“ vystoupila, referujeme prozatím jen krátce. Slečna má hezký zevnějšek a, jak se zdá, i talent, ale prozatím na roli tak obsáhlou a obtížnou, jako jest Sidonie, nestačí. Jsme zvědavi jak se osvědčí v úloze menší.

B. F.

— „*Familie Buchholtz.*“ Co to je? Komický český spisovatel neví o této knize. Ale české uvědomělé naše obecenstvo ví o ní. „Familie Buchholtz“ jest znamenitý román, odpoví vám české obecenstvo. A jediný knihkupec vám potvrdí, že tohoto románu prodal již 50 výtisků; z české krásné literatury za celý minulý rok neprodal jedné knihy tolik výtisků. Podobá se tedy, že buď přestala, buď nikdy opravdově nebyla spojitost českého spisovatele s českým obecenstvem. Oba jdou svou cestou. A morálka? Česká duševní práce a česká kniha jsou zbytečny. Snad abychom s tímto luxem přestali? Abychom nezdržovali několik českých bláhovců od koupi románu „Familie Buchholtz“ a nepřekáželi, aby je liný český knihkupec neprodal téhož spisu 100 výtisků? Jsouť zlé časy, slyšíme to pořáde. Proto prý česká kniha nejde na odbyt — — —

J. L.

Dopisy a zprávy redakci zaslané.

Redakce přijímá do tohoto oddělení dopisy i zprávy týkající se českého veřejného života, zvláště pak literatury a umění.

Zodpovědnost za náhledy a mínění dopisovatelův redakce na se nebéře, přijímá však odpovědi na ně.

Dopisů a zpráv zaslaných anonymně přijímati nelze.

Guillelmus ô Kelly de Aghrim.

(K číslu 33. dne 20. listopadu 1886 „Lumíra“.)

Guillelmus ô Kelly de Aghrim připomíná se nejdříve roku 1697, kdy se psal *Hibernus* A. A. L. L. ac phil. *magister*, jur. *utriusque Licentiatus*.

Závisí jeho vystoupení v *Praze* s irskou emigrací za příčinou pronásledování tamějších *katolíků*, zvlášť po bitvě u *Aghrimi v Irsku*, kdež zvítězil Vilém III. nad Jakubem II. Nebyl také jediným v *Praze*, neb známa je celá řada *Irčanů*, kteří se v *Praze* lékařství vyučili a buď na místě neb jinde léčili. U studování napomáhalo jim nadání pařížského semináře a fundace *Vindhagianská*. Ale i dříve již připomíná se roku 1674 *Logdman de Auen*, a Joh. Ludv. *o Develin*, který v turecké vojně sloužil a za tuto zásluhu zdarma byl promovován. Zaznamenané se nacházejí v *Protok.* sezení lék. fakulty, v *Pilatově* seznamu, v Lib. civium, v *Kal. Chot.* a v rozličných sbírkách dissertačních v *Praze*, ve *Vídni* a v *Olomouci*. Zastávali physikaty (v *Král. Hradci*, *Litoměřicích* a *Žatci*). *Smith* Jac. de Palroë byl i *professorem* a cís. *lékařem*. Byli i ve *Vídni*, v *Drážďanech*, v *Polsce* (u Sobieského) i jinde. Také Lib. test. v. P. XI. 19. r. 1745 dělají zmínku o Irčanu „*O'Hehirovi*“ neb manž. *Jos. Gottfr. Mikana* „Alžběta“ byla rozená *O'Hehirova*, která ustanovila *Mikana* za dědice a mimo to pro syna *Davida* zanechala 3000 zl. *Mac-Nevenové* ještě žijou v *Praze*.

Guill. ô Kelly mnoho se v kruzích naší šlechty otáčel, jak jeho spisy ukazují.

Roku 1700 věnoval báseň „*Rubra domus Rotenhaus*“ (červený hrádek) Sig. Val. *Hřánovi z Harrasova*, kterého jmenuje svým *ochrancem* a *mecenášem*

Roku 1702 vydal zase v *Praze* „*Philosophia aulica*“ sepsanou pro *mládež šlechtickou*, jak říká (tím jest odůvodněna *domněnka*, že se vyučováním u vysoké šlechty naší zanášel). Též jest tento spis věnován Sig. Val. *Hřánovi z Harrasova*. Povšimnuti hodný jest jeho výrok vynešený o *alchemii*: „Jest to umění *bez umění*, *plno práce*, kterého začátek a konec jest *klam a ožebračení*.“

V „*Carmen seculare*“ opěvoval korunovaci třetí manželky Leopolda I. *Eleonory Magdaleny Falcké*. Ku konci připojil „Idea historica de reg. *Bohemiae*“.

Roku 1703 vidíme ho v celé slávě ve *Vídni*, kdež sepsal „*Examen philosophicum*“ (log. eth. a metaph.) a ve *Frankfurtě* a *Lipsku* vydal a tady se píše: „*Eques Hibernus* Phil. Doct., J. U. Lic. et in acad. ab statibus inf. Austriae *Vienae* erecta *Phil.* et *Heraldicae prof. publ. ordinarius*, caes. reg. *poeta laureatus*.“

Také ve zvláštní *Elegii* opěvuje nepředvídané rozkotání a potopení se lodi v *Jinu* s hr. *Jan. Jos. ze Sternberga* s jeho chotí a dceruškou, což také v *Praze* vytisknouti dal.

MUDr. *Karel Špot.*

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„Novější dějepis rakouský.“ (Od roku 1526 do roku 1860.) Sepsal Dr. V. V. Tomek. Sešit 11. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Mladý český pianista.“ Sbírka velmi lehkých skladeb pro piano na dvě ruce. Pořádá Jindř. z Kaaňů. Číslo páté obsahuje: „Dvě písně.“ Složil V. Blodek. Nákladem knihkupectví Fr. A. Urbánka v Praze.

Na pomník Václ. Beneše Třebízského zaslal naší redakci pan prof. MDr. Josef Thomayer 10 zl. Celkem obdrželi jsme 20 zl.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček.“

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasýlkou po poště
na čtvrt léta . . 1 zl 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne

ROČNÍK XV. 1. března 1887. ČÍSLO 7.

Dědičnost jakožto příčina nemocí.

Přednáška *J. Thomayera.*

Jest to zakořeněným zvykem naším, že nepozorujeme pouze přítomné vlastnosti zjevů, s nimiž v životě se stýkáme, ale že pátráme obyčejně dosti bedlivě i po příčinách zjevů takových. Okolnost tato — sama sebou již roditelka mnohé práce vědecké — musila se zajisté objeviti obzvláště živě při chorobách a rozmanitých útrapách tělesných, jimiž pokolení lidské tak často navštěvováno bývá. Neboť co jest více na snadě při nehodě, která potkala našeho bližního než otázka — jak se to asi stalo? Zde dokonce pátrání po příčině nemá pouhý význam theoretický, ale i čistě praktický. Neboť poznáme-li příčinu nehody, jež někoho potkala, můžeme sami mnohdy buď odstraněním příčiny trpícímu uleviti aneb uvarováním se příčiny i nehody vlastní se uvarovati.

Proto pátrání po příčinách nemocí jest nepochybně tak staré, jako pokolení lidské, a nacházíme do dnes u národů nejprimitivnějších již mínění o podstatě a příčinách nemocí.

Nelze však popříti, že pátráním po příčinách nemocí podjal se lidský duch úlohy věru nesnadné. Jest možno říci o mnohém odvětví vědeckém, že historie jeho jest historií omylů lidských. Avšak o málo které doktrině poznámka tato tak plně platí jako o pátrání po příčinách nemocí čili o aetiologii nemocí. Jest jasno, že nejprve dlužno nemoc dobře znáti, než můžeme se pustit do badání aetiologického. Avšak přesné vědomosti o nemocech spadají z veliké části do století tohoto a tu není divu, jestliže badání aetiologické v mnohém ohledu doposud nejisté se potácí. Teprve ku konci minulého a v našem století počala medicina vyhledávati stanovisko společné všem vědám přírodním, naučila se pozorovati a pak teprve činiti závěrky. Před tím stavěla theorie a na ty na mnoze násilně pozorování činěná narážela.

Proto zrcadlí se v staré medicině obyčejně rozmanité názory světové v té neb oné době panující.

Vidíme to na četných ukázkách.

Byly doby a jsou v mnohém ohledu posud, v nichž názory náboženské měly veliké působení na veškerou duševní práci národů. Jest proto pochopitelno, že následkem toho názory náboženské valně i do nauky o příčinách nemocí zasahovaly. Tak vidíme, že u Indů — asi 1500 roků před Kristem — nemoci vznikají působením zlých duchů, anebo že jsou trestem božím. Podobné názory opětovaly a opětují se u všech národů, u nichž názory náboženské stojí v popředí. Takový příklad vidíme na družině Mohamedově. Když roku 569 aneb 571 Abyssinci oblehali Mekku, vypukly ve vojště jejich velmi zhoubné neštovice. O nemoci této domnívali se Mahomedáni, že Allah seslal ptáky, kteří nesli kameny v zobácích a drápech a házeli je na oblehatele následkem čehož tito onemocněli. S obdobným míněním stýkáme se po dnes u národů nevzdělaných. U četných národů australských je do dnes nemoc dílem daemonů, na mnoze ve službách kouzelníků se nalezajících. Stejné učení panuje u některých národů Malayských. Jen že zde jest učení propracovanější. Tak ku příkladu jistý druh duchů jsou specialisté pro neštovice, jiný působí záněty, jiný sedá na rány a ssaje, následkem čehož teče z ran krev a podobně. Podobná učení panují dle Tylorova spisu o počátcích vzdělanosti u národů afrických a jinde.

Názory podobné měly kořen pevný. Římané v letech pozdějších nebyli zajisté ve věcech náboženských příliš skrupulosní, ba ve příčině vědy lékařské již mnohé správné mínění měli, avšak přes to nedovedli se ubrániti domněnce, že mnohá nemoc jest poslem božstva. Tak zejména jim byla padoucnice zjevem takovým a zvána proto nemocí svatou — morbus sacer. Ba do dnes i u kulturních národů evropských zbytky podobného učení nalézáme a možná, že do dnes žije některá stařenka v Čechách, která vnoučeti podrásání kůže kousnutím skřítkovým vykládá. Kromě toho ještě nejednou čteme v denních listech našich, že tu neb tam z těla nemocného vymítán zlý ďábel.

Názory podobné z veliké části se přibývající vzdělanosti ubývaly, avšak vždy nenastoupilo na místo jejich učení pravé. Tak v staro- i středověku komety, zemětřesení, znamení na nebi a jiné věci v aetiologii nemocí byly významnými. A není se mínění takovému co diviti, čteme-li, že před vypuknutím pověstného moru Justinianova opětovalo se nebývalé zemětřesení, Vesuv nevídaně soptil, Nil ze břehů vystoupil a neobyčejnou povodeň způsobil. Události takové příliš byly mohutné, než aby jim lid vliv na nemoci byl nepřipisoval. Dokud se věřilo

v moc kouzelníků. bylo zjevno, že čarodějstvím i nemoc se poslati může a podobně.

Leč uprostřed této záplavy počínají se znenáhla vyvíjeti názory jasnější a názorů takových přibývá až do dnů našich, kdy náuka o zhoubném vlivu malých mikroskopických plísní pravou revoluci v učení o příčinách nemocí způsobila. Nebylo pak ani možno, aby lidem střízlivějším znenáhla unikala některá fakta, kteráž v dosavadním učením o příčinách nemoci v čirém odporu se nalézala. Zejména musily ohromné epidemie nakažlivých nemocí v starém věku panovavší na mnohou dosud neznámou okolnost upozorniti. Ukázalo se zajisté záhy již, že u mnohých nemocí přebývání na jistém místě, aneb styk s nemocným velice jest nebezpečný. Naproti tomu zůstal zdráv, kdo se vystříhal místa, v němž nemoc panovala. Poznání toto nevedlo ovšem hned k vědomostem správným. Když vypukl mor Thukydidův v Athenách, zuřil především v Piraeu, a tu se domnívali Atheňané, že Peloponešti, s nimiž válčili, jedu do cisteren namíchali. Což je mimochodem řečeno názor při mnohé epidemii do dnes u lidu prostého se opětující, a vím sám, že ve venkovském jednom městě českém lid nedávno při epidemii tyfu obviňoval lékaře, že jedu do studnic naházeli. Avšak přes nebezpečná takováto mínění vyniklo přece záhy již mínění, že jisté nemoci jsou nakažlivé. Každý ví ze Starého zákona, že Židé vycházejíce od přesvědčení takového, lidi malomocné ze společnosti své zapudili, ač u jiných nemocí věřili že působením ďábla vznikají.

Podobně musilo napadnouti střízlivým jednotlivcům již v dobách nepamětných, že jisté nemoci rodičů pozorují se také u dětí, a bylo tušim na snadě domnívati se, že děti nemoci ty od rodičů zdědily, jestliže takováto pozorování byla nápadná a často se vyskytovala. Nemůže nám proto býti s podivením, čteme-li, že již v pátém století před Kristem Hippokrates dědičnost mezi příčinami nemocí uváděl — jeť nám Hippokrates personifikací bystrého pozorování přírodovědeckého a lékařského. Pozorování podobná činěna však i v dobách pozdějších a není dnes žádná pochybnost, že mnohá nemoc dítěte příčinu svou má v nemoci rodičů. Či jinými slovy: Dědičnost je v aetiologii nemocí činitelem uznaným.

Velectěné shromáždění! Tím dostal jsem se k vlastnímu jádru této své rozpravy a jestliže úvod k vlastnímu líčení poněkud déle trval, omlouvám počínání své zajímavostí předmětu, která snadno svede k líčení obšírnějšímu.

Tisíceré zkušenosti po tisíce roků sbírané ukazovaly člověku, že mnohé nemoci jsou dědičné a nezbývá, než se zkušenostmi takovýmito účtovati. Však jiná otázka jest, v čem dědičnost nemocí spočívá a jakým způsobem se projevuje.

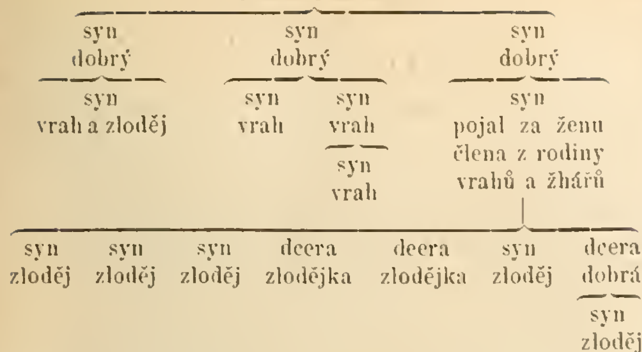
V ohledu prvém dlužno doznati, že dědičnost nemocí je pouhou variantou zjevu v normálním životě se stále vyskytujícího. Ba přírodní vědy považují dědičnost za důležitý zákon biologický, vedle kteréhož všechny živé bytosti ve svých potomcích se opětují. Toto opětování se ploditele v plozenci jest tedy zjevem normálním, ba jistě nutností kázaným a netýká se pouze hlavních rysů, ale i mnohých detailů. Ovšem nemůžeme žádati, aby dítě zobrazilo v sobě všecky vlastnosti rodičů — vždyť konečně rozvoj fysických a duševních vlastností a jejich konečná konfigurace závisí také na okolnostech, v nichž dítě žije, na př. na vychování, poměrech materielních. Přes to však nelze popříti, že přemnohá vlastnost rodičů přechází způsobem až nápadným na dítě.

Takovým způsobem již zevnější podoba dětí jak víme velmi často na rodiče až nápadně upomíná. Zvláště podoba jednotlivých částí bývá obdivuhodná. Tak na příklad barva vlasů, velikost hlavy, tvar nehtů bývají stejné u dětí jako u rodičů. Obzvláště podoba zevnějšího ucha bývá prý u dětí a rodičů tak nápadnou, že z podoby té možno někdy prý i otce určiti. Také nos často v několika pokoleních ve stejném způsobu se vyskytuje — tak na příklad veliký počet Bourbonů měl význačný nos. Neméně jest známo, že výška tělesná jest dědičná a každý zná snad rodiny, v nichž členové neobyčejnou výškou vynikali. Je známo, že tuto dědičnost výšky tělesné hleděl zužitkovati Bedřich Vilém I., který nedovolil svým pověstným granátníkům pojmouti jinou ženu než vysokou. Dědičnost vztahuje se dále k objemu tělesnému. Hubení rodičové mívají hubené, a otylí rodičové otylé potomky. Dědičnost vyskytuje se dále i ve vnitřní konformaci tělesné. Tak bývají podoba kostí, počet obratlů a p. dědičnými. Pozorovány také rodiny, u nichž srdce bylo nápadně malé. A ještě dále dědičnost sahá. I ustrojení jemnější tkaní a šťáv života lidského zdá se býti dědičným. Okolnost tato vysvitá již sice z dědičnosti objemu tělesného, avšak dá se ještě četnými jinými doklady objasniti. Tak jsou rodiny, v nichž jeden z rodičů i mnohé děti při nepatrném píchnutí nepoměrně značně krvácejí. Jsou známé rodiny vynikající nápadným počtem dětí. Rodina Montmorency měla několik kolen po 10—18 dětech.

Dědí se dále i síla tělesná. U anglických zápasníků známo jest několik rodin, jichž členové obdivuhodným způsobem v boxování vynikali.

Leč podobně jako vlastnosti tělesné jsou dědičné i ony schopnosti, jež v obyčejném životě duševními zoveme. Tak jsou dědičné jisté zvyky v rodinách. Darwin znal rodinu, jejíž členové při spaní veskrz tvář zvláštním způsobem rukou si zakrývali. Dobrá paměť je rovněž dědičná. Ba i intelligence. Často se ovšem říká, že synové velikých otců jsou opakem těchto, avšak okolnost tato nemluví nikterak proti zásadám zde vysloveným. Velicí otcové nebývají největšími vychovateli a kromě toho poměry dědičnost k nepoznání setříti mohou. Tak syn výtečného mathematika může zděditi vlastnosti otcovy — a přec býti jenom na příklad dobrým hráčem v taroky. Potomci Žižkovi mohli by u nás v Čechách míti všecky vlastnosti svého otce, a stali by se přece jen veliteli hasičů neb ostrostřelců. Naproti tomu je známo množství rodin, u nichž vynikající vlastnosti beze změny se dědily. Známe několik Bachů hudebníků. Naši staří mistři Dušek a Benda pocházeli z rodin hudebníků. Paolo Veronese byl syn sochařův a synovec a otec malíři. Tizian je z rodiny, z níž pocházelo devět pozoruhodných malířů. Tenierů, Breughelů je rovněž několik atd.

Leč ne pouze vlastnosti dobré, ale i špatné z rodičů na děti přecházejí. Tak zejména rozmanité vášně. Jsou rodiny, u nichž lakomství po několik pokolení se pozoruje. V jiných rodinách panuje pijáctví, v jiných karban a podobné. Jinde zase stýkáme se s dědičným zločinstvím. Maudsley zaznamenal ve příčině této klassický příklad, jejž tuto opětuji:

Podobně známa byla v Americe výstřední žena, jejíž dvacet potomků sedělo ve vězení.

Také náklonnost k samovraždě často bývá dědičnou. Esquirol zaznamenal rodinu, v níž prababička, babička, matka a děti skonaly samovraždou. Nejednou se přihodilo, že v rodinách k samovraždě nakloněných členové volí tentýž způsob smrti, ba nejednou v témž věku o život se připravují.

Veliká část dát tuto zaznamenaných pohybuje se v mezích normálních poměrů životních, — jsou tedy ukázky dědičnosti fysiologické (jak se dědičnosti v tomto ohledu říká). Nad fakty takovými vážněji se nepozastavujeme. Nacházíme pochopitelným, má-li modrooký otec modrooké děti, brunetní matka brunetní dcery. Rodí-li se v jisté rodině vášniví, panuje-li v jiné náklonnost k samovraždě, tu stojí zjev takový již sice na hranicích života normálního a chorobného, avšak nepřekvapuje nás. Jsme si bezděčně vědomi dědičnosti jakožto zákona biologického. Proto více překvapí, narodí-li se z brunetního otce ryšé dítě, než kdyby dítě se rodičům zúplna podobalo. Ba každý ví, že při narození děcka přečasto rodinná rada vážně o tom rokuje, komu z rodičů nemluvně nejspíše jest podobno.

Avšak je-li dědičnost fysiologická uznaným zákonem i u toho, jenž si zákon ten nikdy zvlášť nevysloví, pak nemůže nikoho překvapiti, jestliže se i chorobné vlastnosti rodičů na děti přenášejí. Ne vždy ovšem — neboť konečně také otec básník nemívá vždy děti básníky — avšak často. Existenci chorobné dědičnosti nelze popírati, třebas by filosofové a badatelé přírodovědečtí až dosud marně se namáhali dědičnost správnou nějakou theorií vysvětliti. Domněnek proneseno ve příčině této množství zrovna obrovské, avšak domněnka, která se neopírá o fakta — je právě jen domněnkou. Přes to však nedostatek takové theorie na existenci fakt ovšem ani vlasem nepohne. Dědičnost chorobná existuje a pozorněji-li k ní pohledneme, shledáme zajisté, že vyplývá sama sebou z dědičnosti normální. To pak již proto, že nemůžeme vlastně stanoviti hranici, kde končí dědičnost normální a počíná dědičnost chorobná.

Vidíme tak na příkladech mnohých.

Zůstaňme především u předmětu více méně lhostejného, ku příkladu u vlasů. Řekl jsem již — tušim vícekráte — že barva vlasů jest dědičná. To rozumí se samo sebou. Avšak jsou rodiny, v nichž členové velmi časně šedivějí. Znám rodinu, v níž otec má hlavu jako mléko, a tři synové, z nichž nejstarší třicettři roky čítá, jsou rovněž již šediví jako starci. Podobná pozorování snad každý zná a nejsou tušim nic nápadného — a přece je to již příklad dědičnosti chorobné, neboť předčasné sedivění jest zajisté nemocí vlasů. Stejně se to má s pleší. Jsou rodiny, v nichž členové již kolem třicátého roku z pravidla pleš dostávají. I to jest pozorování každému snad tak známé, že nenapadne nikomu nad ním se pozastavovati, a přece i to jest příklad dědičnosti chorobné, třebas by pleš v obyčejném životě platila spíše za malou nepříjemnost než za chorobu.

Avšak jsou jiné a charakterističtější doklady k tomu, že mezi dědičností normální a chorobnou nelze přesně rozlišovati. Již s hůry podotknul jsem, že objem tělesný často jest dědičným, zejména že děti korpulentních rodičů rovněž často bývají hřmotnými. Leč korpulence jest až do jisté míry zjevem fysiologickým, normálním. Člověk takový nešplhá na příklad tak zručně jako veverka, ale celkem nestěžuje si na obtíže hrubší. Avšak od korpulence k chorobné otylosti je pouhý krok. Před rokem člověk otylý neměl obtíží, avšak od těch dob přibylo mu tuku na srdci a on trpí srdcem ztučnělým, tudíž stavem, jejž dlužno ovšem za nemoc a to velmi nepříjemnou prohlásiti. Podobných zjevů jest více a to nejen po stránce čistě tělesné, ale i po stránce duševní. Sdělil jsem před tím některé příklady, ukazující k tomu, že v některých rodinách jest náklonnost ke krádeži dědičná. Zjev tento není sice všedním, avšak nemůže prostě za příklad dědičnosti chorobné platiti již proto, že v obyčejném životě menší část zlodějů jeví známky porušení duševního. Avšak je náklonnost chorobná ke krádeži, kde o choromyslnosti zlodějově nelze míti pochyby. Také chorobná náklonnost ke krádeži bývá dědičnou.

Anebo jsou rodiny, v nichž láska k zvířatům přechází z rodičů na děti. Takováto vlastnost je mnohdy ušlechtilá, jindy protivná, avšak na prvý pohled nevyhlásíme za choromyslného, kdo má rád svého kocoura. Leč jsou příklady dědičné náklonnosti k zvířatům, o nichž trvám ani laik nebude pochybovati, že spadají v obor psychiatrie.

Magnan vypravuje na příklad o paní která pláče, když prší, poněvadž zvířata jsou vydána v šanc nepohodě a koně mohou na kluzké půdě upadnouti. Tatáž sbírá na ulici kousky skla, poněvadž by se o ně kopyta koňská zraniti mohla. Chodívá na stanoviska drožkářů a prosí lidi, aby nenajímali povozů, pokud koně žerou. Jednoho dne jdouc kolem krámu jistého uhlíře, uzřela, že tento chtěje zapřáhnouti koně bil jej, poněvadž kůň nechtěl k voji. Dáma tato požádala uhlíře, aby ji nechal samu koně zapřáhati, což když uhlíř povolil, počala koně líbati a hladiti tak dlouho, až týž k voji popošel. Na to ptala se uhlíře, kdy obyčejně koně zapřahá, a od těch dob přicházela v určitou hodinu k uhlíři a sama mu koně zapřahala. V podobných případech jest zajisté nad míru nesnadno určiti, kde končí norma a počíná choroba.

Jelikož ale náklonnost v obou případech může býti dědičnou, tu máme tím o doklad více, že mezi dědičností normální aneb fysiologickou a chorobnou není žádných přesných mezí, a je-li prvá uznaným zákonem biologickým, musí býti zajisté zákonem i druhá.

Všecky druhy nemocí zajisté nedají se dědičně přenášeti, podobně jako každá črta povahy a každá pomíjející náklonnost se ještě nedědí. Chodil-li někdo v mládí sousedovi na lusky, nemusí býti proto ještě děti jeho

zloději. Nýbrž jako o životě fysiologickém trvalé vlastnosti ducha i těla přenésti se mohou z ploditele na plozence, tak i v obledu pathologickém pouze dlouho trvající stavy z rodičů na děti se přenášejí. Z počasných pak nemoci ne všechny jsou ještě dědičné, alebrž hlavně nemoci celkové a nervové — zrovna jako v životě normálním dědívají se vlastnosti duševní pro nás tedy funkce soustavy nervové a vlastnosti směřující spíše k celé konstituci tělesné. Avšak zde definitivního slova nelze dosud pronésti, ponévadž všecky poměry dědičnosti nejsou na jisto prozkoumány.

Jsou ovšem nemoci počasné, po výtce jen jistou útrobu postihující, kteréž pozorují se u děti podobně jako u rodičů, avšak zde vždy nepanují poměry takové jako při dědičnosti normální.

Abych objasnil dostatečně mínění zde pronesené, chci demonstrovati příklad na souchotinách čili na tuberkulose plicní. Je to pozorování prastaré, že děti tuberkulosních rodičů bývají rovněž tuberkulosními. Poměr zde není možno přesně vytknouti. Jsou lékaři, již tvrdí, že polovička nemocných tuberkulosních pochází z rodin, v nichž otec neb matka byli tuberkulosními, jiní lékaři spokojili se s třetinou, avšak jiní zas tak tvrdí o sedmi desítinách. Leč tuberkulosní lidé jen v řídkých případech rodí se s tuberkulosou; obyčejně onemocňují později. Máme zde tedy poměr dvojí ve příčině dědičnosti, avšak ani jeden ani druhý nepodobá se poměrům dědičnosti fysiologické, jak jsme je byli nahoře viděli. Tuberkulosa má za příčinu bujení zvláštních malých plísní (bakterií) v těle lidském. Ve vzácných případech tytéž bakterie, které matku zničily, i v dítě vniknou. To jest zajisté poměr, jaký nemožno dědičností zváti. Aneb ale děti onemocňují později. Pocházejíce z rodičů slabých, jsou z pravidla slaběji vyvinuty a tím organismus jejich nedovede se ubrániti vnikání zhoubných plísní, následkem čehož nemoci toutéž zmírají. Totožnost pak nemoci spočívá hlavně v tom, že nakažlivina tuberkulosní nepochybně všude se vyskytuje.

Avšak z toho vyplývá, že ani zde není tuberkulosa dědičnou, nýbrž pouze špatná konstituce, špatné ustrojení šťáv a tkaní a teprve na tomto základě vzniká tuberkulosa, jelikož jest to nemoc, s jejímiž zárodky nepochybně stále jsme ve styku. Také nebudeme mluviti o dědičnosti neštovic, onemocní-li matka neštovicemi a narodí-li se dítě, jež jeví stopy přestálých neštovic. Slovem mnohé nakažlivé nemoci, jichž příčina z venčí do ústrojí lidského vniká, mohou sice se vyskytnouti u dětí podobně jako u rodičů, avšak zdánlivá dědičnost není výsledkem fysiologického zákona, vedle kteréhož všeliké živoucí bytosti ve svých potomcích se opětují — ale výsledkem prosté náhody, — té totiž, že ploditel i plozenec vydány byly současně v šanc zhoubnému působení jisté nakažliviny. Ovšem se v obyčejném životě i takovéto zjevy pod etiketou dědičnosti shrnují, avšak počínání takové není správné, jelikož pak jedním názvem označujeme zjevy velice podstatně od sebe se lišící. Proto tedy nemoci, u nichž příčina nemoci z venčí vniká v organismus lidský, nejsou zajisté dědičné ve smyslu dědičnosti fysiologické, kterouž jsme opětovně prohlásili za fysiologický zákon. Alebrž jsou dědičné pouze takové stavy chorobné, které spočívají v trvale se vyskytujícím nesprávném uspořádání šťáv a tkaní lidského těla.

Proto je pro nás výrazem dědičnosti vyskytování se rodin, v nichž členové jednotliví mají na rukou po šesti prstech, avšak není možno prohlásiti na dědičnost, jestliže otec padne na ledě a zlomí ruku a přihodí-li se po letech tatáž nehoda jeho synovi zase.

Z tohoto vymezení však je také zřejmo, proč hlavně nemoci nervové a nemoci zvané celkovými dědičnosti jsou ovládány — jsouť to nemoci, jež založeny jsou častěji na abnormním uspořádání šťáv a tkaní — a tudíž na stavu trvalém — než na příčinách z venčí v organismus vnikajících.

O nemocech pak nervových, zejména vleklých zákon dědičnosti chorobné v obzvláštní míře platí. Ba jsou badatelé tvrdící, že není nemoci nervové počasné, u níž by (s vyloučením ovšem nemocí infekčních, příčinou zevní podmíněných) dědičný vliv bylo lze popírati. Avšak poměry zde pozorované nejsou tak prosté, jak by se na prvý pohledu zdálo a protož budiž mi dovoleno, abych na příklad poměry ty ukázal. Tak spíše srozumitelným se stane, než podáním sebe přesnějšího schematu. Oberu pak si za příklad případ všední — obecně známý, totiž nemoc padoucí.

Echeverria sestavil následující smutně zajímavou tabulku: Ve 134 rodinách, čítajících mezi rodiči 136 osob padoucí nemocí stižených (62 otců a 74 žen), narodilo se 533 dítek.*)

Z těchto	mužsk. pohl.	žensk. pohl.	úhrnem
zemřeli v mládí v křečích (psotníkem)	89	106	195
zemřeli v útlém mládí jinými nemocmi	16	11	27
padoucí nemocí později trpělo	42	36	78
mrtví narozeni	9	13	22
blbci	11	7	18
choromyslní	5	6	18
hysterií trpěli	0	45	45
ochrnutím trpěli	22	17	39
tanec sv. Víta jevili	2	4	6
šilhali	5	2	7
zdrávi	63	42	105
úhrnem	264	289	553

K tomu budiž mi dovoleno připojiti ještě jedno sestavení, vyplývající z pozorování Bournevillových v Bicêtru.

Z 350 epileptiků zde ve velikém ústavu tomto pařížském (pro mužské) ošetřovaných pocházelo 244 z rodin nemocných. A sice trpěli:

	matky	otcové
otravou lihem	7	92
migraenami těžkými	44	9
padoucí nemocí	6	3
šílenstvím	2	11
hysterií	18	—
nervosností	16	1
samovrahů bylo	2	8
blbství	1	—
neuralgií	4	—
obrna postupná	1	— atd.

Ze dvou těchto řad, z nichž jedna tedy týká se dětí a druhá rodičů, vyplývá za prvé, že z rodičů padoucí nemocí trpících pocházejí děti, z nichž značná část

*) Déjérine, L'hérédité dans les maladies du système nerveux. 1886.

buď zjevnou padoucnicí aneb jinými nemocmi trpěla. Mezi posledními zvláště nemoci nervové značným počtem se vyznačují. Za druhé, že děti padoucnicí trpící pocházejí z rodičů většinou nezdravých a opětně zvláště různými nemocmi nervovými trpících (otravu alkoholem sluší především považovati za onemocnění nervové)

Tím je tuším postup dědičnosti u nemocí nervových dosti zřetelně naznačen. Budiž pak podotknuto, že sestavení stejně dopadající i pro jiné nemoci učiniti lze. Učí nás tudíž sestavení to? Že z rodičů nemocmi nervovými, ať zdánlivě jen tělesnými anebo čistě duševními trpících, rodí se v hojné míře děti nezdravé. Z těchto pak menší část toutéž nemocí jako rodičové trpí, větší pak přerozmanitými jinými nervovými nemocmi stíženy jsou. Z toho ovšem plyne, že se stanoviska dědičnosti nemoci nervové v mnohém ohledu jsou pospolu příbuzné. Což jest ostatně věta i z jiných pozorování plynoucí. Tak zajisté otrava lihem prudká (opilost) u jednoho člověka hlavně jazyk svírá, jiného dělá trudnomyslným, jiného zuřivým, u jiného hlavně chůzi ruší a podobně. Slovem jedna příčina rozmanité obraty chorobné v zápětí má — čímž tušim pravděpodobná příbuznost chorob takých s dostatek je naznačena.

Jsou ovšem výminky. Jsou nemoci nervové, které se v neporušené míře dědí z rodičů na děti téměř z pravidla (na př. nemoc Thomsenova, některé úbytě svalové a p.), avšak to na pravidle všeobecném nemění. Rodiče rozmanitými počasnými nemocmi nervovými trpící plodí děti, z nichž veliký počet rovněž rozmanitými nemocmi nervovými stižen bývá.

Podobné poměry jeví druhá skupina nemocí, o níž shůry jsme se byli zmínili, totiž nemoci celkové. Objasněmež pak i zde si poměr ten příkladem: Dna („podagra") jest obecně známá nemoc, o níž rovněž platí, že rozmanité poměry dědičnosti objevuje. Bouchard, *) praví, že při jednom stu dnavých nemocných nacházíme u rodičů

dnu 44krát,
otylost 44krát,
hostec 25krát,
asthma 19krát,
kaménky ledvin 12·5,
úplavici cukrovou 12·5,
lišeje 12·5,
kaménky žlučni 6krát atd.,

a pouze 12krát nebylo lze žádnou příčinu konstatovati. Bouchardovo sestavení není ovsem exaktní, poněvadž je uměle vypočítáno na 100 případů, avšak i jiné statistiky ukazují za prvé, že většina dnavých pochází z rodičů nemocných a zvláště často opětně dnou trpících. Týž poměr i pro jiné nemoci celkové zjistiti se dá. Tak na příklad bledníčka, krvácivost, otylost a jiné jsou na jisto nemoci, u nichž dědičnost mívá značnou úlohu.

Blížím se tím ke konci své rozpravy. Ukázal jsem, jakým způsobem dědičnost u rozmanitých chorob se ukazuje a jelikož nemohu vniknouti zde do hlubšího prozkoumání poměrů, nepotřebuji omlouvati se, že by poznámky moje byly kusé.

Podotknouti bych jenom chtěl, že existuje ještě jeden poměr dědičnosti chorobné, o němž dlužno se aspoň slovem zmíniti. Je známo, že z manželství mezi pokrevnými uzavřených pocházejí přečasto děti žalostně vypadající. Tak děti hluchoněmé, padoucí nemocí trpící (v Bournevillově sestavení mělo z 350 epileptiků 11 rodiče v pokrevním příbuzenství se nalézající). To jsou ovšem poměry ošeobecně známé, avšak nespadající v jeden obor s případy, jež jsme analysovali a jež jsme jako konsequenci zákona biologického líčili. Zde jedná se spíše o zvrhlost dětí vyplývající as ze zárodku nepřiměřeně vytvořeného.

Na konci měl bych se snad zmíniti o tom, co by společnost lidská vůči uznané dědičnosti jistých nemocí činiti měla? Ve příčině této mnoho rozšafných, ale velice nemožných návrhů učiněno a jest zajisté směšno domnívati se, že by zamezením manželství mezi nemocnými i vznik chorobné generace se zameziti dal. Zamezení manželství a zamezení vzniku chorobné generace není ovšem totožné. Proto nezbývá než trpělivě srovnati se s osudem svým. Spartáni házeli neduživé děti se skály dolů a přece nepochybně nedocílili plemene úplně zdravého a to je trvám energičtější prostředek než odepřené povolení k sňatku.

Jsmeť právě lidé smrtelní a k mnohým hořkostem zrození. Pouhé číslo, jak praví Horác.

*) Maladies par ralentissement de la nutrition. 1882.

Dívka nebo tigr?

Črta od *F. R. S—a.*

Jednou, za velmi dávných časů, žil polobarbarský král, jehožto způsob myšlení a cítění, ačkoliv poněkud uhlazen a vybroušen pokročilostí vzdálených latinských sousedů, zůstal přece samorostlý, bujný a nevypletý, jak slušelo se na druhou polovici jeho bytosti, která byla docela barbarská. Byl to muž překypující fantasie a k tomu tak velice mocný, že když chtěl, všechny jeho libůstky stávaly se skutkem. Ve všem všude radil se jenom sám s sebou a když se tak na něčem uradil, byla to hotová věc. Dokud pohyboval se každý člen jeho rodiny, nebo politické správy hladce ve vytčené mu dráze, byl král povahy vlídné a milostivé, ale jak jenom nastalo malé zadrhnutí a některá kolečka vyšinula se z pravidelného oběhu, byl ještě vlídnější a milostivější, neboť nic na světě netěšilo jej tak, jako napravování křivolakosti a uhlazování míst nerovných.

Mezi vydluženými věcmi, kterými uvedeno jeho barbarství na míru poloviční, byla veřejná arena, ve které se představováním chrabrých zápasů lidí i šelem mysli jeho poddaných tužily a vzdělávaly.

Ale i zde jevila se ta jeho bujná a barbarská náchylnost k všelikým libůstkám. Královská arena nebyla

zřízena k tomu, aby měl národ příležitost poslouchati rhapsodie umírajících gladiatorů, aniž aby mohl býti svědkem smrti náboženských mučedlníků v hladových sanicích šelem, ale k účelům daleko lépe se hodicím k vyvíjení dusevních sil národa. Tento nesmírný amphitheatr se svými, kolem se táhnoucími galleriemi, tajemnými klenbami a neviděnými chodbami, byl jevištěm i nástrojem poetické spravedlnosti, ve kterém a kterým zločin se trestal a ctnost se odměňovala rozhodnutím nestranné a neporušitelné náhody.

Byl-li některý poddaný obviněn ze zločinu tak značného, že vzbudil královskou pozornost, ohlásilo se veřejně, že bude v ustanovený den rozhodnuto o osudu obžalované osoby v areně královĕ. — stavbě, která si toho jména právem zasluhovala; neboť ačkoliv byl celý plán, podle kterého zřízena, vydlužen z dalekých zemí, vyrostl přece celý účel její jedině z mozku tohoto muže, jenž jsa každým coulem král neznal tradice, která by jej vázala více než jeho vlastní libost a který na každou i odjinud přijatou formu lidské myšlénky a lidského díla vštěpoval bohatou větev svého barbarského idealismu.

Když se všechen lid byl shromáždil v galleriích a král, obklopen svým dvořanstvem, usedl vysoko na svém trůnu v mocnářské nádheře na jedné straně areny, dal znamení, dvéře pod ním se otevřely a obviněný poddaný vystoupil do amphitheatru. Zrovna naproti němu, na druhé straně ohraženého prostoru byly dvoje dvéře vedle sebe, a jedny na vlas jak druhé. Bylo povinností a výsadou souzené osoby jíti přímo k těmto dveřím a otevříti jedny z nich. Mohl otevříti, které chtěl; nic jej nevedlo, nic nemělo na něho vliv než shora řečená nestranná a neporušitelná náhoda. Otevřel-li jedny, vyšel hladový tigr, nejdivější a nejukrutnější, jaký se vůbec zaopatřiti dal, a hned vrhl se naň a rozsápal jej na kusy za trest za jeho vinu. V ten okamžik, kdy osud zločincův takto spečetěn, rozhlaholily se smutně železné zvony a ozvalo se velké kvílení najatých truchlitelů rozestavených kolem celé areny a nesmírné množství lidstva obrátilo se se sklopenými hlavami a skličeným srdcem pomalu a velebně domů truchlíc velice, že někdo tak mladý a krásný, nebo starý a vážený zasloužil si tak hrozného konce.

Ale otevřel-li obviněný dvéře druhé, vyšla z nich dívka a sice nejpřihodnější k jeho letům i stavu, jakou jen jeho královské veličenstvo mezi svými krásnými poddanými nalézti mohlo, a s touto dívkou byl na místě oddán za odměnu, že na něm neshledáno viny. Na tom nezáleželo, že snad již měl ženu a rodinu, anebo že miloval již někoho, jehož si zvolil sám: král nepřipustil, aby takové podřízené ohledy bránily jeho velkému plánu při trestání i udílení odměny. Sňatek, jak řečeno, odbýval se hned a sice v areně. Jiné dvéře se otevřely pod trůnem královským a vyšel kněz následován sborem zpěváků a mladých tanečnic, hrajících veselé písně na zlaté rohy a tančících k jich rhythmu půvabným krokem, a celý průvod ubíral se tam, kde noví snoubenci stáli podle sebe a hned a vesele odbyl se sňatek. Potom zahlaholily jásavě zvony mosazné, rozjařený lid volal Sláva! a viny sproštěný muž, před nímž ubíraly se děti sypouce na cestu květiny, vedl svou nevěstu domů.

To byla králova polobarbarská methoda činiti po právu a spravedlnosti. A bylo to také všechno jak se sluší a patří. Obžalovaný nemohl věděti, z kterých že dveří vyjde dívka; otevřel jedny nebo druhé nemaje ani nejmenšího tušení, bude-li v nejbližším okamžiku sežrán, nebo oddán v sňatek manželský. Jednou vyšel tigr z jedněch dveří a podruhé zase z druhých. Rozhodnutí tohoto soudního tribunalu nebylo pouze slušné, ale také hned a na prosto účinné; obžalovaný byl na místě potrestán, uznán-li vinným a byl-li nevinen, odměněn jest na místě, ať již tomu chtěl, nebo ne. Tomuto soudu královské areny nebylo lze uniknouti.

Tento způsob soudnictví těšil se také veliké popularitě. Když se lid shromáždil v některý k tomuto krátkému processu určený den, nevěděl nikdy, bude-li svědkem krvavého divadla, nebo veselé svatby. Tento živel nejistoty dodával takovému slavnostnímu představení zajímavosti, jaké by bylo jinak daleko míti nemohlo. Takto se massy lidu bavily a těšily a myslící část obyvatelstva nemohla celý ten plán viniti ze žádné nečestnosti; neboť neměla-li obžalovaná osoba celou věc ve svých vlastních rukou? — —

Tento polobarbarský král měl dceru tak kvetoucí jak jeho nejkvětnatější libůstky a duše tak vřelé a velitelské jako jeho vlastní. Jak už to v takových případech bývá, byla mu jako oka zřítelnicí i miloval ji nade vše jiné na světě. Mezi jeho dvořany byl mladík tak ušlechtilé krve a tak podřízeného postavení, jak už to ani jinak nemůže býti u konvencionelních romantických hrdinů, kteří se zamilovali do princezen. Tato princezna byla se svým milencem docela spokojena, neboť byl sličný a chrabrý jak nikdo v celé říši; a milovala jej vroucností lásky dost barbarské, že byla v pravdě vřelá a mocná. Tato milostná zápletka vedla se dost šťastně po několik měsíců, až ji jednou náš král náhodou objevil. Neváhal ani okamžik a nerozpakoval se v tom, co mu bylo povinností činiti v takovémto případu. Jinoch byl ihned vržen do vězení a ustanoven den k jeho soudu v královské areně. To byl arciť obzvláště důležitý případ a jeho královská Milost a všechen Její lid byl velice interessován ve průběhu a konci tohoto přelíčení. Nikdy dříve se nic podobného nestalo; nikdy dříve neodvážil se poddaný zamilovati se do dcery královské. V pozdějších letech staly se takové věci už dosti obyčejnými; ale tenkráte byly ještě do nemalé míry nové a ustrnutí vzbuzující.

Tigří klece veškerého království byly prohledány, aby se vypátrala nejkrvelačnější a nejnelitostnější šelma, zrovna netvor, jenž by se pro tentokráte nejlépe hodil do areny; a řady dívek mladých a krásných byly pečlivě zaznamenány od kompetentních soudů, aby jinoch dostal vhodnou nevěstu v tom případě, když mu osud neurčí docela jinaký los.

Každý to ovšem věděl, že skutek, z něhož byl obžalovanec viněn, spáchán byl. On princeznu miloval i ani jemu, ani jí, aniž komu jinému nenapadlo toto faktum popírat; ale na druhé straně také králi ani ve snu nenapadlo, aby nějaké faktum překáželo pravidelné práci tribunalu, v kterém nalezal tak velkou zálibu a spokojenost. Ať to skončí tak neb tak, o jinocha bude postaráno a král chtěl míti absolutní esthetický požitek v pozorování průběhu věci, kterýžto ukáže, spáchal-li mladík zločin nebo nespáchal svou láskou k princezně.

Ustanovený den se přiblížil. Z daleka i z blízka shromáždil se lid a přeplňoval prostorné gallerie areny a zástupy na zástupy nemohouce dostati se tam tlačily se venku kolem zdi. Král a jeho dvořanstvo byli na svých

místech naproti dvojím dveřím, které byly vedle sebe jako blíženci. — ty osudné brány tak strašlivé ve své sobě podobnosti.

Vše bylo připraveno. Dáno znamení. Pod královskou družinou otevřely se dvéře a milenec princeznin vstoupil do areny. Byl velký, štíhlý, krásný, a tlumený hukot obdivu a úzkosti jej uvítal. Polovička diváků dříve ani nevěděla, že tak nádherný, statečný jinoch žije mezi nimi.

Když byl jinoch vstoupil do areny, obrátil se, jak to bylo obyčejem, aby poklonil se králi, avšak jemu ani nenapadlo dívati se na Jeho královskou Milost: jeho oči byly upřeny na princeznu, která seděla po pravici svého otce. Bez té polovice barbarství v její povaze, podobá se pravdě, že by tu tato dáma byla ani nebyla; ale její opravdová a vroucí duše nemohla dopustit, aby byla nepřítomna u věci, v které byla sama tak hrozně zaujata. Od té chvíle, co vyšel královský dekret, že její milenec rozhodne o svém osudu v královské areně, nemyslila dnem i nocí na nic jiného než na tuto velkou událost a na rozmanité věci s ní spojené. Majíc více moci, vlivu a síly povahy než kdokoliv, jenž kdy před tím byl v takové věci interessován, docílila, čeho před tím ještě nikdo nebyl docílil — zvěděla o tajemství obou dveří. Věděla, v které z obou komor za těmi dveřmi stála klec tigři již otevřená a v které čekala dívka. Těmito silnými dveřmi uvnitř těžce koženi obloženými bylo nemožno, aby pronikl nějaký hles neb jiné znamení k osobě, která měla přistoupiti a otevříti je; ale zlato a mocnost ženské vůle k princezně tajemství to donesly.

A nejenom že věděla, v které komurce stojí dívka hotova vystoupiti celá uzardělá a zářící kdyby se její dvéře otevřely, ale ona také věděla, kdo ta dívka jest. Byla to nejkrásnější a nejlibeznější z dvorských dam, kteráž vyvolena za odměnu souzenému jinochu, řekne-li osud, že nedopustil se zločinu touže po někom, jenž tak vysoko byl nad ním stavem svým; — a princezna ji nenáviděla. Vídalať často, nebo myslila, že vidí toto krásné stvoření vrhati pohledy obdivu na osobu svého milence a někdy se jí zdálo, že tyto pohledy byly pozorovány, ano i vraceny. Tu a tam vídala je spolu mluviti; bývalo to jen na okamžení. Ale mnoho se dá říci v tak krátké chvíli; snad že mluvili o nějaké docela nepatrné věci, ale mohla-li to věděti? Ta dívka byla sličná, milostná, ale odvážila se pozvednouti zraky své k milenci princeznině; a s celou prudkostí divoké krve přenešené v ni dlouhými pořadími docela barbarských předkův nenáviděla tu ženu, která se rděla a třásla za těmi němými dveřmi.

Když se milenec její obrátil a pohledl na ni a jeho oči setkaly se s pohledem jejím, jak seděla tu bledší a bělejší než kdokoliv v tom širošírém oceanu úzkostných tváří kolem, viděl tou silou bleskorychlé chápavosti, kteráž dána jest těm, jichž duše jsou duší jednou, že ona ví, za kterými dveřmi chouli se tigr a za kterými stojí dívka. On očekával a věděl, že to bude věděti. On byl poznal její povahu a byl přesvědčen, že si nedopřeje oddechu, dokud jí nebude jasna tato věc, jež skryta byla všem ostatním divákům, ano i králi samému. Jediná naděje mladíkova, v kterézto bylo zrnko jistoty, spočívala na štěstí princeznině při pátrání po tajemství; a v ten mžik, jak na ni pohlednul, viděl, že se jí vše zdařilo, jako že se zdaří, byl ve své duši přesvědčen.

A v tom se jeho rychlý a úzkostný pohled tázal: „Které?" — Ta otázka byla jí tak zřetelná, jakoby ji byl zavolal z místa, kde stál. Ani okamžiku nebylo k ztracení. Otázka byla tázána bleskem, musí být zodpověděna bleskem druhým.

Její ruka spočívala na drahocenně pokládaném zábradlí. Zvedla ruku a učinila lehký rychlý pohyb na pravo. Nikdo krom jejího milence jí neviděl. Všechny zraky byly upřeny na jinocha v areně.

Obrátil se a pevným, rychlým krokem šel přes širý prostor. Kde které srdce, zastavilo se v tlukotu, kde který dech, se zatajil a kde které oko, upíralo se nepohnutě na toho muže. Bez nejmenšího váhání přistoupil ke dveřím na pravo a otevřel je.

— — — — — — — — — —

— Nyní, — hlavní věc, o kterou se v této povídce jedná, jest tato: Vyšel tigr z těch dveří, nebo vyšla dívka? Čím více přemýšlíme o této věci, tím nesnadnější jest odpověď. Vyžadujeť zajisté zkoumání lidského srdce, zkoumání, které vede nás klikatým labyrintem citův, z něhož těžko jest se nám dostati. Přemýšlejte o tom, spanilá čtenářko, ne tak, jako kdyby rozhodnutí záviseti mělo na vás samé, ale myslete si na tu horkokrevnou, polobarbarskou princeznu s tou duší rozžhavenou do běla žárem zoufalosti a žárlivosti. Ona jej ztratila, — ale kdo jej má dostat?

Jak často ve svém bdění i ve svých snech trhla sebou divokou hrůzou a zakryla si tvář rukama pomýšlejíc, jak její milenec otvírá dvéře za kterými čekaly kruté tlapy tigři?

A jak mnohem častěji vídala jej u dveří druhých! Jak ve svých trapných, hlodavých myšlénkách zaskřípala zuby, rvala si vlasy, když viděla, jak on sebou trhnul v šíleném vytržení, když otevřel dvéře, kde stála dívka! Jak to v její duši žehlo a pálilo smrtelnou mukou, když viděla jej vrhati se té ženě vstříc s tou její planoucí tváří a s okem zářícím vítězstvím; když viděla, jak jí odvádí tu svou celou postavu a podobu maje prozářenu jásotnou radostí znovu nabytého života; když slyšela jásající výkřiky množství a velký, štěstí věštící hlahol zvonů, když spatřila kněze v tom veselém průvodu přistupovati k nim oběma a činiti je mužem a ženou před samým jejím zrakem; a když viděla je odcházeti spolu cestou posypanou květinami, následovány vzduchem otřásajícím pokřikem rozjařeného lidu, v němž její jeden zoufající výkřik se ztrácel a hynul!

Nebylo by lépe pro něho, aby zemřel hned a šel a čekal na ni v blažených říších jejích barbarského Onoho světa?

A přece, ten strašlivý tigr, ty výkřiky, ta krev!

Své rozhodnutí projevila v okamžiku, ale než k němu dospěla, trvalo to dlouhé dny a noci prožité v úzkostném uvažování. Ona věděla, že bude od něho tázána, rozhodla se, že odpoví a bez nejmenšího váhání pohnula rukou na pravo.

Otázka, jak se rozhodla, nesmí se bráti na lehkou váhu a já nemohu se odvážiti, abych prohlásil se za osobu, která by byla schopna odpověděti na ni. A tak ponechám otázku vám všem: Kdo vyšel z otevřených dveří, — dívka, nebo tigr?

Z nových básní Adolfa Heyduka.

Tužba.

Nebesklon jako když hoří...
Zima svůj slaví vjezd,
noha má v sněhu se noří,
hlava má v moři hvězd.

Srdce mé roste a roste,
chce též být mořem snad...
Kéž se ti, hvězdnatý skvoste,
můž' písní vyrovnat!

Při sanici.

Po kraji se toulá Zima mladá,
sněžný pápeř na hlavu mně padá,
po silnici saně kolem letí
a v nich v šatech z hedvábu a koží
dvě rozkošná nadělení boží:
černooké, výskající děti.

Jejich smíchem v ňadru spící v kradí
vzbudila se upomínka mládí,
a já bloudil v ráji svého snění,
což jsem dbal, že vřavou větrů lednou
den co den mi syté líce blednou,
Šumava že v zimě rájem není.

Srdce mé se divným vzňalo žárem,
a jak šumné perly nad pohárem
vytryskly mi z něho jiskry v tváře;
pohlížel jsem za saněmi k dětem,
ty tam ptačím zmizely však letem,
jenom proud zbyl po nich světlé záře.

Zdálo mi se pohádkou být prostou,
z těch, co jenom v dětské mysli rostou
zlatou růží na čarovném stonku,
jest však písní, na jíž verše hravé
pylem napadaly v době pravé
drobné rýmy s oněch saní zvonků.

U kříže.

Sychravý večer, plný dum,
zahalen v mlhy se blíží,
prochladlých ptáků šedý tlum
na polním usedl kříži.

Honí nás stále tam a sem,
pérce nám cuchá a drtí:
kalno je nebe, chladná zem —
smiluj se, netrestej smrtí!

Žaluje, volá: Bože náš,
srdce se leká a chvěje,
zlícený divoch, Boreáš,
černýma křídloma věje.

Smiluj se, smiluj!... Proč se chvím?
divná hruď schvátila tíže,
snad že v tom tlumu ptáků zřím
píseň svou zápětí s kříže.

Při návratu.

Byl snivý podvečerní čas,
les šuměl, holo bylo proutí,
když vracel jsem se domů zas
z hor českých každoroční pouti:
snil rybník, rákos stenal kolem,
list svadlý vítr nosil polem,
a zrudlý obzor v mlze has'.

Žlut javor u cesty i luk,
a Jeseň svoji přízi předla,
já slyšel tajemný jsem ruch
té přeslice, k níž v kradí sedla;
mrak nebe kryl, jen sem tam v dáli
na ňadru jeho hvězdy plály,
k nim z hloubky dum můj stoupal duch.

A jasnilo se, čím šel výš,
vždy nádherněji hvězdy plály,
a Mléčnou drahou v dál i šíř
most skvoucí budovat se zdály,
most myšlénkám, že v blahé tuše
hvězd plna každá bude duše,
nechť uhnětla je sporů tíž.

Panstvo se nudí.

Zámecká novelka od *Karla Škáby.*

(Pokračování.)

II.

Slečinka Jeanetta, komorná paní hraběnky Zedvicové, smavý, růžový diblík v stáří mezi šestnácti a sedmnácti jary, diblík dovádivý v růžových šatečkách tak kraťounkých, že volně k obdivu ponechávaly nejrozkošnější drobnou nožku v titěrném, malounkém střevíčku s blyštící se přezkou na růžové kokardě, výše objatou sněhobílou punčoškou, diblík s rozmilou tvářinkou zdobenou očima hnědýma jak laň, pikantně zdviženým nosíkem, se rtíky jak malina, stále pootevřenými k čtveračivému švitoření, ale i proto, aby zříti bylo ty bělostné drobné zoubky jak navlečená šňůrka perliček, s mladistvou tvářinkou, která tak komicky vážnou jevila se pod vysokým slavnostním účesem ebenových vlasů, jíž klobouček z pletené slámy, ne větší dlaně, pokrýval, diblík ten, jenž nemeškal každé chvíle zálibně po sobě se ohlednouti, zaměstnán byl velmi vážnou prací pod zeleným krytem lesa. —

Dnes, v předvečer svátku panny Marie, na vlastní její žádost povoleno, aby v přírodě natrhala prostých kvítek k ověnčení sošky mariánské v zámecké kapli

Ano, tu milost jí odepříti nesměli, jí, také ctitelkyni panny svaté, která tak prosta, jako celý prostý její život, nemá zalíbení v dítkách umělé Flory, tyjících v pařeništích a sklenících pod pečlivou rukou zahradníkovou, nýbrž v prostých kvítkách, kteráž rostou v takém množství a kráse na mýtí v lese, kam snad, ale nic více než snad, zabloudí i ten mladý, zamračený filosof, pan Karel, synovec Josefa komorníka, zamračený, stále zadumaný jako jeden z poustevníků, jehož však postava jak bříza, hlas jak melodie, a v očích, když zasměje se, což stává se z pravidla jen, když spatří malou Jeanettu, celé nebe.

Přijde-li jen?

Přijde, jistě přijde! Vždyť roztomilá mýtinka, jejíž vysoká, vonná tráva posetá květinami těch nejrozmanitějších barev a vůni, tak příjemně ševelí pod nohami chodec, jejíž nemnohé, ale tím mohutnější buky, v jejichž haluzích hlaholí to ustavičně z hrdélek ptactva, vrhající na zem temný, chladivý stín, vábící k usednutí po namáhavé práci, jako jest trhání květin, jest i jeho zamilovaným místečkem, kde zadumán třeba celé dny by vydržel.

Přijde! Vždyť beztoho tak zřídka mají popřáno, aby se viděli, natož aby si pohovořiti mohli o tom, čím mladá srdce jejich překypují.

Přijde!

Zajásala, pevně již jsouc v srdéčku přesvědčena, že stane se, čeho si přeje. Zatrilkovala jako skřivan a šoumala se vysokou travou, a zas dovádivě nožkou rozrývala závěje spadlého listí v příkopě, v levé ruce třímajíc obrovskou kytici vybraného kvítí, a v košíčku na téže ruce zavěšeném celou spoustu květin, nachových a modrých zvonků, žluťáčků, kaliny a hořce lesního, kterouž jen tehdy o jeden kvítek rozmnožila, když sliboval toliko býti obzvláštní okrasou mariánského věnce.

Košíček již překypoval, a ručka stěží již obejmouti mohla stopku kytice — a ještě nejde!

Slyš, co to?

Ah, není to on! Praskot větví, o němž se domnívala, že věstí příchod jeho, povstal prudkými skoky zajíce, který zvětřiv přítomnost lidí rozběhl se do houštiny lesa obrovskými skoky. A zas bylo ticho; jen bor hučel dumavou, neustávající melodii a ve výši nad lesem rozskřečel se jakýsi pták dravec.

Růžová nálada Jeanettčina začala se chmuřiti, a v duši její ukládala se jakási tesknota, a temný hukot korun, povstalý nárazem větví, cit ten zvyšoval ještě Již nebylo jí do jásavého zpěvu.

Nepřijde! Nestojí o ni, nestojí; jinak by přišel. Hnědé oči její potáhly se jakousi mlhou, a hrdélko chvílemi se stáhlo, jakoby zaštkat musila.

Proč jen nejde? Již déle touží po něm, a tesknotě nemohla odolat. Něžný její hlas povznesl se k netušené výši a síle rozlehl se lesem a probudil v houštinách a vzdálených stráních zvuk: „Pane Karle . . . Karle . . . Karlíčku!" — — —

Rozhledla se a naslouchala.

Nic, zase nic. Slzy vhrkly jí do očí . . .

Přece však dostalo se na volání její odpovědi. Zprvu toliko jako sesílený hukot lesa nesl se k jejímu sluchu pravidelný, jednotvárný zvuk se strany, kde pod strání v srázném oblouku táhla se z městečka silnice, pak znenáhla přibližuje se měnil v hrkot, v nějž mísil se rytmický dusot.

Nebylo ani třeba netrpělivosti a touhou zbystřeného sluchu Jeanettčina, aby poznala, že drnčí silnicí pode strání vůz nějaký s osobou jí pracizí, ale pracizí.

Jindy snad probudila by se v ní zvědavost, hříšek, který, jako všecky snad její sestry, po své pramateři zdědila, a několik jen krůčků drobné její nožky stačilo by, aby zvěděla, kdo jest ten nezvyklý v těch místech host. Ale co jí nyní po všem, když pana Karla tu není? —

Kdo to jen může být?! Snad nějaký pan farář či jiný církevní hodnostář jedoucí v prázdni k panu bratrovi na návštěvu, snad vytylý pan doktor z městečka, kulatý ten sondek, s tykví místo hlavy, s kuřími nožkami. Teď slyšela skoro hlasité volání: „A ou, hou!" Tím ohlašoval se zámecký kočí Matýsek, vždy na čtvrt míle daleko napřed, když měl tu čest vézti nějakou vrchnost —

Že to jistě veze nového pana vychovatele?! To by si jistě Matýsek tak hlasitě nelíboval, kdyby jel s prázdnem jako včera, čekaje na milostivého pana vychovatele marně.

Toť, že to bude on!

Ale v téže chvíli jakoby se rozpomenula, že něco podobného neslušíse ve chvíli sklamání — ano, třikrát ano, pan Karel ji sklamal, ukrutně sklamal — jeviti takovou zvědavost oproti osobě pana vychovatele, vyhrnula opovržlivě své malinové rtíky.

„Hm, pan vychovatel!"

Poznala již dost vychovatelů panna Jeanetta, starých, pohodlných, bručivých pánů s vlásenkou dokona pro-

pocenou, s kulatým bříškem, s tabatěrkou v rukávě, obligátní slzou na špičce nosu karbunkulem zbarveného; a k vůli takovému měla by se prohřešiti neslušnou zvědavostí? Ne!

Ale než ještě utvrditi se mohla v tom chvályhodném úmyslu, trhla sebou jako laňka, poskočila několik kroků na zad, kdyby mělo na ni něco hodně ošklivého vyskočiti odtamtud z dola, odkud zaslechla pronikavé výkřiky Matýskovy.

„Kriste Pane!"

„Pomozte, lidičky!" —

Jeanettě zprvu kmitla hlavinkou nejlepší porada, aby v největším kvapu soustředila se na zad, ale od vykonání tohoto úmyslu zradil ji prudký cval koní a rachocení kočáru pod strání na cestě zrovna pod ní.

Již zvědavost jí nedala. Napřed musí zvědět, co to, a pak teprve přemýšlet na spásu! Rozběhla se a patřila s hřebene stráně dolů k silnici...

Ještě v čas doběhla, aby spatřila, jak v divém trysku pádili koně k ohybu cesty otřásajíce kočárem, na jehož vysokém kozlíku chuďas Matýsek bez vysokého klobouku, s bělavým copánkem, tepajícím jej přesně dle každého nárazu do okrouhlých zad, vyletoval do výše jako pružný míč, a zas těžce dopadal a klátil se na vše strany. Jednou rukou držel se křečovitě opěradla, aby nespadl, druhou pak dlouhým bičem ozbrojenou marně se snažil uloviti opratě vlekoucí se po zemi. A v okénku vozu spatřila bílou tvář, a ruce snažící se otevříti dvířka kočáru.

„Svatá panno!"

V náhlém ohybu silnice narazil kočár na kámen, vymrštil se do výše, a jako pírko smetl Matýska s vysokého kozlíku do příkopu, přehnul se, překotil a oba koně jedním rázem s sebou strhl k zemi.

Jeanetta jen chvilenku stanula uleknuta, potom ale úprkem běžela se stráně k místu pohromy, že ve spěchu ani kytici z ruky neodložila.

„Ach, můj pane!... Jaké to neštěstí!... Neublížil jste si?" bez dechu hovořila slečinka Jeanetta k oběti onoho neštěstí, muži as 25letému, jehož celý zevnějšek, od uměle nakadeřené hlavy až do vysokých střevíců, prozrazoval neodolatelného lva salonů.

Ale on již vyskočiv z nitra kočáru, ukláněl se před ní.

„Račte být bez obavy, spanilá dámo, bídná schrána mé duše, vaší soustrastnou řečí nanejvýš rozradované, nikdy necítila se svěžejší, tak jako v tomto okamžiku. I povděčen jsem této nepatrné příhodě, že potěšení mám zříti půvabnou vílu těchto lesů."

„Aj, jak dovede pán ve vážném tak okamžiku žertovati," smála se i durdila spanilá víla, „kdy nejen zdraví, ale i život váš byly v sázce. Uvažte, pane, kdyby těžší úraz stihl vás, než toto uleknutí, že přinucen byste byl tuto ztráviti celou noc i příští snad den, poněvadž okolní lidé volí si jinou cestu, nežli tuto zdlouhavou, bez lidské pomoci, vydán všem nepohodám. Vida, jak nebe vás milovalo. I kočí Matýsek zůstal bez pohromy," pravila, vidouc Matýska, snažícího se s plýtváním svého hlasu a nejrozmanitějších posuňků, aby koně přiměl k povstání.

Neznámý pán z kočáru vyslechl jako kající hříšník dlouhou, mravokárnou řeč slečinky Jeanetty, a ku konci jejímu s velikými a nesčetnými úklonami děkoval za soustrast, jemu tak roztomilou vílou projevenou, a uznával svou lehkomyslnost a sliboval napraviti se, až jen déle státi bude pod přísným žezlem spanilé karatelky; arci nemýlí-li jej jeho tušení, že jediný hostinný dům bude je poutati ve svých zdech, ji, spanilou vílu, jeho, nového vychovatele u dítek milostivé paní hraběnky Zedvicové.

Po tomto uhlazeném představení se pana vychovatele nemohla Jeanetta potlačiti své potěšení nad touto novinou, jakž nahlas prohodila, roztomile uklonivši hlavinku stranou, a přesvědčila jasně pana vychovatele, že ve svém tušení se nemýlil; a jakkoliv představa její o vychovatelích v mysli její utvrzená nesrovnávala se se skutečným zjevem vychovatele před ní stojícího, pranic se nehoršila v mysli nad tímto sklamáním.

Tvář, o níž sice se nemohlo právem říci, že jest dokonale krásnou, měla do sebe výraz, který třeba i šestnáctileté srdéčko dovede přivésti k blouznění. Oči koketně se přimhuřující, nos sice ničím nevynikal nad tyto orgány ostatních smrtelníků, za to však postrádal náchylnosti ke karbunkulu a oné slze, po které Jeanette poprvé pátrala, když celou postať pana vychovatele podrobila kritickému zraku svému; ústa byla okouzlující, ani ne tak svým tvarem, ale proudem pochlebných poklon. A těm málokteré dívčí srdéčko odolá. Postava pružná, oděná v kabát tmavé barvy, z něhož bělostný límec a náprsenka uměle vyžehlená prokmitovaly a krátké spodky téže barvy, těsně přiléhající k pěkně modelovaným nohám, pod nimiž sněžná punčocha zabíhala v střevíce, jichž dokonalé formě již dříve měla příležitost Jeanetta se obdivovati; postava bohatýrská, ovšem v době rokokové, nejevila ani té nejmenší příbuznosti s tvary, v jaké představa Jeanettina o panu vychovateli oděna byla.

Výsledek této pátravé prohlídky byl tudíž rozhodně příznivý. Ale čerpati z této příznivé kritiky snad pochybnost o vřelé lásce Jeanetty k panu Karlovi, jehož obraz musil na chvilku ustoupiti před panem vychovatelem v mysli její, bylo by velice odvážlivé, jakož i domnívati se, že by její zamračený filosof podlehl v porovnání s hladkým vychovatelem. Nikoliv! Pan vychovatel pěkný člověk — ale pan Karel, toť je něco docela jiného — to je pan Karel!

Zatím co myšlénky tyto a úvahy kmitly hlavou Jeanettčinou jako jiskra, těžkopádný Matýsek pomohl koním na nohy a důkladně přesvědčiv se o stavu kočáru, s velikým dokazováním své neviny, že za celých 20 let, co panu hraběti slouží, nic podobného ho nepotkalo, a s bědováním, co tomu milostivé panstvo řekne, a bude-li jen věřiti tomu, že velký jakýsi pták z lesa přes cestu přeletěv, koně poplašil, a celé toto zavinil neštěstí, oznámil smutnou zprávu, že koním sice zdrávo, ale u kočáru, že zlámalo se přední kolo. A to v okamžiku spravit se nedá. Ale z nesnází lehce je vytrhla zázračná slova Jeanettčina, že chce býti průvodčím panu vychovateli na cestě do zámku — ač nepohrdne-li jejím průvodem, což pan vychovatel neopominul poklonami a spoustou slov lichotných nadobro vyvrátiti — kočí Matýsek aby setrval u koní a vozu, až pomoc ze vsi jí povolaná vytrhne jej z těchto trapných chvil.

Proti návrhu spanilé Jeanetty ani ze stanoviska Matýskova nedalo se ničeho namítati; a když pan vychovatel ujistil jej svou přímluvou u milostivé vrchnosti, jakož i svědectvím o jeho nevině, ustal konečně ve bědování, a proud nehrubě libé krasořečnosti vychrloval

na bídnou cestu, na zloděje koláře, na nerozumné koně, že jeden hloupý pták dovede je vyrušiti z duševní rovnováhy atd.

I Jeanetta přislíbila nebožáku, že bude jeho orodovnicí u milostivé paní hraběnky, a odporučovala mu klidnou mysl a dobré oko na povalený kočár, a zejména na poklady pana vychovatele ve truhlici v zadu za vozem na perách upevněné. Potom libezným úsměvem nabízela se hotovou býti k službám pana vychovatele: nebude-li mu proti mysli, že povede jej cestou o poznání sice delší, za to však středem lesa po měkkých kobercích mechu a lesní trávy, která nehrozí takovým nebezpečenstvím jeho toilettě, jako silnice vychrlující při každém kroku celé kotouče prachu.

Však ještě jiná příčina vedla ji k tomu návrhu: naděje totiž, že snad potkají na cestě pod baldachýnem stromů a po zeleni luk a mezích rolí přímo až k samému zámku se táhnoucích, v těch místech pana Karla.

Když on svým jednáním prozrazuje, že nestojí o malou Jeanettu, jakž jindy pokrytecky ji jmenoval, ona dokáže mu, že jiní ještě lidé, než on jest, vznešenější, dovedou pro ni míti úctu, proti níž on tak velice se prohřešil.

Ano, dokáže mu tak!

A aby sama se přelhala, že pranic netíží ji to sklamání, smála se a laškovala s žertovným panem vychovatelem, pod jehož dříve vážnou tváří a černým kabátkem netušila tolik dovádivosti. Roztomile durdila se, když její něžnou ručku uloviti chtěl a když žadonil o jedinou jen květinku z celé té spousty, jež v košíčku a ručce nesla, a horoval i sliboval, jak daru toho by si vážiti dovedl, že na srdci by jej nosil věčně, slíbila mu, že později celou kytici mu dá — z bodláčí, aby na dárkyni nezapomněl, ale při každém píchnutí ostnu na ni vzpomenul.

Než, aby dáno bylo úplné svědectví pravdě, nemusila se příliš Jeanetta do tohoto růžového rozmaru nutiti. Chtěla býti hodně veselou, aby dokázala tomu urputníkovi Karlovi, že jí také na něm pranic nezáleží a dobře se jí to dařilo.

Že dobře bavila se, svědčilo, jak rychle uplynula jí poněkud delší cesta lesem. Již vyšli z mlčelivého zášeří lesa, a širé lány polí s obilím kvetoucím, jež čeřilo se pod větříkem jako vlnky zeleného moře bez konce, prostíraly se před jejich zrakem, ves, jedna z těch malebně rozházených vsí, s chalupami se zelenými střechami, zelenajícími se temným mechem a roztroušeným netřeskem, nad nimiž skláněly větve stromy obtížené již budoucí sklizní plodů, s kostelíkem zbudovaným v jakémsi neznámém slohu s přiměřenými ozdobami, jehož štíhlá vížka se střechou podoby obrácené cibule se červenala na dobrou míli cesty uprostřed té zeleni, kterouž vše tu překypovalo: louky, role, sady, zahrádky při staveních, ano i ty střechy na nich. A nade vsí na povlovném svahu stál zámek nevysoký, pod jedno poschodí, jehož průčelí ozdobeno bylo nízkou věžičkou s hodinami, pod níž ve výši poschodí vypínal se pavlán se zlatou korunou a monogramem hraběcího majitele zámku, budova nevynikající sice slohem neb rozsáhlostí, ale spíše rozlehlým parkem, který skutečnou byl ozdobou panského sídla.

Co tu bylo vypravovati roztomilé švitorce neunavnému posluchači, panu vychovateli, o životě na zámku, o krásách rozlehlého parku s půvabnými besídkami, kvetoucím jasmínem v ráj proměněnými, o pavlánu, pod jehož zeleným krytem planého vína velmi ráda dlí milostivá paní hraběnka, anděl v postavě lidské, s roztomilými dítkami, které touhou již prahnou po panu vychovateli, jemuž zajisté k srdci přirostou. — Tolik dalo se toho vypravovati o předmětu tom bohatém a zamilovaném, že malá Jeanetta, všecka zabrána u vypravování, s nachovými líčemi, se zrakem planoucím a milým úsměvem kolem malinových rtíků, až teprve několik kroků před sebou spatřila toho zpronevěřilce, ukrutníka věrolomného, pana Karla, který proti nim jda dobře pozorovati mohl až příliš růžový rozmar milenčin.

Oj jaká tu příležitost, aby mu dokázala, že pranic se jí netkla jeho proněvěra!

I pan vychovatel povšiml si nesmělého mladíka s mužnou tváří, plnou hrdosti, která nesrovnávala se s prostým, jednoduchým šatem vesnickým: kazajkou z režného plátna a podobných spodků, z nichž vyčnívaly boty, jež uvésti v porovnání s mistrovským dílem na noze páně vychovatelově, bylo by holým šílenstvím.

A jakž mohl zanedbati pan vychovatel té příležitosti, aby osvědčil svou satirickou žílu na tak lákavém předmětu?

Slečinka Jeanetta, místo aby jej pokárala, odměnila se mu nejhujnějším smíchem, který dojista zraniti musil srdce páně Karlovo do krvava.

A když pan Karel tak těžce ztrestaný mimo ně přešel, němě kloboučkem pozdraviv, a oko na svou nejdražší s nevylíčitelně smutným výrazem upřel, ještě tak zatvrzelou byla ve svém hněvu, že jen nosíkem koketně zdviženým na pozdravení jeho pokrčila a na pohled jeho odpověděla výrazem zdrcujícím.

Dobře tak tomu ukrutníku!

Ale když zašel, a jí rozležel se v hlavince bolestný, vyčítavý výraz v oku, zželelo se jí ho velice.

Kmitla jí myšlénka hlavou. Snad přece je nevinen! Snad nemohl se dříve vyrvati ze spárů strýce svého, Josefa, komorníka, který jej, filosofa, ještě jako malého hocha chce na šňůrce voditi.

A nyní, když se mu to podařilo když kvapil za ní — pěkně se mu odměnila!

Nemohla se více zdržeti, aby se neohledla, a tu spatřila pana Karla, an jde s hlavou na prsa skloněnou . . . A ona tak mu ukřivdila.

Kdo byl tím nejvíce vinen?

Panu vychovateli, když poznovu tázal se jí po příčině náhlého jejího smutku, dostalo se dosti výmluvné odpovědi pohledem, že div překvapením neucouvl.

Nenáviděný vychovatel! On a nikdo jiný je vším vinen. K vůli němu snad na vždy rozhněvala se s panem Karlem, který jí byl a jest posud nade všecko. A čeho všeho bude se nyní domýšleti? Nyní teprve zamrzelo ji, že tak důvěrně jednala s tím cizím člověkem.

Leč nyní pozdě bycha honit!

Již ani podívati se nemohla na protivného toho člověka, který vším tím byl vinen.

I pan vychovatel, pozoruje tuto její zamlklost, po několika marných pokusech, aby poznovu vyvábil z jejích rtů zvonivý smích, umlkl v obavě, aby nestal se hned naponejprv příliš dotěrným, kdyby mladinké své průvodkyně dále se tázal po příčinách té změny.

V tomto trapném pro oba ovzduší došli konečně k zámku.

Ó jak dlouho trvalo hrdé, neúprosné slečince Jeanettě několik těch kroků, jak dychtivě toužila, aby někde ve skrytém koutku hořkými slzami ulevila svému srdci sklíčenému!

V oku násilím zadržeti řinoucí slzu a nadto v líci líčiti smích. Toť bylo nad síly malé té slečinky.

Na dvoře teprve podařilo se jí zbaviti se společnosti páně vychovatelovy. Odevzdalať ho péči Josefa, komorníka.

Že ona kvapí, aby i druhé své povinnosti dostáti mohla totiž vínek uplésti svaté Panně v oféru...

Kvapem odvrátila se od nich, ale prve ještě nežli o jeden krůček zmenšila zamýšlenou cestu svou k zámeckému parku, na titěrné své ručce žhavou ucítila slzu, jež z oka jí skanula...

(Pokračování.)

Alchymista.

(E. Fuller Maitland.)

Přece jest, — vím dozajista,
všemohoucí alchymista,
na jehož se povelení
škvár ve stkvoucí zlato mění,
v skvoucí démant prostá zem
pro vladařů diadem.

Kouzelná jest jeho síla:
zvadlý květ a hračka milá,
stuhy děv zdobící krásu,
tretky, cetky, kadeř vlasů —
tkne se jich a hle, z nich vzrosť
bezeměrné ceny skvost.

Když tak jeho slávu znáte,
na jeho se jméno ptáte?
Tiše! — to jen zašeptá se: —
Smrt, neb Láska nazývá se,
jen co Smrt, neb Láska nám
smrtelným je lidem znám.

Tragedie Stillwaterská.

Napsal *T. B. Aldrich.*

(Pokračování.)

X.

Tři léta uplynula Richardu Shackfordovi tak rychle, jako ony delší či kratší doby, které v našem zdání zmizí mezi akty dramatu. Byla to léta bez zvláštních událostí, klidná a takřka bez děje. Nicméně staly se některé změny. Pan Slokum přenechal poznenáhla všechen dozor na dílny Richardovi, tak že celý závod spočíval téměř jedině na jeho plecích. Bylo mu to jako sen, když ohlednul se zpět na své skromné začátky, ačkoliv, když stopoval své vyšinutí se krok za krokem, neviděl ve svém zdaru nic nelogického ani úžasného. Dobyl si svého místa mužnou, těžkou prací a věrným vzděláváním svého dostatečného talentu.

V poměru k Marketě se chování Richardovo valně nezměnilo. Ty nahodilé návštěvy její v atelieru mezi týdnem a ta na polo nečinná sobotní odpoledne stala se Richardovi a Marketě věcí, jež rozuměla se sama sebou jako záře sluneční nebo vzduch, který dýchali.

Richardovi byla Marketa Slokumová v devatenácti letech prostě roztomilou, upřímnou dívkou, — typ půvabné, mladistvé ženskosti. On byl si vědom jejího vlivu; on měl Marketu velmi rád, ale ona nestala se ještě pro něho tou magickou zosobněností, která milenci činí jednu ženu tu jedinou z žen na světě. Ačkoliv měl Richard jen malou zkušenost v takových věcech, nemýlil se přece, vida v Marketě typ oné třídy novoanglických dívek, která, na štěstí pro svou vlast, není nikterak třídou nečetnou. Tyto mladé ženy vedou většinou klidný a prostý život, pokud jedná se o události životní, ale velmi hluboký a plný život ve světě knih a obraznosti, do kterého se záhy uchylují. Mají onen vznešený pud, jenž pochází z dobré krve, a ušlechtilost mravů a chování vrozenou jim od přírody; a když osud přenese některou z takových dívek z jejího venkovského domova nebo z některého ospalého námořního města do života velkoměstského, vžije se svou ušlechtilou prostotou ihned v nejušlechtilejší kruhy velkého světa. A zůstane-li ve své skromné domácnosti, zdobí svým půvabem, přičinlivostí a intelligencí ten úzký kruh, kterýž jí byl osud vytknul.

Osud byl určil Marketě Slokumové velmi úzký kruh, uzavřel ji do zapadlého továrního městečka, v kterém, pravdivě řečeno, nebylo společnosti a také žádná příležitost k větším zkušenostem. Byla nucena hledati své celé štěstí v lásce svého otce, v Richardově přátelství a v povinnostech své domácnosti. Chová-li život pro ni ještě něco jiného, ani o tom nesnila. K Richardovi hleděla s úctou, — snad také s oddaností v této úctě, ne-

boť bylo něco tak vlídného a mužného v jeho povaze, čemu se obdivovala a o co se opírala; v jeho přítomnosti spadly s ní vždy všechny ty malé domácí starosti, ale její srdce, jak dí to pěkný francouzský výrok, nepromluvilo ještě vědomě, — snad že trochu ševelilo, šeptalo nesouvisle samo pro sebe, ale nepromluvilo hlasitě, jakoby se snad již dříve bylo stalo, kdyby se byla jejich intimnosti stavěla v cestu nějaká překážka. Při veškeré své jemnocitnosti Marketa jako Richard daleko ještě netušila sílu a směr proudu, který je unášel. Volnost, zvyk a celé jejich okolí prodlužovaly tento nedostatek vzájemného se pochopení. Avšak hodina udeřila, když se oba začali na sebe dívat v jiném světle.

Jednou v březnu, v pondělí ráno, na konci oněch tří let, když Richard vstupoval po zevnějším schodišti do své pracovny, spatřil v kuchyňském okně služku, která naň kývala.

Marketa minulé soboty do pracovny nepřišla. Richard marně přemýšlel o příčině a vrátil se domů trochu nespokojen, jak se mu vždycky dělo, když někdy nepřišla, což stalo se jen zřídka; celkem myslil na tu věc málo. Také v neděli jej nepřekvapilo, když viděl v kostele Slokumovu lavici prázdnu. Velká sněhová vánice, která přišla v noci, vysvětlovala mu aspoň nepřítomnost Marketinu.

„Pan Slokum vám dává vzkazovat, že nepřijde dnes do ohrady,“ řeklo děvče. „Slečna Marketa je velmi nemocná.“

„Nemocná!“ opakoval Richard a úsměv, s kterým se byl klonil přes zábradlí k oknu, v okamžení zmizel.

„Doktor Weld byl u nás dnes až do pěti hodin ráno,“ řeklo děvče, žmolíc cípek zástěry. „Jest jí tak zle.“

„Co jí schází?“

„Má horečku.“

„Jakou horečku?“

„Nevím, jak to doktor jmenoval.“

„Řekl snad tyfus?“

„Ano tak to řekl.“

Richard vystoupil zvolna po schodech a za chvilku potom stál uprostřed své pracovny jako omráčen. „Marketa zemře,“ pravil k sobě vyslovuje šeré tušení, které se ho hned bylo zmocnilo, a v mihnutí viděl před sebou vystupovati konec celého toho prostičkého, šťastného života, kterým žil, aniž mu kdy napadlo, že může kdy skončit. Zvedl mechanicky se stola ležící tam nástroj a položil jej zase. Potom usedl na nízkou lavičku mezi okny. Bylo to Marketino nejmilejší místečko; nebyly tomu ani čtyři dny, co tu seděla a předčítala mu. A teď zdálo se to tak dávno — ano, jakoby léta byla od té chvíle uplynula. On se ani upamatovati nemohl, kdy neměl tu velkou tíži na srdci. Jeho včerejší život zdál se mu pojednou jen jako upomínkou; viděl teď, jak šťastný to život byl a jak lehce si ho vážil. Teď vystoupil před ním v celé vzácnosti věci neodvolatelně ztracené.

Velký zvon na věži chrámové, ohlašující poledne a pronikavý hvizd parních píšťal tlumený padajícím sněhem probudil Richarda z jeho omráčenosti. Byl překvapen, že jest již poledne. Vstal z lavičky a odcházel domů vánicí, ani necítě, jak mu sníh šlehá do tváře. Marketa umře!

Za těch čtyř neb pěti neděl, které následovaly, byl Richardu Shackfordovi celý svět čirou prázdnotou. Neústupná horečka, která přicházela a odcházela budíc střídavě zoufání i naději v těch, kdo byli s nemocnou v tichém pokoji, byla také v jeho žilách. Trávil ty dny ve svém osamělém bytu a v pracovně nedělaje ničeho, tu neklidný, tu zase otupělý, ale vždy s pocitem bodavé úzkosti na dně duše. Neznamenal ani, jak čas ubíhá, zdálo se mu pouze, že každý týden trvá měsíce. Kdyby byli v dílnách musili pracovat jen podle nových vzorků, byli by tentokráte musili práci zastavit.

Konečně se stín zvednul a přišel krásný májový den, kdy Marketa zahalena v šátky a na smrt bledá usedla opět do svého milého koutku v západním okně. Chtěla, aby ji tam přenesli hned, jak to bude moci být; nikde jinde v domě nebylo tolik slunce, a pan Slokum sám odnesl ji tam v náručí. Opírala se o polštáře unaveně se usmívajíc. Ruce měla sepjaty na klíně a slunce prosvítalo malými, průzračnými dlaněmi. Bylo to, jakoby ty ruce byly plny červených šípkových růží.

Richard opět dýchal, ale ne tak volně a ne tak s bezstarostným srdcem jako dříve, než ta nemoc přišla. Co kdyby byla zemřela? Cítil v prsou neskonalou úzkost, když na to pomyslil a myslil na to stále, jak míjely dny.

Jak tomu bylo teď, stala se buď s Marketou velká změna, anebo díval se na ni Richard průzračnějším vzduchem za prvních týdnů uzdravování se, které následovaly.

Byla-li to tato drobná, štíhlá dívka s ostrými rysy tváře, jak ji druhdy znával? Oči a vlasy byly tytéž, ale úsměv byl hlubší a ohebná postava ztratila svou vytáhlost bez obětování své útlosti. Jarní vzduch plnil její tepny příbojem zdraví a obestřel její líce hlubší, temnější barvou, než jaké byly kdy měly. Marketa byla rozhodně krásná. Její krása rozkvetla celá přes jedno ráno, jako otvírá se útlý jarní květ. Ta krása začala Richarda lekat; bylo mu, jako by ji od něho víc a více oddalovala. Stával se zamyšleným a neklidným, když byli spolu, a cítil se nešťasten, když byl sám. Jeho roztržitost Marketě neušla. Pozorovala jej a divila se jeho nevysvětlitelné stísněnosti, když každý v domě se radoval z jejího uzdravení. Znenáhla ji to zraňovalo, ale měla příliš mnoho ducha, než aby to byla dala na jevo. Přinášela s sebou teď vždycky knihu, když pracovnu navštívila; bylo to méně tísnivé, když četla než když seděla mlčíc a neoslovená se svým šitím.

„Jaký jste to podivín!“ řekla Marketa jednou odpoledne zavírajíc knihu, kterou držela již několik minut mlčky v ruce čekajíc, zdali to Richard spozoruje, že nečte.

„Já, — podivín?“ odpíral Richard probouzeje se jako střelen ze svého dlouhého snění. „Jak to, a v čem?“

„Jako bych vám to říci mohla — když se ptáte tak úsečně.“

„Já nechtěl býti úsečným. Chtěl jsem to jen vědět. A potom doslechl jsem ta vaše slova tak neočekávaně. Ale nic nedělá,“ dodal s úsměvem; „přemýšlejte o tom a řekněte mi zítra!“

„Nikoliv, řeknu vám to hned, když jste ochoten čekat.“

„Já jsem skutečně čekat nechtěl, ale věděl jsem, že nebudu-li se nechtít zdáti nedočkavým, nedostanu z vás ani slůvka.“

„Dobře tedy; vaší obojetnosti se daří, Richarde, já skutečně nevím, kde začíti s vašimi podivnůstkami.

„Začněte od začátku.“

„Ne, začnu u té nejbližší. Když je mladá dáma tak laskava, že vám předčítá, jest snad to nejmenší, co se od vás žádá, abyste aspoň poslouchal. To je šetrnost, kterou jste povinen autorovi, když je to náhodou Hawthorne, nemluvě ani o mladé dámě."

„Ale já jsem *poslouchal*, Marketo, každé slovo."

„Kde jsem přestala?"

„Bylo to tam, kde, — kde —" a Richard svraštil obočí, marně se namáhaje, aby se upamatoval. — „kde mladý daguerreotypista — jak pak se jmenuje — se usídlil v Domě u sedmi štítů."

„Ne, pane! Jste usvědčen. Bylo to o deset stránek dále. Poslední slova byla" — a Marketa čtla dále z knihy: „Dobrou noc, tetičko, řekla Phoebe, podivně dojata tímto Hepzibiným chováním. Začnete-li mne milovat, jsem ráda." —

„Zde, pane, to přestalo! Co tomu říkáte?"

Richard neříkal pranic, ale pohledl jen rychlým plachým zrakem vinníka na Marketu, která se chladně těšila svému vítězství.

„Za druhé," pokračovala po nějaké chvíli střízlivě, „myslím, že jest to od vás velmi podivné, když mi neodpovídáte, — ó, ne teď, neboť teď jste bez omluvy, ale jindy. Často když k vám promluvím, podíváte se na mne takto," — a při tom udělala tak roztomile vyjevený obličej, že to bylo k pomilování. — „a pak náhle zmizíte — nemyslím tělesně, ale duševně."

„Nejsem vůbec příliš hovorný," řekl Richard plu rozpaků. „Mluvím zřídka, když nemám co říci."

„Ale jiní lidé mluví. Já na příklad."

„O, vy, Marketo, to je docela jiná věc. Když vy mluvíte, nedbám vůbec toho, co to jest."

„Taková hezká, něžná poklona se mi líbí!"

„Ó jak zlé děvče jste to dnes!" zvolal Richard. „Vy mi nechcete rozumět. Myslím, že vaše slova a váš hlas jsou tak roztomily, že činí zajímavým vše, ať jest to důležité čili nic."

„Kdyby nikdo nemluvil, leda když má něco důležitého říci," podotkla Marketa, „byl by hovor tohoto světa brzo u konce." A potom dodala s lehkým ironickým úsměvem: „I vy, Richarde, byste byl tak mnoho nemluvil."

Druhdy takový lehký sarkasmus, i když trefil do živého, Richarda jen bavíval; ale teď jej trýznil.

Marketa pokračovala: „Ale není to naprosto nutno, býti jako nějaký orakul, nebo studnice učenosti vůči mně. Mne baví ty nejprotší věci, — počasí, můj jarní klobouk, práce, kterou hodláte dělat a takové jiné věci. Člověk musí se něčím zabývat. Ale vás, Richarde, jak se zdá, teď nezajímá nic a proto nemáte co říci."

Ubohý Richard měl mnoho co říci, ale nevěděl jak, ani zdali by to bylo moudré, kdyby o tom jen hlesl. Jenom tři malá slůvka, tichá, zašeptaná a všechno by se bylo rázem změnilo. Po těchto třech osudných slovech jak bude to s Marketou, jak s panem Slokumem? Jakkoliv čára, která druhdy dělila od sebe zaměstnavatele i zaměstnaného, časem vybledla, trvala ještě v mysli Richardově a vystoupila teď s velkou určitostí na povrch jako písmo psané sympathickým inkoustem. Promluví-li a Marketa bude překvapena, nebo uražena, bude konec jejich prostým nehledaným hovorům, — snad konec veškerého mezi nimi spojení. Tím, že zachová si své tajemství uzamčené v prsou, zabezpečí si aspoň přítomnost. Ale tím odvažuje se také ztráty. Každého dne může přijíti někdo a vzíti mu Marketu před samýma jeho očima. A jak o tom přemýšlel, vystoupil v jeho obraznosti ostře stín Jana Dany, syna bohatého továrníka. Asi před týdnem prohodil mladý Dana u přítomnosti Richardově, „že jest ta Marketa Slokumová zázračně hezounkou dívčinou," a Othello v horké krvi Richardově se začal hrýzti do rtů. Potom viděl v myšlénkách pana Pinkhama a Reverenda Arthura Langlye, z nichž oba byli vytrvalými návštěvami v domě. První z nich vzal si v poslední době do hlavy, že bude Marketu při pianě doprovázeti svou nešťastnou flétnou a druhý obletoval jako malá noční můra školní třídu, kde Marketa z ochoty vyučovala v neděli.

Richard stál s ostřím dlátka nečinně spočívajícím na modellu, uvažuje o těchto věcech. Pojednou doslechl Marketin hlas jako z nějaké dálky:

„Ještě nejsem u konce, Richarde."

„Pokračujte," řekl Richard dávaje se opět do práce, jakoby byl do něho vjel galvanický proud. „Prosím, pokračujte!"

„Mám vážnou stížnost. Upřímně řečeno, mne dotýká se trapně vaše zamlklost a lhostejnost, váš nedostatek otevřenosti a srdečnosti, — nevím, jak to názvati. Vy jste ten jediný ze všech, který nezdá se věděti, že jsem před měsícem unikla velkému nebezpečí. Jsem nucena připomenouti si všech těch příjemných hodin, jež strávila jsem ve vaší pracovně, abych vzdálila z mysli své dojem, že jste si mně za mé nemoci odvykl a že moje přítomnost vám teď v práci překáží a je vám na obtíž."

Richard odhodil dlátko na lavici a zaměřil přímo k oknu, kde seděla Marketa.

„Vy mi křivdíte," pravil, shlížeje dolů na její napolo zdviženou tvář, z které rychlou vlnou mizela barva; neboť ta náhlost, kterou se k ní Richard obrátil, ji polekala.

„Jsem ráda, že vám křivdím."

„Věřte, jest to u vás až k neodpuštění, že si něco takového o mně myslíte. Ó, Marketo, kdybyste byla tenkráte zemřela!"

„Bývalo by vás to tuze rmoutilo?"

„Rmoutilo? Ne. To se nedá vyslovit, pouhý zármutek člověk přežije. Kdyby se vám bylo něco stalo, nebyl bych toho snesl. Vy nevíte, co pro mne těch pět neděl bylo. Bylo mi to jako umírání den po dni v tomto pokoji, když jsem vás neviděl."

Marketa upřela oči zamyšleně na místo, kde stál Richard spíše než na něho samého, a zdálo se, jakoby hleděla skrze něho, jako skrz něco netělesného.

„Tak jste mne tedy pohřešoval?" řekla zvolna.

„Ano, tak jsem vás pohřešoval."

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Stáří vinohradů ve vůkolí pražském.

Plinius: „Vino sapientia adumbratur."

Vinice ve vůkolí pražském natrefíme již v IX. století. Tak dle listiny kláštera *Břevnovského* roku 993 připomíná se vinohradů na *Veleslavíně*. Roku 1097 *Dětmar Sázavský* se vinařstvím zabýval. Roku 1115 byly na *Prosiku*, roku 1146 na *Petříně*.

Ale již sv. *Ludmila* a sv. *Václav* s *Podivínem* vysazovali vinné révy. Sv. *Václav* vlastníma rukama hrozny vytlačoval a k boží službě po kostelích rozdával. Na obrázcích vidíme sv. *Václava* dlouhou *tlučkou* hrozny rozmačkávati, an jinak se to dělalo *nohama*. An ale nyní dokázáno, že i *Drahomíra* přiznávala se ke *křesťanství*, mohly vinice již za její doby býti ve vůkolí pražském zakládány, jestli jinak víno nepřišlo obchodem na dvůr *Libušinin*.

Ale stává ještě jiných důkazů starých o pěstování vína v zemích korunny české. Tak roku 916 se od *Thygdaga* a *Hizza* vína *polešovického* u *Velehradu* připomíná a mohlo by se právem i na sv. *Cyrilla* a *Methoděje* poukazovati. *Saský archiv* 10. str. I. tvrdí, že již *Vendové* u *Lošovic* a *Niderpogric* vína vysazovali, a historicky ujištěno, že *Beno z Míšně* roku 1106 víno u *Lošovic* a *Cosseboude* pěstoval.

Za *Karla IV.* roku 1353 *majestátem* daným ustanovuje se objem vinic na tři míle vůkolí pražského s právem, že každé poškození vína, ovoce, chmele, luk a zahrad kuchyňských od *kohokoliv* trestá se *utnutím* pravé ruky neb 12 zl. a všecky záležitosti viničné že spravovati má radní Starého města a žádný jiný.

Roku 1547 za Ferdinanda I. přešlo řízení viničné z radnice staroměstské na *„královský úřad viniční"* a co král. *regale* bylo prohlášeno, jak viniční protokoly na radnici staroměstské v *archivu* tamním chované dokazují, které úslužností obvyklou od p. *archiváře* a *prof. Emlera* mně prohlížeti dovoleno bylo, začež tedy povinný dík skládám. Prot. toho úřadu č. XVI. str. 71. atd. Bylo to i Rudolfem II., Matiášem a Ferdinandem II. a III. i Josefem I. roku 1710 potvrzeno.

Vinice utrpěly: válkou *husitskou*, *třicetiletou*, kterou i nařízení z roku 1616 za Matiáše „aby vinice se nerušily", na zmar přivedeno bylo. I roku 1741—1744 pokračováno v ničení vinic vojskem, tak že i *úřad* přinucen byl k *dovolení*, aby se *vinice* na *pole* a *louky* proměňovati směly.

Pamětihodné jsou důvody *„viničního úřadu"* zemskému gubernium podané roku 1763 3. Aug. (tytéž prot. str. 142.), proč se vinice znova zakládati mají.

1. Zrušení vinic Josefem I. roku 1749 všem městům pražským zakázáno co celé zemi záhubné.

2. Pražské okolí hodí se pro *břidličnou půdu* svých hor k *zakládání vinic*.

3. Proměnění vinic na luka a pole je městu i zemi škodlivé, an z každého vědra vína do Prahy vezeného platilo se městu 20 kr. a „stav. úřadu" též 20 kr.

4. Nejenom ubylo tohoto důchodu městu a zemi, ale rok co rok vydává se za cizí vína skoro i milion zlatých, aniž při *hojnosti obilí* vývozem tohoto, ten úbytek příjmů nahraditi se dá.

Za těchto *důvodů* žádal „král. viniční úřad", by slav. *gubernium* sdělilo *„odvolání* dovolení, proměnění vinic v pole a luka" a prosí o sdělení tohoto odvolání patřičným úřadům, aby se dle toho přísně spravovaly a zakládání nových vinic majitelům co možná usnadňovaly.

MUDr. *Jan Špot.*

Dopisy a zprávy redakci zaslané.

Redakce přijímá do tohoto oddělení dopisy i zprávy týkající se českého veřejného života, zvláště pak literatury a umění.

Zodpovědnost za náhledy a mínění dopisovatelův redakce na se nebéře, přijímá však odpovědi na ně.

Dopisů a zpráv zaslaných anonymně přijímati nelze.

Pro shodu českopolskou

plaiduje brožura, vyšlá právě z péra povolaného a upřímného slavisty. Politické stránky brožury unikají naší úvaze. Za to tím palčivěji dotýká se nás předmět, pokud vrhá stíny a světla do sadu naší osvěty, literatury a pokud dovolává se naší národní cti.

Pouze zaslepenci, odchovaní ve vřavě, kterou veřejným životem nazývají nemohou neviděti, že hyneme, že jsme v úpadku, že naše probuzení bylo rozběhem, jenž zabředl na scestí. Jako za primitivními a bez rozvahy sledovanými hesly vrhlo se všechno naše rolnictvo na řepaření, všecek náš kapitál na cukrovarství, tak i duch český utrácí své síly převahou v besedování a politikaření. Padly cukrovary a nemáme industrie, padnou kluby a spolky a nebude po české duševní práci sledu. Jenom česká Popelka, odstrkované české umění zbude, — ať jako malý pomník na velkém pohřebišti, ať jako utýraný strůmek, jenž teprve zmohutní, ač dávno již mohl býti stromem. Teď naň není valně času a není peněz. Obojího jest vůbec na mále, a obojí nutno utratiti v hostincích a plesových síních, kdež musí býti hlučno, abychom si mohli říci, že jsme. Tato nutnost je aktualní, je životní potřebou. Tak odchovává se nové statečné pokolení, jemuž neslušný, vyšeptalý vtip jde nad knihu básní a merendová švanda nad Božskou komedii. Trvám, že tento výrok vzbudí také ohlas posměchu, v němž jeví se převaha rozumu nad citovými tretami a bláhovostmi. Výraz čirého cynismu počíná si již mezi námi jako projev důmyslu a praktické filosofie.

Mluvíme bez obalu, neboť každý vidoucí přisvědčí nám.

V hostincích a ve spolcích, které přesypávají písek, v merendách a klubech nevykonáme nic. Římské taverny nebyly semeništěm apoštolů klasické osvěty a genius Helénstva nezářil by na obzoru lidstva, kdyby byl vyšel z byzantského cirku.

I ten smutný blud, proti němuž směřuje svrchu psaná brožurka, jest jeden z úkazů našeho úpadku; jest výsledkem činnosti frazistů, jest svědectvím smutného ethického poblouzení. Jen otrok dovedl by se radovati ze zotročení svého soudruha, jenom nízký slaboch jest s to

kořiti se násilí a opouštěti malomyslně svou zděděnou, krví a potem předků zkropenou hroudu, by dal se v nevolnictví za podruha.

Hyneme. Není pochyby.

Naše věda jest pramínek, vrhající se ochotně do germánského moře. Naše umění roste jak zázračná, nezvlažovaná, nežádaná květinka na úhoru, po němž vichřice mete. Výtvarné je sporadickým luxem, dramatické ponejvice parádním sportem, slovesné papírem, jenž nenabyl pevné hodnoty a kolísá se jak akcie podniku velice pochybného. Když cukru spadne o půl krejcaru, spadne literatuře o padesát, osmdesát procent. Odkud tato nejistota našich pracně snášených duševních fondů, naší kapitalisované intelektuelní práce, která nikdy v žádném národě za žádných poměrů neklesá na vratkou hodnotu, jsouc vždy nezbytnou, první a poslední oporou morální síly a pravého života?

Koniášovská kritika pálí hromadně české knihy na odradění a pro pohodlí českého obecenstva, které jedva z části (a na polo z donucení) naučilo se česky čísti. Zbytek uměle vypěstované lásky k písemnictví zapije se v hostinci, zamluví se v besedě. A důmyslní, prohlédaví, praktičtí vlastenci, dbalí o blaho našich potomků, kážou důtklivě tu: Němčina spasí nás! Tam: Ruština jest naše budoucnost! A proroci sami spěchají naznačenou drahou úprkem v před, prchajíce před kynoucí prý pohromou a opouštějíce s lehkým srdcem tonoucí prý českou lodici. Ano, *takto* slavná loď naše utone! Neboť v této vřavě a v tomto zmatku pozbývají širé vrstvy lidu nezbytně všecku důvěru v platnost, v jsoucnost, v budoucnost české existence, odvracejí se od svých kulturních potřeb, aby s nimi utíkaly jinam; tak uvádí se všechno české v neváznost jako malicherné, bezúčelné, dočasné, podtíná se mladý stromek našeho vývinu, aby byl zanesen — kam? Jedni vlekou jej do německého, druzí tahají jej do ruského lesa. Zdánlivě jsou tyto dvě snahy proti sobě, ve skutečnosti však oběma dospívá se ke zničení naší samobytnosti. Nejsme s to uvěřiti, že by si naši praktičtí vlastenci byli vědomi hrozných konsekvencí svého počínání.

Ale tyto důsledky dostaví se bezpečně! Ba jsou již tu Viz literaturu. Hm! Literatura — k smíchu, není-liž pravda? Co po tom?! Ba! Vždyť je to bezmála jediný náš národní statek, vše, co můžeme nazvati svým! Co po tom?

Toť kletba panství fráze! Z malých, idylických původně počátků vyvinula se fráze mocně, byla rozdmychována, rozmnožována jak rej pestrých balonů, vznášejících se vesele vysoko k nebi. Pověsili jsme se na ně, jsme v jejich moci, smýkáni sem a tam bez opory a vážného cíle. Ne —, pravda — cíl máme. Chceme se lacino a za křiku a švandy dostati do zaslíbené země, bez práce a s prázdnýma rukama, vyházevše ze své loďičky vše, co ji v letu zdržovalo.

Doufejme, že balonky frází splasknou. A pak — procitneme na své české půdě vysíleni a ochuzeni, a poznáme s hanbou, že nechali jsme ji po celý téměř lidský věk úhorem, co zatím sousedé seli a sklízeli.

Kéž by aspoň tak bylo!

Ale vyslovím za své soudruhy upřímně, že nás českých spisovatelů zmocňuje se strašný pocit, jako bychom dohrávali českou tragedii před prázdným domem, z kterého vše prchá do větších a lepších prý domů, do ruského a německého. Před oběma hřmotí česká hudba, lákajíc naše obecenstvo — — Bráním se domysliti, že za takových poměrů zvrtla by se tragedie ve frašku a její poslední representanti ve směšné pošetilce — —

K těm myšlénkám o příštích osudech české kulturní práce dospěje každý, kdo upřímně po česku cítí, myslí a pracuje. Brožurka, k níž připojujeme tuto úvahu, vede také k poznání naší bídy. Zavdala nám podnět k delšímu obtěžování čtenáře, ač obáváme se, že brožura i naše slova zaniknou buď nepovšimnuta, buď zakřiknuta průpovídkami, hladkou i drsnou sofistikou vědomého i nevědomého sebeklamu. A pestré balonky dutých frází budou se hemžiti a srážeti po českém nebi zas a budou nás unášeti dál a dále z té naší svaté, slavné, české půdy — — *J. L.*

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„Běla.“ Idylla z Pootaví od Adolfa Heyduka. Nákladem knihkupectví Edv. Valečky v Praze.

„Poetické besedy.“ Redaktor Jan Neruda. Číslo 31. Obsahuje: „Poslední rusalka“ od Karla Legera. Nákladem knihkupectví Edv. Valečky v Praze.

„Hájnikova žena.“ Báseň. Napísal Hviezdoslav. V Turč. Sv. Martině. Nákladom „Slovenských Pohľadov“.

„V panském čeledníku.“ Obrázek ze staročeské domácnosti o jednom dějství od Lad. Stroupežnického. Nákladem knihtiskárny Fr. Šimáčka v Praze.

„Bibliotéka paedagogická.“ Sbírka spisův pro učitele, pěstouny, rodiče a pro vzdělavatele lidu vůbec. Svazek CXIV. obsahuje: „O činnosti Jednoty bratří českých na poli kulturním.“ O vylíčení se pokusil Lad. Jos. Kováříček. Nákladem knihkupectví Fr. A. Urbánka v Praze.

„Písmo svaté Starého a Nového zákona. Vydání pro katolíky s úplným schváleným textem.“ Přehlížejí P. Václ. Štule a Dr. theol. Ant. Lenz. Illustroval Gust. Doré. Sešit 24., 25. Nákladem knihtiskárny J. Otty.

„Hans Wierauer.“ Drama in fünf Aufzügen. Von F. A. Šubert. Autorisirte Übersetzung von Edmund Grün. Leipzig. Ed. Wartig's Verlag (Ernst Hoppe).

„Matice lidu“ Ročníku XXI. číslo 1. Obsahuje: „Pravěk lidstva evropského. (Doba kamene.)“ Napsal Kliment Čermák, c. k. konservator. Nákladem spolku pro vydávání laciných knih českých v Praze.

„Libuše, matice zábavy a vědění.“ Ročníku XVI. číslo 7. obsahuje: „Vlasti a Tobě.“ Román dívčího srdce. Píše Berta Mühlšteinová. — Ročníku XVII. číslo 1.obsahuje: „Dvě povídky“ od Frant. Heritesa. Nákladem „Libuše, Matice zábavy a vědění“ v Praze.

„Sborník historický.“ Vydává a rediguje Dr. Ant. Rezek. Ročníku čtvrtého svazek šestý. V Praze 1885. Nákladem knihtiskárny J. Otty.

Listárna redakce.

P. „Vs. Lu.“: Zašlete laskavě rukopis.

Na pomník Václ. Beneše Třebízského zaslali naší redakci: Slečna Anna Balcarová ve Zbirově 1 zl. — Pan Petr Sládek, stavitel ve Zbirově, 2 zl. — Pan Adolf Nový, kupec ve Zbirově, 2 zl. Celkem obdrželi jsme 25 zl.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček“

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . 1 zl. 65 kr
na půl léta . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . 3 „ 50 „
na celý rok . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 9. nové

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne

ROČNÍK XV. 10. března 1887. ČÍSLO 8.

Nové básně Jaroslava Vrchlického.

Píšťala Panova.

Šel stezkou jsem kol zkvětlých hlohů;
Pan seděl na skále.
Já pravil k němu: Kozonohu,
co máš v své píšťale?

On odpověděl: Sedmi zvuků
v ní píseň zakletá,
ji zbudit v souzvuk, sem dej ruku,
zkus, jsi-li poeta!

Zde dírka první a již na ni
prst sklání chlupatý,
v té po kráse spí horování
a vesna s poupaty.

V té druhé dřímá krása ženy
a kouzlo jejich vnad,
jež sluncem zpit a roztoužený
chytávám v síti rád.

Té třetí dotknul se kdys retem
sám velký Dionys,
z té vína hymnus letí světem
a jeho synem tys!

Ve čtvrté dřímá pěvce pýcha
a k trpaslíkům hněv,
do páté triumf jeho dýchá
svůj vítězící zpěv.

A šestá, to jest velkolepý
vesmíra děsný smích,
jímž schvácen sám i osud slepý
se zmítá ve křečích.

A sedmý, který všecky víže,
zem, moře vln i hvězd,
to vzdech, jímž hruď lne k hrudi blíže,
to věčná láska jest!

A řek' to — píšťalu mi hodil,
já s úsměvem ji chyť,
a písní příval kles' mi v podíl
co rosy na pažit.

Však pověz ty mi, co ti zbude,
když's píšťalu mi dal?
Mně, blázínku, mně vesmír bude! —
A zmizel v šeru skal.

A od té doby slyším zněti,
kam lačný skloním sluch,
ve vodě, trávě, zkvětlé sněti
těch sedmi zvuků ruch.

Vlašťovkám.

Zdi staré v městě teplem jihnou,
jak dotknul se jich máje dech,
azurným nebem z jihu tihnou
vlašťovky v zástupech!

Zem v lázeň světla jde a svléká
šat poslední ze zlatých par.
Má duše též na jaro čeká,
ó vlašťovky, vám zdar!

Reminiscence z Tacita.

Co píšu, čet' jsem v přísné knize tvoji.

Kdys potkal syn se s otcem vlastním v boji,
tak divně osud splet' jich žití dráhy.
Až teprv k smrti raněn, polonahý
když ležel kmet před hněvnou tváří syna,
tu poznali se. Ruce syn tu spíná
a kleká, prosí, smývá slzí tokem
ty drahé rány. Mroucím kalným okem
dí otec: Proč tu žebráš odpuštění?
Co stalo se, to přec tvou vinou není.
Ty děláš, vyšších co chce vůle kletá,
jeť válka zločin všech, je zločin světa!—

To řekl barbar před věky, a nyní,
kdy války peruť Evropu zas stíní,
kdy vzduch se třese opět třeskem zbraní,
to slovo připadlo mi z nenadání.
Líp úkol lidstva onen barbar chápal
než člověk moderní, jenž klidně sšlapal,
co předků bylo štěstím, pýchou, slávou.
Zas „zločin světa“ Medusy chví hlavou
a slepě holduje mu v světě každý,
zas hrdinstvím se zakrývá tvář vraždy
a z krve otců, mužů, dětí vstává
jak Banqův duch příšerná války sláva.
Zpět o sto let jde rozvoj ducha celý.

Je smutno pěvci — trpko mysliteli.

Karneval duše.

V odlesku pochodní a ve hlomozu
a křiku maškar, v rachocení vozů
mně karneval na stěnách jizby mojí
při záři krbu obraznost dnes strojí.
Tu Harlekyn, můj rozmar přeubohý,
se klátí, marně napíná své vlohy,
cit Pierot se stále se vším sváří;
tam Kolumbina s bledou tančí tváří.
kdo asi je to? Píseň hudbou zvoní
v rej upomínek, jež se hlavou honí,
to vír a chvat! Mé sny jsou Amoreti
a přeludy a touhy v divé změti

se tlačí v klubko ve příšerně směsi
a hlava třeští, duše má se děsí.
Pak náhle ticho. Dvanáct bije, síní
se mihl velký mrak a všecko stíní,
v tvář jemu nevidím — však srdce tuší,
že nastal dlouhý, smutný půst mé duši,
půst, který všecky květy rázem zmaří.
Ten kdosi neznámý, ten sluje stáří.
Kol prázdno, ticho, dohlučely vozy
a prchli nymfy, satyři a bozi,
jen v šeru útlé ručky v pláči spíná
má mrtvá mladost — bledá Kolumbina.

Plavecké povídky.

Z dalmatských vzpomínek *Jos. D. Konráda.*

(Pokračování.)

II. Žert.

Vypravuje Rade Milica.

Láska, láska! Co to jest? — Jest to prý nejkrásnější boží dar na světě, ačkoliv ani se nejí ani nepije. Jsou toho plné knihy, jak rozkošné, až k nebi povznášející jest, když muž a žena mají se rádi. Jest to prý jiná láska, než jakou otec cítí ku dceři, bratr k sestře, pobratim k posestrici — jaká, nevím, bohudík — nebo bohužel! Neměl jsem ve svém půlstoletém životě ani času zadívati se upřímně do svůdných zraků ženských; na které ve svém mládí jsem pohledl, mým nitrem příliš neotřásly, či vinou, mojí-li či jejich, dosud jsem nepřemýšlel.

My plavci k malichernostem nejsme zrozeni. Ani by neslušelo pořádnému námořníkovi, aby měl bolavé srdce. Chytne-li někdy někomu v prsech taková maličkost, však brzo plamen uhasne a srdce zase se ochladí. Široké moře, daleká plavba, rozbouřené, hučící vlny, bora a pak drsný hovor plaveckých druhů jsou zarputilými nepřátely lásky, a tomuto něžnému citu jest těžko s tím vším potýkati se, aby nepodlehl. Tam na klidné pevnině, kde člověk jest upoután skoro pořád k jednomu místu, kde oči jeho stále se setkávají s týmiž předměty a kde jest ustavičně týž mdlý ospalý vzduch, není snad divu, že srdce lehce přepadeno bývá láskou a podléhá pak jejím rozmanitým nehodám.

Jak jsem už pravil, z vlastní zkušenosti až do této chvíle lásky jsem nepoznal. Nemám ani ženy ani rodiny, jsem jako přelétavý pták, avšak, věřte mi, nelituji. Co vy máte starostí o svůj život, o svoji mzdu, o svoji drobnou havěť doma, co máte péčí a myšlének podivných, kterých já neznám! Ale že láska jest něco více než pouhá barevná bublina, a že mnozí lidé pro ni i životem pohrdají, poznal jsem také jednou před dávnými lety, tehdy,

když většina z vás držela se ještě úzkostlivě matčiných sukní.

Když jsme předevčírem večer zahledli z moře v dálce mrkající světélko Budvanského chudého přístavu, k němuž dostati se marně jsme usilovali, vzpomněl jsem si na dávnou zajímavou příhodu, která se udála asi před třicetipěti lety. Jest to veselý kousek mého mládí. Nemám proč bych jej utajoval, zvláště když znamenitě mi se podařil. Shledáte z toho, že váš starý Rade Milica byl druhdy také čiperným hochem, a poznáte zároveň, jak jsem počal svůj námořnický život na velikém korábě, který sice nebyl hnán parou, ale za to byl třikráte větší než naše choulostivá, nyní uplakaná „Viola", s kterou nejspíše nerozloučím se již dříve, leč až budu dávati s Bohem světu. Ba právě, nedodělal jsem se ve své třicetipětileté službě námořní značných pokroků, snad proto, že jsem sloužil příliš věrně, avšak — jaká pomoc! Ani k stáru proto si nezastesknu ani slzy neumořím — Neměl jsem pro koho pachtiti se do výše a sáhati po větších cílech; čeho jsem si dobyl, to stačilo docela mé spokojené hlavě a mému nerozmazlenému hrdlu, a také již nikdy po lepším nezatoužím. Špatný voják, který nechce býti aspoň generálem, říká se. Ale věřte mi, já už si nepřeji ani býti kormidelníkem na naší „Viole".

Bylo mi šestnácte nebo sedmnácte let, když můj dobrý otec vymetl mne zostra ze dveří rodinného domku. Štěstí, že byly otevřeny, jinak byl bych snad vyletěl oknem. Podíval se na mne zamračeně, zadupal, zahrozil pěstí a rozkřikl se zhurta:

„Lenochu! Jest už nejvyšší čas, abys šel sám si hledat svého sousta. Ležením a lelkováním rukám mým neulevíš ani matčina krbu chlebem nezásobíš. Hajdy do světa! Strýc v Budvě, kterému zeť utekl k Černohorcům, potřebuje nového pomocníka k rybářskému řemeslu. Není to sice nic, avšak pro tvoje líné údy bude toho dost. Bylo by hříchem, krmiti tě ještě déle zadarmo. Seber se tedy a běž! Vrátíš-li se mi, pak budu hovořiti s tvým tuhým hřbetem anebo tě bez okolků hodím do moře!"

Pak mi dal malý uzlík do ruky a dovedl mne na jakousi kupeckou loď, kdež mě svěřil drsné péči svého známého hranatého námořníka, který si mne dobíral a škádlil po všechnu cestu. Byl jsem nadmíru rád, když mne můj vlídný ochránce vyhodil v Dubrovníce na pevninu. Zasmál se mé hbitosti, s jakou jsem se uklízel s paluby, a ukazuje prstem, volal:

„Nyní běž pěšky, klouče! Tamtudy jest cesta k Budvě. Pospíšíš-li si, můžeš tam býti za tři dny. Dej pozor, aby tě na cestě někdo neobral o učenost a o uzlík tvých skvostův! Strýcovi vyřiď, aby dbal více tvých paží nežli tvých zubův. Však on brzo dobře tě prohlédne a pozná, co v tobě vězí. Tvůj otec nemohl pro tebe vyhledati lepší školy!"

Křičel ještě něco, ale již jsem ho neposlouchal. Když jsem byl asi dvě stě krokův od lodi, obrátil jsem se a změřil proti němu dlouhou píď od svého nosu. Hned potom jsem utíkal dále, aby mne nedohonil, kdyby se mu zachtělo za mnou se rozběhnouti.

Do Budvy nohy moje doklusaly šťastně. Jak otec se mnou se rozloučil, tak strýc mne přivítal. Změřil mne kosým pohledem od hlavy až k patě, podíval se s úsměškem na moje měkké dlaně a pak kývl významně sivou hlavou:

„Však stvrdnou, hochu, stvrdnou! Za čtrnácte dní budou o polovinu větší. U mne nebudeš váleti se v písku ani slíditi po vinicích jako doma: takové choutky brzo ti zajdou. Ruce jsou k celodenní práci a oči k častému nočnímu bdění. Budeš asi tvrdohlavým učněm, avšak přičiním se, abych si nezasloužil pohany tvého otce — uvidíš!"

Potom mi dal něco jísti a hned hnal mne do práce. Nevoněla mi, toť se rozumí, ale nebylo jiné rady než podrobiti se a poslouchati. Nejednou připadla mi lákavá myšlénka, abych opustil strýcovu bárku a jeho sítě. Ale kam prchnouti? Domů jsem nesměl, a někam jinam — co se mnou, když jsem nic neuměl? Poradil jsem se vždy s rozumem a zůstal. Tak pomalu jsem uvykal svému novému zaměstnání, jež se mi zdálo býti z počátku téměř nesnesitelným. Byl jsem rád, když jsem se aspoň dosyta najedl a obden pořádně vyspal. Měli jsme mnoho práce, zvláště v tichých nebouřlivých dnech. Ustavičně jsme lovili ryby, a když moře bylo příliš nepřístupno, pletli nebo spravovali jsme sítě; jenom málokdy ve svátek měl jsem chvilku pokoj.

Strýc lovíval nejraději v mělčinách při ostrůvku San Nikolu, který se táhne asi čtvrt hodiny před Budvou směrem k San Stefanu. Ale z jara, v měsíci dubnu — byl jsem tehdy již asi půl léta ve službě — potkávali jsme se několik dní stále s nezdarem. Večer jsme vždy zatáhli při San Nikolu sítě, ale ráno našli jsme je z pravidla potrhané a ryby z nich byly ty tam. Nějaká zlomyslná ruka kazila naše namáhavé léčky a ztrpčovala nám bídné živobytí. Tak se stalo, že strýc ustanovil noční hlídky. Jednou on, podruhé já bděli jsme na břehu ostrůvku přes noc s obuškem a s puškou. Od té chvíle sítě byly vždy v pořádku a lovy mnohem hojnější. —

Jednoho dne k večeru, když byla na mně řada, přeplavili jsme se jako obyčejně z Budvy na ostrůvek a upravili sítě. Pak strýc, napomenuv mne, abych dával bedlivý pozor, vrátil se na své bárce domů. Před odchodem dal mi ještě špetku tabáku a několik papírkův.

Byl líbezný večer ku konci dubna. Měsíc byl té doby právě v úplňku, a stříbrná jeho záře osvěcovala jasně všechen ostrůvek, okolní moře i domy v Budvě, jejichž zdi zdály se býti ještě bělejší nežli ve slunečních paprscích. Den před tím utišila se slabá bora, a ani lístek, ani stonek trávy se nehýbal; jenom moře, ještě docela neustálené, šumělo a povrch jeho třásl se nízkými vlnami. Na té straně San Nikola, kterou bylo lze obhlédnouti, každé políčko bylo znatelno a každá malá vinice jevila se zřetelně svými obrysy. V severním cípu ostrůvku, při němž jsme měli nalíčeno, skorem při samém břehu stála malá bělavá církva — jako až podnes, a za tou rozkládal se Budvanský hřbitov. Nyní, tuším, Budvané založili si již nový hřbitůvek na pevnině. Opodál snilo několik roztroušených stromův olivových v hustém květu. Podle nich a mezi neúhlednými rovy bujely tmavé keře granátového jablka nebo se vztyčovaly štíhlé pruty rozmarinové, jejichž uzounké lístky ve světle měsíčném byly jako nadechnuty jemným jiním.

Pamatuji se na vše, jakoby to bylo teprve včera. Asi hodinu jsem chodil po břehu, díval se pozorně na všechny strany, pozoroval mihotavá, shasínající světélka v Budvě, a občas jsem se zastavil, upínaje sluch svůj do dálky. Kromě šumějícího moře nic neozývalo se; toliko

*

někdy s postranních strání, až od hranic černohorských, tam, kde nyní stojí pevná tvrz Kosmačská, zavznělo táhlé, zasmušilé volání nejspíše pastevcův, ale i to brzo se rozplývalo jako stísněná ozvěna ve večerním zaroseném vzduchu. Poznenáhla i poslední světlo v městě uhaslo a všechno spalo. —

Popošel jsem ke břehu několik kroků před crkvou, odkudž bylo lze nejlépe pozorovati kus moře, v němž byly naše sítě, a ulehl si do stínu hustého granátového keře. Rád se zhřívám na žáru slunečním, avšak na svit měsíčný nejraději se dívám z temna; nebývá dobře, když osamělý člověk může býti viděn v noci ze značné vzdálenosti. Utočil jsem si cigarettu, zapálil ji křesadlem a statečně pokuřoval. Pohlížeje na měnící se polohu mdlých hvězd počítal jsem v duchu, kolik ještě hodin zbývá mi do rána.

Ležel jsem tak už hodně dlouho a dokuřoval zbytek svého tabáku. Bylo asi jedenáct hodin. Pojednou jsem postřehl na moři, právě v polovině vzdálenosti mezi Budvou a San Nikolou tmavý předmět, jak se blíží zvolna k ostrůvku. Poznal jsem ihned, že jest to malá loďka. Vztyčil jsem hlavu a obezřele naslouchal; ale pro mořský šum ani hlásek, ani zvuk vesel nedolehl ještě k mému uchu. Přikrčil jsem se tedy opatrně do stínu, otřel kamének na pušce a položil ji zticha k svému boku, čekaje, až loďka se přiblíží. Směřovala přímo ke mně, ale loudala se zcela pomalu. Skorem ani jsem nepochyboval, že se setkám s člověkem, který v nedávných nocech ničil zdar našich lovů. Chvěl jsem se podivnou nedočkavostí, a srdce bušilo mi v prsech mocně.

Za chvíli potom rozeznal jsem v loďce dvě osoby, či proti sobě, z nichž jedna vládla vesly. Asi po čtvrt hodině zaslechl jsem už odměřené šplouchání těchto ve vodě; blížily se právě ku břehu a přistaly sotva dvacet krokův ode mne. Měsíc svítil jako rybí oko s té strany, kde jsem byl pod keřem schován, a když se obrátily ke mně, viděl jsem jim zcela jasně do obličejův. Již prvý pohled mne přesvědčil, že zajisté nepřicházejí rušit našeho lovu, a že je tam přivedla jiná příčina než byly naše rybářské léčky.

A přece jsem byl nanejvýš udiven, když jsem je zřetelněji spatřil. Byli to ještě zcela mladí lidé — muž a žena — —. Znal jsem oba již dobře z Budvy; vídal jsem je tam téměř den co den, ale nikdy nebývali spolu. On byl úředníkem celním s velikými nadějemi, avšak s malým služným; ona byla dcerou kapitána, který té doby byl Budvanským místním velitelem. Nebyl jsem v lásce ještě ani dosti málo zkušen, ale uhodl jsem přece ihned, že mám před sebou párek milencův — — —.

Čeho přišli hledat na odlehlý ostrůvek? Jaká zvláštní pohnutka je přiměla k tomu nočnímu výletu na San Nikolo k opuštěné crkvě a k pustému hrbitovu? — —

Když vystoupili z lodice, mladý muž připevnil ji k malému kolíku na břehu a pak vzal dívku za ruku. Několik minut stáli nepohnutě a hleděli beze slova na moře, které právě přepluli, anebo se dívali k bělající se Budvě.

Po chvilce dívka se pohnula, obracejíc hlavu k svému průvodci. Upřela oči do jeho tváří a ozvala se pak tichým měkkým, leč chvějícím se hlasem:

„Kam jsi se zadíval, Mijo můj? A proč jsi se zamlčel? Po všechnu plavbu z Budvy až sem ani jediného slovíčka jsi sluchu mému neuštědřil —“

„Ach, Heleno milá, těžko hovořiti, když srdce zoufalé a hrdlo sevřeno.“

„Bojíš se snad? Což noc a moře ubraly ti odvahy? Hleď na mne, jak jsem pevna!“

„Zdali se bojím!? Ano, strachuji se, však nikoli o život svůj, nýbrž o tebe.“

„Láska učinila život náš společným a nerozlučným: v něm vůle i city naše jsou stejny. Stokráte jsi mi to vykládal a nyní zapomínáš! Chci býti s tebou v každém tvém rozbodnutí, nechť si jest jakékoliv, vždy připravena a všude. Nemám strachu!“

„Škoda tvé krásy a tvého mládí, dívko zlatá! Což já chudý, nepatrný člověk! Za mnou moře se zavře, a ani vlnka se nezačeří. Po mně nezbude ani vzpomínek leč snad na krátko ve tvé drahé hlavě. Avšak před tebou svět jest otevřen a brzo zasměje se na tebe znovu šťastnými ústy. Srdce dívčí jest jiné nežli srdce mužské, snadněji zapomíná. Nedávej se omámiti posledním okamžikem, který časem vybledne a z mysli se vytratí. Vzchop se, Heleno zlatá, vzchop — a vrať se!“

„Vrátím se, chceš-li — avšak pouze s tebou. Proč viníš srdce moje ze slabosti a z nestálosti? Již rok tě miluji, a ještě láska moje ani o vlas neochabla. Moje úmysly jsou stály a pevny. Kam ty se obrátíš, tam i mne spatříš při svém boku, k čemu ty se rozhodneš, to bude také mojí prvou myšlénkou. Neopustím tě!“

„Ano, kam se obrátím, k čemu se rozhodnu! Přede mnou jsou jenom kratičké okamžiky k rozmýšlení. Kratičké okamžiky a dvě cesty: tam Budva s tvým otcem, jemuž plane z očí nenávist a na rtech hraje posměch ze mne — chudáka! A tam na druhé straně — moře, hluboké, studené, ale milosrdné — — — Vol si!“

„Ruka moje jest v ruce tvé. Rozhodla jsem se již dávno, že jenom tebou dám se slepě a oddaně vésti. Ty nevěříš! Veď mne, Mijo můj — kam chceš!“

„A což tvůj úsudek? Pověz přec! Která cesta zdá se ti býti méně osudnou?“

„Otaž se sebe a sám si odpověz. Rozhodnutí tvé bude i mou odpovědí.“

„Ach, tys tak nesmírně věrna, tak pevna a odhodlána — a já mám rozhodovati! Já mám rychle ustanovovati cíl dvěma mladým životům, mému bezcennému a tvému plnému skvělých nadějí i jitřních červánkův! Veliká zodpovědnost lpěla by na mně pro věčnost. Heleno moje, prosím tě ještě jednou pro Boha, opusť mne — anebo sama rozhoduj!“

„Neopustím, moje žití bez tebe nemělo by nadějí, ani světla ani tepla. Umínila jsem si tebe vsude následovati a říditi se jedině tvým krokem. Proč váháš?“

„Na mém místě každý by váhal. Těžké to břemeno padá na moje svědomí, jež chce býti čisto a lehko i v okamžiku posledním. Nebudu rozhodovati sám, nemohu, nechci! Ani ty nechceš! Nuže, nechť náhoda jest našim osudím! Hle, zde jest naše bárka: také ona čeká, aby nás doplavila tam, kam nutnost poveli. Nechť sama o našem osudu rozsoudí. Poskakuje a houpá se na vlnách sem a tam. Jak jest lehka a nepokojna! Každým okamžikem jinam se otáčí a nahýbá. Ano, ona rozhodne o nás, svěřme jí tu velikou, hroznou úlohu! Pojďme zatím k crkvě

se pomodlit! Až se vrátíme, vstoupili do loďky bez váhání, a její směr bude nám pevným rozhodnutím. Bude-li obrácena k Budvě, poplujeme klidně domů, abychom dále trpěli, strádali — a snad doufali do nových let. Však bude-li zatočena na druhou stranu k otevřenému moři, zaměříme tam odhodlaně a někde daleko odtud ponoříme svoje poslední myšlénky do tmavých vod — — —. Jsi srozuměna, Heleno moje, dívko drahá?"

„Jsem spokojena se vším. Ano, nechť lodička jest nám vůdcem. Prst našeho osudu jí naznačí směr, máme-li skončiti nebo začíti novou plavbu životem. Těším se na tu nebo na onu; jak blažena jsem, že mne více neodpuzuješ! Nyní teprve cítím, jak všecka jsem tvoje a že životu mému nebráníš spoutati se s tvým životem. Děkuji ti, Mijo můj, děkuji ti tisíckrát! Ach, ano, pojď — pojďme se modlit!"

Vzchopili se a kráčeli ruku v ruce k blízké církvě. Ubírali se sotva pět kroků podle mne, avšak netušili, že bezděčný svědek vyslechl jejich rozmluvu a pozoruje i další jejich počínání. Poklekli na stupeň přede dveřmi kostelíka a modlili se. Šeptali jenom, avšak slyšel jsem úplně jasně jednotlivá slova nábožné modlitby.

Rozmýšlel jsem se, co činiti. Povstati, přerušiti svým objevením jejich pohnutlivý mír a hroziti jim snad svoji puškou zdálo se mi nanejvýš surovým; a kdož ví, podařilo-li by se mi tak je zachrániti. Naproti tomu pak zůstati v úkrytu a hleděti mlčky na to, jak poplují snad vstříc své smrti, zdálo se mi ještě hroznějším a tklivějším — — —.

Cítil jsem, jak jsem byl všecek rozechvěn. Zahloubal jsem se do nepokojných rozčilujících myšlének, nevěda si rady ani pomoci. Vůkol mne kromě hladiny mořské všechno bylo nepohnuto a kromě šepotu modlících se němo. Skvoucí se terč měsíce obešel už na své dráze většinu vykázaného velikého oblouku a zponenáhla skláněl se k moři. Podobalo se, že hvězdy zasvitly tím jasněji a živěji; jejich matný lesk splýval v etherických kouzelných řasách chladnoucím vzduchem k zemi. Na každý list, na každou travinu a na kamení i na písek padala hustá rosa; každý předmět, který nebyl ve stínu, byl jako upředen a ukován z ocele a ze stříbra. Někdy několik drobounkých rosných krůpějek srazilo se na tenkém travném stéble a sjelo dolů v podobě třpytící se mihotavé perličky. Moře šumělo vždy mírněji a mírněji, jakoby půlnočním chladem voda jeho tuhla a se uspávala. Příkré stráně dalmatského pobřeží, zvedající se od Budvy na jih, byly vždy viditelnější a jasnější. Paprsky nížícího se měsíce dopadaly na ně nyní skorem kolmě, i zdálo se na mnohých místech, zvláště na bělavých skaliskách, jakoby byly poprášeny sněhem. Vzadu za hřbitůvkem z malého pšeničného pole zazvněl ospalý tlukot křepelky. Zavolala třikrát neb čtyřikrát a hned přestala; nejspíše se jí zdálo, že vyvádí už svoji četnou rodinu, která zatím ještě se skrývala v hladkých vajíčkách pod jejími křídly —.

Ani jsem nepozoroval, že stín, do něhož dříve jsem se ukryl, ponenáhla se se mne svezl, a že ležím v nejkrásnějším světle. Zvedl jsem se potichu, abych opět se schoval. Zrak můj při tom padl k moři na malou lodičku. Až jsem se zalekl vida, že vlny ji smetly nikoliv směrem k Budvě, nýbrž na stranu skoro opačnou proti širokému moři, jehož obzor byl toliko vzduch a voda, a za nímž teprve v nedohledné dálce rozkládaly se neviditelné kraje italské — — —

Zvláštní nápad vylíhl se v mé hlavě. Vztyčil jsem se poněkud a shledav, že modlící se milenci jsou ode mne odvráceni, doplížil jsem se nepozorovaně k lodce a narovnal ji proti Budvě, načež jsem se vrátil zase do svého stínu. Avšak za několik minut jsem viděl, jak osudná bárka opět mění směr a jak ji vlnky posunují na předešlé místo do širého moře. Zvedl jsem se podruhé a znova ji urovnal do polohy, jak jsem se domníval, příznivější. Ale jakmile jsem se vrátil pod svůj keř granátový, nešťastná lodička byla již opět namířena k mlhavé dálce mořské — — —.

Umínil jsem si, že více nepovolím a že dokončím dobrodružnou úlohu, kterou jsem na sebe přijal. Dvakráte již jsem změnil směr lodičky, který rozhodoval o osudě nedalekých dvou mladých lidí, nezbývalo mi tedy nic než učiniti tak i potřetí. Sebral jsem se a blížil se k bárce s žertovným úsměvem; nápad můj právě uzrál — —.

Uchopil jsem potměšilou bárku a pomalu s největší opatrností ji povytáhl na písčitý břeh, aby ji vlny nemohly zase spláknouti do své hry, pak jsem ji narovnal přímo k městu proti Budvanskému kostelu a tiše se doplížil opět do svého úkrytu, čekaje věcí, které budou se díti. Lodička seděla klidně v sypkém písku a již ani nepohnula se.

Milenci modlili se velmi dlouho. Ještě jednou bylo mi stěhovati se do nového stínu, nežli šepot jejich na prahu církvy utichl. Konečně se zvedli a beze slova kráčeli ku své bárce. Viděl jsem, jak mladý muž při tom objímal svoji lepou průvodkyni silnou pravicí a jak obličeje obou byly skloněny k orosené zemi. Nechtěli k rozhodnutí svému pohlednouti dříve, až v posledním okamžiku. Teprve když se zastavili před lodičkou, zvedli k ní hlavy. Ačkoliv jsem jim v té chvíli neviděl do tváří, poznal jsem přece hned jejich úžas a překvapení. Stanuli jako k zemi přikováni, pohlížejíce upřenýma zrakoma na malý div, jakým byla bárka klidně vězící v písku. Asi minutu byli nepohnuti. Potom rázem obrátili se k sobě a padli si do náručí — — —

Chvilku se drželi a líbali. Nevím, radovali-li se z mého žertu, jimi ovšem netušeného, anebo zdali se sílili před návratem do města k novým bojům a protivenstvím. Pak milenec odvázal bárku od kolu, sesmykl ji s písku na moře, načež oba usedli do ní a plavili se klidně zpáteční cestou k Budvě. Vzdalovali se zrovna tak tiše a pomalu, jako dříve se blížili — —.

Od té doby vídal jsem oba zamilované zase dosti často. Měl jsem k nim neobyčejnou úctu, aniž dobře vím proč. Snad proto, že jsem byl přesvědčen, jak mnoho trpěli, a že jsem byl i svědkem, jak se nebáli smrti. Utrpení činí člověka vždy vznešenějším a důstojnějším. Měl jsem upřímnou radost ze svého kousku a ze svého citu, který jsem k nim choval ve svém nitře. Zdálo se mi při tom, že snad přece nejsem takovým darebou, jakým jsem byl neustále v ústech svého strýce rybáře, kterýžto výrok pomalu i já přijímal jsem za oprávněný.

Jednou po dosti dlouhém čase, po dvou letech v krásném červnovém dnu byl jsem opět u strýcových sítí na ostrůvku San Nikolu a vyhříval se na parném dopoledním slunci ve vonící trávě. Od Budvy přibližila se malá bárka. Mladý muž a sličná žena seděli v ní, a

muž sám vesloval. Moje bystré oko je poznalo velmi dobře již ze značné dálky: byl to známý gospodin Mijo se signorou Helenou. Když vystoupili na břeh, oči se jim leskly a tváře planuly nadšením a blahem. Jakž by nebyli šťastni, vždyť dva dny před tím slavili svůj sňatek — — —

Obešli severní cíp ostrůvku, prošli hřbitůvkem, prodleli chvilku ve stínu oliv a pak se pomodlili před crkvou. Když potom se chystali ku zpáteční plavbě, přistoupil jsem k nim a posunuje svoji čapku na stranu, prohodil jsem k mladému mužovi s úsměvem:

„Přejete si, gospodine můj, abych vám povytáhl bárku zase na břeh?“

„A proč, hochu, proč?“ mladý muž otázal se mne vlídně a zastavil se se svojí žínkou.

„Inu, jen tak myslím. Přede dvěma lety také jsem vám ji vytáhl na písek —“

„Přede dvěma lety — kdy, jak?“ otazoval se rychle muž všecek jsa roztržit. Mladá žinka jeho při mých slovech červenala se a bledla. Bylo patrno, že tušili již, co jsem chtěl dopověděti.

„Bylo to v dubnové noci měsíčné. Připlul jste se signorou sem a u crkvy jste se modlili. Mezi tím povytáhl jsem loďku vaši na břeh, neboť vlny stále ji obracely do moře —“

Mladý muž hleděl na mne několik okamžiků překvapeně a zpytavě. Potom mi podal ruku, potřásl ji upřímně a pozval mne, abych na zejtří přišel k němu.

Když jsem ho navštívil, chtěl mi dávati peníze, ale nepřijal jsem jich. Ptal se mne po mých přáních. Tehdy toužil jsem sprostiti se služby u strýce a státi se námořníkem. A tak přičiněním jeho za týden byl jsem plavcem na velikém kupeckém korábě, který plul do Malé Asie a na němž jsem počal chudý a prostý sice, leč přece utěšenější život.

Panstvo se nudí.

Zámecká novelka od *Karla Škáby.*

(Pokračování.)

III.

Svěřiti pana vychovatele péči komorníkově bylo, jako odevzdati jej na starost matce. Uvedl jej do bytu pro něho již připraveného se vším pohodlím, jaké si jen srdce přáti může, opatřil jej vším, čeho si tělo vyžadovalo po namáhavé cestě, a ubezpečil jej, že dříve než malá hodinka uplyne, budou tu sluhové se zavazadly, jež pan vychovatel ve voze zanechati musil.

Co pan Josef jednou slíbil, to i splniti dovedl, a tak panu vychovateli bylo možno po půldruhé hodině, aby v plném lesku své bezvadné toiletty se představil hraběcí rodině . . .

Byl přijat hraběcími manžely s jakousi zdrželivostí i ostychem, smí-li tak nazván býti pocit, jejž v nich vzbudila neskrblivá chvála hraběnky Sylva-Tarouccové, a očekávání napjaté, zda pan vychovatel, vznešenou příznivkyní za meze střízlivé kritiky velebený, hodným se osvědčí odporučení tak lichotivého.

Zmiňovalať se o něm paní hraběnka Sylva-Tarouccová v odporučujícím listě nikoliv jako o pouhém vychovateli, nýbrž jako o „milenėm příteli, jejž neradi propouštíme, a ztrátu tu, neseme lehčeji jediné proto, že možno nám se tím milostivé paní hraběnce Emmě Zedvicové zavděčiti . . .“

Proto na panu vychovateli bylo, aby vznešenou protektorku neusvědčil, že příliš plýtvá odporučováním, aby dokázal, že chvalořečení její nebylo přemrštěným, ale zcela zaslouženým.

A pan vychovatel zcela hladce dovedl se pohybovati na kluzké té půdě, na kteréž jediné jen ušinutí znamená propast směšnosti, která oběť svou více nevydá.

Když vyslovili mu své politování nad nehodou, která jej neopatrností sluhovou stihla, a slíbili, že provinění to bez trestu nezůstane, pan vychovatel nad světlo jasněji žertovným způsobem dokázal nevinu ubohého sluhy, a nehodu jako směšně nepatrnou událost vylíčiv, způsobil, nejen že sluhovi prominuto úplně, ale i jemu že dostalo se přijmí žertovného člověka, a co nad to platí, člověka žertovného s dobrým srdcem.

Ponenáhlu v proudu hovoru podařilo se zaměniti chladnou onu zdrželivost, s jakou přijat byl, ve sdílnou srdečnost.

Byltě pan vychovatel mistrem v znalosti lidských povah. Aby na svou stranu rodiče převedl, ve chvíli nedlouhé získal si náklonnost dětí. Jakoby kouzlem nějakým zmocnil se rázem srdcí těch smavých dětí, smělého, ohnivého Arthura, a malé růžolící komtessy Melanie. Slíbilť Arthurovi, že s milostivým povolením pana hraběte naučí ho jezdit na malém koníku, a komtessa Melanie přes tu chvíli tázala se ho, kdy že již přinese jí malou ovečku, bílou jak sníh a ochočenou, že za ní jak psík běhati bude . . .

V dalším hovoru, jehož i paní hraběnka se účastnila, a který stával se vždy srdečnějším, nalézal pan vychovatel dosti příležitosti, aby se svými vědomostmi, jež byly nemalé, svým uměním, svými vznešenými známostmi zaleskl.

Řeči ty hlavně k tomu přispívaly, že zapomněl mezi živě bavící se společností veliký ten rozdíl stavů: že by rozdíl příliš závažným byl, nedal na sobě znáti. Vyprávěl s patrnou nenuceností a zápalem o své známosti s hrabětem Herberštejnem, o honech, jichž ve společnosti knížete Claryho v rozsáhlých jeho lesích v Uhrách se účastnil, o písni Hanse Struveina, kterou hraběnka Sylva-Tarouccová, perla domašínské společnosti, s jeho průvodem zapěla.

Zmínka o staré paní hraběnce Sylva-Tarouccové a její dceři komtesse Vilmě vyvolala na lících paní hra-

běnky nádech živého zájmu. — Spolu s Vilmou trávily mladistvá léta na vychování v klášteře sester láskyplného srdce Ježíšova ve vídeňském Novém městě, kde, jak podle zvyku mladinkých děvčátek bývá, přátelství ničím nerozlučené, po celý dlouhý život trvající uzavřely. Ráda ve svých vzpomínkách zabývala se hraběnka milým tím pobytem v klášteře, v jehož tichých zdech tolik dívčího rozmaru a svévole bujné se tajilo, tajiti se musilo pod pláštíkem pokorného chování. Po tolika let oživovala si častěji v mysli život ten jediné pozůstávající z dlouhého, unavujícího naslouchání přednáškám vážné mater prefekty, matrony dobré, však téměř v jasných, moudrých radách a napomínáních se rozplývající, zahalené vždy po pás dlouhým bílým závojem, jímž jen velké, černé oči její probmitovaly. Pak procházek si připomněla oblíbených pod staletými lipami a mezi hustými keřovými skupinami rozsáhlé klášterní zahrady, rozjímání zpola nábožensky mystického, zpola světsky fantastického v ponurých křížových chodbách kláštera, na jichž stěnách visící zašlé, stářím do nerozeznatelna zčernalé obrazy tolik látky poskytovaly dětské fantasii chovanek.

Co malých románků dovedla si mladá jejich srdce zapřísti v zášeři parku za jasných měsíčných večerů letních, když podařilo se jim uletnouti z dostihu té které velebné sestry starostlivě potom svolávající svěřenky své jak slepice kuřátka svá pod ochranné perutě. Co tehdy slzí prolito, co vášní rozpoutáno uvnitř kláštera, zrovna jako u dospělých lidí: hněv, žárlivost, láska k onomu nedosti žitelnému Nic, které postať na se bralo tu oné běloskvoucí sochy jakéhosi mythického bohatýra, jehož plastické údy prokmitovaly zelení bujného křoví, tu sošky marianské v kapli klášterní, tu švižného kadeta, který procházeje se s hrdým sebevědomím vojenské uniformičky kol oken, v nichž ozýval se tlumený smích pokradí vykukujících dívčích tvářinek.

To vše kmitlo paní hraběnce hlavou.

Po odchodu z kláštera rozešly se, a slib věčného přátelství slzami a přísahami pod šelesticím listím lip a třpytem hvězd zpečetěný nezabránil, aby se od těch dob více neviděly.

Přirozeně procitly v ní otázky, je-li posud Vilma onou dívkou plnou svévole a bujnosti, onou malou tyrankou osobující si ve všem a všudy nadvlády nad svými spoludružkami, při tom všem však srdce dobrého, že by s každým o vše se sdělila.

A srdéčko její zda posud tak je obrněno proti ostrým šípům hošíka Amora, jak s velikým pathosem vždy se honosívala?

V té věci s otázkou na pana vychovatele se obrátila.

Pan vychovatel úplně osvědčil se hodným důvěry v jeho vědomosti kladené.

Zadala již své srdéčko komtessa Vilma, hrdá Vestalka, jakž ve společnostech se nechávala jmenovat. K muži prý se sklonit nechtěla, k bohatýru nanejmíň, polobohu... A hle. Klesla konečně i ona pod sladké jho Amorovo. Mladičký kníže Thurn-Taxis jest oním vítězem nad nepřemožitelnou... Zde pan vychovatel svůj duchaplný hovor k obdivu ponechal hraběcích manželů rozhovořiti se o nehodě či o šťastném daru náhody, která komtessu Vilmu s knížetem Thurn-Taxisem k trvalému, co nejdříve uskutečniti se majícímu svazku sblížila.

Účastnili se oba parforsních honů na Hořovicku u knížete z Hanavy. Komtessa v širopustých lesích zbloudila, a což mohlo býti přirozenějším, nežli že kníže Thurn-Taxis, kterému jediným svým zářným pohledem srdce odňala, zbloudilou, ustrašenou, opuštěnou, jediné se svým štolbou rady ni pomoci si nevědoucí nalezl? Srdce prý mu k ní cestu ukázalo — žel jen, že neudalo mu opět cesty zpáteční. Bloudili tu všickni tři — nebylo-li veliké naděje, že brzy k ostatní společnosti se dostanou, alespoň dovedli si vespolek dlouhou chvíli, samotu a ony nepříliš vábné pocity z ní prýštící zapuditi. Ba pan vychovatel neuznal domněnku svoji za příliš odvážlivou, že jediný snad komtessin štolba horšil se na oddálení od společnosti.

Všecko na konec proti zbloudilým prý se spiklo; i samo nebe. Úpal podzimního dne přinesl bouři s lijavcem, ku kterémuž nebe jakoby veškerá stavidla vytáhlo. Kníže tonul v obavách nad ohroženým zdravím komtessiným a zajisté s namáháním plašiti musil z mysli své myšlénku na tvrdošíjné katarrhy, jež velmi snadno lze si uloviti v takém nekřesťanském čase — byltˊ kníže tak jemný, tak něžný, jakoby z mlh utkán, jak tudíž divu — když skrovná hájovna pod prastarými duby k zemi jak stařenka se hrbící nad rozpaky jejich se slitovala.

Tož zlobou osudu, když lijavec nijak a nijak nechtěl uleviti, a od hajného se dověděli, že až k Svaté Dobrotivé zabloudili, a naděje nebylo, že by společnost dostihli, přinuceni byli oddati se tiché resignaci, a ztráviti blížící se noc v chudé hájovně. Komtesse přenechán jediný parádní pokojík paní hajné, úpravný jako klícka, a princi jiná volba nezbývala, nežli své jemné, zemdlené tělo svěřiti vonnému senu pod nevysokou, došky pokrytou střechou hájovny.

Ale když příštího jitra u snídaně pod zeleným krytem malé zahrádky se sešli rozveseleni tímto dobrodružstvím, svěží, jeden druhému dosti se nemohl vynachváliti slasti noclehu... A od té doby přilnuli k sobě, komtessa pojednou zapomněla na bývalou svoji hrdost a počala nalézati v knížeti zalíbení, jež paní hraběnka máti po vypravovaném dobrodružství úplně schvalovala, vidouc v tom němé pokynutí Prozřetelnosti...

Hraběte vtipné to vypravování pobavilo, a i hraběnka nelíčenou účast brala na něm.

Úplně prý v trefné kresbě páně vychovatelově poznává svoji Vilmu, rozmarnou jak dubnový den. Jak ráda seznala by prý i knížete Thurn-Taxise, který nad její hrdostí dovedl zvítěziti! Příjemnou novinkou ji pan vychovatel pobavil; sem do opuštěného tohoto zátiší ani jedna zvěst prý ze světa nestihne. Vilma, její přítelkyně z mladých let nevěstou, a ona o tom neví ani slova...

Hrabě k choti své vždy plu pozornosti, stesk její k své vině si přičítal a dvorně nabízel se odčiniti pochybení své snahou, aby dlouhou dobou uvolněný svazek přátelství své choti s komtessou opět upevnil.

Zajisté hraběnka Sylva-Taroucceová ani Thurn-Taxis nepohrdnou pozváním k velikým honům, jež zamýšlí pořádati, když by paní hraběnka...

Nevyčkala ani konce řeči, a ručky k hlavě povznesla jako u vyděšení.

Ne, ne! Již nyni děsí se toho ruchu a ryku při honu, štěkotu psů, třesku ran mísícího se v jediný nerozeznatelný lomoz nervy velice dráždicí. A pak zříti čerstvou krev a muka uběsněné zvěře, a pohled bolestný, němě vyčítavý postřelené kořisti... Ve dne v noci pronásledoval by ji, poklidu užíral... Ne, ne! Takých zábav nebude nikdy milovnicí! Ukonejšil ji hrabě omluvou, že návrhem svým neminil zbaviti ji poklidu, než zjednati ji zábavu a rozptýlení pro ni tak velice žádoucího. A prvním odmítnutím svého návrhu nedá se odstrašiti od podání jiného. Nenalezly-li hony před jejím zrakem milosti, snad šťastnějším bude návrh na uspořádání malé venkovské slavnosti... Snad malá hostinka pod zeleným krytem lesa — projížďka... Hle, již vynalezl místo pro takou slavnost zrovna stvořené... Malý zámeček na „Americe". Nyni, že obrací se k ni, ovšem nebude-li jeho návrh opětně zamítnut, aby podle volby svého srdce po bližších podrobnostech se rozhledla... Vše ponechává ji k rozhodnutí, dobře věda, že přičiněním jejím vše se zdarem se potká.

Když hraběnka s úsměvem odmítala veliké chvály svého chotě a jeho rozkošnému návrhu — tak za poklony se mu odměnila — své svrchované uznání projevila, i k panu vychovateli o radu se uchýlila v příčině zevrubnějšího uspořádání navržené slavnosti: onť takým jemným taktem nadán, a přímo ze vznešeného světa přichází...

Pan vychovatel se skromným návrhem se ohlásil, zda ve rámec slavnosti nevtěsnala by se produkce hudební, jakás akademie, v níž jediné vznešení účastníci slavnosti by účinkovali... S nadšením oba manželé souhlasili. Hraběnka, že těší se již na skvostný požitek, jenž poskytne zpěv drahé Vilmy za průvodu pana vychovatele, a hrabě v radostné náladě — bylť sám náruživým hudebníkem — rozhovořil se šířeji o brilantním návrhu pana vychovatele. Pan správčí a oba učitelové z městečka a farář rozmnoží s ochotou řady účinkujících, a snad sám pan vychovatel jeho prosbu, aby nějakým solem přispěl nejen k rozmnožení, ale i k obohacení programu, neodmítne, zajisté prý je pan vychovatel hudebníkem!

Přiznání skromné, že vášnivým je milovníkem houslí, nástroje, z něhož — jak pravil — duše hrajícího mluví, jásá, stená, a omluva, nebude-li snad rušiti klid zámku hrou ve volných okamžicích, získaly mu hraběte nadobro. Ale hudebníkem prý není, pouhým amateurem, dilettantem. Aby před vznešenou společností však nějakým solem se produkoval, k tomu odvážlivost nemá...

Hrabě jeho omluvě, poněvadž prý z nepravé skromnosti vyplývá, místa nedal, a program akademie jeho solem najisto tudíž obohacen. Aby šířeji vpustili se do toho, neuznal za vhodné. Práce ta vyžaduje klidné úvahy, a pan vychovatel jistě po dlouhé, namáhavé cestě utrmácen, unaven...

Ubezpečen přízni hraběcí rodiny, která jej, ač chvíli nepatrnou se nazvat dalo, co s ní obcoval, již nikoliv více za učitele, ale za přítele považovala, odporoučel se pan vychovatel.

Paní hraběnka po jeho odchodu v mysli své usmáti se musila nadějím, jež v jeho příchod kladla.

Přísně posuzujíc počínání jeho i hovor, nijak neshledávala, že by něčím lišil se od množství mužův, s nimiž v životě svém se setkala.

Ten jistě nezaplaší ze zámku tu příšeru, jež plní jeho chodby a do všech komnat se vtírá, člověk tak všední přese všecky své skvělé fráse...

Jen v jedné věci nepříznivé o něm mínění musila poněkud odvolati.

Čekala, jak od jiných slýchati musila až do omrzení, od něho pochlebné poklony, pohledy nekrytě holdující plné její kráse, aneb ono významné klopení zraků, vynucené jejím pohledem — ale vychovatel vždy uctivý, však v mezích své vlastní ceny, chladně ztápěl své zraky v jejím pohledu...

Jen chvíli zdálo se hraběnce, že chlad v jeho oku změnil se v žár, že blýskl v něm zásvit divé jakési vášně, již nijak porozuměti nemohla, a bezděky přinucena byla, před ohněm tím zakrýti hedvábnými řasami svůj temný zrak. A když pozvedla jej, zřela pana vychovatele chladného zas jako dříve, a jeho zraky s netečností upíraly se na malbu salonu, a jeho hlas zněl kovově pevně, bez všelikého záchvěvu citu, natož vášně, že paní hraběnka již domnívala se, že zrak ji toliko klamal...

Chvílemi ze všech sil snažiti se musila, aby zbavila se toho divného dojmu. Byl-li dojem ten nevšímavostí jeho a zas divným zrakem jeho vzbuzený příjemným či nepříjemným, v té chvíli rozhodnouti nemohla...

Mínění hraběcích manželů o panu vychovateli valně se od sebe nelišilo...

Shledávali jej oba mužem tak duchaplným, chování jeho i řeči uhlazené, pěkného charakteru, vzdělání, jak z odporučení i vlastních úsudků jeho se posoudit dalo, zkrátka mužem, pod jehož dozorem jejich dítky jen získati mohou...

Toliko hraběti zdál se býti poněkud mužem frásí, jichž však, to uznal, na vhodném místě dovedl užiti.

Neodsuzoval jej však proto.

„Toť již návykem učeného stavu, jemuž frase časem jest nevyhnutelnou. A ač náš pan vychovatel nenačichl příliš kathedrou, přece jest naděje, že svým časem z ní hřmíti bude."

„Tudíž nelze to osobě jeho tuze k vině přičítati," doložila k žertu svého chotě hraběnka, a úsudek o panu vychovateli zakončen ve vyšších sferách zámku, zatím co dole v čeledníku služebnictvo po odbyté službě horlivě pronášelo své mínění o novém přírůstku hraběcího personálu...

* * *

(Pokračování.)

Tragedie Stillwaterská.

Napsal *T. B. Aldrich.*

(Pokračování.)

Marketa se chvilku zamyslila.

„V prvních dnech své nemoci myslila jsem si, zdali se vám po mně trochu nestýská; potom se mi všechno v hlavě mátlo. Když jsem chtěla myslit, zdálo se mi, že jsem někdo jiný, zdálo se mi, ze jsem *vy*, čekající na mne v pracovně. Nebylo to podivné? Ale když jsem pozdravovala a vrátila se na své staré místo, začalo se mi zdát, že jsem měla v duši vaši úzkost, — i rmoutilo mne pomyšlení, že jste si mé nepřítomnosti snad již zvykl."

„Tomu jsem si nikdy nepřivyknul, Marketo. Nepřítomnost vaše stávala se mi každým dnem nesnesitelnější. Tato dílna byla plna — vaší nepřítomnosti. Nebylo zde nákresu, odlitku, ničeho, co by mne neupomínalo na vás a co by, jak se mi zdálo, se mi nevysmívalo, že jsem nechal nejvzácnější chvíle svého života přejíti tak nedbale. Tam ta kytička gerania v sklenici zdála se mi říkati svým umírajícím dechem: ‚Nezáleželo ti na žádné z nás obou, jak ti záležeti mělo; má vůně a její dobrota byly ti lhostejny, — bylo ti jedno, jsou-li u tebe nebo opouštějí-li tě. Nebylo to tvou zásluhou, že ona vždy na něco pomýšlela, čím by ti byl život příjemnější a zářivější. Čím jsi si toho zasloužil? Jak nesobecká a šlechetná byla k tobě po tak dlouhá léta! Co býval bys bez ní? Nechala mne tady' — tak mluvila stále ta kytička. Marketo, — ‚abych ti to řekla, abych ti řekla, žes ji ani dost málo neocenil; a teď jsi ji ztratil'!"

Marketa naslouchala kloníc se málo ku předu se rty slabě rozevřenými a mimoděk přisvědčovala hlavou. Richardovo plaché obviňování se způsobilo jí radost, jaké nebyla nikdy dříve pocítila. Nikdy dříve nebyl k ní takovým způsobem promluvil; ten obraz mluvící květiny, za kterou skrýval svou vlastní duši, byl jí tak novým. Cítila, že se v jeho hlase chví docela nový tón: a ku podivu, ten tón ztratil svou cizost a neznámost v tomže okamžiku. Také to Marketa hned postřehla a přemýšlejíc o tom cítila, že jí tepna bije rychleji.

„Vy ubohý trpiteli!" řekla pohlednouc k němu s rozmarným úsměvem, ale cítíc při tom, jak jí rumenec polévá líce; — „to geranium vzalo na sebe velkou úlohu. Překročilo své instrukce, kteréžto byly, jen aby vás na mne občas upamatovalo. V ten den, než jsem onemocněla, — vy jste zde nebyl, — položila jsem tu kytičku tam na stůl snad v nějaké předtuše, že od vás na nějaký čas odejdu."

„A kdybyste se byla nevrátila!"

„Na to bych nemyslila, kdybych byla vámi," řekla Marketa vlídně.

„Ale ta myšlénka mne stále ještě tak děsí. Někdy ráno, když otvírám dílnu, zůstanu státi s rukou na klice, jako bych měl vstoupiti do hrobu. Byly dny v tom minulém měsíci, Marketo, kdy se mi tato jizba zdála jako hrob. Celá má blažená minulost zdála se tu býti pohrbena."

„O Richarde!"

„Kdybyste jen věděla, jaký život jsem měl co hoch v domě svého strýce, a jak bolestných bylo pak těch mnoho pozdějších let, než jsem nalezl vás, — snad byste potom pochopila mé zoufalství, když jsem viděl, jak celé mé štěstí zase z rukou mi vypadá. Marketo! v ten den, když vás sem otec po vašem uzdravení se opět přivedl, musil jsem sbírat všechny své síly, abych k vašim nohám neklesl." — Richard se zamlčel. „Já vám to nechtěl říci," dodal, obraceje se ke svému stolu. Ale stanul a přistoupil opět k ní. Odvážil se již příliš daleko, nez aby nešel dále. „Když jste byla nemocna, shledal jsem něco velkého a nového na sobě."

„Co to bylo, Richarde?"

„Shledal jsem, že jsem byl ta poslední dvě neb tři léta slepý."

„Slepý?" opakovala Marketa.

„Ano, úplně slepý. Shledal jsem to teprve, když jsem náhle prohlédl a viděl, — že jsem vás po celý ten čas miloval. Marketo! Jste uražena?"

„Nejsem," řekla Marketa zvolna, nemohouc na mžik nalézti hlasu. „Mám-li snad být uražena?"

„Nikoliv, nejste-li," řekl Richard.

„Tedy nejsem," odvětila dívka a sklopila oči. Ale jen na okamžik. Nebyla z těch, kdož, co je blaží, přijímají plaše a neupřímně; jí byla to věc příliš posvátná. Musí-li se pravda říci, tedy ji to trochu zaleklo. Kdyby byl Richard jevil svou náklonnost k ní již po delší dobu, aneb kdyby jí byl vyznal v jiné duševní náladě, snad by to byla Marketa přijala s trochem přirozené koketnosti. Ale Richardův hlas i jeho chování potlačovaly každý takový popud. Svých vlastních citů byla si Marketa již více nebo méně vědoma i překonala se již tak dalece, že hleděla býti spokojena s jeho přátelstvím, když nemohl jí poskytnouti více. Ano, časem se jí zdálo, že ani toho jeho přátelství není dostatek.

Když Marketa pozvedla k němu oči, za mžik po jeho vyznání, byly plny něžné vážnosti i nepomyslila ani na to, aby odtáhla své ruce, kterých se byl Richard uchopil, drže je pouze lehce, aby je mohla odtáhnouti, kdyby chtěla. Jí nepudilo nic, aby tak učinila, ačkoliv, když pohledla vzhůru, spatřila na několik kroků za Richardem stati svého otce.

S temným pocitem, že jest také ještě někdo jiný přítomen, obrátil se v tomže mžiku Richard též.

Pan Slokum vešel právě na dva kroky do síně, když jej překvapující výjev ve výklenku okna zastavil. Stál tu bez pohnutí s účetní knihou pod paždí, s tváří, na níž se střídaly nejrůznější dojmy.

„Pane Slokume," pravil Richard, řka to jediné, co v takových poměrech bylo možno říci: „Miluji Marketu, a řekl jsem jí to."

Poletující stíny na tváři páně Slokumově přešly v jeden vážný pohled. Neodpověděl hned. ale zraky jeho bloudily od Markety k Richardovi a opět na Marketu, jakoby sám sobě věřiti nechtěl. Bylo patrno, že mu to příjemno nebylo. Zatím povstala dívka s židle a přistoupila k otci.

„To mne velmi překvapuje," řekl konečně. „Nedal jste mi nikdy znát, že takového citu u vás jest. Jak dlouho to zde trvá?"

„Měl jsem Marketu vždycky rád, pane, ale nebyl jsem si vědom síly té náklonnosti, až za její nemoci, kdy jsem ji, — to jest, kdy jsme ji měli ztratit."

„A ty, Marketo?"

Pan Slokum ovinul mimoděk jednu ruku kolem Markety, která se těsně přitulila k němu.

„Nevím, kdy jsem začala milovati Richarda," řekla Marketa prostě.

„Ty nevíš?"

„Snad to bylo za mé nemoci: snad již dlouho před tím: snad již od těch dob, co tenkráte učinil odlitek mé ruky. Jak to mohu říci, otče? — Nevím."

„Zdá se, že zde máme co dělat s úžasným množstvím nevědomostí na všech stranách!"

Marketa kousla se do rtů a mlčela. Otec její bral to o mnoho vážněji, než byla očekávala. Následovalo dlouhé, trapné mlčení. Richard přerušil je konečně řka nepevným hlasem: „Nic nebylo a nebývalo by tajeno před vámi. Marketa byla by vám zajisté dnes večer řekla vše, co jsem jí řekl já."

„Měl jste se se mnou poradit, než jste jí něco řekl."

„Chtěl jsem tak, ale slova uvázla mi vždycky na rtech. Myslím, že mi to prominete, pane, a nebudete brániti mé lásce k Marketě, ačkoliv to vidím tak zřejmě jako vy, že jí nejsem hoden."

„To jsem neřekl. Proč s tím nesouhlasím, má docela jinou příčinu. Marketa jest tuze mladá. Dívka sedmnáctineb osmnáctiletá —"

„Devatenáctiletá," podotka Marketa.

„Tedy dívka, která je devatenáct let, nemusí si ještě hlavu lámat takovými věcmi. Vždyť tomu tak nedávno, co byla ještě pouhým dítětem!"

Richard pohledl na Marketu a snažil se vzpomenouti si na ten dojem, jejž byla naň učinila tenkráte, v to první odpoledne, když zaklepala vzdorně na dvéře jeho dílny a zeptala se ho, nepotřebuje-li ještě nějakých pánví; ale nemohl si nikterak přivolati do paměti tu malou, neohebnou postavičku, tu lesklou, černou hlavu na níž byly viděti jen oči a nosík jako zobáček mladého sokola.

„Mé námitky," pokračoval pan Slokum, „jsou zcela neosobního rázu. Ta věc je mi proti mysli. Přál bych si, aby se byla nestala. Snad bych nebyl měl ničeho proti tomu po letech; neříkám to určitě; ale teď mi to není po vůli."

Richardova tvář se vyjasnila. „Za několik let — to bude tak brzo!"

Pan Slokum odpověděl pomalým, vážným úsměvem. „Nechci býti docela nezodpověden ve věci, kde se jedná o Marketino štěstí; a vaše blaho, Richarde, není mi také lhostejno; — ale teď nechci míti žádných zápletek. Vy a ona budete si dobrými přáteli, a nic víc. Přeju si, aby Marketa sem do pracovny tak často nechodila: můžete ji vidět kdykoliv chcete u nás, u našeho krbu, každého večera. Myslím, že ty podmínky nejsou kruté."

Pan Slokum diktoval podmínky, v pravdě však byla to naprostá kapitulace. Marketa naslouchala mu, opírajíc líci o jeho páže a vřelé světlo štěstí zářilo z hloubi jejího zraku zpod tmavých brv.

Pan Slokum povzdechl si napolo patheticky: „Myslím, že nejednal jsem moudře. Každý kuje cos za mými zády. Kamennická jednota dělá si v mé ohradě co chce, a teď bere se mi dcera z rukou. Mimochodem řečeno, Richarde," přerušil se náhle a pouště patrně tu věc z mysli, „zapomněl jsem, proč jsem vlastně přišel. Přemýšlel jsem o té záležitosti Torriniho a ustanovil jsem se na tom, abyste uzavřel jeho účet a propustil jej."

„Zajisté pane," odvětil Richard se stínem nesouhlasu v tváři, — „zajisté, přejete-li si toho."

„Dělá nám v ohradě samé nesnáze."

„Myslím, že dělá. Tak zručný dělník, když je střízliv!"

„Ale on není nikdy střízliv."

„Choval se v poslední době špatně, připouštím."

„Jeho příklad demoralisuje lidi. Vidím to den co den." —

„Přál bych si, abysme ho právě teď tak nepotřebovali," podotknul Richard. „Nevím, komu jinému by se mohlo svěřiti provedení frízu na velkém vojenském pomníku. Rád bych jej podržel ještě týden, nebo nějakých deset dní. Což kdybych s Torrinim přímo promluvil?"

„Ale vždyť máme dosti dobrých sil, které nahradí ztrátu jedné."

„Pro jistý druh práce není v celé ohradě nikoho kromě Torriniho. To jest jedna příčina, proč bych jej chtěl ještě nějaký čas podržet. Jsou ještě jiné důvody."

„Jaké?"

„Nuže, nebylo by to docela opatrné, propustiti jej právě teď."

„Proč zrovna ne teď, jako jindy?"

„Byl nedávno zvolen za sekretáře Jednoty."

„Co na tom?"

„Má tam velký vliv."

„Dám-li mu výpověď, zdá se mi, že tam svůj vliv ztratí, platí-li tam vůbec za něco, co za řeč stojí."

„Mýlíte se, pochybujete-li o tom. Jeho postavení dává mu možnost nadělati mnoho nepříjemností a on to nastrojí velmi obratně, bude-li míti trpkost osobní."

„Zdá se mi, že se skutečně toho člověka bojíte." Richard se usmál.

„Ne, já se ho nebojím, ale nepodceňuji ho. Lidé dívají se na Torriniho jako na nějakého vůdce. On je dobrý řečník a ví velmi dobře, jak to začít, aby rozdmýchal nespokojenost. Buď on, nebo nějaký jiný rozrušující živel působí již od nějakého času mezi dělnictvem. Reptají tam."

„Nebyli nikdy spokojeni a reptali vždy."

„Skoro vždy, ale dnes jest to vážnější, než kdy jindy, zdá se, jakoby byla mezi veškerým dělnictvem v městě nespokojenost. Ještě mi to není vše jasné. Kamenníci měli několik tajných schůzí."

„Jedná se jim o práci, myslíte?"

„Jedná se jim o zvýšení mzdy."

„Ale vždyť jim teď platíme o pět až do desíti procent více, než dostává všechno jiné dělnictvo v městě. Co chtějí?“

„Pokud vím, pane, chce ta nejzručnější část dělnictva u nás vyšší mzdu, o co, to nevím. Potom se mluvilo také o tom, aby se ohrada v sobotu dříve zavírala. To vše jest jenom pověst, ale něco na tom zajisté jest.“

„To je prapodivná věc! Nemůžeme-li dáti výpověď opilci, aniž bychom musili zvýšit mzdu všem ostatním, bylo by lépe, kdybychom celý závod odevzdali Jednotě. Ale dělejte, jak chcete, Richarde. Tak vidíš, Marketo, jak si se mnou vede. Řídí všechno sám. Pojď, miláčku.“

A pan Slokum odešel z pracovny, odváděje Marketu s sebou. Richard zůstal státi u stolu hluboce zamyšlen. Myslil na své dětství v tom hrobovém domě ve Welšské ulici, na své cesty na moři, na ta dlouhá léta práce od těch dob, na tu náhlou, blaženou lásku, která se k němu schýlila, a na šlechetnost páně Slokumovu. Potom vzpomněl si na Torriniho a sešed dolů do ohrady, napomínal jej klidně, neboť jeho srdce bylo v té chvíli plno vřelé laskavosti k celému světu.

XI.

Přes páně Slokumovo ustanovení o návštěvách Marketiných v atelieru bylo jí volno přicházeti a odcházeti podle své vůle. Panu Slokumovi bylo snadno říci: Buďte si dobří přátelé a nic víc; ale od toho dne nebylo Richardovi a Marketě možno býti si ničím jiným, než milenci. Marnost chtění, aby tomu bylo jinak, byla zjevna i panu Slokumovi. V lásce otcově k dceři jest vždy trochu jakési žárlivosti, která vzdoruje všemu vysvětlení. Pan Slokum nebyl v tom ohledu výminkou, ale oddal se v nezbytí s dosti velkou odhodlaností, ano přiznal si, že věc, která jej zprvu tak překvapila, byla tou nejpřirozenější na světě. Že Marketa a Richard jsouce odkázáni na sebe, jak tomu skutečně bylo, do sebe se zamilují, nebylo zajisté k podivení. Ano bylo dobře, že se tak stalo. Shackfordové bývali vždy v městě řádní a úctyhodní lidé, až na Lemuele Shackforda, který byl starý osmělý lakomec. Rodinné vlastnosti, přívětivost a poctivost jej minuly, avšak objevily se opět v Richardovi. Jeho prozřetelností a osobní ráznosti bylo založeno nejvýnosnější oddělení podniku Slokumova. Jeho služby dávaly mu právo na podíl v obchodu v budoucnosti, a pan Slokum měl v úmyslu skutečně podíl takový mu postoupiti. O tom, že mu dá také Marketu, se panu Slokumovi ani nezdálo, ale poněvadž tento nádavek přišel sám sebou, zdála se mu teď ta celá věc ještě šťastnější. Richard bude pak míti ještě dvakráte tolik práva na závod, v němž se stal nyní potřebnejším, než pan Slokum sám.

„On má silnější ruku nad těmi lidmi než já,“ doznal pan Slokum. „On to s nimi umí, já ne.“

Slokum byl v Stillwateru svou měkkostí a přívětivostí příslovným. Za to měl Richard skutečně pevnou ruku; bylať také jediným jeho kapitálem. V očích páně Slokumových byl to dostatečný kapitál. Ale Lemuel Shackford byl muž velmi bohatý a pan Slokum nemohl neviděti, že by bylo slušno, aby Richardův jediný příbuzný za této příležitosti projevil aspoň trochu interessu o hmotné blaho mladíkovo.

„Kdyby jenom chtěl nabídnouti Richardovi několik tisíc dollarů,“ řekl pan Slokum jednou večer Marketě, mluvě s ní o její budoucnosti. „Jak šťasten byl bych, kdybych pak starci tomu říci mohl, že jich Richard do závodu nepotřebuje, a že se docela dobře obejdeme bez jeho hříšně nabytých peněz. Jak víš, přišel k většině svého jmění ve válce. Ten starý mořský had pomáhal vypraviti mnohou loď, která prorazila blokádu. Povídá se, že projel jednou i Charlestown s nákladem bavlny, která vynesla podílníkům více než dvakrátstotisíc dollarů. On to teď zapírá, ale každý Shackforda zná. Zradil by svou vlast za půl dollaru v poštovních známkách.“

„Ach, otče, mluvíte zajisté příliš krutě o něm.“

Ze slov, která Marketa tu a tam pronesla, dověděl se Richard o obsahu řeči páně Slokumovy i začal o tom přemýšleti. Nebylo ani z daleka pravdě podobno, že by Lemuel Shackford dal jediného dollaru na založení jeho budoucnosti, ale kdyby aspoň ochotu k tomu projevil, bývalo by to Richardovi velkou, třeba nehmotnou, ale morální podporou v těch okolnostech, v jakých se nalezal. Jeho hrdost vzpírala se při pomyšlení, že vchází docela sám, bez nikoho za sebou, od jediného příbuzného vyhoštěn a s prázdnýma rukama do závodu a do rodiny Slokumovy.

Posledního roku přestalo mezi strýcem a synovcem veškeré i mezi nejcizejšími známými obvyklé spojení. Když se potkali na ulici ani se nepozdravili. Před rokem totiž pan Shackford onemocněl a Richard věda, že špatně jest doma o něho postaráno, navštívil jej z pouhé a nejlidštější útrpnosti. Stařec ležel v posteli, oslábly zimnicí, ale spatřiv Richarda, opřel se o loket:

„Ah, tys to!“ zvolal uštěpačně. „Když je bohatý člověk nemocen, slétají se všichni úzkostliví dědicové kolem něho; ale mívají dvakráte tolik úzkosti, když je úplně zdráv.“

„Přišel jsem se podívat, zdali bych nemohl něco pro vás učinit!“ zvolal Richard s divokým pohledem a hlasem, jenž se podivně lišil od jeho úkolu dobrého Samaritana.

„Jediné, co pro mne učiniti můžeš, jest, když odejdeš.“

„To učiním s radostí,“ odvětil Richard trpce.

A Richard šel, řka sám k sobě, že ten práh více nepřekročí. Nemohl se zbavit ošklivých myšlének. Proč jenom vždy on má hledati smíření, proč jenom on má býti povolným? Ode dneška ať se ten starý nelidský mrzout propadne do pekla, když to tak mermomocí chce.

To bylo před rokem a teď má Richard zase ten dům navštívit a prositi tam o kousek přátelství! Nic na světě než láska k Marketce nebylo by jej přimělo k takovému kroku. A láska ta jej k němu přiměla.

Jednou z rána odbočil z hlavní ulice Stillwaterské k bytu svého strýce.

Když Richard sáhl na kliku u vrátek, ryl pan Shackford právě v zahrádce před domem a zvednuv hlavu spatřil jej. Nepovšimnuv si ani přívětivého pozdravu Richardova, nechal stařec rýč zabodnutý v zemi a zamířil k domu. Jeho tvář byla tvrdá. Jindy bylo by to Richarda pouze bavilo, ale teď následoval svého strýce a dohonil jej dole u schodiště.

„Strýče Shackforde, máte pro mne pět nebo deset minut zbytečného času?“

„Nevím, jestli mám," řekl pan Shackford s jednou nohou na schodech. „Čas je drahý. Co potřebuješ? Ty něco potřebuješ."

„Zajisté, jinak bych nehřešil na váš čas."

„Slokum ti ukázal dvéře?" tázal se stařec obraceje se hbitě. Stéblo slámy, které držel mezi tenkými rty, dodávalo mu nějaký obzvláště živý výraz.

„Ne; vycházíme spolu co nejlépe na světě. Chci s vámi pouze krátce o jisté věci promluvit; chtěl bych, abychom spolu žili aspoň tak, aby to bylo před světem slušno, dovolíte-li mi toho."

„Slušno? — to znamená peníze, není-li pravda?" tázal se pan Shackford s tváří tak ostražitou a vychrtlou, jak ji vidět u žraloka.

„Ano, mimo jiné přeju si také promluviti o penězích," odvětil Richard, jehož tato surová přísnost poněkud zarazila. — „o penězích na dostatečnou záruku."

„Na takovou záruku můžeš je dostati všude."

„Tak bych mohl a nežádal bych o přízeň; ale chtěl bych je raději od vás a chtěl bych vám být zavázán díkem."

„Byl bych radši, kdybys nebyl."

„Vyslechněte mne chvilku."

„Dobrá, poslouchám."

Pan Shackford stál s výrazem napjaté pozornosti s hlavou nahnutou k jedné straně, s očima upřenýma ke stropu a se stéblem slámy trčícím mu mezi zuby v úhlu čtyřiceti stupňů.

„Domohl jsem se, jak víte, prací svou v ohradě místa ředitele," začal Richard.

„To jsem nevěděl," řekl pan Shackford, „ale rozumím. Ty jsi tedy teď nějakým prvním hotovitelem náhrobních kamenů."

„To jest poněkud šerý náhled o té věci," řekl Richard, „ale nic nedělá. Hlavní věc jest, že mám řádné a zodpovědné postavení a mám teď naději vkoupiti se do závodu."

„Slokum tě tedy chce k sobě přibrat, co?"

„Ano."

„Tedy se to s ním bortí."

„Bortí? Jak to?"

„Slokum jest na úpadku."

„V tom se mýlíte. Závodu se nikdy nedařilo lépe. Na presrok budeme raziti peníze jako v mincovně."

„To musíš sám vědět nejlépe," řekl pan Shackford zamyšleně. „Věc tak dobrá, jako mincovna je dobrá věc."

„Kdybych byl společníkem závodu, mohl bych si vzíti Marketu."

„Kdo je Marketa?"

„Páně Slokumova dcera."

„Ah — odtud tedy vítr věje! Nuže, mnoholi peněz bys tedy asi potřeboval, abys toho všeho docílil?" tázal se pan Shackford s blahým výrazem spekulačním.

„Tři nebo čtyři tisíce dollarů, — snad méně."

„Dobrá, já bych ti nedal ani tři nebo čtyři haléře na ten sňatek s dcerou Slokumovou. Richarde, u mne to nejde, abys mou tlapou vytahoval z ohně své kaštany."

Páně Shackfordovy otázky a jeho kromobyčejně smířlivý tón vzbudily v Richardovi naději, s kterou sem byl zajisté nepřišel. Náhlé shroucení se té naděje dotklo se ho tedy dvakráte tak trapně.

„Slokumova dcera!" opakoval pan Shackford. „To bych zrovna tak chtěl, abys si vzal potrhlou Nanu tam nahoře z obecní robotárny."

Porovnání potrhlé Nany s Marketou vehnalo Richardovi krev do tváře. Obrátil se ke dveřím, ale stanul zas, upamatovav se na své předsevzetí, nepřenáhliti se v ničem, ať se stane cokoliv. Kdyby setkání mělo skončiti tak, bývalo by lépe, aby se bylo nestalo.

„Neočekával jsem, že mi přispějete penězně," řekl Richard po chvíli. „Nechme otázky peněžní být, neměla vstoupiti mezi nás. Nechci, abyste mi pomohl půjčkou peněz, ale podporou jako hlava rodiny, — prostě tím, že projevíte interess ve věci mé a aspoň zdání, že vám nejsem lhostejným."

„Jen zdání?"

„Ničeho více nežádám. Kdybyste chtěl vložiti kapitál do podniku, pan Slokum by jej odmítl."

„Slokum by jej odmítl? Proč, u všech ďasů, by jej odmítal?"

„Protože" — Richard váhal, ocitiv se neočekávaně na choulostivé půdě. — „protože by nechtěl vstoupiti v obchodní spojení s vámi za okolností, jaké jsou."

Pan Shackford vyjal stéblo z úst a žmole je mezi palcem a ukazováčkem, upřel své zamhouřené oči pevně na Richarda.

„Nerozumím ti."

„Myslím na ten spor, který jste měli před časem o tu louku za ohradou. Pan Slokum cítil, že jste v té věci trochu přepjatě na něho dotíral a docela vám ještě neodpustil, že jste ho přinutil dílny přestavěti."

„Ďas vezmi Slokuma i s jeho dílnami! Jemu rozumím. Ale tomu nerozumím, jsi ty! Já mám Slokumovi nabídnout tři nebo čtyři tisíce dollarů, abych ti pomohl, a on je chce odmítnout. Není to tak?"

„Ne docela," odvětil Richard. „Já chtěl říci jen to: Kdybyste se nabídl koupiti mi podíl v závodě, pan Slokum by to nepřijal, ale že by vás tím chtěl podrážditi, nemyslím."

„Jediné, čím by mne Slokum podrážditi mohl, jest, kdyby je přijal. Ale k čemu pak vlastně míříš? Jedním dechem žádáš několik tisíc dollarů a druhým mi říkáš, že jich nikdo nepotřebuje, ano že by jich pod žádnou podmínkou nepřijal. Snad bys mi mohl říci, proč jsi vlastně přišel."

„Pro něco, co vy nikdy nepochopíte!" zvolal Richard. „Ve vás to není, abyste pochopil svazky náklonnosti, které by měly býti mezi dvěma osobami v poměrech našich. Většinu rodin váže tato náklonnost k sobě aspoň při křtech nebo pohřbech aneb když někdo má před sebou důležitý krok v životě. Obyčejně bývá to mezi lidmi, že krev jest hustší, než voda; ale vaše krev, strýče Shackforde, se zdá o mnoho řidší. Přišel jsem k vám na poradu jako se svým jediným živoucím příbuzným, jakou s někým, jenž jest svými léty a svým postavením oprávněn věděti o mých poměrech a povzbuditi mne aspoň vlídností v tomto důležitém obratu mého osudu. Nechtěl jsem vstoupiti mezi lidi jako poběhlík bez příbuzného a pokrevence, jenž by za mne dobré slovo promluvil. Arciť, tomu vy nerozumíte. A jak byste mohl rozumět! Takový cit je něčím, co nechápete."

Richardova slova šla jedním uchem tam a druhým ven a nezaujala ani na okamžik páně Shackfordovu po-

zornost. Pomyšlení, že by Slokum peníze nepřijal, — číkoliv peníze — bylo panu Shackfordovi tak rozmarné, že ho skoro přivedlo do dobrého humoru. Jednu nohu měl teď na prvním schodu a začal zvolna vystupati vzhůru chechtaje se nevylíčitelným způsobem sám do sebe. Nahoře se zastavil a přehnul se přes zábradlí.

Tak si pomyslil, že by to ten Slokum odmítnul, — to je dobré!

V samém tom návalu veselosti zdálo se, že jej pojednou napadá jiná myšlénka. Jeho tvář se rychle přeměnila a chopiv se zábradlí oběma rukama zvolal se zlověstným, prohnaným úsměškem v každé vrásce:

„Pane! Byla to past! Slokum by byl ty peníze vzal. Kdybych jen býval tak velkým oslem, abych mu je nabídnul, byl by po nich skočil. Zač pak mne ty a Slokum máte? Jste vy to párek darebů!“

Richard zavrávoral, omráčen, oslepen jako ranou do spánku.

„Ne,“ pokračoval pan Skackford s posunkem svrchovaného opovržení. „Vy jste méně než darebové. Vy jste blázni. Darebák musí míti aspoň mozek v hlavě.“

„Nestoudný starče!“ zvolal Richard, když konečně zase nabyl hlasu.

Aby se však také panu Shackfordovi nekřivdilo, dlužno říci, že byl úplně přesvědčen, že se Richard podal za nástroj k pokusu vylákati od něho peníze. Naprostý nedostatek obvyklé při takových věcech prohnanosti zbudil v něm pouze myšlénku, že plán vznikl v hlavě Slokumově, o jehož duševní schopnosti a hodnotě neměl pan Shackford zrovna lichotivé mínění.

„Slokum!“ mručel hryza to slovo mezi zuby. „Rodinné svazky!“ zvolal házeje ta slova pohrdlivě přes zábradlí, jak odcházel do jednoho z hořejších pokojů.

Richard zůstal státi s rukou zaťatou do sloupku u schodův i samé rty maje hněvem bílé jako křída. Na okamžik pocítil v sobě divoký pud vyskočiti po schodech vzhůru, ale přemohl jej, obrátil se a odkvapil z domu.

U vrátek vrazil prudce do nějakého děvčete, které zůstalo státi a dívalo se ustrnule za ním. Bylo to tak divné viděti Richarda Shackforda, jenž míval vždy vlídné slůvko pro každého, ubíhati kolem tak slepě a rozčileně a bíti pěstí jedné ruky do dlaně druhé a mluviti tak hlasitě pro sebe! Marie Henneseyová dívala se za ním, dokud nezmizel z ulice, potom zvedla košík, jejž byla postavila k plotu, a šla svou cestou dále.

(Pokračování.)

Z denníku ruského Čecha.

Črty k poznání Rusi našeho věku.

(Pokračování.)

Jednou z nejvážnějších otázek v životě českých osadníků na Volyni jest však otázka náboženská či církevní. V této záležitosti dělala se chyba za chybou. Jakkoli se to bude snad zdáti v Čechách pravdě nepodobným, že by naši vystěhovalci, kterým jde hlavně o ten kus chleba, v novém, ruském svém domově nuceni byli přemýšleti především o svém náboženství, jest to přece faktem. Stěhujíce se na Volyň, naši krajané nevěděli, jaký místní význam má, zvláště v této části Ruska, otázka náboženská, nevěděli ničeho o zápasu pravoslavného vyznání s katolickým; oni netušili, že jim zde může znesnadniti poměry pouhá ta okolnost, že přináležejí církvi katolické. V našem, v náboženských otázkách vůbec tuhém lidu, navzdor omráčení, v kterém nalézal se přes půltřetiho věku, vězí ještě jiskra nejasného vědomí o tom, co kdysi vytrpěl nejen za obranu svých národních práv, nýbrž i v boji za svobodu své víry, i jemu nemohlo býti snad nic nepříjemnějším, nežli překvapení, kteréž jej očekávalo zde: býti nuceným, rozhodovati o náboženských otázkách: vždyť rozhodování tohoto druhu i v minulých stoletích přinášelo mu málo štěstí! Historie našeho lidu, až do třicetileté války otáčí se stále okolo náboženských otázek.

Poměry náboženské v Rusku nejsou každému v Čechách jasny, proto vzpomenu zde krátce významu pravoslaví v Rusku vůbec i zápasu pravoslaví s katolictvím v západním Rusku.

Rusové velmi dobře chápou, že mají v pravoslaví hlavní záruku svého samostatného, neodvislého od západu vývoje kulturního, politického i národního a tudíž i záruku celé své budoucnosti. Jak historie učí, samostatná národní církev každému národu pojišťuje zvláštní historický rozvoj; zápas s katolictvím i protestantstvím, za kterými skrývá se vliv staré kultury západní Evropy, má v Rusku význam zápasu o hegemonii dvou, v mnohém zcela rozličných proudů kulturních: západního, který položil základ kultuře i politické historii v západní Evropě i byl hlavní spružinou dalšího historického rozvoje jejího, i novějšího, východního či rusko-slovanského, který vzal svůj počátek sice z těchže pramenů, co západní, vyvinoval se však pod vlivem směrů bizantských, na zvláštní dějinné půdě i nyní pokračuje v svém vývinu samostatně, poskytuje velikému ruskému národu i jihoslovanským bratřím po víře zvláštní, od západu neodvislý směr i cestu k vývinu své kulturní i politické historie. Rusko-slovanská společnost, dokud zůstane pravoslavnou, nikdy nepůjde těmi historickými drahami, jakými šli i jdou západoevropští národové, nýbrž bude pokračovati ve svém celém vývinu zcela samostatně, což se jeví čím dále tím více patrným rozdílem jejího společenského i kulturního směru. Jako Severní Amerika, osvobodivši se od bezprostředního vlivu staré kulturní Evropy, vyvinuje se jinak než tato, i celý směr i duch její společnosti při zcela rozličných od evropských podmínkách kulturních jeví se jiným, tak též i pravoslavná Rus, dokud se ubrání západního vlivu i zůstane neodvislou od přímého kulturního vlivu staré Evropy, při podstatně rozličných podmínkách dalšího vývoje, půjde svou vlastní kulturní i politickou drahou své zvláštní historické missi vstříc. Západ s katolictvím, a v nejnovější době i s protestantstvím v čele dávno

usiluje o to, aby sobě podřídil slovanský východ, zlomiv hlavní překážku, pravoslaví; neměl v tom však dosud mnoho úspěchu, ačkoli Řím učinil z mocné druhdy Polsky silný nástroj k dostižení vzpomenutého cíle, podněcuje Poláky stále k nenávisti i k válce na život i na smrt proti ruskému východu, tomuto jádru *slovanské* budoucnosti.

Pro Poláky, kteří přinesli sami sebe v oběť staré Evropě v jejím zápase proti východu, jakož i pro Rusy stala se tedy otázka náboženská, v podobě katolictví i pravoslaví, otázkou životní. Stavše se nástrojem západu, i hlavně Říma, proti Rusku, Poláci sami odřekli se vlastní své historie i padli. Porážka, rozdělení i úplné podrobení Polsky vzalo západu, hlavně pak katolictví, nejsilnější jeho zbraň i oporu proti ruskému, pravoslavnému východu, jenž znáti nechce starou Evropu.

Nerozdílnost pravoslaví od samostatné, neodvislé, veliké budoucnosti kulturní i politické mohutného národa ruského tak silně pronikla zdejší vlastenecky smýšlející intelligenci, že každý uvědomělý Rus, bez rozdílu svého vnitřního o věcech víry přesvědčení, při každé příležitosti co nejrozhodněji stojí za pravoslaví. Odtud vzniká energie, s kterou za každé příležitosti vůdcové ruských panslavistů či jak oni sami se nazývají „slavjanofilů" i jiné národní i úřední osobnosti, vysoce učení lidé, generálové i hodnostáři, spisovatelé, jakož i veškerá vlastenecká žurnalistika ve svých národních programech staví vždycky výše všeho pravoslaví, mluví proto tak často o náboženských věcech i staví je mnohdy tak v popředí, čemu nemohou se dosti nadiviti naši ve věcech víry většinou úplně indifferentní lidé v Čechách, neznajíce blíže Rus i nevědouce tedy, jak skutečně velký význam má pravoslaví nejen pro Rusko, nýbrž i pro veškeré Slovanstvo. Že však dobře pojali význam pravoslaví mnozí z těch, kdož stojí v čele „západu", dokazuje onen neunavný, všemi silami i všelikými prostředky vedený zápas s pravoslavím všude tam, kde jest jim dostupno, t. j. mimo hranice ruské, u jižních Slovanů i sousedních s nimi národů. Co se *tam* děje, není obyčejná rivalita mezi křesťanskými vyznáními, nýbrž výtečně organisované pronásledování. Kdo sleduje pozorně i nepředpojatě tuto otázku, přizná, že žádné jiné křesťanské vyznání netrpí tak od aggressivnosti druhých, jako pravoslaví v oněch krajinách.

Obraťme se nyní k náboženským poměrům v bývalých polských provinciích, na ruském jihozápadu, i k našemu vlastnímu předmětu, t. j. k postavení, jaké v tom ohledu zaujali naši osadníci na Volyni.

Zde setkává se na každém kroku pravoslaví i katolictví v osobách ruského pravoslavného duchovního, či „báťušky", i polského, katolického kněze. Prožil jsem několik let v těchto krajích, v stálém styku s těmito i oněmi, i mohu říci, že ačkoli na straně polských kněží v celku najdete více vzdělání nežli u selských duchovních ruských, přece tito poslední, ačkoli přináležejí státní, panující církvi, chovají rozhodně méně skutečného nepřátelství k druhému vyznání a méně působí na lid v duchu nesmiřlivém. Vůbec snášelivost jest charakteristickou vlastností ruského „báťušky", jest pravidlem, které viděl jsem potvrzeno všude, kde pravoslaví stýká se s jiným vyznáním křesťanským aneb docela s jinou vírou, ano jest pravidlem i tam, kde pravoslaví hraje úkol podřízený v poměru k jinému vyznání, jako tomu bylo do nedávna v baltických provinciích, kde luteránství mělo rozhodně větší práva nežli státní církev. Pravoslavní duchovní zřídka agitují ve prospěch církve své a na škodu jiné. Příčina toho leží jednak v dobrodušné národní povaze ruské, jakož i v samém duchu pravoslaví. Myslím, že v poměru k jiným konfessím není tolerantnějšího vyznání, nežli jest pravoslavné.

Jaký jest poměr mezi oběma církvemi, nejlépe ukázalo se před dvěma roky, kdy žitomírský katolický biskup krutě potrestal jednoho ze svých podřízených kněží za to, že se odvážil důstojně přijmouti *vysokého* duchovního hodnostáře pravoslavného, známého svým křesťanským, smiřlivým duchem, i pokusivšího se o to, dokázati návštěvou polského kostela, že pravoslaví nestojí v nepřátelském poměru k církvi katolické.

Venkovský malorusský lid na Volyni, jako vůbec na celém jihozápadu Ruska, v celku přináleží pravoslaví, čítá však mezi sebou i jednotlivé katolické rodiny. Horlivost Poláků v zápase s pravoslavím za dob jich vlády v těchto krajích jest známa. Jim podařilo se skloniti zdejší pravoslavný lid k známé unii s římskou církví, i jest pochopitelno, že mnoho selských rodin, odvislých od svých pánů, přijalo katolické vyznání. Ona část národa, která však k unii nepřistoupila i od pravoslaví odtrhnouti se nedala, podstoupila nejkrutější pronásledování. Jak známo, odevzdávali polští páni pravoslavné chrámy v nájem třeba i židům, kteří pak vybírali u vchodu vstupné od lidu a dále poplatek za modlení. Ještě dosud zdejší Malorus nazývá katolické vyznání „panskou" vírou a pravoslaví vírou svojí, mužickou. Za ruské vlády, poměrně nedávno, uniaté opět připojili se k církvi pravoslavné, avšak ze starého zvyku někteří z nich navštěvují někdy i kostely polské.

Za takových okolností a při významu, jaký má pro Rusko pravoslaví, hlavně pak vůči patrné aggressivnosti církve druhé není divu, že Rusko přísně sleduje záležitosti konfessionelní i u každého jednotlivce klade na váhu vyznání víry, že protežuje pravoslavných a obmezuje práva katolíků (nepronásleduje však církev katolickou, pokud nemíchá se do politické či národní agitace, jak dokazuje nedávné znovuzřízení polských episkopatů, zrušených po posledním povstání).

Ze všeho, co uvedeno, následuje, že značný počet byť i příbuzných, tedy přece Rusku cizím duchem proniknutých přistěhovalců může Rusku býti vůbec jen tehdy vítaným, když může očekávati, že přibylci nebudou na posilu duchu Rusku nepřátelskému, nýbrž přizpůsobí se časem tomu směru, jejž vytknulo sobě Rusko co samostatná, neodvisle od západu vyvinující se kulturní i politická veličina slovanská.

Hleděly-li rozhodující kruhy druhdy na hrnoucí se sem od západu kolonisaci často jinak, uznává se to nyní za chybu, jak tomu svědčí v posledním čase jasně se vyslovující veřejné mínění ruské společnosti o německých osadách v Polště i v západním Rusku, kteréžto osady jsou na prosto škodlivy ruským zájmům ve všech možných ohledech.

Nuže, jak se vyvinuly za dávných okolností náboženské poměry českých osadníků na Volyni?

Ze všech českých přistěhovalců asi 215 rodin, t. j. okolo 1000 duší, přináleželo evangelickému vyznání; všichni druzi byli katolíky.

Volynšti Čechové od samého počátku vydobyli sobě dovolení, míti své vlastní české duchovenstvo, kteréž přeložilo bohoslužební knihy latinského ritu na český jazyk, s vyloučením z nich všeho, co česká reformace uptrala, i začalo vykonávati služby Boží i obřady po česku. Na obecném církevním sjezdě Volyňských Čechů, svolaném r. 1881 v osadě Kvasilově, měla býti konfessionelní otázka trvale rozhodnuta. Shromáždění zde čeští vystěhovalci prohlásili, že se odříkají katolictví, ku kterému nepoutalo je ani přesvědčení, ani historické tradice, ani nynější jich poměr v Rusku, kde katolictví hraje úlohu eminentně politickou; a u většině jich převládalo upřímné přání, založiti zde samostatnou církev českou. Shromáždění rozhodlo se většinou hlasů pro českobratrské vyznání, vystěhovalci prohlásili se za české bratry. Učiněné k ruské vládě prosby o utvrzení nové církve měly však jen polovičatý úspěch; vláda rozhodné odpovědi nedala, nýbrž ohradila se tím, že povolila novému zde vyznání jakési prozatímní postavení, tak že českobratrství na Rusi jest sice trpeno, avšak nikoli zákonem utvrzeno. Českobratršti duchovní (všeho všude tři), vyučujíce českobratrskému katechismu, vykonávajíce bohoslužbu po česku, udělujíce sv. přijímání pod obojí, i oženivše se, vydržováni jsou od vlády. Jelikož však vláda od těch dob přes všeliké pokusy o utvrzení českobratrské církve s konečným i trvalým rozhodnutím této záležitosti váhá, — převrací se duchovní život Volyňských Čechů čím dále tím více v pravý chaos. Většina zdejších Čechů, a mezi nimi celá vzdělanější část zdejšího českého obyvatelstva, přilnula k českobratrství i trvá na něm. Avšak ohromná prostranství, na kterých po různu osadili se Čechové, dělí se jen na tři české farnosti a vzdálenost jednotlivých osad od fary bývá často veliká (tak na př. jest obec Kupičev vzdálena od své fary 115 verst), následkem čeho české rodiny, ačkoli se přiznávají k vyznání českobratrskému, bývají často nuceny obraceti se za rozličnými duchovními potřebami (jako ku př. při zaopatřování nemocných i t. p.) k blízkým duchovním polským, t. j. katolickým. Ve Volkově na př. přistupují téměř všichni Čechové k stolu Páně, pijíce z kalicha, jdou však ke křtu i na oddavky, většinou do blízkého Lysina, ke kněži katolickému. Pohřby tam odbývá učitel, Čech. V podobných poměrech jsou české obce Kupířev, Hubin i Novoselky, i všechny české osady v okolí města Lucka, které by si přály sice českého duchovního, pro velkou vzdálenost české (Dubenské) fary drží se však polského kostela. Toho používají pak kněží polští k silné agitaci mezi Čechy ve prospěch katolictví. Ultrakatolickými jsou kromě toho zvláště části obcí: Mirohoště, Zával, Straklova, Semidub, Krásné Hory i Novin — V Hlinské farnosti vzdělanější část českého obyvatelstva hlásí se k českobratrství; ostatní říkají, že jsou tím, čím byli v Čechách, jak jim to *českobratrský* jich farář p. S. také říká, který ještě slouží mše a modlí se otčenáše za vysvobození zemřelých z muk očistce, uznávaje za hlavu církve papeže *omylného* (kterého?); při tom se kloní k starokatolictví. — Z 215 evangelických rodin českých větší část obrací se v potřebách duchovních k českým duchovním, avšak po sjezdě církevním r. 1881 v Kvasilově, kde bylo usnešeno, že na stole Páně, při bohoslužbě, může býti kříž i svíce, odtrhlo se od českobratrství v Borjatíně asi 16 rodin reformovaných, k nimž dojíždí nyní reformátský pastor z království polského. Mezi českými osadníky agitují nyní kromě církve římské ještě reformovaná církev česká, církev škotská i starokatolická. — Pravoslavné vyznání víry přijalo v celku jen asi 18 českých rodin. Přísná církevní kázeň a množství ruských postů i svátků, pak některé zvláštnosti bohoslužby (tak na př. v ruských chrámech musí se státi, a všeobecného zpěvu lidu v kostele též v zdejších pravoslavných chrámech není) jakož i obava prostého lidu, že po přestoupení k pravoslaví přísné ruské pořádky budou od českého lidu pak ještě třeba vyžadovati, aby se převrátil úplně v Rusy, aby obléknul hrubý národní kroj i aby tak žil i hospodařil, jako domácí lid, který jej tak odstrašuje svojí chudobou i svým surovým životem — všechno to záhy odvrátilo národ od myšlénky přijmouti pravoslaví. Podám zde příklad, jak přísně selská administrace přihlíží zde k tomu, aby se zachovávala ustanovení pravoslavné církve. — Kněrutský Čech J. H. v úterý velikonoční vyjel si na pole sázet brambory. Ruský staršina (představený volosti), dověděv se o tom, dal H. odvésti s pole do volostního vězení, kde jej ponechal do středy do rána za porušení pravoslavného svátku. Podobná přísná kázeň ovšem neláká Čechy do lůna pravoslaví.

Náboženská otázka českého obyvatelstva na Volyni jest tedy vskutku chaotickou; i ačkoli někteří důstojní mužové činí co mohou, aby poměry tyto obrátily se k lepšímu, a prosbám a vyjednáváním není konce, sleduje přece jedno sklamání za druhým, i těžce se dá předzvídati, jak se tato záležitost urovná. Zdá se, že v posledním čase mezi osadníky jevila se naděje, že se jim podaří utvrditi českou církev pomocí *unie* s církví pravoslavnou.

Poměry tyto mají vliv velice zhoubný na všechno jiné v osadách, i byly též nepochybně jednou z hlavních příčin, proč české stěhování na Volyň přestalo; část lidu se pomalu víc i více demoralisuje, ano chytá se již — nešťastné kořalky či „horylky“. Štěstím jest pro lid, že má ve středu svém některé rozumné, intelligentní, upřímně národně smýšlející vůdce, kteří zastupují jeho zájmy vřele i v každém směru působí naň blahodárně.

V tomto ohledu vyniká zvláště jeden z veteránů českých vystěhovalců, nyní starší českobratrský duchovní pan V. Hrdlička, usazený v Podhajcích u Dubna. On stále i neunavně snaží se povznésti lid náš v ohledu morálním i hmotném, koná po rozsáhlé farnosti své (Dubenské) cesty až na 4000 verst ročně, i dává, pokud okolnosti tomu dovolují, náboženské otázce Volyňských Čechů nejlepší směr. Vyučuje bezplatně českou mládež, jako se to děje v Čechách na školách národních (při tom učí i ruštině). Jest to bývalý učitel náboženství na vyšší realce a katecheta i ředitel městské hlavní školy v Hoře Kutné, který pro své sympatie k Rusku byl odstraněn, a v českých osadách na Volyni našel pak vhodné působiště.

Všichni téměř čeští majitelé pozemků na Volyni přijali ruské poddanství; nájemci, řemeslníci i dělníci bez pozemků zůstávají většinou občany rakouskými. Mnozí z osadníků dobyli sobě značného jmění průmyslnými i hospodářskými podniky i obchodem: mnozí pak zaujali v Rusku slušné postavení v službě veřejné i soukromé.

Jak jsem již řekl: v celku kvetoucí osady české na Volyni mohly by míti nejen krásnou budoucnost, nýbrž i značný význam pro Čechy vůbec. Bylo by si co přáti, aby čelní zastupitelé českého lidu na Volyni pracovali svorněji i energičtěji, a s hlediska upřímně slovanského k tomu, aby docíleno bylo srozumění s vládou ve všech otázkách, které této slouží za podnět k nepříznivým pro české osady úsudkům, i aby touto cestou uskutečnili i trvale zabezpečili českým osadám na Volyni onen význam, jaký český národ od nich očekávati může na půdě sousedního slovanského velestátu.

FEUILLETON.

Tvá ruka.

(Jean Moréas.)

Tvá ruka zdá se mi být ze čalounu sňata,
jenž velmi stár by byl, pln zahnědlého zlata,
kde mezi stromovím a větví divnou sítí
ve rysech vypouklých by možno bylo zříti
žen krásných únosy a orgii, jež výská,
a reků turnaje, po kterých se mi stýská.

Tvá ruka s růžovým a ostrým nehtem malá
kdys jistě na harfě a starých houslích hrála
pod klenbou portiku, zkad mnohý erb se díval,
co zlatým mřížovím chlad z údolí tam splýval;
je plna zbožnosti, jak by se modlila,
v krev hugenotů své prsteny nořila.

Tvá ruka bledá jest jak ruka svatých žen,
jež Giotto maloval, v sny zbožné pohřížen
ve starých bazilik kout šerý a se tmící,
jež plny zlatých rouch a ostatků a svící,
kde v hrobce ozdobné jak mrtvý biskup vlídný
bych spat chtěl bez bázně a bez výčitek klidný.

Přel. *Jiří Tilšer.*

— V posledních dnech rozepsala se velká část českých listů o jakémsi destruktivním směru, který že začíná vystupovati v kruzích naší mládeže a přímo sahá na kořen naší národní existence. Nám nelze věřit, že by nějaká nihilistická nauka, ať vystupuje na formě jakékoliv, mohla v naší mládeži nalézti volné půdy. Upírati mladé generaci práva, posuzovati poměry vytvořené dobou i osobami staršími, bylo by zajisté věcí nesmyslnou. Mládež má nejvíce práva na život a že si jej chce utvořiti jinak, než generace starší, je přirozeno. Kus nespokojenosti s tím, co bylo a jest, sluší každému mladíku. Bez této nespokojenosti nebyl by vůbec žádný pokrok možný. Patří však k tomu také jedna zpružina: pracovitost a přičinlivost, snaha posloužiti národu svému lépe, než učinila to generace předešlá. Pouhým bořením nedocílí se ničeho než trosek a v troskách vyroste bejlí, které udusí každý jiný zdravý život, jenž tu mohl býti vzbuzen rukou dělnou. Jest mnoho, velmi mnoho u nás nezdravého, chabého, ošklivého, jest mnoho, co každého věrného Čecha i pravého člověka naplňuje bolestí a hořkostí, — ale jest také mnoho krásného a ušlechtilého mezi námi, a generace nyní pracující a tak zvaná starší musí rozhodně od sebe odmítnout výčitku, že ze svých sil nekonala a nekoná k národu i lidstvu svou povinnost. Generace, která, pomineme-li starších, velkých pracovníků — za posledních dvaceti, třiceti roků vytvořila v Čechách nový, dříve netušený kulturní svět, která dala nám skutečně krásnou literaturu v oboru vědy i umění, která otevřela nám bránu do velkého světa hudebního, která štětcem i dlátem pronikla k dílům mistrovským, taková generace vykonala i koná svou povinnost, a jest to přímo směšné říkati opak toho tam, kde svědčí o vykonané povinnosti té hotová, skutečná a velká práce. To nedá se popřít a nevidí-li ji, kdo je slepý neb zlovolný, potom arciť nemá práva o ní mluvit. Všechnu úctu před dobrou vůlí, před chtěním reformačním, ale budiž také trochu šetrnosti k vykonané práci. Jest to velký blud, domnívá-li se kdo, že generace starší žádá této šetrnosti ke svým osobám, anebo že cítí se sebe méně uraženou, byť i sebe ostřejšími, ano neurvalými nájezdy. Každý člověk práce dívá se na takové věci s úsměvem, a nalézá svůj klid a uspokojení v práci nové. Znepokojuje-li někoho z takových lidí něco, jest to otázka: Co bude dále? Tak věru my jsme do světa nevstoupili; takto nevzkvétá národu našemu v naší mládeži žádná lepší budoucnost! A to je věru žel! — Nicméně my tomu nevěříme, že by tomu tak bylo. Jako generace starší má v sobě své kazy, své hluché zvony a prázdné duše, tak jest takových též mezi generací mladou. A živly takové nejsou tlumočníky našeho mladého světa, ani jeho representanty. Naše mládež, chce-li národu něčím být, musí se postaviti na základ skutečné, positivní práce. V té kvete nám budoucnost, v té jest naše síla. Budiž, — že snad mnoho, co až dosud vykonáno, je slabé, — dobře! Postavte na místo toho něco lepšího, dokonalého a věřte, že bude vás provázet nejvřelejší přání všech dosavadních starších dělníků. Konejte svůj úkol s tou poctivou myslí a s tou vřelostí lásky k lidu svému, jako konali ho oni, a tím posloužíte národu! Ne lehkovážný úsměv pohrdání se vším, co bylo, ale práce nás spasí, opakuji to — zbývá jí tolik! — hle tam je úkol naší mládeže!

J. V. S.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček.“

slechne jejího volání . . . A on ani se neohledl, a zvolna kráčel dále.

„Karle, Karličku zlatý, hněváš se na mne?“

Nyní teprve sebou trhl a několika kroky, rychlými k neuvěření, stanul u besídky.

Ty mu řekla.

To slovíčko, o které marně posud žebral! To přimělo jej, že se vrátil k ní. A ač srdce se mu touhou chvělo, stál tu před ní . . .

A ona vidouc to černé jeho oko, jak chladně, jak ledově na ni hledí, cítila pojednou, jak vhrkly jí v oči slzy hořké, palčivé, hrdlo se jí zadrhlo, že ani slova nemohlo vydati ze sebe. Ale pak teplýma ručkama chopila se šíje jeho, za odpuštění jej prosila slovy sladkými, kajícími, a vysvětlovala, na jak vetchém základě spočívá jeho podezření; jeho žárlivost na vychovatele, kterého po tak veliké pohromě, která jej v lese potkala, do zámku uvésti za naprostou povinnost pokládala — a že smíchem tím jej jen pozlobit chtěla, že tak dlouho a samotnou v lese ji čekati nechal, že polepší se, polepší dojista . . . A pro nikoho nebude míti oka než pro něj . . .

„Hněváš se na mne ještě?“

„Nehněvám, ty moje zlatá kočičko! . . .“

IV.

Paní hraběnka Zedvicová s půvabnou nedbalostí spočívala na fauteuilu, s očima snivě přimhouřenýma a za ní komorná Jeanetta stála, rozplétajíc nádherný její havraní vlas, jehož černé, mocné vlny odrážely se od sněžně bílé podložky zahalující krásné tělo její.

Malý stolek podál přeplněn byl všemi nejrůznějšími potřebami toilettními: jehlicemi, sponami, láhvičkami, jejichž barevné etikety vyhlašovaly obsah jejich za skutečný div světa, krabičkami i skříňkami, objemnými stužkami, z kteréžto spousty nikdy nebloudící ruka Jeanettčina dovedla vyvoliti si vždy v pravý čas, jedním sáhnutím, čeho potřebovala k úpravě rozkošné hlavy hraběnčiny . . .

Při toilettě!

Toť slovo plno mystické vůně, zvláštní poesie, nesmírné závaznosti pro ty, jichž se dotýče.

Toť doba, kdy sluha stává se pánem, tyranem svého pána, který jeho rozkazy s nemenší přesností vykonávati musí, s jakou dříve rozkazy uděloval; toť doba, kdy sluch milostivého panstva, jež v tento čas snese se se své téměř nadpozemské výše k nižším sferám, otevřen jest sluchu bývalých sluhů; toť doba, kdy zapřádají se pásma pletich, piklů a klepů, tak charakteristická pro život zámecký.

„Vaše milosti, až úžas mne podnes pojímá,“ pokračovala Jeanetta ve své řeči, již na chvíli přerušiti musila, hledajíc vhodnou jehlici, aby spletený vrkoč hraběnčin upevnila, „vskutku úžas, hrůza, když si vzpomenu, jak koně divě letěli úžlabinou. A pan vychovatel stál ve dvířkách vozu, aby vyskočil, kdyby nastala nejvyšší nutnost . . . Chladnokrevně jako socha! A když se kočár převrhl — šlo tu o život — milost nevěří?! — skutečné šlo o život — pan vychovatel ani nezbledl, ani jediný výkřik nevydral se mu z hrdla, a seskočil dolů, pružně, ani neklopýtnuv. Jako hrdina! A koně pevnou rukou uchytil za uzdy, trhl jimi, že svalili se do příkopu, a v druhém okamžiku, kde by jiný pro úžas a leknutí ani slova schopen nebyl — již úplně byl připraven složiti mi svou poklonu tak duchaplnou, tak roztomilou oh . . .“

Při nadšené té řeči proplétaly se její titěrné prstíky záplavou havraních vlasů hraběnčiných, upravujíce je v prostý účes k projížďce.

„A Matýska, který celou tou pohromou byl vinen, ani jediným křivým pohledem neobdařil, a nad to ještě mu slíbil, že se za něj u milostivého panstva přimluví. Jaké to srdce — zlaté srdce!“

Hraběnku živé to vypravování Jeanettčino, která byla jí spíše společnicí nežli komornou, mile bavilo, jakož i své podivení vyjádřila, jak nalezl švarný pan vychovatel tak nadšenou obdivovatelku v malé slečince Jeanettě. Jen jestli nemá v obdivu tom i její srdéčko podílu!

Ale Jeanetta bránila se zle. Její srdce obrněno je proti chorobě, již lidé láskou nazývají, pancířem neproniknutelným!

Pozdvižený, káravý prstík hraběnčin zjevně jí dokazoval, že odpovědi její nemíní do opravdy bráti. Tudíž by prý pan Karel, či jak jmenuje se onen sličný, zajímavý mladík, Josefův vychovanec, ani nepokusil se o její srdce, jsa jako filosof napřed přesvědčen, že nepodaří se mu nad ní zvítěziti.

Zrcadlo proti hraběnce na stěně zavěšené v ozdobném, silně pozlaceném rámci, kteréž dva amoretové ve svých kovových ručkách drželi, dovolovalo jí, aby v lesklé ploše jeho zřela hluboce zardělou tvář Jeanettčinu, tak hluboce zardělou, že nijak nelišila se barvou od nachové růže v živůtku jejím zatknuté.

Rozmarné dítě bylo v rozpacích.

Neodpovídala ani. Bylоť jí nyní hlubokou záhadu rozluštiti, co lépe slušelo by havraním kadeřím milostivé paní hraběnky, zda nachová růže, s jejíž barvou nyní tvářinka její zápolila, či skromné poupátko svěže růžové barvy . . .

Hraběnku bavily její rozpaky.

Velice by jí bylo divno, kdyby i podruhé se měla mýliti. Potom nadobro by byla již přesvědčena, že srdéčko malé Jeanetty jest led ledovatý, když nenalezlo zalíbení v tak švarném, mladém muži, jakým jest pan Karel. „Pravda, Karel se jmenuje, a filosofem k tomu?“

„Zajisté!“

Toliko k této jednozvučné odpovědi v rozpacích se zmohla. A hlavinkou myšlénka kmitla jí, proč paní hraběnka ji dnes tak trápí. Stále po panu Karlovi se jí vyptává a tak choulostivé otázky klade, že by ani protřelý a honěný pan justiciár bez úrazu z ohně podobných otázek nevyvázl. Proč se jen o pana Karla tak zajímá? Jest to vědomí jemu učiněné křivdy? Panu Josefovi bylo pro Karla slíbeno místo vychovatele, o něž příchodem pana Františka Scheitlina nadobro byl připraven. Či ví, že se spolu rádi mají? Pravdivou-li tato domněnka, pak jistě v tom zříti ruku páně Josefovu. Nepřeje jí, a v tom vězí vše . . . Ale Jeanetta tak slabou a pošetilou nebude, aby na sebe u hraběnky povídala a vyznávala, jak tuze má pana Karla ráda . . .

Tak již to bývá, že co haníme, rádi máme. Jeanetta po chvíli zbavivši se rozpaků, povržlivě nosíkem pokrčila, když jala se paní hraběnku ujišťovati, že jí na panu Karlovi tak mnoho nezáleží. Hezký je pan Karel, pravda — ale všecknu krásu ještě nesnědl. A příjemný-li společník? Ani za mák ne! . . . Stále jen v zaprášených knihách leží

jako mol... Všecknu moudrost světa jakoby shltnouti chtěl... A jak hrdý je! Myslí, když v městě na filosofii byl, že by se hluboce snížil, kdyby s jedním alespoň slovem zažertoval'... To pan vychovatel je jiný kos. Již jednu oběť vyžádala si jeho laskavost. Učitelovic Boženka rozstonala se touhou po něm... Stále jen o panu vychovateli blouzní, jeho slova, jimiž za růžinku z její zahrádky utrženou děkoval, deklamuje si každou chvíli při klavíru, aby si melodičnost jeho hlasu připomněla. A jak šťastnou je, když ho jen vidí!... Ale pan vychovatel stále zdvořilý, skoro až k uctivosti, jakoby ani neviděl těch vyznamenání, jimiž jej Boženka zahrnuje. A přece je Boženka dívka tak roztomilá, dítě k pomilování...

Ale Jeanetta troufala by si uhádnouti příčinu té jeho nevšímavosti...

Jak dovedla si malá ta švitorka dodati velké důležitosti...

Zatvářila se vážně, hlas ztlumila téměř k šepotu.

Láska prý nejspíše pana vychovatele zžírá!... Na otázku hraběnčinu, kdo že je onou šťastnou smrtelnicí, s vážností, která tak komicky vyjímala se v ústech té malé osůbky, odpovídala Jeanetta, že toho posud se dopátrati nemohla, že však toho dojista vypátrá. Ale že pan vychovatel miluje, a to nešťastně miluje, o tom prý tak bezpečně přesvědčena jest, jako že jí...

Chudinka! Málem by jí bývalo vyklouzlo z úst hluboké její přesvědčení, že pan Karel jí miluje k nevyslovení...

Ano, pana vychovatele láska nešťastná zžírá. I nevidomý z celého počínání jeho by to vyčetl. V největší veselosti pojednou pojme jej jakás bolest, a hladká tvář stáhne se jako pod návalem krutého žalu, a oči vždy tak jasné zakalí se jakoby k pláči. A podvečer z pokojíku jeho zaznívají do parku zvuky houslí plny žalu a zoufalosti, že srdce div neusedá v prsou posluchačových. Člověk naslouchal by těm zvukům celé noci. A tohle je láska! Láska! V tom se malá Jeanetta jistě nemýlí!

Onehdy zas jdouc kolem jeho dveří — byly náhodou pootevřené — slyšela Jeanetta, jak teskně hovořil sám pro sebe cizím jakýmsi jazykem, že tomu porozumět nemohla. Ale pak se z té cizí řeči nějak vytrhl a volal: „Ó má drahá, má drahá!“ Tedy láska! Snad mu nebohému zesnula jeho milovaná, nebo osud jim nedopřál vzájemné lásky. Ukrutnice by musila být, kdyby jej nemilovala!...

Hraběnku více nebavilo Jeanettino švitoření.

Jakousi nevrlost vzbudila v ní závěrečná slova řeči její. Osoba nového vychovatele vnucovala se jí pořád v mysl, ač se proti tomu bránila... Co jí však po tom člověku?... Tak cizí, pracizí jest jí, který béře od ní svou mzdu. Skorem tedy pouhý sluha, a již rozkazuje si téměř v její mysli, zatlačuje v ní jiné myšlénky, bližší jejímu srdci.

Právě rozpor mezi skutečností a mezi představou vybájenou, mezi přeludem její fantasie, ten nejvíce ji dráždil...

Již skorem nenáviděla vychovatele, nikoliv však skutečného, nýbrž toliko představu jeho.

Proti osobě jeho ni té nejmenší výtky nemohla činiti. Povinnost svoji řádně konal — k ní byl stále uctivý, pokud těch několik dnů poskytlo jim příležitosti, aby se spolu stýkali, pln uctivosti, ale nic více. Uctivost jeho mohla se nazvati ledovou.

To dráždilo ji až k nervosnosti.

Pevné přesvědčení o svůdné, neodolatelné kráse vnutilo jí takořka očekávání, že i pan vychovatel tak charmantní podlehne kouzlu její krásy. Toho před příjezdem jeho jaksi se obávala, toho zároveň v nejtajnějším úkrytu srdce svého si přála! Podrobivši nitro své přísnější úvaze, častěji přistihla se, že nad slušnost více zabývá se jeho osobou.

Ve přání tom bezděčném a častěji potlačovaném, pokud jasně nad práh vědomí se vyhouplo, nebylo však posud nic vulgárního. Chtěla viděti u nohou svých muže pro ni zaníceného, který vzděláním i charakterem vymykal se směle z kruhu lidí všedních, pramálo zajímavých — leč nikoliv aby sama se mu poddala. V ohledu tom příliš pečlivě byla vychována v tradicích šlechtických, aby také slabosti podlehla.

V jeho jednání chtěla viděti toliko povinný hold kráse složený...

V té jeho chladné uctivosti dalo se čísti: že hraběnčina krása i její půvab není mu nepovědom, ale také ne nebezpečen. Neleká se, že by mu jen poněkud mohla duševní poklid jeho ohroziti; neleká se jí — ba nedbá o ni!...

Tak si to již déle vykládala hraběnka v mysli své jeho nevšímavostí rozjitřené...

V prvém okamžiku, když komorná s titěrnou vážností jala se vykládati své domněnky o nešťastné lásce jeho, vkrádala se jí na mysl myšlénka, že on přes svůj ocelový krunýř nevšímavosti přec jenom raněn jest v srdci láskou k ní, že hrdost však mu nedá, a pak nezvratná jistota, že láska jeho beznadějnou jest, aby slabost svoji na jevo dal.

Tato domněnka, kdyby pravdivou se býti osvědčila, lichotila by jí velice. Nemohla sice býti hraběnka naprosto ješitnou, ale zdaž i v srdci ženy, která nejméně onou vlastností pro její pohlaví tak charakteristickou nadána jest, nedříme podobný cit, jenž ze svého snění probuzen a podrážděn propuká v mocný výlev a nedbá již pranic rad a výstrah rozumu?

Ale ve chvíli druhé opanovala mysl její zcela pochybnost, že by ona sama byla předmětem jeho nešťastné lásky. Tak ani mistr přetvářky by se přetvařovati nemohl jak on. Nikoliv, tou nadějí se honositi nemůže.

Po té ovšem zcela přirozeně následovala otázka: „Kdo jest onou přešťastnou?“

K té otázce na ten čas odpověď nalézti bylo nemožností.

Již zmocňovala se jí téměř žárlivost oproti té neznámé sokyni, nenáviděla ji — tak již opanovala ješitný rozum domněle uražená ješitnost...

Nevrlost jasně se obrazící v líci hraběnčině ukrátila pojednou široce založený proud Jeanettčiny švitořivosti...

Po několika úryvkovitých větách, podrobivši vnadnou postavu své velitelky v lehký šat ranní oděnou mrštné, ač při tom důkladné prohlídce, prohlásila toilettu za ukončenou, a drobnými krůčky odcházela po půvabné pokloně, když od paní hraběnky se dověděla, že více jejích služeb zapotřebí nemá.

V.

Po chvilce nedlouhé navštívil hrabě svou choť.

Roztomilou připadala mu v té ranní toilettě, a v ten smysl složil také lichotivou poklonu... Nabídl ji malou projížďku. Hříchem prý by bylo ztráviti tak rozkošné jitro pobytem uprostřed čtyř zdí, když příroda tak svátečně se vyšňořila.

Přivolila...

Dnes hrabě zažil jednu z těch vzácných chvil poklidu a štěstí. Zářil zrovna blahem přislibuje choti rozkošný požitek v chladu lesním ovanutém vůní ze svěží zeleně a jásotem ptactva. Zdálo se, jakoby dnes za každou cenu umínil si býti dvorným a zábavným společníkem.

Se smíchem sám místo štolby pomáhal hraběnce vyhoupnouti se do sedla mírného mimochodníka bělouše, a v žertu svou čtí se dokládal, že žárlí i na nejnižšího ze svých sluhů, jehož povinná služba zdá se býti mu sladkou odměnou.

I hraběnka podlehala kouzlu a půvabům vysokého lesa, jímž v mírném klusu, oba štolby podál za sebou zanechavše, jeli, a pozvenáhlu rozptylovala se v duši její ona nevrlá nálada, jíž pan vychovatel mimoděk v ní zbudil.

Hovořili spolu srdečně, jak již dávno mezi nimi se neudálo; smíchem odměňovala žerty svého chotě a i sama žertovala. Hrozícím prstíkem kárala jej, prve že chtěl se dáti za štolbu pasovati a téměř byl by na slušnost kavalírskou zapomněl. Pamatuje-li se ještě na slíbené? Ona tak velice touží po milované Vilmě, a on nepospíchá, aby uskutečněním zamýšlené slavnosti přání jejímu vyhověl. O, to není kavalírsky jednáno, když páni dobře znajíce zděděnou zvědavost a netrpělivost slabého pohlaví nekvapí, aby zvědavost ukojili, ale tajemnými úradami ji jenom ještě dráždí. Tudíž při známé neochotě pánů hraběnce jiného nezbývá, nežli aby sama se otázala, jak dalece již pokročily přípravy ku slíbené slavnosti.

Ale hrabě důkladně se ohradil proti takovému nařknutí.

Vždyť paní hraběnce veškeré a vrchní řízení slavnosti ponechal. On, jako činitel zcela podřízený, nemohl si dodati té smělosti, aby v obor velitelčin se pletl. Od ní čekal první popud k energickému plnění svého úkolu. Nyní, když tak nemilostivým způsobem na povinnost svou byl upozorněn, k úplné spokojenosti paní hraběnky vše zařídí.

A zatvářiv se poněkud vážněji, dodal, že snažně prosí, aby i ke druhému spoluvinníku podobně přísně se zachovala jako k němu. Zaslouží také pan vychovatel přísného pokárání. Nemůže jej hrabě nijak k tomu přiměti, aby program obohatil číslem na housle. Nepravá skromnost je mu omluvou. A přece on sám zcela jasně přesvědčil se, jakým je mistrem. Procházeje se zjitra parkem, s tichou rozkoší naslouchal čistým, dojímavým tonům jeho houslí, které hrozí státi se důstojným soupeřem hrdélku zpěvavých opeřenců. Skutečně by program zábavy byl chudým, kdyby pan vychovatel svého spoluúčinkování nepřislíbil. Tudíž aby paní hraběnka jako ředitelka v té věci užila svého vlivu. Zdali neslyšela paní hraběnka také ony čarovné zvuky, aby uznati mohla nutnost svého osobního zakročení? — — —

Již opět vtírá se hraběnce ode všech velebená bytost pana vychovatele.

Poněkud se zachmuřivši odpovídala, že neměla to potěšení, ale že podle přání svého manžela se zachová.

Již ani slova k tomu nepřipojila, když hrabě dále vychvaloval pana vychovatele...

Vzdělání jeho obsažné prý úplně vylučuje každou stopu pedanterie; roztomilý to, duchaplný společník. Mnohou hodinu s ním utěšenou ztrávil. Zajisté i ona příjemně by se pobavila v jeho společnosti a rozptýlila nepříjemné myšlénky, kdyby poněkud zapomněla na rozdíl stavu a předsudky. Pan vychovatel by zajisté ani šlechtické koruně svým vzděláním a jemným taktem nečest nedělal.

Kdyby hrabě jen vzdáleně tušil, jak řeči svou choť svou jitří, byl by ve velebení pana vychovatele spořivěji si počínal...

Již byla hraběnka do opravdy rozmrzena.

Postěžovavši si na únavu, dala nepříjemnému hovoru i jízdě nový směr...

Obrátila se k domovu...

Však podobalo se, že dnes souzen jí nešťastný den.

Když vrátivše se do zámku sestoupili, kočí Matýsek v rouše svátečním a s tváří usměvavou k nim přicházel poděkovat se za milostivé odpuštění.

Řeč jeho, kterou důkladně si nastudoval v tichém a osamělém zášeří konírny, a která mnoha potu a hlavy lámání ho stála, než řádně se jí na paměť naučil, jistě by paní hraběnku byla rozveselila. Ale zmíniv se také v perutné své řeči o panu vychovateli a jeho srdci hodném „do zlata zaťasování“, zůstal toliko chladným projevem další její přízně odměněn...

Což se všickni dnes proti ní spikli? —

Hledala u dětí svých zotavení po těch nepříjemných dojmech. Snad ony v nakažlivé své bezstarostnosti a v dětsky jarním rozmaru nebudou horovati o zábavném a duchaplném panu vychovateli, o mistrné hře na housle, o charmantnosti a jemném taktu jeho!... Hle tamo již do syta naskotačiv se v bujném pažitu jak mladé, bujné hříbátko letí k ní Arthur, a za bratříčkem černobrvá Melanie, smějíc se, růžová v líčku během a neunavná v švitoření. A oba kytice z květin, o něž s dobrým vkusem záhony parku byly oloupeny, třímali v rukou, jeden přes druhého nabízejíce něžný svůj dárek matince. Celovala je přitulivši je k srdci, a tázala se lichotivě, kdo že jim tak nádherné kytice uvil, aby jimi matinku příjemně překvapili.

„Pan vychovatel!“

„Hodný pan vychovatel!“ opravovala bratříčka malá komtessa.

„O ten je hodný! Sám si s nimi tak veliký a moudrý pán v parku hrál...“

„A kytičky trhal a malou veveřici chytil, takové maliňounké, pěkné, chytré zvířátko!“

„Ne hezké, ošklivé, tuze ošklivé! Kouslo pana vychovatele do prstu, a tolik krve mu vyteklo...“

„Ano, opravdu. A pan vychovatel nic neplakal.“

„A je! Neplakal! Takový velký člověk aby plakal. Ale Mély plakala. Taková malinká slečinka plakala, když viděla trochu krve. A to je hanba!“

A skutečně nechybělo mnoho, aby škádlení Arthurovo vylákalo z černých oček komtessiných proud slzí. Než ve mžiku lehynkou mlhou zakalené očko její zalesklo

se. Pospíchala, aby se mohla pochlubiti, čím ještě pan vychovatel je bavil.

Takovou krásnou pohádku jim vyprávěl o zlém, neposlušném hošíkovi, který matinku neposlechl a pod jedním vonným keřem si hrál, až jedovatá vůně do smrti jej uspala.

V té zmínce o neposlušném hošíkovi cítil Arthur osten urážky celému mužskému pohlaví.

Bránil se.

„Ne, hošík to nebyl, děvčátko, zlé, neposlušné, jako Mély.“

„Ne a ne!“

Rázem utichla dětská hádka pod přísným pohledem paní hraběnky. A její hlas zněl tak chladně, tak přísně...

„Arthure, Mély, nebuďte nezpůsobnými!“

Mžikem bylo po veselosti i hněvu. I sám hrabě překvapen neočekávanou přísností své choti chvíli zrakem spočinul na její líci...

Ale vysvětlil si vše duševním processem, který od dávné již doby dál se v jejím nitru.

Nervy, neblahé nervy!

* * *

(Pokračování.)

Co zde neumírá...

Báseň *Aloise Škampy.*

Čas ulétá — a všecko za ním hyne,
po jaru svadlém pučí květy jiné,
a na sny prchlé vzpomínka jen kyne.

A přec i nám ta hrobka minulosti
dost někdy růži ve svém žalu hostí
a pro zvuk písní krásy je tam dosti!

Čas ulétá — a všecko za ním stárne,
led hromadí se na vulkány žárné,
a vráska ničí vnady lepotvárné.

A přec i časem nad propastmi stáří
mladosti stopa zlatým leskem září
a úsměv hrá i na kmetově tváři!

Však jedno je, co nezahyne s časem,
co nesestárne s našich bojů kvasem
a platí bude na věky svým jasem...

To najde Bůh, když v lidská srdce zírá,
i tam, kde sbasla naděje a víra:
to je zde láska, která neumírá!

Z románu země.

Z článků *Camilla Flammariona* přeložil *B. B.* *)

Není snad jediné episody v dějinách národů, jediné vášně v povaze lidské, není zjevu v pohyblivé a proměnlivé fysiognomii lidstva, který by neměl svůj román, v každé formě ve všech jazycích. Život naší matky země jest dlouhý a zahalen mysteriemi, s jichž rozluštěním sotva započato.

Dějiny země psány několikráte od Aristotela, Plinia, Lucretia po Buffona, od Cuviera po geology novější.

Článek tento nemá býti nějakou kosmogenií, nýbrž spíše výlet filosofický a vědecký do říše minulosti, kde probudí se před čtenářstvem na okamžik panorama věků zašlých. Poslední výzkumy z různých odvětví vědění lidského spojí se tu vždy v obraz stručný; minuta vypravování našeho zahrne snad sta tisíce let dějin skutečných.

Vždyť širou rozsáhlou krajinu možno zachytiti na malinké ploše zrcadla; v kapce rosy, která třese se na koruně růže, zrcadlí se slunce celé.

Byla doba, kdy nebylo lidstva. Země poskytovala obraz zcela rozdílný od dnešního. Nebylo života inteligentního, shonu pracovitého a činného; na místě měst lidnatých, osad, luhů a polí vzdělaných, vinic a zahrad, na místě cest, drah, lodí, továren, paláců, pomníků a chrámů; na místě zimničné činnosti lidské, která proniká výzkumem síly přírodní, hlubiny země, hádanky oblohy, studuje události všehomíra a dějiny veškerého tvorstva; — nebylo než lesů neproniknutelných a divokých, řeky plynuly zamlklé mezi břehy osamělými, horstvo nikdo ne-

*) Francouzský astronom Cam. Flammarion stal se duchaplně psanými spisy svými nejpopulárnějším spisovatelem; některé ze spisů jeho, jako „La pluralité des mondes habités“ dočkaly se přečetných vydání a přeloženy byly do všech téměř jazyků vzdělaných. Narozen 25. února 1842 v Montigny le Roi, byl r. 1858 žákem astronomické observatoře v Paříži, r. 1863 redaktorem časopisu „Cosmos“ a týž čas započal veřejné přednášky o populární astronomii, jimiž získal si chvalné pověsti. Při šíření přírodních vědomostí sleduje jistý mystický směr a i spiritismus měl naň jistý účinek. Jinak ale můžeme jen litovati, že v literatuře naší nemáme přeloženo nic většího z publikací jeho. Jen v našich denních listech vyskytují se někdy úryvky přeložené, kterým však při obtížnosti předmětu nevěnuje se vždy žádoucí píle a jež při pomíjejičnosti listů snadno opět ujdou pozornosti čtenářů.

obdivoval, údolí bylo bez chat, večery bez snění, noci hvězdnaté bez blouznivců. Nebylo vědy ani umění, nebylo průmyslu ani politiky ani dějin; nebylo slova ani ducha ani myšlénky. Dramat ani veseloher života lidského neznalo se zkrátka na planetě naší. Vášně všeho druhu, pocity vznešené i zvrhlé, jež lomcují životem člověka, nevznikly dosud.

Obyvatelé tehdejší země žili nejsouce si toho vědomi, bezúčelně. Neohrabaný *mastodon* (zvíře slonovité) ničící pádným krokem svým květy, obromné *megatherium* (nalezeno v bahně pamp, 14' zdélí, 8' zvýší) vyvracející tlamou svou kořeny stromů, zavalitý *Mylodon* ohlodávající nízké větve cedrové, obrovské *Dinotherium*, největší ze ssavcův pozemských, jaké kdy žili, nořící své podivné, na spodu umístěné kly do vody, by vytrhávalo bejlí tučnolisté. Jinde zas opice rodu *mesopithecus* a *dryopithecus* čile poskakují po pahorcích Řecka předpotopního a uvelebují se na výšinách pozdějšího Parthenonu.

V těchto dobách pradávných snila města naše sen do neurčita budoucna. Les starobylý kryl střední Evropu. Seina desetkráte širší nežli za dnů našich zaplavovala roviny, na nichž dnes moderní Paříž rozvinula svůj lesk; ryby, jichž není více, honily se ve vlnách její; ptáci, jichž není více, pěli na její ostrovech; plazi, jichž také není více, plížili se mezi skalisky.

Jiné rostlinstvo, jiné živočišstvo, jiné ponebí, jiná teplota, jiný svět!

Postupme ještě dále v dějinách země a shledáme tvář Evropy, která v ničem nerovná se pohledu našemu, kde moře pokrývalo značnou část Francie, Německa i Čech, a kde fauna i flora tak rozdílné byly od nynějších, že obyvatelstvo Venuše a Marse více se nám podobá.

Strašný *Pterodactylus* s křídlovitými širokými okončinami vyskakoval k nebi, létací draci, obrovské veverky kmitaly se ovzduším. *Dimorphodon* macronyx, crassirostris a ramphorhynchus vzhledu barbarského tak jako jména jejich, lezli po stromech, po skalách neb vrhali se střemhlav do vod, roztahujíce blánité padáky své na způsob amfibií.

V ten čas obrovští ještěři *ichthyosaurus* a *plesiosaurus* utkali se ve vlnách jimi rozbouřených, naplňujíce vzduch funěním, nestvůry dlouhohlavé s ohromnými čelistmi, dosahující délky 10—12 metrů (zubů napočteno u některého z dinosauriů až 2072 v jediné hlavě). Ignanosaurus a Megalosaurus milovali samotu lesní, kdež obrovské sigillarie, cykadey, stromovité kapradiny a tisíceré konifery vztyčovaly vrcholky jehlancovité.

Iguanodonti tvaru a pohybu klokana dosahovali délky 40 metrů; kdyby dnes objevili se v ulicích našich, mohli by pohodlně spásati květiny balkónu pátého poschodí velkoměstských domů. Jaké to nestvůry! Jaký to nepoměr k tvorstvu nynějšímu.

Bytosti tyto fantastické předčí vše, co vymyslila obrazotvornost lidská, když tvořila centaury, fauny, harpie, hamadryady, šiméry, upíry, hydry, draky, cerbery — a žili přec skutečně; žili v lůně pralesů, viděli Alpy, Pyreneye, Tatry poznenáhla zvedati se z moře, zvyšovati se do oblak a klesati zpět; plížili se v stinném loubí kapradiu a araukarii v krajině velkolepé, věků zašlých! Žádný pohled člověka vás nepozoroval, v magické té panoramě žádná nevznikla myšlénka. — Za dne slunce osvětlovalo jen boj a hry života zvířat; — za noci luna skvěla se mlčky nad spánkem přírody nenvědomělé.

Nyní se všech stran obtížně, pozvolna, rozbité v kusy hlavu zde, ondy jinde, mnohdy neúplně staré tyto mrtvoly, zkamenělé již při potopách světa, vstávají uslyševše troubu soudu — soudu vědy, a spojené v zástup podivný všech zemí a věků objevují se před námi vzhledu cizího, bizarního, nestvůry zdající se přicházeti z jiného světa, tvorové nicméně mohutní, uspokojeni sami sebou, jakoby vědomi sobě vlastní síly, kteří zdají se k nám takto mluviti i ve své němotě soch:

„Hle tu jsme předkové vaši, bez nás nebylo by vás. Hledejte v nás původ toho, čím jste nyní. Vaše oči, jimiž prozíráte nezměrně malé, ale i nezměrně veliké rozměry, hle na nás první pokusy, skromné, rudimentérní, ale důležité, neb kdyby na nás nebyli se podařili, byli byste slepými.

Vaše ruce tak elegantní, tak umělé, hle z jakých tlap pošly; vaše ústa, vaše řeč, vaše zuby, vše tak jemné a k pomilování, z našich neforemných tlam a zobáků vznikly. A to srdce, které tajemně tluče v ňádru lidském, pro jehož záchvěvy dali byste někdy celý svět, byste jej upokojili, pohleďte, takto započalo. A ten váš mozek, v němž sami sebe obdivujete, v němž hledáte sídlo duše a myšlének, jehož nevyrovnatelnou citlivost obtížně zkoumáte v jeho struktuře, toť naše mícha, která se vyvinovala, zdokonalovala, rozlišovala: bez nás nebylo by ani geologa, ani astronoma, ani přírodníka, filosofa ani básníka. Ano pozdravte v nás své otce!"

Takto mluví všecky ty zkameněliny od prvoků a měkkýšů po klokany i opice, a dí pravdu, neb člověk jest jen vrchol stromu, jehož kořeny všem tvorům jsou společny. Ony povstávají znovu a přírodník je roztřiďuje.

A který myslitel nechápal by zajímavost této stránky veliké knihy přírody, otevřené před zrakem naším, uchvacující a překvapující, povznešené nad všechny výmysly a báje? Kdož by této knize nedával přednost před všemi jinými? Kdož by nesnažil se vniknouti do tajemství původu člověka, vzniku země i všehomíra?

V dějinách země obsaženy jsou dějiny všehomíra i dějiny lidstva, jeť země hvězdou ve všemmíru a člověk výsledkem sil pozemských; nevznikl divem, ale jest dítětem přírody.

Biblická dějeprava jest originální, ale naivní; každý dnes ví, že Bůh nestvořil zvířata, jaká dnes jsou, že útvary uzavírají tvorstvo vymřelé, že člověk anatomickou stavbou těla jest ssavcem; že máme ústroje zakrnělé neupotřebeuim, které nejsou k ničemu a jsou jen stopy ústrojů, jaké mívali předkové. Každý ví dnes, že nežli se narodil, byl v lůně matky měkkýšem, rybou, plazem, čtyřnožcem, že příroda ve vývoji jeho opakuje v krátkosti své dílo dlouhých dob minulých. Počínalť život na zemi naší bytostmi nejjednoduššími, rostlinami bez listů, květů a plodů, živoky bez hlavy, smyslů, svalů, žaludku i ústrojů pohybu; že pozvolna, gradací jak v ovzduší i ve vodách lepšily se podmínky výživy, vznikalo tvorstvo živější, citelnější, rozlišenější, květy vonné — ozdoba našich krajů, a ptáci prozpěvující v lese, a konečně bytosti lidské povznešené nad vše tvorstvo.

Ano kořeny naší bytosti jsou v daleké minulosti, dosud máme mineral v kostech, ano poněkud jsme dosud rostlinami; zdaž necítíme to na jaře ve dnech slneč-

ných, kdy šťávy proudí s větší živostí v tepnách malých kvítků i velikých stromů. —

Od narození země, t. j. od doby, kdy z mlhoviny sluneční soustavy oddělila se jako planeta, houstla v kouli a chladnouc stala se obytelnou, minulo tolik milionů a milionů let, že historie lidstva mizí v tomto cyklu nesměrném. Připouštíme-li jakožto minimum sto tisíc let pro věk nynější, který charakterisován jest tvorstvem čtvrtohorním, tu věk třetihorní páčí se na 300 tisíc let, a postupujeme-li na zad až k počátkům života, možno páčiti stáří života na zemi na 10 milionů let kalendáře pozemského.

Avšak genesi této předcházela doba nepoměrně delší. Doba planetární před objevením se prvního života předčila trváním dobu organismů. Pokusy dovolují závěrek, že zeměkoule, aby ze skupenství tekutého přešla do pevného a ochladila se z 2000° na 200°, potřebovala nejméně 350 milionů let.

Jaké to věky v dějinách jediného světa! Pokus pochopiti je, toť vznešená pýcha ducha lidského: ponořiti se do nejhlubších mysterií přírody, toť touha vniknouti do rady bohů antických, kteří dělili se o řízení světa.

Kohož by nezajímaly tyto výsledky moderní vědy, která hrabajíc se ve hrobech země dovedla oživiti stíny zmizelé! Nestvůry předpotopní na rozkaz ducha lidského vyrušeny jsouce z černých hrobů svých zvedají se jedna po druhé: z lomů, z dolů, z tunelů, ze zářezů skalních objevují se na světle denním. A člověk, koruna tvorstva, proměnil se sám velice. Mezi 14 sty miliony lidí obývajících okršlek země, kolik jich přemýšlí o sobě?

Netřeba jíti do končin divokých, do střední Afriky, k Samojedům neb obyvatelům Ohnivé země, i mezi národy civilisovanými jsou miliony lidí, kteří nikdy se neotázali, jaké jest vlastní jich určení, jaké jsou dějiny lidstva neb planety, kteří nestarají se o svět myšlénkový, ale žijí jako zvěř. Lidé myslící jsou v menšině: nicméně počet jich roste, smysl pro vědu jest probuzen. Vidíme na vlastním druhu, druhdy divokém, barbarském, neohrabaném proměnu pozvolnou. Nicméně mění se člověk rychleji nežli kterýkoli jiný druh. Kdož přijde na zemi za sto tisíc let, nepozná více lidstvo nynější.

Porovnejme dnes boulevard Pařížský, skvělé představení velké opery, harmonický koncert, sezení učené společnosti, armádu v ležení se shromážděním prvotních předků našich doby kamenné: není-liž tu pokrok fysický i mravní? Toť nejsou více titíž muži a ženy.

Elegance ducha i těla se zvýšila. Svaly méně, nervy více jsou vyvinuty. Žena moderní jest dovednější a jemnější, pleť jest bělejší, vlas delší, hedvábnější, pohled jasnější, ruka menší, hovor příjemnější. Ještě jsou války barbarské, ale celek unášen jest neuvědomělou touhou po něčem lepším, po ideálu. Po čem toužíme? Nikdo neví určitě, ale nadšení byť i neuvědomělé unáší lidstvo ku vzdělanosti vždy vyšší — nikdy upokojené.

Přijde doba, kdy nebude armády, ni války, kdy Evropa a celý svět oddychne sobě, nemajíc tíži rozpočtu válečného.

Nepozná lidstvo, kdo vrátí se za sto tisíc let. Žádného z jazyků našich nebude více, žádného z národů, žádného z hlavních měst našich. Skvělá civilisace ozáří střední Afriku, Amerika předčí Evropu, Ameriku Čína. Vzduch brázditi budou aeronefy, rozsévajíce svobodu po Spojených Státech Evropy a Asie. Nové síly fysické budou nalezeny a možno, že nějakým telegrafem fotofonickým rozpráveti se bude s obyvateli planet sousedních.

Hořké madrigaly.

Léon Valade.*)

I.

Má nepřítelko zlatovlasá,
ty s květy společný taj máš,
do dřímající duše něhy
jed nebezpečný naléváš.

A s ptáky, dívko milovaná,
máš společný ten vábný vděk,
jak oni křídla otevíráš
a svíráš duši mimoděk.

A s hvězdami, mé sladké dítě,
bys vznítilo jen touhu mou,
máš pohledy tak sladké, kruté,
jenž mrazí zároveň kdy žhnou.

II.

Z tvých bílých zoubků zvoní smích
v naivně dětském výbuchu,
že píseň zvonů ve vzduchu
je plna tónů smutnějších.

Tvých slzí rozptýlený třpyt
hrá na tvém zlatém obočí;
tak sotva z jara vyskočí
si chvějná zora na blankyt.

Jsem zcela otrok vděků tvých,
tvůj vzdech mne váže i tvůj vtip
a nevím věru, co lže líp,
zda slzy tvoje či tvůj smích.

III.

Do moře tvých zraků zavátí
moji snové mezi brvy zlaté
spustili své plachty rozepjaté
jako dobrodružní piráti.

V azur šedý těchto očí kles'
mezi hvězdy jejich zástup smělý
a jich bezdnem dál a dále spěli,
jak by táhli v azur, do nebes!

Pod zřítelnic tvojich lahodou,
kde čtu lživý román lásky nové,
leží pochováni moji snové
jako utopenci pod vodou.

Přel. *Jar. Vrchlický.*

*) *Léon Valade* objevil se poprvé v kruhu Parnassistů. S přítelem svým Albertem Mératem vydal první svou knihu „Duben, Květen, Červen“. Tato obsahuje pouze sonety. Vstoupil do služby pařížské rady městské, kde zůstal podřízeným úředníkem. Zemřel koncem lonského roku po dlouhé chorobě. Valade byl umělec pravý, pln jemných point, delikátní, formy neobyčejně vybroušené. Sebrané básně jeho staré i nové vydává Lemerre; posud vyšel první svazek z něhož tato ukázka.

Tragedie Stillwaterská.

Napsal *T. B. Aldrich.*

(Pokračování.)

XII.

U hlavního vchodu do ohrady byl by Richard skoro porazil člověka, jenž vycházel a utíral si čelo kalikovým šátkem. Byl to Angličan, kameník Denyven. Richard ho hned nepoznal.

„To jste vy, Denyvene!... co se stalo?“

„Měl jsem, pane, malou rvačku.“

„Rvačku v ohradě a v pracovních hodinách?“

Muž přisvědčil.

„S kým?“

„S Torrinim, pane, — je dnes jako ďábel sám.“

„Torrini, — a stále Torrini! To je zvláštní, že ten člověk je všude a ve všem, co zlého se strhne. Jak se to stalo? Řekněte mi pravdu, Denyvene; nechci žádných vytáček. Ty věci musí přestat v Slokumově ohradě.“

„Věc byla takto, pane: Torrini nebyl dnes ráno v dílně. Nepracoval.“

„To vím.“

„Ale asi v jednu hodinu přišel do ohrady. Byl v hospodě, pane, a pozpěvoval si. Napřed šel k osekávačům, mluvil s nimi italsky a rozesmál je, ačkoliv byl sám v nejhorším rozmaru na světě. Za chvíli přišel tam, kde jsem byl já se svými soudruhy, a začal si nás dobírat, čeho jsme si ale nevšimli vidouce, že má v hlavě. Přes to vše držel se dobře na nohou. Ale když zvedl někde perlíci a začal mi bušit do kamene, vzkřikl jsem: Nech být! a on mne uhodil. Já dělal, jakoby se nic bylo nestalo.“

„Byl zajisté ještě opilejší, než obyčejně.“

„Patrně byl, pane. Já si pak zašel pro své věci a když mi přišel v cestu, začal jsem ho trochu škrtit, ale moji soudruzi nás roztrhli. To je vše, pane. Ostatní povědí vám to zrovna tak.“

„Jste zraněn, Denyvene?“

„Jenom tak trochu zde nad okem, pane, a na nose,“ a Denyven začal si opět lehce čelo utírat. „Chtěl bych dostat toho Itala do rukou tam na louce tak jenom na deset minut, až bude střízliv.“

„Myslím, že by vám udělal těch deset minut trochu delších, než se domníváte.“

„Nu, chtěl bych jen, aby to zkusil.“

„Jak se to jen mohlo státi, Denyvene, že jste vy a jiní řádní dělníci dopustili, aby takový svárlivý a nezodpovědný člověk mohl se státi vůdcem Jednoty? On je tam sekretářem, nebo něčím takovým, není-li pravda?“

„To je tak, pane, on píše neobyčejně čistě a potom jest to rozený řečník. On je zrovna jako někdo z parlamentu. Musí mít nějaké zkušenosti tam z druhé strany moře.“

„Zajisté, — a proto se asi dostal sem do Ameriky.“

„Co do svolání a řízení nějaké veřejné schůze, pane —“

„Vím již, vím. Torrini má hodně mnoho takových schopností, snad až příliš mnoho, tak že ani sobě, ani jiným neposlouží. Mezi dělnictvem v Stillwateru nebylo nikdy stesků, dokud on a ještě dva nebo tři jiní nepřišli sem s tou cizí nespokojeností. Ti lidé dostávají zde třikráte tak velký plat než ve své vlasti a ponejprv v životě jedná se s nimi jako s lidskými bytostmi. Ale co oni? Promarní čtvrtinu své mzdy v hospodě — žádný zámožný člověk by nemohl utopit čtvrtinu svých příjmů v pití — a mluví plané řeči v Jednotě. Neříkám, že všichni, ale mnozí z nich. Nedávno, jak jsem se dozvěděl, porovnával Torrini pana Slokuma s Neronem — pana Slokuma, toho nejpoctivějšího a nejvlídnějšího člověka, jaký kdy byl. To jsou lidé oškliví!“

„Tak to zrovna nebylo, pane. On řekl, a já ho slyšel: — ‚od Nerona až k Slokumovi‘.“

„Je to asi totéž a zrovna tak k smíchu, kdyby při tom v člověku nevzkypěla žluč. Slyšel jsem, že to bylo velmi hlučné shromáždění tady před nedávnem. Jaký pak to byl ten nesmysl s tou ‚privilegovanou třídou‘?“

„Nužže, pane, to je pravda, že v té zemi zde je privilegovaná třída.“

„Tak jest, ale jest to velká třída, Denyvene. Každý, do jednoho, máme privilej zlepšiti si své postavení, máme-li k tomu mozku dost a přičinlivosti. Energie a důvtip vystupují v první řadu a mají tam právo být. Dovedný dělník dostane dvakráte tak velkou mzdu než hudlař a zaslouží si ji. Arciť že budou vždy lidé bohatí a chudí, nemocní a zdraví, ale já nevidím, jak se to dá změnit. Ale dvéře nejsou zavřeny žádné schopnosti. Mluviti u nás o třídách privilegovaných jest nesmysl. Nikdo nesmí a nemůže si zde hráti na tyrana — ani dělník ne. Zde na příklad staví se Jednota proti podnikateli, jenž před dvěma roky dal pracovat po celých dvanáct měsíců se ztrátou a nepropustil ani jednoho dělníka, kdežto se všechny jiné závody v Stillwateru zavíraly. Po celá léta bránila Jednota podnikateli přijímati více než dva učedníky ročně. Následek jest, že zaměstnáno jest jen osmdesát lidí tam, kde by jich mohlo pracovati stoosmdesát. Tak to déle nemůže a nesmí být.“

„To udržuje pevnou mzdu v Stillwateru, pane.“

„To zadržuje mzdu stu dělníků. To nepřipouští do města kapitál.“

„Torrini povídá, pane —“

„Dejte pokoj s Torrinim a se vším, co povídá. Je to nebezpečný člověk — pro své přátely. Je to hezké od vás, Denyvene, že se ho ujímáte, — s tím svým rozbitým čelem.“

„Ó já ho nemám rád, jedná-li se o to; ale nedá se upřít, že má všech pět pohromadě. Jednota nemohla by se bez něho obejít.“

„Ale Slokumova ohrada může,“ řekl Richard podrážděn vlivem, „jaký měl Torrini i na takové lidi, jako Denyven.“

„To arciť jest pouze věcí vaší a jeho, pane, nicméně —“

„Co?“

„Nuže, pane, nemohu to zrovna říci, jak bych chtěl, ale kdybych byl na vašem místě, já bych s tím ještě trochu počkal.“

„Nikoliv, já myslím, že čas Torriniho vypršel.“

„Nechtěl jsem být tak smělým, abych vám radil, pane, já to pouze podotknul.“

S tím Denyven odešel, aby obvázal své pohmožděniny bylinami a mastmi, které, jak ho dlouhá zkušenost poučovala, byly v takových věcech prospěšny.

Avšak odešel jen několik kroků, když mu napadlo, že se bezpochyby strhne v ohradě nějaká bouře; tak se zase obrátil a šel za Richardem Shackfordem.

Torrini byl Neapolitán, který přišel do Ameriky před sedmi neb osmi lety. Byl to muž vzdělanější než průměrná většina lidí jeho třídy. Řemeslem byl kamenník, ale býval také rybářem, horským vůdcem v Abruzzách, vojákem v papežské stráži a Bůh ví ještě co jiného a naučil se dvěma nebo třem cizím jazykům, mezi jinými také anglickému jímž mluvil bezvadně. Jeho nadání k řečem bylo částí jeho neštěstí.

Mezi cizinci v Stillwateru, kde chlubili se i bezvýrazným Číňanem, jehož hlava pod vlivem civilisace mizela celá ve vysokém cylindru, byl Torrini jedinou malebnou postavou. S tou tmavě snědou pletí a velkýma nevšímavýma očima, v nichž lehce spala jižní divokost, zdál se býti Richardovi některou z těch postav, s kterými se byl setkal na svých dalekých námořních cestách. Jemu byl Torrini zosobněnou Italií, pokud ji shlednouti mohl v středomořských přístavech. Ostatním lidem v Stillwateru připomínal leda snad nějakého kolovrátkáře, ale Richard nikdy nespatřil toho štíhlého, hezkého muže, aniž by si vzpomněl na italské námořníky. Následkem toho a také z jiných příčin byl mu velmi nakloněn. Torrini pracoval od začátku v oddělení práce ozdobné a byl obratný a rychlý dělník, když chtěl. Zprvu choval se dost řádně, ale v poslední době býval, jak pan Slokum pravil, sotva chvíli střízliv. Richard zamezil jeho propuštění několikráte částečně proto, že byl zručný dělník, částečně z útrpnosti s jeho ženou a dětmi, které neuměly anglického slova. Avšak Torriniho vliv na lidi v ohradě, zvláště na mladší, kteří potřebovali docela jiných vůdcův, — a jeho nezřízené řeči v Jednotě, kde byl svou smělostí nabyl vynikající převahy, měly ty nejhorší účinky.

Jindy byl by snad Richard přehledl poslední jeho přestupek, jako přehledl jiné; ale když odešel od Denyvena, byl ještě rozhořčen urážkou, která se mu stala u strýce. Vešel do ohrady neobyčejným u něho rychlým a dlouhým krokem a rty a nozdry chvěly se mu rozčilením.

Torrini seděl na žulovém balvanu před hořejšími otevřenými dílnami toče malým dlátkem v ruce a hovoře k lidem, z nichž někteří nechali práce a skupili se kolem něho. Spatřivše Richarda, dělali, jakoby se zaměstnávali svými nástroji, ale postřehli hned, že se stane něco vážného, a tak nechali přetvářky být. Zůstali státi nepohnutě s perlíky v rukou a s očima obrácenýma na Richarda. Torrini sledoval směr zraků jejich a přestal mluvit.

„Mluv o ďáblu a on přijde!“ zamručel do sebe a potom patrně pokračuje, kde byl přestal, začal hlučně deklamovati dále.

Mladý Shackford přistoupil klidně k němu.

„Torrini,“ řekl, „nemůže se vám dovolit zde mluvit, to víte.“

„Mohu mluvit, kde chci,“ odpověděl Torrini vážně. Byl opilý, ale opilost neměl v jazyku. V jeho hlavě bylo, jak Denyven řekl, jasno.

„Až budete střízliv, můžete přijít do účtárny, kde dostanete svou mzdu a svou knížku. Jste propuštěn z ohrady.“

Richard stál na dva kroky od toho člověka, jenž pohledl vzhůru s nejistým úsměvem, jakoby byl docela nepochopil smysl těchto slov. Potom, vzpřímiv se náhle, zvolal:

„Slokum se neosmělí to udělat!“

„Ale já.“

„Vy!“

„Učiním-li já něco, stojí pan Slokum za mnou.“

„Ale kdo stojí za Slokumem? — snad Jednota?“

„Zajisté bylo by to povinností Jednoty. A teď chci, abyste opustil ohradu hned.“

„On stojí za Slokumem,“ řekl Torrini usednuv opět na balvan, — „a Slokum stojí za ním.“ — Mezi lidmi ozval se smích.

Richard postoupil o krok ku předu.

„Vari!“ zvolal někdo z jedné z dílen.

„Kdo to mluvil?“ tázal se Richard obrátiv se. Nikdo neodpověděl, ale Richard byl poznal hlas Durginův.

„Torrini, neodejdete-li z ohrady do dvou minut, tam podle těch hodin, vyvedu vás za límec, — rozumíte?“

Torrini rozhledl se na okamžik kolem sebe zmateně a řekl několik italských slov; potom, aniž by se toho byl kdo nadál, vyskočil a udeřil Richarda. Rovná červená čára táhnoucí se kolmo přes celou délku tváře ukazovala, kudy bylo dlátko jelo. Lidé ze všech dílen byli v ten okamžik na nohou a zahodivše nástroje sbíhali se klopýtajíce přes kameny a volali: „Roztrhněte je! To je hanebné! Pozor, pane Shackforde!“

„Jsi šílený, Torrini!“ vzkřikl Michal Hennesey chtěje se k němu vrhnouti. Durgin jej zadržel za rameno.

„Nech je být,“ řekl Durgin.

Plochá ocel zableskla se opět v slunci, ale neublížila, a než mohla býti rána opakována, chopil se Richard železnými prsty nákrčníku Torriniho a sevřel jej tak pevně, že jeho protivník lapal po vzduchu. Drže ho tak vlekl Richard Torriniho přes dvůr a pustil jej teprv na chodníku u vrat, kde zůstal ležet jako bez dechu a bez hnutí.

„To stálo za podívanou,“ řekl Michal Hennesey s humoristickou vážností.

Richard zůstal státi opíraje se o sloupek u vrat a popadaje dechu. Jeho obličej byl bez barvy a nachový pruh odrážel se ostře od té bledosti: ale hněv byl v něm již vyhasnul. Byla to zuřivost zvláštního u něho druhu, — jako blesk s modrého nebe. Jak tu stál, začal se mu zvolna kolem rtů jeviti úsměv. Hlouček lidí byl vyšel za ním a obstupoval jej teď v polokruhu ze zadu. Když je Richard postřehl, zablesklo mu to v očích poznovu.

„Kdo vám poručil jíti od práce?“

„To byl zákeřnický kousek od Torriniho, pane,“ řekl Stevens postoupiv ku předu, „a já přišel se podívat, aby se to neopakovalo.“

„Podejte mi ruku, soudruhu,“ zvolal Denyven. „Teď jsme poznamenáni dva.“

„Děkuji," řekl Richard hned zase utišen, „ale nepotřebuji ničeho. Každý může jít po své práci. Denyven ať zůstane, chce-li."

Mužové chvilku váhali a potom vrátili se mlčky do svých dílen.

Torrini pohnul náhle jednou nohou, potom druhou a zvedl se zvolna dívaje se při tom tupě na své prázdné ruce.

„Zde je vaše dláto, hledáte-li je," řekl Richard přistrčiv je k němu špičkou boty.

Torrini udělal krok, jakoby je zvednout chtěl, potom se zdálo, že rozmýšlí se jinak i váhav několik okamžiků obrátil se rychle na podpatku a odcházel, ani nezavrávorav, ulicí dolů.

Denyven hleděl za ním skoro se závistí: — být opilým a ani neklopýtnout! — Potom obrátil se k Richardovi: „Ublížil vám mnoho, pane?"

„Pouhé škrábnutí nad okem," usmál se Richard.

„Jak jsem již řekl, pane, poznamenal nás dva."

XIII.

Prošed ještě všechny dílny, aby se přesvědčil, že je všude opět pořádek, obrátil se Richard do své pracovny. Marketa stála tu na verandě polo zakryta nachovými úponkovými rostlinami, které ji oplétaly.

„Co tu děláte?" tázal se Richard se zářícím úsměvem.

„Ó Richarde, viděla jsem vše!"

„Neviděla jste nic, co by stálo za tu vaši bledost."

„Ale on vás bodl, — nožem, není-li pravda?" tázala se ona, tulíc se úzkostlivě k jeho paži.

„Neměl nože, má drahá; bylo to jen malé dlátko a tím nemohl ublížiti nikomu. Podívejte se sama, je to jen malé škrábnutí."

Marketa se přesvědčila, že to není nic víc, ale nevedla Richarda přece do dílny a utřela mu starostlivě ránu šátkem namočeným v arnice a vodě. Již ta její starostlivá péče byla by Richarda potěšila za mnohou hlubší ránu.

„Neměla jste se dívat do dvora," řekl. „Kdybych byl věděl, že se na nás díváte, bylo by mne to ochromilo. Když myslím na vás, nemohu mysliti na nic jiného a já musil v ten okamžik mít všech svých pět smyslů pohromadě."

„Přišla jsem na verandu náhodou a strachem jsem nemohla odejít. Proč jste přišli do hádky?"

Pověděv Marketě, jak se vše dělo, nezmínil se Richard ani slovem o své rozčilující návštěvě u strýce. Nemohl o tom ještě ani myslit, ani mluvit s klidem. Chmuru, která mu ob chvíli přelétla obličej, přičítala Marketa té příhodě v ohradě.

„Ale tím jest již všechno odbyto, není-li pravda?" tázala se s úzkostlivým zrakem. „Vy se s ním již nebudete hádat?"

„V tom ohledu buďte bez starosti. Kdyby nebýval Torrini opilý, nebyl by se nikdy odvážil pozvednouti ruku proti mně. Až přijde opět k sobě, bude se stydět sám za sebe. Jeho jazyk jest u něho nejzlovolnější. Kdyby nepil a neřečnil, byl by to dosti dobrý člověk."

„Ne, Richarde, on je hrozný člověk. Nezapomenu nikdy na jeho tvář, — byl to výraz dravce a vy, Richarde," dodala Marketa tiše, — „mne to tak bolelo, že vypadal jste také tak."

„Uznávám to, byl jsem na okamžik dravcem. Vůbec se to nemělo stát. Ale, když mne chcete kárat, Marketo, to bych skutečně raději chtěl ještě trochu — arniky."

„Nechci vás kárat, — ale když jste tam stál tak bledý a hrozný, — tak nepodoben sobě, — cítila jsem, že vás neznám, Richarde. Je pravda, musil jste se bránit, když na vás ten muž vypadl, ale myslila jsem na okamžik, že ho zabijete."

„Ne já," — řekl Richard nejistě, obávaje se výčitek Marketiných. „Lituji, že jsem se dal strhnout svým hněvem. Nestálo to věru za to."

„Můj otec by byl dal opilého člověka z ohrady vyvést."

„Váš otec je letitý muž. Co by u něho považoval každý za slušné, považovalo by se u mne za zbabělost. Bylo mou povinností dáti tomu člověku výpověď a nesnésti od něho odporu. Měl jsem být chladnější, je pravda; ale byl bych ztratil všechen vliv u těch lidí, kdybych byl ukázal sebe menší strach před Torrinim, kdybych byl na příklad někoho zavolal, aby učinil za mne, čeho bych se byl neodvážil sám. Uvažte, že jsem v ohradě a že se musím do jisté míry podvoliti úsudku těchto lidí."

„Ale úsudek těchto nevědomých, surových lidí," odpověděla Marketa, „neměl by vázati vás. Hádají se a rvou mezi sebou a mají své zvláštní pojmy o statečnosti; ale jest vyšší druh odvahy, — sebeopanování, kterému, jak myslím, nerozumějí; a tak není třeba dbáti jejich mínění vůbec. Ostatně vy rozumíte tomu lépe, než já."

„Nikoliv, vy tomu rozumíte lépe, Marketo. Váš cit jest jemnější, než můj rozum. Ale vy mne skutečně káráte, Marketo."

„Ne, Richarde, já vás miluji," řekla dívka jemně. „Jakže mohu jinak, než býti nespokojena s čímkoliv, co není na vás to nejlepší?"

„A to, co učinil jsem, nebylo dobré?"

„Nebylo, Richarde."

„Nemohu tedy doufat, že vás kdy budu hoden."

Ale Marketa tomu odporovala. Přiměvši jej k tomu, aby se díval na věc jejíma očima, překonávala jej teď svou oddaností a důvěrou. — —

Příhoda v Slokumově ohradě byla toho večera horlivě přetřásána v Stillwaterském hostinci, kde konečně každá událost v městě dostávala večer poslední politury. Všeobecné mínění bylo proti očekávání na prospěch mladého Shackforda. Byltě ukázal odhodlanost a obratnost. Udělal krátký process s nejhroznějším mužem v celé ohradě, a dal ostatním na srozuměnou, že není radno s ním zahrávat. To se Stillwateru líbilo, to překvapilo mnohé, kdož až dosud byli vídali na řediteli Slokumových dílen jen měkkost a přívětivost.

„To bych byl v něm nikdy nehledal," prohlásil Dexter.

„A to jsi přece mohl," odvětil Michal Hennesey. „Jen se podívej tomu hochu do očí, a na ty jeho svaly. Stojí tak pevně na nohou, jako socha."

„Mluvils něco o svalech Richarda Shackforda," prohodil Durgin, „a jaktěživ jsi se více nemýlil. Není zrovna třeba tuhých svalů ani konečně mnoho odvahy, aby někdo přemohl člověka opilého. To byl nerovný boj."

„V tom máš pravdu, Durgine," řekl Stevens odkládaje noviny. „Byl to boj nerovný. Oba sice jsou stejně

velci a těžci. Ale Torrini měl zbraň a tu střeštěncovu sílu, kterou mívají někdy lidé, když se napijou. Kdyby ho byl Shackford tak hezky nechytil za nákrčník, nebyl by vyváznul s pouhým škrábnutím."

„Shackford neměl proč naň sáhat."

„V tom se mýlíš, Durgine," odvětil Stevens. „Torrini neměl v ohradě co dělat; dělal tam jen pohoršení. Shackford mu přímo a slušně řekl, aby šel, a když nešel, vyhodil jej, pěkně a rychle, jak to stojí tištěno v Slokumových prospektech."

„Však ho ještě všichni poznáte, až se stane majitelem ohrady," řekl Durgin cinkaje na sklenici.

„On, majitelem závodu?"

„Dříve nebo později," řekl Durgin nevrle. „Napřed vstoupí do závodu a potom do rodiny. Otáčí se již za tím Slokumovým děvčetem čtyři nebo pět let. Má odlitek její ruky v dílně. Jen nechte Shackforda být, on si své hnízdečko hezky měkce kol dokola vystele."

„A proč by tak neudělal?" tázal se Stevens. „On zasluhuje hodnou dívku, a nad ni není lepší. Zaklepá-li nemoc, nebo jiná pohroma na dvéře chudých lidí, není ona nikdy daleko s vlídným slovem, nebo s těmi věcmi, kterými bohatí mohou posloužiti chudině."

„Ó ano, jest to dost hodné děvče."

„Nemohls říci méně. Před smrtí tvé matky — paní Durginová byla minulého podzimku zemřela, — vídal jsem tak často toho anděla jíti k vám s košíčkem věcí pod křídlem. Ale ona je příliš dobrá ku chvále na takovém místě, jako je zde," dodal Stevens. A po nějaké chvíli mlčení dodal: „Co tě dráždí proti Shackfordovi? Vždyť ti byl vždycky přítelem."

„Jedním z přátel, kteří chodí přes naše hlavy," odpověděl Durgin. „Byl jsem v ohradě o dvě léta dříve než on, a podívej se, kde on jest, a kde já."

„Bůh tě potěš," řekl Stevens opřev se nazpět do své židle a dívaje se zamyšleně na Durgina. „Jest mramor a mramor; některý Carrarský a jiný zase ne. Na jemném zrnu dostaneš lesk, o jaký se na druhém marně pokoušíš."

„Arciže, on jest mramor sochařský, a já jsem plný trhlin a pecek."

„Jsi jako většina z nás — ne z toho druhu, z něhož se dá vyrobit něco příliš ozdobného."

„Děkuji za upřímnost," řekl Durgin odvraceje se. „Jsem z tak dobrého lomu jako Shackford. Kde je dnes Torrini?"

„Nikdo jej od té srážky neviděl," řekl Dexter, „kromě Peterse. Torrini poslal pro něho po večeři."

Dexter ještě nedomluvil, když otevřely se dvéře a vstoupil Peters. Šel přímo k hloučku Slokumových lidí a začal mezi ně mlčky rozdávat malé modré lístky, které oni také mlčky zastrčili do kapes. Pohlednuv nedbale na lístek svůj řekl Durgin:

„Tedy je to rozhodnuto?"

Peters přisvědčil.

„Jak je Torrinimu?"

„Dobře."

„Co říká?"

„Nic zvláštního," odpověděl Peters, „a nic o tom výstupu se Shackfordem."

„Má chladnou krev," zvolal Durgin.

Ačkoliv byly proužky modrého papíru rozdány a přijaty beze slova, bylo přece v minutě po celém hostinci známo, že na příští večer svolána schůze Jednoty kamenických dělníků.

(Pokračování.)

Paběrky o staročeském kroji.

Příspěvek ke kulturním dějinám českým XVI. a začátkem XVII. století.[1]) Podává *Čeněk Zibrt.*

Slýcháme nyní a čítáme oprávněné stesky horlivých vlastimilův že hyne, ztrácí se národní kroj český a místo něho že fintíme se nehezkým krojem cizáckým, švarného a poctivého roucha svého národního o překot se zbavujíce. Abychom pravdu pravdouci si pověděli — nebyli Čecháčkové ani před 200 lety ani za mák hodnější, ne-li horší. Bez obalu hlásá jim to z kazatelny Phil. Zámrský[2]): „Pod nebem národu není, aby se v oděvu častěji měnil a potvořil jako my Čechové" — (doufám, že mi laskavá čtenářka promine, dopovím-li slova jeho) — „zvláště ženské pohlaví. Uhři, Poláci, Turci a jiní národové svého vlastního, starodávno zvyklého kroje užívají, milí pak Čechové po vlasku, francouzsku, španielsku merhují a ladrují se, zvláště pak ženy, v zaviti, v obojcích, v premování sukní více k ochechulím mořským, než k ženám křesťanským podobny se činí... A protož není divu, že se nám jiní národové posmívají, neb na nás vopičí bláznovství spatřují." — — Za takovou nešetrnost a negalantnost byla by snad ctná panna tehdejší, nebo rozdurděná žena toho zatroleného kazatele někam do Kaplice na vysokou školu poslala, aby se moresům naučil, ochechulí a vopic nesplílal, ale tím by si málo pomohly. Podobných horlivců bylo tenkráte více a vedli si ještě hůře vůči zlořádům v šatě. Tak začíná zprvu jemně a jen si povzdychuje potměšilý Šimon Lom-

[1]) Článečkem tímto není ovšem nikterak a nemůže býti látka vyčerpána. Nestačí uvésti několik příkladů, propletených a vyšňořených ledabylými přídavky. Třeba tu důkladného prozkoumání všech možných nejen rukopisných, než zvláště také tištěných zpráv, dlužno dbáti památek, z dob starých nám zachovaných, starých maleb, kreseb, soch a p. Aby se zjistiti mohlo, co původem *domácí* a co z ciziny se k nám vetřelo, jest nám studovati kroje sousedů, zejména na západě a severu... Z takové snahy a takového záměru dovolujeme si podati ukázkou snůšku dokladů, vybírajíce si vždy z jednotlivých nastřádaných skupin pouze některé, abychom aspoň několika rázovitými črtami nastínili jaký taký obrázek o šatu staročeském. Psali o témž Vocel, ČČMus. 1844, 261. J. Jireček, ČČMus. 1864, 18 a jiní.

[2]) Postilla, vyd. 1590, str. 872.

nický, k pánu Bohu se obrací: „Nechť prý Bůh a lidé mají v nenávisti ty, ježto majíce jazyk český, oděv cizozemský nosí!“ [3]) — — Ale brzy spustí trochu ostřeji „o rouchu, v nově rozličně vymyšleném, kteréhož předkové od starodávna neužívali. Tomu místo dáti mohou a jim se toho věřiti může, kteří před třidcíti, před čtyřidcíti aneb šedesáti lety živi byli, že jsou naši Čechové staří v takovém oděvu zřezaném, divně premovaném a vycpávaném nechodili, ba ani ho nevídali, jako se to nyní vidí. Ale ach běda těm, kteří takové potvorné kroje vymejšlejí, neb ještě jináče vymysliti a začíti se strojí.“ [4]) Vida, vida — již bodá jízlivěji. Ale to všecko není nic proti tomu, co dovoluje si vyčítati ještě jinde. Jakoby pohádku chtěl vyprávěti — ale čistá to pohádka![5]) Poslyšte: „V horách zámořských, kde se vopice zdržují, posadí se někdo pod nějakým stromem, kde vidí, že po skalách skákají; a bude se do botů obouvati a rukavice na ruce strkati, aby se na to dívaly. To učiniv, z toho místa odejde a zanechá tu pěkných podobných botiček a rukaviček, které by se na vopici trefily a hoditi mohly. Vopice pak přijdouce, co která viděla, to dělá. Jsouc tak obuta, utéci nemohouc, polapena a oklamána bývá. Tak pyšní jsouce co vopice, co na jiných národech uhlídají, jaké šatstvo, jaké roucho, zvláště naši *Čechové*, tak hned všecko to míti chtějí, až se nám cizí národové pohané i Turci pro takovou naši zbytečnost a pejchu posmívají. Tak vyčítá Turčín, že šaty nosí křesťané zřezané, bodené, premované, aby byly lejtky a všecky oudy jako šňórou utažené; i ty střevíce, aby byly hladce udělané. „Na mě se pak podívej, jaké mám roucho prosté, střeví prostranné, rukávy široké, nezfaldované a ničímž zbytečně nejsou premované!“ —

Ještě něco o opičení se Čechů připletlo se nám do výpisků a sdělme to hned: Poutník palestinský píše totiž ve svém cestopise, že „nikdy neviděl tak lehkých lidí, podobných k opicem, by tak lehce měnili roucho své chodicí, jako Čechové, kteříž mají tak mnoho naučení, kázání a všech pravd poznání: a hle tak jsou marni a lehcí v tom! Neb jediné Němec aneb jiný cizozemec v svém oděvu přijde, hned oni jako opice chtí míti oděv takový.“ [6]) Jak přijde do Čech cizozemec a má nové roucho, posud neznámé na sobě, hned chce každý míti takové. Ba Čech neumí ani již po česku choditi, než jen po německu, [7]) a zvláště mladší vyletálkové vykračují si a projíždějí se po vlasku, španělsku, francouzsku, čertovsku. [8]) Že ani čert nechce nositi šat německý, v jakém tak mnozí Čechové chodí, dovozuje Štelcar Želetavský [9]) zajímavou historkou. Čteme ji také ve Veleslavínově „Politii“. [10]) Mnozí prý se tak ohavně neslýchanými, nevídanými, neforemnými, divnými kroji spotvořují, že by podobnější býti mohli ďáblům, než lidem. Rozkáží sobě šaty po francouzsku, po španielsku, po německu tak potvorně spremovati a zřezati, žeť sám čert prvé nikdy tak nechodil... Dal prý sobě jeden pán namalovati poslední soud a poručil malíři, aby mu ďábly co nejohyzdněji a nejškareději vymaloval. A když je malíř v landsknechtských německých (Štelcar: „v vlaských, v francouzských...“) pludrhoznách maloval, přišel k němu ďábel a dal mu čistý políček, aby nebohých čertů tak ohavně a hanebně nemaloval, poněvadž oni tak ohyzdných šatův neužívají.“ Jindy naproti tomu tázal se kněz ďábla, který posedl jakousi ženu: „Kam půjdeš, když odsud vyjdeš?“ Řekl: „Do širokých a měchatých pludrhůznů německých.“ (Žal. O anj. II. 100.) Uvedené příklady jsou najisto charakteristické, dokazujíce, jak se šířila u nás záliba v cizím kroji přese všechen odpor některých horlitelů. Pěkně nám o tom rýmuje také Lomnický: [11])

„Přijda do Čech cizozemec,
Vlach, Španiel, nebo Němec,
uzří-li na něm kroj nový,
hned chce míti též takový.
A již to vešlo v přísloví,
snadně se tuto vysloví:
když se Čechové zvlašiří,
peníze se jim zplašiły!“

Podobně [12]) radí týž rýmovník mladému hospodáři, aby chodil jako jeho otec „sprostně“:

„V šatstvu mírnosti užívej,
rouchem se slušným odívej,
abys byl podobný k *Čechu*,
neměl od lidí posměchu!“

Ještě lépe, srdečnou svou jadrností líčí nám Dačický [13]) ve vtipné satyře cizí mody ve způsobu dialogu mezi starým a mladým Čechem. Tito sejdou se a po vzájemném pozdravu diví se starý:

„Já pilně hledím na tebe,
sotva jsme poznali sebe.“

Načež mladý:

„Proč tak chodíš po selsku sprost,
jmaje statku a peněz dost?
Jáť bych se pak za to styděl,
kdyby to kdo na mně viděl.“

Starý se vysmívá:

„Cha, cha, cha, cha, milý synu,
tu-li's na mně našel vinu?! —
Držím se předkův mých kroje
a nedbám na cizí stroje.
Styď se rači za zlé mravy,
nevrtice sem tam hlavy.
Vidím, že máš pěkné šaty; —
hádám, že's velmi bohatý.
Musejí tě židé znáti,
co máš od těch šatův dáti.
Slušíť pěkně i to píro,
jakoby nic tvého nebylo.“

Nedbá upřímné rady mladík:

„Strojím se teď do Vlach jeti,
bych tam moh' něco viděti.“

Vážně připomíná stařec:

„Slejchal jsem od děda tvého,
že jest tam vrch všeho zlého.
Rádi vidí mladé hosti,
pokudž mají peněz dosti...“

Ale právě peněz nedostává se cizotou napáchlému mladíkovi. Žádá starce, aby mu něco peněz půjčil, že mu za to něco hezkého přiveze. Staroch upřímně znovu

---

[3]) Pejcha života, vyd. 1605, 238.
[4]) Tamže. 53, 54.
[5]) Tamže, 190, 191.
[6]) Srovn. ČČMus., 1861, 272; 1864, 19.
[7]) Zámrský, Postilla, 563.
[8]) Paměti Dačického, Dr. Rezek, I. 280.
[9]) Kniha duch., vyd. 1587, předml., a 5, a 6.
[10]) Politia, 567.
[11]) Pejcha živ., list 1, 5 předml.
[12]) Instrukcí mlad. hospodáři, str. 184, 254
[13]) Rukopis „Prostopravda“ v knih. musejní, sig. 5 E 3e 54a—56a ČČMus., 1854, 368.

radí, aby zůstal doma, hájil své vlasti, nedal cizozemcům krásti a dodává:

„Posmíváš se mému kroji,
jináč tě Vlaši přistrojí
Budeš ličenej František,
jako karetní svrchníček...
V českém kroji byl bys vážen,
ty pak chodíš jako blázen.
Famfir se za tebou vleče,
uživej českého meče...
Kdyby tvůj otec z mrtvých vstal,
sám by tě vlastní rukou sťal,
abys nedělal posměchu,
sobě ni starému Čechu;
nečinil z sebe kejklíře,
a zůstával v české víře!“

„Jaký nám pak ta lehkost a nestálost naše užitek a co dobrého s sebou přinesla, toho jsme již poněkud a na díle, jakž mi se zdá, pocítili a zakusili. Když se všickni vesměs zvlasíme a netoliko kroje šatův, ale i obyčeje mravův a jazyk cizích národův na sebe přijmeme, kam pak se děje víra, čest a sprostnost a upřímnost *česká*, o níž mnohé paměti slavné nejednou slýcháme a čítáme. Obávati se v pravdě, aby po malých časech pravý a přirozený Čech nebyl tak vzácný a tak divný na mostě Pražském jako jelen se zlatými rohy, vedle starého předkův našich proroctví,“ srdečně hořekuje Veleslavín... [14])

Věru zhoubně působí opičení se po cizích národech. Jeden chce druhého přepanošiti, [15]) v dražší roucho se obláčeti, chtě z toho míti nějakou pochvalu a jiným se zalibiti. „Žádný zajisté“ — vtipkuje Lomnický [16]) — „nepůjde do lesa v drahém rouše, kdež by od žádného viděn a spatřín nebyl, ale mezi lidi když má jíti,“ pro pyšnou a marnou chválu nádherného šatu na sebe nabéře. [17]) Z toho všeho vzniká „a na oko se spatřuje tohoto věku zbytečná pejcha a nákladná nádhernost v šatech a oděvu, že nevím, aby kdy od počátku světa tak vysoko vystoupiti a tak veliká býti mohla, jako nyní jest,“ horlí opět Veleslavín. [18]) Jemu přisvědčuje Klement Plzenský: [19]) „Povstala i předešle v Čechách veliká pejcha a zbytečně proměnná v rouše nádhernost a v životě mezi všemi stavy rozmařilost, kteráž i posavad se spatřuje: ale nynějšího času bláznivé a domnělo nábožné panny, když se na pracht a zbytečnost šatstva i divnopříšerných krojů ohyzdnost hledí, všecky pominulé časy předků svých převyšují a vždycky víc den po dni na vymyšlování daremno zbytečných šperků se vydávají.“ Do třetice všeho dobrého... Tedy uvedeme ještě třetího horlivce, jenž s předešlými souhlasí. Ptá se totiž Tomáš Bavorovský: [20]) „K nynějším časům a obyčejům i nákladům, kteřiž se za zbytečné a potvorné šatstvo činí, může-li se co k tomu přidati, neb který jiný věk přirovnati? A kdo z rozumnějších na potvornost... šatstva bez lítosti nyní může patřiti? Nosí někteří oděv zbytečný, vocasatý: ten vymyslila bláznivá marnost. Jiní nákladný, drahý: ten nalezlo bohatství. Jiní pak kusý, oplzlý — jiní potvorný, zřezaný, navlačovaný: ten nalezlo bláznovství...“

Nejen oblek potvorný nosí, ale celé kupy šatstva, mnoho párů chtí v zásobě míti, třeba je moli žrali... Někteří mají tolik párů šatů, kolik dní do týhodne, nebo více, ač mnozí chudí ani jedněch nemají a velikou bídu v šatstvu snášejí. Mnozí mnohé šaty zbytečné majíce, co jen do faldovaných kaliot a nabíraných rukávů se vejde, tím nahotu chudého odíti mohouce nedbají. [21]) Co s takovými lidmi, kteří několikráte za den v jiné a jiné barvy šaty se převlékají! — — — „Mně pak zdají se podobní býti onomu Proteovi, o němž napsal poeta Virgilius, že jest se v rozmanité způsoby a formy rozličných zvířat proměniti uměl... Nápodobně činí i ti skvostní a pyšní lidé, když jednak černé, jednak bílé, jednak zase zelené, žluté, modré aneb jiné barvy šaty na se berou a ukážíce se v nich zpupně, k divadlu jiným lidem, brzo je s sebe zase složí a do truhly aneb do almary zavrou, krmíce jimi mole, aby hladem nezemřeli.“ [22]) Potud Daniel z Veleslavína.

Lomnický argumentuje proti těm, kteří nosí roucha rozličných barev. Proč nemá se choditi v šatech různé barvy? — Toho prý jest příčina tato, že již „od přírody taková vlna na vovcích neroste a se nenachází. A kdyby byl pán Bůh chtěl, aby takové roucho rozličných barev nosili, byl by rovně na ovcích je zbarvil a stvořil a tak krásné je učinil jako na ptácích peří aneb jako kvítí polní.“ [23])

„Za starodávna, a ještě za paměti lidské ten způsob zachovával se v odění a v šatech, že lidé jední od druhých rozeznáni býti mohli, kdo by duchovní byl aneb světský, učený aneb neučený. Anobrž i mezi učenými spatřoval se rozdíl, kdo z nich jakého titule užíval; však již to všecko proti nařízené reformaci i v akademiích i jinde všudy pomíjí se a zanedbává, tak že skůro žádný po šatech věděti nemůže, kdo jest doktor, kdo řemeslník, kdo senator, kdo zeman.“ [24]) Každý převyšuje svůj stav, rovnaje se sedlák měšťanu, měšťan zemanu, zeman pánu, pán hraběti nebo knížeti a kníže císaři neb králi. [25]) Tak se odívají nádherným, drahým, od zlata a stříbra obtíženým rouchem, ježto na mnohé osoby ani na povolání jejich to nenáleží. Tak již k tomu přišlo proroctví Sibyllinému: Co sedlák uhlédá na pánu, by měl prodati půl lánu, chce takové šaty míti, byť jej měl čert s sebou do pekla vzíti. [26]) Rozumíme tedy Lomnickému, když v rýmování napsal:

„... Nejsem proti tomu,
že náleží též někomu
i v drahých šatech choditi,
ozdobné roucho nositi
podle jeho povolání,
aby byli rozeznáni,
kdo jsou páni, kdo sedláci,
neb jiní lidé nějací,
ševci, krejčí, kožišníci,
aneb jiní řemeslníci,
kteří se pánům rovnají,
a co pracně vydělají,

[14]) Politia, 561, 562.
[15]) Rešel, „Syrach,“ vyd. 1561, Ff.
[16]) Pejcha, 74.
[17]) Rvačovský, „Masop.“, 72.
[18]) Pol., 557.
[19]) Rozkoš a zvůle pan., F 4.
[20]) Postilla, vyd 1557. ČČMus. 1864, 19, 20.
[21]) Pejcha, 56, 57.
[22]) Politia, 558.
[23]) Pejcha, 55, 56.
[24]) Polit., 557.
[25]) Pejcha, 46.
[26]) Rvač., „Masop.“, 71, 72.

všecko naloží na šaty.
Mnohý jako pán bohatý,
chodí nádherně a pyšně
a nadýmá se přílišně;
ano i ten sedlák v kytli,
v tlustých šatech jako pytli
bude o mnoho pyšnější,
nežli pán nejvznešenější."[27])

Na sedláky touží sám sv. Petr . . .[28]) Putoval po zemi a poznal, jak šatem zemanům se vyrovnati chtějí. Sv. Petr potkal jednoho v poli . . Jel na čistém, hrubém koni. Měl za to, že je to zeman. Mělť sukničku premovanou, bradu na markýž střihanou — — zažil s ním pěkné psoty . . . Nádhernost tak se vloudila v stav selský, že r. 1541 sněm usnesl se: „Lidé sedlští obojího pohlaví sobě v nenáležitejch a příliš pyšnejch šatech chodí a je sobě kupují, jakožto šňůry zlaty, košile kmentovy, se zlatem vyšívany, peří pštrosové, sukně lindyšové, to každý pán při svých lidech poddaných aby zastavil a jím toho nedopouštěl, než aby chodili tak, jakž na ně záleží." —

(Pokračování.)

[27]) Pejcha. l. 4, 5.
[28]) Hosius, „Rozml. Petra s Pánem", vyd. 1585, C. 3, 4, 5.

FEUILLETON.

Národní divadlo. (Poslední hra z konkursu Náprstkova. — Feuilletův „Chamillac". — Dvě francouzské jednoaktovky. — Pohostinské vystoupení paní Mráčkové.)

Neznáme práce nevděčnější nežli napsati nyní sebe lepší historickou tragedii. Jest-li to dílo autora renomovaného, sejde se na premiéru obecenstvo dosti četné, které neskrblí ani potleskem, ani věnci. Druhého dne kritika všecku tu slávu svědomité registruje, vychválí autora i herce, odporučuje obecenstvu co nejvřeleji návštěvu kusů vlasteneckých a klassických — a přece to vše pranic nepomáhá. Po třetím, čtvrtém představení ukládá se slavená tragedie do archivu k dlouhému, snad věčnému spánku — a lecjaký ballet nebo prostřední komedie hraje se dále. Na otázku, proč se tak děje, odpovíme zkrátka: poněvadž obecenstvo ty balety a frašky viděti chce a o ty klassické, třeba vlastenecké tragedie nestojí. Sváděti vinu toho na divadelní správu nezdá se nám spravedlivé. Každý ředitel hraje to, nač lidé chodí a musí jako každý obchodník vkus a přání obecenstva respektovati, nechce-lí míti divadlo prázdné. Obecenstva elitního, pro kusy umělecky cenné přiměřeně vzdělaného, bylo vždycky méně a ještě ho v poslední době značně ubylo. Jindy se to svádělo na operety, nyní na balety, ale nám se zdá, že si nikdo poroučeti nedá a jde tam, kam ho srdce táhne. Celá nynější společnost jest jaksi těkavější a povrchnější, nežli bývaly generace minulé, a to se nám zdá býti hlavní příčinou toho pokleslého vkusu. Naši otcové znali ještě každou scénu kusů Shakespearových, celá místa ze Schillera odříkávali zpaměti; nyní se na ty „starší věci" jde každý podívat, jen aby je znal, ale zábavu toho večera v divadle nehledá. Otázky všední, ba nepatrné, jako nářek ženy nad novou kravatou, kterou si muž koupil (viz „Naše ženy"), baví obecenstvo daleko více nežli největší momenty a figury z minulosti cizí i naší, více nežli všecka poesie a moudrost básníků. Nepochybujeme, že se v tom ohledu vkus zase časem změní a že kostum nebude figurám na jevišti závadou, pokud se ovšem v něm pohybovati budou opravdoví lidé, myslící a cítící, a ne pouze šablonovití panáci. — Takové asi myšlénky budily v nás ty různé tragedie, které během posledních dvou let konkurovaly o cenu Náprstkovu. Byly to práce předních našich dramatiků, práce vesměs dobré, znamenitě sehrané a přece bavily obecenstvo pouze co novinky, a kdyby nebylo zmíněného konkursu, nebyly by se na repertoiru objevily. Již pausy, v jakých konkurující práce se hrály, jsou významným svědectvím jejich obliby. Když se Jeřábkovou „Závistí" konkurs uzavřel, bylo rádo divadlo i obecenstvo. —

Brzy na to dáváno poslední drama Feuilletovo, práce velice zajímavá, ovšem že bez krunýřů a bez veršů, a milé naše obecenstvo nebylo zase valně spokojeno. Jsme věru zvědavi, který kus zase jednou tak do opravdy chytí. Leč vraťme se k „Chamillacu" — tak se nazývá totiž zmíněné drama Feuilletovo. Kdo je ten Chamillac? tázalo se obecenstvo, že má pouhé jeho jméno stačiti za titul kusu. Jinak stojí-li na ceduli Fernanda nebo Denisa nebo Francina, hned každý ví, do které kategorie má kus vřaditi. Ale jméno muže nepovídá ničeho. Za to autor přičinil se všemožně, a to hned od první scény, aby svého hrdinu učinil zajímavým. V prvním jednání vůbec Chamillac nevystoupí; ale vypravuje se o něm, kterak jest dobrý a laskavý. Malíři Hugonnetovi razil cestu do světa, jeho žačky Sofie se ujal, když ležela nemocna a zoufalá nad ztrátou milence, dal jí vzdělání a slíbil jí, že ji učiní svojí ženou. V druhém jednání zasedá u poslance La Barthérie výbor dobročinného spolku, ve kterém ješitnost zdánlivě ctihodných hodnostářů jest věcí hlavní, dobré skutky však věcí vedlejší. Chamillac byv pozván do téhož spolku přichází, kárá líčenou dobročinnost a ujímá se ubožáka, jehož chce pokrytecký předseda pro malý poklesek zbaviti podpory. Při této schůzi dovídá se divák zajímavý detail pro bližší poznání našeho hrdiny, že prý totiž veškeré svoje služebnictvo vybírá z bývalých káranců a že, jak viděti již z předchozího, ujímá se všech, ať bídu svoji zavinili, anebo ne, jenom když opravdu pomoci potřebují. A hle, týž dobrý, šlechetný Chamillac dovedl býti přísným, ba neuprosným. Mladý důstojník, synovec téhož poslance, prohrál v klubu větší částku peněz a Chamillac, který jest hlavním jeho věřitelem, doléhá na zaplacení tak tvrdě, že ubohý mladík jest blízek zoufalství. Sestra jeho, mladá a krásná vdova, Jeanne de Tryas, jak se o tom dozví, na místě do bálu spěchá k Chamillacovi za něho prosit — nebylo toho zapotřebí: Chamillac vida, kterak mladík ten vášnivě hraje, chtěl mu dáti pouze pořádnou lekci, ale zničiti jej nechce. Jeanne potěšena chce odcházeti, ale tu vrazí do dveří její ženich, komandant Robert d'Illiers — co následuje, snadno lze si domysliti. Sňatek mladé paní s Robertem

jest zmařen a oba sokové, — neboť Chamillac Jeanne tajně sice, ale horoucně miluje — se biji. Chamillac jest raněn. Zatím šlechetné a v pravdě mužné jednání jeho vzbudí v srdci Jeanny rovněž lásku. Její otec, general, navštívi Chamillaca, opakuje mu, co řekl dceři, že totiž jest mezi nimi „propast nepřekročitelná“, a oznamuje mu, že dceru svoji odveze; aby však neodjížděla s hořkostí k otci, žádá general Chamillaca, aby jí sám pověděl, co je od sebe dělí. A tu se dovídáme na samém konci Chamillacovo tajemství, které jest klíčem k celé jeho záhadné povaze. Chamillac sloužil v mladých letech pod generalem v Africe, který z přátelství k otci přál mu jako vlastnímu synovi. Tehdáž hrál, hrál slepě, prohrál a když mu hrozila hanba, ze zoufalství okradl — samého generala. Hleděl smýti vinu svoji vlastní krví v nesčíslných bojích a později zase, když zbohatl, svojí pověstnou dobrotou zvláště k těm, které zavrhuje svět, neboť počítal se sám mezi ně. Tato hrozná zpověď jest tak skvělou očistou, že po ní dává general bez rozpaků dceru svou Chamillacovi. A což Sofie? Ta poznavši, co dálo se v srdci jejího dobrodince, sama zbavuje ho všeho závazku tím, že podala ruku svoji Hugonnetovi. — Kritika vyčítá Feuilletovi, že prý tato jeho práce nečiní celistvý dojem; dostalo se totiž do veřejnosti, že chtěl kdysi psáti satyru na takové dobročinné spolky, jako líči v druhém jednání Chamillaca — naší komedií chtěl prý zase ukázati, jak záhubná jest vášnivá hra a ta dvojí tendence jest prý patrná a ruší dojem. Mínění tomu rozhodně odpíráme. Máme za to, že základem Chamillace jest poslední scéna, totiž zpověď, z níž vyrostla celá figura Chamillaca, jakož i ostatní děj. Že dovedl tak znamenitě autor skombinovati svého reka právě pomocí hazardní hry s románem v rodině generalově, svědčí jen o nemalé jeho technice dramatické. Zasedání dobročinného spolku jest scénou jenom podřízenou, ač o sobě velmi rozkošnou. Provedení novinky bylo velmi pěkné. Pan Slukov hrál titulní úlohu s velikým zdarem; jeho Chamillac byl poctivý, přímý a přece dovedl mu umělec zachovati ono tajemné ovzduší, které jej provází až do konce. Ostatní důležitější úlohy rozděleny byly tak: Jeanne hrála paní Bittnerová se stejnou vroucností jako prostotou, Sofii slečna Dumková nad očekávání dobře, ač úloha ta pro ni nebyla, Hugonneta pan Seifert, Roberta pan Bittner, generala pan Kolár.

K obveselení ve smutném postě sehrány byly minulý týden dvě jednoaktové komedie francouzské: „Tři svícny“ od Grangéa a Bernarda a „Tatínkovo přesvědčeni“ od Gondineta. V první z obou komedií vejde omylem pozdě večer mladá dívka do pokoje mladého muže a nemůže se vzdáliti pro neustálé návštěvy, až konečně co nevěsta mladého muže, kterého dříve ovšem již znala. Druhá komedie jest satyra na poslance obmezené a ješitné, kteří chvástajíce se svým „skálopevným přesvědčením“ mění je jako kabát, kdykoliv velí jejich ctižádost. Hlavní úlohu poslance v Gondinetově komedii zahrál znamenitě pan Fraukovský, neurvalého voliče, který za to, že pro něho agitoval, v jeho domě se roztahuje, pan Mošna.

Zároveň s těmito konsky sehrána byla roztomilá komedie Vrchlického „V sudě Diogena“. Kynického filosofa převzal po panu Puldovi pan Kolár a pěkně jej založil — škoda jen, že mu špatně sloužila paměť. V úloze Melissy vystoupila poprvé paní Mráčková. Celkový dojem byl příznivý. Poněvadž ale není pochybnosti, že pomýšlí paní Mráčková na obor docela jiný, reservujeme si svůj úsudek, až ji uvidíme v úloze přiměřenější.

B. F.

Knihy redakci „Lumira“ zaslané.

„Fra den nyere czechiske Literatur.“ Ved Johan Grove. (Særtryk af „Fremtidens Nytaargave“.) I. Indledende Bemærkninger. — II. Oversatte czechiske Digte: „Kornblomsten.“ Af Jan Neruda. „Dødningetoget.“ Af Adolf Heyduk. „Giotto og Sjælen.“ Af Jaroslav Vrchlický. „To Skygger.“ Af Jaroslav Vrchlický. „Psyche og Satyr.“ Af Jar. Vrchlický. „I Klosterkjælderen.“ Af Svatopluk Čech. „Maskindrejeren.“ Af J. V. Sládek. „Lægemidlet.“ Af Karel Kučera.

„Sny májové.“ Básně Fr. Vlad. Kreha. V Praze na Smíchově 1887. Náklad vlastní.

„Slovanský Sborník stati z oboru národopisu, kulturní historie a dějin literarního i společenského života.“ Redaktor Edvard Jelínek. Ročníku šestého sešit druhý a třetí. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Oldřich a Božena.“ Libretto k národní opeře ve třech jednáních. Napsal Josef Zaříčanský. Nákladem knihtiskárny S. Pospíšila v Chrudimi.

„Česká bibliotéka rodinná.“ Pořádá Bedř. Frida. Ročníku III. svazek 12. obsahuje: George Sand: Dvě povídky: „Pavlína“ a „Melichar“. Přeložil E. V. Hynek. Nákladem knihkupectví Al. Hynka v Praze.

„Výroční zpráva o činnosti Akademického spolku ve Vídni“ za správní rok 1885–86. Nákladem Akademického spolku ve Vídni.

Listárna redakce.

Dopisy soukromými odpovídati nelze. — „J. V. v S.“: Zašlete laskavě. — „Vr. Lý.“: Pro „Lumira“ příliš obšírné. — Neuveřejníme práce znamenané: „V. D.“ — „Zdeněk.“ — „M. V. v K.“ — „Obraz.“ — „C. V—k.“ — „Repentinus.“ — „A. T.“: (Srdce-housle.) — „M. M.-k. (P. El.)“ — „L. Prosenský.“ — „Minich.“ — „Xav.“ — „Těžký los a ...“ — „F. R. (Překlad.)“ — „Eskulap.“

Číslem tímto končí první čtvrtletí XV. ročníku „Lumira“ i žádáme pp. čtenáře, jichž předplatné došlo, o laskavé obnovení.

Na „LUMÍRA“ předplácí se:

V Praze:		S pošt. zásylkou:	
Na celý rok	zl. 6·60	Na celý rok	zl. 7·—
„ půl roku	„ 3·30	„ půl roku	„ 3·50
„ čtvrt „	„ 1·65	„ čtvrt „	„ 1·75

Administrace „Lumíra“
v Praze, Salmova ulice číslo 9 n

Na pomník Václ. Beneše Třebízského zaslala naši redakci pí. Zdenka Škvorová z Vídně 1 zl. Celkem obdrželi jsme 26 zl.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček.“

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . . 1 zl 75 kr
na půl léta . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce i administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9 nové.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XV. 1. dubna 1887. ČÍSLO 10.

Píseň.

Od *Julia Zeyera.*

Mně zdálo se, po vodě
po jasné že jsem plul,
snět kvetoucí byl veslem
a v plachtu vánek dul.

A jak ten člunek houpal
se chvějně na vlnách,
tak srdce šerou touhou
se tenkrát třáslo v snách.

A v sinou noc já hleděl
a viděl, na břehu
že jabloň stála v květu
jak báje ze sněhu.

Tam čekala, až měsíc
ji zlíbá září svou —
ach, bolest hnala v oči
mi slzu závistnou.

Však blíže když jsem připlul,
děl nešálil mě klam,
ta jabloň byla děvou,
ten měsíc já byl sám.

A když své vlahé zraky
pak v moje vnořila,
hned rosných květů divem
mou duši plnila.

Plavecké povídky.

Z dalmatských vzpomínek *Jos. D. Konráda.*

(Pokračování.)

III. Náměsíčnice.

Vypravuje Uroš Maximović.

Ba právě, divné náhody potkávají člověka v tomto slzavém údolí, divné a předivné, smutné i veselé, oněch více, těchto méně. Po čase, kdy prchlé příhody v paměti nám blednou a se rozplývají, sami skorem už ani nevěříme, čeho jsme druhdy zažili a co všechno zkusili. Snad bych byl ani neuvěřil tomu, co nám včera druh náš Rade Milica vypravoval, kdyby cosi podobného před lety také mně nebylo se přihodilo. Jest tomu sice již dávno, ale přece vždycky mimovolně se zachvěji, kdykoliv na to si vzpomenu. Pokaždé pak si pomyslím, že člověk jest přece jenom bezvládnou hříčkou osudu, který metá chladně kostky o jeho život, o jeho štěstí a neštěstí — a také o jeho svědomí. Nejednou se domníváme, že pášeme hřích a hlouposti, a zatím rozmary naše jsou korunovány chvályhodným účinkem. A jindy zase hodláme provésti nejšlechetnější kousek, však dočkáme se zcela opačného výsledku, za který se stydíme a rdíme rozpakem — — .

Ba právě, divné náhody potkávají se s kroky našimi v životě. Tak i já jednou rozhodoval jsem nevědomky o nevinném životě lidském, a jenom pouhá náhoda — snad to bylo výstražné vnuknutí prozřetelnosti — zabránila, že svědomí moje nebylo obtíženo stálou těžkou myšlénkou zločinu.

Jest tomu asi třináct, čtrnáct let, co na jihu dalmatském zahlaholily prvé výstřely tehdejšího urputného povstání. Nemnoho mužů zůstalo tenkráte seděti pokojně u svých domácích krbův. Téměř každý, kdo měl nohy jen trochu pružné a ruce pevné, odhodil ihned hořící spaňoletu a uchopiv pušku, pospíchal do hor, většinou do nepřístupných skal krivošijských. Jak roztomilá Boka Kotorská tehdy byla ponura a zasmušena! Obživla sice, ale živost ta byla téměř bezhlasná; jenom občas zaznělo se strmých výšin táhlé houknutí, a každý člověk, který tam se objevil, zdál se býti opředen tajnostmi. Jak jsem

pravil, jenom málo mužských hlav zůstalo u svých doutnajících ohňův, ostatní všickni se rozprchli dělat povstání. Někteří ovšem také utíkali před blížící se bouří buď do Černé Hory, buď do blízké Hercegoviny k slovanským přátelům, avšak těch nebylo mnoho; skorem vesměs byli to starci k boji neschopní a děti. Také já, ačkoliv mladík už devatenáctiletý, vypůjčil jsem si zaječí nohy — nu což, přiznávám se k tomu nejunáckému činu. K útěku pobádala mne i ta okolnost, že brzo již měl jsem se podrobiti odvodu, což bylo, jak víte, největším protivenstvím nás všech jižních Slovanův, ačkoliv puškou vládneme nadmíru rádi. Měl jsem svoji příčinu, proč nebylo mi lze přidati se k povstalcům — byla to vděčnost k rakouským vojákům, kteří právě před tím zachránili moji matku před velikou pohromou. Uprchl jsem tedy z Dalmacie, leč do Černé Hory nebo do Hercegoviny jsem nesměl. Věděl jsem dobře, že by mi odtamtud, shlednuvše moje zdravé údy, ihned ukázali zpáteční cestu —.

Zabrousil jsem tedy do Italie. Jednoho tichého večera vypůjčil jsem si bez dovolení jakousi bárku, upevněnou na břehu mořském, zatočil jsem vesele čapkou nad hlavou a plul pak nejpřímějším směrem ku kraji, kde zrají citrony a kde lazaroni se povalují. Do rána byl jsem v Italii. Vyskočil jsem z bárky, ponechal ji kolébavým vlnkám a jejímu osudu, načež jsem se pustil na potulky od města k městu, od vesnice k vesnici. Ale nepokojné bloudění utěšenými končinami italskými brzo se mi znechutilo. Nezkušený poběhlík nikdy dobře se nemá, zvláště když mu schází prohnaná smělost a drzé čelo. Tak se mi stalo, že asi po čtrnáctidenní pouti žádal jsem na několika italských lodech o zaměstnání. Avšak nikde nechtěli přijati jedlíka, o kterém snad právem se domnívali, že ničeho neumí. Arci, až do té doby ve svém domově velikým umělostem jsem se nepřiučil. Člověk, který vždy jenom poháněl před sebou osla s nákladem, lisoval na podzim víno, pašoval albanský tabák a největší svůj um zkoušel na malých lodicích, nehodí se snadno hned za námořníka na veliký koráb. Tak potkal jsem se asi desetkráte s nepořízenou, až někdo, vida, jak jsem nepovolný k jeho odbytí, pravil mi skoro posměšně:

„Neobratných lenochů máme v Italii dosti, netřeba, abychom je k sobě zvali z cizí země. Ale kdo stojí opravdově o práci, příliš si nevybírá. Jdi, hochu, dej se odvést k válečnému námořnictvu, tam tvoje silné klouby nejspíše najdou vhodného zaměstnání. Vojenští pánové nehledí tak na učenou hlavu jako na zdravé plece a na silné ruce, myslím tedy, že tě nezapudí. Jest to sice trochu tvrdý chléb, avšak dobrý pro lačné hrdlo a pro odpočinuté dásně — haha! Hladový pochutná si i na polévce, která pálí — jdi jen tam, mladíku, a zkus svoje štěstí!“

Byla to sice rada zpola žertovná, ale já jsem neměl proč jí neposlechnouti. Býti námořníkem na válečném korábě zdálo se mi štěstím více než obstojným. Ovšem, nevěděl jsem ještě ani dosti málo, že není všechno zlato, co se blýská, a že za úhlednou slupkou obyčejně skrývá se perný oříšek.

Z domova utíkal jsem před odvodem, však v Italii jsem ho hledal. Můj rádce měl pravdu, když pravil, že pánové vojenští nehledí na učenost. Nezeptali se mne ani, co umím, změřili jen moji výšku a obvod mé tělesné schránky, načež mne hned učinili nejmladším plavčíkem v italském námořnictvu válečném. Za několik dní pak už jsem se ocitl na palubě nepříliš úhledného parníku „Centaura“, kdež hned v prvých okamžicích bylo mi citelně poznati slasti i strasti vojenského života. Když jsem byl týden námořníkem, litoval jsem opravdově svého kroku a zaklínal stále svého rádce i sebe za to, že jsem ho uposlechl; nedávné chvíle nečinných toulek, ačkoliv neskýtaly mým zubům mnoho práce, byly přece učiněným rájem naproti očistci, jakým byla paluba „Centaura“ se svým drsným, urputným kapitánem Brunem.

Byl bych už prvý nebo druhý den s parníku uprchl, kdyby jen bylo bývalo lze. Ale vstoupil jsem na loď právě chvíli před jejím odplutím, a tak bylo mi trpělivě snášeti všechny strázně námořnického života, jakým podroben jest každý nezkušený nováček. Věřte mi, tak, jak uměli dobírati si mne moji druhové plavci, a tak, jak nadávati dovedl náš statečný kapitán Bruno, neviděl a neslyšel jsem v Dalmacii ani od nejúhlavnějšího nepřítele, ačkoliv jsme v zaklínání mistry. Náš velitel, kterému neříkali jinak než kapitán „Barbaro“, byl učiněným barbarem; mračil se stále jako medvěd, vztekal se jako ďábel, a kolikráte promluvil, tolik trestů vyletělo z jeho úst. Já, nejnevinnější všech námořníků „Centaura“, měl jsem za deset dní své služby již deset trestův, i uminil jsem si nezvratně, že, jakmile příležitost se naskytne, upláchnu, a kdyby to nebylo možno, že raději se utopím, abych jen zbavil se necitelného velitelství svého patrona.

Původně vypluli jsme tuším z přístavu Salernského, který jsem opouštěl ještě s lehoučkým srdcem a všecek jsa spokojen. Za hodinu později ovšem dostal jsem už prvý trest, a příjemná míra moje najednou se ochladila. I nejvkusnější kabátec námořního důstojníka zprotivil se mi až do duše. Potloukali jsme se několik dní mořem tyrhenským, obepluli pak zvolna Sicilii a zabočili podle východního břehu italského na sever, kdež „Centaur“ měl zakotviti buď v Anconě nebo v Benátkách. Za těch několik dní všecek můj cit ochabl a otupěl, a toliko stálá myšlénka na útěk udržovala naděje moje při životě. Jenom co budeme zase v nějakém přístavě! — myslil jsem si každého okamžiku, a v duchu viděl jsem se jako ptáka bez křídel, jak vesele ulétá. —

Tu přihodilo se něco, na co do smrti nejdelší nezapomenu, byť bych žil třebas i sto let. Brr! Ještě dnes při vzpomínce na to mráz mi přebíhá po zádech —

„Centaur“ pomalu a tiše plul mořem jaderským právě podle zálivu manfredonského. Byla čirá noc podzimní, dosti vlažná a bezvětrná. Taková klidná neblasná noc, která i nejzatvrzelejšího plavce nutí, aby se obměkčil jejím tklivým dechem a rozjímal o svých skutcích i o svém kolotavém životě. Nebylo viděti nic, než daleko na levo — nevím už jména — blýskalo se zelenavé světlo jakéhosi majáku. Zdálo se, že vždy shaslo, ale po každé půlminutě zatřpytilo se na okamžik znovu. Obloha byla jasná, ač bezměsíčná; všechna byla pokropena množstvím hvězd a nad námi bělala se široká mléčná dráha.

Kapitán Bruno byl až do půlnoci na svém velitelském místě, načež odešel se prospat do své kajuty. Velení přejal tichý důstojník, který byl shovívavý zvláště k nám nezkušeným a neobratným nováčkům. Proto všickni námořníci, kteří měli právě službu, a mezi nimiž byla také moje nepatrná osůbka, vesele si oddechli. Moje služba spočívala v tom, že jsem mlčky sbíral zlořečení nebo štulce obstárlého plavce, jemuž jsem byl dán k ruce. Co

jiného měl jsem dělati, skutečně ani dosti málo nebylo mi známo. Tehdy myslil jsem o sobě, že jsem pořád ještě malý kluk, ačkoliv mi bylo již skorem dvacet let; patnáctiletí kadeti naproti mně zdáli se mi býti za to dospělými muži a rozumnými pány —.

Na lodi hořelo několik nevelkých světel; jejich mdlé plameny ozařovaly jenom málo palubu, tak že všechna byla ponořena v mlhavé přítmí. Odchodem kapitánovým vše se utišilo, pronikavé hlasy jakoby rázem umlkly a celodenní lomoz valně se oslabil a utuchal. A přece loď naše plynula tak krásně a jistě jako bystrá čiperná rybka, a šumějící vlnky za námi prozpěvovaly si ukolébavku.

Usedl jsem si na kotouč velikých lan a zamyslil se do svých utíkajících plánů. Vedle mne, opřen o páku obrovského jeřábu, stál můj nevlídný společník a tiše si pohvizdoval nějakou italskou pouliční písničku, kterou ulovil za svého posledního pobytu na pevnině. Moje prchavé myšlénky byly tak okouzlující, že jsem zapomněl na vše vůkol sebe a znenáhla počínal svoji paměť svěřovati svůdné dřímotě.

Pojednou druh můj uchopil mne prudce za ruku a pevně ji stiskl. Vyskočil jsem vyjeven a vzhledl k němu Obličej jeho jevil překvapení a zřetelnou bázeň. Nepouštěje mé ruky, ukázal beze slova významným posuňkem k lodnímu zábradlí.

Zachvěl jsem se až do duše údivem —

Na úzkém zábradlí paluby právě proti nám ve kmitu mihotavé svítilny štíhlá postava ženská vznášela se jako duch. Ach, ano, ženská — na válečném parníku! Byla ještě zcela mladá, nebylo jí zajisté mnoho přes dvacet let, a sličný obličej její byl bledý jako mramor. Dlouhý noční šat, okrášlený krajkami i hedvábnými stužkami a bílý jako sníh splýval jí od hrdla až k bosým nohám. Ruce měla přitisknuty ku skráním, oči pozdviženy ke hvězdnatým nebesům, a přece na své úzké strmé stezce pohybovala se krok za krokem tak jistě a nebojácně, jakoby ji někdo vedl — — —

Kdo to byl? kde ta ženská bytost jako podivné zjevení vzala se pojednou na válečném korábě? — — — Jak a co s ní se dělo? — — —

Kromě nás dvou ještě asi tři plavci zpozorovali noční tu povětrnou výletnici. Na palubě ozval se živější ruch a utajený šumot, značící obdiv. Avšak v témž okamžiku kmitla se před námi hrozná postava kapitána Bruna, jehož obličej byl ulekaný a zároveň i zamračený jako noc. Přiskočil rychle k zábradlí, strhl ženštinu oběma rukama k sobě a sevřev ji do náručí ubíhal s ní po schůdkách do nitra lodi. Když se jí dotekl, vykřikla pronikavě, ale pak padla do jeho rukou jako kus mrtvého bezvládného dřeva — — —.

Překvapením nebyli jsme z počátku ani slova schopni. Pohlíželi jsme upjatýma zrakoma jenom před sebe na prázdné zábradlí, jsouce plni údivu i zvláštního nevysvětlitelného strachu. Také šum na lodi zase rychle se utišil, utlumen jsa podivnou právě zmizelou hádankou.

Konečně můj společník obrátil se obezřele ke mně. Pohled jeho byl té chvíle mírnější než kdy před tím a všechno vzezření mnohem sdílnější. Nakloniv se ke mně celým tělem, přiblížil se ústy až k mému uchu a zašeptal hlasem třaslavým a sotva slyšitelným:

„Náměsíčnice!“

Nejdříve jsem tomu zvláštnímu slovu ani dobře nerozuměl. Teprve po chvilce, vzpamatovav se trochu ze svého očarovaného překvapení, nabyl jsem zase částečné odvahy a mohl na oslovení svého druha odpověděti:

„Náměsíčnice — vždyť měsíc nesvítí!“

Plavec rozhledl se podiveně vůkol i nahoru po obloze a zavrtěl hlavou:

„Arci, ano, měsíc nesvítí — ale kdož jiný by to mohl býti? Hvězdy svítí a ty mají také takovou moc a přitažlivost jako měsíc — viděl jsi, jak do nich se dívala?“

„Viděl, ovšem. A kdo jest ta žena? Nespatřil jsem jí dosud na našem parníku —“

Plavec jenom pokrčil rameny. Nejspíše se zabýval týmiž hádankami a domněnkami jako já. Podivuhodná ta žena patrně také jeho hlavě byla neznámou.

„Smějí ženy zdržovati se na válečných lodech?“ otázal jsem se po krátkém mlčení námořníka a upřel svoje oči nedočkavě na jeho ústech, oplývajících moudrostmi.

„Blázne!“ zněla odpověď. „Zeptej se jen našeho kapitána, a ten ti na tvoji hloupou otázku krátce odpoví, až tě mozek zabrní. Ženy na válečných lodech — to by byl pěkný pořádek! Ženy mohou přijíti jenom tehdy, stojíme-li zakotveni v přístavě, a to pouze na krátkou návštěvu. Ale plouti s námi — Bůh chraň! Milý brachu, ty se tážeš, jakobys válečné lodi jakživ ještě nespatřil —“

„A přece jest zde žena — jak sem se dostala? Snad jest ženou kapitánovou?“

„Kapitán není ženat — a kdyby byl, toť lhostejno. Ani žena admirálova nesměla by na válečné lodi prodlévati při takovýchto plavbách. Ale žena tu jest, toť se rozumí, a já nevěřím, že by to byl přízrak nebo strašidlo. Tak pěkná strašidla neukazují se smrtelníkům, a také, myslím, dotknouti se jich nelze, ani nekřičí. Milý hochu, na našem „Centauru“ proklubává se na světlo nějaké tajemství, v němž, jak tušiti možno, kapitán Bruno jest roztomile zapředen. Nu, co nám po tom! Pro takové věci naše oči se nehodí, lépe když jich nevidíme ani neslyšíme. Bude lépe, když překvapení a zvědavost naše zůstane neukojena, neboť dostane-li se něco o tom do lidských úst a do uší představených, pak věru kapitán nedobře by pochodil — a nejenom kapitán, nýbrž také my s ním. Nestarejme se raději o to a ponechejme vše jeho péči. Neškodilo by sice, kdyby bič, kterým nás šlehá, také jednou se obrátil na jeho záda, ale pak byli bychom biti všickni —. Nu, jakáž rada, buďme tiši i opatrni, a co jsme viděli, pusťme z hlavy.“

Námořník řekl to sice lehce, ale mně bylo těžko na noční událost zapomenouti. Měl jsem ji v mysli po celý následující den, a před očima viděl jsem neustále bílou postavu mladé cizí ženy a hrozivě zachmuřený obličej velitele našeho parníku. Hádal jsem všelijak, snažil se hádanku tu rozřešiti veškerým svým důvtipem, ale nepodařilo se mi.

Kapitán Bruno přišel brzo z rána na svoje velitelské místo, a žádnou změnu nebo vnitřní vzrušení nebylo lze na prvý pohled pozorovati na něm. Křičel opět jako obyčejně, klel, huboval a rozdával na všechny strany hlučné tresty. Nespouštěl jsem ho téměř ani s oka, dávaje bedlivě pozor na každý jeho pohled a každé hnutí. Neušla mi jeho zvláštní chvilková starostlivost. Pokud mi bylo lze v minulých dnech ho pozorovati, nevzdaloval se

nikdy, jakmile se ujal velení, se svého můstku. Však tentokráte každé chvíle na minutu odcházel do nitra lodi po schůdkách v tu stranu, kde byla jeho kajuta, a vracel se pokaždé nikoliv sice zamlklejší ale starostlivější a zamračenější. Nepochyboval jsem, že dochází se podívat na onu zvláštní ženštinu, která jako vybájený vzdušný klam zjevila se v minulé noci mému udivenému zraku. Nejspíše ji ostříhal, aby snad neprchla zase na palubu nebo vůbec neprozradila své přítomnosti. Nikomu pak ani slovíčkem o tom se nezmínil, jakoby v noci neobyčejná ta příhoda vůbec nebyla se udála nebo jakoby ji byl nikdo ani nezpozoroval. Bylo viděti, že není důvěřivým ani sdílným ve svých tajemstvích.

Týž den zdál se mi býti nadmíru dlouhým. Čas vlekl se jako loudavý hlemýžď, já pak jsem toužil po odpočinku. Byl jsem velice rád, když večer se přiblížil, neboť té chvíle skončila se také moje služba, i těšil jsem se již na pokojnou noc.

Jakmile zaměstnání moje bylo skončeno, odešel jsem ihned dolů na svoje těsné lůžko a za malou chvíli tvrdě usnul. Avšak nespal jsem dlouho. Plavci, nejsoucí právě ve službě, vraceli se asi za hodinu nebo za dvě s paluby a usmyslili si stropiti si ze mne nějaký žert, jakých sto zakusiti musí na vojně každý nováček. Co vlastně zamýšleli, ani již nevím. Když mne vypudili s lůžka, oblekl jsem se rychle a utekl se na palubu, abych si tam hledal nového útulku. Chtěl jsem se uvelebiti na blízku komína, který dýchal příjemnou teplotou, ale někdo mne odtamtud zahnal, jelikož jsem se mu pletl do cesty. Nerozmýšleje se tedy dlouho, vlezl jsem si do jedné ochranné lodice, jakýchž asi osm viselo na jeřábech po obou stranách lodi při okraji paluby nad samým mořem, maje v úmyslu přespati tam pokojně a nikým nevytrhován tehdejší noc.

Podivil jsem se nemálo, jak útulné hnízdo jsem nalezl. Lodice nebyla prázdná, ani nebylo v ní obvyklé spousty tvrdých vybrouzdaných lan, nýbrž zdála se býti uchystána za měkké lůžko. Na její jedné polovici byly dva veliké a několik malých tlumokův, druhá polovice pak byla zcela vystlána houněmi a pokrývkami mnohem lepšími, než v jakých si hoví prostí námořníci. Nenapadlo mne ani premýšleti o tom, k čemu neobvyklý ten můj nález byl připraven, nýbrž vyhlédl jsem si zahražený kout v lodici za tlumoky a srovnal tam tiše svoje údy s pevnou nadějí, že při rozbřesku jitra z úkrytu svého zase nepozorovaně se vytratím. Choval jsem se všemožně obezřele, aby nikdo si mne nepovšiml.

Noc byla opět klidná a vzduch nepohnutý. Díval jsem se jím chvíli do temné klenby nebes, plničké stajeného uspávajícího míru a vlahých hvězdnatých paprskův. Pozoroval jsem ta maličká jiskřící se těliska, o kterýchž jsem slýchal, že jsou velikými světy, tak velikými a podivuhodnými, že můj malý rozum k pojmu jejich obsáhlosti ani za mák nedostačil. Pode mnou čeřilo se šumějící moře, rozbíhající se na stranu při nárazu našeho parníku. Vzduch byl suchý a čistý, leč poněkud chladný, jako vůbec vždy v oněch končinách bývá v nocech podzimních. Začínalo mi býti zima. Schoulil jsem se tedy ve svém koutku a počínal dřímati.

Avšak brzy jsem byl ze svého snění vytržen. Vztyčil jsem trochu hlavu a naslouchal.

Na palubě při okraji lodice postřehl jsem tlumený hovor, jemuž jsem nerozuměl, však poznal jsem v něm přece chvějící se hlas kapitánův. Pak zahledl jsem několik rukou, zdvihajících opatrně jakési veliké tmavé břemeno, jež uložily do loďky na uchystané pokrývky. Tušil jsem, že děje se něco tajemného, ale nebyl jsem s to, abych o tom přemýšlel. Přítomnost kapitánova činila v mé hlavě každou kloudnou myšlénku nemožnou. Bál jsem se jenom o sebe, aby mne nezahledl, sice zajisté nebyl by skoupým při vyměřování trestu a mně bylo by rozloučiti se pro tu noc se spánkem.

Přikrčil jsem se tedy ještě úžeji čekaje, že se ihned odstraním, jakmile kapitán a jeho společník opět se vzdálí. Ale velice jsem se zmýlil. Hranatý námořník, s nímž velitel náš byl hovořil, vstoupil ihned do lodice, usedl na nízkou lávku a zatkl po stranách dvě vesla. A než jsem se vzpamatoval ze svého překvapení, jeřáb nade mnou zadrnčel a lodice zvolna spouštěla se na moře — — —.

Loď naše v té chvíli vlekla se zcela pomalu, jakoby se zastavovala. Kapitán patrně dal rozkaz k zmírněné plavbě, aby lodice bezpečně mohla splynouti na vodu. V půlminutě houpali jsme se již na vlnkách, aniž jsem věděl, kam poplujeme nebo jaké záměry probíhají hlavou kapitánova důvěrníka, jenž odpínal zatím řetězy, kterými lodice byla připevněna k jeřábu. Potom opřel vesla do vody a odbočil několika dlouhými rázy od parníku. Ten pak zase rychlejším chodem pustil se do běhu.

Lodička naše dala se na levo přímým směrem proti břehům italským. Námořník vesloval neunavně stále stejně vytrvale a rychle. Jenom občas setřel si jednou rukou pot s čela, avšak ani na minutu v plavbě neochabl. Bylo viděti, že spěchá. Ale proč a kam? — — — Co bylo příčinou toho tajemného běhu, který ve všem vsudy podobal se útěku? — —

Tak pluli jsme hodně dlouho, snad několik hodin. Potom zahledl jsem na levo v šeru nočním kus zatemnělé pevniny, o níž jsem se domníval, že jest cílem nevysvětlitelného pospěchu naší lodice. Později jsem se dověděl, že to byly tři italské ostrůvky Tremiti. Leč ještě jsem se nedotoužil zastávky, které jsem si přál z plna srdce, neboť ponurá naše plavba stávala se mi nesnesitelnou. Spěchali jsme dále. Měl jsem chuť skočiti do moře a plovati k ostrůvkům, avšak obava přece mne zdržela. Průvodce můj, u něhož tušil jsem zbraň, jistě nebyl by mne zhola pustil a dal mi uniknouti. A pak pevnina naproti mému plaveckému umění byla příliš vzdálena, a kdybych jí byl i dostihl — co bych si tam počal? —

Čekal jsem úzkostlivě se vší možnou trpělivostí, netroufaje si ani volně vydechnouti nebo pohoviti svým údům, které mi v těsném úkrytu skorem až zdřevěněly. Přemýšlel jsem, volal na pomoc rozvahu a klidný rozum, avšak moje roztržitá, až do úzkosti rozechvělá hlava ani jediné rady mi neposkytla.

Zatím pluli jsme zase asi dvě nebo tři hodiny, ne-li více; nevím, neboť v podobných okolnostech, v jakých já tenkráte jsem se nalézal, těžko jest měřiti čas. Konečně před námi objevily se zase tmavé nerovné vyvýšeniny, které jsem uvítal s nesmírnou radostí. Byl to břeh italský. Hleděl nám vstříc už mnohem jasnějším vzezřením než dříve ostrůvky Tremiti, a za námi nad mořem čára obzorová byla znatelna úzkou světlou páskou, která hlásala brzký příchod ranních červánkův. Můžete si představiti, kolik pohnutlivých dojmů vystřídalo se za onu noc v mé duši, a kolik bolesti zakusilo moje stísněné tělo.

Když jsme byli asi pět set kroků před pevninou, námořník pojednou ustal ve veslování. Pak se protáhl, až klouby v něm zachrupaly, načež vstal se své lávky a naklonil se nad podivný náklad, který ležel nepohnutě před ním na tlusté vrstvě pokrývek. Minutu trval tak sehýlen ani se nehýbaje. Potom vyňal zápalky a jednu opatrně rozžehl. Vztyčil jsem se poněkud, neboť zvědavost moje byla větší nežli všechna ostražitost. Viděl jsem, jak levou rukou svítí si na břemeno, které prve s kapitánem do lodice položil a jak pravicí odhrnuje s něho veliký tmavý šátek, kterým bylo zakryto. Dech zatajil se mi ve sůžených prsech.

Plavec odkryl mladý obličej ženský, jenž byl bílý jako stěna. Bez velikého důvtipu poznal jsem ihned onu zvláštní ženu, kterou jsem minulé noci spatřil vznášeti se jako náměsíčnici na neschůdné ohradě paluby našeho parníku. Prohlížel okamžik její krásné tahy, které se zdály býti vytvořeny z průsvitného vosku.

Něco jako strach, vztek a zuřivost, plná úžasu, zmocnila se veškerého mého nitra. Neměl jsem času k rozvaze a dlouhému přemítání. Dnes sám se divím, kde jsem tehdy nabral tolik odvahy a síly, které jsem rázem v sobě pocítil.

Vztyčil jsem se ze svého úkrytu, překročil rychle tlumoky a uchopil námořníka prudce za rameno, chtěje ho strhnouti zpět.

Plavec v témže okamžiku vyskočil jako hadem uštknut. V nejasném šeru jitřním pozoroval jsem dobře v jeho tvářích nevýslovné zděšení. Věřím rád, takového překvapení ani člověk nejzmužilejší by v sobě neutlumil, byť by svědomí jeho bylo sebe zatvrzelejší nebo sebe čistší. Poznal jsem v něm plavce, který byl zároveň kapitánovým sluhou. Sotva na mne pohledl, hned se vzpamatoval ze svého uleknutí, a ústa jeho zlostí zasupěla.

Chtěl jsem promluviti, ale námořník už uchopil jedno veslo a chtěl mne velikým rozmachem sraziti s loďky. Zaslechl jsem, jak dlouhý ten kyj zašvihl vzduchem.

Však než veslo na mne dopadlo, byl jsem již skokem na protivníkových prsech. Uchopil jsem ho jako kleštěmi za krk a pustil se s ním do urputné rvačky. Byla tak prudká, že lodice div s námi se nepřevrhla do moře; ale půtka netrvala dlouho.

Zápasili jsme spolu několik vteřin, ani slova nepromluvivše. Nevím, co vše jsem tropil. Najednou valně se mi ulehčilo, voda vedle lodice hlučně zašplíchla a vysoko vystříkla — — —. Byl jsem vítězem, plavec byl v moři — — —.

Uchopiv bez prodlení veslo, odrazil jsem lodici od svrženého námořníka, který již se pokoušel zachytiti se jejího okraje; potom hbitými rázy vesloval jsem zpět do moře. —

„Padouchu — zloději, lupiči — vrahu!" křičel na mne plavec, obraceje za mnou hlavu, vynořenou z rozvlněné vody, a ani v tom děsném okamžiku nezapomněl vztyčiti z moře svoji pravici a zahroziti mi zaťatou pěstí —

„Tys vrah a lupič!" opakoval jsem jeho klnutí. „Ty i tvůj bídný kapitán! Slyšel jsem vás, jak jste se umlouvali! Počkej, však za nedlouho oba již nebudete chodit na svobodných nohách!"

„Babo — zrádce!" nadával plavec. „Neuprchneš mi se svým lupem! Brzo tě nehvátím a pak nepěkně posvítím tvé hanebné lebce!"

Po těch slovech, nevšímaje si již mých neméně výmluvných odvet, obrátil se a ploval velmi rychle, aby co možno nejdříve dostihl blízkého břehu.

Uhodl jsem ihned, co zamýšlí. Domníval se, že také brzo přistanu k pevnině, a pak ovšem bylo by mu zcela snadno mne přemoci, jakmile bych se přiblížil. Chtěl na břehu pěšky stopovati moji lodici.

Umínil jsem si, že se mu nepoddám, stůj co stůj. Zamířil jsem tedy do otevřeného moře právě v opačnou stranu a vesloval spěšně, ovšem bez cíle. Teprve asi po hodině moje rozbouřená mysl zase trochu se ochladila. Při tom cítil jsem neobyčejnou zemdlenost a zmalátnělost v údech. Otázal jsem se sám sebe, kam tak kvapně pospíchám a co nyní si počnu? Až do té chvíle noc ukrývala moje podivné počínání, však nyní každou minutou přibývalo denního světla.

Zastavil jsem se. Proč vlastně utíkám? Co učiním s neobyčejným nákladem, který spočíval na mé lodici? Teprve nyní padlo mi na mysl, abych lup svůj blíže si prohledl. Lup? — Ovšem že, nemohl jsem to ženské tělo, nemluvné a nehybné, pokládati za nic jiného než za kořisť, ulovenou v zápase.

Poklekl jsem tiše nad měkké lůžko a zadíval se s tlukoucím srdcem do bílé ženské tváře. Ani jediný tah, ani brva nepohnula se. Schýlil jsem k ní sluch, ale ani nejnepatrnější šelest dechu nevycházel z jejích úst — —

Položil jsem po malém zdráhání chvějící se ruku na její obličej. Byl tuhý i mrtvý, a hebká jeho pleť byla pokryta studenou jitřní rosou — — —

Všecek jsem se otřásl a odtrhl ruku svoji rychle zpět. Dech zatajil se mi v hrdle. Na čelo vystoupily mi veliké krůpěje chladného potu, jaký vytryskuje toliko při mocných bojích duševních nebo za smrtelných úzkostí.

Přede mnou ležela mrtvola — krásná, mladá a přece jenom hrozná a studená jako led. Kdy ta sličná žena zemřela, na parníku-li či snad již na bárce? Anebo — kdo ji usmrtil? — — —

Bylo to děsné pomyšlení, které náhle otřáslo mým mozkem. A byla to těžká, černá domněnka, která rozechvěla rázem veškeru moji duši. Před můj duševní zrak v té chvíli vystoupila zakaboněná postava kapitána Bruna. Na jeho staženém nevlídném čele viděl jsem zřejmě napsané slovo „vrah". Ani dosti málo jsem nepochyboval, že on snad za pomoci plavce, kterého jsem před hodinou shodil do moře, připravil mladou tu bytost ženskou o život — — —.

A nyní velikou tíhu toho domnělého zločinu, nesmírnou zodpovědnost před světem, kdyby mne tak někdo plujícího s mrtvolou postihl, přijal jsem lehkomyslně na svoje vlastní bedra! Zdali by bylo uvěřeno mým výmluvám, zdali by mi bylo dáno za pravdu, kdybych obvinil kapitána Bruna a jeho sluhu? Ti dva zlí lidé zajisté ve svých nepoctivých myslech spřádali už podezření na moji nevinnou osobu. Bezpochyby dobře se umluvili, kde zase mají se sejíti a pověděti si o ukončení svého strašlivého díla. V té chvíli ulekl jsem se sám před sebou; pocítil jsem zpola zoufalství, zpola strach. Nejraději byl bych skočil do moře a ploval rychle od malé lodice, jež byla obtížena nákladem pro mne bez odporu nadmíru nebezpečným. Avšak byl jsem příliš daleko v moři a břehu byl bych, jsa sláb, sotva šťastně dosáhl. Jak jenom

vyváznouti z té léčky mstivého, nepříznivého osudu? — Sliboval jsem si v duchu, že bych ani o svém dobrodružství nikomu se nezmínil a tolikéž ani na kapitána neuvrhl jediným slovíčkem podezření, jen kdyby nějaká dobrá náhoda z mého politování hodného postavení mne vysvobodila —.

Tu zvláštní nápad zableskl se mi v rozčilené hlavě. Zachvěl jsem se sice při tom, avšak něco jako radostná naděje ubírala mi tíhy z prsou.

„Pochovej ji v moři!“ šeptal mi vnitřní hlas. „Jest to jedno. Má býti pohřbena dnes nebo zejtra. Čím dříve, tím lépe pro tebe; ona, tato nehybná, necitelná bytost, tato lepá mrtvola pro to ani nezavzdychne ani si nezastesknе. Utop s ní těžké břímě, které právě lpí na tvé hlavě, a odvrz tak od sebe veliké podezření, jaké by v tobě hned shledaly cizí oči. Pak budeš míti pokoj a svědomí tvému ani o vlas zodpovědnosti nepřibude.“

A po takových úvahách, nerozmýšleje se dlouho, počal jsem prováděti svůj úmysl. Rostoucí den nutil mne, abych jednal bez odkladu rychle a odhodlaně. Takové zaměstnání, jaké nyní leželo před mýma rukama, nehodilo se pro sluneční světlo. Sebral jsem všechnu svoji smělost a zmužilost.

Abych učinil zadost všem možným pochybnostem, pozoroval jsem ještě několik minut zpytavě obličej ženštiny, pátral, nezaslechnu-li přece stopy dýchání, zahýbal několikráte její rukou z počátku jemně, pak prudce, ale při těchto všech mých pokusech nedala na jevo ani sebe menší známky života. Byla mrtva, opravdu mrtva, nemohlo býti ani pochybnosti o tom.

Mrtvá byla oblečena ve svém bílém nočním rouše, jak jsem ji byl poprvé uviděl. Zabalil jsem ji těsně do velikého šátku, kterým byla přikryta, a zavázal jeho konce na uzel, aby ve vodě s ní se nesesmykl. Pak jsem hledal mezi zavazadly nějakého těžkého předmětu, který by ji mohl bezpečně provázeti na poslední pouti do vodní hlubiny. Nalezl jsem nevelikou bedničku, jež byla těžka, jakoby byla naplněna kovem nebo kamením. Chystal jsem se přivázati ji mrtvole k nohám, a pamatuji se ještě dnes zcela jasně, jak srdce mi tlouklo a ruce se mi třásly.

Ale v tom okamžiku, pozvedna hlavu, zahledl jsem blížící se bárku s té strany, odkud jsem připlul. Byla sice ještě dosti daleko, ale přece již tak blízko, aby s ní bylo lze spatřiti, že spouštím něco do moře. Zarazil jsem se novým leknutím. Což jestli bednička není dosti těžka a jestli mrtvola se nepotopí?

Viděl jsem, že na bárce není toliko jediný člověk: byli dva nebo tři. Snad mezi nimi nalézal se také sluha kapitanův, a nyní patrně mne pronásleduje — —.

Nechal jsem svých plánův, uchopil se vesel a dal se do nové plavby. Abych nevzbudil jejich podezření, že prchám před nimi, obrátil jsem svoji lodku skorem proti nim a pustil se šikmým směrem ku břehům italským. Za chvíli jsme se minuli, jsouce sotva na dostřel od sebe vzdáleni. Bárka na několik minut se zastavila, a plavci hleděli za mnou; potom ubírali se klidně dále — — —.

Ulehčilo se mi nemálo. Ale nepomýšlel jsem více na to, abych dřívější svůj úmysl ukončil. Plul jsem statně, ač velmi seslaben, ku předu, a brzo opět vystoupila mi před očima nedaleká pevnina. Na levo bělaly se zdi nějakého městečka. Byla to Ortona. Zamířil jsem k ní nejpříměјším směrem. Když jsem přirazil ku břehu, zavolal jsem nejbližšího člověka a přinutil jazyk svůj k chladné lži.

„Poslechni, příteli, asi hodinu odtud nalezl jsem tuto lodici opuštěnu při břehu. Leží v ní jakási ženská mrtvola. Znáš jistě zdejší úřady, oznam jim můj nález.“

Za několik okamžiků seběhl se k lodici hlouček lidí, jejichž ústa byla plna nejpodivnějších domněnek. Však neposlouchal jsem jejich hovoru. Proklouzl jsem nepozorovaně městem a druhou stranou vyběhl z něho postranní cestou. Prchal jsem, co mi nohy stačily. V nejbližší vesnici, které jsem dostihl, vyměnil jsem si za dobré slovo svůj podezřelý námořnický oděv s jedním venkovanem za několik ošumělých cárův. Pak jsem běžel až dopoledne dále, načež se ukryl v jedné odlehlé vinici, která ovšem neměla již hroznův, ale měla ještě dosti hustého listí, jež úplně dostačilo k mému úkrytu.

V noci jsem vylezl ze svého útulku a pospíchal k mořskému břehu. U jedné nepatrné osady opanoval jsem, jako před nedávnem v Dalmacii, jakousi opuštěnou bárku rybářskou a vzpruživ všechny svoje síly, vzdaloval jsem se bez meškání z Italie. Dobrá pohoda mi přála. Příznivý větřík dal mi s prospěchem napjati záplatovanou plachtu, a odcizená bárka ujížděla se mnou jako šipka v před. Nejbližšího jitra pak už vyskočil jsem na domácí břeh dalmatský, pranic se nelekaje, že vůkol pušky hřměly a bouřilo povstání —.

Vidíte, jak zvláštního dobrodružství jsem zakusil. Zachovával jsem je jako tajemství na dně své duše. Teprve po několika letech dověděl jsem se k němu podivuhodného konce.

Popíjel jsem v jedné Terstské krčmě. Proti mně přisedl po chvíli osmahlý námořník jakéhosi řeckého korábu, který tou dobou byl zakotven v tamějším přístavě. Podívali jsme se na sebe a uhodli hned, že jsme staří známí. Ovšem, hory se nescházejí, avšak za to lidé.

Plavec vstal, zasmál se drsně a plácl mi těžkou pravicí na rameno.

„Chlape!“ zvolal, hledě mi do očí. „Nemysli si, že tě neznám! Pamatuješ-li se, jakou hloupost jsi nám vyvedl na italském parníku ‚Centauru‘? Máš štěstí, že teprve dnes tě potkávám. Jinak po čertech byli bychom se dostali do tuhého křížku. Nu — nezapírej! Nevím, jsi-li dosud takovým darebákem, jakým jsi se ukázal tehdy. Co mi po tom! Připijme si na šťastné shledání!“

Připili jsme si, a pak námořník mi vypravoval: Mladá žena, která tenkráte nám se zjevila na „Centauru“, byla kapitánovou milenkou. Unesl a skryl ji v Salerně na své lodi, maje v úmyslu dovézti ji do Benátek k svým přátelům a tam s ní se oddati. Avšak na cestě roznemohla se mu horečkou. Proto odhodlal se dopraviti ji na pevninu, kdež by se jí mohlo dostati lepšího léčení a ošetření. Provedení toho úkolu svěřil svému sluhovi. Buď žena po všechen čas plavby na bárce byla v bezvědomí, anebo kapitán ji nějakým prostředkem uspal, aby sluha s ní mohl klidně ku břehu doplouti — kdož to ví. Jisto bylo, že nebyla mrtva, a že nyní jest už dávno zdravou

ženou kapitánovou. Nalezl ji pak opět brzo. Sluhu svého vyhnal, ale jinak ho netrestal; věděl proč — — —.

Námořník ani netušil, jaké pohnutí způsobil svým vypravováním v mé duši. Vinil jsem tehdy kapitána z vraždy — a sám málem byl bych se stal vrahem! —

Ach, ovšem, divné náhody věšejí se na naše paty. Jsme hříčkou svého osudu a mimovolně poslušni jeho rozkazův. Modlím se každodenně, aby si nezahrál nikdy více se mnou tak, jako před lety — ne vždy člověk mívá dobré vnuknutí a příznivé náhody — — —

Sloky melancholické.

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

Jen trochu hudby zavřít v svoji duši,
jen trochu světla v zřítelnici svoji,
vždyť jako list, jenž v herbáři se suší,
před námi minulost stojí.

Květ po květu když zvolna barvu ztrácí,
list po listu se drobí, opadává...
di ret: Kde jsou, co zpívali v nich ptáci,
když vesny zářila sláva?

A v posled zbude květů suchá kostra
bez vůně, lesku v troud a prach se chýlí,
jen minulosti, plísně vůně ostrá
lesk, vůně? — Dávno již byly!

Tu slza, která skane na troud šedý,
víc nepomůže skvrnou jsouc a blátem;
na žlutém listu zbudou květu sledy
a přece svítíval zlatem!

Tak nad námi se ples a jaro mihly,
zem vřela písní, nebe soucit lilo...
Nad hrobem pak jen ruce dvě se zdvihly
a láska, štěstí — vše bylo!

Panstvo se nudí.

Zámecká novelka od *Karla Škáby.*

(Pokračování.)

Odpoledne po obědě vyžádala si hraběnka vychovatele k malé úradě o nastávající slavnosti...

Usadiv se na pokynutí hraběnčino proti ní stručně rozhovořil se o pořadu slavnosti — jak s hrabětem jej načrtali — připojiv uctivou prosbu, aby milostivá paní hraběnka ráčila po případě naznačiti některé změny, kdyby zamýšlený program s jejími intencemi nekonvenoval.

Tedy především uvítání příchozího panstva.

Pan vychovatel při tomto punktu předčítal hraběnce z listiny řadu šlechtických jmen, jež v bližším poměru k hraběcí rodině stála, za tichého souhlasu jejího. Potom po malém občerstvení malá projížďka súčastněných do háje kolem zámečku se prostírajícího, kdež improvisována bude na místě vytčeném hostinka pod širým nebem. Služebnictvo vyjma nejnutnější vyloučeno.

I proti tomu ničeho nenamítala.

Odpůldne ve velké dvoraně zámečku soirée: hudba, deklamace Racineovy Phaedry, píseň Hanse Struveina zapěna komtessou Vilmou...

Zde již neprojevovala paní hraběnka naprostou spokojenost jako prve. Pohřešuje prý v programu číslo, které slibovalo býti jeho perlou, na kteréž skutečně velmi se těšila. Do opravdy je tedy pan vychovatel tak neuprosným a stále halí umíněnost svoji v roušku nepravé skromnosti a ostýchavosti? Dilettantem nazývá se pan vychovatel a jest skutečným virtuosem ve hře na housle. Omluvě jeho dala by místa — ač se všech stran slyšeti jí bylo chvály o jeho mistrovství — kdyby sama nebyla se přesvědčila dnešního jitra, jak uchvacující tony dovede vyluzovati ze svých strun. Proto prosí jej, aby nezatvrzoval se ve své umíněnosti, a svým vystoupením připravil vděčným posluchačům rozkošnou pochoutku. Že jej za to snažně prosí.

A slova ta provázela neodolatelně svůdným pohledem svých černých, zářných zraků, že by zločinem bylo neodpustitelným odepříti čeho okouzlivé žadatelce.

K prosbě takové v ústech kavalíra jen jediná odpověď je možná:

„Život žádej, bohorovná, k nohám tvým jej složiti, bude mi nejsladším údělem!“

Pan vychovatel, jak se zdálo, k takému stupni dvornosti nevyspěl. Po kratinkém váhání sice uctivě odvětil, že tak lichotivá poklona skromným jeho vlohám udělená nedovoluje mu více, aby dalším zdráháním nevydal se v podezření oprávněné, že lichvařiti chce se svojí ochotou. Zahraje tedy něco od Tomáška nebo Haydena. Vyprošuje si však milosrdný úsudek, poněvadž velkým očekáváním a předpokládáním jeho umělosti zajisté i nároky na hru jeho se zvýšily.

A to vše pronášel hlasem dvorně chladným, konvenienčním; ani jediný záchvěv v něm, ani záblesk v pronikavém, šedém oku, s tváří, kteráž neprozrazovala, že by přílišně dojala jej hraběnčina prosba...

Neranitelný!

Za to úzce sevřené rtíky hraběnčiny svědčily jasně o opaku. Hnětlo ji, že lichotivá slova, pohled výmluvný tak špatnou zbraní se osvědčily proti krunýři jeho chladnosti, nevšímavosti . . .

VI.

„Na mou věru, to jiste pan Karel něco tak krásného ještě neviděl a neslyšel,“ kvapně hovořila slečinka Jeanetta, všecka jsouc udychaná, za ruku takořka vlekouc pana Karla zástupem kočí a jiných panských sluhů, kteří s kočáry nevalně veliký prostor před zámečkem přeplňovali . . .

Prostý pohled na různé livreje služebnictva a kočáry na vysokých perách, i v klidu pohupující se, na dvířkách nejrozmanitějšími erby ozdobené, stačil k úplnému přesvědčení, že vkusné pozvánky paní hraběnky nezůstaly u vyvoleném kruhu šlechtické společnosti nepovšimnuty. Hledě tudíž k vytříbenému vkusu paní hraběnky a jejímu taktu ve volbě pozvaných hostí, bylo nadšené volání Jeanettčino zcela oprávněným, jakož i prominouti se dal onen chvat páně Karlův, s jakým pobízení malé slečinky, aby s ní na všecku tu krásu a nádheru se podívat šel, uposlechl. Chvat onen snad poněkud nedůstojným byl pana Karla, stoického filosofa, který nad tohoto světa marné a plané pachtění povznešen byl — ale tam uvnitř krása a nádhera, a jen barbar a divoch něčeho podobného nedbá . . .

Jeanetta použila volné chvíle, kteréž jí milostivě od paní hraběnky popřáno, k seznání dokonalému všech místností osamělé té budovy, zřídka kdy rozlehající se ševelem a ruchem četné společnosti, jakým se dnes pyšniti mohla. Nebylo sálu, nebylo síňky, nebylo ani těch miniaturních komnatek, tajnostně ukrytých podle mody tehdy vládnoucí, takořka jen v šířce zdí, ovšem mohutných; komnatek lepě vyčalouněných, do nichž dvířkami tapetovými, nerozeznatelně do stěny vsazenými, jež skrytým knoflíkem se otevíraly, k nimž šlo se po schodech točitých, rovněž ukrytých méně bystrému zraku — ni místečka sebe menšího nebylo, kde by nezašustěla hedvábná sukénka Jeanettčina. Po malé chvíli byla tu jako doma. Tož ani pana Karla nemusila vésti pěkným schodištěm v průčelí zámečku, aby na všecku tu krásu v sále popatřil, vypátralať na své toulce prostorami zámeckými nepatrná dvířka v zadní části budovy, jimiž přímo dostati se lze po tmavých schodech na malinkou galerii velkého sálu, v němž odbývati se má malá hudební produkce. Galerie malinká sice, takořka jen pro dvě osoby — ale je to neštěstí pro dvé mladých lidí? Schody sice strmé i tmavé, že takořka ruka ruky se držeti musila, že ruka v přílišné starosti o družku kolem pasu se ovine, že rty se rtíky maní se setkají . . . Však může-liž se tato péče o bližního nazvati hříchem? Ó nikoliv!

Štěstí pro Jeanettu, že schody tak tmavé, jakož i galerie, kamž konečně po chvilce vystoupili; tvářinky její jenjen hořely, a bledá, zajímavá tvář pana Karla pozbyla své interessantnosti pod jemným nádechem červeně.

Nu mladost — radost.

Skryti pod brokátovým baldachýnem, jehož bohaté draperie a řasy malou galerii pozorovatelům zdola ukrývaly, mohli se dosyta kochati pohledem na tu krásu, na tu nádheru . . .

Pod nimi dole ve velkém sále zámečku, jehož nakvap improvisované okrášlení nijak nekontrastovalo s nádherou toilett — začež panu vychovateli vzdán budiž srdečný dík — kolem podia poněkud vyvýšeného v polokruhu na pohovkách výkvět dámského světa okolního, za nimi dvorní kavalíři, jak motýli těkající od jedné dámy ke druhé. Panu Karlovi připadal ten svěží kruh dám jak obrovský, mistrnou rukou zahradníka upravený bouquetový záhon bujných, svěžích květin tropických, třpyt drahokamů a zlata, čímž na špercích dám nijak neskrbleno, blýskal se jak krůpěje rosné ve svitu slunečním, a vějíře tvarů nejrozmanitějších i barev, v neustávajícím pohybu jak roj pestrých motýlů vznášející se nad květy.

Teď právě zakončeno bylo jedno číslo programu bouřlivým ohlasem obdivu a chvály, a umělkyně komtessa Vilma, jejímuž výkonu tak lichotného dostalo se posudku, svou uzardělou líc ukryla na prsou přítelkyně své, paní hraběnky Zedvicové. Jakkoliv pan Karel s Jeanettou teprve ku konci komtessiny písně přišli, přece ani dosti nemohl si vynachváliti lahodu jejího zpěvu, sílu i pružnost, milé sličnou její postavu v bledě růžový atlas se halící, až až v malé Jeanettě zlý osten žárlivosti ozvati se hrozil. Durdila se žertovně, a aby zrak páně filosofův s obávané komtessy svedla, uvázala se v dosti obtížný úkol, jej alespoň se jmény šlechtických hostí obeznámiti.

Přestávka mezi komtessiným zpěvem a příštím číslem programu utekla jim zrychla: dovedlať Jeanetta znamenitě líčiti, nemilosrdně odhalujíc vady a chyby svých šlechtických bližních, ale s takým humorem a s takou komikou, že pan Karel chvílemi až batistový šátek k ústům přitisknouti musil, aby v hlasitý smích propuknuv na sebe neupozornil . . .

Obzvláště komtessa Vilma nemohla nijak milosti nalézti v očích přísné pozorovatelky. A dobře tak! Proč odluzuje jí pana Karla. A s komtessy dcerušky na matku si zabrousila. Hle, toť ona usedlejší dáma v tmavomodré toilettě s demantovou garniturou, která div neomdlévá nad úspěchy své dcerusky. Ano tak, a ne jinak, dává na jevo své pohnutí, ať radost, ať žal. Onen pán s vlásenkou vysokou, bohatě napudrovanou, každé chvíle vytahuje z hlubin šosu zlatou tabatěrku, diamanty vykládanou, a uměle si s ní mezi prsty pohrávaje zajisté zas už vypravuje pamětihodnou historku spojenou s nabytím tohoto daru z ruky panovničí . . .

Již i slečinka Jeanetta chtěla panu Karlovi historii onu vyprávěti, když pojednou šum a ševel hlasův v sále zvolna utichal . . . Hle, pan vychovatel, teď na podium vystupuje s božským svým nástrojem. Oh jak půvabně se uklání na vše strany. Zdvořilý človíček! Roztomilý! Jak v rozkošně mužné, a přec nijak škrobené attitudě stanul na podiu, chvilenku patře okem temným na své posluchačstvo . . . Krásně, překrásně . . .

V přílišné snaze, aby vychvalováním pana vychovatele pozlobila i pokárala pana Karla zároveň za týž podobný hřích, jehož nyní sama dopouštěla se, až za samy meze možnosti šla, leč vyznati slušno podle řádu a spravedlnosti, že výkon páně Scheitlinův byl v pravdě mistrovský . . .

Když poprvé v struny smyčcem zasáhl, vznešené posluchačstvo, dokud o pravé ceně a významu tohoto zázračného genia-vychovatele hraběnkou Sylva-Taroucco-

vou poučeno nebylo, jen z úcty k vážené hraběcí hostitelce prostým ignorováním neodměňovalo touhu plebejského umělce po lichotném uznání. Vychovatel! — a již napřed podán úsudek... Ale umění skutečné i zde při davu předpojatém osvědčilo svou moc nikdy neochabující.

Když jásavý trilek smělou passáží v píseň tesknou, dumavou se proměnil, kteráž jedním smyčce trhnutím v píseň skočnou, radostnou opět se změnila, šum veškeren v sále utuchl, a tváře všech obráceny k tvůrci těch zvuků dojímavých... Teď struny jemně lkaly, jako když podzimní větřík nad pustou ševeli mohylou, a dumavý cit probouzely v duši posluchačstva — teď náhle trhnutí smyčce, jakoby nešťastník s výkřikem v propast se řítil a — božský umělec nad lhostejností, nad předsudkem zvítěziv s hlubokou úklonou zvolna odstupoval s jeviště...

Chvíli jakoby potud dojem mistrnou hrou jeho vzbuzený mysli posluchačů ovládal, ticho vládlo, pak ale procitl ze sladké illuse ve skutečnost. Vše hlásí se ku svému právu. Ústa posluchačů k nadšené pochvale se otevřela, ruce k bouřlivému potlesku. Zapomnělo se, že opět a opět se uklánějící umělec jest jen plebejem, takřka placeným sluhou.

Hraběnka Sylva-Tarouccová div nerozplynula se ve slzách radosti nad úspěchem tak čestným svého svěřence, za jakéhož všudy a vezdy pana Scheitlina vydávala. Poznovu její čest, její sláva, že talenty dovede vzdělávati, upevněna, rozmnožena. I starý onen pán dosti flegmatický, pro něhož jedině jeho tabatěrka zlatá, diamanty posázená, mohla i směla býti předmětem vážného hovoru, výminečně ku hře pana vychovatele se sniživ, vysokomyslně dovolil svému sluchu, aby otevřen zůstal dlouhému vypravování staré paní hraběnky o charmantním panu vychovateli-umělci. Hraběcí hostitelce se všech stran k takému obohacení jejího domu gratulováno...

Ti tam nahoře pod draperiemi galerie skrytí však nebyli jednomyslného o panu vychovateli mínění. Svár mezi nimi povstal.

Toť, že panna Jeanetta stala se takořka fanatickou pana vychovatele obdivovatelkou. Zastávala se ho proti nepříznivému úsudku páně Karlovu. Hra jeho božská, nikým nedostižná. A celý zjev jeho tak půvabný, roztomilý...

Ale pan Karel, filosof, se nedal. Přiznal sice jeho hře dovednosti, celkem však více umělkování nežli umění. A zjev? Tu teprve panna Jeanetta si na rozum stoupla. Samá strojenost, a nic více. A toť muže nikterak důstojno! A to jeho klopotné plichtění mezi šlechtickou společnost, to také mu ke cti neslouží. Měl by více dbáti na hrdost svého stavu naproti nadutě pýše urozenstva. Vždyť celý ten hromový potlesk jest spíše ironicky myšlen nežli vážně. A tím hůře pro pana vychovatele, že tak krátkozraký, že toho nepozoruje. Ale pan Karel ví dobře, předobře, proč tak panna Jeanetta horuje o uhlazeném vychovateli. Musil by býti velice krátkozrakým, kdyby nepozoroval, že nepatrná osoba jeho nesnese ni toho nejmenšího porovnání se charmantním, vyfintěným, nalíčeným pánem, jehož ústa sladkostí přetékají, a tudíž více k sobě vábí oči Jeanettčiny, nežli prostý, málo uhlazený muž — zde pan Karel velký důraz dal na slovo: muž — jehož šat hrubý, řeč drsná, ale srdce ze zlata... Však poznává pozdě, bohužel příliš pozdě, že byl on slečně Jeanettě pouze hříčkou pro ukrácení chvíle — v panu vychovateli naskytá se jí příjemná změna ve hře — nuže podle zvyku rozmarných děvčátek s nudnou, opotřebovanou hříčkou do kouta! Leč když ji omrzel, měla by slečna Jeanetta více upřímnou býti a říci mu to otevřeně do očí. Snesl by to jako muž... k čemu tolik oklik a okolků, k čemu vyčítati mu stále krásnou postavu pana vychovatele, charmantnost pana vychovatele, krásný zpěv pana vychovatele, a bůh ví jaké ještě krásné vlastnosti... Slečince líbí se pan vychovatel více než on — dobře, Karel Plachý nebude tak sobeckým, aby žádal na ní, by ve slovu mu stála se zmarem svého štěstí.

Zjevné vypovězení nepřátelství. Pan Karel svou odpověď pronášel důstojně u vědomí, že svého odpůrce naprosto zkruší.

Ale takto počítaje, s letorou malé slečinky nepočítal. Toť, aby sebe vinnicí uznala, ona neposlední z dcer Eviných. Levou ručku v kyprý bok zapřela, pravicí dodávala svým slovům patřičného důrazu. To již je pan Karel notně krátkozrakým, jak to byl sám nazval, když v zcela spravedlivé pochvale tak nízké pohnutky hledá. „Oh, sbořte se nebesa, a zasuj se země!“ Jeanetta dala průchod pravdě, a nemůže nazvati pana vychovatele ani škaredým, ani hrubým a neotesaným, ani bohopustým v umění břídilem! Kdo zdravé oči má, to co on neosmělil by se tvrditi bez obavy, že soudný posluchač naprosto zdravý rozum mu upře. A z toho, že ona se všemi ostatními stejného je mínění, nadělá pan Karel takých řečí, bohaprázdných řečí. Že je koketou bez srdce, že po milkování s novým vychovatelem baží, že svému Karlovi se zpronevěřuje! A co jen pan Karel proti tomu řádnému člověku má?! Všem se líbí, jen jemu ne. Brojí proti němu, tupí ho, hanobí. To si ale na nevinném zlost vylévá. Může za to, že jeho milost slíbiv panu Karlovi místo vychovatelské, místo jemu dal je panu Scheitlinovi? To si věru Jeanetta nemyslila, že jest pan Karel tak slepě mstivým, nepřejícím...

Šum ze sálu volně proudící dovoloval jí, aby jadrně a od plic vyčinila panu Karlovi, že si toho pro svou věrnou lásku nezaslouží, a že on sám jest takovým, jakož on viní ji — pojednou káravý tón jejího hlasu vyzněl v úzkostnou otázku:

„Karlíčku, co to činíte?“

Chystal se k odchodu.

Podivno, jak milující, kteří by skutečně, nikoliv pouze planou frásí, život za sebe dali, v malé půtce vší pílí snaží se v hloubi slůvko vynajíti, jež by druhého co nejbolestněji se dotklo. A Jeanetta znala slabou stránku pana Karla, jedině neobrněnou, a tam metla šíp své narážky. Že veškera nenávist jeho ku panu vychovateli prýští se z nekalého pramene. Závidí mu výborně situované místo, jež jemu přislíbeno bylo. Cosi podobného nesmělo se panu Karlovi říci, aby nerozhněval se třeba i na toho, který byl jeho srdci nejdražším...

Úzkostná otázka zastavila jej. Však chmuřil se za to zle, až až se Jeanetta děsila.

Že mu velice křivdí takým nařčením, velice křivdí, že ani neví, může-li jí kdy odpustiti. Musil by sám sebou opovrhovati, kdyby skutečně takým byl, jak slečinka Jeanetta jej vylíčila. Že raději odejde, aby venku o samotě chladným uvažováním sám o sobě lepšího nabyl mínění...

To ale při své vážné řeči nepřidal, že i zároveň proto odchází, aby malá provinilka svou vinu uznavši, zkroušeně se pak vyzpovídala a snažně, tak snažně a lichotně, jak jen ona to dovede, za odpuštění prosila.

Než na svěžím vzduchu, když po delší již dobu hustým lesem byl bloudil, dospíval znenáhla k tomu náhledu, ač jeho hrdost tomu nemálo se vzpírala, že přece jen Jeanetta kolem do kola vzato měla pravdu.

Nenáviděl vychovatele Františka Scheitlina, jak mladý muž jen dovede, a zajisté prvním popudem k nenávisti bylo sobectví. Stalť se vychovatelem místo něho. Toť zajisté postačitelno, aby mezi oběma mladými muži nevzniklo tuze vřelé nepřátelství. A k tomu uhlazený pan Scheitlin, ve vznešených salonech vyhejčkaný, nikterak nespěchal, aby s nepatrným panem filosofem, jehož zevnějšek mnohdy — dle mínění pana vychovatele — jevil stoupence nesmrtelného mudrce Diogena, bližší známost, natož přátelství uzavíral. Tytýž sice snížil se pan vychovatel k němu, aby několik všedních slov s ním pohovořil, ale s takou laskavou blahosklonností, že pan Karel, poněkud jsa prudký, sotva zdržel se výbuchu hněvu. S onou ponižující laskavostí, s jakou s dětmi se laskáme, mluvil s ním, takřka za dítě jej považuje; a může-liž býti co více pokořujícího pro mladého muže, který právě na své vyspělosti duševní a mužnosti si zakládá, který o své vniterní ceně neklamně je přesvědčen? A vše jiné na světě odpouští než urážku své ješitnosti, smí-li se ovšem hrdost páně Karlova ješitností nazvati.

Zda směl rozdíl několika málo let oprávniti jej k tak nehodnému s ním nakládání? Či rod jeho? Byl právě tak nízkým plebejem jako Karel, který nad něho vynikal tím, že dávno již zhostil se — dík za to bohaté zámecké knihovně — předsudků o nějaké zvláštní přednosti stavů. Na nízký původ svůj byl pan Karel hrdým, toho u Scheitlina nebylo; byl svůj nesvůj. Lidem opovrhoval, jak obcováním se šlechtou se přiučil, a ku šlechtě rodem povznésti se nemohl. Že v salonech laskali se s ním? Právě tak, jako s lesklosrstým psíkem, ochočeným papouškem k ukrácení dlouhé chvíle . . . Takým životem by pan Karel pohrdal . . .

Umdlen delší chůzí bez cíle a trpkými úvahami, ulebedil se, uchýliv se s cesty, na kyprém mechu pod stinným podrostem.

Ruce skříženy maje pod hlavou zadíval se do zelenavého sítí, jež větvoví sosen kolem rozpínajících se na obloze rýsovalo, sítí tak příjemného, hustého, jakoby nový les představujícího v té klamavě nedozírné výši, a zrakem v pustinách vzdušních bloudě volného chodu popřával dalším myšlénkám.

Rozvažoval, jak lehce se lidé zaslepiti dají povrchním nátěrem učenosti. Slepci! Hbitá fráse, vzdutá a pěřestá jak bublina z mýdla, za bernou, za platnou se béře minci, kdežto učenost pravá, skromností jsouc provázena, zůstává nepovšimnuta. Pan Scheitlin učencem! Kde pak by chudák času nabral k obtížnému, dlouho trvajícímu studiu, když veškeren věnovati musil k pobavení vznešených dám, psaní tklivých básní a malování vil a polednic v kroji nejnovější mody do alba svých příznivkyň! Chuďas k politování! Tu dámám do kostela modlicí knížky nosit musil, tu doprovázet je, kde sluhů použiti vhodno nebylo. Zas komponovat mu bylo nové kantileny, romance a kavatiny, tu sbírat novinky, pikantní klepy a anekdoty vždy původní, aby charmantnost jeho na slovo vzatá ve psí dána nebyla . . . Ale zadumati se nad zaprášenými folianty, zahrýzti se do nich jako mol, učiti se čísti a nového ze sebe budovati člověka na základě pravdy poznané — toť zajisté bylo by panu vychovateli fádním, tuze fádním. Vždyť ocitnouti by se mohla tuze naškrobená náprsenka a uměle vázaná stužka i nakadeřený vlas ve velmi vážném nebezpečí . . . To vše přec zrovna do očí bilo, a nebylo, kdo by to uvážil. Jako o nějakém zázraku hovoří o něm . . . Všude stejně. Jak v panských komnatách, tak i v čeledníku. Jediný strýc pan Josef, komorník, činí výjimku. Jakkoliv pan vychovatel výjimkou k němu jedinému ze služebnictva dosti slušně se chová, nedá se mu pan Josef kolem prstu otočiti jako druzí. Zírá prý mu cosi z očí . . ., jakási faleš či cosi podobného . . .

(Pokračování.)

Paběrky o staročeském kroji.

Příspěvek ke kulturním dějinám českým XVI. a začátkem XVII. století. Podává *Čeněk Zibrt.*

(Pokračování.)

Řídko prý tak chudou a chatrnou sedlskou dívku uhlédáš, kteráž by na šatech svých nětco od axamitu a hedvábí neměla. Z čehož pochází to, že mnohá, slouzíc u lidí drahně let, nic sobě nezachová, odkud by potom časem svým živnůstku aneb hospodářstvíčko nějaké začíti mohla.[29]) „Počestné matrony, slavné, bohaté nedbají na to zevnitřní šperkování; než činí-li to někdy, jako z přinucení činí. A najspíše takové jsou ty, kteréž hojnost zlata, stříbra a jiné okrasy ženské mají. Zase pak tím najspíše najpyšnější a najšperkovanější býti chtějí ty, kteréž jsou nižšího řádu a kteréž na zbyt zlata nemají aneb s to býti nemohou“ . . .[30]) „Není již a býti nechce žádné mírnosti ani konce nákladům ženského pohlaví. Musí míti tak mnoho zlata, tak mnoho stříbra, tak mnoho perel, tak mnoho řetězův, prstenův, zlatých čepcuov a karkulí, naposledy tak mnoho hedvábných sukní a manthlíkův — ať jiná bláznovství mlčením pominu — že toho časem unésti na sobě nemohou; a někdy sukně jejich tak mnoho krásných prýmův mají, že na ně větší náklad jde a více stojí než sama sukně; a tak jedenkaždý šat jejich dvojnásobný náklad míti musí. Ba některé paní i zlatem také sukně své premovati dávaji, nepovažujíce toho, že taková pýcha a stkvostnost,

[29]) Pol., 558, 559.

[30]) Rvač., „Masop“. 77.

poněvadž nejsou z rodů urozených a slavných, na jejich stav a řád nenáleží, ani jich nectí." [31]) — —

Říkával prý to již Theofrastus, kterak ženy mnohých věcí potřebují, jako „drahých sukní, zlata, perel, jiných outrat, služebnic a jiných mnohých tintěrek. A ještě mnohá na muže repce, kuká, štěbetá a na něho takto naříká: „Hle — onano má pěknější šaty nežli já, jest poctivěji odčna. Já jsem sama ta bídnice jediná, mezi jinými ženami a poctivými manželkami opovržená." — „Ale já tak smejšlím" — připomíná šibalský Šimon Lomnický — „že takové ženy, kteréž za toho Theofrasta byly, od té doby jsou již dávno pomizely: nehádám, aby se těchto let vzláště zde v Čechách našly. Nechci já pak v tom domnění míti, a o nich co takového jmíti. A já bych se nesměl s nimi ani na ulici potkati, aby mi neřku těch kučeravých vlasů nevyrvaly, ale aby mne snad i neukamenovaly. A protož vy poctivé paní, jestliže by kdy která co toho z vás doslejchala, za zlé vy mi v tom nemějte, za to prosím." [32])

Pýcha jest velký hřích před Hospodinem. Proto kazatelé zapovídají lidu takovou nádhernou skvostnost a pýchu — ale jakoby hrách na stěnu házel. Marně na kazatelnicích na rozmařilost, pyšnost žehří, naříkají a káží — stále přece průchod má nádhera v šatstvu. [33]) Třebas duchovní správcové andělskými jazyky mluvili, aby se mladé paničky nešperkovaly, nezdobily, nádherně nechodily, šaty divné, kroje misterné, vokruží škrobené, zdirkované, sbírané, pantofle drahým kamením vysázené nenosily, — — od toho všeho jich neodvedou. [34]) Spíše se mu za to budou smáti, z něho špadrnáčky míti. Na některých totiž místech, kdež taková pejcha zastavena a zbráněna býti nemůže, avšak časem kazatelé o tom mluví a na ty zbytky žehří, nacházejí se tak zlobivé, nestydaté a všetečné ženy, že majíce někdy na svadbu aneb jinou dobrou vůli jíti, smějí k faráři svému poslati a potupně se ho tázati, v jaké šaty se přistrojiti a jaké řetězy a prsteny vzíti mají! [35]) — —

Obšírně, živými barvami líčí kazatel zpyšnělému ženskému pohlaví, co je čeká v pekle za to — jaká hrozná muka! Tak žena nějaká, manželka jednoho rytířského člověka, pro pyšnou těla ozdobu a pejchu a přílišné zalíbení, kteréž měla v drahém šatstvu, smysl potratila. [36]) Jedna hrabinka zase pro ozdobu a nádhernost šatstva, kterou přílišně milovala, zatracena na věky byla. [37]) Ještě děsnější věci tropil ďábel s dívkou, jež měla střevíčky pěkné, špičaté, s dlouhými nosy. [38]) Ano — sv. Bernhard zapudil od sebe vyšperkovanou svou sestru slovy: „Ó sestřičko má milá, medle co jest nádherně ozdobená žena, jediné síť a nástraha ďáblova!" [39]) — — Léta a dne autor těchto fabulí prý ovšem nepoznamenal — — ale soudíme, že by si tím nemnoho pomohl. I nejvýstražnějšími příklady nepořídí kazatel ničeho . . . Proč?! — — Protože pýcha v oděvu všude se přimísila, všudy panuje a předek má — — tedy i kněze na kazatelně posedla. [40]) Nejen pro marnou chloubu a chválu, k zalíbení světu sami kazatelé drahé šaty pronášejí, tak že jsou světa synové a němečtí Landsknechtové. [41]) Zmiňuje se sice již Hus, že lid jen „pase óchy v kostele: vidění v dívání obrazův, ornátův a jiných divných příprav, kterak odíni jsou kněží v krásných suknich, kápích, čepicích s uzly perlovými, s třapci hedvábnými, s kuklami rozličných myší, s berlami a s holmi a s kříži stříbrnými" atd., [42]) ale soudíme, že za doby, o níž mluvíme, kdy pýcha v oděvu šmahem všude měrou svrchovanou se rozmohla, [43]) nemalé pohoršení působili kněží zbytečnou skvostností obleku církevního. Na potvrzenou aspoň kratince vzpomeňme si na list, [44]) jímž stvrzuje opat kláštera Sedleckého, že mu byly vráceny kostelní věci, za nepokojných dob do Kláštera Nového Hradu (Klosterneuburg) odvezené. Bylo toho mnoho přemnoho! Kromě všeho jiného přivezli si také „zlatý vornát, rozličnými obrazy okrášlený, vornát aksamitový, zelený, po předu i po zadu premovaný. Item takový zelený aksamitový vornát bez kříže a dalmatiku jemu podobnou. Item vornát jeden černý aksamitový, bez kříže s dvoumi dalmatikami. Zase vornát jeden damaškový s křížem napřed a pozadu. Zase vornát atlasový, napřed i zadu premovaný. Zase vornát žlutý, mřížkovaný: zase vornát zlatý s orlicemi: zase vornát černý aksamitový s křížem, zadu i napřed premovaný. — V druhé truhle byly zapečetěny ještě dražší věci: Zlatý vornát, napřed i zadu premovaný, také pentlami ozdobený. Item vornát červený s lvíčkami a s orlicemi, též rozličným posypávaným kvítím okrášlený a vestis regis Joannis, oděv krále Jana jmenovaný . . . Item vornát zelený, aksamitový s paprskami, podšitý žlutým plátnem atd. V třetí truhle: Vornát zlatý na černý půdě, podšitý červeně. Item vornát červený a bílý s lvíčkami a s orlíčaty, podšitý zelenou tykytou. Item vornát zlatý barvy brunatné s podšívkou zlatou . . . Item vornát, jehož grunt má červený kříž a podšitý jest černou tykytou. Item vornát žlutý aksamitový, podšitý tykytou červenou" atd.

Chodili však kněží nejen v kostele nádherně vystrojeni, než vůbec skvostný šat světský nosili, jak o tom několik zpráv se zachovalo. [45]) Ba o faráři v Kopicích zaznamenali, že „sám nosí oděv více ševcovský než duchovní". [46]) To se potom nedivme ovečkám, jim svěřeným. Jaký pastýř, takové stádo. Jak tancuje farář, tak hopcuje po něm celá osádka — říkali naši praotcové. Jdou vyšňoření mladíci a naškrobená děvčata do kostela — ale proč, toho snadno se dopídíme! Aby se v pyšném šatu okázali, jedna druhou přesuzovala a hyzdila.

[31]) Pol., 557, 558.
[32]) Filoz. život, 1595 vyd., 57, 58.
[33]) Pol. 558.
[34]) Pejcha, 60.
[35]) Pol. 566.
[36]) Pejcha, 132—134.
[37]) ib., 145, 146.
[38]) ib., 157, 158.
[39]) ib., 136—138. Pod. příklady s unavující důkladností středověkou uvádí Ad. z Vinore, „O pot. marnosti", l. 22; Jakeš Přer., „Káz.", B4; Thad. Mezeř., „O stavu manž.", D8; Žalanský, „O ctnosti anj."; 19—29; 98—107 a j.

[40]) Pejcha, 167, 169.
[41]) ib., 48.
[42]) Sborník Histor., 1886, 230. Více tamže, 224—229 a j.
[43]) Netroufáme si unavovati laskavé čtenáře výpočtem ještě více svědectví o nádheře v oděvu z té doby, ač je pohotově máme, abychom již dospěli ku líčení jednotlivých části šatu.
[44]) Srov. Rezek-Beckovský, „Poselkyně", I. 60—63. Více ib. 67, 217, II. 128, 130.
[45]) Borový, „M. Medek", 52, 53. Téhož, „Ant. Brus", 107, 212.
[46]) Borový, „Brus", 213.

*

až by jim žádný právě přes cestu nemohl kročiti. Musejíť to pomluviti a posouditi: „Tentoť nerovně chodí, — jiný kulhá, — ten nemá dobré sukně, koblouku, poctivic, střevíc." [47] — Nejinak si vedou mužští. Přihrnou se do kostela. Hledí, kde stojí pěkná... Kam se obrátila, tam oni za ní — a prve se pokloní nádherně přistrojené panně, než oltáři. [48] — — Kdež pak někdo pomyslí na pána Boha pro veliký ten hřích pejchy! Místo dalších výkladů stůj zde drastický příběh: „Vedli odsouzeného k šibenici. Kněz zbožnými slovy útěchy mu dodával na dalekou pouť do věčnosti, napomínal, prosil, aby na svou hříšnou duši pamatoval... Najednou vytrhne se lotr z myšlének: „Kde je má čepička? — ba kde je má čepička?" — „Více nebohej litoval a pykal a staral se o svou čepičku, kterou v šatlavě zapomněl, nežli o svůj krk a vlastní milou dušičku," dorýmoval tu fabuli náš starý Lomnický. [49] Byl to nejen obratný rýmovník, než také ostře vtipkující šprýmovník. Ještě jednou jeho historkou chceme ukončiti stať, kde jsme si pověděli, že marně brojili kazatelé proti pýše v šatstvu. Tedy: Jeden kazatel, když o bohatci v evangeliu kázal, na drahé, nádherné šaty a na pejchu žehral, a sám pěknou reverendu měl a v jiné ozdobné roucho oblečen byl, ozval se mu jeden a řekl: „Mlč, milý brachu! — Nebo tvé roucho pyšné, které na sobě máš, samého tě tresce a pravdy ti kázati nedopustí. Neb kazatel pokory nemá se obláčeti v roucho chlouby a pejchy, na příklad oněch svatých kazatelů Enocha a Eliáše, kteří budou prorokovati za času Antikrista, oblečeni jsouce v pytle!" [50] — — — Což v pytle se nemusili tehdejší kazatelé obláčeti, ale mohli trochu toho přepychu a nádhery přece ušetřiti! — — —

Pýcha v šatstvu škodila tehda a škodí posud nejen duši, ale také tobolce! Jest v pravdě s největším podivením, že lidé pro tak nemírné outraty a zbytečné náklady na svých živnostech veliké škody nesou, však proto přestati té pýchy nechtějí, ale raději volí sobě s ní na mizinu a zkázu přijíti! [51] Penězi tak plejtvají, že na jeden dosti sprostý šat tak mnoho peněz vynaložiti a vysypati smějí, na kteréž se před časy pět anebo šest osob poctivě odíti mohlo. Jakož se přihodilo, že jeden 7 loket drahého lindyše na jeden pár punčoch rozstříhati směl, a za tou příčinou z města vypovědín byl. Jiný nějaký landsknecht na vyvlačování jedněch nohavic a jednoho kabátu devadesáte a devět loket(!) tykéty spotřeboval. [52] Z cizích, dalekých zemí dávají si drahé, předrahé zboží donášeti. [53] Tak měšťan i pán s poddanými svými hyne a žádný nic nemá, než toliko šotové a kramáři, kteří... s hedvábím, damašky, aksamity obchod vedou, k zpurné pajše a vysoké mysli tohoto světa pomáhají; tudy peníze i všechna mince z české země vycházejí. [54] „Nyní mnohý v drahých šatech pne se — a zatím všechen v nich svůj statek nese," vysmívá se právem Lomnický, [55] a přece:

„Chceš li míti drahé šaty,
musíš míti groše zlatý!" [56]

Jen kde se jich, těch běloušův a žluťáčků dobrati! — — Plnýma rukama, kdo je má, rozhazuje, až rozhází — a kdo nemá ni vindry a rád by si také po pansku chodil, dělá dluhy. Lépe než my, vypráví o tom zase náš Lomnický: [57]

„... Materie drahý,
které se vezou do Prahy,
jsouc z rozličného hedvábí —
ty nás našich peněz zbaví,
v Čechách se roztrousí všudy,
že nevíme z dluhů kudy."

„Ani prý to k víře podobné není, ani vysloviti možné, co se za tou příčinou peněz z těchto krajin do Vlach a jiných cizích zemí vynese. A ještě se na to ptáme, kam se peníze dívají a divíme se, že peníze ustavičně dělají, avšak nám mezi rukama tratí se a mizí," rozhorlil se Veleslavín... [58] Kdyby prý v jednom městě toliko za jediný rok počísti a rozvrci se mělo, co se za aksamit, hedvábné věci a jiné daremnice vydá, bez nichžto bychom čistě a poctivě býti mohli, nejeden by se tomu podivil a k tomu statečně přičinil, aby to všechno aneb dokonce staveno aneb při nejmenším nějakou náležitou mírností obmezeno a v řád uvedeno bylo... [59] Ještě na jiných místech nelíčenou vřelostí zapřisahá Veleslavín Čechy, aby se nevydávali na takovou daremnou, marnivou pýchu... Ba obrací se na vrchnost. Když prý v Benátkách oddali se na pýchu šatstva, zvláště ženského, mnozí byli tím žebráci a nuzníci učiněni. I vešla vrchnost v cestu bezpotřebným outratám, je v jistou míru uvedla, nad čímž také pevně a stále ruku drží... [60] „Co pak naši milí regentové a správcové v městech" — jízlivě se ptá [61] — „kterýmž podobné neřády přetrhovati náleží, co k tomu říkají a jak povinnost svou vykonávají? — — Jsou tak čistí a obecného dobrého pilní lidé, že na to co zkrze prsty hledí, dadí všemu dobrý pokoj a průchod, aby šlo po vůli své, jakž jíti chce. Někteří se domnívají, že tak býti má, aby tou příčinou kupci a někteří obchodníci bohatli... Měli by však knížata, páni, správcové měšťany a poddané své k tomu přidržeti, aby přestávali a dosti měli na takovém spůsobu oděvu, jakéhož jsou předkové a starší jejich užívali a obyčejný jest národu jejich a zemi!..." [62] Zdá se, že nezůstalo toužení Veleslavínovo hlasem volajícího na poušti... Setkáváme se s ním, an zasedá v radě, jíž uloženo po sněmu r. 1586, že, „jak by se jedenkaždý ze stavův v témž řádu chovati měl, v spis uvedli a Jeho Milosti císařské a nejvyšším oufředníkům a soudcům zemským ukázati a přednésti mají". — —

Aby nám laskavý čtenář odpustil, že snad příliš obšírně líčíme zhoubný přepych v šatstvu stol. XVI., dovolujeme si připomenouti, že podobných stesků leží tu před námi celá kupa, a že pravdivost a oprávněnost všech těch toužení na zbytečnou nádheru v oděvu nejlépe potvrzuje a charakterisuje začátek svrchu řečeného vynesení sněmovního z r. 1586: „Jakož prý se také zře-

[47] Rešel, „Syrach", II 5.
[48] Sborník Hist., 1886, 230.
[49] Pejcha, 300, 301.
[50] Pejcha, 46, 47.
[51] Pol. 557.
[52] Pol. 566, 567.
[53] „Theatr. mundi", 58 a j. Tamže 89. „o hejsovském oděvu kněží".
[54] Petřík z Benešova, „O nkr. a han. hříchu", vyd. 1537 F2.
[55] Pejcha, I, 4. předml.
[56] Instrukci, 180.
[57] Pejcha, I. 4., 5. předml.
[58] Pol., 560.
[59] Tamže.
[60] Obšírně v Polit. 565, 566.
[61] Pol. 559
[62] Polit., 561

telně spatřuje, že obyvatelé tohoto království k nemalé škodě, ano i s ublížením jmění a statkův svých na šaty chodící a jiné stkvostnosti a daremné věci příliš veliký náklad činí, skrze což veliké summy peněz z tohoto království se vynášejí, i aby v tom nějaký dobrý a náležitý řád učiněn býti mohl, na tom" ... atd. Jak dbali praotcové naši ustanovení sněmovního, svědčí, že již r. 1595 opět usnesl se sněm, „aby žádný kupec, šot, ani žid žádných zlatohlavův, stříbrohlavův, zlatých tkanic, pasomanův ... hned po sv. Jiří nejprve příštím v král. tomto zjevně ani tejně neprodával!" A s podobnými zákony setkáváme se opět r. 1601, hned potom 1602 a zase 1603, 1604, 1605, 1615 atd. Že již před r. 1586 bylo podobných sněmovních usnesení několik, ani nepřipomínáme. —

(Pokračování.)

Tragedie Stillwaterská.

Napsal *T. B. Aldrich*

(Pokračování.)

XIV.

Třetího dne po vyhnání Torriniho z ohrady vstoupil pan Slokum do pracovny Richardovy s potištěným lístkem v ruce. Podobný lístek ležel zmačkaný pod lavicí, kam jej byl Richard hodil. Páně Slokumova vlídná tvář byla plna stísněnosti a zmatku, když zvedl oči od papíru, který byl četl ubíraje se po schodech vzhůru.

„Podívejte se na to zde."

„Ano," podotknul Richard, „byl jsem také poctěn takovým papírem."

„Co to znamená?"

„Obchod."

Dotyčný lístek obsahoval řadu resolucí přijatých jednohlasně ve schůzi Kamennické Jednoty Stillwaterské, odbývané včerejšího dne. Zněly jak následuje:

Usnešeno: aby od 1. června t. r. zvýšen byl denní plat přisekávačů v Slokumově ohradě z 2 dollarů 50 centů na 2 dollary 75 centů.

Usnešeno: aby hladiči od téhož dne dostávali 2 dollary denně místo 1 dollaru 75 centů.

Usnešeno: aby pilaři dostávali od téhož dne 2 dollary denně místo 1 dollaru 75 centů.

Usnešeno: že v měsících červnu, červenci a srpnu skončí každou sobotu práce vždy v 5 hodin odpoledne na místo v 6 hodin.

Usnešeno, aby tištěná kopie těchto resolucí předložena byla majiteli Slokumovy ohrady i aby tam zjednáno bylo bez odkladného uvážení. — Na rozkaz výboru Kamennické Jednoty.

„Na dně všeho toho vězí Torrini," řekl pan Slokum.

„To ani nemyslím. Věc, jak jsem vám již jednou řekl, vězela ve vzduchu již několik neděl. Není pochyby, že ji Torrini teď urychlil, ale Jednota je příliš opatrná, než aby se stavěla celá za spor jednotlivce."

„Co máme dělat?"

„Jste-li ještě téhož náhledu, jako onehdy, když mluvili jsme o možnosti tak nerozumných požadavků, nezbývá než jedna věc."

„Nepovolit?"

„Nepovolit."

„Býval jsem kdysi rozhodným ve všech podobných věcech," prohodil pan Slokum, „a Jednota dělala se mnou přece, co chtěla."

„Po mém mínění nebyla vaše posice nikdy tak pevnou, jako teď. Všechny velké objednávky máme vyřízeny. Předzvídaje, co se státi může, bránil jsem se v poslední době přijímání zakázek nových. Zde jsou velké objednávky od Raftera a syna, od Stavební společnosti a jiných. Musím je odmítnouti ještě dnešní večerní poštou."

„Je to skutečně nutné?" tázal se pan Slokum s těžkými vráskami na čele.

„Myslím, že jest."

„Nerad to činím."

„Tedy si bude Jednota s vámi dělati, co chce."

„Nedohodneme-li se s nimi myslíte skutečně, že zastaví práci?"

„To myslím, ale nám by bylo při tom dosti dobře."

„Ale ty požadavky jsou směšné."

„Jsou; lidé však neznají teď naše poměry. Myslí, že máme Bůh ví co práce, jako jindy v této roční době. Druhdy míval dílovedoucí přístup ke knihám objednávek. Dnes jsem všechny takové věci zamezil."

„Což není žádné dohodnutí možné?" řekl pan Slokum, prohlížeje si lístek znova. Zde tomu zavírání dílen o hodinu dříve v každou sobotu ani bych se konečně neopíral, ačkoliv přicházíme tím u osmdesáti dělníků o osmdesát hodin placené, ale nevykonané práce."

„Radil bych vám, abyste tuto žádost přijal. Takové ústupky jsou vždycky dobré. Ale to je neuspokojí, pane Slokume. Tím jediným rozumným požadavkem chtěli jen osladit ostatní. Náhodou vím, že jsou odhodláni setrvati na svém do posledního písmeny."

„Tedy dílny zavřeme."

„To jsem od vás chtěl slyšet. Ale snad toho nebude potřebí: všichni snad přece práci nezastaví, aspoň tak doufám. Mnohý z nich bojí se v hloubi srdce přece jen chvíle, kdy nebude chleba."

„S kým jste mluvil?"

„S Lumleyem, Gilesem, Petersonem a s několika jinými — s vašimi pensisty, jak je nazýváte."

„Ano, jsou v ohradě již od časů mého otce a za posledních let stála jejich práce sotva za špetku soli. Když převzal jsem podnik, nepropustil jsem ani jednoho ze starých dělníků, kteří věnovali nejlepší dny svého života naší ohradě. Nemohl jsem odhodit vymačkaný citron. Podnikatel jest dobrému dělníku dlužen ještě něco více než mzdu, kterou mu platí."

„A dělník jest dlužen dobrému podnikateli něco více než práci svou. Vy jste stál při těch lidech, když se vyžili a byli by to lidé duševně velmi sešli, kdyby teď nevytrvali při vás.“

„Doufám, že vytrvají, Richarde. Nerad bych pohřešoval v ohradě zvonění dlátek. Jest mi to již jako hudba.“ řekl pan Slokum smutně.

„Ne, ta hudba zvonit nepřestane, dokud já sám udržím dláto a perlici v ruce.“

„Nuže tedy, dělejte si co chcete i až bude k tomu čas, zreorganisujte si celou dílnu po svém. Já už nemám k tomu dosti ráznosti, ačkoliv jsem podobných krisí v našem městě již hezky mnoho přestál. Stávky jsou hrozné omyly. I když se zdaří, kdo nahradí mzdu za ztracený čas a peníze vyházené v hostincích? Kdo nahradí dny a týdny ztrávené od hladových rodin u ohně prázdných krbů? A k tomu to dojde vždy.“

„Proti takovým pohromám není léku.“ řekl Richard. „Ale mohu si představiti doby, kdy bylo by lépe nechati oheň vyhasnouti v kamnech a děti hladověti.“

„Snad neháјíte stávky!“ zvolal pan Slokum.

„Proč bych neháјil?“

„Já myslil, že je odsuzujete.“

„V tomto případě ano: ale věc má dvé stránky. Každý člověk má právo určiti cenu své práce a odepříti mzdu menší: jedná-li moudře, či nemoudře, jest jiná věc. Křivdu začíná páchat jen tehdy, když ohrožuje osobu nebo majetek toho, kdo má stejné právo dáti mu práci, či nedati mu ji. To je ta chyba, do které se stávkáři obyčejně vždy na konci vrhají a ztrácejí pak veřejnou sympathii, i když bojují proti nespravedlnosti. A někdy jest to skutečně nespravedlnost, proti které se staví tou jedinou zbraní, která zbývá chudému člověku oproti steré zbroji, kterou má v rukou moc, a tou zbrojí chudého člověka je stávka. Tak na příklad dává se tavičům a slévačům v Miantowonských železárnách až ošemetně malá mzda.“

„Jakže, zastavili práci?“

„Po celém městě a ve všech dílnách chystají se k stávce, slévači, tkalci, vše.“

„Tím hůře pro všechny! Nemyslil jsem, že je to tak zlé. Co se stalo s Torrinim?“

„Den potom, když dostal výpověď u nás, přijali ho za kováře u Dany. Včera vzdal se svého místa při Jednotě, kde nemá více co delat. Jsem rád, že to tak skončilo. Neměl jsem se ho dotýkat, vím to. Ale v tu chvíli přemohl mne hněv. Málokdy mne co dohněvá, ale třikráte nebo čtyřikráte v životě byl jsem uchvácen ďáblem zuřivosti, jejž nemohl jsem opanovat. Tenkráte bylo tomu tak“ —

Dlátka zvonila zatím dole v ohradě, až veselo bylo poslouchat. Kdo by se tady byl procházel a byl by si povšimnul těch klidných tváří pilných dělníků, byl by sotva tušil, že čekají na slovo, které znamená pro ně a jejich rodiny chléb anebo hlad. —

XV.

Není samoty a ticha tak nápadného, jako když se rozhostí ve velké prázdné dílně, která byla před chvíli oživena množstvím pracujících. Zdá se, jakoby neviditelný duch práce bloudil od místa k místu, hmataje bez hluku po odložených nástrojích, dosud teplých od dlaní dělníkův —.

Jak bylo ujednáno, oznámil Richard dělníkům, že jejich podmínky se odmítají. Stalo se tak klidně, bez hluku po krátké jadrné a rozumné řeči, která se však úplně minula svého účinku Konec všeho byl, že všichni do jednoho muže svázali své nástroje a odešli z ohrady. Poslední byli Lumley a Peterson: odešli také po pětadvacetiletém vlídném s nimi nakládání. Richard díval se dlouho za nimi, jak vedouce se pod paždí zacházeli ulicí. Potom zavřel vrata a zastrčil je závorou. Pan Slokum očekával jej s Marketou na verandě.

„To nejhorší je pryč,“ zvolal Richard vystoupiv k nim nahoru, „a šlo to hladčeji, než jsem očekával.“

„Ano všechno je pryč,“ řekl pan Slokum dívaje se zasmušile na stichlé dílny. „Všichni odešli, — i ten starý Lumley a Giles a všichni.“

„To, jak víte, jsme očekávali.“

„Ano, očekával jsem to, ale nebyl jsem na to připraven.“

„To bylo od nich vskutku nehezké.“ řekl Richard vrtě hlavou. — Ten odchod hýčkaných pensistů pana Slokuma skutečně hluboce dojímal.

„Nikoliv, Richarde, to nebylo pouze nehezké, to je k neodpuštění.“

„O otče!“ zašeptala Marketa

„Odpusť mi, dítě, že se rozhorluji; ale když člověka opouštějí jeho vlastní pensisté, musí to býti s ním již velmi zlé.“

„Musili dělat co ostatní. Však se první zase vrátí.“

„Toť se rozumí, že ty staré lidi zase přijmeme,“ řekl pan Slokum ochabuje očividně ve svém hněvu.

„Nikdy!“ zvolal Richard. „Ostatně,“ pokračoval mírně, „vždyť to nebude trvati dlouho. V jiných dílnách ve městě se něco povolí, lidé vrátí se do práce a naši přijdou též.“

Pro ten čas podařilo se Richardovi pana Slokuma upokojit, nicméně sám před sebou se vážnosti situace netajil. Po celém městě vypukla stávka. Osm set mužů bylo bez práce. To znamenalo během několika dní dva neb tři tisíce žen a děti bez chleba.

Dělnické spolky měly pro takový případ pohotově malý kapitál a nějaká pomoc dala se očekávati odjinud: ale takové podpory jsou nedostatečné. Jest pozoruhodno při stávkách, že v tu chvíli, co dělník přestane pracovat, denní vydání vzrůstá. I nejšetrnější člověk stane se neopatrným. Má-li peněz, nechá je v trafikách a krčmách. Duševní napjetí jest příliš velké, než aby se dalo dlouho snésti bez dráždidel.

Prvního a druhého dne po zastavení práce bylo v Stillwateru velice živo, ano zdálo se, že je nějaký velký svátek. Zástupy dělníků procházely se ulicemi v nedělních šatech, jiní stáli u nároží hovořice v skv inách a jiní vysedše si za město uléhali v trávě pod jilmami. Někteří konečně vyšli si až daleko do širého kraje.

Není třeba ani podotýkati, že hostinec byl přeplněn od časného jitra až do hodiny, kdy byl pan Snelling nucen zákonem shasnouti plyn, a že ulice byly v noci plny hluku.

Mezi prvními, kteří začali cítit nehodu v povětří, byl Čiňan Han-Lin. Měl malou prádelnu v postranní uličce, v malém najatém domku s firmou napsanou kolmo dolů

na okenní tabuli. Han-Lin měl v úmyslu dáti se jednou pohřbít v blankytné modré rakvi ve své vzdálené vlasti a dáti si nad svými ostatky jak se slušelo vypálit několik prachových prskavek. Aby nepřišel o úspory k tomuto cíli již uhražené, odešel při prvních známkách veřejné nespokojenosti do Bostonu, — anebo jak se Dexter o tom vyjádřil: Han-Lin stočil svůj cop, uložil čtyřicet zrnek rýže do žlutého váčku — ta zrnka stačila mu více než na měsíc — a odhatolil se ve svých dvouposchoďových dřevěnkách. Mohl sotva učinit něco moudřejšího ten ubohý Han-Lin, neboť za šestatřicet hodin potom byla jeho prádelna obrácena z ruby na rub.

Stávka stala se popularní. Její duch se šířil jako oheň, horečka a jiné živelní síly. Oba pekařští učedníci paně Brackettovi měli tisíc chuti zastaviti práci hned v první ráno. Mladší z těch jinochů měl dosti odvahy požádati pana Bracketta na den o dovolenou a byl při tom tak šťasten, že si mohl před odchodem uškubnout kus těsta vážící asi čtyři libry.

Brackett pekl chléb, dokud svítilo slunce. Věděl, že než týden uplyne, nepřijde nikdo koupit za hotové a měl tedy v úmyslu potom hned zavřít.

Třetího a čtvrtého dne nejevilo se na společenském tlakoměru žádné klesnutí. Obchod šel Snellingovi velmi čile a hudebnická kapella vybrávala národní písně na lešení postaveném na trávníku před poštou. Co večer odbývala se shromáždění v Grimseyově sále a schůze vyznamenávaly se dobrým humorem a pořádkem. Torrini vystoupil s některými utopickými theoriemi o všeobecném rozdělení majetku, čemuž nasloucháno pozorně, avšak bez nějakého patrného, hlubšího dojmu.

„Ten Torrini má zdravou myšlénku o tom rozdělení majetku," řekl Willson. „Slyšel jsem to už někde dříve, ale divím se, že nepoznal jsem ještě majetného člověka, který by tu myšlénku měl."

„Je v tom velmi mnoho, to vám říkám," prohodil Michael Hennesey s očazenou dřevěnou dýmkou v zubech a s rukama zastrčenýma v šosu kabátu. „Je v tom velmi mnoho, není-li pravda, pane Stevense?"

Když měl Michael Hennesey na sobě svůj zelený kabát s vlaštovčími šosy a mosaznými knoflíky, oslovoval své soudruhy vždy s jakousi povznešenou obřadností.

„Nu, dosti dobře se to poslouchá," odvětil Stevens, „ale nezdá se mi to být myšlénkou, která by pracovala jak se sluší. Dejme tomu, že, až by se ten majetek rozdělil, přistal by nový lodní náklad vašich přátel v New-Yorku, nebo v Bostonu. Nastalo by nové dělení?"

„O ne! Zajisté ne!" zvolal Michael Hennesey rozčileně. „Cizinci jsou vyloučeni."

„Ale vy sám jste cizinec, Michale."

„Cizinec? Nu, dejme tomu, že jsem byl, ale teď jsem usedlý Amerikán."

„Dobře, Michale," řekl Stevens zlomyslně, „až dojde na všeobecné rozdělení pozemků a peněz ve Spojených Státech, budu pro to, aby Číňané dostali svůj díl. Ti jsou zde také usedlí."

„Číňané!" rozkřikl se Michal. „Ó pane, pane Stevensi! Přece byste se nedělil s těmito žlutou kůži potaženými palicemi!"

„Ano, s nimi, jako s každým jiným," odvětil Stevens suše.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Osvěta a spiritismus.

Píše med. *B. Markl.*

První názory každého národa byly mystické. Lidé neznajíce ještě příčin různých úkazů, vysvětlovali si je silami nadpřirozenými.

Než znala se pravá příčina střídání se noci a dne, řeklo se, že Hélios vyjíždí z rána v plamenném voze z Okeanu, jede po obloze a k večeru zpět se vrací.

Tím způsobem rostly národy v kolébce zároveň s Osvětou, mythologie byla její prvním zoubkem, prvým náboženstvím.

Ale když rozhalila Osvěta růžové záslony svojí kolébky, počaly mizeti i ty růžové názory, mizela mythologie, a na je[illegible] místo vstupovaly rozumové důvody.

Tak zanikla mythologie Řeků a Římanů, zanikly i pohádky — náboženství starých Indů.

Laskavý čtenář zná to náboženství a jeho náhledy o stěhování duší — mohu jich tedy pominouti.

Leč podivno, tyto bajky indické probudily se zase po tolika stoletích, duše jejich vtělila se znova a navštívila naši Osvětu v těle spiritismu.

Je to podivno, že po tak dlouhém čase, v době všeobecného pokroku přišla nauka naskrze mystická, jakou je spiritismus, a ještě podivnější jest, že zrodila se mezi lidmi tak praktickými, jakými jsou Američané.

Před asi 32 lety bylo v Americe pozorováno, že stůl bez mechanické příčiny může se za jistých podmínek zvedati a pohybovati.

Tento úkaz stal se brzy předmětem všeobecné pozornosti a zábavy v salonech, avšak za nedlouho zase zanikl, a věc zdála sa býti zapomenuta.

Tu však vyskytl se v Americe jakýsi somnambul Davis, který mluví ve svých spisech mimo jiné též o brzké manifestaci duchů.

Proroctví jeho se skutečně vyplnilo pomocí tak zvaných medií.

Prvým takovým mediem byla v Americe roku 1848 Kate Fox, v jejíž přítomnosti bylo pozorováno podivuhodné klepání, beze známé příčiny a mechanického impulsu. Brzy i na jiných místech Ameriky vyskytla se media, zvědavé obecenstvo hrnulo se k nim, a tak se stala medijnost výnosným obchodem.

V letech padesátých provozovalo prý v Americe na 30.000 medií své rejdy. Ale podivno, nové události, které připisovány byly duchům, upoutaly na se pozornost i lidí vzdělaných.

Bancroft, bývalý americký vyslanec v Berlíně, Greely žurnalista a politik, Bryant básník, Hare chemik — ti všichni zabývali se také novými těmi úkazy.

Hare uznával v pohybech stolu vliv nadpřirozené síly; týž obdržel pomocí klepání stolu také několik zpráv z onoho světa. V jedné z nich sděluje nějaký duch toto:

„Bydlím v domě, sestávajícím z řady komnat, vyzdobených uměleckými obrazy a sochami. Každé individuum může míti příbytek svůj dle vlastního vkusu zařízen; čím je duch vznešenější, tím ozdobnější jest jeho dům.“ —

Dle toho byl by ovšem nemateriellní svět zařízen dosti materiellně.

V roce 1862 byly v Americe dle zprávy Dixonovy ve knize „New-America“ tři milliony věřících v manifestace duchů „spiritualistů“. Ti mají prý svá lycea, katechismy, noviny, bohoslužby, svátky, vycházky, meetingy, spolky a pod.

Roku 1865 byl zahájen v Providenci kongress spiritistů z celé Unie slavnostním oslovením nejen „viditelných“, ale i „neviditelných“ vznešených duchů.

V Německu byli tou dobou zástupci spiritismu hlavně hrabě Reichenbach a magnetiseur Hahn.

Prvý (známý odkrytím paraffinu, kreosotu a studiemi meteorů) tvrdí, že objevil novou sílu, již nazývá „Od“, projevující se v absolutním temnu zvláště citlivým osobám slabými světelnými úkazy.

Hahn zase vysvětluje spiritické záhady náhledem, že člověk sestává z ducha, duše a těla; duch prý může se z těla vzdáliti a samostatně jednati.

Leč na tyto náhledy a s nimi spojené pokusy brzy se v Německu zapomnělo, a spiritický proud se na čas zastavil.

Jinak v Anglii. Tam v letech 60. požívalo úcty spiritistů medium Home, rodem Skot, jenž novými zvláštními zjevy tak pozornost na se upoutal, že i znamenití mužové, jako Walace, spoluzakladatel Darwinismu Varley, elektrotechnik, jenž atlantický kabel položil, a Crookes, objevitel thallia, rozhodli se pro spiritismus.

Home navštívil později též pevninu a produkoval se před Napoleonem III. v Paříži a před císařem Wilémem v Badenu.

Napoleon přijal také bratry Davenporty, při jichž produkcích se kytarry ve vzduchu vznášely a zněly.

Davenportové navštívili později Berlín, a tou dobou počíná v Německu nový ruch spiritický; tu počal vycházeti spiritický časopis „Psychische Studien“, a byla vydána celá řada překladů prací Crookových, Walace, Američana Edmonda a media Davisa od horlivého lipského spiritisty Dra. Wittiga.

Také v Rusku nalezl spiritismus příznivou půdu.

Byl tam povolán Home, a tu zase mnoho vynikajících mužů, jako chemik Butlerow, stali se spiritisty.

Ve Francii hlavním spiritistou byl Allan Kardec (vlastně H. Rivail), který napsal pět knih o spiritismu, v nichž starou theorii o stěhování duší predvádí v nové formě theorie reinkarnační. Týž pořádal spiritické kroužky „séances“, při nichž se duchové zemřelých ústy medií manifestovali.

Celá řada vynikajících osobností, jako: Louis Blanc, Victor Hugo, Sardou — byli veřejnými, nebo aspoň tajnými přívrženci spiritismu.

Také fysik Babinet klonil se k spiritismu, ač ne úplně; dle „Psychische Studien“ vyslovil prý se při jednom spiritickém sezení, vida pomykání stolu, takto: „Vidím, že vůle jest mocnější, než zákon tíže.“ Chtěl také tu věc zevrubněji zkoumati, ač výslovně praví, že není „Spirite“.

Zvláštní přízně získal si spiritismus v kruzích aristokratických.

Tak měl na př. hrabě de Bullet na své útraty medium Alfreda Firmana. Hraběnka Vay, uherská věštkyně, přijímajíc Kardecovu theorii, udává, že v 14. století jako dcera loupežného rytíře co čarodějnice byla upálena.

Též její choť byl mediem; maluje pod vlivem ducha Humboldtova na Mercuru postavy psů a koček; oba podstoupili později léčení, dle udání Hahnemanna — léčili tedy své odloučené duchy!

Posléze zase v Německu nastal nový spiritický ruch roku 1877 vystoupením amerického media Sladea, jehož na své útraty povoval do Evropy Aksakow, vydavatel časopisu „Psychische Studien“.

Slade opustil však Berlín dosti záhy na rozkaz policie, navštívil pak Lipsko, Vídeň, Petrohrad, avšak produkce jeho byly by snad přece upadly v zapomenutí, kdyby se nebyl věci ujal professor astrofysiky v Lipsku, Zöllner, a to ne z pouhé zvědavosti, nýbrž spíše z metafysických pohnutek, k nimž ho spisy Kantovy, Gaussovy a jiných oprávňovaly.

Pokračování.

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„Čechy.“ Dílu III. Praha 33. až 34., sešit 57. až 58. V Praze 1886. Nákladem knihtiskárny J. Otty.

„Dvojí osudný klam.“ Napsal Jan Boleslav. Publikace politického klubu „Český lev“ v Roudnici n. L. Číslo první. Nákladem polit. klubu v Roudnici.

Číslem tímto začíná druhé čtvrtletí XV. ročníku „Lumíra“ i žádáme pp. čtenáře, jichž předplatné došlo, o laskavé obnovení.

Na „LUMÍRA“ předplácí se:

V Praze.		S pošt. zásylkou.	
Na celý rok	zl. 6·60	Na celý rok	zl. 7·—
„ půl roku	„ 3·30	„ půl roku	„ 3·50
„ čtvrt	„ 1·65	„ čtvrt	„ 1·75

Administrace „Lumíra“
Praze Salmova ulice číslo :

Na pomník Václ. Beneše Třebízského zaslali naší redakci slečny Nedvídkovy z Počátek 5 zl., pan Josef Kutina z Prahy 1 zl., pan J. B. z Kralup n. Vlt. 1 zl. Celkem obdrželi jsme 27 zl.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček.“

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce i administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9 nové.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod odpoledne.

ROČNÍK XV. 10 dubna 1887. ČÍSLO 11.

Panstvo se nudí.

Zámecká novelka od *Karla Škáby*.

(Pokračování.)

Nejspíše však zanevřel strýc na pana vychovatele, že v něm vidí vtělený výraz nemilosti. Přece prý jeho milost hraběcí výslovně místo vychovatelské Karlovi slíbil — a hle, kde se vzal, tu se vzal zázračný pán! Zázračný, duchaplný, učený. Místo vychovatelské ďas vzal; však bohdá nebude, aby věčně musil jísti chléb milosti; má pevnou naději, že časem dopracuje se ideálu své mladosti — ale charmantnost páně Scheitlinova tuze nebezpečnou dívčí věrnosti . . . Při té vzpomínce zapomněl se mladý filosof, že až zuby zaskřípěl. Na filosofa, jehož předním pravidlem bylo: aequam servare mentem, toť již dosti povážlivo.

„Ďas ho sem byl dlužen!“

Ta slova pololhlasem uniknuvše ze sevřených zubův páně Karlových jasně dokazovala, že ani opravdový filosof nezapře v sobě křehkého člověka. Ale těžko zachovat klidnou mysl, když city rozvaděné vyvolily si jej za šermířnu.

Velmi to hnětlo pana Karla, že panu vychovateli zdařilo se i hraběcí rodinu oklamati. S hrabětem jakoby vždy za jedno byli, jeho choti dlouhou chvíli krátit pomáhá. Čítávají spolu, a hraběnka ani dost vynachváliti si nedovede, jak výtečného interpreta v něm Racine nalezl, jejž před dobou nedávnou s nevrlostí odkládala.

Tento výrok hraběnčin, o niž vždy jen s úctou nejhlubší smýšlel, položil pan Karel na účet vychovatelových květnatých frásí. Fráse byly poslední útočnou zbraní, kterouž soupeře svého morálně zničiti chtěl, když jiných po ruce neměl.

Ale buďsi pan Scheitlin dovede dobře zastávat služby lokajské, i sběrače novinek a klepů ze všech končin světa, i malovat do alb, na housle obstojně hrát, i slaďounkým hláskem dámám předčítat milostné veršíky — než probůh kde zůstaly jeho přednosti vychovatelské? Do jakých to rukou svěřila paní hraběnka své dítky? Ta chvilka pranepatrná, kterouž ubohým dítkám věnuje, sprostiv se svých kavalírských služeb, na duchu umdlen a vyčerpán, s prázdným srdcem, s myšlénkami posud zabluzujícími ustavičně v zábavnější předešlou některou chvíli, nadobro stráví se ledabylou hrou a řečí bez ladu a skladu, jíž dřímající srdce a duch neprobudí se k novému životu. Ale ta pověst jeho! Týmž úspěchem, jakéhož u svých chovanců dobyl, spíše taneční mistr a štolba by se honosit mohli, nikoliv pan vychovatel. Učiti poklony dělat, slaďounké, bezesmyslné fráse žvatlat, na koni jezdit, to-li je úlohou vychovatelovou?

Což by pan Karel jinak pojal ten úkol vznešený, kdyby nepřející osud dopřál mu státi se vychovatelem! Není to odvážlivá pýcha a plané honosení, dokonale připravit se k tomu vznešenému úkolu. Toť jediným jeho ideálem, který již v mládí jeho dřímal, ovšem neuvědoměný v jeho nitru, v útlou, neporušenou mysl dětskou símě dobra, pravdy a krásna rozsévati, aby vzešlo, vzrostlo, plod vydalo. Šlechtit ducha i srdce, člověka zbudovat ze hmoty neuvědomělé, jež tělem se nazývá. Člověka celého, nikoliv vystrojenou loutku. Člověka, kterýžby pravdy, jichž počátky a základy v dětskou jeho duši učitel vložil, za své přijal, a jich hlasatelem se stal. Plašil tmu a předsudky, světlo šířil!

V tom hlavně hledal pan Karel svůj úkol. Což ale učitel nepatrný, zastřený kdesi v bídné vsi, platen by byl k tomu účelu síly jeho přesahujícímu? Vznešený jeho žák, ten měl by býti jeho apoštolem!

A to vše mu pan František Scheitlin shrotil — — Zajisté bylo mu dnes soudem bohů souzeno, aby pan Karel klidu filosofa důstojného nenabyl.

Po cestě, s níž sešel složit své umdlené údy do kyprého mechu, uzřel předmět své nenávisti. Nešel sám, s paní hraběnkou kráčel . . . Teď ovšem nalézá se na výsluní hraběcí milosti a přijímá hold z úst hraběnčiných. Jak se kloní, jak se kroutí . . . kdo by v tom dvorném kavalíru hledal podřízenou osobu vychovatelovu? . . . Jak nenuceně vede si po boku paní hraběnky . . . Teď ručky její zmocnil se smělec . . . rty své přitiskl na ni . . .

Nevysvětlitelná hořkost usadila se Karlovi v duši. Nevědomky i na paní hraběnku zanevřel, že příliš laskavou prokázala se nenáviděnému vychovateli, že zároveň s ním necítila odpor k němu

Mimo něho půjdou, po cestě jen několik kroků od něho vzdálené. Snad aby na své vlastní uši slyšet musil hloupé fráse pana vychovatele, snad viděti, jak paní hraběnka, bytost v očích jeho nejdokonalejší, k níž úctu

takořka modloslužebnou choval, zalíbení nalézala na dvornostech jeho. To poslední nejhlouběji ranilo by ho v srdci ..

Nevrle vzchopil se polou, aby odešel, pokud by nemohl přicházejícími býti zahlédnut, ale rupot kročejů vždy jasněji zaznívající, a pak jakýsi vzdor přiměly jej, že setrval.

Nevrle zase složil se do mechu, cosi zahučev.

Marně, přemarně snažíš se ze všech sil, Karle, abys káravý hlas svědomí přesvědčil, že trpký onen cit v prsou tvých bouřící není nízkou závistí, ale mravním rozhořčením nad jednáním, které může z lidu, respective vychovatele, jest nedůstojno. Pravdu má tvé svědomí, závist jest to, která tě zžírá, že nejsi tak uhlazeným, dvorným jako tvůj protivník. I pružnou postavu mu závidíš, výmluvnost jeho. Vše, čím se honosit může. Marně snažíš se vzbudit v srdci pýchu a hrdé vyznání, že chování tvé ani stínem není jeho dvornosti a uhlazenosti — člověka, filosofe, nezapřeš!

Umínil si ze vzdoru, že mimojdoucím ani pohledu nevěnuje, ale sluchu poručiti nemohl, aby neslyšel, nechtěl-li dětinsky prsty uši si zacpat . . .

„Řeknu-li, že zprvu jsem se poněkud rozruchu a hluku obávala, který při podobné zábavě nijak scházeti nemůže, unavujícího vítání a představování tolika hostů, snad poněkud nemile se vás dotknu. Byla jsem však mile překvapena, zač jedině vám jest mi děkovati. Dnešní den dlouho zůstane mi v milé upomínce. Věru nemám ani dosti slov, abych se vám poděkovala za vaši péči a starostlivost, za namáhání vaše, za znamenité zdaření té malé slavnůstky. Prostý můj dík může arci jen býti skromnou odměnou vašich zásluh, a slabým stínem oproti lichotivému uznání, jehož se vašim vlohám dostalo . . “

Slyšel pan Karel neúprosně proň znějící hlas, tak milý, sladký, libozvučný, jímž jakási lichotná důvěrnost prochvívala, neviděl však svůdný pohled velkých zraků na pana vychovatele chvilemi upřený s okouzlujícím úsměvem kolem rtů hraběnčiných, aby k bolestnému svému překvapení konstatoval znamenitý pokrok v oboru úmyslné koketerie.

„Ani polovinu té nezasloužené chvály bez výčitek svědomí nemohl bych snésti,“ zněl nepříjemný pro pana Karla hlas vychovatelův.

Smělec!

„I pana hraběte připravil bych tím o povinný a dobře zasloužený podíl díků. Já' byl pouhým vykonavatelem návrhu jeho milosti.“

„Opět skromný! Kdybych neznala úplný nedostatek talentu arranžérského u svého chotě, snad by se panu vychovateli dostalo opětné chvály pro jeho skromnost. Nyní však, když při úmyslné lži byl dostižen, zaslouží pokárání. A přísného! — zde tvrdošíjný pan Karel neviděl káravě hrozící prstík hraběnčin — Chvála, jak vidím, jest mu tuze nepříjemnou, tou budiž potrestán!“

Paní hraběnka při těch slovech lehce se usmála.

„Prve uprostřed toho ruchu nebylo mi možno, abych obdiv svůj nelíčený nad dojímavou vaší hrou vám sdělila. Jste skutečně vy umělci čarodějové. Vzbudíte v srdci lidském city, jež za vyhaslé již pokládáme . . .“

Pan Karel přes to, že vypěněná krev šuměla mu v uších, pozoroval, že hlas její milosti stal se vřelým, vážným . . .

„Struny vaše nezvučely, ale mluvily, lkaly. Nedotknu se snad poněkud nedůtklivého místečka vašeho, poprosím-li vás za komentář k té srdcetklivé melodii?“

„Fantasie — zpola sen, sen mladé, bláhové duše,“ jaksi zdráhavě odpovídal pan vychovatel. „Však bojím se, že neosvědčí se zasloužilým vašeho oučastenství. Je tak zcela prostý! Odvážila se duše zcela nízká, opovržený paria, zraků svých povznésti k bytosti nad něho jak v zenithu povznesené, a sladkým smyslů šálením domníval se býti na prahu ráje, když mrazivá chvíle skutečnosti jej uvrhla v zoufalou beznaděj. Všední docela příběh . . .“

Pan Karel v úkrytu svém děkoval Pánu Bohu, že poslední slova již ztrácela se v ševelí kročejů odcházejících, a že tudíž více nemusil slyšeti jeho bohaprázdný žvást. Cosi v něm vřelo, že by vyskočit musil při mimoděčném poslouchání, chytit pana vychovatele za rameno, a do uší mu vzkřiknout hlasitě:

„Ty tlachači!“

Té jeho upřímnosti! Staví se býti skromným, aby znovu a znovu chvály dosáhl, odmítá ji na pohled horlivě, aby usínající již proud k novému vzbudil životu. A pak chvála proň trestem! Výtečně se ten vtip paní hraběnce podařil! Jakoby člověku byl trestem vzduch, rybě voda . . .

VII.

Po odchodu pana vychovatele zvolna sáhla paní hraběnka po knize, jíž byl na stolek odložil, a umínila si prázdeň předpolední ukrátiti vlastní lekturou.

Panna Jeanetta podle nabytých zkušeností z toho seznavši, že jejích služeb nebude žádáno, zticha odešla, aby velitelku ponechala tichému požitku ze samoty plynoucímu.

Paní hraběnka četla . . .

Zlehka rozložena v pohovce, pravicí v lokti o levou ruku opřenou třímala knížku, která zábavu jí slibovala.

V komnatku vkusně upravenou pochlad a paprsky sluneční o svůj žár záclonou oloupené činily milý pobyt, ve kterém tak sladce se dumá a sní. Ticho tu vládlo příhodné, k rozpoutání myšlének, a k vybavení se z kruhu představ všedních, každodenních, v jiný svět myšlénkový. Nic jej nerušil kovový, neumlkající bzukot včely po skleněné tabuli okna pokluzující, v nějž čas po čase vmísil se šelest obrácené stránky v knize . . . Čím dále tím rychleji šelestěla stránka za stranou, a čílko víc a více se zakaboňovalo . . . Stále a stále vtiskovalo se jí v mysl přesvědčení, že vychválený ten panem vychovatelem rek jaksi fádním se stává, ve chvíli nejdojemnější zabrav se do řeči bez konce, unavujících, za něž by se ani řečník styděti nemusil . . . Kam poděl se oheň a břitkost hovoru jeho? . . . I něžná, takořka etherická Athalie brala ponenáhlu postať ženy malomyslné, všední, která soustrast vzbudit nedovede ale odpor . . . A konečně pristihla se, že mechanicky obrátila několik stránek najednou, aniž by mysli u jednoho prodlela slova . . .

Že však paní hraběnka umínila si knihu dočísti, poznovu nerozmrzele vnořila zrak svůj v hustě potištěnou stránku, jíž prve letmo přeskočila. Ale kvetnatý monolog Raveilakův, jejž každý Melpomenin kněžic neopominul by s náležitým pathosem a použitím vší expanse plicní oddeklamovati, té moci neměl, aby s malátností duševní

ve zdárný vpustil se boj . . . Četla, ale slova stávala se pouhými slovy beze smyslu . . . poslední slovo, u něhož zastavila se duchem jsouc přítomna, že Raveilak z jeviště odchází — — — pak již paní hraběnka tolik síly neměla, aby obrátila list. Ručka její, knihu zpříma před tváří třímající, zvolna skláněla se, ochabovala, a knížka zbavená okovů něžných prstíků slabounce zabuchla na květovaném tabouretu u nohou hraběnčiných, odkudž svezla se na drahocenný turecký koberec . . . V této sladce malátné bezmyšlénkovitosti, jež tiého a jednotvárné bzučení včely nijak nepřerušovaly, tanula paní hraběnce poslední řádka o odchodu hrdiny.

Odešel . . .

Predstava o hrdinovi, jenž odešel, mimoděk připamatovala hraběnce vychovatele rovněž odešlého. A jakoby teprve jím udán směr i spádnější řečiště těkajícímu a kolotavému proudu myšlének. Zabývala se výhradně jím . . .

Poznovu k sluchu jejímu zahlaholil jeho sonorní hlas, jímž jí z Racinea předčítal, jeho stále odměřené chování.

Stále byl týmž, jakým jej od prvého spatření shledávala — chladný, ano i netečný k malým vyznamenáním, jimiž jej obmysliti ráčila . . .

A přece chlad páně vychovatelův nijak nedal se vysvětliti tím, že by vyznamenání oněch snad přehlednouti mohl, či vykládati si jich způsobem jinakým, nežli za jakým účelem se mu jich dostalo — byl zajisté zdárným odchovancem oněch kruhů, v nichž tajůplná i jasná spolumluva pohledův, posuňku, němého stisknutí ruky zcela přesný má význam. A paní hraběnka až ku podivu znala se v tom umění.

Leč pan vychovatel zůstal slepým!

Nepozoroval, jak v posledním čase methoda jeho vyučovací nalezla u paní hraběnky také obliby, že neminulo snad dne, aby přítomna vyučování nebyla, nemohouc ani dost nadiviti se pokrokům, jež Arthur a Melanie v tak krátkém čase učinili. Nepozoroval významných pohleduv, zpola dětinsky nevinných, zpola svůdností sálajících . . .

Slepým byl, nadobro slepým!

On přece není s to dopustiti se toho ješitného sebeklamu, že jedině lahodný přednes pathetického Racinea dovedl by paní hraběnku přiměti k tomu, aby hodiny celé mu naslouchala. Snad i hovor svůj za tak duchaplný, zábavný i poutavý pokládal, a tím vysvětloval si, že přítomnosti jeho vyhledávala častěji, nežli se s poměry mezi hraběnkou a podřízeným služebníkem ustálenými shodovalo . . .

Vyjíždívali spolu častěji, když pan hrabě omluviv se churavostí projížďky se neúčastnil.

Marně plýtvala paní hraběnka útočnou zbraní — napadený nevšímavostí svou prozrazoval, že ani napadeným býti se necítí. A rána proti nepříteli namířená, když zpět padá, vlastní tělo zasáhnuvši, prý nejvíce bolívá . . .

Pan vychovatel stal se skutečným demonem, upírem, který zbytek klidu jí upíjel.

Jak jej nenáviděla!

Muž tak nepatrný, jakým jej pozvolna shledávala přese všecknu svou nenávist a odpor, jejž k němu chovala, upoutal její myšlénky k sobě právě tím, že chováním svým na jevo dával, že zúmyslně nepozoruje hraběnčin o sebe interess . . .

Ďábelsky vypočtenou zbraní osvědčovala se býti jeho chladnost oproti ní, nevšímavost k jejím vděkům a půvabům, netečnost k těm některým důkazům přízně, jež mu hraběnka prokazovala.

Lichocení, sladkým slovům odolala by hrabenka, přesycená tímto kořením opojujícím, aniž by příliš před oči stavěti musila svůj stav a jeho nepatrnost, své povinnosti jako choti a matky.

Však jeho nevšímavostí ješitnost v srdci jejím byla probuzena; osamotnělým hlasem rozumu, že nejlepší zbraní oproti jeho vypočítavosti bylo by nedbání o něho, nedala se v mezích více udržeti.

Jeho jednáním nanejvýš podrážděna nenáviděla jej více než co jiného, a přece zas toužila po něm, chtěla vděky svými zvítěziti nad jeho netečností.

Ani sama nemohla porozuměti tomu citu, který bouřil v nitru jejím. Byla to nenávist, však zdali nesousedí tato již s láskou? Však že by touto k němu zahořeti mohla, to s největší rozhodností odmítala v mysli.

Všecky zbraně, jež by oproti vzniku neblahého citu použíti mohla, ty ještě více nyní napomáhaly k tomu, aby z uražené hrdosti a ješitnosti zanevřela naň prudkou nenávistí, kteráž často bývá jen přechodem lehce přestupným k lásce.

Její hrdost vyžadovala prudce, aby rob ten, člověk nepatrné krve, který jednáním svým prozrazoval, že nestojí o lásku té, o jejíž jen nepatrný důkaz přízně, malý úsměv, stisknutí malé ručky její takořka se drali repraesentanti prvních rodin modré krve, aby smělec ten šílenou touhou po ní zahořel, o milost její na kolenou žebronil, aby pak tím krutější mstou stihla jej odvrhnouc jej od sebe jako otroka.

Jen jedinkým kdyby hnutím prozradil, jak touží po ní! Ale on jakoby tušil ten osud, chránil se prozraditi city své duše

Tak alespoň domnívala se paní hraběnka.

Však pomstě uražené hrdosti hraběnčiny utéci nesmí, nesmí — na kolenou musí žebrati o její milost, státi se musí otrokem své vášně neblahé, aby zavržení své tím tížeji pociťoval.

Nic nebránila v tomto na bludnou cestu svádějícím přání vzpomínka, že jest chotí a matkou — vždyť nechtěla posud ani jedinou myšlénkou zpronevěřiti se svému choti, jehož nade všecko ctíti a vážiti si musila, a s nímž vychovatel František Scheitlin ani toho nejmenšího porovnání nesnesl; chtěla se pustiti do odvážné hry se srdcem svým, aby uražené hrdosti jen ku pomstě dopomohla.

O jak těší se na okamžik ten, kdy u nohou jejích odvážlivce ten zmírati bude a žebrouti jak poslední z lidí, aby vyžebral si tvrdá, jak hrudy na rakev v hrob spuštěnou dopadající slova:

„Prvě odsud, prvě od nohou mých, opovážlivý!“

Tato slova byla pro ni večerní i ranní modlitbou. Tak vžila se v tu možnost, že sebe samu jako v zrcadle viděla s tváří planoucí hněvem spravedlivým nad jeho smělostí, slyšela svůj hlas pevný jak hlas zvonu, nechvějící se, drtící jej, smělce, který u jejích nohou klečí s hlavou sklopenou, se zrakem zoufalou bolestí prozrazujícím nad neúprosným rozsudkem. Kdyže již dočká se té chvíle, na niž vzpomíná den co den, od hodiny k hodině? Netrpělivostí svedena, chtěla uspíšiti tu chvíli.

Pokrač.

Z nových básní Gabriela D'Annunzio.

Sonet úvodní.

Paláci zlatý, ušlechtilý krove,
v němž naděje a plesy mé se krejí,
pod štíhlou klenbou kde se točí v reji
na hlavách s věnci moji mladí snové;

Ó lese zlatý, chtiče, sokolové,
kol Hocha nahého kde křídly chvějí
a hříchy, černí chrti, v zemi rejí
na honby lásky čekajice nové;

Ó zdroji zlatý, ve hrách neustálých
kde Venušiny labutě se nesou,
na zádech křídla svírajice v kalich;

Ó kniho ma, nechť zvučí víc tvé zpěvy
a formy tvé se větším plesem třesou,
když v tobě se má sladká paní zjeví!

Romance.

Nad mořem, jež mi kreje
břeh piščitý, v mdlém jase
podzimní slunce se chvěje,
jak měsíc usmívá se.

A slyším moře lkání
tak z hloubi, vážné, volné
a lodě zasteнání
tak táhlé a tak bolné

Ji s větrem v marném boji
luh rodný zpátky láká
a v to se výkřik pojí
kdes zbloudilého ptáka.

A hlubší zahřímání
vln větších o skalisko
a slunce v usmívání
se sklání sladce nízko.

Sen jarní noci.

Ty ve východní nádheře a kráse
po zářných stupních scházíš a žen davy
jdou za tebou, schodiště oblouk tmavý
jen jiskří celý v jejich sněžném jase.

Zem tobě vstříc jak ve modlitbě, zdá se,
rozpíná ruce a v okamžik pravý
z úst žen všech zazní píseň, která slaví
k nám příchod Vesny nové, zlatovlasé.

A rhytmus tónů ve hlav sličných sklonu
širého vzduchu v dálce čeří vlny,
až nábožná ta píseň v dáli zmírá.

A když zpěv ztichne, slyšíš v táhlém stonu,
jak ebenové schody, jenž jsou plny
žen bílých, ještě chvějí se jak lyra.

Rondo.

Jako včely v hlučném shonu,
máj když novým sluncem svítí,
mezi růže ven se řítí
do lilijí po záhonu,

Tato slova sladkých tónů,
jež sám Amor tkal mi v žití,
jako včely v hlučném shonu,
máj když novým sluncem svítí.

Kolem tvoji hlavy sklonu
ve tvých vlasů zlaté síti
(Amor plete ji) se chytí,
vdechnou tam báj sladkých stonů
jako včely v hlučném shonu.

Hvozd lásky.

(Sonet bez rýmů.)

Ó bují posud vnořen v rodnou vůni
na břehu mořském oranžů hvozd velký,
kde pomalu páv otevírá v stínu
svých zářných křídel nádheru a jasy!

Tam kdysi v slunném tichu dřímal záliv
a slunce žhnulo s azurových nebes
mně sladká vždy ta bude upomínka
v tom zlatém lese měli jsme se rádi –

Tam slyšeli jsme občas v tichu padat
do vody ovoce a křičet pávy
nad hlavou svojí v temnu velkých snětí.

Až spánek zmoh' nás. Vůni toho lesa
jak žárem vína živili se tenkrát
a posud živí mojí luzní snové!

Vyzvání na hon.

Stříbrem nebe pokrylo se,
zóry pablesk v mlhu šlehá!
(V jitra chladné, svěží rose
v trávě tisíc lišek běhá.)

A vy, donno Kláro, v lůně
damašku a krajek spíte
(z vlhké trávy stoupá vůně)
Donno! vy ji necítíte!

Zvedněte jen zlatou hlavu
z krajek, sen je roven smrti!
(V psinci zatím v hlučném davu
rvou se nedočkaví chrti.

Naslouchejte písni rohů,
jejichž zvuk vás k honbě láká!
(Jelen v strži pozved' nohu
rychlejší nad křídlo ptáka.)

Vstaňte a květ ňader smavý
v mužský oděv vtlačte lehce!
(Po nádvoří nedočkavý
kůň váš deptá zem a řehce.)

Konečně! Ach, již jste dole
na kůň, přes brázdu i náhon!
(u hor paty ve plápole
stojí Zóra! Na hon! na hon!

Isaotta Guttadauro 1887 ed altre poesie.

Přel. *Jar. Vrchlický.*

Pan Tolman.

Črta od *F. R. S—a.*

Pan Tolman byl pán, jehož zdánlivé stáří bylo proměnlivého rázu. V dobách, když se hluboce zamyslil do obchodních neb jiných záležitostí, byl by mu člověk mohl počítati pět a padesát nebo sedm a padesát, ano i šedesát let. Avšak obyčejně, když všechno běželo uspokojivým, obvyklým způsobem, zdálo se, že jest asi padesátník, kdežto při jiných, krom obyčejných příležitostech, když vzal svět na sebe neobvykle půvabný vzhled, zdál se jeho letopočet klesati na pětačtyřicítku, ano i pod ni.

Byl chefem obchodnické firmy; v pravdě byl jediným jejím členem. Firma byla známa pod názvem Pusey & Spol.: ale Pusey byl již dávno nebožtíkem a „Spol.", jejíž členem pan Tolman býval, se rozešla. Náš nemladý a nestarý hrdina, vykoupiv si celý obchod s firmou a se vším, řídil jej po mnoha let s úspěchem a zdarem. Jeho účtárna byla malé, tiché místečko, ale nadělalo se v ní úžasně mnoho peněz. Pan Tolman byl bohat, — ano velmi bohat.

A přece jak tu seděl jednoho zimního večera ve své účtárně, vypadal co nejstarleji. Měl již klobouk, svrchník, rukavice a kožešinový límec na sobě. Všichni jeho lidé byli již odešli domů a on s klíči v ruce chtěl právě zamknout a jíti také. Zůstával tak často, když všichni byli odešli a nechával pak klíče u svého prvního účetního, pana Canterfielda, jenž bydlel v jedné z ulic, kudy pan Tolman chodíval domů.

Dnes zdálo se, že nemá nijak na kvap. Seděl prostě a přemýšlel a zvětšoval své zdánlivé stáří. Věc byla ta, že se mu nechtělo jíti domů. Jeho to nudilo jíti domů. Ne snad proto, že by jeho domov nebyl příjemným. Žádný neženatý pán v městě neměl krásnější a pohodlnější řadu pokojů. Ne proto, že by se byl cítil osamělým a nebo že by byl litoval, že jeho domácnost neozařují a neoživují žena a dítě. On byl úplně spokojen se svým staromládenectvím. Ty poměry byly mu docela vhod. Ale přes to přese vše nudilo ho to jíti domů.

„Přál bych si," řekl si pan Tolman, „aby mne to nějak táhlo jíti domů;" a potom vstal a přešel jednou nebo dvakráte pokojem nahoru a dolů; ale právě to, jak se zdálo, u věci mnoho nepomáhalo, i usedl zase. „Přeji si, aby to bylo pro mně nutné jíti domů," řekl,

„ale ono není;“ a potom se opět zamyslil. „Co potřebuji,“ pravil po chvíli, „jest, abych závisel více sám na sobě, — abych cítil, že jsem si potřebným. Právě teď nejsem. Přestanu chodit domů, — aspoň takto. A jaký je v tom rozum záviděti jiným lidem, když mohu míti vše, co oni mají a nebo toho nemíti jak oni. A já to také chci mít,“ řekl pan Tolman, když odcházel a zamykal dvéře. Když byl jednou již na ulici a dal se do bystrého kroku, utvařovaly se jeho myšlénky snadno a hbitě v plán, jenž tou dobou, když došel k domu svého prvního účetního, již úplně dospěl. Pan Canterfield šel právě dolů k večeři, když jeho zaměstnavatel zazvonil, a tak mu tedy otevřel sám. „Zdržíme vás jenom minutku,“ řekl pan Tolman odevzdávaje panu Canterfieldovi klíče. „Nevejdeme do salonku?“

Když jeho zaměstnavatel odešel a pan Canterfield přisedl se svou rodinou ke stolu, tázala se ho jeho žena ihned, co pan Tolman chtěl.

„Přišel mi pouze říci, že zejtra odjede, abych za jeho nepřítomnosti řídil závod sám a posýlal jeho osobní listy za ním do N—.“

„Jak dlouho bude pryč?“

„To neřekl,“ odpověděl pan Canterfield.

„Já ti povím, co by měl udělat,“ řekla paní. „Měl by tě udělat společníkem firmy a potom by si mohl odjížděti a zůstat si jak dlouho chce.“

„To může nyní také,“ odvětil manžel. „Vyjel si již na mnohou hezkou cestu od té doby, co jsem u něho, a všechno šlo tak dobře, jako když byl zde. On to ví.“

„Ale přece bys chtěl být společníkem?“

„Ó ano,“ řekl pan Canterfield.

„A z docela obyčejné a slušné vděčnosti měl by tě jím udělat,“ řekla jeho žena.

Pan Tolman přišel domů a napsal závěť. Odkazoval vyjma několik málo jiných podílův celé své jmění nejbohatší a největší dobročinné společnosti v zemi.

„Lidé si pomyslí, že jsem byl blázen,“ řekl sám k sobě; „a zemru-li mezi tím, co budu prováděti svůj plán, ať aspoň hájí mou příčetnost lidé, kteří dovedou za mne řádně bojovat.“ A než šel spat, dal svou závěť podepsat a stvrdit od svědků.

Druhého dne složil si kufřík a odjel do města asi sto mil vzdáleného. Jeho pokoje měly býti připraveny k jeho návratu v každý čas. Kdybyste jej byli viděli kráčejícího na železnici, byli byste jej měli za pětačtyřicátníka.

Když dojel cíle své cesty, ubytoval se pan Tolman prozatím v hotelu a strávil tři neb čtyři následující dny chozením po městě a ohlížením se po tom, co potřeboval. Co potřeboval, bylo poněkud těžko určit, ale způsob, jakým si tu věc předkládal, byl asi tento:

„Rád bych si našel malé, útulné místečko, kde budu žít a provozovat nějaký obchod, který budu moci obstarat sám a který mne přivede do styku s lidmi všelikého druhu, — s lidmi, kteří mne budou zajímati. Musí to býti malý obchod, protože nechci pracovati příliš namáhavě a musí býti útulný a pohodlný, poněvadž chci míti z toho radost. Chtěl bych míti nějaký krámek, ať již jakýkoliv, protože se tam člověk setkává se svými bližními tváří v tvář.“

Město, v kterém se procházel, bylo jedním z nejlepších míst v zemi, jako stvořené k tomu, aby v něm nalezl obchod, jaký hledal. Bylo plno samostatných malých krámů. Pan Tolman nemohl hned najíti některý, jenž se podobal jeho ideálu. Malý obchod se střižným zbožím zdál se mu spíše příslušeti rukoum ženským. Obchod kupecký byl by mu zjednal mnoho zajímavých odběratelů; ale on nevěděl mnoho o kupeckém zboží a potom se mu to nezdálo míti nijakou stránku krasocitnou. Velice se mu zalíbil malý krámek jakéhosi vycpavače zvířat. Byl to krámeček nad míru přívětivý a obchod nebyl očividně asi tak velký, aby se v něm kdo upracoval. Mohl posýlati ptáky a ssavce, kteří by se mu k vycpání přinášeli, k nějakému praktickému znalci práce té a dáti si je zde slušně upravit podle žádosti svých zákazníků. Mohl — ale ne! to by ho nikterak nemohlo uspokojit, kdyby pustil se do obchodu, o němž nevěděl naprosto ničeho. Vycpavač zvířat musil by se zardít nad svou nevědomostí, kdyby neuměl odpověditi na nějakou prostou otázku o malém mrtvém ptáku nebo o leklé rybě. A tak se tedy odtrhl od okna tohoto okouzlujícího místa, kde, jak si myslil, kdyby se bylo jeho vychování bralo jiným směrem, mohl světu vystrojit podívání na veselého a z života se radujícího člověka.

Konečně nalezl sklad, který se mu podle zdání asi nejlépe hodil; obešel jej a prohledl si ho několikrát, než učinil naň příznivý dojem. Nalézal se v malém cihlovém domku v postranní ulici, ale nedaleko od jednoho z hlavních průchodišť městského obchodu. Krámek zdál se býti zasvěcen zboží papírnickému a rozličným jiným malým drobnůstkám, které bylo by nesnadno vypočítat. Zastavil se, aby se podíval na tři perořízky připevněné na lepenkovou čtvrtku opřenou v malém výkladním okně; vedle nalézala se šachovnice v podobě knihy s pozlátkovým nápisem: „Dějiny Asie“ vytištěným na hřbetě na a druhé straně visely malé housle s cedulkou znamenanou: „1 dollar“, a jak se přes toto zboží díval do vnitřku teď osvětleného skladu, začalo se mu pomalu rozednívati v hlavě, že to je tak něco jako ideál půvabného a zajímavého obchůdku. Každým způsobem vejde a podívá se na to. Na houslích mu nezáleželo ani ne za tu malou cenu, jakou je viděl venku znamenané, ale nový peroříz̆ek mohl by potřebovat; tak tedy vešel a řekl, že by se rád podíval na nějaké peroříz̆ky.

V krámku byla velmi příjemná stará paní asi šedesátiletá i seděla a šila za pultem. Zatím co poodešla k oknu a odstavovala velmi pečlivě rozličné tam se nalézající zboží, aby dostala se k peroříz̆kům, rozhlížel se pan Tolman kol a kolem. Krámek byl docela malý, ale zdálo se v něm býti hodně věcí. Stojany byly za pultem, stojany u protější stěny a vše zdálo se býti dobře naplněno tím neb jiným. V koutku nedaleko staré paní byla malá kamínka, v nichž hořel veselý oheň a v pozadí skladu, o dva schody výše, byly skleněné, pootevřené dvéře, kterými bylo vidět malý pokojík s červeným kobercem na podlaze a s malým stolkem patrně prostřeným k večeři.

Pan Tolman prohledl si nože, když mu je stará paní byla ukázala, a po dosti dlouhém uvažování vybral si jeden, který, jak si myslil, dobře by se hodil za dar nějakému klučinovi. Potom podíval se ještě na několik věcí, jako jsou rozřezávátka, marky ke hře v karty a takové jiné drobnůstky, které nalézaly se v zasklené skříni na pultu a mezi tím, co si je prohlížel, hovořil se starou paní.

Byla to přívětivá, hovorná stará paní a velmi ráda, že si má s kým promluvit, a tak nebylo panu Tolmanovi nesnadno dozvěděti se od ní všelikými povšechnými poznámkami velice mnoho o ní samé i o jejím skladu. Byla vdova a měla syna, kterému podle její řeči bylo asi čtyřicet let. Byl ve službě v nějakém velkoobchodu a zde žili již velmi dlouho. Dokud byl její syn zaměstnán v městě, přicházel vždy na noc domů a bylo to velmi hezké živobytí; ale od té doby, co se stal obchodním cestujícím a byl často několik měsíců z domova, nikterak se jí to nelíbilo. Tak samotné velmi se jí zde stýskalo.

Panu Tolmanovi poskočilo srdce, ale nepřerušil ji.

„Kdybych mohla," řekla, „zbavila bych se toho místa zde a odstěhovala bych se ke své sestře na venkov. Bylo by to lepší pro nás obě, a Jindřich, když vrátí se z cest, mohl by nás vždy navštívit tam, jako mne zde."

„Proč tedy obchod neprodáte?" tázal se pan Tolman poněkud bojácně, neboť začal si mysliti, že pluje k svému cíli příliš snadně, než aby se nebylo co strachovati nebezpečí.

„To by nešlo tak snadno," řekla s úsměvem. „Trvalo by to dlouho, než bychom nalezli někoho, kdo by chtěl obchod převzít. Máme zde hezký obchůdek, ale není to už daleko co bývalo, když byly lepší časy, a také knihovna u nás odpadá. Většina knih počíná zastarávat a vydávati peníze na knihy nové se nevyplácí."

„Knihovna!" řekl pan Tolman. „Vy máte knihovnu?"

„O ano," odvetila stará paní. „Máme zápůjční knihovnu už asi patnácte let. Tam jest, na těch dvou hořejších stojanech za vámi."

Pan Tolman se obrátil a spatřil dvé dlouhé řady knih v hnědých papírových deskách a krátké schůdkové stupátko, s kterého se mohlo k těm knihám dosáhnout, a které stálo teď u dveří v zadním pokoji. To se mu velice líbilo; neměltť ani pomyšlení, že by zde bylo knihovny.

„Na mou věru!" řekl, „musí to být velmi zábavné míti zápůjční knihovnu, — myslím tak malou, jako tato zde. Mohu říci, že by se mně samému takový obchod líbil."

Stará paní pohledla naň udiveně. Chtěl by snad obchod převzíti? Podle toho, jak se jí na první pohled zdál, ji to ani nenapadlo.

Pan Tolman vyložil jí své náhledy. On jí neřekl, co za obchod má sám a co pan Canterfield teď dělá za něho. On vyslovil pouze své nynější přání a přiznal se, že to byla pouze přitažlivost jejího závodu, která jej sem přivedla.

„Vy tedy ten perořízek nechcete?" řekla rychle.

„O ano, chci," řekl on; „a skutečně myslím, bude-li možno se dohodnouti, že bych chtěl také ty dva druhé nožíky a k tomu celé vaše ostatní obchodní zásoby."

Stará paní usmála se trochu nervosně. Arciť že tuze doufá, že se budou moci dohodnouti. Přinesla židli ze zadního pokoje a pan Tolman přisedl s ní ke kamínkům, aby si o věci promluvili. Málo kupujících přicházelo je vyrušit a tak promluvili si o všem důkladně. Oba došli k přesvědčení, že nebude žádných nesnází v podmínkách, aniž ve schopnosti páně Tolmanově řiditi obchod po nějakém malounkém poučení se strany nynější majitelky. Když pan Tolman odcházel, dorozuměno se na tom, že přijde zase za několik dní, až bude syn Jindřich doma, a vše se dá pak na dobro vyjednat.

Když se všichni tři setkali, byla věc brzo uzavřena. Poněvadž si obě strany tak velice přály, aby se tak stalo, naskytovalo se jen málo obtíží. Stará paní si arciť přála, aby se s odevzdáváním závodu poněkud sečkalo, dokud neutře a neoprášíи každý stojan a koutek a každý kousíček zboží; ale pan Tolman měl velmi nachvat uvázati se v držení, a protože Jindřich musil za krátko opět vyjeti na cesty, byl by rád viděl matku přestěhovánu a usazenu, než odjede. Nebylo mnoho co k stěhování kromě několika kufrů a škatulí a několika kusů zastaralého nábytku, který byl staré paní zvláště milý, neboť pan Tolman trval na tom, že koupí v domě vše, jak to stojí a leží. Všechny ty věci, jak řekl, nepřijdou mu ani tak draho, jako některému z jeho známých kůň. Methodický syn Jindřich sepsal inventář a pan Tolman přijal několik lekcí od staré paní, která jej poučila, jak čísti ceny rozličného zboží z malých, známkovaných papírků zavěšených neb přilepených na každém zvláštním kusu; a zvláště pak dala mu návod, jak si počínati se zápůjční knihovnou. Poučila jej o jakosti a vlastnostech jednotlivých knih a pokud možná o jakosti a vlastnostech pravidelných čtenářů. Řekla mu, komu lze svěřiti novou knihu, když přinese starou a nezaplatí, anebo když nemá drobných, a udělala malé křížky u jmen osob, které musí zaplatit hotově za to, co mají dříve, než se jim vydá kniha jiná.

Bylo to úžasně viděti, jak to všechno pana Tolmana zajímalo. Byl skutečně dychtiv setkati se již s některými z těch lidí, o kterých byla stará paní s ním mluvila. Snažil se také zapamatovati si aspoň několik z těch mnoha věcí, které mu řekla o způsobu kupování a prodávání, a vůbec o řízení obchodu; a není pochyby, že nezapomněl více než asi s tři čtvrti to, co mu byla řekla.

Konečně bylo všechno ujednáno ke spokojenosti obou mužských stran, — ačkoliv stará paní věděla vždycky ještě sto věcí, které by ráda udělala, — a jednoho krásného, mrazivého odpoledne odjížděla od cihlového domku fůra s nábytkem a zavazadly, stará paní se synem se rozloučili a pan Tolman zůstaven tu sedící za malým pultem jakožto jediný majitel a ředitel zápůjční knihovny a papírnického krámu. Zasmál se, když na to pomyslil, a mnul si ruce a byl s tím velmi spokojen.

„Není v tom skutečně pranic bláznovského," řekl sám k sobě. „Je-li něco na světě, co myslím že bych měl rád, a mohu-li to mít a nikomu-li tím neublížím, proč bych to neměl?"

Nebylo tu nikoho, kdo by řekl něco proti tomu a tak si pan Tolman opět zamnul ruce před ohněm a procházel se nahoru a dolů po krámě očekávaje s napjetím, kdo asi bude jeho první odběratel.

Asi za dvacet minut otevřel dvéře malý chlapec a vešel. Pan Tolman chvátal za pult, aby přijal jeho rozkazy. Malý chlapec potřeboval dva papíry na dopisy a jednu obálku.

„Nějaký zvláštní druh?" tázal se pan Tolman. Chlapec nevěděl, že by se vůbec žádal nějaký zvláštní druh. Myslil si, že ten druh, jaký vždycky dostával, dostačí i zdíval se velmi posupně na pana Tolmana, patrně udiven nad změnou prodavače, ale neřekl o tom ani slova.

„Myslím, že jste pravidelný odběratel," řekl pan Tolman otvíraje několik krabiček s papírem, které byl sjal se stojanu. „Já zde obchod právě začal a nevím, jaký druh papíru jste vždy kupoval. Ale myslím, že tento

zde bude dobrý:" i vzal dva aršíky z nejlepšího a přidal k tomu vhodnou obálku. Zabalil to pak do tenkého hnědého papíru a dal to chlapci, který mu podával tři krejcary. Pan Tolman je vzal, usmál se a potom vše si na rychlo v hlavě přepočítav, zavolal chlapce, který již otvíral dvéře, a vrátil mu krejcar.

„Dal jste mi příliš mnoho," řekl.

Chlapec vzal krejcar, podíval se na pana Tolmana a potom vyběhl z krámu co mu nohy stačily.

„To jsou ohromná procenta, na jaká se zde počítá zisk," řekl pan Tolman; „ale myslím, že byla nutna k vůli malému odbytu." Tak tomu skutečně bylo, jak pan Tolman shledal později.

Průběhem odpoledne přišli ještě jeden nebo dva kupci a když se stmívalo, začali přicházeti lidé pro knihy. Ti dali panu Tolmanovi hodně mnoho práce. Musil nejenom zapisovat a vyškrtávat, ale bylo mu také zodpovídati mnoho otázek o změně ve vlastnictví obchodu o možnosti, že se zakoupí některé nové knihy a o tom, jakého druhu asi mají býti; prohozeno také tu a tam nespokojené slovo o knihách, které se vracely.

Každému zdálo se to býti nějak líto, že stará paní odešla: ale pan Tolman byl tak roztomilý a tak úzkostlivý zalíbiti se, a jevil takový interess při vybírání jejich knih, že si toliko jeden čtenář bral, jak se zdálo, změnu velice k srdci. To byl mladý muž, který dlužil již třiačtyřicet krejcarů. Vybíral knihu dlouho, a když konečně přišel k panu Tolmanovi, aby ji zapsal, řekl mu skoro šeptem, že snad dovolí, aby účet jeho zůstal ještě kratičkou dobu neuhražen. Na prvního že vyrovná vše a potom že bude platit hned za každou knihu.

Pan Tolman podíval se na jeho jméno do seznamu staré paní a nenaleznuv tam křížku, řekl, že je dobře a že může do prvního čekat. Mladý muž odešel docela spokojen s novým knihovníkem. Takto začal pan Tolman budovat svou popularitu. Když se připozdívalo, začal cítit velký hlad: ale nechtěl zavřít, neboť každou chvíli přišel někdo, tu zeptat se, kolik je hodin, tu něco koupit a tu opět knihu si vypůjčit.

Konečně, v krátké chvilce, kdy nikdo nepřicházel, dodal si srdce, stáhl záclony, uzamknul dvéře a odchvátal do hôtelu, kde si dal dáti večeři, jakou se asi málo majitelů takových krámků kdy potěšiti mohlo.

Druhého dne zrána ustrojil si pan Tolman sám snídani. To bylo rozkošné. Viděl dříve, jak hezky si to stará paní přistrojila na stůl v malém zadním pokojíku, kde byla kamna, na nichž si mohl uvařiti, co chtěl, a jemu zachtělo se tak hezké snídaně. V domě bylo dost zásob, které byl koupil se vším ostatním a tak tedy šel a koupil si jen bochník čerstvého chleba. Potom si osmažil kousek šunky, nalil koflík silného čaje, uvařil několik vajec a měl na malém okrouhlém stolku snídani, která ačkoliv jednoduchá chutnala mu lépe než kterákoliv, na niž se pamatoval ze svého klubu. Potom otevřel krám a seděl s tváří obrácenou ke skleněným dveřím skoro doufaje, že někdo přijde a od snídaně jej vyruší. Bývalo by to tak slušné, aby při svém obchodu nechal jídlo stát a šel někoho obsloužit.

Téhož dne před večerem nabyl pan Tolman přesvědčení, že bude nucen vzíti si nějakého chlapce, neb někoho jiného, aby jej zastal za jeho nepřítomnosti. Po snídani přišla žena, kterou mu stará paní byla odporučila, ustlat a uklidit, ale když odešla, zůstal sám se svým krámkem. Napadlo mu, že nemůže připustit, aby starost o obchod ubližovala jeho zdraví, a proto v jednu hodinu směle zavřel a šel k obědu.

Doufal, že nikdo nepřijde za jeho nepřítomnosti, ale když se vrátil, nalezl u dveří stát malé děvče se džbánkem. Přišla si vydlužit dva žejdlíky mléka.

„Mléko!" zvolal pan Tolman překvapen. „To, milé dítě, nemám. I do mého čaje mi schází."

Děvče zdálo se býti velmi sklamáno. „Což pak stará paní odjela na dobro?" řeklo.

„Ano," odpověděl pan Tolman. „Ale já bych ti zrovna tak rád půjčil mléko jako ona, kdybych jakého měl. Může se zde někde na blízku mléko koupit?"

„Ó ano," řeklo děvče, „dostanete je hned zde za rohem v tržnici."

„Co pak by stály dva žejdlíky?" tázal se.

„Šest krejcarů," řeklo děvče.

„Dobrá," řekl pan Tolman, „zde je šest krejcarů. Jdi a kup mléko pro mne a potom si je můžeš vydlužit. Stačí to?"

Děvče si myslilo, že to docela dobře stačí a tak odešlo.

I tato malá příhoda se panu Tolmanovi líbila. Bylo to tak nové. Když se večer vracel z hôtelu domů, nalezl dva čtenáře půjčovní knihovny přešlapující pro zahřátí na prahu a dozvěděl se, že několik jiných přišlo a odešlo. To by skutečně uškodilo jeho obchodu, kdyby chodil obědvat a večeřet. Mohl snadno dostati ne jednoho, ale sto chlapců za pomocníky, kdyby to byl ohlásil v novinách, ale nechtělo se mu míti v obchodě výrostka. To rušilo by útulnost místa a všechny jeho zkušenosti. Snad mohl nalézti chlapce, jenž chodil do školy a rád by přicházel v poledne a večer za slušný plat. Ale musil by to být velmi řádný a svědomitý chlapec. Přemysli si to dobře, než se k něčemu takovému odhodlá.

Přemýšlel o tom den nebo dva, ale netrávil veškerý ten čas jen přemýšlením. Neměl-li kupcův, chodil v tom malém salonku s podivným starým nářadím, s podivnějšími rytinami na stěnách a s nemožnými ornamenty na sloupcích u krbu. Salonek byl v prvním patře nad krámem a byl mu tak k smíchu, jako všechny ty ostatní malé pokojíčky a bylo mu to skoro až líto, když zaslechl dole u dveří zvonek, jenž vyrušil jej z rozjímání. Bylo mu to tak příjemné pomysliti si, že všechny ty věci jsou jeho. Také to, že mu náležely všechny ty drobné věci v krámě, budilo v něm pocit tak příjemný, jakého necítil dosud ze žádného vlastnictví. Bylo mu to všechno tak bizarní a nové.

Velmi rád prohlížel si své knihy. Mnohé z nich byly staré novely, jichž jména byla mu známa, které ale nikdy nečetl. Usmyslil si, že přečte některé z nich, jakmile se jen usadí.

Prohlížeje knihu, v níž zapsána byla jména a účty čtenářův, bavil se přemýšlením, jací jsou to asi lidé, kteří měli tu neb onu knihu. Kdo na příklad četl „*Knihu o kočkách?*" a koho pak na světě mohla zajímati „*Tajemství Udolphova*". Ale neznámá osoba, vůči které byl pan Tolman nejzvědavějším, byl čtenář, jenž

měl nyní vypůjčenu knihu, zvanou *„Dormstockovy Logarithmy Diaposonu“*.

„Jakž na světě,“ zvolal pan Tolman, „mohla se taková kniha dostati do této knihovny a kde na světě vzala se osoba, která cítila potřebu si ji vypůjčit? A nejenom si ji vypůjčit,“ pokračoval prohlížeje si zápisky, „ale obnovovat a prodlužovat si lhůty ku čtení, jednou, dvakrát, třikrát, čtyřikrát — devětkrát! Má tu knihu u sebe již osmnáct neděl!“

Aniž by věděl proč, odkládal pan Tolman ohlednutí se po pomocníku, dokud neobjeví se pan Glascow, ona znamenitá osoba, která měla vzácnou tu knihu vypůjčenu a měla ji nyní brzo zase vrátit.

„Vezmu-li si nyní pomocníka,“ myslil si pan Tolman, „přijde Glascow jistě, když nebudu doma.“

Uplynuly na vlas dvě neděle ode dne posledního prodloužení lhůty, když se pan Glascow objevil. Bylo to asi ke čtvrté hodině odpolední a pan Tolman byl sám. Tento badatel v hudební filosofii byl tichý mladý muž, asi třicetiletý zahalený v lehkém hnědém plášti a nesoucí pod paží velikou knihu.

(Dokončení.)

Paběrky o staročeském kroji.

Příspěvek ke kulturním dějinám českým XVI. a začátkem XVII. století. Podává *Čeněk Zibrt.*

(Pokračování.)

Již jsme se dosti namořili ochotné čtenáře líčením přílišné nádhery v oděvu. Nyní povíme, jakých látek užívali staří Čechové na svůj šat. Chceme upraviti rozptýlené, zlomkovité zprávy v jakýs takýs lad a řád.

„Rozličnost a nádhernost materií šatstva vymyslila“ — jak ani jinak Šimon Lomnický psáti nemůže — „hříšná všetečnost a pýcha lidská. Nejprvnější materie byla velmi chatrná, totiž kůže s ovčí vlnou dle písma sv. Potom pak přišlo k samé vlně, kteráž jest měkčejší nežli kůže. Třetí se dostalo ke kůži bylinské, totiž ke lnu. Čtvrté“ — řekněme to způsobněji, než to povídá tak neomaleně bručivý Lomnický — „k výtvorům pavouka, totiž k aksamitu. Naposledy k zlatu, stříbru, perlám a drahému kamení.“ [63]) Tak důkladně to tříditi nebudeme. Že z „pěkně a čistě předeného lenu“ tkali, nebo tkáti si dali plátno a z něho že robili si jako dříve tak i v XVI. století oděv, k tomu netřeba zvláštních dokladů. Rozumí se, že ze sukna také hotovili si šaty; pouze dodáme, že znali tehda a užívali více drahých suken, než my dnes známe. Až z Flandrie z drahého a lepého sukna dává si pyšný opat každého roku šaty dělati. [64]) Mládenci a panny nesou na krku okruží z pouěníku, z tykyty, [65]) z vlaského plátna a kmentu. [66]) Vedle tykyty užívalo se také tupltykyty. [65]) Z nizozemského či niderlanského plátna čtli jsme velmi často Levské, [67]) — tu a tam spotvořené některé jméno známých suken Flanderských, jež zná již nejstarší kniha Staroměstská dle Tomk. Děj. Prahy I. 320, 321, totiž: sukno Gentské (de Gandavo), Ypernské, Tournajské (de Dorn) dvojí, jedno těžší jedno lehčí, Poprinské (de Popring), Löwenské (de Lew, Lowen — srv. 67. pozn.), Brüsselské (de Bruxella) a Malinské. Rádi také chodili, zvláště ženské, v šamlatovém [68]) obleku, jenž vedle hedvábí, aksamitu, [69]) damašku a šarlatu byl velice oblíbeným. Také oděv ferštatový [70]) nemalé se těšil přízni. Chudší neměli grošů na zlatohlavy či purpury ni na stříbrohlavy, v nichž si bohatí tak rádi vykračovali, nemohli si pořiditi jako r. 1546 panna šlechtična z Hradce na svadbu dala si dělati [72]) — kdož by tomu za nynější doby víry dal — „sukně stříbrohlavové, na jednu 14 loket! — na jiné 12 loket tělného hladkého zlatohlavu, jiné z brunátného [71]) karmazínu, zlatými a stříbrnými francleini krumplovanou, sukni žlutou atlasovou, atlasovou brunátnou, červený květovaný aksamit na hazuku (dlouhý šat s rukávy, zvl. mnišský), černý karmazín, černý damašek, tupltykytu — to vše a více toho na hazuky“. Tak ovšem nemohli choditi lidé nuzní. Ti spokojili se rouchem bavlněným dle Vavřince z Březové. [73])

Často žalují a touží spisovatelé XVI. věku, že látky na oděv nejsou než holý hadr, a velmi brzo se otrou a ztrhají. [74]) Bylo by s podivením, aby se toho byl také všehochutný Lomnický nevšiml! I ten si zarýmoval o šatě, či o látce na šaty: „Někdy třeba v roce, jen z toho bude vonnce!“ [75]) Rozdurdil se na to již Konáč z Hodištkova [76]) líče podvodnost „tkadlcův, nitníkův, vlnéníkův, zšívačův i jiných, kteříž k vlnařství náleží. Kdo by vypraviti mohl, kolik sfalšovaných suken dělají, kolik nití falešných směsování přidávají; tkají častokráte lehká sukna, dobrou vlnu kradouce, neužitečnou vlnu přidávajíce; falešnou váhou váží, — mlčím o chytrostech v předení a zle usukování, o lstech ve tkaní a barvení falešných a cizolož-

[63]) Pejcha živ. 48, 49.

[64]) Pejcha, 159, 160.

[65]) Tykyta, dupltykyta, dykyta z něm. Taffat Jgm.

[66]) Žel 01. 8.

[67]) Zná již Hus. „Sb Histor.“ 1886, 233.

[68]) Jsa řemesla svého také filolog, podávám tu etymologii: Látka ze srsti velbloudí, kamelin, kambelin. Kamelot, schamelot, schamela, camelinum, camelotum, chamelat. Srov. Weinhold, D. Frauen, II. 242. Schultz, Leben Minnesäng., I. 268. Jgm. sl.

[69]) Samit, samatt — tkanina 6 nití — ἑξάμιτος, axamitum, atd. Schultz, I. 259.

[70]) Vlněná látka: Fritschal, friscalam, fritsalam. Weinh. II. 244.

[71]) Brunît, brûnat, bruneta — jemná látka vlněná, černá neb hnědá.

[72]) Srv. Dvorský, Pam. staré žen českých, 75. 76. Někdy nazývali touž látku jmény různými. Jindy přetvořili jméno původní a česky proměnili. Jindy opět měla vliv národní lidová etymologie, čehož mnohé jsou zajímavé příklady. Ostatně více jmen bude uvedeno později . . .

[73]) Snář. O7. — Karmazín (arab. kyrmyzy, kermes červec, červená barva Jgm. Pak značí to látku červenou. —

[74]) Pol. 567

[75]) Pejcha, I. 4. 5.

[76]) Kniha o hořekov., 1547, 48.

ných barev.“ —— Sídili tkalci a ti ostatní, sukna, látky, robíce a šidili také kupci, od nichž látka kupována, a za mák hodnější nebyli ani krejčíři, šaty zhotovujíce. V artykulech cechu krejčířského (Rukopis knih. Strahovské, č. 111., f. 53—56. Kniha archivu m. Prahy, č. 1100, f. 145) vyměřili si zvláštní pokuty a tresty těm, kteří při šití „falši vědomě dělají“ nebo „sukno za sebou nechávají“. Bez obalu si dobírá kupce a krejčího prostořeký žebrák Paterýfousy (Stč. div. hry, vyd. J. Jireček, 92):

„Když se krejčímu dá sukno,
nebývá chudině chutno,
že mu krejčí zoužil, zkrátil
to, což on dost draho platil.
Krejčí se toho zpravuje,
na kupce mu ukazuje,
že falešně sukno měřil,
kterémuž on příliš věřil.
Tak jiný při aksamitu,
mucheiru nebo tykýtu
měří fortedlně a liše“ ...

Poznali jsme tu zároveň novou látku, „mucheir“, podobnou „šamlatu“ ...

Ještě bychom zapomněli několik látek, jež připomíná roku 1506[77]) celní tarif, kromě jiných: cendelín, tafat, kment, cvilich. Tamže dočítáme se krátké zprávy o kožešinách, jichž také k oděvu potřebovali: uvádí tam soboly, kuny, hranostaje, bělizny (bílé kožešiny); že užívali liščích, medvědích, zaječích kožešin, zvláště při oděvu zimním, přichází velmi často — tedy ani dokladů neuvozujeme! —

Zalichotíme se snad spanilé čtenářce, přistoupíme-li při líčení oděvu nejdříve k šatu ženskému. Potutelný Lomnický podezřívá panny a ženy, že prý „se ozdobují a kkrašlují, aby se světu líbily. Mají-li prý rodičové dítky ušlechtilé, ty dávají světu, pakli jsou kulhaví, jací oezdární, obětují Bohu. Řídko se která pěkná, krásná, zdravá panna pánu Bohu oddá, ale raději se vdá: neb s kulhavou, s krhavou neb nějakou neforemnou fuk s ní do kláštera“. [78]) — — Začneme s hlavou. Panny nosívaly „čepce buďto zlaté aneb s divnými barvami vázané“. [79]) Jiné bez čepců „po španielsku aneb po francouzsku vlasy zapletené na strunách nosí, vrkoče s divnými třapci“. [80]) Podivné točení vlasů vůbec bylo v oblibě.[81]) Také prý „jakés obálky co jelita pod poněníky a rouskami na svých čelích mají, a to chocholaté s vypuštěním vlasů. Na čele obálku mají a na hlavě vrkoče jako jelito dosti tlusté, nahoru chocholatě položené, a nad tím mívají poučník aneb chrbol, na strunách zhůru vyzdvižený, vypouštějíc po stranách vlasy, a to bez podbradku.“ [82]) Nedostává se mi ovšem friseurských vědomostí, abych pochválil či pohanil účes staročeských panen — raději beze vší poznámky uvedu ještě účes žen. Poněkud nejasnou zmínku čteme v Limburg. Chron. (22. 40. 78), že „české paní nosí kukly, jež jim vyčnívají v před, jako prý svatým maluje se diadem“.[83]) Štelcar poznamenává, že „po španělsky ženy na hlavách zavití nosí, vyhledajíc z toho co kukly. Některé mají na hlavách kloboučky s záponami pod peřím, jiné širokými tkanicemi obtažené, s divnými šmelci a štefty zlatými. Opět čepičky, karkule s perlami, divné špendlíky“. [84]) Jiné nosívají na hlavě čechlík (plachetku).[85]) Ba některé místo zavití div sobě pávových dlouhých peří nepřipínají. Také i panny a děvečky služebné za vrkoče se stydíce, hlavy sobě divně vůbec obalují, až již v Čechách skoro nerozeznáš nevdané od vdané.[86])

Nahledneme-li dále do jizby, kde ženské svá roucha mají, zhrozíme se, dívajíce se na jich toilettní stolek... Vidíte je tam — vidíte falešné vlasy? —— Slyšte, co prozrazuje všudybyl Lomnický: [87]) „Jest těchto let zkušení, že netoliko cizí barvou, ale i cizími vlasy mnohé ženy a panny nestydí se ozdobovati, od živých i mrtvých vlasů sobě vypůjčovati a v nich pejchati, jakož dám toho příklad: Nějaká paní dala jedné mrtvé mladici její pěkné vlasy uřezati. Když se jimi okrášlila a pyšně na processí šla, v tom vopice na ni z jednoho domu vyskočila a z hlavy její zavití i ty vlasy strhla, tak že ona oholena jako vrána oškubaná zůstala, a hanbu velikou přede všemi lidmi z toho měla.“ —— Poznali jsme, že nic pod sluncem nového... Nedivme se také,[88]) že mnohé ženy a panny, majíce vlasy černé, chtějí míti rusé; které mají vlasy rovné, dělají sobě kučeravé. Jiné se tak spotvořují, že si obočí a řasy malují a barví, čerností okrašlují, až jim od toho vlasy na obočích a řasách zředí neb vypadají.[88]) Ještě více hřeší ty, které si barví tvář líčidlem, aby vždy dokonali šlecht ďábla.[89]) Durdí se již v rukopise Hrad. rýmarník, že ty panny, „které se líčie, že v ďáblóv sě vafurok obláčie“. — Nedbalý asi staročeské panny Havla Žalanského, jenž citaty ze svatých otců dokazuje, jaký hřích ohromný jest líčidly převráceným, lživými, lstivými a svodnickou okrasou malování líce, tváře, očí[90])... Neméně horlí kněz Ad. Klement Plzenský proti hříšnému, zbytečnému tiflování, líčení.[91]) Aby tu také Lomnický neschácel![92])... Líčíce se, činí prý to jen na potupu svého stvořitele, jehož tím urážejí. Jako prý malíř, když uvidí, že mu kdo jeho dílo šťafuje a hyzdí nerozuměje tomu nic, napravovati je hledí, nad tím nemálo býva těžek a hněviv, jako Apelles

[77]) ČČMus. 1864, 23. Srv. Sb. Hist. 1886, 233.
[78]) Pejcha, 107, 108.
[79]) Kniha duch., A 8.
[80]) Tamže.
[81]) Pejcha, 70.
[82]) ČČMus., 1864, 20.
[83]) Tamže.
[84]) Srv. o tom Weinhold, Frauen, II. 291. Hildebrand, d Wb. V. 1578, 2533.

[84]) Želet., Kniha duch. 8 A.
[85]) Vodň., Theatr., 147. 148.
[86]) Zámrský, Postilla, 872.
[87]) Pejcha, 80. 81.
[88]) Pejcha, 81.
[88]) Vavř. z Břez., Snář, D 3.
[89]) Kniha duch., A 8.
[90]) O čistotě, 114—119.
[91]) Rozkoš pan., D 7.
[92]) Pejcha, 80. Dovolujeme si podotknouti, že líčení tváře je velmi zajímavý zjev kulturní. Již Plinius, Hist. nat., 22, 2 připomíná je u Daků, Sarmatů a Keltů. Náhledy o kráse a barvě tváře mění se věkem a národností. Anglie obyvatelé ve 12 stol. pokládali bledost za sličnost, proto se postili a natírali bílými barvami. Srv. Anselm Cantuar. archiep. opera ed. Gerberon. 1675, 2, 197. Dle něho Neckam, Th. Wright Essays, I. 193. Pařížanky v 17. a 18. stol. jedly písek a popel aby zbledly. Jindy zase chtěly míti zdravou, červenou barvu. Srv. více o tom Chastoiom. des dames, 367. O ženách německých viz Weinh. Frauen, II. 333—335. Schultz, Leb. Minnesäng. I. 186. Paměti hodno, že brojí již Hus proti líčení se žen a nosení cizích vlasů. Sb. Hist. 1886, 233. Ba již Chelčický ve své Postille zmiňuje se o líčení.

malíř na onoho ševce, kterýž mu na to odpověď dal: „Ne sutor ultra crepidam. Ševče přes kopyta nemudruj, sprav svý doma, cizího neštrafůj. Tak dle sv. Ambrože:

„Boží stíráš malování,
když pro lidské milování
tvář tvou barvy přirozené,
od pána Boha stvořené,
na vzdoru mu zastiňuješ,
líčíš, barvíš, fermežuješ!“

Co z toho má k staru taková panenka, když se jen fifluje, obliže, přifermežuje?![93] — — V starosti toho dočeká, že velmi mrzutá, šeredná, žlutá a škaredá bývá, až na ni bývá těžko hleděti. Nikdy žádný hrnec ani kotel nebyl tak černý, jako budou tváře těch lidí, kteří se líčí. Naši staří Čechové říkali: „Tvář třikrát líčená tváři Boží nikdy nehlídá!“ vykládá zase Lomnický.[94]) Ale panny i ženy vedly stále svou; tváře své líčidlem a podobnými fermeži barvily, oči plejveisem natíraly dle Vodňanského Nathanaela.[95]) — Vedle „plejveisu“ umývaly si tvář, aby jemná, hebká byla, „benátským mejdlem“ (Světozor, 1876, 231), masti „z bílého kadidla a galganu“ mazaly, „piby sháněly“ (Spis o zraku, 1550, C 5), aby dobrou barvu na tváři měly, „kamaudrian v silném víně vařený“ pily a takovýchto různých mastí, lektvarů užívaly. Kolik lékařských knih, tolik rozmanitých návodů, „jak máš pěknou tvář učiniti“. —

Na hlavě nosily nejvíc okrasy a ozdoby. Kromě zapletání a zavití, svrchu již řečeného, nosili barevné čepičky, perly na čele visuté, hedvábníky,[96]) tenké a vyšívané rouchy,[97]) pantle — s nimiž dle Elišky Myslíkovy „nenéčko, račte odpustiti, ten fraucimor jako blázni chodí, kde se která může držet“[98]) — dále zdobí hlavu ze zlata neb stříbra taženého neb uncovního tkanicemi zlatými neb stříbrnými, štefty, růžemi, medajemi.[99])

Nejpřirozenější okrasou panny je ovšem věneček. Proto v zahrádce na zvláštním záhrobečku sobě všeliká vonná a rozličná kvítička, k věncům obyčejná, sívají, sázejí... Uvijí pak si k okrášlení hlavy věnček z podlešky, fialky, polejky, majoránky, karafiatu, vonné bazilíky, lavendule, růže, rozmarinky, routy, květu narcisového a j., vážíce tyto květinky na loubek neb oblouček buď jakous přezí, vznešenější zlatými, stříbrnými a hedvábnými nitmi a šňůrkami...[100])

Zpomenuvše si na náušnice, jež bývaly drahým kamením vykládané, povíme i něco málo o tehdejších klenotech vůbec. „Co dím o klenotích, an mnohá má na hrdle zlatý halspant s drahým kamením, aneb zlatý groš! — na rukou korály aneb armpanty, prsteny zlaté na stuze, a mnoho jiných ohyzdných věcí a marností na ženském a panenském pohlaví!“[101]) — — —

Také Vavř. z Březové zmiňuje se o skvostném „náhrdelníku zlatém a s drahým kamením ozdobeném, perlami, jejž lidé na svých hrdlech nosí!“[102]) Dle Ctibora Tovačovského[103]) byla to „hrdelná obruč, bohatosti kamení a zlata“, a ještě přes to nosily panny řetěz zlatý, aneb rozmanité šňůrky, jež opilí mládenci každý pro svou milou obyčejně prý požírají.[104]) Z takovýchto klenotů poznali jsme spinadla,[105]) halže, holcpanty, zápony, náramky či náramnice (ormpanty), peutlíky, zlaté knoflíky, „neužitečným šmelcem“ zdobené klenoty,[106]) pasy zlaté aneb stříbrné pozlacené, na nich perly aneb drahé kamení,[107]) — zvláště prsteny s drahým kamením, jako jsou „rubíny, almatiny, granáty aneb karneoli barvy červené, barvy modré neb plavé zafiry, syrotky (syropy?), aneb onychýny, barvy zelené jako jaspisové, smaragdové, jacyňkt, topasius“ atd.[108]) Že kromě obyčejných prstenů měly sekryty či prsteny, „jimiž se vytiskne znamení na vosku“, netřeba připomínati.

Kromě „náhrdelníku“ nosily ženy a panny „vokruží z poněníku, z tykyty, z vlaského plátna a kmentu — a to ať jest ze dvou aneb z půl třetího lokte, dvojnásobní, se špicí vytaženými a naškrobené; jiné okrouhlé, ležíc na ramenou, jsa nápodobné k čapímu hnízdu, až na to ohyzdno hleděti!“[109])

Další šat měl různý útvar. U mravokárců neblaze proslul „kroj švábský“, na nějž tak často touží. Jest prý „vykrojen, až s zadu hrdelná nahota života“ jest viděti.[110]) Jinak nosily paní a panny „mantlíčky a čubky krátké, že sotva ramena kryjí, ježto předkové jejich takového oděvu neměli, ale poctivý s rukávy, že by z jednoho takové dva mantlíčky byly. Milujíce stud, nedali jich tak premovati, jak nyní dávají, širokými prýmy okolo hrdla z předu i z zadu, s přišívanými šmelci, neb zlatými šteftý, s perlami i s drahým kamením skrumplovati dají.“

„Při sukni mají živůtek a rukávy zbodené a divně zřehané po španielsku aneb po francouzsku, s otevřenými rukávy jako netopejři, při nich majíce stuhy s velikými žeňklemi zlatými aneb stříbrnými, že se to zvoní jako zvonci na kukle bláznově.“

„K tomu mají *partykál(!)* v způsob formy od zvonu, na němž sukně leží divně premovaná, drahým kamením, perlami a jinými věcmi krumplovaná.“ Právem dodává pan Josef Jireček v ČČMus., 1864, 21: Ejhle tuť prapprabába naší krinoliny! Slovo partikál povstalo z lat. názvu crocotula, z čehož nejprve pošlo kortukál, od Veleslaviny zaznamenané, a dáleji — partikál. S partikálem vyobrazena je tak řečená „bílá paní“ na zámku Jindřichohradeckém.

Nechtíce se pouštěti do dějin krinoliny či nyní všech těch podobných, různojmenných částí toilettních, bereme se svou dále.

[93]) S. Valecí, Kázání, L 4.
[94]) Pejcha, 82, 83.
[95]) Theatr. mund., vyd. 1606.
[96]) Klem. Plzenský, Rozkoš pan., J.
[97]) Želet. Kniha duch. A 8.
[98]) Dvorský, Pam. žen. 315.
[99]) Sněmy, 1586, 1601, 1602, 1603 atd.
[100]) Luk. Martinovský, Křesť. panen věneček, A 12, B 4, C 8, L 6 a j.
[101]) Želet., Kniha duch., A 8.
[102]) Snář, R 5.
[103]) Hád pravdy, 73 l.
[104]) Petřík z Beneš., O han. hříchu, J.
[105]) Týž, J 4.
[106]) Sněmy, 1586, 1601; Plzenský, Rozkoš, J; Pejcha, 72 aj.
[107]) Snář, R 6.
[108]) Snář, R 4, 6, 7.
[109]) Kniha duch. A 8.
[110]) Tovač., Hád. pravdy, 72.

Dokončen.

Tragedie Stillwaterská.

Napsal *T. B. Aldrich.*

(Pokračování.)

Zatím odbývali ředitelé a akcionáři rozličných továren své porady v místnostech Národní banky. Pan Slokum na radu Richardovu osobně se porad nesúčastnil, aniž dovolil, aby jeho jméno bylo vepsáno do výboru.

„Proč bychom slučovali naši dobrou věc s jejich pochybnou?“ uvažoval Richard. „My nechceme činiti ústupkův, ani dělati návrhů. Až se naši lidé k nám vrátí dostanou svou spravedlivou mzdu a bude s nimi dobře nakládáno. Oni to vědí. Se slevači ať si to vyřídí majitelé železáren.“

V těchto dnech vídal Richard Marketu velmi často. Pan Slokum jej pozval, aby spal ve své pracovně, dokud se rozčilení neutiší. Marketa bála se ho nechat chodit tou dlouhou cestou z ohrady do jeho bytu, a potom byl její otec stár a bez ochrany pro případ, že by se něco stalo. U stolu byl již Richard jako někdo z rodiny a tak mohl těšiti pana Slokuma, jehož celá ta neshoda s dělnictvem činila skutečně nešťastným.

Jednou ráno odcházela Marketa z ohrady s malým proutěným košíčkem v ruce. Richard s otcem dívali se za ní.

„Marketa přidala se k stávkujícím,“ řekl Richard.

Vskutku nadešla již doba, kde mnohé vybledlé malé dítě nebývalo by mělo kůrky, kdyby se byla Marketa k stávkujícím nepřidala. Cestou domů bolelo ji vždy srdce, když viděla, jak málo může činiti na ulevení bídy, kterou viděla v různých těch malých domácnostech. Na svých vycházkách vídala v špinavé uličce malý domek, kde ji děti prosily o chléb italsky. Nikdy neopominula zastaviti se u těchto dveří.

„Není to od Markety neopatrné, že vychází tak sama?“ tázal se pan Slokum.

„Nehrozí jí žádné nebezpečí,“ řekl Richard. „Je tak bezpečna jako Milosrdná sestra a tou jest.“

Vskutku, Marketa mohla jíti ulicemi v půlnoci s košíčkem diamantů, a nebylo v celém Stillwateru muže, jenž by byl nezvedl rámě na její ochranu.

„Stojí mne to asi tolik, jako vedení mé ohrady,“ řekl pan Slokum, „ale rád to činím.“

„Nikdy jste neučinil lepší dodávkovou smlouvu, než když dovolil jste Marketě vycházeti s plným košíčkem. Ukládáte si tím kapitál pro budoucnost.“

Pan Slokum se usmál: „Jest to dobrá věc již dnes a sama sebou, bez ohledu na úroky.“

Pátého dne byla neděle a kostely byly přeplněny. Důstojný P. Arthur Langly volil si text kázání ze sv. Matouše kap. XXII. V. 21: „Dejte císaři co jest císařovo.“ Ale protože docela dobře nevysvětlil, kdo je císař, zdali dělnické jednoty, nebo akcionářské společnosti, minulo se jeho kázání účinkem, leda že snad poněkud zarazilo ty lidi, kteří pokradli z Danových dílen větší část řemení. Na druhé straně napomínal velebný otec O'Meara odhodlaně své dítky, aby se chovaly řádně a počestně zvláště teď, když jsou bez práce, jinak že si to odpykají na tomto nebo na onom světě.

Šestého dne mohl bystrý pozorovatel znamenati změnu ve vzduchu. Ulice byly jako obyčejně plny lidí oblečených svátečně, ale ta sváteční bujná veselost prvních dnů téhodne se již vykonřila. Slavnostní průvod některých spolků, ačkoliv provázen hudbou a prapory s velmi křiklavými nápisy, nevzbudil povšechné nadšení. Mezi zástupy bloudícími bezúčelně po městě bylo viděti tu a tam vážnou, ano zasmušilou tvář.

V den sedmý nebylo již třeba bystrozraku, aby pozorovala se změna. Bylo rozhodně méně dobrosrdečného hovoru a rozhodně více opilosti, ačkoliv se vydal Snelling všeobecnému opovržení tím, že se rozhodně zdráhal nalévati na úvěr a tak počet svých hostí zdecimoval. Brackett nechal své pece vychladnout a zavřel sklad. Výpomocná pokladna byla skoro vyčerpána i začalo se ozývati reptání, že vyházeno příliš mnoho na prapory a hudbu při včerejším průvodu. Byl to nápis na jednom z těchto praporů znící: „Chléb nebo krev“, který přiměl Bracketta k tomu, že zavřel sklad.

Torrini míval nyní prudké řeči v Grimseyově sále, kde jeho posluchačstvo stále vzrůstalo jsouc jeho slovy podněcováno, ale ne přesvědčováno. Vyhostěni z krčem shlukovaly se nyní lidé kolem něho a jiných řečníků, neboť rozených řečníků vyrostlo nyní tolik jako hub po dešti. Nebylo kam jíti. Doma slyšeny jen výčitky, které doháněly k hněvu a zuřivosti a večer bylo tam tma, neboť svítivo došlo.

Ačkoliv byla všechna řemesla stržena do tohoto hnutí, rozumí se samo sebou, že všichni dělníci neztráceli hlavy. Byli takoví, kteří měli své domky a malé úspory v záložnách, kteří posýlali své dítky do školy a chodili aspoň v neděli na kázání v protestantském, nebo katolickém chrámu. Tito drželi se pořádku, nenavštěvovali hostinců ani schůzí u Grimseye, ale želeli opravdu ducha rozpoutanosti, jenž se byl všude rozhostil. Byli by se teď vrátili do práce, — kdyby se byli nebáli. K této třídě náležel Stevens.

„Proč nechodíš večer do schůzí?“ tázal se ho Durgin jednou odpoledne na ulici. „Uslyšel bys někdy také mne.“

„Sám jsi udal příčinu, Durgine. Nerad bych tě viděl, jak děláš ze sebe blázna.“

„To je přece správný boj mezi kapitálem a prací,“ řekl Durgin s okázalou vážností, „a každý měl by se ho súčastnit.“

„Durgine,“ řekl Stevens zamyšleně, „víš něco o Siamských dvojčatech?“

„O těch? — ta už umřela, není-li pravda?“ odvětil Durgin překvapen.

„Myslím, že umřela, ale když byla živa, kdybys byl štípnul jednoho z těch lidí, byl by druhý vykřikl. Kdybys byl toho levého uhodil do oka, nebyl by ten pravý viděl po celý týden. Uhodil-li jeden druhého, uhodil sám sebe. Práce a kapitál jsou tak spojeny, jako byli tito dva. Až ti tyto věci vlezou do hlavy, Williame, přijdu a poslechnu tě, co budeš řečnit.“

Avšak takové konservativní náhledy byly pro ten okamžik smeteny jako hromádka suchého listí. Bohatší občané ocítili se ve stavu poděšenosti, — všichni až na pana Lemuele Shackforda. Ve svém šosatém, plátěném svrchníku — neboť bylo teď velmi horko a dusno — lítal nyní pan Shackford z ulice do ulice a mezi rozčilenými zástupy jako bouřliváček po hřebenech vln. Byv obyčejně tak skoupý na sympathie s lidmi jako na své zlato, plnil teď každého úžasem svým výstředním zajímáním se o stávkáře. Stařec neupsal ničeho na kolující podpornou listinu, ale svými sympathiemi zahrnoval všechny. V závodech neměl žádného kapitálu; nenáviděl Slokuma a nenáviděl správní radu Miantowonských železáren. Nejmenší, co doufal, bylo, že Rowland Slokum padne.

Až dosud nedopustili se stávkaři žádného vážnějšího přečinu až na sboření Han-Linovy prádelny. Násilnictví nedopuštěno se dosud žádného, ale tlupy nevázaných mužů toulaly se dnem i nocí po ulicích a poměry byly hrozivé.

Společenský život, pokud ho v Stillwateru bylo, se zastavil. Vyjma Lemuele Shackforda, zůstával každý vážnější člověk co možná doma. Od samého začátku přestali pan poštmistr Craggie a advokát Perkins chodit k Snellingovi číst noviny a pan učitel Pinkham bál se večer hráti na flétnu. Důstojný pan Arthur Langly uznal za politické objevovati se co možná nejméně mezi svými osadníky. On nebyl z těch, jimž dáno zápasiti s takovou bouří, a vskutku toho na něm také nikdo nežádal. Vysedel celé dny ve své studovně připravuje se na své nedělní kázání, učiněný to obraz melancholie. Kdyby se byl pan Langly věnoval štěpařství na místo pastorství, byl by zajisté sázel samé smuteční vrby.

Zatím odbývali ředitelé továren dále své porady v bankovní budově a učinili několik pokusů dohodnouti se s vůdci hnutí. Dohodnutí stávalo se každým dnem nutnějším a méně pravděpodobnějším.

V sedmý den stávky shlukl se velký zástup pokřikujícího lidu před domem prvního ředitele Miantowonských železáren pana Alexandra. Pan Alexander vyhledal pana Craggieho, aby jako muž, požívající velké vážnosti v místě, množství oslovil. Avšak pan Craggie nechtěl nikterak obětovati svou popularitu a zničiti tak svou politickou karriéru.

Zástup se zase rozešel neučiniv žádných škod, ale již to, že se byl shromáždil a jevil tolik podrážděnosti, vzbudilo po celém městě postrach. Pan Slokum přišel k Richardovi velmi rozčilen.

„Byl by čas, aby to skončilo," řekl pan Slokum.

„Jsem téhož náhledu," odpověděl Richard obrňuje se již napřed proti každému naléhání, aby učinily se ústupky.

„Kdybysme upustili od většího počtu učedníků, není pochyby, že by se mnozí dělníci vrátili."

„Naše jediná spása jest trvati na právu vychovati si tolik dělníků, co chceme. U porovnání s tím jest otázka mzdy věcí vedlejší; to se upraví samo sebou."

„Kdybychom se mohli nějak srovnat s kameníky," namítal pan Slokum, „demoralisovalo by to jednoty ostatní a byly by nuceny stávky nechat."

„Jsou již dost demoralisovány."

„Ale neudělá-li se nic, přijdou konečně a sboří vše a zapálí nám střechy nad hlavami."

„Ať to udělají."

„Vám jest snadno tak mluvit," zvolal pan Slokum kysele.

„Nemám-li střechy, kterou by mi nad hlavou zapálili, jest mou povinností chrániti vás a Marketu, kdyby hrozilo skutečné nebezpečí. Myslím, že ještě zbývají v městě dvě poctivé mužné ruce pro každou z těch sto a padesát pušek uložených ve zbrojnici."

„Ty pušky se mohou dostati do nepravých rukou."

„To se nepodobá. Snad ani nevíte, že jest u zbrojnice dnem i nocí silná stráž."

„To jsem nevěděl," řekl pan Slokum a odešel s lehčí duší zase tak na dvě nebo tři hodiny.

Osmého, devátého a desátého dne stahovaly se těžké mraky na obzoru. Kameníci, kteří začali nahlížeti svou chybu, začali dělati výčitky slévačům, protože je strhli do spolku, a tkalci znesvářili se s jinými opět dělníky. Staré osobní spory začaly oživovati. Torrini pozbyl přízně a jedna z jeho nejkrásnějších řečí byla přerušena hvizdáním. Velký pochodňový průvod skončil porušením pokoje; mnoho lidí bylo zraněno a několik z nich těžce; okna u Brackettova skladu byla vytlučena. Jednoty začaly se potírati mezi sebou.

Občanstvo přistupovalo k veřejné stráži a bráno pod přísahu. Odlehlejší ulice byly večer bedlivě střeženy, neboť proslýchalo se, že bude hořet.

Závod Bishopův skutečně jednou o půlnoci lehl popelem; bylo-li založeno, nebo vypukl-li oheň náhodou, nevědělo se. Ohromné měchy v slévárně Danově byly rozříznuty a rovněž tak dva velké řemeny v Miantowonské železárně.

Tou dobou rozšířila se zpráva, že přijedou dělníci z jiných měst, aby nahradili stávkáře. To působilo na lid, jakoby lil petrolej do ohně. Velké množství shromáždilo se na nádraží, aby pracující vetřelce uvítalo. Jiná pověst působila zase na kameníky zdrcujícím způsobem. Povídalo se, že pan Slokum, zamýšlev již dlouho vzdáti se svého závodu, teď tak učiní a chce udělat z ohrady zahradu. To bylo vskutku neočekávané rozluštění věci.

„Pane Bože, hoši!" zvolal Piggott, — „kdyby to tak ten Slokum udělal!"

Zatím byla hostinská místnost Snellingova úředně zavřena a příchod obstoupen strážemi. Tlupy mužů bez kabátů a vůbec již bez svátečního oděvu obcházely hrozivě kolem stráží. Zbrojnice byla obsazena a zbraně rozdány pak občanské stráži. V ulicích přestalo býti bezpečno a dobročinné obchůzky Marketiny přestaly pak samy sebou. Jak ti ubozí tvorové, kteří záviseli na její štědrosti, budou dále živi, byla skutečně smutná otázka.

Takové byly poměry, když Richard jednou z rána spozoroval vychrtlou tvář nějakého muže dívající se latěmi u vrat do ohrady. Byl to starý Giles a za ním stáli Lumley a Peterson dívající se zamlklé na nápis zavěšený na vratech: „Vstup kromě ve věcech obchodních není dovolen."

To prkénko, které viděli před tím tisíckrát, zdálo se teď míti pro ně nový význam.

„Co si přejete?" tázal se Richard, sešed dolů.

„Ohlížíme se po nějaké práci, pane Shackforde," řekl Giles velmi úslužně.

„Pro ten čas nebéřeme nikoho."

„To jsem nevěděl. Někdo mi řekl, že béřete."

„Někdo se mýlil."

„Snad zejtra nebo pozejtří.“

„Pochybuji, Gilese.“

„Snad se pan Slokum závodu nevzdá?“ tázal se Giles nejistě.

„Proč by se nevzdal, když se nevyplácí? Obchod vede se pro zálibu a pro zisk. Není-li zisku, přestává to býti zábavou. Pan Slokum nebude se namáhati k vůli kamennické Jednotě.“

„Ah!“

„Dobrý den, Gilese.“

„S Bohem, pane Shackforde.“

Richard přichvátal k panu Slokumovi:

„Stávka je zlomena, pane!“

„Co že říkáte?“

„Invalidi se vracejí.“

„Díky Bohu!“ zvolal pan Slokum.

Asi za hodinu dostavila se do soukromé kanceláře páně Slokumovy deputace, sestávající ze Stevense, Denyvena, Durgina a Piggotta, nabízejíc se jménem celé Jednoty, že začnou opět pracovat za staré mzdy.

Pan Slokum odpověděl, že neměl ničeho proti starým mzdám, ale proti novým, a že přijímá jejich nabídku s jedinou podmínkou.

„A ta jest, pane?“ tázal se Stevens.

„Týká se to učedníků.“

„V tom byste nemusil trvati na svém, pane.“

„Trvám na tom, že si chci vésti svůj podnik, jak budu chtít sám.“

„Tedy, pane, Jednota se nebrání rozumnému počtu učedníků.“

„Kolik jich to jest?“

„Myslím asi tolik, co jich potřebujete,“ řekl Stevens.

„Dobrá, Stevensi. Teď jděte kolem a pan Shackford vpustí vás předními vraty do ohrady.

Průběhem odpoledne přišli také druzí dělníci po pěti a po šesti a skoro všichni byli přijati až na Lumleye, Gilesa a Petersona, kteří vyloučeni jsou navždy z ohrady, za to ale zůstali přece pensisty páně Slokumovými, který je poslal pracovat na svůj dvorec.

Opět zvonila dlátka vesele pod dlouhými přístřešky.

Téhož rána zasedli tkalci ke stavům, ale sléváči vydrželi až do večera, kdy jim oznámeno, že se jejich požadavky přijímají.

Druhého dne rozezvučely se parní píšťaly Miantowonských železáren a dílen Dauových a pronikavý jejich hlas nesl se přes tmavé borové a hemlockové lesy, které do polokruhu obepínají Stillwater.

Ticho, jako spadající s čistého nebes blankytu, rozhostilo se po městě. Han-Lin s tou svou pomerančově bezvýraznou tváří objevil se náhle opět v ulicích a dal se, nikým neobtěžován, do spravování své prádelny. Děti hrály si opět na slunci v ulicích bez bázně a matky sedaly na prahu pozpěvujíce zticha svým nemluvňatům. Na stolech bylo přistrojeno a v samovarech útulně to vřelo. I ten vítr, šoumající vonnými borovicemi a bloudící rozmarně po živé zeleni okolních slatin, zdál se dýchati mírem a poklidem.

Tu byla jednou z rána tato blahá tichost otřesena do samých základů. Starý pan Lemuel Shackford byl nalezen zavražděn ve svém vlastním domě ve Welšské ulici.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Osvěta a spiritismus.

Píše med. *B. Markl.*

(Pokračování.)

Chci v krátkosti vylíčiti Zöllnerův problém o čtvrté dimensi.

Mysleme si zemi obydlenu samými slepci; pro ty ovšem nebude svět barev a hvězd existovati. Kdyby pak pojednou někdo z těch slepců prohlédl a spatřil slunce, oblohu, moře a zelenající se přírodu, a vyprávěl o tom ostatním, bude asi od nich prohlášen za blázna.

Není tudíž nemožno, že ani našich pět smyslů nestačí k poznání všech věcí; snad by se nám objevil nový svět, kdybychom ještě šestý neb sedmý smysl měli.

Slepec má jen slabé názory o prostoru, jeho názor jde jen tak daleko, kam jeho pohyb nebo pocit dosahuje.

Avšak i my máme snad nedostatečné názory o prostoru. My měříme prostor dle tří rozměrů: délky, šířky a výšky; není však nemožno, že existuje ještě čtvrtý rozměr, námi nedostižený, jehož bytosti neznáme?

Mysleme si bytost v jedné ploše jen vyvinutou; pro tu budou existovati toliko dvě dimense. Kruh na papíře nakreslený, v její rovině se nalézající, bude pro ni uzavřen. Že lze do kruhu také z hora vniknouti, aniž by se jeho hranice překročily, bude jí neznámo.

Dotkneme-li se prstem její roviny, bude ona pozorovati toliko ovalní plochu kontaktu, dle té si však nikterak nedovede učiniti představu o předmětu, který se plochy dotekl.

Zcela podobně vedlo by se nám, kdyby mimo známé tři dimense existovala ještě čtvrtá. Vstoupí-li pak nějaký předmět do čtvrté dimense, jest pro nás neviditelný.

Do koule, která dle našeho názoru o třech dimensích jest pro nás uzavřena, nelze vniknouti bez překročení její hranic; což však, je-li koule směrem čtvrté dimense otevřena? Pak ovšem lze do ní vniknouti.

Bytost, která by znala jen dvě dimense, nepochopila by, kterak je možno učiniti jednoduchý uzel ze dvou stužek, neboť je-li jedna stužka v její rovině, musí druhá stužka z této roviny se vysunouti, aby mohla utvořiti uzel — avšak tu již vstoupí do dimense třetí, je tedy pro bytost „dvoudimensielní“ neviditelna.

Právě tak nechápeme my, jak by obyčejná stužka mohla utvořiti jednoduchý uzel se stužkou, jejíž konce jsou spojeny (tedy prstenovitou). Ovšem věc nebyla by nemožna bytosti, pro niž existují čtyři dimense.

Na základě tohoto problému o čtvrté dimensi vzal Zöllner obyčejnou stužku, její konce spojil pečetí, a přinesl Sladeovi, žádaje, aby do této prstenovité stužky on, nebo jeho „Spirits“ vpravili jednoduchý uzel.

Experiment se skutečně zdařil.

V tomto umělém kousku vidí Zöllner důkaz existence čtvrté dimense, a ve Sladeových „Spirits“ vidí čtyřprostorné tvory.

Ještě více potvrzovaly Zöllnera v jeho náhledu ostatní experimenty Sladeovy, který nechal při denním světle knihu, ba i stolek zmizeti.

Zöllner vypravuje o těchto experimentech asi toto:

„Slade položil knihu na obyčejnou psací tabulku, podržel tuto pod krajem stolu, a vytáhl hned na to tabulku bez knihy zpět. — Prohlédli jsme pozorně stůl zevně i uvnitř, rovněž pokoj jsme prohledali, ale vše bylo marno — kniha zmizela.

Asi po pěti minutách sedli jsme opět ke stolu za příčinou dalších pozorování; Slade mně naproti, můj přítel Hofmann mezi námi na levo.

Sotva jsme usedli, spadla kniha od stropu na stůl, a cestou zasáhla dosti silně mé pravé ucho. — Slade při tom seděl zcela klidně proti mně, maje obě ruce na stole. Tvrdil, že krátce před objevením knihy pozoroval slabá světla ve vzduchu se vznášející a na různých předmětech lpící, to však jsem ani já, ani přítel Hofmann nepozorovali.“

To vše se stalo dopoledne o 11. hodině ve světlém pokoji.

O sezení druhého dne na to, 6. května roku 1878 vypravuje Zöllner toto:

„Zasedl jsem jako obyčejně se Sladeem u hracího stolku. Mně naproti stál na blízku malý kulatý stůl, 72 cm. vysoký.

Uplynula sotva minuta, co jsme usedli, a ruce přes sebe položili, když tu kulatý stolek počal činiti malé pohyby. Pohyby stávaly se stále většími, a kulatý stolek se blížil k našemu stolu, až se konečně pod něj položil, svými třemi nohami ke mně obrácen.

Já, ani Slade, jak se zdálo, nevěděl, co dále nastane; Slade chtěl se právě tázati svých duchů, co máme očekávati, co já jsem chtěl polohu pod stolem ležícího stolku — jak jsem myslil — vyšetřiti, ale k našemu překvapení nalezli jsme prostor pod stolem úplně prázdný, a ani v pokoji nemohli jsme kulatý stolek nalézti.

Očekávajíce opětné objevení stolku, sedli jsme těsně vedle sebe na hrací stůl.

Seděli jsme tak v očekávání pět nebo šest minut, když Slade pojednou tvrdil, že vidí světla ve vzduchu.

Ačkoliv jsem já ani nejmenšího nepozoroval, sledoval jsem přece zrakem směr, v který Slade hlavu obrátil; naše ruce ležely přes sebe na stole, pod stolem dotýkala se moje levá noha pravé nohy Sladeovy.

Když jsem hlavu, sleduje zrak Sladeův, ke stropu a do zadu obrátil, spatřil jsem pojednou ve výši asi pěti stop zmizelý kulatý stolek, kterak nohami vzhůru rychle na náš hrací stůl padal.

Ačkoliv jsme oba rychle hlavy uhnuli, byli jsme přece stolkem citelně uhozeni.“

Že měl Zöllner tento zjev za nepopíratelný důkaz existence čtvrté dimense, jest samozřejmo.

Zöllner měl se Sladeem mnoho podobných sezení, za okolností takových, kde neměl Slade ani času, ani příležitosti k přípravám, v místnostech Sladeovi mnohdy úplně neznámých.

Často byli též přítomni kompetentní svědkové, jako fysik Weber a Fechner, chirurg Thiersch, mathematik Scheibner, fysiolog Ludwig, filosof Wundt a jiní.

Zöllner napsal na základě svého přesvědčení tři objemné svazky, týkající se spiritismu, leč on zašel ještě dále, předmětem jeho spisů nejsou jen metafysické náhledy, nýbrž i moderní otázky náboženství, politiky, vivisekce, sociální demokracie a jiné.

Jaký div, že spiritismus, jsa podporován pérem tak slavného muže, zkvétal?

V Berlíně povstal spiritický spolek „Psyché“, vedle něho sešla se roku 1879 nová společnost: „Berliner Gesellschaft für Transcendentale Experimental-Physik“.

Také ve Vídni, Lipsku, Petrohradě a Londýně snažili se vynikající experimenty Sladeovy opakovati a ne bez výsledku.

Následek toho byl, že zase celá řada vynikajících mužů, jako na př. professor Ulrici v Halle, přistoupili veřejně ke spiritismu.

Ulrici vidí ve spiritických phaenomenech důkaz nesmrtelnosti duše, a doufá, že spiritismus zabrání šíření se materialismu.

Později vyskytla se celá řada spisů pro i proti spiritismu.

Professor Wundt sám, který byl přítomen jednomu sezení se Sladeem, vyslovil se pak ve spisu: „Der Spiritismus eine sogenannte wissenschaftliche Frage“ proti spiritismu, ač přiznává, že Sladeovy experimenty, které viděl, vysvětliti nedovede.

Proti němu, jakož i proti všem odpůrcům spiritismu prudce vystoupil Zöllner ve svém prvém spisu. —

Tolik chtěl jsem říci o rozvoji spiritismu.

Je to podivno, že vrací se osvěta zase k nejstarší, leč nejméně vědecké části filosofie, k metafysice. Zdá se skoro, jakoby znelíbil se osvětě svět reelní, jakoby znova zatoužila po svém dětství, a zbudovala si proto problémy, jaké se jí nejvíce líbí.

Leč jak by se ty problémy, pěkné na pohled, osvědčily v praktickém životě, o tom zmíním se ještě později

Aby si laskavý čtenář učinil představu o rozšíření spiritismu, uvádím tu některé spiristické časopisy:

V Německu: „Psychische Studien“, vycházejí měsíčně;
„Licht, mehr Licht“, týdně.
V Hollandsku: „Op de grenzen van twe werelden“, měsíčně.
V Uhrách: „Reformirende Blätter“, měsíčně.
Ve Francii: „Revue spirite“, měsíčně.
V Belgii: „La revue belge du Spiritisme“, měsíčně.
V Anglii: „The spiritual notes“, měsíčně.
„The Spiritualist“, týdně.
„The spiritual Magazine“, měsíčně.
„The Medium and Daybreak“, týdně.
V Italii: „Annali dello Spiritismo in Italia“, Turin.
Ve Španělích: „El Criterio espiritista“, měsíčně.
„La Fraternidad“ dvakrát měsíčně.
„El Espiritismo“, dvakrát měsíčně.
„Revista Espiritista“, měsíčně.

Vylíčil jsem krátce vznik spiritismu a hlavnější body jeho rozvoje, zmíním se tedy ještě o tak zvaných sezeních, či jak je spiritisté nazývají: „Cercles“ nebo „Séances“.

Příklad takového sezení udává časopis „Licht, mehr Licht" asi takto:

„Stejně smýšlející učiní kruh, a šetří zvláštních pravidel, které se zkušeností osvědčily. Je-li mezi přítomnými třeba jediný nevěřící v manifestaci duchů, tu již jeho přítomnost jest na závadu zjevům, tak že se sotva docílí výsledku.

Pokoj, v němž se sezení odbývá, má býti příjemný, přiměřeně vytopený.

Spiritisté usednou kolem stolu, ruce položí na něj, a hledí buď zpěvem, nebo příjemnou zábavou přijíti do stejné nálady.

Absolutní tmy jest jen při některých mediech třeba, (jakož i při slabých světelných zjevech), avšak tma zajišťuje lepší výsledek, neboť světlo rozkládá subtilní influenci a ruší pozornost a soustředění nálady. —

Nastanou-li samostatné pohyby stolu, táže se někdo: Jsi bytost rozumná?

Stůl má zaklepati třikrát — stane-li se tak, je jisto, že klepal duch, a ne někdo ze společnosti, jak se také často stává.

Na to se ustanoví znamení takto: zaklepá-li stůl třikrát, znamená to: ano, jednou: ne, dvakrát: pochybně.

Zaklepá-li stůl pětkrát, má se předložiti abeceda, a klepáním označená písmena mají se zapsati.

Papír a tužka buďiž k dalším zprávám pohotově. Tyto zprávy nebo odpovědi jsou často již při prvých pokusech zajímavy, někdy jsou však jenom tlacháním a nesmysly.

Prvá otázka buďiž: sedíme tak dobře? potvrdí-li se, buďiž zachováno téhož pořádku v příštích sezeních; dostane-li se odpověď záporná, táže se jeden po druhém: sedím tak dobře? Dostanou-li dvě osoby odpověď zápornou, vymění si svá místa; je-li více osob na nepatřičném místě, musí se tak dlouho tázati a přemisťovati, až sedí dobře.*)

Někdy manifestují se duchové místo pohyby stolu hlasem media, jindy opět činí ruka media bezděčné pohyby a píše, jsouc takto nástrojem ducha.

Často vane v tom případu přes ruce přítomných (ruce se mají dotýkati) vítr, který nelze ani lokálními okolnostmi, ani nestejnou teplotou rukou vysvětliti, je to znamením, že se blíží tajůplná bytost.

Přístup nových hostů může vše opět zrušiti. Má se tedy čekati, až je síla stabilní, a ani pak nemají býti připuštěni všelicí chytráci."

O průběhu podobného sezení vypravuje spiritista Wiese asi toto:

„Na žádost dvou pánů, jednoho ruského barona, který byl přítomen Sladeových sezení v Petrohradě, a jednoho německého hrabete, odbýval jsem s nimi sezení, abychom se přesvědčili, podaří-li se dostati zjevy. Dostali jsme také ihned slabé projevy, spočívající v pohybech stolu a klepání. Použitím abeceedy dostali jsme na otázku, je-li někdo z nás mediem, odpověď: ne! Avšak my všichni tři máme trochu medijnosti, leč síla v celku jest jen slabá, nemohl tedy náš neviditelný host mnoho činiti.

V dalších sezeních sesílily se poněkud zjevy: tak stůl zvedl se několikráte do výše, co my jsme ruce na něm položeny měli.

Tyto phaenomeny zcela souhlasily s výpovědí mého duševního vůdce, kterou mně dal skrze „psací medium", když jsem se tázal, mám-li s těmi pány odbývati sezení, a docílíme-li výsledku. Odpověď zněla: „Můžeš s těmi pány krátký čas sezení odbývati, avšak dostanete jen primitivní projevy, neboť budete obcovati s nižšími duchy."

Vzdor tomu dostali však oni spiritisté jedné noci od svého neviditelného přítele květinu. Týž pozdravil prý je slovy: „dobrý večer, přináším vám něco."

(Dokončení.)

*) Jaké důvody mají spiritisté pro to, že jistý pořádek společnosti je nutný, o tom se nikde nezmiňují. Kritik ovšem uhodne pravou příčinu; není to jedno, kde sedí medium a jaké má sousedy, mají-li se jeho escamoteurské kousky povésti.

— Výbor klubu přírodovědeckého v Praze vypisuje tímto cenu 100 zlatých r. č. z *„fondu Bořického"* na původní práci vědeckou z oboru mineralogie a petrografie za následujících podmínek:

1. Práce psaná jazykem českým obsahuj pojednání rázu vseobecného nebo podrobného.

2. Práce buďiž podána buď v rukopise nebo již tištěná, a sice, která vyšla v době od vypsání konkursu. Nebude-li prací takových, mohou konkurovati práce vydané tiskem od doby úmrtí prof. dra. Em. Bořického.

3. Práce předloží se ku posouzení komisi osvědčených odborníkův.

4. Práce nechť se zašle do 1. května r. 1889 výboru klubu přírodovědeckého opatřena heslem; v přiložené obálce zapečetěné a týmž heslem nadepsané udána buď zevrubná adresa autorova.

5. Uchazeč o cenu buďiž členem klubu přírodovědeckého v Praze nejméně dvě léta před uplynutím lhůty konkurenční.

Z výboru klubu přírodovědeckého v Praze, dne 15. dubna 1887.

Prof. **Boh. Bauše**, t. č. starosta. **Emanuel Pecka**, t. č. jednatel.

Listárna redakce.

Rukopisy nevracejí se. Soukromými dopisy odpovídati nelze. Rovněž nepodáváme úsudkův o zaslaných nám pracích oznamujíce pouze, uveřejníme-li je, čili nic. „E. z Hluboké": Udejte laskavě pravé jméno. Neuveřejníme práce znamenané: „V. D." „N. G."

Součet příspěvku zaslaných naší redakci na pomník Vacl. Beneše-Třebizského byl do čísla ze dne 1. t. m. 33 zl. K tomu zaslala slečna Růžena Zbránková ze Vsetína na Moravě 2 zl.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček."

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta . . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 9. nové
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod odpoledne

ROČNIK XV. 20. dubna 1887. ČISLO 12.

Dětem.

Báseň *Jos. V. Sládka.*

Na vašich tvářích usmívá se svět —
a život plný slunečného jasu
tam nevrhá ni stín svých rmutných běd:
vše splývá v čistou, neskalenou krásu.

Vy květem jste na žití pustině
vonným a plným nejčistšího pele,
tak prostý, pravdivy v své nevině,
s tou bezstarostností na jasném čele.

Kdo může vám se, děti, přiblížit
s myšlének chladnou, pytvající řeči?
zde proudí, žije, mluví jenom cit,
zde nahé srdce — a to mozku větší!

Neb ač vás — žel! — učíme životu,
my od vás žít bychom se učit měli
těch vašich prostých srdcí tlukotu
a všemu, co jsme z dětství — zapomněli!

Neb vy jste čistý, — my jsme rmut a prach
a naše srdce pokryta jsou ledem,
my předstíráme práci a sta snah,
však žít a šťastni býti nedovedem.

Sníť asket o nebesích ve svých snech,
myslitel zkoumá blaha lidstva taje,
a blízko tak, — ve vašich úsměvech
tkví celý odlesk ztraceného ráje.

Panstvo se nudí.

Zámecká novelka od *Karla Škáby.*

(Pokračování.)

Jednáním svým chtěla dodati mu smělosti, aby odhodlal se k vyjevení citů svých k ní, které že v srdci svém tlumí, pevně byla přesvědčena... Však to pouze v té míře, aby obelstěné svědomí jí výtek nečinilo, že zjevným svým chováním tolik smělosti mu dodala, by tlumený stav svého nitra vyjevil. Tím trest jeho byl by zcela zaslouženým podle morálky její pro tento případ znovu utvořené...

V tomto oboru hříchův svědomí vůči dámám prý velmi galantní soudce je shovívavější nežli k provinilcům pohlaví druhého: leč v případě tomto ani sám soudce podsvětí nenalezl by vinu jakous...

Pohled výmluvný, tou řeči, otázka rázu zcela nevinného, však lestně v proudu hovoru položená, lehynké chvění hlasu a klopení zrakův — jest v tom něco zavržení hodného? Vina jen na toho padá, dle oné morálky, kdo nevinné ty věci na přísnou béře váhu.

Tudíž paní hraběnka takto před forem svého svědomí se omluvivši ve svém jednání pokračovala.

Po oné slavnostní akademii na procházce parkem, když pan vychovatel tak trefně rozhovořil se o výkladu své hry, však příliš trefně, skorem orientálsky malebně, že jeho výkladu nový rozsáhlejší připojen býti měl, aby prvému porozumělo se, paní hraběnka po stavu jeho srdce otázala se.

A pan vychovatel na otázku tu pronesenou hlasem chvějným, jenž prozrazoval stav nitra hraběnčina, na níž by každý, kdo kus jen srdce má v prsou svých, ve vábné společnosti krásné ženy s ruměnou líci, sálavým pohledem černých, hlubokých zrakův, opojujým vlněním ňader, takořka vyznání vyžadující, místo odpovědi zde jediné možnou: „tebe miluji, zbožňovaná, tebe!" — na otázku tu odpověděl hlasem ne sice ledově chladným, ale pevným, že kolébka lásky jeho beznadějná stala se zároveň rakví její!

Odpověď vzletná i dosti výmluvná, ale neuspokojující. A paní hraběnka byla jí jen na novo podrážděna. Aby poznovu se ho tázala po smyslu jeho poetických slov, k tomu již ani chvíle vhodné nebylo. Blížilať se

k nim komtessa Vilma se svým snoubencem knížetem Thurn-Taxisem, a takž tedy veleslibnému hovoru přítrž učiněna.

O jednu naději, že té chvíle dostane se jí zadostiučinění uražené její hrdosti, poznovu byla oloupena, což na novo a tím silnější pobídkou jí bylo, aby ve svém záměru setrvala.

Neustane, dokud smělec nebude pokořen a potrestán.

Ve všemožných variantech rozpřádala paní hraběnka toto své poslední rozhodnutí. Potrestati vychovatele stalo se jí utkvělou představou, která ostatní v pozadí zaplašovala — — —

Pošetilá včela na okně konečně jakous náhodou poznala nemožnost proletěti neprostupným sklem i ulétla mezerou v rámovi okna. Postrádání bzukotu včely náhle vytrhlo paní hraběnku z čarovného kruhu představ o panu vychovateli a jeho potrestání.

Upomenuvši se, že snad drahnou dobu zaměstnávala se v mysli s panem Scheitlinem, jaksi s pohrdou setřásla z mysli namanulou otázku, nemá-li přílišný ten zájem hlubší podklad v jejím srdci, aby pak v popelu té nenávisti nedoutnala jiskra vřelejšího citu k němu. Ve chvíli druhé však zasmáti se musila té pošetilé domněnce s onou domýšlivou hrdostí, která však z pravidla bývá nenepatrnou příčinou pozdějšího pádu . . . Znáť paní hraběnka své srdce dokonale! Nenávist, nic jiného než nenávist může a smí v něm utkvěti . . . A aby sebe samu ujistila nenávisti k jeho osobě, povržlivě nechala jeho zamilovaného Racinea na zemi ležeti. Pak zvedla se usmyslivši si projíti se v parku. Doufala, že tam nalezne dítky, v jejichž společnosti rozptýlí poněkud již unavující myšlénky.

Park byl tichý a pustý. Jen křik ptactva nejrozmanitějšího je rušil.

Pustila se majestátní alejí vlaských ořechů, druhdy oblíbenou to její procházkou, a čím dále kráčela, tím více klid usazoval se jí v duši. Jak kapky oleje vlny rozčeřené hladiny krotí, vskutku královský zpěv drozdů z výšin ořechů hlaholící plnil konejšivě její mysl.

Poddávala se jen dojmům z ladných zjevů přírody plynoucím. Jimi i svedena byla ze široké aleje na jednu z postranních stezíček, kde vnímavému zraku každé chvíle naskytovalo se látky k obdivu nad roztomilou skupinou keřů, jež příroda sama si zasela, dovedouc v této odlehlejší části parku postrádati umělé ruky zahradníkovy, nad nejrozmanitější směsí lepotvárných květin, potěšujících oko zvyklé vídati jen odchovance pařenišť a skleníků, nad starými, rozsochatými stromy sivým lišejníkem obrostlými. Tráva zde tak bujná, vysoká a žlutá. A ve vzduchu poletují motýli těch nejmožnějších barev od květiny ku květině . . .

Totě bylo něco pro paní hraběnku nového. Rozveselená šoumala se vysokou travou. Z pozdálí zazníval sem smutný, jednotvárný zvuk vydávaný zelenou kobylkou luční, a hlučný cvrkot vytylého cvrčka hovícího si za velkým kamenem na výsluní . . .

Místy zastavila se, aby utrhla květinku jí zvláště svojí barvou neb lepým tvarem vábící, tu přivoněla k velkému, sněžnému zvonečku svlačce, který přetenkou lodyhou obepínal zažloutlé rovné pruty jasmínového keře.

Nové zas překvapení! Skorem se až zalekla.

V malebném položení na ponáhle svažitém pažitu hověl si pan vychovatel ve chladu. Za ním v tmavé zeleni stromoví bělala se socha jakés bohyně.

Ihned zarazila krok. Nepřála si býti jím viděna, i ucouvla poněkud za košatý keř bezový. Z té bezpečné záštity opatrně vyhlédla.

Pan vychovatel spal! Spal spánkem spravedlivých, že opatrnost paní hraběnky byla ouplně zbytečnou . . .

Ruka jedna na prsou spočívala, druhá na zemi napjata; klobouček podál povaloval se i knížka rozevřená, s jejímiž listy vetřík si pohrával; ta z ruky natažené, an spánek při čtení jej napadl, vypadla. Dotěrný paprslek sluneční mezerou v listnané nad ním klenbě tetelil se mu na tváři a způsobil, že paní hraběnka z nepochopitelného úleku vzpamatovala se, vidouc oči jeho zavřené.

Hraběnka v myšlénkách musila přiznati, že nebyl-li pan vychovatel dříve nehezkým, že nyní v této nonchallantní attitudě neztratil ničeho na své mužné kráse, dokonce-li ještě nezískal.

Nehybná jeho tvář s rysy ostrými v přísvitu slunečním, s očima zavřenýma, jakoby byla antickým mramorem, ruce jeho, z nichž jedna na sněžně bílé náprsence odrážela se tmavější pleti, jakoby prsty do prsou se zarývala, druhá polou v trávě schovaná . . .

Hraběnka jakkoliv proti němu zaujata, bezděky naň se zalíbením patřiti musila . . . Pojednou jakás myšlénka jiskrou jí prolétla mysli. Plaše několikrát kolem se rozhlédla a zvolna, jen co noha nohu mine, a tiše, že pod kročeji jejími ani tráva nezašelestila, několik kroků blíže k panu vychovateli pokročila a jakýmsi nepochopitelným pudem vedena sňala růži, kterouž měla za ňadry zatknutou a vhodila ji na spícího . . .

Se srdcem hlasitě bušícím chvíli patřila opět ze svého úkrytu, když růže na náprsenku páně vychovatelovu dopadla s nepatrným šelestem, zdali tímto intermezzem ze svého spánku nebyl vyrušen — pak ale, když uspokojena bezpodstatností její obavy, kvapně obrátila se k odchodu.

Teprve nyní, když odvážný ten skutek proveden, jaksi jí to zabolelo. Srdce hlasitě zabušilo jí při vzpomínce, kdyby tak byl pan vychovatel náhle procitl. Jaké štěstí, že tak tvrdě spal!

Leč paní hraběnka mohla se jen pouhou illusí konejšiti. Jedva totiž slaboučký šustot jejích tlumených kročejův poumlkl, pan vychovatel oči zavřené otevřel, ruku o zem opřel, a polou tak vztyčen pohlížel tím směrem, kterým milostivá paní hraběnka zmizela.

Jakýs uspokojivý úsměv, však zlomyslný zároveň, pohrál mu kolem rtů, když mezerami stromů a křovin chvilemi prokmitovati viděl bledě modrý šat kvapící dámy.

Úsměv ten se rtů mu nezmizel, když růžičku prsty opatrně uchopil a k ní přičichl. Zahvízdl si, prsty zaluskal.

Znamenitá kořist! Šťastný dnes to den! Pouhá to sice růže, ale pracovitá, pilná včelka i z růže med vyssaje . . .

Po té pan vychovatel vstal, knížku se země zvedl, a růži stopkou šetrně mezi listy knížky zastrčil, a směrem protivným, kterým paní hraběnka zmizela, pustil se v pustiny parku . . .

VIII.

Ale byl ještě někdo jiný, kdo podobně jako pan vychovatel oči široce rozevřel.

Byl to pan Josef, komorník, který byl obětí politování hodnou.

Když v parku v útulné, stinné besídce svoji dopolední siestu si odbýval, Arthur s Melanií ho přepadli a žebronili a škemrali, aby s nimi na hru tuze duchaplnou a zábavnou hrál. Na honěnou či na schovávanou? On, starý kozák, jemuž lysina až na samý týl sáhala, poněkud přitloustlý, a v tom nekřesťanském parnu k tomu. Běhat místo v příjemném chládku odpočívat... Ale odřekněte něčeho těm diblíkům, když tak pěkně prosit umějí, a člověka „hodným panem Josefem" nazvou.

Tužil se tedy, běhal, potil, ve tváři zrudl, halekáním ochraptěl, až konečně i vrozená dobrota a láska k těm dětem v bezmocné se octla opposici proti stále víc a více doléhajícímu hlasu uvnitř, že už snad je toho hraní zrovna dost.

Ale děti ne a ne! Tuze se jim těžce oddychující pan Josef líbil, nežli aby jej ve své hře pohřešiti mohly. Tedy alespoň aby na schovávanou si hráli.

Tož pan Josef přivolil, ale dětem tak šikovně se uschoval, že ubožátka bůh ví kde ho hledají, každého keře se lekajíce, že odtamtud zahřmí strašitedlné páně Josefovo: huš!

Když v odvážném svém útěku dětského švitoření již neslyšel, do trávy se ulebedil, aby v přerušené siestě pokračoval.

Ale ubožáku trýzněnému bylo souzeno, aby dnes nikde pokoje nenalezl. Zde mušky zas dotěravé tvář jeho uřícenou vyvolily si za terč svých šimravých zbraní a ničím se zaplašiti nedaly, ani změnou místa, ani předčasnou smrtí některých družek svých, jež pod pádnou pravicí páně Josefovou předčasný hrob nalezly.

Stále jej pokoušely. Marně pan Josef úpěl a s boku na bok se převaloval...

Teď pojednou buď tvář jeho stala se necitelnou, či mušky pokoušeti ho přestaly — pan Josef upjatě se zahleděl v tu stranu, kde vždy ona bílá socha zrak jeho i cudnost urážela citelným nedostatkem slušného roucha. Div mu oči z víček nevyklouzly.

„Hm, hm, hm!"

K tomu jedinkému, ale tuze významnému slůvku ústa se otevřela, když pod sochou lovkyně Diany růži na náprsenku páně vychovatelovu dopadnouti uzřel. Hlavou nad tím zavrtěl a zatruchlil.

Její milost paní hraběnka!

Ani jediný posuněk vychovatelův neunikl pátravému zraku páně Josefovu. A tu bezvolně zaťal ruku v pěsť a zuby zaskřípěl...

Již nebylo ani pomyšlení na pohovu.

Hlavu maje přeplněnu tím, co viděl, odcházel z parku.

Na kamenné lávce pod okny svého přízemního bytu sedě, sestavoval si bilanci toho, co zahledl.

Chování Její milosti paní hraběnky zvláště jej naplňovalo obavou... Příliš důvěrně má se k panu vychovateli, jakoby jí byl roveň... Zvláště onen výjev s růží znepokojoval jej. Aby zahoditi se mohla s „takovým"! — té myšlénce místa dopřáti nechtěl v duši ceně vysoce její ctnost... Žert to pouhý, toť jisto, ale ze žertu kolik již nezutostí vzešlo? Z nedostatku lepší zábavy k této sáhla.

Ale co nejhoršího z té celé neblahé aféry jest, že úlisný vychovatel snad tuší, dokonce-li zcela jistě neví, kdo růži naň hodil. Aby z toho smělosti nečerpal k odvážnějším pokusům.

Až dosud pan Josef tuze bystrým okem sledoval každý jeho krok, nenalezl však v jeho chování ani té nejmenší příčiny k podezřívání z nekalých záměrů.

Jakkoliv paní hraběnka až příliš na jevo mu dávala svou přízeň, záliby nalézajíc v jeho společnosti, přece této nezneužil: vždy choval se k paní hraběnce jako vychovatel, ač z chování jejího čerpati mohl smělosti, státi se jí bližším nežli pouhým služebníkem...

Pravda, ale aby tento dětinsky svévolný kousek — pan Josef zuřivě hryzl nehet svého malíku — v domýšlivé fantasii jeho neopravňoval jej k bohaprázdným a ničemným pretensím... Šlo by tu o poklid paní hraběnky, o poklid a štěstí celého hraběcího domu. Vše v těch zpropadených časech jest možno! Za své dlouholeté služby co jen slyšel od svých soudruhů v službách panských, že šlechtická koruna není vždy nerozbornou hradbou oproti pokušení...

Pan Josef trnul při té vzpomínce, aby cos podobného milované panstvo jeho stihnout mělo!

Ruku, pravou ruku by obětoval, kdyby se to bylo nestalo! Čert ho sem byl dlužen! Kýž ďas toho černého ptáka z hořejška — pan vychovatel měl byt v prvém patře zámecké budovy zrovna nad bytem pana komorníka Josefa. Nevěří mu pan Josef, nevěří lahodnému jeho zevnějšku a sladkým jeho řečem. Vlk to zašitý v rouše beráncím. Jen aby pan hrabě někdy nelitoval, že slibu svému nedostál, zvoliv charmantního pana Františka Scheitlina za vychovatele na místě jeho synovce Karla. Snad synovec jeho Karel nemá té liščí uhlazenosti Scheitlinovy, ale věrné jeho srdce bilo by jen pro blaho hraběcí rodiny...

„Vida, ten pudivítr je již doma. Pospíšil si se svou kořistí. A není sám!.... Hosty má, ale podivně je vítá..."

Otevřenými okny, jež náležely k bytu páně vychovatelovu, dolů zazníval rozruch hlasův. Páně Scheitlinův tlumený a jaksi konejšivý, hlas druhý ostrý, sipavý, se zvláštním jakýmsi akcentem... Bylo slyšeti jen hlasy — slovům nebylo lze rozuměti. Pan Josef, jak až se to k jeho přemyšlování hodilo, nepohrdl tou příležitostí, aby ledacos nezaslechl. Mnohdy dobrý sluch není ani zlatem k zaplacení.

„Hm, tak je to tedy!"

Pan Josef si s uspokojením zabroukl, hlavou pokývl. Ti tam nahoře teď přišli do živého, že i opatrný pan vychovatel, jehož hlas tlumený jen ševelu listí se podobal, opominul se mírniti. Zcela jasně teď bylo slyšeti slova:

„Čekejte!... Musíte čekat!... Však jsem vás dosud ani o groš nepřipravil!..."

„Sliby!" — to byl onen druhý s cizím přízvukem — „těmi ani myš nena..."

Další slova zrovna v půli překazilo prudké říinknutí oknem. Pan vychovatel patrně si nepřál, aby host křikem svým nějaký skandál mu způsobil, a patrně zavřením okna to překaziti chtěl.

K nemalé zlosti páně komorníkově nedalo se nic více vyslechnouti. Avšak i to. co slyšel. bylo více nežli postačitelné. aby kombinační talent jeho doplnil si mlhavou představu slovy zaslechnutými vyvolanou.

Toť jistě se naboře o nějaké dloužky jedná.

Jak by těch popanštilý lichometník neuměl dělati!

Však věru platonickými. tak nevinnými nebyly časté jeho vyjíždky do města. odkud vždy tak malátný se vracel. jakoby s duší na jazyku. Tam si jich nasekal. a teď je v podobě věřitelů má na krku! Tak! Pěkný pták! A s takovým by Její milost! . . .

Skoro s oblibou zanášel se pan Josef touto svou novou kombinací. ačkoliv hněvem novým jej proti panu vychovateli naplňovala.

Ze svého nálezu zas novou páku kombinoval. již by pan Scheitlin ze svého postavení vytlačen býti mohl. Škoda jen. že nedozvěděl se více. aby tím bezpečněji operovati mohl. Jedině v jeho nepřítomnosti naprosté shledával klid a blaho hraběcího domu . . .

Nahoře onen nerozeznatelný ševel umlkl. Po chvíli pak nahoře hlasitý smích zazněl.

Toť se jistě dohodli. Co pak se nepodaří panu vychovateli, kterýž má břitký jazýček, že by z hluché skály pramen jím vymlel . . .

Co pan Josef ještě v úvahy o břitkém jazyku páně Scheitlinově pohroužen byl. host jeho již se schodů sestupoval.

Schátralá. nepatrná figurka. v neméně schátralý kaftan barvy vyrudlé oděná. s ohnutým nosem jak zob dravčí nad spoustou rozčepýřených vousů. jichž barva místy temně přízrzlá; s ústy stále k slaďounce odpornému úsměvu pootevřenými. v nichž několik vyžraných zubů se černalo. Pan Josef ihned poznal v ctěném hosti páně vychovatelově židáka, chytrého obchodníka se zbožím všeho druhu: obilím. dobytkem. ctí, svědomím.

Uzřev pana komorníka Josefa jak dromedář div k zemi se neshýbal samými komplimenty prskaje při řeči mezerami vykotlených zubů celou pršku slin. Úlisně shrbená postava jeho, hadí jeho neustále těkavé oko uprostřed nesčíslných špinavých vrásek tváře i čela. které ani na okamžik na předmětu spočinouti nemohlo. to vše naplnilo pana Josefa takovým odporem. že když s prskotem chtěl rozhovořiti se o účelu své návštěvy. pan Josef až hrůza se zamračil.

Pěkný prý uzavřeli s panem vychovatelem obchůdek . . . . Tuze krásný, prastarý obraz. „echt Meisterwerk“. Jinde by byl už takový obraz dávno „in der Bildergalerie“.

Pan Josef sice syny Israelovy v přílišné lásce neměl. ale tenhleten byl mu solí v očích.

Obrátil se k němu zády.

„Čistý ‚Meisterwerk‘ ty nevydělaná kůže!“ — —

(Pokračování.)

Pan Tolman.

Črta od *F. K. S—a.*

(Dokončení.)

Pan Glascow byl překvapen. když se dozvěděl o změně ve vlastnictví zápůjční knihovny; přece však doufal. že nebude činěno námitek proti tomu, aby si opět ponechal knihu. kterou si byl před delší dobou vydlužil.

„O nižádným způsobem!“ řekl pan Tolman. „Abych vám pravdu řekl. nemyslím. že by bylo ještě jiného abonenta. jenž by knihy té potřeboval. Podíval jsem se ze zvědavosti. zdali si ji dříve někdo vypůjčil a nalezl jsem. že se tak nestalo.“

Mladý muž usmál se tiše. „To myslím též.“ řekl. „Ne každý bude tak hned studovati vyšší mathematiku hudby zvláště tím způsobem. jak o ní pojednává Dormstok.“

„Zdá se. že se pohroužil do své věci dosti hluboko.“ podotknul pan Tolman prohlížeje si knihu. „Aspoň soudím tak podle těchto různých. složitých problémů.“

„Vskutku. jest to hluboká studie.“ řekl Glascow; „i ačkoliv mám tu knihu již několik měsíců a mám více času ke čtení. než málo kdo. došel jsem teprve k šestapadesáté stránce a pochybuji. nebudu-li musit vše pročísti ještě jednou. budu-li chtít všemu řádně rozumět.“

„A ono to má celé tři sta a čtyřicet stran.“ řekl pan Tolman soucitně.

„Ano,“ odpověděl druhý: „ale jsem jist. že to dále půjde snáze. Vím to již podle toho, co jsem prostudoval.“

„Řekl jste. že máte mnoho času.“ podotknul pan Tolman. „Což pak je letošní hudební saisona tak mdlá?“

„O já nejsem hudebníkem z povolání.“ řekl Glascow. „Já mám pouze hudbu velmi rád a přeju si. abych ji naskrze porozuměl; mé povolání jest docela jiné. Jsem nočním apatykařem a proto mám tolik času ke čtení.“

„Nočním apatykářem?“ opakoval pan Tolman zvědavě.

„Ano, pane,“ řekl druhý. „Jsem ve službě ve velké městské lékárně. která jest otevřena po celou noc. a nastupuji vždy večer. když denní pomocníci odejdou.“

„A máte při tom mnoho volného času?“ tázal se pan Tolman.

„Skoro mám.“ odvetil Glascow. „Spím asi k poledni a celý ostatní den až do sedmi hodin mám pak pro sebe. Myslím. že lidé pracující v noci mohou výhodněji užiti svého času nežli ti. kdož pracují ve dne. V létě mohu si každý den, když mi libo. udělati malý výlet po řece nebo někam jinam z města.“

„Denní světlo jest pro mnohé věci výhodnější. to je pravda.“ řekl pan Tolman. „Ale necítí-li se pak člověk hrozně osamělým, vysedí-li celou noc v lékárně? Přece nemůže býti tak příliš mnoho lidí. kteří přicházejí v noci pro léky? Myslil jsem. že jest obyčejně u lékáren noční zvonek. kterým se pomocník zbudí, když někdo něčeho potřebuje.“

„V naší lékárně nebývá v noci příliš smutno.“ řekl Glascow. „V pravdě bývá tam často veseleji a živěji než ve dne. My totiž máme svůj obchod v novinářské čtvrti a tu přijde každou chvíli někdo pro sodovku. doutníky

neb něco jiného. Lékárna jest světlé, teplé místo, kde se noční redaktoři a zpravodajové rádi scházejí, aby si promluvili při sklenici horké sodovky a jest jich kolem kamen vždy celý hlouček v době, kdy se noviny dávají do tisku. A jest to veselá společnost, to vás ujisťuji, pane. Slyšel jsem ty nejrozkošnější historky v životě vypravovati v naší lékárně tak po třetí hodině ráno."

„Podivný život!" řekl pan Tolman. „Toť víte, já ani netušil, že se lidé takovým způsobem baví. A to noc co noc, není-li pravda?"

„Ano, noc co noc, ani neděle nevyjímaje."

Noční lékárník vzal teď svůj klobouk.

„Teď jdete domů číst?" tázal se pan Tolman.

„Ach ne," řekl druhý: „dnes je trochu zima na čtení. Půjdu se raději trochu projít."

„Než se vrátíte, mohl byste tady snad nechat svou knihu?" řekl pan Tolman; „to jest půjdete-li toutéž cestou zpátky. S tou knihou byste se na procházce pronesl."

„Děkuji vám, nechám si ji zde," řekl Glascow. „Až půjdu zpátky, zastavím se tady."

Když odešel, vzal pan Tolman knihu do ruky a začal ji prohlížeti pozorněji než dříve. Ale prohlížení netrvalo dlouho.

„Jak může člověka zdravých smyslů takového něco zajímat, jest nad můj rozum," řekl pan Tolman zavíraje knihu a ukládaje ji na malý stojan za pultem.

Když se Glascow vrátil, požádal jej pan Tolman, aby chvilku zůstal a ohřál se, a když byli pak nějaký čas spolu mluvili, začal pan Tolman cítit hlad. Byltě dnes obědval velmi záhy. Tak tedy řekl nočnímu lékárníku, jenž otevřel svého Dormstocka: „Nechtěl byste si zde trochu posedět a čísti a já bych si zatím doskočil k večeři? Rozsvítím plyn a může vám zde být velmi hezky, nemáte-li na chvat."

Pan Glascow neměl nikterak na chvat a byl velmi rád, že si může pokojně něco přečísti u teplých kamen, a tak jej pan Tolman nechal ve skladě maje plnou důvěru, že člověk, jemuž byla stará paní povolila, aby si tutéž knihu vydlužil devětkrát za sebou, musí býti úplně spolehlivý.

Když se pan Tolman vrátil, pohovořili si spolu ještě nějakou chvíli v koutku u kamen.

„Musí to býti velmi nepříjemné," pravil noční lékárník, „že nemůžete odejíti k jídlu, aniž byste zavřel sklad. Libo-li vám," dodal poněkud nesměle, „zajdu sem každodenně asi v tuto dobu a pak se můžete klidně navečeřet. Budu chodit rád, dokud nedostanete nějakého pomocníka. Mohu snadno obsloužit některé lidi, kteří přijdou, a jiní mohou čekat."

Pan Tolman chytil se toho návrhu velmi ochotně. To bylo právě, co potřeboval.

Tak přicházel pan Glascow každé odpoledne a četl „Dormstocka" a pan Tolman odcházel si k obědu a k večeři jak chtěl. Myslil si, že se asi v bytu nočního lékárníka mnoho netopí, čímž vysvětlovala se asi jeho dřívější záliba v odpoledních procházkách. Glascow byl zanesen do seznamu bezplatných abonentů a odnášel si svého Dormstocka i večer pro případ, že by do něho mohl nahlednouti i v lékárně, když k ránu obchod ochaboval.

Jednou odpoledne přišla do skladu mladá dáma vracejíc dvě knihy, které byla měla u sebe více než měsíc. Neomlouvala se, že podržela je přes čas, ale položila je prostě na pult a zaplatila pokutu. Pan Tolman nerad bral ty peníze, neboť byly to první tohoto druhu, ale mladá dáma podívala se naň, jakoby říci chtěla, že si toho může dopřáti, aby nechávala si knihy přes čas a zaplatila si pak pokutu a obchod že je obchod. Tak tedy jí dal vážně zpátky. Potom řekla, že by si ráda vypůjčila „Dormstockovy Logarithmy Diapasonu".

Pan Tolman div na ni oči nenechal. Byla to roztomilá, hezká mladá dama a vypadala, jakoby byla úplně při zdravých smyslech. To mu nešlo do hlavy. Ale řekl jí, že je kniha vypůjčena.

„Vypůjčena!" řekla. „Ta kniha je stále pryč. Zdá se mi to divné, že je po té knize taková poptávka. Je tomu již bůh ví jak dlouho, co jsem se o ni hlásila."

„Jest to vskutku podivné," řekl pan Tolman: „ale po knize poptávka jest. Slíbila vám snad stará paní něco v této věci?"

„Nikoliv," odvětila dáma: „ale doufala jsem, že za nějaký čas přijde řada na mne. A zvláště teď tu knihu potřebuji."

Pan Tolman cítil se býti trochu v nesnázích. Věděl, že by si noční lékárník neměl knihu monopolisovat, a přece nechtěl zase učinit nepříjemnost někomu, jenž mu byl tak prospěšným a o knihu tak se zajímal. A uspokojit mladou dámu pouhým slibem, že se kniha brzo vrátí, to nechtěl. Věděl, že se nevrátí. Vždyť měla tři sta a čtyřicet stran! Tak tedy pouze řekl, že jest mu líto. —

„Mně také," řekla mladá dáma. — „velmi líto. Právě teď naskytla se mi příležitost, která se tak brzo asi nevrátí, kde bych mohla tu knihu prostudovati."

V páně Tolmanově upřímně úslužné tváři bylo něco, což zdálo se buditi její důvěru, a tak tedy řekla dále:

„Jsem učitelka a mám teď měsíc prázdniny, které bych chtěla úplně věnovati studiu hudby a zvláště ‚Dormstocka' jsem chtěla míti. Myslíte, že jest naděje na brzké vrácení této knihy a zachováte ji pak pro mne?"

„Zdali ji zachovám!" řekl pan Tolman. „Toť se rozumí, že zachovám." A potom okamžik přemýšlel. „Kdybyste sem přišla pozejtří, mohl bych vám říci něco určitého."

Ona řekla, že přijde.

Pan Tolman byl druhého dne dlouho u oběda. Prošel všemi knihkupectvími, aby se poohlédl po jiném výtisku Dormstockova velkého díla. Ale hledání bylo bez úspěchu. Knihkupci mu řekli, že není naděje dostati knihu zde ani jinde v zemi, leda by snad náhodou byla u nějakého antikváře. Po tom díle že není poptávky a že by je ztěžka dostali v samé Anglii, kde vyšlo tiskem, protože jest už asi dlouho rozebráno. Druhého dne došel pan Tolman k několika antikvářům, ale Dormstocka nenalezl.

Vrátiv se domů promluvil o té věci s Glascowem. Dělal tak nerad, ale myslil si, že toho žádá prostá spravedlnost, aby se o záležitosti zmínil. Nočnímu apatykáři začaly se dělati mžitky před očima, když se dozvěděl, že někdo jiný chce jeho milovanou knihu.

„Ženská!" zvolal rozčileně. „Vždyť by nerozuměla ani dvěma stránkám. To je vskutku příliš zlá věc. Nemyslil jsem, že by vůbec někdo ještě tu knihu potřeboval."

„Nerozčilujte se přílišně," řekl pan Tolman. „Já nevidím, že byste měl zrovna povinnost knihy se v[illegible]"

„Jsem rád, že to říkáte,“ pravil Glascow. „Nepochybuji, že to u ní jest pouze přecházející rozmar. Myslím, že by jí z gruntu srdce byla dobrá povídka milejší:“ a potom zvěděv, že dáma odpoledne přijde, odešel rychle na procházku a vzal si „Dormstocka“ s sebou.

Když potom za nějakou hodinu mladá dáma přišla, nechtělo se jí nikterak vzíti si novou dobrou povídku, ale byla skutečně velmi sklamána vidouc, že „Logarithmy Diapasonu“ na ni nečekají. Pan Tolman jí řekl, že si dal všemožnou práci, aby opatřil jiný výtisk díla, začež mu vyslovila svou vděčnost. Myslil také, že jí musí říci, že jest kniha v rukou jistého pána, který ji má již delší čas — ano po celý ten čas, co byla vůbec z domu. — a že s ní ještě není hotov.

Tím se zdála býti mladá dáma poněkud nemile dotknuta.

„Není-li to proti pravidlům, aby si někdo nechával knihu tak dlouho?“ tázala se.

„Není,“ řekl pan Tolman. „Myslil jsem již sám na to. Naše pravidla jsou velmi jednoduchá a ustanovují pouze, že se lhůta prodlužuje zaplacením jisté sumy.“

„Tedy tu knihu nedostanu nikdy,“ podotkla mladá dáma.

„Ó nad tím bych nezoufal,“ řekl pan Tolman. „On neměl ještě kdy o té věci přemýšlet. Je to rozumný, mladý muž a myslím, že bude ochoten vzdáti se na nějaký čas studia knihy a přenechá ji vám.“

„Ne,“ řekla ona, „toho si nepřeji. Studuje-li, jak pravíte, dnem i nocí, nechci jej vyrušovati. Já bych musila míti knihu aspoň měsíc, a to by, jak myslím, přerušilo jeho studie nadobro. Ale myslím si, že by si nikdo neměl bráti ke studiu ze zápůjční knihovny dílo, na jehož důkladné pročtení nestačí rok: neboť podle toho, co říkáte, bude ten pán s ‚Dormstockem‘ hotov asi za rok.“ A tak odešla.

Když pan Glascow večer všechno to slyšel, stal se velmi vážným. Patrně o tom přemýšlel.

„Není to hezké,“ pravil. „Neměl bych tu knihu tak dlouho mít. Vzdám se jí nyní na nějaký čas. Odevzdejte ji, až zase přijde.“ A položil „Dormstocka“ na pult a usedl ke kamnům.

Pana Tolmana to rmoutilo. Věděl, že noční apatykář dělá dobře, ale přece bylo mu ho líto. „Co budete dělat?“ tázal se. „Přerušíte své studie?“

„Ó nikoliv,“ řekl Glascow dívaje se velmi zamyšleně do kamen. „Vezmu si zatím jinou knihu o diapasonu, kterou mám sám, a udržím tak své myšlénky při věci, dokud ta dáma ‚Dormstocka‘ nevrátí. Vůbec nemyslím, že ho bude studovati dlouho.“ A potom dodal: „Vám to nebude vadit v ničem. Budu sem chodit jako dosud a číst, dokud nenaleznete nějakého řádného pomocníka.“

Pan Tolman řekl, že ho bude velice těšit, kdykoliv přijde. On se byl již úplně vzdal myšlénky na pomocníka, ale to neřekl.

Trvalo to nějakou dobu, než se dáma opět vrátila, a pan Tolman se obával, že už vůbec nepřijde. Ale ona přišla a žádala o „Evelinu“ od slečny Burneyovy. Usmála se, když tu knihu jmenovala, a řekla, že si musí přece jenom vzíti povídku a že vůbec vždy měla pěknou novelu ráda.

„Já bych si nevzal novelu, kdybych byl vámi,“ řekl pan Tolman a vzav „Dormstocka“, položil jej vítězoslavně před ni.

Byla očividně velice potěšena, ale když jí řekl, jak švarně se pan Glascow v té věci choval, změnila se její tvář okamžitě.

„Ó, to ne,“ řekla, odkládajíc knihu. „Nechci přerušovati jeho studie. Vezmu si ‚Evelinu‘, dovolíte-li.“

Poněvadž přemlouvání se strany páně Tolmanovy nemělo žádného účinku, odešla s novelou slečny Burneyovy ve štuclu.

„Nyní tedy,“ řekl večer pan Tolman Glascowovi, „můžete si tu knihu vzíti zase domů. Ona ji nechce.“

Ale pan Glascow nechtěl ani slyšet. „Ne,“ řekl dívaje se velmi zamyšleně do kamen: „když jsem řekl, že jí tu knihu nechám, myslil jsem to také. Však ona si ji vezme, až uvidí, že v knihovně zůstává ležet.“

Glascow se mýlil: ona si ji nevzala předpokládajíc, že on sám uzná za moudřejší knihu číst, než nechati ji bezúčelně na stojanu.

„Dobře by se jim stalo oběma,“ myslil si pan Tolman, „kdyby přišel někdo jiný a vzal si ji.“ Ale mezi abonenty nebylo nikoho, kdo by na takovou věc jen pomyslil.

Jednoho dne přišla však mladá dáma a chtěla se na knihu jen podívat. „Myslím, že si ji nevezmu,“ řekla, pozorujíc radost v očích páně Tolmanových, když jí knihu podával. „Chci toliko zvědět, co se zde napsalo o jisté věci, kterou nyní studuji;“ i usedla ke kamnům na židli, kterou jí pan Tolman nabídl, a otevřela „Dormstocka“.

Seděla vážně si knihu prohlížejíc půl hodiny nebo tak, a potom zvedla oči a řekla: „Já skutečně nemohu rozumět, co se tímto odstavcem myslí. Odpusťte, že vás obtěžuji, ale byla bych ráda, kdybyste mi vysvětlil smysl těchto posledních řádek.“

„Já!“ zvolal pan Tolman, „aj, dobrá paní — slečno chtěl jsem říci, — nemohl bych vám to vysvětlit, kdyby se jednalo o můj život. Ale která pak stránka to je?“ řekl dívaje se na hodinky.

„Stránka dvacátáčtvrtá,“ odvětila mladá dáma.

„Ó dobře tedy,“ řekl, „můžete-li počkat deset nebo patnáct minut, bude ten pán, jenž knihu měl, zde a myslím, že vám bude moci vysvětliti vše, pokud se týče prvního dílu knihy.“

Mladá dáma zdála se váhati, má-li čekat, čili nic: ale poněvadž byla také trochu zvědava spatřiti, jaký to asi člověk jest, který se do knihy tak zahloubal, rozhodla se, že chvilku počká, i zůstala tedy prohlížejíc si jinou část knihy.

Noční apatykář brzo přišel, a když jej pan Tolman dámě představil, uvolil se ochotně vysvětliti vše, co může. Tak mu tedy pan Tolman přinesl židli z druhého pokoje a posadil jej také ke kamnům.

Vysvětlení bylo nesnadné, ale konečně se přece zdařilo: potom podotkla mladá dáma, že té knihy přece nechá. Hovořeno o tom nějaký čas, ale nedošlo se k žádným koncům, ačkoliv pan Tolman odložil své odpolední noviny a připojil se k hovoru namítaje mezi jiným, že, jak věci jsou teď, zůstane kniha ležet, a obchod bude míti z toho škodu. Ale i tento silný důvod ukázal se býti marným.

„Tedy vám řeknu, co bych si přál, abyste udělala," pravil pan Tolman: „přijďte sem a podívejte se do knihy kdykoliv chcete. Vůbec bych si chtěl zde zařídit čitárnu. Měl bych tak kolem sebe více společnosti."

Tak tedy přicházela mladá dáma dívat se do „Dormstocka" a poněvadž se její prázdniny prodloužily následkem nepřítomnosti rodiny, ve které vyučovala, měla dosti času ke studiu a přicházela hodně často. Setkávala se zde někdy s Glascowem a tu dívali se do „Dormstocka" obyčejně spolu a někdy mívali docela dlouhé rozmluvy o hudebních věcech. Jednou odpoledne přišli spolu potkavše se cestou do knihovny a zahloubali se do hovoru o diapasonických logarithmech, v němž setrvali po celý čas, co dáma ve skladu byla.

„Co by se slušelo," pomyslil si pan Tolman, „bylo by, aby se ti dva lidé vzali. Potom by si mohli tu knihu vydlužit spolu a čísti ji do srdce syta. A zajisté hodili by se k sobě, neboť oba jsou tak velice oddáni hudební mathematice a filosofii a žádný z nich, jak mi řekli, ani nehraje, ani nezpívá. To by byl výborný párek."

Pan Tolman o té věci hodně mnoho přemýšlel a konečně odhodlal se zmíniti se o tom Glascowovi. Když tak učinil, mladý muž se začervenal a vyslovil se v ten smysl, že by to bylo marné myslit na takové věci. Ale z jeho vzezření a podle toho, co mluvil, později bylo zřejmo, že na to myslil.

Pan Tolman začal si poznenáhla bráti tu věc až horlivě na starost a to zvláště proto, že se noční apatykář zdánlivě k ničemu neměl. Venku začalo býti nyní tepleji, a pan Tolman shledával, že ten malý domek a malý krámek jsou zajisté o mnoho útulnější a pohodlnější v zimě než v létě. Kol dokola byly vysoké domy a již teď začal cítit, že by čerstvější oběh vzduchu byl zrovna tak příjemný jako oběh knih. Velmi často si teď vzpomněl na své vzdušné pokoje ve velkém městě.

„Pane Glascowe," řekl jednou odpoledne, „ustanovil jsem se na tom, že ten svůj obchod zde co nejdříve prodám."

„Jakže?!" zvolal druhý, „Chcete říci, že se vzdáte obchodu docela a odejdete, — na dobro odejdete z města?"

„Ano," odvětil pan Tolman, „Vzdám se obchodu a odjedu odsud."

Noční apatykář byl ustrnutím bez sebe. Strávil tolik šťastných hodin v tomto krámku a ty hodiny stávaly se mu teď příjemnějšími než kdy dříve. Odejde-li pan Tolman, musí to všechno skončit. Nic takového nedalo se očekávat od nějakého příštího majitele.

„A uvažuje to," pokračoval pan Tolman, „myslím, že by bylo dobře, kdybyste své námluvy přivedl nějak ku konci, dokud jsem ještě zde a mohu vám pomoci."

„Mé námluvy!" zvolal pan Glascow začervenav se až po uši.

„Ano, zajisté," řekl pan Tolman, „Mám oči a vím všechno. Teď dovolte, abych vám řekl, co myslím. Když se něco má udělat, jest nejlépe udělat to hned při první nejlepší příležitosti. Tak vedu si v obchodu já. Můžete sem tedy přijíti zejtra odpoledne a požádati slečnu Edwardsovu o ruku. Přijde zejtra, neboť nebyla tu už dva dny. Nepřijde-li, odložím věc na pozejtří. Ale vy musíte býti na zejtřek připraven. Myslím, že ji tak snadno neuvidíte, když ne zde: neboť ta rodina se brzo vrátí a podle toho, co o nich slyším, sotva byste se odhodlal k tomu, abyste ji navštívil v jejich domě."

Noční apatykář myslil, že si to musí rozmyslit.

„Není proč se rozmýšlet," řekl pan Tolman, „O té dámě víme vše, co třeba. (Mluvil pravdu, neboť se byl o obou, jichž se týkalo, všude řádně informoval.) Poslechněte mé rady a buďte zde zejtra odpoledne, a přijďte spíše o chvilku dříve."

Druhého dne z rána vešel pan Tolman do svého salonku v prvním patře a snesl dolů dvě modré vycpané lenošky, ty nejlepší co měl, a postavil je do malého pokojíku za krámkem. Snesl dolů také dvě neb tři ozdobné hračky, které postavil nad krb a vysmýčil a vyleštil celý pokoj, jak to jen šlo. Pokryl také stůl červeným kobercem ze salonku.

Když mladá dáma přišla, pozval ji do pokojíku, aby se tu podívala na některé nové knihy, které právě došly. Kdyby byla věděla, že má v úmyslu vzdáti se obchodu, byla by to považovala za podivné, že ještě kupuje nové knihy. Ale ona nevěděla o tom ničeho. Když se posadila ke stolu, kde byly nové knihy rozloženy, vyšel pan Tolman před krám očekávaje Glascowa. Ten přišel brzo.

„Jen vejděte," řekl pan Tolman, „Je v zadním pokoji a prohlíží si knihy. Počkám zde a zdržím lidi, kteří přijdou. Je dnes tak hezky a potřebuji trochu čerstvého vzduchu. Dám vám dvacet minut času."

Glascow byl bledý, ale vešel beze slova; a pan Tolman ruce na zádech a nohy rozkročené zařídil na prahu blokádu. Stál zde nějaký čas dívaje se na lidi venku a mysle si, co ti lidé uvnitř dělají. Malé děvče, které si bylo jednou od něho vydlužilo mléko, ale od těch dob se více nevrátilo, mělo jít kolem dveří, ale vidouc jej, že tam stojí, přešlo na druhou stranu ulice. Ale on si jí nevšimnul. On počítal v duchu minuty na hodinkách. Ke dveřím přišel chlapec a ptal se ho neprodává-li bouchačky. Pan Tolman byl tak šťasten, že mu říci mohl, že neprodává. Když byl nočnímu apatykáři dopřál velmi štědrých dvacet minut, vešel do krámu. Když vcházel, dávaje si na tom záležet, aby zvonek u dveří hezky hlasitě zařinčel, spatřil pana Glascowa sestupujícího s dvou schodů, které vedly z pokojíka do krámu. Na jeho tváři jevilo se, že je vše v pořádku.

Za několik dní potom prodal pan Tolman všechno zboží, nářadí, nábytek i s domkem. A komu jinému by to byl prodal, než panu Glascowovi! To vlastně byla ta nejradostnější stránka celého toho obchodu. Nebylo příčiny, proč by se šťastný párek nevzal co nejdříve, a mladá dáma byla okouzlena, že se může vzdáti svého učitelství a vychovatelství a přijíti a uvázati se v řízení toho roztomilého malého skladu a toho utěšeného malého domku opatřeného skoro vším, co potřebovali.

Avšak jednu věc v závodě se pan Tolman zdráhal prodat. Bylo to velké dílo Dormstockovo. To dal mladému párku darem a mezi první dva listy vložil bankovku, která měla mnohem větší cenu, než nějaký obvyklý svatební dar.

„A co budete dělat vy?" tázali se ho, když všechny ty věci byly uspořádány. A on jim potom pověděl, jak se zase vrátí do velkého města a povídal jim, jak to všechno bylo a jak se stal majitelem zápůjční knihovny. A oni ho nepovažovali za blázna. Lidé, kteří studovali

logarithmy diapasonu. někoho za blázna ani považovat nemohli pro takovou maličkost.

Když se pan Tolman vrátil do závodu firmy Pusey a Spol., shledal, že šlo všechno velmi dobře.

„Vypadáte o deset let mladší, pane," řekl pan Canterfield. „Zajisté jste se velmi dobře bavil. Ani jsem nemyslil, že vás ta cesta bude tak dlouho zajímat."

„Zajímat!" zvolal pan Tolman. „Bavilo mne vše, nač jsem jen pohledl. Co živ jsem neměl rozkošnějších prázdnin."

Když toho večera přišel domů (a tentokráte šel domů rád), roztrhal závěť, kterou byl sepsal před svým odjezdem. Cítil teď, že není třeba, aby někdo dokazoval jeho příčetnost.

Paběrky o staročeském kroji.

Příspěvek ke kulturním dějinám českým XVI. a začátkem XVII. století. Podává *Čeněk Zibrt.*

(Dokončení.)

Časem naberou na sebe paní a panny hedvábných sukní a mantlíků, že se sotva v tom obrátiti mohou. Některé mají fěrtoušky s barvami červenými, zelenými, modrými, žlutými etc. na dvě neb na tři dlaně vyšité; též i rouchy a facality; jiné opět divnými mřežemi vytkávané, s vorly, s ptáky, s zvířaty etc. Jiné pak bez fěrtuchu chodí, majíce pás stříbrný, pozlacený, v způsob řetězu dělaný; při něm jablko zlaté neb stříbrné, váček zlatohlavový, aksamitový neb karmazinový za 15, za 50, za sto kop i dráže: při tom stříbrné nožnice s pozlacenými noži." [112]) — —

Za parného dne letního jsou nám ženské vlečky nesnesitelnou útrapou — a což kdybychom měli uvésti všecky staročeské, nastřádané, podobné stesky! To by jich bylo! — — Na ukázku aspoň něco: „Ženy prý dlouhé vocasy za sebou vlekou, drabým chvoštištěm zemi metou, a ji přiodivají, vocasy těmi blešky zbírají a lidem mezi oči praší." — Ani sám pán Bůh se již na to nemůže divati. Posílá ďáblíky, aby jim na vlečky sedali... To Vám kdysi nějaký svatý a pobožný člověk viděl jednoho ďábla se smáti. I ptal se ho, proč se směje? Odpověděl ďábel: „Viděl jsem tovaryše svého, že se vezl na sukni ocasaté jedné ženy; a ona trhla k sobě tou sukní a můj tovaryš upadl do bláta a skálel se." [113]) Jak patrno mají páni ďáblíci laciný povoz, ale nebezpečný, nejen, že mohou zabláceti se, než i jiná nehoda se jim kdysi stala...

„V jednu neděli, když nějaký pobožný kněz s svým lidem okolo kostela na procesí šel a svěcenou vodou kropil, právě u kostelních dveří potkala se s ním nějaká paní, s velikou slávou a pompou, jsouc dlouhovocasími sukněmi ozdobená jako páv. A na těch dlouhých vocasích, kteréž za sebou vlekla, mnoho ďáblův sedělo. Byli prej malí jako německé myši, černí jako mouřeninové, ústy se smáli a rukama plesali, a rovně jako ryby, ve vrši zavřené, skákali a sebou zmítali... Kněz povolal lid, aby se na ně podívali... Tomu se velice podivili... Ta paní porozuměvši, že pro pejchu a nádhernost jejího šatstva tak od ďábla oluzena jest, jak se domů navrátila, roucho proměnila, pysné s sebe shodila a pokorné oblékla." [114])

Jako bych Vás viděl, že se tomu usmíváte.. Buďsi! To již Lomnický sám tušil, uváděje podobné příklady, že „podle obyčeje počtou je za sny, báchory a daremné klevety — pro mne", povídá, „přál bych si, aby třebas ani peklo nebylo".[115]) Ale zatím peklo jest — a tam ve zvláštním oddělení trápeny jsou pyšné ženy. Která nosila cizí vlasy, té prejští z hlavy ohnivý had za hadem tak hustě jako vlasové. Která si tvář líčila, té dýchá žába ohnivý plamen na líce, která vlečky nosila, ta na nohách je svázána ohnivými řetězy... Nevěříte? — Aspoň tak to Lomnický sděluje.[116]) —

Naše panna a paní staročeská ráda by již si vyšla ven — a my pro samé tlachy ani jsme neřekli, jaké má vzíti střevíce... Nejlépe snad „botky bílé, napřed s zlatohlavovými a aksamitovými čepičkami, premované zlatými pasomany — nebo střevíčky kordovanské, či pantofle aksamítové, perlami krumplované" [117]) — či třapci zlatými okrášlené,[118]) — nebo jinou „obuv měkkých koží, s podešvy měkkosti vycpané", či snad střevíce červené se zlatou okrasou opremované, s dlouhými špici pod kotník!" [119]) — Má na vybranou. Zatím opatříme jí „kytku voňavou" [120]) a šátek či facalit z jemného plátna niderlantského...[121]) Tak... Posléze toiletta dokončena... Podáme „rukavičky",[122]) nabídneme ještě jednou „pulerovaný zrcadlo" [123]) — — a naše dáma vychází z domu! — — Všecka roztomilá! „Tvář ulíčená i hrdlo k libosti oči, zavití hlavy velikých fulfasův a obálek, bílý hedvábník nad čelem, na hrdle halže z drahého kamení jako zrn a perel velikých, punt i švové sukně rozličnými tkanicemi a třesutím ozdobeny! K tomu zápony zlaté, zaušnice, ženkle" — jakoby ji vymaloval! [124]) — —

[112]) Žel. Kniha duch., A 7, 8 ČČMus. 1864, 20, 21. Naše „sukně" proputovala téměř celou západní Evropu. Němci nosili roucho „Suckenie". Francouzové oblíbili si ji též, říkajíce jí „sousquenie, souscanie", středolat. „soskania". Ve franc. „Roman de la Rose", 2226: „nul robe n'est si bele, que *sosquanie* à damoisele". Více o tom Schultz, I. 197.

[113]) Pejcha, 58, 59.

[114]) Pejcha, 134. 135.

[115]) Pejcha, 160. 161.

[116]) Pejcha, 86, 87. 88.

[117]) Kniha duch., A 8.

[118]) Plz., Rozkoš pan., J.

[119]) Tovač., Hád., 71. 72.

[120]) Klem. Plz., Rozkoš, J. Pejcha, 89. 90.

[121]) Žel., A 8

[122]) Instrukci, 177.

[123]) Nethol., Káz. o bídě, 4.

[124]) Ctib. Tov., Hád., 72.

Ale kde se vzal, tu se vzal Šimon Lomnický [125]) — a již rýmuje veršíky na oděv ubohé, bohaté a ve zlaté oděné dámy:

„Mnohá těchto časů —
viděti to při jich kvasu,
nese tenký, roucho drahý ...
K tomu se některá líčí,
a jedna druhou v tom cvičí,
aby se fermežovaly,
pěknější, krásnější se zdály ...
Vlasy cizí kradou, berou,
ozdobují se touž měrou.
Sukně nesou vocasaté —
a zvláště paní bohaté
co nějaký vocas páví,
ať očím nebývá k zdraví ...,
prach mezi oči metou ...
práší sobě mezi oči,
nejvíc když se v tanci točí!“ — — —

Dlouho jsme nechali čekati muže, zabývajíce se oděvem ženským. Chceme jim to nyní vynahraditi.

Jak si chodí mladý muž? — Má pěkné nohavice, barevné střevíce, tykytový kaftánek, aksamitový pláštík, zdobený šňůrkami a tkanicemi. [126]) — — Odrostlejší odívá se sukní a poctivicemi z dobrého lindyše, aneb z vlaského sukna, nebo má poctivice tykytou vyvlačované. K tomu damaškový kabát, aksamitový birýtek a rovně aksamitové střevíce. [127]) — —

Když mu na srdečko láska klepá, začne se ovšem více fintit a strojiti. Chce míti dlouhé šaty, vysoké pantofle, aby se větší zdál; — nosí příliš vysoké klobouky, chtě postavě své přidati loket jeden. [128]) Spěchá k bradýři, aby mu bradu oholil, aby chmýří více pučelo. [129]) A šelmička — začíná se také líčiti, vlasy barví. Věda, že se pannám rusé vlasy zalíbily, činí je rusými. Češe, rovná bradu, zastřihává na markýz. [130]) — — Ba lotřík i vlny kabátu přidává, aby měly panny, by byl prsatý a tak silný a smělý ... [131]) Ze samé fintivosti „místo helmelinu žejdlík na hlavě nosí“ [132]) a zvláště rádi nosí mládenci i muži „péra pštrosová, aneb dvě tři řeřábí, jež se jim vzhůru dolů klátí — ač prý by jim lépe slušelo pérko husí.“ [133])

„Mnohý byť byl otrhaný,
kabát měl dosti zedraný,
sukně kusá, poctivic nic; —
však sobě toho váží víc,
když jen má šmuk, pérko taky.“ [134])

Zase bychom byli zapomněli pro kabátec sukně mužské, [135]) nohavice, [136]) kytle, [137]) na střevíce. Nosili buď škorně, [138]) „třevíce černé, chlupaté, červené, z kůže hovězí a kůže koňské“. [139])

125) Pejcha, předml., l. 5. 6
126) Hosius, C6
127) Rešel, Syrach, Ff.
128) Pejcha, 57. 58.
129) Filoz. živ., A5, A6
130) Snář, C5, C6, C8. Hosius, C1. 5
131) Sb. Hist., 1886, 233.
132) Konáč, O Hořek., úvod.
133) Instrukcí, 182.
134) Instrukcí, 183.
135) Starob. sklád. Díl op. 179.
136) Snář, P3.
137) Snář, L.
138) Star. sklád., l. c., 180
139) Snář, P4.

Na zimu kupovali si „klobouk, kožemi liščími neb zaječími podšitý“. [140]) Kdo chtěl si také v zimě vyšňořeně vykračovati, tomu vysmívá se Dačický:

„Kdo klobouk krásně premuje,
a bohatě ozdobuje,
neopatříc prašivé hlavy,
tenť jest jistě blázen pravý,
že víc šetří krásy než zdraví!“ [141])

Ale ještě o zimním oděvu ... Chodili v kožichu liščím neb s kuními laloky, nebo dobře podšité čubě, nejraději liščí. [142])

Mladá krev — bujná krev! Proto rozpustilí, bujní mladíci „nešanujíce v tom lidí jiných, poctivých, vzáctných, ani ctného a poctivého fraucimeru, chodili v šatech nepočestných, mnozí bez kabátů, mezi fraucimerem, rozepnutí, neuvázaní“, až přísný rozkaz sněmovní z r. 1615 snaží se neřádu toho staviti. —

Tím byli bychom s náčrtkem svým u konce. Zbývá nám pouze zmíniti se, že původní rozdíl krojů jednotlivých stavů mizí a jen mizí ... O stavu duchovním výše bylo již pověděno.

Pavel Žídek poradil sice ve „Zprávovně“, že páni žádnou měrou v zlatohlavu choditi nemají, než v čistých sukních a čubách s podšitím sobolovým, s kunami a chramostejly. Rytíř může prý halži zlatou nésti, šarlat, perniš a jiné sukno. Na hlavu mu náleží čepička nebo čepice sobolová, čistá kuní a běliznová. Panoši dovoluje Žídek čubu černou nebo jiné barvy, sukně poctivé každé barvy, krom šarlatu, a čepici liščí, klobouk poctivý, ne pak kyvír a kuklu.

Na chasu obecnou touží, že se již chytila ženských čepců děravých; to prý jest ohyzda. Měl by prý také ten vzíti šlojíř a pentlík (pásku náčelní) k tomu; neb to náleží na ten čepec. Druzí sobě kápě dělají na pohanění řádu mnišského; jiní cípy bez kukel ... Jakž kukly za Táborů nastaly bez cípů a nyní cípové bez kukel, tak prý všecka nepravost vznikla a řád pominul.

Druzí kadeře nosí do pásův; ti by prý měli v supleti choditi. Roucho nesou štukované, co na kajkliře sluší a na kata [143]) a na biřice, na hudce, trubače a pištce, ... špice u třevic přes loket. [144]) —

Také žáci a školní mistři měli kdysi svůj kroj předepsaný. Ale vedli si jako všichni. „Někteří rektoři divně se v šatech prý potvoří, majíce je premované, okruží velké sebrané, chodíce ne jako žáci, než jako páni dvořáci.“ [145]) —

Největší ostudu tropili svými „pludrhoznami“ vojáci, landsknechti. Posléze stanoven také jim řád oděvu: Kromě jiného „zbroj černou, vobojček, šturmhaub, plechovici, šorc a zarukáví brněný“ nosili dle sněmovního nařízení z r. 1588, 1595, 1605, atd. —

O židovském kroji je, tuším, asi známo, že „nižádný žid nemá v svém rúše choditi s obojkem, než s ožidlím.

140) Tamže, O5
141) Rkp. Prostopravda, G6.
142) Hosius, C6. Instrukcí, 3, 32, 39 a často.
143) Dle starého nařízení z r. 1351 „kat i katová nemají jinak choditi než v červeném rúše“
144) Srv. p. Jirečk. článek, ČČMus., 1861, 18, 19.
145) Hosius, B5. 6.

Pakli by nalezen byl v rúše s obojkem, tedy má to rúcho spadnouti na rychtáře" dle nařízení z r. 1351.

Veleslavín v Kal. Histor. 1 str. a po něm Beck. I. 195 připomíná, že dne 1. ledna 1551 židé v král. českém z rozkazu krále Ferdinanda oděv změnili a na levém křídle svých plášťův žluté kolečko nositi začali, které také za Vratislava krále I. na svých šatech vyšité nositi musili. — —

Tolik oděvu jsme vyčetli a na jeden jsme nevzpomenuli — dodatkem tedy si povíme, že posledním rouchem všech býval „z tenkého plátna rubáš"!

Tragedie Stillwaterská.

Napsal *T. B. Aldrich.*

(Pokračování.)

XVI.

Povšechný dojem, jaký učinila smrt páně Shackfordova na Stillwater a zvláštní okolnosti tuto tragedii provázející byly vylíčeny v prvních kapitolách tohoto vypravování. Některé osoby byly tenkráte ještě čtenáři neznámy a budeme teď vypravovati, jaký vliv měla tato událost na jejich osudy.

Po ukončení stávky navrátil se Richard v nejlepším rozmaru opět do svého vlastního bytu; ale celý následující týden byl neobyčejně skličen. Jeho čivy byly za posledních čtrnácti dnů přes míru napjaty — byltě vzal zavřením ohrady na sebe velkou zodpovědnost a byly chvíle, kde se mu udržení pana Slokuma v klidné náladě zdálo téměř nemožností. Teď ten nátlak přestal a dostavila se ochablost.

Toho jitra a v téže chvíli, když Marie Henneseyova otevřela kuchyňské dvéře v domě ve Welšské ulici a právě měla přijíti k tělu ubohého starce ležícímu tam v nočním oděvu, seděl Richard u snídaně mlčky a zamyšlen. Minulého večera šel velmi pozdě spat a jeho leskuprázdné oči jevily účinky nevyspalosti. Jeho jediný soudruh u stolu pan Pinkham nevrátil se ještě ze své obvyklé ranní procházky a pouze on a stravovatelka, paní Spoonerová, byli u stolu. Richard zvedal právě koflík čaje k ústům, když učitel vrazil rozčileně do pokoje.

„Starý pan Shackford je mrtev!" zvolal a klesl na židli u dveří. „V městě se povídá, že byl zavražděn. Nevím, co je na tom pravdy . . . Bůh mi odpusť mou přenáhlenost! Nebyl jsem schopen ani myšlénky," řekl, obraceje se prosebně k Richardovi, jenž tu seděl na smrt bledý, drže koflík křečovitě na dva prsty od úst a dívaje se vytřeštěně do prázdna jako socha.

„Ano, — ano, měl jsem si to rozmysliti," mluvil učitel dále hlasem stísněným a celý nešťasten nad svou nejapností. „Bylo to velmi nevčasné od pana Craggieho, že mi to tak náhle řekl na ulici. Byl jsem celý bez sebe."

Richard odstrčil židli a nehlesnuv ani slovem vešel do předsíně, kde potkal posla od pana Slokuma, jenž dotvrzoval zprávu páně Pinkhamovu doplňuje ji pouze pověstí, že pan Shackford sešel samovraždou.

Richard strhl klobouk s věšáku a chvátal do Welšské ulice. Než došel k domu, nabyl opět trochu zevnějšího klidu, ale byl ještě bledý a v sobě rozčilen, neboť bylo to proň ranou zdrcující, jak později řekl advokát Perkins panu Wardovi v besední čítárně. Oba tito pánové byli v domě, když tam Richard přišel, a bylo tam také několik nejbližších sousedů a policejních strážníků. Tito hlídali dvéře před zástupem, který se již začal sbíhat před domem.

Hlouček tesařů se sekyrami na ramenech zastavil se u zahradních vrátek cestou k své práci na staveništi Bishopově i dívali se zvědavě na nenatřené průčeli domu, které se zdálo míti ztrnule do čira hledící, zděšený výraz, jakoby si bylo nějak vědomo té hrůzy ukryté uvnitř. Ti lidé ustali ve svém hovoru šeptem, když Richard přicházel a rozstoupili se uctivě, aby mohl projít.

Nic nebylo změněno v neutěšeném pokoji v přízemku s tím vykládaným mahagonovým nábytkem a žlutými papírovými tapety, odlupujícími se tu a tam na stěnách. Židle s rákosovým sedátkem překocená u stolu nechána nedotknuta a tělo leželo ještě tak, jak je bylo nalezlo děvče Henneseyovo. Podivná mrazivost — něco nepodobného vzdušné ostrosti, mrazivost, která zdála se vznikat z tenkých, sevřených nozder, — pronikala pokoj. Venku zpívaly pěnkavy poletujíce jako jiskry mezi útlým, zeleným lupením, ale uvnitř bylo vše ticho. Vstoupiv do pokoje byl Richard jako udeřen tou tichostí, — tichostí, která obklíčuje mrtvé a jíž podobná není žádná jiná. Lemuel Shackford nebýval dobrým, ani ne příbuzensky dobrým; ztrpčil dětská léta Richardova drsností a zanedbáváním a posléze krutě jej urazil; ale když tu tak mladý muž stál a zadíval se na okamžik na ty pevně sevřené rty, na nichž usadil se již ten tajemný, bílý prach smrti, — ty rty, z nichž nevyšlo nikdy než hořké slovo, — vytryskly mu slzy do očí a splývaly mu zvolna po lících. Ať už to bylo jakkoliv, Lemuel Shackford byl jeho příbuzný a krev jest hustší než voda!

Komisař Whidden brzo se dostavil provázen několika osobami; sestoupila se porota a potom začalo vyšetřování, které končilo tak nedostatečným objasněním nešťastné příhody.

Když první prohlídka skončena, čekala celá řada menších věcí obstarání; papíry byly chvatně prohlednuty a zapečetěny a konány přípravy k pohřbu na druhý den. Ty věci zaujaly Richarda až do pozdních hodin odpoledních a potom teprv vrátil se domů zastaviv se cestou na několik minut u Markety.

„Je to příliš hrozné!" řekla Marketa tisknouc mu ruku; její prsty byly skoro tak ledové jako jeho.

„Jest to nevýslovně smutné," odpověděl Richard; „to nejsmutnější, co jsem kdy zažil."

„Kdo — kdo jen mohl býti tak krutý?"

Richard zavrtěl hlavou.

„Nikdo neví.“

Pohřeb odbýván ve čtvrtek, a v pátek ráno, jak již pověděno, přibyl pan Taggett do Stillwateru a usídlil se ve Welšské ulici k ustrnutí mnohých lidí, kteří by byli nespali za celý svět v tom domě, kde nebylo nikoho než jediný sluha v severním podkroví. Pan Taggett nebyl z těch, kteří se dávají ovládati obrazotvorností.

Zde tedy začalo jeho vyšetřování, které se na první pohled zdálo býti velmi jednoduché. Muž, který ve středu ráno za svítání ujížděl o překot silnicí kolem mýta, byl asi ten, který mu mohl říci vše; avšak to se neosvědčilo. Ani Tomáš Blufton, ani William Durgin, ani těch několik tuláků, kteří byli schytáni a vyslýcháni, nemohli býti ve spojení s tou věcí.

První nezdary pana Taggetta jen podněcovaly: prostost a jednoduchost nechávaly jej poměrně lhostejným, ale složitost jej dráždila a bystřila jeho důvtip. Že to, o co se jednalo, nebylo ještě velmi složitým případem, byl dosud přesvědčen po čtyřdenní chvatné práci. Pan Shackford byl zabit buď předloženým úkladem, nebo v návalu okamžité vášně! — ale byl zabit pro peníze. Zabití nebylo bezpochyby hned z počátku zamýšleno: stařec se asi loupeži bránil. Teď bylo mezi výminečně surovým obyvatelstvem města zajisté asi padesát lidí, kteří by byli neváhali pana Shackforda zabiti, kdyby je byl zastihl při činu, odporoval jim, nebo volal o pomoc. Že byl zločin spáchán od někoho ze Stillwateru, nebo z nejbližšího okolí, pan Taggett od první chvíle svého příchodu nepochyboval. Neobratný způsob, jakým závorka u kuchyňských dveří ukroucena, svědčil, že neudělala to ruka řemeslného lupiče. Věc, že nebožtík chovával své peníze v ložnici, byla dobře známa v městě, ne však asi mimo město, ačkoliv se i to mohlo státi. Bylo naprosto nutno pro pana Taggetta aby přenesl své pátrání do dílen a shromaždišť té třídy lidí, mezi kterou se asi nalézal hledaný člověk. Především bylo nutno, aby pátrání zůstalo tajno. Byla tu jedna překážka: v Stillwateru znal každý každého a cizinec objevivší se na ulici nebo zacházející často někam do hostince, neušel by pozornosti

Člověk, který by v té věci mohl býti nejlépe nápomocen, byl ovšem dělník. Ale dělníka nedalo se právě v těchto okolnostech dobře užiti. Jak často volen osudnou náhodou v takových případech právě vinník sám, jenž zakryl pak svůj vlastní čin, nebo svedl se stopy spoluviníka! Nikoliv! Pan Taggett musí spoléhati sám na sebe; a jeho plán ihned dozrál. Avšak provedení bylo odloženo na několik dní, neboť spolupůsobení pana Slokuma a Richarda Shackforda bylo nutné.

Když věci takto byly, odjel Richard do New-Yorku, kde měl jeho strýc uložený velký kapitál v pozemcích a domech. Ačkoliv byl opatrný člověk nechal tam nebožtík své věci dosti neuspořádané. Záležitost mohla zdržeti Richarda asi čtrnáct dní.

Za tři dny po jeho odjezdu opustil pan Taggett Stillwater sám patrně celé věci se vzdávaje; věc, která byla ostře kritisována nejen v místních novinách, ale od celého obyvatelstva vůbec, kterého se ihned zase zmocnily tytéž obavy, jako v první ráno po objevení zločinu. Pan Pinkham byv téhož dne pozván k večeři u Danův, poděsil celou rodinu pronešením svého skromného mínění, že to byla jen první z celé řady uměleckých vražd, které budou páchány jako ony „Pamětihodné vraždy“, o nichž píše De Quincey. Pan Pinkham chtěl snad na začátku pouze učiniti na čtyři Danovic děvčata dojem svou sečteností, ale vzpomínka na hrůzyplné vypravování De Quinceyho tak vypáčila mladého učitele z obvyklých kolejí, že když byl potom za hodinu nebo dvě sám na opuštěné, neosvětlené ulici, letěl domů jako opožděný duch a div že u každého stromu strachem neklesl.

Druhého dne dopoledne přijat byl do Slokumovy ohrady nový dělník. Přišel pěšky z Millvillen, kam přijel rychlíkem v sedm hodin ráno, a byl zapsán mezi učedníky, jichž bylo teď pět nebo šest. Ačkoliv to vše bylo již dříve umluveno, přece pan Slokum sotva věřil svým vlastním očím, když pan Taggett — mladý, jedenadvacítiletý človíček — jestli vůbec tak stár — s hladkou tváří a se všemi příznaky obyčejného dělníka až na samé ty zanedbané nehty, přistoupil ke stolku a dal se na platební list zapsati jménem Blake. Buď náhodou, nebo zúmyslu byltě se pan Taggett dosud jen málo ukázal v ulicích Stillwaterských: těch několik osob, s kterými měl až dosud co dělat ve svém povolání, nemohlo se s ním teď tak snadno setkati a že bude poznán od jiných, bylo jen málo pravděpodobno. Tím hladce přičesaným vlasem a oholením dříve hustých svislých knírů byl ten muž spíše přetvořen, než přestrojen. „Byl bych ho nepoznal!“ řekl pan Slokum, když pan Taggett s kloboukem v ruce z jeho účtárny odcházel. Za celých deset neb dvanácte následujících dnů nemohl se pan Slokum nijak sprostit této divné s minulým obrazem se nesrovnávající představy. Od té chvíle, co bylo panu Taggettovi vykázáno místo v dílně, pan Slokum ho skoro ani nespatřil.

Pan Taggett si najal byt v jednom z nejpřeplněnějších domů; kromě něho byly v pokoji ještě dvě postele; na první spával také jeden učedník z ohrady a na druhé nevlídný muž prostředních let s jedním obočím vyšším než druhé, jako by bylo vzhůru vytaženo ochrnulostí, nebo pitím. Jméno toho muže bylo Wollaston i pracoval u Dany.

První krok páně Taggettův byl, učiniti se v ohradě popularním, zvláště pak v hostinci, kde utrácel peníze hojně, ačkoliv ne tak hojně, aby dal podnět k nějakým poznámkám, vyjma snad té, že „ten hoch“ umí celý svůj malý výdělek hezky udat, — provinění to, které bylo v Snellingově hostinci milosrdně odpuštěno. Zjednal si mnoho přátelských styků a projevoval tolik příjemných náhledů o problemu práce, hlásaje zejména vyhubení všech kapitalistů, že bylo jeho připuštění do Jednoty pouze otázkou času. Starý předsudek proti učedníkům již mizel. Z toho klidného, vyhýbavého, málomluvného muže stal se nyní mluvka čelící těm nejrozvláčnějším slovným útokům, ale dbající toho, aby nikoho neurazil. „Kdoby tak měl Blakea za blázna,“ řekl Dexter jednou večer, „ať dá pozor, aby se mu lidé nevysmáli.“ Ani stín podezření nepadal na pana Taggetta, jak přicházel a odcházel. Zdál se to býti pouze dobromyslný, vtipný ďábel, snad trochu méně ďábelský a trochu vtipnější než ostatní, ale nic jiného. Denyven, Peters, Dexter, Willson a jiní i mimo dílnu Slokumovu byli mu tělem a duší oddanými přáteli. Zkrátka pan Taggett měl nejvhodnější příležitost sledovati svá studia. Nebýti toho jeho útrapného pohledu, jenž mu později někdy probleskl okem při práci, nebo když procházel se sám

*

po ulici, byl by každý myslil, že ho to jeho napolo tulácké živobytí skutečně těší.

Domněnka ta bývala by klamnou, neboť průběhem těch čtrnácti dnů byl pan Taggett zraněn na své nejcitlivější stránce: byl nucen vzdáti se toho, čeho se nikdo nespouští bez jizvy — své vlastní myšlénky.

Kromě neštěstí v Danově dílně, kde byla Torrinimu ruka pohmožděna tak, že uznána amputace za nutnou, minuly ty dvě neděle až na zkušenosti páně Taggettovy úplně bez pozoruhodných událostí. Jaké to zkušenosti byly, dozvíme se později. Marketa dostávala denně zprávy od Richarda a pan Slokum, přetížen tajemstvím přítomnosti páně Taggettovy v ohradě, — tajemstvím, o němž věděl jen on, Richard a soudce Beemis — s neklidem očekával konečné vyřízení věci.

To vyřízení přišlo v to odpoledne, kdy pan Taggett vstoupil do účtárny a pana Slokuma sedícího u stolku tak zalekl. Ta dvě slova, která tenkráte pan Taggett vážně a chladně zašeptal panu Slokumovi do ucha, byla:

„Richard Shackford.“

XVII.

Pan Slokum, jenž se byl napolo zvedl se židle, klesl nazpět. „Dobrý Bože!“ zvolal zblednuv jako stěna. „Vy šílíte!“

Pan Taggett byl si vědom kruté rány, kterou vyslovení toho jména musí způsobit. Pan Taggett si způsob svého jednání promyslil a ustálil se na tom, že ten nejmilosrdnější postup jest obviniti z krátka mladého Shackforda ze zločinu a popřáti panu Slokumovi času, aby, jak již byl, konejšil se pochybností. Potom teprv byl čas na další objevení, která, kdyby byl zvěděl hned, byla by ho zdrtila.

Neměl-li pan Taggett obrazotvornosti, jak sám doznával, nebyl přece bez jakési ženské chápavosti a soucitnosti, kterou bývají často nadány osoby, o nichž se myslí, že jejich zaměstnání všechen jemnější cit otupuje. Při svém setkávání se s panem Slokumem v domě Shackfordově byl pan Taggett zaujat jeho kromobyčejnou měkkostí a prostotou a jeho neštěstí skutečně jej dojímalo.

Po svém prvním zvolání pan Slokum na mžik nebo dva více nepromluvil, ale opřev lokty o hranu stolku seděl nepohnutě jako omráčen. Potom pozvedl zvolna tvář, na níž vrátila se opět barva, a přejev si pravou rukou čelo, jakoby smetal pavučiny, zvedl se se židle.

„Jste na dobro šílený,“ řekl dívaje se panu Taggettovi ostře a klidně do očí. „Znáte povahu pana Richarda Shackforda a jeho postavení zde?“

„Úplně.“

„Víte, že si chce vzíti mou dceru?“

„Jest mi vás líto, pane.“

„Tím mne můžete ušetřit. Je to docela zbytečné. Zabředl jste do nějakého hrozného klamu. Doufám, že budete moci mi to vysvětlit.“

„Jsem k tomu hotov, pane.“

„Myslíte to vážně?“

„Velmi vážně, pane Slokume.“

„Vy se skutečně domníváte, že Richard Shackford — Aj což! — Je to nemožné!“

„Jsem příliš mlád, než abych si přál třeba jen zdáti se moudřejším než vy, ale moje zkušenost mne naučila, že nic není nemožno.“

„Začínám to mysliti sám. Doufám, že máte důvody, nebo něco, co vy považujete za důvody k tak nestvornému podezření. Jaké jsou? Chci věděť vše, co jste dělal v ohradě, než svalíte hanbu na mne a mou rodinu jednaje na základě nějaké šílené domněnky, kterou snad deset slov vyvrátí.“

„Byl bych v nejvyšší míře zločincem sám, pane Slokume, kdybych vznesl tak hroznou obžalobu na někoho, nemaje nevývratné svědectví v rukou.“

Pan Taggett mluvil s tak chladnokrevným přesvědčením, že panu Slokumovi bezděčně projel tělem mráz.

„Jakého druhu jsou ta vaše svědectví?“

„Až do té chvíle pouhé shody okolností.“

„To si mohu myslit,“ řekl pan Slokum s lehkým úsměvem.

„Ale jsou tak rozhodné, že netřeba jiných. Výpovědi očitého svědka by sotva mohly přispěti více k mému vědění toho, co se v onen úterek stalo v domě Lemuele Shackforda.“

„V skutku, to je všechno velmi jasné. Ovšem, že se také několik očitých svědků najde,“ řekl pan Slokum bílými rty, které svědčily, že mu jeho sarkasmus nejde ze srdce.

„To není pravdě nepodobno,“ odvětil pan Taggett vážně.

„A zatím, jaká jsou fakta?“

„Nedají se snadno říci. Zapisoval jsem si všechno ode dne ke dni, od toho rána, co jsem vstoupil do ohrady. Zápisky jsou arciť nutně zmatené, věci důležité a nedůležité jedna přes druhou: ale řeknou vám vše lépe, než bych mohl já sám, i kdybych měl času — a toho nemám — projíti tu věc s vámi. Nechám ty zápisky u vás, přejete-li si toho. Až se vrátím z New-Yorku“ —

„Vy jedete do New-Yorku!“ zvolal pan Slokum trhnuv sebou. „Kdy?“

„Dnes večer.“

„Vložíte-li prst na Richarda Shackforda, budete toho věčně litovat, pane Taggette.“

„Mám tam jinou práci. Pan Shackford bude zejtra večer v Stillwateru. Dnes ráno vzal si první kajutu na parníku.“

„Jak to vy můžete vědět?“

„Od minulého úterka neušlo mi ani jedno jeho hnutí.“

„Chcete říci, že jste za ním poslal smečku svých bídných slídičů?“ zvolal pan Slokum.

„Ano, jest tomu tak, ačkoliv bych to neřekl právě těmi slovy,“ odpověděl pan Taggett. „Faktum zůstává.“

„Odpusťte mi,“ řekl pan Slokum. „Nejsem sám sebe mocen. Můžete-li se tomu divit?“

„Nedivím se.“

„Dejte mi ty papíry, o nichž jste mluvil, pane Taggette. Chtěl bych se do nich podívat. Vidím, že trváte tvrdošíjně na svém, když si jednou vezmete něco do hlavy. Snad že vás budu moci vyvésti z vašeho omylu, než stane se věc nenapravitelnou.“ Potom váhav chvilku pan Slokum dodal: „Mohu o tom říci své dceři? Přece bych jí to mohl sotva zatajit.“

„Snad bude lépe, když jí o tom zpravíte.“

„I až se pan Shackford zejtra vrátí?“

„Zmíní-li se o smrti svého strýce, radím vám abyste se toho nevšímali.“

„A proč?“

„Uspořite tak sobě a své dceři nepříjemnou scenu; ostatně musite vědět sám nejlépe, co dělat. Jak věci jsou, jest to již docela jedno, dozví-li se pan Shackford o své situaci dnes nebo zejtra. Jest příliš pozdě, než aby z jakékoliv zprávy mohl kořistit. Jinak bych vám byl ovšem neřekl, co jsem pověděl.“

„Dobře,“ pravil pan Slokum s netrpělivým pokrčením ramen. „Ani já, ani moje dcera nehlesneme slovem. Zatím neučinite také vy žádných dalších kroků, aniž byste mi dal zprávu? Rozumí se?“

„Tak jest,“ odvětil pan Taggett, vytahuje úzkou červenou zápisní knížku z vnitřní kapsy své dělnické bluzy a zároveň podávaje panu Slokumovi malý niklovaný klíč. „Zde je klíček od páně Shackfordovy soukromé dílny v ohradě. Nemohl jsem ho opět pověsiti do jeho pokoje v jeho bytu. Budete tak laskav a dáte ho hned dodat na pravé místo?“

Za okamžik později stál pan Slokum sám v účtárně s páně Taggettovým denníkem v ruce. Byla to jedna z oněch drahocenných knížek, — se zlatou ořízkou a ve vonné tlačené maroccové vazbě — jakými bývají úředníci veřejné bezpečnosti každoročně obdarováni obci vděčných poplatníků.

Tmavě nachové, ohebné desky, tak jemné a hladké jako hadí kůže, byly snad vhodným symbolem seré historie uložené v nich. Jakoby mu taková myšlénka byla proletla hlavou, odhodil pan Slokum knížku na stůl a díval se několik minut na pablesk odpoledního slunce ve svraštělých deskách. Přes všechen úžas a ustrnutí zamrazila jej páně Taggettova brutalní důvěrnost až do kosti. Byla to zajisté věc, která zamraziti mohla: a přesvou vůli začal pan Slokum cítit nevýslovný strach před tou červenou knihou.

Ať tam stálo cokoliv, čtení těch stránek bude pro něho věcí odpudlivou; byla to věc, ku které se hned odhodlati nemohl, dnes večer ve svém vlastním pokoji pročte si páně Taggettovy osudné smyšlénky. Takto odkládaje vstrčil pan Slokum knížku do kapsy, zavřel účtárnu a zašel si do Dundonovy lékárny, aby zabil čas do večeře.

Při večeři promluvil sotva několik slov s Marketou, a Marketa byla také zamlklá. Dni ubíhaly jí těžce: zastesklo se jí po Richardovi. Sama nebyla nikdy než na několik mil z města, a New-York s Richardem zdál se jí býti bůh ví jak vzdálen. Pan Slokum odešel do svého pokoje brzo po deváté a rozsvítiv dvě svíčky začal si prohlížeti páně Taggettovy zápisky.

O půlnoci viděl strážník na své osamělé obchůzce ty dvě svíce ještě hořet.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Osvěta a spiritismus.

Píše med. *B. Markl.*

(Dokončení.)

Wiese přiznává se, že duchu nedůvěřovali, a přece je tento obdaroval; nejsou tedy snad nižší duchové pro nedůvěru tak hned uraženi.

Onen duch prý jim chtěl přinésti ještě jednu květinu, ale neučinil tak proto, že jest nesnadno zbarvené květiny rozložiti a opět složiti, čehož je nutno, mají-li se přinésti do uzavřeného prostoru.

Tento výrok zasluhuje povšimnutí.

Laskavý čtenář pamatuje se, kterak Zöllner vědecky vykládal zjevy duchů existencí čtvrté dimense.

Sladeův stolek, který z pokoje zmizel, vstoupil dle něho do čtvrté dimense, a stal se neviditelným. Musil tedy býti k té čtvrté dimensi z pokoje přístup; avšak dle ducha Wieseova nevede čtvrtá dimense do pokoje, pokoj jest pro něj úplně uzavřen.

Z toho vidíme, jaké odpory jsou v nauce spiritické, jejíž jednotlivé paragrafy vypracoval s apodiktickou určitostí Allan Kardec a jiní, paragrafy, které zahrnují problémy, o nichž neodvážili se přemítati ani nejvýtečnější mužové celého pokolení lidského.

Bohužel, že takovým způsobem nutno léčiti epidemii spiritickou, jíž normalní člověk se soustrastně usmívá, avšak energičtěji to nelze učinit, neboť spiritista řekne: ty to neuznáváš proto, že tomu nevěříš; je to důvod? Leč důvody v metafysice —? my máme jenom problémy.

Zajímavo jest spiritické sezení prof. dra. Vogla s jistým Ambrosiem. Mediem byla as 22letá dáma. Sezení byl přítomen mimo jmenované též Voglův přítel Friedländer.

Byl utvořen řetěz, a sezení započal Ambrosius modlitbou, aby jen dobří duchové přišli.

Ambrosius napsal abecedu velkými písmeny a dotýkal se jednotlivých tužkou. Při dotknutí některých písmen ozvalo se klepání; tato písmena byla zapsána.

Pojednou zvolal však Fridländer: „Nejen že to klepání slyším, já je též vidím!“

V tom položil nohu na obě nohy media, a klepání přestalo.

Sezení skončeno, a studován obsah zaznamenaných písmen.

Označená písmena byla tato:

TEBSEUDHKETNDNNUEHEERFLAUBTES

Obsah této depeše byl pro všecky nesrozumitelný, až připadl Ambrosius na myšlénku, že snad některá písmena byla napsána falešně, a že místo nich mají státi sousední v abecedě.

Když se tak stalo, zněl obsah depeše takto:

Gebt Euch keine Mühe, er glaubt es — Depeše nebyla tedy dokončena, scházelo nepochybně ještě slovo: nicht.

Jest patrno, že medium pozorovalo, kterých písmen se Ambrosius dotýká, a při písmeně, které potřebovalo, samo klepalo. Tím jest ovšem také vysvětlitelno, že se někdy přehlédlo a klepalo při písmeně falešné.

Spiritisté nevylučují sice možnost, že medium samo klepá, avšak oni praví: medium klepá, ale neví o tom samo, jsouc jen nástrojem duchů.

Zmíním se ještě o pobytu media W. Eglintona v Stockholmu dle časopisu „Licht, mehr Licht“.

Eglinton byl povolán z Londýna roku 1879 na žádost státního rady Aksakova; v průběhu 14 dnů měl 18 sezení, z nichž jenom dvě méně dobře dopadla.

Byl utvořen řetěz kolem stolu, na stůl položena kytara, hrací stroj, rolničky, papír, tužky a pod.

Když bylo světlo shasnuto, začly rolničky zvoniti, hrací stroj se natahoval a hrál, na kytaře zněly akkordy; při tom se tyto nástroje vznášely ve vzduchu a dotýkaly se často jednotlivých osob.

Také některé materialisace se zjevily: tak na př. mužské poprsí, o němž bylo řečeno, že to jest Abdullah. Pod jeho prsoma bylo pozorovati cosi svítícího, vysílající světlo do obličeje. Bylo řečeno, že to je koncentrovaný magnetismus. Někdy bylo medium ze své stolice vysoko do vzduchu vyzvednuto a vznášelo se téměř v horizontalné poloze.

Poněvadž řetěz nesměl býti přetrzen, musili mediu nejblíže sedící ruce vztyčiti a na stolice vystoupiti.

Stoly, stolice, ba i skříň na knihy (náhodou prázdná), to vše bylo neznámou mocí na stůl sneseno, kolem něhož medium a přítomní tvořili uzavřený řetěz. —

Zajímavé jest, co vypravuje v témž časopise o jednom Eglintonově sezení slavný malíř Gabriel Max:

„Třem experimentům byl jsem přítomen, a ty se podivuhodně zdařily. Při druhém sezení byly položeny na stůl rolničky pod papírový koš, a tento byl ke stolu na pokraji pevně přibit. Při temném sezení vznášely se pojednou rolničky v koši a zvonily volně visíce. Ruce Eglintonovy byly pevně drženy a chvěly se často.

Právě před sezením byl otevřen klavír. Při jeho dolním úzkém konci seděli jsme u stolu. Eglinton nemohl se klavíru dotknouti, aniž by vstal a opřel se přes souseda svého na pravé straně.

Tu pojednou bylo slyšeti, kterak někdo klavír uzavřel; to však učiniti by mohl jen ten, kdo by stál u horního konce klavíru a obě ruce měl k disposici. Eglinton však vznášel se, co se to stalo, v horizontalné poloze nad našimi hlavami, a položil obě nohy tiše na moji hlavu.

Také kytara vznášela se ve vzduchu a zněla v odlehlém koutě pokoje. Tu se pojednou počal i těžký gothický stůl zvedati; v tom okamžiku pojala mne úzkost, že i klavír jde do vzduchu. Tu jsem si myslil: Omdlí-li někdo z přítomných, a řetěz se přetrhne, tu sesypou se stoly, stolice, klavír, kytara a Eglinton na naše hlavy a rozdrtí nás všecky.

V té chvíli připadlo mi, abych zkusil, je-li to pravda, i pustil jsem ruku svého souseda. —

Eglinton spadl ze vzduchu okamžitě na zem. Bylo temno, a kdyby ho nebyli jeho sousedé pevně za ruce drželi, byl by se těžce zranil, neboť spadl hlavou dolů. Byla to ode mne odvážná, ale nejvýš přesvědčující zkouška.“

Podobné vypravuje třetí zpráva o sezení Eglintonově u továrníka Schmidta v Čechách; tu prý osm rozličných nástrojů se ve vzduchu vznášelo a hrálo a pod.

Tímto opustím historickou a experimentní část spiritismu, jednak proto, že jest příliš rozvláčná, jinak i proto, že rozličné ty phaenomeny a doklady spiritické pravdy jsou podobné těm, o nichž jsem promluvil.

Jen ještě něco o tak zvaných „materialisacích“. Jsou to zjevy zcela hmotných postav, které na přání dokonce i svoji fysiognomii nebo údy do vosku nebo sádry otisknou a na památku zanechají.

Tyto materialisace jsou právě vrcholem phaenomenů spiritických a jejich cílem.

Zemřelý Huber kritisuje stručně tyto materialisace takto:

„Spiritismus vychloubá se, všecky biblické zázraky mimo mrtvých vzkříšení že dovede. Avšak snad ani této výminky není. Spiritismus nepokusil se snad posud mrtvé vzkřísiti, on však ku podivu dovedl mrtvé probuditi, kteří již 200 let v hrobě leží!“

Chci poukázati nyní na spiritickou theorii.

Fechner vyslovil se o ní takto: „Na základě stolů, které se zvedaly a zvracely, byla vystavena tato theorie, která vyzvedla a zvrátila dosavadní zákony, řídící normalní běh života, ony zákony, které platí pro všecka tělesa trojprostorného světa, ba zákony, na nichž jest svět vystaven.

Není tak snadno dokázati, jak neoprávněn jest spiritismus ke své theorii; a ještě méně snadno jest důkaz ten podati spiritistům samým, neboť spiritisté jsou fanatiky, a jsouce předpojati, napřed odsoudí každý rozumný důkaz, dřív ještě, než byl podán.

Nelze tedy objektivnímu soudci na př. říci: není reinkarnace, neboť na otázku proč? by nezbývalo než odpověděti: proto, že na ni nevěřím. Lze však s úplnou určitostí říci: není reinkarnace v tom smyslu, jak míní spiritismus, proto, že v tom případu byla by nesmyslem, a nesmysly příroda nezavedla.

Allan Kardec praví: „V mezičasí tělesných životů zkoumá duch příčiny, které uspíšily nebo pozdržely jeho pokrok; v tom stavu rozhoduje se, pak použije svého příštího vtělení, a sám si volí zkoušky, jaké uznává prospěšnými svému vývoji.“

Vtělí-li se však duch opět, tu zapomene předešlého života, kterak tedy říditi se může tím, co jako duch si umínil?

Na jiném místě praví Allan Kardec, že duch může pouze pokračovati, nazpět jíti nemůže, vtělování se duchů směřuje prý k jejich zdokonalení. Jaké je to však zdokonalení, když duch vtělený zapomene, čím byl dříve, zapomene, co dříve věděl, ba zapomene i to, čím člověk liší se od zvířete: zapomene svého osobního „já“, ztratí sebevědomí?

Jest právě toto „já“ tak resistentní, že na jeho nesmrtelnost nejdéle, ba mohu říci stále se věří.

Dost je lidí takových, kteří nevěří v nic, co je za hrobem, dost takových, kteří mají smrt za sen věčně trvající — ale málo je lidí takových, kteří by v poslední aspoň chvíli života nevěřili, že jejich osobní „já“ smrtí nezanikne.

Zaniká-li smrtí osobní „já“, čím pak liší se duše lidská od psychy zvířecí? Tím snad, že ona jest intelligentnější? že představy spojuje logicky? Vždyť máme také lidi na světě, kteří spojují představy právě tak nahodile jako zvířata, a tato zase — kdo ví, zda nespojují představy někdy logicky — my to posud nevíme.

Mohli bychom jistě, přijímajíce spiritickou reinkarnaci, ji ještě rozšířiti ve smyslu Pythagorově, že totiž duše lidská může se vtěliti do zvířete; jen jedno by nám spiritisté mohli namítnouti: — „duch může jen pokračovati, nazpět jíti nemůže.“

Poukázal jsem již na ty pokroky. Dle theorie spiritické věděl jsem na př. já zcela dobře „jako duch“, že spiritisté mají pravdu; snad jsem si také tenkrát umínil hájiti spiritismus — a dnes píši tyto řádky proti spiritismu. Laskavý čtenář mně snad odpustí, že jsem tak špatně pokročil, avšak spiritisté — jak ti to odůvodní?

Allan Kardec praví dále, že každý následující život přináší odměny nebo tresty za život předešlý. Jaký význam mají však ty odměny či tresty, když nevíme proč a zač?

Vtělující se duchové přinášejí prý s sebou, čeho sobě vydobyli již v existencích předešlých; to prý je příčinou, že lidé jeví různé vlohy, dobré i zlé náklonnosti. To však obé vyvinuje se teprv časem, nikdo na př. neřekne o nemluvněti, že má hudební sluch, ten se teprv časem vyvíjí a zdokonaluje.

Ostatně i tvrdí-li spiritisté, že si vlohy člověk na svět přináší, tu přece musí uznati, že co si přináší, jest daleko méně než co odnesl, a již to odporuje jejich nauce.

Pěkně vykládá se naukou Kardecovou, proč jedni jsou zlí, druzi dobří, jedni duchaplni, druzí hloupi, jedni prý žili častěji druhých a tím sobě více vydobyli.

Dle toho měli bychom ovšem pěknou naději, že po čase budou jen lidé dobří a duchaplní, avšak statistika nám činí jiné naděje.

Se značnějšími ještě odpory, než ve spisech Daviese a Allana Kardeca, a s věcmi až směšnými setkáváme se u jiných spiritistů.

Tak na př. dle magnetiseura Hahna má každá věc na světě, plyny vyjímaje, „duševní komplement“, který se může od věci odloučiti. Přijde-li na př. duch do sálu, kde není žádné prázdné stolice, vezme si její „duševní komplement“ a sedne si.

Spiritické zjevy byly by pak rázem vysvětlitelny bez duchů; působí je snad duševní komplement media.

Vidíme, jaké nesmysly obsahuje to nové náboženství osvěty, spiritismus.

Spiritisté praví, že jejich nauka jest zbraní proti materialismu, avšak i materialismus vysvětluje si spiritické zjevy. Tak praví professor Hubert, že spiritismus se docela dobře snáší s materialistickými náhledy. Ve článku: „Moderne Magie“ v časopisu „Nord und Süd“ sděluje toto:

„Když Strauss psychické akty do výjevu fysikálních staví a přeměnou mechanického pohybu a tepla je vykládá, jak blízko pak leží závěr, že představa a vůle, jak se z pohybu hmoty vytvořila, může se opět v pohyb změniti, a že z organismu na venek přejdouc, do vzdálenosti může působiti.“

Doklady toho měli bychom při působení magnetiseurů do dálky.

Magnetiseur Hansen, který se produkoval v Berlíně, působil na magnetisované ze vzdálenosti 60 stop, přinutil je svou vůlí, aby šli k němu. Následovali ho bez odporu. Nabídl jim hrušku, a podal jim syrovou bramboru, jíž magnetisovaní s největší chutí snědli. Ba on jim vnutil i své vlastní pohyby nevysvětlitelným způsobem. Tak jeden magnetisovaný činil mechanicky pohyby, jež Hansen ramenem a rukama činil, ač jich neviděl, a když vzal Hansen do úst péro od inkoustu, tvrdil magnetisovaný, že má v ústech chuť inkoustu.

Pokusům Hansenovým byli přítomni též mnozí učenci jako: prof. Krehl, fysik dr. Zahn, prof. Fechner a j.

Někteří popírají, jiní připouštějí zase možnost magnetické působnosti na některá individua.

Mohla by se uvésti ještě celá řada důvodů proti spiritické theorii, avšak nechtěje býti rozvláčným, končím tímto, a vrátím se zase k části experimentalní.

Když zavrhneme spiritickou theorii, kterak vysvětlíme pak zjevy, které se přece staly a které věrohodnými svědky jsou potvrzeny?

Kterak je vysvětlíme bez duchů?

V tom případu nezbývá než říci, že spiritické kousky jsou klamy moderní magie. Jsme zcela oprávněni tak souditi, byť bychom i některé experimenty nedovedli vysvětliti; těžko je tomu o věci souditi a ji vykládati, kdo ji neviděl. Jisto je tolik, že ve mnohých sezeních přišlo se na podvod.

Tak sám prof. Zöllner, který hájí spiritismus, vypravuje, kterak v jednom londýnském sezení byl vpraven massivní prsten dřevěný do massivního prstenu ze slonoviny, později však přišlo se na to, že prsten dřevěný nebyl massivní, nýbrž že byl slepen ze dvou dílů, které se ve vodě odloučily.

Také Zöllnerova čtvrtá dimense jest u samých „duchův“ pochybnou.

Duch Stafford vysvětluje na otázku dra. Friesého toto: „Na zemi máte jen tři dimense, čtyři dimense tvého přítele Zöllnera jsou velmi daleko, tam, kde jsou duchové, kteří dovedou dělati uzly. Netvrdím, že nikdy takový uzel od ducha, který má tu znalost z vyšších sfér, nebyl udělán, jen pochybuji, že tak vznešený duch dolů sestoupí za takovým účelem.“ (Stimmen aus dem Reiche der Geister.)

V novější době měla mnohá slavná media tu nehodu, že se prozradilo jejich tajemství.

Tak Eglintonovi v Mnichově počernil malíř Sedlmeyer klíč od hracího stroje, a po sezení shledáno, že Eglintonova ruka je černá. Mimo to připjali Eglintonovi bez jeho vědomí před sezením fosforeskující květiny, natřené Balmainovou barvou na oděv, tak že ve tmě každý Eglintonův pohyb prozradily.

Leč Eglinton přece ducha neztratil a vystupuje dále v Anglii, jakoby se nic nestalo.

Medium Bastian byl prozrazen jednou od Cumberlanda as roku 1881, který vstříkl duchu, jenž se objevil, cochenille do obličeje; podruhé od arcivévody Jana roku 1884, který připevnil zvláštní přístroj na dvéře, a ty ducha, jakmile se v nich objevil, sevřely.

Také Mistress Corner, rozená Florence Cook, medium, na něž přísahal fysik prof. Crookes, byla usvědčena z podvodu.

Medium Home nemohl před komisí několika učenců ani nejmenší provésti, poněvadž ho zavedli ke skleněnému stolu, a Home experimentoval při světle, a všecky experimenty prováděl nohou.

Mohlo by se zdáti, když sláva předních zástupců spiritismu tak se skalila, že i nauka ztratila opory a zanikla; leč tomu není tak.

Spiritismus je duševní chorobou, která jen těžce se léčí.

Připomínám si slova perského ministra: „Dvě jsou cesty pokořiti národy, buď mečem bojovat, neb dát jim víno a rozdati karty.“ Druhá cesta je delší, ale strašnější. Dnes je ještě jedna cesta, působící na mozek lidský: je to spiritismus.

Národní divadlo. („*Náš přítel Něklužev*“. Komedie o pěti jednáních. Napsal A. Palm. — Shakespearův „*Koriolán*“. — Sardouovi „*Bodří venkované*“.)

Kdo je ten Něklužev? Pokladník banky, který bere z kasy, kupuje své milence šperky a rozdává svým přátelům drahocenné dary, a když vidí, že je zle, chce si pomoci výhodným sňatkem. Leč plán jeho se nezdaří, on jest postaven před soud a poslán do Sibiře. K této všední historii, o které se dočítáme každou chvíli v denních listech, přidělal ruský dramatik Palm ještě něco málo, čímž ale z obyčejné lokálky vytvořil opravdové drama. Řekli jsme, že si chce Něklužev pomoci výhodným sňatkem, a skutečně dvoří se půvabné Nataše jen k vůli jejím penězům, ale přemožen její přísností a opravdovostí, zastydí se, počne ji milovati a vyzná se jí ze všeho. To je ta dramatická pružina naší novinky a zároveň nejkrásnější scéna celého kusu.

„Náš přítel Něklužev“ má všecky přednosti a zase také slabší stránky dramat ruských. Všeobecně chválily se zdařilé figury, jadrná dikce, pravdivost jak v látce, tak postavách, v každé scéně i každém detailu — ale naproti tomu vytýkána byla příliš volná forma. Autor pracoval s celým pohodlím, jako románopisec, a právě tím, že věnoval větší pozornost detailům, mizel mu často před očima dojem celkový. Do druhé krajnosti upadají někdy dramatikové francouzští: hledí sobě především zase formy, vybrousí ji tak, že jest vzorem, ale při tom zanedbávají charakteristiku figur, takže se některé postavy lišívají od sebe skoro jen jménem. Ovšem, že v moderní společnosti pomalu jinak nebude: všichni se stejně nosíme, stejně žijeme a skoro stejně myslíme a cítíme. Zvláštní typy vyskytují se z pravidla zvolna jako zvláštnosti v oděvu a zvycích národních pouze v krajích odlehlých. Autor, který má příležitost takové zvláštnosti studovati a reprodukovati, bývá hledanějším pro tu novost figur i názorů — ale že by bylo povinností každého spisovatele takové zvláštnosti vyhledávati, nebude ovšem nikdo tvrditi.

Provedení „Někluževa“ bylo velmi dobré. Titulní úlohu měl pan Bittner a, jakkoliv některé měkčí tóny přesahovaly poněkud jeho obor, podal přece i ve scéně u studny, kde se vyznává ze své viny, výkon úctyhodný. Palma večera náležela paní Bittnerové: provedla tu podivnou Natašu, v jádru dobrou, ale rozmarnou, chvílemi až divoce vášnivou a hned zase ku podivu střízlivou, vskutku znamenitě. Z ostatních postav jest důležitější Laptěv, otec Natašin, pravý Rus, jehož zahrál velmi šťastně pan Šmaha. Jeť známo, jak bohatý rejstřík má tento umělec v oboru rolí charakterních. Méně vděčnou úlohu měla paní Sklenářová: hrálať bývalou milenku Někluževa, osobu velice nesympatickou. V menších úlohách zaměstnáni byli z dám: paní Seifertová a Křepelová, z pánů: Pštros, Sedláček, Mošna, Frankovský a Šamberk. Režii docela šťastně obstaral pan Seifert.

„*Koriolánem*“ zařaděn byl letos již druhý Shakespeare v repertoir Národního divadla. Přiznáme se, že uvedení „Koriolána“ na jeviště za nynějších poměrů zdálo se nám pokusem poněkud smělým. Jeť tato hra poměrně mnohem méně přístupna širšímu obecenstvu nežli jiné kusy Shakespearovy. A přece ani ty neustálé spory šlechty římské s lidem obecenstvo neunavily: úspěch toho večera byl tak pěkný, jako při kterékoliv moderní novince. Dvě věci zde platně rozhodly. Předně: ta okolnost, že se měnily dekorace při otevřené scéně, takže byla opona spuštěna pouze po každém aktě, a za druhé: provedení bylo jak v jednotlivých rolích tak i v celém vypravení velmi šťastné. Pěkné výkony pana Slukova (Koriolán) a paní Sklenářové (Veturie) jsou známy již z doby minulé: rozkošný byl pan Šimanovský v úloze starého Menenia Agrippy: odbýval ty tribuny s takovým humorem, že to byla radost. Jenom to se nám nezdálo dosti případným, že jednoho z tribunů hrál pan Šamberk: jestiť tento umělec v některých úlohách pravé unicum, ale za tribuna se zrovna nehodí. Výborně nahradil by jeho místo pan Řada.

„*Bodří venkované*“ jsou komedie u nás dosti obehraná, nicméně obecenstvo přijalo ji velice vděčně. Zvláště scény s pány venkovany, mezi nimiž pp. Mošna, Frankovský a Šamberk měli sólo, vyvolaly upřímný smích a také hlučný potlesk. Pan Kolár zahrál si s patrnou chutí zase jednou svého Morissona, jehož počítá k nejlepším svým úlohám. V prvním aktu rozvinul roztomilý humor, v pozdějších slyšeli jsme od něho zase ty pravdivé přesvědčující tóny, které jsou známkou pravého umění. Mladého Morissona hrál jako jindy pan Seifert, a každý by byl přísahal, že opravdu teprve včera udělal doktorát: hraběte podržel pan Šimanovský. V obtížné úloze hraběnky zkoušela opět svoje štěstí sl. R. Bayerová, která vystoupila poprvé co Sidonie ve „Fromontu“, ale výsledek nebyl o mnoho lepší. Slečna hraje bez trémy, s jakousi routinou, temperament má, jak se zdá živý, zjev dosti hezký, ale posud jest pro úlohy toho druhu málo připravena. Snad by to šlo ponenáhlu, kdyby začala s úlohami lehčími.

Pro nejbližší dobu ohlašuje se zase několik původních novinek: mimo Stroupežnického „*Furianty*“ dvě jednoaktovky Vrchlického („*Pomsta Katullova*“ a „*Nad propastí*“), dále téhož autora konečně povolený „*Soud lásky*“, pak novinka od Štolby „*All right*“ a konečně veselohra Ruthova „*Šlechetníci*“. Jak jsme řekli hned na podzim: za letošní saisonu přibude do repertoiru Národního divadla více než deset původních kusů. Kdo si přeje víc? *R.*

OBSAH: Dětem. Báseň J. V. Sládka — Panstvo se nudí. Zámecká novelka od Karla Škáby. (Pokračování.) — Pan Tolman. Črta od F. R. S—a. (Dokončení.) — Paběrky o staročeském kroji. Příspěvek ke kulturním dějinám českým XVI. a začátkem XVII. století. Podává Čeněk Zíbrt. (Dokončení.) — Tragedie Stillwaterská. Napsal B. T. Aldrich. (Pokračování.) — Feuilleton: Osvěta a spiritismus. Píše med. B. Markl. (Dokončení.) — Národní divadlo.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček.“

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta . . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . 3 „ 50 „
na celý rok . 7 „
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 9. nové
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne.

ROČNÍK XV. 1. května 1887 ČÍSLO 13.

Láska slepé Kristy.

Črta od *Terézy Svatové.*

Když ji ponejprv spatřil, byla děckem několik neděl starým. Seděl právě u stolu a stavěl do řady papírové vojáky, když do světnice vešla sousedka, nesouc ji v náruči malou a slabounkou, že ji sotva bylo viděti v peřině, do které ji zavinuli. Z počátku si nevšímal ani sousedky, ani děcka, a teprve když začala maličká broukati a ručkama házeti, nechal hry a nesměle přišoural se k ní. Tiše pozoroval drobnou hlavičku, jak se vrtěla v háčkované, veliké karkuli a trvalo to dosti dlouho, nežli se odvážil sáhnouti na děcko. Konečně se osmělil a chopil se jedné třepající se ručičky — a skoro se ulekl, jak byla heboučká. Byl jedináčkem a malá Krista byla prvním dítětem, jehož se jakživ dotknul. Nemohl se tedy ani dosti vynadivit těm útlým prstičkům, s růžovými, průsvitnými nehýtky, těm malým kotníčkům, té jemňounké dlani.

„To jsou krásné ručičky, podívej se, maminko, jak jsou malounké, jako u panenky!" volal udiveně a tiskl neomaleně ručku dítěte.

„Však ji budou musit nahradit oči," řekla na to sousedka a dala se do hořkého pláče.

„Jak to?" tázal se omámen.

„Chudinka, Krista jest slepá," vysvětlila mu matka a začala těšiti plačící ženu.

Teď se podíval děcku dobře do obličeje a celý se otřásl při tom pohledu: pod sklopenými víčky koulelo se dvé velikých, vypouklých očí, s rozběhlými pupilami a skvrnitým, pomíchaným belmem. — Hned pustil ruku dítěte a skokem byl u matky.

„Bojím se — bojím!" křičel celý polekán, ukrývaje obličej do matčiných šatů. Tak jej poděsily ty hrozné, znetvořené oči. Sousedka se nad tím ještě více rozplakala a brzy odešla. Když vyšla, vzala jej matka na klín a tklivými slovy líčila mu smutný osud slepce.

Poslouchal tiše a stále sáhal na svoje krásné, bystré oči. Dojemné vypravování matčino účinkovalo na něho tak, že se nemohl ubrániti slzám.

„Nebudu se již báti a donesu Kristě panáka a vozíček a koláč v neděli," sliboval, duse v sobě pláč. Po celý den byl pak u hry rozechvěn; stále myslil na nešťastné děcko a přes tu chvíli kladl ruce na oči — zkoušel, jak to je, když člověk ničeho nevidí. Od toho dne navštěvoval Kristu každou chvíli. Často stával celé hodiny u kolébky a pozoroval její rychlé, nepokojné pohyby, a chytila-li náhodou prst, který jí podával, zajíkal se radostí. Z prvu mu bývalo všelijak, když viděl, jak se oči děcka neustále koulí a v jamkách otáčí, ale časem uvykl tomu hroznému divadlu. Brzy měl malou Kristu radši než všechny kamarády z ulice. A také ona naučila se záhy rozeznávati hlásek svého malého přítele.

Přistoupil-li ku kolébce a řekl: „Kristo, na!" hned obracela hlavičku k němu a radostně třepala ručkama. „Ona mne zná," říkával a přes tu chvíli přinášel jí nějaký pamlsek nebo hračku.

Když odrostla a běhala, bral ji s sebou ven na ulici a vykládal jí, jak co vypadá, a ona nepřestávala se vyptávati: „Bohuši, co jest tohle — a co tohle? Bohuši, kdo to šel okolo nás? Bohuši, o co jsem to zakopla?" Tak to šlo stále, že sotva stačil jí odpovídat. Někdy ji zakřikl, aby již jednou mlčela, ale hned toho zase litoval. Nebo Krista natáhla moldánky — a to on nemohl vidět, když ty slepé oči plakaly.

Aby to zahojil, začal jí honem vykládat, kde který soused bydlí, komu který dům náleží atd. Ona se upokojila a trpělivě ohmatávala zdi, prahy a dvéře sousedních domů, tak že brzy rozeznala každý dům v ulici. Kde kdo se s nimi zastavoval a chválil hocha, že je tak hodným k nešťastnému děcku. Jinak byla Krista čiperná, nadaná, a vzdor svému neštěstí plna vtipu a veselosti. Měl-li Bohuš na sobě čistý oblek, hned to poznala a říkala: „Dnes jsi hezký — voníš." Někdy ji zavedl do polí, nebo do blízkého lesíka za městem, a tu měla velikou radost.

„Zde jest to nejkrásnější," řekla jednou, když se usadili do mechu na pokraji háje. Chlapec se usmál a nešetrně podotkl, že jí to musí být všude stejné, když je slepá. Poznámka tato ji neobyčejně rozčílila.

„Nevidím ovšem ničeho," bránila se, „ale jest to zde měkké, všechno tu voní a ptáci zde zpívají tak krásně."

Mnoho dní nemohla zapomenout na jeho nešetrnost. Jindy zase žádala, aby jí natrhal chrpy, že bude dělat věneček. Znala všechny známější květiny a nedala se tak snadno ošáliti.

Bylo parno. Bohuš se válel líně v trávě a neměl chuti sháněti po polích chrpy. Odvalil se tedy jen kousek dále a natrhal, co mu přišlo právě pod ruku.

„Však ona to nepozná,“ myslil si, podávaje jí hrstku luční trávy. Krista vzala chomáč do ruky, ohmatávala jej, očichávala, a konečně to odhodila daleko od sebe.

„To je smrtelný hřích dělati si blázny ze slepého člověka,“ řekla vyčitavě a nechtěla s ním více mluviti.

Trvalo to dlouhou chvíli, než ji udobřil.

Od té doby se neopovážil v něčem ji podvádět a nedal jí také ublížiti od nikoho.

„Jest chytřejší než vy dohromady,“ říkal spolužákům, když se mu vysmívali, že kamarádí s takovým děckem. Naučil ji všechny písničky a ona zpívala po celý den. Když se jí nedostávalo písní, dělala si je sama. Na každou sebe menší událost v domě neb v sousedstvu udělala nějakou písničku a zpívala ty své verše k potěšení celého sousedstva.

„Je jako ty volavci, zpěvem nahradí si všechno,“ říkali sousedé útrpně.

Tak mijel čas: Krista rostla a Bohuš se připravoval na latinské školy. Na rozloučenou složila Krista píseň tak smutnou, že se nad ní oba rozplakali: a Bohuš si ji na památku napsal a přilepil na víko studentského kufru. Poslední dny byla Krista stále u něho. Pozorně ohmatávala každý kousek šatstva a prádla, který mu matka kladla do kufru. Nejvíce se jí líbily knihy. Brala je do rukou všechny: kladla je na tvář, k ústům, k čelu, jen aby se dobře přesvědčila, jak jsou veliké a jakou mají vazbu.

„Já bych se také ráda učila z takových knih,“ řekla tiše a zamyslila se. Najednou se dala do pláče a zoufale vykřikla: „Je to hrozné, hrozné, když je člověk slepým!“

Bylo to poprvé, kdy tak trpce žehrala na svůj osud. Bohuš stál zaražen a přemýšlel, čím by ji upokojil. Konečně na to přišel a pravil chlácholivě: „Neplač již; až vystuduju latinské školy, budu se učiti doktorem, potom ti spravím tvé oči a vezmu si tě za ženu.“

Domníval se, že řekl něco velmi moudrého. Vždyť slýchal dosti často, že slepci nabyli zraku — — proč by se to nemohlo podařiti i u Kristy?

Krista si zapamatovala jeho slova a těšila se jimi, když už dávno byl z domova.

* * *

Seděli spolu v zahrádce pod jabloní a paprsky, prodírající se hustou sítí větví hladily jejich mladé hlavy. Usedla k němu důvěrně na trávník a pozorně naslouchala, jak vypravoval o svých studiích, o zkušenostech, kterých nabyl, o svých snech a plánech do budoucnosti.

Umlkl-li na chvíli, hned tu byla s nějakou novou otázkou — slyšela tak ráda něco o tom krásném světě, který nemohla viděti.

„Vypravuj ještě něco,“ prosila, nemohouc se dosti nasytit jeho slov a jeho milého hlasu.

Vypravoval tedy dále, pohlížeje při tom pohnutě na její drobný obličej, na hubenou postavu, na snědé ruce, které si pohrávaly v trávě, a hlavně na ty ubohé oči.

Nemohl ani pochopit, že může být tak klidnou ve svém neštěstí. Ten pokojný úsměv, který pohrával okolo jejích dětských úst, dojímal jej nejvíce.

Ona sice neviděla ten útrpný pohled, kterým ji pozoroval, ale z jeho hlasu, z jeho slov a celého chování uhodla, že se nezměnil a že je dosud tak dobrým, jako býval za let dětských. Proto se také neostýchala a žvatlala tak důvěrně jako tenkráte Ani ji nenapadlo, že on je teď statným mladíkem a ona že také odrostla již dětským střevíčkům. Vesele rozprávěla o minulosti a tvrdila, že bylo lépe, dokud chodílili ruku v ruce.

Divil se, jak si pamatovala všechny sebe menší události z dětství — on na ty hlouposti dávno již zapomněl. Něco mu však přece utkvělo: vzpomněl si na to a pravil: „Což tvé písně, Kristo — zpíváš dosud?“

„Jak by ne, vždyť nemám nic jiného,“ odpověděla tiše a trochu se zachmuřila. Najednou ale potřásla hlavou a zanotovala tak vesele jako skřivánek. Skoro ho to zabolelo.

„Ty nebohá, ty nebohá,“ pomyslil si, nahlas však řekl: „Vidím, že jsi dosud ta stará, malá Krista.“ A pohladil ji po skloněné hlavě.

„Nejsem již malou,“ bránila se: „bude mi šestnácte let a matka říká, že jsem větší než ona.“

Když ji nepřestával hladit, přitulila se k jeho ruce a cítila se tak šťastnou, že mu musila říci něco milého.

„Jsi hodný, hodný, hodný hoch,“ zašeptala s vážnivou vděčností, tisknouc čelo na jeho ruku.

„Ráda bych něco věděla,“ řekla po chvíli, jakoby si byla na něco vzpomněla.

„A co?“

„Ráda bych věděla, jak teď vypadáš.“

Vzpomněl si, jak se na něj „dívala“, když byli dětmi, a proto vzal mlčky její ruce a s úsměvem položil je na svoji hlavu.

Zasmála se hlasitě, když se jí prsty zabořily do těch tvrdých, hustých vlasů.

Chvilku prohrabávala bujnou tu hřívu, potom ohmatávala pozorně vysoké klenuté čelo, dotkla se lehce přivřených očí, pěkně zahnutého nosu, plných tváří, kyprých rtů i jemných vousů . . .

Pojednou se zarděla jako pivoňka a mlčky usedla zase na trávník.

„Nu líbím se ti?“ žertoval mladík.

Neodpověděla hned a teprve po delší chvíli řekla tiše: „Musíte býti hezkým.“

„Proč mi najednou vykáš?“

„Nehodí se, abych vám tykala — nejste již žádným dítětem.“

Skoro se na ni rozhněval, ona však zůstala při svém a více mu netykala.

Od té chvíle zmizela její nenucenost. Nechodila teď za ním do zahrádky a přišel-li k ní sám na kousek hovoru, neběžela mu hned do rukou, jako činívala dříve. Stala se pojednou zdrženlivou, vážnou, zamlklou, a když jí podával při rozchodu ruku, zachvěla se vždycky jako list.

„Co jest ti?“ ptal se nejednou, pozoruje změnu, která se s ní stala.

„Nic mi není,“ vymlouvala se tiše a rudé skvrny vystupovaly na její bledé líce.

Také se nedala přiměti k tomu, aby něco zazpívala, a po celý čas, co meškal doma, nezapěla ani jediné písničky Teprve když zase odejel, našla svůj zpěv. Ale písně její zněly teď jinak — byly smutné, tklivé, dýšící bolem a touhou . . . Matka její nalezla ji často někde

v koutku, schoulenou a tiše štkající. Mrzutě ji kárala pro takové chování, neboť ve své prostotě nepátrala po příčině náhlé té změny a neměla ani zdání, že srdce nebohého děcka se probudilo, že v něm skrytě pučí květ lásky — a tím dvojnásobně že cítí tíhu svého neštěstí...

* * *

V ten den, kdy přátelé a známí chodili mu gratulovat k dosažení hodnosti doktorské, kdy poprvé ve svém domově slyšel oslovení pane, neb příteli doktore, cítil se nevýslovně spokojeným. Octnul se konečně u cíle, byl šťastným. Domácí lidé odešli za svou prací a on zůstal se svou radostí samoten. Slibné, vábivé představy tanuly mu na mysli, když s okem zářícím po pokoji přecházel. Myšlénka stíhala myšlénku, růžové plány křižovaly rozčilenou hlavou.

„Co dělá asi jeho milovaná Marie? Raduje se tak jako on, že nadešel čas, o kterém spolu tak často hovořili, na který se oba tak těšili? Zajisté, že ano. Jak se zařídí? Že zůstane ve svém rodišti, se již rozhodl, dostane-li však vhodný byt? Musí být na ráně a pěkný a pohodlný, aby se líbil Marii. Vždyť slyšel od ní nejednou, že pěkný příbytek jest velkou podmínkou domácí spokojenosti a jedině v takovém že cítí se člověk opravdu doma. Nedivil se jí; uvykla od dětství všemu pohodlí a proto chtěla míti také v příští své domácnosti všechno pěkné. Jak rád by opatřil vše dle jejího přání, jen aby se jí líbilo ve vlastním hnízdečku, aby nikdy nezatoužila po hlavním městě a jeho rozkoších. Kdy že bude svatba? Raději dříve než později, neb k ženatému lékaři mají lidé větší důvěru. Které domy as dostane? Zajisté že ty nejpřednější. Starý kolega zdejší jest příliš pohodlným a časem také mrzutým, a potom svět žádá vždy něco nového.“

A zase zabloudil do Prahy ku své Marii.

Nemohl se zdržeti, aby se nepodíval na její podobiznu. Vytáhl medailon a zadíval se na ni celou duší. Jak hezkou byla — zdálo se mu, že z těch hlubokých očí usmívá se na něj celé jeho příští štěstí.

Růžová budoucnost kynula mu tak vábivě, že ani nevzpomněl na to, co již minulo.

Nějaký šustot ozval se za dveřmi.

„Kdo to? Známý as sotva — byli tu všichni odpoledne. Snad nějaký pacient?... Honem kabát!“

Zaslechl, jako kdyby někdo hmatal po dveřích; konečně zasáhla ruka kliku, ozvalo se lehké zaklepání.

„Dále!“

Vklouzla do pokoje tiše jako stín — poznal ji hned. Nezměnila se mnoho za těch několik roků, co ji neviděl. Jen trochu sesílila a trochu sestárla. Přivítal ji srdečně jako starou známou a ona děkovala způsobně, klidně, jako dospělá žena. Přišla mu gratulovat.

Klade prý si za povinnost vysloviti mu své přání. Býval k ní vždycky dobrým — nezapomene nikdy na jeho laskavost.

Děkoval za pozornost a usadiv ji na pohovku proti sobě, začal se vyptávati na její rodinu.

„Nu a jak se daří vám — jste zdráva?“ otázal se, když dopověděla o svých domácích.

„Až na ty oči daří se mi dobře. Nyní však doufám, že se i ty zlepší — vždyť mám váš slib, pane doktore,“ dodala s úsměvem.

„Jaký slib?“ ptal se udiveně.

„Vždyť jste mi přece slíbil před lety, že až se vyučíte lékařství, že mi spravíte moje oči a vezmete si mne pak za ženu,“ žertovala, nutíc se k veselosti.

Mladý lékař se zamyslil; obrazy minulosti letěly mu hlavou a leckterá uspaná vzpomínka budila se v duši.

„Jak rád, Kristinko, jak rád bych splnil aspoň část svého slibu,“ pravil po chvilce a stiskl upřímně její útlou ruku. „Osud jest někdy neúprosným,“ dodal s povzdechem.

Dívka se zarděla a pravila tiše: „Nemějte mi za zlé, pane doktore, že jsem si dovolila s vámi žertovati. Věřte, že mne slepota má již nebolí; uvykla jsem svému neštěstí, jsem s osudem svým docela usmířena.“

Ještě dlouho hovořili spolu, vzpomínajíce na uprchlé dětství. „Jak dobrým jste býval ke mně nebohé,“ opakovala stále a jemu se zdálo, jakoby ztrácela svůj klid. Bledla a červenala a ruce chvěly se jí nervosně. Bylo vidět, že se přemáhá, že ji něco tíží, ačkoliv se nutila mluviti pokojně. Najednou se zvedla a pravila, že musí domů.

Vzal ji šetrně za ruku, aby ji vyprovodil na chodbu, kde na ni čekalo děvče, které ji vodilo.

„Jak jste laskavý, jak dobrý!“ zašeptala s vášnivým vděkem, přijímajíc jeho rámě.

Cítil, že se třese, že je všecka vzrušena.

Nedovedl si to vyložit a udiveně pohlížel na její bledou, skoro sinavou tvář.

„Co jest vám, Kristinko?“ otázal se jemně.

„Nic, nic,“ odvětila tiše a stiskla křečovitě rty.

Neměl ani zdání o tom, co se děje v srdci nebohé dívky. Netušil, že je pobouřena proto, že se s ním opětně sešla, že její tichá, dřímající láska vzplanula mocněji při zvuku jeho hlasu, při jemném dotknutí jeho ruky. Vždyť po léta byl myšlénkou její jedinou! Nevěděl, nevěděl, že by on byl tím světlým bodem, který jí svítil v temnosti, že vlídnost a dobrota jeho zářily jí jako jasné hvězdy na smutné dráze, po které kráčela.

Nevěděl také, jaký boj vedla ve svém nitru, jak zápasila, aby to ubohé srdce se neprozradilo.

Byla příliš rozumnou, než aby si nedovedla vyložiti, več smí doufati takový mrzák — učila se odříkati od malinka.

Domníval se ve své dobrotě, že má snad nějakou žádost k němu a že se ostýchá říci mu to.

„Trpí snad nemocí nějakou?“

Otázal se jí tedy, dříve než se rozloučili, nemá-li snad nějaké přání?

Usmála se trpce a zavrtěla hlavou. Náhle však uchopila jeho ruku a pravila hlasem třesoucím: „Nemám než jedno přání — a to jest, abyste byl šťasten ve —“

A dříve než se nadál, zahořelo mu na ruce políbení tak žhoucí, že se celý pozachvěl.... Velká slza třásla se na místě, kam tiskla Krista svoje rty.

„Ty nešťastná, ty dvakráte nešťastná“ — šeptal mladý lékař pohnutě, pohlížeje vážně na slzu, která se leskla na jeho ruce jako drahokam. Porozuměl jí.

* * *

Čas míjí.

„Kristinko, udělejte nám písničku, ale hodně veselou,“ škemrají vždycky doktorovic děti, když k nim Krista přijde.

Ona se usadí, vezme některé na klín a začne zpívat tak vesele, že se všechny rozesmějou. Za to jest jejich miláčkem: rozdělily by s ní srdce a jeden přes druhého tlačí se na její klín. Ale nejen děti, také paní doktorová ji má ráda a činí mnoho dobrého pro nešťastnou slepou.

„Ona jest anděl — přeju mu ji,“ říkává o ní Krista. Dařilo by se jí špatně, kdyby nebylo doktorových. Přišla časem do poměrů neblahých a jest chudší než každá žebračka. Oni jí však nedají trpěti nouzi.

Za to chodí ona k jejich dětem, hraje s nimi a dělá jim veselé písničky, když si toho přejou.

„Snad jsem se mýlil?“ myslívá si doktor, když k němu zalehne z dětského pokoje hlučný smích a Kristin veselý zpěv. Soudil by snad jinak, kdyby věděl, jaké přemáhání ji to stojí, neb kdyby slyšel písně, které zpívá doma.

Těmto písním svěřuje ona svůj žal, svoje neštěstí i svoji tichou nevadnoucí lásku. Do těchto písní skládá celou svoji duši.

Slýcháme je často . . .

Ze života kněžny Marie Czartoryské.

List z dějin polské společnosti. Podává *Edvard Jelinek.*

Asi dvacet hodin cesty za Varšavou, na pořičí Visly, v krajince půvabné a požehnané, stkvělo se před stoletím nádherné sídlo znamenité magnátské rodiny polské Czartoryských: Puławy.

Hospodářem byl tam hned po druhém dělení Polsky osvícený kníže Adam Kazimír Czartoryski, general zemí podolských, později polní zbrojmistr rakouský, muž učený, zámožný a o dobro vlasti horlivě dbalý. Jemu po boku blahodárně působila spanilomyslná choť, kněžna Isabella, rozená hraběnka z Flemingův, dáma duchaplná, jemnocitná a vlastenka vřelá. V tu dobu slynulo sídlo Czartoryských, čarokrásné zátiší Puławské, netoliko v otčině, ale i za hranicemi. Puławy staly se ohniskem ušlechtilých obyčejů, zdrojem krásných skutkův a vodítkem k cestám užitečným. Jedni nazývali Puławy polskými Athenami, jiní srovnávali je se starořímským Tivoli, všichni však shodovali se v tom, že sídlo Czartoryských bylo rodištěm krásy, ušlechtilosti a dobra.

Kdo v zemi vynikal duchem neb mravem, rád vídán byl za pohostinným prahem puławských hospodářů: Karpiński, Kniażnin, Ignát i Stanislav Potocki, Czacki, Ossoliński, Woronicz, ti všichni a mnozí jiní z jádra polské osvícenosti scházeli se v Puławech k přátelským schůzkám a besedám. Jindy přicházeli také Staszyc, Niemcewicz, Feliński, Koźmian, Lipiński a j., o nichžto dobře pověděl kdosi, že tvořili samostatnou literarní *školu puławskou.*

Osvícené dámy, květ společnosti, osvěžovaly společnost. Vzorem jim byla sama domácí paní, kněžna Isabella. Založila ona v Puławech velkolepý sad, jenž záhy stal se pozemským rájem. V něm zbudovala značným nákladem „Sybillu“ dle vzoru starořímské rotundy v Tivoli a nahromadila v ní množství národních památek. Na „Sybille“ stkvěl se nápis: „*Minulost — budoucnosti.*“ Několik kroků dále vznášel se na koberci bujných trav *domek gotický,* v němž umístěny byly starožitnosti domácí i zahraničné. K místům těmto putováno z daleka i blízka. Všem dostávalo se v Puławech, po čem toužili, i ušlechtilé zábavy ve způsobě moderním. Zejména letní dobou pořádala kněžna v zámku i v parku divadelní představení a živé historické obrazy. První krásky polské účinkovaly v těchto ušlechtilých zábavách.*)

V takovém ovzduší na svět přišla a dorůstala Marie kněžna Czartoryských, jedna z nejpůvabnějších ratolestí proslulé polské rodiny. Ač život její pro nedostatek zpráv zakrývá ještě na mnoze neproniknutá mlha, přece stkví se zjev její krásou nevšední a náleží k prvním v blahoslaveném zástupu osvícených i vlasteneckých polských paní a dívek.

Kněžna Marie narodila se roku 1768. O něžném mládí jejím víme velice málo, tolik však je jisto, že pod pečlivým okem znamenité matky dospívala v pannu vybavenou všemi krásnými ctnostmi. Majíc srdce ušlechtilé a cit jemný stala se záhy nejhorlivější účastnicí památného ruchu, jaký toho času Puławy pronikal. Ani matčin příklad, ani obcování s nejpřednějšími muži nemohly zůstati bez přímého vlivu na vnímavou dívku. Také v jejím srdci klíčila zajisté záhy vřelá touha povznésti se nad všednost života, jehož údělem zdálo se jí býti přispívati dle všech svých sil ku všeobecnému dobru. Do jaké míry činila tužbám těmto zadost, vysvítá nejlépe z její dopisů, k nimž obrátíme později alespoň z části pozornost laskavých čtenářek.

Mládí kněžnino mizelo jako sen. Již roku 1784 zasnoubila se s knížetem Ludvíkem Wirtemberským, čímž v blízký přišla styk se dvorem pruským i ruským. Manželství toto vyplývalo z ohledů politických. Bedřich II., král pruský, spatřuje ke konci svého panování, ze přese veliké úspěchy přece jen podřízenou úlohu hrál na jihu, počal přemýšleti o tom, aby některý německý kníže vstoupil na trůn uprázdněný Stanislavem Augustem. Czartoryští podlehli námluvám a kněžna Marie stala se chotí knížete Ludvíka Wirtemberského. Ale sňatek tento nevystlal kněžně pouť manželského života růžemi . . . Po krátkém čase spatřujeme ji osamocenu, bez muže milujícího, bdělého štěstí ženy nejvzácnější . . .*)

Jakýž div, že po tak trpkém sklamání tím vážněji počala hleděti na život nalézajíc potřebné útěchy jen v opravdivosti práce a — dobročinnosti. Tu vzpružilo se srdce osvícené dámy k činům, jež zvěčnily památku její a postavily ji do řady nejzasloužilejších polských paní. —

*) Czartoryští v Puławech. Napsal E. J. Slovanský Sborník. 1883 str. 85.

*) 'ka rysów z literatury i społeczeństwa od roku 1848–1858. Przez L. Siemieńskiego T. 1. Warszawa 1859 str. 153.

V ten čas vyvíjel se ve světovém písemnictví moderní román, jenž rychle razil si cestu do společnosti a brzy stal se potřebou nových požadavků osvícených lidí. Francie dala příklad a jmenovitě pařížské dámy závodily o palmu vítězství. Paní de Staëlova již před tím proslavila se *Delfinou*, ji sledovaly de Genlisová, Cottinová a j. Od roku 1790 do roku 1814 vyšlo 5000 románů! Nastala čtenářská horečka; sám Napoleon čítal v stanech na poli válečném nejnovější romány, kamž kurýrové je přinášeli, a nejeden statečný maršálek rozplakal se nad osudem románové hrdinky.

Potřebu takové literatury vyjádřila sama paní de Staëlová: „Jak potřebna je knížka, která poskytuje nám příležitost alespoň jediný den oddechnouti blaženým dojmem uprostřed bolestí!“

Přebohatá, všemi novotinami světového písemnictví skvěle opatřovaná knihovna Czartoryských v Pulavech seznámila kněžnu Marii také s novým odvětvím moderní literatury. I ona byla horlivou čtenářkou povídek a prací paní Staëlové, de Genlisové, Cottinové... Ale vše, co četla v tom oboru, psáno bylo řečí cizí, francouzskou, a čím více kochala se v líbezných vypravováních pařížských spisovatelek, tím více želela, že národní písemnictví polské neskytalo nic podobného.

Tu roku 1815 objevila se ve Varšavě jako jitřenka první polská povídka nového způsobu: *Malwina, czyli domyślność serca.* Hned v předmluvě této utěšené knížky čteme slova: „Proč jsme my Poláci tak chudobni na tomto poli písemnictví? ptám se sama sebe. Což jest odvětví v literatuře, k jehož pěstění není jazyk náš národní dosti způsobilý?!...“

Ne těmto řádkům, ale zvláštní studii literární přísluší rozbor *Malviny*. Podotýkáme proto jen, že „první polská povídka“ obrátila rázem pozornost vší společnosti po sobě. V *Malvíně* nalézáme množství typových postav a zdařilých obrazů z tehdejšího života varšavského. Povídka prodchnuta jest přirozeností a půvabem dívčího názoru. Četla ji netoliko celá Varšava, ale i šlechtický venkov, kdež v přítulných dvorech čtení Malviny stalo se nenahraditelnou rozkoší. Ano i učený Jan Śniadecki, jehož zrak badavě těkal vždy po skrytých tajnostech vševesmíra, překvapen tímto nenadálým zjevem, odvrátil dalekohled ode hvězd a zvědavým okem sledoval kouzlo „tohoto zvláštního meteoru“. *Malvína* vyšla v několika letech v různých vydáních a záhy zjevila se také v překladě francouzském.

Pisatelkou *Malviny* byla kněžna Marie Czartoryska-Wirtemberská, jakkoli na knížce jména svého neprozrazovala nikdy.

Nelze dosti litovati, že po kněžně Marii nezůstaly po příkladu jiných znamenitých paní polských pamětníky. Vše, co o jejím životě víme, rozptýleno jest po různu v dopisech, z nichž vyvážiti lze sice mnohé vzácné svědectví o panině přešlechtilém duchu, ale poznání nitky pravidelného běhu života trhá se nám mani samo. Teprv v nejnovější době vydala paní Duchyńská v Paříži nevelikou knížku, v níž uveřejnila přístupné jí dopisy, nalezené v kněžnině pozůstalosti, a z nich hodláme vyčerpati také alespoň tolik, na kolik nám dovoluje omezený objem přítomné črty.*) V dopisech svých líčila kněžna sebe i vůkolí své, čas i okolnosti, půvabem srdečné důvěrnosti a jemnosti, vlastní jen takovým paním, jakou byla ve svrchované míře kněžna Marie.

Život její není sice přeplněn dramatickými hrůzami, srdcervoucími událostmi a zápasy mučednického heroismu, což tak často skytají životy jiných polských paní a dívek — ale i kněžna kráčela poutí nejen růžemi vysázenou. V každé pohromě života, smetající se k jejímu srdci, velebným vznětem *lásky* překonávala veškeré strasti. Ve štěstí jiných vlastní spatřovala štěstí, a v konání dobrého vystihovala účel života. Proto všecken život její jest nepřetrženou páskou myšlének i snah líbezných, vynikajících z nesmírné dobroty srdce, spanilosti duše a vyspělosti rozumu. Zlatá prostodušnost a nestrojenost harmonicky závodí se svrchovanou způsobilostí dokonalé dámy velikého světa. Srdce její neotrávila žádná marnivost a vpravovati dovedla se do všechněch změn, jaké jí během života stíhaly. Ať ve víru varšavského života, ať u smrtelného lože milované matky neb v Paříži či jinde v cizině — vždy a všady, jak okolnosti dovolily, vznešeným svým snahám sloužila. Odchovaná v Pulavském přepychu a zavlečená k prahům dvorním, nesla později s jasnou myslí úpadek hmotný, v jakém se rodina po jistý čas ocitla. Tak, jak tehdy nezhrdla, tak nezoufala v zevních změnách losu. Vždy, i v nejkrutějších chvílích života zbýval jí neocenitelný poklad, jak sama říkala: „láska k tomu, co ji obklopovalo a co milováni bylo hodno“.

Leč přihleďněme již k vlastním slovům kněžniným, v nichž sama o sobě nejlepší vydává svědectví.

Již v nejmladších letech, kdy ještě ve vlasti žila, projevovala při každé příležitosti ochotu pomáhati chudým a opuštěným. Působilo jí to pravou rozkoš. Vizme dopis psaný matce z Varšavy:

„Dobrá a drahá maminko!

Dnes píši toliko slůvka... Sbíráme příspěvky ve prospěch nemocnice jména Ježíšova. Pomyslili o tom pozdě, teprv dnes počali, a vše má býti hotovo před svátky velikonočními. Já a Cesia jsme opět sběratelkami. Buď tak laskava a sbírej v Pulavech, i když málo sebereš, nejmenší částka bude nám velikou pomocí... Včera horem i dolem stoupala jsem přes 2000 schodů, jsem unavena jako chrt, ale to mne nikterak nepřekáží, abych z rána opět započala běhati po domech...“

V jiném listě dodatečně sděluje:

„Mohu směle pověděti, že pracovaly jsme pro chudé v potu tváři: vlekly jsme se do třetího i čtvrtého patra pro několik grošů, někdy i pro groš jediný...“

V březnu roku 1815 píše rovněž matce:

„Lituji z celého srdce, že nebudu při Tobě v den Tvých jmenin, ale mysl moje od samého rána s Tebou a kolem Tebe po celý den dlíti nepřestane. Drahá maminko, přijmi laskavě, čeho ustanovila jsem učiniti na tvou *intenci*, to jest od 31. března navždy dávati budu 100 duk. ročně na udržování 20 nalezenců, kteříž chováni budou na vsi do šesti let. Jakmile vyprší tato lhůta, přijde na řadu nových 20 nalezenců. Naději se, že tento malý hold, složený ku cti Boží, přinese Tobě štěstí. Přijmi, nejdražší maminko, ode mne tuto upomínku...“

Neméně tklivě jeví se kněžnina láska k matce také v rozličných jiných případech. Přání své k jmeninám sděluje kněžna těmito slovy (asi roku 1809):

*) Wspomnienia z życia Maryi z ks. Czartoryskich. Przez Sew. Duchyńska. Warszawa 1886. Str. 187.

„. . . Posýlám přání. Dojde trochu brzy. ale Ty víš, maminko, že ode dávna ráda v tom předcházím ostatní . . . Buď šťastna, moje nejprvnější, nejlepší přítelkyně, buď šťastna, jak zasluhuješ, jak potřebno je *mému* štěstí. Můj dárek — gotický kalamář: ale nenalézám jej ani tak pěkným, ani tak gotickým, jak bych si přála. Činím, co mohu, přijmi jej shovívavě . . .“

Něžnost ušlechtilé dcery a tklivá její láska k matce ještě dokonaleji a jasněji jeví se v přípise, ve kterémž kněžna Marie oznamuje úmrtí své „přenejmilejší rodičky“. Dopis tento datován jest z Wysocka dne 24. července roku 1835.

„Ve středu dne 19. června roku 1835, v samé poledne krásná duše matčina uletěla od nás ubohých. Neopouštěla jsem ji ani na chvíli. Umyla jsem ji sama, učesala a oblekla, z pokoje kázala jsem vynésti všecken nábytek a pak položila jsem ji na lůžko obklopené květinami a keři. Naproti postaven oltář . . . Na prst navlékla jsem jí prsten našeho drahého otce, který vždy nosila, a na ruku zavěsila jsem náramek — moji kdysi památku . . . Nejstrašnější byla chvíle přenesení pozůstatků. Když jsem spatřovala, jak opouští ten dům, ten krov, který zvolila sobě za útulek, ten dům, jenž nalézala tak dobrým, tak milým, s vlastní sobě líbeznosti a shovívavostí . . když spatřovala jsem, jak opouští ubohé stromy, které tak milovala, tu chodbu, ty pokoje, v nichž jsem o ni pečovala, v nichž mně tolik dávala lásky na jevo, v nichž tak nesmírně byla ke mně dobrotivá, v nichž bohužel již nikdy ji nespatřím, kde neuzaslechnu již jejího vřelého hlasu, kde seslablé ruce její mne blahoslavily tolikráte . . . A kolikráte blahoslavila v těchto místech i Tebe, drahý můj bratře! Ó, jak Tě milovala a vážila! Tvé tři podobizny vždy nalézaly se u jejího lůžka. Jednu z nich kázala přinášeti každý den ke stolu, abys jedl s ní zároveň snídani. Na těchto podobiznách, pověděti lze, spočívaly poslední její pohledy . . . Kolem hrobu vysázím růže. Ah! Toužila jsem vždy obklopovati ubohou, milovanou maminku květinami, kéž tedy i tam odpočívá uprostřed květin . . .“

Brzy potom odebrala se kněžna do Mariánských lázní v Čechách, odkudž psala tklivé listy bratru svému. Vyznívají vesměs nezahojitelným bolem nad ztrátou milované matky, ale obsahují zároveň překrásné svědectví o její lásce sesterské. Píšeť z českých lázní v měsíci září (1835) u výtahu toto:

„Dokud žila naše milá a drahá matka, byla ona mimo vůli a někdy i bez našeho vědomí jakoby strojem, jenž nás podněcoval k činnosti, k práci nových předsevzetí. Posuzovali jsme věci, velebili, cítili a milovali *dvojnásob*. Nyní však, toto sladké kouzlo, jak Ty pravíš, tento šestý smysl, toto *druhé* naše svědomí — uletělo daleko. *Jest na nás podporovati se, pracovati, pokutovati, míti naději a milovati . . . !*

Kněžninu lásku k příbuzným vůbec budiž nám dovoleno doložiti ještě výňatkem z dopisu psaného v pozdním již věku ctihodné matrony sestřenci svému knížeti Vladislavovi Czartoryskému (dne 28. června 1847):

„Můj Vladku milovaný, velmi milovaný! Včera byly Tvé jmeniny; od rána vzpomínala jsem o Tobě a pak jsem přečtla život Tvého patrona, svatého Vladislava, krále uherského, narozeného z kněžny polské. Zbožný byl tak, jak toužím Tebe spatřiti, statečný, jakým Ty jsi, dobrý, vřelý, milující, jakým Ty jsi byl vždy! Můj drahý Vladku, modlila jsem se z hloubí duše o trochu zdraví a štěstí pro Tebe, a modlíc se za Tebe i bratra svého, modlila jsem se též za *naši vlast* . . .“

Život, jakého kněžna Marie od dětinství byla účastna, uváděl ji do proudu nejširší společnosti. Jmenovitě v mladších letech, kdy jí bylo popřáno tráviti šťastnější dni života svého v lůně milené vlasti, neposledním byla činitelem vyvinutého společenského ruchu, jenž tehdáž ve Varšavě právě bujel. Zámožná aristokracie kupila se v zástup družný, společensky velice činný. Zjev kněžny Marie přirozeným svým půvabem všady vynikal a náležel zajisté k nejvydatnějším pružinám . . .

V listech svých podává často zprávy o plesech, divadlech a jiných zábavách, jichž byla účastna. Zprávy tyto objasňují utěšeně netoliko povahu ruchu tehdejší vyšší společnosti varšavské, ale vrhají i jasné světlo na samu pisatelku.

Píšeť ku př. v prvním desítiletí našeho století toto: „Minulý úterek vystoupily jsme poprvé na plesu u paní Stanislavové (Potocké?). Měla jsem bílé hedvábné šaty a bílý klobouček z per na hlavě. Vcházejíce do salonu chvěly jsme se, ale brzy to přešlo. Nejdříve odbýval se dětský ples . . . Pohled na večeři těchto malých hostí byl arcizábavný, neboť i služebnictvo jak besedníci skládalo se vesměs z dětí. Po večeři odvedli celou hromádku Římanů, Španělů, amorků atd. atd. (tak byly přestrojeny) k lůžku, načež teprve starší počali holdovati tanci . . .“

Dne 2. února roku 1815 píše: „Předevčírem byl ples u paní Rzewuské; paní Aleksandrová Potocká se Strzyżewským a malým děckem představovala rodinu Dżegy.*) neboť nic se nyní neděje bez upomínky na *Malvinu*, která nepřestává býti v modě . . . Bylo mně řečeno, že *Cornot* touží čísti moji Malvinu. Podivný to po mém náhledu *casus*, že okolnosti způsobily *Cornotovu* zvědavost vzhledem Malviny. Také měšťanstvo je nadšeno, a povídku hodlají přeložiti do němčiny.

Moje drahá maminko, pravím k tomu . . . *to vše není nic* . . . ale jak je Tvé zdraví? Kéž je vždy nejlepší . . .“

Kněžna byla velikou přítelkyní divadla, kteréž již toho času ve Varšavě k nejoblíbenějším náleželo zábavám. V palácích přední šlechty pořádaly dámy samy rozličná představení a kněžna nejednou v těchto představeních vystupovala.

Píše dne 2. ledna roku 1815 (z Varšavy):

„Moje drahá maminko! V předvečer nového roku hrály jsme divadlo u paní Kické dvě veselohry, jmenovitě Shakespearova *Zamilovaného* po polsku a *Mladou matku* po francouzsku. Vše se vydařilo nad pomyšlení dobře, ale co mne zejména utěšilo, drahá maminko, to bylo to, že veselohra polská měla větší úspěch, než francouzská. Povím bez přechválení, že sestra a já hrály jsme velmi dobře . . . Ossiński nejvíce podivil se mé lehké a čisté výslovnosti polské. *Pochvala tato způsobila mně nevýslovné potěšení* . . . Moje sestra krásna byla jako anděl: jsem jista, že Anna de Boleynová, když na plesu unesla srdce Jindřicha VIII. — byla jí jistě podobna . . .

*) Osoby jedn. v kněžnině románu „Malvině“.

Ale jedna pochvala byla mi milejší všeho na světě. Nalézali všeobecně, že ve hře neobyčejně Tebe připomínám, drahá maminko. Protož všichni připomínali Tvé hry, Tvých pohybů, půvabů... Připojila jsem se s celým srdcem i s celou duší k choru činěných Ti pochval ... vlastně pravd nepopíratelných..."

V kněžniných dopisech, jak jsme již viděli, probleskuje často ušlechtilá mysl vlastenecká. Naráží na ni u každé příležitosti způsobem jemným, ovšem tím krásnějším. Na doklad toho vyjímáme několik řádků z dopisu pana Niedźwieckého ze dne 17. ledna roku 1850, v němž dotýká se hudební zábavy odbývané u přítomnosti kněžnině v Paříži:

„... malíř Kwiatkowski byl požádán, aby zazpíval národní písně (polské). Kněžna Aleksandrová provázela jej na pianě. Rozkoší nevýslovnou vyslýchali všickni přítomní hosté zvuky čistě národní, jmenovitě kněžna Czartoryská a kněžna Sapiehová... Kněžna Czartoryská nadšena byla čím dále, tím více, až posléz nemohla se zdržeti i povznešeným hlasem zvolala:

‚*Věru, popěvky tyto více mají ceny než všechny nynější muziky!*'" —

Jsme nuceni vrátiti se ještě jednou k pozdějším časům. Roku 1812 zavítal do Varšavy „vestfalský král", o němž kolovala tehdáž domněnka, že stane se polským králem. Přebývaje ve Varšavě projevil přání poznati polské krásky. Kněžna pěkně o tom píše sama:

„Každý den představují mu několik našich dam. Prvního dne byly mu představeny paní Stanislavová, Aleksandrová, paní Kická, moje sestra a já. Uváděli nás do jeho komnaty každou zvlášť. Překvapilo nás to, ale mne nikterak nepřivedlo to do rozpaků. *Všechna krev Jagelonů ozvala se ve mně a zjednala mi právě v tomto okamžiku klid i jistotu.* Ale musím pověděti, že král byl neobyčejně zdvořilý..."

Přestáváme tím na krátkých, ale výmluvných výňatcích z dopisů kněžny Marie. I z nemnohých těchto namannlých ukázek zřejmě vyniká krásný, ušlechtilý duch vzácné paní polské. Pověděli jsme již výše, že pro nedostatek zpráv nelze podati dostatečný obraz vší působnosti a celého života této znamenité ženy, kteráž by zajisté v plné míře zasluhovala, aby zevrubným vylíčením zvěčněna byla ve vděčné paměti národa a jeho potomstva. Spatřujeme ji do posledního dechu dobročinnou, ušlechtilou, horoucně vlasteneckou. Její krásné skutky nesečte nikdo. I v trudných chvílích života, tehdy, kdy trpkým osudem zahnána byla z vlasti do cizích zemí, neumdlévala u vykonávání vůdčích svých zásad. V úžasnou bídu uvržené emigraci byla dobroditelkou stejně vytrvalou, jak obětavou. I když ohromné druhdy jmění rodinné pro stálé vlastenecké oběti značně bralo za své, a ona sama nejedno byla nucena si odepříti — vždy ještě hotova byla děliti zbytek a neopouštěti „potřebnější".

Její rodáci v Paříži, kdež kněžna přebývala později stále, oceňovali znamenitou paní náležitě. Sám Hospodin oslavil ji vysokým věkem, jenž jen zřídka dosahují lidé, jichž „životy zmítaly bouře časů krutých a bolestných..."

Osmdesáté jmeniny ctihodné matrony oslaveny dne 15. srpna roku 1848 v kruhu nejbližších přátel a ctitelů v utěšené vísce Vitry u Paříže způsobem co nejsrdečnějším a nejvřelejším. Jmenovaný již Niedzwiecki praví, že zasypali kněžnu v ten den květinami. Jiný ctitel praví že zalili ji slzami pohnutí, velebení a vděčnosti.

Krásná duše její přenesla se 25. října 1854 do říše věčnosti...

Odešla! Ale památka její zůstala, tak jak nikdy nevybledne skvostná zář jejího životního hesla: „Snášejme život a jděme dále!" *Wear life a way!*

Panstvo se nudí.

Zámecká novelka od *Karla Škáby.*

(Pokračování.)

IX.

„Chvěji se obavou, zdali si milostivá paní hraběnka vážněji neublížila při osudné té příhodě."

Tato slova páně vychovatelova pronesená hlasem chvějícím se vřelým citem soustrasti a péče, dosti oprávněna byla šťastně přestálou nehodou. Paní hraběnka právě povstala ze vřesoví, jehož drobné kvítky celou stráň halily v jediný růžový povlak, prostoupený toliko místy, kde sporé sosny hustou korunou tvořily chlad a stín.

Aby vyvrátila obavu páně vychovatelovu a důrazu dodala zápornému zavrtění hlavou k otázce jeho, povstala, ale již v zápětí opříti se musila o zarudlý kmen rozsochaté sosny. Ručka, kterouž vlečku a bičík třímala, chvěla se viditelně, líc byla pobledlá, a zrychlený dech jaksi stísněně dobýval se z vlnících se ňader.

„Dík vašemu zmužilému přispění," zahovořila konečně, když hlas vlády nabyl nad rozčilením, „pykám svou dětinskou svévoli jen pouhým uleknutím. Zasluhovala bych spíše pokárání, a nikoliv slov soustrasti. I vám nadarmo způsobila jsem uleknutí, starosti... Nyní mi celá ta příhoda připadá jako sen, k nepochopení. Vždyť Isabella bývá jindy tak mírná, že dítětem nechala by se říditi... Kde se jen v ní tolik ohně vzíti mohlo? Chudák Tomáš ten se zpotí nežli ji chytí."

Pan vychovatel byl příliš zdvořilým, nežli aby hraběnce vysvětlil zcela přirozeně splašení se mírné Isabelly tím, že paní hraběnka příliš citlivě bičíkem pobízela, když chuti a odvahy neměl přelétnouti přes příkop silniční. Nahlas ale vysvětloval paní hraběnce, že kůň nejspíše ulekl se kříže, na protější straně příkopu se vypínajícího z obemšeného podstavce. Tvrzení jeho ochotně uvěřila, povšimnuvši si blíže kříže ouplně zčernalého, na němž Kristus z plechu sluncem a nepohodou zrezivělý a uvolněný v hřebech, jimiž ku břevnu kříže přibit byl, chřestil a skřípěl při nejslabším větru zavanutí.

Při tom projevila svůj soucit se štolbou Tomášem, který za splašenou Isabellou se pustil. Jen jestli se mu podaří ji chytit, je rychlá, neunavená a bez jezdce, co

ryzák jeho je těžký, dýchavičný, a k tomu břemenem štolby obtížen. Aby tak nepodařilo se mu Isabellu chytit! Byli by pak odsouzeni pěšky jíti domů, neb několik hodin čekati . . . Pěkná vyhlídka!

Pan vychovatel domníval se, že nejlepší odpovědí na tento stesk hraběnčin, v němž přídech žertovný v pozadí byl zatlačován opravdovou obavou, bude, když nabídne své spoluúčinkování při pokusu zpronevěřilou Isabellu uvésti zpět pode jho panino. Chtěl již odvazovati svého koně, ale paní hraběnka slovem jej zadržela.

Toho prý ona nemyslila, aby tak pro ni se namáhal. A pak bylo by prý to málo rytířské zanechati zde dámu opuštěnou. Smí-li jej ještě nějakou prosbou obtěžovati, tož aby pan vychovatel laskavě ohledl se po Tomášovi a nevěrné Isabelle. S vrcholu stráně, pod níž silnice se zatáčí, přehlédne vše. To stačí, aby byla upokojena . . . Po chvilce paní hraběnka dívala se, jak pan vychovatel sléžá stráň, aby vůli její zadost učinil.

Brzy ztratil se jí s očí za clonou stromů. Byla samotna. Usedla opět.

Pohled z této příjemné, svažité stráně na protější holá pastviska nebyl zrovna z těch nejpůvabnějších, aby k sobě oko na delší dobu upoutal. Svěžího, zeleného místečka nebylo široko kolem uprostřed té spousty rezivě žlutavé barvy pastviska, v něž slunce bez ustání pralo. Místy z unavující barvitosti odráželo se charé křovisko: trnka rozsochatá a šípek ověšený spoustou svých šarlatových plodů Nebylo tu čtvernožce ani ptáčete. Silný, monotonní cvrkot kobylek plnil prohřátý vzduch. Krajinka neveselá, vážnou náladu vzbuzující. K tomu tísnící pocit samoty, ticho, přerušované jednotvárným cvrčením koníků a soumáním větru v korunách sosen, jimiž stráň byla porostlá.

Jako na poušti Saharské poutník osamělý vídá klamnou fatu morganu s odleskem krajin vzdálených, tak i v mysli paní hraběnky objevil se děj právě uplynulý . . .

Umínila si přeskočiti dosti široký příkop silniční, a k tomu cíli koně tužeji popohnala. Marně zrazoval ji pan vychovatel z toho odvážlivého úmyslu namítaje, že příkop široký a půda nedosti pevná, aby kopyto koňovo udržela.

Zmocnil se jí jakýsi vzdor.

Od něho aby rady přijímala! Zručnou jest jezdkyní, aby mu dokázala, že rada jeho nemístnou. A sobeckou k tomu! Sám odvážného skoku se bojí, a aby v očích jejích bojácným býti se neobjevil, od kroku toho ji zrazuje.

Kůň jindy každého hnutí udidlem poslušen, v té chvíli na ctnosti své zapomněl. Před skokem vždy zpět sebou trhal.

Hraběnka tím ještě více podrážděna, usilovněji koně pobízela. Šlehala ho bičíkem přes hlavu, břich, až kůň podobnému s sebou zacházení nezvyklý divoce vzpínati se počal. Vyhazoval, řičel, že strach až bylo tomu se dívati.

Úzkostlivý výkřik vydral se paní hraběnce z prsou . . . Štolba i pan vychovatel kvapí ku pomoci . . . Zas nový výkřik hraběnčin, s níž kůň divoce na zadní nohy se vzepjal . . . V úleku uzdu pustila . . . Avšak pan vychovatel hbitě s koně seskočiv, paní hraběnku v náruč uchytil klesající . . . Isabella břemene svého sproštěna skokem odletěla po silnici . . .

Paní hraběnka vážným tímto nebezpečím, v němž tonula, polekána, v náruči pana vychovatele spočívala bez vlády, bez vůle. Jako dítko nesl ji na rukou, opatrně, starostlivě, a oko jeho chvílemi na tváře její pobledlé dívalo se výrazem nevypověditelným . . . I ji jakás slabost pronikala, že ani slovem ani tváře výrazem na jevo dáti nemohla svou libost či nelibost, když pan vychovatel přes celou šíři silnice nesl ji na protější stráň, kdež v bujný vřes ve stínu několika sosen uložil ji starostlivě do růžového vřesu jak matka dítě své do kolébky . . .

Jak starostlivě se nad ní ukláněl a něžnými slovy dotazoval, neublížila-li si při osudné této příhodě, vida ji ubledlou, těžce oddychující, s očima přimhouřenýma . . . Sladká jakási únava zmocnila se jí . . .

On ji zachránil! On! A sám při tom v podobné nebezpečí se uvrhl, snad i život svůj v šanc vydal. A ona před tím v tvář metnouti mu chtěla posměšnou výčitku zbabělosti . . . Vděčnou musí býti tomu, kterého nenávidí . . .

Proč právě *on* ji zachránil?!

Velký jakýs pták nad hlavou v korunách sosen křídly zatřepotav z toho přemítání, jež nyní v stránky nepříjemné, trapné zabočovalo, ji vytrhnul.

Přistihla jej v momentu, jak bezděky v myšlénkách zabrán čichal k uschlé růžičce. Stála zas nad novou záhadou.

Odkud vzal se ten malý usušený kvítek v jeho rukou? Rezivě žlutá barva kvítku, která podle sporých stop kdysi ohnivě červenou byla, nit do rukou paní hraběnce podala, po níž zřejmě pravdy se dopátrala.

Růže podobné barvy měla vždy v oblibě; byltě to zvláštní druh francouzských růží, jež panský zahradník jen pro paní hraběnku pěstil. Jediné paní hraběnka toilettu svou jimi zdobila . . . Zajisté, že je to ona růže, již paní hraběnka onehdy v bujném rozmaru panu vychovateli na prsa hodila, když pod sochou Dianinou v zámeckém parku dřímal

Jak si ji pečlivě uschoval, jakoby tušil vznešenou dárkyni chudého dárku . . . Na prsou ji choval, odkud nejspíše mu vypadla, když k ní se skláněl . .

Nemýlí-li se, ó jak vítanou bude zbraní tento kvítek v rukou paní hraběnky! — — —

V tom okamžiku již pan vychovatel ruče k ní sestupoval . . .

Paní hraběnka hbitě setřásla s mysli dojem svých úvah, a vstříc panu vychovateli volala vesele, zprávu-li Jobovu přináší, aby ji ihned s ní sdělil, ježto dvěma snáze je k snešení

Ale pan vychovatel, v uctivé vzdálenosti před paní hraběnkou stanuv, hlasem pevným oznamoval, že Tomáš Isabellu sice ještě nepolapil, ale že již zmírnila svůj běh, a před stihačem kluše, jakoby si z něho žerty tropila, prchá, zas okruhy dělá, vrací se v místa předešlá. Tudíž silná naděje, že Tomáš s Isabellou brzy se vrátí, a zbaví milostivou paní hraběnku všech nesnází.

S díky za prokázanou službu, a s omluvou za štrapace, jakých mu působí, jemným ruky pokynem vybídla jej, aby z nouze za vděk vzal tímto přirozeným salonem, a v kyprou pohovku růžového vřesu aby usednouti si neobtěžoval, až dokud se nad nimi svéhlavá Isabella nesmiluje . . .

Pan vychovatel podotknuv cosi o kráse a vznešenosti přírody, jíž nic se nevyrovná, poznovu zas rozhovor

zaváděl o nehodě, kteráž boji se, aby nezanechala své stopy. Než paní hraběnka zasmávši se vesele, odmítla podobnou obavu jako bezdůvodnou; spíše, aby pan vychovatel o sebe větší péči měl, postrádaje svého ochranného talismanu. A k nemalému údivu páně Scheitlinovu zamávala suchou růžičkou.

Nezná-li tento ubohý, předčasně zhynulý kvítek? Pan vychovatel o jakýsi ruměnec se pokusiv, kvapně po růžičce sáhal. V nesnázích cos na otázku odpovídati chtěl, ale nezmohl se nežli na stisněné „Milosti!"

Ručinka s růží trhla sebou zpět.

Náhodou nalezla ji zde paní hraběnka, a ihned prý v mysli otázkou se obírala, kdo as může býti jejím majitelem. Chvat páně vychovatelův, že jí tušiti dává, kdo může býti jejím majitelem. Prozradil se pán . . .

A paní hraběnka zas růži k nosíku pozvedla, jakoby na jevo dáti chtěla panu vychovateli, že nález svůj dosud za majetek svůj považuje.

Jistě že suchý ten kvítek velkou cenu má pro pána, že na srdci jej nosil. Pravda-li?

Jak jinak mohl utvrditi ji v tomto přesvědčení, nežli dokládati se horlivě, že milost paní hraběnka v té věci je na omylu. Malá to pouze upomínka na dávno zašlou dobu . . .

Ó upomínka v mysli páně vychovatelově zajisté tak nevybledla jako symbol její srdci pánovu tak drahocenný. Však nebude tak nemilosrdná, aby odnímala mu jeho poklad. Vrátí mu jej, ale nikoliv zadarmo. Ponechává to na jeho uznalosti, aby určil, co dostati má poctivý nálezce.

Pan vychovatel tvářil se, jakoby žertování milostivé paní hraběnky nemalé rozpaky mu působilo. Rozpačitý úsměv a oči jeho němě vyjadřovaly prosbu, aby spanilá dáma ustala ve svém nelítostném s ním pohrávání . . .

Konečně nalezla místečko, kde neohrožený i neporanitelný rek svou Achillovu patu má.

V zápalu léč kladouc nepozorovala, že sama sebe i účel nástrahy té vyzrazuje . . .

Dlouho prý pan vychovatel se rozmýšlí, aby se nepředal, a vysokou odměnou za nález neprozradil, jak drahým jest mu, nenahraditelným. Nechť pan vychovatel laskavě vypravuje onu historii. Než Tomáš s Isabellou přijde zajisté že bude hotov. Pěkně jej tedy prosí, aby již začal.

Oh, to Její Milost nemožnou věc žádá! Za hřích neodpustitelný by si pokládal oslyšení kteréhokoliv přání paní hraběnky, ale v téhle věci to zhola nemožno. Aby milostivě jej neuvrhovala svým doléháním v nesnáze a trapnou volbu rozhodnouti se mezi přízní Její Milosti a novým jitřením rány již zacelené. Ostatně ona historie s růží tak jest nepatrna, malicherna, že by již při prvních slovech svého vypravování jen nudu vyvolal . . .

Tím k novému jen paní hraběnku vybízení povzbudil. Zdali neslýchal, pravila, že odjakživa ruka dámy v tak delikátních věcech (zajisté že zde o srdce páně vychovatelovo se jedná) nad míru jemna a útlocitna, že bolest nepřivodí, ale zmírnění? Aby tedy již zanechal ostychu, jinak velký hněv na sebe vyvolá. Do opravdy se naň paní hraběnka hněvati bude! Prstík Její Milosti hrozivě vztyčený dodával důrazu patřičného hrozbě, úsměv kolem rtů a koketně přimhouřené oko hrozbě posily dodávaly nepřekonatelné.

S hlubokým povzdechem a zoufalým výrazem resignace v tváři konečně odhodlal se, že ustavičnému doléhání podlehne. Vzdával se, ale němý protest dal se čísti v temném pohledu. A aby i výmluvu svou opodstatnil, že příběh jeho jest nudný, suše jen vypravoval, a přerývaně zdlouha, jakoby každé slovo napjetí sil jej stálo:

Kdysi prý v parku zámeckém pod sochou bohyně Diany usnul, či tak hluboce v snění zabrán byl — toho tehdy úplně sobě vědom nebyl (hle, již v samém počátku vypravování paní hraběnka poznati může, jak fádním bude ostatní vypravování); a když konečně ze svého procitnul spánku, na prsou tuto růžičku nalezl. Toť vše, co s růžičkou souvisí. A aby paní hraběnku nepovzbudil svým suchým vypravováním k dalším otázkám a k pochybnostem, že by on růžičku jak posvátnou jakousi reliquii na srdci choval, kdyby k ní nic jiného nevázalo se nežli toto nepatrné, holé faktum, podotýká, že růži onu jen proto uschoval, poněvadž dar ten viděl se mu v první chvíli po svém procitnutí jako pokračování snu — Co však snil, to pokud živ bude, přese rty jeho přejíti nesmí. Výsměchu hodná lehkověrnost, že by sen ten mohl býti skutečností! Z té příčiny i na dále růžičku suchou si ponechá, aby mu výstrahou byla do budoucnosti. Zároveň Její Milost za odpuštění prosí, že svým dlouhým povídáním očekávání její sklamal.

Záhadná i temná řeč jeho byla však paní hraběnce jasnou. Vyčtla si z ní, že pan vychovatel as tuší dárce oné růžičky i svůj osud, jaký by jej stihl, kdyby z onoho dárku čerpati chtěl smělost k dalším pokusům. Chce i zde zůstati vítězem. Však ani ona nechce a nesmí zůstati poraženou. Svou provésti musí stůj co stůj. Prohodila tedy, tím úmyslem vedena, že historie ta dosti je zajímavou, ač vlastní jádro pan vychovatel vypráveti nechce. Aby nediskretní se mu býti nezdála, upustí tedy od dalšího doléhání v tom směru. Ale jen jedinou ještě otázku dovoluje si položiti, nedověděl-li se jména dárcova?

Pan vychovatel odvětil, že nedověděl. Skutečný dárce růže zajisté v nižádném není spojení se snem jeho, tudíž málo proň závažný, aby déle jím se zabýval.

Paní hraběnka opětně prstíkem mu pohrozila. Aby nestavěl se tak lhostejným; jméno dárce — nikoliv dárce — jméno dárkyně pan vychovatel ví zcela určitě. Ona sama troufala by si to uhodnouti. A kdyby skutečně ho nevěděl, neřku-li tušil, pak musila by mu upříti bystrozrak naprosto. Ale tohle zde místa nemá míněni. Když ale tak nevědomým se staví, bude mu ona sama nápomocna při pátrání. A sice začne hned se jmény. Nezachvi se mu srdce v prsou při pojmenování její komorné Jeanetty?

Pan František Scheitlin zamávl odmítavě rukou.

Pan vychovatel jen se přetvařuje, zajisté že jako dárek na srdci, tak dárkyni v srdci svém nosí.

Pan Scheitlin zachmuřil se.

„Milosti!"

Zdali pak neví pan vychovatel, že dávno lásku k němu chová horoucí?

Teď pan vychovatel odmítavě hlavou zavrtěl.

(Pokračování.)

Z básní Aug. Eug. Mužika.

Na břehu.

Zavři raděj oči své,
nechtěj zřít,
jak tě vlna dolů zve.

Zakryj ucho, příboj vln
lakotný
divoké je hudby pln.

Odvrať se a pojď zas dál,
dolů to
stáhlo toho, kdo se smál.

Aneb jestli máš snad proč —
nedbej nic
a jen směle dolů skoč!

Onen černý, bílý vír
divý tak
hluboký má v sobě mír...

S e n.

Já usnul jsem s modlitbou na retech,
já za tebe modlil se vřele,
tys byla můj poslední pozdrav i vzdech
než v spánku jsem utonul cele.

Já cítil, jak usínám. Pozvolna sen
mi bájný u hlavy stanul.
Můj sluch byl hudbou opojen,
jež byla, jak fontán by kanul.

Ty krůpěje rostly a houstly tak,
až byly jak veletok celý,
mně bylo jak ztrácel bych dech i zrak,
mé údy jak ztuhnout by měly.

Jak pohroužen v mohutný byl bych tok
a ležel jeho až na dně,
zda celou již věčnost či jediný rok,
to rozeznat nelze mi snadně.

Mé údy se změnily v koraly
a perlami oči mé byly,
v mé lebce se langusty schovaly
v má ňádra se kořeny ryly.

A ze srdce mého lotós kveť,
až na povrch tyčil svůj kalich,
jak pozdravil slunečný, vzdušný svět,
měl družky hned v nožkách tvých malých.

Tys na břehu stála, smutná tak,
a zřelas v tu závratnou hloubi,
a zřelas v ten černý vodní mrak,
jak s odlivem příboj se snoubí.

Tys čekala na mne, netušíc,
že dole jsem, tisíce sáhů,
jen ždálas, zda vlny loď ponesou vstříc,
a čítala zrakem jich dráhu.

A čekajíc, stále se lekajíc,
noc dlouhou jsi probděla v boln,
až k ránu jsi zastřela svoji líc
a s výkřikem skočila dolů.

A dole's pak spala... mé hlubiny host,
to svatební bylo nám lůže,
ty perle a koraly — jediný skvost,
a květina — lotosu růže...

Přede dnem.

Již svítá den a pozdní hvězdy bledé
teď zniknou záhy v jitra třpyt a nach.
Své sny i dumy noc i světlo vede,
by zrodily se v našich myšlénkách.

A lidé? Ti, kdož posud neusnuli,
i ti, kdož k novým plesům povstali,
ku nebes výši zírají z té důli
a pějí hymnus či zpěv zoufalý.

Těm jedněm život tokem bude vlídným,
jenž mlýny jejich žene v úsměvu,
a jinde porve nadějí hráz bídným
a mrtvé na břeh hodí ve hněvu.

Na slunnou tvář i čelo zamračené
svit nekonečna padá daleký,
to modré nebe nad námi se klene,
žehnáno, kleto — mlčí na věky...

Tragedie Stillwaterská.

Napsal *T. B. Aldrich.*

(Pokračování.)

XVIII.

Denník páně Taggettův byl prosté jenom denníkem — nesouvislým, plným krátkých nejasných vět a zdánlivě bezvýznamných poznámek; pročež jej zde nepodáme v celosti. Pan Slokum uvažoval každou slabiku a tu a tam vracel se stisněné k některé pochybné poznámce. Avšak čtenáři dostačí pouhý výtah zápisek a některé doslovné uvedení vět, pokud toho vypravování vyžaduje.

Na prvních stránkách popisoval pan Taggett své nové okolí s podrobností, která se podivně lišila od pozdějších chvatných poznámek. Dostal se, jak byl očekával, do společnosti složené z nejrůznějších živlů. Stillwater, pozorován s jistého stanoviska, byl svět v malém, jakési mezinárodní vetešnické tržiště, na které skoro každá zem hodila něco ze svých ošumělých lidských existencí.

„Pobybuji se," psal pan Taggett, „v ovzduší, v kterém jest každý zločin možný. Dávám si sedm dní na pohlednutí se kolem a na vynajití stop Shackfordova vraha. Hmatám jej ve vzduchu."

Theorie pisatelova byla, že se prozradí jedním z dvou způsobů: buď nerozvážnou řečí, neb utrácením peněz nad své prostředky a stav. Súčastnilo-li se zločinu více osob, nebylo nic pravděpodobnějšího, nežli že se o kořist nepohodnou a následkem toho některý z nich druhého zradí. Anebo snad dostane' některý ze spoluvinníků strach a učiní pokus zachrániti se udáním svých soudruhů. Avšak pan Taggett klonil se k náhledu, že vrah spoluvinníkův nemá.

Suma vzatá z pokladny páně Shackfordovy byla poměrně dosti velká — pět set dollarů ve zlatě a asi dvakráte tolik v bankovkách. Pan Shackford si své peníze zajisté neznamenal, a lupič, přesvědčiv se o tom, nebude váhati je vydávat. To, rozumně uváženo, bylo ještě bezpečnější, než kdyby je někde uschoval. Otázka byla: opanuje se dostatečně, aby je vydával poznenáhla? Pan Taggett byl by vsadil deset proti jedné, že se neopanuje.

O několik stránek dále vyslovuje pan Taggett „Neznámému" své uznání nad obratností, s kterou si počíná. Nepronesl nikde podezřelého slůvka, aniž neopatrně vytasil se se svou kořistí. V Snellingově hostinci šel obchod neobyčejně mdle. Nikdo nezdál se míti peněz. Většina dělníků byla se za poslední stávky zadlužila a pili jen mírně. V odstavci končícím zápisky tohoto téhodne jest rozmrzelost páně Taggettova patrna. Přiznává se, že se ve svých kombinacích mýlí. „Můj neviditelný přítel nevtěluje se tak brzo, jak jsem očekával," dokládá pan Taggett.

Avšak víra ve správnost jeho theorie v něm neklesala: pokračoval pouze ve svých pozorováních méně sanguinicky. Pozorování ta neobmezovala se pouze na hostince a dílny; on se informoval v domácím okolí svých soudruhů. Kde nemohl nahlednouti sám, užil pomoci jiných. Věděl, který dělník má peníze ve spořitelnách a výši každého vkladu. Průběhem svého zkoumání stinné stránky Stillwaterského života odkryl pan Taggett mnohou zábavnou a mnohou dojemnou historku, ale ničeho, co sloužilo jeho účelu. Konečně začal ztráceti mysl.

Vrátiv se jednou večer z hostince v poněkud zoufající náladě zastihl svého soudruha v bytu, Wollastona, kouřícího ještě v posteli. Wollaston býval obyčejně zamlklý, ale toho večera byl hovorný a pan Taggett, jsa příliš neklidný ke spaní, dal se s ním do řeči. Ví-li něco o nebožtíku panu Shackfordovi? Ano, on jej znal dosti dobře, ale jen tak od vidění, — nikdy s ním nemluvil; každý v Stillwateru ho znal; byl to lakomec, nenáviděl každého a každému dělal nepříjemnosti. Bylo div, že ho již někdo dávno neuděřil do hlavy.

Tak mručel Wollaston, sám člověk, u něhož bylo divu, že sám již někoho do hlavy neuděřil, byť by se to bylo stalo pro pouhý rozdíl v mínění. Pana Taggetta bavila ta dnešní jeho nálada.

Ne, on neví, že by byl měl Shackford nějaký obzvláštní, velký spor s někým: ano, jednou měl něco se Slokumem; ale s městem soudil se ustavičně a štval advokáty na správní rady všech závodů; byl to vůbec starý protiva. Přijal kdys svého synovce za vlastního, ale topil mu v domě tak, že mu utekl na moře a od té doby neměl s tím starým více co dělat.

Aj, vskutku! Jaký pak je to člověk, ten mladý Shackford? Pan Wollaston nemohl mluviti ze své vlastní zkušenosti; věděl jen, že je to obratný, čiperný hoch; vyhodil jednou jakékosi Itala, jménem Torrini, chlapa jako hora z ohrady, protože odmlouval. Kdo je Torrini? Minulého téhodne přišel k úrazu v dílně Danově. Kdo jsou Richarda Shackforda nejbližší známí? Nemůže říci; vídal jej s panem Pinkhamem, učitelem, s panem Craggiem, — vůbec chodil s tou hořejší třídou. Stane se společníkem v ohradě a vezme si Slokumovu dceru. William Durgin ho zná. Bydleli nějaký čas spolu. A teď aby mu dal už pokoj, že bude spát.

Některá z těchto fakt nebyla panu Taggettovi nová, ale při Wollastonově líčení jich se zamyslil.

Na druhý den večer zasedl si s Durginem sám v koutku v hospodě. Napiv se několikrát začal Durgin vypravovati sám o sobě. Zná-li pana Shackforda také mimo ohradu? To' si myslí! toho Shackforda, kterého jeho (Durginova) matka zachránila před smrtí hladem, když byl malé dítě, — a vděčnost za to žádná. Chodil s ním do školy; potom utekl na moře; Durgin by byl skoro utekl s ním. Starý Shackford neměl Richarda nikdy rád; Richard byl hrdý žebrák; netáhli spolu za jeden provaz: do poslední chvíle ne. Pohádali se na krev na krátko před tím, než byl starý zabit.

Při těchto slovech natáhl pan Taggett uši.

Pohádali se? Jak to Durgin ví? Nějaké děvče mu to řeklo. Jaké děvče? Děvče, které má rád. Jak se jme-

nuje? Inu, nezáleží na tom, když mu to řekne. Je to Marie Henneseyova. Šla jednou odpoledne, — bylo to asi tři dny před stávkou, — Welšskou ulicí a viděla Richarda Shackforda, jak vyběhl z domu svého strýce házeje rukama a rozzuřen až hrůza. Byl si Durgin jist, že mu to Marie Henneseyova řekla? Ano, mohl by na to přísahat.

Zde konečně bylo něco jako pablesk dne. Bylo možno, že Durgin, nebo děvče lhou, ale věc vypadala pravdivě. Bylo-li faktem, že příbuzní, jichž poměr k sobě stal se pojednou panu Taggettovi jasným, se pohádali, spadal nejednou s čistého nebe klíček k hádance.

Domněnka, že by byl Lemuel Shackford sám svou závěť roztrhal, — byla-li to závěť, neboť to bylo ještě sporné — pana Taggetta nikdy neuspokojovala. Uznával její oprávněnost nemoha si představiti, že by se obyčejný zloděj zdržoval v své práci trháním papíru, který pro něho nemohl míti žádné důležitosti. Avšak Richardu Shackfordovi musilo co nejvíce záležeti na zničení listiny, která jej připravovala o velké dědictví. To byla dosti velká pohnutka k tak velkému zločinu. Že byly vzaty peníze a kousky závěti nedbale hozeny do koše na papír, zrovna jakoby je tam byl stařec sám hodil, byl úskok, kterému se pan Taggett vždy více obdivoval, čím více o něm přemýšlel.

Avšak chránil se toho, aby těm věcem prozatím přikládal váhu přílišnou; neboť mohlo konečně přijíti na jevo, že papír vůbec nebyl závětí a že děvče Durginovi jenom něco namluvilo. Pan Taggett byl by za to dal jeden ze svých bílých zubů, kdyby se teď na deset minut mohl setkati s Marií Henneseyovou. Ale rozmluva s ní nebývala by v tomto stavu věci ani opatrná, ani tak snadno docílitelná.

„Nepřišel-li jsem na stopu," píše pan Taggett, „přišel jsem na něco, co se jí velmi podobá; nejmenší, co učiniti mohu jest, jíti po ní. Můj první tah musí býti prohlednouti si ony soukromé pracovny v páně Slokumově domu. Ale jak se tam dostat? Nemohu žádati k tomu o dovolení, neboť to vzbudilo by podezření a dalo podnět k otázkám, na které nejsem s to ještě odpověditi. Kromě toho musím se ujistit, zdali pan Slokum sám není spoluvinníkem. Zdá se, že mezi ním a nebožtíkem bylo nepřátelství. Proč mi někdo neřekl o těch věcech hned na začátku? Je-li mladý Shackford tou osobou, nastává rozmotání zapletené historie. Pozor: Mladý Shackford jest milenec slečny Slokumovy."

Pan Slokum četl tyto řádky dvakráte bez dechu a potom odložil knihu na okamžik, aby si utřel s čela pot, jenž tam byl náhle vyvstal v krůpějích.

V poznámce, která následovala, vypisoval pan Taggett nesnáze, s kterými se potkal při opatřování si klíče od vrátek ve zdi, která dělila ohradu od budovy, kde bydlel pan Slokum a kde se nalézala Richardova pracovna; dále líčil nezdar pokusu dostati se do pracovny samé. Doufal, že nalezne dvéře nedobře zavřené, tomu však nebylo tak; okno i dvéře byly pevny a když byl v nejtužší práci je otevříti — bylo to mezi polednem, — musil všeho nechati, poněvadž přišla služka.

Jsa nucen aspoň na čas odložiti tento svůj záměr, obrátil svou pozornost na Richardův soukromý byt v městě. Zde byl pan Taggett šťastnější. Pod záminkou, že byl poslán pro nějaké kresby, které že jsou buď na stole, nebo v šupleti psacího stolku, vymohl si na paní Spoonerové přístup do ložnice, kdež mu ona horlivě pomáhala hledati domnělé plány a tak mu dosti překážela v nalezení klíče od pracovny, pro který byl vlastně přišel. Převraceje listy velkého slovníku, aby nabyl času, a přemýšleje, jak by se staré paní zbavil, přišel na složený lístek, na jehož dolejším konci postřehl jméno Lemuela Shackforda. Bylo psáno rukou nebožtíkovou. Pan Taggett znal velmi dobře rukopis. Popadl papír i ani jej neprohlednuv, vstrčil jej do kapsy.

Za několik minut, když už bylo nemožno prodlužovati hledání domnělých kreseb, byl pan Taggett nucen následovati paní Spoonerovou z pokoje. Bleskorychle spozoroval lesklou věc ležící na římse u krbu, — malý, niklovaný klíček. Jak šel kolem, vztáhl jen ruku a vzal ho. Byl to, jak pan Taggett ihned hádal, klíč od Rychardovy dílny.

Kdyby to bývalo zlato, a ne mosaz neb železo, ten kousek kovu nebyl by mohl býti v očích páně Taggettových drahocennějším. Odcházeje od paní Spoonerové svíral jej pevně v prstech, až došel do osamělé ulice, kde se zastavil na okamžik ve stínu domu aby se podíval na papír, na který byl již zpola zapomněl radostí nad klíčem. Dušený výkřik prodral se ze rtů páně Taggettových, když prohlednul zmačkaný lístek.

Byly tam napsány jen tři řádky zběžně načrtané tužkou: Richard Shackford žádán, aby přišel k strýci ve středu v osm hodin večer. Lístek byl psán, jak datum svědčilo, v úterý, — v úterý před středou, kdy vražda spáchána!

Na mžik neb dva stál pan Taggett jako ochromen. Za deset minut potom letěla chiffrovaná depeše po drátu do New-Yorku, a toho dne před slunce západem byl Richard Shackford pod dohledem policie.

Pochybná, neznámá půda, na které se pan Taggett až dosud pohyboval, byla teď pevna pod jeho nohama, — neočekávaná, ale tvrdá jako skála. Potkav Marii Henneseyovou cestou do ohrady neváhal osloviti ji a zeptati se jí na to, co byla povídala Williamu Durginovi. Výpověď děvčete byla nade vši pochybnost pravdivá a jakožto svědectví měla nemenší důležitost než lístek Lemuele Shackforda. Oba příbuzní žili spolu po celá léta v nejhorší neshodě. Každým krokem nalézal pan Taggett dotvrzení toho, co povídal Wollaston.

„Kde jen měl komissař Whidden oči a uši!" napsal pan Taggett do svého denníku — slova byla netrpělivě hozena na papír, jakoby se byl sám u sebe trochu zaklínal, když je psal, — „když řídil to vyšetřování! Co živ, neviděl jsem věc tak hloupě vzatou do rukou."

Nejbedlivější a bezodkladná prohlídka soukromé pracovny Richarda Shackforda byla nyní tak naléhavá, že ji chtěl pan Taggett provésti třeba i na základě soudního rozkazu. Ale on dosud chtěl vystříci se veřejnosti. Tajná návštěva pracovny zdála se býti stejně obtížnou ve dne i v noci. V prvním případě bylo skoro jisto, že bude vyrušen služebnými, v druhém by světlo v neobydleném pokoji poplašilo každého z domácích, kdo by se snad náhodou probudil. Od nočních strážníků nebylo se čeho obávati, protože okna ze dvora nebylo viděti na ulici.

Pan Taggett se konečně rozhodl pro noc jakožto dobu příhodnější k jeho pokusu; — rozhodnutí, které jeho

úspěch ospravedlnil. Stkvoucí měsíc byl přízniv prohledání pokoje, ačkoliv jej vydával v nebezpečí dopadení, když blížil se z ohrady k verandě.

Měsíc odrážel se z plna od oken uvnitř zastřených a tak mohl užiti svíčky na místě lucerničky, kterou se byl opatřil. Pan Taggett strávil v pracovně tři hodiny, čekaje poslední hodinu, až měsíc zajde. Potom vykradl se ohradou na tichou ulici a chvátal domů nesa dva malé předměty ukryty pod blusou. První bylo dlátko s vylomeným trojhranným kouskem uprostřed ostří a druhé krabička zápalek. Zvláštnost této krabičky byla, — že z ní bylo užito pouze jedné sirky.

Práce páně Taggettova byla skončena. Posledních sedm stránek denníku bylo věnováno přehlednému vypsání celého případu; každá podrobnost postavena v různá světla a prozkoumána s bedlivostí klenotníka rozhodujícího o vzácném drahokamu. Konečné závěrky byly:

V úterý večer. Zde přechází věc do jiných rukou. Byl jsem spíše šťasten než obratný při odhalení hlavního pachatele jednoho z nejzvláštnějších zločinů, které jsem kdy stopoval. Zničením tří předmětů, velmi snadným to zničením, byl by Richard Shackford ušel i stínu každého podezření. On opominul odstranit ty němé svědky a nyní mluví ti němí svědkové proti němu! Kdyby se dalo dokázati, že byl na mnoho mil vzdálen ze Stillwateru v době vraždy, — a on to nebyl — musí býti vůči těmto důkazům považován za spoluvinníka. Tyto důkazy sumarně jsou:

Předně. Faktum, že měl se strýcem prudký výstup na krátko před spácháním vraždy, — vraždy, která musí býti považována nikoliv za nahodilý následek neshody, ale za výsledek dlouholetého krutého nepřátelství mezi oběma muži.

Za druhé. Faktum, že se Richard Shackford sešel se svým strýcem večer, kdy vražda byla spáchána — věc, která byla při začátečním vyšetřování neznáma.

Za třetí. Vylomené dláto nalezené v soukromé pracovně obžalovaného vysvětluje zvláštní podobu rány, která způsobila smrt Lemuele Shackforda; i souhlasí v každé podrobnosti se sádrovým otiskem rány té.

Za čtvrté. Částečně uhořelá zápalka, nalezená na zemi u kuchyně, když tělo bylo objeveno (zápalka, jakých v onom domě neužíváno), doplňuje krabičku podobných zápalek náležejících Richardu Shackfordovi a ukrytých v jeho pracovně.

Měl-li Shackford spoluvinníka, čili nic, musí se ještě zjistit. O tom, že Rowland Slokum spoluvinen není, nemůže býti pochybnosti. Podotýkám to zvláště proto, že jeho náklonnost k vinníkovi a jeho odpor k zavražděnému zbuzovaly z počátku mé podezření."

Malá červená knížka vyjela panu Slokumovi z rukou a padla mu k nohám. Když vstal ze židle a podíval se do zrcadla na toilettním stolku, viděl před sebou vráskovitou tvář šedivého starce.

Pan Slokum nevěřil a žádné lidské svědectví by ho bylo nepřesvědčilo, že Richard zabil Lemuele Shackforda úmyslně; ale když dočítal poslední stránky denníku, předstoupila před jeho mysl hrozná domněnka. Nemohl-li to Richard učiniti náhodou? Nemohl-li v návalu vášně dohnané až k šílenství jedovatosti starcovou — nemohl-li jej udeřiti bezděky a tak jej zabiti? Jistá slova, která byl Richard nedávno v jeho přítomnosti pronesl, vystoupila nyní před něho s hrozným důrazem:

„*Třikráte, nebo čtyřikráte v životě byl jsem zachvácen ďáblem náruživosti, kterou nemohl jsem ovládat, a která zachvátila mne tak, přepadlať mne tak náhle!*"

„Přepadla mne tak náhle!" opakoval pan Slokum polo hlasitě; a potom přitisknul bezděčným, rychlým pohybem ruce k uším, aby ta slova neslyšel.

XIX.

Marketě musí se to říci. Bude jí to jako rána dýkou do srdce. Bylo již dlouho po půlnoci a pan Slokum ležel, nemoha oka zavříti jako zdrcen neštěstím, které jej mělo pohltit. Ve chvílích, kdy jeho myšlénky zabloudily k Marketině nemoci z jara, cítil, že by pro ni bývalo milosrdenstvím, kdyby byla zemřela. Nechal svíčky hořet a teprve když zvolna samy dohasly, skličil mu oči spánek.

Nyní seděl u snídaně drobě roztržitě kousky chleba u talíře a nechávaje kávu státi nedotknutu. Marketa pohledla naň chvílemi starostlivě pozorujíc bezesnou noc v hlubokých rýhách jeho obličeje.

Od smrti Lemuele Shackforda zdálo se, že také na domácnost páně Slokumovu padlo něco jako stín. Lemuel Shackford práh ten nikdy nepřestoupil: Marketa sama znala jej sotva od vidění; ale Richard byl mu krví tak blízkým a tak dojala tragická ta událost Marketu i jejího otce velmi hluboce. Pan Slokum býval obyčejně i menšími věcmi dosti skličen, ale jeho dnešní skličenost byla tak velká a nade vši příčinu, jíž se domysliti mohla, že začala býti Marketa velice znepokojena.

„Stalo se něco, otče?"

„Ne, nestalo se nic nového; ale jsem strašně znepokojen některými věcmi, které zde v městě pan Taggett dělal."

„Já myslila, že pan Taggett odjel."

„Ano, odjel; ale vrátil se zase velmi tiše, aniž by kdo o tom zvěděl. Mne to ovšem tajno nebylo, ale mimo mne nevěděl to snad nikdo."

„Co udělal, že vás to tak znepokojuje?"

„Chci, abys byla statečné děvče, Marketo, — slíbíš mi to?"

„O ano," řekla Marketa s úzkostlivým pohledem. „Vy mne děsíte tou svou tajemností."

„Nechci nikterak býti tajemným, ale nevím zrovna, jak bych ti to o tom panu Taggettovi řekl. On pracoval pod zemí v té věci nešťastného Shackforda, — ryje po tmě jako krtek — a myslí, že se dopátral nějakých podivných věcí."

„Chcete říci, že snad nalezl toho, kdo pana Shackforda zabil?"

„On myslí, že přišel na stopu, která jej k tomu dovede. Ty podivné věci, o kterých jsem se zmínil, jsou věci, které bude musit vysvětliti Richard."

„Richard? Což pak ten má s tím co dělat?"

„Doufám, že ne mnoho; ale jsou některé pochybnosti, které bude musit odstranit, aby se uchránil velkých nepříjemností. Pan Taggett, jak se zdá, myslí, že, že —"

„Pro Bůh, co myslí, otče?“

„On myslí, Marketo, že Richard o vraždě něco ví a neřekl to.“

„Co by mohl vědět? Je to vše?“

„Ne, to není vše. Tajím před tebou celou pravdu, a je to zbytečné. Musíš ji pohlednout ve tvář, jako hodné, statečné děvče. Pan Taggett má Richarda v podezření, že jest přímo nebo nepřímo do toho zločinu zapleten.“

Tvář Marketina na okamžik zbledla. To sdělení bylo příliš hrozné a náhlé, aby ji nepoděsilo, ale bylo také příliš nemožné, než aby mělo na ni více než okamžitého účinku. Její rychlé se zotavení po první ráně pana Slokuma poněkud upokojilo. Vyslechne obžaloby Taggettovy s touže pevností? Pan Slokum sám byl jimi zdrcen a modlil se k Bohu, aby měla Marketa více síly než on, jakož také skutečně měla.

„Ten člověk sebral celé množství nahodilých důkazů,“ pokračoval pan Slokum opatrně, „z nichž některé neznamenají nic jsouce pouhými domněnkami; ale jiné budou se zdáti vážnými u lidí, kteří Richarda neznají.“

„Toť se rozumí, že je to všechno mýlka,“ řekla Marketa skoro svým přirozeným hlasem. „Přece by bylo snadno pana Taggetta o tom přesvědčit.“

„Já ho přesvědčiti nemohl.“

„Ale přesvědčíte jej. Jakž na světě mohl jen propadnouti tak směšnému omylu?“

„Pan Taggett vypsal vše obšírně v tomto deníku, který si přečti sama. Jsou v těch listech výroky a tvrzení, které te musí nutně velice zaraziti; ale měj na paměti, jako já jsem se o to pokoušel, že má pan Taggett srdce z ocele; bez takového srdce nebyl by schopen takové hrozné a smutné práce. Chladná nestrannost, s jakouž prosejpá a nahromaďuje okolnosti spečeťující osud bližního zdá se býti až nelidská; ale je to jeho povolání. Ne, nedívej, se do toho zde!“ řekl pan Slokum se zachvěním; byltě již dal knihu Marketě. „Vezmi to do svého pokoje a pročti bedlivě sama. Až dočteš, vrať se a řekni mi, co myslíš.“

„Ale otče, vy zajisté také —“

„Já nevěřím ničemu, Marketo! Já již nerozeznávám pravdu od nepravdy. Chci, abys mi přispěla ku pomoci v mém zmatku, a to nemůžeš dříve, než tu knížku přečteš.“

Marketa neodpověděla, ale odešla do salonu a zavřela za sebou dvéře.

Asi za půl hodiny vrátila se do jídelny, položila deník páně Taggettův na stůl před otce.

V celém jejím zjevu zračila se pevnost, ale z tmavých kruhů pod očima a z těsně sevřených, bezbarvých retů bylo patrno, že to byla pro ni trpká půlhodina.

V Marketině sebe opanování poznal pan Slokum nikoliv ponejprv starý rodinný tah odhodlanosti, který jeho samého byl minul.

„Nuže?“ tázal se pohlednuv Marketě vážně do očí a sám bera jakousi útěchu z její nezlomené důvěry.

„Jest to páně Taggettovo řemeslo nalézati někoho vinným,“ řekla Marketa, „a byl velmi důvtipný a velmi nemilosrdný. Patrně byl se svým rozumem u konce a nechtěje se kompromitovat nebyl by váhal obětovati kohokoliv, jen aby ušel nezdaru.“

„Ale tys plakala, Marketo.“

„Jak bych mohla viděti Richarda takto zaslapávána do prachu a nebýti zarmoucena a plna hořkosti?“

„Ty nevěříš z toho ničemu?“

„Věříte vy?“ tázala se Marketa prohlížejíc jej až do hloubi duše.

„Přiznávám se, že jsem znepokojen.“

„Pochybujete-li o Richardovi na mžik,“ řekla Marketa, a rty se jí slabě zachvěly, „bude to pro mne to nejhorší.“

„Já nepřikládám obviňování páně Taggettově více důležitosti, než ty, Marketo; ale rozumím více jeho vážnosti. I člověk, úplně nevinný a schopen jediným slovem to dokázati musí býti v první okamžik zdrcen takovou obžalobou. Může-li Richard vše odstranit jediným slovem? Obávám se, že mu stojí v cestě ohromné nesnáze.“

„Až se vrátí, vysvětlí vše, jak můžete o tom pochybovat?“

„Nechci pochybovati; ale jsou dvě věci v páně Taggettově líčení, které mne zarážejí. Pohnutka ku zničení Shackfordových papírů — to není jasné; ta krabička zápalek jest až chlapecky nehodna tak obratného člověka, jako pan Taggett, a co se týče toho dlátka, — vždyť jest na sta vylomených dlátek v městě a zajisté dosti velký počet vylomených tímže způsobem; ale řekl ti někdy Richard slova o oné hádce se svým strýcem?“

„Nikdy.“

„Také mně se o tom nikdy nezmínil. Jak byly věci mezi tebou a jím, nebylo nic přirozenějšího než aby byl o tom s tebou promluvil, — tak přirozeno, že jest jeho mlčení skutečně nápadné.“

„Možná, že to považoval za věc příliš nedůležitou. Pan Shackford choval se k Richardovi vždy zle, nebylo to nic nového. Potom jest Richard příliš hrdým a snad nechtěl právě v té době přijíti k nám s rodinnými stesky. Konečně, jak to víme, že se skutečně znesvářili? Město jest plno klepů a pomluv.“

„Jsem jist, že hádka mezi nimi byla; k vypuknutí jí nebylo třeba, než aby se ti dva setkali. Pamatuji se určitě na dopoledne, kdy šel Richard do Welšské ulice, bylo to ten den, kdy propustil Torriniho.“

Lehký mrak přešel přes Marketinu tvář.

„Dostali se spolu bezpochyby do sporu,“ pokračoval pan Slokum, „a jsme nuceni uznati za pravdu, co Henneseyovo děvče povídalo. Důvod, jejž uvádíš pro to, že se Richard o ničem nezmínil, může stačiti nám, ale sotva uspokojí lidi neinteressované a dokonce vysvětli jinou ještě okolnost, která jest velmi důležitá.“

„Jakou okolnost?“

„Jeho mlčení o lístku Lemuele Shackforda, o lístku psaném v den před vraždou a zvoucím synovce do domu na večer, kdy vražda spáchána.“

Dívka hleděla otci pevně do očí.

„Marketo!“ zvolal pan Slokum a jeho tvář vyjasnila se na mžik vzplanuvši nadějí, jak díval se v její pevný, klidný zrak: — „řekl o tom Richard *tobě?*“

„Ne,“ odvětila Marketa.

„Tedy neřekl to nikomu," pravil pan Slokum a jasný záblesk opět s jeho tváře zmizel. „Bylo to od něho šílenstvím, že věc tu tajil. Neměl ztráceti ani okamžiku po smrti svého strýce a měl ten dopis dáti na veřejnost. Komisař Whidden měl jej bez odkladu dostati do rukou. Jednání Richardovo jest nepochopitelné, leda že, — leda —"

„Neříkejte to!" zvolala Marketa. „Nikdy bych vám neodpustila!"

Opakuje hlavní body obžaloby páně Taggettovy mluvil pan Slokum o většině z nich jako o věcech malicherných; ale nebyl při tom upřímným. On věděl, že není takového vylomeného dlátka v celém Stillwateru a že nalezení ho v Richardově dílně bylo věcí příšernou. Pan Slokum také přešel přes tu hádku jenom z lehka: — ale ten dopis! Pravděpodobnost, že se Richard ke schůzce dostavil a jeho naprosté o ní mlčení byly kruté věci, které nemohla žádná sofistika vymluvit. Bývalo by hřešením proti Marketě, kdyby se jí byla tajila hrozná vážnost postavení Richardova.

„Ano, proč ten lístek schoval!" řekl pan Slokum.

„Nevidím skutečně, otče, že by jej byl schovával. Dal jej do knihy ležící na stolku, do slovníku, přístupného každému v domácnosti. Vy považujete pana Taggetta za osobu velmi bystrou?"

„Jest to velmi důvtipný člověk, Marketo."

„Zdá se mi býti velmi krátkozrakým. Kdyby byl Richard tím hrozným člověkem, za kterého jej pan Taggett má, byl by papír spálil a nenechával jej ležet přístupný každému."

„V té myšlénce jest něco," řekl pan Slokum zvolna. „Ale proč se Richard o tom lístku nikdy nezmínil, — tobě, ani mně, a nikomu?"

„Měl k tomu zajisté platných důvodů. Ó, otče, jak lehko věříte o něm, že by byl zlý!"

„To nevěřím, Bůh ví!"

„Jak držíte se té věci s lístkem! Snad je to dopis psaný před dvěma nebo třemi lety. Vy byste se nemohl opět Richardovi podívati do tváře."

„Na neštěstí jest lístek datován. Jest marno, abychom usilovali býti zaslepenými, Marketo. Richard dostal se tak neb onak do velmi nebezpečné situace a z té ho nevyprostíme, budeme-li zavírati oči. Ty mi křivdíš, myslíš-li, že jej považuji za schopna tak chladného ukládání o život jeho strýce. Ale není nade vši možnost, že co se stalo již tisíckráte, mohlo státi se zas. Lidé méně prchlí a popudliví než Richard —"

„Nechci to slyšet!" zvolala Marketa vzpřímíc se. „Až se Richard vrátí, vysvětlí tu věc vám, — ne mně. Kdybych já si přála jediného slova omluvy od něho, záleželo by mi již pramálo na tom, je-li vinen, či nevinen."

Pan Slokum pohledl ustrašeně na svou dceru. Ta její povznešená důvěra jej až do srdce zamrazila. Jak jí bude, až bude sražena s této výše? On si skoro přál, aby měla v sobě méně té staré rodinné důvěry a tvrdošíjnosti, jejíž nedostatek v samém sobě tak často byl želel.

„Richardovi neřekneme o tom ničeho," pokračoval po delší přestávce: „aspoň dokud to pan Taggett neuzná za dobré. Zavázal jsem se k něčemu takovému."

„Ví Richard o páně Taggettově podivné práci?" tázala se Marketa mrazivě.

„Ještě ne; nedá se nic dělat, dokud se pan Taggett nevrátí z New-Yorku; potom bude míti Richard hned příležitost zbaviti se všeho podezření."

„Bylo by nám to všem uspořilo mnoho bolesti a nedorozumění, kdyby se bylo pro něho poslalo hned. Věděl jste, že ta osoba je zde v ohradě?"

„Bylo to smluveno, než Richard odjel; podrobnosti umluveny později. On z celého srdce souhlasil s tím plánem."

Pozvolný a téměř blažený úsměv ozářil Marketinu tvář.

„Ano, on souhlasil s tím plánem," opakoval pan Slokum. „Snad že —"

Pan Slokum větu nedokončil, chtěl však říci, že Richard snadno mohl souhlasit s něčím, co dle jeho mínění nemohlo vésti k žádnému hrozivému výsledku, — ale pan Slokum neodvážil se vysloviti to. Nikdy dříve neviděl Marketu počínati si tak sebevědomě a téměř tvrdošíjně: bylo nemožno mluviti s ní docela otevřeně. Zamlčel se tedy, sedě s jednou rukou visící bezvládně dolů přes opěrátko židle.

Ten výraz jeho tváře a celá jeho schvácenost začaly náhle Marketu dojímati; bylo něco tak tklivého, co mluvilo k ní z těch prořídlých šedivých vlasů, visících mu přes čelo. Její pohled stal se měkkým, jak spočinul na něm, a její rty se slabě zachvěly soustrastí.

„Otče," řekla, sklonivši se k němu s náhlým ruměncem na licích. „Mám důkaz, který mi úplně stačí, že Richard nevěděl ničeho o té hrozné věci."

„Ty máš důkaz?" zvolal pan Slokum, vytrhnuv se jako ze sna.

„Ano. V to jitro, když Richard odjížděl do New-Yorku."

Marketa váhala.

„Nuže?"

„Ovinul ruku kolem mne a políbil mne."

„Nuže?"

„Nuže?" — opakovala Marketa. „Byl by to mohl Richard udělat, — byl by se mohl odvážit položiti ruku na mne, kdyby, — kdyby —"

Pan Slokum sklesl nazpět do židle s milosrdným povzdechem.

„Otče, vy ho neznáte!"

„Ó Marketo, obávám se, že to není důkaz, jenž sprostil by Richarda viny v očích páně Taggettových."

„Tedy to učiní Richardovo slovo," řekla hrdě. „Vrátí se dnes večer."

„Ano, má se vrátit dnes večer," řekl pan Slokum, bledě do prázdna.

Pokrač...

FEUILLETON.

Pro Žižku.

Od dra. *Zikmunda Wintra.*

Litoměřičtí bývali horlivými Čechy. Roku 1514 sešla se obec na radnici rokovat o Němce, kteří tuze se tiskli do království. Páni kmeté a konšelé hovořili o tom v radní síni; páni obecní hlučili o tom na paláce čili veliké síni, kde se vůbec odbývalo městské sněmování. Konselé naradivše se vyslali ven na palác řečníka od sebe, aby oznámil radu konšelskou obci — a po chvíli hovoru, šumu, hluku obec na vzájem svou delegaci poslala kmetům a konšelům do radního pokoje. A bylo znáti na všech měšťanech v obci i v radě, že jsou mysli jedné a horlivosti veliké. Velká obec ujala návrh panský a když páni majíce primasa v čele s písařem městským na veliký palác přišli mezi obecní, vítáni jsou s pochvalou všech a písař otevřel knihu zápisův jsa na hotově čísti. Než optal se ještě jednou primas vší hromady: „Zůstáváte na tom, co jsme vám z rady vzkazovali?“

„Dej čísti! čísti! Zůstaneme!“ — volali všickni. Primas dal čísti památná slova, o kteráž se snesli na obranu českého jazyka, českého národa, na obranu své vlasti: „Páni kmeté, páni starší obecní jsú všickni na tom zůstali, aby žádných Němců a cizozemců nepřijímali do tohoto města v sousedství, neb jsú to tak společně uvážili, že konečně oni lidé vyšlí z svých zemí nám nemohli by býti k dobrému na časy budúcí než k různici a nesnázi a strach k pozdvižení a ke zkáze. Protož aby se toho zlého mohli uvarovati na časy budúcí, to jsú tak uvážili.“

Přečet usedl písař a zatím co hromada radila se proti outoku cizích „hostí“ dále, psal písař v knihu velikými literami, jakož zázrakem posud dochováno: „O Němče!, O Němče! Němci! Němci!“

Tahle znamenitá scena v radním domě litoměřickém roku 1516 i zápis měšťanů přepamátný jsou jen úvodem k dnešní historii. Bylo nám ukázati, že Litoměřičtí tenkráte a ovšem ještě dlouho po tom bývali horliví Čechové. A to nejen litoměřická obec, než i konservativní a mírní radní pánové! Obec — ta již roku 1514 byla pospolu a horlivou žádost ku pánům mluvili, aby žádný Němec do města nebyl více přijímán, „neb mnoho čintvají vad, nesnázi — i mordů, jakož se tohoto léta dálo; než Čechové aby přijímáni byli strany buďto pod oběma, buďto pod jednou, jednie kteří v Čechách zrozeni jsú, neb jsú toho pořeby pilné pro dobré budúce“.

Tedy obec a v posléze i radní páni, kmeté a starší — slovem Litoměřice všecko byly horlivými Čechy. A zajisté že věděli proč. Řekli to proboštovi kapituly Všech Svatých roku 1516, jenž s nimi do nějaké hádky a žaloby se dal.

Řekli mu: „Již nám pánbůh krále ráčil vzíti a bude-li pokoj čili nic to žádný nezná — na ten čas chceme se opatrovati pro potřebu pána svého (krále nového Ludvíka) a pro cizozemce, neb jsme blízko od nich.“

A teď slyšte historii:

Z těch vlasteneckých Litoměřic téhož roku 1516 vyjeli si za krásného nedělního odpůldne někteří měšťané navštívit sousedů v Ousti. Sjeli po vodě labské dolů a v malém čase nechavše romantické skály střekovského hradu po pravé ruce za sebou, ocitli se v sousedním městě Ousti. I to bylo roku 1516 všecko české. Z radních pánů toho léta známe Jiříka Pravdu, Jiříka Koželuha, Jana Šátka. Toť přec Češi. A že ostatní Oustečtí tenkráte byli Čechové valem, to uvěříte na slovo nynějšímu německému jich dějepisci, jenž toho nepře. (Dr. Feistner Gesch. v. Aussig str. 212.) Ale do Ousti se Němci tiskli víc než do Litoměřic, bylo tě jim Sezimovo Oustí blíže. Nelze příti, že v městě Sezimově v oněch dobách něco Němců v třídě řemeslných obyvatel už přece bylo. Však je poznáme ještě.

V onu pěknou neděli připluli Litoměřičtí měšťané, v nichž bylo několik Jindrů, Jiříků, Martin řezník, Kovář, jakýs Nosidlo a přední všech Václav Řepnice, muž z prvních v obci, jejž proto často do Prahy k sjezdům a sněmům Litoměřičtí za sebe vysýlávali: tedy zemský poslanec byl pan Vaněk Řepnice. I rozdělili se litoměřičtí hosté po ousteckých hospodách, kdež po nešpoře všude rozhlašovaly se veselé muziky a nastal veselý taneček. I pan Vaněk si poskočil s ousteckými děvčaty. Všude byli příchozí litoměřičtí se sousedy ousteckými v dobré mysli, což dosti věc divná: bylitě Oustečtí katolíky, Litoměřičtí byli husité; obchodem a plavbou labskou též škorpili se přes tu chvíli. Tedy bylo příčin dosti k půtkám a vzstrkům i k bitvám. Však se právali oboji sousedé zajisté leckdy chutně — ale v onu pěknou neděli bylo všecko mezi nimi dlouho pěkně. Ba i ti Němci, kteří přišli do téže hospody, kde byl u tance pan Vaněk, přívětivě se k němu měli. Připíjeli mu! Připíjeli, jakoby nedávno před tím v Litoměřicích tak tuhé snesení proti Němcům se nebylo stalo. Ale nad tou dobrou vůlí nemělo ten den slunce zapadnouti. Pan Vaněk něco zahovořil — a Němci šli. Šli na pohled klidně — ale stranou u zahrádky hospodské při silnici brali radu zlou. Co říkali, nevíme, ale slovo „katzer“, kacíř a zaťaté pěsti s dostatek svědčily tomu, že se tu béře rada zlá. Vzavše radu rozběhli se po městě. A za nimi Martin Nosidlo, měšťan litoměřický, bezděčný svědek zlé rady, jenž stál kdesi za plotem, teď upaloval seč moha na radnici varovat purkmistra a rychtáře. Sotva ducha lapaje vypravoval ousteckému ouřadu: „Stál jsem u potoku a slyšel, že Ústští mluví, pojďme a udeřme na ně a učiňme jim jako oni našim — pravím vám to, aby z toho něco horšího nepřišlo!“

(Dokončení.)

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček.“

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 9. nové

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne

ROČNÍK XV. 10. května 1887. ČÍSLO 14.

Plavecké povídky.

Z dalmatských vzpomínek *Jos. D. Konráda.*

IV. Souboj.

Vypravuje Martin Kacin.

Podívejte se, braši, na mne a na mého rodáka Josipa Popoviće. Podívejte se dobře a pak zajisté řeknete, že v našem vzezření jest něco, co bývá společno bratrům. Častokráte již se stalo, že někdo, který nás neznal, pokládal nás za děti jedněch rodičův. Ovšem jsme nejupřímnějšími druhy. Mám Josipa Popoviće rád jako nikoho z nás, ačkoliv ještě nikdy neodepřel jsem vám své ochoty a svých služeb. Myslím také, že Josip soudí totéž o mém přátelství. Jsme již skoro sedm let spolu na „Viole", avšak dosud nikdy jsme se nezměřili křivým pohledem, nikdy ani slůvka nevlídného si nepověděli. Zvláštnost taková opravdu jenom zřídka se vyskytuje v životě plavcův, kterým nadávky a klení jsou chutným omastkem ku každodennímu chlebu. Skutečné ani vlastní bratří nemohli by se snášeti lépe nežli my. A přece, myslím, nejsme druh druhu ničím zavázán. Nejsme ani příbuznými, spíše naopak; máme za ženy dcery dvou rodin, on italské a já charvatské, které spolu sice sousedily, avšak po všechen život svůj hašteřily se a praly. Jest to věc velmi pováženi hodná, ale přátelství naše přece ani o vlas nedovedla zviklati. To jest také věru podivná zvláštnost.

Vidíte, a přece druhdy byli jsme zarputilými nepřátely a soky. Není tomu ještě dávno, tak asi deset let — ano, nyní na jaře jest tomu deset let —

Proč se usmíváš, bratře Josipe Popoviči? — Tušíš, že chci vyprávěti naši společnou povídku — arci. Nechal bych ji pro tebe, ale vím, že bys zejtra tím se nepochlubil, povím to tedy raději sám. Poslouchej také a dávej pilný pozor na moje slova; budeš aspoň svědkem, že mluvím pravdu.

Tedy: já a Josip Popović byli jsme soky. Byli jsme jimi hned od toho okamžiku, když poprvé jsme se zhledli, ještě dříve, než jsme na sebe promluvili první slovíčko. Prvá myšlénka naše zajisté bylo přání, bychom byli od sebe na sta mil vzdáleni; měli jsme se asi tak rádi, že bychom navzájem bez dlouhého uvažování utopili se na lžíci vody, nebo při nejmenším pošramotili si údy. Nyní, když se těším z Josipova věrného přátelství, velebím osud, že tenkráte nedal bujněji vzplanouti našemu záští a hněvu.

Příčina našeho nepřátelství jest dosti obyčejná, zvláště uváží-li se, že jsme tehdy byli horkokrevnými mladíky, čítajíce oba dohromady sotva padesáte let. Ba ovšem, jest to stará i známá báchorka. Avšak v oné době báchorka ta byla pro nás ještě zcela novou — a mladou. Bylo jí teprve dvacet let, a měla růžové tváře a hnědé blýskavé oči — — —.

Teď už víte, z čeho vyklíčilo nepřátelské semínko a co hned při prvém setkání vzbudilo v myslech našich skutečnou nenávist. Nic prý není tak vášnivo a protivenství plno jako cit, kterému hladká ústa říkají žárlivost. My prostí lidé nejmenujeme to nijak, ale cítíme to zrovna tak nemile jako páni s plačtivými obličeji, s hedbávnými rouchy a se srdci snadno vznětlivými.

Také nebylo to daleko odtud, trochu dále za Budvou — v Kotoru. Přišel jsem tam jako mladý plavčík, abych den co den provázel až do omrzení tamější pány na vkusné bárce po lahodné zátoce Kotorské. To bylo mým stálým zaměstnáním. Z rána spěchal jsem už na nábřeží, kde byla uvázána bárka řízení mému svěřená, usedl si do ní a čekal, až zlíbí se některému zámožnému Kotořanovi, který neměl vlastní loďky a který přece toužil zabiti příjemným způsobem několik hodin drahého času, přijíti a poručiti, bych s ním proplul několikráte křížem krážem po tiché hladině zálivu.

V hodinách jitřních, dokud slunce skrývalo dlouhou kštici svých palčivých paprsků ještě za plecí strmého kopce Lovčenu, plavba bývala příjemna a jmenovitě mým veslujícím údům jako hračka lehka. Později, když slunce zaplavilo všechnu zátoku svým ostrým žárem, byla sice namáhavější vyžadujíc nemála mého potu, ale opravdu byla za to mnohem poutavější pro moji veselou mladou mysl. Tehdy pokaždé napjal jsem nad bárkou bílou besídku z tenkého plátna, jíž jenom nepatrně horké střely sluneční pronikaly a která kromě toho očím lidským, ostražitým i zvědavým, byla docela neprůhlednou.

V krátkém čase poznal jsem návštěvníky své bárky jako hodiny: dokud nad mořem byl ještě stín, přicházeli se projet páni a paní pravidelně již starých let,

kteří při parnějším zážehu slunce rychle se vraceli domů do chládku za svoje zavřené okenice, kdež bylo volněji než pod moji plátěnou besídkou. Za to přicházeli noví hosté, obyčejně mladé párky, jimž bělostná besídka na mé bárce i při vzduchu sebe dusnějším byla vítaným útulkem —

Co tichého, sladkého šepotu v takových chvilích jsem se naposlouchal! Kolik výmluvných zvuků úst, pasoucích se na slastných pamlscích, moje uši mimovolně zaslechly! A kolik oči moje uviděly pokradmu planoucích zraků a zanícených tváří! Kdybych řekl sto, bylo by to málo —

Bylo to stále stejno, co včera, to dnes, ačkoliv zamilované párky se střídaly dosti často, známé i neznámé. Byly to pořád tytéž skryté polibky, tytéž šepotavé přísahy o věrnosti a lásce, stejné, stejné, jakoby je všickni odříkávali z jedné knížky — ale mne přece vše to zajímalo a ustavičně poutalo jako libá novinka. Nepamatuji se již na to zcela dobře, ale myslím, že jsem milostné ty styky a hovory pozoroval a poslouchal čím dále raději — — —

A tak i já pojednou dostal jsem chuť na něco, čeho bohatá úroda červená se na nevyčerpatelných dívčích rtech — nu, nesmějte se, byl jsem tenkráte ještě blouznivým mladíkem; a pak — všechno má svoje právo: noc, den, stáří, a tedy také i mladost —. Slýchal jsem před tím, že každý člověk má svoje bláznivá léta, kterým poddati se musí volky nevolky zrovna tak, jako naše moře své bouře nebo jako žába kuňkání, a že, čím dříve přijdou, tím lépe prý pro něho. Nevzpouzel jsem se tedy tomu, po čem srdce moje prahlo.

Jednou zahledl jsem sličnou dívku Mimici, dceru plešatého Jovana, který měl maličký domek a jednoho ošklivého osla, tak ošklivého, že byl na pověst veškeré Bocce Kotorské. Práce Jovanova zračila se v tom, že býval průvodčím cizincům, kteří se ubírali na Cetyň, a že jim zároveň vozil na svém oslovi jejich zavazadla. Někdy třeba čtrnácte dní, jmenovitě na jaře, ani doma se nezastavil: naproti tomu jindy v deštivých dnech zimních i několik neděl ležel doma a ani stébla nepřeložil. Byl vdovcem a měl toliko jedinou dcerku Mimici; měli se celkem dosti dobře, a proto dívka byla nemálo vyběračna a hrdá, jak zhusta bývá u rozmarných dcerek.

Mimica byla tak spanilá, jak hrozně šeredný byl osel jejího otce. Můžete si tedy pomysliti, jaká asi lepost obrážela se z jejích nachových tváří, z jejích hustých tmavých vlasův a z jejích okouzlujících očí. Byla stepilá jako cypřiš a ohebná jako prut vinný. Když hlasitě se zasmála, jistě málokteré mladé srdce mužské by se zdrželo, aby si nepřálo její lásky. Pohledla-li zasmušile nebo tesklivě, vypadala jako horská víla, a v tom okamžiku byl bys s ní srdce svoje rozdělil. Vůbec, krátce řečeno, Mimica zdála se mi býti nejlibeznější dívčinou na celičkém světě; byla to ovšem pošetilost v mé hlavě, ale netřeba toho zatajovati, jelikož tak zdává se všem mladým mužům, poprvé milujícím. Snad toho zkusil nejeden z vás a přisvědčí mi. —

Byl jsem asi měsíc v Kotoru, když Mimica se mihla před mýma zrakoma svým luzným zjevem. Byl jsem ihned rozhodnut i nalíčil na její srdce svoje milostné sítě. Chytil jsem je brzo — tak aspoň se mi zdálo, ale vskutku také sám jsem uvázl ve své léčce. Inu, zamiloval jsem si ji veškerou duší. —

Byla to dívčina trochu podivná. Neodpírala mé lásce ani na okamžik, vyslechla všechna moje ujišťování o věčné věrnosti zcela pokojně, ale nikdy jich neopětovala, ani na otázky moje, lásky její se týkající, nepřisvědčila. Všemu dala se vždy do veselého smíchu, při němž zapomínal jsem na všechno vůkol a byl jsem dokonale blažen. Věřil jsem pevně, že mne miluje stejně vroucně, jako já ji, a že polibek, kterým mne někdy na moje snažné prosby obmyslila, jest známkou její opravdové milostné náklonnosti.

Tak jsem se popelil na sluníčku svého štěstí pouze asi čtrnácte dní. Potom jsem shledal, že nedobývám sám srdce Mimičina svými vzdechy a svými tužbami, ale že ještě někdo jiný vytrvale se uchází o její přízeň. Byl to Josip Popović. Střetli jsme se spolu jako sokové před domkem jejího otce, kamž jsem docházel každodenně v prázdných chvilkách k dostaveníčkům. Z počátku střehli jsme se opatrně, abychom se neutkali ani nejmenším slovíčkem. Někdy jsme o sebe zavadili kosým pohledem, z něhož bylo patrno, že druh druhem nanejvýš opovrhuje.

„Kam se kasáš, bláhový mladíku?“ hovořily moje oči významně k Josipovi.

„Nebojím se tě ani za mák, slabochu!“ odpovídaly na to jeho pohrdavé pohledy.

Závodili jsme spolu dále toliko tím, že jsme dávali k sobě na jevo největší nevšímavost a předstihovali se zároveň v koření se veselé velitelce svých srdcí. Když později jsem zastihl Mimici samotnu, ulevoval jsem si ostrými výčitkami, vině ji z nevěry. Však ona po svém zvyku dala se mi do hlasitého smíchu.

„Kde se vzalo v tobě tolik rozumu, člověče mladý?“ pravila mi směle. „Což slibovala jsem ti svoji věrnost a lásku? Nebo zvala jsem tě, abys byl mým milencem? Jsi snad lepším junákem než Josip Popović, a zasloužils sobě více než on mého srdce? On jest barkářem zrovna tak jako ty, jest stejně mlád jako ty a má s tebou stejná brka pod nosem. Až posud oba ukázali jste mi svoji lásku pouze tím, že jste žebronili za moje polibky. Hledáš li v tom přednosti, pak věř, on mi jich vyškemral už více než ty. Co pak chceš ještě? Dokaž, že mne miluješ více než on, a já mileráda nakloním ti vřeleji svoje srdce. Takových milenců, jakými jsi ty i Josip Popović, najdu každodenně tisíc, a ještě lepších!“

Zahryzl jsem se do rtův sbíraje mysl k obratné odpovědi. Ale než mi bylo lze osvědčiti svoji výmluvnost, přišel Josip a aniž na mne pohledl, cukroval o Mimičiných vnadách. Dívka uvítala ho také s veselým smíchem, poněkud už vyčítavým, a pohodivši vzdorovitě hlavou, ochladila hnedle jeho něžné vrkání:

„Jsi, hochu, právě takovým jako tuto Martin Kacin. Stále jen povídáš o své lásce a o mém srdci. Co mi po tom? Od toho tě ani jazyk nezabolí. Kdyby zabolel, dávno byl bys už přestal a dal mi pokoj. Však znám vás oba dobře!“

„Křivdíš mi, Mimico,“ hlásil jsem se ke slovu. „Ukaž jen, jak mám se ti zavděčiti, a uvidíš hned, že nemluvím na plano a že nespravedlivě o mně soudíš —“

„Skočím pro tebe do moře, chceš-li! A vyběhnu ještě dnes až na temeno Lovčenu, rozkážeš-li; vše pro tebe učiním!“ sliboval horoucně můj sok.

Mimica zahleděla se před sebe a na chvíli zamlčela se přemýšlejíc.

Čekali jsme oba na její promluvení s dechem zúženým. Na ty okamžiky rozpomínám se docela jasně. Bylo po polednách a velmi parno. V těch hodinách bývali jsme vždy bez práce, neboť všickni bohatí Kotořané tou dobou odpočívají po obědě ve svých příbytcích v chládku. Seděli jsme před rodným domkem Mimičiným na malém dvorečku ve stínu košaté moruše. Hned pod námi byla skrovná zahrádka, náležející k sousednímu domu jakéhosi pekaře, ale byla hluboko, asi deset stop pod dvorečkem, a my jsme se dívali do ní jako s vysoké terrasy. V zahrádce byly dva záhony s fazolemi, se salátem a s cibulí. V jednom koutě stál čisťounký stromek limonový se svými vonnými listy a s drobnými, ještě zelenými plody; ve druhém koutě byl veliký hrnec, napolo do země zahrabaný, a v tom rostl nízký keř růžový. Byla to zajisté nějaká vzácnost. Měl jenom jeden květ, avšak velmi krásný; byl podlouhlý a zpola rozvit, a co nejzvláštnějšího, byl bledě žlutý pouze s nepatrným růžovým nádechem. Myslím, že před tím ještě nikdy podobné růže jsem nespatřil.

Snad také ani Mimica. Když jsem k ní po chvilce obrátil hlavu, viděl jsem, jak na růžovém květu utkvěla žádostivým pohledem. Potom zvedla oči a usmála se na nás ukazujíc rukou do zahrádky.

„Přineste mi tu růži!"

Pravila to tak mírně, tak žertovně, ale při tom i tak rozhodně velitelsky, že až se mi otřáslo srdce v prsech. Nejdříve jsem se zarazil, však hned opět se vzmužil.

„Přinesu, Mimico!" pravil jsem hlasem hrdě přesvědčivým. „Ještě dnes dojdu k pekaři a požádám ho, by mi růži dal nebo prodal."

„Hm, což tuto růži!" usmál se pohrdavě Josip Popović. „Zejtra přinesu ti desetkráte lepší. Vím o ní již dávno a čekal jsem, až rozkvete. Chystal jsem ji v duchu jen pro tebe, uvidíš!"

„Uvidím!" pravila Mimica suše a pohodila zase hlavou.

Po té jsme se rozešli; dívka domů, já a Josip každý jiným směrem k moři.

Podíval jsem se ku své bárce, a když nikdo se ještě neukazoval, odběhl jsem do města promluvit s pekařem, který byl majetníkem žluté růže. Před jeho domem potkal jsem Josipa Popoviće; ani jsme na sebe zhruba nepohledli, jako bychom se neznali. Ale dobře jsem přece zahledl, že se mračil.

Pekař, jakmile jsem ho oslovil, div se nerozskočil zlostí.

„Co chcete pořád, blázni!?" huboval hlučně. „Pojednou moje růže vám vlezla do nepokojných lebek. Sotva jeden vytáhl paty, už jest tu druhý! Umluvili jste se spolu proti mně, viďte! Já vám dám růži! Hajdy!"

„Nechci tvé růže zadarmo, také jsem se s nikým neumlouval. Koupím ji třebas i dosti draze, i přicházím, abys mi ji prodal —"

„Neprodám za nic, ani za živý svět! Jest už zamluvena i dobře zaplacena, a to lepšími ústy. Co ty, brachu, mohl bys dáti za takovou vzácnou květinu? Jest jedinou v celičkém Kotoru. Jdi, natrhej si šalvěje a pelyňku, jejich vůně pro tvůj chtivý nos bude až příliš dobrá!"

„Kdo od tebe růži koupil? Pověz, poprosím ho, aby mi ji přenechal. Snad páni?"

„Páni nepáni, netřeba ti zvěděti. Růže nedobudeš — jdi svou cestou!"

Šel jsem tedy, ale všecek jsa sklíčen. Co si počíti, abych růži ulovil pro svéhlavou dívku? Byla to věc na oko zcela nepatrná, leč mým malomocným silám přece nadmíru těžká. Nutil jsem se do úvah, jak nejlépe bych mohl dospěti k svému zdaru. K rychlému přemítání pobádala mě také obava, by Josip Popović mne nepředešel. Ačkoliv sliboval přinésti Mimici jinou růži, měl patrně za lubem jenom tu, která kvetla v pekařově zahrádce.

Konečně jsem se rozhodl. Když nebylo jinak lze, umínil jsem si, že dosáhnu růže malým zločinem, a to hned nejbližšího večera.

„Uloupím ji!" pomyslil jsem si a usmál se spokojeně svému nápadu.

Sotva že se přiblížil soumrak, byl jsem jako na trní. Nemohl jsem se ani dočkati, až se docela setmí. Pak jsem šel k pekařovu stavení s pevným úmyslem, že se vloudím nepozorovaně domem do zahrádky a růže, pro mne tak významné, se zmocním. Nepochyboval jsem, že záměr můj úplně se vydaří.

Avšak vchod do pekařova domu byl už zamčen. Co činiti! Byl jsem na cestě, i nechtěl jsem se vrátiti s nepořízenou, zvláště když jsem uvážil, že v nešťastné nevinné květině uzavřen jest osud mé lásky: buď vítězství, buď porážka. Styděl bych se do smrti před dívkou, kdybych jí růže nedonesl. Šel jsem tedy známou cestou na dvoreček, kdež po polednách Mimica dala mně a Josipovi svoji nesnadnou úlohu. Byl jsem rozhodnut ku všemu.

V domku bylo ticho a tma. Jovan i dcerka jeho nejspíše již tvrdě spali. Když jsem se ocitl pod moruší, moje zmužilost vzrostla rázem a úmysl, v poslední chvilce vzniklý, také pojednou uzrál. Umínil jsem si, že skočím do zahrádky, utrhnu tam růži a hodím ji nahoru k Mimičiným dveřím, načež vyčkám rána, a jakmile pekař otevře dům, že se tajně vytratím.

Sotva jsem vše to domyslil, už jsem byl hbitým skokem dole v zahrádce. Pod mýma nohama zachrupalo několik křehkých salátových hlávek, rozdupnutých na padrť. Vztyčil jsem se a okamžik naslouchal. Všude vůkol bylo ticho. Pekař buď pekl v odlehlé dílně nebo také spal. —

Kráčel jsem nanejvýš ostražitě do rohu zahrádky k růžovému keři a schýlil se nad ním ve tmě s dechem zatajeným. Pamatuji se, jak při tom ruka má se chvěla. Ohmatal jsem keřík od vršku až k zemi, ohledal každý jeho list oběma rukama — ale rozvitá růže byla pryč! — —

Kam se poděla? Kdo ji utrhl? Prodal ji už snad pekař za tu krátkou dobu odpolední, nebo se jí zmocnil dokonce nenáviděný Josip Popović? —

Tak ocitl jsem se v pasti jako šelma v jámě, aniž jsem co pořídil, a v zarmouceném, oklamaném srdci rozlévala se mi veliká trpkost a hořkost. Tenkráte můj sok zdál se mi býti nejprotivnějším člověkem na světě, a v té chvíli byl bych se spřátelil spíše s ďáblem nežli s ním. On dovedl dosíci neblahé růže, potěšil ji snad už na svůj prospěch dívku, a oba zajisté při tom vzpomněli si na moje bezvýsledné pokusy s veselým úsměškem.

*

Avšak brzo potom byl jsem přesvědčen o opaku svých domněnek. Na dvorečku Jovanova domku zaslechl jsem tiché kročeje. Hned po té temná postava skočila pružně do zahrádky a — kradla se opatrně k růžovému keři.

V temnu nočním poznal jsem Josipa Popovice. Ani nemůžete si pomysliti, jakou radostí moje stisněná prsa rázem oživla a okřála. Nyní jsem byl aspoň jist, že Josip, můj nejúhlavnější nepřítel, není vítězem. Růže tedy neměl a tudíž také naproti mně u dívky žádných předností.

Když růže nenašel, něco zabručel a pak obcházel zahrádku pátraje, kudy by unikl. Nenalezl žádného východu, však za to našel mne. Ačkoliv byla veliká tma, poznal mne přec. Zarazil se na okamžik, ale potom řekl šeptem:

„Zloději!“

„Lupiči!“ odvětil jsem na jeho oslovení, neboť měl jsem úplné právo spláceti mu stejnou měrou jeho zdvořilosti, nechť si byly zrna jakéhokoliv.

Dále jsme již ani nehlesli. Každý jsme si vyvolil útulek v jednom koutě zahrádky, Josip pod limonem, já za tyčkami fazolovými, a když za jitřního šera byly zotvírány dvéře pekařova domu, vyplížili jsme se ze svého zajetí s nejsvornější tichostí a opatrností. — Myslím, že dobrodružství naše bylo nanejvýš směšno.

O polednách sešli jsme se zase u Mimice. Přijala nás s pohledem lhostejným a téměř až pohrdavým. Při tom výmluvně mrkla na krásnou žlutou růži, kterou držela v ruce. Byla to ona osudná květina z pekařovy zahrádky.

Až do toho okamžiku Josip Popović se domníval, že růže se stala mojí kořistí. Avšak Mimica poučila ho o jiném, při čemž bylo i mně polknouti hořkou pilulku. Ach té ženské nestálosti, nevěry a lstivosti! Věřte mi, od té chvíle nevěřil jsem nikdy ženským slovům ani ženským očím, byť i to byly oči mé vlastní ženy, u níž jsem ještě nepostřehl šalby. Nevěřil jsem a neuvěřím! To víte, ženský pláč, ženský smích a ženský slib jsou nejchatrnější bubliny.

Mimica dostala růži od Nikoly Jovanovice, mladého sice, avšak už valně zvětralého sklepníka, zaměstnaného ve velkém hostinci naproti přístavu. Ano, ten stolomet, ten prkenný poběhlík, ta tenká osoba v ošumělém fraku zápolila s námi o dívčinu lásku! Kdyby Nikola Jovanovic byl řádným junákem, nu, snad bych byl ustoupil a možná, že by byl totéž učinil také Josip Popović. A jakým hrdinstvím hostinský rarach, ten sluha sluhů dobyl si růžového květu? — Dal za ni pekařovi, který nesmírně dychtil po panských pamlscích, třebas i jeho hrubému jazyku se vzpíraly — talíř nedojedených artičokův a okousané krůtí stehno — —.

Umínil jsem si, že ve svých výpravách proti dívčinu srdci neustoupím. Tolikéž i Josip Popović ukázal se býti zrovna tak nepovolným. Byli jsme sice protivníky, ale od té doby myšlénky naše byly upoutány stejným cílem: vypuditi nenáviděného sklepníka z Mimičiny přízně. Pak teprve hodlali jsme zápasiti zase spolu.

Nikola Jovanović byl špatný chlap. Chlubil se svým zdarem, kde mohl, a za několik dní všickni naši plavečtí druhové dobírali si nás jako slabochy a přemožené chlapce. To ovšem velice nás dohřálo. Snažili jsme se učiniti tomu konec. A konec ten byl — souboj.

Ba souboj, avšak poněkud podivný. Nestříleli jsme se ani nebodali, a co bylo při tom nejveselejšího — byli jsme tři protivníci. Naši i sklepníkovi přátelé to tak spiskali. Usoudili, abychom prý zápasili na loďkách. Rozumí se, že já i Josip přijali jsme návrh ten s největší ochotou. Také Nikola Jovanović byl spokojen a vyjádřil se, že si troufá předstihnouti i lepší plavce, než jsme byli my, a že zajisté bude vítězem. Jak později jsme se dověděli, Mimica byla hlavní sosnovatelkou souboje.

Jednoho dne po polednách podnikli jsme tedy svůj zápas. Tři stejné, lehoučké loďky byly již připraveny podle sebe na moři při nábřeži, jež všecko hemžilo se zvědavými diváky. Zpráva o našich předstihách rozletla se v minutě po celičkém městě, a každý spěchal, aby byl svědkem zvláštního zápasu. Mezi nimi byla též Mimica — ještěrka!

Každý usedl jsme do jedné z přichystaných loděk, já a Josip do krajních, sklepník, podivuhodně vyšňořený, do prostřední. Ustanoveno, že vyplujeme jedním rázem, a kdo z nás dostihne nejdříve protějšího břehu zátoky Kotorské, ten že bude vítězem.

Někdo dal znamení, a my tři sokové zašvihli jsme svými vesly do tiché vody. Avšak v tom něco již prasklo, a Josip Popović zaklel. Jedno jeho veslo bylo se zlomilo. Neměl jsem ani času všímati si toho, hleděl jsem jenom, abych co možná brzo dospěl k cíli. Leč opět prasknutí a — v pravé ruce měl jsem také pouze polovinu vesla. Bylo patrno, že někdo návodem sklepníkovým nebo Mimičiným mně i Josipovi veslo nalomil nebo nařízl.

Nikola Jovanovic se ušklíbl a zasmál, pospíchaje se zdravými vesly dále. Zevlující diváci dali se do hlučného chechtotu, měli pekelnou radost. Chtěl jsem vztekem skočiti do moře a uchvátiti sklepníkovu loďku, abych ji převrhl.

V tom Josip Popović vztyčil se ve své lodici a hodil mi svoje celé veslo přes hlavu lstivého Jovanovice, div mu jí neurazil.

„Tu máš, Martine Kaciue!“ volal zvučně. „Předstihni toho chlapa! Nechť jsem přemožen raději poctivým junákem než zrádnou babou!“

Chopil jsem se vesla a v několika vteřinách moje lodice předskočila již sklepnika. Protějšího břehu dostihl jsem hračkou, byl jsem o mnoho před svým neobratným sokem. Tam jsem se dotekl pevniny, načež rychle obrátil a jako šipka letěl zpět. Zamířil jsem zrovna proti Nikolovi, jehož tváře byly zsinalé zlostí. Než se nadál, vrazil jsem do jeho loďky, až její zobec se uštípl. Frakový hrdina vykřikl a spadl do vody — — —

Nahnul jsem se, popadl sklepníka jako kočku za krk a vyzdvihl jej do své bárky; neočekávaná koupel učinila z něho nejtiššího beránka. Pak jsem si nakřivil hrdě čapku a plul volně k nábřeží.

Diváci křičeli, jásali, točili čapkami a klobouky. Vychvalovali mne i ti, kteří prve přáli mému soku. Také Mimica se smála, jakoby byla nanejvýš spokojena a jakoby se bylo vyplnilo její nejtajnější přání.

Když jsem vystoupil se sklepníkem na nábřeží, vzal jsem ho za ruku a dovedl ho k zardělé dívce. Všickni lidé skupili se kolem nás. Řekl jsem jen toto:

„Zvítězil jsem, Mimico — ale již tě nechci! Přivádím ti junáka, ve kterém se zalíbilo tvému srdci. Hle

ho, zmoklou slípku, hle sokola! Ukryj svoji hanbu pod jeho mokrými křídly!"

Po těch slovech jsem se obrátil a hbitě odcházel s nábřeží. V prvé ulici jsem zpozoroval, že podle mne kráčí Josip Popović. Usmáli jsme se na sebe.

„Kam jdeš, brate?" otázal se mne hlasem něžným jako hedbáví.

„Kam? To víš! Do krčmy — zapit zlost! Pojď se mnou!"

Neřekl už ničeho, kývl pouze hlavou, a šli jsme.

Od té chvíle byli jsme nejupřímnějšími přátely. Když brzo potom uznal jsem za moudré upláchnouti z Kotora, abych se vyhnul hrozbám majetníka pochroumané lodice, který žádal ode mne náhrady, Josip byl ihned rozhodnut, že půjde se mnou. Ach, jak veselé a blažené tehdy byly naše společné toulky, plné přátelské srdečnosti a nejlepší shody! A jak máme se pořád rádi! —

Když jsme loni kotvili v Kotoru, poptal jsem se na svoji bývalou lásku. Byla ještě svobodna. Jezdí prý za svého otce na Cetyň. Mají nového osla, pěkného, hladkého. Jak ten osel jest hezký, tak ona nyní jest škaredá. —

Láska jest pěkná věc, ovšem. Ale mužské přátelství jest lepší.

Buď zdráv, Josipe Popovici!

Dvanáct písní.

Od J. V. Sládka.

Když tichá noc se na zem sklání.

Když tichá noc se na zem sklání
a bílé hvězdy vychází,
tu s jasnošera sestupují
v mou duši zašlé obrazy.

Jak mlhy jdou, když luhem táhnou
ti hosté tiší, bezděční,
ten na hlavě má gloriolu
a jiný věnec smuteční.

A na jich vážné tváře línc
hvězd dalekých se sněžný jas —
vy dávno zašlé upomínky,
co vracíte se ke mně zas?

I cítím, jak se zrak mi kalí,
— a niknou v blankyt daleký
a jest mi, jak by lépe bylo
už s nimi tam být na věky. —

Tvůj obraz zjevil přede mnou —

Tvůj obraz zjevil přede mnou
se v noční hluboké tiši —
já nevěděl, zdali's to ty,
neb anděl s nebeských výši

Tak zářila jsi skvělostí
v tom sněžném unylém zjevu,
však stála jsi tu smutná tak,
tak dumná a bez úsměvu —

A do očí's mi hleděla,
— to nebyl pohled z té země — —
já věděl, že to všechno sen,
však též, že přišla jsi ke mně!

To nebyl anděl, anděl tak
být nemůž bez naděje
— a přec, kdy's šla — já děl: To v dál
můj strážný anděl spěje.

Když tak to bylo souzeno.

Když tak to bylo souzeno,
nuž tedy s Bohem buďiž!
ty spíš v svém hrobě hlubokém
a víc se neprobudíš.

Tvé srdce ani vzpomínky
už lásky nepocítí —
ty zapoměla's pod travou,
já zapomenu v žití.

Ta tráva nechce uvadnout, —
já dlouho plakal na ní,
než děl jsem: Na vždy s Bohem buď
— a nikde na shledání!

Vy oči dávno zavřené.

Vy oči dávno zavřené
všem slastem už i bolu,
co hledíte v té vzpomínce
tak teskně na mne dolů?

Za vámi není myšlení,
před vámi touhy není. –
však utkvět ve vás zůstalo
to milující snění.

Vy oči tmavé, zamžené,
tak snící, kdys jak živé,
snad přec tou láskou nemroucí
jste kdes mne pamětlivé!

Do dáli, do daleka —

Do dáli, do daleka
mne dnes to volá zas —
tam někdo na mne čeká
tak dlouhý, dlouhý čas.

Kdys v noci, v šírém moři,
jak měsíc v něm se lesk',
já zřel dvé tmavé oči
a slyšel tichý stesk.

Pojď k nám! — to šumí z moře,
já řekl: Ještě ne —
a jako přízrak zniklo
to v hloubi bezedné.

Má loď ta jela dále,
já šťastně přistál v břeh,
já zapomněl těch očí
ve mnohých, blahých dnech. —

— Dnes jako v moři blýská
se mhou měsíčný jas
a z daleka to stýská,
a volá mne to zas. —

Zadul vichr na podhájí.

Zadul vichr na podhájí
pták zazpíval v šerém hvozdě,
sníh polétal v šedém kraji,
— zpíváš, ptáku, pozdě, pozdě!

Zpívej! — ne tak zádumčivě,
zpívej trochu veseleji,
vítr duje dnes tak divě,
křídla se ti mrazem chvějí.

Co je po tom v světě komu,
já si zpívám v šerém hvozdě,
chorý pták na suchém stromu, —
zpívám proto, že je pozdě.

Zas sladká vesna —

Zas sladká vesna širou zem
oblekla v květiny
a já se ptal: Kde pro mne květ
je ze všech jediný? —

Šel cestou jsem i lučinou
i k horám, v skalnou sluj
a mnohý květ jsem utrhnul,
však nebyl to květ můj —

A ptal jsem se: Což neroste
květ pro nikoho z nás?
a v prsou mých kdos odvětil,
— jak z mhavé dálky hlas:

Kdes na dalekých ostrovech,
kdes v říši snů a dum. —
Zde ještě nikdo nepřitisk'
jej ke smrtelným rtům.

Mé štěstí jako zlatý pták.

Mé štěstí jako zlatý pták
mi uletělo v taji,
já zašel v říši pohádek,
zdaž tam ho neskrývají.

Tam ptal jsem se jich: Štěstí mé
či neshledli jste tady? —
a zvučný smích, jak zvonků hlas,
mi v odvět zazněl všady:

Dost štěstí tady skrývají
kouzelné naše hrady —
však lidské štěstí, bláhový,
to z těžka najdeš tady.

A nejvíc dívka čarovná
se smála mezi všemi,
i chopila mne za ruku:
„Pojď, navraťme se k zemi!

Snad tam tvé štěstí najdeme,“
dí dál ta zlatovláska.
A dím: Kdo jsi, má vůdkyně? —
i usmála se: — „Láska!“

Zas květy puči na stromech.

Zas květy puči na stromech
a v sadu pějou ptáci,
a v dáli, v skalných průlomech,
zpěv kukačky se ztráci.

Ó srdce, vzbuď se v důvěře,
ty's spalo čas tak dlouhý —
slyš, jaro klepá na dvéře
a je tak plno touhy.

Pln touhy je ten smavý hled,
klín plný květné zdoby.
„Jsem jaro!“ volá, „nesu květ
i na zapadlé hroby.

Ó viz, jak též na květech mých
se rosná slza třpyti —
a koho nedojal můj smich,
ten neni hoden žiti!“

Na úbělové čelo tvé —

Na úbělové čelo tvé
jsem hleděl v zadumáni;
a myslil jsem: Tak lilie
rozkvétá v záři ranni.

V mém srdci žitim znaveném
vzbudila's novou víru;
tak čistý, dětský byl tvůj zrak
a pln svatého míru.

Já k prsoum svým tě přivinul:
Ať Bůh tě na vždy chráni!
Tvé čelo bylo lilie,
mé slzy rosou na ni.

Buď svatý mír v tvých prsou —

Buď svatý mir v tvých prsou, duše drahá,
a svatý mir v dětinném zraku tvém,
ty hvězdo má, k niž duch můj vzlétnout váhá
krom modlitbou, jež chví se na rtu mém.

Mé srdce těžké v života je boji,
a k oddechu bych rád odešel již,
tu vzešla's mi v té čisté kráse svoji
a já se dival v křišťálnou tvou výš.

Ó záři, svit tam s nebe blankytného,
v tvůj čistý jas já divám se tak rád
a stači mi, že z tůni míru tvého
paprslek jeden též v mou duši pad'.

Na prsou svých nech snit mne zas.

Na prsou svých nech snit mne zas
ten krásný žiti sen,
a kane-li mi slza z řas,
ó nech ji kanout jen.

To v květu z noci ovzduši
je rosná krůpěje,
zář oči tvých ji osuši,
jak jen se usměje.

Ó svit mi zrak tvůj slunečný
na dlouhý, blahý den:
ať štěsti — klam je bezděčný,
ať pravda, — neb jen sen!

Panstvo se nudí.

Zámecká novelka od *Karla Škáby.*

(Pokračování.)

„Jak vám to zdráháni výtečně sluši! Nebojte se, že vás proto plisniti chci. Nemohu než schvalovati vaši volbu, dovolite-li, abych misila se v záležitost vašeho srdce. Vždyť to lichotivým jest, že jste dovedl zvítěziti nad našim švarným panem filosofem. Jistě znáte se s tim mladým mužem, víte, jak vysoce ceni si tu malou osůbku, a uznáte, že ztrativ ji i valnou část své životni filosofie ztrati. Ani nevite, že meč Damoklův nad vaší hlavou se hrozivě vznášel. Nebýti pana Josefa, na souboj by vás byl vyzval!“

Pan vychovatel zavzdychal.

„A švarný pan vychovatel,“ pokračovala paní hraběnka, „podceňuje moji roztomilou komornou, a nechce se k tomu odhodlati, aby za lásku ji prosil. Toť rozkošné!“

Pani hraběnka povstala. Vychovatel následoval jejího příkladu.

„Nazval jsem vás kdysi milostivým andělem, když z úst vašich dověděl jsem se, že nebaví vás sport lovecký, ono nelitostné trýzněni zvěře. Jak mohla byste prý chladným okem divati se křečovitému zápasu zviřete v běhu, aby uniklo smrti neodvratné! A když konečně

udoláno klesne a okem hasnoucím těká kolem, tu mrazivému pocitu nemůžete se ubrániti . . . A proto jsem vás, milostivá paní hraběnko, nazval andělem, však které jméno z bohyň příslušelo by vám, že jemnocitné srdce vaše má zalíbení v ukrutných hříčkách se srdcem, na hříčkách těch světu tak nevinných, třeba na nich lpěla krev nejušlechtilejší, krev ze srdce?“

Ironie z posledních slov vyznívající stala se tak zřejmou s ostnem proti hraběnce namířeným, že by se ani ona bystrozrakem honositi nemusila, aby nepoznala účel jeho řeči. A při tom zadíval se jí pan vychovatel do tváře svým žhoucím, nevyzpytatelným okem, že byla přinucena sklopiti před ním zrak. Ostatně vše bylo jí nevysvětlitelné: i jeho řeč, zrak sálavý — leč konečný cíl počala již chápati.

Stála na prahu věcí, jichž uspíšení přála si již po tolik dní. Překvapení svému mohla uleviti jen několika málo slovy.

„Nerozumím vám,“ pravila, „vaše řeč zdá se mi temnou a zase jakoby na známé věci narážela. Co míníte tím? Mluvte!“

„Ano, budu mluvit, budu,“ vášnivě vyjel pan vychovatel, „budu mluvit, i kdybyste mi pravý toho opak poroučela. Již déle nelze mi snášet ta hrozná muka, která ryjí v srdci mém od té doby, co mé oko spatřilo zářnou vaši líc. Budu mluviti i přes zjevnou vaši zápověď, vy vyslyšet mne musíte — vy, kteráž jste rozdmýchala zhoubný plamen v nitru mém, jejž uhasiti již v moci mé není, jímž veškerá moje bytost jest zachvácena. Miluji vás, miluji!“ a při těch slovech vášnivých chopil se ruky její, kteráž marně snažila se mu uniknouti, a tiskl ji k srdci svému, jakoby s ní sděliti chtěl ten žár, který nitro jeho zžírá.

„Co muk stálo mne, abych neblahý ten cit, jenž vybuchnout hrozil chvíle každičké, v mezích udržel . . . Milosrdným andělem jsem vás nazval — andělem, a anděl ten bez milosrdenství patřil na muka má, místo aby potlačil je, se zalíbením díval se na ně . . . A když zdálo se mu, že žár v srdci mém zuřící hasne, rozdmýchal jej poznovu . . . Zda vím, kdo růži mi darem hodil? Ano vím, předobře vím, i úmysl znám, za jakým Danajského toho daru se mi dostalo . . . Nebylať mi blahou upomínkou, ale kletbou . . . Jako oheň pálila mne . . . Trpěl jsem muka nevyslovitelná, kdykoliv uschlý ten květ shlédly oči mé; ale já úmyslně muka ta snášel, aby mi trestem byla zaslouženým, proč bláhové srdce nedovedlo utlumit cit neblahý. I sen svůj povím — povím, ač jsem v myšlénkách si přísahal, že nikdo se toho nedoví . . . Snil jsem, a bytost nade mnou jak hvězda na blankytě povznešená se ke mně nachýlila, jak k trpícímu když anděl milosrdenství se sklání, své čisté rty na mé bledé čelo přitiskla . . .

‚Miluji tě!‘ šeptal tichý její hlas, šepot, jak jarního větru vání.

. . . Mne sladká mdloba obestřela, zas všemi oudy žhoucí proud jak blesk proběhl . . . A když procitl jsem — na srdci svém růži nachovou jsem nalezl . . . Nechtěl jsem zprvu ani věřiti, že bych byl pouze snil — skláněla se nade mnou skutečně ta sladká bytost, cítil jsem vonný její dech a oheň políbení na čele . . . Leč chladný rozum, když vlády nabyl nad smysly okouzlenými, to procitnutí mi dvojnásob bylo trpkým. Rozum vzpíral se domněnce, že by vznešená bytost lásku věnovati mohla povrženému učiteli; že by skutečně darem obmyslila jej jen ze žertu . . . O vy jste dobře tušila, co pod rouškou mé chladnosti se skrývalo, vy svědkem jste, že vynucená veselost má jest úšklebkem toliko mukami vynuceným na tváři zoufalce. Což jste dbala o to, zda nezakrvácí se pod rozmary vašimi — vždyť vám, milosrdnému andělu, šlo jen o kratochvíli, o kratochvíli nevinnou! Ha, ha, ha! Ale přes to vše miluji vás — musím vás milovati, a nyní jako ta uběsněná zvěř k zemi sražená neprosím vás o smilování, žebrám toliko o ukrácení muk těch — chci jistotu míti, nechci více krváceti pod ostny nejistoty, zda planoucí váš zrak a hlas jakoby citem rozechvělý slibuje mi naději, že láska má bude vyslyšána, či zdali byl jsem jen k tomu určen, aby plamen mé vášně ve větší ještě žár byl rozdmychován . . . Rci nyní, miluješ mne, či jen pro kratochvíli zasila jsi tu bouř v nitru mém?“

Hlas jeho stoupající vášní ztlumený, až téměř sípavý divně zněl sluchu hraběnčinu, a pravice jeho vždy usilovněji tiskla ruku její, že jen ztrnulost jakási bránila jí, aby bolestí nevykřikla, zrak jeho tak sálavý lpěl na ubledlé líci její.

„Rci, miluješ mne, ty ženo bohorovná?“

Chvíle ta, kterou hraběnka tak dlouho očekávala s napjetím a v jistotě, že dostaví se, k níž připravovala se s důkladností podivuhodnou, zastala ji úplně nepřipravenou.

Vášnivost jeho řeči, žhoucí jeho na líci jejím dech a zrak sálavý, zbavily ji nadobro chladnosti ducha, jíž zapotřebí měla, chtěla-li doćiliti jeho porážku, zdrcenost, kterou dávno již napřed v duchu svém viděla jakoby v zrcadle.

Byla překvapena i sklamána.

Nežebral o její lásku, jak skvělými barvami v mysli své si malovala, jako tyran vyžadoval jí . . .

Žár jeho vášně ji oslepoval a zbavoval vší rozvahy. Takové kdysi vášně ve svých snech a myšlénkách vyžadovala si — to byla ona neurčitá touha, kterouž srdce její stonalo . . . Úplně zapomněla krásně nastudovanou řeč, kterou jej chtěla za smělost jeho zdrtiti, zapomněla na hněv, jejž klassicky věrně zobraziti chtěla ve své tváři . . . V prvním okamžiku bylo jí, jakoby ze všech sil vzkřiknouti chtělo uvnitř ňader:

„Miluji tě, tys ten, kterého tak dlouho, tak marně čekám. Miluji tě, miluji — — —“

Oh jak malomocnou byla nyní ona, kteráž chvíli chtěla býti královnou jediným slovem zdrcující!

Jedva že potlačiti mohla v prsou ten nový propukající cit. Ještě slovo z jeho úst, a podlehla by s celou svojí hrdostí a pýchou šlechtické krve.

„Opusťte mne! Ani slova více o tom! Nechci ničeho více slyšeti!“

Opřela se o strom, jednou rukou zakryla si tvář, druhou kynutím ho prosila, aby odešel.

„Opusťte mne!“

„Prozradila jsi se citem svým, hrdá ženo! Jen pro kratochvíli svou, za hříčku svého rozmaru chtělas mne ponížiti — a hříčka často změní se v rukou neopatrných v nebezpečnou zbraň. I ty podléháš té slabosti, kteráž láskou se zove, ale hrdost tvá, pýcha nezkrotná zapovídají ti, abys z té slabosti se vyznala. Tedy zapuzuješ mne — odmítáš s mojí láskou! Mám odejít —

nuže, tvá vůle buď mi rozkazem. Jen hal se dále v hermelín své pýchy, skrývej pod hraběcí korunou svou bídu — nuže, co hrdost tvá ti zapovídá učiniti, totéž i moje čest nedovoluje. Myšlénky té nehrozte se již, že bych ještě jednou opovážil se žebrati za vaši přízeň. Odejdu — a zas budu jen vaším pokorným sluhou, bojícím se o svou mzdu, kdyby odvážil se v slabé chvilce, že i on v prsou srdce má vřele cítící. Ale vidím již hodinu, kdy všeckna hrdost a pýcha nestačí, aby naplnila vaše prázdné srdce, až jednou zatouží v prázdnotě své po oné slabosti, kterou já hynu."

Potom klidně odcházel po vášnivých těch slovech. Musí prý ohlednouti se, zdali již Tomáš se nevrací. Ani jednou neohledl se, aby spatřil na své vlastní oči, jak hrdá hraběnka, nyní pravý obraz slabosti, chabě stojí o strom opřená, jak ruce po něm odcházejícím vzpřahovala, jak ústa bezvolně rozevřela se, ale beze zvuku, aby zvala ho k návratu, aby sama prosila, místo aby almužnu udílela . . .

Po chvíli vracel se pan vychovatel v průvodu štolby i klisny zaběhlé. Obával se ubohý Tomáš, na němž zajisté nitky suché nezůstalo, výčitek paní hraběnky. Nedostalo se mu výtek ani uznání.

Stěžujíc si na slabost a umdlení vyhoupla se pomocí štolbovou do sedla s poznámkou, aby se o nehodě její zmínka nečinila, pan hrabě nadarmo by se poděsil . . .

Mlčky všickni tři domů jeli. Paní hraběnka v čele, a jí po boku pan vychovatel František Scheitlin. V zadu štolba následoval v uctivé vzdálenosti.

V trapném pro všecky mlčení zámku dojeli. Paní hraběnka ihned odebrala se do svých komnat, a zcela na pospasy vydávala se trpkým dojmům porážky. Chtěla protivného vychovatele zdrtit rozsudkem svým — nyní sama byla zdrcena. Již i imponoval jí ten hrozný muž. Jak demon počínal si, vyzrazuje tajemství jejího srdce, o němž ani sama potuchy neměla. A jak hrdě vyžadoval si její lásky, jak hrozil, že těžký trest ji stihne, poručí-li své hrdosti, aby ze srdce vyplela rané to kvítí, jež okamžikem v něm vypučelo. A pak že čest mu zakazuje, aby ještě jednou pokořil se před ní, aby žebronil o její lásku . . .

Pevně věříc, že splní čím hrozil, počala hroziti se té ztráty. Ta prudká jeho, vášnivá, demonická láska oslňovala ji, nedopouštěla, aby duševní zrak její prozřel, taková láska ji imponovala!

Mučila se den co den své nitro studujíc a pozorujíc, jak rapidně vzrůstá v srdci jejím cit, jejž tak pošetile zlehčovala. Teprve nyní pochopovala svůj odpor k panu vychovateli, nenávist. Láska to byla k němu, ovšem v negativní své způsobě. Milovala jej od té chvíle, co poněkud více o něj interessovati se počala . . .

I charakter jeho, jeho chování v jiném se jí jevilo světle.

I on vášnivě ji miloval — a jak rekovně uměl s citem svým bojovati. Zemřel by s ním, aniž by živá duše v jeho chladně odměřeném chování tušiti mohla tak mohutnou vášeň. Mužně bojoval s citem svým, ač srdce zakrvácením hrozilo. Teprve ona k vyzvání jej donutila. Ano donutila slovy nemilosrdnými, jež šlechetné srdce jeho drásati musila do krvava!

A jak on ji miluje! . . . Život pro ni nasadil, a v odměnu tak urážlivých slov se mu dostalo . . .

Nyní teprve k hroznému svému překvapení cítila, jak velice jej miluje. A beznadějně miluje — odvrhla ho — a on více nepřijde! On nepřijde — a její hrdost volila by raději zahynutí nežli prositi za to čím opovrhla! . . .

V tomto čarokruhu myšlének neustále se myšlénkami svými nalézala — ouplně zapomněla na ostatní: na manžela i roztomilé dítky své: Arthura a Melanii . . . Uzavírala se ve své komnatě — bála se jeho pohledu. Cítila dobře slabost, že by mu neodolala.

Ten strašný čas, dlouhý čas v samotě krátila krocením své lásky, té slabosti, která pozvolna stávala se mocí vše zachvacující.

Mučila své srdce hodinu, dvě — den, dva dny, tři — týden — přes týden dlouhý k zoufání — pak podlehla, vzdala se na milost i nemilost . . .

Malá knížka úhledně v červeném safiáně vázaná se zlatou ořízkou a ozdobená v rozích arabeskami z téhož kovu, jehož barvou i ořízka se honosila, kterouž knížku měla Jeanetta doručiti panu vychovateli se vzkazem, aby vyhledal paní hraběnce v knize ono místo zajímavé, o němž se jí onehdy zmiňoval. Tato knížka přinášela vychovateli její poddání se na milost i nemilost, na malém lístku hraběcí korunou zdobeném pozorně vsunutém mezi listy knihy:

„Je vous haïs et je vous aime pourtant. Venez!"

X.

„Ou, ouha, pr, splašený!"

Kdosi jako murka, když pojednou v plamen svíčky se vrhne, vrazil do pana Josefa, který šoulal se dvorem do svého bytu v přízemí levého křídla zámku.

Dnešní večer byl tak krásný! Temně modrá klenba nebes jiskřila se tisíci hvězd, a po denním parnu tak příjemný chlad vše osvěžoval, že by bylo hříchem ztráviti roztomilé ty chvíle pod dusnou střechou.

Pan Josef, když ukončená služba mu toho dovolovala, seděl v laťované besídce černým bezem hustě opletené v koutku dvora se svými známými, svou zamilovanou vřčinou dýmkou v zubech, přetřásaje s vekým důvtipem různé ty otázky a zápletky, jež dovedou hýbati mysli politiků, jakýmž on byl par excellence.

A tak nyní vraceje se do svého příbytku od svých soupolitiků, kteří hluboce zabráni byli v kritiku o evropské konstellaci, že mnoho nechybělo do hodiny půlnoční, a uvažuje ve své mysli, zda rušitel světového míru vyrve se z okovů na sv. Helleně jej poutajících, prudkým tím nárazem pojednou byl vyrušen z hlubokých těch úvah.

„Příteli, nevidíte, či máte v mozkovici příliš rozsvíceno? To je přece, tak do člověka vrazit!"

„Ah, strýčku, odpusťte!"

„Totě pan Karel, vida, vida! Místo, aby jako pořádný chlapec na loži spočíval, toulá se mi do noci, a do lidí vráží jak pytlem praštěný. Promluvíme spolu, mladý pane, promluvíme. Kde jsi se toulal zase?" durdil se polo vážně, polo žertovně pan Josef, a pevně rukou uchopil vzpírajícího se synovce.

„Strýče, pusťte mne! Nejsem dnes v té míře, abych mohl poslouchat dobré vaše rady. Pusťte mne, musím býti dnes o samotě. Nechte mne, musil bych si zoufat."

Tak volal vyjeveným hlasem, vzpíraje se panu Josefovi, že tento, i kdyby nehonosil se svým osvědčeným bystrozrakem, musil poznati, že něco obzvláštního díti se musí u vnitru jeho synovce, a že nebylo by radno, aby povolil jeho usilovnému přání býti samoten. Upustil tedy od své přísnosti, v níž prve hlas svůj ustrojil, a počal hezky hladce, měkce jako po mále.

„Holečku, jaké to pošetilé řeči vedeš! Jako dítě, jako nerozuma! Strýče, pusť mne, musím býti o samotě, jinak bych si musil zoufat. Jakobych já byl vinen tou zoufalostí. Stalo-li se ti něco, že musíš si zoufat, nuže, zoufej si. To je tvá dobrá vůle, a v tom ti nikdo nesmí bránit. Ale dříve měl bys, jako pořádný synovec, vše sdělit se svým strýcem. Zasloužím to snad, hehe, pane filosofe! Já aspoň myslím, že ano! Jen pojď, pane filosofe, hezky domů, chytíme tu mršku zoufalost do svých spárů, a snad ji přijdeme pořádně na kloub."

Po této delší humoristické řeči podařilo se přece panu Josefovi, že svého zoufalství propadlého synovce konečně domů odvedl.

Ale když v bytě svém rozžehl dvě voskovice, aby, jak žertoval dále, dobře prohlednouti si mohli tu mršku zoufalost, ulekl se bledé tváře pana filosofa.

Nestačila tomu ubožákovi celá jeho filosofie, aby pohnutí své ukryl.

Uvrhl se na pohovku, která jsouc na pružných pérech ku zvláštnímu pohodlí pana Josefa se svolením pana hraběte snesena byla ze skladu staršího nábytku, a jako že v té pohovce téměř nadobro se ukryl, tak i tvář pokryl oběma rukama, a pan Josef dlouho tvrdil, ač by ovšem na to nemohl přísahat, že pan filosof si taky hezky zaplakal . . .

(Pokračování.)

Slovo o průmyslu uměleckém.

Napsal *Karel B. Mádl.*

Bohužel je až příliš jisto, že domácnost česká není vzorem vkusu, souladu a krásy, že předměty, jimiž se obklopujeme, jež nám k denní potřebě slouží, které by měly našim zrakům poskytovati takořka toužené útěchy v suchoparu života, jejichž pohledem má duše naše okřívati a osvěžovati, jsou daleky vzorné dokonalosti. Stejně je jisto a stejně málo potěšitelno, že umělecká řemesla v Čechách jsou v plenkách, že jejich výsledky a výtěžky pramálo odpovídají jakosti materialu a zdatnosti domácích tvořivých a pracovních sil. Nedovedou-li ani našim přece tak skromným požadavkům vyhověti, naši vlastní dosud dosti nepatrnou potřebu krýti, arci tím méně jsou s to vystoupiti důstojně a s nadějí na vítězství na venek, kde po desítiletí pilně a s nasazením všech moralních i materielních sil a pomůcek na jich zvelebení se pracuje.

Umělecký průmysl a jeho výrobky mají se státi školou vkusu. Vyplňujíce jimi prostor svého obydlí činíme je svými nejbližšími sousedy, denně, ba každým okamžikem na nich naše oko utkvívá, přicházíme s nimi ve stálý styk, jsou tedy pro vzdělání, řekněme estetické stejně důležity jako pro vzdělání ethické a mravnost rodiny. První dojmy světa dozná dítě, příští muž nebo žena, v obydlí svých rodičů. Zde vězí těžiště, zde leží základy národního vzdělání. Velké umění rozpíná svoje perutě venku, na veřejnosti potřebujíc pro svůj vzlet větší zvůle nežli mu soukromá komnata může poskytnouti, ale skvělý jeho odlesk, utkvělý na výrobku vyšlém z ruky průmyslníka-umělce, vchází do příbytků našich, stávaje se tak prvním hlasatelem vznešenosti svého roditele v lůně společnosti otce, matky a dětí.

Nikdo nemůže docela postrádati umění. Cit umělecký je každému láskyplnou matkou přírodou vložen do vínku a batolivé dítě vpletající si na loucе pestrá kvítka do hebkých vlasů, projevuje jej takto úplně stejně, jako divoch australských ostrovů tetující si prsa a obličej. Kdo tuto nadání lidského ducha zanedbává ať z netečnosti neb úmyslu, páše hřích na sobě samém a na přírodě, jednaje nevděčně, an pohrdá jejím nejskvostnějším darem.

Po té stránce vyplňuje umění v celém svém rozsahu svůj idealní úkol. Dobře víme, že naše doba je málo příznivá vyslyšeti podobné úvahy, a kdyby velké umění a průmysl umělecký pouze na to se obmezoval, že by cit a lásku pro lad a krásu budil, sílil a pěstoval, věru málo by se vyskytlo ruk, které by jim na pomoc přispěly.

Avšak zkvět umění kteréhokoli národa nejen že dokumentuje jeho kulturní výši, ale stává se zároveň výnosným a tudíž důležitým činitelem národohospodářským. Netřeba v dějinách minulých věků hledati toho doklady, stačiť pro dnes obrátiti na příklad zřetel ku metropoli pařížské a rozpomenouti se, jaké miliony, ba miliardy se všech stran světa jako nesmírná záplava se sem hrnou za výrobky umělecké. Není to vždy jen moda, ta rozmarná a nevyzpytatelná bohyně moderního světa, na jejíž pokyn a povel zaměřují ony zlaté proudy k sekvanským břehům — hodnota, jakost předmětů je zde koeficientem nepoměrně pravdivějším a solidnějším. Plody francouzského umění, výrobky francouzského uměleckého průmyslu nalézají pravidlem tam výhodné a vydatné tržiště, kde domácí produkt neuspokojuje, jsa slabším ve vkusu i provedení. Símě rozvážně zaseté Colbertem, po staletí neslo takto ohromné úroky. Dnes arci proudy peněz z východu do Paříže spějící znatelně vysýchají. Zmohutnění a vytříbení uměleckého průmyslu vídeňského a v letech posledních též berlínské snahy pozvednouti domácí industrii staly se stavidly, která jen nadbytek a to pouze v době nalehavé nutnosti připouštějí do řečiště dříve tak široce směrem ku Paříži vedoucího.

Zmíněný umělecký pud člověka nikdy a nikde se docela potlačiti nedá. Kategoricky žádá býti ukojen a kde nenalezne přiměřenou stravu domácí, obrací se do ciziny. Proto tedy zvednouti, zvelebiti domácí umění znamená zvýšiti jeho výnosnost, a první jeho materielní výsledek bývá, že udrží se domácí kapitál v domácím oběhu,

že obohacujeme sebe, své spoluobčany a tedy rodnou svoji vlast. Již přirozená logika káže, že první zásadou národního hospodářství má býti, udržeti co nejvíce jen možno domácí peníze doma a zároveň pilně dbáti a snažiti se z ciziny nové vyzískati, proto za hřích musí býti počítáno, jestli kdo maje k tomu moc i postavení, přímo nutí své spoluobčany nad potřebu vydávati z měšců jejich peníze cizině. Co cizinec na výtěžku odnáší, o to se zkracuje výnos umění domácího.

Národohospodářský moment umění není tím však již úplně vyčerpán. Jeho význam sahá dále.

Víme, že nezáleží všechna moudrost peněžního života jedině v udržení kapitálu na výši, ve které se nám do rukou dostal, že bohatství jednotlivců a tím též zároveň národní množí se a vzrůstá přítoky z venku. Cíle našeho uměleckého průmyslu musejí býti postaveny ještě výše, nežli kde by pouze domácí potřebě a skromným požadavkům domácím vyhovovaly. Úkol jeho jako národohospodářského činitele byl by jen z polovice dosažen, kdyby se spokojil toliko kapitál v národním rozpočtu proň vysazený odejmouti cizině a doma udržeti. Moralní a finanční náklad naň vedený musí býti intensivněji vytěžen. Umělecký průmysl domácí, ne-li veškerý, tož aspoň v jednotlivých odborech, má sobě vydobyti cizí trhy a odtud přiváděti domů nové prameny bohatství. Na nás jest vyzbrojiti jej na toto větší, širší kolbiště, což znamená sesíliti pokud nejvíce možno jeho výnosnost zlepšením jeho jakosti umělecké i technické. Stále se zdokonalovati, stále tříbiti, stále se snažiti dosíci stupně vyššího musí býti naším heslem, neboť závod, který za hranicemi vlasti máme podniknouti, je těžký, trudný a tím obtížnější, čím více jsou naši sousedé před námi. Úloha naše je tím nesnadnější, tím většího napjetí sil vyžadující, čím dále jsme za jinými pozadu. Začínáme a počátky jsou těžké, ale třeba již nyní pevně a určitě vytknouti si cíl a rozvrhnouti práci. Vždy spíše dosáhne více, kdo cíl výše si staví, pevně odhodlán jej dosáhnouti, nežli kdo s málem se spokojí a záhy ruce v klín ukládá.

Dva členové stejnou váhou a stejnou důležitostí zasahují v obor umělecko-průmyslový. Jejich činnost je vzájemná, reciproknì. Působíce jeden na druhého společně zvedají celek: umělecký průmyslník a kupující obecenstvo. Toto žádá si určitých předmětů, přeje si je míti v určitých formách a přichází k onomu, aby je zhotovil. Obecenstvo po zákonech svého vkusu klade svoje požadavky a průmyslník řídě se taktéž jeho zásadami má jim vyhověti. Pochopitelno, že čím na nižším stupni vývinu stojí vkus obecenstva, to jest konsumenta, tím snáze, pohodlněji a bez valného namáhání vynalézavosti a techniky může mu producent vyhověti. Stoupají-li požadavky kupce, nespokojí-li se snadno prací povrchní, ledabylou, málo vkusnou a úhlednou, musí ovšem průmyslník více vynaložiti, aby výrobkem svým mohl jim odpovídati. Obecenstvo se učí, tříbí a povznáší svůj vkus a tím zároveň zvyšuje požadavky své vůči vyrabiteli očitým názorem dobrých předmětů. Vidouc věc vkusnou, výbornou, umělou, je-li na její přednosti a výhody upozorněno, snadno v ní nalezne zálibu, k níž záhy se přidruží touha míti vlastnictvím předmět podobné dokonalosti.

Zde, na tomto místě musí býti zasazena páka mající zvednouti umělecký průmysl. Tříbiti vkus, zvyšovati jej, uvésti na pravou cestu, do patřičných mezí, ochraňovati a střežiti jej před opětným pobloudením nebo dokonce úpadkem, pěstiti jej, aby se vzmáhal a rostl u obou faktorů zároveň musí, býti první naší úlohou. Žáci zde jsou, kde ale učitel, škola a učební pomůcky? Theorie sebe výmluvněji přednešená vykazuje snad tu a onde dobré okamžité výsledky, ale jejich trvání bývá na krátko. Dojmy jiné, tělesnější, záhy zatlačí vliv slova mluveného, udusí jeho zvuk a dobrá vůle jím vznícená zůstane neplodnou. Všechno estetisování, všechny krásné, hluboce filosofické výroky nerozžehnou plamen lásky k umění, jako jediný pohled na hotové dílo mistrovské. Toto rozněcuje a živí zážeh, cit mnohdy jen instinktivní, temný, neurovnaný, ale přece jen vřelý; filosofující estetika musí se spokojiti s úlohou průvodčího, který upozorňuje, vysvětluje a vykládá a slovem svým vedeného pro příště na pevnější půdu staví. Proto je nejlepší školou umělecko-průmyslovou rozhled po oné nesmírné říši, kterou tisíciletí tvořilo a rozšiřovalo, o jejímž upevnění miliony dovedných rук pracovaly. Starý umělecký průmysl, všechny jeho obory a jejich nesčetné výrobky jsou vzory, na nichž se učíme.

Žádný národ nepostrádá uměleckého průmyslu a nepostrádal ho ani v dobách, které barbarskými zoveme, jen v tom byl rozdíl, že co my dnes jmenujeme uměleckým průmyslem, bylo u nich uměním. Pojmy tyto se nelišily, mezi nimi nerozevírala se propast, kterou nyní usilovně se snažíme překonati a od dob pradávných až do minulého století neznali toho rozdílu. Helen, který uměle zrobil zlatý náramek pro ruku Atheňanky, byl stejně umělcem i v socialním postavení jako Phidias, Zeuxis, Apelles a Iktinos, středověk a renaissance dokonce cechovními předpisy vázaly umělce prodělati dobu a chod učení jako který řemeslník a zase umělec sám nepovažoval za ponižující, jestli dnes kdo od něho žádal sochu madony a zítra stkvostný prsten, dnes štít pohřební a zítra oltářní obraz. Toto společné žití obou činností mělo jen blahodárné účinky. Umělec vyzískal na technické stránce, kterou na jejich dílech obdivujeme, řemeslník zase po stránce umělecké, oba pak pracovali takořka jedním dechem, jejich práce žijí společný život, jeden duch jimi proudí a co vyrobili a vytvořili, náleží do jediné, společné říše umění. Malajec nebo Indian, který nos své loďky, veslo pro ni nebo kyjovitou zbraň ozdobí vroubkovým řezem v umělé kombinaci, zajisté že pracuje stejným proudem a duchem veden, jako náš soused zámečník, který objednaný zámek bohatě vyzdobuje. Ten pud žil vždy, poněvadž se zrodil s prvním člověkem a vzrostl na umění v dobách, o nichž žádných určitých zpráv nemáme.

Byly doby, veliké periody, kdy umělecký průmysl dostoupil vzorných výšin. Skoro každý národ kulturní zasáhl činně v jeho rozvoj, přispěl hřivnou k jeho rozkvětu, ale přišly bohužel také časy úpadku a nikdy nebyl tento větší, nikdy žalostnější nežli v našem století. Umění stalo se zbytečností, luxusem, tradice potuchly, techniky zmizely, cit odumřel.

(Dokončení.)

Tragedie Stillwaterská.

Napsal *T. B. Aldrich.*

(Pokračování.)

XX.

Po celý ostatní den nebylo jméno Richarda Shackforda vysloveno ani od Markety, ani od otce. Byl to den trapného očekávání pro oba a dlouho před večerem přešlo Marketino netrpělivé čekání na Richarda v bolest tak blodavou jako ta, s kterou pan Slokum hleděl vstříc jeho příchodu: neboť každá hodina zvyšovala jeho obavy před tím. co nutně se stane, až se mladý Shackford opět v Stillwateru objeví.

Přišed do své účtárny po rozmluvě s Marketou, nalezl tam pan Slokum advokáta Perkinse. jenž ho očekával. Advokát Perkins, který ještě nevěděl, kam již věci byly dospěly, přinesl své vlastní zprávy. Roztrhaná listina, která tak příšerně zachovávala své tajemství, byla konečně složena a přečtena. Ukázalo se, že to jest nedávno sepsaná poslední vůle. kteroužto většina majetku Lemuele Shackforda, movitého i nemovitého, odkazována bez podmínky jeho synovci.

„To odklizí jednu z páně Taggettových domněnek," pomyslil si pan Slokum. „Richard zajisté závěť nezničil: učinil to asi stařec sám v návalu rozhořčenosti." Avšak podstata celé věci nebyla tím nikterak podvrácena: pohnutka k zločinu tu zůstala a s ní hrozné svědectví proti Richardovi.

Po odchodu advokáta Perkinse, jenž byl překvapen neobyčejným neklidem svého starého přítele, vzal pan Slokum opět do ruky denník páně Taggettův a přečetl jej znova od začátku do konce. Marketina neoblomná víra v Richarda, její odhodlané a rozhořčené odmítnutí celé té věci bylo ráno také jemu na chvilku posilou; ale teď se ty ohromující pochybnosti opět vracely.

Druhé čtení zápisek učinilo na něho ještě neodolatelnější dojem, než první. Richard zabil Lemuele Shackforda, možno že v sebeobraně, snad náhodou — ale zabil jej! Když pan Slokum přecházel od stránky k stránce, sleduje temnou nit vypravování, která čím dále tím více se černala, upadl v onu nelogickou náladu mysli, kdy očekává se nějaké nenadálé zakročení prozřetelnosti, aby odvrátila pohromu, proti které jsou veškeré lidské síly bezmocny. „Kéž by Richard klesl mrtev na ulici! Kéž by v noci spadl přes palubu lodi, která jej přinášela! Kdyby se jen něco stalo, co by zabránilo jeho návrat! Tak aspoň byl by ušetřen té hrozné hanby. Ale věc zlá jest věc jistá: dopis s černou pečetí dojde vždy a Richard zajisté přijde! Návratu k nám neochrání ho nic," zašeptal pan Slokum, svíraje křečovitě prsty v knize.

V docela jiném rozpoložení mysli pravila k sobě v tutéž chvíli Marketa: „Jsou skoro čtyři hodiny; v osm bude zde!" Jak tu stála u okna salonu a dívala se na blednoucí odpolední světlo. loučící se se záhony květin v malých zahrádkách před protějšími domy, bylo Marketino srdce plné něžnosti, s jakou chtěla uvítati Richarda. Ve svém chování k němu nebyla nikdy chladná ani plachá, aniž pak chovala se kdy k němu s okázalou něžností; ale teď chtěla mu ovinouti ruce kolem krku jako žena a odměniti jej pokud mohla za křivdu, kterou snášel. Až dozví se o té nenáviděné, ohyzdné pomluvě, která pozvedla hlavu za jeho nepřítomnosti, má být již ujištěn její lásky a důvěry.

Zatím mluvilo se mezi dělnictvem v ohradě dosti živě o nevysvětlitelném zmizení Blakeově. Stevens ohlásil to panu Slokumovi.

„Ach ano," řekl pan Slokum, jenž se nebyl dříve připravil na vysvětlení a teď nechtěl si žádného vymýšlet. „Propustil jsem jej — to jest. nechal jsem ho jít. Zapomněl jsem to říci. On k té práci nebyl."

„Ale na začátečníka vedl si dosti dobře," řekl Stevens. „Hlavou i rukama byl nejlepší z učedníků. Mám dáti Stebbinse na jeho místo?"

„Nedělejte ničeho. dokud se nevrátí pan Shackford."

„Kdy to bude?"

„Bezpochyby dnes večer."

Věc, že Blake odešel tak bez okolků, byla toho večera předmětem nekonečných spekulací v hostinci a pro tu chvíli zastiňovala všeobecný interess v zavraždění Lemuele Shackforda.

„Nikomu se ani nezmíniti. že půjde," řekl jeden.

„Nedat nikomu ani s Bohem," prohodil druhý.

„Bylo to po čertech nezdvořácké," dodal třetí.

„V tom něco vězí," řekl pan Peters.

„Nějaké děvče," hádal pan Wilson s výrazem milostným, jemuž dodával důrazu význačným skroucením očí.

„Ne," vyvracel Dexter tuto theorii. „Když člověk zmizí takto, najde se obyčejně po několika měsících někde v křoví ostružin, nebo ho někde voda vyhodí na písčinu."

„Dvě vraždy v Stillwateru za jeden měsíc, to bylo by přece mnoho, není-li pravda?" tázal se Piggott.

„Hm!" řekl Durgin. „Ten Blake byl vždycky nějak jako mrak. Nevěděli jsme, odkud se vzal, a nevíme, kam se poděl. Však on se o sebe postará: takový chlapík nedá si nikdy nahlednout do karet." S tím odhodil Durgin zbytek doutníku a vyšel si loudavě před dvéře na ulici.

„Z pana Slokuma nemohl jsem dostat nic," řekl Stevens, „ale on nikdy nemluví. Snad až se vrátí Shackford —"

Stevens se zamlčel, naslouchaje tlumenému dunění, jež ozvalo se jako vzdálený rachot hromu a hned bylo následováno dvojím rychlým, slabým zapísknutím. — „Má přijeti s večerním vlakem."

Pan Peters se zvedl a odešel z hostince.

Večerní rychlík, určený na osm hodin, opozdil se jen o několik vteřin. Když se zapísknutí blížícího se stroje pronikavě ozvalo z tmavých lesů, pohledli Marketa a její otec letem jeden na druhého. Cestu od nádraží k domu urazí Richard za deset minut, neboť poslav svá zavazadla do bytu, přijde zajisté hned sem.

Deset minut přešlo a potom dvacet; Marketa mlčky zabrána do své práce naslouchala s utajeným dechem,

brzo-li se ozve cvaknutí kliky u vrat do ulice. Bezpochyby že Richard nenalezl nikoho, kdo by mu zavazadla odnesl. Náhle nemohl pan Slokum odolati popudu, aby se podíval na hodinky. Bylo půl deváté. Rozevřel nervosně Stillwaterské noviny a seděl mlčky se zraky upřenými na papír.

Ten čas zdál se býti nekonečný. Tu udeřilo s věže devět hodin a doznívalo temným hlaholem.

Následovalo dlouhé ticho, nerušené slovem od otce ani dcery — ticho tak hluboké, že bylo slyšet pokojem kyvadlo starodávných hodin, stojících dole u schodiště. Pan Slokum stále se díval upřeně do novin, kterých nečetl. Marketa složila ruce křížem nad svou prací na klínu.

Deset hodin.

„Co jej mohlo jen zdržet?“ zašeptala Marketa k sobě.

„Jen tak to mohlo skončit,“ myslil si pan Slokum, sleduje své vlastní pásmo myšlének.

Marketiny tváře byly uzarděly a horky a oči měla jako zemdlené sklamáním, když vstala se židle a přistoupila k otci, aby jej políbila na dobrou noc. On přivinul ji měkce k sobě a držel ji tak na okamžik mlčky. Ale Marketa pozorujíc tichou soustrast jevící se v jeho chování, vyvinula se mu chladně z náruče.

„Byl zdržen, otče.“

„Ano, něco jej zajisté zdrželo.“

XXI.

Když onoho večera přibyl rychlík v Stillwateru, vystoupili ze zadního vozu dvě osoby: jeden byl Richard Shackford a druhý obchodní cestující, s kterým se byl Richard seznámil den před tím na parníku.

Na nádraží nebylo nikoho a Richardova úslužnost podstoupila pernou zkoušku, když se viděl nucena doprovoditi svého soudruha k hotelu, jenž nalézal se v části města od závodu Slokumova vzdálené. Krotě svou netrpělivost, vedl Richard cizince několika klikatými neosvětlenými uličkami a rozloučil se s ním konečně na rohu hlavní ulice na dostřel od červené lucerny, visící nad vchodem do hostince. Cesta trvala asi deset minut. Když pak rychle zabočoval do příční ulice na pravo, zdálo se mu, že ve tmě volal někdo několikráte jeho jméno. Náhle vyběhl někdo naproti němu. Byl to Peters.

„Mohu vám říci několik slov, pane Shackforde?“

„Nebude-li to dlouho trvat, ano; chvátám trochu.“

„Jedná se o Torriniho.“

„Co je s ním?“

„Jest mu velmi zle, pane.“

„Nemohu se zdržet,“ řekl Richard zrychluje krok.

„Minulou středu uřízl mu doktor ruku,“ řekl Peters, drže se s ním v kroku, „a je mu teď hůře a hůře.“

Richard se zastavil. „Ruku mu vzal?“

„Nevěděl jste, že byl zachycen strojem v Danově továrně? Ach ano, stalo se to po vašem odjezdu.“

„Slyším to teprv teď.“

„Bylo to kruté pro něho, pane, s ženou a dvěma dětmi a bez skývy chleba v domě. Hoši v ohradě udělali proň co mohli, ale tomu stálému chození do lékárny nemohli jsme stačit. Pan Dana zaplatil lékaře, ale bez slečny Slokumovy nevím, co by se nebylo stalo. Já jsem si myslil, že vám to vše řeknu a že snad potom — “

„Poslal vás Torrini?“

„Bůh chraň! On jest příliš hrdý, než aby k někomu posýlal. Co mu vzali tu ruku, jest nějak ještě nepřístupnější. Ne, pane Shackforde, já přišel sám.“

„Kde pak teď Torrini bydlí?“

„V ulici Mitchelově.“

„Půjdu s vámi,“ řekl Richard s tváří odevzdanou již do všeho. Zdálo se skutečně, jako by se byl již osud zapřisáhnul proti tomu, aby ještě dnes večer Marketu spatřil.

Peters vztáhl ruku po Richardově vaku, chtěje ho nésti.

„Ne, děkuji vám, nese se mi to dobře,“ řekl Richard. Mělť tam v marokkové schránce uschovaný jednoduchý zlatý prsten pro Marketu a za nic na světě nebyl by dovolil, aby jej kdo jiný nesl.

Šli tak ostrým krokem asi pět minut až octli se v široké ulici táhnoucí se jim křížem přes cestu. Všechny sklady byly již zavřeny až na Stubbsův obchod s potravinami a Dundonovu lékárnu. Za okny lékárny plála světla velkými purpurovými vásami jako rudé bengalské ohně. Richard zastavil se ve skladu potravin a nakoupil tam něco: trochu dále seděla na rohu stará žena s ovocem, osvětlujíc si svůj stánek borovou loučí, jejíž žlutá záře polévala jablka tak, jakoby to byly oranže. Nicméně měla také skutečné oranže, i vybral jich půl tuctu s úmyslem, že podělí malé Italy ovocem z jejich vlasti, jakkoliv se obě děti narodily již v Stillwateru.

Potom šli dále; Peters byl vůdcem. Brzo vyšli z ulic dlážděných a teď ubírali se tmavou cestou, kde voda stála v kalužkách; po obou stranách svítilo se tu a tam v domech. Noc byla dusná, okna i dvéře u domů otevřeny. Jen málo světel bylo vidět, ale hluk lidských hlasů vycházel z těch lidských úlů a po rudé, doutnající záři v hořejších poschodích bylo tu a tam vidět, že někdo kouří. To byla Mitchelova ulice.

Kolem bylo temno a žádný z obou mužů nepozoroval postavu, která je z povzdálí po celou cestu sledovala. Kdyby se byl Richard obrátil a šel několik kroků zpátky, byl by pohledl do tváře svému známému od včerejška, obchodnímu cestujícímu.

Peters zastavil se před jedním z činžovních domů a dal Richardovi znamení, aby vešel za ním dokořán otevřenými tmavými dveřmi. Chodba byla tmavá jako jeskyně a všude bylo cítit plíseň. Peters šel opatrně ku předu šoupaje nohami po zemi, až narazil o první schod.

„Držte se samé zdi, pane Shackforde, a hezky hmatejte. Zde ti lidé po čertech špatně svítí. Byl jsem zde také včera a jde se mi to jistěji,“ povzbuzoval Peters.

Když došli nahoru, dohmatal se Peters kliky, otevřel dvéře a uvedl Richarda do velké šeré světnice. Na římse u krbu hořela mdlá petrolejová lampa; nad krbem visel hrubě malovaný lithografický obraz Bohorodičky. Pod obrazem stál malý černý krucifix. Nábytku bylo poskrovnu; — kamna, dvě neb tři židle, poroucháný stůl a prádelník. Na železné posteli v koutě ležel Torrini přikryt až po bradu pokrývkou, přes to že byla dusná letní noc. Pravá ruka, jakoby byla docela oddělena od těla, ležela v deskách a obvazcích na pokrývce. Když vstoupili, zvedla se velká snědá žena s uplakanýma očima s nízké židle u nohou postele.

„Nespí?“ tázal se Peters.

Žena rozumějíc pohledu provázejícímu slova, jakkoliv ne slovům samým, přisvědčila hlavou.

„Zde, Torrini, přišel tě pan Shackford navštívit," řekl Peters.

Chorý muž zvolna otevřel oči: byly nepřirozeně lesklé a rozšířené a zdálo se, jakoby jen ony samy tvořily výraz obličeje.

„Nečekal jsem na něho."

„Co se stalo, stalo se, Torrini," řekl Richard přistupuje k posteli. „Srdečně vás lituji."

„Jste velmi dobrý; nerozumím tomu. Nechci ničeho od Slokuma; ale signorina přichází sem každý den a nemohu si pomoci. Co chcete? Jsem mrtvola," a odvrátil tvář.

„Není ještě tak zle," řekl Richard.

Torrini pohledl vzhůru s příšerným úsměvem. „Uřízli mi tu ruku, která vás udeřila, pane Shackforde."

„Myslím, že toho nebylo potřebí. Je mi vás velmi líto. Za nedlouho budete opět na nohou."

„Je příliš pozdě. Mohli mne zachránit, kdyby mi byli vzali celé rámě, ale já nechtěl. Bude to trvat ještě tři neb čtyři dny. Doktor to povídal."

Peters, stoje v koutě, zakýval mlčky hlavou.

„Na mně samém nezáleží," pokračoval muž — „ale ona a ty maličké — Div se z toho nezblázním. Umrou hladem."

„V Stillwateru nedá se jim umřít hladem," řekl Richard.

Torrini obrátil naň oči, v nichž jevila se pochybnost. „Vy se jich ujmete?"

„Ano, a jiní též."

„Jen kdyby se mohli dostat do Italie," řekl Torrini přemýšlev chvilku, „bylo by dobře. Její otec," při tom pohlednul stranou na ženu, „je rybář na Capri." Při slově Capri zvedla žena rychle hlavu. „Není bohat, ani chudý, ale přijal by ji."

„Chtěl byste ji poslat do Neapole?"

„Ano."

„Nezotavíte-li se, dostane se tam ona i s dětmi."

„Brigito!" zavolal Torrini; potom promluvil rychle několik italských slov k ženě, která zakryla si tvář oběma rukama a neodpovídala.

„Nemá slov, aby vám poděkovala. Je na smrt umdlena opatrujíc děti celý den a mne celé noci, — ty dlouhé, nekonečné noci."

„Řekněte jí, aby si šla lehnout do druhé světnice," pravil Richard. „Máte ještě jednu světnici, není-li pravda? Zůstanu dnes u vás."

„Vy?"

„Vaše žena je vysílena, — to víte sám. Pošlete ji spat a více nemluvte. Petersе prosím vás, doběhněte někam pro kousek ledu; není zde vody k pití. Tak to bude dobře, Torrini; řekněte jí to, já neumím italsky. Ó, z vašeho mračení se nic si nedělám. Zůstanu."

Torriniho tvář se zvolna vyjasnila a nerozhodný výraz přeletěl přes ni. Potom zavolal Brigitu a řekl jí, aby s dětmi odešla. Schýlila poslušně hlavu a upronc na okamžik v slzách tonoucí oči na Richarda, odešla do vedlejší komůrky.

Peters se brzo vrátil s ledem a postaviv džbán s vodou na stůl, odešel. Richard vytáhl knot petrolejové lampy, aby nepáchla, a připevnil staré noviny před ni, aby světlo zastínil. Podivnou náhodou udělal to stínítko z listu Stillwaterských novin, kde byla ohlášena smrt jeho strýce. Richard sebou trhnul, když spatřil osvětlený nadpis: „Tajemné zavraždění Lemuele Shackforda!" Snad že se také vydral slabý výkřik z jeho rtů, neboť Torrini se obrátil a ptal se, co jest. „Nic," řekl Richard a odepjav papír, nahradil ho jiným. Potom otevřel okna do dvora a opřel svým vakem dvéře, aby se neotvíraly průvanem. Torrini nezměniv strnulou polohu hlavy na polštáři sledoval každý jeho pohyb zrakem podobajícím se očím portraitu. Když bylo vše na noc uchystáno, usedl Richard na židli k nohám postele.

Přítmělost a ticho ve světnici působily na chorého konejšivě, tak že hned usnul lehkým spánkem. Richard seděl mysle na Marketu a začal býti nepokojným, proč jí nevzkázal ničeho o tom, co jej zdrželo, což mohlo se snadno státi po Petersovi. Teď bylo pozdě. Věžní hodiny odbíjely desátou mezi těmi výčitkami. Při prvním udeření zvonu protrhl se Torrini prudce ze spaní a prosil o vodu.

„Přijde-li někdo," řekl pohlížeje vyděšeně do tmavých stínů u dveří, „nenechávejte mne s ním o samotě."

„S kým? Čekáte někoho?"

„Ne; ale kdož ví? Někdo by mohl přijít. Pak nesmíte odejít; nesmíte mne tu nechat ani mžik."

„Na to ani nepomýšlím," odvětil Richard. „Buďte bez starosti . . . blouzní," domyslil si Richard.

Po té Torrini více podřimoval, než spal, probouzeje se v krátkých přestávkách a kdykoliv se vzbudil, přinášela mu horečka slova na jazyk — Teď mluvil o Italii a o tom, co tam zažil.

„Neapol je krásné místo!" zvolal pojednou o půlnoci, když také Richard unaven cestou začal podřimovat. „Hudba hraje každodenně na nábřezí. A potom ty slavnosti a svátky, — každý třetí den svátek. Ďábel mne posedl, že jsem odtamtud odjel a zavlekl sem Brigitu do té bídy. Procházívali jsme se večer po Marinelle, — to je pruh břehu zrovna za Molo Piccolo. Nebyl jste nikdy v Neapoli?"

„Nebyl," řekl Richard. „Zde, ovlažte si ústa a hleďte, abyste zase usnul."

„Ne, nemohu spát pro myšlénky. Když mne onehdy přišla signorina navštívit, bylo její srdce protknuto soustrastí. Její srdce krvácí pro všechny jako prsa blahoslavené Madonny. Dovolíte jí, aby sem přišla zejtra?"

„Ó, ano, ano. Budete-li jen klidný, Marketa přijde."

„Margherita říkáme my. Vy si ji vezmete, není-li pravda?"

Richard zatáhl knot lampy, která začala plápolat a čadit, a neodpověděl. Torrini ležel pak dlouho tiše zdánlivě naslouchaje hukotu telegrafních drátů, které se táhly pod střechou. Tu a tam zavanul slabší větřík a znělo to jako větrná harfa. Měsíc byl zatím vyšel a rýsoval na holé podlaze stínové obrazy třešňových větví rozpínajících se přes okno. Richard seděl s hlavou schýlenou v dřímotě.

„Teď, když je váš strýc mrtev, jste bohat jako kníže, — nejste-li?" tázal se Torrini, jenž byl ležel poslední půlhodiny s očima široce rozevřenýma do měsíčného světla.

Richard trhnul sebou a vzpřímil se.

„Torrini, poroučím vám určitě, abyste nemluvil."

„Pamatuji se, že jste mi již také jednou mluvit zakazoval. Kde pak to bylo? Ano, v ohradě! Tam jste

řekl, že tam dále tak mluvit nesmím. A potom jsem vás udeřil — tou rukou, kterou mi vzali! Hleďte, jak si to pamatuji!“

„Proč trýzníte svou paměť takovými věcmi? Nemyslete vůbec na nic a odpočiňte si. Snad by vás občerstvil mokrý šátek na hlavu? Chtěl bych, abyste aspoň trochu uměl usnout jako já.“

„Jste unaven?“

„Jel jsem dvě noci.“

„A já vás stále vyrušuji?“

„No, ano,“ řekl Richard se strojenou bezohledností doufaje, že tak přinutí Torriniho k tomu, aby se utišil.

„Byl tu někdo?“ tázal se Torrini náhle.

„Ani živé duše. Dobré nebe, človečče, víte, jak pozdě je?“

„Vím, vím. Je velmi pozdě. Měl bych být tichý, ale ten ďábel! ta horečka v mém mozku! . . . Pane Shackforde!“ a Torrini přes tu svou obvázanou ruku zvedl se napolo z postele. „Já — já —“

Richard vyskočil. „Co jest? — čeho si přejete?“

„Ničeho,“ řekl Torrini sklesnuv nazpět na polštář. Richard přinesl mu sklenici vody, kterou ale nepřijal. Ležel bez hnutí s očima zavřenýma, jakoby se byl utišil, a Richard vrátil se ke své židli po špičkách. Za malou chvíli potom pohnul Torrini nohou pod pokrývkou.

„Pane Shackforde?“

„Co chcete?“

„Jsem tak vděčný, — jako pes.“

Torrini více nepromluvil. Zdálo se, že tento výraz vděčnosti ulevil. Začal oddychovati lehčeji a pravidelněji a pomalu upadl v hluboký spánek. Richard díval se naň s hlavou opřenou o postel, až také jemu víčka zapadla i zdřímnul. Jednou nebo dvakrát spozoroval ještě, jak nahlédla bledá, vyhublá tvář Brigitina pootevřenými dveřmi do ložnice. To bylo poslední, o čem měl vědomí. Potom zdálo se mu ve snu, jakoby se mu bílá, jako dětská ruka kladla na prsa. Byla to ruka Marketina a přece zase nebyla. Nikoliv, to byla bílá ruka, kterou si byl odlil v ono krásné letní odpoledne před dlouhými lety. Stále ji před sebou viděl. Tu mu napadlo, jak by ten zlatý prsten vypadal na útlém prstu. Vyjal ho ze schránky, ale marně se pokoušel navléci jej přes první kloub mrtvého prstu. Pojednou vypadla mu ta ruka a roztříštila se na zemi. Richard se zachvěl a otevřel oči. Brigita přicházela tichounce k posteli Torriniho. Byl den. Richard viděl otevřeným oknem modrou oblohu oblitou na obzoru nachem.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Pro Žižku.

Od dra. *Zikmunda Wintra.*

(Dokončení.)

Pan purkmistr cizímu sousedovi ustrašenému stručně v odvet děl: „Bude opatřeno.“ S tím Nosidlo šel, ale po městě už bylo boží dopuštění. Houfy lidí ousteckých běhali hospodu od hospody a bili litoměřické kacíře. Marně volal jeden z litoměřických Jindrů: „Nečiňte mi úkor!“ Jiný jinde marně prosil vida přesilu; „Nedotírejte, sousedé, na mne, nejsem nic vinen!“ Marně křičel kovář litoměřický oháněje se nějakou šavlicí: „Nechte mne při pokoji, sic dám!“ Všecko to lamento, prosba i hrozba marno. Oustečti křičeli: „Těch slov musíme se mstíti!“ Jiní přidávali k tomu: „Bijte ty lotry, šelmy, zrádce, kacíře litoměřické!“ Při tom schápali kde kdo co: ryčiště, motyky, poboční tesáky, jiní sbírali kamení na své hosti a byl shon po městě obecný o bylo bitev, kolik hospod litoměřickými hosty navštívených.

Litoměřičtí pochopili brzy vojanskou svatou pravdu, že jen v hromadě a pospolu drobet se přichrání, ale po městě rozběhlí a roztroušeni jsouce, že biti budou jako žito: i protož vybíhali z nehostinných hospod ven, shánějíce druh druha. Proč jsou biti, neuměl nikdo pověděti. Ale biti byli hodně. Rychtář městský, písař Daniel, purkmistr, primas — krotili bouř. „Nedávejte se v to!“ volal jeden; „nezačínejte zlou!“ napomínal druhý — ale už se začalo. Tu Litoměřičana utíkajícího na ulici za sukni chytali a kdo mohl pohubkoval ho — a bylo znáti, že ve všech Ousteckých nebyla než samá zlá vůle. Tam roztrhli se rváči příchodem práva. Poslední slova ještě zasyčela vzduchem: „Skoč zub mu nebo oko!“ Právo sebralo Litoměřičana a vedlo ho do radnice. Za ním dav hulákající. Onde zase jiný pán od práva stěží jen rozundal klubko lidí vztekem svinuté: „Nechejte se, však to nějak přátelským během srovnáme, nechejte se!“ Tak volal davu rozzlobenému a již také odváděl Litoměřičana stlučeného a polou zdáveného. Za ním zase dav volající: „Buďme proti těm kacířům za jeden člověk!“

Nejlítější seč byla v předměstské hospodě hned u potoka, kde přepaden byl Vaněk Řepnice. Stancovav taneček s nějakou dívčinou bral se k své hubatce cejnové. Nic zlého na mysli neměl. V tom přistoupí k němu milosrdný soused oustecký jeden, jejž kniha nejmenuje, a přišepce výstrahu: „Měj se na péči, mysli na vaše, Litoměřických, bezbrdlí!“ A v tom již tu byl z Němců nejzuřivější Hanzel a za ním druzi. Nejprve na hospodáře: „Kaž tomu lotrovi Řepnici z hospody!“ Patrno nechtěli biti se vně než venku — na to býval menší trest. Ale když to nešlo pod nijakou způsobou dobré přízně ani po zlém vylouditi chytrého Vaňka Řepnici z hospody, vrhli se na něho v hospodě a to tak upřímně, že by ho byli zajisté odešli za mrtvého, by nebyl pomohl Jindra, jenž „Němce otepral“. Řepnice několik nepřátel uťal, ale sám i s tovaryšem svým okrvaven byl tuze a nebylo mu dobře. Ani on nevěděl, proč ta bitva! Ale to viděl patrno, že na něho zlost ze všad největší. Když ho zkrvaveného odváděl rychtář ulicí do radního domu k ostatním sousedům Litoměřičanům, byl po něm křik největší, tak že rychtář svým paleátem ledva ho živého do šatlavy dopravil. Po tom všecek útok Ousteckých děl se jen na šatlavu. „Vydejte nám toho Řepnici!“ volali, bušíce do

vrat, jejichž prkna praskala i železné rukávy se ohýbaly. „Vydejte nám vyjedené zrádce Litoměřické, kacíře zvyjedené!“ Tak všemi hlasy znělo a rozhlašovalo se náměstím. Teprve noc schladila den, spolu schladila Oustecké. Litoměřičtí poleželi a požalovali sobě v šatlavě. Vida, že z nich krev chlípí, purkmistr zavolati dal městského barvíře. Pustili ho zadními dveřmi do radního domu — ale muž vědy lékařské povědomý, sádel ani flastrů kacířům přikládati nemínil.

Když pak nazejtří oustečtí řemeslníci odkvasili modré pondělí v hospodách a pivem zalili včerejší vášně, směli pak v outerý brzy k ránu oustečtí konšelé propustiti raněné výletníky litoměřické domů. Ale cítíce, že z toho bude nějaké soudní zaneprázdnění, zavázali si je všecky „na slovo“, čest a víru: to jest, kdyby na ně žaloval někdo, že právu se postaví a dostojí. Jen Martina Nosidla pustiti nechtěli, prý slovem na ouřadě pověděným: „že by z toho mohlo něco horšího přijíti“, ouřadu vyhrožoval! Také na onen čas charakterisující případnost. Ouřady bývaly všude na slůvko nedůtklivy. Ale pustili Nosidlo přec a sltučený výlet zvolna bral se domů. Cestou zajisté ptal se druh druha, proč byli biti, proč zlá se začala a kým? Ale pravou příčinu bitvy, v které věru šlo o život, věděl jen jediný — Matoušek — a ten ji ještě nepověděl. Až doma — konšelům litoměřickým. Páni litoměřičtí nesli těžce, že sbiti byli a kaceřováni jich sousedé v Oustí. Mimo to bojíce se, aby Oustečtí události té bouřlivé, která poranila několik sousedů, nenatábli žalobou na všecku obec litoměřickou: konšelé povolali před sebe všecky výletníky, aby připravili jejich vypravování do knihy. Chtěli toho užiti snad k žalobě, snad jen na obranu svoji.

Nejprve otazován Václav Řepnice, nejvíc raněný. Pravil: „Šel jsem k tanci; přivedli mi pannu jednu a když jsem stancoval tanec, ihned za mnou šlo několik jich: dobyvše šavlic, bili mne a mluvili: Bijte je litoměřické zrádce. K tomu přiběhl Jindra a retoval mne.“

Po tom mluvil pánům Jindra: „Já jsem ty Němce otepral od něho a oni láli — ale prve jej ctili jemu píti dávajíc.“

Ze žádného z obou nedověděli se konšelé, kde příčina svády a bitvy.

Vstoupil třetí. Byl to Jiřík kýs a ten vypravoval, že slyšel shon i vzkřikl prý: „Věru naše tepů!“ a již hnal se svým na pomoc. „Ale hned mu nějaký pekarčic aneb bečvářík ranil ve tvář po straně, ješto ho neviděl. V šatlavě pak mu ránu vázati nechtěl lazebník, by měl umříti! Jeden z přátel v Oustí musil přisahati pod duše ztracením, že jest Jiřík římské strany, teprův pak jej vázal.“

Martin Nosidlo vypravoval o své příhodě tak, jako jsme citovali svrchu, v posléz dodal: „Obeslali mne potom a chtěli mne do šatlavy saditi pro to slovo, že jsem řekl, aby z toho něco horšího nepřišlo.“

Po té mluvil konšelům litoměřickým Jiřík tesař, člověk jediný, jenž o výletě v Oustí nebyl bit. Pravil: „Já nedocházel, kdež se bili, ale slyšel sem, že jsú kaceřovali nás a láli a hledali po hospodách, chtějíce biti.“ Hrdina byl patrno někde skryt jako sysel.

Ostatní měšťané o bitvě podobně vypravují. Tesař Vít viděl, „že běželi na šatlavu a křičeli: bijte kacíře, a kdež kterého litoměřického najdete, zabijte každého!“

Jan Šoula k tomu vysvětloval: „Dobývali se na dvůr a křičeli: vydajte nám Vaňka!“

Martin, litoměřický řezník, kladl za nejzuřivějšího nepřítele toho, „jenž v modré barvě bil na Jindru, jemuž Jindra se zamítal“.

Soused Nábožnej, utrpěv také některou ranku, svědčí, že viděl lidi s kyji a s tesáky, ani volali: „Bijte je vyjeduané zrádce!“

Ale ze žádného souseda nebylo lze dobyti, cože bylo zlosti té, jíž všecko Oustí bylo v onu neděli posedlo, příčinou.

Až konečně Matoušek, jemuž udělal někdo z Ousteckých na tváři pěknou boulu, po některém vábání jal se vypravovati: „Slyšel jsem to od jednoho súseda ouštského — ten prosil mne, abych naň nepravil žádnému — že by měl dosti pak proto činiti — že je sic u víře se všemi Ouštskými srovnán, ale že by přece na něho byli“ —

„Nu, co, vyjev se už jedenkráte v tom, my naň nepovíme!“ netrpělivě zvolal primas boulatému Matouškovi, „cože byl počátek toho biti?“

A nyní teprve Matoušek vyznal, nezapřel. Vaněk Řepnice prý se před Ouštskými dělal Žižkou — někteři pak vždy „nadrážeti“ oustecké měšťany „Žižků“ — a pro „toho Žižku“ počátek na něj a na všecky Litoměřické učinili.

Kterak Vaněk Řepnice pány v Oustí v onu pěknou neděli Žižkou nabíral, toho není zapsáno v zbytcích knihy litoměřické, ale viděti, kterak ještě po stu letech živě a zlostně v Oustí zapsáno měli slavné vítězství husitův! Pouhé jméno slavného vůdce české světoznámé domobrany vzbouřilo všecko město!

Konce historie nevíme.

Ran obdržených panu Vaňkovi, „jenž se Žižků dělal“ ani ostatním jeho sbitým tovaryšům, poctivým sousedům litoměřickým, věru nepřejeme — ale těší nás, že tenkráte Litoměřičtí byli Žižkou pyšni a že si dali pro Žižku důkladně vybiti. Kam jste se poděli litoměřičtí potomci páně Vaňkovi, Matouškovi, Jindrovi, Nosidlovi a všech těch ostatních, kteří roku 1516 trpěli — pro Žižku?

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„Humoresky, satiry a drobné črty“ od Svatopluka Čecha. Sešit 1—6. V Praze 1887. Nákladem knihkupectví F. Topiče.

„Jan Přibyl.“ Román od Frant. Heritesa. V Praze 1887. Nákladem knihtiskárny J. Otty.

Listárna redakce.

P. Liblinský: Jak přece na první pohled zjevno, překlad. — „Ra.“: Dobrá básnička pro časopis pro mládež. Zkuste to tam a nám pošlete časem něco jiného. — P. Markl udejž nám laskavě svou nynější adressu. — „Dr.)“: Této zásylky neužijeme.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček.“

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . . 1 zl 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne.

ROČNÍK XV. 20. května 1887. ČÍSLO 15.

Zvěst lásky z Provence.

Povídka veršem od *Julia Zeyera*.

O věrné lásce zpívat se mi chce,
jež jako zlatý pramen vytryskla,
jež vykvetla jak vesna ve srdcích
dvou dětí v slunném kraji Provence.
Nuž jako pramen, jednou vyprysknuv
ku světlu z hlubin země nikdy víc
se věznit nedá, nutit v temno zpět,
a jako vesna, kterou žádný mrak
a žádný vichr nezaplaší již,
když z nedozírna skane na luhy,
tak ona láska, jednou povstalá,
svou něhou jako vesna spanilá,
svou silou slepá jako proudů val,
ve bojích všech se stala vítězem.
O jest to stará, velmi stará zvěst
o Nicolettě, krásné nade vše,
a Aucasinu, květu rytířstva,
zní ke mně staletími z Francie,
kde o ní zapěl v stáří trubadur,
o lásce rozjímaje, o časích,
kdy jemu též ta hvězda zářila,
jež nikdy nezapadá, slunce to,
jež ještě hřeje, když se o něm sní,
byť pro nás zašlo třeba za hory.
Tu dávnou píseň v době přesmutné
jsem vlastní duši, dojat, proséval,
a chmurou mou, jak světlo doubravou,
se sladkost jihu chvěla těšivě,
a tak tu píseň nyní podávám,
jak z mého přemýšlení vyšla mi,
jak z mého citění se probrala
co z mlhy ráno.

Ráno bylo též
před staletími, tenkrát na jaře,
když kvetoucími luhy Provence
man hraběte Garina z Beaucairu
se domů vracel z města u moře.
Již nebyl mlád pan Florus z Valdoru,
a bohu tedy děkoval, když hrad
a město Beaucair s valy šedými
již konečně se před ním zjevily,
neb odpočinek slibovaly mu
po dlouhé cestě. Branou vysokou
jel s úsměvem a tichým náměstím
na druhý konec města, velký dům
kde jeho stál, příbytek bohatý
jak knížete, v ohromných zahradách.
Ač sotva slunce bylo vyšlo, přec
když zastavil se posléz před domem,
hned bylo živo uvnitř, rozlétla
se vrata okovaná, dubová,
tlum služebníků pána přivítal,
a dáma Blanka, věrná jeho choť,
se schodů pospíchala jemu vstříc,
na ústech úsměv, v očích ještě sen.

Dvě pážata teď koně držela
a čekala, že Florus seskočí,
ten ale hleděl vážně na ženu
a pravil jí: „Nesu vám krásný dar,
má dámo Blanko, dávno kýžený.“
Plášť rozhalil, a v náručí mu, hle,
jak růže krásné dítě dřímalo
as šestileté, dívka spanilá.
„Vy dávno, paní moje, toužíte
po děcku v sirém domě, v mlčivém,“
dál pravil Florus. „V městě našel jsem
ten vzácný květ. Po moři, po modrém
loď připlula a saracenský lid,
jenž na ní plul, tu dívku prodal mi,
je kořistí od břehů afrických;
tam lupiči (zatrať je věčně bůh)
ji uzmuli. Já pro vás koupil ji,
a biskup sám ji pokřtil ve chrámě
u Mikuláše svatého. Já chtěl
ji duši dříve spasit nežli vám
ji samu v náruč vložím. Biskup dal
ji jméno Nicoletta.“

Pravil tak
a dáma Blanka oči pozvedla
k jasnému nebi, bohu děkujíc,
a tiše klonila se nad děckem,
jež v náruč vzala, tiskla polibek
mu na čelo a tak je zbudila.

Tu Nicoletta trpce plakala
a neznámým volala jazykem
po matce své, a marně nosili
jí bračky drahé, sladké lahůdky.
Dům celý sběhl se a každý chtěl
to plaché dítě těšit, marně však.
V tom vešel hrabě Garin z Beaucairu
se synkem svým. Byl vyjel na honbu
a zvěst o dívce přilákala jej
v té ranní době proti zvyklosti
do domu Flora, mana věrného.
Syn Garinův, přesličný Aucasin,
když k plačícímu děcku přistoupil
se sokolem svým krotkým na ruce,
a když své jasné oči s úsměvem
na cizí dítě upřel, usmálo
se na něj též a sáhlo po ptáku,
a slzami jak hvězdy svitily
teď temné její oči... Z toho dne
ty děti k sobě lnuly věrně vždy,
a rostly spolu jako růže dvě
na keřích sousedních, až přišel čas,
kdy Aucasin ku dvoru krále šel
co páže, aby mravům rytířským
se přiučil. Tam strávil jinošství,
a vrátil se do slunné Provence
co mladý rek.

A přišel v pravý čas,
neb otec jeho, Garin z Beaucairu,
byl zapleten do bojů bez konce,
a hrozil mocný jeho nepřítel,
že země jeho všechny zabéře
i hrad a město jeho kvetoucí.
Tím nepřítelem Bougars z Valençu
byl ode dávna. Garin byl již stár
a sláb a sešlý, pozdní byl to květ
ten jediný, ten sličný jeho syn,
a všechnu naděj skládal otec v něj.

Syn naslouchal těm dlouhým výkladům
o křivdách spáchaných, o přípravách,
jež Bougars strojil ku své výpravě
pod bašty Beaucairské, a těšil se
na boj a na vítězství. Prohlížel
pak válečné na hradě zbrojení
a sešel do města; tam na baštách
se potkal s Florem, manem oddaným
a mocným nad jiné.

Ten v dům jej zval,
kde dáma Blanka zas jej vítala
svým mírným úsměvem a důstojným.

Den slunný byl a zářil plně v síň,
stín maleb okních padal jako déšť
všech drahokamů vzácných, východních,
na dlažbu stlanou ratolestmi z myrt,
a ptáků zpěv zněl sladce ze zahrad.
Tu malá ruka těžkou záslonu
u dveří pozvedla a do síně
zjev lůzné dívky vkročil, blížila
se jinochovi.

Čarných oči svit
jak slunce jasný byl, a snivý tak
jak soumrak večerní, a vlasů noc
se modrala nad čelem sněhovým
jak temno letních nebes bez luny.
Klon hlavy její tak byl spanilý,
jak pohyb lilie když dýše van,
a krok byl lehký jako gazelly,
a hlas jak záchvěv stříbra zvonící,
když zašeptala: „Vítej v Beaucairu!“
a přistoupic mu číši podala
na mise stříbrné.

Vstal Aucasin
a dvorně klonil se a pravil pak:
„Toť Nicoletta? Bože v nebesích,
tak krásná je jak v ráji andělé!“

A upřel zraky na ni planoucí,
a dívka hleděla mu do očí
až ruměnec ji polil, sklopila
pak zmateně svůj slunný, temný zor
a mlčela, však povzdech pozdvihl
jí ňadra mladistvá, jež pod rouchem
se dmula jak dva plné lotosy
před samým rozpučením... Mlčela,
a Aucasin též slov již nenašel,
a zmaten odešel, by na večer
se do zahrad zas vonných dostavil.

Pod kvetoucími stromy našel zas,
po čem byl toužil, dívku spanilou.
U nohou dámy Blanky seděla,
jež měkký předla len, a přesladkým
svým hlasem předčítala modlitbu,
jež psána byla v knize veliké
na pergamenu zlatem zdobeném
a okrášleném malbou bohatou.

Byl večer tichý, nebes temná žluť
se lila korunami kaštanů
jak glorie kol postav souladně,
a dáma Blanka v důstojnosti své
a Nicoletta, zářic nebesky
v té bělosti svých liliových rouch,
na mysl Aucasinu přivedly
v ráz vzpomínku na krásné sousoší,
jež ve Beaucairu stálo v kostele
a svatou Annu zobrazovalo,
a v útlém věku Pannu nejsvětší.

Když Nicoletta ale pozvedla
své vlahé oči, temné, plné snů
a neurčitých tužeb, Aucasin
na svatou zapomněl a zmocnila
se závrať jakás, posud neznámá,
a něha jeho mysli zmatené.

Pak v noci nespal, srdce tlouklo mu
a nemohl se rána dočkati,
by zase Nicolettu uviděl.

Tak po týden ji vídal den co den,
a po každé, když vešel, vítala
jej úsměvem tak sladce záhadným,
a vážná, plná vděku, pokorně
pak růži podala mu pokaždé
co hold, neb víno v číši stříbrné
na pokyn dámy Blanky.

Na večer,
když měsíc jednou svítil čarovně,
tu pod lipou ji potkal v zahradě
bez dámy Blanky. Za ruku ji jal
a šeptal, sotva strachem dýchaje:
„Ó Nicoletto, já tě miluji!“
A zmaten byl, a bled a rozčilen.

Však ona klidně na něj hleděla,
ni stopy překvapení nebylo
na její tváři, tiše pravila:
„Můj Aucasine, já to dávno vím!
Já miluji tě od prvního dne,
co oči moje potkaly tvůj zrak.
Ta láska se mnou rostla.“

Aucasin
však zvolal: „Dívko, ach ty nechápeš!
Ne jako bratr sestru miluje,
já tebe miluji! Jak ženu muž!“
A ona na to: „Nejsem sestrou tvou,
a lásku chápu, neboť cítím zde
v tom srdci ubohém, že bez tebe
bych zemřela jak hvězda bez světla.“
A náhle oba vlastním slovům svým
se divili, mlčíce klonili
se k sobě, jejich rty se setkaly
jak kalichy dvou čistých lilií,
a pili duši jeden druhého
tak jedním dlouhým, snubným polibkem.

Pak druh na druha zase hleděli
a viděli se v světle novém, tak
že oběma se zdálo teprv teď,
že poznali se v pravé tvářnosti.
On zdál se jí jak květem krytý strom,
tak pevný a tak sladký zároveň,
a z jeho síly velká důvěra
se v duši její linula a klid.
Však ona zjevila se náhle mu,
co bytost z krajů cizích, nezemských,
cos kouzelného měla v pohledu,
plam plný velkých tajů háral v tmě
těch zraků působících závrať mu,
a zdála se mu bájný jako pták,
jenž každou chvíli zmizet by mu moh',
strach pojal jej, že v dál mu uletí.
A cítil nyvost sladkou vnikati
do duše, do těla, ta zmámila
ho jako těžká vůně jasmínu,
a zdálo se mu, síly veškeré
že prchají mu.

Něm, jak bez duše
teď sedával u krbu s otcem svým
a neslyšel, co stařec povídal,
a neslyšel ty zprávy osudné
o bojích nešťastných jež prohrával
Garin co den na hrabství hranicích.
Sen čarný zdál se že ho podmanil,
a posléz otec vzkřikl zoufale:
„Mé dítě, vidím, nemoc smrtelná
že vyrvat hrozí tě z mé náruče!
Co bolí tě, co duši trýzní tvou?“

Jak ze sna takto syn mu odvětil:
„Ty uhodl jsi, otče, choroba
mě jímá velká, těžká, hluboká.
Ta choroba jest láska šílená.
Já zemru, jestli brzy nepojmu
za ženu Nicolettu.“

Vzpřímil se
tu hrabě Garin, blesky šlehaly
mu z očí, hněvem chvěl se osykou:
„Ty nejsi synem mým, ne mužem jsi!
V té chvíli, když se blíží nepřítel,
když čekám celou spásu z rukou tvých,
v tu chvíli odvahu máš broukati
o lásce své jak krotký holoubek?
Jdi! Chop se meče, v boj se uvrhni
bych slabost tvou ti mohl prominout.“

Však Aucasin mu prostě odtušil:
„Mru láskou, otče. Žíti nemohu
bez Nicoletty.“

Rozhorlil se víc
než dříve otec: „Hanba tobě buď!
ať bůh mě tresce, jestli prominu
ti sketskou tvoji slabost!“

Dobouřil
a syn mu na to klidně pravil tak:
„Ať bůh mě tresce, jestli povolím!
Dřív nechci konat žádnou povinnost,
dřív nechci zpomenout, že rytířem
a synem tvým jsem, než mi přislíbíš,
že Nicolettu, družku přesladkou,
mi zasnoubíš co ženu, půjdu pak
a Bougars ať se chvěje v hradě svém.“

Zbleď hrabě Garin, prudce domlouval
pak jedinému svému dítěti:
„Jsi smyslů zbaven? Mluví horečka
z tvých pošetilých slov? Přec dobře víš,
že koupil Florus dítě neznámé
a z krve pošlé lidí pohanských,
kdes u moře. Že vychoval ji tak
jak dceru svou, to chválit nutno snad,
a připouštím, že krása zdobí ji.
Jest dosti dobrá, aby Florus dal
ji kupci za ženu neb měšťanu
tam dole v městě... Ten ať ženu ctí
v ní spanilou, ať sobě za rovnou
ji třeba má... Však nikdy v tento hrad
vjezd slavit nebude svůj svatební!

Pro svého syna hledám nevěstu
blíž stupňů trůnu krále Francie,
ne v tůni saracenských kalužin!“

Jak bleskem dotknut zůstal Aucasin,
tma byla v očích jeho, vázl dech
mu v hrdle, rychle ale zmužil se,
hrd jako král ze svého křesla vstal,
a kliden pravil, pevně, s úsměvem:
„Co mluvíte o trůnech, otče můj?
Kde jest ten trůn, jenž by jí hoden byl?
Jest koruna, již nese na hlavě
král francouzský neb rovněž anglický,
neb žezlo svaté římských cesarů
a těch, již v Cařihradě panují,
dost sotva dobré, aby podnož se
pod krásné její nohy z něho skul.
Že ke mně ponížila luzný zor,
toť lásky div, toť více ceny má
než celá sláva hrabat z Beaucairu.“

Tak pravil Aucasin a odešel
a hrabě Garin něm, jak ohromen
u krbu zůstal sedět celou noc,
sám v pusté síni, hlavu kloně v dlaň.

Když ráno bylo, k Floru zavítal,
do domu jeho přikvačil jak bouř
a vrh' se v sedadlo, a věrný man
byl polekán a zvolal: „Hrabě můj,
zas přišla zlá, osudná novina?
Můj lid již připraven, jen povelte,
a půjdem proti vrahům statně v boj.“
A dáma Blanka přišla do síně,
a celá bledá, v slzách zvolala:
„Ó zajisté že Florus povinnost
svou vykoná. Ať táhne v litý boj,
já zatím zde se budu modliti,
by bůh nás spasil, mír nám vrátil zas.“

Děl Garin chmurně: „Jiná vede věc
mě k vám, můj Flore. Budiž prokleta
ta dálná země, břeh ten africký,
jenž dcerku vaši vrhl v hrabství mé
co mornou zkázu!“

Florus oněměl,
tak překvapen byl, dáma Blanka však
se vztyčila a klidně pravila:
„Jste v domě mém, můj pane, hostem jste
a nemohu vás kárat ostře tak,
jak srdce moje velí v nevoli.
Čím ublížilo dítě ubohé
vám, pane, dítě, které miluji
jak vlastních očí světlo, duši svou?“

„Čím ublížila vaše dcerka mi?“
ptal Garin trpce se, „nuž, nevíte,
že z duše mé mi syna vyrvala?
Že čarodějka, lstivá, pohanská
jej kouzly zmámila, až sešílel?
Že v hrdém vzdoru trvá proti mně,
svých povinností že se odříká,
že za ženu ji žádá, chorobně
o ní jen blouzní? Budiž prokleta!“
Děl Florus: „Pane, jest to možné vše?“
A dáma Blanka, bledá, ztrnulá
se chytla za čelo a zvolala:
„Sen těžký, pane, v noci trápil vás!
Jest Nicoletta posud dítětem,
jak ptáče veselá, a lásky taj,
jak kouzla černá, jest jí neznámým.
Vy ranil jste mě lží svou hluboce.“

V tom zašelestil lehký, tichý krok
na dlažbě z mramoru, a u dveří
zjev Nicolettin luzný, vábný stál
ve stínu napolo, kol hlavy jen
jí slunce svit hrál v temnu kadeří,
z nichž modro plálo; bílá jako sníh
a s očima jak rosa jasnýma
se zdála víc než krásou pozemskou.
I hrabě Garin ztich', když spatřil ji,
a ona k dámě Blance přistoupla
a ruku líbajíc jí pravila:
„Co hrabě Garin děl, to není lež.
Syn jeho obdařil mne láskou svou
Ó dámo Blanko, vím, co láska jest.
Já Aucasina celou duší svou
jak boha miluji, a na věky!
Tu lásku vyrvat nikdo nemůže
nám ze srdce, snad ani v nebi bůh.
Snad jeho ženou nikdy nebudu,
to ale lásce mojí nevadí.
Mé tělo i má duše jeho jest.“

Tak pravíc, tiše vyšla ze síně
jak byla přišla; zdálo se
těm udiveným, již jí slouchali,
že skutečností nebyl její zjev.
Však hrabě Garin nejdřív promluvil:
„Vy slyšeli jste hrdý její vzdor?
Vy slyšeli jste, jak se přiznala?
Nuž, přisámbůh, jestliže nezmizí
do zítřka z města, že ji upálím
jak čarodějku zlou a rouhavou!“

Děl Florus na to: „Dobře, pane můj.
Jsem bez viny a dáma Blanka též.
Já Nicolettu odsud odvezu
a Aucasin ji více nespatří.
Den nešťastný jej vedl v tento dům.
Za hříchy naše bůh nás tresce tak,
i vás i mne. Buď chválen v nebesích.“

A dáma Blanka „Amen“ šeptala
a zakryla si tvář a plakala,
a hrabě Garin s hlavou skloněnou
se vrátil tich a zasmušen v svůj hrad.

(Pokračování.)

Hlasy v přírodě.

Líčí *Boh. Bauše.*

Ještě krylo bláto a zmrazky ulice Pražské a již v parku usedal v holých větvích jilmu kos a zanotoval z plna hrdla jásavou píseň jarní.

A v lopotném šumotu ulic nezůstal hlas nepovšimnut; dělník ubírající se do práce a kde kdo chvátal do denní roboty, zastavil se na okamžik, až nezbeda jakýs hodiv kamenem raného pěvce dále zahnal.

Dojmy sluchové dotýkají se vždy nejbezprostředněji duše; a jakou to stupnici zvuků pojme ucho naše — od zpěvu ptačího po burácení orkánu, rachot hromu, příboj moře, k umělé symfonii hudební a od řevu zvířat až k šelestu křídel vážky nad vodou —

A žádný smysl neklame se tak snadno co do směru a původu pocitů jako sluch.

„Slyšte, co to?“ prohodí někdo ve společnosti a vše umlkne a naslouchá, a divné pocity zmocňují se nás, pokud nepoznáme příčinu neurčitého jakéhos tónu, který se ozval.

Žádný smysl neúčinkuje proto tak na oživení fantasie jako sluch.

Již Plato nazývá sluch a zrak smysly duše, any pocity obou nepřivádějí nás tak do bezprostředního styku s hmotou, jako smysly ostatní.

Klam, pověra, nadšení, zoufalost ve zvucích nejbezprostřednějšího nalézají výrazu.

Staří bájili o harmonii sfér, a z harfy Aeolovy vyznívaly mnohým hlasy duchů nadpozemských.

První modlitby k božstvům, první zákony vydané u všech národů uváděny bývaly ve zpěv.

Teprv kulturou ztrácí řeč zpěvnou příchuť, a mluva moderní „více mudruje a méně cítí“, praví něžný Bernardin de Saint-Pierre.

Účinek hudby na ducha líčí se v pověstech i dějinách. Božský Amfion lýrou svou staví hradby Théb, pozouny kněží Israelských řítí se zdi Jericha v prach. Orfeus hudbou krotí hrůzy podsvětí, Terpander upokojil hudbou vzpouru ve Spartě, David rozzuřeného Saula; flétista Timotheus byl prý s to, hrou svou Alexandra rozvášniti i opět jej upokojiti.

Dějiny mediciny uvádějí celou řadu účinků hudby na různé choroby.

Ale dost již pověstí. Naše doba podstatu, vznik a zákony výjevů zvukových podrobila všestranné exaktní analysi vědecké s výsledky stkvělými.

Jen několik vět o podstatě zvuku. Fysika rozeznává ve výjevech zvuku šramoty a tóny; tón jest výsledek pravidelných periodických záchvěvů zvučícího tělesa; šramot naproti tomu jest směs tónů bez ladu a skladu, takže ucho je nepochopuje. Přechod tónů a šramotu jest pozvenáhlý; v hučení větrů, v příboji moře a harmonii vln slyšeti někdy určité tóny, kdežto v tónech opět pozorné ucho mnohé šramoty rozezná.

Na tónech v přírodě jakéhokoli původu vždy troji rozeznáváme vlastnosti: *intensitu* či sílu založenou na šířce záchvěvů; *výšku* odvislou od počtu záchvěvů a konečně *barvu* tónu, timbre, podmíněný zvláštním tvarem periodických pohybů. Základní tón doprovázen tu celou řadou slabších tónů vyšších, které možno zvláštními přístroji akustickými poznati.

Hlasem nazýváme v přírodě jen ony zvuky živých bytostí, které vznikají pomocí ústrojů dýchacích, chřtánu a plic a ústrojů těmto analogických. Zvířata vyvozují i šramoty i tóny a nelze obojí přesně rozeznávati. Již od Aristotela jest zvykem zvuky zvířat nejen po fysikálním charakteru, nýbrž též dle ústrojů rozeznávati, jimiž se vyvozují.

V obou směrech vykazuje věda práce pozoruhodné. Fysiologie do podrobna prozkoumala ústroje zvukové i nejmenšího hmyzu až po mechanism hlasu lidského.

Ve fysice pak zákony o barvě tónů tvoří základ theorie instrumentace a zahrnují veškerou harmonii.

Hudební tóny vedlejší musí zákonům harmonie činiti zadost a tato jest tím dokonalejší, čím více různé tóny akkordu základní tón sesilují. Pojem tóniky a základního akkordu nemají jen praktickou důležitost, nýbrž jsou též nutným zákonem důsledným.

Věda jest nyní tak daleko, že všechna fakta dějin a vývoje hudby z jediného hlediska vysvětluje; jest s to pravidla hudby přesně odvoditi, a kdyby náhodou pravidla ta se ztratila, je znova odvoditi.

Může nám ale věda umění snad nahraditi? — Nikdy; poetické vnuknutí vymyká se všemu výpočtu vědeckému; „komposice a vědecké badání jsou (dle slov Pietra Blaserny) dvě diametrálně rozdílné činnosti ducha lidského“.

V hlasech přírody jest také něco, co se vymyká všemu kalkulu vědeckému, jest to dojem, jaký na vnímavé mysli hlasy ty za všech věků a u všech národů zanechaly.

A věru kdo chce ducha světa bezprostředně slyšeti, ten obrátí se do přírody, by ve veliké oné symfonické řeči rozeznávati se naučil ve hlasech výrazy citů, triumf, spokojenost, úzkost, rozmrzelost, strach i signály na poplach.

To vše slyšeti především ve zpěvu ptačím.

Harmonii zvuků shledal Stvořitel, praví Saint-Pierre, tak nutnou pro člověka, že není místa na zemi, které by nemělo svého ptactva zpěvného.

Jest památno, že ptactvo zpěvné všude jeví pud přiblížiti se obydlím lidským, hnízdí raději v parcích než lesích, a stojí-li stavení v lese, jistě že všichni zpěváčkové z celého sousedství usadí se v okolí jeho.

Zdá se, jakoby chtěli býti obdivováni. Kukačka, havran, koroptev, křepelka, skřivan nikdy nezdržují se v liduprázdných krajinách.

Jest řada zvláštních ptáků městských i vesnických.

„Urazil jsem více než 600 mil v lesích ruských, ale malých ptáčků nespatřil jsem jen v okolí osad lidských.

Ve Finsku vykonali jsme někdy 20 mil denně, aniž bychom byli spatřili ptáčka neb osady, jakmile však na stromech vrabci se okazovali, soudili jsme na blízkost osady, a nikdy jsme se nesklamali. Mnohdy zbloudilým i výjev ten dobře posloužil.

Gortilaso de la Vega vypravuje, jak otec jeho s oddělením Španělů v Peru byl odeslán na výzkumní

výpravu do Kordillér; jižjiž byl na tom, s lidmi svými bídně zhynouti hlady v údolích a lesích neobydlených. Zbloudili a nebyli by se vypletli, kdyby nebyli spatřili nad sebou hejno papoušků, dle nichž soudili na spásnou blízkost lidí. I obrátili se směrem, jímž papouškové letěli, a došli po utrpeních nevýslovných k osadě Indianů, kteří kukuřici pěstovali a od záhuby je zachránili.“ *)

Jako řada ptáků déšť zvěstuje (straka, sova, žluva, žluna) určitými tóny, a buřňáci na moři bouři, tak drůbež jest bdělá proti cizincům a páv v noci každého cizího oznamuje.

Cit pro blížící se neštěstí připisují někteří ptákům, kteří vyjadřují předtuchu určitým prý voláním.

O'Mearas v memoirech ze sv. Heleny vypravuje, jak při vtažení Francouzů do Moskvy veliký houf havranů přilétl a vznesl se na věže Kremlu.

Odtud přelétali často těsně nad hlavami vojáků tlukouce křídly a ozývajíce se vždy stejným skřekem. Vojáky naplňoval skřek zlými předtuchami; před vypuknutím požáru Moskvy zmizeli všickni tito havrani.

Mnozí slyší v hlasech ptáků napodobení hlasů a šramotů lidských. Čáp klapáním zobáku napodobí ťukání na kosu. Nalézáť také při senoseči nejvíce kořisti, a při pobytu v Africe jest němým. Někteří ptáci zvony rádi slyší a poštolka zvuk zvonu napodobí.

Maximus z Tyru vypravuje ve svých filosofických rozpravách, že měl houf různých ptáků v jednom pokoji pohromadě. Z počátku křičeli zmotaně mezi sebou, vycvičil je však tak, že s ním hudbu provozovali; pískalť jim na flétnu a ptáci různými hlasy jej doprovázeli a při ritornellech v souzvuku ve sbor se spojili.

Louis Nicolardot, který mnoho pozornosti hlasům v přírodě ve spise „Lafontaine a lidská komedie“ věnoval, praví, že hlasy ty více znamenají, nežli se fantasii bajkářů od Aesopa až po Lafontaina do nich vložiti podařilo.

Zpěv ptáků dle téhož jest prý prazdroj hudby lidské; neb nástroje člověkem vynalezené jsou vždy původně jen napodobení jistého hlasu ptačího.

Tak kastagnetty shledává původně v klepání zobákem jistých dravců; zpěv slavíka s hlasem varhan porovnává.

Tlukot slavíka má určitý hudební výraz, sílu dramatickou. Zazniva nám obyčejně z dáli, neb slavík nedůvěřuje člověku, zpívá však neznámé své drama na doslech příbytků lidských.

Má úvod, exposici, recitace, výkřiky radosti, vzpomínky trpké i naříkavé vzdechy i nadšení.

Ale jen ve volné přírodě zní zpěv čistě a bezprostředně, nikdy v zajetí. Žádné mládě z hnízda vybrané nedojde dokonalosti charakteristického zpěvu.

Svobodně rozený slavík vždy lépe zpívá než zajatec, poznalť svobodu:

Lascia ch'io pianga!
La libertà . . .

Všechny hudebníky přírody můžeme i dle lidských schopností děliti na dvě skupiny. Jedni jsou originalními, druzí napodobiteli.

Originalní pěvci jsou slavíci, drozdi, žluna, skřivan, pěnice, červenka, linduška, střízlík.

*) Etudes de la Nature, par Jacques B. de Saint-Pierre.

Napodobitelé jsou: ťuhýci, sedmihlásek, rákosník, špaček. Ťuhýk provádí pravá potpourri zpěvních úryvků.

Známoť jak i lomozy, hlasy, šramoty ptáci napodobí.

Drozd mnohohlasný jako pravý plagiator napodobí hlasy všech pěvců, papouškové řezání pily a lomoz zátek z láhví vyražených. Příklad břichomluvectví podává nám zvlášť holub, kukačka, žába, která kváká jen uvnitř, u níž vzduch ve střevě sem a tam se pohybuje.

Ale nejpodivnější zvuky vydává asijský pták agami, jehož chřtán absolutně němý, za to ale volavé, lákavé a zpěvné zvuky od zadu vydává.

Ptáci téhož druhu nemají vždy dar zpěvu stejně udělený, měníť se i dle individua i dle nálady citové.

Darwin vypravuje o hejlu, který hvízdal krásný valčík; když jej ptáčník přinesl do společnosti jiných ptáků, všichni ptáci umlkli, přiskákali a napnutě jej poslouchali.

Též rivalita bývá mezi pěvci; dva ptáci u jednoho ptáčníka tak pěli o závod, že jeden namáháním pojednou padl mrtvý s bidélka puknutím cévy v plících.

Zpěv ptačí shoduje se s místem i časem, v němž se ozývá.

Po zimě, v níž zamlklou přírodou jen krákorání vran se ozývalo, zanotuje většina drobných pěvců svou nejlepší píseň, neb později zpěv jejich obmezí se mnohdy na jednoduché cvrlikání neb i jednotvárné zvuky.

Skřivana, hnízdícího v obilí, slyšeti jest z nedohledné výše, kdežto vlaštovka, která v letu dotýká se téměř stěn našich příbytků, má jen krátké, sladké štěbetání, nikoliv na dálku vypočtené.

Ptactvo vod a pobřeží mořského má ostrý pronikavý křik, jak přiměřený jest pásmu větrů, bouří a příboje, které přehlušiti musí.

Zvučné kokrhání kohouta probouzí člověka v šeru jitra, veselý zpěv skřivana vybízí v polích k práci i tanci, a zvučný hlas žluvy v podzim zve na venku k svižnému vinobraní.

Prales chvěje se pronikavým vzkřekem pestrých ptáků tropických, jimž příroda stkvělostí barev nahražuje, co na kráse a rozmanitosti zpěvu se jim nedostává.

Jen člověk samotný má smysl a pochopení pro hesla ptačí. „Nikdy jelen slze prolévající nad vlastním neštěstím nenaslouchá soustrastně zpěvu filomény, nikdy býk pracovitý veden na porážku po trapných službách člověku prokázaných neobrací se na ptáče osamělé se vzdechem, viz jak člověk odměňuje služby jemu prokázané“ (Etudes de la Nature).

Hlasy přírody vždy poeticky nadchnuly mysli vnímavé a nejeden mistr hudební pokoušel se o to, hlasy, zpěvy a zvuky přírody v symfoniích a oratoriích zužitkovati. *)

Ne vždy šťastně, jakož i transkripce hlasů ptačích nedaří se, vyjadřována jsouc slovy.

Pokračující civilisací mizí prý, jak někteří za to mají, porozumění hlasům přírody.

Nalezenec Kašpar Hauser, který do 21. roku masa nepojedl, tvrdil, že do té doby řeči zvířat rozuměl. Rozuměl prý, co pták švitoří a pes štěká, zvířata přicházela

*) Ze známých skladeb hudebních uvedeny buďte tyto příklady: Haydn ve „Stvoření“ a „Ročních časech“, Händel v oratorium „Israel v Egyptě“, Beethoven v pastoralní symfonii, též Smetana v „Hubičce“.

bez bázně k němu a zdála se míti vědomí, že mohou se s ním srozuměti. To vše přestalo, jakmile počal maso jísti.

Galliani měl kolem roku 1770 dvě kočky, které měl stále kolem sebe a o nichž tvrdil, že pro jisté pocity mají jisté tóny.

Lucian tvrdil, že mouchy mají svou řeč. Lamartine vypravuje o arabských koních, že mají určité zvuky pro různé pojmy.

Někteří milovníci ptactva věnovali zvukům pozornost až komickou.

Starý učený *Kircher* roku 1650 ve své *Musurgia* položil zpěv slavíka do not.

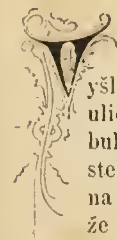
Též *Jan Kořínek*, kněz tovaryšstva Ježíšova, l. P. 1675 ve svých starých „Pamětech kutnohorských" zpěv slavíka slabikami vyjadřuje, jakož po něm starý *J. Mat. Bechstein* (nar. 1757) rozeznával dvacet pět slok ve zpěvu, které označuje slabikami, jako: „tiuu tiuu, spe tiu zqua —"

Tak hlasy v přírodě brzy pověrčivě, brzy vědecky byly vykládány a zkoumány; rozdílně dle doby a povahy a vnimavosti toho kterého národa i jednotlivce.

Povšimnutí nalezly však vždy a všude. Kouzlem zpěvu v přírodě rozzvučí se struny sympatické u každého člověka, s obsahem více méně nepovědomým, které probouzejí v něm lásku ku veškerému tvorstvu cítícímu.

Cibulky.

Črta od *Terézy Svatové*.

Vyšly-li slečny radovic z domu, věděla o tom celá ulice, nebo kde kdo v sousedstvu byl v okně. „Cibulky jdou na procházku — cibulky jdou do kostela" a podobně říkalo se, když slečny se objevily na ulici. „Cibulky" přezdívalo se jim snad proto, že byly všecky stejně velké, sobě nápadně podobné, že vycházely vždycky pohromadě a že se držívaly těsně pod paží.

„Jsou jako cibulky v rulíčku," řekl jednou soused pekař a přezdívka ta jim zůstala. Zdánlivě nevinné slovo a přece obestřelo nebohé slečny přídechem směšnosti. Od té doby, co měly přezdívku, dívali se na ně lidé se zvláštním úsměvem, a když zašustěly jejich hedbávné šaty po chodníku, ušklíbla se i ta bolnooká prodavačka na rohu ulice.

Vždyť i ty šaty měly přezdívku; říkalo se jim „papírové", poněvadž šustěly jako papír. Hedbáví radových slečen prodělalo na světě již mnohou změnu, jako jeho majitelky. Pocházelo z časů, kdy dům nebožtíka pana rady stál ještě v celé slávě a kdy paní radová se slečnou Mari, tenkráte dospívající dívkou, vévodily celé společnosti krajského města.

Ale časy se mění. A jako změnila se látka sama, tak změnily se i poměry rodiny. Pan rada náhle zemřel zanechav za sebou vdovu s třemi dcerami a malou pensí. Z celé dřívější slávy nezbylo nic než trocha nádherného nářadí a hrstka vzpomínek. Nebyl žádný div, že nezůstalo nic více, vždyť byla paní radová dámou světa, milovala skvělý život, blýskala se ráda ve společnostech a gaže pana rady nebyla tak velikou.

Když za několik roků zemřela i ona, opuštěným dcerám nezůstalo po ní nic jiného, než halda hedbávných šatů všech barev a střihů. Skoro po dvacet let oblékaly se slečny do pozůstatků její skvostné garderoby, stále přešívaly, barvily, žehlily a gumovaly — nádhera matčina činila je skoro směšnými.

„Z čeho žijou?"

„Z pense?"

„Pensi nemají, snad skrovný dar z milosti?"

„Jmění také ne, pracujou tedy . . ."

Tak hádali lidé, když se slečny z nenadání přistěhovaly do malého města, které bylo rodištěm jejich matky. Hádalo se všelijak; v pravdě však nevěděl nikdo, jak těžký byl jejich život. Vždyť žily osamoceně, s nikým se nestýkaly, nikomu si nestěžovaly, nikoho neobtěžovaly. Žily tiše a pracovaly až do úpadu. Pletly, háčkovaly, vyšívaly a nikdo nevěděl, kam vlastně přijdou všechny ty jemné práce. Jen posluhovačka jejich říkala tajemně lidem, že slečinky pracujou pro nějaký velký obchod v hlavním městě.

A tento skrovný výdělek byl skutečně hlavním pramenem jejich příjmů. Bylo třeba velké obezřetnosti, aby se jim ukryly veškeré potřebné výdaje. Slečna Mari byla však znamenitým správcem pokladny, byla mistrem u vedení domácnosti — její rozpočty byly skoro nesmyslné. Železnou rukou držela otěže vlády v domě, a obě mladší sestry skláněly pokorně hlavy pod jejím žezlem. Slečna Mari byla hlavou domu, náčelníkem firmy, ministrem všech záležitostí — ona myslila za všechny, jednala za všechny, slovem, slečna Mari byla všechno, slečny Juli a Toni nebyly nic.

Slečně Juli bylo pod sestřinou vládou docela volno, protože byla obmezený dobráček. Jsouc tiché povahy, slabého rozumu a neduživého těla, podobala se spíše zakřiknutému, zakrslému děcku, než panně pětatřicetileté. Tiše sedala někde u okna neb v rohu pohovky, pletouc mechanicky tenounké punčochy, tupě se usmívajíc a o ničem nepřemýšlejíc. Špetka rozumu a vlastní vůle rozplynula se časem nadobro v despotismu nejstarší sestry.

Ona byla spokojenou, dostala-li svůj dílek stravy a byla-li k ní slečna Mari vlídnou. Smála se jako děcko, když ji tato pochválila, a plakala hořce, byla-li od ní vypeskována.

Trochu jinak bylo s nejmladší sestrou. Slečna Toni byla sice docela způsobnou a poslušnou sestrou a respektovala dostatečně praktický rozum i těch čtyřicet roků nejstarší sestry, ale vzdor tomu dovolovala si časem činiti poznámky, které slečnu Mari rozčilovaly. Jsouc dobrá a mírná jako ovečka, měla přece časem své náhledy, svá přání a někdy také své tajné touhy. Její veselá letora a teplé srdce popouzely ji někdy k malé revoluci proti sestře. V její třicetileté hlavě vznikaly často myšlénky, nad kterými slečna Mari div nezoufala. Jedenkráte vytasila se s plánem, že by snad bylo lepší, kdyby

šly sloužit; totiž ona a Marie. „Ty, Mari, se svým vzděláním a šikovnýma rukama, dostala bys snadno místo komorné neb kastelánky v některém vrchnostenském domě, a já bych se spokojila se službou sebe menší,“ řekla jednou, když slečna Mari naříkala na osud a když nebylo v domě ani krejcaru. „Julinku bysme mohly dáti třeba k tetě Vránové a připláceti společně na její vydržování —“

Ale do slečny Mari jako kdyby pojednou jedu nalil. „Co to mluvíš, Toni? Či myslíš, že lidé jako my hodí se do služby?“ křičela hněvivě. „Já byla šest let v klášteře u anjelských panen, já dostala vychování jako šlechtična, já chodila do společnosti, o jakých ty nemáš ani zdání, já se bavila s hrabaty — a teď bych měla jísti vysloužený chléb? A ty, dcera kameralního rady, bys se nestyděla sloužit? Toni, Toni, nebojíš se, že se rodičové tvoji nad tím v hrobě obrátí?!“ Suchounký obličej slečny Mari sešpičatěl a zmodral, že Toni celá polekaná hleděla se omlouvati. Ale sestra ji nepřipustila k slovu a vychrlila nový proud výčitek na její ubohou hlavu. Ke všemu rozplakala se i Julinka ve svém koutku nad nenadálým výstupem a slečna Toni byla nucena ustoupiti z pole. Utekla na pavlač, aby slzami ulevila svému nevinnému, polekanému srdci.

Několik dnů po tomto výstupu došlo slečnu Mari psaní s několika pečetmi. S důstojnou tváří otevřela tato list a vítězně podívala se na sestru, když vytáhla z obálky dvě nové desítky. „Vidíš, Toni, že lidé jako my nemusí hned do služby, chybí-li v domě někdy groš —“ řekla vyčítavě, kladouc peníze na stůl. Neřekla ovšem, že obětovala a prodala poslední svůj náramek, jen aby dokázala, že radovic slečny mohou si ještě pomoci. Slečna Toni pokynula jen hlavou; umínila si svatosvatě, že neřekne více ani slova, byť by musila třeba umříti hladem.

V domě byl zase svatý pokoj. Tu a tam přehnal se sice nějaký mráček a to tenkráte, když nejmladší slečna se prohřešila nějakým nevinným způsobem. Pověděli jsme již, že byla povahy veselé a proto jí bývalo někdy smutno mezi sestrami. Bylať slečna Mari povahy upjaté, zdrženlivé, nemilovala velkých hovorů a sama dovedla mlčeti třeba celičký den. Toni však ráda se zasmála a ráda poklábosila třeba s pradlenou, když nebyl jiný po ruce. To bylo pro slečnu Mari solí do očí. „Prosím tě, co máš s tou Motyčkovou za řeči?“ říkávala mrzutě, když sestra promluvila s posluhovačkou o slovo více, než bylo třeba. A v širokém výkladu objasňovala hned, jak nedůstojno jest zabývati se blíže s takovými lidmi.

Slečna Toni neodporovala ani slovem, v duchu však si myslila, že rovněž jest nedůstojno zůstati dlužen od prádla, jako oni Motyčkové.

„Co máš pořád s tím řezníkem?“ vyjela jednou slečna Mari na sestru, když tato celá udýchaná vyběhla na schody. Ten řezník byl jejich domácí pán, pan Beran.

Slečna Toni chodila pro maso obyčejně sama a pan Beran nechal ji někdy schválně čekat. Byl čtverák a rád s ní pohovořil, protože rozuměla žertu a také ráda se zasmála. Často zalehl veselý smích její až nahoru a tu mívala pak slečna Mari kázaníčko. Ačkoliv byl pan Beran tím nejhodnějším domácím a nikdy nepřirážel na činži, přece byl u slečny Mari v nemilosti. A to proto, že byl jen řezníkem, že hlasitě mluvil a neomaleně se smál, a časem že zaklel, až se dům otřásl.

„Nepochopuji, jak můžeš mluvit s takovým sprosťákem,“ říkávala sestře a dívala se na ni s takovým opovržením, jakoby byla spáchala bůh ví co. Pro maso ji však přece posýlala. Přinášelať slečna Toni porcičky tak pěkné, že se na ně až srdce smálo, a váha byla vždy o mnoho větší, než když šla posluhovačka.

Slečna Mari byla příliš dobrou hospodyní, než aby nebyla dovedla oceniti ty čtvrtky masa, které pan Beran přivažoval, a proto posýlala sestru samotnou.

„Prosím vás, řekněte mi, čeho se ty hořejší ženské najedí?“ ptal se jednou pan Beran Motyčkové, když kupovala pro slečinky obvyklou půllibru hovězího.

„Oni jedí jako ptáci,“ odpověděla posluhovačka, a ohlednouc se opatrně, dodala, „že jsou, chudinky, asi vždycky při chuti.“

„Taak?“ zahvízdl pan Beran a jako maně přihodil na váhu pěkný kousek jater.

Od té doby nevážil tak přísně; a přišla-li slečna Toni sama pro maso, dal takový „přívažek“, že z toho měly nahoře večeři.

Což bylo jemu o nějaký ten mozeček, nebo o kus ledvinek!

„Kde jen vzala ty buclaté tváře?“ myslíval si pan Beran, hledě na vlídný obličej slečny Toni. Díval se na ženské vůbec rád, ale tahle cibulka se mu zvláště líbila. Líbila se mu hlavně proto, že byla vždycky vesela, vždycky přívětiva a v dobrém rozmaru. Sám dobře nevěděl, proč je vždycky jako v ohni, když přijde slečna Toni do krámu, a tato zase nevěděla, proč se jí tváře zardívají, když se jí domácí podívá přímo do očí.

Pan Beran byl hezký, statný padesátník a vdovcem již na šestý rok. Poněvadž svoji nebožku dosti miloval a neměl žádných dětí, nespěchal z počátku na ženění. Až když se té samoty dost nasytil, začal se ohlížeti po nějaké nevěstě. Ale nemohl hned najíti takovou, která by se mu byla jak náleží líbila. Jedna se mu zdála být tuze mladou, druhá se fintila, třetí nebyla k lidem a čtvrtá nechtěla konečně zase jeho. Vzdal se tedy myšlének na ženění a myslil, že zůstane již vdovcem až do smrti.

Mezi tím přistěhovaly se radovic slečny do města a pronajaly si u něho veliký pokoj s kuchyní. Kuchyně byla na zad a pan Beran viděl ze dvora, jak slečna Toni v kuchyni se otáčí, co zatím druhé slečny v pokoji vyšívaly. Její čipernost v domácnosti byla příčinou, že začal více si jí všímati. Slečna Toni neměla ani zdání, že ji někdo pozoruje, když s rukávy vyhrnutými a tváří od práce uzardělou kolem plotny se oháněla. „To by bylo něco pro mne!“ napadlo jednou pana Berana, když bílé lokty slečny Toni okolo okna se zamihly. Nevěděl sám, jak mu ta myšlénka hlavou probleskla, ale zbaviti se jí nemohl od té chvíle. Začal tedy zcela vážně o tom přemýšleti a zdálo se mu, že by v tom nic nevadilo. Slečna byla slušného zevnějšku, věkem se k sobě dobře hodili, byla přívětivá k lidem a v práci byla bystrá jako málokterá ženská. Že nebyla bohatou — na tom by nezáleželo; vždyť měl sám dost jmění. Pěkný dům, lán polí a řemeslo skvěle zavedené, to všechno dovolovalo luxus vzíti si ženu nemajetnou. Pan Beran uvažoval, uvažoval a konečně se rozhodl, že se slečně Toni nějak přiblíží se svým plánem. To však nebylo tak snadné — byla v tom překážka. A touto překážkou byla slečna Mari. Tato se na něj dívala vždycky tak s vysoka, a po-

zdravil-li, děkovala tak blahosklonně, že ztrácel všechnu chuť k námluvám. Byla-li slečna Toni sama a jen tak po domácku, zdálo se mu zcela snadné říci: Líbíš se mi — vzal bych si tě! Ale jak šla se sestrami, jak měla hedbávné šaty a klobouk na hlavě, hned byla jinou. Přicházelo mu pak, jakoby nad něj vynikala o celou hlavu. To šustění hedbávných vleček a velkopanský způsob, jakým si slečny na ulici vedly, imponovalo mu tou měrou, že se nemohl nijak odhodlati k určitému vyjádření. Ačkoliv byl jinak kurážným ve všem, v této záležitosti byl nesmělým jako kuřátko. A přece mu bylo slečny Toni líto a rád by ji byl vysvobodil. Vždyť viděl, jak se po celý den namáhá, jak tře potají bídu a kdo ví, co všechno ji ještě trápí. Neušlo mu, že mívá často oči zardělé jako od pláče. Že by ho nechtěla, to mu ani nenapadlo. Vždyť s ním ráda hovořila, rozuměla jeho žertům, a když někdy stiskl její bílou ruku, jen se začervenala. „Ta nemá v sobě ani za mák pýchy,“ říkával si u sebe a když někdo ze známých začal vtipkovati o směšné nadutosti cibulek, bral hned slečnu Toni do ochrany, že není hrdou jako ty druhé.

Pan Beran se tím těšil a doufal, že snad náhoda mu pomůže z nesnází.

(Pokračování.)

V lesy.

Báseň *Evy z Hluboké.*

Jak těšil by mne lesů stín,
šum borovic a smrčí,
plod borůvek a ostružin,
lesk studánek a záře hvězd, — — —
leč srdce není pro odjezd
a mlčí.

Jak štěstím by mi zářily
ty cesty šeré, dumné,
byť v propasti se stočily,
byť nevedly víc nikdy zpět:
můj drahý, kdybys mohl dlet — —
tam u mne!

Až bloudit budu samotou —
tam, toužebně kde chvojím
se perlí nota za notou,
kde dýše vůni vlahá zem:
tam šťastna mám být — obrazem
jen tvojím?

Ne, tesknit budu po tobě,
a zašelestí sosny
mi v usedavé žalobě. — — —
Vím — pro poklid svůj nedlouhý
mám v lesy jít, — jdu pro touhy
a pro sny.

Panstvo se nudí.

Zámecká novelka od *Karla Škáby.*

(Pokračování.)

„Strýče, že jsem vás neuposlechl, abych ani jediným pohledem nezadíval se na tu, kterouž ještěřicí nazýváte, ne to ještě dobrým jménem pro tu, která mi celý život otrávila.... Kdybyste mne ještě přísněji byl na uzdě držel, kdybyste byl své autority proti mně užil, nyní by mně lépe bylo. Dobře jste povídal, že je to ďábel v andělské podobě.“ A tak dále bědoval a sliboval, a Boha si za svědka bral, že bídný ten život, na věky věkouci otrávený nesnese, že do kláštera se dá, do toho nejpřísnějšího, aby tam v stálém odříkání na svou mladou lásku, shrzenou, a na tu, kterou tak nevýslovně miloval, a která jej tak zle, tak falešně, tak ošemetně zradila, zapomněl!

A na doléhání pana Josefa vyprávěl tu historii svojí lásky srdcervoucí...

Půvabný byl večer, a jen ten, nic jiného, vyvábil jej do parku. Tam bloudil a kochal se v půvabech noci, a zabloudil v poblíží sochy Dianiny, jejíž bělostné oudy prokmitovaly daleko šerem nočním a černem stromoví. A tam v tom přirozeném loubí, tam viděl ji, tu ošemetnici, tu zrádkyni, a s ní vraha svého štěstí, pana vychovatele v šepotu nad míru důvěrném. Jen jestli se nemýlil?

Ne, ne, nemýlil! Jakože strýce Josefa před sebou vidí, tak dobře poznal v párku těch milujících slečinku Jeanettu a pana vychovatele. Její bělavé šaty prozrazovaly by ji, i kdyby celá její postava nedokazovala mu, že se nemýlil. Byla to Jeanetta a pan vychovatel, jehož i dle hlasu poznal.

Šeptali si nejprve jen tlumeně, že jen ševel šepotu rozeznati mohl, ale pan vychovatel pojednou tu rozjařil se v hovor, že zcela jasně zaslechl: „Nad svého Boha tě miluji!“ A jeho hlas rozeznal by mezi tisíci. Nemýlil se, ne, ne!

Panu filosofovi, když viděl sebe tak zrazena, všecky své naděje sežženy v prach, bylo prý pojednou, jakoby mu někdo meč třikráte v srdci obrátil. V prvém okamžiku zajiskřilo se mu v očích, zuby zaskřípěly, a prsty zaťaly se v pěst, a kdyby v té chvíli dostali se zpronevěřilci do rukou jeho, těma rukama by je byl rozsápal. Ale ve chvíli druhé takový žal stiskl mu srdce, že stěží vydechnouti mohl, proud krve vřinul se mu do hlavy.

že zatemnělo se mu v očích, zahučelo v uších, jak rozbouřená řeka, a on nic neviděl, nic neslyšel . . .

Snad i nějaký výkřik vydral se mu ze staženého hrdla, a tím snad je z jejich hříšného opojení vyrušil a vyplašil; neb když z té své ztrnulosti procitl, nezřel jich více . . . Ale dokáže jí pan Karel, že není změkčilec, že snese její ztrátu. Do kláštera se dá, hned, hned zítra a . . . A dříve jí ještě poví, jak hluboce ji povrhuje. Ano tak to udělá, a sice hned zítra . . .

Ale přišel si s takovou na toho pravého! To by bylo, aby takový hezký člověk, s tak pěknými vyhlídkami dal se do kláštera! Co by tomu řekla jeho milost hraběcí, který slíbil, že mu svěří tuze pěkné místo, kdyby jeho budoucí snad sekretář pojednou zmizel za fortnou klášterní? To by si to pan Josef odnesl, že si z hraběcí milosti žerty tropí! . . . A pak, to by té ještěřici právě dokázal, že mnoho, až tuze mnoho si dělá z její nevěry, a ne naopak! To by to pěkně vyvedl!

Pan Josef ví jiný prostředek. Ať jen hezky v zámku zůstane a klášter s pomocí boží ať nechá být klášterem, a té falešnice ať ani nejmenším pohledem si nevšímá. Tím jí dokáže, že nic si nedělá z její zrady. A o té věci, že ji viděl v parku s panem vychovatelem ani muk! Tím ji rozzlobí nejvíce!

Tohle mu pan Josef stále na srdce kladl, aby se ani nejmenším slovem, ani pohledem, zkrátka ničím neprozradil, že něco o tom ví. A kdyby jej chtěla snad svým lísáním usmířit, jak ona to umí, ta ještěřice, že by i ďábla na pravou víru obrátila, kdyby se ho vyptávala, proč tak najednou na ni zanevřel, kdyby se zapřisáhala — a takové je přísaha holou maličkostí — že nevinnější nad polní lilium, pan Karel aby byl tvrdým jako skála, neúprosným jako general Suvarov — ani slovem aby jí neodpověděl. Takhle že jí to nejlépe dokáže!

A pan Karel na mnohé a mnohé nalehání musil se mu čestným slovem zavázati, že radou jeho až do té nejmenší maličkosti se říditi bude.

Ale kdyby ten nešťastný, sklamaný milovník neměl jen smysl pro svou vlastní bolest, a jen trochu lépe všimnul si svého rádce, pana Josefa, seznal by, že jeho neštěstí ho se mnohem hlouběji dotklo, než by se nadál do svého strýce, toho věčného kazatele a mravokárce.

Když vyslechl od něho po onom dostaveníčku v parku jeho tvrzení, že ve svůdci onom najisto pana vychovatele poznal, přejel přes vrásčitou tvář komorníkovu nach, který za chvíli ustoupil zsinalé bledosti.

A pan Josef ještě dlouho rozvažoval, když zrazený milenec podlehnuv bolesti, unaven, jak celý ustrojen byl v široké pohovce jako v klíně matčině usnul, o tomto případě nad míru povážlivém.

Že v parku byl pan vychovatel, tomu věřil pan Josef, Karel i po hlasu jej poznal. Ale Jeanetta, Jeanetta! Na tvrzení žárlivého milovníka, že to ona byla s panem vychovatelem, mnoho dáti nemohl, i kdyby sám pan Josef nebyl přesvědčen, že komorná Jeanetta v parku býti nemohla a nebyla.

Vždyť s Jeanettou se opět večer, jako jindy často, pan Josef přel až do krve. A později zavolala ji k sobě na radu paní správcová v jisté delikatní záležitosti, kteráž důvěrná porada, pokud se dá soudit z hluboké sympathie obou dám k sobě, jistě krátko netrvala.

Že Jeanetta to nebyla, o tom neměl pan Josef ani té nejmenší pochybnosti.

A u ďasa — tak v myšlénkách rozhorlil se pan Josef — kdo jen to mohl být? Vždyť v tu dobu nemá nikdo do parku přístupu, vyjímaje lidi ze zámku.

Pannu klíčnici od tohoto podezření, že by navštěvovala v noci park za příčinou dostaveníčka s panem vychovatelem, naprosto osvobozovalo kanonické zajisté stáří a její postava nepříliš subtilní, aby žárlivý pan Karel nepoznal rozdílu mezi její osobou a osůbkou slečinky Jeanetty. Nečetné ženské služebnictvo buď svým stářím neb právě mládím, které vzbudilo ve vesnických galánech jejich stooké Argusy, podle mínění pana Josefa nijak nezasluhovalo takové pozornosti se strany pana vychovatele, jehož vkus nad míru vytříbený sám pan Josef chtěj nechtěj musil uznati.

Ani v dámách zámeckého úřednictva nebyl by měl velikého výběru. A kdyby, pan vychovatel byl muž mravů uhlazených, hrdý, vznešený, nad míru zábavný, tu všecknu čest mu nemohl odepříti, však záletníkem nebyl či nezdál se býti, a pak chybělo mu k tomu té smělosti, odvahy, statečnosti, aby nehrozil se mstící spravedlnosti pánů manželů či milenců . . . Bělavé šaty viděl Karel . . .

Podezření, které při těch slovech prolétlo hlavou páně Josefovou, vehnalo mu všecknu krev do hlavy sestaralé ve dlouholetých, věrných sluzbách hraběcí rodiny.

Aby to tak pravdou bylo, čeho se lekal!

Paní hraběnka, ten anděl, ta dobrá jeho paní hraběnka, aby se již stala obětí vychovatelovou!

A dost by to bylo možno! Znáť pan Josef ze svých dlouholetých služeb podobných neblahých případův, až bolno srdci vzpomínati. Srdce to se neptá na stav, na rozdíly! A pan František Scheitlin u velké míře je obdařen, aby oblouditi mohl srdce nezkušené mladé paní hraběnky . . . Mravy jeho, svůdná řeč jak hada v ráji, osoba celá, živá, výmluvná tvář a oko pravý kaleidoskop umělých nastrojených vášní, které často hlavními jsou zbraněmi proti srdci neobrněnému.

Vše nasvědčovalo pravdě jeho obavy, vše . . . Nedávná minulost stala se předmětem jeho pátrání . . . I viděl pan Josef, viděl dosti, ba mnoho. Nejprve odpor hraběnčin proti vychovateli, jak jevil se odvrácením zraků jejích od něho, klopení zraků a časté měnění barvy v milé líci hraběnčině.

Potom zdálo se mu, že odpor hraběnčin mění se pozvolna v přízeň, ovšem jen skrytě poskytovanou, a právě tím podezřelejší — dlouhé, nevysvětlitelné pohledy, stisk ruky její . . . A pak neblahá scena s růží v zámeckém parku pod sochou Dianinou. Parbleu! A tam také pan Karel zamilované v podvečer viděl. Jistě to ona, již není o tom pochyby!

Pan Josef počal znenáhla zuřiti v mysli. Co dělat proti tomu, co počít jen? Ruce na všech stranách má vázány . . .

Ó drahá rado!

Aby s panem hrabětem své obavy sdělil, to nezdálo se mu nikterak radným.

Jen důkaz mít, důkaz, potom by se již nějaká dobrá rada nalezla.

Ale nežli důkazu nalezne, zatím již pohroma neodvratná shrotí se na hraběcí dům! . . .

Ale jak jinak zachránit ubohou paní? Jak zachránit pana hraběte před zármutkem?!

Jeť paní hraběnka příliš hodnou, příliš ctnostnou, aby tak hluboko klesnouti mohla — ale ta dráha, na kterouž nastoupila, jest kluzká, a každý krok, třeba k nápravě učiněný, vždy jest krokem ku předu, vždy hlouběji do propasti...

Varovat ji před ošemetníkem tím — ne, to nelze, aniž možno proti němu nyní bez důkazu zakročit... Pan hrabě vše by zvěděl... Na nikoho se nemůže v té věci obrátiti, je osamocen... Ale nechť si — pan Josef bude bdíti, třeba sám; tajemství své v srdci podrží. Proto i synovec jeho mu musil dáti slib, že s Jeanettou nikdy více mluviti nebude; jinak dohodli by se, že ona nebyla vinnicí — a další společné jejich pátrání snad přivedlo by je na pravou stopu... A o té prozatím v zámku živá duše věděti nesmí.

Jako pes nepozorovaně bude stopovati šlépěje toho bídníka, a běda mu, přistihne-li jej při nejmenší podezřelé věci, běda mu! Žádné okolky s ním, žádné vyšetřování... Těmahle svýma rukama jej zardousí jak pes škodnou zvěř... Nechť se sám ve zkázu uvrhne — jen když tím uchrání drahou, urozenou rodinu hraběcí od veliké hanby, neodvratného neštěstí!...

XI.

Dojista, již nebylo pochybnosti pražádné, že pan vychovatel zazíval, upřímně zazíval. A nebylo to poprvé dnešního odpoledne, co takovým způsobem nálada jeho vnitřní nevábná, neveselá k projevu přicházela; jakoby upír nudy a nevrlosti již od ranního jitra na skráně jeho usedl, a vanutím svých perutí ukolébal jej v onen nepříjemný stav duševního rozrušení, odkud jakoby vyváznutí nebylo žádného.

Byl po celý nynější den svoboden. Panstvo bylo tou dobou nepřítomno, jsouc návštěvou u souseda barona z Hildesheimu, a žádné pouto povinnosti nestěžovalo mu volné použití prázdně. Leč co jindy bylo mu zřídlem příjemného pobavení, dnes působením přírody stalo se mu pramenem utrpení.

Sotva že se zjitra slunko objevilo na obzoru a paprsky svými potěšilo přírodu, již se ukázala na obzoru mračna, slunko zahalila, a nebylo ještě ani poledne, když první kapky dešťové zabubnovaly na okno pokoje páně Scheitlinova.

Marně škaredil se pan vychovatel, marně zlostně na podlahu nohou dupal — vyjasnilo se ani o poznání, když liják po chvíli přestal a proměnil se v drobný déšť, kterýž trvává obyčejně celý den.

Zůstalo zataženo, a pan vychovatel nemusil býti žádným prorokem povětrnosti, aby poznal, že vyhlídka na pěkný čas ta tam, že veta po toužené zábavě a odpočinku.

Co počíti jen v takové nepohodě?

Těšil se, že dnešní jitro příjemně ztráví projížďkou či procházkou do nedalekého lesíka, že užije vůně lesních květin a chvoje, jakož i jásotu ptactva. Bylo po naději, i kdyby nebe vyjasnilo se, zdejší těžká, hlinitá, vodou nasáklá půda do večera neoschne.

A v zámku, když panstvo nebylo přítomno, bylo jako po vymření. Hraběcí úřednictvo bylo po většině za svou povinností či úřadem, a dámská jich druž zajisté tou dobou v horlivém a ku návštěvám málo svádějícím kralování v říši kuchyňské. Ostatně k tomuto prostředku k ukrácení dlouhé chvíle uchýlil by se toliko v bídě nejvyšší.

Stáří dám těch po většině kanonicky ctihodné, a zásoba jejich pojmův málo se vymykající z čarokruhu rodinného života a s ním spojených starostí o domácnost a kuchyni neb toilettu. A byla-li mezi nimi panička jakás mladá, družebná, nad tou zajisté přebedlivě bdělo Argusovo oko poněkud žárlivého pana chotě.

A pan vychovatel, jinak nebojácný, zde v zámku dosti měl příčin, aby neuváděl se v podezření záletnictví.

Nevida pro tuto chvíli nikde spásy poddal se tupé resiguaci.

Uchýlil se k prostředku jindy osvědčenému a sáhl po knize. Četl zamilované své místo s interessem jen tak ledabylo, pak počal list za listem obraceti — na konec pak knihu mrzutě odhodil.

Nevrlost jeho neúspěšnou léčbou ještě více vzrušená jenjen kypěla.

Vstal a volným krokem počal nevelký svůj ale příjemný pokojík přecházeti s hlavou svěšenou, s rukama na zádech skříženýma, poddávaje se hněvu nad zmařenými nadějemi. Chvíli i zuby ve rty zahryzl, zas k oknu se postavil a zadíval se na zatažené nebe.

Když takou chůzí bezúčelnou se unavil, zas útočiště vzal ku pohovce. Rozložil se v ní s jakousi dětinnou vzdorovitostí a maní opět zadíval se na okno, po němž voda se řinula. Pohled ten a neustálé bubnování kapek dešťových na okno schlazovaly v mysli jeho vládnoucí rozhořčení. A místo něho jen jakási hořkost zůstala, roztrpčenost, lítost — směsice citův zavládla na prahu jeho vědomí, jejichž popudův však byl v téže chvíli nepovědom.

Dával se bez odporu unášeti loudavým spřežením myšlének trpkých, nejasných i mdlých — po nějaké době takého dumání mlhavé představy počínaly se odívati v roucho případné. Příčina trpkých jeho citův znenáhla a bez vědomí jeho přesunula se ze šeredného počasí na neméně nepříjemnou představu žida, lichváře, jenž mu pohrozil, jestli mu do určitého dne nezaplatí, že jej soudně zažaluje. Toho byl mu sem sám rarach dlužen. Rád by se ho zbavil, co nejdříve s krku dostal, stůj co stůj, za každou cenu — ale pro tuto chvíli měšec jeho prázden byl, zřídlo půjček do dna vyschlo, a aby snad na patřičném místě o výpomoc požádal, proti tomu ze všech sil vzpírala se jeho rozvaha, jakýsi druh hrdosti. Jsa dosti dobrým znatelem lidí správně tušil, že by u paní hraběnky s vysokého piedestalu, na jakém u ní stál, sřítil se v prach nicoty, sebe zde na zámku nemožným by učinil a tak v niveč uvedl veškery plány svoje, veškeru námahu a úsilí.

Nebylo psáno v jeho záměrech, aby za dary prosil — ale aby jich jemu bylo nabízeno, vnucováno... Chtěl, aby vřelý cit paní hraběnky byl mu studnicí, bohatým zlatodolem, odkud by zlato čerpati mohl plnými hrstmi, aniž by nachovou řízu nezištnosti potřísnil hamižným dožadováním se. Bylo to cosi příjemně lechtajícího v pomyšlení, jak se vznešenou velikomyslností odmítati bude darův vskutku hraběcích jediné za tím účelem, aby mu jich zveličených ještě, s úsilím zdvojnásobněným, s něžným slovem lásky, obdivem i úctou nabízeno dvojnásob...

*

Proto jen paní hraběnku miloval — to jest po každém hnutí jejím slídil, slovy vroucími plýtval, krotil se ve svých choutkách, újmu ve všem si činil, přetvařoval se a komedii hrál s veškerým použitím svých darův duševních.

A veškerá tato práce jeho byla by planou, neplodnou, kdyby snad zdánlivou nevyhnutelností sveden ku prosbám tak indiskretním se snížil.

Ale viděl zároveň, že sladké chvíle odměny nějak příliš zvolna se blíží; horšil se, že paní hraběnka tak nechápavou, a domýšlí se, že ubohému vychovateli pokradmý vznešené ručky stisk, sladké slůvko zavanoucí clonou vějíře stačí, aby domníval se již dlíti na prahu svých idealův . . .

Toho byl pan vychovatel dalek, velice dalek, aby tím se spokojil. Srdce jeho bylo němo — láska pouhý dým a tlach nepraktických úst . . .

On lásce jinak rozuměl . . .

(Pokračování.)

Slovo o průmyslu uměleckém.

Napsal *Karel B. Mádl.*

(Dokončení.)

Kamkoli hledíme, všady pusto a prázdno, umění preblo, spíše však násilně bylo z dílny řemeslníkovy vytlačeno, bylo vypuzeno i z příbytků našich a nejbědnější všech následků byl, že nikdo je nepohřešoval, nikdo necítil tu pustou prázdnotu, která jej všady obklopovala. Tak daleko dospěl úpadek umělecko-průmyslový, že bylo třeba přímé, intensivní, umělé reformy, abychom ztraceného aspoň částečně zase nabyli. Po příkladu Anglie všady usilovně se pracuje na povznešení uměleckého průmyslu a všady připadá těžká ta úloha dvěma ústavům: škole a museu. Oba mají cíle, které ve svých hlavních částech jsou totožné. Museum, přístupné nejširším vrstvám, každému, staví navštěvovatelům na oči předměty po většině staré vzorné práce, které vkus jejich, cit a mysl pro laď a krásu budí, živí a povznáší, síně musejní jsou síně školní, kde každý předmět nám je učitelem. Proto je třeba často, zase a zase je navštěvovati, předměty vystavené opět a opět viděti, bedlivě pozorovati. Záhy dostaví se soud vlastní na základě prostého porovnávání, jehož pak prakticky využíváme při objednávkách pro svoji domácnost.

Pohledněme se v našich příbytcích, kam dosud nevnikl osvěžující dech nového proudu, navštivme závody stejně ještě zanedbané a kdekoli oko naše spočine, všady známky kleslosti vkusu.

Stěny bytů dáváme omalovat pestrými květy nadpřirozené velikosti, někde dokonce figurami, které mermomocí chtějí se domoci plastických, tělesných dojmů a přece je stěna plocha a má plochou zůstati, vždyť zarážíme do ní hřeby, věšíme na ni obrazy, a zpírá se citu jen poněkud jemnějšímu nedbati při tom třeba jen malovaných kytic, čtvernožců, ptáků a lidí. Jak jinak, útulněji a příjemněji působí stěna prosta křiklavých barev, které jen neklid vzbuzují, pokryta plošným ornamentem, který neporušuje, neničí plochu a nezpírá se účelu stěny, která má býti účinným pozadím pro vše, co v příbytku se nalézá. Pohleďme na strop: nemožné, banální ornamenty nejhlubšího úpadku se zde roztahují všemi směry, pohledněme na zem, kde leží koberce naprosto nejjednodušším zásadám textilního umění se příčící. Tu šlapeme po růžích velikosti zelné hlávky, po děsných, špatně kreslených a ještě hůře malovaných tigrech, po bílých pinčlících, kteří přece nepatří na místa, po nichž máme choditi. Kráčíme-li po plochách, které nerozum a nevkus pomocí světel, stínů a barev zvyšuje a prohlubuje, budí se v nás mimoděk pocit nejistoty a oko naše bezděky a řeknu nedůstojně je přitahováno k zemi. O nic lépe má se se vším textilním uměním, ať jeho výrobky kupujeme v závodech, ať vznikají v domácnosti naší. Povlaky nábytku, pohovek, zrcadel bývají samý květ, samý věnec, samá kytice v nemírném a zdivočilém naturalismu, jakoby bylo příjemno posaditi se na rozvité tulipány, zvonečky a konvalinky. Vyšívání v domácnosti kráčí po úžasném scestí: technika, pracnost a namáhavost při provádění více platí nežli vkusný tvar a laďnost barev. Sice jsme se již zbyli květinek a památníků duchamorně sestavovaných z vlasů, ale ještě naše dívky dělají z pestrobarevné vlny plastické růže, které stavíme na vrchol skla lampy, pomeranče jako polštáříky pro jehly. Dosud u nás všechno vyšívání není nic jiného, nežli napodobení oněch koberců, o nichž jsem se zmínil. Dlouho jsme se zpírali barevnému vyšívání na bílém plátně nebo damašku, ale sotva že jsme nahlédli, že bílý šátek, ubrus, ručník snese barvu, již zase nový hřích pášeme. Přehlédáme, že je čirým nesmyslem vyšívati na roušku, kterou obličej a ústa utíráme, děti, hradní slečny a lancknechty, a nejsme tudíž o mnoho dále, než továrny na kartouny, které tisknou na kapesní šátky obrazy monumentalních budov, měst, lesů ano i podobizny výtečníků, kterým věru tím pramalé cti prokazujeme.

Co to vše značí?

Nic jiného, nežli že schází nám cit a porozumění pro nejjednodušší zákon umělecký: totiž že plocha má zůstati plochou a ozdobujeme-li ji, musí ozdoba její rovněž uchovati ráz plochy. Orientalské koberce vyšlé z rukou prostých neučených dělníků mohou nám býti v té příčině klassickými vzory. Jakkoli bohaté barvou i ornamentem, přece jak klidně a harmonicky působí na oko a cit náš. Tkaniny a vyšívání středověku a renaissance nad jiné jasně nás dovedou poučiti o mezích vyšívání vykázaných, ale zároveň o bohatství látkovém a barevném, jaké tomuto odvětví uměleckého průmyslu po právu náleží. Ale ani tak daleko není třeba jíti. Máme my doma svůj vlastní pramen, svoje bohaté zřídlo, z něhož my první bychom měli čerpati popudy a posily k této práci. Jsou to naše národní vyšívání. Stejně jako orien-

talský tkadlec koberců i českoslovanští původcové těchto vyšívání bezděčně, naslouchajíce pouze hlasu přirozeného nadání a citu zachovávají uvedený zákon o výzdobě plochy. Jejich stylisované květiny, které si snad vyšívačka přinesla z luk a pole, jejich stylisovaní ptáci mohou nám býti dobrým a následování hodným vzorem. Mnoho se mluví poslední dobou o národním vyšívání a poměrně mnoho se činí pro jeho oživnutí a přece nás jinde předešli. Loni na jaře poprvé byl obrácen k němu pilný zřetel; avšak několik vídeňských firem ruče se chopilo velmi prakticky předmětu a nežli se kdo nadál, vyskytla se napodobení českoslovanských vyšívání na trhu. Jsem dalek činiti komu proto výtku, uvádím tuto okolnost z jiné příčiny. Vídeňskému průmyslu bylo snadno nás předstihnouti, tam umělé vyšívání v posledních letech jak po stránce technické tak umělecké je na pozoruhodné výši a tak mu bylo možno okamžitě využitkovati nový pramen. My však pracujeme teprve o reformě vyšívání, dosud nám schází síly výkonné i konsumenti. Ale vše to má nám býti pohnutkou a pružinou ku vydatné práci na poli umělecko-průmyslovém. Je patrno, že kdyby nás zastihl proud, který vyzvedl naše národní vyšívání na povrch, připraveny, že bychom my sami první daleko pohodlněji, laciněji a všestranněji nežli cizinec z něho těžili. Kdož ví, zdali v málo letech na jiném poli pro nás nenaskytne se příležitost podobná. Proto platí: Připravujme se a bděme!

Onen naznačený odporný naturalismus, ono přímé zdivočení tvarů nalézáme bohužel jinde ještě rozšířenější. Tak zvané ozdobné nádobí, jaké vidíme ve skladech, které nám kupec předkládá, všechny ty mísy, konvice, poháry jsou doklady nejzvrácenější duchaplnosti. Jejich původci nic neplatilo jejich určení, material mu nebyl ničím, jemu šlo vytvořiti něco apartního, zvláštního, co by svojí fantastikou kupce lákalo. A ještě více nežli o nádobí platí to o předmětech luxusních. Kolik kalamářů vypadá jako kalamář, kolik popelníčků vyhlíží tak, že bychom ihned poznali, že stojí proto na stole, abychom do nich oklepávali popel doutníků? Stojánky na hodinky jsou vše jiné na pohled nežli co mají býti; podkovy, pantoflíčky, kytice a p. nádobka na sirky nebo parátka aspoň napodobí psí budku, ne-li sedícího psíka, jehož hlava dá se sejmouti, poněvadž zastupuje víko; cukránky, skříňky na čaj a p. jsou hotové rebusy, které dříve musíme rozluštiti, nežli je možno jich užíti k účelu, pro který byly zhotoveny.

Důstojně se jim staví po bok práce zlatnické a ozdobnické drobné i větší a při tom ještě pečlivě se namaháme zakrýti jejich vzácný material. Kovu, který možno stáčeti, tepati, rýti, líti a který těmito vlastnostmi předpisuje si určité formy, užíváme ku zhotovování náramků, které napodobují kožené pasy, nebo hedvábné stužky. Jehlice a brože s obdivuhodnou vytrvalostí mají podobu biče, podkovy, čepice, kotvy, psí hlavy, pušky, revolveru a p. A přece máme klassických vzorů, které nám zanechali Řekové a Římané, je hojnost zlatnických prací italské, francouzské a německé renaissance, na nichž vše nalezneme, čeho potřebujeme: skvělý, bohatý, výborně komponovaný ornament, jehož každá částice svědčí o ryze umělecké tvořivosti, formy nejvýše případně pro různé účely zvolené, nádherný email i způsob jeho užití, techniku vysoké dokonalosti, slovem tedy vzory par excellence.

Náš vkus a umělecký průmysl stůně těžkou nemocí, neboť nemá úcty před materialem. Každá surovina podmiňuje svými fysikalními a chemickými vlastnostmi způsob svého spracování a tím také tvar předmětu z ní zrobeného, a není poslední úlohou umělce výkonného právě tyto vlastnosti co nejvíce vykořistiti, co nejvíce přivésti ku platnosti. Zdá se to býti omezením, zkracováním tvořivé síly, ale právě jen zdá, neboť tento zákon staví se na odpor všemu nepřirozenému, nepravdivému, vší šalbě a všemu klamu. Uvažujme jen klidně a co nejjednodušších zásad se držme. Jaký smysl má na př. porculánová miska neb schránka, která vypadá jako z proutí upletená? Jestliže k účelu jejímu stačí proutěný košík, není lépe tohoto užíti, an je lacinější a snadněji zhotovitelný, a není-li na místě, proč tedy snižujeme dražší material, proč chceme, aby vzácnější zdál se sprostším?

Co zde pravím, je jen v nejhrubších rysech a velice neúplný obraz, truchlý obraz našeho tak zvaného uměleckého průmyslu, který ještě trpí úžasnou konfusí pojmů o celkovém tvaru předmětu, o jeho komposici a ozdobě. Dána-li mu úloha zhotoviti něco bohatého a nádherného, nezná jiné cesty nežli základní formu co nejnápadněji vytvořiti a pak přeplniti, ba přímo udusiti divokým, barokním ornamentem, špatnou plastikou bez smyslu a ladu Je-li základní forma dobrá, zanikne pod tísnivým tlakem takové ozdoby její silhouetta, obrys je roztříštěn, pojem nádoby nebo nářadí zmizí a místo něho stojí zde divoká hádanka.

Lékař jen tenkráte má naději ve zdar a léčí jistě, zná-li povahu nemoci. Podobně všude, kde se o nápravu jedná, musí předcházeti seznání stavu zbloudilosti a úpadku, aby pak mohly býti nalezeny vydatné prostředky a léky. Také my si musíme pevně a jistě uvědomiti, v čem dosud chybujeme, pak ale, jde-li nám upřímně o zdar věci, všechny síly napnout a nasadit, abychom zanedbané a zameškané dohonili a nahradili. Na poli uměleckého průmyslu není nouze o dobré učitele. Ode dob klassických až po 17. věk, ano i místem v opovrhovaném baroku všady nalezneme vzory, které každému vnímavému skytají hojnost poučení, popudu iniciativy i tvořivých myšlének. Mnoho jsme ztratili na technice. I v tom je starý umělecký průmysl před námi a proto musea vystavují jeho výrobky, na nichž se zlatník, zámečník, rytec, sklář a všichni ostatní učí, mnoholi je možno dosíci prací rukou lidských.

Kladl jsem v první polovici této stati důraz na pekuniarní výtěžek silného, zdatného uměleckého průmyslu, ale ještě jiný a vyšší, vznešenější význam leží v něm, význam paedagogický. Snáze nežli velké umění vniká do příbytku soukromého výrobek umělecko-průmyslový a naplní-li jej, oživí-li jej, tvoří zároveň školu, průpravu pro pochopení a porozumění velkého umění. Řekl bych, že to čítanka, jejíž lekturou připravujeme se ku čtení a požitku velké básně epické. Trud života na nás všady těžce uléhá a je nám ob čas třeba odpočinku, osvěžení a posily, a které osvěžení ducha je krašší, ušlechtilejší a vznešenější nad požitek umělecký? Kdo tomuto přístupen, kdo proň má cit a smysl, ten zajisté dozná, že pohled na pravé dílo umělecké je pocit nejkrašší duševní spokojenosti a harmonie.

Bez výminky každá biografie umělecká počíná tím, kterak mladý nastávající umělec tvořivý dar přírodou do duše mu vložený živil a sílil pohledem na výtvory umě-

lecké. Názor, častý, rozumový a citový názor je školou nejlepší a více nežli školou, on je zúrodňujícím fluidem, za jehož účinku zase nové umění se rodí a zkvétá. Jeť umění, velké i malé, nejvyšším květem kultury, z daleka viditelným, každému srozumitelným, každému pochopitelným, národ zanikne a zmizí, ale zanechá-li umění velké a silné, žije přece dále slavným životem. Umění vydobývá a zabezpečuje mu místo v kulturním sboru a v tom leží příkaz, že vše se má nasaditi k jeho zvelebení. Vedeme tuhý boj. Nebojujeme více o pouhou existenci, chceme více, domaháme se náležitého místa po boku nejpokročilejších národů; vykážeme-li se dobrou produkcí uměleckou, dosáhneme ho bez replik a rekursů.

Tragedie Stillwaterská.

Napsal *T. B. Aldrich.*

(Pokračování.)

XXII.

„Richard přijel přece včera večer," řekl pan Slokum roztržitě druhého dne z rána při snídani.

Marketa naň rychle pohledla.

„Potkal jsem právě Peterse na ulici a řekl mi to," dodal pan Slokum.

„Richard se vrátil včera večer a nepřišel k nám!"

„Zdá se, že strávil noc u Torriniho; — ten člověk zemře."

„Ach," zvolala Marketa, hned zase upokojena. „V tom vidím Richarda; nikdy nemyslí nejprve na sebe. Nechtěla bych, aby jednal jinak. Včera večer měl jste jej v Bůh ví jak hrozném podezření a hle, jak prostě se vše vysvětluje."

„Kdybych mohl mluviti s tebou upřímně, Marketo, kdybych mohl to říci, aniž bys se rozhněvala, řekl bych ti, že ve mně to strávení noci u Torriniho vzbudilo dvě neb tři ošklivé myšlénky."

„Skutečně, otče, jste horší než pan Taggett."

„Neřeknu již slova," odpověděl pan Slokum. Potom rozestřel noviny a ohradil se tak proti další rozmluvě.

Když za hodinu potom otevřel Richard dvéře své dílny, stála Marketa uprostřed síně, čekajíc na něho. Obrátila se se slabým, radostným výkřikem a dala se od něho obejmout plníc tak do slova slib, který si byla učinila. Bylo-li v chování se Marketině něco neobyčejně vážného, nebyl mladý Shackford dost bystrý, aby to pozoroval. Celé dopoledne ať chodil kdekoliv, byl provázen pocitem Marketiny hlavy spočinuvší na okamžik na jeho rameni a blaženost pocitu toho činila jej docela nevnímavým k odměřenému a chladnému způsobu jejího otce, když se s ním setkal. Pan Slokum zúmyslně rozmluvu zkrátil a po celý ostatní den se Richardovi vyhýbal tak zjevně, že by to byl mladý muž pozorovati musil, kdyby nebýval tak docela zaujat množstvím, za jeho nepřítomnosti se nakupivší práce.

Pan Slokum nechal celou korrespondenci ležet a na stolku Shackfordově ležela celá hromada nezodpověděných listů. Dopoledne stráveno odpisováním a prohlížením prací v dílnách, poněvadž byl pan Slokum všechno zanedbal. Richard byl zpraven o propuštění Blakeově z ohrady, ale nevěda, jaké vysvětlení bylo dáno dříve, nemohl uspokojiti Stevensovu zvědavost.

„Musím o tom promluviti se Slokumem," pomyslil si Richard; ale příležitost se nenaskytla a on měl příliš mnoho práce, než aby zvláště za tím účelem pana Slokuma vyhledal.

Tento byl zatím v trapném stavu očekávání a obav: Úředník soudce Beemise byl přinesl Richardovi nějaký lístek, — bez pochyby soudní obsýlku, kterou Richard dole v ohradě přede všemi chladně přečetl, nedávaje na sobě znáti žádné známky nepokoje, kromě toho, že na okamžik svraštil obočí. Potom zastrčil papír lhostejně do kapsy a dával lidem další rozkazy. Patrně neměl ještě ani tušení o zákopu, jenž měl vyletět pod jeho nohama.

Za chvilku po této malé příhodě, kterou pan Slokum viděl z okna své účtárny promluvil Richard několik slov se Stevensem a odešel z ohrady. Pan Slokum sešel dolů.

„Kde je pan Shackford, Stevense?"

„Odešel do Mitchellovy ulice. Řekl, že bude asi hodinu pryč. Mám mu říci, že chcete s ním mluvit?"

„Ne," odvětil pan Slokum rychle; „je na to dosti času. Nemusíte mu říkat, že jsem se po něm ptal." A pan Slokum odešel zase nahoru.

Než minula hodina, zaslechl zase Richardův hlas dole a veselý jeho zvuk byl panu Slokumovi jako ostnem. Vzpomínal-li si na Richarda, jak byl asi týden před smutnou událostí ve Welšské ulici, viděl jej před sebou zamlklého, jako přemýšlejícího o nějakém těžkém kroku — tu jeho bledost, jako stuhlou tvář, do sebe hledící oči. Potom stala se ta vražda a Richard byl úplně shrocen. Dříve hleděl na to pan Slokum jen povrchně, ale teď vzpomenul si na Richardův neobyčejný zármutek a sklíčenost, a zdálo se mu to býti výčitkami svědomí. Byla tedy nynější jeho nevzrušitelná veselost výrazem čistého svědomí, nebo chování se muže, jehož srdce zkamenělo a nebylo více schopno chvíti se nad svou vlastní vinou? Richard Shackford stával se panu Slokumovi hroznou záhadou.

Od smrti strýcovy nebyl Richard tím, čím dříve byl. Ale teď zdálo se, že se opět pojednou vrací k téže veselé, bodré mysli, která jej před třemi nedělmi byla opustila. Bylo-li nějaké tíže na jeho srdci, nesl ji lehce, s jakýmsi bezstarostným vzdorem.

Při své dopolední návštěvě v Mitchellově ulici domluvil se s paní Morgansonovou, posluhovačkou svého nebožtíka strýce, aby dnešní noc Torriniho ošetřovala. Tak mohl večer stráviti s Marketou a dokončiti svou korrespondenci. Hned po čaji odešel do své dílny a rozsvítiv malou lampu, dal se do psaní. Marketa přišla brzo

potom s časopisem a usedla nedaleko okrouhlého stolku, kde on psal. Ona se bála toho večera; mohl sotva minouti bez nějaké zmínky o panu Taggettovi, a ona si uložila nemluviti o něm. Kdyby se Richard tázal, velice by ji to znepokojilo. Jak mohla říci Richardovi, že jej Taggett obviňuje ze zavraždění strýce, a že její otec na polo věří té obžalobě? Ne, k tomu se nikdy odhodlati nemohla.

Skoro hodinu nebylo ticho v pokoji rušeno ničím, než škrtáním péra Richardova a obracením listů časopisu, jejž Marketa čtla. Tu a tam pozvedl hlavu, podíval se jí do očí, usmál se a psal dále. Byl to opravdový návrat bývalých krásných dnů. Marketa pohroužila se do povídky, kterou čtla, a zapomněla na svůj neklid. Její levá ruka spočívala na hromádce zodpověděných listů, ku kterým Richard co chvíli přidával jiný: ona zvedala mechanicky dlaň a kladla ji zase tiše na nový list. Pojednou spozoroval Richard tento pohyb a usmál se té bílé, útlé ručce, která byla nevědomky těžítkem. Díval se na ni okamžik utajeně a tu napadl mu jeho nešťastný sen. „Však to nyní skončí šťastněji,“ myslil si. Vytáhl z kapsy marokkovou schránku a přehnuv se přes stůl navlékl prsten na ruku Marketinu.

Dívka vzkřikla překvapením.

„Chtěl jsem vám jej dáti již dnes ráno,“ řekl tiskna rty k prstenu, „ale denní světlo nezdálo se býti k tomu dost krásné.“

„Já myslila, že jste zapomněl,“ řekla Marketa zvolna otáčejíc prstenem.

„Byla to první věc, na kterou jsem myslil. Ten malý kroužek znamenal pro mne tak mnoho!“

„A pro mne též,“ řekla Marketa. „Jste již s dopisy hotov?“

„Ještě ne. Ale nebude to už trvat ani deset minut; a potom budeme míti večer pro sebe.“

Když Richard práci svou skončil, napadlo mu pojednou, že dnes pana Slokuma sotva viděl.

„Kde je váš otec dnes večer?“ tázal se.

„Bolí ho hlava,“ řekla Marketa. „Odešel hned po večeři do svého pokoje.“

„Myslím, že to není nic vážného?“

„To myslím též: otec se snadno rozčílí a poslední dobou měl mnoho nesnází: — stávka a vše to.“

„Snad mu také pan Taggett klid ubíral.“

„Ano, pan Taggett ubíral mu klidu.“

„Vy jste věděla, že je v ohradě?“

„Dokud zde byl, nevěděla jsem: otec mi to řekl teprve včera. Myslím, že na pana Taggetta nebylo mnoho spolehnutí.“

„Tedy se nedopídil ničeho?“

„Ničeho důležitého.“

„Tedy se dozvěděl přece něco. Sebe nepatrnější maličkost jest v takovéto věci důležitá. Váš otec mi o Taggettovi nepsal ani slova.“

„Pan Taggett potkal se s nezdarem, Richarde.“

„Nepřišlo-li na jevo nic nového, tedy nevím skutečně, nač je ta soudní obsýlka, kterou jsem dnes dostal.“

„Soudní obsýlka!“

„Mám ten lístek někde v kapse; — ne, zůstal v druhém kabátě. Myslím, že bude zejtra u sudího Beemise nějaká porada.“

„Jsem tomu velmi ráda,“ řekla Marketa. Ten zejtřek, myslila si, rozptýlí mrak, jenž na ně všechny ulehl a tížil tak hrozně nad jednou nevědoucí o tom hlavou. Zejtra objeví se Richardova nevinnost a pan Taggett bude usvědčen ze lži. Bezvolná hořkost zmocnila se jejího srdce, když pomyslila na svého otce. „Mluvme o něčem jiném,“ řekla, náhle přerušujíc své mlčení; „mluvme o něčem hezkém, veselém.“

„Tedy mluvme o sobě,“ řekl Richard zapuzuje stín, jenž vkradl se mu do očí při první zmínce o panu Taggettovi.

„Ano, o sobě,“ opakovala Marketa vesele.

„Tedy mi musíte podat ruku,“ poroučel Richard přisedaje k ní blíže.

„Z celého srdce!“

Zatím, co se toto dělo, pokoušel se pan Slokum v osamělém svém pokoji marně rozluštiti otázku, zdali se neprohřešil na všech požadavcích povinnosti a zdravého rozumu, když nechal ten večer Marketu samotnu s Richardem Shackfordem. Jen jednu věc viděl pan Slokum s trapnou určitostí, — a ta byla, že si nemůže pomoci.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Dramatické umění. („*Kterak sláva omrzí!*“ Veselohra o třech jednáních od J. Součka. — „*Pomsta Catullova.*“ Komedie o jednom jednání. Napsal Jaroslav Vrchlický. — „*All right.*“ Žert o jednom jednání. Napsal Josef Štolba.)

Nepamatujeme ještě rok tak bohatý na původní produkci dramatickou, jako jest rok letošní. V jediném měsíci sehrány byly čtyři původní novinky, dvě jednoaktovky, dva kusy celovečerní.

První, o které dnes referovati máme, jest ubohé, od otce zapřené dítě. Mezi obecenstvem nalezlo si přece několik dosti vlídných srdcí, ale kritice nechtělo se nijak líbiti. Po dvojím představení bylo uloženo k věčnému spánku, a autor patrně na usmíření poněkud rozkacené veřejnosti daroval, jak se právě v listech dočítáme, celý svůj honorář „Ústřední matici“. Těm z našich čtenářů, kteří kus ten neviděli, povíme jen v krátkosti základní myšlénku. Lékárník Zelinka jest hrozně ctižádostivý; všelicos míchá a zkouší, ale bez výsledku. Tu pojednou dostane děkovací přípis a větší částku peněz od jakéhosi knížete za zázračnou vodu, kterou prý vynalezl ku blahu trpícího lidstva, a tak stane se jedním rázem slavenou osobností v celém městě. Nyní jest na vrcholu štěstí, ale to dlouho netrvá. Pan Zelinka rád by si začal milostný poměr s hezkou švadlenou, ale nejde to: kde se ukáže, každý ho zná, v jeho domě okupují ho neustálé návštěvy,

jedním slovem sláva mu překáží v jeho veselých podnicích. Tak ho záhy omrzí a on si nezoufá, když se doví, že vynálezce oné zázračné vody léčivé jest někdo jiný. Jak viděti, není látka ta zlá; kdyby ji byl dostal do ruky nějaký obratný Francouz, mohla býti z toho hodně vtipná komedie. O naší novince se to bohužel říci nemůže. Vtipů jest v ní dost, ale ty nemohly vyvážiti její slabé stránky. Uvedeme pouze jednu věc. Zelinka dá si dostaveníčko se svojí láskou v blízkém výletním místě a pak se diví, že tam potkává za každým krokem známé. Jaká to naivnost! Aby tak některá osobnost v Praze vůbec známá chtěla si zapřádati tajný milostný román někde ve Všenorech! Leč obraťme se raději k novince druhé.

Jak viděti z titule, jest látka nové komedie Vrchlického antická, ale pracována jest s moderní technikou jak ve stavbě i dikci. Celý svět ví, jak miloval Catull krásnou Lesbii, ženu Metellovu, jak nadšeně ji opěval v těch svých věčně kouzelných písních! Tím větší byla jeho bolest, když poznal, že ta jeho zbožňovaná Lesbie nečiní rozdílu mezi ním a jinými hosty, kteří přicházeli do domu bohatého konsula. I zanevřel na ni, a když po čase jej vyhledala v jeho vlastním domě, aby klečíc žebrala o tu jeho lásku, kterou zradila, odhrne uražený básník oponu a velice překvapená Lesbie octne se u nohou vlastního muže, který před chvílí opojen vínem na návštěvě usnul. Touto pomstou svojí chtěl však dosíci Catull ještě jiné věci nežli pouhé pokoření nevěrné Lesbie. Téhož dne zachránil z rukou syrského otrokáře krásnou Řekyni, do které se skoro na první pohled zamiloval. Také ona mu přeje, zvláště když z úst Metellových slyší, že její ochránce jest básníkem! I byla by ochotna odříci svému ženichovi, za kterým do Říma přijela, kdyby jen směla milovati básníka. Mezi všemi básníky největším miláčkem jejím jest Catull. S jakým nadšením cituje jeho verše! „Jak šťastným musí býti ten Catull a jak šťastnou ta Lesbie!“ volá v zanícení. Divák očekává, že se Catull prozradí a že oba milenci padnou si do náručí. Ale v tom přijde netušený obrat. Dívka vysloví jméno svého ženicha; je to dobrý přítel Catullův. Náš básník nechce se prohřešiti na svém příteli a proto si umíní, že vyléčí krásnou dívku z jejího klamného nadšení. V té chvíli totiž přichází Lesbie. Catull ukryje dívku a požádá ji, aby naslouchala jejich rozmluvě. Hned z prvních slov poznává nadšená Řekyně, že její hostitel jest sám Catull a cizí dáma že jest jeho Lesbie. Ale jaké sklamání! Na místě sladkých slov a sladších polibků slyší výčitky, ba i urážky, vidí, že Lesbie nebyla jedinou láskou Catullovou ani Catull jediným milencem Lesbiiným. Úplně vyléčenou posílá ji básník svému příteli a v srdci cítí rozkoš sladší nežli objetí nejkrásnější ženy: vědomí vlastní síly, kterou dobyl vítězství sám nad sebou. Velice poetické jsou scény mezi Catullem a mladou Řekyní, veselé jsou scény s Metellem, komickým, oklamaným manželem, celek pak činí pěkný harmonický dojem. Zvláště šťastný jest hovor Metellův s Catullem, ze kterého při vší historické věrnosti poznáváme Cicerona, Caesara a celou tehdejší urozenou společnost římskou v jejím životě soukromém, který poskytuje obrazu docela jiného, nežli jakému jsme ze škol zvykli. Představení bylo velmi pěkné. Mladistvý párek Catulla s krásnou Řekyní zahráli pan Seifert s paní Bittnerovou s celou poesií, jakou básník do něho vložil; vášnivou Lesbii byla paní Sklenářová, rozkošným Metellem pan Šmaha. Zevnější úspěch byl na antickou komedii velmi pěkný.

Po „Vodním družstvu“ se na novou komedii Štolbovu každý těšil. Tenkráte vystoupil Štolba velmi skromně s jednoaktovým žertíkem, jemuž několik veselých scén a několik dobrých vtipů pomohlo k úplnému úspěchu. Smíchu bylo toho večera dost a sice smíchu upřímného, a celkový dojem byl rozhodně dobrý. Dovedeť Štolba i při figurách nejvšednějších, i při scénách nejveselejších zachovati vždycky jakousi míru, která jej chrání přede vší sprostotou v podobných komediích snadno se vyskytující. Myšlénka jeho novinky jest asi ta: Mezi Čechy, kteří z Ameriky přijeli do Národního divadla jest také jakýsi Klepetář. Svým přátelům v Praze, Cinybulkovům, u nichž býval v domě, nežli za moře odejel, psal, že se hodlá ve vlasti oženiti, a starostliví rodiče Cinybulkovi jsou přesvědčeni, že si jede bohatý krajan pro jejich Julču. Klepetář myslí to snad též, ale když ji spatří, zhrozí se, jak sestárla — zapomněl totiž, že od té doby, co se s ní rozloučil, uplynulo dvacet let. I rozhodne se, že si ji nevezme — vybere si místo ní dívku jinou, tutéž, která jej přivítala na nádraží kyticí. Julču pak vloží v náručí jakémusi úředníčkovi, kterým Julča stále pohrdala, ale jehož si nyní ráda vezme. Tak je „all right“ (všecko dobře), jak říká Klepetář. Provedení tohoto žertu bylo hodně veselé. Drsného Amerikána zahrál s pěknou charakteristikou pan Seifert, šosácké manžely Cinybulkovy paní Seifertová s panem Šamberkem, ubohého úředníčka pan Mošna a obě dívky paní Ortová s paní Šmahovou.

R.

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„Sebrané spisy Václava Beneše-Třebízského.“ Dílu V. svazek 9.—10. V Praze 1887. Sádrové poprsí Václava Beneše Třebízského pro odběratele spisů jako prémie za doplatek 2 zl. 80 kr. při zásylce poštou neb drahou účtuje se za bednu a balné 50 kr.). Krámská cena 4 zl. 80 kr. Nákladem knihkupectví F. Topiče.

„Salonní bibliotéka.“ Redaktor F. Schulz. Číslo XLVIII. Obsahuje: „Povídky z kraje ve verších“ od Josefa Jakubce. I. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Rozpravy hudební.“ Pořádá Em. Chvála. Číslo 7.: „Bedřich Smetana.“ Nástin života i působení jeho uměleckého. Napsala Eliška Krásnohorská. V Praze 1887. Nákladem knihkupectví Fr. A. Urbánka.

„Veliký lom.“ Román. Napsal Jiří Ohnet. Přeložil K. V. Novotný. Sešit 1—4. V Praze 1887. Nákladem knihkupectví A. Hynka.

„Repertoir českých divadel.“ IV.: Alexandr J. Palm: „Náš přítel Někluzev.“ Komedie o pěti jednáních. Z ruštiny přeložil Dr. Pavel Durdík. V Praze 1887. Nákladem knihtiskárny Fr. Šimáčka.

„Paměti Jos. Václ. Friče.“ První část: Do třiceti let. Sešit 28. a 30. Nákladem knihtiskárny Bedř. Grunda a V. Svatoně na Král. Vinohradech v Praze.

Redaktor, majitel a vydavatel: I. V. Sládek. — Knihtiskárna I. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček.“

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zasylkou po poště
na čtvrt léta . . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové

Listy přijímame jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod odpoledne.

ROČNÍK XV. 1. června 1887. ČÍSLO 16.

Zvěst lásky z Provence.

Povídka veršem od *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

Ve hloubi zahrad zarostlý byl kout,
kam nikdo z domu Flora nechodil,
věž stará z mramoru se drolila
tam pomalu, a byla pokryta
od římsy k římse hnízdy ptačími,
a říkalo se, maurská princezna
že někdy vystavila ji, svou vlast
když byla opustila s křesťanem,
jenž, nevěren, jí později opustil.
Před věky prý to bylo, zmírala
v té věži žalem lásky pomalu,
do posledka prý pevně doufajíc,
že milenec se vrátí přece k ní.
Řeč ptáků znala prý a sýlala
je v širý svět, by zpráv jí přinesli,
kde ten, jejž věrně milovala, dlel.
A ptáci, kteří dnes tam hnízdili,
to byli oněch dávných potomci,
a vzdechy lásky maurské princezny
se byly věky na ně dědily,
a šveholili je po dlouhý den
teď na keřích, kde růže bujely,
neb u fontánu drolícího se
též jako věž, jenž studní bolu slul,
tož proto, že své slzy princezna
do jeho vod byla vždy ronila.

Do věže té, již kryly cypřiše
tak vysoké a husté, temnou zdí
že zdály se, do věže maurské
veď Florus nyní v noci, tajemně
svou dceru přijatou a pravil jí:
„Já s tebou nemohu se rozloučit!
Zde tajně skryta vězněm zůstaneš
tak dlouho, neblahá, až Aucasin
na tebe zapomene. Otcův hněv
pak pomine, a volnou budeš zas.“

I dáma Blanka s ní se loučila,
a Nicoletta vešla; zavřely
pak za ní dvéře. Zvolna stoupala
po schodech vzhůru, v temnou nyní síň
již byli připravili mezi dnem
co příbytek jí rukou pečlivou.
Tam vrhla se na měkký koberec
a plakala, tak s žalem volajíc:

„Až zapomene prý! Ó bože můj,
pak nikdy víc ať raděj nevyjdu
ze svého žaláře! Strast vězení
pak pramenem mi bude rozkoše,
neb raděj smrt než jeho nevěra!“

A zůstala na tváři ležeti
až do rána, když zora zaplála
a ptáci zpívali. Jich sladký zpěv
ji osvěžil jak kvítko rosy chlad,
a zvedla hlavu, ohlížela se.

Síň byla cize krásná, klenuta
jak graciósní vása zvrácená
dnem vzhůru, prohlubeným souladně,
stěn mramorových hladkost brunátná
se zdála jedním velkým zrcadlem
a nesla kleubu, krytou fajansí,
tou nejjemnější, tmavě azurnou,
na jejíž půdě hrdě slanili
se krásní pávi v plné nádheře
a nevídaných květin pestrá směs
tam jemnou malbou všude bujela,
a zlatě rytým písmem arabským
déšť sladkých veršů lil se zářící
do girland rostlin z modra pozadí.
Ze zahrad s ranní zorou růžovou
pach nejsladší teď vnikal v komnatu,
a Nicoletta k oknu stoupila
a hleděla přes temné cypřiše,
jež plny rosy byly třpytivé
a plny ptáků houpajících se
na jejich větvích, přes ně hleděla
do zahrad plných růží, lilijí,
a daleko přes město v širý kraj,
kde lesy stály, háje kývaly,
a bílé páry z luhu stoupaly,

a naděj v mladém srdci zbudila
se jí jak zázrakem, a usmála
se dívka sladce, pravíc sobě tak,
svůj jasný obličej o okna sloup
si podpírajíc: „Pravda, síra jsem
v tom okamžiku, Aucasine můj,
a vězněm, proto že tě miluji!
Však dobře vím, že nezapomeneš!
A jak ten pták z temného cypřiše
tam do vzduchu teď volně nese se
výš, ještě výš, jak by se napít chtěl
ze zřídla světla — tak já volnost svou
zas nabudu a k tobě přiletnu,
ty moje slunce! Světlo z očí tvých
též pít pak bude zrak můj žíznivý,
až zaplaví jej slza radosti!“
Tak sama sebe dívka těšila
při svitu zory v staré ve věži.

Dnem druhým zvěst se městem šířila,
že Florus zavez' dívku do dáli,
že zase prodal ji prý v otroctví,
a někteří docela tvrdili,
že hrabě Garin zabil nešťastnou.
Děl každý, co mu vnukla obraznost,
a do hradu kdos přines' smyšlénku
tu neblahou, a zbledl Aucasin,
a větrem letěl k Floru do města.

Dům manův pust však byl, a Aucasin
si marně žádal krátkou rozmluvu
buď s dámou Blankou, která churavá
do komnaty se uzavírala,
buď s Florem samým, ten prý nevrátil
se z města zpět, kam dívku zavezl.

Dva hrozné dni v té nejistotě byl,
až Flora zastih', k nohám padl mu
a zvolal divoce: „Vydej mi ji,
ji, kterou duše moje miluje,
neb proklet buď na věky do pekel!
Kdo dal ti právo rozloučiti nás?“

Děl na to Florus: „Ženou nebude
ti Nicoletta nikdy, otec tvůj
tak přísahal, a příliš vzácným jest
skvost její čistoty, bych vydal jej
na pospas nezřízených chtíčů tvých!“

Bled vášní, těmi slovy podrážděn
vzkřik' v divém rozechvění Aucasin:
„Což já se po tom ptám, co otec chce?
Vře ve mně oheň! Prahnu zoufale
po luzném jejím těle, po duši,
ať kněz nás spojí, chce-li, nebo ne!“

„Smíš takto mluvit,“ Florus odtušil,
„což nebojíš se, že tě slyší bůh,
že světlý ráj ti někdy odepře
pro rouhání tvé smělé, nesvaté?“

„Pít ze rtů jejích rozkoš, rájem jest,“
děl Aucasin, „a třeba padat chci
do plamů propasti, v tůň pekelnou,
jen ji když v loktech budu držeti!
Do pekel zdávna vše se ubírá,
co kouzlem na té zemi zářilo,
tam mocných zpěvů mistři, harfnéři,
již duše zlatým zvukem jímali,
a krásné paní, velcí rekové!
V nich ve všech háral nesmírný ten žár,
jenž hvězdy trhá k sobě, který dme
i chladné moře proti měsíci
a sladce zase růži spanilou
na keři rozsvěcuje, vonný plam,
a nyvě z hrdla tryská slavíků,
žár lásky, kterou hříchem zovete!
Jdi sám si v ráj, kde bledý mučedník
a svadlý stařec v mrazném blahu mdlí!“

„Bůh odpusť vám to hříšné rouhání,“
děl na to Florus, v duši dojatý
tou slepou vášní. „Bůh vám odpusť vše.
Však Nicoletty luzný obličej
víc neuvidíte: já zavez' ji
do města při moři, a pluje již
v dál modrou. Nikdy víc se nevrátí.
Váš otec dívce hrozil hranicí,
je zachráněna. Zapomeňte ji.
Buď s vámi mír.“

Odešel Aucasin,
měl v srdci smrt a slzy tekly mu
jak jarní déšť. A v síni seděl své
ze zrakem shaslým, tělo bez duše. —

Tou dobou hrabě Bougars z Valençu
byl vojska porazil, jež bránila
mu přístup ku samému Beaucairu,
a s ránem přišel, s valů viděli
teď vláti rudé jeho prapory,
jak krví padlých bratrů sbarvené,
a bez konce ty voje zdály se,
jež kolem města stany rozbily,
vzduch vítězným plníce jásotem.
Pláč žen a děti městem sevřeným
se rozléhal. Ač muži hledali
zbraň každý nejlepší a spěchali
na bašty v rozechvění nesmírném,
přec zoufalství na tvářích jevilo
se patrné jim, neboť nevěřil
již nikdo vůdcům, poraženým vždy.
Po příkré cestě na hrad vedoucí
se brali starci, v smutek odění
o hole podepřeni, pomalu:
do síně vešli, klekli na dlažbu
před Garinem a jeden zvolal z nich:
„Již raděj vzdej se! Na nás nežádej
krev našich synů, každý miluje
své dítě jako ty, jenž zavíráš
do komnat Aucasina v obavě,
že v boji beznadějném zhyne ti.
Buď nebezpečí ať sdílí na valech
vzor ostatním, v nich budě odvahu,
neb brány města vel nám otevřít!“

Něm nejdřív bolem, Garin posléz děl:
„Již pojďte se mnou, sami uslyšte
z úst mého syna, on že vinu má,
ne já, a suďte o mém neštěstí.“

Šel vrávoravým krokem, sledoval
sbor starců dlouhou chodbou, vnikli pak
do síně polotemné, ve křesle
kde Aucasin jak zlomen spočíval,
bled jako přízrak, v očích chorou zář.
Jak kolem lože zmírajícího
jen šeptem starci úžas jevili
nad strnulostí Aucasinovou,
však otec jeho ruku položil
mu na rameno, takto zvolaje:

„Vstaň, synu, vzchop se, střásej chorobu
jak pouto ze sebe! Před branami
již stojí vrah a zvedá břitký meč
na prsa moje! Pospěš bránit mne.“

Však brvou ani nehnul Aucasin,
a stařec vzdychl z hluboka a děl:
„Ó běda mi, jsem sir a opuštěn,
a zardívat se ním v stáří svém!
Ó raděj zab mne, synu nevděčný.
Slyš, pochybují o tvé mužnosti,
a sketou v městě nazývají tě!...
Ty ještě mlčíš? Bůh ať trestá tě!“

A schýlil hlavu. Pojednou se vrh'
před synem v prach, objal mu kolena
a zvolal s pláčem: „Nuže, viz mne zde
u nohou svých! Já, starý otec tvůj,
ten, kterému bys sloužit v úctě měl,
před tebou klečím, ruce povznáším,
a zaklínám tě láskou matky tvé,
tvé matky, slyšíš, která v kostele
pod mramorovou deskou dříme mrtvých sen,
— ó šťastnější nad neblahého mne —
tou láskou zaklínám tě, povinnost
svou konej syna, muže, rytíře,
tož k vůli cti, když pro mne nemáš cit!“

Tak zvolal hrabě, hlavu položil
na synův klín a hlasně zakvílel.

Tu mocně pohnut, povstal Aucasin
a zvedal jej, sám k nohám se mu vrh'
a zvolal: „Otče, otče, promiň mi!
Chci do boje a vím, že spasím tě!
Však slitování měj s mou mladostí,
a slib mi otče, že když vrátím se,
když nezahynu v seči, slib mi to,
že s Nicolettou jednou, naposled
mi promluviti dáš, že připustíš,
bych jediný na čelo polibek
jí vtlačit směl, když na vždy rozloučit
se máme zde, a neuvidět víc!
Ó slib mi to! Tu naděj ponesu
pak sladkou před sebou co prapor svůj
a s praporem tím bude vítězství!“

Tak zvolal Aucasin, a jako mrak
stál dlouho Garin něm a zachmuřen,
až starci z města přišli prosili:
„Buď povolným a dej ten, pane, slib!
Nás prosba jeho, věru, dojala!
na vlastní mládí pomni, na ten čas,
kde zlaté květy lásky pučely
ti v srdci též! Buď, pane, spravedliv!“

Děl hrabě Garin tiše, loudavě
jak mimoděk: „Nuž staň se tedy tak!“

Když dořek', Aucasin jak mladý dub
se vzpřímil, jejž byl vichr přemocný
ku zemi dlouho chýlil... Strhl meč
a štít se sloupu, v štít ten udeřil
a zvolal jako hrom: „Kde jest můj kůň?“
Vystoupl na pavlán, a s nadšením
jej shromáždění muži vítali,
když plamenným je slovem k boji zval.

(Pokračování.)

Cibulky.

Črta od *Terézy Svatové.*

(Pokračování.)

Bylo krásné jarní odpůldne; slunce hrálo jako v prostřed létě, v celém sousedstvu vyvětrávaly se pokoje, vysoušely peřiny a kde které okno bylo otevřeno. Také panu Beranovi napadlo, že by mohl otevříti okna ve svých pokojích. Pokoje tyto byly nahoře do ulice, zrovna proti bytu radových slečen. Pan Beran přicházel tam zřídka kdy a zvláště po smrti své nebožky valně se o ně nestaral. Jednou do roka nechal vydrhnouti podlahy, umýti okna a to bylo všechno. Celkem podobaly se oba pokoje skladišti nejrůznějších věcí. Pěkný, důkladný nábytek byl rozestaven, jak se právě nahodilo, obrazy rozvěšeny beze všeho vkusu, na postelích vystlány byly peřiny jako stohy až po samý strop, a na velikém věšáku visela halda šatstva po nebožce paní i všechno sváteční šatstvo pana Berana.

V pootevřených kufrech a skříních bylo nahromaděno zažloutlé již prádlo; tu a tam čouhaly ze zásuvky strakaté pentle čepců, rukáv hedbávných šatů ledabylo složených, kus kanafasové zástěry, přadeno barevné příze, třísně těžkého šátku, opelichaná beranice, obruba krajkové spodničky atd. Bylo zde nahromaděno sta věcí, ale všechno bez ladu a skladu. Cenné věci podle ledabylých hadříků, hrnce másla a povidel vedle skvostných, staro-

dávních hodin, košatka vajec vedle pozlaceného krucifixu: kupa jablek, řada bot, rozbité zrcadlo — všechno v jednom neladu. Od té doby, co paní Beranová odešla na věčnost, nikdo zde nic nerovnal, neuložil — nepořádek zmáhal se rok od roku.

Snad ani dnes nebyl by si pan Beran vzpomněl na svoje opuštěné pokoje nahoře, kdyby jiná příčina ho nebyla k tomu donutila. Viděl totiž, jak obě starší slečny vyšly hned po polední z domu a jak zamířily naproti k důchodňovům. Paní důchodňová byla dávnou přítelkyní slečny Mari a zvala občas slečny na odpoledne. Pana Berana napadlo, že je nejmladší asi sama doma a že by s ní mohl snad pohovořiti o tom, nač se již měsíce připravoval. Proto vlastně se vybral nahoru a náhoda mu přála, že narazil na slečnu Toni zrovna na chodbě. Čistila právě skleněné tabule ve dveřích u kuchyně a paprsek sluneční, který se prodíral světlíkem ve střeše, ozařoval její hezkou hlavu. Panu Beranovi se zdála v tom osvětlení a v těch prostých šatech obzvláště hezkou, tak že se až zarděl rozčilením.

„Slečinka pořád pilna," řekl, když vystřídali pozdrav.

„Musím se tužit, pane domácí," odpověděla slečna přívětivě, „sestry odešly k důchodňovům a rády bysme zde trochu zatím poklidily. Motyčková myje podlahu a já jsem se dala do těch oken. Na mne se však nedívejte, nebo vypadám jako čarodějnice," dodala se smíchem.

Jindy by byl odpověděl nějakým vtipem, dnes však měl v hlavě vážnější věci.

„Vy se mi vždycky líbíte, slečno," odvětil tiše a odmlčel se, jakoby chtěl ještě něco doložiti.

Slečna Toni se usmála, pak začala přetírati okno s takovou horlivostí, že div sklo nepovolilo pod její hbitou rukou.

Pan Beran stál rozpačitě nevěda, jak v hovoru pokračovati. Srdce mu bušilo, krev hrála ve spáncích a přece nemohl přivésti na jazyk vhodného slova. Přešlapoval ještě chvilku a když také slečna neměla se k řeči, vytáhl z kapsy klíč a začal otvírati dvéře svého bytu.

„Pan domácí bude jistě vyvětrávat?" ozvala se konečně slečna Toni a pohledla zvědavě do pootevřených dveří.

Panu Beranovi ten pohled neušel — a již byl na koni. Již věděl jak začíti.

„Mám zde pěkný pořádek" — začal hned, aby neztratil nitku, a otevřel dvéře dokořán. Učinil tak proto, aby slečna Toni viděla nejen celý nepořádek, ale i celé bohatství. Věděl, že ženskému oku neujde tak snadno něco, a že dovede zajisté oceniti hodnotu věcí tam nahromaděných. A nemýlil se.

Zvědavý zrak slečny Toni přeletl mžikem celý pokoj. Bystrému oku jejímu neušly ani haldy peřin a šatstva, ani hrnce másla a povidel, ani pěkný nábytek, ani obrazy křivě pověšené.

Pan Beran dobře pozoroval, že vidí všechno, a byl spokojen s účinkem, který se jevil v slečnině tváři.

Nemohlať slečna Toni zabrániti tomu, aby si nepřipomněla jejich vlastního poloprázdného příbytku a chudičké zásoby potravin v almárce na síni. Napadlo ji mimoděk, že to musí být krásné živobytí, když má člověk takovou hojnost ve všem jako pan domácí. Kdo ví, co ještě jí přišlo na mysl, nebo se lehce zarděla a zapomněla docela odpověditi na páně Beranovu poznámku. A teprve když tento začal poznovu stýskati na nepořádek, odpověděla honem, že nemůže býti jinak, když není v domě hospodyně.

Pan Beran se najednou rozhovořil a dal se do chválení ženských rukou, žebral na svoji vdovskou opuštěnost a tvrdil, že dobrá žena jest vlastně ten zlatý sloup v domě. Při tom se díval na ni takovým zrakem, že pivoňky vyrážely jí na tvářích a její poctivé staropanenské srdce zachvívalo se nikdy nepocítěným dojmem.

„Slečno Toni, takovéhle ručičky bych já potřeboval!" rozkřikl se najednou a než se nadála, popadl jí za ruce a tiskl je jako v kleštích.

A slečna Toni se nebránila, jen se třásla na celém těle a oči jí svítily jako jiskry.

Pan Beran myslil, že má již vyhráno. Kdyby nebyla právě vyšla Motyčková z pokoje, kdo ví k čemu ještě bylo by došlo.

„Mohla být již ruka v rukávě" — bručel pan Beran, scházeje se schodů dolů: „sám čert tu babu nastrčil." Proto však byl přece spokojen, že se mu první krok tak dobře vydařil a že jej má již odbytý.

Slečna Toni, všecka vzrušena nad tím, co se mezi ní a domácím událo, měla co dělat, aby ukryla před posluhovačkou svoje rozčilení. Tato však byla příliš vychytralou, než aby nebyla přehledla jediným mžiknutím situaci na chodbě.

„Slečinko, to by bylo terno," řekla tajemně; „tady je bohatství a pan Beran dobrý člověk; jestli časem křikne, to nevadí a jeho nebožka měla s ním zlaté časy."

„Myslíte, Motyčková, myslíte?" odvětila slečna plna rozpaků a blaha. Vyznání domácího lahodilo jejímu srdci a vyhlídka na možnou proměnu v smutném, jednotvárném životě zasvítla jí jako vzdálená hvězda.

„Ano, posluhovačka má pravdu. Býti paní Beranovou nebylo by tak špatné. Vždyť byl domácí hezký muž a to bohatství, ta hojnost ve všem! Nemusila by se dřít ode tmy do tmy, netrpěla by nedůstatek. — sestry —" Zde se slečna Toni zarazila. „Co by tomu řekla Mari?" napadlo ji náhle a zůstala, jakoby ji studený vítr ofoukl. Věděla dobře, jak vysoko cení sestra „toho řezníka". Myšlénka tato vystoupila jako černé mračno v její hlavě a zaplašila rázem všechny předčasné úvahy.

Když se vrátily slečny od důchodňů domů, byla slečna Toni neobyčejně pokorná a k nejstarší sestře chovala se tak nesměle, že netroufala si ani přímě v oči jí pohlednout. Ještě když v noci na lůžku ležela, děsila ji myšlénka: „Co by tomu řekla Mari?!"

Nenadála se, jakou bouři přinese jí den příští. Druhý den ráno, když měl pan Beran „odsekáno", uzamknul krám, odvázal bělounkou zástěru a zavřel se pak ve svém pokojíčku vedle krámu. Za nějaké půlhodiny vyšel z pokojíku cele proměněn. Byl čerstvě oholen, vymydlen, načesán, měl sváteční kabát a na černé, sametové vestě houpal se těžký zlatý řetěz od hodinek. Vypadal jako ženich. V obličeji byl o poznání bledší než jindy a velké, masité ruce chvěly se mu drobátko. Nebylo divu — pan Beran chystal se na námluvy.

Připravoval se k tomu dosti dlouho; dlouho bojoval, dlouho zápasil se svým zamilovaným srdcem a uvažoval všechny okolnosti, konečně se přece rozhodl. Včerejší

výstup na chodbě mu dodal. Teď byl jist, že není slečně Toni lhostejným; vyčetl to včera z jejích planoucích zraků a to ostatní, doufal, se již poddá. Nespal skoro celou noc a přemýšlel, jak by to nejlépe navlekl, aby se dostal k cíli. Na konec se rozhodl, že pro člověka usedlého, letitého hodí se nejlépe cesta přímá a veřejná. Umínil si, že půjde k radovic a otevřeně učiní návrh na ženění a to hned druhý den. S tou myšlénkou zdřímnul k ránu a s tou myšlénkou také vstal. Byl v duchu jist dobrého výsledku a přece mu srdce bušilo jako kladivo, když stoupal po schodech, včera čistě vydrhnutých. Ba bylo mu stokráte hůře, než když před patnácti léty šel se ucházet o ruku své nebožky. Tehdejší námluvy však lišily se od dnešních značně. Tenkráte měl předstoupiti před lidi zcela jiné. Rodiče jeho nebožky ženy byli starousedlí měšťané a nebrali věc tak přísně. Slova nemusila se bráti na vážky, věc odbyla se krátce, beze všech ceremonií a bylo dobře. Dnes však měl vejíti k lidem jiného druhu, jiných způsobů. Pot vyvstával mu na čele, když si vzpomněl na slečnu Mari a její vznešené maniry; a chutě by byl obrátil již na posledním stupni. Ale v tom si připomněl vlídnou, hezkou tvář slečny Toni, vzpomněl na její hbité, šikovné ruce, na věerejší scénu na chodbě — bylo rozhodnuto.

Slečny seděly každá u své práce, když domácí s hlubokou poklonou vešel do pokoje. Všechny byly neobyčejně překvapeny jeho nenadálou návštěvou; ovšem že každá na jiný způsob. Slečna Toni zčervenala jako oheň — tušila něco neobyčejného a netroufala si ani očí pozvednout. Julinka hleděla udiveně na vstoupivšího jedině proto, že vešel. Slečnu Mari pak překvapil příchod jeho skoro nepříjemně. „Buď nám jde dát výpověď anebo bude chtít, abysme připlatily," napadlo ji, když pan Beran vešel. Nebo co jiného by u nich pohledával? Proto ale přivítala jej dosti zdvořile.

„Ah, pan domácí — to jest řídký host u nás!" řekla milostivě; a dívala se na pana Berana zpytavě svýma ostrýma očima.

„Posaďte se, pane domácí," pobízela a přišoupla mu sesli vedle sebe.

Pan Beran děkoval, konečně se posadil a aby zavedl hovor, začal chváliti slečny, jak jsou pilné.

„Co je dělat, když máme dlouhou chvíli," odpověděla nejstarší úsečně — a nit byla u konce.

Pan Beran se zarděl a po chvilce prohodil něco o nastalém jaru.

Slečna Mari, pozorujíc jeho rozpaky, tušila něco nekalého. „Jistě to bude výpověď a stydí se říci to," myslila si u sebe, a zažloutlá, chladná tvář její stala se ještě chladnější.

Druhé sestry ani nemukaly. Toni pletla zuřivě na krajkách, které v ruce držela, a Julinka s tupým úsměvem dívala se na domácího.

Tento několikrát otevřel ústa, jakoby chtěl něco říci, pokaždé však jen zakašlal a bylo zase ticho. Slečnou Mari to již cukalo.

„Jsou tihle lidé hloupí" — myslila si v duchu; nahlas ale řekla zcela způsobně: „Pan domácí přišel zajisté něco k vůli bytu?"

Panem Beranem to trhlo a žíly na čele rázem mu naběhly.

„Musím jednou s barvou ven — a tedy raději hned," projelo mu hlavou jako blesk a než se sám nadál, měl slova na jazyku. „Nepřicházím k vůli bytu, slečno, ale v záležitosti jiné. Odpusťte, řeknu-li krátce, že přicházím nabídnouti svoji ruku!" vyhrkl křečovitě a oddechnul si, jako kdyby mu byl kámen spadl se srdce.

Slečna Mari hleděla na něho jako vyjevená. „A komu, komu přicházíte nabídnout svoji ruku?" otázala se zvolna, s nesmírnou důstojností. A povstanouc, vzpřímila se před panem Beranem jako nějaká královna.

„Slečně Toni," odpověděl tento radostně; myslil, že jest vše šťastně odbyto.

Ale slečna Mari zůstala nepohnuta, její obličej sesinavěl. Po chvilce se sebrala a pohlednouc nejprve ostře na nejmladší sestru, obrátila se pak k panu Beranovi.

„Věděla moje sestra o vašem návrhu, pane?" otázala se ledově.

„Nevěděla, slečno, nevěděla; teprve dnes jsem se opovážil, a slečna by nikdy nelitovala," ujišťoval pan Beran a díval se na slečnu Toni pohledem, v němž zřejmě se zrcadlilo jeho celé, poctivé, zamilované srdce.

Tato však neviděla ničeho: měla před očima jako mhu a nohy se jí třásly leknutím.

„Proto dovolím si odpověděti za ni," vskočila slečna Mari panu Beranovi do řeči; a upřela na sestru své rozumné, chladné oči.

Zraky obou sester setkaly se na okamžik.

Slečna Toni sklonila hlavu — despotismus nejstarší sestry zvítězil jako vždycky.

„Jest mi líto, že nemůžeme přijmouti váš návrh, pane domácí," pokračovala slečna Mari, „ale uznáte zajisté sám, že dcera kameralního rady nehodí se do poměrů lecjakých. My byly, pane Berane, vychovány pro jiné kruhy, my uvykly jinému životu a tak snadno bychom se nevpravily do jiného způsobu života. Ostatně — nám není takto zle!"

A obrátivši se na sestru, dodala špičatě: „Já myslím, Toni, že víš, čím jsi povinna památce rodičů a svému stavu" —

Pan Beran zůstal jako opařen. To, to neočekával. Široký obličej jeho bledl a červenal, mohutná prsa zvedala se rozčilením.

„Slečno Toni," vypukl bouřlivě, „jest to také vaše odpověď?"

„Pane domácí, pane Berane — jest mi líto, my — sestra, já — nemíním se vdávat," hlesla slečna Toni a ruce jí klesly do klína, jakoby byla vyčerpala veškerou sílu.

„Tedy také vy?!" zasyčel pan Beran a poroučeje se vyrazil ze dveří.

Vztek, hrozný vztek, bylo to jediné, co v první chvíli pocítil.

Odbytí jeho, domácího pána, boháče, člověka zachovalého — jemu dáti košem!

Měl tisíc chutí vyházeti to nadutě panstvo okamžitě z domu, když však přešla první bouře hněvu, odložil to na později.

„Bylo by to přec jen sprosté, a ona vlastně za nic nemůže," uvažoval, „viděl jsem dobře, jak těžko jí šla ta odpověď z úst. Tím je vinna jen ta stará fňukna! Ale proč jsem si to lépe nerozmyslil, proč jsem byl

tak splašeným, já starý hlupák! Však oni toho budou litovat a zvláště ona. — Kdo by to byl v ní hledal; vždyť bývala krotká jako kuře a zatím" —

Pan Beran zaklel a posýlal celé ženské pokolení k čertu. Následující dny byl neobyčejně popudlivým. Neustále bručel, tloukl dveřmi a huboval na každého, kdo mu přišel do cesty. Čeládka nedovedla si vyložit příčinu jeho chování a jen nahoře věděly, proč je u domácích pořád bouřka.

(Dokončení.)

Kus křídy.

Z „přednášky pro dělníky" od *Th. H. Huxleye.*

dyby u našich nohou uprostřed města Norwiche měla býti vyhloubena studně, kopající by brzo shledali, že pracují v bílé hmotě skorem příliš měkké, než aby mohla býti nazvána skalou, která jest nám všem známa jakožto „křída".

A nejen zde, nýbrž i po celém hrabství Norfolkském by mohl hnáti horník svou šachtu do hlubiny mnoha set stop, aniž by přišel na dno křídy; a na břehu mořském, kde vlny spláchly povrchní vrstvu země, která jim stojí v cestě, skládají se rozryté vysoké skaliny často úplně z téže hmoty. Na sever můžeme sledovati křídu až do Yorkshireu, na břehu jižním objevuje se náhle v malebných západních zátokách Dorsetu a tříští se v horské hroty ostrova Weightu, kdežto na břehu Kentském tvoří onu dlouhou část bílých skalin, jimž děkuje Anglie za jméno Albion.

Kdyby byla tenká vrstva země, která ji pokrývá, vesměs smyta, mohl by býti sledován křivolaký pás bílé křídy zde širší, onde užší na příč přes Anglii od Lulworthu v Dorsetu až ku Flamborough Head v Yorkshire, vzdáleností to 280 mil čarou vzdušní.

Od tohoto pásma ku Severnímu moři na východ a ku Průlivu na jih jest křída zakryta jinými mocnými usazeninami; avšak mimo ve Wealdu Kentském a Sussekském tvoří pravý základ všech jihovýchodních hrabství.

Na některých místech dosahuje anglická křída tloušťky více než jednoho tisíce stop, a musíme tudíž připustiti, že tvoří značně velkou massu. Nicméně pokrývá pouze nepatrnou část celé prostory zabrané na zeměkouli útvarem křidovým, který má přesně týž povšechný ráz jako náš a nalézá se na oddělených od sebe kusech země, menších neb rozsáhlejších než v Anglii.

Křída vyskytá se v severozápadním Irsku; rozkládá se přes velkou část Francie — jeť křída, na níž stojí Paříž, ve skutečnosti pokračováním Londýnské její pánve —; táhne se Dánskem a střední Evropou a sahá na jih do severní Afriky; kdežto na východ objevuje se na Krymu a v Syrii a může býti sledována až ku břehům jezera Aralského ve strední Asii.

Kdybychom spojili všecky body, kde se pravá křída nachází, čarami mezi sebou, ležely by v nepravidelném oválu majícím asi 3000 mil v delším průměru, jehož plocha by byla tak veliká jako Evropy a mnohokráte větší než plocha největšího nynějšího vnitrozemského moře — totiž Středozemního.

Není tedy křída žádným nedůležitým činitelem ve zdivu kůry zemské a vtiskuje jí zvláštní ráz, který se mění dle podmínek, jimž jest vystavena, scenerii okrsků, ve kterých přichází. Vlnitý povrch a kulaté pahorky kryté pažitem libovonných bylin našich křidových krajin ve středu země mají pro nás tiché domácí a skopovým masem nás zásobující kouzlo, mohou však sotva býti nazvány velkolepými neb krásnými. Avšak na jižních březích dodávají srázná úskalí, mnoho set stop vysoká s četnými srázy a hroty z moře se zvedajícími, dosti ostrá a osamělá, aby sloužila za hřad obezřetnému kormoránu, podivuhodné krásy a velikoleposti křidovým předhořím. A na východů bere křída podíl na tvorbě některých z těch nejctihodnějších řetězů horských, jako na př. Libanonu.

Co jest tato daleko rozšířená součástka povrchu zemského? Odkud se zde vzala?

Budete snad míti zkoumání takové za beznadějné. Můžete a to ne zcela bezdůvodně již z předu se domnívati, že pokus, rozluštiti takovou záhadu, nemůže vésti k žádnému výsledku, mimo ten, že zkoumatel zaplete se v neurčité domněnky, jež není možno vyvrátiti ani potvrditi.

Kdyby tomu vskutku tak bylo, byl bych měl vybrati si pro svou rozpravu jiný předmět, než kus křídy. Avšak v pravdě po mnohém uvažování nebyl jsem s to nalézti nějaké thema, které by se tak dobře k tomu hodilo, aby ukázalo vám, jak pevný jest základ, na němž některé z těch nejvíce překvapujících závěrů přírodních věd spočívají.

Veliká kapitola světa napsána jest v křídě. Málo míst v dějinách lidstva může býti doloženo takovým ohromným množstvím přímých i nepřímých důkazů, jako jest ono, jež svědčí o pravdivosti zlomku dějin zeměkoule, který, jak doufám, budu moci nechati vás vašima vlastníma očima čísti.

Dovolte, abych připojil, že málo kapitol dějin lidských má pro nás hlubší význam. Dobře jsem rozvážil svá slova, když tvrdím, že jest pravdě podobno, že by ten člověk, který by znal pravé dějiny kousku křídy, jejž každý tesař nosí ve své kapse, třeba by mu byly neznámy veškery ostatní dějiny, kdyby domyslil své vědomosti až do posledních důsledků, měl věrnější, tudíž i lepší ponětí o tomto obdivuhodném všemmíru a poměru člověka k němu, než ten nejučenější badatel, který jest zběhlý v dějinách lidstva, ale neznalý dějin přírody.

Není těžko naučiti se řeči křídy, daleko ne tak těžko, jako latinské, pakli žádáte si pouze seznati hrubé rysy historie, kterou má vyprávěti; a navrhuji nyní, abychom se dali hned společně do luštění těch dějin.

Všichni víme, že pálíme-li křídu, dostaneme vápno. Křída jest totiž sloučenina kyseliny uhličité a vápna, a když ji rozpálíme, kyselina uhličitá prchá a vápno pak zbývá.

Při tomto postupu vidíme vápno, nevidíme však kyseliny uhličité. Kdybyste však rozmělnili trochu křídy

a nasypali ji do hodného množství silného vinného octa, začal by házeti bubliny a syčeti, a konečně bychom dostali čirou tekutinu, ve které by se nám neukazovala ani stopa křídy. Zde vidíte kyselinu uhličitou v bublinách; vápno rozpuštěné v octu uniká našemu zraku. Stává ještě mnoho jiných způsobů, jimiž lze ukázati, že křída není podstatně nic jiného než kyselina uhličitá a vápno. Lučebníci vyjadřují výsledek všech dokazujících to pokusů pravice, že křída jest téměř úplně složena z uhličitanu vápenatého.

Jest žádoucno, abychom vyšli od znalosti tohoto fakta, ač se může zdáti, že nám málo pomůže ku předu k tomu, co hledáme. Neboť uhličitan vápenatý jest velice rozšířená látka a setkáváme se s ním za velmi různých okolností. Všecky druhy vápenců skládají se z více méně čistého uhličitanu vápenatého. Kůra, která často se usazuje z vody, jež prosakovala vápennými skalami v podobě tak zvaných stalagmitů a stalaktitů, jest uhličitan vápenatý. Neb, abychom vzali nám bližší příklad, povlak, jenž tvoří se na vnitřní stěně samovaru, jest uhličitan vápenatý, a ať říká chemie cokoliv proti tomu, mohla by býti křída druhem obrovského povlaku na dně kotliny, které jest se spoda hezky v horku udržováno.

Pokusme se o jinou methodu, kterou bychom se od křídy dověděli její zvěst. Neozbrojenému oku jeví se křída prostě jako velmi měkký druh kamene. Jest však možno vybrousiti řízek křídy tak tenký, že můžete se zkrze něj dívati — ano až tak tenký, aby mohl býti zkoumán pod jakýmkoli zvětšením, které by se zdálo žádoucím. Tenký řízek povlaku z kotle může býti týmž způsobem zhotoven. Kdyby byl drobnohledně zkoumán, jevil by se nám jako více méně zřetelně lupínkatá hmota a nic dále.

Avšak řízek křídy, položíme-li jej pod drobnohled, poskytuje nám úplně rozdílný zjev. Jeho základní hmota jest tvořena velmi malinkými zrníčky; avšak v této matrix uložena jsou nesčetná tělíska větší neb menší, nemající však průměrně více než $^{1}/_{100}$'' v průměru, která mají ostře vyznačenou podobu a strukturu. Krychlový palec některých druhů křídy obsahuje statisíce těchto tělísek slepených dohromady nesčetnými miliony zrníček.

Zkoumání průhledného řízku dává nám dobrý pojem o způsobu, kterým jsou součástky křídy spořádány, a o jejich vzájemných poměrech. Avšak seškrabeme-li kartáčem trochu křídy do vody a pak mlékovitou tekutinu sléváme, tak že obdržíme usazeniny různých stupňů jemnosti, budou zrníčka a malinká okrouhlá tělíska velmi pěkně jedna od druhých oddělena a mohou býti podrobena mikroskopickému zkoumání, buď pod napadajícím neb propadajícím světlem. Spojíme-li názory, kterých jsme těmito různými methodami nabyli, přesvědčíme se, že každé z těch okrouhlých tělísek jest krásně sestrojený domeček sbudovaný z množství komůrek volně do sebe vzájemně ústících. Komůrkovaná tělíska mají různý tvar. Jedno z těch nejobyčejnějších se poněkud podobá špatně vyrostlé malině a skládá se z počtu okrouhlých komůrek různé velikosti, jež dohromady jsou spojeny. Říká se mu Globigerina, a některé druhy křídy skládají se z málo čeho více než z Globigerin a zrníček.

Obraťme nyní svou pozornost ku Globigerině. Jest to stopa zvěře, po které paseme. Můžeme-li seznati, co to jest a jaké jsou podmínky jejího bytí, najdeme svou cestu k původu a k dějinám minulosti křídy.

Domněnka, která dosti přirozeně nám připadne na mysl, jest, že tato přepodivná tělíska jsou výsledkem nějakého pochodu aggregace, kterému byl uhličitan vápenatý podroben; že právě tak, jako v zimě jinovatka na našich oknech napodobuje nejušlechtilejší stromové lupení — dokazujíc, že pouhá nerostná voda může za jistých podmínek na se vzíti zevní tvar ústrojných těles — tato nerostná látka, uhličitan vápenatý, tající se v útrobách zemských, vzala na sebe podobu těchto komůrkovaných tělísek. Nevystavuji žádnou pouze vybájenou neb neodůvodněnou hypothesu. I velmi učení muži dávných dnů zastávali mínění, že všecky určitou podobou honosící se předměty nalézající se ve skalách jsou této povahy; a pakliže nedá se nyní žádné takové ponětí připustiti, jest to proto, že dlouhá a rozmanitá zkušenost nyní ukázala, že nerostná látka nikdy nepřijímá tvaru a struktury, kterou nalézáme u skamenělin. Kdyby se někdo pokoušel namluviti vám, že nějaká lastura ústřice (kteráž jest taktéž hlavně složena z uhličitanu vápenatého) vyhránila se z mořské vody, myslím, že byste se dali té absurdnosti do smíchu. Váš výsměch by byl oprávněn faktem, že veškerá naše zkušenost směřuje k tomu dokázati, že lastury ústřic se tvoří působením ústřic a žádným jiným způsobem. Kdyby nebylo žádných lepších důvodů, byli bychom oprávněni z podobných důvodů věřiti, že Globigerina není výtvorem žádné jiné než životní činnosti.

Máme však na štěstí lepší svědectví dokazující ústrojnou povahu Globigerin, než ono pouhé analogie. Shledáváme totiž, že vápnité kostry úplně podobné Globigerinám za přítomné doby jsou vytvořeny drobounkými živoucími tvory, kteří bujejí v množství doslovně četnějším, než písek na břehu mořském, na velké ploše té části povrchu zemského, jež je kryta oceánem.

Historie objevení těchto živoucích Globigerin a úlohy, kterou hrají při tvoření skal, jest dosti zvláštní. Jest to objev, který jako ostatní mající nemenší vědeckou důležitost vzešel náhodou z práce věnované rozdílným a nadmíru praktickým zájmem.

Jakmile se lidé pustili na moře, brzy naučili se dávati pozor na mělčiny a úskalí; a čím více tíže jejich lodí vzrůstala, tím nevyhnutelnějším stalo se pro plavce přesně zjistiti hloubku vod, kterými křižili. Z této nutnosti vyvinulo se užívání olovnice a posléze vyměřování moře, to jest zaznamenávání tvarů břehů a hloubky moře, jak byla olovnicí zjištěna, na mapách.

Zároveň stalo se žádoucím zjistiti a vytknouti povahu dna mořského, pokud tato okolnost má velký vliv na jeho schopnost zachycovati kotvy. Jakýs důvtipný lodník, jehož jméno zasluhuje lepšího osudu než zapomenutí, ve které upadlo, docílil toho opatřiv spodní konec olovnice kusem tuku, na který se více méně písku neb bahna neb rozdrobených ulit, dle toho, co tam bylo, přilepilo a bylo takto vynešeno na povrch. Avšak jakkoli dobře vyhovuje takový přístroj hrubým plaveckým potřebám, nemůže býti vědecká přesnost očekávána od takto upravené olovnice, by se tedy odpomohlo její nedostatkům, zejména, když se jí užívá ve velikých hloubkách, vynalezl Brooke, lieut. amerického námořnictva, velmi duchaplný stroj, kterým značná část povrchní vrstvy dna mořského může býti vyrýpnuta a vynešena nahoru z každé hloubky, do které olovnice sestoupí.

Roku 1853 dostal lieut. Brooke bahno z dna Atlantického oceánu, mezi Novým Foundlandem a Azorami v hlubinách více než 10.000 stop čili dvou mil (anglických), pomocí tohoto přístroje ku zkoumání hloubek. Specimina ona byla poslána Ehrenbergovi v Berlíně a Baileyovi ve West Pointu a ti znameniti mikroskopikové shledali, že toto bahno z hlubin mořských téměř úplně se skládá z koster žijících organismů — z nichž větší část byla úplně podobna Globigerinám, o kterých právě již se vědělo, že vyskytují se v křídě. (Pokračování.)

Máj a srdce.

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

Ž máj má chvíle, v kterých jaksi váhá,
zda jíti dále přes přírody práh,
jest zrovna jak to srdce, jež se zdráhá
a má-li milovat, jest na vahách.

Tu zasmuší svůj náhle úsměv slunný
a chladnou prškou maskuje svůj žár,
jest zrovna jak to srdce, v ztichlé struny
jež bouř si láká, beznaděj a zmar!

Však marné přeludy a konec půtek,
zas azur vzplane, pažit zazáří,
toť zrovna jako srdce, jehož smutek
poslední slzou taje po tváři.

A brzy země křídlem písně letí
ve moři světla přímo do nebes,
a srdce padne srdci do objetí,
pít rozkoš, jásot, nadšení a ples!

Panstvo se nudí.

Zámecká novelka od *Karla Škáby.*

(Pokračování.)

Ale v téže chvíli, kdy myslil na uskutečnění svých plánů, v duši se mu vtírala plachá obava, aby nepříznivý osud, který neustále a neustále v patách mu kráčí, osnovu jeho záměrův mu nezhatil, když po zlatém ovoci svého úsilí jižjiž rukou sáhá . . .

A pan vychovatel dobře, předobře byl si toho vědom, že pan osud vyvolil si ho za terč svých úšklebkův.

Nebyla-liž to kousavá ironie jeho, že povahu jeho stvořil hrdou, choutek panských lačnou a zároveň při tom určil mu, zroditi se v kolébce žebrácké?

Co jen na školách zakoušel protivenství a ústrkův pro tento hlavní své povahy rys! Nad spolužáky svého stavu hledě se povznésti, pro panovačnost svoji a vznešené manýry a opičení po urozencích, od nich jen úšklebkův a zlolajných i ran často dostával, že by to stačilo jinému k vyléčení radikálnímu z té manie. A od erému školské společnosti, za kterouž se plichtil, jemuž kořil se takořka v prachu, že až ku podivu bylo u tak hrdé povahy, pohrdy a pyšného nevšímání se mu dostávalo.

A takž nenávist k oběma jej opanovala.

Zlovůle tomu chtěla, že nezbylo jiného, nežli aby chleba si dobýval na trnité dráze vychovatelské.

Nové zkoušky, nové utrpení, a v nich František Scheitlin zbaviv se jako obtížného ballastu zbytku některejšího idealnějšího snažení, a za předsudek vyspělého muže nehodný prohlásiv pojmy cti, charakteru a povinnosti holdoval jen zásadám moderního sybaritství, ovšem pokud mu to postavení jeho dovolovalo.

Styky se vznešeným světem osvojil si způsobův ušlechtilých měrou svrchovanou — byltˇ dokonalým kavalírem, to jest, byl v držení tak zvaných manýr kavalírských hrál odvážně, síly své duševní i tělesné přepínal. Jsa vytrvalým, nadán bohatými dary ducha, způsobů uhlazených, dosti měl štěstí v kruzích vznešených, ale při všem tom mohl pozorovati, že za nic více ani méně považován jest, nežli za člověka placeného — za sluhu.

A když potom slunko štěstí mu zasvitlo, když krásná a velenadaná dcerka jistého boháče na smrt do něho se zamilovala, když podobalo se, že za syna, že za domácího přítele jest považován, když předmět jeho opravdové lásky přiměl ho k tomu, aby o ruku její u papínka se ucházel, tu opět zašklebil se na něho pan osud, a pan vychovatel okamžitě se musil kliditi. A jako obyčejně nehoda s nehodou ruce si podává, pan vychovatel mnoho měsíců žádného slušného místa dosáhnouti nemohl. Nebylo tudíž divno, že při životě hýřivém, kterémuž ze zlosti se oddal i zármutku nad plány zvrtnutými, častěji ocital se v postavení krušném, kdy na stolku jeho bělala se spousta psaní neparfumovaných, následovně i nemilostných, jako upomínání, kategorické žádosti o zaplacení dluhu do určitého času ano i vyhrůžek . . . Kýdiv, že pan vychovatel klín klínem vyrážel, dluhy na dluhy dělal.

A jestliže v čase tom přece svědomí nikdy neumlkající se ozvalo s celým důrazem a podrobný počet z jednání a konání si vyžadovalo, jednání a konání ostře káralo — tuť nedivno, že hněv nad takým ustavičným pronásledováním osudu, žel a trpkost způsobily, že nejen nelitoval svých kousků neprozřetelných, rozmařilých, nýbrž nevinným vinu dával, hlas svědomí umlčoval, až i umlčel, a znovu do proudu bývalého života se vrhl . . .

A nyní, když z něžného poměru s milostivou paní hraběnkou dosti zelené naděje mu svítalo, že pomocí štědré ruky její vymaní se z pout otrockých a teplé

hnízdečko později si zbuduje co ředitel statků či nanejméně vrchní neb pojezdný a do něho švarnou, bohatou hospodyňku si uvede, kdy domníval se, že mzdu za své umění herecké vezme, sám rarach rohatý osobou žida Bašusa v cestu se mu staví.

Pan vychovatel vší silou snažil se, aby z mysli zaplašil strašidelnou představu neodbytného věřitele, jemuž slib svůj, že v čas zaplatí, splniti nemohl a také nesplnil. Ale představa nejen že z mysli jeho vypuditi se nedala, však skutečnosti podobu na se vzala . . .

Na chodbě dvoje kroky slyšitelnými se staly, pak kdosi na dvéře zaklepal, klika cvakla, dvéře dokořán se otevřely.

Pan vychovatel prudce vstal a ku dveřím se obrátil.

Pěkná figura!

Nos září karbunkulovou oblitý, nad houštím knírův častějším používáním nůžek převislých a nestoudně se deroucích do úst, odulé, vodově modré oko pod ostrněným obočím, tělo bachranaté, nadité ve fráčku barvy nyní nerozeznatelné, kteréž ku podivu dosti dobře a bystře nesly vrabčí nožky v gamaších a bagančatech, pomalovaných řídkým blátem silničným.

Suma těchto význačných věcí zjevila se v přiměřené úpravě překvapenému zraku páně vychovatelovu in persona úředního posluhy z nedalekého města.

A za mohutnými bedry posluhovými vyholená tvář páně Josefova.

XII.

„Co dostanu, pane vychovateli? Vedu vám hosta," sarkastickými slovy provázel pan Josef vstup úřední osoby, kterouž byl před chvílí v bytu svém častoval nektarem třpytně rudým višňovky, jak z prkenného držení dotyčné úřední osoby lehce poznati se dalo.

Chytrák pan Josef. Dobře věděl, čím do pana „případně", jak znělo přezvisko úřadní osoby, chtěl-li se cosi pěkného a nového o panu vychovateli dovědět, bombardovati. Častoval jej sklinkou pilně, ale za to dověděl se, jaké nemilostné psaníčko pan „případně" pro pana vychovatele, Františka Scheitlina, má ve své kožené, vypelichané tašce, kterou na řemínku přes bedra měl přehozenu.

Snad pan vychovatel tušil toužebné přání pana Josefa, které až sem k němu jej přivedlo, aby pokochal se výrazem nemilého překvapení a zloby s jeho tváře, až by nemilostné psaníčko přečetl.

Nedopřáno mu té radosti.

Přijal z rukou sluhy obsýlku a nerozpečetěnou pohodil ji na stolek. Rychlým črtem péra potvrdil příjem obsýlky.

Pan Filip, in persona soudní posel, chtěl cosi podotknouti, aby důrazu dodal obsýlce, ale jazyk dobře mu nesloužil, a aby rozhovořil se, k tomu pan vychovatel nepřipustil.

„Dobře, dobře! Nemám teď pokdy! S bohem!" A k oběma návštěvníkům obrátil se zády . . .

Ale když odešli, zdánlivá lhostejnost opustila jej naprosto.

Zlostně roztrhl zapečetěný list, aby úplně přesvědčil se o pravdivosti svého tušení.

Nezmýlil se!

„Proklatě! Tohle by ještě scházelo!" zahučel nevrle.

Vztekle zmáčknul papír a o zem jím mrštil.

„Vydřiduch, pijavice, upír zlořečený!" Zažaloval ho! Takhle kdyby v rukou ho měl!

Kvapně pobíhal po pokoji.

Do tří dnů zaplatit, kde jen vzít peněz?

Království za spásonosnou myšlénku!

Potom se poněkud utišil. Uvažoval v mysli všecky možné prameny, odkud by čerpati mohl, prostředek, aby z nevábné situace vyvázl . . .

Vyhledl oknem ven. Vypršelo se již, obloha však byla dosud potažena sivěšedými mračny.

Seběhl dolů a poručil zapřáhnouti do malého kočárku . . .

Vstupuje do kočárku nemohl se nesetkati se škodolibým, jak se mu zdálo, pohledem páně komorníkovým, který mimo chvátal za službou.

„Do města, do města, což?" prohodil s nejnevinnějším úsměvem, při kterém ale panu vychovateli krev v žilách vřela. „Zajisté to velmi delikátní věc, že má pan vychovatel tak nakvap v takovém nečase! Zdrávi pořídili!"

Pan vychovatel vyskočil do kočárku a vzkřikl na vozku: „Jeď!"

Vůz zarachotil, že pan Josef leknutím několik kroků ucouvl.

Poslal za ním pěkné blahopřání.

„Kéž bys se vším do horoucího p . . . . zajel!"

Zbožné přání komorníkovo na štěstí se nesplnilo.

Po dvou hodinách už tu opět pan vychovatel byl, a nešťastnou náhodou opět s panem Josefem se setkati musil, který ani tehdy neodpustil si jízlivé poznámky.

„Nu zdrávi vyřídili?"

Pan vychovatel vrhl naň zuřivý pohled a zabručel cosi, aby o své se staral a do cizího nestrkal nos.

Však ty prý pan Josef nechtěl míti, ty „cizí věci" nechtěl míti na svědomí!

Pan Josef ku podivu pojednou stal se jízlivým a popudlivým, že každému se při tom otázka namanula, proč pojednou tak hodný muž, dobrák od kosti, v pravou protivu se zvrhl. Stále bručel, kázal a mračil se až hrůza. Slova dobrého nikomu nedal.

A koho obzvláště terčem si vyvolil svého černého rozmaru, byla malá slečinka Jeanetta. Na dvacet kroků se mu vyhýbala, jen aby s ním ve styk přijíti nemusila. Bála se ho. Pronásledoval ji v každém kroku, zasypával jízlivými řečmi, jichž obsahu nerozuměla.

A přece byla tak tichá, tak mírná jako putička. Však dojista pan Josef by ji nepronásledoval nespravedlivě, kdyby vmysliti se mohl a dovedl v bídný její stav duševní.

Smutno, přesmutno bylo malé slečince Jeanettě. Nebyla už tou malou, švitornou osůbkou, z jejíhož každého oka rarášek laškující se díval, z jejichž rtíků řinul se po celý den neumlkající smích, jejíž nožky v titěrných střevíčkách ružovou kokardou zdobených prošmejdily každý koutek zámku, dvora, parku.

Poznala, přetěžce poznala, co jest to zármutek opravdový, ne ten, jenž přes chvíli malinkou trvá, aby za-

měnil své místo s radostí tím trvalejší, tím dražší jejímu srdci, čím hořčeji před tím ochutnala kořínek žalosti.

Nešelestil již žlutavý písek v parku pod její drobnou nožkou, nezněly dlouhé chodby a pokoje zámku dovádivými trilky smíchu, stezka k jasmínové besídce, k roztomilému tomuto hnízdečku, kde často dvě srdce jedním tlukotem bušila, a ústa v jednom sjednotila se zvuku, pomalu, ale patrně již zarůstala travou . . .

Když povinnost nevolala ji, sedávala u okna své malé světničky, samotna, smutna, upřeně dívajíc se zardělýma očima na malé keříky své zamilované bazalky, jakoby vypátrat chtěla, co chybí té květině s rezivě žlutavými listy na vrcholu keře prozrazujícími, že vadne, stále vadne a pozvolna odumírá jako to srdce v jejích prsou . . .

„Vadne, vadne, až uvadne;
není pro mne v světě žádné,
není pro mne potěšení
na tom světě k nalezení . . .“

Nezpívala však nahlas, ale jako včelka když bzučí, šeptmo.

Smutno, smutno v tom malém jejím pokojíku.

I ten žlutý ptáček visící v okně v malé klícce ověšené zralými klásky jitrocele a bělavými kousky cukru, jakoby zapomněl tu svou nikdy neumlkající melodii. Jen někdy zacvrčel, a v tom smutném cvrlikání slyšela vždy svou strastnou otázku: „Co ti je, co ti je, moje malá paničko?“

Mnoho, mnoho jí schází, zlatý ptáčku.

Pan Karel rozhněval se na ni nadobro.

Na dobro! Bez všeliké naděje, že opět někdy lásku jí vrátí. A jakou cenu má nyní další život, to bolestné putování v slzavém tomto údolí?

Bez Karla svět jest jí ničím.

Jak prosila ho, co slzí jen prolila, že kámen by se ustrnul. A on ani povšimnouti si jí zprvu nechtěl. Teprve, když za ruku jej uchopila a křečovitě jí tiskla k svému zarmoucenému srdci, odpověděl, ale co slovo jeho, to kámen, kterým těžce dopadal na srdce její jak rachot hrudy na rakev ve hrobě otevřeném.

„Již domluvili jsme spolu, slečinko! A jen za to vás ještě prosím, abyste mne již nikdy více svou řečí neobtěžovala. Bylo by to marno.“

Dopověděl a odcházel.

Marně za ním chvátala a prosila, aby alespoň sdělil s ní, proč tak náhle se na ni rozhněval, když lásku jí nadále dařiti nechce.

Ale ani k té žádosti spravedlivé odpovědi neměl. Odešel, neohledl se ani jednou, aby spatřil, jak zdrcenou nechal nešťastnou slečinku u sochy jakési bohyně či ženy, která v zoufalém hoři nad ztrátou svých drahých dítek zkameněla . . . Že i jí Bůh takového losu nedopřál! . . .

Tak octla se, již neví ani jak, u pleštícího vodometu. Voda pleštěla bezzvučně, a průhledná hlubina, na jejímž dnu proháněly se mrštně zlaté a stříbrné rybky, lákala ji k sobě. Tam na dně všemu byl konec, i životu beznadějnému, i hoři, jež srdce jí hryže . . .

Zahleděla se do ní, a zrak přecházel již jí při tom pohledu — chýlila se bezmocně vždy hloub a hloub k hladině . . .

Ale ve chvíli rozhodné, jak v zrcadle zjevil se jejímu duševnímu zraku obraz utopené dívky, kterou kdysi jako dítě viděla s vlasy rozpoutanými, propletenými vodní řasou, s lící odporně bílou, očima bezbarvýma . . . A šaty zrousané, ruce sevrklé, nesoucí místy na sobě zjevné stopy zubů vodních zvířat . . .“

Až zachvěla se hrůzou a ošklivostí nad tím nehezkým obrazem.

Ne, ne, takové smrti se leká: ani po smrti nechce býti tak škaredou, aby lidé místo soustrasti s ošklivostí se od ní odvraceli . . .

To pomyšlení ji zachránilo: ale k čemu jen?

Život jest pro ni těžkým břemenem, a ona tak slabá, slabá . . .

Pan Karel držel pevně své slovo: málokdy setkali se, a když ji viděl, zrak od ní odvrátil úmyslně, že rána v srdci jejím tím více jitřila se . . .

Čím se jen provinila, čím se jen provinila, že tak krutý trest ji stihl?

Ať pátrala, jak chtěla, žádné viny na sobě nalézti nemohla. Pan Karel byl žárliv, a žárlivost má oči Argusovy, jež vidí i to, čeho vskutku není. Pan Karel snad klamavou žárlivostí veden, rozhněval se na ni. Ale co učinila panu Josefovi, že zadívá se na ni, kdykoliv ji shledne, jakoby ji probodnouti chtěl, pak hlavu stranou otočí a od hlavy až do paty prohlíží si ji tak opovržlivě, že krev se jí v líci rozlije červánkem, a v oku slza palčivá se zaleskne.

Vždyť mu ani stéblo nepřeložila přes cestu: odkud tedy to stranění? Ty obligátní téměř hádky, více z dovádivosti a šelmovství tak kruté mezi nimi sváděné, ty přece nemohou na tak starého a zkušeného muže působiti, aby na ni tak strašlivě zanevřel! . . .

Vskutku strašlivě zanevřel.

Prohodil k ní časem, zvláště z počátku, kdy ještě tolik smělosti měla, aby se ho tázala po příčinách jeho změny, slůvka tak špičatá, tak záhadná, že nadále již pozbyla chuti tázati se ho.

Jako že příliš je mladá, aby chytala se obchodu, jehož by mohla sama zbožím býti . . .

Jaké rozluštění skrývalo se v této hádance? Marně lámala si Jeanetta malou hlavinku.

A aby prý pamatovala dobře, že přechovavač, donašeč tresce se jako spoluvinník. A co jí prý pan vychovatel za posýlky platí?

Takovými a podobnými úštěpky zrovna ji zasypával, o jichž rozluštění marně se namáhala. A k zármutku v posledním čase i zlost, trpký hněv se přidružil. V první době Karlova hněvu popřávala panu vychovateli, aby zamračeného pana filosofa ze hněvu vyléčila, přívětivějšího pohledu, laškovala s ním, smála se, a vyměňovala pohledy takové, že pod nimi hněv páně Karlův roztával jako sníh na sluníčku májovém.

Ale tentokráte neúčinkoval ten lék, jak si přála. Nejen že hněv páně Karlův neroztál jako sníh na slunci májovém, ale k zatvrzelosti jeho přidružila se ještě dotěrnost pana vychovatele jí do té duše protivná.

Považoval dřívější její žerty a hříčky za pravdu, a dle toho se řídě, vtíral se jí s milostnými návrhy.

Byl-li jí však dříve pan vychovatel sympathickým, tímto jednáním stal se jí nadobro odporným. Každá zmínka o lásce rozdírala jí srdce do krvava vzpomínkou na ztrátu její tak velikou.

A pak co ještě zpozorovala. Pan vychovatel vtíral se jí svým lásky vyznáním jen o samotě; před lidmi měl se k ní cize, chladně, jakoby ji poprvé viděl.

Činilo to na ni dojem, jakoby před lidmi za ni se styděl. A jak jej neměla potom nenáviděti, zvláště když z narážek páně Josefových o ní a panu vychovateli utvrzovalo se v ní podezření, že on třeba nepřímo jest příčinou Karlova hněvu.

Ale když vše tak temno, tak nejasno, jako hádanka, při níž klíč k rozluštění i samému vypravovateli chybí...

* * *

(Pokračování.)

Tragedie Stillwaterská.

Napsal *T. B. Aldrich.*

(Pokračování.)

XXIII.

Druhého dne z rána se pan Slokum v ohradě neobjevil. Jeho napolo líčená churavost z minulého večera přešla v skutečné bolení hlavy, které mu bylo vítanou záminkou k nevyjití z pokoje, neboť nepřál si nikterak Richarda toho dne spatřiti.

Bylo jedenáct hodin ráno. Až do té chvíle byl Richard zaměstnán čtením a odpovídáním na listy došlé ranní poštou, věc, kterou obyčejně obstarával pan Slokum sám. Když potom vyšel z účtárny do dvora, vstrčil mu malý chlapec do ruky lístek a potom odstoupiv na několik kroků hrabal jednou nohou v drobném štěrku a patrně čekal na odpověď. Shackford přečetl lístek rychle a obrátiv se k chlapci, řekl trochu netrpělivě:

„Řekni mu, že přijdu hned.“

Byla ještě jedna osoba v Stillwateru, jejížto rozčilení bylo v to ráno sotva menší než páně Slokumovo, jakkoliv se od tohoto různilo velice svou jakostí. Pan Slokum chvěl se celý zoufalstvím, v advokátu Perkinsovi vřelo to rozhořčeností. Byla to skomplikovaná rozhořčenost, v které se úžas a nedůvěřivost mísily s důkladným pohrdáním panem Taggettem a s jakousi tajenou choutkou odsloužiti se soudci Beemisovi třeba nějakou ranou do tváře. Před ním, Melanchtonem Perkinsem, důvěrným právním rádcem a osobním přítelem Lemuele Shackforda, mohlo býti po dvě neděle tak naprosto tajeno vyšetřování, které se tak blízko týkalo jeho nešťastného klienta! Výbuch hněvu starého advokáta byl tak neočekávaný, že soudce Beemis, jenž byl konečně s věcí přišel chtěje si o ní pouze neformalně promluvit, chopil se rychle svého panamského širáku a o překot ucouvnul z kanceláře. Pan Perkins přecházel potom asi půl hodiny po odřeném, zeleném koberci ve svém soukromém pokoji sbíraje své myšlénky a potom napsal rychle lístek Richardu Shackfordovi žádaje ho, aby jej, advokáta Perkinse, v jeho bytu navštívil.

Když Richard asi za deset minut potom vstoupil do nízkého, čtvercového pokoje, ztemněného zelenými záclonami z řídké vlněné látky a naplněného ztuchlou vůní právnických foliantů, seděl pan Perkins u svého stolu zaměstnán zastrkováním imponujících, červeně pečetěných dokumentů do velké, dlouhé torby ze zeleného plátna, již držel mezi koleny. Byltě opět nabyl své duševní rovnováhy. Na jeho tváři byl více než kdy jindy výraz soudnické přísnosti; nic neprozrazovalo jeho nedávnou rozladěnost, kromě snad že byl ještě trochu rozcuchanější ten černý, jako provázkový vlas, jenž spadal mu přes čelo, — to bledé, vysoké čelo, které vždy vypadalo, jakoby na něm vyvstával studený pot.

„Pane Shackforde,“ řekl advokát Perkins přerušuje mezi tím, co mladého muže pozdravoval, naplňování zeleného vaku. „Myslím, že jsem se dopustil nepravidelnosti poslav pro vás, ale nezbývalo mi nic jiného. Byl jsem právním zástupcem vašeho strýce za více než pětadvacet let a osobně si vás velice vážím. To budiž na ospravedlnění kroku, který jsem učinil.“

„Úcta, jsem jist, jest vzájemná,“ odvětil Richard poněkud překvapen touto přátelskou ouverturou, neboť jeho známost s advokátem byla co nejmenší, ačkoliv trvala po mnoho let. „Můj strýc míval velmi málo přátel i přál bych si opravdově, aby se stali přáteli mými. Kdybych se ocitil v nějakých nesnázích, nevím tak hned nikoho, ke komu bych se uchýlil o radu tak bez váhání, jako k vám.“

„Ale vy jste v nesnázích.“

„Ano, smrt mého strýce byla smutná příhoda.“

„Nemyslím to.“ — Pan Perkins se na chvíli zamyslil. „Okresní soudní nadvládní nalezl pojednou, že ho ta věc hluboce zajímá i celé vyšetřování bude se díti přísně znovu. Myslím, že to bude velmi nepříjemné pro vás, pane Shackforde.“

„Jak by to mohlo býti jinak?“ tázal se Richard pokojně.

Advokát Perkins upřel na něho své černé oči.

„Tedy vy situaci úplně rozumíte, a můžete všechno vysvětlit?“

„Přál bych si, abych mohl. Na neštěstí nemohu vysvětliti ničeho. Není mi jasno, proč jsem byl povolán za svědka k vyšetřování, které dnes bude v kanceláři sudího Beemise.“

„Vy neznáte žádné zvláštní příčiny, proč jest vašeho svědectví zapotřebí?“

„Já nechápu, proč se to žádá. Dal jsem své svědectví hned na počátku a nemám, čeho bych více řekl. Prostě řečeno, neměl jsem za posledních let se svým strýcem žádných styků. Za posledních osmnáct měsíců mluvili jsme spolu jen dvakrát.“

„Mluvil jste o té věci s panem Slokumem od svého návratu z New-Yorku?“

„Nikoliv; neměl jsem k tomu příležitosti. Po celý včerejší den byl jsem zaměstnán; on byl večer churav a ještě dnes neopustil pokoj.“

Pan Perkins byl očividně v rozpacích.

„To je věc neblahá,“ řekl klada zelený vak na stůl. „Přál bych si, abyste byl s panem Slokumem mluvil. Toť se rozumí, že jste byl zasvěcen do tajemství přítomnosti Taggettovy v ohradě?“

„Ó, ano; bylo to umluveno, než jsem odjel z domova.“

„Neznáte výsledek tohoto opatření?“

„Bylo bezvýsledné.“

„Naopak, Taggett myslí, že se dopátral něčeho velmi důležitého.“

„Vskutku? O tom mi neřečeno slova!“

„Nemohu věru pochopiti páně Slokumovo mlčení.“

„Čeho pak se Taggett dopátral?“

„Několika věcí, na kterých buduje nejvážnější podezření.“

„Proti komu?“

„Proti vám.“

„Proti mně!“ zvolal Richard couvaje nazpět. Ustrnutí to bylo tak přirozené, že sám pan Perkins, jenž byl ostře pozoroval účinek svého sdělení, si pomyslil, že si vede s Richardem velmi krutě.

Soudce Beemis byl podal panu Perkinsovi jen zběžný náčrtek fakt a pouze se dotknul některých podrobností, když podrážděnost starého advokáta učinila náhle konec rozmluvě. Jeho rozhorčenost nad tím, že nechali ho státi přede dveřmi, kdežto se přece ve svém povolání měl za oprávněna míti podílu v hledání vraha Lemuele Shackforda, mělo za následek, že v zápětí činnost páně Taggettovu zatratil. „Taggett je sprostý, pletichářský chlap,“ řekl soudci Beemisovi. „Taggett je vtělená šalba.“ Přímé, nelíčené chování se mladého Shackforda nyní panu Perkinse v té víře utvrdilo.

Richard byl v okamžiku zase svým. „Proč se mi pan Slokum nezmínil o tom podezření?“ tázal se.

„Snad proto, že mu to bylo nesnadné.“

„Proč by mu to bylo nesnadné?“

„Dejme tomu, že tomu věří —“

„Ale on tomu věřit nemůže, ať jest to cokoliv.“

„Dobře tedy, ale on snad nesměl mluvit.“

„Zdá se, že vy pane Perkinse jste a musíte být ke mně otevřeným. Jaké pak podezření má pan Taggett?“

Advokát Perkins se na chvíli zamyslil, než odpověděl. Jeho praxe byla rozmanitého druhu, ale obmezovala se hlavně na to, co nazývá se prostou kancelářskou praxí. Jakkoliv se dost často zabýval malými případy rvaček a poškození na těle — a tomu sotva mohl ujíti v Stillwateru, — velká trestní věc nepřišla mu nikdy do rukou; ale když advokát Perkins po své krátké zamyšlenosti opět oči pozvedl, byl nadobro rozhodnut převzíti hájení Richarda Shackforda.

„Povím vám, jaké jest podezření Taggettovo,“ řekl zvolna, „dovolíte-li mi, abych vám to pověděl svým vlastním způsobem. Musím se vás ptáti řadu otázek.“

Richard napolo netrpělivě přisvědčil hlavou.

„Kde pak jste byl v noci, kdy se vražda stala?“ tázal se advokát Perkins po krátké přestávce.

„Večer až do desíti hodin strávil jsem u Slokumův; potom šel jsem domů, — ale ne přímo. Měsíc svítil a chodil jsem ještě asi hodinu.“

„Potkal jste někoho?“

„Pokud se pamatuji, nikoho. Chodil jsem za městem, u mýta.“

„Když jste se vrátil domů, viděl jste někoho?“

„Neviděl, mám svůj vlastní klíč. Všechno v domě spalo, až na pana Pinkhama.“

„Tedy jste viděl jej?“

„Neviděl, ale slyšel jsem jej; hrál na flétnu u okna ve svém pokoji, nebo blízko okna. On vždycky hraje, když nemůže spát.“

„Kolik bylo hodin?“

„Musilo být asi po jedenácté.“

„Vaše procházka se obmezovala pouze na onu část města, která jest od Welšské ulice nejvzdálenější?“

„Ano.“

„Přál bych si, abyste byl v ten večer s někým mluvil.“

„Ulice byly opuštěny. Bylo to těžko potkati někoho na silnici u mýta.“

„Ale někdo vás přece mohl vidět, aniž byste vy o tom věděl?“

„Ano,“ řekl Richard zkrátka. Začínal býti nevrlým těmito otázkami, jichž směr byl příliš patrný, než aby nebyly nepříjemny. Kromě toho vpravil se pan Perkins mimoděk do tónu státního návladního vyslýchajícího svědka proti obviněnému. Ta noční vycházka, jejíž směr a trvání znal pouze mladý Shackford sám, dotkla se ho nepříjemně. Zamyslil se chvilku, než dal otázku novou.

„Byli jste v dobré shodě, — myslím snesitelně dobré shodě, — se svým strýcem?“

„Nebyli,“ řekl Richard, „ale nebylo to vinou mou. On mne nikdy neměl rád. Co dítě jsem ho mrzel, jak myslím, a když jsem dorostl, urazil jsem ho tím, že jsem utekl na moře. Ale smrtelně uražen cítil se tím, že jsem přijal místo v Slokumově ohradě. Byl jsem v domě svého strýce jenom dvakrát za poslední tři léta.“

„Kdy jste tam byl naposled?“

„Den nebo dva před vypuknutím stávky.“

„Poněvadž jste neměl v obyčeji navštěvovat jeho dům, musil jste míti zajisté nějaký účel, když jste tam šel. Jakou jste měl příčinu?“

Richard svěsil hlavu zamyšleně. „Šel jsem tam promluvit si s ním o záležitostech rodinných, — abych mu oznámil svůj nastávající sňatek s Marketou Slokumovou. Přál jsem si jeho udobření a jeho podpory. Pan Slokum učinil mi návrh, abych vstoupil do podniku za společníka. Myslil jsem, že snad můj strýc Lemuel, vida, jak šťasten jsem, bude ke mně vlídnější.“

„Přál jste si, aby vám půjčil nějaký kapitál?“

„Neočekával jsem to, ale byla o tom řeč.“

„A on odepřel?“

„Až surově, teď to mohu říci.“

„Byla nějaká hádka?“

Richard váhal.

„Ó rozumí se, já na vás nedolehám,“ řekl pan Perkins poněkud napnutě. „Nejste na lavici svědkův.“

„Začal jsem myslit, že jsem na lavici obžalovaných,“ odvětil Richard s trpkým úsměvem. „Avšak nemám, čeho bych tajil. Váhal jsem odpovědít na vaši otázku, protože mi bylo trapné pomyšlení, že když jsme se viděli naposled, rozešli jsme se v hněvu. On mi kladl za vinu, že ho chci obelstít, a já opustil dům v rozhořčenosti.“

„To bylo posledně, co jste ho viděl?“

„To bylo posledně, co jsem ho viděl živého.“

„Bylo potom mezi vámi a mezi ním nějakého spojení?“

„Nebylo.“

„Vůbec žádného?“

„Žádného.“

„Jste si tím docela jist?“

„Tak jist jako mohu býti, že jsem živ a mám své smysly.“

Advokát Perkins stáhl si kadeř vlasů přes čelo a zůstal tich skoro minutu.

„Pane Shackforde, jste si jist, že váš strýc vám nepsal lístek v pondělí před svou smrtí?“

„On jich snad napsal tucet, to nevím; ale to vím, že co živ jsem od něho nedostal ani lístku, ani psaní.“

„Jak tedy vysvětlíte ten lístek, jenž nalezen byl ve vašem bytu, — list adressovaný vám od Lemuele Shackforda a žádající vás, abyste k němu přišel v onen osudný úterek večer?“

„Já — já nevím o tom ničeho,“ zajíkal se Richard. „Takového lístku není.“

„Byl v této kanceláři, není tomu ještě ani hodina,“ řekl advokát Perkins přísně. „Byl sem přinešen, abych zjistil rukopis Lemuele Shackforda. Soudce Beemis má ten papír.“

„Soudce Beemis!“ zvolal Richard.

„Nemám, čeho bych více řekl,“ pravil advokát Perkins sáhaje po zeleném vaku na znamení, že je rozmluva skončena.

„Byly ještě jiné věci, které bych byl rád měl objasněny; ale zašel jsem už tak daleko, že to považuji za zbytečné.“

„Co jest ještě dále?“ tázal se Richard hlasem, jenž zdál se přicházeti mlhou. „Chci to vědět! Vy mne máte v podezření, že jsem svého strýce zavraždil?“

„Pan Taggett vás má v podezření.“

„A vy?“

„Mluvím o panu Taggettovi.“

„Nuže tedy, pokračujte, mluvte o něm,“ řekl Richard zoufale. „Čeho jiného se ještě dopátral?“

„Nalezl ve vaší dílně dlátko se zvláštním zubem v ostří, — s hlubokým zubem. Tím dlátkem byl Lemuel Shackford zavražděn.“

Richard sebou trhnul a přitiskl ruce k hlavě, jakoby mu náhlá zmatená vzpomínka projela mozkem.

„Plná krabička bezpečných zápalek,“ pokračoval pan Perkins chladným, odměřeným hlasem, jakoby přednášel mathematický problem, „obsahuje sto kousků. Pan Taggett nalezl krabičku, v které jest pouze devadesátdevět zápalek. Scházející bylo užito v onu noc ve Welšské ulici.“

Richard vytřeštil naň oči. „Co mohu říci?“ vydralo se mu z úst.

„Mně neříkejte ničeho,“ odvětil advokát Perkins rychle, strkaje ještě plnou ruku volných papírových listů do rozevřeného hrdla vaku, jejž hned potom pevně zavázal tlustým černým provazem. Potom vstal rychle se židle. „Musím jít,“ řekl. „Mám co dělat u soudu.“

Advokát Perkins odešel chladně a odměřeně z pokoje. Richard zůstal v síni na okamžik sám s hlavou svislou na prsou.

XXV.

Richardovy spánky hořely, když vyvrávoral ven z kanceláře advokáta Perkinse. Bylo teď dvanáct hodin a ulice přeplněny lidstvem, které různé ty dílny a továrny vychrlily. Richard cítil, že se každý zrak upírá na něho; byl si vědom na sobě něčeho divokého, co musilo nutně buditi pozornost okolojdoucích. Při každém kroku napolo očekával zvednutí se nějakého obviňujícího jej prstu. Nelitostná sluneční záře odlišovala jej, jak se mu zdálo, jej jediného ze všech a proudila naň jako světlo rozžhaveného vápence. Bylo to nesnesitelné. On musí pryč z tohoto před ním a za ním se deroucího zástupu, z tohoto omamujícího Babelu hlasů. Co má dělat, kam má jít? Vrátit se do ohrady a postavit se před zraky těch dělníků, na to nebylo pomyšlení; půjde-li do svého bytu, zavolají jej k obědu a bude musit poslouchat nesnesitelné žvatlání učitele. To bylo by ještě horší než to oslepující denní světlo, než ty bezstarostné tlupy žen a mužů, kteří se zastavovali uprostřed svého smíchu, obraceli se za ním a zevlovali. Což pak nebylo v celém Stillwateru místečka, kde by se zdrcený člověk mohl ukryti na tak dlouho, dokud by nesebral své smysly?

S rukama křečovitě sevřenýma v kapsách kabátu obrátil se Richard do úzké uličky táhnoucí se v pozadí nějakého velkého skladu. Jak kvapil tak bez cíle dále, ucítily jeho prsty pojednou něco v kapse. Byl to klíč od nového zámku, jenž byl dán ke dveřím od kuchyňské předsíně v domě ve Welšské ulici. Richardovo srdce rychleji zatlouklo. Bylo tedy aspoň jednoho dočasného útulku: půjde tam a počká, až bude čas, aby vydal se úřadům.

Richardovi přicházelo to jako celý rok, než došel k malému zadnímu dvorku osamělého domu. Vešel rychle do předsíně a zavřel za sebou dvéře, při čemž napadla mu myšlénka, nebyl-li každý jeho pohyb pozorován, co odbočil do hlavní ulice. Zde si konečně těžce a z hluboka oddechnul a rozhledl se kolem sebe; potom začal nepokojně bloudit pokoji, jichž bylo v přízemí pět nebo šest. Nábytek, koberce a všechny ty zvetešnělé drobnosti v domě byly tytéž, jako je Richard znal za svého dětství. Všechno bylo nezměněno; i to vybledlé paví péro bylo ještě zastrčeno za zrcadlem v hovorně. Když se díval na známé ty předměty a dýchal ten ztuchlý vzduch, místu tomu tak zvláštní, vyvstala před ním celá minulost tak živě, že by se byl sotva podivil, kdyby se byl pojednou vychrtlý, šedivý stařec objevil v některých veřejích. Na kolíku v předním pokoji visel bobrový, bezstřechý klobouk jeho strýce satyricky připraven, aby byl vzat na hlavu; v komůrce u kuchyně vypadal pár starých střevíců, ochozených na patách a prodraných na palcích, jakoby zrovna chtěl přes práh vykročit. Střevíce byly pečlivě vyleštěny, ale tenký povlak plísně se usadil na nich. Vypadaly jako Lemuel Shackford. Byly v poloze, v které bývala jeho chodidla. Richarda zarazila ta ostrá ironie, jež zračila se v těchto bezduchých věcech. Že tak klobouk člověka může přežít toho člověka a míti veselý výraz vítěznosti! Že ty střevíce nebožtíkovy se po něm pitvoří!

Velké stojací osmidenní hodiny dole u schodiště došly. Zastavily se na dvanácté a stály teď s vážně zdviženou ručičkou, jakoby velely ticho těm malým, sotva

znamenatelným zvukům a šouměním, které se ozývají jako myši o půlnoci. Dům byl plný těch kradmých hlasů. Schody zaskřípaly chvilkami tajemně jako pod váhou nějaké těžké osoby vystupující vzhůru. Tu a tam prasklo to v trámcích, jakoby se natahovaly v kloubech utuhlých tím, že zůstaly tak dlouho v jedné poloze. Časem ozvalo se to jako stlumené kroky nad stropem nahoře. Na Richarda sáhalo jakési podivné vědomí, že není sám, ale že chodí v neviditelném zástupu osob, které se ho z lehka dotýkaly lokty, dýchaly mu do tváře a šoumaly se kolem něho jako zástup dřívějších obyvatelů těchto míst. Tato neviditelnými postavami naplněná samota, toto ticho přerušované různými zvuky stávalo se nesnesitelným, jak chodil z pokoje do pokoje.

Do jedné síně nevstoupil, — do té, v které nalezena mrtvola jeho strýce v onu osudnou středu ráno. V Richardově obraznosti ležela tam ještě u krbu bílá a ubohá. Stanul u prahu a pohledl tam; potom se náhle odvrátil a šel po schodech vzhůru.

Vstoupiv do svého starého pokojíku ve štítu usedl Richard na pelest postele. Jeho ramena se shrbila a na tváři rozhostil se mu tupý výraz, ale v jeho mozku to vřelo jako v sopce. Začal již pochybovati o tom, že jest to on sám. Byl-li to týž Richard Shackford, jemuž byl život tak slastiplný, když probudil se dnes ráno? To musila býti nějaká jiná osoba, jež seděla u okna při slunce východu a myslila na lásku Markety Slokumovy, — nějaký Richard Shackford s neposkvrněnýma rukama! Ten zde byl obviněn z vraždy svého pokrevence; zbraň, s kterou to spáchal, i ta zápalka, kterou si při činu rozsvítil, přišly na jevo! Oběť sama napsala tu obžalobu černě na bílém. V Richardově mozku to vířilo, když se snažil upříti své myšlénky na ten dopis Lemuele Shackforda. Ten dopis! — kde že byl po celý ten čas, a jak přišel Taggettovi do rukou? Jenom jedna věc byla Richardovi jasna v tomto nerozmotatelném zmatku — on nemohl dokázati svou nevinnost, on byl odsouzencem a za hodinu zví svět o jeho hanbě. Rowland Slokum a advokát Perkins jej již zatratili a Marketa jej zatratí, když sezná vše; neboť to bylo patrno, že jí do včerejšího večera neřečeno vše. Jak se to stalo, že se všechny tyto překonávající důkazy svalily na něho? Jaké zlovolné vlivy byly tu v práci vrhajíce jej v zhoubu a nenechávajíce ani jednoho východu k uniknutí? Kdo že tomu uvěří, že se v onen večer prostě a bezúčelně procházel po silnici? Kdo mohl pochybovati, že šel od Slokumův přímo do Welšské ulice a odkradl se opuštěnými ulicemi domů s krvavýma rukama?

Richard zaslechl parní píšťaly volající dělníky znovu do práce a byl si mlhavě vědom, že jest jedna hodina; ale potom již nedbal, jak čas ubíhá. Bylo to snad za hodinu potom, neb za dvě hodiny. — Richard nemohl říci, — když se vytrhl ze své otupělosti a sešed se schodův prošel kuchyní do předsíně. Tam stanul a opřel se o zeď, nerozhodnut, aneb, na něčem-li rozhodnut, nevěda o tom. Stál tu s očima bezvýrazně upřenýma na sud v koutě jizby. Byl to vinný sud s těžkými obručemi, v němž míval Lemuel Shackford svou zimní zásobu nasoleného masa. Pojednou vrhl se Richard ku předu s dušeným výkřikem a v týž okamžik ozvalo se hřmotné klepání na dveřích za ním. Rozlehalo se to prázdným domem plnic jej hroznými ozvěnami, — jako to bušení na bránu Macbethova hradu v noc, kdy zavražděn Duncan. Richard stál vteřinu jako zkamenělý: potom otočil rychle klíč v zámku a do předsíně vstoupil pan Taggett.

Oba mužové změřili se rychlými pohledy. Výraz svrchovaného rozčilení, jenž tam byl před okamžikem, zmizel z Richardovy tváře: otupělost vymizela z jeho očí a zůstala tam pouze ta jasnost a živost, kterou mívaly obyčejně. Ovládal se úplně, ale bylo patrno, že ho to stojí sebepřemáhání. Bylo něco v jeho tváři, — rozšířené nozdry, skřivený dolejší ret, — což dávalo panu Taggettovi na vědomí, aby se měl velice na pozoru. Na panu Taggettovi bylo první slovo.

„Mám zde nepříjemné poslání," řekl zvolna s rukou zůstávající na klice dveří, které zavřel, když byl vešel. „Mám zde na vás zatykač, pane Shackforde."

„Sečkejte chvilku!" řekl Richard s doutnajícím bleskem v očích. „Mám vám co říci."

„Radím vám, abyste nečinil žádného vyznání."

„Rozumím svému postavení úplně, pane Taggette, a nebudu dbáti vaší rady; až mi zodpovíte jednu nebo dvě otázky, budu vám k službám."

„Když na tom stojíte, mluvte."

„Byl jste při výslechu Tomáše Bluftona a Williama Durgina, nebyl jste?"

„Byl."

„Pamatujete se na výpověď Williama Durgina?"

„Nanejvýš určitě."

„On vypověděl, že skvrny na jeho šatu byly od jistého sudu, jehož víko bylo nově natřeno červeně."

„Pamatuji se."

„Pane Taggette, — *víko toho sudu bylo natřeno modře!*"

(Dokončení.)

FEUILLETON.

O nejobyčejnějších otravách.

Píše med. *B. Markl.*

Statistika otrav jest zajisté jedna z nejstarších; historie sama zmiňuje se o četných případech, tak o otravě Sokratově, Hannibalově, o záměru lékaře Pyrrhova a jiných, a není pochybnosti, že i v době předhistorické se četné případy otrav udály, ať již úmyslně, či náhodou.

Těchto případů, v tehdejší době přec jen vzácných, pokrokem doby daleko přibylo, není ještě příliš daleko ta doba, kdy často stávaly se i otravy lékařské, kde dávka lékařem předepsaná byla tak veliká, že usmrcovalo.

Není tomu tak dávno, co podávána dětem při kašli zádušném Atropa belladonna, a děti zmíraly ne kašlem zádušným, nýbrž otravou.

Příliš veliké dávky lékařské té doby byly právě pohnutkou Hahnemannovi k založení nového systému léčení, homeopathie.

Léky homeopathické jsou ovšem tak zředěny, že uškoditi nemohou, ba snad ještě více, že ani působiti nemohou.

Dnešního dne jsou ovšem otravy lékařské věcí velice vzácnou, a jestli se přec někdy udají, tu obyčejně nesmrtí, nýbrž mijejí beze všech následků.

Statistika otrav ale stále vzrůstá a zmohla se v době nynější tak velice, že by se jí mohla vykázati v denních listech zvláštní rubrika.

Dnešního dne přichází ohromné množství jedů do rukou massy lidu nevzdělaného, který buď z nevědomosti nebo ze zlomyslnosti jich často zneužije.

Dnešního dne zachází se s jedy, které chemik jen opatrně béře do rukou, jako s obyčejnou věcí, jež leží mnohdy pohozena na místě každému přístupném.

Jaký tedy div, že setkáváme se tak často s jedem v rukou vraha i samovraha, ba i v rukou dítěte!

Nastává otázka, co rozumíme jedem?

Výměr jedu nelze všeobecně podati, neboť zajisté i látky každodenně užívané mohou jedovatě působiti, byly-li podány ve velké dávce. Jest zaznamenán případ, kde stala se otrava solí kuchyňskou, a přece nikdo nebude sůl za jed považovati. Musíme tedy výměr jedu omeziti a říci, že jedem rozumíme látku, která byla-li v dávce poměrně nevelké do organismu přijata, život jeho zastavuje a ničí.

Druhá otázka, jež se nám naskytá, je daleko ještě závažnější prvé, a odpověď k ní přenesnadná.

Jak působí jedy na organismus?

O této věci posud velmi málo víme. Jsou ovšem jedy, o nichž můžeme říci, jakým způsobem ničí organismus, u většiny však jedů jest nám to neznámo.

Známe na příklad specifické působení kyselin a žíravin, které lokalně dráždí sliznici žaludku, přivádějí záněty a způsobují vředy, které se pak mohou provaliti do dutiny břišní.

Takové perforativní peritonitidy jsou pak ovšem přímou příčinou smrti.

Víme dále o kyselinách, že vyměšují se ledvinami a na cestě odnímají tělu zásady, slučujíce se s nimi v soli; život organismu podmíněn jest alkalitou krve — jestli pak ztratila krev příliš mnoho zásad, a tím alkalita její jen trochu se zmenšila, nastává smrt.

Víme také o arseniku, že způsobuje tak zvanou degeneraci tukovou. V buňkách jaterních totiž, i mezi nimi usazují se malé kapenky tuku (tak zvaný prach tukový), tím játra atropují, stávají se nezpůsobilými k výrobě žluči — je tedy porušena funkce organu, ten odumírá a s ním i organismus.

Ještě u jiných jedů vysvětluje nám chemická reakce příčinu jedovatosti jejich.

Tak na př. u otravy kysličníkem uhelnatým (CO). Známo, že obsahují červené krvenky zvláštní barvivo, zvané haemoglobin.

Haemoglobin slučuje se velmi snadno s kyslíkem v oxyhaemoglobin, a tento opět velmi snadno kyslík pouští. V plících přijímá haemoglobin kyslík, ve tkáních ho těmto odevzdává, a přijda do plic, na novo se s kyslíkem slučuje.

Je tedy haemoglobin přenašeč kyslíka, bez něho není žádné oxydace, a tedy také žádného života.

Je-li vdýchán kysličník uhelnatý, slučuje se s haemoglobinem ve sloučeninu velice stálou, která více s kyslíkem ve spojení nevchází. Není tedy tato sloučenina haemoglobinu s kysličníkem uhelnatým schopna přenášeti kyslík a živiti tkáně, čímž ovšem život přestává.

Podobně působí prý dle Gäthgensa kyanovodík (HCN), který volné sloučenství haemoglobinu s kyslíkem upevňuje, tak že takto změněný haemoglobin kyslík více nepouští. Byla by tedy zde příčinou smrti opět nedostatečná výživa tkání.

Také o fosforu podobně jako o arseniku má se za to, že porušuje oxydaci a tím smrtí; fosfor zvláště dychtivě slučuje se s kyslíkem na útraty organismu. Mimo to působí však ještě tyto jedy místně tím způsobem, že dráždí sliznici.

Vůbec není snad žádného jedu, který by se jen jedinou, specifickou působivostí vyznačoval, ale jest u všech celý rozbor účinků rozličných na různé orgány, z nichž jen nepatrnou část si vysvětlujeme.

Kyseliny na př., mimo účinky již zmíněné, obleňují ještě pohyby srdeční, a kyseliny neorganické obleňují je i tenkráte, když protneme čiv bloudivý (nervus vagus), který obsahuje vlákénka pro zdržování pohybů srdečních.

Více tu si vysvětliti ovšem nedovedeme. Ještě méně vysvětlitelna jest působivost jedů tak zvaných nervových.

Tyto jedy vyznačují se obzvláště širokým polem působivosti; nejhlavnější, jak již ze jména vysvítá, jest v centra nervová.

Jakým způsobem tyto jedy přivádějí otravu, nevíme naprosto. Neboť kdybychom i připustili, že působí jedy tyto nějakou lučební změnu jistých středů nervových, kterak pak vysvětlíme, že nepoměrně malé množství takového jedu, které tedy jen malou část hmoty nervové může změniti, smrtiti může? Snad působí jedy ty podobně jako fermenty, zavádějíce změny chemické, a process chemický, jednou zavedený, béře se pak cestou svojí dále. Leč myšlénka tato jest zajisté smělá a vysvětlení nepodá velkého.

Z toho, co bylo řečeno, jest patrno, že o nějakém logickém rozdělení jedů nemůže býti řeči. Jest sice několik soustav, avšak žádná nevyhovuje požadavkům soustavy.

Zde přidržím se rozdělení takého, že nejprve se zmíním o jedech, které vyvolávají jisté anatomické změny organů, nebo jichž chemická působivost na organismus aspoň částečně jest známa, pak promluvím o jedech, které nepůsobí anatomických změn, nebo jen nepatrné a jaksi sekunderní, o jedech tak zvaných nervových.

Jedy prvé třídy náležejí většinou do říše neorganické, uzdravení z otravy jen pomalu se děje, neboť jedy vstřebané jen zvolna se vyměšují a změny anatomické pomalu unikají.

Jedy druhé třídy náležejí zase do říše organické, většina k alkaloidům (zásadám rostlinným); otrava končí buď smrtí, neb rychlým pozdravením bez všelikých následků.

Než přikročím k části specialní, zmíním se všeobecně o léčení otrav.

Při léčení náhlých otrav jest tři věci míti na paměti:

1. Odstraniti jed, který posud vstřebán nebyl, co nejrychleji a nejúplněji ze žaludku.

2. Neutralisovati jed, který posud nepůsobil, nebo působil-li, účinky jeho seslabiti, paralysovati.

3. Odstraniti změny anatomické, jedem způsobené.

Prvé podmínce dostojí se nejlépe tak zvaným čerpadlem žaludkovým.

Není-li toho po ruce, může se použiti různých dávidel, po případě i teplé vody, oleje nebo mydlin. Také může se napomáhati drážděním hltanu a měkkého patra pískem.

Je dobře, aby se dávení často opakovalo, a žaludek dobře promyl, proto dáváme otrávenému píti hojné množství mléka nebo vody.

V některých případech není však radno vzbuditi dávení, to jest při jedech, které příliš dráždí sliznici žaludeční, neboť v těchto případech možnost proděravění stěny žaludku by se ještě zvýšila.

Takové jedy jsou kyseliny a žíraviny, pak některé soli neorganické, jako sublimat.

V těchto případech přikročíme ihned k neutralisaci jedu. (Pokračování.)

Dramatické umění. „*Naši furianti.*" Obraz ze života v české vesnici o čtyrech jednáních. Napsal Ladislav Stroupežnický.

„Obraz ze života", kdysi tak oblíbený titul divadelních kusů, objeví se nyní zřídka kdy na divadelní cedulí. Jestliže Stroupežnický nazval tak své „Furianty", nečinil tak dojista bez příčiny. Mohlť práci svoji podle hlavního děje pojmenovati „Kdo bude ponocným?", mohl ji nazvati komedií — ale pak nebyla by ho minula námitka, že jest děj zosnován příliš průhledně, že jest v kuse jeho nakupeno více charakteristických detailů nežli jich k provedení oné fabule jest zapotřebí atd. Tomu všemu autor moudře předešel: oznámil hned napřed, že chce předvésti obecenstvu věrný obraz jihočeské vesnice, nic více, nic méně, a nelze upříti, že se mu to výborně povedlo; poněvadž ale podobný obrázek bez děje, bez dramatického zapletení a rozpletení byl by pro jeviště nemožný, vylíčil tu svoji vesnici v oné bouřlivé chvíli, kdy se důležitá otázka ponocenství má rozhodnouti. Hlavní věcí však zůstává to furiantství sedláků i nesedláků, mladých i starých, které jeví se u každého jiným způsobem, které táhne se celým kusem a při každé příležitosti vystupuje do popředí. Děj „Furiantů", jak již řečeno, jest dosti jednoduchý. O místo ponocného v Honicích hlásí se dva kandidáti: vysloužilý voják Bláha (p. Frankovský) a krejčí Fiala (p. Chvalovský). Každý má na své straně několik výborů. Bláha hlavně starostu Dubského (p. Šimanovský). Fiala prvního radního Buška (p. Šmaha). Krejčí, aby soka svého v obci zostudil, dá si od své hloupé dcery Kristiny (slč. Turková) napsati a v noci na kapličku nalepiti list, který vyhrožuje obci vypálením, nebude-li za ponocného zvolen Bláha. Podezření pro ten list padne ovšem na Bláhu, který se brání, takže dojde u muziky mezi ním a Buškem k ostré hádce. Švec Habršperk (p. Kolár), přítel Bláhův, má hned podezření na Fialu, opatří si rukopis jeho Kristiny, a když již krejčí za ponocného zvolen byl, ukáže výboru, kdo vlastně hrozil obci červeným kohoutem. Vedle této záležitosti veřejné rozvíjí se milostný román mladého Dubského (p. Sedláček) s Buškovic Verunkou (slč. Dumková), nad kterým každou chvíli vyvstanou z furiantství otců hrozivé mraky. Pro každou hloupost začínají staří sváry, nic na to nemyslíce, že jde o štěstí jejich děti, každý chce provést svou: mladí dělají to po starých, takže jenom zázrakem všecko dobře končí. V kuse jest celá řada výborně kreslených figur: mimo již jmenované uvádíme zvláště otce starosty Dubského, 75letého kmeta, který poněkud obšírně, po způsobu starců vypravuje o tom, kterak v Napoleonských válkách vezl rakouského a ruského císaře. Toto vypravování, jakož i celá postava se p. Mošnovi znamenitě vydařila. Hrálo se vůbec dobře, zvláště při reprise, kde tu a tam některý příliš drsný rys v charakteristice figur byl poněkud umírněn. Zevnější úspěch měla tato novinka hlučný, bylo mnoho potlesku, mnoho smíchu, ale také ozýval se tu a tam v obecenstvu i kritice odpor, který mohl autor předvídati: takový krajní realismus v umění, zvláště na jevišti, budívá vždycky částečnou oposici — příkladů dala by se uvésti celá řada. *R.*

Knihy redakci „Lumíra" zaslané.

J. L. Turnovského „Kresby". Drobné spisy. Sešit 1. V Praze 1887. Nákladem knihtiskárny J. Otty.

„Česká bibliotéka rodinná." Pořádá Bedř. Frida. Ročníku III. svazek 2. obsahuje: H. Sienkiewicz: „Starý sluha" a „Hana". Z polštiny přeložil Jan Hudec. Nákladem knihkupectví Al. Hynka v Praze.

„Čechy." Dílu III. (Praha 35. až 36.) sešit 59. až 60. V Praze 1887. Nákladem knihtiskárny J. Otty.

„Rukopis Kralodvorský." Staročeské zpěvy hrdinské a milostné. Sešit 1—6. V Praze 1887. Nákladem knihtiskárny F. Šimáčka.

„Osvěta mládeže." Spisy pro českou mládež zvláště škol středních a vyšších škol dívčích. Pořádá Dr. Jan V. Novák. Svazek II.: „Z vesničky podkrkonošské." Povídka od V. Lužické. V Praze 1887. Nákladem knihkupectví Fr. A. Urbánka.

„Libuše, matice zábavy a vědění." Ročníku XVII. číslo 2 obsahuje: „Zemanka." Od Aloise Jiráska. — Číslo 3. obsahuje: „Z opuštěných míst." Cukrovarské obrázky M. A. Šimáčka. Nákladem „Libuše, Matice zábavy a vědění" v Praze.

„Sbírka přednášek a rozprav." Pořádají Jaroslav Goll a Otakar Hostinský. Serie 3. číslo 6. obsahuje: „Čiňana Konfucia život a nauka." Napsal Dr. Rudolf Dvořák. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Učebné listy jazyka anglického pro samouky." Sepsal prof. Dr. V. E. Mourek. V Praze 1887. Nákladem knihkupectví Fr. A. Urbánka.

„Česko-německý slovník zvláště grammaticko-fraseologický." Sestavil František Kott. Dílu VI. sešit 1.) Nákladem knihtiskárny Františka Šimáčka v Praze.

Na pomník Václ. Beneše Třebízského zaslali naší redakci slečna Marie Krejčová, učitelka v Počátkách, 1 zl. — „Nejmenovaný" z Budějovic 1 zl.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček."

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . . 1 zl 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo [illegible], nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpolední.

ROČNIK XV. 10. června 1887. ČISLO 17.

Zvěst lásky z Provence.

Povídka veršem od *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

Ruch nastal živý, mosty spuštěny,
a v čele voje vyjel Aucasin
na bílém koni, cválal do města
a blesky pršely mu ze zraků,
a jako divem v hrudi mužů všech
se zápal rodil, víra v vítězství.
„Do boje! Vzhůru!" městem znělo to,
a mžikem zely brány do kořán,
a nepřítel se lekl, překvapen
tím valícím se proudem nadšenců.
A v čele pluku letěl Aucasin
jak svatý Jiří, saň když potřít jel;
jak zlaté ráno zářila mu líc
ta jeho sladká, z plavých ručejů
se nořic vlasů dlouze proudících
zpod lesklé helmy. Oči azurné
mu temné, dlouhé řasy slonily
a něha vesny linula se z nich,
jel jako ve snu, mdloba podivná
jej držela, tíž lásky nesmírné,
a přece duši křídla dávala
ta nyvá choroba, neb Aucasin
zjev Nicolettin nemoh' odloučit
od myšlénky velkého vítězství,
jež dobyt nutno bylo. Letěl v boj
přes všechnu sladkost lásky s vědomím,
že nese smrt a zhoubu odpůrcům,
a osudu a smrti velký stín
v zář jeho spanilosti mísil se,
až hrůza nepřátele jímala,
ten andělský když zřeli krásný zjev,
kol něhož sice roucha hedbávná
se vlnila, pestrá jak květů smalt,
jenž mával smrtonosnou zbraní však,
ten andělský když zřeli krásný zjev,
v jehožto zracích azur nebes snil,
však zhouba blesku rovně hrozila.

Seč byla krutá, muži padali
jak klasy v poli, žeň když nastala:
rek největší byl ze všech Aucasin,
proud nejdivější břehy trhá tak,
jak on porážel šiky nepřátel.
Déšť jako hustý rány padaly
na všechny strany, helmy rozpoltil
jak duby blesk, a štíty pukaly,
jež polekaní na svou ochranu
nad hlavy zvedali; ne jeden meč
na kusy rozbil, který vniknouti
se snažil v prsa jeho hrdinná.
Pět rytířů byl skolil do prachu,
pět bohatýrů, vůdců slavených,
již byli posud vítězili vždy
ve tuhých bojích proti Garinu.
Tím nepřátelům klesla odvaha,
a začali se chystat k útěku.
Tu proti Aucasinu přihnal se
na oři jako oheň divokém
muž majestátní v temném oděvu —
a nastal nyní nejkrutější boj,
jenž končil tím, že rytíř neznámý
tak silnou ránu kopím utržil,
že s koně kles'. Seskočil Aucasin,
meč odňal mu a pravil: „Vzdejte se,"
a zároveň jej zvedal, přilbici
mu s hlavy sňal, by dýchal volněji —
proud vlasů stříbrných tu vylil se
na bledý bohatýra obličej,
a výkřik zazněl: „Hrabě Bougars sám
jest zajat Aucasinem z Beaucairu!"

Děl hrabě Bougars: „Bůh mě vydal vám
neb ďábel do rukou. Kdo, pane, jste?"

A uslyšev pak jméno, povzdychl
a svěsil mlčky hlavu. Konec byl
teď bojů náhle, prchal nepřítel
a vzduch se třásl křikem Beaucairských.
Na bílém koni v slávě Aucasin
jel zpět do hradu, hrabě z Valençu
mu sledoval, a Garin zajásal,
když slyšel zvěst a syna uviděl.

Do síně vešel Aucasin a děl:
„Můj otče, vykonal jsem povinnost!

Teď slib svůj splň! Před tváří mužů všech,
již se mnou bojovali, vítězství
ti dobyli, já připomínám ti,
cos slíbil mi: že čistý polibek
na čelo Nicolettě vtlačit smím,
že promluvím s ní. Rychle pokyn dej,
a Florus poví mi, kde její skryt!“

„O jakém slibu mluvíš?“ Odtušil
mu otec přísně. „Nevím o ničem.
O věcech vážných s tebou promluvím.
O výkupném hraběte z Valençu.“

„Při hlavě mé,“ tu zvolal Aucasin,
„což možno, bys tak krátkou paměť měl?
Já přísahám, že neustoupím ti,
že žádat budu, co jest právem mým.“

Blesk šlehl z oka Garina, a děl:
„A já zas při své hlavě přísahám,
že upálím tu dívku zlověstnou,
do rukou svých když kdy ji dostanu.
Což nikdy sporů konec nebude?“

Zbleď Aucasin a slzu v oku měl,
když otci odpověděl: „Bolestné
to věru, když kdo v stáří vašem lže.
Já zardívám se za vás, otče můj.“

V tom rozletly se dvéře, do síně
teď vešel hrabě Bougars z Valençu
a hlasem chvějícím se promluvil:
„V hrad váš já toužil vejít, Garine,
však jinak, než to bůh dnes usoudil.
Buď jeho vůle, tresce hříchy mé.
Teď, hrabě, rcete, jaký osud můj?
Mně nezbývá než vám se podrobit.“

Chtěl pokleknout před Garinem, jenž hrd
a příkře proti němu vztyčil se;
však Aucasin ho zadržel a děl:
„Ne otcův, nýbrž mým jste zajatým,
můj pane! Uznáváte pravdu tu?“

„Vy vítězem jste,“ vzdychl zajatý,
„já uznávám, že právo náleží
vám rozhodnout, co stát se se mnou má.
Jest bez milosti, krutá mládež vždy,
a čekám, nejhorší že strojí mi
ta vaše bujnost divá, nemoudrá.
Však buď jak buď... Juž rychle rozsudek
svůj proneste.“

Tu klidně Aucasin
mu pravil: „Hrabě, ruku podejte,
pak promluvím.“

A Bougars ruku dal
a pravil: „Když vám hledím do tváře,
cos dojímá mne. Věru zdá se mi,
že do rukou mě vydav nepřátel,
bůh šlechetného zvolil vítěze.

Nuž, stanovte již moje výkupné,
a přidám krásné koně, sokoly,
psy bystré jako vichry, stříbrné
a zlaté skvosty; vše co nádavek
za vašich očí mírnou, vlídnou zář.“

„Ne,“ pravil Aucasin, „to není to,
co srdce moje žádá. Slyšte mne.
Před bohem přisahejte, nikdy víc
že otce mého soužit nechcete,
ni pustošiti válkou jeho zem.
To přisahejte, pane, především.“

„Při živém bohu přísahám, na kříž
na svatý, na rytířskou svoji čest,
že hraběte Garina nikdy víc
v svém žití nenapadnu, jeho zem
že svatá mi jak vlastní majetek.“

Tak jasným hlasem Bougars přísahal,
a Aucasin jej objal, pravil pak:
„To jesti vše, co žádám a nic víc.
Tím propouštím vás, hrabě, z zajetí;
jste volný! Bůh vás domů provázej!“

A jal jej za ruku a vyšel s ním,
než překvapený Garin vykřiknout,
ba rukou pohnout mohl; za sebou
pak dvéře zavřel, těžké, na zámek
a usmál se, když v síni za sebou
hluk slyšel, vřavu, divé volání;
se schodou pádil, oře přivedli
dva ohnivé, dal jeden hraběti,
na druhého se vrh' a ze hradu
a městem jeli spolu, udiven
kde lid se stavěl. Nikdo odvahy
však neměl vstoupiti jim do cesty,
neb vážně tak a velce Aucasin
do davu hleděl jako archanděl,
jenž z plamů třímá na ochranu meč
pro toho, jehož vede.

Z města tak
do kraje vyjeli a na vršku,
pod nímž se v bázni vojsko sbíralo,
po boji rozptýlené v útěku,
se zastavili; pravil Aucasin:
„Teď v jistotě jste, hrabě. Dále bůh
vás veď. Na přísahu svou pomněte!“

A kyvl rukou, k městu zpátky jel
a neposlouchal díků výlevy,
jež za ním hrabě Bougars posýlal.

Do města jel, do hradu, vešel v síň
a pravil otci: „Se mnou učiňte,
co libo vám. Do rakve položte
mě třeba. Nemá žíti žádný čar
pro toho, který vzdal se naděje.“

A Garin děl mu s chladem ukrutným:
„Já syna měl, však pro mě mrtev jest;

byl vrahem mým a já jej proklínám!
Že chtíčem změmen, otci výhost dal,
a před nepřítelem že smrtelným
jej urazil, šíleně, krvavě,
to bůh snad odpustí mu — nikdy já!"
Pak obrátil se k sluhům s povelem:
„Do věže veďte toho zločince,
jak pravil jsem vám."

Žádný ale z nich
se nepohnul, až posléze Aucasin
je sladce prosil: „Poslechněte přec!"
Tu s pláčem plnili svou povinnost
a vedli jej přes dvory, pod baštu,
kde stará stála věž, na polo již
se bořící; tam v úzkou vedli síň
na chudé lože toho, který byl
dnes ráno vjezd svůj slavil vítězný
do hradů otců.

Sedl Aucasin
na lože své a takto žaloval:
„O Nicoletto, květe nejkrasší,
na růžovém keři lásky vykvetlý,
pro tebe trpím, pro tvou milostnost,
jež sladší jest než hrozen uzralý.
Ne proto, že mi hoře snášet jest
zde v žaláři, zde v temnu, v samotě,
ne proto lkám! Jen proto, milená,
že svit tvých očí na mne nezáří..."

Tak uvězněn, jak ona, žaloval,
a slunce zacházelo za hory,
a teplá byla, jasná, tichá noc
a klonila se na hrad, na město,
do šera svého pláště halíc je.
Les dálný však jak láskou zachvěl se,
nad tmavou stěnou stromů rozbřeskla
se bledá, nyvá zář, pruh zlatistý
se klenul nad vrcholky, rostl v báň,
a pomalu vynořil velebně
se velký měsíc. Dlouhé pablesky
se vzduchem linuly a padaly
na město šikmo, na tu druhou věž
ve stínu cypřišů, kde dřímala
teď Nicoletta, tiše jako pták.
A paprsky když v oči vnikaly
jí měsíce, tu spánek s víček prch,
a dívka vstala s lože, k oknu šla
a plna ještě snů hleděla v sad,
kde růže voněly a sterý květ,
a k nebi vzhledla, hvězdy démantně
kde rozkvétaly v temnu azurném
jak oka v tmavém modru pavích per.
A jak v té noci hvězdy tryskaly,
tak vycházelo z duše soumraku
jí tisíc tuh, a obraz toho stál
jí před zrakem, jenž dražší nade vše
jí byl, a láskou k němu zpita zvolala:

„Můj Aucasine, jestli neuzřím
ten milený tvůj jasný obličej,
pak zemru žalem! Raděj do rukou
ať otci tvému padnu, pomalu
než trýzeň moje zde mě usmrtí!
On aspoň rázem konec učiní!"

(Pokračování.)

Panstvo se nudí.

Zámecká novelka od *Karla Škáby*.

(Pokračování.)

Měla nyní přinésti od pana vychovatele knihu milostivé paní hraběnce.

Nic divného, a Jeanetta též nikdy se nad tím nezastavovala. Paní hraběnka ráda čítala a vyžádala si od pana vychovatele, jako interpreta nad jiné povolaného a duchaplného, někdy vysvětlení některých záhadných míst, někdy i úsudek o knize celé, nebo schválení, hodno-li spis čísti.

Narážka pana Josefa o donášení a posýlkách vzbudila však nyní v ní jakés temné podezření. Co kdyby takhle v ní...

Jeanetta podléhající jako skoro všechny dcery Eviny všetečné zvědavosti, ve věcech hraběnčiných hleděla krotiti tuto nectnost.

Podezření v mysli její vzbuzené dalo jí zapomenouti na její dobré úmysly.

Podrobila knížku důkladné prohlídce.

Kniha zdála se jí býti touž, kterouž už dříve nosila od hraběnky vychovateli a zpět, v deskách z červeného saflánu, ve zlaté ořízce a se zlatými arabeskami, ve hřbetě s jakýmsi francouzským titulem, jemuž nerozuměla. Přelistovala kvapně knihu, ale nenalezla ničeho, co by jejímu podezření potravy poskytlo.

Ještě jednou uchopila knihu za desky a rozevřela je obráceně, aby vypadlo to, co v ní skryto bylo, ale při tom kniha z ruky jí vyklouzla a udeřila v podlahu zlacenou ořízkou. Jeanetta sehnula se, aby knihu zvedla — a hle, na temné půdě chodby zabělel se lístek.

Byltě nejspíše lístek vložen mezi listy knihy vodou slepené, což stačilo, aby při možném listování nevypadl; nárazem o podlahu listy se od sebe odloučily a skrytý obsah vypadl.

Jeanetta jako vlaštovka, když v letu mušku lapí, zmocnila se lístku a rychle jej zrakem přelétla... Nyní teprve rozbřesklo se jí v hlavě...

Již rozuměla narážkám páně Josefovým, a hluboké rozhorlení nad tímto poznáním zbarvilo jí tvář do nachova.

Poví mu za takové ničemné utrhání do duše. A ve spravedlivém a hlubokém rozhořčení svém úmysl pojala

do opravdy: místo aby za cílem svého poslání se odebrala do prvého patra do budoiru hraběnčina, kvapila rychle přes dvůr do bytu pana Josefa komorníka.

Zastala jej v bytu zadivena, překvapena její návštěvou, že by téměř na přivítání zapomněl.

A ona celá udychaná, spěchem, rozčilením i hlubokým rozhorlením zardělá, jala se panu Josefovi povídati do duše.

Že pan Josef ji z té duše nenávidí, a kdyby mohl, na lžíci vody by ji utopil, jakože i ji za nepatrnou, sprostou, zlou, za výkvět vší nepravosti považoval, aby jeho pan synovec Karel na ni mysliti nesměl, o tom všem byla prý slečinka Jeanetta vždy přesvědčena. Ale tomu dosud nevěřila, že by ji pan Josef za tak ničemnou považoval, aby milostivého pana hraběte pomáhala zrazovati, aby dobrou paní hraběnku, jíž za vše, co dobrého má, musí děkovati, uváděla ve zkázu. Ne, takové ničemnosti schopná není Jeanetta — nikdy, a velmi ji bolí, že pan Josef takové mínění o ní panu Karlovi vštěpoval. Nyní teprve prý vysvětluje si jeho opovržení, které srdce jí rozdírá do krvava, a nyní teprve také ví, komu má za to se poděkovati . . . Ó děkuje tedy panu Josefovi, že tak moudrý, tak starý, tak zkušený muž proti ní slabé, nezkušené dívce takových zbraní užiti musil, aby lásku ze srdce Karlova k ní vyrval. Ale tím jen dokázal pan Josef, že proti poměru jejich nic závažného vytknouti nemohl, když jiné zbraně k zničení té jejich lásky nalézti nemohl . . .

A tu bolestnou kapitolu o lásce ukončuje. Díky za velkou o ni pečlivost. Považuje ji pro svého pana synovce za příliš sprostnou, nevzdělanou, jednoduchou, a nechce tudíž svoliti k jejich lásce. Ten musí najíti jinde štěstí, a lepšího štěstí. Nuže, nesmí býti na té cestě překážkou — jen když on bude šťastným, ona bude spokojena, třeba srdce její krvácelo . . . Když on ho poslechl, ona se proti tomu zpěčovati nebude. Jen to jí divno, že jeho zkušenost tak bohatá nepřesvědčila ho, že ne vždy bohatství a jméno jsou bezpečnými základy štěstí.

A nyní prý k té vlastní věci, proč pana Josefa obtěžuje svou návštěvou, přichází. Nechce doposud věřit, že by o ní mohl míti tak špatné mínění. Ona, aby pomáhala panu vychovateli, tomu ničemnému člověku, jehož teprv právě nyní poznala, aby znenáhla, ale tím jistěji milostivou paní hraběnku zaváděl? Snad mu sloužila k tomu účelu, ale nevědomky — kdyby jen stín nedověry chovala zprvu proti němu, věděla by, jaká jest její povinnost. Nyní však nabyla skutečného přesvědčení, že úlisný ten bídník pikle snuje proti paní hraběnce . . .

A aby ukázala panu Josefovi, jak utrhačným bylo jeho mínění o ní, přichází nyní k němu, třeba ji posud opovrhoval, třeba ji z té duše nenáviděl! . . . Jest prý pan Josef tělem i duší svému panstvu oddán, a jen vědomí to rozhodlo, by se na radu obrátila k němu, co jest jí činiti s tímto nálezem . . .

Měla odevzdati paní hraběnce knihu tuto od pana vychovatele. Na chodbě vypadla jí z ruky kniha, z knihy vypadl tento lístek, o němž sám pan Josef má rozhodnouti, jak mu rozum a věrnost k milostivému panstvu poveli!

Že není tedy zasvěcena v ty pikle, že nepomáhala panu vychovateli v jeho zločinném záměslu, že křivdil jí pan Josef, křivdil velice svým podezřením, jíž z odevzdání tohoto nálezu pochopí . . . A ukončivši tuto nad míru dlouhou a vážnou řeč, jakéž by nikdo nehledal v té malé, dovádivé slečince, podávala panu Josefovi lístek z knihy.

A pan Josef výjevem tím hluboce překvapen, že nejen bez přerušení celou tu zpoustu výmluvnosti z úst Jeanettiných vyslechl, ale ku konci ani slova schopen nebyl.

Zprvu, jak vyprávěla, seděl ve svém vyčalouněném křesle nepohnutě jako socha, pak ale jakás živost ovládla jej. Sporá červeň střídala se s bělostí na vráskami rozrytých tvářích, a drobné krůpěje potu kanuly mu s čela, a když nalezený lístek vzal do ruky, třímal jej mlčky v prstech, jakoby nerozhodnut, má-li jej přečísti . . .

A když rozhodl se konečně a zrakem drobné ty písmeny přelétal, chvíli obsah jeho jej takměř oslepoval, musil čísti znovu, ale stejně dozvídal se z něho, že drahou svoji Louisu prosí o rendezvous na témž místě, kde poprvé to nevyslovitelné blaho měl ji zříti, ne co hraběnku, ale co svoji Louisu, v půvabném tom kusu ráje u sochy Dianiny, příčiny velmi závažné že nutkají ho k tomu . . .

Chvíli ještě držel pan Josef neblahý ten lístek ve svojich rukou, který všechny obavy vyplňoval ve svrchované míře, a složil jej v knihu, v níž ukryt byl.

Položiv pak knihu na stolek, vážně uchopil oběma rukama obě něžné ručky Jeanettiny, stiskl je a srdečně promluvil k ní, ač ještě předešlým hlubokým pohnutím a vnitřní bolesti chvěl se mu hlas:

„Pod dojmem té bolestné události, jejíž jedinými jsme a budeme vy a já svědky, která jako můra dusí klid můj, krátce odpovím, ale každé slovo mé dobře uvažte: Kajícně vyznávám, že jsem vám svým podezřením křivdil a prosím vás srdečně za odpuštění. Jsem starý, rozvážný a zkušený muž, jak jste správně propověděla, a když vás, mladé děvče, za odpuštění prosím, doznávám, jak velice lituji své přenáhlenosti. Jste hodná, poctivá, svému panstvu celým srdcem oddaná dívka. Byl-li jsem dříve zaujat proti vám, nynější vaše jednání zjednalo vám nadále moji úctu. Nyní nemohu ničeho více míti proti tomu, nalezne-li nadále můj synovec Karel ve vás zalíbení. Zasloužíte toho! Pravila jste, slečinko, že nejsou vždy bohatství a jméno trvalou zárukou štěstí — rád jsem to vždy uznával. Ale poznávám nyní, že nejste chudá, ale bohatá — bohatá na věrnost a dobrotu srdce, a takové bohatství jest již pevnou zárukou štěstí. Nu s Pánem Bohem mějte se rádi: nesvědčil vám ten hněv... Ty, kočičko moje, tratila jsi se vůčihledě jak jarní sníh a hoch můj, ač byl přesvědčen o té nevěře — nu, holátko, netrhej sebou, vím to, dobře vím, žes mu byla věrnou, a já mu to také vtluku do hlavy, kdyby se nechtěl dát přesvědčit — přece jen po tobě vzdychal, a snad by sám za nedlouho za odpuštění žádal. Ale tu jedinou podmínku kladu: dnešní skutečnost ať umře v tvé duši. Snadno to můžeš učinit, jednak z lásky ke Karlovi, jehož lásku si zasloužiti máš, jednak z lásky k milostivé paní hraběnce, tvé druhé matce, která vkročila *na bludnou cestu*, oblouzena na okamžik svůdným hadem, a malinký jen krok učinila na té cestě a že zajisté rozvaha již dávno ji k ústupu poradila. Bděl jsem dobře.

Nyní ty, kočičko, slyšíš, můžeš splniti tu podmínku?“

A když Jeanetta pohnuta hluboko do duše vážnou touto chvílí, jakož i bezpečnou nadějí, že Karel ji opět

vrácen, hlasem z hloubí srdce provanutým svatosvaté slibila, že tajemství to s ní do hrobu bude uloženo.

Pan Josef po odchodu jejím uzavřel se v pokoj jako pavouk ve svou skrýš, aby oddal se trpkým úvahám, co činiti v tak zlé, v tak choulostivé a tak náhlé věci . . .

XIII.

Téže chvíle, co v malém pokojiku pana Josefa, komorníka, majitel její a slečinka Jeanetta osud jeho takorka zpečeťovali, dlel pan vychovatel u hraběnky.

Nelhal v onom zabaveném lístku, že závažné příčiny nutkají jej k prosbě, aby milostivá paní hraběnka k slyšení důvěrnému několik chvil mu popřála. Jízda do města, od niž mnoho si sliboval, byla bezvýslednou, a vyhlidka na konci úředního dopisu, že poskytnut bude jemu pobyt v důkladně stavěné budově městské, zbavovala jej dokonce vši rozvahy.

Lekal se vyplnění hrozby — a do uplynuti doby mu pramálo zbývalo času, aby mohl odněkud jinud hledati pomoci.

Pro tu chvíli byl úplně bezmocným, aby vyvazoval se splnění hrozby. Záloh od hraběte vyžadovati nemohl, dávno již maje služné vyplacené, a pak bylo mu zapotřebi obnosu příliš značného, nežli aby ho dosáhl pouhou žádostí, bez uvrhnuti podezření na sebe.

Jedině paní hraběnka byla jeho kotvou udržující vratkou naději nad vírem oprávněných obav, že šťastně dost vybředne z té kalamity . . . Ale za jakou cenu!

Za cenu snad zmařených nadějí, jaké si z poměru k paní hraběnce činil.

A ve chvíli chladnější rozvahy, avšak již po odeslání lístku pochybování pozvolna klíčilo mu v mysli, vyhoví-li paní hraběnka jeho žádosti. Od oné chvíle, kterou pan Karel považoval za nejnešťastnější v celém svém životě, domnívaje se viděti u sochy Dianiny svoji malou slečinku v důvěrném tète a tète s panem vychovatelem, nenaskytla se panu Františku Scheitlinovi příležitost, aby jen na okamžik byl s ní o samotě. A když setkali se spolu, dávala mu vždy na jevo, že před sebou zří jen vychovatele svých dítek.

Tuto zdrženlivost, kterou dříve vykládal si vychovatel jako koketerii, podrobil přísné kritice, resultát její zjevil se mu tuze nepříjemný.

Aby její cit, který prudce vzplanul, zrovna tak rychle nepohasnul jako sláma hořící?!

O neustálé zlovůli pana osudu přesvědčen, byl tuze náchylen tomu uvěřiti.

Pochyboval již, že paní hraběnka se na určité místo dostaví . . .

A přece musí s ní mluviti.

Nezbytností nucen rozhodl se, že nebude čekati, povolí-li mu slyšení na místě určeném čili nic, nýbrž že po skončeném vyučování dítek požádá ji o rozmluvu.

A učinil tak.

I dověděl se, že žádný lístek posud neobdržela, což naplnilo jej zprvu obavou, kterou zaplašil domněnkou, že doručitelka zapomněla tak učiniti.

Prosby jeho naléhavé nemohla paní hraběnka oslyšeti, a celá zadivená, překvapená, naslouchala jeho slovům.

Velice klesl v zraku jejím při té žádosti hrdý ten muž, kterého kdysi demonem v mysli své nazývala, jak nepatrným se jí zjevil . . .

A on chvílemi velice bledý, zas temnou červení studu oblit, na svou lásku, na krásné ty doby minulé upomínaje, prosil ji o pomoc v těch nesnázích . . . Poprvé byl cit jeho nelíčený, tvář pálila ho zážehem studu, a čelo mrazily studené krůpěje potu pokoření . . .

Nad míru trapnou byla rozmluva pro oba . . .

Takého pokoření nedožil se posud nikdy, a hrdost jeho v prach zašlápnutá div slzy nevtiskla mu do očí. Jak divný byl hlas jeho, jak nelíčeně chvěl se, když vypravovat jí musil o čestném dluhu svém, když prosit ji musil o pomoc . . .

A paní hraběnka zase studem se chvěla v duši své, že srdce své naklonila k muži, který dělá čestné dluhy, které zaplatiti na jeho milenkách jest. Ten široký pojem: čestné dluhy! Snad hráčem byl ten její demon — snad pustým, luxuriosním milánem . . . A pak kde sehnati značný ten obnos? Pokladnička její mohla by se nazvati takořka prázdnou — k choti obrátit se s žádostí o onen obnos? . . . Na jaký účel by jej požádala?

Nyní pociťovala, jak pravdivým jest porovnání o nakloněné ploše; sejde-li kolo s dráhy svých povinností, že vždy rychleji řítí se v dol — do propasti, odkud návrat tak těžký, ne-li dokonce nemožný.

Zapomněla ve chvíli slabosti na své povinnosti — nyní i proti své vůli vlastní, přes své nejsvětější úmysly klamat musí, byla to nejen lítost s ním, ale i vědomí, že by ji kompromitovati, velice kompromitovati mohl . . .

Ani slovo odporu nevyšlo po celou řeč jeho z úst jejích. A když on skončil hluboce pokořen, chvěje se hněvem, že se tak pokořiti musil, neodvažuje se ani pohleděti jí do očí, odkázala jej, že mu za hodinu jistotu sdělí.

S tím slovem zanechala jej o samotě. Zašla do svého boudoiru mučit se tu po celou hodinu, zajisté celou věčnost trvající, vzpomínkou, odkud prostředků vzíti, aby ukončila tu trapnou záležitost.

Jak spokojeně oddechne si, až bude zbavena toho břemene! . . .

Jen chvíli malou přemýšlela, ale zevšad na ni zela beznadějnost. A aby k choti svému se žádostí svou se uchýlila? Ne, ne — až při myšlénce té se zachvěla. To zcela bezpečně ví, že při prvním slově by se choti svému prozradila . . .

Což nemohl by pan vychovatel na nějaký čas posečkati? Snad nenáhlí tak, pak by jistě něco nalezla, na co v prvním okamžiku vzpomenouti si nemohla . . . Litovala toho, že na tuto okolnost jej neupozornila. Než snad dohoní ho posud a poptá se . . .

Učinila tak . . .

Chvátala komnatou, a kročeje její tlumené na měkkých kobercích nebyly slyšitelny. Uprostřed komnaty stanula jak bleskem zastižena.

Vysoké zrcadlo v mohutném zlaceném rámci dosahující téměř ke stropu, visící proti skleněným dveřím do předsíně vedoucím, v hlazené své ploše obráželo skupení, jehož ani ve snu svém nebyla by se nadála, které div úžasem v kámen ji neproměnilo.

(Dokončení.)

Kus křídy.

Z „přednášky pro dělníky“ od *Th. H. Huxleye.*

(Pokračování.)

Tak daleko byla práce ta prováděna pouze v zájmech vědy, avšak zkoumací methoda lieut. Brookea dosáhla veliké důležitosti pro obchod, když bylo podniknuto kladení telegrafického kabelu mezi naší zemí a Spojenými Státy. Neboť stalo se to nesmírně důležitým znáti nejen hloubku mořskou po celé čáře, podél které měl kabel býti kladen, nýbrž i přesnou povahu dna tak, aby mohlo býti zabráněno nahodilému přeřezání neb předření pramínků tohoto drahocenného lana. Pročež admiralita vypravila kapitána Daymana, mého starého přítele a soudruha na lodi, aby zjistil hloubku po celé čáře kabelu a nasbíral ukázky mořského dna. Za dřívějších dob by takovýto rozkaz byl zněl jako nějaká z těch nemožností, které mladý princ v kouzelných pohádkách má rozkázáno vykonati, dříve než může dostati ruku své princezny. A přece v měsících červnu a červenci 1857 vykonal můj přítel úlohu mu uloženou s velikou hbitostí a přesností, aniž by se mu bylo, pokud jest mi známo, dostalo nějaké odměny podobného druhu. Získané ukázky Atlantického bahna byly mi poslány, abych je prozkoumal a podal o nich zprávu.*)

Výsledkem všech těchto prací jest, že známe obrysy a povahu povrchu půdy kryté severním Atlantickým oceánem po délce 1700 mil od východu na západ právě tak dobře, jako známe povrch kterékoli části souše.

Jest to ohromná pláň — jedna z těch nejrozsáhlejších a nejrovnějších plání na světě. Kdyby moře bylo vysušeno, mohli byste jeti povozem přes celou cestu od Valentie na západním břehu Irska až do zálivu sv. Trojice na Novém Foundlandě. A, vyjímaje snad jeden ostrý úklon asi 200 mil od Valentie, nemyslím, že by bylo nutno zarážeti, tak mírné jsou úklony a vyvýšeniny na této dlouhé dráze. Z Valentie by šla cesta s kopce asi 200 mil ku místu, kde jest dno nyní kryto 1700 provazců mořské vody. Pak by přišla střední rovina, více než tisíc mil široká, jejíž nerovnosti povrchu jsou sotva znatelny, ač hloubka moře mění se od 10.000 až do 15.000 stop, a jsou místa, na kterých by mohl býti Mont Blanc ponořen, aniž by svůj vrchol ukazoval nad vodou. Za ní počíná se půda na americkou stranu zvedati a vede postupně asi přes 300 mil ku břehům novofoundlandským.

Téměř celé dno této střední pláně, která táhne se mnoho set mil na sever i na jih, jest kryto jemným bahnem, kteréž byvši vynešeno na povrch usýchá v zelenobílou drobivou hmotu. Můžeme ji psáti na černé tabuli a na pohled se zcela podobá velmi měkké šedavé křídě. Zkoumána chemicky osvědčuje se jakožto složená téměř úplně z uhličitanu vápenatého: a učiníme-li jí průřez týmž způsobem jako kouskem křídy a díváme se na ni drobnohledem, ukazuje nám nesčetné Globigeriny uložené v zrnité základní hmotě.

Jest tudíž toto bahno z hlubin mořských podstatně křídou. Pravím podstatně, poněvadž jest mnoho dobrých menších rozdílů; avšak ježto tyto netýkají se otázky, již máme bezprostředně před sebou — jaká jest povaha Globigerin křídových — jest zbytečno o nich mluviti.

Globigeriny každé velikosti od nejmenších až do těch největších jsou nahloučeny dohromady v bahně atlantickém a komůrky mnohých jsou vyplněny měkkou živočišnou hmotou. Tato měkká látka jest vskutku zbytkem tvora, jemuž globigerinová skořápka či spíše kostra děkuje za svou existenci, a kterýž jest živočichem nejjednoduššího myslitelného druhu. On jest v skutečnosti pouhou částkou živoucí rosole bez omezených ústrojů kteréhokoli způsobu — bez úst, nervů, svalů, neb určitých orgánů a manifestující svou životnost pouze vysýláním a zatahováním ze všech části svého povrchu dlouhých vláknitých výběžků, které slouží jako ramena i nohy. A přece tato beztvárná částice postrádající všeho, co u vyšších zvířat nazýváme ústroji, jest schopna vyživovati se, růsti a množiti se: vylučovati z oceánu malou částku uhličitanu vápenatého, který jest rozpuštěn v mořské vodě, a zbudovati z této látky pro sebe kostru dle vzoru, který nemůže býti žádnou jinou nám známou činností napodoben.

Představa, že by mohla zvířata žíti a bujeti v moři v nesmírných hloubkách, z nichž patrně živoucí Globigeriny byly vynešeny, neshoduje se příliš dobře s našimi obyčejnými pojmy o podmínkách zvířecího života: a není to, jak by se na prvý pohled mohlo zdáti, tak absolutně nemožno, že Globigeriny Atlantického dna mořského nežijí a neumírají tam, kde je nalézáme.

Jak jsem se zmínil, složeny jsou vyloveniny z velké části Atlantického moře téměř úplně z Globigerin se zmíněnými zrnéčky a z několika málo jiných vápenných skořápek; avšak malý podíl vápnitého bahna, — snad nejvýše asi 5% — jest rozdílné povahy a sestává ze skořápek a koster skládajících se z křemene neb čistého pazourku. Tato křemitá tělíska náležejí částečně nízkým rostlinným organismům, kterým říkáme Diatomaceae (rozsívky), a částečně drobounkým a nesmírně prostým živočichům zvaným Radiolaria (mřížovci). Jest zcela jisto, že tito tvorové nežijí na dně oceánu, nýbrž na jeho povrchu — kde můžeme je dostati v úžasném počtu uživše zvláště k tomu zařízené sítě. Z toho vyplývá, že tyto křemité organismy, ač nejsou těžší než ten nejlehčí prášek, musily padati v některých případech patnácti tisíci stop vody, dříve než dosáhly svého konečného lože na dně oceánu. A uvážíme-li, jak veliký povrch tato tělíska mají v poměru ku své váze, zdá se býti pravdě podobným, že potřebují velkou délku času na svou pohřební cestu od povrchu Atlantického oceánu na jeho dno.

Avšak, pakliže Radiolarie a rozsívky skrápají takto na dno mořské s povrchní vrstvy jeho vod, ve kterých svůj život tráví, jest patrně možno, že Globigeriny z podobných míst pocházejí, a kdyby tomu tak bylo, bylo by

*) Viz dodatek ku kapitána Daymana „Deep-sea Soundings in the North Atlantic ocean. Between Ireland and Newfoundland, made in H. M. S. *Cyclops.* Published by order of the Lords Commissioners of the Admiralty. 1858“. Tyto sloužily později za předmět důkladného pojednání pánů Paskera a Jonesa ve Philosophical Transactions 1865.

mnohem snazší porozuměti, jak dostává se jim potravy, než dosud. Nicméně kladné i záporné důkazy vesměs ukazují na druhý způsob. Kostry dorostlých, hlubinných Globigerin jsou tak pozoruhodně těžky v poměru ku svému povrchu, že zdají se málo způsobilými pro plování, a jest věcným faktem, že nelze je nalézti s rozsivkami a Radiolariemi v nejhořejší vrstvě otevřeného oceánu.

Bylo též pozorováno, že hojnost Globigerin v poměru ku jiným organismům podobného druhu vzrůstá s hloubkou moře; a že hlubinné Globigeriny jsou větši než ony, které žijí v mělčích částech moře; a takováto fakta vyvracejí domněnku, že organismy ty byly zaneseny proudy z mělčin do hlubin Atlantického oceánu.

Zdá se tudíž podléhati sotva jakým pochybnostem, že tito obdivuhodní tvorové žijí a umírají v hlubinách, ve kterých je nalézáme. *)

Nicméně důležito pro nás jest, že živoucí Globigeriny jsou výlučně mořská zvířata, jichž kostry jsou velmi hojné na dně hlubokých moří; a že není zde ani stínu důvodu, abychom věřili, že způsob života Globigerin křídových lišil se od onoho nyní stávajících druhů. Avšak je-li toto pravdivo, není žádného vyhnuti před závěrem, že křída sama jest vyschlé bahno dávného hlubokého moře.

Pracuje na vyloveninách sebraných kapitánem Daymanem, byl jsem překvapen nalézaje, že mnoho z toho, co nazval jsem „zrnéčky“ onoho bahna, nebylo, jak by člověk byl na prvý pohled v pokušení myslil, pouhým práškem a rozrušeninou Globigerin, nýbrž že měla určitou podobu a velikost. Pojmenoval jsem tato tělíska „coccolithy“ a byl jsem v nejistotě o jejich ústrojné povaze. Dr. Wallich potvrdil mé pozorování a připojil zajímavý objev, že nezřídka tělíska „coccolithům“ podobná jsou nahloučena v kuličky, které pojmenoval „coccosphaery“. Jak dalece jsme věděli, jsou tato tělíska, jichž povaha jest nesmírně nejista a záhadna, zvláštní pro vyloveniny Atlantického oceánu.

Avšak před málo lety pan Sorby zkoumaje bedlivě křídu pomocí tenkých řezů a jinak pozoroval, jakož i Ehrenberg již před ním, že mnoho z její zrnité základní hmoty má určitý tvar. Porovnávaje tyto vytvářené částky s oněmi z Atlantických vylovenin shledal, že oboje jsou identické a tak dokázal, že křída jako vyloveniny obsahuje tyto tajemné coccolithy a coccosphaery. V tom bylo další a nejzajímavější potvrzení na základě vnitrného svědectví, podstatné totožnosti křídy s moderním bahnem hlubokého moře. Globigeriny, coccolithy i coccosphaery jsou shledány jakožto hlavní součástky obou a nasvědčují povšechné podobnosti podmínek, za kterých se oboji byly vytvořily. **)

Svědectví vydávané otesanými, omitnutými a na sebe nakladenými kameny pyramid, že tyto stavby byly zbudovány lidmi, nemá žádné větší závažnosti, než svědectví, že křída byla zbudována Globigerinami, a víra, že ti staří stavitelé pyramid byli pozemští a vzduch dýchající tvorové jako my sami, nespočívá na žádném lepším základě, než přesvědčení, že tvůrci křídy žili v moři.

Avšak jako naše víra ve vystavění pyramid lidmi nezakládá se pouze na vnitřním důkazu podávaném nám těmito stavbami, nýbrž bere svou sílu z množství pobočních důkazů a jest upevněna úplným nedostatkem jakéhokoli důvodu pro víru opačnou: tak důkaz vzatý z Globigerin, že křída jest staré dno mořské, jest sesilován nesčetnými neodvislými řadami důkazu, a naší víře v pravdivost závěru, ku kterému veškerá positivní svědectví ukazují, dostává se podobného negativního ospravedlnění faktem, že žádná jiná domněnka nemá ani stín odůvodnění.

Nebude od místa uvážiti několik těchto pobočních důkazů, že křída se usazovala z moře.

Velká část hmoty křídové skládá se, jak jsme viděli, z Globigerin a jiných prostých organismů uložených ve zrnité látce. Tu a tam ukazuje nicméně toto utvrdlé bahno starého moře zbytky vyšších zvířat, která žila a umírala a zůstavovala své tvrdé částky v bahně právě tak, jako ústřice umírají a nechávají své lastury po sobě v bahně nynějších moří.

Jsou za nynějších dob jisté skupiny zvířectva, které nikdy se nenalézají v sladké vodě, poněvadž nejsou schopny žíti někde jinde, než v moři. Takovými jsou korále; takovými jsou koralliny Polyzoa zvané; takovými jsou tvorové, kteří hotoví lastury děrnatkové, Brachiopoda pojmenovaní; perleťovitý Nautilus a všechna zvířata k němu příbuzná; i všechny tvory mořských ježovek a hvězdic.

A nejen že jsou všichni tito tvorové odkázáni na slanou vodu za našich dnů, nýbrž pokud naše zprávy z minulosti jdou, byly podmínky jejich bytí tytéž: pročež jejich vyskytání se v té které usazenině jest tak silným svědectvím, že usazenina ta utvořila se v moři, jaké jen získati můžeme. A nyní zbytky zvířat všech těch druhů, které byly právě vyjmenovány, vyskytují se v křídě více méně hojně, kdežto ani jeden z těch tvarů měkkýšů, které jsou vyznačené pro sladkou vodu, nebyl v ní posud pozorován.

Uvážíme-li, že objeveny byly zbytky více, než tří tisíc různých druhů vodních zvířat mezi zkamenělinami v křídě, že velká většina z nich jsou takové tvary, s nimiž se nyní setkáváme pouze v moři a že nemáme žádného důvodu, abychom věřili, že některé z nich obývaly sladkou vodu — poboční důkaz, že křída nám představuje staré dno mořské, nabývá tak veliké síly jako důkaz vzatý z povahy křídy samé. Myslím, že nyní připustíte, že jsem svou řeč nepřeháněl, když jsem tvrdil, že máme tak silné důvody pro víru, že celá ta širá prostora suché země, která jest nyní zabrána křídou, byla kdysi dnem mořským, jako máme pro kteroukoli část dějin čehokoli; kdežto nemáme žádného ospravedlnění pro jiné přesvědčení.

Neméně jisto jest, že doba, za které země, kterým nyní jihovýchodní Anglie, Francie, Německo, Polsko, Ru-

---

*) Když i roku 1860 J. M. loď „Bulldog“ křižovala pod velením Sira Leopolda M'Clintocka, byly vytaženy živé hvězdice držící se na nejnižší části olovnice z hlubiny 1260 provazců, uprostřed mezi mysem Farewell v Gronsku a Rockalskými mělčinami. Dr. Wallich zjistil, že dno mořské na tomto místě sestávalo z obyčejného Globigerinového bahna a že žaludky hvězdic byly naplněny Globigerinami. Tento objev odstraňuje všechny námitky proti existenci živých Globigerin ve velkých hloubkách, které se zakládají na domnělé nesnázi, aby živočich uhájil svůj život za takových podmínek, a svaluje břímě důkazu na ony, kteří činí námitky pro to mínění, že Globigeriny žijí a umírají, kde je nalézáme.

**) Sledoval jsem v nejnovější době vývoj coccolithů od průměru $^1/_{7000}$ palce až do jich největší velikosti (která měří asi $^1/_{1600}$ palce) a nepochybuji nic dále, že jsou vytvořovány samostatnými organismy, které jako Globigeriny žijí a umírají na dně mořském.

sko, Egypt, Arabie, Syrie říkáme, byly více méně úplně pokryty hlubokým mořem, trvala značně dlouho.

Viděli jsme již, že křída jest místy více než tisíc stop mocná. Myslím, že mi přisvědčíte, že musilo to něco času vyžadovati, než kostry zvířátek majících jednu stotinu palce v průměru utvořily takovou spoustu. Pravil jsem, že celou tlouštkou křídy jsou roztroušeny zbytky jiných zvířat. Tyto zbytky jsou často co nejvýtečněji zachovány. Skořápky měkkýšů obyčejně lnou k sobě; dlouhé ostny některých ježovek, které mohou býti uraženy tím nejmenším nárazem, zůstávají často na svých místech. Slovem jest jisto, že tato zvířata žila a zemřela, když místo, které nyní zaujímají, bylo povrchem právě tak mnoha křídy, co se bylo do té doby usadilo, a že každé bylo přikryto vrstvou Globigerinového bahna, na kterém tvorové v něm uložení něco výše podobným způsobem žili a umírali. Avšak některé z těchto zbytků dokazují, že žili v křídovém moři plazi ohromné velikosti. Tito žili vyměřený jim čas a měli své předky i potomky, což dojista předpokládá čas, ježto plazi jen pomalu rostou.

Ještě podivnější důkaz, že postup přikrývání, či jinými slovy ukládání koster Globigerin nešel před se velmi rychle. Můžeme dokázati, že nějaké zvíře křídového moře mohlo odumříti, to jest jeho kostra mohla ležeti nepřikryta na dně mořském dosti dlouho, aby ztratila všecky zevnější, ji kryjící částky a přívěsky uhnitím; a že když se to bylo stalo, jiné zvíře mohlo se připevniti na odumřelou a nahou kostru, mohlo dospěti a samo odumříti, dříve než bylo to celé pohřbeno vápenným bahnem.

Případy tohoto druhu jsou znamenitě vylíčeny Sirem Karlem Lyellem. On vypráví, jak zhusta nalezne geolog v křídě zkamenělou ježovku, na níž jest připevněna spodní skořápka Cranie. Tato jest druh měkkýšů se skořápkou složenou ze dvou misek, z nichž jedna jako u ústřice jest připevněna, druhá volna.

Vrchní miska téměř bez výminky schází, ač nachází se časem v bílé křídě dokonale zachována v malé vzdálenosti. V tomto případě jasně vidíme, že ježovka nejprve žila od svého mládí až do stáři, pak odumřela a ztratila své ostny, které byly odneseny. Pak mladá Crania přilnula k holé skořápce, rostla a v odměřeném jí čase zahynula; načež oddělila se vrchní skořápka od dolní dříve, než byl Echinus zahalen v křídové bahno.*)

Jeden kus v Museu praktické Geologie v Londýně ještě dále prodlužuje periodu, která musila projíti mezi smrtí ježovky a jejím pohřbením Globigerinami. Neboť zevnější plocha skořápky Cranie, která jest připevněna ku ježovce (Micraster), jest sama potažena korovitým korálem, který se odtud více méně rozšiřuje po povrchu ježovky. Z toho vyplývá, že potom, když vrchní skořápka Cranie odpadla, povrch připevněné skořápky musil zůstati dosti dlouho obnažen, aby mohla celá korallina vzrůsti, poněvadž koralliny nežijí vloženy v bahně.

Postup našich vědomostí jednoho dne nám umožní, abychom odvodili z takovýchto fakt největší možné množství křídy, které se za jistý čas nahromadí, a takto vypočetli minimum trvání křídové doby. Předpokládejme, že skořápka Cranie, na které se korallina usadila způsobem právě popsaným, jest tak připevněna na ježovku, že žádná její část není výše než jeden palec nad plochou, na níž ježovka spočívá. Tuť, ježto korallina nemohla se připevniti, kdyby byla Crania pokryta křídovým bahnem a nebyla by mohla žíti, kdyby sama jím byla pokryta, z toho vyplývá, že palec křídového bahna nemohl se nahromaditi v čase mezi odumřením a rozpadnutím se ježovky a vzrůstem koralliny až na úplnou velikost, které dosáhla. Pakliže rozklad měkkých částek ježovky, připevnění a vzrůst ježovky až do dospělosti a rozklad Cranie a následující po tom připevnění se a vzrůst koralliny vyžadoval jednoho roku (což jest odhadnuto dosti nízko), nahromadění jednoho palce křídy musilo zabrati více než rok; a usazení tisíce stop křídy musilo dle toho vyžadovati více než dvanácti tisíc let.

*) Počátkové Geologie od Sira Karla Lyella p. 23.

(Dokončení.)

Cibulky.

Črta od *Terézy Svatové.*

(Dokončení.)

„Můžeme čekat výpověď,“ řekla slečna Mari hned, jak pan Beran odešel; „a tím budeš vinna jen ty, Toni. Vždycky jsem ti říkala, abys s tím člověkem nevedla zbytečných řečí, nebo vím, jak jsou tací lidé hned krotcí. Teď vidíš, kam až sahá jejich opovážlivost. Jest to smělost — takový řezník a myslit si na dceru kameralního rady!“

Slečna Toni ani nepípla. Seděla na své stoličce všecka vzrušena, ale odmlouvati si přece netroufala. Hlavou probíhaly jí sice myšlénky všelijaké, na jazyk tlačila se leckjaká námitka, neřekla však ani slova. Bázeň před sestrou a dlouholetý zvyk poslušnosti bránily jí v tom. Avšak na prsou cítila tíži, jakoby ji něco dusilo. Trvalo to mnoho dní, než ta tíže pominula a jedině zarudlé oči její nasvědčovaly, že ten zápas byl dosti těžkým.

Obávaná výpověď nepřišla a i slečna Mari se poznenáhlu upokojila a přestala stýskati na domácího.

Pan Beran se také trochu usadil a nahoře i dole šlo všechno zase ve starých kolejích. Nikdo ani nezpozoroval, že tvář domácího stala se trochu zachmuřenou a buclaté tváře nejmladší cibulky že trochu pobledly. Pro maso chodila teď jen Motyčková a pan Beran nepřivažoval více mozečky a ledvinky. Potkal-li náhodou některou z cibulek, pozdravil dosti slušně a byla-li to slečna Toni, podíval se na ni tak pronikavě, že chudinka vždycky zbledla a následující noc pak proplakala. Domácí pán usadil se v jejím srdci pevněji než sama myslila. Panu Beranovi nebylo také volno a cítil se jaksi nespokojeným vzdor tomu, že šlo řemeslo lépe než jiná léta a úroda na poli že stála překrásně. Láska, která v přistárlém jeho srdci vznikla, nedala se tak snadno vypuditi. Myslil na

slečnu Toni dnem i nocí a košíček, který od ní dostal, soužil jej více, než dal na sobě znáti.

Nastala zima a byla tužší než léta předešlá. Slečny radovic oblékaly hned ráno teplé, vatované kazajky a obouvaly bačkory, aby v pokoji nenastydly. Topily málo, nebo zásoba v jejich dřevníku byla skrovňoučká.

„Nevydržíme s dřívím ani přes vánoce," oznamovala Motyčková pokaždé, když přinášela palivo nahoru.

„Musíme objednat nějaké," ujišťovala slečna Mari na oko lhostejně, v duchu však se děsila, jak to bude, až topivo dojde.

Bylo jim letos hůře než v letech uplynulých. Práce šla špatně na odbyt a nepatrný „dar milosti", který každoročně se jim vyplácel, vyzdvihly hned na podzim. Slečna Mari obrátila se ještě na jiné obchody, nabízejíc práci, ale odevšad dostala stejné odpovědi, že věci rukodílné váznou. Konečně prodala tajně lecjakou drobotinu z časů minulých a zbavila se kde jakého šperku, jen aby před sestrami ukryla nedůstatek. Mnohou noc probděla v trapných úzkostech a uskrovnila v domácnosti všechny potřeby. Vařily málo, topily málo, svítily málo, jen aby udržely příjem s výdaji v rovnováze. Byla to zlá, zlá zima a přece to nejhorší mělo teprve přijíti.

Jednoho rána běžela Motyčková se schodů tak prudce, že by byla málem porazila pana Berana, který stál dole.

„No, no — kam pak tak spěšně?" obořil se na ni zpola hněvivě, zpola žertem.

„I běžím pro doktora, pane domácí, slečince je zle," odpověděla posluhovačka a uháněla dále.

„Které pak?" volal za ni pan Beran jako uleknutě.

„Slečince Mari!"

„A tak! Té to nebude škodit, bude snad potom krotší. — Já již myslil — — "

A pan Beran bruče něco mezi zuby, vešel do krámu, kde čekalo na něj několik kupců. Nahoře bylo opravdu zle; slečna Mari se vážně rozstonala. Cítila to na sobě již několik dnů, neřekla však ničeho, až dnes když ji to opravdu přemohlo. Nespala celou noc, naříkajíc na silné píchání v prsou.

„Bude to zánět plic," oznamoval lékař, když nemocnou prohlédl. Předepsal lék a připomenul, že slečna potřebuje klid a hlavně stejné teplo v pokoji.

„Topte zvolna po celý den a v noci také. Temperatura nesmí klesnouti, jinak by se nemoc zhoršila," nařizoval přívětivě, provázející jej slečně Toni.

Tato děkovala za upozornění a slibovala zachovati se dle jeho rady. Srdce se jí však úzkostlivě stáhlo při těch slovech — vzpomněla si na prázdný skoro dřevník a na těch několik šestáků, které byly v tu chvíli jich celým jměním . . .

Když se vrátila do pokoje, naříkala slečna Mari na bolest v prsou a divila se, kterak mohla nastydnouti, když ani z domu nebyla? Věděla dobře, že si nastydnutí ulovila doma, v pokoji až běda studeném, ale přiznati se k tomu nechtěla.

Minulo trapných čtrnácte dnů. Nemoc postupovala dle svých pravidel; nehoršila se, ale nebylo také dosud vyhráno. Slečna Toni obsluhovala sestru dnem i nocí a šetřila přesně rozkazu lékaře. Pečlivě střežila oheň a proto nebyl žádný div, když zásoba ve dřevníku pomalu docházela. Panovaly venku mrazy tak krutě, že nesmělo v kamech ani vyhasnouti. Jednoho jitra vyvolala posluhovačka slečnu Toni do kuchyně a tajemně jí tam oznámila, že je dříví u konce. —

„Ježíš Maria!" vykřikla slečna a chytila se oběma rukama za hlavu. To bylo přespříliš. „Sestra nemocna, kapsa prázdná a teď dojde i dříví —"

Tušila sice tuto neblahou zvěst, ale tak brzy jí přece neočekávala.

„Co si počnu?" lamentovala a div neklesla pod tíží pohrom na ni se valících.

Byla beztoho celá sesláblá od nevyspání a nedostatečné stravy — vařily teď ještě špatněji, co sestra stonala — a tahle zpráva teprve jí dodala. Příjmy nebyly skoro žádné, nebo vydělávala jenom Julinka a výdělek této nestál nikdy za mnoho. „Poslední dříví nebylo ještě zaplaceno, tu a tam vězel nějaký drobný dloužek — ne, nesměla ani na všechno mysliti."

„Motyčková, to je hrozné!" zastenala poznovu a s hořkým pláčem klesla na lavičku u kamen, utajujíc škytání, aby to sestry nezaslechly.

Také Motyčkové tlačily se slze do očí. Pochopila beze všech výkladův trapnou situaci nebohé — vždyť sama věděla, co jest nouze. Litovala slečinku z celé duše; bylať tato k ní vždycky laskavou a když mohla, přistrčila jí leccos pro děti. Jak ráda by byla něčím pomohla; ale neměla nic než ty mozolné ruce a doma několik hladových krků. Všecka sklíčena vzala konve a šla dolů pro vodu. Dole na síni potkala pana Berana.

„Jak je nahoře?" otázal se drsně; nedalo mu, aby se nepoptal, učinil to tedy co nejchladněji.

„Nemocné daří se dosti dobře a o tom ostatním raději nemluvit," odpověděla smutně.

„A proč?"

Motyčková se opatrně ohledla a když viděla, že jsou samotni, vylíčila v několika tichých slovech trapné postavení slečny Toni. „Ona se, chudinka, usouží. Je teď jako stín a tyhle starosti ji dorazí —"

„Což je jim tak zle?" vskočil jí pan Beran do řeči, a začal tříti rukou bradu, že mu zčervenala.

„Já jsem jen žebračka, ale měniti bych s ní nechtěla," šeptala posluhovačka; „tahle skrytá nouze je stokráte horší než ta naše" —

„Proto ale mají v sobě pýchy dost ty — ty dcery kamerálního rady!" rozkřiknul se pan Beran pojednou prudce a Motyčková popadla raději konve a šla, aby ze všeho nebyla ještě mrzutost v domě.

Když odešla, zůstal pan Beran stát a zamyšleně hleděl před sebe. Vypravování její dojmulo jej více, než dal na sobě znáti.

„Zatrolená hrdost — mohlo jim být všem dobře," zahučel pro sebe a znovu se zamyslil.

Přívětivá tvář nejmladší cibulky stavěla se mu v duchu před oči a jakoby byl viděl ty její dobré, nyní do červena uplakané oči zrovna před sebou, nemohl se ubrániti soucitu s ní.

Litoval jí ze srdce vzdor tomu, že jej tak citelně urazila. Zpráva Motyčkové zkazila mu dobrý rozmar a po celý den byl mrzutý, málomluvný a přes tu chvíli sám s sebou zahovořil. Tu a tam zavrtěl také hlavou, nebo mávl rukou, jakoby byl chtěl zapuditi nějakou dotěrnou myšlénku. Slečna Toni neměla ani zdání, jaké dobré srdce lehkovážně zapudila.

K večeru, když šla Motyčková zase nahoru, zavolal ji pan Beran do krámu a dlouho tam s ní o něčem potichu hovořil. Když vyšli, byla tvář jeho vyjasněna a oči se mu potutelně usmívaly.

Poctivý obličej posluhovačky jen zářil a také ona se ušklibovala zvláštním způsobem. Na schodech se pak několikráte zastavila, prohlížela něco v dlani a potřásala při tom hlavou, jakoby nevěřila svým vlastním očím. Konečně zaklepala na dvéře u schodů.

Slečna Toni přišla otevřít jako obyčejně a byla sklíčenější než z rána. Na zapuchlých víčkách bylo viděti, že asi mnoho plakala.

„Slečinko, ráda bych něco řekla a nevím, jestli bych tím snad neurazila," začala Motyčková hned ve dveřích.

„I ne, jen to řekněte" —

„Já bych mohla slečince něčím pomoci," koktala posluhovačka nesměle a žmolila v ruce nějaké papírky.

„Vy?" usmála se slečna Toni trpce, „a prosím vás čím?"

„Ale penězi, penězi, slečinko" — vyhrkla Motyčková a rozevrouc ruku podávala udivené slečně malý závitek bankovek. „Ušetřila jsem nějaký capart a má to ležeti doma v truhle. — tedy bych tím slečince vypomohla," vysvětlovala plna rozpaků.

Slečna Toni se zapálila, překvapení a stud vystoupily na její líce. Několik okamžiků se rozmýšlela, má-li návrh přijmouti. Již chtěla odmítnouti, v tom si však vzpomněla na nemocnou sestru, na prázdný dřevník a na to, že snad již zítra musila by se ostouzeti u několo jiného, rozmyslila se tedy, ze půjčku přijme. Ale jen pod tou výminkou, když se to nikdo nedozví. Zajíkavě děkovala posluhovačce za její ochotu a s patrným pohnutím přijmula od ní peníze.

Když druhý den přivezli z ohrady cibulkám dříví, stál pan Beran právě před domem a díval se, jak kočí shazoval štěpiny s vozu. Zvláštní, měkký výraz spočíval při tom v jeho oku.

„Ty se teď ohřejou, chuděry," zašeptal tiše a usmál se spokojeně.

Nyní se vedlo radovic slečnám zase lépe. Půjčkou Motyčkové ukryly se nejnutnější potřeby a ještě zůstal nějaký zlatý v kapse. Buclaté tváře slečny Toni opětně se začervenaly a také slečna Mari poznenáhlu se pozdravovala.

„Řekni mi, Toni, kdes vzala peníze na všechny výdaje?" otázala se tato jednou znenadání: „nebo když spočítám, co jsme měly, než jsem ulehla —"

„Neptej se, Mari, je na to dosti času" — vpadla jí do řeči nejmladší sestra.

Ale slečna Mari nedala se odbyti a naléhala na sestru, až se tato konečně přiznala, že se vydlužila od Motyčkové.

S utajeným dechem však očekávala, co slečna Mari tomu řekne a v duchu slyšela již její výčitky, že se tak zahodila. K největšímu podivení se tak nestalo. Slečna Mari snesla zprávu docela klidně.

„Jak dostaneme pensi, hned se to oplatí" — bylo to jediné, co v záležitosti té pronesla.

„Snad ji ta nemoc trochu napravila," myslila si slečna Toni a byla ráda, že to tak hladce se odbylo. Tím ale nebylo vše skončeno.

Když slečna Mari oplácela Motyčkové půjčku, chtěla mocně zaplatiti také nějaký úrok, proti čemuž se ale posluhovačka vzpouzela.

„To nemohu přijmout žádným způsobem, slečno," bránila se, když jí chtěla vtlačiti do ruky několik zlatníků.

„A proč?" otázala se slečna udiveně a doložila, že bude se cítit uraženou, jestli to Motyčková nepřijme.

Posluhovačka chvíli váhala, konečně ale prohlásila, že nemůže přijmouti úroku proto, že peníze, které slečinkám půjčila, nejsou ani její. Že je vlastně zapůjčil pan Beran a ten přece úroku nevezme —

„Neměla jsem to prozradit, ale když slečinka jinak nedá, nevím jiné rady" —

Sestry pohleděly na sebe a zůstaly jako omráčeny.

Slečna Mari zbledla. Julinka otevřela podivením ústa a nejmladší se dala do pláče.

„Vidíš, Mari, jaký je to dobrák a my jej tak hrozně urazily!" škytala slečna Toni. „Nebýt jeho, byly bychom trpěly hlad a ty, ty bys snad byla musila zahynout zimou" —

„Nic si z toho nedělají, slečinky. Pan Beran to nikomu nepoví a dá mi asi můj díl, až se dozví, že jsem to prozradila," chlácholila Motyčková.

„Utři si oči, Toni, vezmi peníze a vyrovnej se s ním sama. Já s tím nechci ničeho mít a poděkovati se mu přece musí," řekla slečna Mari rozčilené a odešla z pokoje. Byla všecka vzrušena. Šlechetnost domácího ji překonala a způsob, jakým jim z nouze pomohl, ji imponoval. Takový tah by nebyla hledala v „tom řezníkovi". Ostatně po čas své nemoci velmi mnoho přemýšlela a kdo ví, nelitovala-li v duchu, že se tenkráte tak překvapila. Nemoci dělají často divy.

Jak se pan Beran se slečnou Toni vyrovnali, nikdo nezvěděl. Jisto však jest, že se slečna vrátila domů neobyčejně rozčilena. Tichá blaženost, která později nastoupila, nasvědčovala, že vše dobře dopadlo.

„Mari, on se nehněvá a myslí na mne dosud," řekla druhý den, když se sestra ptala, co domácí říkal.

Slečna Mari hned neodpověděla a teprve za chvíli podotkla, že by proti tomu nebyla, když sestře postačí jen „dobrý člověk".

* *
*

Dnes jest slečna Toni paní Beranovou a pan Beran tím nejšťastnějším manželem. Julinka jest u nich a pilně plete pro švagra teplé kazajky, šály a punčochy. Jest všecka blažena, když s ní tento zažertuje a cítí se nesmírně spokojenou. Slečna Mari odstěhovala se do Prahy ke vzdálené příbuzné, tetě Vránové. Zastesklo prý se jí v malém městě. Pan Beran nechal řemesla a žije jen z polí a kapitálu. Jest celý změněn a vypadá teď jako úředník, jak říká Motyčková. Také již nekleje a málokdy se rozkřikne. Když se někdo ptá, proč nechal výnosné živnosti řeznické, odpovídá pokojně, že mu není potřeba, aby se tak dřel, a pak že cítí časem v nohách hostec.

„Cibulka si ho předělala podle své chuti," smějou se sousedé, poněvadž vědí, že je zdráv jako ryba.

Louka.

Báseň *Fr. Xav. Svobody.*

Na jaře skvete tu sta pestrokvětých hvězd
a louka kobercem a vonným rájem jest,
na květech pozvolna se včely houpají,
a v trávu skřivani svá hnízda skládají.

Co štěstí plane zde a jaký je tu vznět,
co ptactva vyletí, co přiletí ho zpět!
Pak uzříš sekáče a seno zavoní
a hlídač rosou jde, když noc se nakloní.

Ve snivé jeseni. když léto hasne již.
páchnoucí otavu na louce ucítíš,
na roucho veských děv zrak tvůj se zadívá . .
A z rána po louce je mlha šedivá.

Vzduch dýše hluboce a pažit chladí nás,
klikatě třpytí se po louce vodní pás
a z rána, z východu, když svit se rozleje,
je znáti ve trávě poslední koleje.

Pak v době jeseně zde vidět vážný skot,
jenž večer píti jde do tichých říčních vod
a z mlhy na večer. když se již setmívá.
řev stáda s chladných luk se v dálku ozývá.

Tragedie Stillwaterská.

Napsal *T. B. Aldrich.*

(Dokončení.)

XXVI.

Pan Taggett, přes výbornou kázeň, ve které držel své čivy, při těchto slovech zatajil dech a přes líce přeletěla mu okamžitá bledost, když sledoval směr, kterým ukazoval Richardův prst. Svědčil-li William Durgin v této věci křivě, odchýlil-li se jenom o vlas od pravdy, tedy zbýval pouze jediný závěrek z této křivé přísahy. Blesk nyní rychlejší, než byla páně Taggettova myšlénka v pochopení situace. V jediném okamžiku viděl, jak se mu celá jeho tak pečlivě článkovaná stavba v rukách rozpadá na kusy. Richard přešel úzkou síň a postavil se před něho.

„Pane Taggette, víte, proč William Durgin lhal? Lhal proto, že to u něho znamenalo život, nebo smrt! V okamžitém zmatku dopustil se jedné z těch prostých osudných chyb, jakých se lidé v podobných okolnostech vždycky dopouštějí. Zakryl skvrny na svém šatu barvou červenou, kdežto měl to udělat barvou modrou!“

„To jest velmi vážná domněnka.“

„To není domněnka,“ zvolal Richard. „Den není jasnější než toto faktum.“

„Předpokládáte příliš mnoho, pane Shackforde.“

„Já nepředpokládám nic. Durgin sám sebe usvědčil; padl do pasti, kterou nastrojil sám. Obviňuji ho ze zavraždění Lemuele Shackforda; obviňuji ho, že vzal dlátko a sirky z mé dílny, do kteréž měl volný přístup; a obviňuji ho, že věci ty zase uložil na staré místo, aby obrátil podezření na mne. Můj neblahý poměr k mému strýci dodal podezření pravděpodobnosti. Plán byl dovedně nastrojen a jak se zdá, podařil se.“

Pan Taggett neodpověděl hned, ale potom řekl velmi chladně: „Odpusťte mi, že se o tom zmiňuji, ale bude nutno zjistit, zdali jest to týž sud, na který Durgin dával obruče, a také, nebylo-li víko od těch dob znovu natřeno.“

„Rozumím, kam míří vaše pochybnosti. Jest vaší povinností, abyste tyto věci zjistil, a nic nemůže býti snadnější. Osoba, která maso nakládala, — jest to asi obchodník s potravinami, Stubbs, — zajisté bude moci poznati svou vlastní práci. Druhou otázku zodpoví vám prosté rýpnutí peroříkem. Vizte. Na víku jest ponze jedna vrstva barvy; dřevo skrze ni téměř prosvítá. Víko jest patrně nové, ale sud jest starý. Stál zde tak již deset let.“

Pan Taggett upřel na Richarda pronikavý pohled. „Proč jste se zdráhal dostaviti se k soudu na obsýlku, pane Shackforde?“

„Ale, já se nezdráhal. Byl jsem na cestě k sudímu Beemisovi právě, když jste zaklepal. Snad jsem se trochu opozdil,“ dodal Richard pozoruje nedůvěřlivý pohled páně Taggettův.

„Obsýlka byla na druhou hodinu,“ řekl pan Taggett stisknuv péro u svých hodinek. „A teď jsou už tři pryč.“

„Tři pryč!“

„Jak jste to mohl zanedbat, — maje svědectví tak zdánlivé důležitosti v rukou?“

„Bylo to teprve před okamžikem, co jsem na toto zde přišel. Přišel jsem sem od advokáta Perkinse. Pan Perkins mi sdělil, jak hrozné obvinění se na mne klade. Ta zpráva dopadla na mne jako blesk. Myslím, že mne na chvíli připravila o rozum. Nebyl jsem schopen, srovnati si dvě myšlénky. Z počátku zdálo se, že Perkins nevěřil, že jsem svého strýce zabil; potom zdálo se, že tomu věří. Když jsem se dostal na ulici, kolísal se mi chodník pod nohama jako paluba lodě; všechno přede mnou splývalo v jednu mrákotu. Nevím, jak jsem se dostal do tohoto domu, nevím, jak dlouho jsem seděl v pokoji nahoře, když jsem si na tu obsýlku vzpomněl. Stál jsem zde omráčen zoufalstvím; viděl jsem, že jsem zamotán do těchto sítí, a že jest nemožno dokázati mou

nevinu. Kdyby kdokoliv jiný býval v mém postavení, byl bych jej považoval za vinníka. Stál jsem tu dívaje se na ten sud tam v koutě sotva věda, že tam stojí; tu spozoroval jsem tu modrou barvu na víku, a v tom mžiku projelo mi svědectví Williama Durgina hlavou jako blesk. — Kde jest?“ zvolal Richard rychle se obrátiv. — „Ten člověk by měl být zatknut.“

„Obávám se, že odešel,“ řekl pan Taggett hryza se do rtů.

„Chcete říci, že utekl?“

„Ano, zdá se, že utekl. Měl na dnešek obsýlku k soudu a nedostavil se; strážník, jenž za ním poslán, nemohl jej nalézti. Durgin byl včera večer v osm hodin v hostinci; od té doby neviděn.“

„Dnes ráno nebyl v ohradě. Pustil jste jej skrze prsty.“

„Tak se zdá, pro ten okamžik.“

„Vy o mně stále ještě pochybujete, pane Taggette?“

„Nepouštím nikoho skrze prsty.“

Richard potlačil v sobě netrpělivou odpověď a řekl klidně: „William Durgin měl spoluvinníka.“

Pan Taggett se zarděl, jakoby byl Richard uhádnul jeho tajnou myšlénku. Durginův útěk, skutečně-li utekl, vzbudil ihned v panu Taggettovi pomyšlení na novou možnost. Což byl-li Durgin pouze povolným nástrojem v rukou prohnanějšího člověka, jenž používal ho pouze za štít? Tato domněnka náležela docela do kombinačního slohu páně Taggettova. Tím, že se odstranil, zajistil si Durgin nejenom svou osobní bezpečnost, ale zachránil také svého spoluvinníka. Byl to zoufalý krok, jejž učinil, ale byl dovedný.

„On měl spoluvinníka?“ opakoval pan Taggett za okamžení. „Kdo to byl?“

„Torrini!“

„Ten muž, jenž tady nedávno přišel k úrazu?“

„Ano.“

„Máte důvodův k tomuto tvrzení?“

„On a Durgin byli důvěrní přátelé a poslední dobou bývali mnoho pospolu. Já byl na včerejšek v noci u Torriniho: počínal si a mluvil velmi podivně; ten člověk nebyl docela při sobě, ale když to vše teď znovu uvážím, jsem přesvědčen, že měl tu věc na mysli a činil na ni narážky. Myslím, že by byl učinil nějaké vyznání, kdybych byl naň naléhal. Očividně měl velký strach před návštěvou nějaké osoby, a osobou tou byl Durgin. Torrini by se měl hned vyslechnout; jest velmi sešlý a může zemříti každé chvíle. Leží v domě na konci města. Není-li to naprosto nutno, abych se dostavil k sudímu Beemisovi, bylo by lépe, kdybysme šli k Torrinimu hned.“

Pan Taggett, který tu stál s hlavou napolo skloněnou, rychle ji zvedl a otázal se:

„Proč jste zadržel dopis Lemuele Shackforda?“

„Neměl jsem ho nikdy v rukou, pane Taggette,“ řekl Richard trhnuv sebou. „Ten papír jest něco, co nemohu teď vysvětlit. Mohu sotva věřit, že skutečně existuje, ačkoliv pan Perkins prohlásil, že ho měl v rukou a že se nemůže mýliti v rukopisu mého strýce.“

„Dopis byl nalezen ve vašem bytu.“

„Tak mi řečeno: nerozumím tomu.“

„To vysvětlení neuspokojí veřejného žalobce.“

„Mám o tom pouze jednu domněnku,“ řekl Richard zvolna.

„A ta jest?“

„Neřeknu ji teď. Zastavil bych se ve svém bytu, až půjdem k Torrinimu. Nebude to z cesty.“

Pan Taggett mlčky přivolil. Richard otevřel dvéře a oba vešli do dvora. Ani jeden ani druhý nehlesli slovem cestou k bytu Richardovu. Paní Spoonerová vyšla sama, když Richard zazvonil, neboť zúmyslně neužil svého klíče.

„Chtěl jsem vás na okamžik vidět, paní Spoonerová,“ řekl Richard nechtěje vejíti do předsíně. „Děkuji, zůstaneme zde. Chci se vás pouze na něco zeptat. Byla jste celý den doma tenkráte v pondělí před smrtí mého strýce?“

„Nebyla,“ odpověděla paní Spoonerová udiveně nespouštějíc ruku se kliky. „Já jsem vůbec nebyla doma. Strávila jsem den a ještě část noci u své dcery Anny v Millvilleu. Byl to hošíček,“ dodala paní Spoonerová napolo bezděky urovnávajíc si volnou rukou svou velkou zástěru.

„Tedy byla doma Johanka,“ řekl Richard. „Zavolejte Johanku.“

Hezounké, velmi rozumně vypadající děvče bylo zavoláno z kuchyně.

„Johanko,“ řekl Richard, „pamatujete se na ten den, asi před třemi nedělemi, když byla paní Spoonerová v Millvilleu?“

„Ano,“ odvětilo děvče bez váhání. „Bylo to den před —“ a zamlčelo se.

„Docela dobře; den před tím, než byl zabit můj strýc. Teď chci, abyste si vzpomněla, zdali necháno v ten den pro mne zde v domě nějaké psaní nebo lístek, nebo vůbec nějaké psané vzkázání.“

Johanka přemýšlela. „Myslím, že tu něco takového bylo, pane Richarde, — kousíček papíru.“

Pan Taggett stál tu s očima na děvče jako přimrazenýma.

„Kdo přinesl ten papír?“ tázal se Richard.

„Byl to jeden z těch chlapců Murphyových, pokud vím.“

„Dala jste mi ten lístek?“

„Nedala, pane Richarde, vy jste byl pryč. Bylo to právě po snídani.“

„Dala jste mi jej tedy, když jsem přišel domů k obědu?“

„Nedala,“ odvětila Johanka stávajíc se zmatenou mlhavým tušením, že se něco stalo a ona že tím vinna.“

„Pamatuji se, že jsem nepřišel domů. Obědval jsem u Slokumův. Co jste dělala s tím lístkem?“

„Položila jsem ho na stůl ve vašem pokoji nahoře.“

Oči páně Taggettovy slabě zadoutnaly.

„A to je vše, co můžete o tom říci?“ tázal se Richard s kleslou nadějí.

Johanka se zamyslila. Tentokráte přemýšlela dlouho. „Ne, pane Richarde; asi za hodinu potom šla jsem nahoru do pokoje uklízet a viděla jsem, že vítr shodil ten papír se stolu. Zvedla jsem jej a položila ho na místo; ale vítr ho sfoukl zas.“

„Co potom?“

„Potom jsem zastrčila lístek do jedné z těch velkých knih a chtěla jsem vám o tom říci, — ale zapomněla jsem! Ó, pane Richarde, učinila jsem něco hrozného?“

„Hrozného!“ zvolal Richard. „Johanko, já bych vás zlíbal!“

„Ó, pane Richarde,“ řekla Johanka s malým coquetním pohybem, tak přirozeným každému ženskému tvoru, ptáku, květině, neb člověku, „vy máte na sobě vždy něco tak veselého.“

Potom bylo na okamžik mrtvé ticho. Paní Spoonerová viděla, ze, ať už se jednalo o cokoliv, věc jest odbyta.

„Už nemusíš čekat, Johanko!“ řekla s přísnou, trochu sklamanou tváří.

„Jsme vám velice zavděčeni, paní Spoonerová,“ nemluvě ani o Johance,“ řekl Richard; „a nemá-li se pan Taggett co ptát, nechci vás déle zdržovat.“

Paní Spoonerová obrátila své malé milostné oči na Richardova soudruha. Ten tichý, malý človíček, — pan Taggett! „Nevypadá příliš moudře,“ byla paní Spoonerové nevyslovená myšlénka; a vskutku pan Taggett nevypadal nikterak nadšeně. Přes to sledovala jej paní Spoonerová zvědavými zraky, jak odcházel s Richardem, až v ulici zmizeli.

Ani Richardovi, ani panu Taggettovi nebylo do mluvení, jak se ubírali k ulici Mitchellově. V Richardovi vzmáhal se znenáhla hněv nad hanebným světlem, do kterého byl od pana Taggetta postaven, a pan Taggett snažil se, arciť jen s částečným zdarem, smiřovati se s myšlénkou, že mladý Shackford jest nevinen. Nevina mladého Shackforda byla pro pana Taggetta velmi mrzutá věc, neboť se tím u svých představených nadobro kompromitoval. S Richardovým tajeným hněvem mísil se pocit hluboké vděčnosti.

„Bůh byl při mně,“ řekl pojednou.

„Byl při vás, jak pravíte; a když jest při někom Bůh, vyvázne tajný zřízenec soudu nutně s odřenou kůží.“

„Vskutku, pane Taggette,“ usmál se Richard, „to je od vás hezké vyznání.“

„Chtěl jsem, pane, říci,“ odvětil oslovený trochu kysele, „že Bůh sám béře někdy některou věc do ruky.“

„Ale vám zajisté náleží uznání, že jste se této věci ujal důkladně.“

„Ano, já jsem obratně a pracně poškozoval svou pověst, pane Shackforde.“

Pan Taggett řekl to s tak zachmuřenou tváří, že Richard začal s ním cítit soustrast.

„Jest mi toho velmi líto,“ řekl dobrosrdečně.

„Jen to ne, prosím vás,“ zvolal pan Taggett. „Každé projevení přátelství s vaší strany by mi dodalo! Skoro deset dní díval jsem se na vás jako na nejkrutějšího a dokonalého darebu.“

„Já to vím,“ řekl Richard. „Jest to asi pro vás tak malé zklamání.“

Pan Taggett se usmál proti své vůli.

„Doufám, že se proto neurmoutím,“ řekl. O něco dále uvolnil krok. „Vzali jsme Henneseyovo děvče do vazby. Myslíte, že je v tom súčastněna?“

„Vyslýchali jste ji?“

„Ano; zapírá vše kromě toho, co řekla Durginovi, že jste měli se strýcem hádku.“

„Myslím, že jest Marie Henneseyova počestné děvče. Je z pola ještě dítětem. Pochybuji, že vůbec o tom věděla. Durgin byl příliš prohnaný, než aby se jí byl svěřil.“

Když zabočili do hlavní ulice, jejížto dolejším a živějším koncem musili projíti, dělal pan Taggett sensaci. Vozkové i pěší na obou chodnicích se zastavovali a dívali se na něho. Úloha, kterouž byl hrál v Slokumové ohradě, byla nyní veřejným tajemstvím a způsobila rozčilení, které se neobmezovalo na klientelu Snellingovy pivnice. Bylo známo, že William Durgin zmizel a že ho policie hledá. Vzduch byl pln létavých domněnek, ale žádná nenesla se určitě k cíli. Jedna pověst byla podobající se dramatické spravedlnosti. — šepot, že jest Rowland Slokum v podezření, že byl nějak zapleten do vraždy. Okolnost, že byl advokát Perkins viděn téhož dne o druhé hodině odpoledne, jak se svým zeleným vakem, jenž takřka letěl za ním ve větru, běžel úprkem do bytu páně Slokumova, dala vznik této hrůzyplné legendě.

„Mitchellova ulice,“ řekl pan Taggett bera Richarda pod paži a chvátaje, aby ušel pohledu Stillwateru. „Vy jste tam šel přímo z nádraží v ten večer, když jste přijel domů.“

„Jak to víte?“

„Řekl mi to váš spolucestující. — a můj přítel.“

„Na mou věru! Pane Taggette, nenapadlo vám někdy, že může býti člověk přes míru chytrým?“

„Stalo se mi to nedávno.“

„Zde jest ten dům.“

Dvě dítky zažloutlé, ubledlé pleti s velkýma, výmluvnýma, černýma očima seděly na kamenném prahu a přitlačily se plaše k veřejím, aby mohl Richard s panem Taggettem projíti. Potom otočily se ty dvoje oči zvědavě a sledovaly cizince po vetchých schodech a viděly, jak jeden z nich klepá nahoře na dvéře.

Když na Richardovo rychlé zaklepání nedána odpověď, stisknul kliku bez dalších okolků a vkročil do pokoje; pan Taggett šel na krok, nebo na dva za ním. Postava kněze O'Meary zvedající se zvolna od pelesti, kde klečel, byla první, co spatřili: druhou věcí byla Torriniho klidná tvář trochu odvrácena na polštáři; třetí byla Brigita sedící u nohou postele bez hnutí s rukama zavinutýma do zástěry.

„Je mrtev,“ řekl kněz tiše jda Richardovi o krok vstříc. „Přišel jste pozdě. Přál si vás vidět, pane Shackforde, ale nebylo možno vás nalézti.“

Richard pohledl rychle knězi přes rameno. „Chtěl říci, jaké účastenství měl v zavraždění mého strýce?“ řekl Richard.

„Bůh zachraň! Ten nešťastník měl mnohý hřích na duši, ale tento ne.“

„Tento ne!“

„Nikoliv: — neměl v tom podílu zrovna tak jako vy ne a já ne. Jeho vinou bylo, že tajil vědomost o zločinu, když byl již spáchán. On ani netušil, kdo to učinil, až za dva dny potom, když William Durgin —“

V Richardových očích to zasvitlo, když setkal se s pohledem páně Taggettovým. Kněz jinak si vykládal tyto pohledy.

„Ó ne,“ řekl otec O'Meara ukazuje na Brigitu rychlým pohybem ruky — „ta ubohá nerozumí slovu. Ale, i kdyby rozuměla, musil bych o těch věcech mluvit zde a teď, dokud je mám v čerstvé paměti. Činím tak pouze na důtklivé přání zesnulého. Za dva dny po vraždě přišel William Durgin k Torrinimu a přiznal se mu ze skutku nabízeje se mu, že se s ním rozdělí o velkou sumu

ve zlatě i v bankovkách, ukryje-li ty peníze na nějaký čas. Torrini svolil. Později svěřil se mu Durgin s plánem svým, uvaliti podezření na vás, pane Shackforde, ano přímo vás obviniti z vraždy, kdyby došlo na nejhorší. Torrini také tomu přivolil následkem nějaké skutečné, neb domnělé křivdy, která se mu od vás stala. Zdá se, že nástroj, kterého Durgin upotřebil k vypáčení zadních dveří, nástroj, kterého potom užil tak zločinně, byl ukraden z vaší dílny. Druhého dne z rána položil Durgin dlátko opět na staré místo a tu vstoupila myšlénka uvaliti zločin na hlavu vaši do jeho zkaženého srdce. Jak Torrini pravil, neměl Durgin v úmyslu starému pánu ublížit, chtěl jej pouze oloupit. Nešťastný muž probudil se hlukem, jenž povstal při dobývání se do pokladny a vrhl se tak smrti v náručí. Neboje se pak vyrušení, uloupil Durgin pohodlně kde co bylo. Jak přišel na závěť a roztrhal ji v domněnce, že vás tak připraví o dědictví, to a jiné podrobnosti povím vám později."

Otec O'Meara zamlčel se na chvilku; potom pokračoval: „Když přišel v továrně k úrazu a potom pozbýval naděje na uzdravení, začalo Torriniho trýznit svědomí. Přemýšlel o dobrotě slečny Slokumovy k jeho rodině v době stávky, a vida, jak nyní chrání jeho ženu a dítky před smrtí hladem, byl již na tom, aby zlomil přísahu, kterou se byl Durginovi zavázal. Ku podivu, tento muž tak bezohledný v mnohých věcech měl své dané slovo za posvátné. Zatím spozoroval Durgin jeho váhání, dostal strach a žádal o vydání ukradených peněz. Torrini to odepřel; sám pak i v nejkrutější nouzi nesáhl ani na haléř. V posledních třech dnech byl stále ve smrtelné úzkosti, aby mu Durgin nevzal peníze násilím. Ta ubohá žena zde nevěděla o ničem. Avšak jen její přítomnost bránila asi Durginovi nepřepadnouti Torriniho, který dbal o to, aby nikdy nebyl samoten."

„Pamatuji se," pravil Richard, „že v tu noc, co jsem u něho probděl, stále očekával někoho. Myslil jsem, že blouzní."

„Očekával Durgina, ačkoliv měl všechnu příčinu k domněnce, že uprchl."

Pan Taggett se nahnul ku předu: „Kdy odešel — a kam?"

„Byl příliš schytralý, než aby sdělil svůj plán Torrinimu. Před třemi dny přišel sem Durgin v noci a žádal o vydání části papírových peněz; dříve naléhal na vydání celé sumy; řekl, že mu zde začíná býti nevolno a že se odhodlal odjeti, ale Torrini odbyl jej jsa odhodlán navrátit vám vše netknuté. Avšak slíbil Durginovi, že zamlčí jeho útěk tři neb čtyři dny, ale potom, že svěří se mi se vším v zpovědi. V tu noc, co jste u něho meškal, pane Shackforde, byl by již málem slib svůj zrušil; vaše laskavost byla mu žhavým uhlím na hlavu. Smrtelná úzkost, že zemře, nebo pozbude smyslu, než vám bude moci sděliti, co věděl o zločinu Durginově, byla zajisté hrozná. To jest v podstatě vše, co abych vám oznámil prosil mne ten ubožák v poslední hodince. Peníze, jak myslím, jsou uschovány někde v posteli. Lepší člověk než Torrini byl by jich užil aspoň část ve své nouzi," skončil otec O'Meara s žehnajícím pokynem ruky k posteli.

Richard stál chvíli beze slova. Bídnost a krutost všeho toho svírala mu srdce. Když pohledl vzhůru, byl pan Taggett ten tam a kněz stahoval zvolna prostěradlo přes tvář Torriniho.

Richard přistoupil k otci O'Mearovi a řekl: „Až se peníze najdou, vezměte je k sobě a opatřte vše, co nutno. Chci říci, abyste nešpořil. Nejsem vaší víry, ale věřím v modlitbu každého člověka, nekoří-li se modlám. Slíbil jsem Torrinimu, že pošlu jeho ženu s dětmi do Italie. To bídné zlato, které bylo příčinou tak velkého zločinu a tak velkých útrap, má pro mne málo ceny i aspoň teď ať vykoná něco dobrého.

Zatím, co Richard mluvil, ozvaly se lehké kroky na schodišti; potom se dvéře zvolna otevřely a na prahu stanula Marketa. Při zašustění jejích šatů se Richard obrátil a chvátal k ní.

„Je to všechno skončeno," řekl z ticha, klada prst na ústa. Otec O'Meara klečel zase u postele.

„Teď pojďme," zašeptal Richard Marketě. Zdálo se býti nejlépe, aby nechali živé a mrtvého o samotě jen při modlitbách dobrého kněze. Všechny ty milosrdné služby, které mohly býti prokázány ovdovělé ženě, byly jí poskytnuty od Markety.

Dole u schodů se Richard náhle zastavil a zapomenuv dětí, které spolu u dveří po tichu švitořily, chopil Marketu za ruku.

„Marketo, Torrini učinil vyznání, které celou tu věc o smrti mého strýce vysvětluje."

„Chcete říci, že — on —" Marketa se zachvěla a nedokončila, co chtěla říci.

„Nikoliv, byl to William Durgin. Bůh mu odpusť!"

„William Durgin!" Dívka sevřela nervosně prsty kolem ruky Richardovy a začala se třásti. „To, — to jest ještě podivnější."

„Povím vám všechno, až přijdeme domů: zde není na to čas, ani místo; ale na jednu věc musím se vás zeptati ještě zde. Když jste u mne seděla včera večer, věděla jste o pevné domněnce páně Taggettově, že jsem to byl já, jenž zabil Lemuele Shackforda?"

„Ano," řekla Marketa.

„To je vše, na čem mi záleželo," zvolal Richard; „to jest mi útěchou." — A ty dvoje velké dětské zvědavé oči viděly, jak tu stojí signorina němá a bledá s rukama toho cizího pána ovinutýma kolem její šíje.

XXVII.

Jednoho červnového rána, právě rok od jitra, které viděl čtenář ponejprv rozbřeskovati se nad Stillwaterem, vyvěšovalo několik dělníků s řebříky a kladivy nově napsanou firmu nad kamenníckou ohradou. Pan Slokum a Richard dívali se na to s druhé strany ulice, jak se to bude vyjímat. Nová firma zněla: Slokum & Shackford. Richard se bránil odstranění staré, povětřím ošlehané tabule, zdálo se mu to jako vandalství, ale pan Slokum stál vytrvale na svém. Činil tak potají pokání za velkou křivdu, po které však Richard, jsa příliš citliv a moudrý, dále se neptal. Měl-li o něm pan Slokum na krátký čas nějakých pochybností, nechtěl o tom Richard vědět, dost na tom, že to tušil. To, že nepochybovala Marketa, bylo mu dostatečnou odměnou. Byli nyní sest měšťů svojí. Stín tragedie Stillwaterské přestal je již dávno tížit; zmizel s chvatným odchodem páně Taggettovým. Také William Durgin nebyl již nikdy v Stillwateru tělesně viděn: ale i on i pan Taggett vedli a povedou asi ještě o mnohá léta déle jakýsi fantastický a legendární život v Stillwaterském hostinci. Durgin nezůstavil na svém

útěku po sobě stopy. Od času k času, jak měsíce ubíhaly, zavanul vítr do Stillwateru mlhavou pověst, že byl viděn v tom neb onom vzdáleném, cizím městě; — brzo zde, brzo onde, stále na útěku, stále sám sebou pronásledován jako Věčný Žid; určitého však neslyšelo se pranic. Jeho pozdější osud byl pro Stillwater zapečetěnou knihou.

„Skutečně bych si přál, aby zůstala stará firma," řekl Richard, když tesaři odnášeli řebříky. „Ohrada nebude nikdy ničím jiným, než Slokumovou ohradou."

„Vyjímá se to tam nad míru dobře," odvětil pan Slokum, zastiňuje si kriticky oči jednou rukou. „Vy se bráníte změně, co však mne se týče, nejsem proti žádným změnám. Doufám, že dožiju se ještě dne, kde se firma opět změní na — ‚Slokum, Shackford & Syn'. Jak by se vám to líbilo?"

„Nemohu říci," zasmál se Richard, jak se vraceli spolu do ohrady. „Musil bych o tom napřed promluvit — se synem!"

FEUILLETON.

O nejobyčejnějších otravách.

Píše med. *B. Markl.*

(Pokračování.)

Otravy kyselinami jsou již na první pohled znatelné, dutina ústní a rty otráveného jsou spáleny, naběhlé, překrvené, buď do černa jako u kyseliny sírové, neb do žluta jako u kyseliny dusičné zbarveny.

Jest vůbec pravidlem ihned pátrati po jedu, jakého asi bylo užito, tím se zajisté získá velmi mnoho. —

Druhá věc jest neutralisace jedu. Tu hledíme jed v žaludku obsažený převésti ve formu nejedovatou, nebo aspoň méně jedovatou.

Tak bylo-li užito kyselin neutralisujeme žíravinami, převádějíce je takto v neškodné soli neutralní.

Rozumí se samo sebou, že nesmíme užiti žíravin prudkých, které by samy o sobě vyvolaly otravu.

Může se užiti roztoku sody, mydlin, ve vodě suspendované křídy, po případě i vápenné vody, nejlépe však pálené magnesie s vodou dobře promíchané. S vodou se musí promíchati proto, že by magnesia, jsouc velmi lehká, při polykání snadno vdechována býti mohla, a tu ovšem nemoci plic a průdušek vyvolala.

Bylo-li naopak užito k otravě žíraviny, neutralisujeme kyselinami, zase slabými organickými, jako octem, kyselinou vinnou, citronovou a pod.

Bylo-li užito jiného jedu, tu neutralisujeme podle toho tím, s čím jed tento tvoří buď sloučeninu nerozpustnou, nebo nejedovatou.

Tak při otravě sublimatem neutralisujeme bílkem, neboť s tím tvoří sublimat, jakož i jiné soli těžkých kovů sloučeniny nerozpustné.

Mimo to působí bílek, jakožto hmota vazká, ještě jinak dobře, zahaluje totiž jed posud nevstřebaný a oddaluje ho tak od stěn žaludku.

To platí vůbec o všech kašovitých látkách, v takových případech nemá se jich zapomenouti, může-li jich otrávený požiti. —

Třetí věcí při léčení otrav jest odstranění anatomických změn, jedem vzbuzených.

Pojednání o tom nenáleží více části všeobecné, nýbrž léčení specielnímu otrav, neboť změny anatomické bývají vleklé a u každé otravy jiné.

Jen tolik se ještě zmíním, že při jedech žíravých, kyselinách a žíravinách má se dávati studená voda, ledové pilulky, olej, mléko a pod., aby zánět se umírnil, pak dávají se opiaty k umírnění bolesti.

Dovolím si nyní krátce pojednati o nejobyčejnějších otravách jedy ze skupiny prvé.

Otrava kysličníkem uhelnatým (CO).

Tato otrava bývala zvláště před několika lety věcí velice častou a ještě posud nemine ani jediné zimy, aby nebylo několik případů uveřejněno.

Kysličník uhelnatý tvoří se při nedokonalém spalování látek uhlíkem bohatých, tedy za nedostatečného přístupu vzduchu.

Není tomu ještě dávno, co bývala kamna v domácnosti zvláště výhodně pro tuto otravu zařízena, byla totiž opatřena v komíně záklopkou, která když se zavřela, nemohl kouř do komína unikat. Tu se pak často stávalo, že si lidé na noc zatopili, a aby jim teplo komínem neuniklo, zavřeli před spaním záklopku, když ještě uhlí v peci doutnalo. Kysličník uhelnatý tvoří se také při spalování dřevěného uhlí. A tu stává se často, že při vysušování nových domů pálením dřevěného uhlí v síních strážci u ohně, aby jim zima nebyla, okna i dvéře uzavrou, na to pak usnou, a druhého dne buď mrtvi nebo ve stavu bezvědomí nalezeni bývají.

Řekl jsem již, jakým způsobem působí kysličník uhelnatý na organismus, slučuje se totiž s haemoglobinem tak pevně, že sloučenství toto nijak, ani prostředky redukčními roztrhnouti nelze. O tom přesvědčíme se nejlépe spektralně.

Jest známo, že spektrum haemoglobinu obsahuje dva charakteristické proužky absorpce mezi čarami D a E.

Tyto proužky zmizejí, a místo nich objeví se jeden, přidáme-li k haemoglobinu, resp. ke krvi trochu sirníka ammonatého. Nezmizejí však tyto proužky v krvi otrávené kysličníkem uhelnatým (Hoppe-Seyler).

Poněvadž spojení haemoglobinu s kysličníkem uhelnatým je tak pevné, jest léčení otravy podle toho těžké, a nezbude ve mnohých případech než vypustiti nepotřebnou krev ze žil a nahraditi jinou (transfuse). Pokusy v tom ohledu činil prof. Albert s výsledkem velice zdárným.

Je-li otrava jen lehčí, tu první starostí budiž vynésti nemocného na čerstvý vzduch, je-li bez vědomí, nutno drážditi; polévame hlavu studenou vodou a třeme octem. Přestalo-li dýchání nebo je-li jen slabé, zavedeme

dýchání umělé tím způsobem, že tlačíme rukama proti bránici po straně a v předu hrudníka a opět povolujeme, a to důsledně provádíme v tempu as 15krát za minutu, třeba po hodinu i déle.

Tímto způsobem byly zachráněny osoby, o jichž uzdravení se již vážně pochybovalo.

Vrátilo-li se vědomí, můžeme podávati černou kávu, abychom paralysovali působení jedu na centra nervová.

Jsou vůbec centra nervová při této otravě velmi rychle zachvácena, člověk sotva že poznává příznaky otravy, již upadá v bezvědomí, a na zachránění nezbývá času.

Mohlo by se zdáti, že jed tento, jehož působení na středy nervové je tak význačné, náležel by spíše mezi jedy nervové, avšak reakce na soustavu nervovou je zde jaksi sekunderní, všecky orgány snesou spíše nedostatek kyslika, jenom šedá kůra mozku a míchy snáší ho nejméně snadno. —

Otrava svítiplynem.

Svítiplyn je směs více plynů, z nichž v největším množství nalézá se uhlovodík, vodík a kysličník uhelnatý, mimo ty pak ještě stopy sirovodíku, ammoniaku, kysličníka uhličitého ajv.

Jedovaté účinky svítiplynu můžeme hlavně na vrub kysličníka uhelnatého klásti, bude tedy otrava svítiplynem zcela podobná otravě kysličníkem uhelnatým, a i léčení bude zcela obdobné prvému.

Jen tolik mohu ještě podotknouti, že otrava svítiplynem mívá příznivější průběh než otrava kysličníkem uhelnatým.

Ještě na jednu věc musíme býti při této otravě pozorni, to je třaskavá vlastnost svítiplynu se vzduchem smíseného. Nesmíme tedy do místnosti plynem tímto naplněné vcházeti se světlem, nýbrž možno-li z venku okna otevříti, pak teprv vejíti a nemocného rychle vynésti na čerstvý vzduch.

Otrava svítiplynem jest v době nynější případem celkem řidším, a jenom náhodou nebo neopatrností zaviněným.

Otrava sirovodíkem (H_2S).

Zmiňuji se o této otravě ne ani proto, že by u nás často smrtelně končila, jako spíše proto, abych ukázal, jak důležita jest desinfekce stok a jiných místností, kde plyny sirovodíkové se vyvinují.

Sirovodík jest plyn odporně zapáchající po shnilých vejcích, hoří plamenem modrým, se vzduchem smísen a zapálen vybuchuje jako svítiplyn.

Hlavním původem jeho v přírodě jest hniloba látek organických, zvláště živočišných.

Účinek jeho na organismus jest hlavně dvojí: Předně působí lučební změnu haemoglobinu, slučuje se totiž se železem v haemoglobinu obsaženém v sirník, redukuje tedy haemoglobin, a tento není pak více s to kyslík přijímati a zase odevzdávati.

Za druhé působí na soustavu nervovou, dráždí nejprve střed dýchací, pak ho obrňuje. Střed pro zdržování pohybů srdečních (v čivu bloudivém) dráždí, střed vasomotorický v srdci obrňuje.

Prvé příznaky otravy jest dušení, pohyby dýchací jsou namáhavé a rychlé, pak slábnou, až přestávají docela. Tep jest zleněný, tlak v cevách klesá.

Vidíme tedy, že dle účinků na soustavu nervovou náležel by vlastně sirovodík mezi jedy nervové, avšak zmiňuji se o něm proto na tomto místě, že známe jeho chemickou reakci na krev při otravě, a působení v soustavu nervovou může býti teprv sekunderní, změnou krve podmíněno.

Otravná dávka sirovodíku není u všech lidí stejně veliká, chemikové a lidé v továrnách, kteří mnoho se sirovodíkem pracují, snášejí až 3% ve vzduchu u jiných stačí zase několikráte vdechnouti sehnanou páru sirovodíku, aby upadli v bezvědomí.

Dle Hasselta jest pro každého nebezpečný vzduch, který obsahuje 4% sirovodíku.

Otravy jsou buď prudké nebo vleklé. Prudké nastávají, dostal-li se člověk náhodou do vzduchu, obsahujícího hojně sirovodíku. Tyto končí často smrtí v krátké době.

Otravy vleklé povstávají u lidí, kteří po dlouhou dobu vdechují páry sirovodíkové, byť i zředěné. Tyto otravy jsou v továrnách velmi časté, kde mnohdy polovice dělníků se roznemůže za těchto příznaků:

Nemocný jest slabý, zemdlený a naříká si na žaludek. Trávení jest špatné, jazyk povleklý. Svaly jsou chabé, rty nápadně modré, obličej bledý, dech rychlý a povrchní, zapáchá kysele, oči jsou ztrnulé, zorničky rozšířeny. Často dostavuje se též horečka, blouznění a křeče.

Co se týče léčení otravy sirovodíkem, to jest podobné jako u kysličníka uhelnatého.

Vyneseme otráveného na čerstvý vzduch; je-li bez vědomí, dráždíme studenou vodou, třeme octem; přestalo-li dýchání, zavádíme umělé atd.

Důležito jest vzbuditi dávení, a tu neužíváme davidel kovových, jako jsou tartarus stibiatus, cuprum sulf. a j., poněvadž tyto sirovodíkem se rozkládají a nepůsobí; užíváme tu ipecacuanhy a apomorfinu podkožně.

Prudké otravy sirovodíkem vyskytují se obyčejně jenom náhodou v továrnách, pak několik případů každoročně u čidičů stok v Paříži.

Poněvadž jest sirovodík jeden z nejjedovatějších plynů ve přírodě se vyvinujících, jest zajisté o to se starati, aby sirovodík ve vzduchu se nenalézal; toho docílíme řádnou desinfekcí stok chlorovým vápnem, nejlépe octem nebo jinou kyselinou politým, aby hojně chloru se vyvinovalo a sirovodík rozkládalo ($H_2S + 2Cl = 2HCl + S$).

(Pokračování.)

Listárna redakce.

Neuveřejníme práce zaslané pod značkami: „Dr.“ — „Ekloga“ — „V. K. Č.“ — „Staněk.“ — „y. k. f.“ — „J. L. 21.“ — „S. Prosenský.“ — „Lesní zvuky.“ — „Nad vodou“ — „Tradice.“ — „Anna“: Čekáme něco zcela dobrého; co posláno, je dobrým jen z polovice. — „J. J. L.“: Zaslaného neužijeme. Pošlete, kdy libo.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček.“

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . 1 zl 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zasylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ –

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce i administrace „Lumíra" buďtež adresovány Časopis „Lumír", Praha, Samova ulice číslo 9. nové

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír" vychází dne 1., 10 a 20 každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne

ROČNÍK XV. 20. června 1887. ČÍSLO 18.

Zvěst lásky z Provence.

Povídka veršem od *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

A rychle nožem clony párala,
jež nad ložem jí těžké visely
a u dveří, i měkké koberce,
a dovedně ty laty spojila,
tak provaz zrobic, jejž na okna sloup
pak přivázala Hbitě, bez bázně
se pouštěla teď dolů do hloubky,
a zasmála se tiše, do trávy
když do vonné se nohy vnořily
na pevné půdě, v tiché zahradě,
ty malé, nahé nohy mramorné,
jež bělostí svou zahanbily sníh
těch sedmikrásek, jichž se dotknuly.

A sebrala svůj vlekoucí se šat,
jenž, světlý mnohou nití stříbrnou,
se leskl v záři lunné, nesla se
jak krásný, bílý, plavý, štíhlý zjev
tou dřímající, snivou zahradou
tak lehkým krokem, rosu sotva že
se stvolu trávy střásla, kráčejíc.

Ze zahrad šťastně vyšla, kradla se
teď opatrně stínem v ulicích,
vždy prchajíc, kde světlá záplava
se luny blyštila. Tak dosáhla
pod pláštěm tmy až valů hradebních,
a vidouc starou, rozpukanou věž,
z níž světlo jakés slabé dralo se
do hustých keřů kolem bujících,
krok obrátila tam, nevědouc proč,
a ke skulině tvář svou přikladla,
a překvapena v šeru viděla
tam Aucasina sedět, slyšela,
jak pro ni lkal. Tu, bolest potlačíc
svou vlastní, skulinou tak zvolala:

„Ó nermuť se! Jsemť tobě na blízku!
Můj Aucasine světlo očí mých,
ó zanech pláče! Zmuž se, milený!
Já volna jsem a prchám do lesů.
Ó zajisté, že brzy žalář tvůj
se otevře, pak drahý, v širý kraj
ty za mnou přijdeš, až tě zavolám!
Teď bůh tě potěš!"

Oči pozvedla
ku nebi hvězdnému, však užasla:
stráž nad ní stála, blízko na skále!
Muž starý byl to, zraky upíral
na její líc, na kterou luny svit
se bílý lil, a dívka třásla se.
Ten starý muž však pohnut hluboce
tou něhou, s tváří její linoucí,
se tvářil, jakoby jí neviděl,
a drsným hlasem svým, jenž chvěl se však,
v noc tichou tuto zpíval výstrahu,
jak dlouhý čas by písní krátil si:

„Ó bílá holubice, chraň se, chraň!
Se zbraní pod pláštěm tě hledá vrah;
svá křídla rozepni a hledej les,
než v zrádný úsvit promění se noc!"

A hleděl vzhůru k hvězdám zamyšlen,
a Nicoletta: „s bohem!" zvolala
do skuliny, pak vzhledla do výše
a sladce šveholila tak svůj dík:
„Buď žehnán ten, jenž smilování měl!
Tak smilujž nad jeho se duší bůh
tam nahoře v tom třpytném světě hvězd,
a dříme máť-li jeho pod zemí
i otec starý, pokoj nejsladší
pro jeho lásku popel jejich měj!"

Tak zvolala a zmizela jak sen;
a hvězdy dále bíle zářily
na vlahou, zdřímlou zem, a útěcha
do srdce vězně vešla, radost pak
do srdce toho, jenž na stráži stál. –
Však v srdci Garina byl nepokoj,
sen nechtěl spustit se mu na víčka,
na loži ležel jako v plamenech,
a konečně když ráno bylo zas,

tu na všech tvářích viděl pošmurnost,
a věděl, že mu každý vyčítá,
že syna tvrdě v žalář uvrhl.
A přemýšlel, jak napravit by měl
tu křivdu velkou.

Seděl zasmušen,
když Florus vešel, věrný jeho man;
ten mlčky dlouho na něj vážně zřel,
až posléz pravil: „Hrabě Garine,
já žalem hynu, ty se raduj však.
Věz, Nicolettu že jsem neodvez',
jak jsem byl pravil. Uvěznil jsem ji
a hlídal ve věži... Však žel, ó žel,
že v této noci dívka unikla,
a z řeky před hodinou vytáhli
ti, kteří prchající hledali,
plášť její hedbávný... Ó zajisté
že zahynula bídně ve vodách!“

A svěsil hlavu, zakryl rouchem tvář
a vyšel z hradu. Garin ale vstal,
a kázal otevříti vězení,
a objal syna, takto zvolaje:

„Buď mezi námi ode dneška smír!
Já prominu ti vše! Ty zapomeň.“

Pak za chvilku dal Flora zavolat,
a ten teď znovu opakoval zvěst
svou truchlivou, a zlomen bolem tím
byl Aucasin a těšit nedal se.

Tak na hradě se dálo v Beaucairu,
a zatím Nicoletta těkala
po lesích šumných ani netušíc,
co lichých zvěstí o ní koluje.
Hvozd bez konce se zdál jí, bloudila
noc celou, znavením až upadla
v sen těžký. Slunce když ji zbudilo
svým prvním paprskem a ptáků zpěv,
tu povstala a rosou koupala
si tvář, a vzpomínajíc toužebně
na Aucasina, květy zdobila
si temné vlasy, jak by doufala,
že s ním se potká, že jej potěší
svým zjevem luzným. Znova kráčela
pak lesem, který vesnou rozmlazen
jak láskou chvěl se; jeden sladký šept,
houšť jeho hlubá byla, listnatá,
pln vůně byl, pln tajů soumračních,
pln ptačích hlasů. Velký jeho čar
jak teplo slunce dívce v nitro vnik',
a cítila se sestrou sourodnou
těch stromů, na nichž květy svítily
tak hvězdně jako vlastní její zrak,
těch ptáků zpívajících na větvích
A náhle, jak by byla ptákem též,
se Nicoletta dala do zpěvu.
Slov neměla, jak slavík. Klokot jen
jí na rty stoupal z duše úkrytu,
té duše, která celá měnila
se v jasný zvuk, jenž proudem jásavým
až k nebi tryskal, pak zas tiše lkal
jak přísvit lesa snivě, šeptal zas
jak mírný potok mechem rozlitý,
smál hrdličkou se, vánkem domíral,
by náhle zase vzlétl k blankytu
jak prška perel vzhůru metnutých.

A časem tím seděli pastýři
u chladné, stříbroleské studánky
na mezi paseky, kde ranní chléb
si dělili, a tiše opodál
se stáda jejich pásla nečetná.
A mezi nimi o strom podepřen
na mechu seděl cizí, bledý muž.
Tvář jeho snědá byla jako bronz,
zrak krásný, avšak mlhou obestřen,
a bohatýrské tělo zlomeno
jak velkou trýzní. Poutník z daleka,
byl v lesích zbloudil, zlá kde choroba
jej smrtně stihla. Marně pastýři
mu léky podávali. Vzdávali
se naděje, a smutni hleděli
na trpícího právě, podivná
když z lesa píseň teď se ozvala,
tak duši jímající, nezemská,
že zdálo se jim, nikdy podobnou
že nebyl slyšel starý, vlhký hvozd.
Ó, jaký byl to cizorodý pták,
jenž tyto zlaté zvuky v ticho lil?
Chléb padal udiveným z rukou v klín,
a chorý muž zved' hlavu, zachvěl se,
a na tváři jak slunce paprslek
mu zahrál úsměv... Nicoletta v tom
se v záři slunce, v třpytu rosných trav
na kraji lesa, bílá, zjevila,
jak letní oblak v tůni azuru.
A vidouc muže, zamlčela se,
a s úsměvem, jak zora spanilým,
jim pozdrav kývla... „Feja!“ šeptali,
a žádný nehnul brvou, nemocný
jen zalkal, jak by volal o pomoc.
Tu dívka soustrastně mu v bledou tvář
se zahleděla, přicházela blíž,
a položila vzdušnou ruku svou
na čelo jeho, květem zrosenym
se dotkla zraků jeho horečných,
a sladce pravila mu: „Pověz mi,
co trápí tě, co bolí, ubohý?“

„Nic nebolí mě více,“ odtušil,
a nach jej polil, oči zasvítly
mu jako hvězdy, něhou chvěl se ret,
když tiše děl: „Jsemť zdráv jak zázrakem
tvých prstů dotknutím, jest krása tvá
jak rajský květ, a duše září z ní,
jak vůně z květu jde! Jsemť uzdraven,
však srdce choré na vždy zůstane,
neb vím, že zmizíš zase jako sen!“

Tak pravil jí a všickni ostatní
se klonili před dívkou hluboce,

a nejstarší z nich tak ji oslovil:
„Mluv, paní naše, jestli fejou jsi,
pak ověnčíme v lese onen strom,
na kterém houpáš se, když měsíc je.
Chraň naše stáda. Nám buď milostnou.“

„Jsemť prostá dívka,“ děla s úsměvem,
však uzdravený zvolal: „Nevěřím!
Moc jakás vyšší v tobě přebývá!“

Tu zlatý úsměv tváři její šleh,
a slova její snivě, pomalu
se ode krásných rtů jí linula,
jak stříbro vody padá z fontánu
do vodojemu, tiše z porfyru,
a děla takto: „Pravda, v ňádru tom
moc velká bydlí, bohem skytnutá,
ta divy tvoří — lásky je to moc.
Čar který rovná se jí na světě?“

A oči její sladce hleděly
jak narcisy dva, které vykvetou
kdes v stínu lesa vedle potoka.

„Buď požehnána láska,“ šeptali
si pastýři, jak kouzlem pojati,
však uzdravený, cizí, snědý muž,
jí bílou ruku vzal a přitlačil
na bušící své srdce, šeptaje:

„Jsemť více než se zdám! Tam za mořem
ráj kvete mi, a vládnu bohatstvím.
Rci slovo jen, a paní všeho jsi!“

Však Nicoletta zamyslila se,
a zdálo se, že ani neslyší,
neb k pastýřům se obrátila zas
a pravila: „Vám znám jest, křesťané,
ó zajisté, vám znám jest Aucasin,
syn hraběte Garina z Beaucairu?“

Děl pastýř jeden: „Známe Garina
i jeho syna. Pánem naším jest.“

Tu vzdychla Nicoletta, švebolíc:
„Až Aucasina uvidíte kdo,
pak řekněte mu: Bílá gazella
v těch lesích bloudí, slunci stále vstříc.
Před tebou, Aucasine, neprchá.
Šíp zlatý lásky srdce ranil jí
a v samém bolu cítí blaženství!“

Tak končíc rukou kyvla, v temný hvozd
se ponořila opět, zmizela
jak vločka sněhu v šeru zeleném,
a píseň její znovu zazněla,
zpěv jako touhyplný slavíka,
a slaběj zněla, slaběj, slaběji,
čím dále v hustý zapadala les,
až s vánkem lehla v hlubé tišině.
A pastýři u chladné studánky
bez hnutí seděli a dívali

se druh na druha v němém podivu;
a stáda jejich pásla opodál
se v míru božím, slunce svítilo
a jeho zář se zdála slavnostní
jak aureola, zbylá po zjevu,
jenž jako sen byl minul nebeský.
Ten cizí muž však povstal s povzdechem
a šeptal: „Žel!“ a slzu utřel si
a směrem bral se k městu Beaucairu.
Směr opačný si dívka zvolila,
den celý putujíc bez únavy.
a když zas večer listím proséval
své dlouhé, zlatorudé paprsky
a stromy, unaveny, tišeji
když šelestily, zastavila krok
u místa podivného, sedm cest
kde bílých hvězdou křižovalo se,
a pravila si: „Jestli Aucasin
mne hledat bude, kolem půjde zde,
a miluje-li mě tak nadšeně,
jak srdce moje pro něj láskou mře,
pak uhodne, že dlím mu na blízku.“

Tak pravíc, rychle větve kvetoucí
se stromů lámala a malý stan
z nich spletla nízký; z ratolestí krov
pak sestrojila, lože z vonných trav,
a různé zvonky, plané růže, hloh
stěn toho domu byly ozdobou,
až uvnitř byl jak zvenčí jeden květ.
A nad ním dub se starý rozkládal
pln ptačích hnízd a zlatým mechem kryt.
V stan vešla dívka, klesla na lože,
a spánek spustil se jí na víčka
při šumu lesa, v čarném soumraku.
A vyšly hvězdy, velký měsíc též,
a dívaly se střechou zvědavě
na sladce spící zjev ten panenský,
a sedm bílých cest se rozběhlo
do světa šírého, by hlásaly,
co byly viděly, však podivem
tak byly ztrnuly, že mlčely.
Tak Nicoletta skryta zůstala. —

A zatím tesknil po ní Aucasin
na hradě v Beaucairu, kde strojily
se marně okázalé slavnosti
a turnaje, kde marně truveři
se snažili na zbledlou jeho tvář
stín úsměvu přikouzlit na chvilku,
vše bylo bez výsledku, truchliv byl,
práh překročiti nechtěl, na pavlán
jak chorou dívku vynášeli jej,
by svitem slunce aspoň pookřál.

Tu jednou stalo se, že cizí muž
do hradu zavítal a pravil tak:
„Jdu z daleka. Mám mnohou zkušenost,
za mořem nabytou, za horami.
Pán toho hradu, slyším, chorý jest,
já pokusím se vyléčiti jej.
Jen okamžik chci sám s ním rozmlouvat.“

Ač nevěřili, přece vedli jej
na pavlán k nemocnému. Poutník stál
na chvilku něm a pohnut velice,
boj jakýs tuhý uvnitř bojoval,
tvář osmahlá bol velký jevila,
však náhle odříkání vznešené,
jak boží mír mu z očí zářilo,
nad Aucasinem sklonil se a děl:
„Chor byl jsem jako vy, a zázrakem
mě uzdravila ruka andělská.
Na koně, pane! Jeďte do lesů,
kde trávy kvetou, ptáci zpívají.
Vstříc jeďte slunci. Bílá gazella
tam bloudí, šípem lásky zraněna.
Zjev, který vložil slova v ústa má,
tak jasný jest, že osvětlen byl les
jak lunou, jeho sladkou milostí.
Mně zmizela — vás volá k sobě však.“
Tak končil poutník, vzdych' a odešel.

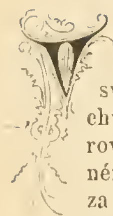
Jak ze sna zbuzen, zvolal Aucasin:
„To Nicoletta k sobě volá mě!
Ať živou jest neb bledým přízrakem,
do lesa půjdu za ní, slunci vstříc!“

(Pokračování.)

Panstvo se nudí.

Zámecká novelka od *Karla Škáby.*

(Dokončení.)

V světlé předsíni stál pan vychovatel, který před chvílí o své svaté, jediné, věčné lásce k ní horoval a přísah nešetřil, s její komornou v důvěrném, až příliš důvěrném hovoru: laškoval s ní, za bradu svou aristokratickou rukou ji chopil, teď vzpírající se malou slečinku kolem pasu objal, políbil ji v její kyprý ret . . . Jeanetta vykřikla rozhořčeně, z jeho objetí se vyvinula a prchla ven hněvem v líci rozpálena — i pan vychovatel zmizel . . .

Výkřik Jeanettčin v sebe pojal i lehký výkřik hraběnčin plný odporu, plný hnusu! — Takovému tedy muži věnovala svou náklonnost!

Před chvílí jen pro ni horoval, a nyní takořka před zrakoma jejíma se miliskoval s její služebnicí.

V její komnatě! —

Před jejíma očima! —

A jak nestoudným shledávala jej dále! —

Po hodině přišel s tváří, ve které stěží by poznal jeho tvář Faunovu, a osmělil se upozorniti hraběnku na výsledek své žádosti.

Již nemohla se déle zdržeti nad jeho licoměrností, nad pokrytstvím, nad úlisnými jeho slovy, jichž podkladem byly myšlénky tak podlé.

„Již ani slova více,“ vzkřikla, „ušetřte mne svými pokryteckými slovy, pane! Ušetřte mne svojí přítomností! Nenávidím vás — ne, povrhuji vámi! A pak vyprošuji si, abyste k miliskování s čeledí podruhé si vyvolil čeledník! Opusťte mne!“

Vychovatel vztekem zesinal.

Poznal, že neopatrností svou vše zničil. Byl snad hraběnkou samou pozorován, nebo Jeanetta se o jeho dotěrnosti zmínila — ať bylo již tak či onak, výsledek toho byl, že naděje jeho, že pomocí hraběnčinou vytržen bude z hrozících nesnází, zmařeny nadobro.

A ještě urážky k tomu slyšeti! Vyhání ho jako psa, vyhání ho mezi čeleď, mezi niž prý patří.

Vztek tím vším vzbuzený jej zaslepoval. Jen touhu cítil po pomstě. Pomstít se chtěl za každou cenu, to alespoň učiní snesitelným jeho sklamanou naději.

„Aj, milostivá paní hraběnka mnou pohrdá?“ sípěl vztekem. „A od kterého času? Před nedávnem byl jsem ještě mužem milovaným? Vyháníte mne, vyčítáte mi miliskování s čeledí? Což divného na tom, vždyť jsem sluha toliko. Pravda, jest to opovržení hodno. Však vznešeno jest, když její milost hraběcí přese všechnu hrdost svoji a urozenou krev sníží se k sluhovi a sama prosí, prosí o sluhovu lásku?! Toť vznešeno, to nehodí se do čeledníku?! Prosil jsem milostivou paní hraběnku o jakousi službu — děkuji za ochotu, již služby té nemám zapotřebí. Nalezl jsem vonný jakýs lístek zdobený hraběcí korunou a podepsaný něžnou čísi rukou, jehož obsah tuze tklivý a dojemný výtečným bude prostředkem k ukrácení dlouhé chvíle urozené společnosti, která mileráda, čeho si jen přáti budu, za tak drahocenný lék proti fadesse letních měsíců zaplatí. Není-li pravda, milostivá paní hraběnko, bude to pikantní pochoutka pro sluch urozeného panstva, jak neocenitelná látka k řízným epigramům o moderní Putifarce, která chtíc svésti Josefa egyptského, zde sluhu svého hraběcího chotě, nejen že nestrhla jeho plášť, ale i v rukou jeho zanechala svoji visitku! Zajisté rozkošné, znamenité, že ano, milostivá paní hraběnko?“

Více již nemohla hraběnka snésti. Vzchopila se, chvějíc se hněvem, a z očí sršíc blesky:

„Pryč odtud, nestoudný! Ani slova více, sice na sluhy zavolám!“

Tak stála tu jako vtělený hněv, rukou napřaženou velíc mu k odchodu, s tváří do nachova zbarvenou.

A on odcházel podlehnuv jejímu imponujícímu hlasu, ale ve dveřích ukázal jí ještě svou vztekem, záštím a pomstylačností sešklebenou tvář. Zasyčel jako had, na jehož hlavu vstoupli:

„Jdu, jak milostivá paní hraběnka poroučí. Ale prostě připomínám, že já nebudu prvním, který bude žebrati o milosrdenství!“ —

* * *

Když odešel, ještě chvíli stála vzpřímena v hněvu svém, potom podlehla zoufalé bolesti své a uvrhla se na pohovku, a hojné slzy vtryskly jí do očí, porosily tvář a řinuly se po malounkých prstících, jimiž rozpálenou tvář si zakrývala.

City bolestné svíraly její nitro: stud, že povinností svých tak zapomenout mohla, aby chotě svého, dítky své obětovala muži, jehož podlost seznati musila až do té nejjemnější nuance; obava, ba téměř jistota, že ohava onen v lidské podobě hrozby své splní, uražená hrdost, lítost, že chotě svého, jenž nade vše ji miloval, jehož cenu ani doceniti nemohla, tak zarmoutí, tak v hanbu a potupu uvrhne.

Ó jak sama sebe nenáviděti musila, jak musila sama sebou opovrhovati! —

K tomu ta hrozná perspektiva, jež jevila se zraku jejímu.

Viděla v duchu, s jakou lačností vrhne se aristokratická společnost, slyšela, jak tato chronique scandaleuse šířila se dál a dál... I hraběnka Zedvicová, čistý anděl, světice za živa!... Proto vyhýbala se životu hlučnému v sidelním městě, aby na venku oddala se životu ctnostnému, bohulibému, beze svědků, ve společnosti charmantního vychovatele... Hahaha! Ten byl oproti Putifarce Josefem, ale ne tím pošetilým z písma! Jasné má své nevinnosti důkazy... Opět zřela všude všetečné tváře, škodolibé pohledy... Zas ve společnosti o sluch její zavadil řízný epigram... Zas slyšeti musila soustrastnou deputaci svých „přítelkyň". jakéže mrzké pomluvy se o ní roztrušují, ujišťování, že přesvědčeny jsou o její nevině, vybízení, aby proti podobným řečem se kategoricky ohradila.

Taká čeká ji budoucnost!

A to vše učinila k vůli takovému bidníkovi, k vůli němu drahým těm bytostem život otráví, sebe samu zahubí... Zda možná jí dále žíti obklopenou světskou hanbou a potupou, zžírané ve vnitru svém vědomím své vlastní viny, vědomím, že hrozně ublížila jednáním svým těm drahým bytostem, které ničím se neprovinily, které samou láskou ji zahrnovaly?...

Jedině smrt, smrt neúprosná může ji vysvoboditi z té trapné, zoufalé situace...

Smrtí však vysvobodí toliko sebe — zda však oděiní potupu se svých drahých, zdaž nerozmnoží ji ještě smrtí svou?...

Jak krutá to kletba stíhající každé překročení povinnosti! Jen jednou pochybila, ten nejsvětější měla úmysl obrátiti se z té plochy nakloněné, na niž slabost jediné chvilky ji uvedla, ale pozdě již...

Pohroma její vinou vyvolaná již blíží se, již řítí se, aby zasula s vinnými i nevinné... Žádné světélko nesvitalo jí bloudící v té děsivé temnotě na pravou cestu... Záhuba neodvratná určena jí...

Hrdost její tak hluboce pokořená přece vzpírala se myšlénce, aby prosila vychovatele, aby hrozbu svou nevyplňoval...

A aby ještě více bolest svou rozjitřila, rozpomínala se, jak zlaté bylo srdce hraběte, jemuž taký zármutek chystá, jak pro ni jen žil, co ona jej klamala, jak vážil si jí a ctil jako stkvělý, neporušený obraz ctnosti, a ona tak hluboce poklesla...

Nyni teprve dovedla oceniti zlaté jeho srdce, když nabývala přesvědčení, že ztratí je navždy...

A co tak poddávala se zoufalému hoři svému, u komnaty její rozevřely se dvéře a prostorou mezi nimi nahlédly do vnitra komnaty dvě dětské hlavinky.

Byly to její dítky Arthur a Melanie.

Zvědavě nahlédly do komnaty a zahlédly ve vnitř jen matku na pohovce spočívající.

„Pst, Arthure, matinka spí!" šeptalo růžolící děvčátko a něžný svůj prstík kladlo na rty, aby většího ještě důrazu dodalo svému napomínání.

„Matinka je nemocna, dívej se, Meloušku, matinka plakala!"

A obě dítky vedouce se za ručky, po špičkách lehounce jak stínové andílků blížily se k matce, nejspíše srdcem vedeny, tím pudem odvěčným přírody, aby zlíbaly matinku, která v posledním čase tak velice je zanedbávala.

Ale ve chvíli poslední, jakoby se zarazily nad svou smělostí, stanuly nerozhodně, a tvářinky jich zarůžovělé nad ní se skláněly, jak plachý motýl nad květem.

„Nesmíme, Arthure! Matinka se na nás hněvá!"

Hněvá se na ně!

Výčitka tato z jejich úst pronešená byla pro srdce hraběnčino daleko krutější, nežli ty, jimiž ji mohl zahrnouti choť, svět celý! Při slovech jejích dítek procitlo srdce mateřské jakoby ze sna. Slyšela tu z úst dítek svých výčitku krutou, upomínající ji, jak krutě se proti nim prohřešila, rozpomněla se i na cestu spasnou, která jediná vede z toho bludiště.

Má své dítky, pro ty musí žíti! Chce jim opět býti matkou, dobrou matkou. Nyní nemá toho práva, aby s osobou svojí odňala jim matku. Co jí nyní do světa, do jeho výčitek a hany! Ani choť její nemůže ji nadobro zavrhnouti, vždyť i ona jest matkou jeho dětí. Ať odejme jí veškerou lásku svou, ať zamění ji za nenávist, za opovržení — to zaslouží, ten trest spravedlivý kajícně a pokorně ponese... Však dítky jí vyrvat nesmí, ty také náležejí jí! Vzchopila se jako lvice, když v nebezpečí tone, že připraví ji o mláďata její, uchopila dítky své, tím výjevem zaražené, do svého náručí a vášnivě celovala je v čílka, jasné oči, rty a růžová líčka, a zrosila jejich zlaté hlavinky bohatými slzami viny i pokání...

Slzy ty jakoby prosily ty dítky za odpuštění, slzy ty jakoby i omývaly duši její od provinění. Mateřské srdce v ňadrech jejích se probudilo. „Mám dítky, mám opět své dítky!" Tak skorem zajásala. Nyní již nehrozila se setkání se svým chotěm, cítila se dosti silnou býti, aby k hraběti šla na sebe žalovat a vyslechnout svůj spravedlivý trest...

Odevzdavši své dítky komorné Jeanettě nějak hluboce pohnuté, chvátala k manželu, poslušna vnitřního hlasu...

XIV.

Uváženo — rozhodnuto?

Dvě to jediné slov, ale co pan Josef zakusil a vytrpěl, než i dospěl od prvého k druhému, nikdo neuvěřil by, i kdyby uvěřil tesknému výrazu v líci jeho, výrazu odhodlání, ale takového, s jakým mučedníci ku popravě kráčívali...

Uvážil, když ve své ruce třímal důkaz vychovatelovy viny a hraběnčiny slabosti, že velká by naň padla odpovědnost, kdyby věci ponechal volnému chodu, za možnou katastrofu, uvážil, že ještě čas vkročiti v cestu svůdníkovi — a nezakročí-li, že i on jest spoluvinníkem. Roz-

hodl se posléze, že hraběti vše vyzradí, třeba by dobrého pána nanejvýš zarmoutil, třeba by sobě samému ve zlé se vykládalo toto odhodlání. Tuze choulostivý krok — snad odbyt bude, jak pes odkopnut za dobrý úmysl — však nechť si — vykonal jen svou povinnost.

A šel.

A co schod k hraběcímu bytu, to vzdech a prudké srdce zabušení...

Pan Josef v polovici své cesty křížové prudce rukama zamnul si oči. Viděl-li jasně — či pouhé to bylo šálení smyslů?...

Z pracovny pana hraběte milostivá paní hraběnka vycházela se zřejmými stopami slzí ve zraku, nyní však opět jasně zářícíma blahem a štěstím.

Tak dávno již paní hraběnka nevypadala, tak svěží, půvabná i veselá... Ale ty stopy slzí co měly znamenat?

Zašla.

Pan Josef nerozhodnut stanul v polou schodů. Pevný úmysl nutkal jeho kroky — ale jakýs neuvědomělý hlas vnitřní zrážel jej z toho úporně, a pan Josef váhal, váhal, až posléze nad svojí slabostí sám zahanben šel odtud, aby oddychl si na čerstvém vzduchu a starý tam um svůj tříbil na rozluštění té hádanky, co znamenala hraběnčina návštěva? Nebyla-li ve spojení nějakém s tím, co panu hraběti sděliti chtěl?... Ó mnoho, mnoho tomu nasvědčovalo... Jako mladík probíhal zrychla pan Josef úzkou alejí parku, jak dlouho, toho ani sám nebyl v rozčilení svém si povědom. Svěží vzduch působil posléze naň chlácholivě, ale rozhodnutí, co počíti teď, nepřicházelo...

Teď pan Josef prudce sebou škubl.

Proti němu kráčeli pan hrabě s vychovatelem. Pokud pro dálku rozeznati mohl, jen pan hrabě hovořil patrně s ohněm, a pan vychovatel oproti živým gestům pana hraběte s hlavou sklopenou.

Nepřál si býti viděn, a proto rychle zabočil na poboční stezku, klikatící se houštinou zimolezovou...

Již hlasitěji rupal písek pod nohami přicházejících, a ze ševelu hlasův chvilemi vyzněl slyšitelněji hlas páně hraběcí.

Nedalo mu, aby nestanul a neohledl se.

Nepoznal by pan Josef hrdého pana vychovatele v té zkroušené podobě s hlavou sklopenou... Malátně šel při svém chlebodárci, a teď hle chabě pohovořil:

„Ještě dnes odjedu!“

„Tím lépe!“

Hlas pana hraběte byl ostrý, úsečný...

Mimojdoucí přešli, a ševel jich hovoru a rupot kročejův utuchl — ale pan Josef jako přimražen na témž místě stál, a v prudkém kolotu myšlének zatonulý, vrtěl hlavou, a v uších mu neustále znělo: „Ještě dnes odjedu!“ — „Tím lépe!“ — Sluneční paprsek proklouznuv křovím pálil jej v líci, velká vosa s bzukotem obletovala mu kol hlavy a bzučela pronikavě — nepohnul se ani, aby ji odehnal, ale ztrnule tu stál, a mimovolně třímal v prstech onen lístek — důkaz viny vychovatelovy, až užmolil jej v malou kuličku.

„Ještě dnes odjedu!“

Vážně teď zavrtěl hlavou a maní pohlédnuv na trosky lístku vychovatelova v kuličku uhnětenébo, rozbalil jej, na drobné kousky rozškubal a s divným, nerozluštitelným výrazem v tváři útržky rozhodil do křoví... A potom rovnou vracel se do svého bytu...

* * *

V podvečer seděla hraběcí rodina v roztomilé besídce parku smířena, šťastna, blahá v požívání rodinného štěstí, když tu komorník Josef na stříbrném podnosu přinášel psaní.

Pan hrabě odpustiv se rozpečetil list, přečetl jej a pak hlasem lhostejným oznamoval, že pan vychovatel nutnými záležitostmi přinucen se vidí z další služby se poděkovati s uctivými díky za všecknu tu přízeň, kteréž se mu od hraběcí rodiny dostávalo. Zpráva ta že takého jest způsobu, že není mu možno, aby osobně rozloučení od pana hraběte a milostivé paní hraběnky vzal, což tímto způsobem činí.

Paní hraběnka na chvíli zapýřila se; zrak její pátral na arabeskách vyšívaného ubrusu, a pan hrabě vyslovil své politování, že rodina jeho ztrácí v panu vychovateli tak zdatnou sílu, avšak bezpečně doufá, že pan Karel Plachý, filosof, synovec pana Josefa komorníka, nyní pleno titulo nový pan vychovatel Arthura a komtessy Melanie, úplně jej nahradí...

Potom podával hraběnce lístek zapečetěný, který na ni adressován byl:

„Zde něco pro vás!“

Rozbalila jej, a červeň přelétla její tvář — byltě to onen lístek, jímž vychovatel hraběnce vyhrožuje způsobil usmíření hraběcí rodiny. Podávala jej svému choti, aby do něho nahledl, ale on pln galantnosti sbalil jej, nad lampou zapálil a bělavý popel s dlaně do všech koutů besídky rozfoukl.

„Na mne adressováno nebylo, ale na vás, má choti. Tedy čísti ho mi nepřísluší!“

* * *

Touž dobou ještě jedna šťastná rodina dlela v bytu pana Josefa při poháru pěnivého vína, jež k oslavě šťastné té události, že pan Karel Plachý jmenován hraběcím vychovatelem, ze sklepů hraběcích nezištně bylo obětováno. Pan Josef celý rozjařen objímal malou Jeanettu, „svou ještěřici“, až pan Karel, nyní pleno titulo hraběcí vychovatel, na svého strýce žárlil, pozvedal každou chvíli pohár proti světlu, v němž ohnivý obsah jeho třpytil se jako druza křišťálů, a volal:

„Mějte se s Pánem Bohem rádi, moje děti! Celý svět bych objímal, i samého ďábla z černého pekla! Je to sice málo pro tebe, lichotivá moje zlatá kočičko, ale já jsem tak šťasten, tak rád, že to nahoře šťastně dopadlo!“

In memoriam.

(T. S.)

Jak malicherné vše, co člověk zmůže,
o kráse naděj a sny o umění!
A z všeho zbudou na rakvi dvě růže,
jež svadnou dřív, než uhasne svit denní.

Ó dítě, šla jsi světem, paprsk zoře
a květná třiseň . . . co teď v srdcích zbude?
Jen odlesk, vůně, vzpomínka a hoře,
zvěst krátká, jména ohlas, věno chudé.

A přece za tu krátkou žití dobu
víc dobyla jsi srdcí nežli mnohý,
jejž devadesát roků vleče k hrobu,
jenž objal vesmír, zdeptal svět a bohy!

A v srdcích těch tvá paměť bude živa
než dotlukou, než vedle tebe lehnou,
a než jim z ňader, kde teď láska zpívá,
ty bílé plameny těch růží šlehnou.

Těch růží, které na rakev ti klademe,
z nichž vonný déšť do hrobu tobě splýval
Byl čarovný den, ve osení mladém,
jež vlnilo se, vesele pták zpíval,

A jeho zpěv pláč kolem hrobu dusil,
až bolest stáhla dech ve ňadrech úže
a celou cestu zpět jsem myslit musil
na zhaslé hvězdy a na bílé růže . . .

Jar. Vrchlický.

Kus křídy.

Z „přednášky pro dělníky“ od *Th. H. Huxleye.*

(Dokončení.)

Základem celého tohoto výpočtu přirozeně jest znalost délky času, kterého Crania a korallina vyžadovaly, aby dosáhly své plné velikosti; a v této věci nedostává se nám doposud přesných vědomostí. Jsou však okolnosti, které poukazují k tomu, že žádný palec křídy se nenahromadil za dobu jednoho života Cranie; a na základě nějakého i jen poněkud pravděpodobného odhadnutí délky tohoto života musila doba křidová mnohem déle trvati, než jak bylo z hruba naznačeno.

Jest tedy nejen jisto, že krida jest bahnem dávného mořského dna; avšak jest neméně jisto, že kridové moře trvalo nesmírně dlouhou dobu, ač snad nejsme na to připraveni, abychom udali přesné odhadnutí délky této periody v letech. Poměrné trvání této doby jest nám jasno, ač absolutní trvání jest snad nemožno vymeziti. Pokus vytknouti nějaké přesné udání doby, ve které křidové moře počalo, neb skončilo, jeho trvání, jest zmařen obtížemi téhož způsobu. Avšak poměrné stáří křidové doby může býti určeno s tak velkou lehkostí a jistotou jako dlouhé trvání této doby.

Slyšeli jste asi o zajímavých, nejnověji v různých dílech západní Evropy učiněných objevech pazourkových nástrojů, nabyvších patrně své podoby rukou lidskou, za okolnosti, které přesvědčivě ukazují, že člověk jest velmi starým občanem těchto krajů.

Bylo dokázáno, že staré obyvatelstvo Evropy, jehož byti bylo nám odhaleno tímto způsobem, sestávalo z divochů takových, jakými jsou asi Eskymáci nyní; že v zemi, která nyní jest Francií, honili soba a znali stezky, kudy chodil mamut a bison. Fysikální zeměpis Francie byl za oněch dnů rozdílný od nynějšího — řeka Somme ku příkladu vyryla své řečiště sto stop hlouběji mezi časem onim a tímto; a jest pravdě podobno, že klima podobalo se více Kanadskému neb Sibiřskému než západoevropskému.

Existence těchto národů upadla v zapomenutí i v podáních nejstarších historických národů. Jméno a pověst o nich úplně byly neznámy ještě před několika lety; ale míra fysikální změny, která od jejich doby byla způsobena, činí to více než pravděpodobným, že jakkoliv ctihodného jsou stáří někteří z historických národů, hotovitelé otesávaných pazourků z Hoxne neb Amiensu jsou jim tím, čím oni jsou nám co se týče stáří.

Avšak přičítáme-li těmto šedověkým reliquiím dávno vymizelých pokolení lidských největší věk, na nějž snad mohou činiti nárok, nejsou starší, než drift*) či štěrkovité hlíny, které u porovnání s křídou jsou velmi mladická usazenina. Nepotřebujete pro důkaz tohoto fakta jíti dále než na břeh mořský. Na jednom z nejrozkošnějších míst na břehu Norfolkském, v Cromeru, uvidíte štěrky tvořící ohromnou spoustu, která leží na křídě a musila tudíž vyskytnouti se po ní. Ohromné valouny křily jsou uzavřeny v hlinách těch a byly patrně přeneseny na místo, které nyní zaujímají touž silou, která nakladla syenitové balvany z Norvežska jim po boku.

Křída jest tudíž dojista starší než štěrky. Tážete-li se o co, nepovedu vás pro odpověď dále, než na totéž místo na vašich vlastních březích. Pravil jsem, že štěrky a drift spočívají na křídě. To však není přesně vzato pravda. Mezi křídu a naplaveniny vložena jest poměrně neznačná vrstva obsahující rostlinnou hmotu. Avšak tato vrstva vypráví nám podivuhodnou historii. Ona jest plna pařezů stromů stojících tak, jak byly rostly. Jsou zde borovice se svými šiškami, ořeši se svými ořechy; stojí

*) Nánosy diluviální, či starších naplavenin.

zde kmeny dubů a tisů, buků i olší. Pročež byla tato vrstva případně pojmenována „lesní vrstvou“.

Jest samo zřejmo, že musila křída býti vyzdvižena a učiněna suchou zemí, dříve, než tato drva mohla na ní vyrůsti. Ježto pak mají pařezy některých těchto stromů tři i čtyři stopy v průměru, jest neméně jasno, že suchá země takto povstavší setrvala v témž stavu po dlouhé věky. A nejen zbytky mohutných dubů a dorostlé borovice nasvědčují trvání tohoto stavu věcí, nýbrž i dodatečný důkaz téhož přírodního zjevu podávají hojné zbytky slonů, nosorožců, hrochů a jiných velkých divokých zvířat, která zplodil, aby mohly býti horlivě vyhledávány takovými muži jako panem Gunnem.

Pohlédneme-li na takovou sbírku, jako on byl založil, a rozvážíme-li, že tyto sloní kosti opravdu nosily své vlastníky a tyto veliké třenovní zuby opravdu skřípaly v tmavých lesích, jichž lesní vrstva jest nyní pouhou stopou, jest nemožno, abychom necítili, že jsou právě tak dobrým svědectvím prošlého času, jako roční kruhy kmenů stromových.

Jest tedy na stěnách úskalí v Cromeru vyryto velebné písmo a komukoliv jest to dáno, může je čísti. Ono vypráví s věrohodností, o které nemůže býti pochybováno, že staré dno křídového moře bylo vyzdviženo a zůstalo suchou zemí a bylo pokryto lesem a oživeno velikou zvěří, jejíž pozůstatky dělají našim geologům radost.

Jak dlouho zůstalo v tomto stavu, nedá se říci; avšak „kolesa času hřměla vpřed“ za dnů oněch jako za našich. Ta suchá země s kostmi a zuby pokolení dlouhožilých slonů, ukrytými mezi uzlovatým kořáním a suchým listím její starých stromů, ponořila se pozvolna na dno ledového moře, které je pokrylo ohromnými zpoustami náplavu a štěrku. Mořská zvířata, jako mrož, nyní omezená na nejzazší sever, veslovala, kde cvrlikali ptáci mezi nejvyššími snitkami borovic. Jak dlouho tento stav věcí trval, nevíme, avšak po dlouhé době došel svého konce. Vyzdvižené glaciální bahno utvrdlo v půdu moderního Norfolku. Lesy vyrostly ještě jednou, vlk a bobr nahradil soba a slona, a po dlouhé době rozednil se čas, jemuž říkáme „dějiny Anglie“.

Tak máte v mezích svého vlastního hrabství důkaz, že křída může právem dělati nároky na mnohem větší starobylost, než nejstarší stopy lidstva v přírodě. Můžeme však jíti dále a dokázati na základě téže autority, jež vydává svědectví existenci otce lidí, že křída jest nesmírně starší než Adam sám.

Kniha Genese poučuje nás, že Adam bezprostředně po svém stvoření a dříve než objevila se Eva, byl postaven do zahrady Edenu. Záhada geografické polohy ráje velice soužila mysli mužů učených v takových věcech, jest však jedno místo, proti němuž, pokud vím, žádný kommentator nepozvedl pochybností. Toto jest, kde se praví, že ze čtyř řek z něho vytékajících jsou Euphrates a Hiddekel totožny s řekami nyní známými pod jmény Euphrates a Tigris.

Avšak celá země, ve které berou tyto mohutné řeky svůj vznik a kterou běží, skládá se ze skal, které jsou buď téhož stáří jako křída neb ještě staršího data. Tak že musila křída býti nejen dříve utvořena, nýbrž po její utvoření musil projíti čas vyžadovaný pro usazení těchto mladších skal a pro jejich vyzdvižení na sucho, dříve než i ten nejmenší potůček, který napájí rychlý proud „velké řeky, řeky Babylonské“, počal téci.

Tak svědectví, jež nemohou býti odmítnuta, a která nepotřebují býti sesilována, ač, kdyby mi čas dovoloval, mohl bych nekonečně rozmnožiti jejich množství, dohání nás ku víře, že země od doby křídové až do dnešních dnů byla jevištěm řady změn právě tak ohromných v jich celku, jakož ponenáhlých v jich postupu. Prostora, na níž stojíme, byla nejprve mořem a pak zemí asi čtyřikráte střídavě po sobě; a zůstala v každém tom stavu po dobu nesmírné délky.

A nebyly tyto podivuhodné změny moře v zemi a země v moře omezeny pouze na jeden koutek Anglie. Za doby křídové nestávalo ani jednoho z přítomných velikých přírodních rysů zeměkoule. Naše veliká pohoří Pyreneje, Alpy, Himalaya tudy byla vyzdvižena od té doby, co křída byla usazena, a křídové moře vlnilo se nad místy, kde nyní Sinai a Ararat se vypíná.

Vše to jest jisto, poněvadž skály z doby křídové neb i ještě starší měly podíl na pohybech vyzdvihovacích, které daly vznik těmto horským řetězům; a můžeme je nalézti rozestřeny mnoho tisíc stop vysoko na jejich bocích. A důkaz právě tak přesvědčivý dosvědčuje, že, ač v Norfolku lesní vrstva spočívá přímo na křídě, stává se to ne proto, že by doba, za které les ten rostl, byla bezprostředně následovala po oné, ve které se křída utvořila, nýbrž poněvadž nesmírně dlouhý prošlý čas, representovaný jinde tisíci stopami skalin, nezanechal své známky u Cromeru.

Musím vás prositi, abyste mi věřili, že máme neméně přesvědčivý důkaz, že byl ještě delší postup podobných změn, dříve než křída se usadila. A nemáme též žádný důvod, abychom myslili, že první lhůta v řadě těchto změn jest známa. Nejstarší vrstvy mořské zachovaly nám písek, bahno a štěrk, rozrušené to částky skal, které se vytvořily v ještě starších oceánech.

Avšak jakkoli veliké jsou tyto fysikální změny světa, byly přece združeny s neméně překvapující řadou modifikací jeho živoucích obyvatel.

Všecky velké třídy živočichů, zvířata polní, ptáci ve vzduchu, i plazící se tvorové i tvorové, kteří obývají ve vodách, bujely na zeměkouli dlouhé věky, dříve než křída se usadila. Nicméně velmi málo, pakliže vůbec které, z těchto starých tvarů zvířecího života jest totožných s oněmi, jež nyní žijí. Dojista ani jedno z vyšších zvířat nenáleželo týmž druhům, jako některá z nyní žijících. Zvířata polní ve dnech před křídou, nebyla našimi zvířaty polními, aniž ptáci ve vzduchu, takovými, jako ti, jež oko lidské vidělo létati, pakliže jeho starobylost se nedatuje nekonečně dále nazpět, než posud tušíme. Kdybychom mohli býti přeneseni zpět v ony časy, bylo by nám, jako bychom byli náhle postaveni do Australie, dříve než byla kolonisována. Viděli bychom ssavce, ptáky, plazy, ryby, hmyzy, plže a pod., jež bychom mohli patrně jako takové poznati a přece ani jeden z nich by nebyl právě takový, jako ti, kteří nám jsou známi a mnozí z nich byli by nesmírně rozdílni.

Od toho času až do nynějška podstoupilo obyvatelstvo světa ponenáhlé a postupné, avšak nepřetržité změny. Nebylo žádné velké katastrofy — žádný zhoubce nesmetl životní formy jedné doby a nenahradil je úplně novými stvořeními, nýbrž jeden druh zmizel a jiný zabral jeho

místo, tvorové jednoho typu struktury se zmálili a oni druhého se průběhem času rozmnožili. A takto, ač rozdíly mezi živoucími bytostmi času předkřídového a oněmi doby přítomné zdají se, položíme-li je podle sebe, býti úžasnými, vedeni jsme přece od jedněch ke druhým těmi nejponenáhlejšími přechody, sledujeme-li dráhu přírody přes celou řadu takových památek její činnosti, které zanechala po sobě.

A jest to právě obyvatelstvo křídového moře, jež mezi starými a moderními obyvateli světa ten nejdokonalejší přechod tvoří. Skupiny, které vymírají, bujejí po boku skupin, které jsou nyní panujícími formami životními.

Tak obsahuje křída zbytky oněch divných létajících i plovoucích plazů, pterodactyla, ichthyosaura i plesiosaura, kteří se nenalézají v žádné pozdější usazenině, byli však hojni v předcházejících dobách. Honniskovani měkkýši, zvaní Ammonity a Kelemnity, kteří jsou tak význační pro dobu předcházející před křídovou, podobně v této vymírají.

Avšak mezi těmi mizejícími zbytky předchozího stavu věci jsou některé velmi moderní formy životní vyjimající se jako Yankeešti podomní obchodníci mezi kmeny rudých Indianů. Objevují se krokodilové moderního typu: kostnaté ryby, z nichž mnohé jsou podobny nyní stávajícím druhům, téměř vytlačují tvary ryb, které převládaly v starších mořích; a mnohé druhy živoucích měkkýšů poprvé poznáváme v křídě. I rostlinstvo nabývá moderního vzhledu. Několik málo živoucích zvířat nedá se ani jako druhy rozeznati od těch, která existovala za této vzdálené doby. Globigerina, přítomné doby, ku příkladu, neliší se specificky od křídové a totéž dá se říci o mnohých jiných foraminiferách. Myslím, že jest pravděpodobno, že soudné a nepředpojaté zkoumání dokáže, že více než jeden druh mnohem vyšších zvířat těšil se podobné dlouhověkosti; avšak jediný příklad, který mohu bezpečně nyní uvésti, jest Děrnatka hadí hlava (Terebratulina caput serpentis), která žije v našich anglických mořích a byla hojna (jako Terebratulina striata autorů) v křídě.

Nejdelší linie lidských předků musí kloniti pokorně svou hlavu před rodokmenem tohoto nepatrného měkkýše. My Angličané jsme na to hrdi, máme-li předka, jenž súčastnil se bitvy u Hastingsu. Předkové Terebratuliny caput serpentis mohli býti svědky bitev Ichthyosaurů v tom dílu moře, které, když křída se tvořila, zaplavovalo krajinu Hastingskou. Mezi tím, co se vše kol změnilo, tato Terebratulina rozmnožovala tiše svůj druh z pokolení na pokolení a stojí zde tohoto dne jako živoucí svědek souvislosti přítomných dějin zeměkoule s minulými.

Až do této chvíle nesdělil jsem vám, pokud vím nic jiného, než dobře zaručená fakta a bezprostřední závěry, které naši mysli vnucují.

Leč mysl naše jest již tak zařízena, že nestane dobrovolně při faktech a bezprostředních příčinách, nýbrž vyhledává vždy znalost vzdálenějších článků v řetěze příčinnosti.

Přijmeme-li ty mnohé přeměny nějakého daného místa na povrchu zemském z moře v zemi a ze země v moře jako zajištěné faktum, nemůžeme se zdržeti, abychom se sami sebe netázali, jak se tyto změny přihodily. A když jsme je vysvětlili — jak také musí býti vysvětleny — střídavými, pozvolnými, zdvihacími a snižovacími pohyby, které účinkovaly na kůru zemskou, jdeme dále nazpět a tážeme se: Proč jsou tyto pohyby?

Nevím, mohl-li by vám kdo dáti uspokojivější odpověď na tuto otázku. Já dojista to nemohu. Vše, co můžeme říci jest, že takové pohyby jsou zjevy obyčejného běhu přírody, pokud jdou před se i za přítomného času. Může býti dán přímý důkaz, že některé části země severní polokoule za tohoto okamžiku se neznatelně zvedají a jiné neznatelně snižují; a máme nepřímý sice, ale úplně uspokojující důkaz, že nesmírná prostora nyní krytá Pacifickým oceánem se do hloubky ponořila o tisíce stop, od té doby, co nynější obyvatelé moře vešli v život.

Není tudíž ani stínu důvodu, že by fysikální změny zeměkoule v minulých dobách byly způsobeny jinými, než přirozenými příčinami.

Stává nějakého důvodu více, abychom věřili, že provázející je modifikace forem živoucích obyvatel zeměkoule byly způsobeny jiným způsobem?

Dříve než pokusíme se odpověděti na tuto otázku, zkusme to, utvořiti si určitý duševní obrázek o tom, co se stalo v některém specielním případě.

Krokodilové jsou zvířata, která jakožto skupina mají velmi veliké stáří. Byli velmi hojni v dobách dřívějších, než křída se usadila; hemží se za nynějších dnů v řekách teplých pásem. Můžeme nalézti rozdíly v tvaru článků pateře, a v některých menších částkách mezi krokodily přítomné epochy a oněmi, kteří žili před dobou křídovou; avšak v křídové době, jak jsem se právě zmínil, vzali na se krokodili moderní ráz struktury. Přes to však nejsou přece krokodilové křídoví identicky titéž jako oni, kteří žili v časech zvaných „staršími třetihorami", které následovaly po epoše křídové; a krokodilové starších třetihor nejsou identicky titéž jako v „mladších třetihorách", a rovněž nejsou tito totožni s žijícími formami. Nedotýkám se otázky, zdaž jednotlivé druhy nepřetržitě žily od jedné epochy do druhé dále. Avšak každá epocha měla své zvláštní krokodily, ač všickni od doby křídové náleželi modernímu typu a lišili se pouze svými proporcemi a v takových jednotlivostech ústrojí, které pouze cvičené oko může rozeznati.

Jak může býti tento dlouhý postup různých druhů krokodilých vysvětlen?

Pouze dvě domněnky se nám otvírají. — Buď byl každý druh krokodilý zvláště stvořen, aneb vyvinul se z některého předcházejícího tvaru působením přirozených příčin.

Volte si svoji hypothesu; já jsem svou již volil. Nemohu nalézti žádné záruky pro víru v distinktní stvoření mecitma po sobě jdoucích druhů krokodilů během nesčetných věků. Věda neposkytuje žádné podpory této divoké fantasii; a ani převrácený důvtip nějakého kommentatora nesmí troufati si, že objeví tento smysl v prostých slovech, kterými pisatel Genese podává zprávu o událostech pátého a šestého dne stvoření.

Na druhé straně nevidím žádného dobrého důvodu pro pochybnosti nad nevyhnutelnou alternativou, že všechny tyto rozmanité druhy se vyvinuly z předcházejících krokodilovitých tvarů, působením příčin, kteréž jsou docela

tak částí obyčejného pořádku v přírodě, jako ony, které způsobily změnu neústrojného světa.

Málo kdo se asi odváží tvrditi, že konečný soud, který platí o krokodilech, ztrácí svou platnost vzhledem ku jiným zvířatům neb rostlinám. Pakliže jedna řada druhů vstoupila v život působením přirozených příčin, zdá se býti pošetilým popírati, že všechny mohly vzniknouti týmž způsobem.

Malý počátek přivedl nás k velkým koncům. Kdybychom položili kousek křídy, od kterého jsme vyšli, ve žhavý sice, ale temný plamen hořícího vodíku, hned by svítil jako slunce. Zdá se mi, že tato fysikální přeměna není žádným klamným obrazem výsledku, jehož jsme došli tím, že jsme jej dnes večer učinili předmětem pro paprsky vřelých, ač nikterak skvělých myšlének. Stal se nám zářícím a jeho jasné paprsky pronikající hlubiny vzdálené minulosti, uvedly před náš zrak některé stupně vývoje země. A v neustálých „bez chvatu sice, ale též bez klidu“ před se jdoucích přeměnách země i moře a v nekonečném měnění se tvarů, jež na sebe berou bytosti živoucí, neshledali jsme nic jiného, než výsledek sil, které již od počátku dřímaly ve všemmíru.

Přel. *Fr. Klapálek.*

Roberta de Bramafam.

Napsal *Albert Delpit.* Spisovatelem autorisovaný překlad od *Rudolfa Adámka.*

I.

Dne 2. září roku 1869 slavil se ve chrámu sv. Klotildy vzácný sňatek. Markýz Loïk de Bramafam bral si bohatou dědičku, slečnu Robertu Marestreux.

Bramafamové nejsou spřízněni se žádnou vynikající rodinou: jeť všeobecně známo, že jejich urozenost nesahá tuze daleko. První Bramafam jmenoval se zcela prostě Antonín Jurançon, a byl v roku 1789 správcem domu u starého markýze de Sairmeuse. Za emigrace v roku 92 nehledal markýz útočiště v Koblenci, jako mnoho jiných. Pan de Sairmeuse zůstal sám na svém zámku uprostřed mainských vřesovisť, a ztrativ ponenáhlu celou rodinu, přestál nejkrvavější dny hrůzovlády beze všeho nebezpečenství. Jako velikému nevěrci a nemilosrdnému posměváčkovi zbylo mu z pohnutého života hluboké pohrdání lidmi. Říkal nepokrytě každému, ať to byl kdokoli, že revoluce jest štěstí pro francouzskou šlechtu, a divil-li se náhodou někdo tomuto poněkud paradoxnímu náhledu, dokládal markýz s úsměvem: „Bez pana Robespierra byli bychom skončili v blátě, takhle končíme v krvi. Tím lépe!“

Antonín Jurançon, který úzce přilnul k svému pánu, proniknut jsa úctou k slavným jménům, objevil se jednoho rána roku 1793 u starého markýze se žádostí za dovolenou; hodlal se připojiti k armádě z Vendée, vedené panem de Lescure. Markýz pokrčil ramenoma, šňupl si, a udělil mu dovolenou se slovy: „Jdi si, hochu: ale tohle měj dobře na paměti: jsi hlupák, že odcházíš; nevrátíš-li se, budeš dvojnásobný hlupák.“

Na štěstí měl Antonín Jurançon přijíti zpátky, a to slávou zahrnut. Jedné noci, byv obklíčen se svým praporem na hradě přirozeně opevněném, řídil znamenitou obranu. Republikánské vojsko pokoušelo se po tři neděle marně přinutiti nepřemožitelného nepřítele k odchodu. Na hradě klesali lidé, domy se řítily, hlad řádil: Antonín Jurançon se nevzdával. Obléhání této hrstky lidí trvalo již 25 dní; tu navrhl jim vůdce republikánské půlbrigády čestnou kapitulaci. Zajišťoval chouanům, že vyváznou bez úrazu. Antonín odpověděl těmito prostými slovy: Je brâmerais la faim: („Raději budu trpěti hlad, než bych se vzdal!“)

Potázal se s dobrou: kníže de Falmont, vrchní velitel vendéeské jízdy, přepadl jedné krásné noci půlbrigádu, porazil ji a zbytek obležených přivedl s vítězoslávou zpět. Antonín získal při tom, nehledě k slávě, lásku mladé dívky z vysokého rodu, která se neostýchala vdáti se za tohoto sedláka. Pravda, že Ludvík XVIII. poslal chouanovi ke zdaru tohoto sňatku ze svého vyhnanství šlechtický diplom; jenom že měl budoucí král francouzský vtipný nápad: obával se ponechati svému chráněnci Jurançonu toto vinařské jméno, i dovolil mu, aby se na památku své hrdinské odpovědi nazýval pan de Bramafam. Brâmer la faim, Bramafam: jsou ještě méně pěkné etymologie, než jest tato. Pan de Sairmeuse zemřel bez dědiců roku 1817, odkázav markýzský titul a značné jmění správci domu, který se stal šlechticem.

„Ale zvláště,“ pravil na smrtelném loži Antonínovi, „ti zapovídám spojovati moje jméno de Sairmeuse se svým de Bramafam. Jen titul ti zanechávám. Jsem poslední svého rodu; ty jsi svého první.“

Loïk de Bramafam byl vnuk vendéeského hrdiny; jeho sňatek s nešlechtičnou nebyl by měl tedy vzbuditi velký obdiv. Francouzská šlechta má vůbec úzkoprsé názory: anglická aristokratie jest svobodomyslnější; v tom vězí tajemství její síly a trvalosti. Naskytne-li se jí náhodou nějaký Henry Bulwer, přijme ho spěšně ve svůj kruh, promění měšťáka ve šlechtice a udělá z něho lorda Lyttona. Ve Francii právě naopak. Málokdo prominul Loïkovi jeho skromný původ: byltě teprve třetí svého rodu, a na to se nezapomínalo.

Dostavila-li se v den tohoto sňatku přece ona třída, již zvykli si lidé nazývati předměstím Saint-Germainským, do chrámu sv. Klotildy, příčinou toho bylo jen, že mladý markýz budil zvláštní interess. Bylo mu dvacetosm let; jsa bohat svým dědictvím, které tento svazek měl zdvojnásobiti, byl Loïk hezký hoch, chytrý, švarný a šlechetný, tak že nejedna velká dáma o něm snila. Pověst dokonce tvrdila, že z tohoto sna nejednu i probudil. Osiřev ve dvaceti letech, vrhl se jako bouře do pařížského života; na premierách nebylo horlivějšího navštěvovatele, a často byl tu vídán ve špatné společnosti. Co do zevnějšku, jeho podoba mohla by se nakresliti jedním tahem: byl to rusovlasý Jindřich III. Každému bylo vždy divno, že neměl na černém kabátě kytičky jahod. Odbyl

si dva nebo tři souboje, ze kterých čestně vyvázl, dík jeho letoře ke všem tělesným cvičením způsobilé.

Jest snadno pochopitelno, že Loïk, kterému kynul tak volný život rozkoší, nepomyslil sám sebou na ženění; avšak někdo jiný pomýšlel na ně. Tento jiný byl jediný příbuzný, který mu zbyl, jeho strýc z matčiny strany, generál du Halloy.

„Chceš se oženiti?“ pravil mu jednoho krásného rána. „Nevzpouzej se. Mám něco pro tebe. Rozpomeň se, že vyslovil nebohý tvůj otec před smrtí jako své poslední přání, abys se záhy oženil, aby tak jeho jméno důstojně potrvalo.“

Loïk ctil památku svého otce; chopil se tedy generál nejlepšího důvodu. Ostatně, jestliže co scházelo tomuto roztomilému starci, který byl roku 1869 nejdivnější postavou pařížské společnosti, nebyl to jistě důvtip. Upřímně řečeno, vypadal spíše jako sestárlý don Juan, než jako vojín. Jsa malý a koketní, stavěl se vždy na špičky, aby se zdál být vyšší; číhaje na sebe maličernější skandál, aby se po chuti vysmál, byl general duchaplný a čilý. Měl rád mládež, „poněvadž, jak říkal, má člověk vždy vyhledávati svůj věk“. Jediný zármutek měl v životě: ženu, dlouhé a hubené stvoření, které se domnívalo býti poetickým, a odříkavalo přes tu chvíli nějaký výrok ze svých oblíbených spisovatelů. Život byl jí věčnou záminkou k citátům. Tato originální domácnost byla by dala podnět k pomluvám, kdyby se general nebyl postaral o přísný příklad. Zaslechnuv jednou večer ve společnosti jednoho souseda, jak vtipkuje o jeho šedesátipěti letech a o unylé tváři paní du Halloy, přistoupil ke smíškovi a tonem hbitým, ne důstojnosti prázdným řekl mu, nijak se nemrze:

„Uznávám, pane, že jsem se svou ženou směšný; nerad bych však, aby se o tom mluvilo.“ Druhého dne zasadil vtipkáři mečem ránu, že byl na místě mrtev.

Loïk měl strýce velmi rád. I odpověděl generálovi:

„Chcete mě oženiti? Budiž. Ty věčně stejné zábavy mě ostatně unavují; budu-li příliš dlouho čekati, pochodím špatně.“

„Jako já; avšak buď pokojný: tvoje teta byla na světě jediná, a tu jsem si vzal! Ubezpečil jsem tě, že pro tebe něco vím, a na tom trvám. Jest na světě mladé děvče, pravý to vzor; jest to bohatý sirotek, a byla vychována jak náleží od své tety, kterou trochu znám. Je ti to vhod?“

V prvních dnech srpna došlo ke vzájemnému seznámení. — Loïk shledal neť Robertu půvabnou a tetu paní Henriettu Prémontréovou velmi vznešenou. Paní Prémontréova byla bohata, a ovdověvši záhy, byla při svých čtyřicetipěti letech ještě krásna; avšak na první pohled bylo znáti, že asi přestála kruté zkoušky. Jsouc velké postavy, zamlouvala se výrazem svých jasných a rmutných očí, které hleděly přímo v tvář. Obličej její byl spolu bledý a živý; ještě černé, sotva několika stříbrnými nitkami prokvetlé vlasy spadaly jí přes široké čelo, znamenané dvěma nebo třemi hlubokými vráskami. Henrietta byla povahy tiché, dobra a rozumna, i přijímala málo návštěv. Jsouc velmi vzdělaná, při tom výtečná hudebnice, převzala vychování své neteře. Tu vštípila jí také část svých náklonností. Roberta nevěděla, co jest to ples, a společnost paní Prémontréové byla jí milejší, než děvčat jejího věku. Tak pojila tyto dvě ženy upřímná láska, a neť ctila svou tetu spolu jako matku i jako starší sestru.

Osoby, jimž se dostalo přístupu v důvěrnou známost s Henriettou, nemohly ji dosti vynachváliti. Byla málo sdílna, často zůstávala zamlklá, i musila se již dlouho s někým stýkati, aby s ním otevřeně hovořila. Tu byl každý překvapen, viděl-li, jak tato žena chladného vzezření náhle oživla, upadajíc v jakési tlumené vzrušení.

Když jí pan du Halloy představil Loïka, pravila k neteři: „Znáš mé náhledy o manželství Je ti pan de Bramafam vhod? Ano . . . to stačí.“

A tak nebyl žádný svazek rozhodnut rychleji: za měsíc po jejich seznámení dověděla se Paříž, že 2. září bude oddán markýz de Bramafam se slečnou Robertou Marestreux v kostele sv. Klotildy.

Víme, že se nedali lidé tuze prositi, aby tam v zástupech přišli; bylo mezi nimi několik přátel a mnoho zvědavců, totiž mnoho lhostejných. Tuto zvědavost bylo lze pochopiti; ženy chtěly zkoumati tu, která je uváděla v opuštění, ne-li v zapomenutí; mužové, kterým byl Loïk typem uhlazenosti, přáli si věděti, volil-li jejich vzor dobře. Bylo to velké zklamání; Roberta Marestreux nebyla ani ošklivá ani hezká. Jsouc prostřední postavy, v obličeji trochu bleda, neměla nic, co by skutečně stálo za zmínku, leda velmi veliké oči, lehce vypouklé a s tmavým nádechem. Trochu hrubá ústa ukazovala bělostné zuby; její popelavé rusý vlas byl nádherný; avšak celkem nebylo na ní nic, čím honosí se královny módy. Mnohý asi minul tuto dívku, a ani se neohlédl. Co času jest často třeba, aby člověk porozuměl výmluvnému pohledu nebo kouzelnému úsměvu! Kdož ví, nejsou-li ženy *skoro ošklivé* ty nejhezčí, ty totiž, které potřebují pohnutky, aby se staly půvabnými.

Po boku Robertině stála paní Prémontréová. Sotva že odtrhla jednou nebo dvakráte oči s modlitební knížky, aby vyslala na svou neteř pohled, který nelze popsati; avšak nikdo neviděl toho pohledu, a každý povšiml si prostého chování Henriettina; to přimělo paní Norinu Chanderovou, Pařížanku v Uhrách rozenou, k tomuto výroku:

„Toto mladé děvče má čtyři milliony věna a trochu nudnou tetu; tomu sňatku lze beze strachu požehnati. Markýz a markýzka de Bramafam budou míti velmi pokojné živobytí a hodné děti!“

Povídalo se ovšem potichu, že jest mínění paní Chanderové podezřelé. Její dům náležel k těm, kam mladý markýz nejčastěji docházel, a tvrdilo se, že také Norina dala často na jevo obzvláštní potěšení z jeho návštěv.

Vymizel již zvyk skvostných hostin a nekonečných plesů, které do nedávna provázely oddavky. Na večer své svatby ve chrámě odejeli Loïk a Roberta na lamargellský zámek v Côte-d'Oru. Zde pan de Bramafam vyrostl; miloval velmi tento statek, i chtěl tu skrýti první doby svého štěstí. Toto štěstí netrvalo asi tuze dlouho, neboť za měsíc psal Loïk svému příteli Viviánu Duvernayovi tento list:

Na zámku lamargellském v říjnu 1869.

„Tážeš se mě, drahý Viviáne, hodlám-li ztráviti podzim, ba i zimu tona v rozkoších líbánek. Upokoj se, posýlám touže poštou několik pozvání, a doufám, že súčastníš se i ty laskavě lovů, jež pořádám. Paní de Bramafam

i já se těšíme, že připojíš se k těm z mých přátel, které prosím, aby k nám zavítali.

Rozumíš mi? Přeji si to. Abys nebyl v pochybnostech, vyjádřím se. Moje žena jest stvoření velmi hodné, dosti rozumné, slovem pravá družka. Po 24 hodiny snil jsem o tom, co jsem si představoval rozkošným: *legální román*. Legálnost zůstala, ale román nepřišel. Od našeho příchodu na Lamargelle věděl jsem, na čem jsem. Známe se patnáct let, drahý Viviáne. Důvěrné přátelství tak dlouhého trvání mne opravňuje, abych ti ničeho netajil. Nudím se, paní de Bramafam se nudí, všechno kolem nás se nudí: spoléhám na příchod šesti Pařížanů a šesti Pařížanek, abych do vší té nudy vlil trochu ohně. Víš, jaký já jsem člověk: myslím, že by bylo těžko nalézti na světě dvě různější povahy, než jest markýzka de Bramafam a já.

Z počátku jsem si myslil, že mám před sebou hádanku. Představ si ženu od přirozenosti i úmyslně chladnou, jež nic nezná, ani znáti nechce, jež vzpírá se všemu, co by ji vyvedlo z kruhu, v němž žila, které jest život Pythagorovou deskou, kde jest všechno napřed vypočteno. Ona jest moje žena, já jsem její muž, ona jest tu totiž k tomu, aby řídila mou domácnost, bděla nad mým lidem, a já, abych prosaicky vedl živobytí minutu za minutou odměřeně. Věděl jsem dobře, že vstupuji ve sňatek konvenienční, ale tolik konvenience jsem se nenadál! Ostatně budeš lépe souditi ze skutků. Z rána jest vždy o sedmé hodině vzhůru: co já ve své komnatě spím, ona svou již opustila. Když se probudím, byla markýzka již na mši, obhlédla dům, dohlédla na zahradníky a dala všechny rozkazy. To znamená, že v jedenáct hodin pro ni den končí, v téže chvíli, kdy pro mne začíná. Sotva že jsem na ni spozoroval záblesk pohnutí v té první důvěrnosti dvou mladých manželů, kteří se sobě navzájem oddávají. Člověk by řekl, že hraje nastudovánou roli, nebo že odříkává napřed naučenou úlohu. Zkrátka a dobře nevzal jsem si ženu, nýbrž sochu, sochu, která chodí, ale nikdy neběží, která mluví, ale nehovoří.

Když jsem o tom trochu rozvažoval, porozuměl jsem snadno její povaze z vychování, kterého se jí dostalo. Roberta byla vychována od své tety, paní Henrietty Prémontréové, té dámy se smutným vzezřením, kterou jsi mohl viděti po její boku v den našeho sňatku. Paní Prémontréová měla málo známostí, nevedla svou neteř nikdy do společnosti, i musilo se to státi opravdu hrou náhody, že dvě bytosti, jako jsme já a ona, tak málo způsobilé se pochopiti, za sebe se dostaly. Roberta utržila si asi z tohoto takořka poustevnického života svou chladnost a plachost. Vždyť i mladá rostlina ohýbá se dle vůle toho, kdo ji pěstuje. Co jí nelze upříti, jest něžná láska, kterou chová ke své druhé matce, jež, jak se mi zdá, má na svou neteř značný vliv.

Jednou jsem již myslil, že se dá vzrušiti. Bylo jasné nebe: pravý zářijový večer. Projevila přání, vyjeti si na procházku; nedal jsem zapřáhnouti, a navrhl jsem, že si vyjdeme pěšky: svolila. Víš, že jest na Lamargelli nejrozkošnější krajina, o jaké může se člověku sníti. Cesta jde vzhůru skrze křoviny, za kterými se kupí husté lesy. Jest to snad tím, že jsem zde vyrostl? nevím, ale tato místa zdála se mi vždy být obestřena zvláštní poesií. Vystoupíš-li na vrchol úbočí, máš před sebou božské panorama. Návrší náhle klesá a sklání se téměř srázně k potoku vinoucímu se mezi vrbami: za ním tvoří druhou část údolíčka pole, jež přestávají na pokraji lesa. Tento obraz, měsícem osvětlený, ji hluboce dojal. Vidím ji ještě, jak pohnuta zírá, hlavu majíc zahalenu pláštíkem. Oči jí zářily, její ruka chvěla se trochu v mé.

„Jest tu krásně, viď?“ pravil jsem.

Odpověděla mi hlasem lehce změněným: „Ano, jest tu krásně, tuze krásně.“

Avšak toto pohnutí bylo prchavo, jako dojem, který je vzbudil. Roberta vyprostila jemně ruku, jež spočívala v mé, a stěžujíc si na chladno, přála si vrátiti se do zámku. Pochopíš, že jsem po jednom nebo dvou pokusech téhož druhu byl tam, kde dříve. Strýc mě chtěl oženiti: jsem ženat. Ať slouží ke zdraví! Mám ženu, která bude jistě ženou počestnou; bude šťastna po svém způsobu, a já také po svém. Všechno půjde tedy co nejlépe.

Aspoň se nebudeš diviti, že jsem si povolal na pomoc své přátely a pokusil se vyjíti z hrobu, v němž jsem. Přijď brzy; zatím tě líbám. Tvůj

Loïk de Bramafam.“

II.

V téže době, co psal markýz de Bramafam tento list, zval více osob, aby ztrávily říjen na zámku lamargellském, Roberta oznamovala se své strany paní Prémontréové, že důvěrnost přestává. Tato přišla první. Roberta ohlásila manželi tetinu návštěvu; Loïk souhlasil: co jemu bylo po tom? Což nebude míti též on své hosty na zámku? Ostatně jí znal málo a neměl ani zdaleka tušení, jak závažnou roli hraje nebo hráti bude Henrietta v jeho životě. Jednoho rána dala paní de Bramafam zapřáhnouti a odjela sama na stanici Blaizy-Bas, kde sestupují pocestní, ubírajíce se na Lamargelle.

Kdyby ji byl mohl její manžel viděti po ty tři hodiny, co tato jízda trvala, nebyl by poznal té, kterou nazýval sochou. Jsouc zapřena v kočáře, Roberta přemýšlela: svěží ranní vzduch ovíval jí tvář, a chvílemi nahýbala se ven z dvířek, jakoby chtěla dlouhými doušky ssáti do sebe pronikavou vůni vlhkých lesů. Cesta jde stále do vrchu, a po obou stranách silnice rozkládají se do nedohledna hvozdy. La Côte-d'Or jest jedním z malebných francouzských départementů, kde jest nejhojněji divokých partií. Okamžik co okamžik upne se zrak na vrch vždy lesnatý: bystřina proudící jasnou vodou po oblázcích teče rovnoběžně s cestou, i vypadá to jako dvojí harmonie, z nichž jedna přichází z roviny a druhá z hor.

Zdálo se, že Roberta se obrozuje pod dojmem toho, co Lamartine nazýval mluvou přírody; její pohled zazářil chvílemi, jako nedávno vzplanul, když vedl Loïk svou ženu po nivách.

Dojem tohoto divadla zračil se jí v obličeji, když octla se po příjezdu vlaku z Paříže před tetinou tváří. Paní Prémontréová objala svou neteř něžně, a když usedly obě do kočáru, pravila:

„Pohledni na mě,“ a při tom snažila se vyčísti napřed z neteřina obličeje její odpověď . . .

„Vypadáš jako šťastná žena,“ šeptala.

„Jest mi veseleji," odvětila Roberta: „mohla jsem se zalknouti na tom velkém zámku! Dnešní ráno mi prospělo."

Obě ženy na okamžik umlkly. Paní Prémontréová ujala se záse slova, potřásajíc hlavou:

„Poslechla-li jsi mě, řídila-li jsi se mými radami, nebudeš toho nikdy želeti. Nezapomeň, co jsem ti řekla v předvečer tvého sňatku. Dala jsem tě muži, kterého jsi sotva znala, poněvadž jsem si nepřála míti v tvém životě román. Romány přijdou tuze draho!"

Při těchto posledních slovech se hlas její lehce zbarvil. Pokračovala změněným tónem:

„Jakým jest k tobě tvůj manžel?"

„Psala jsem vám to; jest roztomilý, ochotný, nic více."

„Činil ti nějaké výčitky?"

„Žádné; cítila jsem dobře v prvních dnech, že mě zkoumá, i přičinila jsem se, abych se mu ukázala takovou, jakou, podle vás, jsem měla býti; pochopil rychle, že budu počestnou ženou, společnicí, mám-li užiti slova, jež jste mi tolikráte opakovala."

„Dobře, mé drahé dítě, nemáš co pochybovati o mé lásce k tobě, pravda-li? Milovala jsem tě ze sobectví i z vděčnosti. Nejprve jsi vložila v můj rozervaný život povinnost; později vložila jsi v něj útěchu, byla jsem ti tedy tolik povinna, jako ty mně snad. Vychovala jsem tě, jako jest třeba za naší doby vychovati ženu. Vzdálila jsem od tebe moderní malichernosti a rozpustilosti. Nemilovala jsi tuze společnosti; bylo to tvé štěstí, že jsem se zdráhala do nich tě voditi. Vštípila jsem ti nenávist ke zlému a k frivolnosti: tím se žena nejdříve zatratí: konečně pečovala jsem o to, abych ti zvolila manžela, kterého jsi téměř ani neznala, abys se mu stala družkou, neučinivši si žádného předpojatého soudu ani v jeho prospěch ani proti němu.

„Tetičko . . ."

„Nech mě dopověděti. Jsou tomu dva měsíce, co jsi byla ještě děvčetem: dnes jsi ženou, i porozumíš nyní mnohému slovu, kterému jsi nemohla porozuměti, když jsem ti je tak dlouho večer před tvým sňatkem vykládala. Manželka má míti, drahá Roberto, u manžela úctu. V tom spočívá rodinný život. Byla bys velmi nešťastna, kdybys byla ve svém manželi vzbudila vášeň. Něžná úcta postačí. Vášeň ochabne, úcta zůstane a s ní i láska. Kdybys nebyla bývala nějakou měrou v sebe uzavřena, kdybys byla svého manžela zahrnula všemi poklady oddanosti a lásky, byl by v tobě viděl hříčku, již možno bez úzkosti rozbiti. Přečetl jen první stránku tvého srdce: jsi zachráněna. Zatouží míti tě celou. Pohltíme-li knihu na jeden ráz, zavřeme ji a jest po všem."

(Pokračování.)

FEUILLETON.

O nejobyčejnějších otravách.

Píše med. *B. Markl.*

(Pokračování.)

Otrava karbolem.

Karbol či kyselina karbolová (fenol) jest v nynější době nejužívanějším prostředkem desinfekčním.

Již 2%ový roztok zabraňuje rozklad. 5%ový sráží bílkoviny, krvenky se v něm zmenšují, stávají se hranatými, vlákna svalová do něho ponořená přijímají temnější barvu a třepí se na koncích, nervy mění se jím v drť a kapky tukové.

Karbol jest velmi prudký jed, účinky jeho přirovnávají se s účinky strychninu a jiných alkaloidů, sírovodíku, ba i kyanovodíku.

Kromě vlivu již zmíněného na krvenky dráždí karbol velmi silně místně jako žíraviny, bílkovinám odnímá vody a slučuje se s nimi, a přijde-li do oběhu krevního, působí na středy nervové v mozku a míše, jež obrňuje.

Dech jest na počátku otravy zrychlený podrážděním středu dechového, pak stává se těžkým, nepravidelným, až přestává dokonce, a smrt nastává asfyxií, obrnou středu dechového.

Mimo tyto příznaky nalézáme ještě změny v oběhu krevním.

Malé cévy se rozšíří, tlak krve v tepnách klesá, v žilách stoupá, proud krve se zrychlí, srdce umdlévá, teplota těla klesá.

Vidíme zase, že dle příznaků posledních měli bychom stavěti karbol vlastně mezi jedy nervové.

Otrava karbolem stává se obyčejně dvojím způsobem; buď byl jed přijat do žaludku, nebo byl vstřebán z povrchu těla, na něž byl přiložen antiseptický obvaz.

Poslední případ bývá v chirurgii dosti častý, některé osoby jsou zvláště citlivé a karbol nesnesou.

Tak na př. u dětí a starších paní často nepatrná dávka 12 centigramů na obvazu přiložená působí příznaky otravy. Tyto příznaky ovšem nebývají příliš vážné a mizejí již po užití malé dávky síranu sodnatého. Karbol totiž vyměšuje se rád z těla ve způsobě nejedovatých fenolosíranů, které se utvoří, podáváme-li sírany.

Jinak má se věc při otravách, kde byl jed do žaludku přijat.

Tu jest prvým úkolem jed ze žaludku odstraniti, což stane se buď čerpadlem nebo dávidly.

Druhá věc jest neutralisace jedu: k tomu cíli podáváme bílek nebo mléko, aneb dle rady Husemannovy dáváme cukran vápenatý, po případě vápennou vodu, poněvadž vápno tvoří s karbolem nerozpustnou sloučeninu.

Mimo uvedené změny padají na váhu ještě anatomické, podobné, jaké při otravách žíravinami nalézáme. Tak mohou vzniknouti záněty roury zažívací, které i provalením blíz končiti mohou.

Tyto příznaky vyžadují ovšem léčení specielního.

Ještě zasluhují zmínky některé sloučeniny karbolu. Jsou to zejména barvy fenolové, které v čistém stavu jsou většinou neškodny, avšak v takovém zřídka se v ob-

chodu nalézají. Bývají tu znečištěny volným karbolem, anilinem a arsenem.

Jsou známy případy, kde punčochy barvené červeným korallinem způsobily opar a zánět kůže.

Bylo by tedy radno takových podezřelých a titěrných věcí se vůbec zříci.

Otrava kyselinou sírovou.

Otrava kyselinou sírovou jest vedle fosforem jedna z nejčastějších, neboť kyselinu sírovou může si každý snadno opatřiti. Působení kyseliny sírové na organismus jest velice zhoubné, a málokdy se podaří otráveného úplně vyléčiti.

Otrava charakterisuje se prudkými bolestmi v ústech, hltanu a žaludku, prudkým vrhnutím, které následuje obyčejně za málo minut po požití jedu, krutou žízní, jíž nelze uhasiti, obtížným polykáním a jinými ještě příznaky.

Sliznice úst a hltanu jest spálena, vyvrhnutý obsah žaludeční má barvu ssedliny kávy a reaguje kysele.

Ve 2—3 hodinách po požití následuje kollaps, puls jest slabý a zrychlený, teplota těla nízká, obličej zsinalý, hlas bezzvučný. Často se dostavuje také oedem hlasivky, jehož následkem jest veliká dušnost až i zadušení.

V některých případech, byl-li žaludek prázdný a kyseliny požito mnoho, nastane i proděravění žaludku do dutiny břišní a tu vrhnutí přestává a následuje za krátko smrt.

Jindy opět hojí se zvolna zničené části roury zažívací, zjizví, avšak jizvy tyto silným bujením vaziva zúží někdy hltan i žaludek, tak že polykání potravy stává se nemožným, a následuje konečně po dlouhé době přece smrt sešlostí a hladem (až i po roce).

Co se týče léčení, tu zmínil jsem se již dříve, že podávají se slabé žíraviny, nejlépe pálená magnesia, křída, voda mýdlová, a není-li toho po ruce, i popel s vodou. Přílišné množství vody najednou podávati není dobré, aby se tekutina v žaludku příliš nezahřála. Výhodné je také podávati bílek, neboť tento v nadbytku tvoří s kyselinou sírovou pevnou sloučeninu (acidalbumin).

V dalším průběhu podávají se olejovité a slizuaté látky, jakož i opiaty k zmírnění bolesti.

Otravy jinými kyselinami podobají se celkem předešlé, některé jsou ještě prudší než kyselinou sírovou.

Tak na př. otrava kyselinou dusičnou. Sliznice, které přišly s touto kyselinou ve styk, jakož i vyvrhnutý obsah žaludku, jsou žlutě zbarveny, dle čehož se otrava tato snadno rozpozná.

Ostatně bývají otravy jinými kyselinami než sírovou celkem vzácnější.

O otravách žíravinami nebudu se šířiti, jednak zmínil jsem se o nich již z počátku, jinak bývají také celkem řídké.

Otrava fosforem.

Tato otrava jest jedna z nejčastějších, jestiť fosfor každému přístupný, a jeden z nejlacinějších prostředků k věčnému zapomenutí.

K otravě používá se nejvíce sirek, nebo fosforové pasty na myši.

Nejprudší účinky této otravy jeví se v žaludku. Nastávají bolesti, zánět žaludku a střev a brzy na to vrhnutí.

Ve mnohých případech vyvrhne se všechen fosfor a nastává uzdravení. Jindy opět fosfor náramně klame; stav otráveného se na čas polepší a za několik hodin zase povážlivě zhoršuje. Játra jsou zvětšena, někdy objevuje se žloutenka, otrávený vrhne krvavou hmotu, ve tmě světélkující, puls jest měkký, nepravidelný, někdy jen 40 tepů, mírná horečka a ochabnutí svalstva.

Při prudkých otravách světélkuje i dech otráveného. V moči nacházíme bílkovinu, leucin a tyrosin.

V takových případech nastává smrt často náhle.

Co se týče léčení, tu první věcí jest žaludek co možná rychle důkladně vyčistiti.

Zavádíme tedy vrhnutí a dáváme nemocnému píti množství studené vody, aby se fosfor nemohl tak rychle oxydovati. Dále podáváme látky kašovité nebo slizovité, hledíce jimi fosfor zahaliti. Výhodné jest podávati živočišné uhlí (spodium), neboť to fosfor jednak zahaluje, jinak i pohlcuje jeho páry. Olej není dobře dávati, poněvadž se v něm fosfor rozpouští a stává se tak ke vstřebání schopnějším. Bamberger navrhl podávati octan měďnatý, s nímž se fosfor slučuje v nerozpustnou fosforoměď. Pochod ten odbývá se rychleji, podáváme-li ještě trochu octa.

V novější době odporučován byl za odjed fosforu nečištěný terpentinový olej.

Jest známo, že páry fosforové v atmosféře terpentinového oleje nesvětélkují. Fosfor oxyduje se totiž na útraty ozonovaného oleje.

Jiná věc však mluví proti této indikaci, a ta jest, že fosfor se v étherických olejích rozpouští. Je tedy dosud nerozhodnuta působivost tohoto léku; v mírných otravách může býti vhodným.

To by byl asi stručný přehled náhlé otravy fosforem. Jiné příznaky jeví se u otravy chronické, jíž často mnoho dělníků v sirkárnách zaměstnaných podléhá.

Chronická otrava fosforem jeví se bolestmi a vypadáváním zubů, vředy v obličeji a ústech, zánětem průdušek, slintáním, otokem dásní a jinými ještě příznaky, zejména v stadiu pokročilejším úplnou nekrosou dolení čelisti.

Léčení takových případů spadá do chirurgie, pomlčím tedy o něm.

Byly činěny různé pokusy, aby se tomuto onemocnění, u dělníků v sirkárnách zaměstnaných tak častému, předešlo, avšak pokusy neměly žádoucího úspěchu. Tak mimo jiné byly rozestavovány v sirkárnách misky s terpentinovým olejem, dělníkům přivazovány k ústům houby navlhlé sodou neb salajkou, ke smíšenině na sirky přidáván kafr atd.

Nejlépe by bylo, kdyby vůbec výroba obyčejných sirek přestala, když máme k sirkám po ruce material neškodný, fosfor tak zvaný červený.

Otrava arsenem.

Také tato otrava jest jedna z nejčastějších; jest buď náhlá nebo chronická, když jen malé dávky arsenu po delší dobu byly vstřebávány.

Poslední případ byl zvláště před lety náramně častý, když všude užívalo se barev arsenových, zejména zelené,

vynikající jasnosti, tak zvané zeleni Svinobrodské (arsenan a octan měďnatý) a zeleni Šélské (arsenan). Těmito barvami byly malovány komnaty, šaty, umělé květiny, rozličné ozdoby, ba i hračky dětské a cukrovinky.

V novější době zlořádu tomu byla učiněna přítrž, ač nevím, zda ještě mnohé barvy zelené arsen neobsahují.

Fuchsin, jehož se často užívá k barvení vína a likérů, obsahuje bezmála vždy arsen.

O otravě vleklé nebudu se šířiti, zmínil jsem se již dříve, že nastává při ní tak zvaná tuková degenerace jater, sleziny i srdce.

Této otravě podléhají často dělníci v továrnách na arsen zaměstnaní a v hutích, jakož i jedlíci arsenu v Tyrolsku a Štýrsku, kteří, aby namáhavé stoupání do hor snáze snášeli, zvykli si na užívání arsenu, a požijí ho často celý gram během několika dní, se zdravím zdánlivě výborným. Jest arsen jed, který se z organismu velmi rychle vyměšuje, a účinek kumulativní tudíž u něho není.

Otrava náhlá stává se z pravidla utrejchem, čili kysličníkem arsenovým. Jed ten působí jednak místně, dráždí sliznice a způsobuje snětivé záněty žaludku a střev, jednak povšechně na oběh krevní a ústřední nervstvo.

Charakteristické příznaky otravy jsou bolesti v žaludku, pálení v hltanu a jícnu, obtížné polykání, neuhasitelná žízeň, dávení, průjem a j. v.

Vydávený obsah bývá zelenavé barvy (od přimísené žluči), někdy i s krví smísen. Průjmy jsou časté, vodnaté, odvaru z rýže podobné jako při cholere. Srdce v prvé době pracuje silněji pak ochabuje, tep je malý, sotva hmatný, pak následuje ochrnutí srdce a ústředního nervstva.

Příčinu ochabnutí srdce vykládal Böhm a Unterberger překrvenum útrob břišních. Další příznaky jsou bolení hlavy, úzkost, studenost a kyanosa končetin. Otrávený bývá až do poslední chvíle při smyslech.

Léčení přihlíží k týmž momentům jako u jiných jedů. To jest vyprázdnění žaludku a neutralisace jedu.

Užívá-li se dávidel, máme bráti více indiferentních, jako jest ipecacuanha, ne příliš dráždících.

K neutralisaci byl odporučován hydrat železitý, čerstvě připravený (ferrum oxydatum hydratum). Ten netvoří sice s arsenikem sloučeninu úplně nerozpustnou, avšak přece ke vstřebání méně způsobilou, kterou můžeme dávidly a projímadly vypuditi.

Ještě lepší prostředek jest pálená magnesia, která působí podobně jako hydrat železitý a ještě tu výhodu má, že jest projímadlem a nepřetěžuje žaludek.

Otrava arsenikem jest vždycky velice těžká, již malé dávky 1—5 centigramů přivádějí příznaky otravy, dávky 10—15 centigramů jsou již smrtelné.

Podaří-li se otráveného zachrániti, tu jen velmi zvolna unikají změny anatomické, otravou vzbuzené, a dlouho zůstavují po sobě následky. — (Dokončení.)

Národní divadlo. („*Soud lásky*". Veselohra o třech jednáních. Napsal Jaroslav Vrchlický. — „*Šlechetníci*". Žertovná hra o čtyrech jednáních od Františka Rutha.)

Za časů, kdy poesie těšila se všeobecně takové oblibě a vážnosti, jako později v renaissanci umění výtvarná a za naší doby hudba, za těch prazvláštních, nám sotva pochopitelných času, kdy nový sonet některého básníka budil sensaci po všech zemích, ve kterých skládali troubadouři sladké svoje písně, za těch časů bavívaly se asi často vzácné dámy o různých problémech lásky, která byla skoro u všech tehdejších pěvců předmětem zvláště oblíbeným, snad některá tu a tam sbírala výroky básníků o lásce a tak ani nevědouc položila základ k zákoníku lásky, který častou diskussí asi rostl a zároveň se šířil, a který v otázkách lásky měl platnost jaksi závaznou. Takové byly asi ty pověstné dámské „soudy lásky", jichž existenci (co skutečných soudů!) historie ovsem popírá. Předvésti takovouto společnost krásných paní, rytířů a básníků, kterak v myrtových zahradách slunné Provence sami láskou planouce o lásce hovoří a sice v tom stylu a duchu, v jakém pěli troubadouři, s celou tou vervou i vtipem, který často pravému citu i na ujmu býval, to chtěl asi Vrchlický svojí novou komedii spíše nežli rozluštiti ony různé otázky lásky, které se tam přetřásají. A s tohoto stanoviska musíme pohlížeti na jeho práci, chceme-li jí porozuměti.

Krátký obsah její jest asi ten: O svátcích svatodušních r. 1341 zasedá v Avignonu v domě paní Fanetty z Romaninu (paní Sklenářová) soud lásky. K němu sjelo se mimo Petrarku s Laurou (pan Řada s paní Šmahovou) mnoho hostí: předně hrabě Lascaris (p. Šamberk), žádající zastání proti své nevěrné ženě, která mu řekla, že láska v manželství není možná; dále mladý hrabě Petr Balbz (pan Pštros), aby zde spatřil svoji zbožňovanou Ysoardu (sleč. Dumková), kterou tak miluje, že se na posledním turnaji ze samé roztržitosti nechal s koně svrhnout; s ním jeho starší bratr Vilém (pan Slukov), známý nepřítel žen, který chce Petra chrániti před sladkým jedem lásky, ale sám se zatím do Fanetty zamiluje; dále dva troubadouři, Doria (pan Seifert) a Cigalla (pan Sedláček), aby soudu dam přednesli spornou jakousi otázku. Ale unavení cestou a obtížení vínem zapomněli, jak otázka zněla; když na ně dojde, Cigalla, aby se vyhnul rozpakům, usne, Doria pak vymyslí si otázku jinou a sice se táže, kterak vzniká láska, zda bleskem či zvolna. Odpověď na otázku tak obtížnou odkládají dámy na druhý den, zrovna jako svůj rozsudek ve při Lascarise. Nicméně dávají většinou dámy za pravdu hraběnce, což hraběte velice rozmrzí. Hned při tomto prvním zasedání se oba troubadouři zamilují: Doria do vtipné Blanky (paní Ortová), Cigalla do ostré Briandy (paní Pštrosová). Celá společnost ubírá se k hostině, čímž končí první akt. V jednání druhém vytrácejí se jednotlivé párky do zahrady. Všecky dámy pozvaly totiž své milence do zahrady stejným způsobem, svým hyacintem totiž, který u dveří schválně ztratily. Jeden milenec přichází do zahrady za druhým a každý nese hyacint jiné barvy, což působí veselý dojem. Na konci přijde i paní Fanetta, a sice v průvodu nyní již skoro galantního Viléma. Za krásné, vonné, lunné noci párky se procházejí a baví, a když konečně paní Fanetta odejde, mladší párky chtějí pokračovat v sladkém cukrování. V jednom pavillonu jest Petr Balbz s Ysoardou, v druhém Doria s Blankou, v pozadí na lavičce Cigalla s Briandou — v tom vrazí do zahrady hrabě Lascaris s ozbrojenou tlupou. Jemu totiž utekla žena a on maje za to, že se ukryla v domě paní Fanetty, vymohl si od papeže dovolení, aby mohl dům její prohledati. V jednom pavillonu nalezne Doriu s Ysoardou, v druhém Petra s Blankou, neboť ve zmatku si

milenci pavillony spletli. Paní Fanetta hájíc čest svého domu prohlašuje, že ony dva párky se při hostině zasnoubily. Cigalla slyše poplach usuul a Brianda mu uprchla. V třetím aktu vidíme zoufalství obou tak násilím zasnoubených párků: muži zuří, ženy naříkají. Konečně smiluje se nad Ysoardou její strýc, notář Croquevilla, sekretář soudce lásky (p. Šmaha), a jde prosit papeže, aby se párky směly proměniti. Zatím zasedají opět dámy na soudě a rozhodují v otázce Doriově. Když pak soud jest u konce, mají se zoufalé párky odebrati k oltáři, ale v tom přináší Croquevilla milost: papež k jeho prosbě svolil, neboť Lascaris ženu svoji nalezl jinde, čímž čest Fanettina jest zachráněna. Šťastní milenci padají si v náručí a Fanetta podává ruku svou Vilémovi. Zcela lhostejným jest nyní dámám rozkaz papeže, kterým se soudy lásky zrušují — nyní jsouce zasnoubeny by na něm ani zasedati nemohly! — Že jest dikce nejenom velice poetická a vtipná, nýbrž i úplně ve stylu, takže místy se i v troubadourských formách mluví, netřeba ani dokládati. Naši herci přemohli čestně všelijaké ty obtíže, jaké verš a zvláště umělá forma jeho na jevišti působí. Až na malé výjimky říkány byly verše ty nejen jasně, ale i pěkně — zvláště se vyznamenal pan Seifert recitací kanzony — také hra držela se až na některé drastičtější odstiny v pravé míře. Při nynějším realistickém směru našeho jeviště zasluhuje toto stylu přiměřené provedení tím většího uznání. Režie p. Seifertova byla stejně vkusná jako pečlivá: hlučný potlesk a ještě více smích, jakož i věnce byly důkazem, že se novinka líbila.

Ruth nazval novou svoji práci docela skromně „Žertovná hra", ačkoliv jí mnoho nechybělo, aby byla výbornou veselohrou. Povíme nejdříve v krátkosti obsah. Obchodník Kroužek (pan Mošna) má synovce Edvarda (pan Seifert), kterého by se rád zbavil i hledá mu nevěstu. Vyhlídne si pro něho Renatu (slečna Dumková), dceru bohatého podnikatele Smržina (pan Frankovský), a poněvadž se mladí lidé již před tím znali, jest sňatek beze všech obtíží uzavřen. Oba tchánové se zaváží, že po svatbě vyplatí novomanželům každý sto tisíc zlatých. Ale sotva že mladí manželé v druhém aktu si rozpočetli svoje roční potřeby, přijde Smržin a oznamuje, že nemůže dceři své dáti ničeho, poněvadž celé jmění náleží jeho manželce. Nechce totiž dáti z ruky peníze, protože hodlá podniknouti stavbu železnice, ba co více, těší se, že svého zetě s těmi sto tisíci, které jeho strýc mu vyplatí, pro svůj podnik získá. Ale v tom přichází Kroužek celý skormoucený a vypravuje, že ohlásil konkurs, a na místě slibených sto tisíc nabízí synovci svému narovnání na několik procent. Oba „šlechetní" tchánové vjedou si do vlasů a rozhorlený Edvard jsa přesvědčen, že je to s obojí strany podvod, prohlašuje, že je k placení donutí. I vrátí ve třetím jednání Renatu rodičům, ovšem že jen na oko, aby přiměl Smržina ke placení, ale tento plán svůj zmaří sám tím, že v noci za ní přijde. Teprve ve čtvrtém aktu připadne na to pravé. S pomocí bursovního agenta (pan Šmaha), který až posud Smržinovi sloužil, ale v bídě od něho byl odstrčen, se dozví, že jeho tchán již dostal povolení ke stavbě dráhy a že vyjednává o spolek s jinou firmou. Zároveň se přesvědčí, že jeho strýček vede dvoje knihy, jedny pro sebe a druhé pro veřejnost, a že pouze podle těchto druhých nemůže platiti. I pohrozí Smržinovi, že vyzradí jeho nastávajícímu společníku, komu vlastně jeho jmění náleží, a strýci pohrozí soudem. Tak donutí oba k zaplacení a komedie jest u konce.

Výborná látka a celkem dobře zosnovaná a provedená až na ten třetí akt: tím jest děj jaksi přerušen. Také by nebyla zlá myšlénka, kdyby byl Edvard při svém prvotním plánu — totiž vrácení Renáty — zůstal. Zadržení a konečné vyplacení věna pomocí oné hrozby jest zase málo látky na celý večer, leda by ten způsob, kterak se o těch zákulisních věcech Edvard dověděl, byl přišel na jeviště. Tím byl by se dostal více do popředí onen agent — který, mimochodem řečeno, jest velmi dobrá figura. Autor cítil, že má málo děje a proto leccos tu a tam k ději přikomponoval. Tak figuru protivného hejska (pan Sedláček), který vida mezi novomanžely jakési napjetí se mladé paní dvoří, dále hloupou šafářovu dceru Mařku (paní Ortová), která vypravuje dvě anekdoty tak znamenitě, že při otevřené scéně dostalo se jí za ně hlučného potlesku. Jinak mohl by Ruth v charakteristice figur někde trochu přidati a nechybil by — naopak: jeho pěkně zosnovaná, pravdivým detailem a dobrým vtipem vyšperkovaná komedie jenom by tím získala. Mezi kritikou i obecenstvem šel jeden hlas, že každá Ruthova práce jest lepší a lepší — s tou krátkou, ale významnou kritikou může býti spokojen.

Představení bylo znamenité, všecky úlohy byly šťastně obsazeny a výborně sehrány. Moderní věci hrají naši herci bezúhonně. Zevnější úspěch novinky byl velice příznivý; představení bylo animované, potlesku bylo dost a dost. *R.*

Knihy redakci „Lumíra" zaslané.

„Písmo svaté Starého a Nového zákona. Vydání pro katolíky s úplným schváleným textem." Přehlížeji P. Václ. Štulc a Dr. theol. Ant. Lenz. Illustroval Gust. Doré. Sešit 26. Nákladem knihtiskárny J. Otty.

„Zeměpisný Sborník." Ročníku I. číslo 11. a 12. Redaktor Dr. J. Řežábek. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

Listárna redakce.

„Ra": Kromě zásylky, na kterou odpověď dána, nedošla jiná. — „Souzvuk": „Štěstí" jest dobrá báseň; místy vadí rýmem nucená dikce. — „E. H." Pošlete více, snad najde se tam zas tak krásná věc, jako byla první. — Neuveřejníme práce zaslané pod známkou „Marie".

Příštím číslem začínaje bude „Lumír" v číslech vycházeti pouze o dvanácti stránkách obsahu na místě dosavadních šestnácti, což oznamujeme svým čtenářům dříve, než předplatné na nové pololetí obnoví. Změní-li se nynější těžké literarní poměry, v nichž list náš, až na málo přátel svých, veřejné podpory postrádá, bude „Lumír" zase vycházeti v objemu dosavadním.

Redakce „Lumíra".

Na pomník Václ. Beneše Třebízského zaslal naší redakci pan František Navrátil z Počátek 5 zl.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta 1 zl. 75 kr.
na půl léta . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nov.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne.

ROČNÍK XV. 1. července 1887. ČÍSLO 19.

Zvěst lásky z Provence.

Povídka veršem od *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

Sed' na koně a prchl z Beaucairu
Les dosáh' brzy, ten však, hluboký,
bez konce zdál se, stopy nebylo
v něm po té, kterou hledal toužebně,
a marně volal jméno Aucasin
to nejsladší, od rána k večeru,
jen ptáci dávali mu odpověď
a ozvěna, jež posmívala se.
Kůň znaven byl, a znaven Aucasin,
a trní roucho jeho trhalo,
a větve do tváře mu šlehaly,
a večer klesající pošmurně
na starý hvozd odnímal odvahu
mu poslední, a naděj mizela
mu z duše... Cesta byla zarostlá
tak travou vysokou, že s tíží jen
kůň ku předu se bral, a posléz kles',
a spadl Aucasin a poranil
se na čele, až prudce tryskla krev
a na okamžik oslepila jej.
Když z omráčení svého probral se
a krev si utřel, viděl, sedm cest
že před ním bílých křižovalo se
a opodál pod dubem spatřil stan
ze samých květů vzdušně stavený.
Ten vonný dům, tak nízký, útulný
jak hnízdo ptačí, mocně vábil jej,
a nedivil se, že na nebi též
se měsíc zastavil, se zálibou
na chatu hledě, jak by vejít chtěl,
a bledý byl, a bílý, nyjící
jak Aucasin... „Jsi sklamán jako já?“
děl jinoch šeptem, „zraněn jako já
tím dlouhým, bez výsledku toužením?“
A doplížil se k hnízdu pod stromem,
a vklouzl tam, a klesl na květy
a pozdvih' oči. Střechou listnatou
na nebi hvězdu viděl kmitati
se soumrakem, jenž padal jako déšť
tak tiše, sladce stromům v koruny,
a jinoch vzdychl: „Hvězdo třpytivá,
ty's ona, která luně sleduje
vždy modrou drahou nebes, vábí tě
za sebou pán tvůj, měsíc! Běda mi!
Tak Nicolettu k sobě volal Bůh,
by v ráji navždy krásně svítila,
neb temno bez ní posud bylo tam.
Když v náruč nikdy víc ji nepojmu,
kéž Bůh mi přeje krátký okamžik
do ráje na ni patřit. Spadnu zas
na smutnou potom zem, a pádem tím
smrt najdu, která spásou poslední!“

A zavřel oči: zašelestilo
cos jako ptáče v listech. Aucasin
tu znova vzhled', a ejhle, svítily
dvě čarokrásné hvězdy krovem teď
a zdály se tak blízké, zdály se
jak oči dvě, jež na něj zíraly;
teď zmizely... Však silně chvěl se krov,
a za chvíli se luna spanilá
tak čistá, bílá, smavá zjevila
tak blízko jemu v samém lupení,
a zdála se jak dívčí obličej,
a tichý smích jí linul ode rtů —
a Nicoletta lunou byla ton,
a oči její těmi hvězdami,
a zmizela, a zjevila se zas
u vchodu stánku, v náruč klesla mu,
a byli němi štěstím nesmírným,
až slovo „miluji tě“ z duše jim
se na rty vydralo, a lilo pak
se jako proud vždy znova, znova zas
v tu světlou, vlahou noc jak větrů šum,
jenž všemi zvuky hude ve stromech.

Pak, umdlení když byli polibky,
na čelo kladla dívka milenci
květ léčivý, by ránu zhojila,
již pádem s koně si byl utržil,
a zhojen byl, než hvězdy vybledly,
a zora když již svítat počala,
děl jinoch dívce: „Nutno odejít,
zde našli by nás, půjdem v cizou zem.“

„V dál modrou,“ Nicoletta svědčila,
a oči zasvítly jí radostí.
„Ó, šumem větrů opojiti se,
svit slunce pít a těkat prostorem,
jenž nezná meze, s tebou, vždy a vždy!“

A zářic tulila se k milenci,
a sedli na koně, a po jedné
z těch sedmi cest se nyní pustili,
a z hlubokého lesa vyjeli:
zjev byl to z končin snů, ten hrdý kůň,
a na něm plavovlasý Aucasin
jak slunce krásný, světlý, zářící,
a v náruči svou družku nesoucí,
tak bílou, zázračná jak lilie,
a žádoucí, jak pramen milosti.

Kraj širý světlým kouzlem zaplanul,
když z lesa vyjeli: tak usměje
se země sprahlá, déšť když ovlaží
jí prsa... Kolem sebe hleděli,
pak trhl jinoch uzdou. Měřili
ku straně, kde se modrá třpytila
mha jakás tajůplně, vábivě,
mha, která mořem byla, valicím
se bez oddechu k břehům vysokým,
jak u nohou by jejich prosilo
o lásku, kterou skytnout nechtěly.

Po dlouhé jízdě moře dosáhli
a jali se po břehu choditi,
a ochvíval je větrů tichý van.
Byl večer zvelebený purpurem,
jenž, zlatotkaný, s nebes do moře
se vlekl, plný blesků. Na hřbetě
vod vzdmutých, tmavých, plných žárů však
loď velká houpala se, podivná,
jak bájný pták.

A pravil Aucasin:
„Ta loď by spásou naší mohla být,
ku břehům snadno by nás donesla,
kam mého otce nedosáhne moc!“

A kráčel zamyšleně ku předu,
kde skála dál do moře vbíhala,
a zastínil si oči rukama
a zíral na loď bystře, pátravě.
A zatím Nicoletta zahlédla
na blízku starou studeň omšenou,
kol které plané růže bujely
jak malý les, a rychle se schodů
do skály vrytých, úzkých spěchala,
by ukojila žízeň palčivou,
a natrhala růží; sotva však
že dostoupila k studni, vyřítil
se náhle z růží divých mužů dav
a obstoupil ji. Něma leknutím
se octla v rukou jejich, běželi
s ní k chobotu, kde člunek jejich byl,
a výkřik, který z prsou vydral se
jí pozdě teď, uslyšel Aucasin.

Jak tygr letěl se skal za člunem,
však mužů několik, již na břehu
se byli zmeškali, jej napadli
ze zadu, zrádně, velkou přesilou
jej přemohli, a spjali provazem,
a přivázali jej tak ke stromu,
jenž osamělý rostl na skále.
Pak sedli do člunu a ujeli,
a Aucasin si zoufal šíleně:
člun vodou letět viděl, přistati
u samé lodi, viděl vynášet
svou Nicolettu z člunu, viděl pak,
na palubě jak ruce lámala
a závojem jak „s bohem“ kynula,
a viděl, loď jak plachty napnula,
a jak ji moře unášelo v dál,
jak mizela, a stále mizela...
Pak přišla noc, a zase svítil den —
a moře jedna hvězda, jeden blesk
pod modrým blankytem se šířilo,
však bylo prázdné, stopy nebylo
již po lodi. Tu mlčel Aucasin
a nevolal již k Bohu o pomoc,
na hruď mu hlava sklesla bez vlády.
Tma kryla oči, smrt jej ovála
svým dechem mrazivým...

Když vrátil se,
ach, proti vůli své, zas k životu,
již k stromu nebyl více přivázán,
na trávě ležel. Florus, věrný man
stál nad ním schýlen, v očích slzy měl
a pravil měkce: „Chválen budiž Bůh,
že opět žijete! Nás otec váš
byl vyslal, když jste prchl z Beaucairu.
Zde posléz jsme vás našli... Vraťte se
pod střechu otcovskou a povězte,
co s vámi dělo se?“

Však Aucasin
mu odpověděl: „Nech mě zemříti!
Teď Nicoletta na vždy ztracena.
Co na tom světě ještě zbývá mi?
Zpět do Beaucairu vrátit nechci se!“

Tu šeptal Florus: „Ještě zbývá vám,
můj pane, velká jedna povinnost.
Nuž vězte, otec váš že umírá,
že ještě jednou chce vás uvidět
a prosit vás, byste mu prominul,
že tvrdým byl. Jest zlomen jeho pych.“

Tu zachvěl sebou mocně Aucasin,
a oči zvlhly mu, a tiše šel
a na kůň sedl, pravě Florovi:
„Nuž, veď mě k němu.“

Tak do Beaucairu
se vrátil Aucasin v tu samou noc,
co anděl smrti vešel do hradu
pro duši Garinovu. Zatlačil
syn víčka otci, slavně pochoval

jej v mausoleu, a pak klesl sám
do smutku hlubokého jako hrob. —

Loď zatím plula mořem šumivým,
a na palubě, hořem schvácená,
bez ducha, Nicoletta ležela,
květ jako zlomený. A mizel den
za dnem, a koráb přistal konečně
ku břehu v Africe, a nastal šum,
a zvedli Nicolettu, vynesli
ji na souš. Oděli ji látkami
jak zlato třpytnými a vsadili
ji na velblouda, k městu vedli ji
a pravili: „Ty bílé kupole
a štíhlých minaretů hustý les,
toť Karthago. Tam prodat hodláme
za velkou cenu, dívko, krásu tvou.“

(Pokračování.)

Střevíčky do rakve.

Črta. Napsal *Václav Schwab.*

(Sl. M. B.)

Officiál Trpílek byl člověk-dobrák, jak praví běžná fráse. Jaký div, že při své neobyčejné citlivosti zakoušel mnohé bolesti, jichž ušetřiti jej nedovedlo ani veliké štěstí, jež se na něj usmívalo z roztomilých oček jeho sladké ženušky, v níž spatřoval v neskonalém půvabu dokonalý obraz svých mladistvých snů.

Officiál Trpílek miloval svou ženu jako málokdo ve světě. Miloval ji, jak se říkává, s duší i s tělem. Jeho myšlénky, pokud nebyly obtíženy jhem práce kancelářské, ovíjely se jenom kol božsky krásné hlavinky se smavýma očima a s dětskýma rtoma, kol úbělové šije, štíhlého, pěkně modelovaného tílka a malých, tak roztomile malých nožek; čehož souměrný lad představoval obrázek jeho domácí svatyně, jeho milovanou ženu . . .

Po jiném netoužil. Ve knize zraků ženuščiných četl nejmistrnější báseň, v srdci jejím učil se nejvyšší filosofické pravdě, že láska je jediným neklamným štěstím.

Pan Trpílek nebyl pessimistou, ač měl trpkou školu života za sebou, on spatřoval život vždy v barvách růžových, třeba se mu někdy draly slzy do očí . . .

Ano, slzy. Pan Trpílek byl člověk velice měkkého srdce a ženu svoji, jak jsem pověděl, nad míru miloval. Kdož by se podivil, že nemohl ženušce své ničeho odepřít? Ať se dělo co dělo, vždy musilo se státi vše, čeho si ženuška přála.

Řekla-li: půjdeme do divadla, šlo se do divadla. Usmála-li se na muže s poznámkou: tyhle šaty se mně zvláště líbí, bylo jisto, že ty zvlášť pěkné a zvlášť drahé šaty obdrží . . . Zavzdychla-li: mně je dnes nedobře, jistě ji pan officiál posadil v starostlivosti na svůj klín a ptal se jí laskavě: Co je ti, hrdličko? a ihned následovala poznámka: Co si přeješ, ženuško sladká? A řekla-li: přeju si, aby se to neb ono koupilo do salonku, stalo se . . .

Už pochopujete, jak byl pan Trpílek šťasten. Pro úsměv, pro domácí mír, pro nerušenou lásku byl by obětoval vše. A proč by toho litoval? Když přišel druhého dne do kanceláře a svěsil hlavu, zpozorovav, že je tobolka dosti chuda, jediná poznámka kollegova: Ale stafra! vaše paní dělala včera v divadle furore v těch nových šatech! Všichni vám to štěstí závidí! — jediná taková poznámka zapudila celý roj starostí . . .

Vždyť nějak bude. Je-li jen šťasten, má-li jen šťastnou, krásnou žinku a houf obdivovatelů.

Pan Trpílek nebyl žárliv, věděl dobře, že je milován. Jestliže dříve ne, teď jistě již chápete to štěstí páně officiálovo . . .

Proč by své ženušce nedopřál trochu té zábavy, trochu té marnivosti, pýchy, je-li jinak andělem dobroty a lásky manželské? Proč? Neměl příčiny v ničem ji zkracovati.

A pokud nemusil, nešetřil peněz, zdraví, pohodlí . . . Vždyť byla tak krásna, vždyť ji měl tak rád! —

Paní officiálová chodila ráda do plesů. Ne snad, aby se bavila s jinými. Nestála o ty přeslazené cukrovinky lichot, jež podávaly se na podnosech falešné elegance, nestála o tu duchaprázdnou zábavu salonních „lvů“, ale — ráda tančila. Bylať mláda, zdráva, čila a vesela! Při zvuku elegantního valčíku sotva by byla vážně postála.

To ji lákalo do plesu, to a nic jiného.

Pan officiál říkával, to že jest jediná slabost jeho ženušky.

Šla-li do plesu, byl smuten . . . Netančil, tančit neuměl, styděl se, že je takovým neobratou.

V den, kdy šla paní officiálová do bálu, byl všecek nesvůj. U oběda zdržel se jen co se najedl. Ihned odešel, zůstaviv ženušce ku pomoci svoji sestru, která zastávala i na plesu jeho osobu.

Ptala-li se ho ženuška, proč nechce jít, odbýval ji poznámkou, že by se musil ostýchat před ostatními, neumí-li tančit. Proč prý by překážel mladším?

Ale s těží vždy potlačil slzu, deroucí se z koutků očních . . .

Nerada šla bez něho, ale nedalo jí to. Jen když jí to přeje.

Nežli se vrátil večer z kanceláře — v den plesu se vracel hodně pozdě, omlouvaje se inspekcí — byla již ženuška dostrojena.

Přivítala ho již v těžkém atlasovém šatě s vlečkou.

Nemohl s ní spustiti oči, tak byla krásná. Usmála se laskavě, znamenajíc obdiv v jeho tváři.

„Proč nepřišel dříve?“ — v důvěrném hovoru vždycky tak s ním hovořila. „Měl zas inspekci?“

„Darmo bych překážel,“ nutil se do veselosti pan officiál.

„Ne. Byl by nám v ledačems poradil. Málokdo má takový vkus.“

*

„Jsi krásna, že nemůžeš býti krásnější,“ těšil ženušku s opravdovým zanícením.

„Líbím se mu? to je dobře! A propos, co říká tomu živůtku, nezdá se mu býti příliš vystřiženým?“ dodala s úsměvem, po němž následovala hned hubička se strany manželovy, při níž však musil býti hodně opatrným, aby šatů nepomačkal.

Musíte vědět, že paní officiálová nenosila nikdy šatů dekolletovaných. Říkávala vždy, že vystřižené šaty se jí protiví. Nosila vždy i do plesu šaty až ke krku upjaté.

Proto ten úsměv, proto ta hubička.

„A vlečka, nemyslí, že je dlouhá?“

„Přiměřená.“

„A což účes, líbí se mu?“

„Graciosní. Ale raději bych jej z lásky rozmuchlal.“

„To by tomu dal! Pan doktor Vznětlivý mě nazval v něm Junonou. Ale proto jsem raději jeho grácií, než Junonou.“

„Hotovo!“ zvolala sestra, zapichujíc poslední špendlík do šatů paniných a přerušila hovor šťastných manželů.

Pan Trpílek sesmutněl.

„Mužíček bude ještě tak laskav a zapne mně rukavice aby mi také něčím posloužil...“

Ruka se mu chvěla, když zapínal dlouhé plesové rukavice, tísnící krásně modelovanou ruku ženuščinu. Byl dojat...

Brzy na to odšustila ze dveří.

Pan officiál díval se ještě za ní, jak kráčí po chodbě, jak sestupuje po schodech, odhalujíc dychtivému jeho zraku rozkošné formy bílých atlasových střevíčků, zdobících hravou nožku...

Z prsou vydral se mu těžký vzdech.

Osamotněl uprostřed spousty rozházených toilettních potřeb.

Procházel se v patrném neklidu pokojem. U velikého zrcadla se zastavil. Spatřiv v něm svou tvář ne právě veselou, pocítil ještě více tíhu samoty, v níž ho tancechtivá ženuška zůstavila. Byla-li doma, nebyl nikdy smuten.

„Jak pak se jí asi vede?“ tázal se v duchu. „Tančí-li, a s kým? Ó že se nemůže on dáti unášet křepkou hudbou valčíku, jejž ženuška jeho tak ráda tančí!“

S těmi myšlénkami usedl na lenošku, v níž byl ještě dolíček, jak tu před chvílí ženuška seděla, obouvajíc si střevíčky... Podepřel se o kyprý polštář a zadíval se do prázdna...

Hlavou jeho táhly vzpomínky...

Připomínal si dne svých zásnub, spolu výroční den úmrtí sestry jeho ženy, starší její sestry, která mu byla dříve zasnoubena. Zemřela mu však, sotva poznavši laskavé a dobré jeho srdce. Marta — tak nazývala se nebožka — věděla, že nebude jí přáno, aby učinila dobrého toho muže šťastným, proto ještě před smrtí svou hleděla zasíti símě opravdové lásky do srdce sestřina... Símě její se ujalo a po roce stal se pan Trpílek šťastným manželem ženy, jíž mu vyhledala nezištná jeho milenka. Den zásnub přivolal před duševní zrak páně officiálův poslední pobyt drahé Marty. Vidí ji dosud, jak leží v rakvi s rukama zkříženýma, s myrtovým věnečkem v krásném hnědém vlase... dosud vidí její něžné prsty, průsvitné jako alabastr, ovinuté klokočovým růžencem, dárkem nějaké staré ženy... Připomíná si, jak, když ji dávali do rakve, musili sundati bílé atlasové střevíčky, jež byl sám pro ni koupil. Byla by v nich příliš nepohodlně ležela. Střevíčky byly více jako do bálu upraveny než do rakve.

Poslední jeho dar a ještě ani toho nemohla užíti!...

„Byl to její osud“ — říkala později stará matka — „neměla býti vaší. Bůh i ona chtěli, aby byla sestra šťastnější... Tahle se k vám lépe hodí...“

Pamatuje se, jak pak přece aspoň růžemi zakryl chladné ty nožky, vězící v bílých punčochách...

Střevíčky stály dlouho u rakve. Nikdo se jich nechtěl dotknouti, nikdo je nechtěl odnésti. Byly tak krásny, tak nádherny!

Vida, že jich nelze použíti, vzal je a uschoval je sám jako milou reliquii...

Choval je v úkrytu po tři léta. Nikdo se po nich nesháněl. Ani jemu nepřišly do ruky.

A dnes zdálo se mu, že je spatřil na nožkách své ženy, jak kráčela se schodů. Zajisté jej zrak neklamal.

Šel schválně podívat se do skříně...

Jsou pryč a je patrno, že cizí ruka nedávno tu vše prohledávala.

„Bože můj!“ Poprvé, co byl se ženou, pocítil trpkost ve svém srdci.

„Proč to dělala?“ otázal se. „Snad marnivost jí to našeptala!... Buď jak buď, dělat to neměla.“

A poprvé rozhorlil se na svoji ženušku.

Podrážděná obrazotvornost kreslila mu před očima kout síně taneční. Viděl svoji ženu sedící na měkké pohovce. U ní sedí tajný její ctitel a dívá se na roztomilou její nožku, stísněnou malounkým střevíčkem, urvaným mrtvé sestře... Pan Trpílek cítí, jak mu krev bije do skráně.

Pan Trpílek vyskočil všecek poděšen, zaslechnuv klepání na dvéře.

„Kdo jest?“ otázal se, chopiv se v nervosním rozruchu za hlavu.

„Prosím, sousedka z dola,“ ozval se nesmělý hlas za dveřmi.

Otevřel.

„Chtěla jsem prosit milostivého pána, aby se přišel podívat také na naši Rozárku. Je, chudáček, již přistrojena v rakvi. Bude to míti smutnou svatbu, smutný ples. Taková nevěstinka, ba, ba — chudáček! Ale leží tam jako anděl. Co však platno! Bůh dal, Bůh vzal — buďiž jméno jeho pochváleno.“

Pan Trpílek byl již celý v hřbitovní náladě. Nedal se tedy dlouho pobízeti a následoval hovornou stařenku. Ba zdálo se mu, že ho dnes nic již nečeká, než sama smrt. Šel se tedy na ni dívat.

Cestou se tázal:

„Kdy je pohřeb?“

„Zítra, prosím, ráno. Chtěli jsme přece také vůz s anděly, je to přece slušnější a dopoledne to přijde laciněji.“

Tím časem přišel dolů.

Na prahu zarazil jej zápach šesti voskovic, stojících v rozích a uprostřed rakve. Mrtvola dívky asi osmnáctileté zahalena byla sněhobílým rubášem.

„Dobrá paní,“ začala stařenka, „modlím se za ni neustále. Jak krásně slušejí nebožce ty střevíčky! To jsou od milostivé paní.“

„Od mojí ženy?“ tázal se pan officiál udiven.

„Milostpán snad neví“ — omlouvala se žena.

„Ty střevíčky jsou již staré,“ hleděl pan officiál zakrýti své rozpaky.

„Ale tak krásné!“

„Byly dělány do rakve —“

A pan Trpílek stiskl stařence ruku na rozloučenou...

Když se vrátil nahoru, zapomněl rázem na smrt a na všechny černé myšlénky a myslil, že se radostí zblázní. Jeho žena je čista.

Jak si teď připadal bídným, že ji tak šeredně podezříval... Co by zasluhoval? Hněv, zajisté hněv! A chudák nemohl se už ženy dočkati...

Chodil sem tam, uklízel ženiny trety, odestlal vlastníma rukama její postel a zaměstnával se všelijak, jen aby mu ten čas brzy uprchl.

Bylo již půl jedné. Teď už musí přijíti. Naslouchal...

To je ona!

Hrčící kočár zastavil. Běžel s klíčem naproti.

„Jak jsi se měla, drahoušku?“

„On mi tam scházel.“

„Tančilas hodně.“

„Až do umdlení,“ pravila již ve dveřích a vrhla se do lenošky vysílena.

„Kdybych byla již raději prosta svých střevíčků!“

Pan Trpílek neměškal, a stáhl jí sám její oblíbené střevíčky, které nikdy neměnila. Mělať v nich nožku tak tuze, tuze hezkou a tak roztomile malinkou.

„Už je vícekráte nevezmu,“ pravila, oddechnuvši si.

„Dáš si snad dělat jiné?“

„Ne. Dnes jsem byla posledně na plesu.“

„Jakže? Dáš mně je tedy jako upomínku na ty plesy, viď, drahoušku.“

„Ne, ale jako upomínku na sestru, neboť musím se mu přiznat, že jsem jeho „památku“ dnes darovala sousedovic dceři do rakve.“

„Dobřes udělala. Tam patřily.“

Než pan officiál usnul, otevřel ještě prázdné šuple u svého psacího stolku a uschoval tam plesové ženiny střevíčky, dříve je celé zlíbav.

Byly tak tuze hezké a tak roztomile malounké...

Mezi květy.

Báseň *J. V. Sládka.*

Já mám tě učit kvítka znáti,
ty moje dcerko rozmilá,
jak na lukách a na souvrati
a na mezích se rozvila?

Ty lítáš travou jako včelka
od květu v květ a sem a tam:
spíš' ty jsi moje učitelka,
já nevím, co ti říci mám.

Já řekl bych ti květů jména,
leč všude jinak zve je svět —
však ty jsi jimi ověnčena
a líp jim umíš rozumět.

Neb tebe blaží jejich krása,
až na líčkách máš červánek,
a tvoje velká radost jásá
jim vstříc jak ráno skřivánek.

A zrak ti září jenjen plana,
a na tvých rtech je zvonků smích,
až těmi květy obsypána,
v nich usneš, — sama jeden z nich.

O českých prstenech.

Vypravuje dr. *Zikmund Winter.*

Naši otcové byli parádníci. Aspoň jim to vyčítá kde který mravokárce duchovní i světský od výborného Tůmy ze Štítného, ba již od opata Zbraslavského za krále Jana až po všelijakého Šimona Lomnického — od věku čtrnáctého po sedmnáctý. Z té veliké parády, o níž napíšeme jindy, vybrali jsme sobě k dnešnímu hovoru jen prsteny, jimiž zdobívali se naši předkové vůbec z míry. Mívali je muži na prstech právě tak jako ženy, jenom že v tom paní ještě více z míry vykročovaly; co se nevešlo už na prsty, nastrkaly na růžence, jež mívaly pro modlení, a čeho neunesl růženec, navlékaly i na ozdoby k účesům, na věnce a čepce!

Prsteny na růženci, prsteny u věnci na hlavě: toť přec už více než mnoho chlouby! Naše dámy v tom přednost nedávaly v první polovici 16. století Němkyním, jimž neomalený Luther, vida jak jsou všecko ověšeny zlatem, vynadal zvířátek „nenasytných klinoty“. Ale ovšem jak nezlobiti se? Na levé ruce všecky prsty byly ovinuty po třech, čtyřech prstenech — a na pravici měly aspoň tři prsty týž zlatý obručový obal — o „arumpantech“, pásech s jablky a koulemi ani jiných klenotech

dnes nemluvíc. Divná věc to, že s rostoucí vzdělaností všeho toho u nás přibývalo. Souvisí tak dětinský přepych prstenový a jinačí všecek ovšem s tím, že rostlo podle vzdělanosti stále i bohatstvo; třebaté dnes jiná mínění o takovém přepychu mezi sebou míváme: kdo dnes obvěsí se řetězy a prsteny tak, aby byl viděn, toho klademe, jsouce kritikové shovívaví, za dětinu, jsouce přísnější, připisujeme mu nízkou mysl. Vzdělanost moderní se takhle hloupě nechlubívá.

Než zanechme soudů a raději pojďme ku starým knihám s přímou dotázkou, kolik že prstenů naši mívali a jaké?

Nejstarší zprávy zcela určité jsou zapsány v převzácné knize archivu staroměstského číslo 992, kteráž v dobách husitských bývala všem vpisujícím na místě zemských desk. Z ní ohledáme prsteny tedy husitské. První paní, u níž se zastavíme, vyniká přepychem prstenovým. Odkazuje totiž r. 1425 Klára Helmova komusi „věnec perlový a na tom věnci šestmecítma prsteuů!“ Mimo to mívala paní Klára i „kameníčko stříbrné a v stříbře perliček lot a půl čtvrtce“. Avšak pokládati jest Klářiny prstence na věnci tenkráte přec ještě za výjimku; doba husitská, přirovnáš-li ji k dobám pozdějším, co do prstenů byla ještě skromnou.

Mikuláš pekař z Prahy r. 1426 zanechal po sobě prsteuu jediného a o tom ještě dal v knihu psáti: „Mám prsten zlatý v zástavě od Šimona řezníka ve 24 groších.“

Ani nezajímá nás zpráva, že řezník zastavil prsten, jako to, v koliku prsten zastaven. Dvacet čtyři groše české platily naši asi pětku.

Manda, kramářka, umírajíc r. 1432 nechala dědicům tří prstenů zlatých; naproti tomu v mnohých kšaftech souvěkých podle klenotů všelijakých zmínky není o prstenech žádné. Ani u Doroty, která přec měla prsten na domě (u sv. Jiljí „u prstenu“ slulo), v mnohém svrchku stříbrném a zlatém nečteš nic o prstenech. To snad souvisí s dobou, kteráž dosti lidi nadchla Táborův prostotou, ač s tonto myšlénkou zase nelze srovnati dědictví paní Kateřiny Hlašovy r. 1426, kteráž mívala „pás pozlatitý stříbrný se zvonci“, stříbrné koflíky, blankytné šuby i se soboly a jiné nádhery dost — ale prsténku ani jednoho.

Za to koncem věku husitského — r. 1499 — čteš v knize soudní č. 1128 (arch. pražsk.), že Ofka z Petrovic zastavila židovi mimo sukni s perlovým rukávem, čtyři punty perlové, čtyři věnce perlové, šest pentlíků perlových i uzlík perel „jako dobrá žemle“ — též prstenů dvacet šest! A tuto míru nemírnou lze pozorovati za celé století pak následující. Měšťan, byl-li jen poněkud k světu, míval nejprve „sekryt“ na ruce — prsten to, jímž pečetíval.

Podle otisků, dosavad zachovaných, nebyl sekryt prstenový o holém kaménku nebo prázdné ploše nic větší, nežli teď bývá. Míval-li však staročeský jeho majitel nějaký vládycký neb jinačí přídomek a erb: tu ovšem, poněvadž pýcha bývala jednou z nectností měšťanů i pánů, prsten pečetní býval hodný kus zlata

Podle sekrytů mívali na prstech obroučky hojné, stříbrné, pozlacené i zlaté — a počtem hojným. Čteme v městské knize č. 92 v zemských deskách složené, že r. 1520 Antoš soukeník odkazuje posledním pořízením kuchařce svojí mimo lžíce stříbrné o dva stoly i prstenů zlatých a stříbrných i „se zlámaným“ dvanácte. I Anna „od lilium“ téhož roku 1521 „v malé puštičce (puška, pouzdro) i mimo puštičku v měšci koženém měla křížků, zlata litého a prstenů zlatých a pozlacených se tři hřivny.

Dorota, dcera nožířova, svědčí roku 1523 na soudě pražském (kn. č. 1048): „Paní Majdalena Krajsová z Peruce, když jsem u ní sloužila, měla dva řetězy, dva koflíky, hazuku květovanou, nádobí cínového truhlu dvouloketní plnou — a 30 prstenů.“

V jiné knize městské (č. 1128) čteme, že byly prsteny r. 1520, „v nichž diamanti, v jiných rubíny, ssmaraki a sic jiné kamení rozličné“. To byla ta doba — první půle 16. věku — kde jsme shledali též na pateřích čili růžencích, s nimiž chodívaly naše prababy do chrámu, prstenů podle jiných zbytečných přívěsků.

V soudní knize staropražské č. 1047 svědčí kdos r. 1525: „Byl to páteř koralový a bylo na něm kolikos prstenkův.“ Jinde čteme (č. 1046), že měla paní „pateř koralový se zlatými groši a bylo prstenů na něm koliks“ (r. 1517).

Tať doba tedy — první půle 16. věku — v níž marnotratným posmívá se píseň r. 1515 tištěná (Č. Č. Mus. r. 1873 str. 235): „Aby vždycky patery šaty měl... každého času kŕtalt dobře znaj, a vedle toho šaty sobě dělati daj... řetěz zlatý ať se na hrdle točí... a na biretu divné šmuky, prstenův drahně u každé ruky, kabát zřezaný všudy se v dírkách kréí, řetěz zlatý okolo hrdla brčí.“

V druhé polovici 16. věku přes tu chvíli v knihách potkáváš se s prsteny, látkou, formou i účelem velice rozmanitými. Některé jsou i pověrečné. Vždyť i „Apateka domácí“ ví o „prstenech z dubového mejlí proti čárům“, a „Regiment zdraví“ Huberův doslovně dí: „Na prstu, kterýž jest vedle malíku ruky levé noste prsteny zlaté, do nichž aby vsazeni byli drazí kamenové, neb v drahých kamenech jako v bylinách jest veliká síla a moc, ale nám ne zcela známá. V ústech někdy držte jacynth, křišťál neb granát, aneb kus zlata ryzího, neb stříbra čistého, neb cukr nejbělejší; — tvrdí to Aristoteles a Albertus Magnus, že smaragd zavěšený na hrdle překáží padoucí nemoci a božci.“ A protož není v druhé půli věku 16. ani nejchudší domácnosti, aby neměli na prstě aneb na prsou kaménku v čemkoli zasazeného proti všem zlým příhodám. A říkal-li na počátku století Jan Šuda (r. 1521 v kšaftě, zemsk. desky miscell. č. 92) naivně: „odkazuji dítěti zápouku stříbrnou s nějakým kaménkem aneb sklem barevným na červeno“, nevěda rozdílu mezi sklem a dobrým kamenem: ta neznalost aneb lhostejnost v druhé půli století již nenaskytá se. Naopak lidé dobře znají kameny vzácné a ne jedenkráte dosuzují se o kameny liché, dali-li se přec opáliti některým lichým. Aniž býval pak ku konci století div, když bronšeným sklem kobo ošidili. Dí Guarinoni (Grewel str. 119), že drahé kamení uměním tak mistrně se v jeho době napodobí, že i znalci práci mají nemalou, aby poznali sprostý kámen od „orientalského“. V té příčině čte se v knize arch. pražsk. č. 324 fol. 181 ta památná historie, kterak takovými kameny i žida opálili čili „oškrábali“.

Roku 1612 vinil totiž Abraham Sax Františka Tyrsu z Antorfa, kterak „handlnje při lipském jarmarce velikonočním o kůže kozlové do sumy tří tisíc kop míšeňských, dal za ně Tyrso diamanty a perly, vše orientalské a

k tomu devět rubínů za dobré orientalské, jeden každý rubín v osmdesáti kopách. Když pak do Prahy přijel a dal ty rubíny zlatníkovi a štanšnajderům prubovati, jsou-li orientalský, sedum že by toliko sprosty — špinely rubíny slove — byly, jichž kus přes čtyři nebo pět kop se nešacuje a ty ostatní zprosta jen granáty jsou a kus přes půl zlatého se nešacuje". Tenkráte pravil židovi Tyrso na pražském soudě: „To byl očitý handl, a viděl-li jest žid, že jsou nepravy byly, proč je přijímal a tak co se mu jednou líbilo, má se i dále líbiti." A tutéž nepravdu Tyrsova konservatismu staropražský soud do svého ortele přijal, dávaje Nizozemanu proti pražskému židovi za právo těmito slovy: „Žid do půl léta se svým pokojně vládl bez naříkání a práva patrně vyměřují, že kdo co koupí a jednou sobě oblíbí, to také má sobě schovati."

V pražských inventářích od polovice století vyskytují se „prsteny pamětní s kroužky dvěma", některý i s kroužky pěti; r. 1565 cenili čtyři zlaté prsténky, půl šesté koruny (dukátu)*) vážící, v deseti kopách. K pametním prsténkům, které dala láska, přidati bude i prsténky „ruka v ruce", které se přečasto tobě v knihách přihazují. K téže způsobě prstenů náležejí snubní, svatební kroužky, kteréž naopak dnešních zvyků nevěsta dávala ženichovi. Aspoň v inventáři pana Šimona Humburka, kancléře staroměstského, stojí psáno o zlatém prstenu, že ho „na vodavcích nebožtíkovi paní vdova dala". Která nevěsta k oddavkám svého prsténku neměla, způsobila to tak, jako r. 1567 Kateřina šenkéřka od Sixta z Ottersdorfu. Vypůjčila se. „Když jsem se vdávala," vypravuje upřímná šenkéřka, „půjčila mi paní dvou prsténků a pásku stříbrného." Co říkal ženich, když mu prstýnek zase stáhla, historie neví. Co do formy a látky shledáváme právě v polovici 16. věku prsteny nejobyčejněji „s hlavičkou", s červeným kaménkem; ty měla ku příkladu paní Vlčehrdlová na prstech a při nich byl veliký prsten „o třech kroužkách v hromadu spojených". Jiná paní touže dobou mívala „prstýnek s perlou a druhý se šmelcovaným kamínkem" a prsten „s jacyntem"; jinde čteme (r. 1566) o prstenech „šmelcovaných, v jednom perla, v druhém granát okrouhlý a v třetím zefírek osmihranný".

Císařský rychtář Pavel Žipanský z Dražice, jenž r. 1573 s tímto světem rozloučení vzal, míval 13 prstenů, v nich „sekryt zlatý do zlata řezaný, prsten se zafírem osmihranným, prsten se sirotkem, dva s turkusy, jeden s rubínkem, prstýnek bez kamene šupinami dělaný, prstýnek onykl, prstýnek s jacyntkem a posléze i prsten s kamai". Touhle kamají míní inventář zajisté prsten s kamenem, do něhož nějaký obrázek nebo ozdůbku umělec vřezal. Z tohoto soupisu právě uvedeného již světle znáti, že naši předkové už v polou 16. věku pěkný smysl mívali při svojí parádě pro umělecký vkus a že naši zlatníci a řezáči ve svém řemesle uměleckém vynikali pestrou fantasií. Než dále! Shledali jsme rozličných prstenů ještě více.

Roku 1565 čteš v knihách i soudních tu a tam (ku př. v č. 1048) o prstenech „s karniolem", o jiných „s hadem"; po r. 1570 z každého popisu o statku domovitém (v inventáři č. 1172) nějaký zajímavý prstýnek se ti vykutálí: tu jest „prsten s bílým ostrým kaménkem; prsteny se sirotky a hlavičkami pořád a pořád; z kamenů nový pozorujeme „český amathyst" a malachyt, z falše lidské pozorujeme též zlatý prsten „s modrým sklem", několikrát mluví se o prstenech „bez kaménku se slovem", jednou i o prstenu s „vopnštajnem", a pekař Horský r. 1570 míval prsten s kamenem, na němž pěkně vyřezán byl preclík. Stále se také vyskytuje prsten „pamětník se třemi kroužky".*)

Vejdeme-li k Zikmundovi Frejlichovi, staropražskému měšťanu, jehož vinárna „u zlatého půl kola" v druhé polovici 16. věku kvetla, uvidíme, že díl v černé truhličce, díl na prstech míval pán jedenácte prstenů, z nichž mezi povědomými zase některé nové postihujeme: „první sekrét s erbem páně Zikmundovým, jiný s diamantem špičatým, jiný s diamantovou tabulkou, se zanyklem, safírem se zrnem granátovým, s kroužky, se smarakem a jeden s tím znamením „Nezapomínej na mne".

Navštívíš-li kupce Holiana, jenž umřel r. 1571, poznáš, jsi-li drobet zvědav, že pán má 22 prsteny, z nichž stále nosí čtvero a dcera Anna osm!! (kn. arch. pražsk. č. 1172 od fol. 78).

Řeznice Kryštofka mívala až do své smrti (1582) prsten „s hlavičkou Gamaliel a třetí s jakýmsi merkem".

*) Koruna byla za 40 grošů bílých a groš — nechybíme mnoho — byl za náš desetník.

*) Zajímavá věc, že tyhle „pamětníky" v celých Čechách jsou modou ještě v druhé půli století sedmnáctého a snad i déle. Čteme v píseckém archivě o prstenech Ondřeje Rence, že byly se špičatými diamanty, jeden tabulkový, jiný s rubínkem, hrdličkou a kvítkem — a dva kroužky pamětní.

(Dokončení.)

Svatost rozloučení.

Báseň *Fr. X. Svobody.*

Svých přátel důvěřivý kruh
i milých okamžiků zlaté snění
nezradím; živobytí pluh
je přece nikdy nepromění.

A kdyby sami opustili mne
a zemřeli mi v hrobě časném,
vzpomínky zbudou přece příjemné
jak k noci po večeru krásném.

Jak po bitvě, kol hrobů obrovských
když muži stojí v zamyšlení,
hluboký smutek zrcadlí se v nich
a velké, těžké opuštění.

Když mrtvým čest pak poslední
vítěznou ještě vzdají zbraní,
a od hrobu, kde kříž jen prostý ční,
odtáhnou zamyšlenou pláni

Roberta de Bramafam.

Napsal *Albert Delpit.* Spisovatelem autorisovaný překlad od *Rudolfa Adámka.*

(Pokračování)

Roberta poslouchala tetu s napjatou pozorností. Svěží, mladý a živý dojem, kterým ji ovanulo jitro, zápasil potají s tímto chladným slovem. Byla by mlčela — tak velká byla její důvěra v pěstounku, kdyby jí nebyla tato s jakýmsi nepokojem řekla:

„Proč neodpovídáš?“

„Vzpomínám si, že jste ke mně často tak mluvila, tetičko,“ šeptala Roberta, jakoby pokračovala v nějaké myšlénce, „i tázala jsem se poprvé, nemohla-li byste se mýliti.“

Paní Prémontréová učinila prudký pohyb a chopila Robertiny ruce ve své, hledíc jí přímo do tváře.

„Mluv!“ pravila.

„Poslední vaše rada zněla takto: ‚Tvůj manžel musí tě především ctíti! Úcta jde v manželství před láskou.‘ Uposlechla jsem vás. Byla jsem k panu de Bramafam takovou, jak jste mi radila. Nuže! mám se vám přiznati? Stalo se tak jen po tuhém odporu, který jsem stěží přemohla! Viděla jsem ho po svém boku, zamlklého, hledícího na mě, i měla jsem sto chutí, vrhnouti se mu na šíji, objati ho a zvolati: ‚Neznáš mne, miluji tě, miluj mě také!‘ Jednou večer vedl mě na návrší poblíže lesů, uprostřed polí… Byla jsem zanícena jakýmsi plamenem, který mi dokazoval, že nemáte pravdu. Pravila jsem k sobě, že úcta jest bezpochyby veliká, ale láska že jest božská, a že není možno, aby si tyto dva city odporovaly; pak vracela se mi na mysl vaše slova, vždyť jste mi je tak často opakovala! I jala jsem se pochybovati; avšak v jednom měsíci nesetřese člověk vliv dvanácti let. Jest mi dvacet let, nejsem již děcko, a mám dosti rozumu, abych si mohla říci, že můj dojem nemůže zvítěziti nad vaší zkušeností. A přece pojal mě dnes ráno nový odpor proti mně samé, proti vám. Kdybyste se klamala? Kdyby to, co ve mně hájí mou mladost, mělo pravdu? Jste moje nejlepší přítelkyně, skoro matka; jsem-li v nebezpečenství, odmítajíc vaše rady, zachraňte mě!“

Paní Prémontréová vyslechla svou neteř ani sebou nehýbajíc: hleděla na ni stále upřeně. Roberta četla jí ve tváři zděšení, které v ní tato slova vzbudila: vrhla se jí s pláčem do náručí.

„Mé dítě, mé drahé dítě!“ šeptala tato, zakrývajíc polibky čelo mladé ženy, „doufala jsem pevně, že ty nebudeš tak trpěti!“

I setřela slzy roníci se jí po lících.

„Poslyš,“ pokračovala, „nebyla to jen moje láska, která mě opravňovala uvésti tě na cestu, jíž kráčíš. Jest to můj vlastní příklad. Jednu věc nevíš; vdala jsem se v šestnácti letech za muže, kterého jsem zbožňovala. Od první chvíle náležela jsem mu cele, naprosto. Byl mi bohem: mé štěstí trvalo dva roky; dva roky šílené vášně! Považoval mě za milenku, a já byla hrda, vysýlal-li kdo závistivé pohledy na naši lásku. Ty dva roky uplynuly, a bylo po všem veta. Viděla jsem, jak náhle chladne… běda! Zvěděla jsem brzy, že mě zrazuje. Chtěla jsem se brániti: rozdrtila jsem se v jeho zapomenutí. Tehdy stala jsem se nízkým způsobem jeho spoluvinnicí, i pokusila jsem se vydobyti ho zpět tím, co ho svádělo u jiných. Já, které byl tichý život nade všecko, vrhla jsem se do víru. Byla jsem při každé slavnosti, a to nejvíce nastrojena: kořili se mi, a on si toho ani nepovšiml. Když jsme se vraceli z plesu nebo z divadla, učinil mi všední poklonu, a to bylo vše: srdce jeho mi více nenáleželo. Kolikráte jsem zlostně pošlapala šperky, kterými jsem se ozdobila, abych se mu zalíbila. Tak minulo deset let…“

Zarazila se na okamžik. Příval vzpomínek hrnul se jí ze srdce na rty, a s ním přibývalo hořkosti v její řeči.

„Co ti mám říci? Pochopila jsem jednoho dne, že by další zápas byl šílenstvím. Čím jsem byla svému manželi? Vyschlým zdrojem vášně. Miloval mé příliš vřele hned z počátku. On žil dále jako člověk usmívající se a šťastný. Na první slova žárlivosti, která mi uklouzla, odpověděl mi způsobem dokazujícím mi, jak jsem mu byla směšna. Nadešla hodina, kdy mu tajné zálety již nestačily. S první ženštinou, která se mu namanula, odejel do Anglie: tam zemřel. Já byla vdovou ve třiceti letech, se srdcem rozervaným, se zmařenou existencí! Vidíš, co jsem vytrpěla! Nechci, abys i ty tak trpěla. Často jsem si řekla, že bych byla jiná, než jsem byla, kdyby mohl můj život znova počíti. Učinila jsem pro tebe to, co jsem již nemohla učiniti pro sebe samu! Druhdy jsem ti radila, dnes ukazuji ti příklad, a teď, když jsi uzřela propast, rozhodni se!“

Nijak nelze vylíčiti drsnost těchto slov. Bylo v nich tolik nepokoje, co bolu. Roberta sklonila čelo:

„Kdyby snad přece miloval jinou?“ zašeptala příliš tiše, než aby ji byla mohla teta slyšeti.

Obě ženy zůstaly po ostatní dobu cesty zticha. Tento rozervaný život, který se vznášel jako příšera Robertě před zrakoma, pohřížil ji ve smutné myšlénky.

Loïk je očekával na zámeckém nádvoří: doprovodil paní Prémontréovou do její komnat. A než se odloučila od své neteře, dobyla na tom mladém srdci všechen svůj někdejší vliv.

III.

Několik dní potom byl zámek Lamargellský pln života a ruchu. Očekávaní hosté oživovali samotu. Byli mezi nimi pan a paní du Halloy, Vivián Duvernay, Loïkův důvěrný přítel, a paní Norina Chandorová. Tato Uherka nezapřela svůj původ: svou velkou a štíhlou postavou a nejvyšší uhlazeností podobala se nápadně paní de Pompadour, pokud lze o ní souditi dle současných podobizen. Měla u vysokém stupni ono tak svůdné kouzlo v chování. Žádná nedovedla jako ona vykračovati si hrdě prostřed salonu, když pohodila hlavou trochu do zadu, s vlhkými rty, s očima zářícíma; tu šlehala po všech sebevědomé pohledy, a dle jejího smělého výrazu „dá-

vala se přehlížeti". Paříž si volí občas takové královny. Paní Chandorová měla manžela kdesi státním radou, který byl vídán při slavných příležitostech. Tento manžel přicházel na týden do Paříže, zpraviv o tom pečlivě svou ženu o měsíc napřed: díval se s úsměvem na Norininy ctitele a vracel se pokojně do Vídně, prohodiv dvě slova, odbyv čtyři návštěvy a vyprázdniv sto láhví champagneského. Lidé vtipkovali si trochu o paní Chandorové: bezpochyby že neprávem, neboť nemohli nikdy obviniti zcela určitě krásnou Norinu: přestali na podezřívání. Že nosila výstřední toiletty? . . Královna v *high-life* nemůže jinak. Že byla při každé slavnosti? Vždyť měla mnoho a to nejstkvělejších známostí. Ostatně uváděn její salon mezi těmi, kde si lze ještě pohovořiti, a měla-li mnoho ctitelů, bylo to jen vinou přírody, jež ji obdařila krásou a svůdností. Každou měrou, měla-li paní Chandorová jeden nebo více svazků, tajila je dobře, neboť nikdo nemohl vylouditi úsměv na všech rtech, spojuje nějaké mužské jméno s jejím. Taková byla žena, o jejíž návštěvu stál Loïk na prvním místě, přeje si bezpochyby, aby Norina naladila dobře společnost, ve které vládla, ve prospěch paní de Bramafam.

Samo sebou se rozumí, že chtěl markýz své hosty baviti. Těšil se tolik v tom veselém kruhu pařížském po smutném měsíci, který právě zažil! Tak naskytla se již za pět nebo šest dní otázka, pořádati ples. Okolní zámky měly se postarati o potřebné množství tanečníků a tanečnic, a ples měl se konati v předvečer návratu do Paříže.

Jednoho dne vyjeli si hosté na velkou štvanici. Paní Prémontréová, která zůstávala při všem veselí zamlklá a tichá, umínila si raději zůstati na zámku, a když projevila Roberta týž úmysl, pravila jí:

„Nemáš dobře; v tvém věku potřebuje člověk pohybu; to ti bude svědčiti."

O osmé hodině ranní shromáždili se lovci na nádvoří. Pro Robertu a paní du Halloy byl připraven velký landauer. Norina, upjatá v černou amazonu bezúhonného střihu, hladila rukou nádherného koně, který se netrpělivostí vzpínal.

„Markýzka nás tedy opouští?" tázala se Loïka, vidouc Robertu seděti v landaueru.

„Ona neumí jezditi na koni," odvětil mladý muž. Loïk nadzdvihl nožku paní Chandorové, která se zlehka vyhoupla; vyskočil také na koně, a oba postavili se v čelo kavalkády.

O jedenácté hodině ranní byli lovci shromážděni kolem překrásného desateráka, mimo Loïka a Norinu, které ztratili z očí před půl hodinou.

„Hm!" pravil generál, „bezpochyby zabloudili, a pojedou nejspíše za našimi dámami."

Roberta a paní du Halloy zůstaly vskutku ve voze, aby se projely ku pramenům Seiny.

Loïk a Norina zabloudili, generál měl pravdu. V okamžiku, kdy troubili náhončí na znamení, že jelen jest uštván, oba davše se oklamati lesní ozvěnou, hnali své koně opačným směrem.

„Rychle! rychle! markýzi," zvolala Norina, uslyševši troubení, „sice přijedeme pozdě."

„Cesta jest příliš úzká, madame, nemůžeme po ní jeti vedle sebe: jeďte napřed."

Paní Chandorová šlehla bičíkem svého koně, který se vzepjal, následován z blízka Loïkovým. Po desitiminutovém trysku vjeli na širokou mýtinu, kde ústilo více cest.

„Ach! není již nic slyšeti!" pravila Norina, zadržujíc rychle koně.

„Pravda."

Dala se do smíchu.

„Odpovídáte mi ‚pravda', a ani jste se nesnažil slyšeti."

„Dívám se raději na vás."

„Opravdu?"

„Ano, jste tak půvabná, majíc tváře od jízdy vzrušeny. Na mou čest, Walter Scott by byl vytvořil jinou Dianu Vernonovou, kdyby byl viděl vás v tomto rudém rámci zvadlého listí!"

Norina svlékla rukavice; při tom spadl jí šátek na mech. Loïk skočil hned s koně, zdvihl šátek a podal jej paní Chandorové.

„Nechcete také slézti a odpočinouti si na okamžik?" tázal se.

„S radostí. Cválám již půltřeti hodiny; jsme aspoň míli od místa honby, a než se vydáme znova na cestu . . ."

I spustila se v náruči mladého muže, který ji jemně snesl na zem. Hleděl na ni stále: to ji ještě rozesmálo.

„Jste dnes ráno veselá!" pravil.

„Víte, nač jsem myslila, markýzi," odtušila Norina, hodivši mu vlečku amazony do rukou.

„Ne, opravdu."

„Myslila jsem si, že jste se po šest let se mnou setkával ve společnosti, často jste ke mně přicházel, a dříve vám nenapadlo se mi dvořiti . . . až, když jste ženat!"

Loïk se zarděl.

„Vaše žena jest půvabna," pokračovala Norina, sedajíc si na trávník: „proč se s ní tedy tak málo obíráte? Víte-li pak, že by se mohlo mysliti . . "

„Nevím, co by se mohlo mysliti, madame," odvětil Loïk trochu podrážděně: „paní de Bramafam jest družka, jaké jsem si přál, miluji ji, a jsem od ní milován: více nežádám, a jsem spokojen s velikým podílem štěstí, jehož se mi dostalo."

Paní Chandorová pohledla naň úkosem, a pohnula nepozorovaně ramenoma.

„Nyní mohu vám to vypravovati," pravila, oškubávajíc lístky fialky. „Když přiletěla zpráva o vašem sňatku jako blesk do naší klevetivé společnosti, navštívilo mě hned několik dobrých lidiček s útrpnými obličeji, které mě velmi bavily, ale jděte . . . Pochopíte, můj milý, že nejste nyní nebezpečný, ženatý muž nepočítá; však bych s vámi jindy nebyla zůstala samotna prostřed lesů; byli by mě notně pomluvili!"

„Kdežto teď . . ."

„Ó! teď . . ."

Norina zahodila fialku opovržlivě přes rameno, zatím co Loïk vstával.

„Má vaše žena ráda společnost?" prohodila zase.

„Myslím, že ano."

„Tím byste měl býti jist. Ubezpečuji vás, měsíc p[illegible] svatbě znala jsem svého muže lépe, než se mi zdá, [illegible] vy znáte svou ženu. Avšak láska jest slepa."

Loïk cítil, že se ho zmocňuje lehké podráž[illegible]ní:

„Povězte mi, drahá madame, urazil jsem vás kdy něčím?"

„Nikdy."

„Proč tedy se mi posmíváte? Víte, že jsou jisté věci, na něž sebe duchaplnější muž neví odpovědi."

„Aj! aj!" zvolala Norina propukujíc ve smích. „nepoznávám již svého markýze de Bramafam! Vy, muž uhlazený, muž podle módy, vy se přiznáváte k porážce? Hleďte, můj drahý, vyvedl jste bláhový kousek. Paní de Bramafam jest půvabná žena: avšak ji byste si nebyl měl vzíti. Zkoumala jsem ji po několik dní... Není ani tou prostou měštkou, jak jsem myslila. Nespatřila jsem plaménku v její očích. Tato mladá manželka jde po vašem boku, aniž by se v její pohledu jevila něžnost první doby lásky. Jest jenom laskavá, ne něžná. Nemůžete jí to míti za zlé: jsou již takové povahy! Jezdíte rád na koni: ona neumí jezditi; tančíte rád valčík: ona netančí: bavíte se rád hovorem: ona jest zamlklá. Včera večer — nebuďte příliš marniv — sršeli jste vy a general vtipem v saloně. Všichni jsme vám tleskali. Zpytovala jsem markýzku: jsouc opřena v křesle u krbu, hleděla do plamenu, a sotva že odpověděla na několik slov, která jí člověk řekl. Její teta stála naproti ní... Kdo je viděl obě tak zamlklé a chladné, byl by řekl, že jsou stejně staré!"

Paní Chandorová přednesla svou malou řeč se vzácnou obratností. Faleš, kteráž se zračila v její pohledu i přízvuku, nelze vypsati. Byla přes příliš zchytralá, aby nebyla poznala, že byl Loïk jejími slovy uražen; avšak pocifovala jakousi divou rozkoš, mohla-li ho ještě více drážditi. Možná, že byly tyto úsměšky jen malou pomstou pohrobní žárlivosti; však Loïk neměl potřebného klidu, aby byl na to hned pomyslil.

„Jest mi líto, drahá madame, že vás musím poučiti, že se naprosto mýlíte. Nevím, je-li paní de Bramafam, je-li moje žena taková, jak mi ji líčíte. Řekla jste to sama: láska jest slepa! Naproti tomu vím, že jsem si chtěl vzíti hodnou ženu a ne koketu. Markýzka nejezdí na koni, ať, aspoň jí nepotkáte v boulogneském lesíku s průvodem mladých pánů. Netančí, pravda: získám při tom, že ji nebudu viděti po deset minut v náruči muže pod záminkou valčíku. Mluví málo, souhlasím: budu jist, že ta, která nosí mé jméno, nevypustí nikdy pohoršlivého slova."

Při prvních slovech Loïkových se Norina vzchopila, lehká bledost kryla jí obličej: byla však příliš zběhlá mezi lidmi, aby byla dala na sobě znáti hněv. Když markýz skončil, usmívala se:

„To, co tu povídáte, můj drahý příteli, naplňuje mě radostí. Bála jsem se tolik, že nebudete šťasten! A teď, chcete-li, pustíme se za svými honci."

„Urazila jsi mne," myslil si Loïk: „nezůstal jsem ti nic dlužen."

Kdyby byl mohl viděti Norinin divoký pohled, který naň vyslala, když jí pomáhal na koně, byl by se zděsil. V pohledu tom skrývalo se tolik zášti, co vášně. Přišli k hallali o čtvrt hodiny později.

„Kam pak jste se poděli?" tázal se general; „hledali jsme vás všudy."

„Zbloudili jsme," odvětil Loïk, vyhýbaje se zraku Viviána Duvernaye. Byltě Vivián jeho důvěrníkem, i bál se, aby přítel jeho neuhodl, co se právě přihodilo, nebo aby se neklamal ve významu tohoto setkání; avšak Vivián nemohl míti podezření. Jemu byl Loïk vzorem počestivosti. Věděl, že nebyl markýz nikdy zamilován do paní Chandorové. Proč byla by v něm vznikla nějaká náklonnost k ní tak pozdě?

Vivián Duvernay byl skoro v témže věku jako Loïk. Jsa chud, vrhl se s celou duší na studia. Jeho jméno, známé a vážené v úzkém kruhu učenců, nabývalo jakési proslulosti pracemi značného významu. Jako výtečný žák školy normální hodlal po osmileté službě universitní zadati za propuštěnou, když tu jmenován byl od ministra professorem na filosofické fakulte v Paříži. Bylo by se mohlo mysliti, že měl tento opravdový duch nějaký vliv na světskou povahu Loïkovu: právě naopak. V životě i v ústavě byl vliv na straně Loïkově. Vivián neměl nikdy odvahy haněti to, co nazýval „žalostnou" zpozdilostí. Toto slovo rád opakoval. Tento mírný člověk nenáviděl zvláště všechny příkré výrazy. Přijev na zámek, spokojil se s touto odpovědí svému příteli, který se ho tázal na jeho mínění o známém listu:

„Ano.... ano;... četl jsem to s bolestí. Jest to žalostné, příteli, velmi žalostné."

Vskutku ho to trápilo, neboť miloval vřele markýze.

„Myslím, že by bylo na čase, podívati se za markýzkou," pravil general, když Loïk poručil dopraviti jelena na zámek. „Eh! ty šibale, za měsíc po svatbě!..."

Loïk učinil netrpělivý pohyb, a Norina odvrátila hlavu, aby neviděl její úsměv.

Paní du Halloy a Roberta pokračovaly ve své projížďce vozem, zatím co jezdci klusali lesem: měli se sjeti na umluveném místě. Když stanuli lovci před landauerem, vyjadřovala paní du Halloy markýzce dojem, „který v ní vzbudila čarovná poloha krajiny". Roberta, jsouc zamyšlena a smutna, neposlouchala příliš pozorně nadšené chvalořeči staré dámy, a tato se přiznávala potichu, že neměla nikdy posluchačstvo tak ochotné a zvláště tak tiché.

„Popřejete mi místa vedle sebe, markýzko?" tázala se Norina. „Jsem trochu unavena."

„S radostí, madame," odpověděla Roberta, jakoby byla náhle vytržena ze sna.

Pan de Bramafam pobídl svého koně k mírnému trysku, předstíraje, že doprovodí dámy. Chtěl jenom předejeti kavalkádu, aby mohl rozvažovati. Paní Chandorová učinila naň podivný dojem. Byly tedy pravdivy pověsti rozšiřované nedávno o povaze citů Norininých k němu? Loïk byl příliš duchaplný, aby ze sebe dělal hejska, mimo to nepatřil mezi ony hlupce, kteří hledají slávu v dobývání srdcí. Od roku 1830 don Juan postonává, stal se směšným. Pan de Bramafam nezapřel svých předků. Viděl ve štěstí u žen zábavu, a ne čest. Čím to, že nevšiml si dříve vzácné svůdnosti této ženy? Její zelenavé oči, z nichž sálal oheň; a jaká sebevědomá uhlazenost jevila se v kočičích pohybech toho krásného stvoření! Jak si s ním zahrávala, posmívajíc se nedostatku zběhlosti ve světě u té, jež byla markýzkou de Bramafam. Loïk vykonal svou povinnost, bráne Robertu, byl však nucen uznati Norinino obratné opovržení krutou ironií jeho odpovědi.

„O čem pak sníš tak sám, markýzi?" řekl mu pojednou strýc, dohoniv ho.

„Nesnil jsem."

„Po šestinedělním manželství máš na to právo. Kdy pak se zamiluje člověk do ženy, ne-li v líbánkách? Já

sám, když jsem si vzal tvou tetu . . . ale nechme toho. Mohu se pochlubiti, že jsem provedl šťastně nesnadnou věc. Nebýt mne, byl bys ještě mládencem, i táži se tě, byl-li bys na tom lépe. Ó! vím, co mi můžeš odpověděti: rozkošný život mladého muže. Velmi svůdné rozkoše, vskutku, a jest těžko o nich mluviti."

„Máte pravdu, strýče."

„Viď? Třeba bych měl šedivé vlasy, jsem ještě mlád, a mohu si lichotiti, že znám důkladně tu půvabnější polovici lidstva."

Loïk se stěží zdržel úsměvu: na tom si pan du Halloy velice zakládal.

(Pokračování)

FEUILLETON.

O nejobyčejnějších otravách.

Píše med. *B. Markl.*

(Dokončení.

Otrava mědí.

Otrava solmi mědi, zvláště siranem a octanem, bývá více nahodilá než úmyslná, nicméně není však vzácností, zvláště ne otrava chronická, neboť mnoho se užívá nádob měděných, z nichž měď se k pokrmu přimísiti může.

Bylo by dobře, kdyby užívání takových nádob v domácnosti co možná se omezilo, a když se jich už užívá, aby se k tomu hledělo, aby byly uvnitř dobře pocinovány a pak aby se jich nebralo k pokrmům kyselým.

Příznaky otravy mědí bývají totožné s příznaky prudké gastroenteritidy a dostavují se někdy až po několika hodinách, zvláště bylo-li s jedem více pokrmu požito.

Otrávený cítí v ústech stále příchuť mědi, pocit sevření hltanu a slinotok. Prudké bolesti v krajině žaludeční, vrhnutí zeleně nebo modře zbarvených látek, velké průjmy — jsou hlavní známky otravy.

Někdy však tyto příznaky více nebo méně se nejeví, v případech, kde náhle veliké množství soli mědi beze značného porušení roury zažívací do krve se dostalo, a tu jeví se spíše známky povšechného onemocnění, porušení center nervových, srdce a dýchání.

V takových případech končívá otrava obyčejně smrtí.

Co se týče léčení, tu především zase jmenovati dlužno důkladné vyčištění žaludku a střev. Podáváme tedy dávidla a projímadla. Při posledních musíme vynechati oleje, poněvadž soli mědi se v nich rozpouštějí.

Pak podáváme bílek v hojném množství, s nímž tvoří soli mědi nerozpustné sloučeniny, a pálenou magnesii.

Výsledek bývá u většiny případů příznivý.

Otrava olovem.

Tato otrava jeví se hlavně ve dvou formách jako u některých jedů již zmíněných. Prvá forma jest otrava náhlá, druhá pak otrava dočasná, která jeví se zase za příznaků velice různých. Otrava dočasná je daleko častější náhlé; jest olovo kov, který bohužel až příliš často v nemírném množství všude v životě v různé formě se vyskytá, tak v glasurách nádob, v barvách, v různých slitinách, v líčidlech, ba i v barvách, kterých v cukrářství se užívá. Před časem ještě roury pivních tlakostrojů obsahovaly hojné množství olova. Sloučeniny olova mohou vniknouti do těla buď ústrojí zažívacími, buď dýchacími, nebo mohou býti vstřebány z povrchu těla kůží.

Náhlá otrava vyznačuje se svíravým pocitem v jícnu, bolestmi v krajině žaludeční, dávením bělavých hmot, často i zácpou. V některých případech přidružují se i příznaky nervové.

Léčení směřuje jako jinde k vyčištění žaludku, dále k neutralisaci jedu, což se děje bílkem, mlékem a sírany (sodnatým, hořečnatým nebo draselnatým) nebo příslušně zředěnou kyselinou sirovou.

Uzdravení může nastati v 6—8 dnech, někdy však porušené útroby zažívací potřebují doby velice dlouhé, až i několika let, než vrátí se do stavu normalního.

Co se týká otravy dočasné, nemohu se na tomto místě o ní šířiti, poněvadž se jeví ve tvarech velice rozmanitých, podotýkám jen, že neklamuým příznakem otravy tu jest charakteristický proužek na dásni, těsně podél zubů se táhnoucí 2—4 millim. široký, barvy temně modravě šedé.

Toto zbarvení rozšiřuje se někdy po celé dásni, sliznici ústní, jazyku i zubech, zvláště na plochách dásni nejbližších.

Tím opouštím jedy skupiny prvé a zmíním se ještě několika slovy o jedech nervových

* * *

Jedy nervové, jak již jméno naznačuje, budou hlavně jeviti účinky na soustavu nervovou: není tím ovšem řečeno, že jiného působení nemají, mohou na př. některé i místně dážditi (ostře narkotické), leč hlavní změny týkají se přece center nervových.

Jedy tyto dělíme dle toho, v která centra působivost jest největší a nejdůležitější, na jedy mozkové, míchové a mozkomíchové.

Netřeba ani podotýkati, že toto rozdělení zase nevyhovuje, a že nemalé mohou nastati pochybnosti, kam bychom ten neb onen jed spíše řaditi měli.

Jedy mozkové (narkotické) vyznačují se hlavně působením na mozek. Je to zejména šedá kůra velkých haemisfér, jíž nejprve dráždí, pak obrňují.

Dle toho rozeznáváme dvě stadia: stadium excitace (rozčilení) a stadium depresse (sklíčení).

Zvýšená reflexní dráždivost, větší pohyby, živější obrazotvornost, zrychlený tep a dech jsou prvými příznaky excitace. Depresse počíná ochabnutím svalstva, zdlouhavým spojováním představ, tep a dech se zvolňuje, teploty těla ubývá, následuje spánek a větší nebo menší bezcitnost.

U některých jedů je stadium excitace méně výrazné, za to však je tím úplnější stadium depresse jako u chloroformu, étheru, morfia.

Z otrav jedy narkotickými měl bych se v prvé řadě zmíniti o otravě alkoholem, poněvadž však tato stať jest příliš obšírná, ponechávám ji pro zvláštní pojednání snad na dobu pozdější, a zmíním se hned o otravě kyanovodíkem (HCN) a kyanidem draselnatým (cyankali KCN).

Obě otravy jsou velice těžké a usmrcují rapidně, pomoc lékařská bývá zřídka kdy co platna, poněvadž přichází obyčejně pozdě.

Otrava kyanovodíkem jest celkem řídká, jsou zaznamenány případy, kde stala se otrava likéry, parfumovaným sehnanou vodou bobkotřešňovou (vodnatý kyanovodík). Též jsou známy otravy hořkými mandlemi u dětí.

Otrava cyankalim je už častější. Příznaky zde se jevící jsou jako u ostatních jedů, jen že zde jest průběh nadmíru krátký.

Za odjedy byly odporučovány různé látky, jako síran železnatý a uhličitany, praeparaty ammonu, olej olivový, terpentinový, mléko, opiaty, atropin atd., leč účinek všech těchto látek jest pochybný. —

Z dalších jedů narkotických zasluhovala by zmínky otrava kyselinou uhličitou, jevící zcela podobné příznaky jako otrava lihem a étherem, úzkost, těžkomyslnost, bolení hlavy, místní bezcitnost, ochrnutí středu dýchacího atd.

Příznaky otravy jeví se již u některých lidí, obsahuje-li vzduch 1 % kyseliny uhličité, u jiných teprv 2—5 % ve vzduchu způsobuje otravu. —

Z jiných jedů náleží do této třídy ještě anilin a celá řada alkaloidů, o nichž zmínka byla by příliš rozvláčnou, ostatně příznaky otravy jsou u nich podobné již zmíněným.

Jedy míchové působí zase hlavně v centra míchy a obvodové konce nervů, jež nejprv dráždí, potom ochrnují.

Výsledek dráždění jsou tu křeče, výsledek ochrnutí jest ztrnutí svalů, otrávený nemůže svalem pohnouti, ač rozkaz k pohybu od mozku vychází.

V prvé řadě náleží sem strychnin, leucin, thebain, kurare ajv.

Jedy mozkomíchové působí konečně jednak na přední mozek, jednak i na míchu a míchu prodlouženou, na střed dýchací, na střed zdržující pohyby srdce, vasomotorický a na střed pro pohyby křečové.

Mají tedy tyto jedy nejrozsáhlejší pole působivosti, a mohli bychom konečně všecky jedy nervové pod tento odstavec shrnouti, kdybychom ohledu nebrali ke hlavní a největší působivosti toho neb onoho jedu.

Tak působí na př. kyanovodík, jejž jsem mezi jedy narkotickými uvedl, také na střed dýchací, vasomotorický, a zdržovací srdce.

Jiné jedy působí zase v největší míře na středy pohybů křečových v prodloužené míše a mozku, jako nikotin, amylnitrit.

Jiné působí specificky na srdce (jedy srdeční), a to buď na sval srdeční, nebo na automatickou a regulační jeho úpravu.

Jiné působí zase na zdržovací úpravu srdce; muscarin ji dráždí, atropin, hyosciamin, daturin ji ochrnují.

Některé jedy mozkomíchové působí hlavně na vasomotory, jako strychnin, nikotin, amylnitrit. Jiné zase na zorničku, jako atropin, hyosciamin atd.

Celkem tedy vidíme, že jedy mozkomíchové zachvacují téměř všecky středy nervové, jen v tom jest rozdíl, že ne všecky jedy sem spadající zachvacují všecky středy stejně mocně.

Co se léčení otrav jedy nervovými týče, tu platí předně pravidlo otravám všemi jedy společné, odstraniti jed co možno nejrychleji a nejúplněji ze žaludku.

Dráždíme tedy k dávení jakýmkoli již způsobem, a podáváme hojné množství mléka, neb není-li toho, aspoň vody.

Pak hledíme neutralisovati, a to nejlépe, téměř ve všech případech stane se silnou černou kávou, nebo látkami na tříslovinу bohatými.

Jedy sem spadající jsou totiž téměř vesměs alkaloidy, a ty slučují se s tříslovinami v nerozpustné tannaty.

Jinak ovšem řídí se léčení ještě případem specielním, jest mezi jedy zvláštní antagonismus: účinky jednoho ruší se druhým.

Poklid srdce na př. způsobený muscarinem (alkaloid muchomůrky) lze zrušiti atropinem; ne naopak.

Kde tedy takový antagonismus jest znám, a kde vůbec jest možno rozpoznati, o jakou otravu specielně jde, tu ovšem dlužno užiti protijedu specielního.

Knihy redakci „Lumíra" zaslané.

„Bibliotéka paedagogická." Sbírka spisův pro učitele, pěstouny, rodiče a pro vzdělavatele lidu vůbec. Svazek CXV. obsahuje: „Zpěvy pro opatrovny a školy mateřské." Sestavili Barbora Ledvinková a Jan Mašek. Nákladem knihkupectví Fr. A. Urbánka v Praze.

„Novější dějepis rakouský." (Od roku 1526 do roku 1860.) Sepsal Dr. V. V. Tomek. Šešit 12. a 13. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Politická bibliotéka česká." Číslo páté. Vydává český klub „Řeči dra. Frant. Lad. Riegra a jeho jednání v zákonodárných sborech." Sešit šestnáctý. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Slovanský Sborník statí z oboru národopisu, kulturní historie a dějin literarního i společenského života." Redaktor Edvard Jelínek. Ročníku šestého sešit čtvrtý. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Dějepis všeobecný." Pořádá Dr. Jos. Emler. Oddíl I. „Dějiny středověké." Od konce století pátého až do konce století patnáctého. Sepsal prof. Fr. Šembera. Sešit 22. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Písmo svaté Starého a Nového zákona. Vydání pro katolíky s úplným schváleným textem." Přehlížejí P. Václ. Štulc a Dr. theol. Ant. Lenz. Illustroval Gust. Doré. Sešit 29. Nákladem knihtiskárny J. Otty.

„Hrady a zámky." Popisuje August Sedláček. Dílu VI. sešit 2. Nákladem Fr. Šimáčka v Praze.

„Čechy." Dílu VI. (Polabí 1.) sešit 62. V Praze 1887. Nákladem knihtiskárny J. Otty.

„Arbesovy sebrané spisy." Dílu II. sešit 4. obsahuje: Povídky, novelly a kresby. II. — Moderní upíři. Nákladem knihkupectví I. L. Kobra v Praze.

„Bídníci." Román. Sepsal Viktor Hugo. Z francouzského přeložil V. Vávra-Haštalský. Sešit 30. (Druhé vydání.) Nákladem knihkupectví I. L. Kobra v Praze.

Redaktor, majitel a vydavatel: I. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček."

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta 1 zl. 65 kr.
na půl léta 3 „ 30 „
na celý rok 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta 1 zl. 75 kr.
na půl léta 3 „ 50 „
na celý rok 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod odpoledne

ROČNÍK XV. 10. července 1887. ČÍSLO 20.

Plavecké povídky.

Z dalmatských vzpomínek *Jos. D. Konráda.*

V. Trest.

Vypravuje Josip Popović

Počnu vypravovati tam, kde přítel můj Martin Kacin přestal. Měl jsem sice v úmyslu pobaviti vás jinou povídkou, v níž láska byla by hlavou i patou, ale pro dnešek nechám toho. Vyprávěli jste už všickni o smíchu dívčích očí a o pláči ženských srdcí — nu, a při všem jest třeba změny. Stejná hudba brzo nám zevšední a jedno jídlo brzo se přejí, pravím jídlo, neboť nápoj, jakým jest na příklad víno, chutná nám vždycky, čím dále, tím lépe. Láska sice podobá se také prý vínu, avšak já tomu nevěřím. Láska jest pouze tehdy dobra, je-li mlada, kdežto víno čím starší, tím lepší, a v tom jest veliký rozdíl, pro který tyto dvě srdce rozpoutávající věci ani do nejdelší smrti nesrovnám. Tedy tenkráte dám ženám a lásce pokoj.

Když jsme s Martinem Kacinem odešli z Kotora, měli jsme z počátku v úmyslu navštíviti svoje domácí prahy, kterých jsme oba neviděli už drahný čas. Táhla nás tam arci spíše nutnost než touba spatřiti rodný krb, ale nevyzpytatelný osud naložil s námi jinak. Dorazili jsme teprve do Dubrovníka, a naše váčky byly už tak velice prázdny, jak lačna byla naše hrdla. Ovšem ani za mák nás to nezarmoutilo, neboť byli jsme ještě zcela mladí lidé, a prvou i poslední starostí naší pro ten čas bylo ukojiti vyhladovělý žaludek. Podívali jsme se na sebe a zasmáli jsme se svému bohatství, které nestálo ani za haléř.

„Co, brate milý, teď?“ otázal jsem se s veškerou důvěrou Martina Kacina.

„Co teď? Rada trochu nesnadná, však nikoli příliš těžká. Krásti? To poctivým prstům se nesluší. Jenom tam se krade, kde lidé bojí se zlodějů; leč zde každému důvěřují. A žebrati? Nikdo nám, lidem zdravým i mladým, ničeho by nedal. Kromě toho jest to hanba; v Dalmacii žebří toliko mrzáci a blázni. Nezbývá, než poraditi se s bedry, aby nezchoulostivěla, a s pěstmi, aby nezměkly. Kdo stojí o práci, každý najde zaměstnání. Pojďme se podívat do přístavu, tam nejsnáze zakotvíme svoji vratkou lodičku.“

Šli jsme tedy do přístavu, a šťastná náhoda nám přála. Nevelká bárka řecká chystala se právě k odplutí do Drače v Albanii. Několik jejích plavčíků sepralo se právě před tím ve městě v jakési krčmě, a dva z nich té chvíle zvyšovali už lesk Dubrovnického vězení. Shodli jsme se bez dlouhých okolků s vůdcem bárky a zaujali místa obou nepřítomných. Tak dostali jsme se do Drače, kdež nám zase řekli nepříliš zdvořile: „S Bohem!“

Ale dlouho neplýtvali jsme zlatou svobodou. Pouze asi deset nebo čtrnácte dní plašili jsme albanské krásky a dali strojiti pušky i brousiti handžáry Dračským jinochům. Pak, aniž opravdu vím jak, stali jsme se námořníky na tureckém korábě. Byl to škuner a měl aspoň poctivé jméno, říkali mu „Angelika“. Jeho řemeslem bylo rozvážeti ze Smyrny zásoby fíkův, a ze všech i do všech koutův, kamkoli zabloudil, nakládal nebo skládal sušené maso skopové. Konal tudíž to, co koná sto lodí jiných.

Jaktěživ neviděl jsem pohromadě tak rozmanité sebranky, jakou „Angelika“ hostila na svých bedrách. Jenom asi třetina plaveů byli opravdoví Turci, ostatek byl složen ze všech možných i nemožných národností světa. Majetník lodi byl přísný Turčín, jenž každý úmysl svůj i každé slovo své vážil podle koranu, který mu ležel v hlavě pevněji než všechno jeho bohatství i život ostatní. Jmenoval se Osmanem a ještě nějak, nevím jak. Avšak lodníci neříkali mu jinak než „Patron Akšam“, a to proto, že po všecek den, nechť bylo ráno, o polednách nebo večer, nepozdravoval jinak než „akšam hajrosum“, t. j. dobrý večer. Byl to dokonale dobrý a spravedlivý člověk. Lhal bych, kdybych tvrdil, že jsem kdy viděl u našinců muže šlechetnějšího. Až do oné chvíle měl jsem o Turcích pojem, že jsou nanejvýše zlí a darební lidé; avšak brzo jsem se přesvědčil, že mezi nimi jest zrovna tolik dobrých, jako u nás, a z nich na prvém místě ctil a vážil jsem si patrona našeho škunera „Angeliky“, jemuž zajisté neleželo na svědomí, ačkoliv byl Turčínem, pranic takového, co my křesťané nazýváme hříchem. A měl-li nějakou vadu, pak to bylo jistě jenom to, že skorem pořád se zdržoval doma a málokdy přišel nás potěšit na loď svou přítomností.

Kapitán „Angeliky“ byl Vlach, zástupce jeho Srb, kormidelník pocházel z Řecka, a tak to šlo dále: vždy dva cizozemci a sotva jeden Turek. Také jsme měli dva Araby a jednoho černocha, kterého udělali kuchařem, protože ani za živý svět nebyl by pojedl masa, nýbrž

sytil se výhradně jenom holými makarony a rýží. Tím ovšem netloustl tak, jako pravidelně všickni kuchaři na lodech, kdežto my jsme byli jisti, že nejsme skracováni ve svých obědech. A to byla zajisté věc velice chvály hodná.

Náš milý černoch byl už starý chlap, bylot mu přes šedesát let. Říkali, že ve svém mládí býval člověkem nadmíru šeredným a že strašil svým vzezřením i děti vlastních rodáků. Ale tehdy, když jsem ho poznal, byl tvorem skutečně roztomilým. S lety přibývalo mu příjemnosti, a nepřibývalo-li krásy, tož zajisté ubývalo mu ošklivosti. Zbělely mu totiž vlasy, podobné krátké husté vlně, a to mu nemálo slušelo. Žil prý již padesáte let na rozličných lodech, a proplul na nich veškery končiny vodního světa, ale vždycky jenom jako kuchař. Nikdo se nepamatoval, že by byl vykonal ve svém životě cosi neobyčejného a velikého ani pranic špatného: ani oběda nikdy nepřesolil, ačkoliv ho obyčejně neochutnával.

Tento náš černý kuchař byl prapodivný člověk. Ačkoli znal dosti dobře několik jazyků, přece skorem pranic nemluvil. S některými plavci žil už několik let na stejném korábě, a přece za tu celičkou dlouhou dobu nezahovořil k nim ještě ani nejmenšího slovíčka. Vůbec nikdy se netázal na nic, ani nemluvil jinak, než když odpovídal na rozkazy nebo otázky kapitána a těch dvou, tří osob, s kterými jako kuchař byl ve styku nebo kterým byl podřízen. Někdo, když byla řeč o jeho nemluvnosti, tvrdil, že kuchař koná jakési pokání za podivný, tajemný hřích z mládí, ale já nevím, byla-li to pravda čili nic. Nejspíše to byl plavecký klep nebo holá domněnka.

Jak jsem děl, byl to zvláštní muž. Ač skorem všechen život svůj prožil na moři, nebyl ani dosti málo plavcem. Hoch, který byl teprve čtrnácte dni na lodi, jistě byl zkušenější a obratnější nežli on. Černoch neznal na lodi nic než svého velitele a svoji kuchyň, ze které nevycházel ani na krok, leda k blízkým spížím pro maso, složené tam pod ledem. Kdybyste mu byli řekli, aby napjal plachtu, upevnil to nebo ono lano, vztyčil vlajku či cosi podobného, zavrtěl by hlavou a pokrčil rozpačitě rameny, ze neví, jak do toho.

Avšak, jakkoliv byl takovým podivínem, přece vsickni námořníci, zejména staří, opravdově si ho vážili. Také já pocítil jsem k němu brzo zvláštní úctu, třebas nikdy ani pohledem si mne nevšiml a na mne nepromluvil. A přece při tom všem, při té nevysvětlitelné uzavřenosti a nesdílnosti černoch byl vtělenou dobrotou. Za všechna dlouhá léta prý nikomu ničím neublížil, nikomu ani stébla do cesty nepoložil. Naopak, nejednou podal námořníkům neklamný důkaz o svém měkkém, šlechetném srdci. Před několika lety, když „Angelika“, vracejíc se ze dlouhé plavby, nemohla pro prudkou bouři přistati k pevnině, nedostávalo se již plavcům potravin. Kapitán doufal v brzké zakotvení a proto nepostaral se o hojnější zásoby. Tehdy na loď zabloudil nedostatek a hlad, neboť pro každého muže zbývalo už pouze zcela nepatrné sousto. Černoch utrhl si díl svůj od úst a rozdělil jej skorem pokaždé k dílům ostatním. Neklamal nikoho, bylo to na něm viděti. Za deset dní postu vychrtl téměř na kost a na kůži. — Od té doby všickni vážili si ho a ctili jeho šedivou hlavu dvojnásob.

Byl jsem s přítelem Martinem Kacinem asi čtvrt roku ve službách „Angeliky“, když jsme dostali nového kapitána. Dosavadní kapitán, který byl velitelem našeho škunera od jeho počátku, byl už příliš stár a proto odešel na zasloužený odpočinek. Přišel vůdce nový, avšak před ním ulétla od nás dobrá míra a spokojenost: odstěhovala se z lodi nejspíše za starým — — —

Ach těch hořkých okamžiků, kterých jsme pak na „Angelice“ zažili! Nejeden ze starých námořníků a tím více mý mladí prahli jsme po prvé vhodné příležitosti, abychom vypověděli novému kapitánovi svoje služby. Čtyři plavci byli hned z počátku propuštěni, neboť nový velitel přivedl si s sebou jiné — svoje lidi, neméně drsné a surové jako on. A věru blaze bylo těm, kteří dostali výpověď — jak jsme jim v brzku záviděli!

Nový kapitán nazýval se Luka Strapajević. Byl patrně tedy Srb, ale, věřte mi, byl spíše vším jiným než Slovanem. Každý by zajisté soudil, že utekl k nám odněkud z afrických divošských hord. Neznal žádné národnosti, ku každému měl jenom stejné klení a stejné nadávky, a srbský původ ukazoval leda tím, že krajané jeho byli mu trnem v oku, což dával citelně na jevo při každé příležitosti.

Myslím, že si ucinite o něm dostatečný pojem, zmíním-li se kratce o tom, jak námořníky trestal. Míval po ruce téměř výhradně jediný prostředek.

Hůl! — — —

Může-li býti co hanebnějšího a potupnějšího? Není-li největší surovostí trestati dorostlé lidi kyjem, ano, dospělé muže, z nichž mnozí byli již dávno otci rodin a skorem dvakráte starsí než on? — — —

Nevím, co přimělo spravedlivého a mírného majetníka lodi, že přijal do služby za velitele svým lidem tvora tak necitelného a, mírně řečeno, bídného. Nejspíše ho neznal a nevěděl, jakou metlu mimovolně položil na hlavy svých plavců, o něž vždy se staral s největší laskavostí a péčí. Neboť jinak bezpochyby byl by s ním se rozloučil hned při uvítání. Leč buď si to jak buď, měli jsme již ďábla na krku a byli jsme nanejvýš nešťastni, jelikož pro ten čas byli jsme podrobeni úplně jeho vůli.

Mohl bych vypravovati skoro o každém plavci, jak byl trestán, ale k tomu nestačilo by mi ani deset večerův, a kromě toho pro vás i pro mne bude až dost, povím-li pouze jeden příklad, týkající se našeho kuchaře černocha. Ubohý černoch, ubohý člověk! — —

Kapitán Luka Strapajević dověděl se brzo o kuchařových zvláštnostech. Vyprávěl mu o nich některý z mužův, jež si byl s sebou přivedl a kteří byli jeho důvěrníky a zároveň vyzvědači mezi ostatními plavci. Černá duše kapitánova usmyslila si hned stropiti z nevinného černocha krutý žert.

Při nejbližším obědě kapitán poručil přivésti černocha k sobě. Uvítal ho zlověstným, nanejvýš opovržlivým pohledem a rozvzteklil se:

„Aj, šelmo, vlku černy, proč jsi neosolil mé polévky!?“

„Osolil jsem ji zrovna tak, jako jindy předešlému panu kapitánovi,“ pravil kuchař hlasem docela mírným a podíval se veliteli přímo do očí.

„Lžeš, obludo!“ křičel kapitán. „Ani dosti málo jsi jí neosolil! Však ty to dobře víš, ale chceš mne zlobiti! Proč jsi ji neochutnal?“

„Neochutnávám nikdy jídel z masa. Ale vím, že jsem připravil oběd tak, jak nejlépe jsem uměl a jak nejlépe jsem chtěl vám se zavděčiti. A je-li polévka málo slaná, přisolte si ji, pane, máte sůl před sebou —“

Kapitán odpověděl nejprve tím, že hodil černochovi talíř se zbytkem polévky na hlavu. Pak teprv jal se křičeti:

„A nyní se kliď, ohavo černá! Nezachováš-li se mi zejtra, nebudu s tebou dělati dlouhé okolky. Pak připrav si svůj tuhý hřbet, který ti notně osolím. Uvidíš, že já budu bedlivějším kuchařem, abys si nestýskal!“

Nazejtří zrána dělo se podobně, když kapitánovi nechutnala černá káva, a o polednách vše se opakovalo. Kuchař už věděl, že přijde bouře. Jenom se útrpně usmál, když sluha kapitánův přišel pro něho, i předstoupil před velitele s tváří jasnou a zcela klidnou.

Kapitán div ho neprobodl pronikavýma očima a vypukl v hlučnou zuřivost:

„Ty, ďáble, odvažuješ se drze mne škádliti? Proč jsi dnes přesolil polévku?“

„Nepřesolil jsem ji —“

„Zticha! Naschvál jsi ji přesolil, aby zbyla tvému hladovému hrdlu —“

„Nikoli, pane! Polévka nebyla přesolena — vždyť jste jí ani neochutnal! Neosolil jsem ji docela nic, neboť jsem dobře tušil, jakou vadu dnes v ní proti mně naleznete. — Ani prášku soli jsem do ní nepřidal, chtěje vás požádati, byste si ji osolil sám. Ochutnejte ji! A proč, pane můj, mne týráte? Povězte mi, co se vám na mně nelíbí, nebo čím opravdově jsem se provinil, i já se toho pilně vystříhám. Anebo, je-li vám moje tvář nepříjemna, pokyňte, a já v nejbližším přístavě opustím loď —“

Kapitán Strapajević už na černocha ani nepromluvil. Vzkřikl pouze pronikavě na svoje oddané plavce, a když přikvapili, rozkázal jim chopiti se kuchaře a vyvésti ho na palubu. Zároveň jednomu poručil, aby přinesl hůl — — —

Když jsme ten divný průvod spatřili, ihned jsme uhodli, co se bude díti. Za ty tři nebo čtyři neděle, co nový kapitán dlel na našem škuneru, zvykali jsme pomalu takovým výjevům. Ale tenkráte, když jsme uviděli starce černocha, strkaného dvěma surovými plavci, bylo nám tak úzko a mdlo, že srdce div se nám neutrhlo lítostí.

A skutečně byl to pohled nesmírně hrozný a strašný.

Kapitán vystoupil na svůj můstek a obhlednuv palubu, zvolal zhurta k svým pochopům, kteří držíce černocha, očekávali velitelových rozkazův.

„Dvacet pět!“

Jeden z těch plavců, nejhranatější a nejsilnější ze všech, po slovech kapitánových, na nic se neohlížeje, počal bíti ubohou oběť. Dvacetkráte a pětkráte osudná hůl dopadla prudce na kuchařovo tělo — — —

Po prvé ráně nebožák pronikavě, bolestně vykřikl, ale pak už jen stiskl zsinalé rty a trpěl. Po dvacátém pátém udeření, když ho mučitelé pustili, upadl náhle na prkennou podlahu paluby, až zaduněla, avšak po té hned opět se vzchopil a na nikoho ani mžiknutím nepohlednuv, odkvapil beze slova potácivým krokem do kuchyně.

Všickni námořníci hleděli na černochovo týrání jako u vytržení.

Z počátku dávali na jevo svoji nevoli hlasitými výkřiky, a tu a tam ozvalo se i klnutí a výhrůžky kapitánovi nebo jeho necitelným plavcům. Ale kapitán Strapajević, jakoby byl na to připraven, pozdvihl pravicí revolver proti smělým nespokojencům a zvolal rozezleným hlasem:

„Ticho! Kdo opováží se jen ceknouti, toho bez milosti zastřelím!“

A bylo již ticho. Nikdo neodvážil se téměř ani dýchati, tím méně pak ulehčiti si hlasem. Každý byl spoután a skorem až zdrcen tím hrozným obrazem, který spatřoval před sebou v utrápené, trýzněné postavě černocha kuchaře i hrozbou kapitánovou, o níž nikdo nepochyboval, že při sebe menším odporu stala by se skutkem.

(Dokončení.)

Zvěst lásky z Provence.

Povídka veršem od *Julia Zeyera.*

(Pokračování.)

Vrh hlučný byl, a velkou hranici
tam právě rovnali, a tlačil lid
se kolem stařeny, již přivedli,
by spálili ji. V ruce třímala
ve chvějící se velkou pochodeň,
by sama zapálila hranici.

Tak velký byl ten lidu hustý tlum,
že Nicolettin velbloud, zastaven,
krok učiniti nemoh'. Nad hlavách
čněl všeho lidu, a jak luzný květ
na balvanu se dívka bělela
na hřbetě jeho, v zlatých rouších svých,
jak v záři tonouc. Zrovna naproti
té hranici zjev její třpytil se.

A stařena již byla vystoupla
a mávala nad hlavou pochodní
a zvolala: „Umírám nevinně!
Dnes tomu deset právě bude let,
co s dceruškou já krále jedinou
se procházela, chůva pečlivá,
u moře v sadech, krásně kvetoucích.
Pod palmou, sladké dítě, seděla
a s prstenem si hrála, zářícím
jak plamen zelený; neb smaragd ten
byl z nejvzácnějších v zemích východních.
To prsten krále byl, jenž odolat
jí nemohl, když na něm škemrala,
jak pravé děcko, aby za hračku
ji prsten půjčil. Nuže, v zahradách

ten prsten navlekla jsem na stužku
a pověsila kolem hrdla ji
pod roucho, líbajíc ji; myslila
jsem, tak že zapomene na prsten
a já že králi spíše vrátím pak
ten klenot drahocenný, jediný.
Však sotva že byl ukryt pod rouchem,
tu vrazili k nám muži divocí,
a marné bylo všechno volání,
z mých rukou rvali dítě královské
a odnesli, a zmizeli jak stín.
Já lkala k nebi, bolem šílená —
a nekonečná řada běd a muk
teď nastala Já dítě, pravili,
prý zavraždila, vrhla do moře,
bych onen klenot zrádně ukradla!
Mé slzy, přísahy, mé zoufalství,
vše marné bylo. Král byl šíleným
jak já svým bolem, bylo útěchou
mu jedinou, mou vidět krutou strast.
Do vězení jsem byla vržena.
Tam ale nové světlo vyšlo mi:
byl vězněm se mnou sličný, plavý hoch,
ze země provençalské pocházel
a pěvcem byl a housle svoje měl,
ty byli nechali mu. Jejich zvuk
byl jako světlo hvězd... Ach žaloval
tak sladce, že mu slunce zlatý svit
již nedopřáli, krutí katané,
ni kvetoucí Provence luzný kraj,
ni drahé matky svatý polibek,
té přeubohé, která toužila
teď v pustém domě, marně zírajíc
v dál modrou denně s věže vysoké,
přes všechno sklamání vždy doufajíc,
že syn se vrátí v její objetí.
Nad jeho žalem zapomněla jsem
svůj vlastní žal, a v duši se zvuky
těch jeho houslí láska vnikala.
Já jako matka milovala jej,
a útěchou ta láska byla nám,
a když jej touha jeho hluboká
po vlasti, po volnosti, po matce
v tom temném usmrtila žaláři,
tu umíraje, sladce žehnal mi
a pravil: „Vidění mám prorocké.
Ty vyjdeš z toho temna, nevinnost
tvá přijde na jevo, a vrátí se
do vlasti, k otci, dítě ubohé,
jež v cizé zemi pláče, jako já.“

Na druhý den já králi sdělila
vše věrně. Zamyslil se na chvíli
a dojmut krutým juna osudem,
tak pravil mi: „Snad pravda, co mi díš!
Snad děcko moje žije! Vrátí se!
Pro blahou tuto naděj usmrtit
tě nechci hned. Však tvoji hranici
já narovnati kážu rok co rok
vždy na ten den, kde dítě ztraceno.
Až doufání mé dlouhé znaví se —
pak zemřeš v plamenech.“

Tak král mi děl.
Nuž, po desáté dnes mě vyvedli
a dali dnes mi v ruku pochodeň
na znamení, že tenkrát zemřít mám,
že krále znavilo již doufání.
Nuž, buďsi, zemru, ale nevinna!“

Když dokončila, vrhla pochodeň
na hranici, a v okamžiku tom
král objevil se, stařec velebný,
na mramorovém domu pavlánu
a zvolal: „Zemři dle své zásluhy!“

A bylo ticho, lid na kolena
se vrhl, plamen vzňal se pomalu,
a rudá zář se lila náměstím
a v zlatých rouších zrcadlila se
té bílé dívky, která na hřbetě
se velbloudově náhle vzpřímila.
Jak příval vod, jak vichrů šumění
to Nicolettě v hlavě bučelo,
jak ve snách viděla se dítětem
pod palmou sedět, hrát si s prstenem,
a každé slovo byla chápala
té cizé mluvy divné stařeny,
a jako tíž cos s ní se valilo,
a jako světlo cos se rozbřesklo
jí náhle v duši, pouto drželo
ji jakés však a hrdlo úžila
jí jakás němota; však pojednou
to pouto puklo, dívka vykřikla
tak jasně, zvučně, celým náměstím
že jako zvon zněl sladký její hlas:
„Má chůvo! Lajlo! Lajlo! Chůvo má!“

Tu jásání se strhlo jako bouř,
až město zachvělo se v základech,
pláč radostí byl v celém Karthagu,
ten prsten se smaragdem převzácným,
jejž posud dívka měla na stužce
pod rouchem svým, šel z ruky do ruky
ve mramorovém domě královském,
a dívka z objímání otcova
do náručí padala chůvina,
a vyptávání konce nebylo,
a celý měsíc slavnost trvala,
jež, neslýchaně skvělá, bouřila
po celém štěstí zpitém království.

Však dívka smutnou brzy stala se
po prvním okamžiku vzrušení,
a vlahé noci, hvězdné, azurné
stesk lásky žalovala, touhu svou,
však stará Lajla byla jediná,
jež tušila, co v ňadrech dítěte
se dálo as, a tak jí pravila:

„Ó srdce mého srdce, vidím to,
ty šťastnou nejsi! V sladké Provenci
ty zanechalas v žalu někoho,
jenž tobě dražší než to království!“

A Nicoletta na to: „Uhodlas.
Tak plavý jest jak onen trubadur,
jenž s tebou tesknil v temném žaláři;
žít bez něho mi nelze. Pomoz mi!“

Král vešel v tom, a zvolal na prahu
té stinné, vonné kobky z mramoru,
kde dívka dlela: „Nesu dobrou zvěst!
Ty vyslyš mě, má dcero, pozorně.
Král egyptský, můj přítel nejlepší,
se vrátil z cest po dalném západě.
Rek jest to sličný, mladý, slavený,
jak zlato ryzí, moudrý, šlechetný.
Když myslil jsem, že zemru bezdětek,
tu darem Karthago jsem podal mu
pro dobro svého lidu. Nyní však,
když tebe mám, já vůli změnil svou.
Dar ponechám mu, nezruším svůj slib,
však o korunu neoloupím tě.
Já zkázal mu, že dceru jedinou
mu poskytnu jak svoje království,
a ženich tvůj, tou poctou zavděčen,
hned dal se na cestu a blíží se
již mému městu. Chválen budiž bůh.“

Tu zbledla Nicoletta smrtelně
a zvolala: „Jiného miluji
tam daleko za mořem, v Provenci.“

Král přísně vzhlédl, bled jak ona byl,
ret jeho chvěl se, z očí vyšleh' blesk.
„To slovo,“ zvolal, „odpustiž ti bůh,
spíš zavraždím tě, než bych dovolil,
by nevěřící pes tě nazval svou!“

A vyšel z komnaty jak chmurná bouř.
Tu Nicolettu mdloba schvátila,
však chůva křísila ji, mluvíc tak:
„Já zachráním tě, blaho duše mé,
jen klidná buď a na mne spolehej.“
Jak zázrakem se dívka stišila
a věřila, že spása přijde v čas.

Král egyptský vjezd slavil v Karthago,
a hlučné byly zase slavnosti,
a Nicoletta jednou na večer
jej uviděla s otcem v zahradách,
kde pod jasmínem spolu mluvili
a netušili, ona nad hlavou
že naslouchá jim, skryta sloupovím
na mramorovém, vzdušném pavláně.

Král egyptský tak právě hovořil:
„Tvou dceru, pane, jejíž luznou tvář
jsem posud neviděl, chci povždy ctít
co rodu tvého nejvzácnější květ.
Však láska moje, láska jediná
— ó promiň mi, že mluvím odkrytě —
ta zjevu náleží, jenž zazářil
jak ranní hvězda v lese v cizině
na okamžik jen na mne. Na věky
však obraz ten se vtlačil v duši mou.
Ó kéž bych jednou ještě viděl ji,
bych říci mohl: cos mi kázala,
já vykonal. Za tebou milence
jsem poslal do lesa, kdes čekala.
Ó řekni „dík“ jen za tu velikou,
za nesmírnou tu oběť...“

(Dokončení.)

O českých prstenech.

Vypravuje dr. *Zikmund Winter.*

(Dokončení.)

Na venkově zdá se, že bývali měšťané co do prstenů o něco skromnější nežli Pražané. Císařský rychtář berounský Jan Střelec (1569) míval dle inventáře městského jen pět prstenů, z nichž jeden stříbrný. A Střelec byl boháč!

Podle cenných prstenů přečasto v domech i v krámech pražských postřehuješ prsteny lichě a kovů laciných. Jiřík Bakalář (umřel 1566) míval 22 prsteny díl stříbrné, díl mosazné. Šmejdíři na krámech mívali falešných prsténků do tisíců, tak že nelze vykládati věc jináče, než že možnější lidé z míry užívali prstenů drahých a chuďasové po nich se strojíce rovně z míry užívali prstenů lichých.

Roku 1577 měl šmejdíř Kulíšek na krámě „prsteny v bílých krabičkách, prstenů 36 svazků bílých i žlutých vše na desátky (tedy 3600), prstenů na slámě 11 svazků a v každém svazku 22 tucty (tedy 2904); prstýnků „ruka v ruku“ 23 tucty, mosazných prstýnků 378 tuctů, prstýnků barevných v papíře 69 tuctů“ atd. Nevyčetli jsme vší krámské zásoby! Ale příkladem postačuje. Nedivno, že té prstenové nádhery zištní zlatníci užívali leckdy na šizenou lidí. Pozlacovali mosaz jen což. Už roku 1557 proto zle zvedlo se Hanuši zlatnickému tovaryši, jejž obeslali starší zlatníci, „že na Vyšehradě dělal díla nehodná, nejsa mistrem pořádným, kterážto díla mohou se falší jmenovati a ta lidem za hodná prodával a mosaz pozlacoval“. Hanuš se hájil: „Co jsem dělal, dělal jsem z dobrého stříbra, abych sobě chléb obhájiti mohl.“ Ale když žalobníci ukázali dva nehodné prsteny a mosazný groš — umlkl. Jeho soudní proces obzvláště proto zajímavý, že z něho dovídáme se, podle kterého paragrafu tovaryšem zlatnickým zatočili. Trneme za něho! Uváděli naň zřízení zemské „o falšování mince“. Toť nebezpečný kus 16. a 19. zřízení zemského. Šlo o hlavu.

Starší zlatníci z povinnosti své dbali, jako všickni jiní cechmistři, toho, aby řemeslo pověst mělo dobrou. A nelze neříci, že cech zlatnický býval jeden z předních. Císař Karel IV. dal zlatníkům pražským nemalé milosti.

Roku 1354 poručil, aby co do přednosti bývali třetími v řadě a při slavnostech aby spolu s malíři kráčívali pod jednou korouhví, na níž po jedné straně byl erb jejich — kalich zlatý, kotlíky, řetězy a jiná drůbeř zlatá i stříbrná. Cech jejich byl jeden jediný v celém království: kde který venkovský zlatník byl mu poddán. Však o těch věcech budeme ještě psáti. Tu stůj jen, že Kutnohorští roku 1584 vymohli sobě při Rudolfovi císaři samostatnost, dlouho o to zápasivše s Prazany. (Arch. Pam. XI.)

Za Rudolfa císaře paráda Čechů v městech cizinským příkladem přebíhala míru. Což se tu nakazali naši velebníčkové! Čtěte jen, co dí Štelcar Želetavský! Ďábel to všecko vymyslil ty mantlíčky a čubky krátké s širokými prýmy okolo hrdla s předu, se zadu, s přišívanými šmelci, zlatými štefty, s perlami i s drahým kamením. — Než to pro dnešek nás nejímá. Pomineme, že se Štelcarovi nelíbily živůtky a krinolina našich prababiček, kterouž zove „partikalem“ — způsob formy od zvonu, — že se mu nelíbila okruží, botky, čepce atd.: dnes jen o prstenech. „Co dím o klínotích,“ praví rozhněvaný Štelcar, „ana mnohá má na hrdle zlatý halspant s drahým kamením neb zlatý groš; na rukou koraly neb armpanty, prsteny zlaté na stuze a mnoho jiných ohyzdných věcí a marností pyšných a smilných proti Bohu na ženském i panenském pohlaví se nachází!“

Vyčítajíce způsoby prstenů staročeských, docházíme konce století 16. a tudíž i konce své práce.

U doktora Banna v Praze nalezli jsme roku 1590 zase jakýs „prsten skládací“, což budou asi kroužky skladité tři čtyři spolu spojené a nám již svrchu povědomé. Držely se za celé století. V těchže letech devadesátých (kniha arch. pražsk. č. 1174) mívali v Praze nejčastěji tyto prsteny díl nové, díl ze starší doby povědomé. Prsten zlatý se škorpionem, prsten s pěti českými diamanty, prsténky pletené s perlami, dva tenké ruka v ruku, prsten s dvěma perlami na způsob sypacích hodinek, jiný s kamenem „nezapomínej na mne“. Rakovnický pan Pilát, jehož dům byl vedle železných dveří, umřev roku 1599, zanechal po sobe tuto ostudu: „prsten mosazný s nápisem „wergkys men nicht“ — Čta, že jiní měštěníné mívali české prsteny „nezapomínej na mne“, styděl jsem se sám za tohohle rakovnického Piláta. Ještě že ta krásná slova dal vrýti v mosaz a šetřil zlata.

V domě Jiříka Dešenského nalezli jsme roku 1600 mezi zlatými prsteny též dva železné, což doposavad se nám nikde před tím neudálo: roku 1608 ponejprve čteme v inventáři pražském o prstenech „s modrým dupletem, s elentovou kostí, s třmi růžičkami“: sladovník Rudner měl prsten s chrysolitem.

Roku 1612 četli jsme o prstenech „vůkol s perlami“; též o prstenech olověných, do nichž zasazen byl pravý český granát. Ptáš-li se, jakouže cenu mívaly prsteny na prahu století sedmnáctého, povíme. Zlatý prsten s granátkem roku 1610 oceněn byl třemi kopami míšeňskými, to jest asi našich sedm zlatých — tedy byl snad prstének drah dosti, ač ovšem nevíme, kolik v něm zlata. Prsten zlatý vůkol s perlami cenili tenkráte jedinou kopou a třiceti groši, což předešlé ceny zrovna polovička. Aby čtoucí přišel těm cenám ještě blíže na kloub, rač přirovnati k tomu všemu zprávu, že stříbra 29 lotů ocenili tehdy 27 kopami, a jeden dukát z roku 1612 položen ve 2 kopách míšeňských čili platil naši ani ne pětku. A pochybujeme, aby byl větší býval našeho dukátu nejmenšího.

Na konec navštěvme několik pražských rodin konec věku 16. a počátek 17., abychom ohledali, mají-li prstenů méně či více, nežli jich předkové před sto lety. A tu přečetše na sta inventárních zpráv, tvrdíme, že v každém onačejším domě průměrem při nejmenším deset i patnácte prstenů jsme shledali. Pěkná to kořist chystaná k bitvě bělohorské!

Po Sixtoví Theodosiovi z Ottersdorfa zůstalo ku příkladu roku 1599 prstenů samých čtyřicet šest(!) a sekryt se šmelcem.

Staropražský kancléř Šimon z Humburku nechal po sobě roku 1612 „futrálek s osmi prsteny“, menší futrálek se šesti prsteny a k tomu prsten oddávací.

Bohatý Korálek, pražský „alchymista“, v přemnohém bohatstvu míval třicet šest prstenů, jež sobě k mysli nějak připravíme už proto, že v nich na rozloučenou zase nějaké nové. Míval Korálek prsten „s turkusem, granátem, almatýnem, českým ametystem, rubínem, zafírem, s růží, se smrakem, hyacyntem, diamantem, anyglem, kamyolem, s pavonkovým kamenem, s hlavičkou, s dvěma nožíčkami“ a ostatní byly hladky. Jmen podivných v práci předepsané často uvozovaných nevykládali jsme, poněvadž z těch zkomolenin pravé jméno kamene samo vyniká — kdo by nepoznal v „kamyolu“ karneol, ve „smaraku“ smaragd atd. Naproti tomu nevíme, co některé jméno znamená. Ku příkladu co jest „pavoukový kámen“? Ač-li tím nerozumí se pavoukokam, arachnolitha, zkamenělina „od pavouků pocházející“. (Jungm.) O tom ať si přemýšlejí znalci. Neposkytuje-li se čtoucímu ještě, vejdiž honem do některého krámu zlatnického se mnou! Ohledejme co do prstenů ku příkladu krámek „nosicí“, jejž míval až do r. 1598 Vít Hírš u stříbrné růže vedle havířů. Tu pozorujeme mezi kotlíky, lžícemi, růžičkami a všelijakými zdobami prsteny tyto: „Jeden s perličkou, devět prstenů zlatých s rubínky, čtyry prsteny duplety“ — to snad byly dva kroužky spjaté — „prsten s děťátkem“, jejž prodával pan mistr za kopu a 20 grošů míšeňských, jeden prsten byl v krámečku s opálem za tři kopy, jiný s jacyntem za dvě kopy; také míval Vít zlatník v krámci (nepředstavujte si naše chlubné krámy jako výstavy!) dva staré prsteny s ametysty, jiné dva staré „s kamají a s turkusem“; 13 prstenů pak většinou nejdražších choval zajisté Vít ve zvláštní ochraně. Některým ještě pohledneme chutně. Jeden tu s čtverhranným orientským amatystem za tři kopy (naš. 7 zl.): jeden lacinější s českým diamantem za 2 kopy 30 grošů, jiný s hranatým amatystem ceněný ve 4 kopách (skoro 10 zl. našich); jeden obzvláště pěkný je tu se čtyřmi rubíny a s diamantem orientským za 8 kop (našich skoro 20 zl.): na všechen způsob nejznamenitější v krámě Vítově prsten byl „s velikým rubínem a s hranatým orientským diamantem a k tomu s pazourky“. Ten prsten ceněn byl ve 12 kopách (skoro 30 zl. našich); tenť byl v krámě nejdražší. K němu rovnal se prsten pro Víta nejpamátnější a skoro rovně tak drahý. Byl „veliký s rubínem a dělán byl za mistrovský kus“. Po smrti zlatníkově cenili ho v 10 kopách. Řeknu-li v posléz, že v krámečku byly ještě 4 prsteny diamantové a jeden s hladkým smaragdem po dvou kopách, jsem hotov se vším.

Čtoucí ví už tedy, jaké mívali naši předkové prsteny od doby husitské až po dobu bělohorskou, a ví spolu, že jich mívali ouhrnkem velice mnoho. Jak bývaly umělecky pořizovány, toho nelze bez obrázků pochopiti; v musei českém zachoval se prstének z doby té, o níž jednáme, a ten jest velice úhledný. Z jiných sbírek známe jich několik a ty jsou vesměs sličně renaissanční. Že kameny dobře umívali u nás řezati, o tom nelze pochybovati. Vypravuje Weisz, že roku 1609 v Praze vynalezl Kašpar Lehmann i zvláštní způsob řezby skla a křišťálů. Také získali leccos Češi od Vlachů sem povolaných v době Rudolfově; Čech se učí rád, je dovedný žák a rád předbíhá učitele.

Že koncem století oceňovali kameny drahé dle barvy a to až do povah nejjemnějších, o tom vypravuje lékař Guarinoni (Grewel str. 620): „Všecky safíry jsou modry, všecky rubiny červeny, diamanty bíly; ale mezi safíry některý jest modřejší a lépe obarven nežli jiný; jenom aby modrota nepřeskočila míru; neboť temné modro již není safírova povaha. Nejkrásnější barva safírová jest modrá jako nebesa. Rubín, je-li bled, neplatí; je-li temný, podobá se granátu a tu už je lépe.“

Z toho patrno, že konec století 16. lidé i v těchto věcech daleko byli od onoho Šuda, jenž roku 1521 neuměl sklo rozeznati od kamene.

A teď konec! Dověděl se čtoucí, že naši předkové v prstenech přepych mívali dětinský. Nuže viz, že lásku maje k prstenům jeden z pražských měšťanů roku 1611 Petr Nerhof, jehož byl velikánský dům „u pěti korun“ v Sirkové ulici, tak daleko zašel, zapomenuv se nad sebou, že v nezřízené lakotě sníti dal nebožce Dorotě Radnické, svojí příbuzné, s prstu zlatý sekryt, a to tehda, když nebožka uložena byla v sklípku chrámovém k věčnému odpočívání. Čteme o té hnusné věci v soudní knize archivu pražského (č. 324 fol. 351) tuto žádost: „Ať položí Petr Nerhof z Holtrperka zlatý sekryt nebožky Doroty, kterýž, k pohrbu nešena jsouc, na ruce měla, a když tělo mrtvé v truhle hřeby zabité do hrobu neboližto sklípku v kaple sv. Tomáše v kostele sv. Michala v Starém městě spuštěno bylo, z poručení jeho Nerhofa Barbora Smělá měštka truhlu zase otevříti dala, týž sekrét zlatý z ruky těla mrtvého jest vzala a Nerhofovi dala, kterýž on na svou ruku vztrčil a pravil, že jej pro památku nebožky nositi chce.“ — Jsme ještě rádi, že lakomý pan Nerhof nebyl Čech.

Ta historie spolu ukazuje, že obliba v prstenech před třemi sty lety bývala tak velikou, že i mrtvým je dávali v rakve, a vysvětluje nám spolu, proč po bitvě bělohorské, kdykoli do našich krajů vpadli surovci vojenští národa kteréhokoliv, vždycky se hnali jako hyeny do krypet chrámových a chutně vyzdvihovali kamenné tabule, na nichž psáno bylo, že tu ten onen tiše očekává v prachu země z mrtvých vstání.

Citát z bible.

Báseň *Aloise Škampy*.

Miláček Páně, svatý Jan,
jenž míval zlatá ústa,
když cítil, věkem utýrán,
že mdloba jeho vzrůstá,
a k chůzi neměl více sil —
tu aspoň na svém loži
ven ku věřícím nosen byl,
by kázal jim a promluvil
v jich kruhu slovo boží.

Leč když se ohléď kolem kol,
jak s důvěrou naň patří —
co veliký ten apoštol
děl k útěše svých bratří?
On věda, čím zde církev stojí,
co nejtěžších tu ran je lék,
jim říkal: „Miláčkové moji! —
jen milujte se vespolek!“

A hlas té rady líbezné
se svatých jeho retů —
jak akkord hymny vítězné,
již v odkaz nechal světu,
i po staletích rovně dnes
tu zvoní v život lidský,
a ztraceného ráje ples
i v trpkou našich bolů směs
nám vrací na zem vždycky!

Jak vroucně mysl dojímá
ta malá, prostá věta!
V ní Bůh sám lidstvo objímá,
v ní stkví se úkol světa!
Zda nad ni který veleduch
již moudrost kázal věčí;
zda citů našich ledný kruh
čím taje snáze v šum a vzruch,
než mocnou její řečí?...

Ó, v nadšení zde sotva víc
můž' básník pěti znova,
než s apoštolem Páně říc'
a hlásat její slova
těm všem, kdo vraždí sebe v boji,
a pro jichž bídu není lék,
než prosba: „Miláčkové moji! —
jen milujte se vespolek!“

Roberta de Bramafam.

Napsal *Albert Delpit*. Spisovatelem autorisovaný překlad od *Rudolfa Adámka*.

(Pokračování.)

Chceš, abych ti pověděl svou theorii?“ pokračoval general s prostoduchou ješitností, která tvořila základ jeho povahy. Měl jsem dosti úspěchu, a to ve všech kruzích, tak že mohu ku podivu posouditi ženy. Jest velmi málo těch, které stojí za to, aby vzbudily vášeň. Hleď, beru tě za příklad, slyneš jako muž, který má u žen štěstí: ani jedna z těch, jež tě vyznamenaly, nebyla hodna prudké lásky, na to chci přísahati!“

Markýz se chránil odpověděti. Načal-li jeho strýc z tohoto soudku, bylo třeba nechati ho dopověděti do konce. General byl z té duše přesvědčen, že on jediný našel ženy hodné vášnivé lásky. Opakoval často:

„Lord Byron a já jsme v tomto století jediní, kteří skutečně milovali!“

„Věz, že to není tvou vinou,“ pokračoval „Časy se zvrhají; před desíti lety byly ženy lepší, než dnes. Marně hledám po celé Paříži nějakou hrdinku z románu, i vidím tu ponze jednu. Ještě jsi jel po jejím boku, a neporozuměl jsi jí! Jest to paní Chandorová.“

Loïk by byl mnoho za to dal, kdyby je byl hlavní zástup lovců dohonil. Tato rozmluva začínala ho tísniti; avšak jejich koně byli o značnou vzdálenost napřed. Pan du Halloy pokračoval týmž tonem:

„Přiznám se ti, bojím se velice, abych nebyl pro ni nadšen trochu víc, než potřeba. Ta uhlazenost, a ta povaha! Pohledne-li na mě svýma zelenýma očima, stal bych se hned jejím otrokem: pak jak umí slovy vždy určitými a jasnými označiti svou myšlénku! Kdo by řekl, že jest na světě bytost, jež jest manželem této sireny, a že může žíti daleko od ní!“

Mohlo by se mysliti, často že náhoda stává se spoluvinnicí špatných žádostí. Od té chvíle, co zaujala paní Chandorová mysl Loïkovu, nepřestával ani na okamžik o ní slyšeti. V dáli bylo viděti uprostřed stromoví zámek. Markýz myslil, ne bez potěšení, že bude moci strýce opustiti; avšak zbývalo mu snésti poslední větu:

„Jindy bych ti nebyl tohle všechno povídal, drahý synovče,“ skončil general se smíchem: „teď nejsi více v nebezpečenství, i mohu se prohlásiti za tvého soka!“

Jak řekl, učinil. Při snídani postaral se pan du Halloy, aby se dostal po bok Norině, i pokusil se škádliti ji stran jejího setkání s panem de Bramafam.

„Mějte se na pozoru, drahá neti,“ pravil se smíchem k Robertě; „donáším na vašeho manžela.“

Jal se vypravovati vtipně, jak markýz a paní Chandorová v lese zbloudili. Celá společnost bavila se jeho vypravováním, sám Loïk, neboť by se nebyl jakživ nadál do chladné sochy, jakou byla jeho žena, že se vzruší něčím, co bylo celkem jen náhodou. Roberta měla dosti síly, aby nedala na sobě znáti své city; ale v srdci cítila uštknutí temné žárlivosti. Vylož si, kdo můžeš, ty věčné protivy v ženském srdci: trpí při pomyšlení, že jiná mohla zaujati jejího manžela jen na hodinu. Dvanebo třikráte za řeči generalovy pohledla na tetu. Paní Prémontréová, zdálo se, že neslyší. Paní du Halloy se jí zmocnila v tom okamžiku, aby jí vysvětlila, že Goethe vypravoval ve Wertherovi její vlastní historii, neboť tato hodná dáma nebyla by pohrdla rolí trochu zralé Charlotty. Po snídani shromáždili se v saloně. Roberta, odkázána jsouc sama na sebe, poháněna nepovědomou žárlivostí, byla takovou, jako posud nikdy. Nenáviděla v té chvíli svého manžela i paní Chandorovou. Pan du Halloy mluvil o don Juanu, velebě slávu tohoto dobyvatele žen, a Norina přisvědčovala mu lehkými úsměvy. Roberta vrhla se statečně do boje.

„Ach! já nejsem vašeho mínění!“ zvolala, „Don Juan činí na mě dojem blázna, který, maje ohromné množství peněz, skoupil by tisíce sádrových sošek, místo aby si opatřil jedním rázem mistrnou sochu!“

„Opravdu, drahá neti? Eh! eh! vy znáte málo život!“

Roberta cítila, že jest pozorována. Její ostýchavost byla by snad zvítězila, ale žárlivost ji bodala:

„Není to vaše mínění, madame?“ pokračovala, hledíc na paní Chandorovou „Co byste řekla člověku, který by raději volil rozkoš než štěstí? Takový jest don Juan; Zerlina a jiné nevyváží dohromady Elviru!“

„On nesmýšlel jako vy, markýzko,“ odvětila Norina vesele, „a nejlepší důkaz toho jest, že don Juan zemřel mlád, milován a tedy šťasten!“

„To je mýlka,“ odvětila Roberta; „don Juan neskončil, jak se vypráví. Dle legendy byl don Juan zabit od commandeura, poněvadž drama musí míti rozuzlení. Domyslila jsem se jiného, pravdivějšího. Commandeur přijde k hostině; slavnostní síň jest připravena, světla planou, květiny omamují vůní, nejkrásnější señority madridské chtěly býti přítomny ztrestání zlosyna, i dostavily se stkvěle vystrojeny. Sedá se ke stolu, a hostina počíná. Znenáhla rozehřívá se ledová krev commandeurova, ret se rozšiřuje k úsměvu, i odpouští don Juanovi v odměnu za slavnost, kterou jej hostí!“

„A potom?“

„Potom? Zde vytryskne mravnost mého rozuzlení. Don Juan neumře; sotva jsou jeho hříchy smyty, již chvatně dopouští se jiných. Podrobuje si nové a nové oběti, vítězí v nových soubojích; ze Španěl spěchá do Francie, z Francie ubírá se do Italie, a tak to jde po dlouhá léta. Konečně přijde stáří, vlasy zbělí, pokladny se prázdní, neboť rozmetal své zlato do všech vichrů vášně, sestárnul a zošklivěl; ženy před ním prchají, a láska vzdaluje se od něho s výsměchem; don Juan není již don Juanem, i umírá ve dvaceti čtyřech letech, ochromen rheumatismem, jako mrzák, nešťasten a opuštěn!“

Celá společnost tleskala; jen Loïk mlčel. Spokojil se s pohledem na Robertu. Byla věru krásná s těma zářícíma očima, s oživenou pletí. Jako každý, kdo cítí, že se řítí po osudném srázu, pokusil se zachytiti kynoucí větve. Byl by tedy neznal Robertu?

Krátce před obědem navrhla Norina procházku parkem; doufala, že půjde markýz s ní; avšak ten pospíchal za ženou, která šla nahoru do svých komnat. Roberta trpěla po celý ten den, cítila v sobě žárlivost! Jsouc uražena pozorností manželovou k Norině, chtěla také vítěziti. Když octla se ve svém pokoji samotna, nemohla se zdržeti slz. Milovala ohnivě Loïka, a její mladost překonala konečně rady zkušenosti.

„Kéž by přišel," myslila, „jak ráda vrhla bych se mu na šíji!"

Což nedala se k vůli němu svésti ke skvělé improvisaci? V tom zaslechla kvapný krok svého muže, který kráčel po schodech vzhůru: „To jest on," pomyslila si Roberta v hlubokém pohnutí.

„Jste snad churava, má drahá?" pravil Loïk vcházeje: „znepokojila jste mě, i přišel jsem k vám."

Mluvil měkkým, ba něžným hlasem. Kdyby se mu byla vrhla v náruč, byly by tyto dvě bytosti na vždy šťastny; avšak pojednou vzpomněla si na paní Chandorovou. Démon ji ovládl; ucouvla o dva kroky a pravila hořkým tonem:

„Nikoli, drahý Loïku, děkuji vám vřele za vaši starostlivost."

„Plakala jste, Roberto?"

„Já? proč bych byla plakala? Což nejsem šťastna?"

A s hněvem v srdci dodala:

„Naši přátelé a paní Chandorová jsou v parku. Omluvil byste mě u nich? Přijdu za nimi ve chvilce."

Markýz porozuměl, že ho žena propouští. Uklonil se a odešel.

Roberta stála vzpřímena a rozechvěna prostřed pokoje. Byla si vědoma, co právě učinila; jsouc bez sebe volala: „Loïku," avšak ten nemohl ji více slyšeti. Tu vynořil se před ní temný obraz, který jí teta nakreslila o manželech, kteří z přílišné lásky upadají v nenávist, i zašeptala plačky:

„Mně se zdá, že bych byla šťastnější, kdybych byla nešťastna!"

Tato příhoda vehnala Loïka zase do jeho vrtochů. V následujících dvou dnech přistihla paní Chandorová mladého muže dvakráte nebo třikráte při pohledu, který ji sledoval se zvláštním výrazem. Nebyla nadarmo ženou, aby neuhodla, že se markýz dává strhnouti citu, který ho vábí k ní, a i Loïk cítil, že se blíží Norině tou měrou, jak se vzdaluje od Roberty. Nebyla-li to láska ve vznešeném smyslu slova, byla to jakási dráždivá zvědavost, která mu přiváděla tuto ženu stále na mysl. Když nadešel onen slavný ples, tak záhy již připravovaný, měl o jednu příležitost více srovnávati Norinu a Robertu. Markýzka de Bramafam předstírajíc, že jest to na venkove, měla na sobě šat ke krku, elegantní, ale jednoduchý; Norina naproti tomu oslňovala samým leskem své stkvoucí krásy. Ramena obnažena nemajíc jiného šperku mimo ohromný diamant chvějící se jí ve vlasech, byla věru obdivuhodna, jeden hlas šel sálem, když se objevila, a ačkoli zastínila všechny ženy, vzbudila více žárlivosti než závisti.

Tato královna pařížských plesů byla roztomile přívětiva ke každému. Po tři hodiny tančila se všemi nejlhostejnějšími. Ke druhé hodině ranní odjela právě část hostů z okolních zámků, když přišel také Loïk prosit ji o valčík.

„Dal jste si na čas!" pravila s úsměvem.

„Bál jsem se, abych nebyl doterný; .. vyhověla jste všem tanečníkům."

„E! což mi po nich, když jste to nebyl vy!"

Pronesla tuto větu s tlumenou vášní, jež zachvěla mladým mužem. Uchvátil Norinu do náručí a unášel ji v divokém letu valčíku. Cítil na sobě to pružné a půvabné tělo, i měl na mysli smělé vyznání, které mu toto luzné stvoření právě učinilo. Mohli býti pozorováni; dovedl paní Chandorovou zase na její křeslo a vzdálil se. Pět minut na to viděl ji, jak se ubírá k boudoiru vedle malého salonu, a odmítá rámě generala, který jí nabízel rytířský průvod.

Salon byl skoro prázdný, hosté ještě přítomni scházeli právě do jídelny. Loïk kráčel zvolna ke dveřím boudoiru, které Norina za sebou zavřela, a otevřel. Paní Chandorová opírala se lokty o krb, jsouc odvrácena, tak že ho nemohla viděti. Koberec tlumil hluk kroků: popošel k ní, jsa opojen. — „Norino!" zašeptal.

Hnula sebou jakoby byla poděšena, a zamhuřujíc oči, svěsila hlavu na prsa mladého muže; to však trvalo tolik okamžik; uskočila do zadu vztahujíc ruku ke dveřím. Byla zde Roberta, beze smyslů, viděla vše.

Toto důvěrné drama trvalo jen několik minut. Paní de Bramafam jsouc překvapena, že nevidí manžela v úřadu hostitelově, šla ho hledat, a osudná náhoda odhalila jí vše.

Loïk chtěl první se vyprostiti z této trapné situace. Učinil několik kroků k Robertě; ta však ucouvla, a máchajíc rukou, jakoby chtěla manžela zadržeti, volala:

„Ó! nechte mě! nechte mě!"

Kdo by to řekl, že se žena dovede usmívati se srdcem zoufalým! Nikdo si nevšiml úzkosti, jež mučila paní de Bramafam. Do poslední chvíle zůstala hostitelkou, a když se jeden z hostů divil, že paní Chandorová zmizela, odpověděla s úsměvem, že Norina, jsouc umdlena, musila se vzdáliti.

Markýz, bled jako stěna, velmi zarmoucen, musil rovněž plniti své hostitelské povinnosti až do konce. Když všichni cizí hosté se vytratili v Loïkově průvodu, a obyvatelé zámečtí odešli do svých komnat, tu změnila Roberta, která zůstala samotna v salone s tetou, strašně obličej. Paní Prémontréová uhodla hned, že se přihodilo něco vážného.

„Roberto, dítě drahé, co se to děje?" zvolala, běžíc k neteři. „Co je ti?"

Mladá žena vyvinula se své tetě z náručí:

„Poslyšte," pravila přerývaným hlasem, „dala jste mi rady, řídila jsem se jimi; ujišťovala jste mě, že budu šťastna, uvěřím-li vám, věřila jsem: muže . . ."

„Tvůj manžel! . . ."

„Překvapila jsem ho v náručí paní Chandorové! . . ."

„Ó! ubohé dítě! . . ."

„Všechno jest tedy jen lež!" vzkřikla Roberta. „Říkala jste mi, že si mám zjednati u svého manžela vážnost, nechci-li býti nešťastna; říkala jste mi, že unavím jeho něžnost, oddám-li se mu cele. Kde že jest tedy pravda? Kde jest štěstí? Jsem vdána dva měsíce a opouští mě! Nejen že jsem nemohla získati jeho lásku, ani vážnost jsem si nedovedla zjednati, vždyť on v mém dome . . . Ó! nikdy bych nebyla uvěřila, že jest to možno! Proč dala jste mi takového muže? Jakživa jsem ho neviděla, nevěděla jsem o něm; mohla jsem si vzíti muže,

který by mě byl pochopil, a nemusila jsem zmařiti ve dvou měsících štěstí celého svého života!“

Paní Prémontréová vyslechla s krvácejícím srdcem tento výbuch zoufalství. Zprvu pocítila výčitky svědomí, což překazila-li ona svými radami neteřino štěstí? Ale vzpírala se proti této myšlénce. Jediný vinník byl nevěrný manžel, byl Loïk.

„Roberto, milovaná dcero, snažně tě prosím, upokoj se!“ pravila se slzami, jež jí bezděky kanuly.

„Nežádejte na mně nemožného klidu; ach, jak byly vaše rady pravdivy, moje tetičko, a jak dobře jste předvídala hanbu a hoře, které mě očekávalo! Kdybych vás nebyla poslechla, byla bych se oddala lživé lásce tohoto člověka, a ten, kdo jest schopen zraditi mě ve dvou měsících, byl by mě zrovna tak dobře zradil ve dvou letech. Nyní pochopuji všechno vaše utrpení. Vy jste přestála tyto zkoušky, a táži se ještě sebe, nejste-li více k politování než já. Nemůže býti nic hroznějšího vzpomínky na prchlé štěstí ve dnech žalosti: já aspoň nemám vzpomínek na minulé radosti a nemusím želeti ztraceného ráje!“

Roberta chtěla svou tetu očistiti a odsuzovala ji: paní Prémontréová byla také zrazena; avšak konečně byla milována, kdežto Roberta upadla ve zradu, lásky nepoznavši. Nemohla nic dodati: Loïk se vracel.

„Pane,“ pravila markýzka spatřivši ho, „vracím vám vaši svobodu a beru si zpět svou; jsem vdovou. Zítra opustí naši hosté zámek; do té doby nikdo se o tom nedoví. Až se vzdálí, odjedu se svou tetou, půjdu daleko od vás, a budete mě zbaven.“

„Roberto, smilování . . .“

„Nejsem více vaší ženou. Na vás jest jednati tak, aby svět pravdy netušil, ač-li dáte co na jeho soud. Vydejte se na víceletou cestu a pak si najděte, co vám bude libo: já si přeji, aby mezi námi nebylo více nic společného.“

„Roberto, dcero moje, ty jej miluješ, ty mu odpustíš,“ vzkřikla paní Prémontréová, „pro boha tě prosím, neodsuzuj mě k zoufalství, abych tě viděla nešťastnu!“

„Nebudu nešťastna, vždyť budu žíti s vámi, tetičko. Neříkejte mi již nic, moje vůle jest nezlomna. Pan de Bramafam mě nemiluje, neboť miluje jinou. Nepustím se v zápas, který se mi příčí. Ta ženština vešla do mého domu, aby mi uloupila manžela; urvala mi ho, ať si ho nechá!“

Krutá odhodlanost, jakou vložila markýzka do svých slov, dala Loïkovi i paní Prémontréové na srozuměnou, že jest všeliký odpor marný. Vše se stalo, jak paní de Bramafam ustanovila. Druhý den po odjezdu hostí ze zámku vsedla Roberta s tetou do vozu, aby se uzavřela v samotu, kde jediné mohla nalézti klid a zapomenutí.

IV.

Tři kilometry od Porniku tvoří záliv bourgneufský dosti širokou kotlinu ve skále. Zde zdvihají se rybářské chýže a jednotlivá stavení náležející většinou obchodníkům nanteským, kteří sem na léto přicházejí; tato dědina jmenuje se la Birochère. Paní Prémontréová koupila za svého vdovství jeden z těchto letohrádků, a ponenáhlu stal se statеček ten její oblíbeným sídlem. Zůstávala tu po dlouhé měsíce, jakoby byla v nekonečném oceánu našla podobnost s nekonečností svého bolu.

Jsouc vystavěna na úskalí, strmí villa des Bruyères nad mořem, které se dole láme. Chceme-li se tam dostati, musíme slézti malou stezku ve skále vyhloubenou; pozadu jest anglická zahrada spojena se silnicí stromořadím mezi vřesem a rozmarinou. Když se Henrietta rozhodla uchýliti se sem na několik zimních měsíců, opatřila svůj příbytek vším nutným pohodlím. Salon v přízemí otvíral se jakousi zasklenou chodbou na terasu, ze které byl pohled na skleník. Tu meškala obyčejně paní Prémontréová; kolikráte zůstávala mnoho hodin v tomto saloně s Robertou, která vyrostla v děvče. Markýzka shledala se tedy s milým a známým okolím. Počala zase svůj někdejší život po boku tetině, smutna a zamlkla; Roberta nevyslovila po celý čas jména manželova, jakoby naň skutečně zapomněla.

Paní Prémontréová dívala se zoufale tomuto obrazu němého bolu: ponenáhlu vracela se jí tvrdošíjně myšlénka, jež se jí kmitla hlavou na Lamargelli. Kdyby se byla klamala? kdyby byla tím, že nutila Robertu, aby tlumila svou lásku, nedala Loïkově vzejíti? Nesnadno se odříkáme náhledů, na kterých jsme dlouho lpěli; avšak Henrietta zápasila nadarmo s sebou samou, pravda dobývala se na světlo: nepatřila k oněm ženám, jež se zdráhají uznati svou chybu, a přece nechtěla se přiznati, že jest hlavní příčinou neteřina neštěstí.

Markýz psal třikráte své ženě, třikráte poslala Roberta psaní nečtena zpět. Dověděla se nepřímo od Viviána Duvernaye, že odejel markýz do Neapole, ohlásiv, že si Roberta přeje ztráviti zimu v Italii. Tak tedy stávala se propasť mezi těma dvěma bytostmi, jež tak dobře se mohly pochopiti a milovati, den ke dni hlubší.

Jednou večer chtěla paní Prémontréová mluviti o Loïkovi.

„Prosím vás o to, tetičko,“ pravila chladně Roberta, „abyste toho jména nikdy mezi náma nevyslovovala.“

Aby rozptýlila mysl neteřinu, vrátila se paní Prémontréová zase k svému bývalému životu. Byla velice ctěna v dědině la Birochère i v okolních farnostech. Za každého počasí považovala za štěstí i povinnost navštěvovati nemocné a chudé; trpící nalézali v ní pomoc, která na sebe nedala nikdy čekati. Sobci, jsou-li nešťastni, uzavírají se v sebe samy, a pojímají člověčenstvo v nenávist. Velcí duchové, kterým bylo ublíženo, těší se láskou k bližnímu: toť jejich šlechetná odveta za osud, který je stíhá. Henrietta patřila k těmto. Kolikráte již za svítání odešla s léky, penězi a chlebem! Chtěla započíti s Robertou tyto obětavé a dobročinné obchůzky.

Každý týden vsedaly obě ženy do vozu a jely do Porniku, do Bourgneufu, odkud se vracely až v pravé poledne. Ostatně se od sebe neodlučovaly. Kdyby nebyla bývala Roberta nevšímava k věcem vnějším, byla by zpozorovala v tetině chování změnu. Něžnost paní Prémontréové rostla v jakousi úzkostlivou ochotu, neboť čím více míjel čas, tím více utvrzovala se paní Prémontréová v myšlénce, že jest povinna napraviti zlo, které způsobila; avšak nesmělo se s ničím kvapiti, nýbrž kráčeti zvolna ku předu, a vyhnouti se sebe menší narážce na sledovaný cíl. Náhoda se postarala o příležitost, již Henrietta hledala. Noviny, přicházející na villu, zůstá-

valy vždy v pásce nerozbaleny. Jednou ráno vzala Roberta roztržitě právě přinesený list a pohlédla na první stranu.

„Jsi tedy hodně zvědava, co jest nového?“ tázala se paní Prémontréová s úsměvem.

V tom viděla, jak neť její bledne a sklání hlavu do rukou:

„Velký bože! co je ti?“

Když Roberta neodpovídala, uchopila Henrietta noviny a přelétla je hbitě očima. Brzo porozuměla všemu. V druhém sloupci stála pod nápisem „*Zprávy z ciziny*“ tato řádka: „Císař rakouský přijal včera v soukromém slyšení markýze Loïka de Bramafam.“

„Ty ho stále miluješ?“ zvolala Henrietta.

Roberta se zhurta vztyčila:

„Nikoli,“ pravila prudce, „nemiluji ho více! Nenávidím ho. Tak hluboce mě pokořil! co jsem mu učinila? Vyrval mě tichému štěstí dívčímu, aby mě uvrhl do strašných útrap mladé ženy. Hněv a ne láska mě v té chvíli zarmoutila. Víte, proč jest ve Vídni? Poněvadž jeho milenka bydlí ve Vídni! Kdyby byla Angličankou, byl by teď v Londýně! Když mne oklamal, projíždí se s tou ženštinou po Evropě!“

„Dva měsíce!“ zašeptala paní Prémontréová, jakoby mluvila k sobě samé.

A ujavši neteř za ruku, doložila:

„Odpověz mi upřímně, drahé dítě. Což jest pan de Bramafam člověk falešný, špatný, schopný vypočítavé podlosti nebo odporné lži? Jest to bytost dobrá, ale vášnivá, zkažená snad všelikými úspěchy. Proč by si tě byl bral, kdyby nebyl býval odhodlán dostáti svým povinnostem? Že jsi byla bohata? On také. Pro mnoho lidí jeho stavu byl sňatek ten mesalliancí, nepočítal tedy, když si tě bral. Co se přihodilo? proč tak krátko po vašem spojení miloval jinou?“

„Na to jsem se často tázala,“ pravila Roberta potichu, „ale odpovědi jsem si nedala.“

Paní Prémontréová se s těží zdržela radostného pohnutí. Nenadála se, že se Roberta tak brzy uvolí mluviti o tomto předmětu.

„Drahá dcero,“ počala zase, „neklamala jsem se v radách, které jsem ti dávala? Poněvadž se osud ukázal ke mně krutým, myslila jsem, že bude takovým nezbytně i k tobě. Cit jest někdy mocnější než rozum. Často jsem říkala: — Ach! kdyby mohl můj život znova se počíti! — I chtěla jsem v příhodnou dobu započíti svůj život znova s tvým. Neměla jsem pravdu.“

„Vám nelze dávati vinu.“

„Mně. Kdybys mne nebyla poslechla, mohla jsi býti šťastna. Tvůj manžel tě nezná! Když jsem přišla na Lamargelle, milovala jsi jej ohnivě. Pamatuji se na pochybnosti, které v tobě klíčily a které jsem zaplašila!“

„Toť pravda,“ pravila Roberta přitlumeným hlasem. „Jednoho krásného rána byla jsem pro vás na nádraží; nevím, jaké to vrtochy mládí mi vstoupily do hlavy, byla bych chtěla státi mu tváří v tvář... a nic mu nestajiti. Vyjevila jsem vám všechno; avšak palčivá bolest obrazila se ve vašich tazích. Měla jste mě za ztracenu; mám na paměti všechno, co jste mi řekla.“

„Tím jsem se dopustila zločinu: neměla jsem práva dusiti tvou lásku! Jest to cit posvátný, který nikdo nemá tlumiti. Trpěla jsem, viď? Budoucnost moje byla zmařena zradou, ztrávila jsem mnoho dnů v hořké osamělosti: a přece jsem méně k politování než ty, neboť jsem žila! Ty můžeš mi záviděti, ty, která jsi nebyla milována, i dávám přednost svým mukám bez naděje před tvou opuštěností bez vzpomínek!“

Roberta trnula. Tak že mluvila její teta! Neznávala ji. Krutost tohoto přiznání omrazila markýzku, sklonila čelo a neodpověděla.

„Mé neblahé rady byly příčinou,“ pokračovala Henrietta, „že jsi se ukázala družkou chladnou a nudnou, a tvůj manžel nepoznal toho dobrého, milujícího a oddaného stvoření, jakým jsi. Tajný hlas, který tě volal, byl hlas štěstí tvého: mou vinou jsi ho neposlechla; proto žaluji na sebe, Roberto, na sebe žaluji a žádám tě za odpuštění.“

„Já abych vám odpouštěla!“ pravila klesajíc tetě do náručí.

Uplynul ještě měsíc, pak druhý měsíc: paní Prémontréová cítila, že jest blízko cíli. V markýzčiných slovech bylo méně hořkosti, neboť počínala naznávati, že snad teta právem na sebe žalovala.

V lednu znamenala paní Prémontréová, že bývá Roberta častěji zamyšlena než jindy, avšak nechtěla nic ukvapiti. Čekala ještě, než začala opět řeč o panu de Bramafam; ode čtyř měsíců žili markýz a markýzka od sebe odloučeni.

V prvních dnech února roku 1870 nastaly takové vichřice, že se musily paní Prémontréová a Roberta odříci svých obvyklých procházek: pliskanice stíhaly se nepřetržitě. Tyto dvě ženy nebyly by mohly být živy, kdyby nebyly měly svých hovorů, které jim nahradily všechny zábavy: a pak může-li se kdo nuditi při pohledu na moře, to vždy stejné a vždy měnivé divadlo?

„Pamatuji se, že trvalo takové povětří v r. 1853 čtrnácte dní po sobě,“ pravila jednou večer paní Prémontréová.

„A vy jste po čtrnácte dní nevycházela?“

„To jest ti divné? Měla jsem knihy, piano, i oživovala jsem své vzpomínky jednu po druhé.“

„Proč pokoušela jste se vždy volati zpět minulost, vy, která jste trpěla?“

Henrietta upřela na svou neteř hluboký pohled.

„Až budeš v mém věku, drahá dcero,“ pravila úmyslně, „pochopíš, že jest i bol sladký. Skrze ta hořká léta září několik radostných dnů. Rozkošná vzpomínka na tyto přispívá tak dobře k zapuzení trapné vzpomínky na ony! Pohledni na kalné nebe za bouřlivé noci; ženou se veliká mračna, černá jako inkoust: jest to smutné, viď? Nepozbývej mysli, a hleď na ně stále, konečně objevíš v záhybech mraků skrytou hvězdičku bledou, jež se na tebe bude z daleka usmívati.“

„Ach!“ zašeptala Roberta, „já mohu hleděti na své tmavé nebe, a nespatřím tam ani jedné hvězdy!“

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Na prahu žíti...

Napsal *Rudolf Jar. Kronbauer.*

Alejemi, vedoucími podél šedé a pochmurné zdi svatokateřinského blázince na Větrník k „červenému domu" ubíralo se jednou v letní podvečer asi patnáctileté děvče, hubené, vyzáblé a otrhané jako strašák na dozrávajících třešních nebo v pšeničních lánech. Děvče vleklo se zvolna, namáhavě ku předu jako vetchá stařena, neohlížejíc se ani v pravo ani v levo. Drobný obličej měl pleť zcela podobnou barvě sbíraného, zamodralého mléka: při pohledu na smačknutý, sražený obličej její vzpomněl si člověk mimoděk na předčasně dozralé jablíčko, zvané sládě, které při prvním zavanutí větru spadne se stromu do silničního bláta. Prudce uzrálo, uprostřed koruny objevil se ještě tu a tam kvítek, pod nímž snil zárodek plodu předtuchu srpnových podvečerů, a jemu už usychá a uvadá ten krátký život, který shasne první větřík...

To dítě šlo tak těžkým krokem, že se zdálo, jakoby mělo umříti dříve, než přejde tu dlouhou alej. Nebylo hezké to děvče — snad bývalo příjemné. Dnes byla ta postava už jenom zříceninou, která se chlubí nepatrnými zbytky, za nimiž vytuší člověk štíhlou postavu, vybujelou jako květ, který měl dost vláhy a dost měkké prsti. Kdokoli ji potkal, zastavil se a pátravě se na ni zahleděl. Kdyby to byl šel kolem otrhaný, ubláceny kluk, nikdo by mu nevěnoval pozornosti. Zubožené děvče — nechci užiti příkřejšího slova, poněvadž nemám k tomu práva — kolem jehož bídné, utrápené postavy poletují jako motýli kontury hebkého, vábného těla, zajímá. Pošlapané poupě zvedneme spíše než bodlák.

Děvče — ustavičně se mně vtírá do péra to nešťastné slovo „dítě" — došlo až k pathologickému ústavu, kde stálo několik žen, nejspíše hlídaček buď z nemocnice nebo z blázince. Zastavilo se a zvolalo slabým hlasem:

„Jdu dobře k — nalezinci?"

Jedna z žen ochotně odpověděla a děvče kráčelo zase dále jako porouchaný stroj. Člověk by měl právo říci, že snad ani nemyslí, kněz by řekl, že činí cestu pokání. Soudil by tak z pohledu očí, když upřeně pohlédly na skupinu žen. Každá ruina zachová si aspoň z lepších dob jako na památku aspoň jedno okno, kde v koutě postřehneš zachovalou fresku — ženy, které mnoho zkusily a mnoho prožily, uchrání si až do shasnutí svoje oči. Děvče, na němž vše kvapem vadlo a opadalo jako plátky z rozpuklé růže, špinavé na celém těle, mělo krásné, zářící, ohnivé oči. Byly hluboko zapadlé, černé jako noc, ale svítily z té hloubi jako světlo ze studně Ale pohled jejich jakoby tlumil jiskřící krásu jejich. Ženy, stojící v jednom klubku, které nikoho nepropustí kolem sebe bez úštěpku a špičaté poznámky, hleděly jaksi vyjeveně na toho ženského tvorečka, jejž nedovedly nikam vřaditi. Mládí jeho stavilo se mezi ně jako výstražné znamení — kdyby bylo děvče jenom o tři roky starší, neušlo by nejčernější pomluvě.

Snad už se každému z vás přihodilo, že chytil z nenadání ptáka a okamžitě jej pustil, protože pohled těch malých, ustrašených oček, v nichž kmital strach a bázeň, prosba a oddanost v jedné směsi, vás odzbrojil.

Tuším, že to byl asi tón, převládající v pohledu toho **dítěte**. Ano, dítěte pravím, protože s ním začínám míti soustrast. Prve jsem se toho slova bál — nyní se bojím slova — **děvče**. Člověk tuší, že má za sebou strašlivou minulost a omlouvá se. Řekne: „vždyť to je ještě dítě."

Když zahnula vychrtlá postavička za roh na odlehlé prostranství před kostelem Svatoapolinářským, rozhlédla se pátravě kolem sebe. Na vychudlých rtech zahrál úsměv, který ale ihned zmizel, protože je na nich asi tak vzácným hostem jako květ na shnilých bařinách. Děvče zamířilo k porodnici, vyvalujíc udiveně černé své oči na pěknou rozsáhlou budovu, podobnou veliké hračce a červenou jako vařený rak.

Co vyvolalo úsměv na těch oprýskaných, bledých rtech?

Děvče přišlo až ke vratům a chtělo vstoupiti do vnitř budovy, když tu na ni zavolal surový hlas vrátného:

„Kam jdeš?"

Děvče pohledlo udiveně na zavalitého muže a krátce odvětilo:

„Narodila jsem se zde."

Slova ta byla pronešena tak prostě a přece tak důrazně, že ji vrátný vpustil, vlastně nezdržoval ji, když kráčela dále. Děvče zamířilo ke přijímací kanceláři zemského nalezince, postavilo se za pult, na němž rozloženy jsou ohromné ústavní knihy, a na otázku, co si přeje, odvětilo tato tři slova:

„**Jak se jmenuju?**" — —

Knihy redakci „Lumíra" zaslané.

„Zeměpisný Sborník." Ročníku II. číslo 2. Redaktor Dr. J. Režábek. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

J. L. Turnovského „Kresby". Drobné spisy. Sešit 3. a 4. V Praze 1887. Nákladem knihtiskárny J. Otty.

„Matice lidu." Rediguje Primus Sobotka. Ročníku XXI. číslo 3. Obsahuje: „O vodě." Napsal Josef Jettmar. Nákladem spolku pro vydávání laciných knih českých v Praze.

„Sbírka přednášek a rozprav." Pořádají Jaroslav Goll a Otakar Hostinský. Serie 3. číslo 7. obsahuje: „O významu průmyslu uměleckého." K zahájení přednášek pražským Museem umělecko-průmyslovým pořádaných dne 6. března 1887 v Rudolfinu proslovil Otak. Hostinský. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

Administrace i expedice „Lumíra" budou po čas prázdnin, od 15. července do 15. září ve skladu pana Jana Otty, Karlovo náměstí v Praze.

Na pomník Václ. Beneše Třebízského zaslaly naší redakci slečny Matylda a Hanička Kubešovy z Jindřichova Hradce 10 zl. — Celkem obdrželi jsme 52 zl., které uloženy jsou pod jménem „Pomník Václava Beneše Třebízského v Klecanech" v První občanské záložně v Praze. Stranka hl. knihy 12.453.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta 1 zl. 75 kr.
na půl léta . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, tykající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne

ROČNÍK XV. 20. července 1887. ČÍSLO 21.

Plavecké povídky.

Z dalmatských vzpomínek *Jos. D. Konráda.*

V. Trest.

Vypravuje Josip Popović
(Dokončení.

Později, když už bylo po všem a když jsme se poněkud ze svého úžasu vzpamatovali, pocítili jsme všickni jakousi nevyslovitelnou zmalátnělost i ochablost, vidouce, jak jsme slabi a malomocni proti křivdám toho jediného zlého člověka. Kleli a zlořečili sice všickni, ale většina již jenom do zubův, aby jich nikdo neslyšel. Jediný můj přítel Martin Kacin — buďiž mu za to čest a chvála — byl srdnatý a ze všech nejméně bojácný. Vidím ho v duchu docela jasně ještě nyní, jak tenkráte se postavil pod kapitánův můstek a zvolal hodně hlasitě, ano tak hlasitě, že to bylo slyšeti po veškeré palubě:

„Nermuťte se, braši! Ani jedna rána nepadla zadarmo. Jakmile přistaneme ve Drači, požalujeme si svému pánu. On zajisté týrati nás nenechá, neboť jest moudrý a spravedliv. Nepůjdete-li k němu vy, půjdu třeba sám. Živio náš dobrý gospodin Akšam!“

Čekal jsem, že kapitán Strapajević zavolá dojista zase svoje ochotné plavce, aby uchvátili a potrestali smělého řečníka, ale stalo se jinak. Tvářil se, jakoby slov Kacinových ani nebyl zaslechl, avšak já jsem dobře zpozoroval, jak tváře jeho trochu zbledly vztekem a jak se zahryzl do rtův. A také bystře, ač jen pokradmu změřil mého přítele, když tento hrdým krokem vzdaloval se můstku velitelského.

Co jen zdrželo kapitána, že tentokráte ve své hněvivé přísnosti učinil výjimku? Byla to snad skutečně obava před majetníkem lodi, kterou mu Martin Kacin vyhrožoval? Anebo utlumilo výbuch jeho zlosti poslední zvolání mého přítele, které bylo pochvalou našeho patrona?

Buďsi tomu jak buď, jisto jest, že od toho dne kapitán Strapajević více oháněl se nadávkami a hrozebnými slovy než holí. Dával sice ještě někdy někoho citelně potrestati, ale to byl zajisté ještě mladík nebo zbabělý člověk, o němž byl přesvědčen, že by mu políbil s vděčným úsměvem po každé ráně ruku, kdyby si toho přál.

Černocha od té chvíle, kdy byl trestán, spatřili jsme málokdy. Nebyl-li nucen vyjíti ze své kuchyňské skrýše na palubu, po celý den ani na okamžik se nám neukázal. Avšak přece, když jsme ho jenom vteřinu viděli, postřehli jsme velikou změnu, která s ním se udála. Zdálo se, že vstal po veliké nemoci a že nanejvýše sestaral. Jest to věru pomyšlení přespříliš smutné, uvážíme-li, jak bolestná zajisté jest příčina, pro niž rázem sestará člověk, který jest už starcem.

Náš černoch v několika dnech byl už stínem svého dřívějšího těla, a kdo blíže si ho povšiml, každému padla do hlavy myšlénka, že již nebude dlouho kuchařiti ani na naší „Angelice“, ani na kterékoliv lodi jiné.

Toulali jsme se se svým škunerem od místa k místu ještě několik neděl. Viděli jsme rozmanité kraje a rozmanité lidi, z nichž každý zdál se nám býti stokráte lepším nežli byl náš kapitán. Počasí a všechna povětrnost byla k plavbě dokonale příznivá, avšak loď naše byla jako zakleta, a my dychtivě toužili jsme po chvíli, kdy vrátí se do svého domácího přístavu, abychom z ní pak jako uvolnění ptáci mohli se rozletěti hbitě za lepšími hnízdy. Nás neupoutávaly krásné krajiny a malebná města, podle nichž občas jsme pluli nebo kde na krátko jsme se zastavovali; nás netěšily klidné dny, ozářené slunečními paprsky a zahřáté příjemným teplem; nám nelahodily půvabné chvíle večerní, obetkané chladivou mlhou soumrakův, v níž vše se ztišuje a mysl k míru ukolébává; naše pohledy neuchvacoval veliký měsíc, plovoucí při svém východě na dalekém mořském obzoru, ani jsme nebyli očarováni miliony hvězdnatých jisker nad námi, ani laškujícími vlnkami pod námi, ani nachem jitřních červánkův, ničím, ničím: na palubě „Angeliky“ vše nás dusilo, mysli naše zachmuřovalo a činilo každou hodinu, ano každou vteřinu pod vůdčí rukou nelidského kapitána nesnesitelnou.

Toužili jsme po konečném přístavu jako po osvobození z nejhoršího vězení. Zaplesali jsme téměř hlasitě, když posléze vystoupilo před námi zašedlé pobřeží albanské a když „Angelika“ jednoho tichého, slunného odpoledne zabočila do přístavu Dračského. Ten byl naší spásou.

Majetník „Angeliky“, náš dobrý patron Akšam, čekal nás už na nábřeží. Sotva že loď přistala, a s ní schůdky spuštěny na pevninu, vystoupil ihned na palubu a vše s přívětivým, laskavým úsměvem ohlédal. Podal ruku kapitánovi a když s ním několik slov pohovořil, obrátil se k nám:

„Šťastně došli, děti — akšam hajrosum! Vítám vás ze dlouhé cesty! Užijte nyní odpočinku a pohovte zemdleným údům, dopřeji vám pokoje milerád. Setrváme tři neděle nebo měsíc v klidu. Jak jste se měli?“

Po těchto vlídných, upřímných slovech několik námořníků předstoupilo před patrona Akšama. Martin Kacin a já byli jsme s nimi. Můj přítel uctivě pozdravil, a než kdo mohl ujati se slova, počal hbitě hovořiti:

„Buď zdráv, gospodine náš! Děkujeme ti ze srdce za tvoje přivítání i za všechnu laskavost. Přejeme ti mnoho štěstí a mnoho zdraví! Však prosíme my všickni, kteří stojíme před tebou, bys nás propustil ze služby.“

Pán náš byl nemálo překvapen. Pohledl na nás udiveně a otázal se:

„Proč odcházíte? Což nelíbí se vám moje loď nebo nejste spokojeni se mzdou?“

„Kapitán nás týrá! Nehanobí nás pouze ústy, ale bije nas i holí! Nešetří ani otců rodin ani šedovlasých starcův. Slituj se a pusť nás!“

Kapitán Strapajević, který stál podle našeho pána, chtěl promluviti, ale ten přerušil jeho řeč nespokojeným posuňkem a pravil:

„Netáži se vás ještě na nic, pane kapitáne, ušetřte si tudíž prozatím svých slov na chvíli pozdější! Brzo i na vás dojde řada.“

Potom obrátil se opět k nám a pravil mírným, pohnutým hlasem:

„Mluvte jenom pravdu. Jsem u vás pro vaše dobro a pro spravedlnost. Ochotně vyslechnu vaše stížnosti a vaše přání. Kdo byl trestán holí, přistup ke mně!“

Asi polovina plavců vykročila ku předu svorně a bez otálení. Patron pak tázal se každého zvláště, proč byl trestán. Když vyslechl posledního, chtěl promluviti ku kapitánovi, ale Martin Kacin se ozval:

„Ještě kuchař schází! On byl potupen nejvíce z nás všech!“

Patron Akšam vztyčil náhle hlavu a zbledl po všem obličeji.

„Kuchař — černoch?“ otázal se rychle a udiveně. „Přiveďte ho sem!“

Za okamžik černoch přišel. Byl všecek jako omámen, třásl se a kráčel vrávoravě. Sotva pohledl pánovi svému do očí, hned jeho černé tváře smáčely se slzami. Skláněl se tiše a chtěl políbiti pánovi ruku.

„I ty, můj starý brachu?“ pán otázal se tónem měkkým a smutným. „Ach, vidím, že zle se ti vedlo v poslední době. Požaluj si, a co máš na srdci, povídej!“

Černoch zavrtěl toliko hlavou; pozvedl mokré oči a pravil pokorně:

„Nemám žádných žalob ani steskův, pane můj! Ale i já prosím, pusť mne —“

Pán chvilku na něho hleděl bez pohnutí; také jemu zraky se zamžily. Po té zavolal nejbližšího plavce a vyptal se ho na trest černochův i na příčinu jeho. Poslouchal mlčky pozorně a jenom přikyvoval zasmušilou hlavou.

„Jest to pravda?“ zeptal se pak černocha a upřel na něho soustrastné oči.

Kuchař okamžik váhal, ale potom kývnutím hlavy přisvědčil.

Patron Akšam všecek se vztyčil a vypjal prsa. Pak oslovil kapitána:

„Přiznáváte se k tomu všemu, pane kapitáne?“ ptal se zvučně.

„Všickni lhou!“ pravil tázaný a usmál se nanejvýš opovržlivě.

„Nelhou! Znám je všechny déle než vy, i jsem o jejich poctivosti a pravdomluvnosti přesvědčen. Nenamáhejte se vy lhaním! Proč jste bil tyto lidi holí?“

„Byl jsem jediným pánem na lodi a činil jsem to, k čemu jsem měl právo a co jsem uznal za dobré.“

„Dobrá! Nyní já jsem jediným pánem na této lodi, a jako že mi moje víra svatá, po právu a po příkladu vašem s vámi naložím! Byl bych vám snad prominul vaše surovosti, které jsou přestupkem proti mé vůli, jen kdybyste byl ušetřil tohoto starého muže. Netrýznil a nehanobil jste pouze plavce, ale dotekl jste se tvrdě mého svědomí, které se naplňuje trapnými výčitkami za to, že jsem vás učinil bez rozvahy velitelem své lodi; a kromě toho poskvrnil jste dobré a bezúhonné jméno lodi té. — Hleďte, tento stařec slouží už padesáte let mému rodu, nejdříve mému otci a nyní mně. On nám a své věrné službě obětoval svoje mládí, svoji volnost i všechna svoje lidská práva. Za ta všechna dlouhá léta ani jednou se neprovinil skutkem nejmenším, za ta všechna léta neublížil nikomu a choval se tak, že nebylo lze posouditi služby jeho jinak než s vděčností a chválou. A za to vše, za tu věrnost a dlouhou práci, v níž sešedivěl a sestaral až k hrobu, vy měl jste dosti odvahy jako za odměnu, ač bez příčiny, ano, bez příčiny zbíti ho holí! Dopustil bych se hříchu, kdybych zavíral oči i sluch před touto křivdou, která křičí a žádá zadostiučinění. Byl jsem vždy povolný a shovívavý, ale dnes si přeji, aby ve vůli lidské soustřediti se mohlo velmi mnoho přísnosti. Ale nejen přísnosti, neboť všechna přísnost naproti činu vašemu jest nadmíru slaba, nýbrž přál bych si býti pro tuto chvíli aspoň tak nelidským, necitelným a surovým, jako jste vy, abych vám mohl opláceti vaše skutky stejnou měrou. Nepřijmu od vás žádné omluvy, neboť vidím, že by byla lživa. Nebudu vás také nutiti, byste žádal těchto zneuctěných lidí za odpuštění, neboť pozoruji na vašich urputných, zatvrzelých ústech, že by toho neučinila. Nemáte, čím byste se obhájil — a pak, vždyť ani oběti vaše hájiti se nesměly! Ano, jak jsem pravil, příliš zřejmě jste mi ukázal, jaký lék nejlépe se hodí na vaše rány. Zub za zub, oko za oko! Půjčka za oplátku!“

Po těch slovech patron Akšam se obrátil k námořníkům a zvolal velitelsky:

„Odejměte mu zbraň!“

Dva z plavcův, kteří byli až do té chvíle kapitánovými důvěrníky, přiskočili ihned a odňali mu revolver, který velitel jejich nosíval neustále u sebe zavěšený na řemínku kolem pasu. Bylo viděti, že rozkaz vykonávají s nemalou ochotou a zálibou

Kapitán ani nehlesl. Zasmál se jen tupě a vyňal lhostejně tabák, aby si udělal cigaretu.

„Přineste hůl!“ pán náš rozkazoval a hlas jeho byl pádný a hlučný jako hrom.

Když námořníci přinesli hůl, vzhledl k nim a poroučel krátce dále:

„Dvacet pět!“

A hned rána na ránu vší silou svalnaté ruky počala doléhati na kapitánovo tělo —

Když trestali černocha, byl to výjev hrozný. Ale nyní pohled na kapitána byl rozhodně děsnější a strašlivější. Všickni jsme se buď odvraceli, buď si zakrývali tváře rukama, jediný patron Akšam stál nepohnutě jako kamenná socha a hleděl se založenýma rukama klidně a mlčky na to, jak plavci vykonávají na kapitánovi usouzenou pokutu. Ani sval na obličeji se mu nepohnul. Teprve po poslední ráně opět promluvil hlasem nezměněným:

„Dobře! A nyní odveďte kapitána do jeho kajuty. Můj trest není ještě dokonán, zatím zapovídám kapitánovi vzdáliti se s lodi. Ostříhejte ho obezřele!“

Pak, jakoby se nic nebylo stalo, procházel se po palubě a rozdával na všechny strany obvyklé rozkazy svým vlídným, laskavým hlasem. Asi za hodinu chystal se odejíti s lodi. Pozdravil nás s úsměvem a sestupoval po schůdkách na nábřeží.

Však pojednou se obrátil. Vkročil opět na palubu a pravil k jednomu plavci:

„Chci býti již ku kapitánovi milosrdným. Příteli, doneste mu jeho revolver!“

Hleděli jsme na tento podivný rozkaz plni úžasu i překvapení, a všechněch zmocnilo se zvláštní strašné tušení. Ztichli jsme jako pěny a pohlíželi tázavě na svého pána.

Ten stál na palubě, jakoby čekal. Za malou chvilku zaduněla z nitra lodi rána. Kapitán Strapajevic se zastřelil. Uhodli jsme to všickni i patron Akšam, neboť jsme to tušili.

Pán náš kývl jen hlavou, ale jinak ani brvou nepohnul. Nařídil krátce, co se má dále díti.

„Dobrý den, děti!“ řekl pak vlídně a odcházel volným, vážným krokem do města.

Zvěst lásky z Provence.

Povídka veršem od *Julia Zeyera*.

(Dokončení.)

Mlčel pak,
a hleděl vzhůru, měsíc veliký
kde vycházel nad v květu granáty,
a bílá luny zář když padala
na krásný obličej, a třásla se
ve slze, která v oku stála mu,
tu Nicoletta sebou zachvěla,
neb poznala jej: egyptský ten král
byl onen poutník, jenž se uzdravil
jen pouhým jejím ruky dotknutím
v tom starém hvozdě v sladké Provenci
Strach velký pojmul ji; když miloval
ji takou vášní posud hlubokou,
jak zajásá, až pozná nevěstu
svou neznámou! A srdce mřelo jí,
a pospíchala rychle v komnatu,
kde chůva dlela.

„Lajlo!“ zvolala,
„smrt udělám si! Jestli tuto noc
mě nezachráníš, rána neuzřím!“

„Noc tuto ještě tebe zachráním,“
jí chůva děla. „U moře je sluj,
již nikdo nezná, nikdo mimo mne;
v svém vězení vždy o tom snila jsem,
že tam se skryju i ten trubadur,
o kterém víš, když bůh nám uniknout
kdy popřeje z temnosti žaláře.
Ty housle, na kterých tak krásně hrál,
a roucha jeho měkká, hedbávná,
jež jeho matka tkala ubohá,
já posud mám. Již nesla jsem je tam
a vhod ti budou v době útěku
Z té sluje viděti jest na moře,
tam čekej, koráb až se přiblíží,
jenž v květnou by tě vezl Provenci.“

Tak těšila ji. Noc když nastala,
do zahrad vykradly se, do tichých,
a chůva znajíc cestu, vedla ji
ve stínu k dvířkám skrytým v bílé zdi.
Klíč zrezavělý v zámku trčel již,
když z nenadání muž se objevil
a zahřměl na ně: „Stůjte! Povězte,
proč kradmo tak se z domu plížíte?“

Král egyptský to byl, a schvácena
se vrhla Lajla na zem v zoufalství.
Však náhle klidná, pevná, bez bázně
se Nicoletta před ním vzpřímila,
svůj závoj strhla; v luny záplavě
jak palma hrdá stála, sladce pak
jak hvězdy s nebe září hleděla
mu v oči, pravíc: „Králi, poznáváš
zjev z lesů provençalských? Měj můj dík!
On přišel za mnou, on, jejž miluji!
Však vytrhli mě jemu z náruči
a v tvoje vrhají mě objetí.
Já prchám k němu. Věru, křivdím ti,
já měla přímo říci: pane můj,
mé srdce zůstalo tam za mořem,
chci za svým srdcem! Dej mi odejít...
Tak říci měla jsem ti, šlechetný!
Nuž promiň, králi! Činím nyní tak
a vím, že k sobě nutit nechceš mě.“

Stál ohromen a bled jak zemřelý.
„Zas tebe pustit!“ šeptal, zachvěl se,
pak ale vztyčil se a otevřel
ta úzká dvířka, na práh položil
svůj zlatotkaný plášť, jak koberec,
a poklekl a děl: „Jdi, paní má,
jsi volná jako pták.“

A sklopil zrak,
by neviděla vláhu sbírat se
pod temnou brvou v slzu palčivou,
a bohatou, co perla převzácná.
Však ona viděla ji, schýlila
se k němu, vtlačila mu polibek
na chladné čelo, zašeptala: „Dík!“
pak: „Sladký bratře můj!“ a zmizela.

V noc zíral za ní dlouho, povstal pak
a v dům se vrátil šťasten v smutku svém

Sluj hluboká teď byla úkrytem
pro Nicolettu jistým, bezpečným.
Tam celý měsíc dlela s chůvou svou,
na housle hrála písně přesladké,
a v roucha oděla se hedbávná,
jež něžně pro jinocha utkala
před lety matka v květné Provenci.
a Lajla, která znala rostliny
kol sluje bující, jí bílou tvář
a jemné ruce šťávou natřela,
že dívka celá byla změněna
a jinochem se zdála osmahlým.
A jednou v noci hvězdné, čarný zvuk
když z houslí Nicoletta vábila
na způsob provençalský, zjevila
na temném moři veliká se loď,
a voláno z ní sladkým jazykem,
jímž mluvil milovaný Aucasin:
„Kdokoli jsi, jenž housti takto znáš,
ó žádej odměnu za píseň svou,
cokoli žádáš, vyplníme to.“

A Nicoletta řekla v odpověď:
„Jsemť bludný pěvec, toužím po vlasti!
Do Provence mě veďte kvetoucí.“

Tu přistali a rozloučila se
se starou Lajlou, která v ochranu
se krále egyptského oddala,
a Nicoletta k břehům plula teď,
kde po ní tesknil věrný Aucasin.

A zase dlouho lesem těkala
jak tenkráte, když prchla z Beaucairu,
a zpívala jak slavík toužící,
a housti nepřestala. S podivem
ji uslyšeli prostí pastýři
při ohni na pasekách sedící,
a za odměnu sličný hudebník
vždy žádal jen, by naznačili mu,
kde Beaucair leží, město milené.

A posléz došla. Hrdý, bílý hrad
čněl nad městem, jež dívka obešla
a vnikla do sadů pod samý hrad,
a na věži se svými barony,
bled, vysílen stál právě Aucasin,
by naslouchal, jak ptáci zpívají,
by vůni travin, stromů, květů ssál.
A hleděl k nebi, k bílým oblakům
ku plujícím, a těžce vzdychaje
je prosil, aby pozdrav donesly
do dálky neznámé, kde ona dlí,
jíž miluje, pro kterou umírá.

Tu sedla Nicoletta pod věží
a hrála píseň plnou tesknoty,
a viděla, jak dojat Aucasin,
a jeden z baronů teď sešel k ní
po schodech rozpukaných, omšených
a pravil jí: „Jest pohnut hluboce
můj pán a ptá se, odkud přicházíš,
a zve tě k sobě.“

„Vzhůru nepůjdu.“
mu děla dívka. „Chodím od rána,
jsem unaven. Přicházím z východu
Já v Karthagu byl, tam jsem uslyšel
o Nicolettě; žila někdy zde?
Jest dcera krále. Celé Karthago
jí jásá vstříc — však ona touží sem,
neb posud Aucasina miluje.
Chci do Karthaga zase brzy zpět,
a má-li pro ni Aucasin snad vzkaz,
ať v domě Flora dnes mě vyhledá.
To pánu svému řekni. S bohem buď!“

A povstala a šla, a viděla
jen ještě, ze zahrady prchajíc,
jak Aucasin na věži vyslechl
vzkaz její, volaje, by přivedli
hned k němu truvéra; sám se schodů
pak pospíchal... Však ona jako šíp
již byla proletěla zahradou,
a byla brzy v městě, vešla pak
do domu Flora. V síni nalezla
u krbu dámu Blanku předoucí —
ta poznala ji hned, a radostí
v šer mdloby padla; brzy vrátila
se k životu zas. Konce nebylo
teď otázek, a vše když věděla,
do lázně dívku vedla, smyla s ní
tu šťávu brunátnou a bělejší
než labuť Nicoletta byla zas,
a oděla se v hedbáv bohatý,
a propletla si vlasy perlami,
a sedla na polštáře nachové
a sypali jí květy do klína,
a větvemi z myrt kryli podlahu.

Do domu vtrhl Aucasin jak bouř,
a slyšela, jak venku na Flora,
na mana svého, volal: „Veďte mě,
pro boha, k pěvci tomu cizému,
jenž u vás dlí, o Nicolettě ví.“

Děl Florus na to: „Pěvec není zde, —
však jiná osoba“ — a Aucasin
vzkřik' bolestně: „Ó běda, běda mi!
již unik' zas ten poutník zdaleka?“

Tu dáma Blanka vyšla ze síně,
tak praví mu: „Již konec pláče jest.“
Za ruku jala jej a vedla v siň,
kde Nicoletta zpola zvedla se,
a zpola mdlobou jata klesala
na polštář z nachu, a dva výkřiky
teď síní zazněly, a milenci
si klesli v náruč, posléz blaženi.

Na druhý den se svatba slavila,
a Nicoletta, dáma z Beaucairu,
tak šťastna byla jako Aucasin,
což znamená, že nelze porovnat
jich blaho s ničím jiným na zemi.

A skončen tak jest starý onen zpěv,
o věrné lásce těch dvou milenců
ve slunném kraji sladké Provence.

O prvých českých zpěvohrách.

Napsal Dr. *Frant. Bačkovský.*

První buditelé národního ducha v Čechách koncem XVIII. století dobře tomu rozuměli, jak mocně divadlo přispívá, aby probuzeno bylo národní uvědomění, i starali se, seč byly síly jejich, aby zavedeny byly v Praze hry české. Prvý pokus, uvésti češtinu na jeviště, učiněn roku 1771, ale pokus ten potkal se s úplným nezdarem, a trvalo až do let dvacátých století XIX., nežli hry české domohly se svého práva měrou poněkud uspokojivou.

A jestliže nedařilo se hrám českým vůbec, dařilo se ovšem tím méně české zpěvohře (opeře). Byl sice hned druhý kus, jazykem českým provozovaný, totiž „Ponocný, aneb Česká Ančička“, operettou, která byla potom i ještě několikrát opakována, zjev tento však zůstal osamělým a neměl váhy takořka nižádné. Mimo to až do let dvacátých skoro vše, co s názvem zpěvohry bylo provozováno, bývalo z pravidla toliko prostou fraškou se zpěvy, ničím více, a také takovýchto zpěvoher vyskytl se počet pramalý, původní pak skladbou nebyla mezi nimi ani jedna. Divadlo české bylo odstrkovanou popelkou v podruží divadla německého, i nebylo lze téměř ani pomýšleti na řádná česká představení zpěvoherní.

Roku 1816 stal se tajemníkem při německém divadle na Starém městě v Praze Jan Nep. Štěpánek, který získal si ohromné zásluhy o divadlo české za dob jeho nejtrudnějších, jaké nastaly mu zejména po r. 1809, kdy divadelní hry české v Praze skoro na tři roky docela zanikly. Zvláště pak vzešla divadlu českému doba značně utěšená, když roku 1824 bylo propůjčeno Štěpánkovi na 10 let ředitelství divadla staroměstského, a také zpěvohra česká zkvetla tehda proti dřívějšku měrou znamenitou.

Avšak i za Štěpánka bylo spokojiti se nejprve překlady. Na všech německých divadlech byla tehda velmi oblíbena zpěvohra „Rodina švýcarská“, složená od Jos. Weigela a provozovaná ve Vídni poprvé roku 1809, i jal se ji Štěpánek ihned roku 1821 překládati do češtiny. Psalť o tom Frant. Lad. Čelakovský příteli svému Jos. Vlast. Kamarýtovi v prosinci roku 1821: „Ještě této zimy se tu bude hráti česká opera, na které Štěpánek pracuje, totiž přeložení „Švýcarské rodiny“. Jak to asi vypadne?“ Ale snad ani překladu toho Štěpánek nedodělal, protože nebylo ještě tenkráte naděje, že bylo by lze dostati zpěvohru tu v jazyku českém na jeviště.

Teprve roku 1823 podařilo se Štěpánkovi vymoci u správy divadelní, že Weigelova „Rodina švýcarská“ byla na jeviště uvedena, nikoli však v překladě Štěpánkově, nýbrž v překladě Simeona Karla Macháčka, který přeložil ji k pobídce Josefa Jungmanna veršem časoměrným a vydal ji tiskem roku 1828.

Macháček byl tehda již chvalně znám jakožto obratný překladatel z němčiny, vydav tiskem roku 1822 svůj překlad truchlohry Göthého „Ifigenie v Taurii“, kterýžto překlad prý sám Göthe pochválil, a jsa bývalým žákem Jungmannovým i důvěrným jeho přítelem, byl od něho užit jaksi za nástroj k tomu, aby prosódii časoměrné, které Jungmann více přál nežli prosódii přízvučné, byla získána přízeň i v obecenstvě nejširším.

Tekst k opeře té sepsal Ignác Friedrich Castelli, a Macháček dal prvotně překladu svému název „Tatranská rodina“, ale konečně přeložil název slovně. Zhotoven překlad byl již počátkem roku 1823, provedení však bylo několikrát odložiti, a to bezpochyby hlavně pro nedostatek způsobilých českých zpěváků. Čelakovský psal o tom Kamarýtovi v květnu roku 1823: „Bude prý se hráti za dvě neděle v stavovském divadle česká opera „Tatranská rodina“ (Schweizerfamilie) od Macháčka přeložená“, a za tři neděle po té: „Tatranská rodina ještě se nehrála; něco vkročilo v cestu“, podrobnější pak zprávu o příčinách odkladu dal mu 27. června těmito slovy: „Macháček stále překládá opery, ale nemůže žádných zpěvců na ně dostati. Snad za týden přec uvidíme „Rodinu švýcarskou“. Již překládá i „Don Juana“ a — znáš novou operu z vídeňské fabriky „Der Freischütz“? Tu také. Ještě se mu ale o to rozchází, jak by ten název česky dobře dal . . .“

Skladba Weigelova sice neposkytovala přílišných obtíží zpěvákům. Avšak kromě mladistvé slečny Kateřiny Kometové, zpěvačky německé opery pražské, která přijala čelnou roli (Emelinu), byly to vesměs ochotníci necvičení. I bylo překonati mnoho nesnází a jmenovitě třeba bylo mnoha zkoušek, nežli bylo možno „Rodinu švýcarskou“ provozovati

Teprve ku konci roku 1823, totiž 29. prosince ocitila se dávno již dychtivě očekávaná „Rodina švýcarská“ na jevišti. Úspěch představení toho byl velmi skvělý, tak že nadšený jásot a plesná radost byla vzbuzena mezi vlastenci nesmírná. Zprávy tehdejších časopisův o představení tom oplývají chválou a zvláště nadšeně zmiňují se o výkonu zpěvačky Kometové (později paní Podhorské).

Také Jungmann ovšem radoval se velice z představení „Rodiny švýcarské“, a to hlavně proto, že pokládal je za slavné vítězství časomíry nad přízvukem. Ano, Jungmann, jsa povzbuzen úspěchem překladu Macháčkova, jal se také sám překládati časoměrným jambem Mozartovu operu „Únos ze serailu“, kterýžto překlad však, ačkoli byl již roku 1825 v rukopise hotov, byl vydán teprve roku 1830, a to beze jména překladatelova s pouhou šifrou „J . . .“.

Kterak Jungmann spatřoval v provozování „Rodiny švýcarské“ vítězství časomíry, patrno z dopisu, který po představení poslal Ant. Markovi: „Nemohu Vám vysloviti, jak nás „Rodina švýcarská“ všechny okouzlila. veliká částka nás plakala radostí. Jediný Nejedlý, nenašed přízvučných veršů ve zpěvě (kterémuž ostatně za mák nerozumí) pronesl se ve škole při bubnování pochvalném nohami od svých školáků, že to škandál bylo; ale jedna vlaštovice nedělá léto, dosti na tom, že se vůbec ten škandál líbil.“ A v prvém i v druhém vydání své „Historie literatury české“ napsal toto: „Obě opery (totiž Macháčkova „Rodina švýcarská“ a „Vodař“) důkazem býti mohou, že verše časovou měrou spravené k zpěvu nejvlastněji se hodí a jazyku k libozvučnosti pomáhají, jakouž se toliko vlaský honositi může.“

Zmíněný právě „Vodař“ jest zpěvohra, složená od italského skladatele Cherubiniho, kterou také Macháček přeložil, a která hned s jara roku 1824 za dvojím provozováním „Rodiny švýcarské“ — podruhé provozována 18 ledna 1824 — následovala na jeviště. O obou operách těch Jungmann zmínil se i v dopise k Janu Kollárovi ze dne 8. května roku 1824: „Kéž pak Vám libí se více psáti metricky (= časoměrně), neboť po lepším básníku všickni pokračují, a tak by se lepší prosódie utvrdila, čehož potřebu cítíme v operách českých. Macháček nám přeložil „Rodinu švýcarskou“ a „Vodaře“, kteréž s náramnou pochvalou provozeny byly, on se řídil časomírou: Štěpánek 6. t. m. provozoval českého „Střelce kouzelného“ (Freischütz) dle přízvuku, což velmi ucho urážělo. Publikum ovšem chválilo dekoraci a hudbu atd., ale ti, kteří neslyšeli předešlých, vyjevili starý předsudek, že český jazyk nehodí se k opeře! Štěpánek a Linda, který vlastně jemu pracuje, nemají poněti žádného o deklamaci hudebné!“

„Střelec kouzelný“ tedy dostal se na jeviště v překladě Štěpánkově, ačkoli, jak praveno výše, Čelakovský v dopise zachoval nám zprávu, že překládal jej Macháček. Zaměnili si, ale bezpochyby toliko nahodile, práci. Štěpánek začal překládati „Rodinu švýcarskou“, provozována však byla v překladě Macháčkově; Macháček začal překládati „Střelce kouzelného“, provozován však byl v překladě Štěpánkově. Co pak týče se úsudku Jungmannova, dávajícího přednost časomíře Macháčkově před přízvukem Štěpánkovým, ba přízvuk k operám úplně zavrhujícího, vzhledem k tomu jest uvážiti také slova Čelakovského, který psal o témže provozování překladu Štěpánkova Kamarýtovi toto: „Ve čtvrtek se hrál večír „Střelec kouzedlník“. Výborně! Přeložení někde trošinku zakulhávalo, však jedva bylo k pozorování pro výbornost herců a hudby.“ Dle toho zdá se, že Jungmann uveden byl v omyl. Měl asi spíše říci, že překlad Štěpánkův není tak zdařilý jako Macháčkův, k prosódii nehledě. Kdyby byl pořídil přízvučný překlad Macháček (totiž přízvučný překlad zdařilý), Jungmanna dojista by byl tak neurážel.

A dále Čelakovský píše o prvém provozování Štěpánkova „Střelce kouzelného“: „Na den sv. Jana ta samá zpěvohra se hráti bude. Byla s velikým uspokojením přijata. Všecko plno. Výnos k 1300 zl. Takováto tu ještě horlivost. Český zpěv vždy více a více milovníků i mezi vyššími nalézá (sám nejvyšší purkhrabí posledně, který sic nikdy, aspoň zřídka hernu navštěvuje, v českém se viděti dal). Se začátkem září se každou neděli česky od herců hráti bude. Koji se tu množí rozkosnou myšlénkou, že by se snad při těchto přípravách atd. mohl vkus pro operu českou rozmnožiti a svým časem opera německá zcela z Prahy vystrnaditi.“

Takovéto smělé naděje projevovány již v květnu roku 1824, ačkoli ještě před půl rokem před tím pochybováno, zdali vůbec lze provozovati české zpěvohry! Když roku 1823 po přestávce asi dvacetileté chystáno se provozovati českou zpěvohru, „tuť — jak napsal J. K. Chmelenský v „České včele“ roku 1835 — „nepřátelé a závistníci se uštěpačně usmívali, lhostejní krčili rameny a dobří, dobré věci přející, žádajíce mladým svým spolukrajanům zdraví a štěstí k tomuto, jak nazýváno bylo, odvážlivému podnikání, jenom malé naději se podávali. Provozena byla „Rodina švýcarská“. A hle! zastyděli se nepřátelé, lhostejní uznali cenu našeho zpěvu, ano i divili se jemu, a krajané naši plesali . . .“

Operu německou z Prahy vystrnaditi se ovšem nepodařilo, ale hned roku 1824 a 1825 zpěvohra česká povznesla se tou měrou, že daleko vynikala nad tehdejší pražskou zpěvohru německou, což i Němci sami uznávali a rádi také poslouchat chodili zpěvoher českých. Dávány však stále pouze překlady. Roku 1824 provozována zpěvohra Méhulova „Josef a jeho bratří“ v překladě Chmelenského a roku 1825 Rossiniho „Lazebník sevillský“, „Tancred“ a „Othello“ v překladě Macháčkově a Mozartův „Don Juan“ v překladě Štěpánkově; „Dona Juana“ přeložil i Macháček, ale na jeviště uveden překlad Štěpánkův.

Čím zdárnější byl úspěch těchto českých představení zpěvoherních, tím více vlastenci tehdejší toužili také po nějaké zpěvohře původní. Proslýchalo se sice již r. 1821, že Hanka píše tekst k původní zpěvohře české s názvem „Božena“, ale veřejnosti textu toho se nedostalo.

Avšak již roku 1826 provozována i tiskem vydána byla prvá česká zpěvohra původní, totiž „Dráteník“ od Josefa Krasoslava Chmelenského.

Chmelenský slynul již překlady několika cizích tekstův zpěvoherních, i jakožto básník mnoha pěkných, zpěvných písní, proto naši vlastenci doléhali naň, aby složil i tekst k nějaké zpěvohře původní. Zejména Fr. Škroup, který byl před tím složil již mnoho nápěvů k českým písním, nastupoval na Chmelenského, a když Chmelenský již napolo přivolil, postrádal však vhodné látky, kterou chtěl z dějin anebo z národního života českého vyhledati, také látku mu dal, řka: „I nač dlouho hledati, já vám sám látku dám; složte zpěvohru pod názvem „Dráteník“, a já se ji uvoluji v hudbu uvésti.“ Neobyčejný návrh, jakož i vábivá látka sama nedaly Chmelenskému dlouho rozvažovati. „Slovo s to!“ zvolal a podal si ruku se Škroupem k přátelské úmluvě.

Od slibu ke skutku byla ovšem cesta ještě daleká. Chmelenský sám přiznal se v předmluvě k tekstu tomu, kdež o vzniku jeho vypravuje, že učinil slib „trochu nepředloženě, neváže obtížnosti, utvořiti celý kus ze slova jediného, nepřemysle, že operu psáti přislíbil, proti kterémužto druhu divadelního básnění zastaralí předsudkové — a ne zcela bez důvodu — již ode dávna bojují, neuvodě si na mysl, že, pakli hudba povedená, sobě žádný slov nevšímá, pakli se ale hudba nelíbí, všecka hana se jen na spisovatele sesype". Ale daný slib a láska k vlasti a jazyku mateřskému všechny takové myšlénky v obětavém a nadšeném Chmelenském snadno utlumily. Ujal se horlivě této nevděčné práce a tak svědomitě, že, nejsa dosti zběhlým ve sbratřeném nářečí slovenském, poslal celou úlohu, týkající se osoby dráteníkovy, na Slovensko do Turč. sv. Mikuláše spisovateli Kašparu Fejerpatakymu (Bělopotockému) k opravě dříve, nežli tekst Škroupovi odevzdal.

Prvá původní ta zpěvohra česká i hudba k ní byla složena již koncem roku 1825, prvně pak provozována byla o Hromnicích roku 1826. Zdá se, že hleděno bylo namnoze s nedůvěrou vstříc tomuto představení, avšak úspěch jeho překonal všechno očekávání, třeba že hlavní úloha byla v rukou dilettantových, t. j. Škroupových. Čelakovský psal 15. února roku 1826 Kamarýtovi: „Dráteník představen mimo vši naději dobře, a hudba zvláště místy dobře slovanská. Tleskání nebylo konce. Pan skladatel hudební sám dával osobu dráteníka. Kdybys jen ty jednou mohl viděti operu českou!"

Přízeň, s kterou „Dráteník" potkal se v divadle i v životě veřejném, dodala Chmelenskému chuti, aby složil i jiné teksty k zpěvohrám původním. Již r. 1828 vydal zpěvohru „Oldřich a Božena" a roku 1832 zpěvohru „Libušin sňatek".

Zatím desítiletí, na které bylo propůjčeno ředitelství divadla staroměstského Štěpánkovi, přiblížilo se svému konci. Bylo pak dáváno za desítiletí to celkem 36 zpěvoher (z původních: Chmelenského 2, z přeložených: Chmelenského 6, Dauchovy 2, Jungmannova 1, Macháčkových 10, Majoberova 1, Širova 1, Štěpánkových 10, Thamova 1 a Tylovy 2). Štěpánek přestal býti ředitelem, a divadlu, zvláště však zpěvohře české, nastaly zase doby velmi trudné . . .

Zahrada blíže Avignonu.

(Miss Mary Robinson.)

Jsou bílé vršky, ne sněhem však,
jsou bledé jak v letní čas,
ni trávu a býlí, kam sáhne zrak,
vápenný nerodí sráz.

A v kruhu bílých pahorků plát
zřím do kola květný kruh,
to mandlovníků květoucích sad
seď v kamenitý pruh.

Jsou krasší než mnohý šťastnější strom,
jejž lučiny živí proud,
jimiž plá tady písek a lom,
jichž haluze aschly v troud.

Ó místo přísných, idealních krás,
jež míjí jistě celý svět,
kde ztratil máj své kouzlo v ráz,
kterým tak dlouho u nás květ!

Zde sedět hodiny chtěla bych,
těch vršků svatou bělost zřít
i vínek zóry třpytný jak sníh
a tichý, hluboký klid!

Neb tady tajný onen mír zřím,
jenž v chvíli, když nás hněte tíž,
hruď mdlou nám plní blahem svým
a nevrátí se nikdy již!

An italian garden. 1886.

Přel. *Jar. Vrchlický.*

Roberta de Bramafam.

Napsal *Albert Delpit.* Spisovatelem autorisovaný překlad od *Rudolfa Adámka.*

(Dokončení.)

Paní Prémontréová se zachvěla. Jakou výčitku jí to právě učinila nyť! Zatím chystala se s průběhem času provésti záměr, který měl býti rozhodným; avšak ke zdaru jeho potřebovala pomoci Viviána Duvernaye. Doufala, že učenec, duch vyšší, mysli vznešené, bude šťasten, přispěje-li k dílu smíření. Psala mu, aby se dověděla, kde se zdržuje pan de Bramafam, a bylo-li by jaké sblížení možno. Především musila znáti mínění markýzovo o Robertě.

Aby tato nic netušila, donesla Henrietta psaní potajmu do Porniku. Za několik dní přišla odpověď. Obsahovala více, než paní Prémontréová doufala. Vivián nejprve pravil, jak ho dojal tento dobrovolný krok; dále přisliboval tajné setkání s panem de Bramafam, neboť Loïk i Roberta musili býti sblíženi ničeho netušíce. V tu dobu zdržoval se markýz v Nizze. Nebylo nikoho kolem něho, kdo by nebyl věděl o jeho svazku s paní Chandorovou. Poněvadž však jejich styky byly v mezích sluš-

nosti, dělali lidé, jakoby o ničem nevěděli. Pan de Bramafam psal často svému příteli, nevyslovuje nikdy jména Robertina. K tomuto listu přiložil Vivián jiný, který dostal druhdy od Loïka, měsíc po svatbě. Domníval se učenec, ne bez důvodu, že tyto řádky poučí paní Prémontréovou lépe o pravé příčině roztržky, než by on mohl. Tento markýzův list, tak důvěrný a tak upřímný, přesvědčil na konec Henriettu, že původcem neštěstí po ni nebyl zrádný manžel, nýbrž opuštěná manželka. Bylo trapno to říci: kdož ví, nedošla-li by také markýzka k tomu podivnému úsudku, kdyby to četla?

Paní Prémontréová věděla, jak zdlouhavá práce se koná v srdci neteřině. Přišla do la Birochère plna záští a hněvu: záští i hněv pominuly, a od vzájemného vyjádření mluvila Roberta s tetou o Loïkovi s jakýmsi tlumeným pohnutím. Nastávala poslední zkouška: zbývalo přiměti markýzku k tomu, aby uznala sebe za příčinu svého vlastního neštěstí.

První neděle v dubnu tohoto roku byla obzvláště krásna. Celá příroda obrozovala se s jarem. Proč nemělo by to mladé srdce podléhati vlivu vesny? Poprvé za pět měsíců, co bydlily ve ville, nechaly okna na terasu otevřena: ze širého moře přicházel svěží vánek mořskou vůní prosycený. Slunce lilo se do salonu, zelené výstřelky vyrážely v zahradě; když zavitá jaro na zemi, tu blíží se také k svému rozkvětu v duších. Na pobřeží pobíhaly mezi útesy rybářky, lovíci mořskou trávu a mušle, s nahýma nohama, prozpěvujíce vesele a bujně, všude proudil jarý život; byl to zkrátka a dobře jeden z oněch dnů, ve které člověk jest šťasten, že žije, a které ukazují nám budoucnost ve smavých barvách naděje.

Roberta, opřena loktem o okno, sledovala očima čluny s rozvinutými plachtami, letící po vlnách jako rackové. Když Henrietta vešla, obrátila se a padla jí kolem krku:

„Jak jsi vesela!“ pravila paní Prémontréová, vidouc téměř zářící obličej neteřin.

„Dnes ráno jest mi zrovna dvacet let,“ odpověděla Roberta s úsměvem, „jsem plna radosti.“

„Mám ti něco ukázati,“ pokračovala Henrietta nedbale: „dostala jsem list, který se tebe týká; tu jest, čti.“

Podala jí list od Viviána Duvernaye. Roberta pohledla nejprve roztržitě na papír, poznavši však písmo manželovo, opřela se o lenoch svého křesla, aby neklesla. Henrietta nespouštěla jí s očí, a nesmírná soustrast jí pojala.

„Čti, mé dítě,“ opakovala měkce.

Roberta rozvinula pomalu list a počala. Čím dále četla, tím více rostla její bledost. Když byla u konce, pustila papír na zem a s nevýslovným smutkem zašeptala:

„Kdybych byla chtěla, mohl mě milovati. Chybila jsem, že jsem se mu neukázala, jakou jsem.“

„Tedy . . . odpouštíš mu?“

„Omlouvám jej, to není totéž. Provinila jsem se, budiž, avšak on mě nicméně zradil. Kdyby přišel pan de Bramafam sem, zapomněla bych jeho chyby s radostí: já nemohu jíti k němu. Z vašich naučení musí mi zůstati aspoň jedno: vážnost k sobě samé.“

Tímto dnem byl konec všemu. Roberta byla překonána. Paní Prémontréová tušila, že zbývá již jenom přemoci spravedlivou hrdost mladé ženy.

Tak uplynul duben a květen. V povaze markýzčině bylo znáti tuto změnu. Stávala se veselou, i neměla více krutých snů, jež živily její muka. Nedostávajíc více žádných zpráv, psala paní Prémontréová ještě Viviánovi; ten odpověděl obratem pošty, že Loïk odejel před měsícem na velkou cestu po Kavkaze.

„Sečkejme ještě!“ pravila.

Henrietta neměla tušení, že nepřítomnost markýzova bude ke štěstí, neboť nedostačovalo přivésti zpět Robertu, bylo ještě třeba, aby byl pan de Bramafam připraven ke smíření. Jeho svazek s paní Chandorovou mohl všechno překaziti. Muž láme nesnadno tato pouta tím pevnější, že si je sám nevložil. A miloval-li svou milenku? S vroucí a vášnivou láskou se nezahrává. Markýz by třeba odpověděl: „Byl jsem zapuzen, vrácena mi svoboda, nechci ji pozbyti.“ Což neřekla Roberta sama: Ta ženština vzala mi manžela, ať si ho nechá! . . .

— — — — — — — — — — — —

Když markýzka zvěděla, že byla právě vypověděna válka, svědčila první její myšlénka manželu.

„Neboj se,“ odpověděla Henrietta ukazujíc jí list Viviána Duvernaye. „Kdyby se byl Loïk vrátil, byl by mně jeho přítel dal zprávu. Co jest platen učenec v obleženém městě? Musil opustiti Paříž, a nic by mu nebylo zabránilo psáti nám.“

Nepřátelský vpád trval pět měsíců. Byl tomu právě rok, co přišla Roberta a její teta do la Birochère. Nastala zase zima, a posud nedošla žádná zpráva o panu de Bramafam jeho ženy. Teprve v prvních dnech měsíce listopadu roku 1870 dověděla se Roberta vše . . . Jednou ráno vešla k tetě velmi rozčilena, držíc v ruce noviny: obsahovaly seznam sborů, ze kterých se skládala armáda loirská: mezi nimi byl mobilní pluk z Côte d'Oru, u kterého byl markýz de Bramafam velitelem praporu.

„Ach! byla jsem jista, že nezůstane v takové době daleko od Francie!“ pravila. „Bramafamové konali vždy svou povinnost.“

„Co zamýšlíš?“

„Půjdu za ním.“

„Máš dobře, drahá dcero, a já tě doprovodím.“

Viděla manžela v nebezpečenství; to stačilo, aby zapomněla na vše. Téhož dne odejely. Z la Birochère do Nantesu jeli vozem. V Nantesu zdržel je o dva dny nával sborů na nádraží; konečně bylo jim možno dostati se do do Toursa. Kdo viděl hlavní město Touraine v oné osudné době, pamatuje se bezpochyby na nesčíslné kroky, které bylo člověku podniknouti za sebe menší zprávou. Na štěstí shledaly se tam s rodinným přítelem, který je zprostil všech nesnází. Markýzka zvěděla, že mobilní pluk z Côte d'Oru leží před Orléansem s jádrem armády generala Chanzyho. Chtěly se vydati znova na cestu, tu stihla je ještě nehoda; paní Prémontréová se roznemohla.

„Nechci, abys mou vinou porušila svou povinnost,“ pravila k neteři. „Beztoho jsem tě již učinila příliš nešťastnou! O mne se nemáš co báti; jsem tu ve známém domě, kde se mi dostane všeho ošetření. — A když se markýzka bránila, dodala její teta: „Prosím tě snažně o to, neuvrhuj mě v zoufalství, že stojím vždy mezi tebou a štěstím.“

Z Toursu do Orléansu měli snadnou cestu: po této čáře jezdily neustále železniční vlaky, dovážející vojsku posilu a potravu. Byl krutý mráz, metelice a vánice stíhaly se den co den, jakobychom byli měli v tom kletém roce vyčerpati všechny strasti. Markýzka odjela z Toursu v devět hodin ráno, a přibyla do Orléansu teprve krátce před půlnocí 30. listopadu. Jak kruté myšlénky mučily ji po tu trapnou jízdu! jak dlouhé byly to hodiny úzkosti! Viděla manžela raněného, ba zabitého a ležícího na zemi. Vzdálené hřmění děl jí zachvívalo.

Nádražní posluha chopil se vaku a kráčeje před Robertou dovedl ji do nejbližšího hôtelu v Orléansu. Byla půlnoc; avšak celé město bylo vzhůru, a ze staré čtvrti vycházel onen temný hluk, který se podobá bzukotu ohromného oulu včel. Roberta usnula teprve k ránu spánkem nepokojným a těžkým, strašnými sny protkaným; když se probudila, byl den, a bledý svit ozařoval vyklizený a smutný pokoj.

„Jest již pozdě!“ pomyslila si.

Za hodinu koupila s velkou obtíží starou bryčku a dva koně. Uprchlý sedlák žádal na ní sto franků za průvod, slíbila mu dvakráte tolik, dorazí-li za soumraku do vesnice Saint-Péravy, kde byl hlavní stan vrchního velitele. Z Orléansu jest do Saint-Péravy 23 kilometrů; jest to malý hrad, náležející k okresu patayskému.

Koně, poplašeni vzdáleným duněním děl, klusali rychle: urazili skoro tři míle za hodinu. Cesta se hemžila opozdilci; časem bylo viděti řadu ambulančních vozů, spěchajících k hlavnímu stanu. Ke čtvrté hodině večerní objevily se zlověstné koše s raněnými; přišly také zprávy. U Villepiona, poblíže Pataye strhl se strašný boj; naše ztráty byly velké. Se stísněným srdcem, hrůzou se chvějíc, netroufala si Roberta někoho se vyptávati; tuší-li člověk neštěstí, myslí, že se mu vyhne, nedoví-li se ho. Dělové rány stávaly se prudší, zlověstné houkání ručnic doléhalo až k mladé ženě. Byl to den! Zírala do tmavé krajiny: v pozadí na levo proskakovala najednou živá světélka: nějaký dvorec nebo dům hořel plamenem. Čím blíže přijížděla markýzka de Bramafam k Saint-Péravy, tím více vzrůstaly děsné stopy války: rozbité ručnice, vypáčené vozy s nábojem, opuštěné lafety válely se ve sněhu; občas uháněl kolem v největším trysku nějaký štábní důstojník se slovy: „Všechno jde znamenitě“ nebo: „Zle jest“, a zmizel na zatáčce cesty. Dva kilometry před Saint-Péravy, jež bylo již lze rozeznati skrze mlhu, musila stará bryčka zastaviti; oddíl pěchoty táhl kolem, vraceje se od Villepiona. Již hodinu byli koně nuceni jíti krokem, tak vzrostl nával. Roberta neměla odvahy déle čekati; sestoupila s vozu, nařídila kočímu, aby na ni čekal, a jala se běžeti blátem a sněhem k vesnici: ubohá žena byla skláceна: tak ji skličovala úzkost a trampoty. Již již zmocňovala se jí malomyslnost; tu pohlédla na zástup důstojníků, který jel v čele pěšího oddílu a poznala ve veliteli divise generála du Halloy.

Byl to vskutku strýc jejího manžela, domýšlivý dvořák, který se činil směšným; ale jak se změnil! Ten stařec, jenž kdysi si barvil vlasy, jenž se upínal v živůtek a strojil jako mladík, byl věru krásný, jak tu seděl pěkně urostlý na svém hubeném koni, blátem a krví zbroceném; roztrhaný plášť halil jeho malou postavu: živý obličej s planoucíma očima nesl známky čestných útrap: bojoval toho dne udatně u Villepiona. Jeho štáb v roztrhaných oděvech dosvědčoval, že generál neprchal před nebezpečenstvím.

Pan du Halloy zahlednuv mladou a elegantní paní ubírati se pěšky sněhem zarazil rychle koně: pud dvornosti na okamžik zvítězil. Chtěl promluviti, v tom však popošla k němu Roberta o krok, a mroucím hlasem pravila: „Strýče . . .“

„Vy zde, markýzko?“

Přes umdlenost seskočil s koně a uchopil mladou ženu do náručí.

„Kde jest on?“ šeptala Roberta.

Ve tváři pana du Halloy zračil se zvláštní úžas. Pravil se svým dávným úsměvem:

„Zdá se, že ta z obou, jež nemá vzpomínek, jediná si vzpomněla. Hledáte Loïka? Nelekejte se, jest raněn...“

„Raněn!“

„Což bych se usmíval, kdyby to bylo smrtelné? Sečkejte chvilku. Dám jen rozkaz, a náležím vám.“

Pan du Halloy rozmlouval několik minut potichu s jedním důstojníkem svého štábu: pak pojal Robertu za ruku a vlekl ji cestou jdoucí na příč ambulancím.

„Bramafam si počínal statečně!“ pravil stařec s vřelým pocitem pýchy. Byl v mé divisi. Měl jsem dobýti zámek villepionský. Uprostřed boje k polednímu dostal Loïk kuli do ramena; smrt z toho míti nebude! Jen když nepřišla *jiná*, když jste to vy, moje neti; způsobíte mi potěšení, dopravíte-li ho jinam. Dnes v noci ustoupíme bezpochyby k Meru nebo k Beaugency, a Loïk nebude zajat.“

Roberta nabývala již odvahy. Ze všeho toho, co strýc povídal, slyšela jen dvě věci: její manžel nebyl poraněn smrtelně, a ona měla ho vyvésti z těch přeplněných ambulancí. Jedna věta naplnila ji radostí: paní Chandorová zde nebyla. Milovaná maîtressa ucouvla před povinností, kterou plnila opuštěná manželka! Vrchní ranlékař dovedl spěšně svého velitele k lůžku, na němž ležel Loïk. Roberta naň pohlédla a s výkřikem klesla na kolena. Byl to vskutku on, ale bled a takřka v poslední hodince. Markýz spal, i zdálo se, že ho život opustil; zakrvácené obklady kryly levé rámě; ruku měl jako v ohni.

„Šťastná rána,“ šeptal ranhojič. „Vytáhl jsem kuli. Můžete ho pečlivě přenésti. Upokojte se, madame, několik dní, snad týden bude míti horečku vydáte-li se s ním na cestu, ale nebezpečno to nebude. Dám vám předpis, generál zaopatří vůz: ostatní jest na vás. Jen si pospěšte, neboť ambulance se odklidí dnes v noci.“

„Přijdu hned,“ pravil docela tiše pan du Halloy k neteři.

Roberta klečela stále ve hlavách raněného. Zdálo se jí, že se Loïk probouzí: stěží rozeznala manželův obličej při mdlém svitu čadivého kahance, zavěšeného na trámu chatrče. Loïk chtěl sebou hnouti; ale bolestí vykřikl, oči se mu otevřely, i spatřil mladou ženu u něho klečící.

„Norino!“ zašeptal.

Roberta prudce ucouvla. Jak ji to jmenoval!

„Díky, Norino,“ zajíkal se raněný.

To bylo vše. Upadl opět v zimniční mdlobu. Když se pan du Halloy za půl hodiny zase objevil, nalezl svou neteř na kolenou jak ji opustil; jen že byla tvář Robertina zalita slzami.

„Mnoho pláče," pravil mrzutě, „nepomůže a seslabuje! Obstaral jsem vám vše, čeho potřebujete, aneb aspoň co jsem sehnal; vůz s třemi dobrými tahouny neboť váš vůz je v prachu. Váš kočí sebral peníze a odejel se zápřeží i s kočárem; tak jest to."

Loïk přenesen na vůz, ve kterém byla vzadu rozložena žíněnka. Zavinuli jej do pokrývek, a když se chystala markýzka vstoupiti za ním, zadržel ji pan du Halloy za ruku:

„Tento hodný člověk," dodal ukazuje na hranatého a statného sedláka, zná dobře cestu, a doprovodí vás. Pojedete celou noc, tak že zítra k polednímu dorazíte do la Ferté-Imbault, poblíže Bourgesa; tam budete v bezpečnosti. Vsedněte."

Pan du Halloy přehodil své neteři teplý vojenský plášť přes ramena, a zaobaliv jí nohy do pokrývky, pravil s jakousi truchlivou veselostí:

„Takhle můžete jeti kraj světa! Obejměte mě, drahá neti, a šťastnou cestu!"

Roberta viděla ho ještě několik minut po odjezdu, jak stojí ve sněhu; kynula mu zlehka rukou na rozloučenou, pak osaměla v noci na tom voze po boku svého drahého raněného, na kterého nevanul ledový vítr! Koně klusali celou noc bez zastávky. K ránu před Sauvigny necítila Roberta více zimu, tak byla tělesně zemdlena. A přece nevyšel jí jediný stesk ze rtů, přemýšlela a modlila se, jsouc pozorna toliko na každé hnutí Loïkovo. Třikráte nebo čtyřikráte žíznil; tu pozvedla Roberta hlavu raněného na svůj klín a napojila ho jako dítě.

Krátce před jedenáctou hodinou ukázal jí sedlák velký městys Ferté-Imbault, v údolí indreském. Byl to cíl jejich cesty, neboť vpád neměl pokročiti až sem. Šlo o to, kdo nabídne v tomto městečku markýzi de Bramafam obydlí. Lékař fertéský potvrdil slova vrchního ranlékaře. Rána nebyla nebezpečna; vyžadovala toliko co největšího klidu.

Když se ubytovala Roberta s manželem v jednom městském domě, počala teprve poznávati, že nepřestála ještě nejtrapnější zkoušky. Odolala trampotám, mrazu, všelikým nedostatkům, aby vyvedla manžela bez pohromy z dosahu moci nepřátelské: vše to nebylo ničím proti duševnímu utrpení, které na ni čekalo. Loïk, ač stále v horečce, věděl přece, že jej ošetřuje nějaká žena s podivuhodnou oddaností; avšak jemu byla tou ženou paní Chandorová. Hleděl na Robertu, ale neviděl jí. Volal-li ji, říkal: „Norino!" Často stiskl ruku ženinu ve své a prosil ji slabým hlasem za odpuštění, že se domníval, že jest schopna ho opustiti. Jaká to muka pro nešťastnou Robertu! Ve slovech manželových nebylo jediné vzpominky na ni: vše se vztahovalo na milenku. Z nesouvislých řečí Loïkových vyrozuměla přece, že Uherka polekána jsouc bezpochyby vpádem, zpěčovala se vrátiti do Francie.

Tak tedy paní Chandorová, uloupivši jí manžela, zbavovala ji ještě zásluhy oběti její. Vytrpěla za osm dní více, než myslila, že může vytrpěti, a poněvadž stávají se nám ti, pro které pláčeme, tím dražšími, čím více pro ně konáme, zahořela mladá paní brzy k Loïkovi láskou nejprudší: láskou, jež vzniká ze slz a obav. Jedna myšlénka ji neopouštěla: její manžel jí více nemiloval! Norina jediná vládla v tom srdci, které nedovedla Roberta vydobyti.

Na večer osmého dne odpočívala markýzka chvíli ve vedlejší komnatě; tu vešel lékař do pokoje pana de Bramafam i zastal ho vzhůru, slába, ale při vědomí

„Zdá se, že jest mému nemocnému lépe?" zvolal.

„Vycházím ze sna," šeptal Loïk. „Kde jsem? kde jest vojsko?"

„Jste ve Ferté-Imbault nedaleko Bourgesa, veliteli; vojsko jest od vás třicet mil."

„Třicet mil? Kdo mě sem přenesl?"

„Vaše žena."

„Moje žena!"

„Ano, na mou věru! Markýzka de Bramafam sama. To máte celý román. Radil jste jí, ne bez důvodu, aby se vzdálila z bojiště; zdá se však, že markýzka nebyla téhož mínění. Dověděla se prý z novin, kde jste, a odjela s tetou za vámi. Nebýti jí, byl byste mrtev; teď není více nebezpečenství."

Loïk neodpověděl. Bál se, aby neprozradil hlasem hluboké pohnutí. Lékař byl s obvazkem hotov. Prohlásil, že se rána zacelí co nevidět.

„Dobře se vyspěte, a zítra budete míti chuť k jídlu, za to vám ručím. Ach!... napadá mě něco. Nedejte zbuditi paní de Bramafam; ošetřovala vás tak horlivě, probděla tolik nocí ve hlavách vašeho lůžka, že jest utrmácena; potřebuje odpočinku."

Když osaměl, tázal se Loïk, opustila-li jej skutečně horečka, slyšel-li dobře. Jak! Roberta že by osvědčovala tak podivuhodnou oddanost! Kde jest Norina? Proč ona ho nezachránila? Zrazená manželka dala tedy na jevo více lásky, než zbožňovaná milenka! Vzpomněl si na první doby manželství, tehda, kdy byl by býval šťasten v lásce k Robertě. Proč nechtěla? Či by se byla změnila? Ne. To nebylo možno. Nemohl se domnívati, že se ta chladná a uzavřená družka, jakou znal, stala přístupnou vášni. Proč tedy přišla? On, který neznal tajemství srdce Robertina, myslil, že tak mladá žena jednala toliko z citu povinnosti. Zajisté, povinnost plněná za takových okolností dodávala její srdnatosti skutečné velikosti; ale konečně to nebyla láska! To vše tanulo Loïkovi na mysli; nesmírný smutek jej pomalu naplňoval. Norina, od níž myslil, že jest milován, jej opouštěla, a nacházel u sebe Robertu, jež ho nemilovala. Cítil v srdci svém velkou prázdnotu. Co si počne nyní? Jaký styk může nastati mezi ním a paní de Bramafam? Poněvadž sebe povznešenější člověk podléhá vždy, a byť jen na okamžik, hanebným myšlénkám, napadla ho otázka, nechtěla-li jej Roberta přinutiti, aby jí vrátil povinné místo.

Avšak rázem zvítězil nad tímto špatným hnutím, připomenuv si slova lékařova. Kterak odvděčí se kdy dosti té, která pamatovala, že jest manželkou, v téže nebezpečné hodině, co Norina zapomínala, že jest milenkou? Poznával, že volal asi v horečce paní Chandorovou, a Roberta přece mu odpovídala. Když zaslechl otvírati se dvéře, pojal ho prudký zmatek. Markýzka vešla. Loïk zadíval se v ten pobledlý obličej, který vyprávěl o všem jejím utrpení, a když přistoupila k lůžku, chopil ji za ruku.

„Díky, Roberto," pravil jemně, skoro něžně.

Poznával ji tedy! Roberta, velmi jsouc pohnuta, neodpověděla. Nepřipojil ani slova na omluvu. Cítil, že promluviti je v takové chvíli, bylo by tolik jako říci markýzce: „Zachoval jsem se špatně, opustil jsem vás, teď musím splatiti vaši oddanost!" Po zbývající dobu toho

večera nevyměněno mezi oběma manžely ani jedno slovo, které by se bylo vztahovalo na jejich rozloučení. Zdálo se, že minulosti vůbec nebylo. Když jej opouštěla chtíc se uchýliti do svého pokoje, uchopil markýz ještě ruku ženinu a políbil ji, opakuje: „Díky, Roberto." Ale s jakým přízvukem, plným vděčnosti a úcty zároveň.

Lékař řekl: „Jen se dobře vyspěte." — Ach! nespal mnoho! Bylo mu líto, že nedovedl vzbuditi k sobě lásku u podobné ženy. Vedle takové velikosti cítil se malým. Druhého dne vrátila se včerejší trapná situace. Opět neučinil žádné narážky na minulost. Ale jak všechno prozrazovalo na něm výčitky svědomí! jeho řeč, pohledy i šetrná pozornost, již prokazoval svému strážnému anděli. Lékař dovolil, aby zůstal seděti v křesle v rohu u okna. Roberta pracovala u něho. Zkoumal ji ještě, chtěje ji prohlednouti, vyzpytovati, před tím smutným a jako odhodlaným obličejem pozbyl mysli. Nikoli, nemilovala ho! Propásl chvíli, kdy byla by mohla tato chladná socha oživnouti.

Mimoděk myslil na Norinu. Miloval-li kdo ženu po celý rok, nezapomene tak záhy; ale hned zase snesl se jeho pohled na paní de Bramafam. Zdálo se mu, že jí jakživ neviděl. Její milostně zářící oči, její uhlazenost, vzácné kouzlo, které ji obestíralo, vše to bylo mu novým. V následujících dnech chovali se k sobě stejným způsobem; Loïk cítil, že jest čím dále tím více očarován. Ba kdož ví, nevábila-li ho chladnost Robertina k němu. Nikdo nebyl by mohl předpověděti, co pojde z chvilkového toho sblížení, kdyby nepředvídaná událost nebyla najednou změnila tvářnost věcí.

Jednoho rána přineseno Robertě psaní, když dlela u manžela. Přicházelo od generala.

„Pozor, drahé dítě," psal, „jest tu nepřítel. Hádejte, kdo mě navštívil ve hlavním stanu? Paní Chandorová! Opatrná Uherka si asi pomyslila, že to bude snad něco zvláště příjemného shledati se s milencem, když nebezpečenství minulo. Víte, co jsem udělal? Odpověděl jsem jí: ‚Pan de Bramafam jest ve Ferté-Imbault, nedaleko Bourgesa!' To se rozumí, že jsem jí vaši přítomnost zatajil. Třeba byl uzavřen mír mezi vámi a vaším manželem, zůstala by vám vždy pochybnost. Až uvidí Loïk paní Chandorovou lhostejně, bude po všem. Každou měrou se, má drahá, přesvědčte! Jen přijměte od starého vojáka trochu drsnou radu. Paní Chandorová octne se vám na krku skoro zároveň s mým psaním: ukažte jí zdvořile dvéře, jak přísluší. Pozdravujte Loïka: já vrhám se k vašim nohám. Generel du Halloy."

„P. S. — Tetě se daří dobře. Píše mi denně celé svazky, šestnáct plných stran: neměl jsem nikdy štěstí!"

Loïk viděl svou ženu při čtení listu blednouti. Roberta vložila jej s lhostejnou tváří do kapsy. Neodvážil se tázati, oč jde. Večer odešla dříve než obyčejně. Šel tiše naslouchat ke dveřím jejího pokoje: plakala. Co as obsahoval list, který obdržela? Druhého dne ráno zavolala Roberta děvče, které jim posluhovalo.

„Dnes nebo zítra přijde panu markýzi návštěva. Lékař nechce, aby se namáhal. Oznámíte to mně!"

Nemýlila se. Paní Chandorová objevila se odpoledne; podle rozkazu oznámila komorná Robertě, že se někdo po ní ptá. Loïk, který ji od rána pozoroval, viděl ji znova blednouti, jako když dostala list. Roberta prosila manžela, aby ji omluvil, a se zdánlivým klidem ubírala se k salonu, kam měla býti její sokyně uvedena. Byla to vskutku Norina, vždy krásná a vděkuplná. Při hluku kroků chtěla se vzchopiti; spatřivši markýzku zůstala nepohnuta, ohromena.

„Chcete viděti mého manžela, vidte?" pravila Roberta přerývaným hlasem.

„Madame . . ."

„Neuvidíte ho! Nebyla byste si troufala přijíti, kdybyste byla věděla, že se setkáte se mnou. Jest tedy zbytečno, abyste zde dále meškala. Pan de Bramafam neví o vašem příchodu: nezví o něm nikdy."

„Vskutku, madame, kdybych byla věděla, že jste zde, byla bych panu de Bramafam jenom psala. Nyní však, když jsem vstoupila do tohoto domu, dovolíte mi laskavě, abych zpravila o své přítomnosti osobu, které má návštěva svědčí; nejsme děti, ani vy ani já: musíte nahlednouti, že mi bude snadno viděti se dříve nebo později s panem de Bramafam. Tak tedy . . ."

Roberta stála přede dveřmi pokoje

„Tudy neprojdete!" pravila. „Dobyla jsem si manžela zpět: přičiním se, abych ho podruhé nepozbyla! Kde jste byla, když ležel raněn v nemocnici? Kde jste byla, když zápasil se smrtí? Která z nás má býti u něho: ta-li, která ho zachránila, či ta, která ho opustila?"

„Ta, kterou miluje! Pravíte, že jste si ho dobyla zpět? A přece nechcete, abych jej viděla, a schováváte jej přede mnou, poněvadž máte strach!"

„Ovšem, ano, mám strach! Myslíte, že neznám vaši moci? Když byl blízek smrti, neměl jediné vzpomínky pro mne; jeho hlas volal vás, vás volaly jeho oči! když jsem jej unášela ve svých loktech tmavou nocí, vás jen stále volal, vám žehnal! Vás líbal na mém čele, když se mu vracela síla! Jiná byla by odjela; já jsem zůstala! Ještě dnes chcete se stavěti mezi mě a štěstí? To se nestane! Zachránila jsem ho, a mým zůstane. Milujete ho ještě? Budiž! avšak já jej také miluji!"

Roberta byla nádherna ve hněvu a vášni. Její rozechvěný hlas, oko blesky sršící jevily nezvratnou vůli. Ale Norina nebyla ženou, která ustoupí. Ona také kolísala mezi hněvem a vášní.

„Ach! doufáte, že nade mnou zvítězíte?" pravila. „Jsem ve vašem domě: pravda. Vyháníte mě odtud: máte k tomu právo. Ale domníváte se, že ho nikdy neuzřím? Přiznala jste se k tomu sama, mne že volal v horečce. Dám mu jen znamení a přijde, a nepodržíte si ho právě tak nyní, jako dříve."

„Nikoli, neboť dovedu v něm vzbuditi lásku k sobě!"

„On vás opustil, vás, svou ženu!"

„Poněvadž jste mi jej uloupila, vy, jeho milenka!"

„Jeho milenka? ano, chlubte se tím svým jménem manželky. Milenka zná často záchvaty vášně, jichž zákonitá družka nikdy nepozná. Ze života jeho nesmažete rok štěstí, který má ode mne: a nebude na rozpacích, bude-li mu mezi námi voliti!"

Roberta svěsila hlavu; Norina měla pravdu. Její láska neměla vzpomínek!

„Vskutku," pravila, a slzy kanuly jí z očí, „nemohu mu vzpomenouti rozkošných chvil, jako vy. Byla jsem decko, když si mě bral, neznala jsem život: nyní chci započíti nový život. Vy jste jej opustila. To ukáže mu mělkost těch nezdravých vášní, které neodolají nebezpečenstvím. Co jsem pro něho vykonala, získalo by mi leda

jeho vděčnost, které nechci: milost, kterou ve mně vzbuzuje, získá mi snad jeho lásku, po které prahnu. A kdyby poznav vaše chování a mé, věda, že jsem jinou, než dříve, a seznav, že jej miluji, ještě mohl býti na rozpacích... Ó! pak opovrhovala bych jim dosti, abych vám ho přenechala, ani na okamžik bych ho nezdržovala. Dotud zůstanu paní ve svém domě. Vidíte tedy, že můžete odejíti. Nesluší mi, aby došlo mezi vámi k nějakému vysvětlení pod mou střechou; ale přísahám vám, že za čtvrt hodiny bude mu volno vás následovati, libo-li mu!"

Paní Chandorová hleděla chviličku Robertě upřeně v tvář; pokrčila zlehka ramenoma s úsměvem, jakoby se byla cítila dosti silnou

„S Bohem," pravila; „zůstanu zde, rozumíte, v tom mizerném hôtelu. Ale poslechněte mě, neříkejte mu nic. To bude rozumější... Já počkám!"

Roberta nepovšimla si té nestoudnosti, co jí bylo po tom. Pozdravila Norinu, jež se jí ironicky uklonila a pohlednuvši na sebe do zrcadla vyšla, stále se usmívajíc.

Markýzka rozvažovala chvilku; pak vrátila se do pokoje. Loïk tu stál, s hlavou v ruce skrytou.

„Pane," pravila, „musíte věděti..."

Nemohla dopověděti; Loïk pozdvihl obličej, slzami zalitý.

„Dosti, Roberto, slyšel jsem všechno. Odpustíte-li mi kdy mé nedůstojné chování? Nevíte, jaké myšlénky zmítají mnou od několika dní. Kdybych byl věděl, že mě milujete! Vždyť jsem si netroufal očekávati takovou radost. Ach! není to vděčnost, která mě nutí mluviti... Vyť jste téměř sebe obviňovala. Kdo jest vinen, ne-li já, já, který jsem nedovedl pochopiti vaši půvabnost a vznešenost? Jak učinil jsem vám nejkrutější potupu, jakou může žena snésti, ublížil jsem vám těžce, vaší důstojnosti, a vy chcete ráda všeho toho zapomenouti a ještě mě milovati? To nestane se aspoň dříve, než před vámi pokleknu, Roberto, abych vás požádal za odpuštění."

A nelhal. Roberta jej zadržela, když chystal se vskutku pokleknouti, a zavírajíc oči sklesla mu v náručí.

„Ó! drahá ženo, jak tě miluji!" zvolal.

FEUILLETON.

Národní divadlo. (*Nad propastí.* Drama o jednom jednání. Napsal Jaroslav Vrchlický.)

Otázka manželské nevěry není sice v literatuře dramatické ničím novým, ale také nikdy nezastará. Co se nazpívali básníci o lásce a co se o ní ještě nazpívají, nejen snad proto, že se jí lidstvo věčně bude těšiti i trápiti, nýbrž i z toho důvodu, že vždy nové povahy a nové poměry tvořiti budou vždy nové variace na tu starou písničku. Ve své nové jednoaktovce předvádí nám Vrchlický zajímavý manželský poměr. Žurnalista Karel Proskovec (p. Seifert) a jeho žena Cecilie (sl. Danzrová) jsou oba lidé poctiví a hodní, vzali se z lásky, a přece se každým dnem sobě odcizují. Jeť Karel člověk, jak sám o sobě praví, docela normální, positivní, v jádru dobrý, ale někdy příliš drsný a zvláště ve svém vtipu často bezohledný. Ženu svoji upřímně miluje, ale to jí nestačí, či lépe řečeno, ona o tom ani neví; neboť jest Cecilie duše příliš citlivá, plná romantických snů, která by žádala, aby jí její muž po celý život klečel u nohou jako ve chvíli té, když jí vyznával lásku. A poněvadž místo něžnosti nalézá u něho neustále ten drsný tón a ten jízlivý vtip, cítí se s ním nešťastnou. Za takých poměrů setká se s malířem Bystřinou, který se jí kdysi za mladých let zároveň s Karlem dvořil. Jednou se vidí, pak si píší: on se jí přiznává ke své dlouholeté lásce, ona k svému utrpení, až konečně ji umělec vybídne, aby s ním uprchla do ciziny. Totě ta propast, nad kterou se Cecilie vznáší. Ona dlouho bojuje, přemýšlí o svém muži a musí uznati, že až na ten drsný vtip nemůže mu vytýkati ničeho a že by bylo podlé, muže tak poctivého opustiti k vůli pouhému blouznění. Mezitím přibude motiv rozhodující: ona cítí, že jest matkou a od té chvíle na odjezd nepomýšlí. Povinnost ji zachránila. I píše Bystřinovi lístek, aby nečekal —ale na ten lístek padne náhodou její muž. „Co je to?" táže se jí, „je to jako z románu." Cecilie se toho chytí a vymlouvá se, že ten list opravdu psala pro svého bratra Bohdana, který píše romány (p. Bittner). Při tom líčí mu svoje postavení jako scénu z románu. Karlovi zalíbí se ta opravdovost, s jakou jeho žena smýšlí o své povinnosti. „Ty bys mě tedy nemohla opustit?" táže se jí, „a miluješ mě stejně a snad více nežli před lety?" „Ano, více," odvětí Cecilie, „neboť jsem matkou tvého dítěte." Hned na to přijde Bohdan a vypravuje, jak vyprovázeli Bystřinu na nádraží, jak byl roztržitý, jak se neustále ohlížel, jakoby někoho očekával. Při rozchodu dal Bohdanovi svoje zápisky, aby jich užil do některého románu. „Je tam též dopis ku charakteristice žen jako stvořený," pravil prý za řeči, očekávaje patrně, že Bohdan onen list sestře vrátí, neboť jest to týž dopis, který ona v poslední době Bystřinovi zaslala. V tom přináší sluha z redakce zprávu, že se Bystřina na nádraží zastřelil, a poněvadž má Karel psáti o něm nekrolog, nabízí mu Bohdan Bystřinovy papíry. Cecilie vzkřikne a Karel poznav již z celé situace, komu onen list před chvílí Cecilie psala, hodí její první list nečtený do ohně, čímž získá si ženu svoji na vždy.

Se zvláštní láskou a také s rozhodným úspěchem líčil autor vzájemný poměr obou manželů, aby bylo patrno, proč jest Cilka nešťastna a proč od kraje samé propasti vrací se v náručí muže svého. V tom ohledu jest drama jeho spíše studií, a jako všecky studie poněkud těžší nežli obyčejné komedie. Nicméně jest stránka technická i zde dokonalá jako při jiných pracích Vrchlického. Dialog jest závažný a vtipný. Představení bylo zdařilé a zevnější úspěch, ačkoliv to bylo na samém konci sesony, velmi pěkný. *R.*

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček."

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta 1 zl. 65 kr
na půl léta . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zasylkou po poště
na čtvrt léta 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne

ROČNÍK XV. 1. srpna 1887. ČÍSLO 22.

Modlitba Praxitelova.

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

Ve snu Praxitelovi co zjevila se
ta, která září na Pafu a Knidu
v své olympické, nesmrtelné kráse,

Od chvíle této neměl více klidu
a stále tvořil, byť i znova bořil,
a denně víc poznával lidskou bídu.

A stokrát z dumy skráň svou k hvězdám vznořil,
a stokrát prsty vzdornou hlínu hnětl,
a odříkáním, strádáním se mořil,

A stokrát padnul, stokrát vzhůru vzlétl,
než Venušina zářícího těla
mdlý obrys jemu ve mramoru zkvetl.

A když ji zřel, jak dílny šerem celá
ve nahé kráse stála, odlesk pouhý
všech divů, jež v snách zřitelnice zřela,

Stý pouze díl té naděje a touhy,
mdlou odliku té obrovité snahy
a bojů, život jimž zasvětil dlouhý:

Tu mistr starý zasmušil své tahy
a hymnu zalkal k nebi sepjav dlaně,
až Erebu se pod ní chvěly prahy,

Až Olympu se třásly hvězdné báně:
Ó kráso, dive, taji, ze všech zdrojů,
po kterých v žití prahnem, lačné laně,

Tys nejděsnější, cíl nejhorších bojů,
kam směřujeme v bolu, touze, žáru,
v muk příboji a mořem nepokojů,

Msto nesmrtelných největší, ty z darů,
jež Tantalovi dány v těchu klamnou,
jsi nejsladší, já klnu ti, však v spáru

lkám všednosti: Ó kráso, stůj vždy za mnou!

Žena.

Skizza od *Frant. Heritesa.*

Comtessa Sidonie nalézala se v klášteře, kde končilo se právě její vychování, když kníže Robert Z. obrátil se k jejím rodičům s žádostí o ruku její.

Zcela přirozeno, že nejprve přednosti i nevýhody tohoto návrhu prozkoumány a zváženy se vší pečlivostí i opatrností, a když stránky dobré zdály se převažovati ony špatné a zejména co se týče rodu, nebylo ničeho k namítnutí, dáno žadateli přislíbení.

A v celku, slušno vyznati, že i slečinka Sidonie přijala návrh s potěšením.

Nemohla už nikterak dočkati se okamžiku, v kterém by opustila těsné stěny ústavu a ten, jenž náhle objevil se, aby odtud ji vyvedl, musil vzbuditi v duši její jen pocity příjemné, aniž by vlastní jeho osobnost zde rozhodovala.

Ale kníže Z. byl člověk poměrně dosti hezký, šatil se bezvadně, chování jeho nebylo nikdy neušlechtilé, uměl pěkně mluviti, aniž by byl žvástal, a když Sidonie přivezena byla domů, aby v rodinném zámku vyčkala dne, v kterém bude jí zaměniti jméno, přijížděl denně na návštěvu, líbal své vyvolené dvorně ruku přinášeje vždy čerstvou kytici, již objednával z riviery, neboť bylo to ještě v zimě — samé věci, které mladým dívkám vždycky se líbívají. K tomu přišlo, že všecky družky Sidonce záviděly, a tato závist byla zajisté též mocnou vzpružinou, aby považovala se za šťastnou dokonale. Byla jednou z nejšťastnějších nevěst na světě.

Ve chvatu, s kterým blížila se svatba, ovšem z její strany nezbývalo mnoho času na jakékoli úvahy a v samé chvíli svatební, na stupních oltáře, mladistvá nevěsta my-

slila více na to, kterak sluší jí bílé šaty hedvábné s dlouhou vlečkou, závoj průhledný a oranžové květy s myrtou ve vlasech, nežli na vážnost slibu manželského, který slovo za slovem odříkávala za strýcem kardinálem. Byla tak roztržitou, že dojemná řeč jeho eminence, jež rozplakala všechny přítomné a také ženicha, ačkoli byl zkušený světák, nenechala bez pohnutí — dotekla se jen lehce a zběžně sotva jejích oušek: byla vzpomněla právě na bohaté trousseau vystavené v celé řadě komnat zámeckých a napadlo ji, zdali by neměla na cestu do Italie přece jen také vzíti s sebou ještě ty šeříkové šaty s krajkami valencienskými, jež včera ustanovila nechati doma.

Nedošlo ještě k určitému rozhodnutí, když skončena řeč i mše a comtessa Sidonie vracela se z kostela jako kněžna Z.

Pak ji zajímaly nejvíce gratulace a dary.

Po svatbě následovala cesta na jih, přes Alpy.

Benátky, Florenc, Řím, Neapol, božský Sorrent a Capri i nekonečně tajemné moře — to vše poskytovalo tolik krásného a nového, že mladá paní k tomu nepřišla ani okamžik, aby hloubala snad o budoucnosti. Přítomnost líbila se jí, ostatně stála znamenitě. A v každém ohledu. Nejméně na knížete mohla si stěžovati; věnoval jí vždy stejnou pozornost, splnil každé její přání a byl opravdu manželem výtečným.

Rodičům mladá paní nepsala mnoho a to bylo zajisté znamení dobré. Vzpomněla-li na přítelkyně, jež zanechala v ústavu, bylo to spíše, že chtěla se tak trochu pochlubiti, nežli že by snad byla pocítila potřebu sdílnosti; psala tak vesele a tak radostně, že její list vzbudil v klášteře všeobecnou touhu po štěstí podobném, jaké údělem dostalo se bývalé družce, ačkoli přísná představená nejskvělejší místa líčení o štěstí tom nemilosrdně začernila, nepochybně neuznávajíc předmět za souhlasný se svými směry vychovatelskými.

Návrat ze svatební cesty stal se v plném souladu a nezavdal podnět k žádným poznámkám ani nepřátel ani přátel.

Avšak pojednou bylo jinak a to v čase úžasně krátkém.

Kníže Z. byl užil svého mládí způsobem, jakým v společenských kruzích, jimž náležel, často se užívá celého života. Jeho od přírody vážná mysl, duševní jeho vrozená ušlechtilost však nasytila se v čas a odvrátila jej od prázdna, v němž si dlouho dosti i liboval; znechutily se mu pojednou všecky ty nečinně prospané dny i probdělé noci zabíjené hrou a planými žvásty nebo též po případě, a nikoli právě zřídka, pustými orgiemi — rozpomenul se nad sebou samým, rozhodl se obrátiti na cestě, po níž šel, a jako viditelné znamení toho obratu bylo právě, že ustanovil oženiti se.

Neučinil volbu svou bez jisté lehkomyslnosti. Ucházeje se o ruku Sidonie jaksi na zdařbůh, ani ji neznaje, mohl snadno být zklamán už jejím zevnějškem; ale v tom ohledu zejména měl vzácné štěstí, jak se vyjádřil sám v kruzích přátelských. Comtessa byla vysoké postavy, pěkně rostlá, slibovala býti v těle plnou, nikoli však překypující; pak byla rozhodnou blondýnkou, což bylo hlavně potěšitelným, neboť kníže neměl rád brunetky. Dále měla pleť jemnou a hebkou a modré oči její nebyly mělké, jak někdy bývají k plavým vlasům, a také nebyly závratně hlubokými, byly jako moře za jasného letního dne, úsměvné, a jako ono každý paprsek slunce, vracely každý vlídný pohled v zářivém odrazu. Jedině nosík snad byl by kníže přál si o poznání delší, ale tento nedostatek nepadal příliš na váhu v sousedství tenkých rtů, vyzývajících k smlsnutí jako jahody. Zoubky měla Sidonka bílé a lesklé, ouška drobná a vinutá jako nejkrásnější mušle, prsty dlouhé a tenké a končící nehty průsvitnými, líbezně zarůžovělými a ozdobenými půlměsíci zahnědlými, jak bývá u Kreolek, aniž by v seznamu kněžniných předků bylo lze přijíti na stopu, odkud as vzala se tato pikantní zvláštnost. Nožka byla malá, ale krok přece pevný, což kníže zejména chválil velice, neboť sice u ženy nic tak nenáviděl jako veliké tlapy, jež u mužů prý bývají znakem rozhodných povah, ale také nemohl vystát kolébavou, sotva půdy se dotýkající chůzi některých krásek, jež přirovnával s kočkou na ledě.

Kníže Z. tedy se svojí nevěstou byl spokojen v každém ohledu a shledával i mladou svou žínku při nejmenším roztomilou. Cesta italská obrážela se i v duši jeho v barvách líbezných. Sám opravdu skorem povzdychl, když blížila se doba návratu. Byl by si i přál jako jeho družka, aby ty krásné chvíle daly se prodloužiti.

Ale to nešlo. Proto se ovšem neženil aby potloukal se po světě a kdyby to bylo v samých rájích. Vzpomněl na vážné úmysly, s kterými vymanil se z bývalého svého života. Chce přece zaměstnávat se opravdově, pracovat, působit v něčem a něčím, býti členem společnosti lidské nějak prospěšným, nějak užitečným — —

Za stálé sídlo zvolil kníže Z. jeden z nejkrásnějších dědičných svých statků, v krajině úrodné, rozkošné.

Nebyl tu od útlého mládí. Ani když po smrti urozeného svého otce nastoupil vládu nade všemi rodinnými statky, nenapadlo mu sem se podívati. Ponechal správu majetku výhradně svým úředníkům nestaraje se v proudu svých velkoměstských požitků příliš o to, co se děje na venku; jeho rozkazy týkaly se jen důchodenského úřadu a byly odbyty obyčejně cestou telegrafickou. „Pošlete peníze! Tolik a tolik“ — — takovýchto depeší, jako dokladů, choval archiv knížecí celou sbírku.

Před příchodem s mladou paní dal ovšem kníže Z. zámek upraviti, vyzdobiti. Ale teď, když sem byli vtáhli, nalezl všechno tak málo odpovídající jeho vkusu, že nepostačil nařizovati, dohlížeti i sám ruku k dílu přikládal. Byl zaměstnán takřka celé dny.

Také byl nahledl do účtů a ačkoli těm nudným rubrikám a číslicím mnoho nerozuměl, poznal přece, kterak se hospodařilo. Počal všímati si i svých polí a lesů a poznávaje, kterak jest z té stránky sám vlastně zanedbán, hleděl aspoň z části a dle možnosti rychle dohoniti, v čem se omeškal.

To vše bylo pěkné zajisté a také celý svět musil jednání takové schvalovati i sdílel zejména otec kněžnin, který z počátku měl právě co se této stránky týče některé obavy vzhledem k zeťově minulosti, radost opravdovou. Jedině kněžna Sidonie nebyla spokojena.

Ne snad, že by kníže byl změnil k ní své chování, byl méně ušlechtilým, nevlídným, nebo mrzutým dokonce: ale ovšem tak výhradně jako na cestách nevěnoval se více své paní.

Snahám jeho pak nerozuměla ani dost málo a nechtěla rozuměti, a když kníže Z. v rozmluvách s ní, což bylo přirozeno, vracel se vždy a vždy zas k tomu, co

duši jeho zaměstnávalo, chovala se odmítavě, nevrle a často i přerušila besedu příkrým odchodem. Poznav příčinu, nehněval se kníže, ano přestal kněžnu obtěžovati záležitostmi, jež jí tak pranic nezajímaly, ale poněvadž sám od nich neodvrátil své myšlénky, stalo se, že býval nemluvným a sedával zamlklý vedle své choti.

K tomu přišlo ještě, že kníže, který dovedl prohrát tisíce, aniž by pohnul brvou, nyní, obaliv se jaksi novými názory, přiváděl snahy své hospodářské k platnosti všade a na všech stranách. A tu stalo se jednou, že choti své odepřel objednání kytice z jakýchsi vzácných květin, jež byla kdesi na cestách naučila se znáti a jichž se jí náhodou teď zachtělo; přinesl jí v náhradu hrst domácích růží, jež ovšem byly krásné čarovně a krásnější nepochybně než květy zmíněné, ale bylo jich tu na sta pod okny v zámecké zahradě... K tomu pronesl kníže — a to byl nápad dosti nešťastný — něco o těžkosti, s jakou dnešního dne peníze dobývají se z půdy. Ihned se ulekl ovšem těchto aspoň poněkud zajisté nepřípadných slov a aby odrazil špatný jich výklad, který vyčetl ihned z tváře Sidonie, doložil s úsměvem významným, kterak že nyní potřeba bude všestranné šetrnosti, kdy očekává se příchod dědice jména i statků... A políbil Sidonii upřímně i mluvil s radostí, ano s nadšením o tomto štěstí očekávaném, jež bylo v době té opravdu jeho největší touhou.

Ale kněžna nedala se strhnouti k důvěrné hodince; byla uražena a když manžel, sklamán poněkud její chladností, brzo dosti odešel, vyhodila přinešené jí růže zlostně oknem.

Dny následující napsala dlouhý list, plné tři aršíky, jedné ze svých družek v klášteře, která byla taktéž již provdána. Sidonie byla dávno už zapomněla na bývalou přítelkyni, ale teď vzpomněla na ni.

Netrvalo dlouho a došla odpověď, která zodpověděna hned dvojnásobným počtem papíru. Dopisy střídaly se pravidelně. Také vyhledán v té době denník psaný kdysi v klášteře a přerušený zasnoubením i pokračováno v něm, což pro manžely bývá znamení skorem osudné.

Na neštěstí malý princ, který brzo na to, v plném ještě létě, se narodil, sotva byl otevřel na svět očinky, zase je zavřel na věky.

Kníže u lože panina proseděl mnoho chvil, těšil ji, nehnul se takřka od ní. Choval se k ní skorem jako milovník.

Konečně však nebezpečí, jež hrozilo, bylo odstraněno, dík lékařům a více zajisté síle mládí. Kněžna povstala a zotavovala se rychle.

Kníže pomýšlel zas také na práci, která poskytovala mu i zábavu.

Ale Sidonie takové zábavě nedovedla nikterak porozuměti a poněvadž jiné pro ni nebylo, nudila se strašlivě.

V zimě, nedlouho po vánocích, kníže Z. sám navrhl, aby na masopust jelo se do města.

Zařídili se v paláci, který měli v residenci.

Krása Sidonie byla rozvita v plný, nádherný květ. Stopy choroby přestálé i nudy venkovské vytratily se kvapem v ovzduší, do něhož vstoupila. Byla jako opojena tím novým světem a podávala se proudu jeho. S uspokojením přijímala dvornosti i lichoty, jichž se dostávalo jí ze všech stran a pochlebníky své i zbožňovatele v duchu srovnávala se svým manželem, který přicházel jí tak chladným, studeným již na venku a kterého spatrovala nyní jen ve světle zcela nevýhodném.

Nebyl tak neslušným, aby zcela vyhýbal se společnosti, jíž byl se dávno už nabažil, ale také jí nevyhledával a příliš jsa dobrým, aby komu bránil v požitcích, jež ho těšily, nejméně té, jíž nazýval svou zenou, naopak zas domníval se míti právo i pro sebe vyžadovati jistou svobodu, úplnou samostatnost.

Netajil se tím nikterak, ze jinak pohlíží na život, a často zavíral se do své studovny v paláci, co zatím kněžna na plesu vzbuzovala obdiv a rozplývala se rozkoší.

Konečně jej vše omrzelo a sotva že byla zima šťastně přešla, vyslovil se vší rozhodností heslo: na venek!

Co nyní následovalo, podobalo se dokonale nešťastnému manželství...

V létě kdysi objevili se na zámku nenadále hosté. Přítelkyně Sidonie přijela s manželem svým na návštěvu.

Pobyli delší dobu.

Nelze zamlčeti, že přátelství obou žen, jak z dětinské důvěrnosti dívek z kláštera pozdějšími dopisy bylo se vyvinulo, za krátkou dobu tu nápadně ochladlo a kvapem bralo za své. Za to markýz jakmile se objevil — vzplanuly oči Sidonie, jakoby rej svatojanských mušek v nich se byl sletěl...

* *
*

„A víte, milý příteli," pravila kněžna Sidonie Z. k svému manželi jednoho večera, v náladě, v níž jako bychom srdce musili otevříti: nalézali se v útulném salonku venkovského zámku s vyhlídkou báječnou do Šumavy. Víte; že nechybělo mnoho a byla bych od vás odešla?" — —

„Sama?" otázal se kníže s oním úsměvem, s kterým mužové mluví o soku, který jim dávno už nikterak není nebezpečným.

Kněžna začervenala se jako růže, již držela v ruce a kterou byla, když přinesl jí manžel z ranní procházky, plnou ještě rosy, přijala vděčně a s radostí, aniž by v nejmenším vzpomněla, že jest na světě jiných ještě květin.

„Jisto, že byla jsem rozhodnuta opustiti vás," počala mluviti po krátkém pomlčení, „i list na vás a k rodičům ležel již zapečetěn v mé ložnici... Ano, příteli, tak daleko vše došlo..."

„Počkejte," vyrušila knížete, když podotknouti chtěl něco na vyznání, jež přišlo tak neočekávaně. „Nechte mne domluviti.

Byl krásný letní večer," pokračovala. „Tak lahodný jako dnes. Ach, jak jsou krásné v našem podhoří ty letní večery!" zvolala v zanícení dívajíc se oknem ven na hory planoucí v červánkové záplavě jakoby v plném stálý požáru. „Tenkráte jsem ovšem nechápala nikterak tyto krásy a půvaby," vyznávala s povzdechem.

„Vyšla jsem," mluvila dále kněžna — „ze zámku; ne abych obdivovala se krajině jako dnes ji se obdivuji, ale abych zaplašila nudu a utratila nějak čas do [illegible], která mně měla býti osudnou...

Na konci zahrady, až tam pod velikými [illegible], jsem zastavila se, kde vedou dvéře ven, do polí..."

„A těmi dveřmi" — napověděl kníže.

„Nedopovídejte vy," řekla kněžna prosebně. „Přistoupila jsem a zkoušela klíč, který jsem si opatřila.

Dvéře se otevřely i vystoupila jsem ven, jakobych okusiti chtěla již teď budoucí své svobody. Zdálo se mi, že nejlépe bylo by už ani se nevracet . . .

Tu několik kroků před sebou jsem spatřila ženu. Ženu pracující namáhavě v potu tváři. Byla oděna chudobně.

Přistoupila jsem k ní a začala s ní rozmluvu. Uvedla jsem řeč na její domácnost. Měla oči plné slz. Poznala jsem hned, že štěstí nebydlí za jejím prahem“ — —

„Jako pod střechou naší tenkráte,“ poznamenal kníže.

„Ano, přisvědčila kněžna. „Mluvili jsme,“ vrátila se zas ku své povídce, „dále o jejích poměrech, jejím manželství. I otázala jsem se, kterak se stalo, že připoutána byla právě k tomu, který jest jejím mužem . . . Nevěděla odpovědi.“

„Jako vy jste nevěděla ji na otázku položenou sobě o sobě . . .“

Zas přisvědčila. „Zkrátka,“ mluvila pak dále, „život ženy mne zajímal, neboť jsem viděla v něm život svůj . . . Nebyla byste přec měla nouzi o ctitele? — pravila jsem k ní.

Ó ano, zajisté, zvolala žena s hrdostí.

Byla opravdu dosti hezká dosud a bylo patrno, že jako děvče bylo kráskou prvního řádu . . .“

Kníže se zalíbením mrsknul očima po své choti.

Tato pokračovala: „A dosud jich máte! — řekla jsem určitě; ne jako otázku.

Žena byla plna rozpaků. Ale milosti — pravila pak prostě. Vždyť já jsem ženou — —

Ženou! — zasmála jsem se pohrdlivě. Ach, jaké to blaho! — —

Ó, paní — počala s pláčem stěžovati. Dnes v noci přišel můj domů opilý, skopal mě jako psa a vyhnal mne pak ven, o hladu, do práce — —

Při vší zlobě, kterou jsem chovala k vám,“ mluvila dále kněžna, „které plna byla proti vám moje duše — — slova ta mne zarazila. Jak mohla jsem život s tímto surovcem srovnati se životem s vámi? A — přece zas vrátila jsem se k porovnání — —

Jsme obě nešťastny! pravil můj hněv. Při vší ráznosti stejně nešťastny — —

Cítila jsem lítost, soustrast s tou družkou. V komornou svou neměla jsem důvěry nižádné i napadlo mně vzíti ji s sebou . . . Řekla jsem několika slovy, čeho bylo potřeba.

Dívala se na mne udiveně. Jak že? — pravila s hrůzou. Odejít? — — Uprchnout? — —

Odmlčela se a chvíli, jakoby uvažovala.

Pak zakývala hlavou záporně. Jaká pomoc, paní! — pravila důstojně, shýbajíc se zas ku své lopotné práci. On jest přece jenom — můj muž — —

Nechala jsem ženu venku, v poli. A — zavřela jsem dvéře zahrady, které přišla jsem, abych nechala otevřené. Klíč pak hodila jsem přes zeď, ven; kamsi do brázdy zapadl . .

Spěšně jsem vracela se do zámku.

A slovo té prosté ženy,“ skončila kněžna Z. své vypravování, „od té chvíle mně bez ustání znělo v uších. V mé duši objevilo se neznámé dosud slovo: povinnost“ — —

„A z toho poznání“ — počal kníže mluviti a v opravdovém pohnutí přisedl k ženě své a chopil se ruky její.

„Ano, Roberte,“ pravila Sidonie nedajíc mu domluviti a položila měkce hlavu svou na jeho rameno. „Z toho vědomí vyrostlo znenábla štěstí, aniž jsem tušila, kde se vlastně vzalo. Počala jsem býti k vám spravedlivou“ — —

„Naučila jste se hleděti růžovějšími brejlemi na moje slabé stránky, pošetilosti, zvrácenosti“ — —

„Snad. Možná. Jisto však, že jsem znenáhla učila se rozuměti vám a to jest to hlavní a tím jsem naučila se vás si vážiti, příteli — — a nyní vás i miluji — ano, miluji, Roberte — — jako ty mne miluješ — oním přátelstvím, které nás dnes poutá k sobě vzájemně a jemuž výraz dáváme největší v společné radosti z našich dětí . . .“

„Ale ona — ta žena z lidu?“ otázal se kníže pojednou. „Její muž snad bije ji, trýzní, mučí dále“ — pravil s onou uštěpačnou ironií, v které liboval si jako člověk moderní.

„Ach, ano, ano — nepochybně,“ přisvědčila kněžna v živém pohnutí a s povzdechem stírala slzu s krásného oka svého, jež byla vytryskla tu jako na pomněnce kapka rosy.

„Ubohá,“ řekl kníže oním tonem, kterým mluvíme o bídách společenských, aniž bychom mohli v nejmenším jim odpomoci.

„Veliká,“ pravila kněžna.

„Ubohá a — veliká!“ — opáčil kníže posměšně.

„Ubohá,“ pravila kněžna Sidonie Z. — „ubohá v pravdě nemůže býti. Neboť též ona má děti.“

V korsických horách.

Z cest *Jos. Kořenského*.

Cestovní poesie není posud na Korsice setřena parním strojem. Chtěj nechtěj zasedal jsem do těsného kupé dostavníků, které vyjíždějí z větších osad na všecky strany ostrova, zvláště pak z hlavního města departementu, z Ajaccia, potom z Bastie, Sarteny, Corte, Bonifacia a Calvi.

Některé diligence vyjíždějí večerem, jiné z rána. Prvých užívá cizinec zřídka a z nutnosti, chtěje v pravý čas zastati parní loď, přijíždějící ke břehům korsickým pouze jednou v témdni nebo jednou za čtrnácte dní.

Z pevniny přijíždějí lodi pouze do Ajaccia (z Marsilie a Nizzy), do Calvi (z Marsile), do Bastie (z Marsilie, Livorna, Janova).

Korsické diligence mají do sebe dvě dobré vlastnosti: dopravují pocestné rychle a lacino.

Ale s cestovní tou poesií nebývá vždycky spojeno pohodlí. Bývajíť diligence korsické přeplněny lidem domácím a obtěžkány notně zavazadly, bednami, sudy, ranci a všelikým zbožím živým i neživým. Dostavník bývá z pravidla obsazen uvnitř i zevnitř. Mnozí z cestujících berou

za vděk i místy na samé střeše dostavníku, držíce se tam zuby nehty, jen aby nebyli vytřeseni ze své krušné posice. Lepší sedadlo nežli v „intérieuru“ jest „coupé“, nejrychlejší pak jest „berlina“ (rychlík poštovní).

Z Ajaccia do Corte, kam dnes nastupujeme cestu, jest 80 kilometrů.

Ajaccio (vysl. *Ajačo*, Francouzi vyslovují *Ažasio*) jest hlavním městem Korsiky, náležející Francii od roku 1796, a Corte jest nevelikým městem, ukrývajícím se malebně takořka v srdci horských velikánů.

Diligence korsické ujíždějí po výborných silnicích hornatého kraje nitrozemního jako letem, a odvážejí nás brzy k osadám položeným vysoko v pohoří, nebo v náhlých oklikách skláníme se v údolí a stráně plných pravěkých bučin a jedlých kaštanů. Vozkové dovedně umějí říditi čtyřspřežní diligenci, střídajíce několikráte koně, jichž rolničky vesele řinčí a zvoní v opuštěných výšinách.

Ovšem co nevidět také parní stroj projížděti bude korsickou zemí a urychlí dopravu z Ajaccia do Bastie (163 km.), nejživějšího města na severovýchodních březích korsických. Bylo tu překonávati mnohé obtíže, by železniční trať spojila hornaté kraje nitrozemské s břehem na západě a na východě. Teď koleje jsou již položeny, a za krátko hučeti bude lokomotiva po horách v ovzduší chladném a po stráních v dolinách mezi vavříny, fíky, broskvemi, blahovičníky, myrtou, rozmarinou, nopály a agavemi.

Silnice mezi Ajacciem a Cortem vede z počátku požehnanou rovinou, řečenou Campo d'oro, která připojuje se k mírným břehům zátoky ajaccijské, zavlažována jsouc řekou Gravonnou. Campo d'oro svírají dvě horská pásma. Severní pásmo směřuje od nitrozemního Monte d'Oro k Ajacciu, končíc ostrožnou, řečenou Punta della Parata. Jižní pásmo počíná u strmého giganta Monte Renoso, vybíhajíc rovnoběžně s pásmem severním do zátoky ajaccijské.

Před námi jeví se skupiny horské v divokých obrysech, zelenajíce se na úpatí křoviskem myrtovým a houštinami divoké rozmariny. Tu také bují routy, levandule, máty, vřes, lentišek, cist, cesmína, planika, břečťan, plaménky, kručinka, rohovník, tamaryšek, ostružiník, vavřín a divoký fík, skládajíce podrost lesní na místě našeho křoví lískového, habří, bučin a mladého doubí. Toť korsická *macchie*, to jest houští, v němž bandita bezpečně ukrývá se před pronásledovateli a špehýři.

Křovinaté rozmariny a eriky jsou tu výhradním palivem chudého Korsičana, který uschlé roští denně sbírává v macchii, odvážeje lehký náklad na drobných svých koníčcích nebo mulích a mezcích. Lesů v okolí ajaccijském neuvidíš. Shledáš je teprve vysoko v horách.

Jako muži tak i ženy zasedají na soumara rozkročmo, odívajíce se v černý šat, jakoby stálý smutek měli. Druhdy zasedá na soumara žena společně s mužem, a sedíce za sebou, poklusem spějí do města.

Ženy přikrývají hlavu slaměným kloboukem, podobným obrácené ošatce chlebové nebo obrácenému talíři. Takový i Vlašky nosívají, zovouce jej *capellino*. Muži libují si v širokém černém klobouku plstěném a v barevném opasku, vyzbrojujíce se na cestu puškou a dýkou.

Ani pasák bravu a koz nevycházívá bez pušky. Hanbil by se před soudruhem, kdyby nemohl se pochlubiti svou vlastní ručnicí, s níž nikdy se nerozloučí. Již malé děti horských Korsičanů umějí vládnouti puškou dovedně a obratně, chápajíce se jí náruživě k veliké škodě hospodářského blahobytu. Naříká na to starý kronikář korsické vlasti, Filippini, již před třemi sty lety: „Ani nejbídnější chuďas nechce postrádati ručnice, byť byla sebe špatnější. Prodá, kde co má, snad i vinici a kaštany, jen aby mohl si ji pořiditi. Bez pušky nechtěl by ani žíti, odříkaje se raději jiných důležitějších potřeb životních, chodě třebas bez kabátu, bez groše a o hladu. Korsičan náruživě lne k pušce a lovu, zanedbávaje vinice a nechávaje ležeti pole ladem. Z toho vzchází pak jen bída a nad ni ještě to veliké zlo, kterým mnoho lidí sprovozuje se ze světa. Den co den páchají se vraždy, a nepřítel střílí po nepříteli jako po zvěři, číhaje naň v houšti a dokonávaje na něm dílo své pomsty.

Kde jaká samota v okolí ajaccijském, všudy pěstuje se víno. Kolem stavení vypínají se vlaské topole, platany, jilmy, a u cest rostou moruše, olivy, bujejí nopály (opuncie) a agave ztepilého vzrůstu. Opuncie skládají tu živé ploty, jimiž nelze proniknouti. Plazivé kmeny opuncií vyhánějí ze sebe do výše dužnaté a široce sploštělé výrostky plných bodlin a trnů, které proplétají se vespolek, obsypány jsouce tisícerými květy. Vedle skvělých květův a poupat, rdících se jako krev a žloutnoucích se jako zlato, zelená se již vejčité ovoce, ukryté v obalu bodlinatém. Dozraje, až povrch jeho se zažloutne. Jest třeba veliké opatrnosti, chceme-li vyňati jedlý a chladivý obsah ze slupiny a ukájeti žízeň a hlad „indickými fíky“. Opuncie korsické, byvše přineseny z horkých krajů jihoamerických a indických brzy zdivočely v jižní Evropě, bujejíce na skalách a na půdě vyprahlé palčivým vedrem.

Také agave, jež hojně roste na Korsice, pochází z jižní Ameriky, vynikajíc svými statnými stvoly nad ploty opunciové a vyrůstajíc do výše několika metrů. Homolovitá koruna agav vyzdobuje se tu vonnými květy a obklopena jest při zemi shlukem mohutných a dužnatých listů. V původní vlasti své rozkvétá agave již po osmi letech, ale v teplé Evropě dočekáváme se při ní té radosti teprve u velikém stáří jejím. Odtud dostalo se jí jména „stoleté aloe“.

Místy vroubena jest silnice alejí jedlých kaštanů, jež na Korsice tvořívají rozsáhlé sady a lesy. Plody kaštanů jsou horskému Korsičanu vezdejším chlebem jako ovoce palmy datlové Arabům a sladké plody banánů národům indickým.

Po šestihodinné jízdě ustupuje subtropická flora květeně horské, a všecky stráně zelenají se lesním stromovím, pod nímž kapradiny bujejí v plné síle. Silnice vine se tu vysoko v horách, prázdných sice všech osad, ale za to obklopena jest velikolepou přírodou, jíž Korsika jest štědře obdarována. Přírodní ty zjevy úchvatně jímají poutníka a naplňují mysl jeho nadšením, neboť brzy vidíme se v horkém pásu polotropické vegetace, kde jenom jaro střídá se s letem, brzy spatřujeme kolem sebe košaté stromoví krajin mírných, neb ocitujeme se uprostřed flory alpské v závratných výšinách, na jejichž skaliskách pouze rychlonozí mufloni vyvádějí mláďata na svět při samém sněhu, kde jenom sup a orel kroužívají v lehkém ovzduší.

V takovém kraji horském leží osada Bocognano, někdejší středisko romantického života korsických banditů.

vznášejíc se nad hlubokým žlebem, kterým řeka Gravona se řítí, majíc na blízku své prameniště. Tu nedaleko osněžený Monte Renoso vypíná své témě do výše 2300 metrů, posýlaje šumné bystřiny Gravonou k Ajacciu a do moře Středozemního, severně pak od Bocognana strmý a divoký Monte d'Oro ukazuje nám své nitro rozhlodané a rozbrázděné jarními přívaly, jsa rovněž místy zakrýván sněhem a ledem. Přes rozervaný jeho vrchol povýšený nad moře 2655 metrů mraky plují, a sražené jejich páry vodní vylévají se horskou bystřicí Tavignano na východ do moře Tyrrhenského. Odleskem sluneční záře svítí sněhové pláně strmých těch velikánů, a chladný vzduch vanoucí s výšin jejich osvěžuje tu celou přírodu, oděnou sytou zelení a dýšící lahodou a půvaby zřídka jinde vídanými.

Tím divokým krajem projížděti bude co nevidět lokomotiva a usnadní malebnou pouť do velebné přírody uprostřed korsických hor. Poutník bude moci potom užívati výhody dráhy železné nebo dávaje přednost silnici bude užívati trvalejších dojmu, jichž tu horská scenerie poskytuje v plné míře a slávě.

Ale blažené ty dojmy zkalují se šťastnému poutníku surovostí vozků, kteří nemilosrdně trýzní své spřežení, bijíce koně až do krve. Zvláště Sardiňan, jenž často zastává tu službu vozky, necitelně bičuje, mlátí a trýzní vyzáblé běhouny, jichž přežalostný stav vykupuje se teprve smrtí.

Bocognano jest bídná osada asi o 2000 obyvatelích. Omšené budovy její jsou vysoky, vystavěny z kamene a kryty prejzy, tvoříce po obou stranách silnice jedinou dlouhou ulici. Mnohá stavení opatřena jsou okny skleněnými, mnohá pak mají pouhé okenice, podobajíce se spíše brlohům a pelechům nežli obydlí lidskému. Staleté kmeny jedlých kaštanů a ořešáků rozkládají své větve nad seslými budovami, a košaté koruny jejich zastiňují zápraží chudého osadníka bocognanského.

Z lepších budov jest stavení četnické stráže, k níž víže se upomínka na nejslavnějšího Korsičana, jímž byl Napoleon. Ale zpronevěřiv se své vlasti, kterou zradil, a spojiv se s komisary francouzského konventu, kteří připraviti chtěli Korsiku o národní svobodu, vyhlášen byl národním sněmem korsickým, shromážděným roku 1793 v Corte, za psance a škůdce své vlasti jako jeho ostatní bratří Buonapartové. Napoleon nesměl se tou dobou ani veřejně ukázati ve svém rodném městě Ajacciu, jehož obyvatelstvo věrně stálo při vlastenecké straně Pasquala Paoliho. Proto opustil Ajaccio a chtěl vydati se po suché zemi ku komisařům konventu do Bastie (ležící na východních březích korsických), ale byl v Bocognanu poznán, od sedláků zajat a uvězněn v domě, z něhož šťastně utekl, vyskočiv oknem z prvního patra, načež vrátil se do Ajaccia, by o šest let později zmocnil se vlády nad celým národem francouzským, ovládaje moci a vůli svou půl světa.

Na blízku památného toho domu stojí hôtel de l'Univers, kde přijmeme občerstvení na další cestu z rukou ochotné hostitelky. Chutný kozí sýr *(broccio)*, nějaké vejce, kousek pečeně skopové, fíky, broskve a černá káva jde nám výborně k duhu v horském tom zákoutí, tak že zapomínáme na bídné živobytí chudých osadníků bocognanských.

Za Bocognanem protíná silnice železnou dráhu, ústící tu do podzemních spoust žulového horstva. Pracně založen tu jest tunel ve tvrdém granitu maje v délce čtyry kilometry. Odtud uzavírá se čarovný pohled do krkolomné propasti mezi divočinami skalními, jichž trosky a sutiny naplňují hluboké její dno jako pravěká moréna. Tudy Gravona jako skokem pádí, rozbíjejíc své vlny přes balvany, prahy a slapy.

Silnice příkře tu stoupá do horských výšin, a chlad vane tu ze studených skal. Co nevidět ocitneme se ve výši 1115 metrů a dostoupíme tak nejvyššího sedla řečeného Col de Vizzavona, jenž jest rozhraním vod mezi mořem Tyrrhenským (Tavignano) a mezi mořem Středozemním (Gravona). Malá pevnůstka s vojenskou posádkou vysazena je tu v šanc bouřím a studeným větrům, jež tu řádívají i za doby letní. Sáháme po plaidu, a zahalujeme se v teplejší oděv a vyhlížíme nadšeně v pochmurný kraj s divokou scenerií alpskou.

Ale hned na blízku stověké buky skládají tu hluboký prales vizzavonský, jehož vůně zavívá po všech výšinách. V tom nezkaleném ovzduší poutník blahem se rozplývá a napájí plíce silícím nektarem lesa, jehož velebnost posud ušetřena byla před úplnou zkázou seker a klučnic.

Na pokraji pravěkých těch lučin vizzavonských vystavěno jest při silnici několik útulných domků, vroubených zeleným plotem, za nímž vysázeny jsou záhonky pestrého kvítí. Ve chladných sferách klimatické té osady prožijí mnozí léto palčivého jihu.

Ve stanici vizzavonské vyměňují se koně i vozkové, a v několika minutách spějeme opět k cíli svému a to stále širošírým lesem, jenž tu pokrývá plochu téměř 1400 hektarů. Pouze prales aitonský v kantoně evisském (severně od Ajaccia) překonává jej.

U Vizzavony končí tunel železné dráhy prováděné v hornaté Korsice s velikým nákladem, tak že kilometr stavby vypočten tu jest asi na dvě stě tisíc zlatých. Celá trať z Ajaccia do Bastie měří asi 150 kilometrů.

Pravěké bučiny vizzavonské, jimiž porostly jsou stráně Monte Renosa stýkajícího se na severozápad s úpatím Monte d'Ora, přestávají na straně tohoto velikána, a za nedlouho vyhlížeti budeme v nádherný prales vznešených modřínův bujejících tu jako odvěké cedry na posvátném Libanoně. Žel jenom, že požár, jenž před dvaciti lety strašně zuřil v pralese vizzavonském po tři dny, zpustošil místy kouzlo jeho, zanechav tu po sobě zuhelnatělé trupy spálených gigantů. Mezi jasnými modříny vynikají místy tmavší koruny smrků, pinií, borovic nebo cesmín zelenajících se za léta i za zimy. Černá a vysoká zvěř oživuje nitro pralesa vizzavonského.

Hrozná bouře, jež se zatím vznesla nad horami, přinesla v zápětí lijavec, a za rachotu hromů a blesků pádili koně po příkré silnici s vrchu, odvážejíce nás do Vivaria.

Také Vivario jest nevelika osada horská. Malebně jsouc položena při srázné silnici má pouze asi tisíc obyvatelů. Před málo lety byla tu pouhá samota s kostelíkem, jenž býval posvátným shromaždištěm zbožných osadníků, rozptýlených po horách a návrších. Jako za starodávna tak až po dnes tvořívají korsičtí osadníci jednoho údolí církevní obec, jež sluje *pieve*, jsouc složena z několika osad a samot, které slují *paese* čti:

pa-e-se. V neděli a svátcích plní se Vivario pobožnými horaly, jako dělo se před lety. Ale tehdy nescházívali se tu osadníci jenom k nábožným obřadům církevním, ale také k vyrovnávání zášti a rozmíšek, jež vykupovaly se krví a smrtí. Mnoho lidí padlo tu mstivou rukou nepřátelské strany, a zlé splácelo se zlým po dávném zvyku starých Korsičanů, kteří pomstou a vraždami odčiňovali pohanu a bezpráví. Krvina, krevní pomsta neboli vendetta byla jim heslem u vykonávání spravedlnosti. Vendettou padly hlavy rodin, vendettou vyhubena byla celá pokolení a vyhlazena ze světa až do posledního potomka. Druh druha potíral dýkou a posýlal na onen svět prachem a olovem. „Palla calda u farru freddu", t. j. ohnivá kule a chladná ocel vyrovnávaly nepřátelské spory.

Vendetta prováděla se bez milosrdenství nejen mezi nepřátelskými rodinami, ale též mezi osadníky dvou údolí a krajů. Vendettou korsickou prolito bylo prodlením věků tolik krve, že celý národ nynější Korsiky mohl by v ní utonouti, a že zbarvilo by se jí moře od ostrovních břehů až do Janova, jenž sídlem býval svrchovaného panstva korsického.

Sám Petr Filippini, nejpřednější kronikář národa korsického, vyznává, že prodlením třiceti let za jeho života (16. století) asi 28.000 lidí stalo se krvavou obětí vendetty. Dle jiných zpráv souditi lze, že za 370 let (od roku 1359 až do roku 1729) spácháno bylo na Korsice 333.000 vražd, tolikéž pak bylo těžce raněných, tudíž asi 666.000 osob přepadených krvežíznivými mstiteli.

Věru, že více Korsičanů sešlo se světa vendettou nežli ve všech bojích a válkách pro svobodu korsické vlasti. Jest s podivením, že národ tak malý dožil se dlouhého trvání, jsa sobě největším nepřítelem a zhoubcem. Žijeť na celé Korsice, mající v rozloze asi 8750 čtverečných kilometrů (tedy asi šestkráte méně nežli Čechy) pouze asi 280.000 obyvatelů.

Vendetta jest pravému Korsičanu vášní úctyhodnou. Nemstíti se nepříteli za pohanu nesvědčí o ctnosti, ale o malomocnosti a zbabělosti.

Úsilím vlády francouzské bývá vendetta na Korsice již úkazem řidčím, až konečně přece podaří se snad vykořeniti ji na dobro. Valně k tomu přispěl zákon vydaný roku 1853, kterým nařizuje se, že nikdo nesmí nositi zbraně bez dovolení. Ještě více působila obecná poruka (la loi du recel), jíž celá rodina vrahova držena byla u vězení tak dlouho, dokud vrah sám se nedostavil k soudu.

Ale v letech sedmdesátých, kdy málo slýchalo se o vendettě, žádal národ za zrušení obecného rukojemství, a francouzská vláda povolila. Tím způsobem dřímající vášeň vendetty vznítila se v lidu na novo a životu banditskému otevřena opět brána. Sami úřadové potvrzují smutné ty zprávy o Korsice.

Vrah, dopustiv se krevní pomsty, utíká hned po činu do hor, ukrývaje se v houštinách *(macchiích)* před nepřátelskými slídiči a špehýři. Stává se banditou, nejsa jist nikde životem. V banditství prožije mnohá léta, ba snad celý život plný romantického utrpení. Horští pastevci rádi poskytují banditovi výživy a pomoci, vážíce si bandity jakožto muže počestného.

(Pokračování.)

Do kláštera.

(Per monaca.)

Napsala *Matilda Serao*. Přel. *Fr. Pover*.

Popěvujíc si národní píseň, otáčela se Eva Muscettolová kolem hnědého podlouhlého stolu, na němž ležela řada menších, větších pracovních košíků, prohledávala nepokojnými prsty obsah košíků těch, vybírajíc z nich lemování z plátna nebo mušelínu, který byl buď už ušitý nebo teprve proštepovaný, aby se přesvědčila, neschází-li něco, cívky, jehelníček, nůžky, tváříc se při tom podivně podle toho, zdálo-li se jí, že obsah košíčku je v pořádku nebo není. Na pás u šatů z černého hedvábí připjala si růžové poupátko krásně tvrdé barvy, které bylo již zpola rozvinuto a podobalo se neúplné ještě, ale již mocné kráse Evině. Eva popěvovala si, dávajíc jehly z papíru do stříbrného jehelníčku Julie Capeceové, které vždycky něco chybělo ku šití, když pojednou vstoupila Tekla Brancacciová — první ze všech — krokem mužským, majíc na sobě opět mužský kabátek, bílý, vysoký a přilehlý nákrčník, mužskou kravatu propíchnutou špendlíkem s hlavou podobnou podkově.

„Můj drahý, drahý miláčku," volala Eva z dáli, vidouc, že Tekla přichází, „ty přicházíš na minutu, jako hoch k dostaveníčku! Vyjela sis dnes zase na koni? Jak se daří Gipsy?"

„Výborně, předevčírem vyvrtla si jen podkovu," odvětila svým poněkud drsným hlasem Tekla, která svléknuvši dlouhé rukavice z kamzičiny zaobalila je a uschovala do svého plstěného kloboučku.

„A jak se vede Karlovi?" ptala se Eva tichým a chvějícím se hlasem.

„Špatně, opravdu; je ještě v Paříži, kam včera za ní odejel." A připínala si zvláštní železný náramek.

„A proč jsi tak svéhlava, Teklo? Karel tě má rád, ale ona je mocnější nežli ty, můj drahoušku."

„Kdo ví!"

„Což nevidíš, že pokaždé zvítězí? Je krásna, světlovlasa, umí slzeti, je plna svůdnosti, miluje zoufale Karla..."

„A já miluju Karla."

„Ovšem, ale vdané ženy jsou mocnější nežli my dívky," dodala Eva, netušíc, že právem.

„Budiž, ale já neustoupím."

„A co si počneš?"

„Budu čekati."

Na krátkém bledém čele, ve šedavých očích, zářících lesklým chladným kovem, na útlých retech podobných bledé růži, na hranaté poněkud bradě bylo lze čísti trpělivost a sílu, nezkrotitelnou vůli, která se odhodlává če-

kati. Pojednou usedla si Tekla beze slova na své místo, přitáhla k sobě pracovní košík, který byl větší než druhé, vyňala z něho hrubě proužkované plátno, podšívku na malý polštář, tkaninu to, kterou její ocelové prsty propichovaly zběžně: šička nezdvihla ani hlavy, když vstoupily Julie Capeceová a Chiarina Althanová: práce a myšlénky její zaměstnávaly ji úplně.

„Již tedy, Julie, došla zásylka z Vídně?“ ptala se Eva, berouc ji z rukou košíček a usmívajíc se na Chiarinu Althanovou.

„Ovšem, ale kéž by byla raději nepřišla!“ zvolalo děvče, plné pohyblivosti a nevídané krásy. „Jaká zvědavost, jaké očekávání! Nedala jsem ti přečísti list své tety z Vídně? Zdálo se, že v bedničce bude sedm divů světa! Ano! ale vídeňské švadleny si z nás tropí jen žerty! Což nemáme očí, vkusu, porozumění, že nám posýlají modré šaty přeplněné růžemi?“

„Ó jemine!“ zvolala Eva postrašena.

„K tomu klobouček se zeleným, ze slámy upleteným papouškem,“ dodala Chiarina se svým poněkud záhadným úsměvem. „Zdá se, že papoušek Juliiny tety je jakýmsi obětavým projevem příbuzenství, jakýmsi závdavkem na dědictví. Až si, Julie, vezmeš ten klobouček, pošli po svých přítelkyních ohlášení a popros jejich srdce, aby měla soucit s tvojím neštěstím.“

„Nevezmu si ho nikdy, nikdy!“ zvolala Julie, majíc už skoro slzy v očích, „daruju jej své komorné Concettě.“

„A teta tě vydědí za to,“ dodala Chiarina se smíchem.

Julie pokrčila ramenoma. Bylať chudá, ze vznešené rodiny, která vězela ve dluzích, a spoléhala jen ve svou krásu, která ji měla přivábiti bohatého ženicha: ostatně nebylo staršího domácího přítele, tety, zpovědníka, vůbec nikoho, kdo by nebyl býval na honbě po milionech pro nádhernou tu bytost, která již napřed utrácela z nich úroky. Julie pustila se mrzutě do šití dětské košilky; při čemž protahovala jehlu velmi zvolna a chvílemi přetrhovala nit a dívala se do zrcadla, které viselo naproti ní; ohebná její postava skláněla se jako květ,, dlouhé kaštanové obočí zastiňovalo jemné tváře, růžová ústa podobala se lesklému, šťavnatému granátovému jablku. Chiarina Althanová ustřihovala z běločerveného bavlněného kusu dětskou zástěrku: něžná líce — ne sice krásná, ale zářící důvtipem, klidné, ale hluboké oči, zamlklá ústa, skláněly se nad látku, věnujíce jí všechnu pozornost a zájem, jakoby četly nějakou knihu nebo se obdivovaly nějakému obrazu. Zatím usedla i Eva na své místo a stepovala kraj nějakých stužek, popěvujíc si při dlouhých tazích, kdežto Tekla Brancacciová sestřihala na zem několikerým trhnutím pronikavých nůžek kus, který vyčníval z polštáříku, jejž právě prošívala. Vešly dvě sestry Saunicandrové držíce se za ruce: byly to dvě sochy z bílého porculánu s růžovým nátěrem, dvě útlounké a kulaté panenky s poněkud vyhrnutými nosy, s bohatými kadeřemi a dětským výrazem, třeba že jim už bylo patnácte let. Hned při vchodu jaly se odříkávati svou úlohu jako dobře vychovaná děvčátka:

„Dobré jitro, Evo, tatínek se dává poroučeti.“

„Dobré jitro, drahoušku, a díky.“

„Dobré jitro, Evo, matinka se dává poroučeti.“

„Dobré jitro, drahoušku, a díky.“

Pak svlekly stejné kabátky, odložily stejné klobouky, a objevily se ve stejných šatech z černého hedvábí. Po chvilce mlčení pokračovaly v úloze dále:

„Jak se vede tvé matince, Evo? Dobře, viď?“

„Ano, drahoušku, včera byla v Unione: teď dříme.“

„Jak je tvému otci? Dobře, Evo?“

„Ano, drahoušku, je ve Gifoni na lovu.“

„Jak se má tvůj bratr Richard? Dobře, viď, Evo?“

„Výborně: je v Iscozii při dostihách.“

Po těch slovech podala Eva ihned oběma panenkám, které se dívaly blaženě, že byly tak dobře odříkaly svou úlohu, kupu povijanů, aby je olemovaly. Saunicandrovy dcerky obíraly se výlučně jen lemováním prací určených pro nalezinec: lemovaly den ode dne, znova a znova, lemovaly bez konce, z trpělivých ruček mechanických těch soch vycházely celé kilometry olemovaných stužek. Lemovaly s chutí a jen chvílemi nazdvihovaly hlavy, aby se optaly:

„Evo, máš bílou cívku?“

„Evo, máš malé nůžky?“

V tom přicházela Marie Gulliová-Pausaniová pomalu, krokem olympského božství: Evě, která jí spěchala vstříc, povyslala milostivý úsměv, podala jí tmavou chladnou rukavičku hrdé Siciliánky, vyměnila dva tři pozdravy s Teklou, s Julií Capeceovou a Chiarinou Althanovou, pak usedla na své místo s odměřeným souladem pohybů, při čemž si tiskla pravou ruku, kde se byla ukázala malá červená poskvrnka, odhrnula rukávky z bílého plátna, přitáhla k sobě pracovní košíček a označovala červeně číslem a písmenem cípy prádla, které jí podávaly přítelkyně, když je byly dodělaly. Práci svou prováděla se zvláštní důstojností, s jakýmsi výrazem svrchovanosti, která se odhodlala ustoupiti ku práci nižší, se strojenou nenuceností vyššího ducha, který se sníží z dobroty srdce, označovala prádlo s tak zvláštním důstojným posuňkem, že se zdálo, jakoby viděla před sebou nevyslovitelné blaho dětí, že se jim hned v dětství dostane štěstí obléci bílou sukénku poznamenanou rukou její — Marie Gulliové-Pausaniové, jejíž dům v Palermě byl první po královském, jejíž rodina byla majitelkou dvou knížectví, čtyř markýzství, čtyř báni sirných a celého kraje citronů a pomorančů. Svraštila obočí, když spatřila, že přichází Elfrida Kapnistová, Maďarka velkých černých, divokých očí, tmavých bujných kadeří, které se nepodařilo žádnému hřebenu ukrotiti, bledého rozpáleného obličeje, podobného podlouhlé hlavě kozí, v kabátku zvláštní žluté barvy, v krátkých šatech, které ukazovaly útlé malé nožky. Elfrida byla uvítána různým odstupněním více méně laskavých úsměvů. Eva sama byla poněkud na rozpacích, když ji vítala. O Elfridě povídalo se všelicos dobrého i všelicos ošklivého. Je to cikánka, která utekla od své tlupy — ne, ne, je to dcera vznešeného konsula, ale je chudá — je to žebračka — má mnoho zabavených statků v Uhersku — je to dcera krasojezdkyně — její matka je jedna z Radyiwioven, — dává si mladým mužům kupovat šaty — vévodkyně Adella Mercede dává jí z milosti šaty. — Při všech těchto podivných řečech navštěvovala Elfrida mnohé rodiny, třeba že mysl její byla poněkud divoká; veselost její byla nevyčerpatelná, byla ohnivá a chovala se poněkud volněji, ačkoli byla cizinka, a ukazovala zvláštní náklonnost ku věcem neobyčejným: někdy byla vítána, jindy trpěna, jindy projevována mrzutost při její

příchodu, ale proto přece přicházela znova, byla vesela, ukazovala své bílé zoubky, podobné zubům cikánky, tančila po celou noc, večeřela každou chvíli, nedbajíc na své staré šaty, na své vyprané rukavice, na své rozcuchané kadeře, které se vzpěčovaly vláseničkám. Políbila Evu živě na obě tváře a usedši k šití ohlašovala:

„Olga Bariatinecová béře si Maxima.“

Děvčata pozdvihla hlavu; ani sestry Saunicaudrovy neodolaly:

„Opravdu?“ optala se Tekla Brancacciová.

„Ovšem že: v květnu budou míti svatbu. Olga chce do Ruska na svatební cestu.“

„Olga bude asi spokojena, viď?“ ptala se Eva měkkým hlasem osoby, která přeje štěstí svému bližnímu.

„Ovšem že, spokojena: včera zůstal u ní Maxim až do dvanácti večer, nikdy toho do té doby neučinil.“

„Ubohá Olga!“ povzdychla Julie Capeceová, „s těmi penězi vzíti si takového ničemu.“

„Karbaníka; můj bratr setkává se s ním co rok v Montecarlo,“ zašeptala Eva po chvilce zamyšlení.

„Nudný člověk,“ dodala Chiarina Althanová.

„Jak se stalo, že se odhodlal oženiti? Daunovi pocházejí ze vznešeného rodu: kdo pak zná Bariatinovy?“ ptala se Marie Gulliová-Pausaniová, pohlížejíc na hromadu nových šátků, které měla označiti, pro kuchyně v ústavě, nevědouc, má-li vzíti na se i tuto novou oběť lásky.

„Ovšem že, převzácný pan Maxim Daun nenašel už asi žádného přítele, který by mu vypomohl padesáti franky, ani lichváře, který by mu byl uvěřil, a proto raději začal spláceti vřelou lásku Olgy Bariatinové, která je k tomu hezoučká, bohatá a dobrá.“

„Ale nerad, tuze nerad,“ ozvala se znova Elfrida Kapnistová, která lemovala karkulky; „včera večer při večeři ve společnosti mladých mužů proklínal jako Turek manželství, Malorus a celé plémě slovanské.“

„Hrůza!“ zvolala Eva, „nechtěla bych se vdávati za takovou cenu, ani za člověka, kterého bych zbožňovala.“

„Protože nikoho ani nemiluješ,“ podotkla klidně Tekla Brancacciová.

Angiolina Cautelmová, která byla právě vstoupila, sevřela rety ke slabému úsměvu. Byla to útlá, vysoká postava se zvláštníma blankytovýma očima, plnýma vlhkosti, s tvářema zbarvenýma krví nejjemnějšího nachu, nachu japonského průsvitného porculánu. Pocházela ze starého domu Cautelmova, nejvznešenější a nejstarší rodiny neapolské, v níž byly dědičnými dobrota, krása, statnost a šlechetnost; ale ode dvou set let přecházelo v domě dědičné jakési neštěstí z pokolení na pokolení, zvláštní jakýsi mravní a hmotný osud sestupoval ode větve k větvi. legenda mluvila o nějakém provinění, za něž všichni musí pykati, jehož následkům nemohou uniknouti ani počestnost a zmužilost mužů, ani krása, ctnost a zbožnost žen: jeden z Cautelmových musil sejíti smrtí násilnou. Sotva že bylo zvláštní hrozné neštěstí zastihlo Angiolininu matku: již byli opět její bratr a sestra, oba krásní, světlovlasí a růžoví, zastiženi hroznými souchotinami. Angiolinu zasnoubila rodina přede dvěma lety s krásným, bohatým, skvostným, pochybovačným a necitelným Giorgiem Serracapriolou: a Angiolina odhodlala se milovati svého ženicha jako hodné a počestné děvče z lásky k rodičům. Se sňatku sešlo, protože se Giorgiův a Angiolinin otec nedohodli o věno. Giorgio odplul na yachtě skoro lhostejně do ciziny. Angiolina mlčela, nenaříkala, nesvěřila se nikomu ani slovem; kdo se jí zmínil o něčem podobném, tomu odpovídala slabým úsměvem a zardívala se jako vosk. A přece jí bylo vždy tak zima a mluvila skoro šeptem. Sdělila s Evou Muscettolovou, že prvého prosince bude nejspíše slaveno otevření budovy pro opuštěné dívky, ale že bude dříve biřmováno osm až deset dívek, které mají býti přijaty. Šlo o to vyhledati kmoter, požádati Jeho Excellence pana arcibiskupa, aby zvolil nějaký soukromý kostel: rozhovor stal se všeobecným, jedna pracovnice za druhou nabízela se, že bude státi kmotrou, i sestry Saunicaudrové nabízely se obě současně, i Elfrida Kapnistová, kterou mnozí pomlouvali, že je protestantkou, pravoslavnou, mohamedánkou a kdo ví čím ještě; jen Marie Gulliová-Pausaniová odmítla, nemohlať přece státi kmotrou každé žebračce.

„Nemohly bychom vykonati obřad v Cautelmovské kapli?“ ptala se Eva Angioliny.

„Ano, chcete-li. Ale holčičky se budou báti. Naše kaple je tak smutna, a k tomu tak chladna, tak chladna!“

„Což tam nechodíte každou neděli na mši?“

„Ovšem, ale z povinnosti,“ odvětila Angiolina, „ale já bych chodila raději do jakéhokoli kostelíka, jen kdyby do něho mohlo slunce. Tatínek dostane hned dnu, jakmile se vrátí odtamtud: a Marie kašle.“

„Viď, že ty, Angiolko, nekašleš?“ ptala se Eva, zvedajíc hlavu od ručníku, k němuž připínala poutko.

„Já? ne, nikdy. Mně je zcela dobře,“ a usmála se slabě, ovrubujíc sukénku záhyby.

„Podívejte se, to je nevěsta, hle, snoubenka,“ křičela vstupujíc Anna Doriová, vlekouc Olgu Bariatineovou, boubelatou rusovlásku se rtoma podobnýma růži a sladkýma šedýma očima. Nevěsta skláněla s uzarděním a ve zmatku hlavu, objímala se slzami v očích své přítelkyně, které ji obklopily, zvláště dobrou Evu, která ji obemknula jedním ramenem kolem krku a opakovala jí šeptem, jakoby se za ni modlila:

„Bůh ti dej štěstí, miláčku. Bůh ti dej štěstí, můj drahý miláčku . . .“

„Víte, slečinky, proč se Olga vdává tak najednou a tak ráda?“ volala Anna Doriová, mezitím co se děvčata ubírala na svá místa ku přerušené práci.

„Nejspíše, protože toho zasluhuje,“ ozvala se Chiarina Althanová.

„Ale kde, kde pak!“ volala Anna Doriová, nehýbajíc se z uprostřed síně.

„Protože je tak miloučká, tak dobrá,“ ozvala se Eva Muscettolová.

„Nic takového, nic takového,“ bouřila Anna Doriová. „My všecky jsme jedna více, druhá méně hodny, abychom se provdaly, my všecky jsme dobré, miloučké — jedna více, druhá méně . . . a přece jak veliký je počet starých panen! Nemluvím o sobě, která jsem už zbyla na ocet. Tedy nevíte proč? Olga vdává se tak najednou a z chuti, protože nemá matky: nám překážejí naše maminky ve vdávání.“

„Ale! ale! ale! Anno, Anno!“ spustily skoro všecky pohoršeny.

„Jsi zase ve svém živlu, Anno?“ ptala se Chiarina Althanová.

„V jakém živlu? Já neříkám, že by matky nebyly dobré, ano, jsou laskavé a něžné. Nejsem pošetilá při všech svých podivných požadavcích. Ale naše matky jsou přirozenými nepřítelkyněmi našeho provdání. Jsou-li mladé, mají právo se skvíti, zavírají nás doma, ponechávají nás do sedmnáctého roku ve krátkých sukénkách, protože bychom jim mohly překážeti. Jsou-li sestárlé? Pak lidi nenávidí, nechtějí nikoho ani viděti, mládí je uráží, vzpomínky je mrazí, štěstí druhých je jim lhostejno, jsou sobeckými, jsou starými! Jsou-li příliš nádherné? Ženiši pohrdají nádhernými tchyněmi! Jsou-li příliš přísné? Zapudí na sto mil každého, kdo béře život trochu veseleji. Jedna zakládá si přes míru na své urozenosti: druhá je neuprosítelna v otázce zbožnosti: třetí klade požadavek společenského přebývání: čtvrtá chce, aby se s ní novomanželé odebrali na venkov; jedna má nějaké vrtochy, druhá má nějakou zásadu, jedné nelíbí se rusovlasí muži, druhá nemiluje osob vysokých: s bohem, vdavky! Povídám vám, drahé přítelkyně, které děvče má ještě matku a podaří se jí provdati se, ta vykonala opravdu něco znamenitého!"

Ošklivé děvče, kterému bylo již třicet let, které bylo hubené, nepříjemné, mělo bledé, sotva že zbarvené tváře nachem, který si samo připravovalo, což bylo také jednou z jeho výstředností — stálo dále uprostřed pokoje s vítězným pohledem. Její přítelkyně skláněly hlavu a neodpovídaly, jsouce překvapeny zvláštním pocitem trpkosti, jsouce uraženy ve svém nejlepším nitru, jsouce uraženy v úctě ku mateřství, které ony měly. Pomýšlely na denní tragikomedii domácnosti Doriových, vzpomínaly na matku, která si byla příliš oblíbila zevnější lesk a rozkoše, a která byla otočila Annu do dvacátého její roku zvláštním druhem pochmurného mládí, matku, která se zároveň oddávala přísnému životu se všemi chybami zralého života, lakotou, pobožnůstkářstvím, svéhlavostí a nesnášelivostí: a naproti tomu na vzpouru Anny, bláznivé Anny, která se bouřila den co den, která se přela s matkou prudce a stále, která věděla, že je ošklivá že je nepříjemná, že je protivná a za to se mstila, chovajíc se zlomyslně ke všem a zvláště ke své matce, staré babě, jak ji dcerka její zvala. Ano, všecky trpěly pro ošklivá slova, která byla pronesla Anna Doriová: obě Saunicaudrové, které večer co večer líbaly svému otci ruku, nežli ulehly, a které se nechávaly pokřižovati matkou, aby klidně dřímaly, dívaly se sobě do tváří zakrytých bledostí, majíce ústa nadmutá jako děti, které se chtějí dáti do pláče. Děvčata mlčela, a Eva, která byla povahy otevřenější, nežli všecky ostatní, snažila se prohoditi oslazující slovo:

„Vida, Anna chce, abychom myslily, že je horší, nežli opravdu je: děláš zlou, drahoušku, ale my ti nevěříme. Naše matky nás milují, jak jen mohou: nesmíme jich posuzovati."

„Dobře děláš, Evo," odpověděla Anna Doriová zlomyslně, přehrabujíc se ve svém košíčku, aby v něm vykledala nůžek.

Eva zbledla, umlkla, jsouc uražena. Šicky byly na rozpacích, zdálo se, že žádná nechce přerušiti mlčení. Tekla měla již připravenou druhou podšívku na polštář, když se pojednou Julie Capeceová obrátila s otázkou k Olze:

„Olgo, odkud pak si objednáváš šaty? Nechceš-li se ošiditi, neobjednávej jich z Vídně!"

„Olgo, neobjednávej jich z Vídně," dodala pojednou Chiarina Althanová, chápajíc se vhodné příležitosti, aby obrátila rozmluvu jinam, „představ si: Julii poslali z Vídně klobouček s nějakým kuřetem ze slámy napíchnutým na střeše, bezpochyby proto, aby se jeho radou stala dobrou hospodyní."

„Oho, kuřátko, ne, Chiarino!" odporovala Julie, jsouc opravdu zarmoucena můrou vídeňského toho kloboučku.

Olga vypravovala naslouchajícím přítelkyním, že si všecko do poslední nitky objednala z Paříže, že v jednom ženském klášteře vyšívají již výbavu pro ni s heslem zbožným a na každém kousku se začátečními písmeny jejího jména, na šaty prý ještě nepomýšlela, ale pro plesové šaty není prý jiné než Worthové, pro dostihové šaty je jen Reussová, pro ranní jen Carolina. Přítelkyně nechaly práce, poslouchaly dychtivě, majíce před zrakoma celé zjevení látek, klobouků, závojů a krajek.

„Pomýšlelas už také na to, že si dáš ušiti hedvábné košile?" ptala se Elfrida Kapnistová.

„Ne," odvětila Olga, „Nevěděla jsem, že by se jich užívalo."

„Užívá se jich mnoho, jen z měkkého, lehounkého hedvábí, barvy modré, růžové, bělounké, s pravými valenciennskými krajkami. Nosí je děvčata — víš, a jiná je také mají."

Olga neodpověděla: Marie Gulliová-Pausaniová svraštila obočí a odstrčila svou sesli, aby se nedotýkala sesle Elfridiny. Elfrida tedy věděla, co si mladí muži vypravují při svých večeřích, a co si oblékají ženské, kterým jde až příliš o módu? Olga pokračovala pak ve své řeči, že prý Maxim by jí chtěl udělili nějaké dárky, bezpochyby nějaký skvost z pověstné sbírky Daunových, ale ona že nikterak nechce, protože se vdává z lásky, a že jí na brilliantech pranic nezáleží. Dívky, které šily, schvalovaly s úsměvem její slova, ale nezdvihly hlavu, každá z nich přemýšlela ve svém srdci, jak bezestarostna a dobrá je Olga Bariatineová: pověstné brillianty domu Daunova byly dávno Maximem zastaveny a prodány: Maxim byl zadlužený žebrák, který by byl nemohl dáti své nevěstě ani stříbrný prstének. Nastala čtvrthodinka mlčení, dívky pracovaly s velikou horlivostí, vzpomínajíce na — osmdesátku opuštěných dětí, hošíků a děvčátek, které očekávaly z jejich rukou, čím by se oděly. Dobrá Eva, která se dovedla nejvíce rozehřáti, pověděla jim, že láska neukazuje se jen penězi, ale že třeba nastaviti i vlastní čas a vlastní práci: že ostatně mohou obětovati ranní dvě, tři hodinky až do snídaně práci pro ubohé bytosti beze chleba, bez přístřeší, bez oděvu. A tato každodenní činnost, tento závazek zabývati se stále jinými, toto stálé přecházení upokojovaly potřebu pohybovati se a cit pro bližního, který byl Evě vrozen, naplňovaly její poněkud prázdné, poněkud osamělé dni — bez matky, která se objevila na chvíli, aby zase jen spěchala z plesu do plesu, která dřímala půl dne, často obědovala ve svých pokojích, jsouc příliš mláda na dceru, která byla již příliš veliká — bez otce, který si oblíbil všeho druhu sport a trávil svůj čas bez ustání v konírnách, anebo na honbě, nebo při střílení holubů, nebo při dostihách, — bez bratra, který byl stále na cestách

buď v Montecarlu nebo v Badenu, nebo v Paříži. Tito všichni — matka, otec, bratr — milovali Evu, ale každý svým způsobem ve svobodných chvílích, které jim ponechávaly ovládající je vášně: a to nepostačovalo její vřelé potřebě lásky, její překypující životní síle. Aby se tedy pobavila, vzbudila při svém ohni, při své vřelé lásce lásku dívek pro opuštěné dítky a oddávala se práci té s nekonečnou rozkoší dobrých duší, které nedovedou chvíli zůstati bez lásky a bez dobrých skutků. Stálo to mnoho práce pohnouti přítelkyni k tomu, aby se spojily, zvláště nesnesitelné, k nimž patřila Marie Gulliová-Pausaniová, se kterou se žádná nedovedla snášeti pro její podivné vrtochy, Elfrida Kapnistová, jejíž chování bylo tak podivné a tak dvojsmyslné! Giovannellu Sersaleovou a Felicettu Filomarinovou, které právě přicházely, nemohla nikdy přivésti k tomu, aby přicházely časněji, objevovaly se plny roztržitosti až poslední půlhodinku, a bavily se šeptem mezi sebou: ostatně tajemství Giovannelly Sersaleové znaly všecky, měla se zasnoubiti s Franceskem Montevielettem, ale ten po dvouletém dvoření se jí oženil se konečně s její starší sestrou Candidou: Giovannella nedala se upokojiti od této nevěry, nosila hrdě svůj smutek, nechtěla ani slyšeti o jiných uchazečích a říkala, že se nechce vdávati. Pojednou, neznámo jak, zrodilo se mezi ní a Felicettou Filomarinovou veliké přátelství, byly spolu bez ustání, často měly červené oči, sžírala je stejná bolest. Jaké pak je to tajemství Felicettino? Jsouc zamlklejší, jsouc uzavřenější svěřovala se s ním jen Giovannelle; dojista že ve svých soukromých rozmluvách oplakávaly spolu květů navždy zbavenou mladost? Jejich přítomnost dodala také vážnějšího rázu celému shromáždění dívek: každá skláněla hlavu nad šitím, pomýšlela na svá muka. Tekla Brancacciová na svůj tak nerovný zápas proti sokyni neustále hýčkané, Julie Capeceová na svou krásu, která nalézala tolik obdivovatelů, ale žádného muže se dvěma sty tisíci lir služného, Chiarina Althanová na všední a pošetilé okolí, kde se ztrácela její bystroduchost, Elfrida Kapnistová na svou bídu, pro kterou musila každou chvíli podstoupiti hrozné pokoření, Angiolina Cantelmová na osudnost, která obestírala její rodinu, Anna Doriová na své hrozné postavení, jemuž není rovného, Eva Muscettolová na svou neukojenou touhu býti mnoho milována, moci mnoho milovati: jen obě Sannicandrové se těšily, byly obě šťastny, protože ten den půjdou na procházku na pobřeží s otcem a matkou: i Olga Bariatineová byla vroucně šťastna, protože za svou lásku, kterou byla zahrnovala Maxima Dauna, nyní sklízela skvělou odměnu; i Maria Gulliová-Pausaniová cítila se velmi šťastnou, protože při potomkyni králů sicilských ani jinak býti nemůže.

„Odpuštění! Odpuštění!“ volala Eugenie d'Aragona, vstupujíc a odhazujíc klobouček, „ale nač pak jste se to tak zadívaly? Odbýváte si, děvčata, pokání za své hříchy? Máme se snad všecky pustiti do pláče? Evo, Evo, co jsi to učinila?“

„Nic, drahá, nic: pracujeme.“

„Vy se umoříte prací. Chcete si zkaziti prsa, oči a prsty? Vždyť dostanete s tímto žitím domácí nemoc a spleen! Děti ovšem ošatíte, ale dojista některá tím zahynete.“

Vrhla sebou do sesle, přeložila nohu přes nohu a vytrhla Angiolině Cantelmové šití z rukou.

„I ty, jeptiško? Proč nepošlete dětem peněz, hodně peněz, místo abyste se tu trápily šitím? Dám ti poslati pro tvé děti tisíc lir, drahá Evičko, nebudeš-li šíti to hrubé plátno: povím o tom dnes otci, aby ti těch tisíc lir poslal. Nech toho, Evičko, nech. Šijou snad urozené dívky? Já aspoň nemusím šíti.“

„To mi je divné,“ podotkla Anna Doriová zlomyslně.

Bylať Eugenie d'Aragona, která měla zaručeno šedesát milionů vena, sestávající ze jmění tří rodin, Aragonské, Ognattone, Mexické, která měla dvanácte různých lén, byla spřízněna se španělskými Bourbony, s francouzskými Orleanisty, dcera vévody d'Aragona, nějakou švadlenou. Krásná a dobrá vévodkyně d'Aragona, nemajíc naděje na dítky a zbožňujíc svého muže, pozorovala, že by se ohromné jmění roztratilo v rukou nehodných synovců, a vyslovila proto přání, aby muž přijal za vlastní dceru chudou švadlenu: a osoba ta povznesla se z ulice skoro na trůn, jsouc zbožňována otcem, a ku podivu milována novou matkou. Na Eugenii zůstalo něco z hrubé poněkud prostoty, kterou se nepodařilo zmírniti ani jedné anglické vychovatelce, něco z hovorné dobroty; Eugenie stala se štědrou, jak bývá ten, kdo nepotřebuje počítati: nestyděla se za svůj původ: zlomyslnost Anny Doriové ji jenom rozesmála.

(Pokračování.)

Zlatý věk.

(Alberto Róndani.)

Ve zlatém věku živ jsi, pokavad
necítiš, svět že kal jest, v němž kdo šidí
a lže, vždy nejdál přivede to z lidí,
kde ctnost se musí o košili bát,

A dokud mozek a hruď může vzplát,
vše strávit žaludek, co zuby sklidí,
kde krásu, ať má jakýkoli šat,
kde rozkoš ve všem zdravé oko vidí.

A dokud pláčeš, když tě přítel zradí
a nelituješ, žes byl shovívavý
ku blbci, který neví, co je vděčnost,

A vesel v budoucnost zříš v citu mládí
a patře klidným zrakem v nekonečnost
svou duši promrháváš a své zdraví.

Přel. *Jar. Vrchlický.*

FEUILLETON.

Národní divadlo. („*Jiříkovo vidění.*“ Národní báchorka se zpěvy a tanci, napsal J. K. Tyl. — „*Prázdniny v manželství.*“ Komedie o třech jednáních. Napsali A. Valabrégue a M. Hennequin.)

Vzkřísiti některou starší divadelní hru jest vždycky práce velice záslužná, zrovna jako vydání spisů napolo zapomenutého autora. Naše divadelní správa počíná si při tom moudře, vyhýbajíc se všem zbytečným experimentům a vybírajíc ze starší literatury pouze věci takové, které aspoň poněkud na našem jevišti obstáti mohou. Nejlépe ze všech starších her vydařil se Tylův „Strakonický dudák“, který dočkal se tolika repris, jako málokterý jiný kus. Bylo tedy zcela přirozené, že sáhla divadelní správa k druhé báchorce Tylově a že ji zase opatřila vší možnou výpravou, jako se stalo při „Dudákovi“. Kapelník pan Anger napsal k „Jiříkovu vidění“ zvláštní hudbu, spočívající skoro veskrze na motivech národních písní, pan Berger komponoval celou řadu tanců, tak že se prostá národní báchorka proměnila ve veliký balet. Hlavní úlohy, ovšem mimo tanečnice, které vlastně měly nejvíce práce — byly v rukou pana Mošny (Jiřík), slečny Kavalárové (Kačenka) a pana Frankovského (Severin), režii měl pan Kolár. Přejeme divadelní správě, aby jí tato výpravná hra prokázala podobné dobré služby jako „Strakonický dudák“.

„*Prázdniny v manželství*“ jest lehounká, věru prázdninová komedie. Muž dělá si ve svém manželství prázdniny: jedenácte měsíců žije pořádně u své milované ženy, ale dvanáctý měsíc jezdí do lázní, kde se baví jako za svobodna. Jednou seznámí se v těchto svých feriích s krásnou, pikantní vdovičkou, odněkud z Ameriky, dvoří se jí tak vydatně, že se o tom povídá v celých lázních. Ale co nevidět přijede za krásnou Editou její strýček, který ubožáku s revolverem v ruce vnucuje svoji neteř. K dovršení hrůzy přijede za ním jeho žena i s tchyní, tak že prázdniny pana manžela nejsou nijak k závidění. Nešťastník pomáhá si jak může: Amerikána vyhlašuje za pacienta, svoji tchyni za svoji tetu, svoji ženu za svoji sestřenici a svého přítele vydává za lékaře, který musí léčiti také tchyni. Z toho pochodí celá řada veselých scén, velice obratně sestavených a propletených, tak že bylo by dosti obtížno, celý děj souvisle vypravovati. Sehrána byla ta komedie znamenitě; hlavní úlohy byly v rukách pp. Seiferta, Frankovského, Šmahy a Mošny, slč. Turkové, paní Seifertové a paní Pštrossové.

„Prázdniny v manželství“ byla poslední činoherní novinka před uzavřením divadla. *R.*

Drobnosti.

— Jakkoliv jest v Anglii více veřejných knihoven než v kterékoliv jiné zemi, jediné Spojené Státy americké snad vyjímaje, zřizují se stále čitárny nové. Náklad uhražuje se z přirážek k daním, ovšem za souhlasu poplatníků. Až dosud byli všude odpůrci veřejných knihoven přehlasováni. Také soukromníci závodí v podporování těchto ústavů. V Edinburghu položen právě základní kámen ke knihovní budově, kterou bohatý Amerikán Andrew Carnegie nadal 600.000 zl. Uváží-li se to vše, jest věru více než s podivením, že královské město Praha nezmohla se ještě ani na jednu městskou veřejnou čitárnu. Některá menší města česká v tom ohledu Prahu předstihla a slouží jim to zajisté ke cti.

— V Brusselu staví se Wagnerovské divadlo po způsobu Bayreuthského.

— Telefonické spojení Pařížské Velké Opery s New-Yorkem jest nejnovější americký spekulační sen. Chtějí k tomu účelu položiti zvláštní lano, jehož by se užívalo k telegrafování a večer k přenášení zpěvu a hudby z Paříže do New-Yorku. Ovšem začne-li v Paříži představení o osm hodin večer, musili by si New-Yorští hudební enthusiasté přiložit sluchátka k uším podle svého času již ve tři hodiny odpoledne.

— V Australii chtějí si zařiditi železniční vagony z kujné ocele, doufajíce, že by při srážce vlaků atd. byly o mnoho bezpečnější, než dřevěné.

— V Londýně dávali Glinkovu operu „Život za cara“, a velmi se líbila. Bylo k tomu třeba padesát let, než proniklo toto slovanské dílo na „Západ“.

— Nová látka spojující prý nejvzácnější vlastnosti guttaperči a asbestu přichází do obchodu pod jménem vulcasbeston. Jest tuhá jako roh, isoluje elektrinu a odolává vlivu páry, plynů a žíravých kyselin. Zvláště za obal parních cylindrů se prý hodí výborně.

— Na ruských černomořských parnicích užívají čím dále tím hojněji k topení petroleje. Ruská vláda vyzvala chemika Dr. Kauffmanna, aby činil pokusy o převedení petroleje v látku netekutou, aby tak převážení a ukládání bylo snadnější a také méně nebezpečné. Podařilo prý se to ohřátím petroleje a přimícháním malého množství mýdla. Při ochladnutí utvoří se látka lojovitá, která se tak snadno nezapálí, hoří zvolna a málo kouří.

Anglický fotograf Mayall vynalezl nový způsob kolorování fotografií, jehož výsledky jsou překvapující, uváží-li se, že není k tomu třeba ruky dovedného umělce.

— Anglická král. Meteorologická Společnost učinila vyzvání k fotografům a k amateurům fotografie, aby jí zasýlali fotografie blesku, které ovšem dají se zhotoviti velmi snadno, ale jen v noci a je-li fotograf šťasten dost, že mu na místě, kam objektivem zamířil, blesk vyšlehne.

Na pomník Václ. Beneše Třebízského zaslali naší redakci pan Ant. Koštál, inženýr v Dembici v Haliči, 5 zl. a pan Václ. Raž, techn. adjunkt v Kralupech n. Vltav., 1 zl. — Celkem obdrželi jsme 58 zl.

Listárna redakce. Pan R. J. Kronbauer zavděčí se redakci udáním úplné adressy.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček.“

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zasylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 9. nove

Listy přijímame jen frankované.

„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne

ROČNÍK XV. 10. srpna 1887. ČÍSLO 23.

Letní večer.

Báseň *Jos. V. Sládka.*

Keď ve mléčném soumraku
měkce usnul den
a z pod tažných oblaků
hvězdy září jen.

Skropen rosou uzavřel
na lukách se květ,
nad oulem hučících včel
v sadu dřímá snět.

V srdci stichly zápasy,
zdřímnul bol i stesk,
v nebes dáli na časy
svitne tichý blesk.

Poslední tam v chatce kdes
shasnul světla kmit,
od země až do nebes
dýchá mír a klid.

Vzala to na sebe.

Napsala *Teréza Svatová.*

Ačkoliv byl krámek Pšeničkův zastrčen v malém, ošumělém domku a ležel hluboko pod silnicí, přece se cesta k němu ani netrhla. Po celý den trousili se lidé po vyšlapaných, kamenných stupních, jež vedly z ulice do krámku a zvonek u dveří zacinkal každou chvilku. Zásoby této nízké, temné místnosti nebyly veliké: několik kusů kartounu, dvě tři stůčky plátna a kanafasu, balík moldonu, halda pracích šátků, v přihrádkách u zdi balíčky různobarevné bavlny, škatulky s knoflíky, závitky laciných krajek a pentlí a u dveří na věšáčku několik dlouhých přaden nití. Pšeničkovi neměli v obchodu mnoho, ale za to byl Pšenička vtělená úslužnost — a proto chodili k němu lidé radši než do velkých krámů, vědouce, že budou vlídně obslouženi. Nebo on byl vždycky přívětivý, vždycky ochotný a posloužil stejně jak paničce, kupující zboží za mnoho zlatých, tak služce, jež si zaskočila do krámku pro kartounový šátek, tak i bosému děvčátku, které chtělo za krejcar režných nití. Zvláště s čeládkou a dětmi zacházel přívětivě. Služky z celého města kupovaly od něho svoje potřeby a mohly se ukuckat smíchem, jak dovedl s nimi žertovat. Někdy i smlouvat zapomněly pro ty jeho žerty. Často zaplatily některou věc dráž než u žida a přece odcházely s veselou, řehtajíce se ještě na ulici, kam je Pšenička vždycky vyprovázel. S dětmi to bylo zrovna tak.

Přišel-li pro zboží chlapec, dostal od cesty několik čamrd, přišlo-li děvče, daroval mu buď barevnou tkaničku, jakými bývají obvázány bavlny a plátna, nebo škatulku od knoflíků, nebo prázdný kotouček od pentlí atd. Pšenička upotřebil všechno. On uschoval každou sebe menší věc pro strejce příhodu a bezcennou tretkou získal často dobrého odběratele. „Člověk se musí v lidech vyznat — a kdybys to dovedla také ty, měli bychom již dávno krám na náměstí," říkával svojí ženě, blýskaje po ní zlostně očima. A ona, chuděra, ani nemukala; věděla, že má muž pravdu. Nevyznala se v lidech ani za mák a neměla v celém těle tolik chytrosti a podnikavosti, co on v jediném malíku. Nemohla se nikterak vpraviti do obchodu, neuměla zacházet s kupci, vzdor tomu, že ji muž již přes deset roků cepoval. A zvláště v jeho přítomnosti bývala rozpačitá a nešikovná až hrůza. Držela-li něco v ruce a on blýsknul na ni svýma ostrýma očkama, hned to upustila, nebo převrhla — a slova vázla jí v hrdle, když musila před ním s lidmi mluviti. „Je to božidárek," pomlouvaly ji sousedky, vidouce tu její nemotornost. Nebylo také divu, vždyť neuměla ani promluvit s lidmi a chodila stále jako pod vodu spuštěná. Když si ji Pšenička přivezl, tu to s ní ještě ucházelo. Bývala dosti veselou a také si ráda porozprávěla. Ale teď — jakoby ji proměnil. „Dělá to nejspíš z pýchy. To víte, přišla ze vsi a chce dělat nóbl," říkaly druhé nájemnice; „a on

takový dobrák — celý čas není slyšet, že by jí dal špinavého slova — mohl dostat něco jiného, než takovou selskou nemotoru." Pšeničková nevěděla, jak se sousedky o ni starají. Nedbala o klepy, neměla s nikým spolkův, jí bylo lhostejno, co kdo dělá a jak se chová. Nestarala se o celý svět a neměla k tomu také času. Byla celé dny jako zapřažena v domácnosti, v obchodě, s dětmi, nebo Pšenička nevydal ani krejcaru na posluhu neb něco podobného. Sousedky věru jí ubližovaly, když říkaly, že je božidárek. Vždyť byla do práce jako vítr a jen ten hovor s nimi nešel jí od úst. Kdyby byla dovedla s nimi klábosit, kdyby si byla časem třeba posteskla, neb aspoň poodhrnula záclonu své domácnosti, snad by ji byly chválily a konečně snad i časem litovaly. Ale to ona ne. Jen stále sama pro sebe, stále zamlklá, zasmušilá a oči sklopené, jakoby se lidí bála. Ba i před vlastním mužem byla vždycky plachou a jedině k dětem se chovala důvěrněji. Byla-li s nimi sama, brala je do náručí, tiskla je k sobě a líbala jejich buclaté tvářičky tak vášnivě, že často udiveně hleděly na ni.

„Co jest ti, maminko?" říkávaly, pohlížejíce skoro bojácně do jejích vlhkých, teskných zraků. Často místo odpovědi dávala se do pláče, a děti, spatřivše slzy na její ubledlé tváři, spustily také. Zastihl-li je Pšenička takto pohromadě, bývalo vždycky zle — ale tak potichu zle, že o tom neměl v domě nikdo zdání.

„Neplaš mi děti," zasyčel na ni a poslal tu drobotinu ven. Kdyby byl někdo i za dveřmi stál, nebyl by slyšel ani slova, a přece když Pšeničková vyšla ze světnice, mívala oči zardělé, tváře bledší než stěna a někdy i na rukou podivné, rudé skvrny, které později zmodraly. Přišel-li náhodou kupec do krámu, nepoznal zajisté na chytráckém, usmívavém obličeji stopy po nějaké mrzutosti, natož aby mu bylo napadlo, že tam v kuchyňce za krámkem choulí se někde v koutku utýraná žena a že před malou chvílí odehrál se mezi manžely výstup co nejbouřlivější. Nebyl tedy div, když sousedky říkaly, že je Pšenička dobrák; ony neslyšely nikdy křiků a svárů, a Pšeničková nikdy na muže nestěžovala. Jí dostačilo, když se někde potají vyplakala . . .

Jak zcela jinak si vše představovala!

Pokud byla na statku u rodičů, nelíbil se jí ten vesnický život; to plahočení po polích, ty zlosti s čeládkou, ten prostý způsob žití zdály se jí býti nesnesitelnými. Nechtěla býti selkou a proto si zvolila ženicha z města. Pšenička svou ulízanou chytrostí a dosti slušným zevnějškem dovedl si záhy nakloniti její nezkušené srdce a touha po městském životě přemohla všecky námitky rodičů. Netušila tenkráte, že městský ženich touží toliko po jejích penězích a ona že bude toliko přídavkem k věnu. Přinesla Pšeničkovi hezkých pár set a z počátku to ještě mezi nimi ucházelo. Později však, když muž spozoroval, že se nemůže tak snadno vpraviti do jeho lišáckých obchodních pravidel, odhodil všecku přetvářku a ukázal jí svoji pravou podobu. Místo mírného, šetrného zacházení, kterým by jí byl snad přivedl na svoji cestu, dostávalo se jí hrubých urážek a při každé příležitosti vyčítal jí její vesnický původ. Přes tu chvíli zasyčel jí do ucha nějakou urážku na selský rod, a kupci v krámě netušili ani z daleka, co Pšenička ženě šeptá, když se zdánlivou ochotou pomáhal jí při prodeji. Bála se ho čím dále tím více, neměla však tolik odvahy, aby se mu opřela.

Nenáviděla ten nízký, dusný krámek, tuto příčinu svého neštěstí, jak si v duchu říkala, ale nedovolila si zmíniti se o tom slovem. Klesala téměř pod tíhou svých útrap, nehnula však ani prstem ku svojí obraně. Železná ruka mužova sehnula ji až k zemi a ona svíjela se pod tou tvrdou rukou tiše, jako bezbranný červ . . .

Proti Pšeničkovům stavěli nový dům.

Z počátku si Pšenička stavby mnoho nevšímal a teprve když počínala růsti do výšky, když nabývala určité podoby, když mezi cihlami objevovaly se pravidelné otvory pro okna a dvéře, obrátil k ní svoji pozornost. Nyní vycházel každé chvíle ven před svůj krámek a díval se, jak cihlový velikán vzrůstá pod rukama zedníků. Bystré oči jeho bloudily teď často po červeném průčelí nedostavěného domu a na konec se vždycky zabodly do velikého otvoru, který se černal v jednom přízemním rohu stavby. Tento široký otvor vábil zraky Pšeničkovy nejvíce a mnohdy hledíval naň celé hodiny v podivném zadumání. Někdy přešel přes ulici až k stavbě a díval se na otvor zblízka.

„To budou dvéře do krámu?" otázal se jednou dozorce stavby, nahlížeje zvědavě do vnitř.

„Ano, to bude krám zde — a jaký pěkný! Světlý, suchý, na ráně, ten by se hodil tak pro vás, pane Pšeničko," řekl dozorce jako žertem.

„Proč ne," usmál se Pšenička, „nebude-ti to jen tuze drahé?"

„I nebude," ujišťoval dozorce, „pan Sýkora je milosrdný a žida prý nevezme do nájmu za žádnou cenu" —

Když dozorce odešel po svých, vlezl Pšenička otvorem, který byl z pola zatarasen do vnitř a prohlížel vysokou klenutou místnost, jež opravdu slibovala být pěkným krámem. Chytrácké oči jeho jen lítaly z kouta do kouta a přes tu chvíli hodil rukou neb polohlasem k sobě zahovořil. Bylo vidět, že v jeho hlavě uzrává nějaký plán. „Nu uvidíme, co se dá dělat," řekl konečně a s lišáckým úsměvem odešel domů.

Od té chvíle byl Pšenička stálým hostem u stavby. Buď se díval na zedníky, jak pracovali na ozdobné façadě domu, neb si zašel k truhlářům, kteří pracovali uvnitř, nebo žertoval s dozorcem atd. Přišel-li pan Sýkora ke stavbě se podívat, tu div se nepřerazil ochotou. Hned běžel přes ulici domů a přinesl starému pánovi měkkou židli, aby se mohl posaditi a vešel-li tento do vnitř, doprovázel jej, uklízeje z cesty překážky, aby se nemusil stařeček vyhýbati.

„Jsem zde jako doma a dělám vám dohlížitele, pane Sýkoro," říkával žertovně a když tento klopýtnul neb trochu zavrávoral, hned mu nabídl rámě a opatrně jej provedl po celé stavbě. Neopominul také očistiti mu pokaždé kabát od vápna a oklepati šátkem boty od prachu, aby bylo zase všechno v pořádku, jak říkával, pokorně se usmívaje.

„Hodný člověk, ten Pšenička," chválil pan Sýkora pokaždé, když se vrátil od stavby domů.

Pšeničku zajímala stavba čím dále tím více. Nejen že trávil větší část dne v prostorách nového domu, ale i v noci vstával s postele a díval se, když měsíc svítil, na pěknou budovu, jak se bělala v tom nočním šeru. Pšeničková často, když se v noci zbudila, zastihla muže stojícího u okna, nenapadlo jí však nikdy, aby přemýšlela o tom, proč nespí.

Dům naproti byl konečně dodělán. V prázdných, hnědých rámech zaleskly se tabule oken, v otvorech, dosud prkny zadělaných, objevila se pěkná vrata, vchod do krámu opatřen ozdobnými dveřmi a zaskleným portálem. Jednoho rána objevila se za tabulí portálu také veliká cedule s nápisem: „Tento krám jest lacino k pronajmuti."

Toho dne oblekl Pšenička svůj černý, svatební kabát, přihladil prořídlé vlasy, navoskoval štětinaté kníry pod nosem a jako slavnostně vyšel po desáté z domu. Dříve však zastrčil do kapsy velikou, červenou tobolku, v které měl uložené bankovky. „Kam pak asi půjde?" myslila si Pšeničková, když se muž oblékal do svátečního kabátu, ale zeptati se ho si netroufala. Bylo skoro poledne, když se vrátil a to v patrném rozčilení.

Jeho snědý, žlutý obličej byl celý zardělý, černá očka svítila mu jako uhlíky a okolo tenkých rtů pohrával mu zvláštní, vítězný úsměv. S těží mohl ukrýti radost, která jím patrně lomcovala. Ruce se mu lehounce chvěly, když se svlékal a později když vešla nejmenší holčička do světnice, vzal ji do náruče a začal ji prudce líbati.

Maličká vyvalovala udiveně oči — nebyla zvyklá takovému mazlení u otce a skoro se bála těch jeho lesknoucích se očí.

Při obědě obrátil se Pšenička na ženu a pravil neobyčejně vlídně:

„Najmul jsem od Sýkory ten krám naproti — za měsíc se můžem stěhovat."

„Taak?" řekla Pšeničková udiveně a to bylo jediné, co v záležitosti té promluvila.

— — — — — — — — — —

Za nedlouho octnula se na novém domě pana Sýkory nová firma s nápisem: „Jan Pšenička, obchod loketním zbožím." Lidé, čtoucí tento zlatý nápis, divili se z počátku velmi a říkali: „Kdo by se byl nadál, že je ten Pšenička tak zazobaný?"

Sousedé ovšem vrtěli nad tím hlavami a domlouvali Pšeničkovi, aby se nepouštěl do podniku tak odvážného, on však si nedal věc vymluviti.

„Kdo nevsadí — nevyhraje," odpovídal k jejich radám a když ho některý z nich přílišně rozebíral, tu míval vždy pohotově: „Doufám v pomoc boží a kdybych neměl dětí, nepouštěl bych se do toho."

Naše ulice měla tedy o jeden pěkný závod více: nebo krám Pšeničkův se vyrovnal všem ostatním toho druhu v městě, ba v mnohém i tyto předčil. Dovedlť si Pšenička nakloniti domácího a dobrý pan Sýkora dal mu vše upraviti, jak jen sám žádal. A on nebyl v tom ohledu zrovna skromným. Tak nádherných regálů a takového pohodlí neměl žádný obchodník v městě, a lidé otvírali oči, jak si dovedl vše zavésti. Dříve než se přestěhoval do nového bytu, zajel si do Prahy pro zboží a také aby prý se trochu poohlednul po těch obchodech, jak pravil. Jeho výkladní skříň pak dosvědčila, že se poohlednul dokonale. Uspořádal výklad tak dovedně, že se druzí obchodníci mohli zalknouti závistí, vidouce jak je Pšeničkův portál stále obležen lidmi. Ale nejen výkladní skříň obklopovali lidé, také uvnitř krámu panoval čilý život. Kupci se k Pšeničkovům jen hrnuli. Jední přicházeli ze zvědavosti, druzí ze staré známosti a třetí proto, že dávali laciněji než jinde. Pšenička si chtěl snad lidi nalákati a proto dával tak lacino.

„Spokojím se raději s výdělkem malým, ale častým," říkával, když se nad tím někdo pozastavil, a tvářil se ještě skromněji než dříve. On byl v novém závodu ještě pozornější, ještě pokornější a smekal svoji sametovou čepičku ještě uctivěji, než dokud byl v krámečku naproti. Drobná postava jeho se teď zrovna prohýbala ochotou a úslužností a hlas jeho zněl sladounce jako med.

„U Pšeničky je radost kupovat, člověk si může aspoň vybrat. Škoda, že také ona není k něčemu" — říkávaly paničky, kterým Pšenička ochotně snášel kde jaký kus látky, pentlí neb krajek.

„Zavolejte nám pana Pšeničku," prosívaly jeho manželku, když byla sama v krámě.

„Jdi, jdi, ženuško, do kuchyně, já to zde za tebe spravím," říkal pak tento vlídně, a když dámy odešly, dostala Pšeničková svůj díl.

„Tobě patří do ruky motyka a ne loket," šeptával jí zlostně do ucha, aby to nikdo neslyšel, „točíš se za tím pultem jako sochor v pytli" —

Nebylo divu, když Pšeničkovou ty nové poměry netěšily. Ten veliký, vzdušný krám tísnil ji více než temný, nízounký koutеček dřívější; a ti noví zákazníci naháněli jí stokráte víc strachu než bývali. Vypadala teď ve svém novém, vlněném županu, který jí dal muž ušíti, mnohem nemotorněji a rozpačitěji, než v kartounové jupičce, jakou nosila dříve.

Také novému bytu nemohla zvyknouti.

Ji netěšil ani nový nábytek, kterým Pšenička opatřil nový byt, ani šatstvo, do něhož se musila na jeho rozkaz oblékati, ani děvečka, kterou jí opatřil. Ten pěkný rámec, v kterém se tak neočekávaně octnula, tísnil ji někdy až k zadušení. Ba ani to ji netěšilo, že se muž s ní nehádal o každý krejcar, že neškrtil v domácnosti, jak jindy činíval. Pšeničková potácela se po domě jako zmámena a jediné, co jí v hlavě vrtalo, bylo to, že nemohla pochopiti změnu, která se s mužem stala.

Ale nejen ona, také lidé se pozastavovali nad jeho náhlou nešetrností a sousedé leccos sobě šeptali. Tak utekl skoro rok.

„Však ono to panstvo nebude dlouho trvat," prorokovali okolní obchodníci a významně mrkali na sebe, když před Pšeničkovými skládali kočové veliké bedny se zbožím, neb když tam zastavil povoz některého cestujícího.

Bylo skutečně nápadným, jak mnoho zboží Pšenička spotřeboval. Každou chvíli přivezli mu fůru balíků a beden a přece to nebylo v krámě ani vidět — jakoby se to zboží propadalo.

Prodal ovšem mnoho, poněvadž dával za facku, ale to všechno se nemohlo měřiti se zásylkami, které ho docházely. I sama Pšeničková se v duchu divila, kam se zboží děje? Někdy se jí zdálo, že přes den zmizí nějaký balík a i více. Když se muže ptala, kam se látky poděly, odbyl ji krátce, že je vyprodal. A příjmy kasovní nebyly veliké vzdor rychlému odbytu —

Často večer, když Pšenička počítal co utržili, huboval na skrovný příjem. Zvláště v posledním čase žehral zle na svůj podnik.

„Nejraději bych praštil vším," říkával mrzutě tváře se co možná starostlivě. A když si Pšeničková dovolila podotknouti něco o hojném odbytu hned ji zakřikl: „Mnoho ovcí, ale málo vlny — Ostatně se nepleť do věcí, kterým nerozumíš!"

(Dokončení.)

*

V korsických horách.

Z cest *Jos. Kořenského.*

(Pokračování.)

Francouzský spisovatel Prosper Mérimée vylíčil život korsický v rozkošné novelle nazvané „Colomba", jejíž dějištěm učiněna jest horská osada Pietranera nedaleko Vivaria. Spanilá Colomba představuje v novelle Korsičanku, vychovanou ve tradicích svých předků. Bratr její Orso della Rebbia prodléval od útlého mládí ve Francii a vrací se do své vlasti jakožto důstojník s jinými mravy a zvyky. Na své cestě z Marsilie do Ajaccia seznámí se Orso na lodi s anglickým plukovníkem Nevilem, jenž ubíral se se sličnou dcerou Lydií na Korsiku, by poznal velebnou její přírodu a nabažil se lovu zvěře, jíž hornatý ten ostrov oplývá. Colomba vítajíc svého bratra na domácí půdě v Ajacciu stává se přítelkyní bohaté Lydie, a zve ji a anglického plukovníka Nevila k návštěvě rodného statku v Pietraneře. Tam žil také advokát Barricini s oběma svými syny. Barricini byl u Colomby v podezření, že účasten byl vraždy, jež spáchána byla za nepřítomnosti Orsovy na jejím otci, ale bezpečných důkazů o zločinu nedostávalo se. Colomba, hoříc touhou po pomstě, nepřestávala vyzývati svého bratra k vendettě. Ale signor Orso della Rebbia*) s chladnou rozvahou zamítal vášnivé přání své sestry. Colomba, nemohouc v sobě zatajiti nenávist k domu Barriciniově, užila příležitosti a za návštěvy advokáta Barricinia a jeho dvou synů v domě Orsově pronesla veřejně své mínění a dokládala se svědectvím uschovaných dvou banditů. Nesvár mezi oběma rodinami vzplanul tím mocněji, a Orso della Rebbia vyzval jednoho ze synů Barriciniových na souboj, kterýž byl odmítnut. Orso zatím hořel touhou po Lydii, kterou očekával v Pietraneře, a Barriciniové radili se o zákeřnické pomstě, čekajíce na příležitost. Když Orso ubíral se koňmo do Ajaccia, zočil za zdí blízko Pietranery Orlanduccia, syna Barriciniova, jenž měl se k rozhodnému činu. Také Orso della Rebbia byl pohotově se svou ručnicí. V tom dvě rány zahoukly za sebou, Jednu vypálil Orlanduccio, druhou bratr jeho Vincentello z druhé strany lesní cesty. Orso raněn byl oběma ranami, ale v okamžiku tom rozlehly se dva výstřely z ručnice Orsovy, a Orlanduccio i Vincentello skáceli se mrtvi k zemi. Raněný Orso brzy se vyléčil, a myss Lydia stala se jeho chotí. Nešťastný ale vinný otec Barricini zšílel a dokonal neblahý život u svých příbuzných v Pise. Tam setkala se s ním Colomba, jež doprovázela svého bratra na pevninu. Poznavši schváceného starce, pravila k šílenému: „Ratolesti padly, a kdyby jejich kmen nebyl rozhlodán, také ten vytrhla bych ze země. Jdi a ustaň v nářku! Již nebudeš dlouho trpěti. Ale mně dlouho bylo snášeti bolest a žal pro otce nepomstěného!"

U prahu kostelíka vivarijského zastavoval se jindy mnohý poutník, aby přečetl si slova, jež hlásal náhrobní nápis: Maledictus qui percusserit clam proximum suum, et dicet omnis populus: Amen! (Zlořečený buďiž, kdož by tajně zabil bližního svého. I řekne veškeren lid: Amen. 5 Mojž. kap. 27.) Biblická ta slova zněla jako hlas boží, přenesený duchovním osady ve tvrdý kámen, pod nímž mstitel a vrah byl pochován. Ještě nad hrobem jeho vznášela se kletba, jsouc výstrahou všem živým, toužícím po krevní pomstě. Od té doby utuchlo vraždění na dlouhá léta, a vendetta prchala z horského toho kraje. Leč po náhrobním tom nápisu marně jsem pátral ve Vivariu. Šlépěje pobožných horalů setřely nápis s kamene, a kletba již netíží zesnulého.

Silnice z Vivaria sklání se v údolí říčky Vecchio, přes niž klene se památný Ponte del Vecchio. Tu loučil se veliký vlastenec korsický Pasqual Paoli se svými přátely po nešťastné bitvě u Ponte Nuova, by utekl se do Porto Vecchia a přeplavil se do Anglie, maje tam vyhledávati pomoci pro svobodu své vlasti. Tehdy pjal se přes hučivou bystřici Vecchio, která vylévá se do Tavignana, pouze most dřevěný, ale nyní klene se tu skvělý oblouk kamenný, maje v rozpětí asi třicet metrů a tolikéž asi ve výši. Nádherná příroda objímá tu okolní kraj, nad nějž nejvýše trčí sněhové témě Monte Rotonda.

Vinouc se mezi sady jedlých kaštanů, stoupá silnice do horské dědiny řečené Serraggio, odkud jeví se zraku rozkošné divadlo s pozadím pahorků, kopců, luhů a palouků se stády černého bravu a koz. Tu bystřice plynou od západních hřbetů monterotondských a ovlažují úrodné nivy kantonu serraggijského, v němž bělá se na stráních víska San Pietro, severněji Riventosa, Poggio a j.

Poggio di Venaco vzbuzuje v nás truchlivou upomínku dochovávanou v podání lidu téměř již po devět set let. Tehdy přebýval v Poggiu dobrý signor Arrigo Colonna, jenž ve století desátém vladařil na Korsice. Signor Arrigo krásný byl tělem i duchem, nazýván jsa u lidu „bel Messere". Jemu po boku stála sličná a šlechetná choť. Sedm dítek spanilých jako květ dovršovaly manželské štěstí jejich. Ale nepřátelé Arrigovi, toužíce sami po panování nad Korsikou, přepadli šťastnou rodinu, zavraždili dýkou otce a sedm dítek utopili v jezeře. Ale hned po ukrutném činu jejich tajemný hlas rozlehl se vzduchem a neblahou věštil budoucnost:

E' morto il conto Arrigo bel Messere,
e Corsica sará di male inpeggio.

(Smrtí hraběte Arriga bel Messere Korsika v neštěstí spěje.)

Celý národ oplakával milovaného vládce a hořekoval nad zkázou své vlasti. Ale statečná choť Arrigova chopila se kopí a štítu, táhla se svými věrnými na hrad traveledský, v němž vrahové hledali spásu, zapálila hrad a pobila všecky ukrutníky. To stalo se dle kronikáře Filippiniho okolo roku tisícího, ale nad pahorky v okolí vísky Poggio di Venaco po dnes poletuje za noci devět duchů, a lkání jejich nepřestává. Lká tu duch zavražděného Arriga, volají tu duše sedmi nevinňátek a jejich dobré mateře.

*) *Signori a corporali* jsou potomci staré šlechty korsické.

Na blízku osady San Pietro di Venaco (774 metry nad mořem) má starobylá rodina ajaccijská Pozzo di Borgo pěkný letohrádek. Za léta prožije tu vysoko v horách příjemné dny, když v nížinách slunce až do únavy pálí a praží. Konduktér dostavníku, jenž upozornil mě na horskou tu villu, vypravoval mi, že s výšin její viděti lze až do Alerie, někdejší to osady římské (Alalia) na východním pobřeží korsickém, kam údolím valí se vody řeky Tavignony.

Z vísky San Pietro di Venaco jest do Corte asi dvě hodiny cesty. My ovšem ocitneme se tam dříve, ujíždějíce s návrší stejným tryskem jako do návrší. Slunce schylovalo se již k horám a brzy zmizí za horskými hřbety, z nichž Monte Artica (2440 m.) nejvýše vyniká. Silnice vine se v serpentinách brzy mezi sady kaštanovými, brzy mezi poli, zakládanými terrasovitě na stráních na způsob vinic.

Rozkoší naplňuje nás výhled v malebné údolí, kterým Tavignano se plouží, ale netušené překvapení očekává poutníka, když poprvé uzří s horského svahu město Corte, ležící jako nádherný amfiteatr uprostřed nitrozemního horstva. Nejvýše na strmé skále (122 m.), pod níž bystrá Restonica šumí, spojujíc se s Tavignanou, postavena jest citadella, a pod ní na mírnějším svahu stupňovitě vypínají se vysoké domy, jichž zdivo černá se starobou a přežilým věkem jako mumie. Palčivé slunce opálilo všecken povrch tvrdé horniny, a z vysmahlé tváře její sotva lze tušiti, že nitro kostrbaté skály složeno jest z bělostné žuly. Ale i přetvrdý ten granit živlové rozhlodávají, drolí v úlomky a ssutiny, jichž zvětráním vytvořuje se skrovná půda pro bujný vzrůst mohutných nopálů. Opuncie se sterými květy a hojným ovocem plazí se po strmninách vysmahlého skaliska a rozkládají článkovité své větve na všecky strany.

Čarovný jest pohled na korsickou tu Akropoli. V blahém rozechvění dech se krátí, a slza zakaluje zrak samým nadšením. V několika minutách překročujeme mosty, pnoucí se přes Restonicu a Tavignauo, ujíždíme nejživější ulicí města, boulevardem di Paoli, a zastavujeme na konci města před hôtelem téhož jména. Hôtel Paoli poskytne nám za laciný peníz všeho pohodlí. Diné výtečně připravené chutná nám tak, jakoby vystrojeno bylo v nejlepší kuchyni české, a výborným vínem chlazeným ledem ukájíme žízeň, okoušejíce tu také znamenité vody minerální z nedaleké Orezzy která překonává všecky jiné železité a uhličnaté vody středoevropské. Doktor Benett praví o ní, že obsahuje v sobě nejvíce sloučenin železitých mezi všemi minerálními vodami.

Na východě Korsiky převládají vody železité, na západě severního horstva korsického vody sirnaté. Za dřívějších dob bývalo tu lázní mnohem více než nyní. Ukazují k tomu jména: Le Caldane,*) Termi Caldi, Fontane Caldane a j. Teď navštěvují se ještě nejspíše lázně v Orezze a v Guagnu (jihozápadně od Monte Rotonda).

Hôtel Paoli láká k sobě cizince svou čistotou, na niž jinde na Korsice často jsme vzpomínali. Hôtel de l'Europe neboli Hôtel l'irraccie má ve svém protějším sousedu nemilého konkurenta.

Ale jakož byli jsme dojati imposantní polohou města, tak vystřízlivíme z luzné té vidiny, jakmile nastoupíme pouť úzkými a špinavými uličkami starého města, kde jenom bída s nahotou se uhostila.

*) Tolik jako Teplice, ital. *caldo* = teplý.

Staré i nové město dělí od sebe dlouhý a široký boulevard neboli corso Paoli, jenž jest vlastně jedinou a pohodlnou ulicí celého Corte. Tu soustředěn jest všecken život obchodní. Tu jsou kavárny, lokandy, písárny dostavníků a diligencí jako na boulevardu Napoleonově v Ajacciu a jako na boulevardu Paoliho v Bastii.

Ajaccio, Bastie, Sartene a Corte jsou největšími městy na Korsice. První dvě mají asi po 18.000 obyvatelích, druhé dvě ani ne po 6000 duších. Ostatní, jako Bonifacio, Calvi, Olmeto, Luri a jiné, mají asi po dvou až po třech tisících.

Nové město záleží ve dvou řadách kamenných domů, které mají až po šesti patrech, kryty jsou těžkou zelenavou břidlicí. Mezi nimi jest corso Paoli. Všecky ty jednotvárné domy opatřeny jsou prolamovanými okenicemi barvy obyčejně zelené. Když pak slunce počíná vysoko vystupovati na obzor, zavírají se okenice před úpalem, a pobyt ve stinné a chladné světnici s kamennou podlahou stává se příjemným.

Schodiště pater bývá velmi příkré, ježto stupně vedou pouze jedním směrem. Obyvatelé vyšších pater, nechtějíce konati namáhavou cestu až dolů na dvůr, házejí všecko smetí okny. Aby pak výmětky házené oknem dolů nepokálely oken níže položených, opatřují se okna šikmým prknem na místě římsy. Všeliké jiné výmětky kapalné vylévají se oknem do široké hliněné roury, vedené z venčí domu po zdi vždy mezi dvěma okny, k nimž přiléhají krátká ramena vedlejší, opatřená širokým otvorem. Jím stéká vše do roury hlavní a tonto na dvůr, jenž jest vzorem nečistoty a zanedbávaného hospodářství domácího.

Za dne bývá v Corte velmi smutno, jako bychom odloučeni byli od světa.

Corso Paoli oživují teprve večerem jako vůbec corso na teplém jihu. Dívky vycházejí ven pouze ve společnosti starších žen, odívajíce se jako všecky ženy korsické v šat černý. Pestrých barev nemilují. Na hlavě nosívají třírohé černé šátečky pod krkem uvázané. Stařeny zahalují se posud v černý široký plášť, řečený faldetta, který zakrývá jim téměř celé tělo od čela až k patě. Faldetta nosívá se nyní ještě nejspíše na znamení nejhlubšího smutku. Dříve však nescházívala nikdy ve výbavě nevěstině. Cizinec vida tolik osob černě oděných domnívá se býti v městě a v zemi smutku. Před časy nebývalo tu v pravdě ani konce zármutku a slzí, prolévaných pro ty, kteří sešli se světa vendettou. Jsme mezi Korsičany, kteří surové zvyky své nejdéle si zachovali, jsme mezi potomky Feničanů, Ligurů, Keltů, Římanů, Arabů, Španělů, Francouzů, Novořeků a prvotních Iberů, jsme v horském kraji, kde krvina řádila ode dávna jako nákaza.

Smutnější než hlavní ulice jsou klikaté a příkré uličky starého města Bloudíme v nich jako uprostřed starobylých rozvalin, ze kterých život vymizel. Příšerně vypadají rozpukané věže i pobořená stavení, jež těsně naproti sobě stojí, přeživše mnohá léta v bídě a utrpení s nepřátely, kteří doráželi na opevněnou tvrz častěji nežli Turci na Bělehrad, a opanovavše ji, krutě vládli nad korsickým lidem. Zvláště za panství vydřiduchů janovských snášeli Korsičané tyranské bezpráví, zmírajíce pro svobodu vlasti v žalářích a na popravišti.

Průvodčí, provázející nás citadellou, ukazuje cizinci střílnu, k níž Janované přivázali mladého syna Gafforiova, by tak zachránili hájenou pevnost před útokem vlasteneckého vojska. Giampietro Gaffori, statečný bojovník za volnost korsické vlasti, přitáhl ke Corte a útokem hnal na strmý hrad. Velitel janovského vojska, vida tvrz v nebezpečenství, kázal proto vysaditi zajatého syna Gafforiova před hradební zeď. Věděl, že otec jeho zastaví potom střelbu, by syna svého zachránil před smrtí. Vskutku výstřely z pušek a děl na chvíli utichly. Vojíni, poznavše nebezpečenství, jaké hrozí synu jejich milého vůdce, váhali dále stříleti. Ale Gaffori po krátké rozvaze velel s těžkým srdcem: „Palte! Dříve než otcem byl jsem Korsičanem!“ Za svobodu vlasti obětoval vlastního syna svého. Zahřměla opět děla, a pevnost byla zase v rukou hrdinů korsických. Také synáček Gafforiův vyvázl bez porušení. S pláčem přivinul jej otec na svá prsa.

Po pádu tvrze cortské vzchopil se celý národ korsický k odboji proti janovským tyranům a svolaný sněm prohlásil 10. srpna 1746 opět neodvislost Korsiky. Gaffori stal se protektorem národa svého jako Venturini a Matra, později pak generalem a postrachem Janovanů. Gaffori vítězně dobyl celého ostrova až na opevněná místa pobřežní.

Janovský gubernator Grimaldi pomýšlel zatím na lesť, kterou zbavil by se svého mocného odpůrce. Dobře věda, že také Gaffori má své nepřátely a mstitele v Corti, užil příležitosti a získal protivníků jeho, jménem Romei, k nimž, aby zkáza dovršena byla činem ještě ohavnějším, přidružil se také vlastní bratr Gafforiův. Spiklenci, vylákavše statečného vůdce národa do svých osidel, zavraždili Gafforia dne 3. října 1753

Ale trest bratrovraha následoval v patách. Několik dní po hrozném tom činu byl zrádce chycen a na kole odpraven.

Nešťastná choť Gafforiova, zvěděvši o smrti svého manžela, vedla svého dvanáctiletého synáčka k oltáři, by přísahal, že pomstí smrt svého otce.

S Gafforim zahynul přední vlastenec korsický.

Giampietro Gaffori byl jakožto advokát muž učený, velikomyslný a prodchnutý nejušlechtilejšími snahami. Po slavném vlastenci Sampierovi přišel veliký Gaffori a po Gafforim opěvaný Pasquale Paoli. A národ, jenž takové muže rodí, nemůže býti na vždy upoután.

Jako po nešťastné smrti Sampierově tak i po smrti Gafforiově sešli se korsičtí vlastenci, by oslavili památku svého miláčka. Jednomyslně prohlásili válku Janovanům, zvolivše si náčelníky národní vlády, v niž byl Clemens Paoli, Tomaso Santucci, Simon Pietro Frediani a doktor Grimaldi. Po dvou letech tohoto vladaření soustředěno bylo všecko vedení národa v rukou jediného muže, a tím stal se vznešený Pasquale Paoli, „otec korsické vlasti“.

Jméno Gafforio jest ozdobou města Corte, a Gafforiho dům nejdražší památkou. Kule vypálené od nepřátelských Janovanů posud vězí ve zdech stavení, v němž kdysi bránila se hrdinská choť Gafforiho za nepřítomnosti svého muže. Janované stůj co stůj chtěli zmocniti se jí. Ale ona udatností svou zachránila sebe i své přátely v domě shromážděné. Zatarasivši okna i dvéře zamezila vstup tyranům a puškou bránila se před pronásledovateli po několik dní a noci. Když pak i sami přátelé radili jí, by vzdali se na milost i nemilost, opřela se rozhodně vůli jejich a uchopivši soudek s prachem, hrozila zapáliti jej, jestliže spojenci její upustí od obrany. Přátelé její vzmužili se odvahou hrdinské ženy a obhájili se, až sám Gaffori přispěl ku pomoci se zástupem Korsičanů.

Naproti citadelle stojí dům rodiny Arrighi de Casanova, z níž vyšli vévodové padovští, kteří slepě oddáni byli Napoleonovi. Tu narodil se též nejstarší bratr Napoleona I., Josef, potomní král španělský, když choť Karla Bonaparta, Leticia, prodlévala v Corte u svého muže, tehdy tajemníka národního shromáždění korsického.

V téže řadě stojí Ecole Paoli neboli Palazzo di Corte, elementární to škola, kdysi sídlo národní vlády. Tu bydlel Pasqual Paoli ve vší skromnosti jakožto zákonodárce národa korsického, nejsa ani ve své pracovně jist svým životem před nepřátelskými úklady. Žil tu jako ve vězení maje okna stále zatarasena. Po dnes ukazují se ve pracovně jeho okenice vyložené korkem, aby střelné rány pozbyly v něm svého účinku.

Pasqual Paoli mohl dopřáti si více lesku a nádhery jakožto náčelník země. Národní vláda povolila mu sice osobní stráž o 24 mužích; také damaškový baldachýn s trůnem přichystán mu byl pro nádhernější oslavu. Ale Paoli nikdy nezatoužil po trůnu královském, aniž kdy zasedal na křeslo pro něho připravené. Nicméně jeho nepřátelé přece mu vyčítali, že baží po koruně.

Pasqual Paoli míval kolem sebe vždy několik věrných psů, kteří mu byli přední stráží.

A jako byla skrovná jeho domácnost, tak skrovný byl i jeho oděv, jenž nelišil se od šatu prostého Korsičana. Aby však dodal předním zástupcům národa přece trochu nádhery zevnější (chtěje ukázati Francouzům spořádanost národního vladaření), ustanovil Paoli pro členy státní rady zvláštní kroj barev korsických, záležející v zeleném kabátě se zlatými portami. V takovém kroji objevil se Paoli s ostatními členy národní vlády, když důstojníci francouzští poprvé přišli do Corte. Vyžadoval toho mrav, aby také přední mužové korsického národa ve slavnějším hávu objevili se před zdvořilými Francouzi.

Ve svém skrovném paláci starého města Corte přijal jednou Paoli slavné poselství provázené oslňující nádherou. Tehdy ztroskotal se tuniský koráb na korsických březích. Paoli kázal ošetřovati nešťastné barbary co nejlépe, a ponechav jim všecken jejich majetek, doprovoditi je dal dvěma důstojníky až do Tunisu k beyovi. Vděčný bey vyslal za to zvláštní posly, by ubezpečili Paoliho a korsický národ úctou a oddaností tuniského vládce. Poslové přinesli s sebou jakožto dar skvěle vystrojeného oře, dva pštrosy, tygra a šavli vyzdobenou diamanty, a pobyvše několik dní v Corte, vraceli se v africké kraje.

Rodištěm velikého genia korsického, Pasquala Paoliho jest horská dědina prostírající se na žulovém skalisku, pod nímž mohutné kaštany rozkládají košaté své koruny. Jmenuje se Stretta, náležející k obci Morosagia (severovýchodně od Corte). Casa Paoli — dům Paolů — sestárl již věkem. Podobá se pevnůstce, maje několik oken a okének. Ale místo oken skleněných vidíme tu pouhé okenice jako bývalo jindy. V tom chudém horském domku narodil se Pasquale Paoli. Když pak Korsičané zvolili si jej za generala a on přijíti měl do svého rodiště, tu bratr jeho Clemens dal okna zaskliti, by učinil jemu pobyt příjemnějším. Ale sotva že Pasquale vstoupil do rodného domu svého a spozoroval změnu, roztloukl hned

všecka okna holi, řka, že nechce tu žíti jako kníže, ale jako dítě Korsiky. A okna byla a jsou opět nezasklená.

Ve tmavé komůrce, kde Pasquale se narodil (roku 1724), po dnes chová se dřevěný stolek a židlice z časů Pasqualova mládí.

Matka Pasqualova, Dionisia Valentina, pocházela z dědiny ležící blízko Pontenuova, u místa, kde Korsičané pozbyli své samostatnosti nešťastnou bitvou.

Otec Pasqualův, Hyacint, byl lékařem a generalem Korsičanů jako Ceccaldi a Giafferi, vynikaje talentem řečnickým a nadáním básnickým.

Pruský Bedřich věnoval mu kdysi čestný kord s nápisem „Libertas, Patria“, pokládaje Pasquala Paoliho za velikého vojína. Ale Pasquale jím nebyl. Bratr Clemens byl jeho pravou rukou a mečem. Pasquale byl znamenitý myslitel, svobodný občan a pevný, ušlechtilý charakter.

Plutarch byl mu nejmilejším autorem z klassických spisovatelů, a Epameinondas idealem hrdiny, neboť oba žili prostě, ale nadšeně pro vlast.

Pasquale Paoli nebyl nikdy ženat. Rodinou jeho byl jeho národ — praví Gregorovius ve svém výborném díle o Korsice. Pasquale zaměstnán byl mnoho dopisy a odpověďmi, ale sám psával nerad, neboť diktoval jako César a Napoleon. Dopisy Paoliho vydal v silném svazku učený Vlach Niccolo Tommaseo (Lettere di Pasquale de Paoli, Firenze 1846).

Nad šlechetného Pasquala Paoliho nebylo a nebude mezi korsickým národem. Slzou zalévá se oko vlasteneckého Korsičana, vysloví-li se jméno „otce národa“.

Když bylo Pasqualovi čtrnáct let, vzal jej otec Hyacint do Neapole, kde žili v vyhnanství. Tu dostalo se Pasqualovi výborného vzdělání, neboť Neapol slynul tehdy učenosti mužů, jakými byli Vico, Giannone, Filangieri, Galiani, Genovesi.

Když dílo pětičlenného vladařství na Korsice nedařilo se podle přání, upozornil Clemens Paoli na svého bratra Pasquala, jenž byl tehdy ve vojenských službách neapolských, vyznamenav se hrdinstvím v bitvách vedených v Kalabrii. Pasquale, jemuž nabízelo se generalství, váhal. Ale ke přání svého otce odešel do své vlasti, „by stal se její osvoboditelem“.

Dne 29. dubna 1755 přistal Pasquale Paoli ku břehům v Alerii. Přišel jakožto věrný syn vlasti, nemaje při sobě nic jiného než touhu pomoci svému národu, zažehnati krvinu a učiniti z rodáků svých společnost mravně dokonalou a duševně prospívající. Tou dobou bylo Pasqualovi teprve 29 let. Ale v jeho zjevu bylo lze tušiti velikého občana a předního muže národa. Pasquale zdráhal se přijmouti samostatné náčelnictví, ale konečně přijal je dne 15. července roku 1755.

Když Pasquale Paoli ujal se vlády, bylo první jeho snahou odstraniti zákonem vendettu, trestaje provinilce pranýřem a smrtí. Také duchovní a misionáři měli přispěti svou pomocí, by konec učiněn byl krevní pomstě. Kázalo se pod širým nebem, a lid poučován byl o hrozném zvyku svém. Paoli sám jezdil od místa k místu a smiřoval nepřátelské strany, a když vlastní jeho příbuzný dopustil se vendetty, nerozpakoval se ani na chvíli a vydal jej v ruce katovy. Pevná vůle jeho zmohla mnoho, a tak získal si důvěry.

Protivník jeho Emanuel Matra ze šlechtického rodu corporalů brojil proti Paolimu, by sám mohl státi v čele, a vytáhl s hloučkem jemu oddaných proti Paolimu, ale padl v udatném boji.

(Dokončení.)

Dvě znělky hraběte du Pontavice de Heussey.

Číše.

Číš udělej ať z hliny nebo zlata,
milenče formy, jak je libo tobě!
Jak plný prs ať vzdme se čistá, svatá
pod prstem tvým! Kol do kola jí k zdobě

Spleť arabesků věnce ve podobě,
bez námahy ať v meandr je spjata,
květ fantastický její strany obě
ať koketně a správně sevřít chvátá!

Zde třeba okrasy je prosté, ryzí
o detail víc a celé kouzlo zmizí,
byť v detailu tom viděls demant planout.

Tak umění čiň prací svojí za dost,
jak oko by však srdce mělo radost,
nech v číši nejlepší svou slzu skanout!

Stezka.

Mech s kvítků zlatem vroubil vlhkou stezku,
jež ztrácela se v hluboký stín tmavý,
rej brouků, ještěrek a vážek hravý
pod křoví lupením jen mih' se v blesku.

Na stromech hrály pruhy v zlatém lesku
a mezi nimi ne jeden klas plavý
a v trávě hověly si silné krávy,
pták zobal dřín aneb si zapěl v stesku.

Ó třeba, děl jsem k sobě, dále jíti
a uzříš villu, v zeleni jak svítí,
na konci alej v údol kde se spouští,

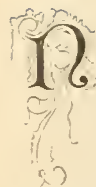
Tam jistě hnízdo lásky, štěstí eden!
Nuž rychle vpřed! a chvátám touhou veden
a zblednu . . . hřbitov kýval na mne v houští.

Přel. *Jar. Vrchlický.*

Do kláštera.

Napsala *Matilda Serao.* Přel. *Fr. Pover.*

(Pokračování.)

Nechtěla byste, děvčata, se nasnídat? Nechte těch dětí bez košilek a pojďte, řekneme matce, aby vám poslala sto košilek pro ubohé osůbky. Pojďte, mám doma šaty, kterých jsem vám ještě neukázala, a opičku, kterou jsem koupila; pojďme, pověz to, Evičko, těm holčičkám: já mám venku povoz, vejde se nás pět do něho, dobře, ty máš také, Evičko, povoz, tam usedne druhých pět: ty, Marie, ty máš asi také svůj, nikdy nevycházíš jinak než v povoze, vždyť jsi dcerou španělského granda prvé třídy. Směstnáme se všecky: budeme vypadati jako nějaká škola."

A aby je získala pro svůj návrh, vrhla se Chiarině Althanové kolem krku, zatočila se jednou kolem s Evou, vtiskla několik hubiček Olze Bariatineové, přeházela všecky košíčky; živost její byla tak nakažliva, veselost její tak svěží a mladistva, že pojednou projel paprslek sluneční mysli všech a že zazářily znova sladké úsměvy na rtech.

II.

Ze stínů přístavu vyhrkla zlatá raketa, obepsala lesklou parabolu po jasném ohvězděném nebi a zapadla uhasínajíc do moře: hned na to vzplanula znamení, řada bengálských ohňů podél kraje admirálské lodi „Řím": a za nimi zazářila bengálská světla na „Castelfiardě", na královské jachtě „Cariddiovi", na přeplavní lodi „Vedettě", na ruské obrněné lodi „Světlaně": všecky obchodní a obrněné lodi, kocábky, plachtovní lodi, všecky „Neposkvrněné Madony", „Božské Prozřetelnosti", „Annamari a Cacace", jimiž se hemží Castellamarský přístav, osvětlily se barevnými světelníčkami, tak že celé moře bylo kouzelně ozářeno a že dřevěný, železem pobitý, bezestěžní, červeně omalovaný, neohrabaný a těžký obr „Italie" podobal se ohromnému, tlustému, mlčelivému, hrdému, nehnutému bohu mořskému, jemuž vše pálí svíčky a kadidlo. Když bylo na admirálské lodi dohaslo krátké umělé světlo, rozšířil se všude kolem taneční rej. Admirál Gaston, veliký, statný, skoro obrovský muž, s pevným a mohutným poprsím jako přídě lodní, malá jeho půvabná žena, dvě větší patnáctileté dcerky, oblečené v šaty modré barvy se širokými límci lodnickými, které nebránily pohledu na jemný úběl hrdel, s velikými slaměnými klobouky přehozenými do zadu na rusých kadeřích, pravé to veselé a něžné námořnice, sezvali celou šlechtu Neapolskou a Castellamarskou, všechno důstojnictvo námořní, všechny cizince, kteří již přebývali ve Sorrentě, ač docházel teprve květen ke konci. U paty lodních dřevěných schůdků hemžily se v pravo v levo bez ustání kocábky, které byly označeny bengálskými ohni na přídě i zadi, vystupovaly bázlivě, ale bez ustání paní a dívky, které se ubíraly vzhůru ne beze chvění spojeného s jakousi rozkoší neohlížejíce se dolů po černém jícnu mořském: spokojený povzdech vycházel z jejich ňader, když se byly dostaly na můstek. Jímala je tu novost, nezvyklé podívání, unášela je silná zvědavost, a tu a tam bylo slyšeti malé výkřiky překvapení a rozkoše. Uprostřed lodi byl umístěn kolem hlavního stěžně hudební sbor, který hrál taneční kusy se zvláštním, skoro vojenským ohněm a s vášní podobající se nadšení vojínů, když se strojí k útoku, nebo lupičů, když se hotoví ku plenu. Po obou stranách stěžně bylo semotamo rozestaveno něco židlí, ale nikomu nenapadlo usednouti na ně: děvčata a vdané tančily jako šílené — v mezerách pak prohlížely si loď; opatrné cizinky přinesly s sebou skládací židle — a co se mladiků týče, ti nepomyslili také na sezení, zachycovali se v klubkách po třech, po čtyřech na lana, usedali jízdecky na malá děla; ženy, aby se učinily zajímavými, dělaly, jakoby kráčely nejistě, krokem lodníkovým, a dotazovaly se bez ustání lodního důstojníka, zahrnutého pracemi plesovými:

„Snad se nehne kotva?"

„Je silna, je silna," odpovídal tento s úsměvem.

Na rozsáhlém ověnčeném a okvětěném můstku přídním tančilo se zoufale, jakoby den ten byl posledním plesovým dnem pro všechny ty ženy a pro všechny ty muže. Eugenie d'Aragona, oděná v prosté bílé vlněné šaty, s kloboučkem ozdobeným bílým peřím, s náušnicemi s velikými brillianty velikosti pecek, kteroužto nádheru si mohlo dovoliti jen zkažené děvče, tančila s očima zářícíma, rozpálenýma licema bez ustání, bez ustání, bez ustání, nepřestala ani na okamžik, otáčela se jako kolečko, přecházela od rytíře k rytíři, neoddychla si ani na okamžik, bavila se jako děvčátko: nadarmo ji prosil chvílemi její snoubenec, Giulio Vargas, který byl skoro jak ona bohat a miloval ji z celého srdce, aby si odpočinula: Eugenie zamračila se na něho půvabně a prosila ho laskavým hlasem:

„Giulie, Giulie, budu tě míti ještě více ráda, necháš-li mne tančiti."

Slova její byla pronesena s onou citlivou něhou, kterou v sobě tají hlas a pohled neapolský, když miluje, něhou, které nikdo neodolá: a váhal-li Giulio, Eugenie zavěsila se mu na ruku, unášela ho dále a při prvém zvuku byli i oni v kole. Giulio poddával se kouzlu hlučné té mladosti. Kdykoli Eugenie mihla se kolem Evy Muscettolové, vyzývala ji poněkud hlasitěji:

„Tanči přece, Evičko, tanči, vidíš, jak já tančím!"

Eva, zavěšena v náruč svého rytíře, Junica Althana, lodního poručíka, bratra své přítelkyně Chiariny, tančila dosti, ale raději rozprávěla a smála se s Junikem, vysokým, štíhlým, snědým mladíkem, kterému stejnokroj velmi dobře slušel a který soustřeďoval v sobě přirozenou veselost jižní s trochou zádumčivosti lidí, kteří byli vykonali dlouhé cesty a kteří mají opět odcestovati. Mezi oběma mladými lidmi ujala se pomalu ode dvou měsíců zvláštní sladká přízeň, způsobená více mysli nežli slovy, záležející více v jistých sentimentálních drobnostech nežli ve velikých projevech srdce. Cítilť Junico milostnou stálost Eviny duše, při všem nepořádku a opuštěnosti domácnosti, kde nebylo domácího krbu, cítil onen proud něhy, který z dívčina srdce přecházel na přítelkyně, děti.

chudáky — a Eva obdivovala se ve svém srdci tomuto mladému muži, který se chtěl vytrhnouti z neřestného a lehkomyslného ovzduší svých druhů a přátel, obrav si dlouhý a trpký postup, při němž byl tak často vzdálen ode svých milých.

„Jak jsou krásny, jak jsou krásny vaše lodi!“ mluvila Eva k Junicovi, dívajíc se naň očima sálajícíma lahodou.

„Ale ne vždy jsou ověnčeny a okvětěny, ne vždy tančí se na nich polka, jako dnes večer.“

„Co z toho? Mně se tak líbí,“ šeptala Eva, sklánějíc hlavu pod modravým kloboučkem plným perel.

„Měla byste ji viděti dobrou tu loď při bouři! Jak je pevna, jak odolává, jak se neohne!“

„Nemluvte mi, Junicu, o bouři,“ prosila Eva zmatena.

„A proč?“

„Nemohu na ni mysliti . . . nemohla bych na ni mysliti . . . . když by bylo zlé počasí, nemohla bych ani usnouti . . . .“

„Musila byste se tedy rozhněvati se svým milencem . . .“

„Proč ne?“

„Zákon tomu nechce.“

„Zákon?“

„Tanči přece, Evičko, tanči, když je tu Junico,“ volala Eugenie se smíchem, potřásajíc velikýma brilliantovýma náušnicema.

Zazněl valčík, některé paní si usedly jsouce umdleny na pohovky z modrého aksamitu, ale dívky nedaly se přemoci, nezastavily se. Elfrida Kapnistová, která se byla odvážně objevila v obleku z ruského brokátu, v atlasových střevíčkách zářících ocelovými perličkami, v drobném růžovém kloboučku zářícím perlovou rosou, obleku, který byl tak nestydatý, že jím byly mnohé dívky pohoršeny, s tváří cikánky, která je stále rozcuchána, s velikýma, divokýma a sladkýma očima, držela se ve stejné době ramene Willy Galeoty, nejvyhlášenějšího mladíka neapolského. Willy Galeota dvořil se jí již od měsíce, sleduje ji co možná všude, jako muž sleduje svou choť, tanče s ní po celý večer, šeptaje si s ní, nedovoluje, aby se k ní někdo přiblížil: a Elfrida přijímala dvoření to klidně, jakoby to nic nebylo, s veselostí dívek cizích, které nemají předsudků. A jako obyčejně vypravovány o ní nejhroznější a nejhezčí věci: Willy je její milenec — Willy nemůže z ní dostati laskavého slova — Willy a ona byli viděni v uzavřeném povoze v noci v Posilipě — Willy nemohl si vymoci dovolení, aby ji směl navštíviti ve dvou bídným nábytkem opatřených pokojíkách, které ona obývá — Willy se k ní chová jako k tanečnici — Willy si ji chce vzíti. Elfrida se stavěla, jakoby nevěděla, neslyšela o hluku těchto stejně přepjatých útokův a obran: tančila valčík s půvabem pohlížejíc svému rytíři do očí s jakousi němou, ale bezpečnou svůdností. Julie Capeccová se na chvíli rozmrzela na Elfridu: bylť Willy Galeota prvým z těch, kteří stáli v Juliině seznamu všemožných ženichů: jakmile však spatřila Julie kolem sebe Sirmského knížete, přebohatého patricia římského a uherského magnáta, Giorgia de'Neri, bohatého Florenťana hraběte Detmolda, prvého tajemníka německého vyslanectví, a jiné menší, potěšila se ze ztráty; její dvůr sešel se v plném počtu a záviděla jí jej děvčata všechna: Julie vypadající překrásně ve svých Worthových šatech, se sedmi řadami perel na hrdle, tančila, hovořila, smála se, občerstvovala se, zatím co se její matka na ni dívala z dálky, vysýlajíc jí svůj úsměv, majíc slzy radosti v očích, že její dcera je tak krásna, tak hledána. Marie Gulliová-Pausaniová, klasická kráska čistého syrakusského poprsí, netančila, vědouc dobře, že ples sluší více kráskám nepravidelným, ale procházela se mezi družicemi, přivádějíc v souladné šumění jednoduchý černý hedvábný svůj šat, v němž se podobala trochu Minervě pod kloboučkem z černé slámy, na nějž přidělala svěží květnové růže: Marii podával rámě Peppino Sannicaudro, spojující v sobě tvářnost hlupáka s výrazem blaženosti, spokojený pošetilec, který se nespouštěl své kořisti: a byla to opravdu kořist pro ples na palubě; duchaplnou tu nesmyslnost vymyslil si on sám a opakoval ji spokojeně všem, přijímaje souhlasné úsměvy Mariiny. Později začal s dotazováním se přátel, kteří se připravovali k dostihům na tuto pošetilost:

„Ty že se ubíráš s těmihle tvory k dostihům?“

Marie smála se tiše, lichotic tím marnivosti otupělého mladíka: mluvili spolu nemnoho; on nevypravoval jí skoro nic, jsa opit sladkostí svého otupění, ale byl všecek šťasten, že může unášeti do kola jedno z nejkrassích děvčat Neapolských: Marie nemluvila při své povaze, slušící bystroduché a přemítavé bohyni. Pojednou hudba umlkla, dvojice rozešly se procházkou a kolkolem podávána zmrzlina, při čemž zaléhal ženský hovor od předního můstku až ku nebesům. Dole, v oddělení admirálově, hemžili se kolem buffetu dámy a důstojníci, řinčely sklenice, pohybovaly se s chřestotem zoubky, narážely do sebe dvojice. Obě Gastonovy dívky v námořnických kloboučkách, shrnutých nazad na rusé, růžemi ověnčené kadeře, unášely s úsměvem své přítelkyně ku buffetu: konečně se usadily s oběma Sannicaudrovýma, oděnýma v růžové šaty, které pojídaly s hltavostí mladých mužů nejprve sumčí, pak zmrzlinu se smetanou, pak řízek paštiky a sladkou huspeninu; s nimi činila se při jídle Anna Doriová, která nebyla našla tanečníka a byla nadána onou nesmírnou chutí, jakou mívají nervosní staré panny; k nim připojila se Eugenie d'Aragona, která, jak pravila, umírala hladem a byla by s chutí snědla misu nudlí se zlatými jablíčky. A všecky ženy provdané i děvčata, přicházejíce do síní z hrubého dřeva, s juchtovými, jemnými, širokými a hlubokými pohovkami, s mosaznými rukojeťmi, podobajícími se výrobku ze zlata, pociťovaly zvláštní jakousi rozkoš a vzdychaly skoro závidějíce důstojníkům, kteří je prováděli, pro krásné cesty, které oni konali, jsouce vábeni láskou ku dalekým krajům, zatím co snědi, příjemní důstojníci se poddávali se smíchem a úsměvem sentimentálnímu snění žen o moři, zakrývajíce těmto hrůzy, všednost, dlouhé nudy života lodního. Chiarina Althanová, bystrá pozorovatelka, která nemnoho dbala plesu, usedla na pohovku u buffetu a prohlížela si zvědavě ty, kdo pojídali, obdivovala se neukojitelné chuti obou barvou a štěstím zářících sester Sannicaudrových, které pojídaly v cukru zavařené kaštany a pily „consommé“, nenasytelnému hladu Anny Doriové, které její matka třikráte za týden půst ukládala, a velikému neslušnému hladu Eugenie, které Giulio Vargas podával s úsměvem a žertem kousky pokrmu jako nějakému děvčátku. Když pak spatřila, že přichází ku

buffetu Tekla Brancacciová, samojediná, oblečená v modré šaty, jejichž rukávy a límec byly prošity zlatem, která měla vlasy a téměř nakadeřeny jako nějaký mladý důstojník, obrátila se k ní:

„Vezměme si, Teklo, zmrzlinu dohromady? Podívej se, s jakou chutí jedí naše přítelkyně.“

„Hledám Karla,“ odvětila Tekla, zbystřujíc chladně kovové oči.

„Není ho tady,“ odpověděla jí Chiarina.

„Podívám se tedy jinam.“

„Ne, ne, drahoušku, nehledej ho,“ podotkla Chiarina, zadržujíc ji.

„Je u ní, viď? kde? Jdu za nimi.“

„Nech jich, Teklo. Proč pobíhati za mužem, který si tebe nemůže vzíti?“

„Tak,“ podotkla jen Tekla, krčíc ramenoma. „Jdu, Chiarino, za nimi.“

„Půjdu tedy s tebou,“ a vstala, vidouc, že jí nijak nepřemluví.

Držíce se za ruce, prošly Tekla a Chiarina, která chtěla ještě své přítelkyni udělati kázání, loď po celé její délce, od přídního můstku ku zadnímu můstku, ale držely se po kraji, protože právě tančily dvě čtverylky mezi stěžněm a velitelovým můstkem. Tu a tam pohlížel s tichým šepotem některý zamilovaný párek, opřený o zábradlí, na moře a na hvězdy; tu a tam opírala se i nějaká osamělá bytost, pohlížející do dálky. Pátrajíc po Karlovi Mottole a Marii di Miradois, nevšimly si obě dívky Olgy Bariatineové, která stála u zábradlí a upírala pohled na Castellamare. Ruská rusovláska očekávala ode dvou hodin Maxima Dauna, svého ženicha, který jí slíbil, že půjde si s ní za chvíli zatančit; odešel při své divné povaze z nábřeží s Luigim Muscettolou, Eviným bratrem, s Ludvíkem Torremuzzou, sicilským šermířem, a dvěma třemi jinými mladíky. A již se nevrátil: Olga neměla chuti ani do smíchu, ani do tance, byla nepokojna a rozčilena, nemohla se odtrhnouti od zábradlí, pohlížela bez ustání ke Castellamaru, zkoumala všecky kocábky, hemžící se kolem Římа, pociťovala v sobě jediné podezření — nevěrnost, netušila, že mladí ti muži sedí ode dvou hodin v hostinském pokoji kolem stolku jsouce přemoženi vášní ke své hře.

Tekla a Chiarina nemohly nikde nalézti Karla Mottoly a Marie di Miradois: vystoupily na přední můstek. Tam se netančilo, světlo bylo slabší, záclony, které jej kryly, pohybovaly se pod lehkým vánkem mořským. Felicetta Fillomarinová a Giovannella Sersaleová, které se opíraly o zábradlí jako na balkoně, a byly obráceny zády k lidem, skláněly hlavy do stínu, dívajíce se na světélkující moře. Z chvilkového slabého chvění Giovannellinых ramen, ze zvláštního škubání, zakřivení hrdla dalo se souditi, že vzlykala, zatím co Felicetta Filomarinová stála nehnutě vedle ní, neodvažujíc se vyzraditi svoje tajemství ani hvězdám nebeským, ani vlnám mořským. Tekla a Chiarina stanuly nedaleko Angiolky Cantelmové: Angiolka stála nepohnutě u skloněného stěžně přídního, na který se připíná vlajka, jsouc zahalena v bílé záhyby krepového šálu, opírala se rukou o stěžeň, upírala velké modré oči do tmy, jakoby chtěla se pustiti na cesty s obrněnou lodí do východních moří, hledajíc malou jachtu, která unikala. A třeba že měla na sobě bílé šaty, zdála se ještě útlejší, ještě vyšší, ještě průhlednější než jindy, podobajíc se pochodni rozžaté v porculánové váse.

„Netančíš, Angiolko?“ ptala se jí Chiarina.

„Ne, nahoře na zadní palubě tančí Marie,“ ozvala se Angiolka, natahujíc útlou, táhlou ručku.

„Neviděla jsi Karla Mottoly a Marie di Miradois?“ ptala se Tekla, která se držela bez váhání a bez ostychu neustále svého cíle.

„Byly zde před chvílí, ale již odešli.“

„Dobrou noc, Angiolko.“

„Dobrou noc, Teklo.“

A útlá postava jala se znova pozorovati moře, snic a dotazujíc se snad sama sebe, který východní ostrov okouzlil jejího uprchlíka.

Chiarina a Tekla sestoupily znova po schůdkách dolů; na palubě hemžilo se plno lidí, bylť admirál dovolil svým hostem, aby navštívili jídelnu, důstojnické pokojíky, skladiště a strojírnu, chtěli-li snášeti nesnesitelné ovzduší pod hlubokými těmi klenutími; všecko hrnulo se na schůdka, jedna postava mizela za druhou, jakoby byla pohlcena prostorem, z druhé strany objevovaly se nové hlavy, kolem rozléhaly se výkriky obdivu, promíšené hlukem hlasů ženských způsobeným zpola pravou, zpola strojenou bázní.

Eva Muscettolová objevila se zavěšena jsouc na rámě Junica Althana, který jí byl ukázal svůj pokojík s okénkem, na němž rozkvétala růže; růže ocitla se na Eviných prsou, která byla zamyšlena; Eugenie d'Aragona prosila ve zvláštním blouznivém vrtochu Giulia Vargasa, aby jí daroval nějakou obrněnou loď, chtěla ji moci, chtěla se v ní pustiti na moře, nechtěla již obývati v kamenných domech. Giulio slíbil jí loď, jakmile jen budou svoji.

Konečně našly Tekla Brancacciová a Chiarina Althanová Karla Mottolu a Marii Miradoisovou ve prostranství přídního děla: admirál, muž širokého obličeje, oholeného nad ústy a na bradě, se skvrnitými licousy, opřený rukou o veliký černý podstavec dělový, vysvětloval způsob střílení čtyřem pěti paním, které naslouchaly ve hlubokém překvapení. Oba milující, donna Marie di Miradois, světlovláska, vřelá, něžná a vášnivá Španělka, oblečená v bílé hedvábné šaty, pokrytá od kloboučku ke střevíčkům skvosty, a Carlo Mottola, štíhlý a snědý mladík čistě italské krásy, smíšené s nádechem barvy a tahů orientálních, drželi se při výkladě o děle za ruce. Bez rozpaků přitočila se k nim Tekla Brancacciová, usmála se na donnu Marii a podala ruku Karlu Mottolovi se slovy:

„Hledala jsem vás, Karle. Měli jsme si zatančiti spolu valčík.“

„Ovšem, můžeme si spolu zatančiti čtverylku.“

„Vyslechněme dříve tady ten výklad, chcete?“

A všichni čtyři, Carlo, Marie, Chiarina, Tekla, stáli ve skupení, naslouchajíce bez rozpaků, protože byli zvyklí usmívati se uprostřed dramata: admirál chopil se metacího stroje, pozdvihl jej a ukazoval dámám, vyzývaje je, aby zkusily jeho tíže. Dámy pokoušely se o to s úsměvem, ale s výsledkem nevalným: donna Marie di Miradois odřekla s roztomilým posuňkem: ale Tekla, která vzepjala trochu rámě a stiskla rety, což jí vyvolalo rýhu na čele, podobnou jizvě, pozdvihla stroj do výše.

„Jak jste silna, Teklo," šeptala donna Marie.

„Velmi silna," odpověděla Tekla klidně opravujíc si náramky.

To bylo jediné znamení velikého vášnivého zápasu, který vřel v nitru těch tří duší.

Při východě z komůrky pro dělo zarazilo živé světlo celou skupinu. Od Castellamarského pobřeží vysýlala s terasu Stabiashallu elektrická svítilna veliký svůj bílý paprslek na loď „Řím" a zasahovala velikou loď na bocích, ozařujíc čarovně chvíli ten chvíli onen bok podle vrtkavé choutky toho, kdo svítilnu řídil. Nejdříve stanulo čisté světlo na přední citadelle, kde bylo viděti vysokou, útlou, skoro přeludu se podobající postavu Angioliny Cantelmové, čarovně přeměněnou ve skvostné jasnosti té; pak přeskočilo za most, kde se právě tančila čtverylka, v jeho paprsku objevily se ve slavnostním kroužku ženského moulinet půvabné dvě sestry Sannicandrovy s očima velkýma světlem, dvě sestry Gastonovy, jejichž světlé kadeře podobaly se zlatému potůčku. Marie Gulliová-Pausaniová, poprsí opatrné a čisté Minervy, královského kroku, Giulie Capeceová, kterou bílé světlo obklopovalo jakousi sněžnou aureolou, a vzadu stála ještě v kruhu řada krásných ženských tváří překvapených tímto světlem. Znova usedl mdlý a jasný paprsek na přední citadellu, zaplavuje světlem skleněné hlavinky Giovannelly Sersaleové a Felicetty Filomarinové; Giovannella podobala se ve bledosti svého vyhublého obličeje skoro zjevení Felicetta obklopena bělostí zdála se skoro oslepenou — byltě obě dívky trápeny toutéž bolestí. Jak se světlo pohybovalo, rozléhaly se zmatené a veselé výkřiky překvapení, postavy utíkaly bázlivě do tmavých koutů, děvčata a mladíci se seskupovali v jeden chumáč, jakoby ku hromadnému zobrazení; od přední citadelly došlo světlo až ku patám citadelly zadní: u dveří k buffetu stála Elfrida Kapnistová, podávala Willymu Galeotovi bez ostychu vysoký křišťálový pohár, do něhož on naléval současně ze dvou láhví bordeauské a šampaňské, a smála se, smála bez rozpaků, pod černými kadeřemi spadajícími jí do čela a bledě snědého obličeje svůdné cikánky; Olga Bariatineová stála samojediná posud u zábradlí, pohlížejíc na břeh Castellamarský; očekávala Maxima Dauna, ale v obličeji jejím nejevila se již úzkost, nepokoj toho, kdo čeká v naději a obavě: za to ukazovaly se v něm klidná únava, bolestná a němá trpělivost, ochabělost všech tahů, mdloba toho, kdo očekává bez naděje, bez obavy; růžový vášnivý a plný obličej Elfridy Kapnistové nabýval při žlutavém světle elektrickém jakési ďábelské svůdnosti, kdežto jemná líce slovanské dívky ozařovala se měkce jakousi melancholickou září, v níž světlé kadeře a modré květy, které v nich byly roztroušeny, a veliké oči plné smutné touhy jí dodávaly podobu uvadlé Ofelie, pohlížející na ledový, měsícem ozářený Balt, vzdychající pro šíleného knížete Hamleta. Znova padlo světlo na tančící párky: Tekla Brancacciová zavedla Karla Mottolu ke čtverylce; tančili spolu beze slova, tisknouce se jeden ke druhému, že se zdálo, jakoby dívka převyšovala skoro mladého muže; Marie di Miradois netančila, podobajíc se ve své trpělivosti a ve svém klidě tomu, kdo očekává svůj okamžik, dívala se jen na oba tanečníky s podivným úsměvem na retech. I Tekla se usmívala; při světle bylo lze viděti drobné, bělostí zářící zoubky, podobající se zoubkům divoké kočky: za to usmívaly se překrásné rety Mariiny hluboce a vroucně, jako bývá u ženy, která láskou všecko přemůže. Konečně stanulo elektrické světlo na chvíli na zadní části lodi, kde se podařilo Eugenii d'Aragona, která utvořila ze dvou tří hudebníků, které byla za sebou přivlekla, malý orchestr, a obcházela kolem, aby seřadila tarantellu, pravou neapolskou tarantellu, získati pro svou vášeň několik párků; lidový tanec, chvíli měkký a milostný, chvíli vášnivý a vřelý, začal za potlesku a nadšení obecenstva. Eugenie d'Aragona oddávala se úplně své veselosti, otáčela se jako klubko, tančila výtečně s Giuliem Vargasem: „má to z domu," prohodila zlomyslná stará panna Anna Doriová. Eva Muscettolová otáčela se se zvláštní rozkoší, mající za spolutanečníka Maria Capece: ale její oči a její duch byli jinde, u Junica Althana, který neuměl tančiti tarantellu a rozprávěl pln vážnosti s paní Natalií Muscettolovou, mladou Evinou matkou. A ve bělosti světelné, v noční té sladkosti, na vůněmi prosyceném tom moři zrodila se, pryštila ve srdci Evině nová, nekonečná, nezhojitelná láska.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

O kartách.

Ze studií *Čeňka Zíbrta.*

Hádali se a hádají podnes, kdo prý karty a hru karetní první vymyslil. Celé hejno rozmanitých domněnek jen se hemží, nahlédneš-li do četných spisů, skoro ve všech jazycích evropských psaných, — a konec konců pravého původu se přece nedovíš. Francouz Pictet dovolává se svědectví sv. Cypriana, že karty vynalezl pohanský bůh Mercur, jehož obrazem bývaly původně ozdobovány. Na začátku a na konci hry každý hráč políbil prý z úcty jeho obraz aneb nlil krapet vína Mercurovi na počest. Zbožní křesťané opovrhli pohanskými kartami, místo Mercura malovali na ně krále, královnu atd. — Tomuto tvrzení odpírá Breitkopf (Versuch d. Ursprung d. Spielkarten . . . zu erforschen, vyd. 1784, I. 19) a za lepší domněnku považuje tu, o které se široce rozepsal Court de Gebelin (Dissert. II. sur le jeu de tarocs. 365 až 410 a j.). Vynalezli prý karty staří Egypťané a národ s nimi příbuzný, cikáni, roznesli je po celé Evropě, užívajíce jich ku proroctví a hádání budoucnosti. Jiní s vědeckou vážností sháněji citáty, ze karty přešly z Egypta k Arabum. Číňanům — a z východu zároveň se šachem do Evropy. Tak tvrdí a dokazují etymologickými hříčkami. Ba citují ze starořeckých klassiků, že karetní hru vymyslil vojín Palamedes při obléhání města Troje. Řekové neměli co na práci, trápila je nuda. — V hlavě Palamedově vznikla myšlénka, aby si zrobili lístky-karty a tak se bavili. Všem nevrlým druhům se to zalíbilo — a od té chvíle přichouleni ke zdi města Troje hráli karty a jen hráli o překot. Příjemnou zábavou navnadili se tak, že po návratu do vlasti hráli stále a jiné tomu naučili . . . Laskavý čtenář snad se pousmál nad vtipnou domněnkou pánův učenců, kteří také horlí a zastávají, že filosof

Chilon v čas hladu poradil hladovým ubožákům, aby hráli karty, že hladu zabudou.

Učenci vlastimilové zase nechtí dopustiti, aby jim vzácná sláva, že prvně hráli jejich prapradědové karty, nebyla vyrvána ctižádostivými vědatory cizimi. Menestrier, Ballet, Saint Foix, Fournier, du Hamel a po nich celá řada jiných dovozují, že karty vynalezli Francouzové a teprve z Francie šířila se hra karetní jinam a nejvíce byla přivítána v Němcích. To není po chuti učencům německým . . . Karty že jsou původu čistě německého a ne jiného, nejméně pak francouzského. Abbé Rive nevěří ani Němcům ani Francouzům; jest přesvědčen a hájí svého přesvědčení duchamornou učeností, že karty („Naipes“) jistě Španělové vynalezli — a nikdo jiný. Ital Tiraboschi krčí nad tím vším ramenoma. Bláhovi zpozdilci! — — Nevědí, že dle rukopisu Pipozzo di Sandro Italové nejdříve karty hráli.

My Čechové nemůžeme se pustiti do zápasu o vavříny vynálezu hry karetní. Hned poznáme, že po českých názvech a významech karetních lze souditi o původu cizím . . . Kdo tedy přece ty zatrolené karty smyslil? Kolik hlav, tolik smyslů — a hádkám konec není. Prospěšnější než libovolné domněnky jsou doklady, historicky zajištěné . . .

Tak se dočetl Saint-Foix (Essai sur Paris, T. I. p. 260) v registrech pokladny královské, že roku 1392 zaplatil francouzský král Karel VI. 56 sous malíři, jménem Jacquemin Gringonneur za karty malované zlatem a pestrými barvami, jimiž Karel VI., jsa churav, chtěl se baviti. O malbě karet v Paříži mluví také Dante (Očistec, XI.). Z toho patrno, že Francouzové znali a užívali hracích karet, malovaných, ale tím nelze tvrditi, že karty vynalezli . . . Král Karel VI. dal za troje malované karty roku 1392 56 sous, milánský vévoda Filip Maria Visconti roku 1430 platil mnohem více, za jedny, skvostně vyzdobené karty 1500 zlatých skudů . . . Z těchto dvou dokladů právem soudí Breitkopf, že z počátku bývaly karty malovány. Když byla dřevořezba vymyšlena, hotovili karty dílem malované — pro bohatší, dílem tištěné — pro chudší. Bohatí páni nepřestávali na kartách, na papíře malovaných. Pořídili si karty drahocenné — destičky stříbrné, s vyrytými a zlacenými obrázky (Breitkopf, 41). Dobrodružní vojáci, kteří náruživě svou lopotu a klopotu hrou karetní si oslazovali, nosili na svých výpravách praktické karty kožené (De la Vega, Hist. de la Conquête de la Floride).

Hra karetní vyvinovala se u jednotlivých národů způsobem různým. Základní rys její asi tento: Čtyři druhy vojska, označené svým zvláštním znamením, mají svého krále, královnu, důstojníky a prosté vojíny. Bojují vzájemně aneb po dvou spolčeny jsouce, proti sobě. — Základní rys ten zbarven poměry národnostními.

Ve Francii dali do znaku čtyřem skupinám: červené srdce (coeur), černý jetel (trèfle), červené čtverce (carreau), černé kopí (pique). Každá skupina má krále (roi), královnu (dame), kluka (valet), podkoní (ecuyer), jenž později stal se jen prostým vojínem; jaksi za prapor měla as (eso) a několik karet s čísly, ode dvou počínajíc.

Italové se Španěly označili jednu třídu pohárem (cupi), druhou penízem (denari), třetí holí (bastoni), čtvrtou mečem nebo dýkou (spadi). Místo královny (dame) přibrali jezdce (cavallo).

Němci prý nejlépe (dle Breitkopfa) podrželi ve hře karetní původní vojenský ráz. Z franc. karty „as“ (jedničky) učinili dvojku (Daus, Taus). Jednotlivé skupině velí král, jemu po boku svršek (Obermann), spodek (Untermann). Jako italské meče (spadi), franc. kopí (pique) prý přísluší urozeným, tak Němci označili tuto skupinu rolničkami (Schellen), které vznešení nosívali na šatech. Peníze (denari) a lístky jetelové (trèfle) náležely druhu karet, kterým se vyrozumíval stav měšťanský. K tomu si volili Němci zelené listy. — Pohár (cupi) a srdce (coeur) byly odznakem stavu duchovního. U Němců podrželi francouzské červené srdce. — Hole (bastoni) a čtverce (carreau, konec šípu) značily čeleď. Němci místo holí mají plod dubového dřeva, žaludy.

Záhy malují karty s rázem tendenčním. Viděli jsme otisk starých karet, v Paříži chovaných, kde králové nazváni Saul, David, Šalamoun, Farao. Královny: Argine (Regina?), Esther, Judita, Rachel: „Kluci:“ Achill, Hector atd. — Za revoluce franc. malovali místo králů Voltaira, Lafontaina, Rousseaua, Molièra. Místo královen allegorické obrazy ctností republikánských. Místo „kluků“ čtyři zuřivé republikány atd. —

Primisser popisuje karty sbírky Ambrasské (Beschreib d. k. k. Ambr. Samml. 1819, 296), vykládá o jedněch, že mají místo obvyklých barev čtyři znaky, bohaté a ve zlatě malované: Jednohlavého černého orla říšského ve žlutém poli, bílého lva českého v červeném poli, znak uherský a tři zlaté lilie v modrém poli. Jednotlivé postavy jsou pojmenovány a označeny jako dvorní hodnostáři krále českého, německého, francouzského a uherského. —

Jiné karty téže sbírky znamenají čtyři různé skupiny lovecké, z nichž každá má svoje lovce, honce, psy, sokoly. Karty „turecké“ dle zprávy z roku 1764 malují prý rádi Františkáni. Místo obvyklých figur jsou obrázky sultána, muftiho atd. — V Mnichově se dělají karty „čarodějnické“ s obrázky čarodějů, čarodějných bab, čertův a podobných zjevů. — — Malinké karty „dětské“ ozdobeny jsou obrázky ze života dětského. Mravokárce ulehčil si při tom poznámkou, že bylo by škoda, aby pěstouni odepřeli dětičkám tak pěkného katechismu — karetní hry! —

Ponecháváme si jinam, promluviti o staročeské hře v karty. Pouze dovolujeme si poukázati, jak dobře, známe-li jednotlivé názvy karetní národů sousedních. Z franc. as učinili si hráči staročeští „eš“. Ze dvojky, franc. deux, něm. Daus, utvořili si název „tauš“. Něm. drei snadno poznáš ve slově „dryje“, jako franc. quatre v staročeském „kotr“. Franc. cinque, pět, nazvali „ciňk“, šest, six, pokřtili po česku „žíž“. „Obermann“ přeložili do češtiny „svrchníček“, svršek“, „shorek“, „Untermann“ „spodníček“, „spodek“.

Říkávali po staročesku o tom, komu nezbude, než ze sáčku grošíky klopiti, přísloví, původem z karet, jemuž dobře nyní laskavý čtenář vyrozumí: „Tauš, eš nemá nic, žíž, ciňk nedá nic, kotr, dryje pomáhej!“

Karty staročeské nebyly domácím výrobkem, třeba na nich byli vyobrazeni sv. Vojtěch, sv. Václav, sv. Vít a jiní patronové čeští. Dle spolehlivé zprávy osvědčeného architekta Bauma malovali Čechům karty v Norimberce a přidali zvláštní obrázky české, aby se zavděčili našim předkům, kteří rádi do karet se dávali.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček.“

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . 1 zl. 65 kr
na půl léta . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta 1 zl 75 kr
na půl léta . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 h. odpoledne

ROČNÍK XV. 20. srpna 1887. ČÍSLO 24.

Reminiscence.

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

Já slyším do snů fontán lkát
a šumět staré platany,
jež stojí blíže starých vrat,
jichž pruty hojně protkány
jsou břečtanem a planým chmelem;
hle, zámky dávno strhány,
vchod zarost' celý jitrocelem
a žebříčkem a lopuchou. —
I chvím se divnou předtuchou.

Já slyším do snů fontán lkát.
Tak čistá jeho voda jest,
v ní zlaté rybky vidím hrát,
nad nimi bílý jasmín kvést,
květ po květu se dolů schvívá,
ó myriady bílých hvězd!
A padá květ a fontán zpívá.
Kol basin zarost' lopuchou. —
I chvím se divnou předtuchou.

Já slyším do snů fontán lkát.
Po stezkách v zlatém písku ruch,
dvou štíhlých útlých nožek chvat...
Jak polibky je těžký vzduch!
Jak v živůtku divného střihu
se ňadro vlní plné tuch!
Zde zapomněla jednou knihu,
teď lávka skryta lopuchou...
I chvím se divnou předtuchou.

Já slyším do snů fontán lkát.
Ach tam to bylo... dávno již!
Teď nad vším slovo „jedenkrát!“
lpí kletbou jako děsná tíž!
Tam nad rozbitou popelnicí
hle, Amor patří v noční tiš...
Mé srdce, spíš tam? — Slza v líci?
v noc bezhvězdnou a bezduchou,
proč divnou chvíš se předtuchou?

Rakovnická smrt.

Napsal *Frant. Levý*

Na sklonku patnáctého a v první polovici věku následního Rakovník byl pověstný nejen svým znamenitým pivem, jemuž rovného nebylo — odkud povstalo přísloví: „jeden papež v Římě, jeden přístav v Ankoně, jedna věž v Cremoně, jedno pivo v Rakovníku“ — než i tím — nelekej se nikdo — že ve zdech svých choval opravdovou, živoucí smrt. Po celých Čechách vypráváno s hrůzou o Rakovnické smrti.

A skutečně byl člověk, jemuž názvu toho se dostalo, vtěleným obrazem onoho nelitostného muže s kosou a sypacími hodinami, pod jehož krokem vadne i nejbujnější život. Vyzáblost jeho byla úžasná a hrobový chlad ovanul každého, na koho vytřeštil z hlubokých důlků velké skleněné své oči, neb na koho ušklebil se svými od ucha k uchu rozpoltěnými ústy.

Před příšernou podobou živé té kostry ukrývali se lidé jako před zlým duchem. „Rakovnická smrt“ stala se postrachem v daleké krajině.

A tento neobyčejný zjev — vlastním jménem Jiří Heřman Sklenář — jejž nejeden člověk měl za skutečného vyslance Morany, tato strašlivá postava, vzbuzující hrůzu a zděšení — byla velikou ozdobou a chloubou Rakovníka.

Před Sklenářem mladí i staří kořili se v úctě. Jediné slovo jeho dovedlo podnítiti Rakovničany k činům nejodvážnějším, nejobětavějším. Sklenář byl muž dokonalý, rozum i cit vládly jím v dokonalé harmonii. K němu, jakožto muži zvláštní moudrosti a rozšafnosti ozdobenému, pohlížela veškerá obec, berouc od něho rady i naučení. Déle než půl věku vynikal v pracích obecních

nad jiné horlivostí, účinlivostí a obětavostí, všady jen o dobro a prospěch veřejný se zasazuje.

Tou dobou snil Rakovník mladistvý sen o příští své velikosti. Myšlénkou tou oživen, rozšiřoval se, ozdoboval a opevňoval se, jak toho nová hodnost a čest města královského vyžadovala. Velkoměstské plány vířily mu v hlavě. Téměř sto let trval tento krásný jeho sen.

Ubohý Rakovník! Vlastní bratr panovníkův zničil uskutečnění toho snu.

Sklenář nevzdaloval se v duševním tom zápase žádné práce, žádné služby veřejné, které konaly se beze vší náhrady, aniž přijal kdy nějakého závazku, aby zahálel, nýbrž přijatý plnil s úsilím a zápalem. Čeho se uchopil, tomu oddal se s celou duší a s vůlí železnou. Důkladně jsa vzdělán a v právech vycvičen, vysýlán býval zhusta v důležitých poselstvích jako prostředník nad jiné způsobilý a výmluvný, při čemž i na sněmu zasedal. Odtud znala jej celá země.

Poselství jeho nikdy neminula se s kýženým zdarem, obsluhováno jej spěšně a záležitosti jeho vyřizovány bez průtahu. Bylť tak nevolno, tak úzko, ba děsno v jeho přítomnosti. Zimničné rozechvění uhostilo se v kancelářích dvorských, kdykoliv objevila se tam „Rakovnická smrt". Čeho vyslancové jiných měst nedocílili za celé měsíce, to podařilo se Sklenářovi v době nejkratší.

Zajímavá episoda vypravuje se o prvním setkání jeho s urozeným pánem Volfem z Gutšteina, pánem na Petršpurce. Bylo to v soudě komorním na hradě Pražském. Pán z Gutšteina jediný jal se po smrti velkého dobrodince Rakovníka, krále Vladislava Jagellonce, popírati právo města na vybírání cla na silnici pražsko rábštýnské. Obec hájila práva svého rázně i důmyslně. Za poručníka jejího ustanoven v té při Sklenář a k ruce jeho dožádáno se právních rádcův, purkmistra Pražského Jana Hlavsy z Liboslavě a napotomního nástupce jeho Paška z Vratu, který s úředníky zemskými žil v přátelství. Bylo-li nesnadno již samo o sobě hájiti věc nepravou, postrádající všeho právního základu, tím těžší bylo to u přítomnosti „Rakovnické smrti". Škaredý ten zjev a jeho děsivé pohledy pomátly pana Volfa úplně. Po celé jednání chvěl se jako osyka, mluvil pomateně a ani nedokončiv své vývody polomrtev musil vyveden býti na svěží vzduch. V dalším průběhu pře zastupoval jej úředník jeho Vančura.

Však ani Rakovničtí, ač zahrnovali ctihodného kmeta velikou úctou a vážností, nebyli prosti pocitu mimovolné bázně. Již to methusalemské stáří jeho bylo k nepochopení. V druhé polovici svého věku byl pro současníky pouhým podáním. Vrstevníky jeho dávno kryla chladná země na hřbitově při chrámě sv. Bartoloměje. A Sklenář, jehož postava každým okamžikem hrozila se rozpadnouti, byl ducha i těla vždy stejně pružného a čilého jako bytost z jiného světa.

Znělo téměř jako pohádka, když v podzimku svého života vyprávěl o svém účastenství ve válkách Jiříka z Poděbrad. Roku 1466 rozhodnul někde u Žatce vítězství pro královské nad panskou jednotou. Boj veden s obou stran s úžasnou zuřivostí. Od rána do poledne bojováno bez výsledku. Země duněla pod kopyty koňstva a třeskem střelby. Nad vojskem jednoty rozlil se posléze paprslek štěstí, zmužilost nově je opanovala, zatím co královští ztráceli veškerou odvahu. Již bylo vítězství téměř rozhodnuto — v tom vyrazí jakoby ze země houfec jezdců, lesklou ocel v pravicích, nad hlavami vlaje prapor se znakem českým po jedné a s červeným rakem v bílém poli po straně druhé.

Jsou to králi svému vždy věrní Rakovničané. Kmitli se — trubka trubačova se rozzvučela a s heslem „Za vlast a krále!" vrhli se v boj tam, kde byla seč nejprudší.

Obrovská postava vůdce jejich Jiříka Heřmana Sklenáře na vysokém bělouši převyšuje veškeré vojsko. Zpěněnému koni srší oheň z nozder, — Sklenář roste na něm v rozměry nadlidské. „To smrt, to smrt!" volá se se všech stran, a strach jímá nepřátele při pohledu na něho — couvají — královští nabývají nové zmužilosti — radostný jich pokřik otřásá bojištěm.

Sklenář seká kolem sebe jako zběsilý, kdo mu v cestu přijede, padne pod jeho ranou, vzezření jeho nejiné než pravého smrtonoše, — kule odrážejí se od něho malomocně jako ta ocel nejbližších nepřátelských válečníků — Rakovničtí věrně při něm — řady nepřátelské řídnou — zmatek se jich zmocňuje — bitva jest vyhrána!

Znamenitým počtem svým chtěli tehdy Rakovničtí osvědčiti, jak opovrhují podlým jednáním krajského hejtmana svého, Buriana z Gutšteina na Nečtinách, jenž vůbec nemalou byv příčinou povstání jednoty proti králi, nepřátelům jeho radu i pomoc dával.

Obětavosti a příchylnosti Rakovníka dostalo se zaslouženého uznání. Majestátem, daným v Praze dne 4. prosince téhož roku, daroval mu Jiřík prodloužení potoků od vrchu „Hana" až k místu „huť" se vším příslušenstvím i se všemi užitky a dovolil, obraceti celou pokutu z ohně, neopatrností povstalého, ve svůj prospěch.

Tenkráte byl Sklenář ovšem v plném mužném věku, než i nyní, stařec blízký hrobu, neustával v plodné činnosti a neznaje ani duševního ani tělesného přetížení ohněm mladickým roznécoval mysli rodákův svých k ušlechtilým, vznešeným cílům člověka.

I šel jeden o tom hlas, že neděje se to způsobem přirozeným.

Zápas s přírodou o prodloužení života lidského jest odvěký. Po všecky časy směřovala snaha člověka k tomu, jak by pouť vezdejší co nejvíce prodloužil. Ovšem ne každý bral se při tom drsnou cestou rozumu, většina zbloudila na temné zcestí pověry, jež panovala tou dobou stejně pod čapkou blázna, jako pod biretem doktora. Ti, kdož byli v užívání kouzelného prostředku, prodlužujícího život lidský a chránícího před nehodami i vraždou úkladnou, sluli „festři".

Za takového pokládal lid i Sklenáře.

Že pak pojem o festřích zvláště v nižším lidu byl nejasný, byly zahaleny osoby toho druhu tajeplným kouzlem, které přenášeno na vše, co s nimi bylo v jakémkoliv spojení.

Bujná obraznost obecného lidu vybájila postupem doby zejména o Sklenářově „mlýnu červeném", jehož polovici roku 1523 a celý 1530 ujal od švagra svého Václava Frýdlovic, pověstí nejpodivnějších. Ti, kdož tam za doby noční mleli, slyšeli prý zřetelně uprostřed divé bouře zoufalý nářek a stenání, jakmile však se ohlédli, bylo ticho, neviděli a neslyšeli ničeho. — Mlýn byl následkem toho řidčeji navštěvován. Aby nesešel na dobro, pronajal ho Jiřík za podmínek, jež nejlépe o tom svědčí,

jak velice byl mlýn blahovými pověstmi v hodnotě poklesl. Sklenářovi na tom záleželo, aby dostal se mlýn v jiné ruce. Sám dával nájemníku více, než mu týž odváděl. Teprve když byl mlýn získal opět prvotní počestnosti, upsal ho Sklenář v pátek na den sv. Lukáše evang. 1538 se vším příslušenstvím záduší špitálnímu na úplné vydržování šesti chudých věkem sešlých sousedův, jimž za povinnost ustanoveno, aby denně mši sv. za něho slyšeli, třikráte se modlili a nábožné písně zpívali.

Celý život Sklenářův byl pásmem oddanosti a obětavosti za nejvyšší účely lidské a mravní ušlechtění pokolení lidského. Značného majetku svého užíval ku stálému dobročinění a k ulevení tísně a strastí zkormoucených bližních. Každým dobrým skutkem omladlo srdce jeho. Snaha Jiříkova ku zlepšení trudných poměrů chudiny neznala hranic. Obětoval jí veškeré jmění i lahody a pohodlí života.

Tak roku 1527 koupiv od Jana Hrza chalupu „vedle Kavína a cesty k mostu blatenskému“ oddal ji špitálu, aby v ní chudí bydleli. Roku 1535 v pátek po přenešení sv Václava daroval Daniovi mlynáři (při pozdější „papírně“) luka „huf“ pod mlýnem Volfovským s tím závazkem, aby on i dědicové jeho dvakrát v roce lázně pro chudé dali topit a při tom rozdávali mezi ně po věrteli chleba a půli věrtele mladého piva.

Řadu svých dobrých skutků uzavřel Sklenář r. 1544. Tehdy vzdal obci dům svůj na náměstí, v němž bydlel. Obec mohla s ním učiniti hned od zápisu, jak za dobré uznávala. Vymínil si v nem toliko byt pro sebe a manželku až do smrti. Tušil snad pan Jiřík blízký svůj konec? Toť se tušení jeho zhola neosvědčilo. Sklenářova manželka ovšem záhy na to zemřela, on sám však ještě dlouho statečně smrti vzdoroval. Ctnosti jeho odměňoval Bůh životem, jemuž věkem neubývalo síly a již počalo se míti za to, že souzeno mu věčně žíti, když jednoho dne ozval se pojednou žalostivý zvuk umíráčku a od domu k domu nesla se zvěst o smrti Jiřího Heřmana Sklenáře.

„Rakovnická smrt“ umřela náhle, neočekávaně. Hospodin povolal ctihodného kmeta tam, kde věčné mládí jest údělem.

Jediný pocit opanoval všecky mysli a srdce všech naplnil bolestným zármutkem, vždyť měl s mužem tím, jehož jméno Rakovničané vždy jen s obdivem a vděčností vyslovovali, v hrob uložen býti zároveň kus Rakovnických dějin. Vroucí modlitby vděčné chudiny provázely jej na cestu k věčnosti. Od mnoha let byl Sklenář nejstarším v Rakovníku a přece vyvolalo úmrtí jeho překvapení.

Jméno jeho udrželo se dlouho v paměti vděčných rodáků a žije dosud v lidumilých jeho skutcích. Aby pak „Rakovnická smrt“ byla též zvěčněna, vytesal ji stavitel obnovující té doby děkanský chrám v levo od hlavního vchodu nad šnekem.

Přes to vše zapomnělo se v Rakovníku postupem doby na ni docela, zvláště když při rozličných pohromách chrámu i obraz její sešel, aniž více byl obnoven. U Němců v Rudoboři posud však říkává se o člověku chorobně vypadajícím: „Der schaut aus wie der Rakonitzer Tod!“

Vzala to na sebe.

Napsala *Teréza Svatová.*

(Dokončení.)

Jindy musívala být Pšeničková stále jako na hřebíčku, vždycky připravena na mužovo zavolání — a teď ji najednou začal posýlati s dětmi i služkou na procházku, nebo domů k příbuzným. Najednou byl rád doma samoten. Dříve miloval pořádek v krámu, nyní však přehraboval zboží neustále, zobracel kde jakou škatuli, ba ani v noci si nedal pokoje. Často zůstával v uzavřeném krámu dlouho přes půlnoc a coural se z krámu do skladiště a zase zpět. Někdy i do sklepa si zašel, kde nebylo přece nic jiného než trochu prázdných beden a starého haraburdí. Pšeničková lihala s dětmi v pokoji na zad, nevěděla tedy o jeho divném počínání. Zatím co ona klidně spala, tropil on všelicos, o čem se jí ani nezdálo.

Nepřerovnával-li zboží v krámě, sedal zase u starého psacího stolu v pokojíku vedle a hrabal se zde v papírech a listinách.

Prohlížel a pročítal kde jaké psaní, některé rovnal do balíčku, jiné pálil a na mnohých psal tužkou všelijaké poznámky. Často otevřel také zásuvku, kde měl uschované peníze. A zase rovnal, přepočítával, roztřiďoval bankovky, a jeho krátký, nepokojný dech mísil se ve zvuk stříbrňáků, které chvějící rukou sázel na stůl. Žena jeho by byla zajisté zkoprněla leknutím, kdyby byla spatřila tu haldu peněz před ním rozložených. Netušila ani z daleka, že v pečlivě uzavřené zásuvce mužova stolu skrývá se celý kapitál.

„Nemohu zaplatit směnku tomu a tomu — ten mne upomíná a nemám peněz — nevím, jak to se mnou dopadne, až dojdou lhůty u toho a toho“ —, říkával muž v posledním čase každou chvíli, jak tedy by byla mohla tušiti, že mají v domě peněz do tisíc. Ale co netušila ona, to věděli lidé, a zvláště sousední obchodníci strkali teď často hlavy dohromady. Střežili Pšeničku jako oko v hlavě a neušly jim ani hojné zásylky zboží, ani náhlý luxus v domě, ani neobyčejně nízké ceny zboží, ani ten pozvolna se vyprazdňující krám. „Ten kramář spekuluje na bankrot,“ šeptali mezi sebou již od počátku a teď mluvili zcela otevřeně. „Tam to praskne co nejdříve,“ smáli se, ukazujíce na Pšeničkův krám.

A prasklo to skutečně a ještě dříve, než se nadáli.

Jednoho krásného jitra zůstal závod uzavřen. Sotva odtlouklo osm, vyšel Pšenička z domu žlutší v obličeji než jindy, všecek zaražen Krokem váhavým, tak jako kdyby ho boty tlačily, kráčel ulicí a konečně zmizel v budově okresního soudu.

Ještě před polednem dostavila se k Pseničkovům soudní komise a za několik hodin vědělo celé město, že Pšenička ohlásil konkurs.

Obyvatelstvo naší ulice bylo tím několik dnů rozčileno a zvláště ženská část byla pobouřena.

Sousedky většinou litovaly Pšeničku a sváděly celou vinu na jeho ženu. „Nebyla od jakživa k ničemu a teď dělala paní, jakoby byla z bůh ví čeho! Najednou musila mít nový nábytek, pěkné šatstvo a služku! Ta mu pěkně dohospodařila — chuďas Pšenička.“ Tak asi mluvilo se mezi ženskými, které Pšeničkové nepřály.

Za to posuzovali mužové, a zvláště obchodníci. Pšeničku i jeho úpadek se stanoviska docela jiného. „Je to liška vykoukaná — zboží vyházel, peníze uschoval a teď se vytáhne jako had ze všeho,“ mínili. a skoro měli pravdu.

Pšenička se hájil jako starý advokát.

Kajícně přiznával se u soudu ke všemu a sváděl celou vinu úpadku na neznalost obchodních poměrů. „Jsem jen prostý člověk. nestudovaný. věci neznalý,“ přiznával se pokorně: „nenadál jsem se takového konce.“ A dojemnými slovy líčil pánům, jak se chtěl přičiniti v budoucnosti, jak se snažil, aby zachránil svoji čest a cizí jmění. „Dobré jméno jest nade všecko a ví bůh. že jsem nechtěl poškoditi nikoho,“ dokládal se každé chvíle. Div že se nerozplakal. když mu vyšetřující soudce vykládal, do jakých ztrát přivedl své věřitele.

„Proč jste ale činil tak veliké objednávky?“ ptali se ho jednou z nenadání.

„Cestující mne omámili. Naposýlali mi zboží více než jsem žádal a já se domníval, že je musím přijmouti. Jen oni mne přivedli do neštěstí — jsou jako pijavice, člověk se jich neubrání.“

„Jest však dokázáno, že jste dával zboží za fatku, že jste je takořka vyhazoval?“

„Chtěl jsem pracovati s výdělkem praskrovným a při svém prostém rozumu jsem nedovedl leccos dobře vypočítat. Ta percenta, ta skonta mne mátla — pánové, jsem prostý, neučený člověk. mějte se mnou slitování a neposuzujte mne jako učeného obchodníka“ —

Tak lamentoval Pšenička ve schůzi věřitelů i při přelíčení. Vytýkali mu, že vedli velký dům, že nešetřili v domácnosti, tu se dal do pláče a štkaje sváděl to zase na ženu.

Nerozuměla prý ničemu, nebyla praktickou hospodyní, spotřebovala snad v domácnosti více než on věděl a možná, že ho i podváděla, co se týkalo peněz — měla k nim v krámě volný přístup. Nemohl býti všude, když byl v obchodě ke všemu sám. Ví každý, že žena jeho není obzvláště šikovnou, vynasnažil se. co mohl — byl na nohou od rána do noci.

Jestli pozoroval, že by se mu peníze ztrácely? Neví najisto, dokázati nemůže ničeho. domnívá se však — ano, myslí — že ano. Je člověk nešťastný, nevinný, čistý jako padlý sníh! Nepřežije snad tu hanbu —

Soud musil uznati tyto výmluvy — jiných důkazů nebylo a proto měli věřitelé Pšeničkovi málo naděje. Proč dávají tak velký úvěr. proč svěřují své jmění lidem sprostým, nezkušeným, lidem. kteří nedovedou vésti ani povrchních účtův. Nenalezlo se u Pšeničky žádných účetních knih — což on věděl. co jest „dal“ — a „má dáti“, byl dokonalým hlupákem, jak se sám přiznával. Zástupcové věřitelů musili chtěj neb nechtěj přistoupiti k návrhu soudu: aby byl Pšenička prohlášen za nevinna pro neznalost zákonů obchodních. Za to zabaveno pro ně všechno zbývající zboží v krámě a něco domácího nábytku, který Pšenička sám ochotně nabídl. Přiznal se otevřeně, že to koupil za peníze v krámě stržené. Ostatní patřilo ženě, jak musila Pšeničková u soudu doznati.

Doznala to, chudéra. jen kývnutím hlavy a několika zajíkavými slovy, kterým ji muž doma naučil. Vždyť byla po celý čas, co měli zavřeno, jako ve snách. Nedovedla si to nikterak v hlavě srovnat, nepochopovala ničeho, nepletla se také do ničeho a mluvila jedině to, co jí muž rozkázal.

„Ať mi ani necekneš o ničem!“ řekl ji hned první den po ohlášení konkursu.

Netroufala si blíže se ho vyptávati. ale v duchu si myslila, že jsou na žebrotě. Tak aspoň se muž tvářil po celý čas. co trvalo soudní řízení.

Záležitost Pšeničkova bankrotu chýlila se ku konci a každý věděl napřed. jak to dopadne: Pšenička bude prohlášen za nevinna a věřitelé utrou ústa nadobro. Nebo ta troška zabaveného zboží nestála ani za řeč. Odhadcové se smáli hlasem. když prohlédli ten vydrancovaný krám. „Ten si vzal pěkný desátek,“ vtipkovali mezi sebou, odhadujíce zanechaný v krámě brak. Pšenička se sám nenadál, že půjde všecko tak hladce a mnul si radostně ruce. když viděl. jak se plán jeho mimo nadání daří. Teď byl skoro jist. že vyvázne se zdravou kůží a proto zabýval se již bezstarostně budoucností. Z peněz. které bankrotem vyzískal, hodlal si opětně založiti obchod, ovšem že z počátku jen malý, aby to nebylo lidem nápadné

O úvěr se nemusil starati, když měl v rukou hezký kapitálek — a až se věci trochu zapomenou, vytasí se i s ostatním . . .

Jak blaženým cítil se při vzpomínce, že má teď něco jistého, že stojí pevněji než kdy jindy, že se nemusí lekati budoucna! Slýchal odjakživa, že obchodník, nemající vlastního jmění, nestojí za nic, a nejednou se sám vychloubal, že by najisto zbohatnul, kdyby měl více peněz do obchodu.

Konečně tedy dosáhl. po čem tak horoucně toužil: základního kapitálu.

Jakou cestou ho nabyl — tím si hlavu nelámal. „Nejsem ani prvním. ani posledním,“ vymlouval se sám sobě. „pomohli si tímto způsobem jiní, proč bych si nepomohl také já?“ Jeho ty uschované peníze nepálily. Měl jedinou myšlénku: zbohatnouti, a těch několik tisíc mělo býti základem k tomu. Maluje si v mysli pěkné obrazy budoucnosti. měl co dělat, aby si zachoval tu zničenou. pokornou tvář, jakou teď světu ukazoval. Chtěl zůstati před lidmi čistým za každou cenu. Musí býti spíše litován — tím zůstane mu důvěra a jedině na té může obchodník budovati. Ani stínu nesmí zůstati na něm, má-li dosáhnouti cíle svých tužeb.

Možno, že budou někteří něco tušiti — avšak dokázati mu nemohou ničeho!

Ale nešlo to přece tak hravě, jak si myslil. V plány jeho vpletl se háček, na který nepočítal. který by málem byl zničil vše. co v hlavě své měl již tak krásně zosnováno. Jednoho dne zavolal vyšetřující soudce Pšeničku z nenadání k sobě.

„Uschoval prý jste zboží?“ přivítal jej bez okolků. Pšenička zůstal jako hromem omráčen, vzpamatoval se však brzy a rozhořčeně se tázal, kdo se opovažuje viniti jej ze skutku tak špatného?

„Máme zde udání sice jen anonymní, ale i to opravňuje k prohlídce vašeho domu.“

Pšeničkovi se hlava zatočila a před očima se mu udělala jako mha. „Jest to opravdu možné, pane soudce?“ vyjektal trochu nerozvážně.

„Nejen možné, ale jisté,“ odvětil soudce chladně a změřil ho pronikavým pohledem. Zkušenému oku jeho neušlo zachvění, které projelo drobnou postavu Pšeničkovu.

„Přiznejte se raději dobrovolně a vydejte, co jste uschoval,“ pravil přísně; „nebo najde-li se u vás něco, dopadne to hůře. Poškoditi někoho zúmyslně — znamená kriminál!“

Pšenička měl co dělat, aby sebral své poděšené myšlénky. Tedy u samého cíle měl obrátit, povětrné zámky jeho hrozily sesutím. „Podvodník, podvodník!“ hučelo mu v hlavě a v tom okamžiku zdál se mu soud lidu horším než trest zákona. Nemohl zabrániti pobouřené krvi, aby se nehrnula do hlavy, aby nezbarvila do ruda jeho zažloutlé líce.

„Co mám činiti, jak se zachrániti?“ doléhal zuřivě sám na sebe. „Přiznati se? — ano — vždyť nezbývá nic jiného.“

„Rozvažte si to dobře, máte děti, ženu“ — ozval se soudce měkčeji, pozoruje jeho tichý zápas.

Při slově žena Pšenička sebou škubnul a v jeho přimknutých očích rázem se zablýsklo.

„Ano, mám ženu!“ zajásal v duchu — a již věděl, jak se dostane z bahna ven.

„Prosím, aby byl prohlídnut můj byt,“ pravil pokojně, potlačiv nadobro rozpaky, které se ho na chvíli zmocnily.

„Nu, jak sám chcete,“ odvětil soudce překvapeně, „připomínám však, že se nesmíte sám vzdáliti odtud ani na krok —“

„Není také třeba,“ vpadl mu Pšenička do řeči tak sebevědomě, že sudího nadobro pomátl.

Za nedlouho ubírala se k Pšeničkovům soudní komise. Pšenička šel s sebou a hovořil tak nenuceně, že vykonavatelé zákona nepochybovali o jeho nevině. Docela pokojně obrátil se na ženu, která všecka polekaná pohlížela na pány od úřadu, a pravil:

„Dej, ženuško, těm pánům klíče od zadního pokoje, od komory, od půdy —“

„A od sklepa,“ připomenul někdo z komise. Pšenička se lehounce zachvěl. „A od sklepa,“ opakoval honem ochotně, aby to zakryl.

Prohlídka začala. Zatím co prohledávali pokoj na zad, získal Pšenička několik okamžiků, tak že mohl se ženou promluviti mezi čtyřma očima . . .

— — — — — — — — — — —

Zpráva, že u Pšeničků nalezla komise několik uschovaných beden zboží ve sklepě, rozlétla se bleskem po městě. Nejdivnější ale při tom bylo, že Pšenička sám o ničem nevěděl. Žena jeho ukryla to za jeho zády a on zvěděv o tom, řádil jako pominutý. Měli prý s ním co dělat, aby jej neranila mrtvice. „Také ona zůstala jako zkamenělá, když jsme učinili nález a nemohla leknutím vyraziti ze sebe slova. Teprve když jí muž domlouval, aby se pánům přiznala, že zboží uschovala, přikývla jen hlavou a myslili jsme, že se nám skácí před očima,“ vypravoval soudní sluha sousedkám, které jen hořely zvědavostí, jak to u Pšeničků dopadalo.

„Kdo by to byl v ní hledal?“ divily se.

„Taková tichá voda —“

Záležitost Pšeničkových obživla tedy poznovu a s dychtivostí očekával se výsledek. Tentokráte odbyli u soudu věc ku podivu rychle. Nevěřili sice každému slovu Pšeničkovu, ale také nepátrali dále.

„Byli spolu umluveni, že v případu prozrazení vezme to ona na sebe,“ usoudili krátce a také dle toho jednali. Nebylo třeba žádných odkladův, poněvadž Pšeničková doznala, že zboží zúmyslně uschovala a muž že o ničem nevěděl. Rozsudek zněl mírně — dostala Pšeničková pouze několik neděl vězení.

Za to se měla jedině co poděkovati vyšetřujícímu soudci, který byl tentokráte velice shovívavým a jednal s Pšeničkovou se zvláštní šetrností. Bylo jí toho také třeba, neboť byla při sepisování protokolu blízka mdlobě a muž měl s ní co dělat, aby ji udržel při vědomí . . .

„Já myslím, že to nevzala na sebe dobrovolně — ten taškář ji k tomu spíše donutil,“ pravil zmíněný pán starému důvěrnému písaři, když bylo přelíčení odbyto.

Tento výmluvně pokrčil rameny.

„Ale zákon je zákon!“ povzdychl soudce z hluboka . . .

V korsických horách.

Z cest *Jos. Kořenského*

(Dokončení.)

Panství Janovanů nad Korsikou sláblo víc a více. Marně brali, najímali Švýcary a Němce, které posýlali proti Paolimu. Mezitím země prospívala hospodářstvím, zakládaly se továrny, vzniklo město Isola Rossa (na severozápadním pobřeží), zmáhalo se korsické loďstvo, nebezpečné lodím janovských kupců, korsická země prosta byla všech zlořádů, a korsické zákonodárství bylo jiným vzorem národní svobody. V Corti založena byla tou dobou tiskárna, v níž tiskly se učebné knihy pro obecné školy hojně zřizované, a za krátko čítala mládež všudy o své vlasti a její svobodě, pamatujíc si zvláště slova, že láska k vlasti jest první ctností šlechetného člověka, a že ti, kteří padli by v boji pro svobodu své rodné země, budou radovati se se svatými na nebi.

Dne 3. ledna 1765 otevřena byla skrze Paoliho korsická universita, kde učilo se theologii, filosofii, matematice, právnictví a naukám humanitním. Učiteli byli vesměs Korsičané. Chudí žáci vzděláváni byli na útraty zemské. Veřejnými zkouškami přesvědčoval se lid o po-

krocích svého dorostu, a plamennými řečmi ohnivých žáků hlásala se tu slavnostně láska ke vlasti před četným shromážděním posluchačů.

Korsika rozkvetala utěšeně, a moc její rostla vůčihledě. Republika Janovská trnula, vidouc, že také ostrov Capraja, ležící mezi Korsikou a italskou pevninou, dobyt byl od Korsičanů. Pročež Janované vzdali se vší naděje udržeti ve svém panství korsický ostrov, a nabídli jej Francii, kteráž uzavřela s republikou Janovskou kupní smlouvu 15. máje roku 1768 ve Versaillesu. Zpráva ta roznesla se brzy po celé Korsice, dříve než loďstvo francouzské vyplulo od břehů provençských. Sněm svolaný do Corte usnesl se klásti odpor proti bezpráví se strany francouzské. Tu Karel Buonaparte, tajemník Paoliho (a otec Napoleona I.), mluvil výmluvnými slovy, aby roznítil v zástupcích lidu lásku ke svobodné a ohrožené vlasti.

Francouzi opanovali pobřežní místa a vnikali do země. Ale krvavě byli odraženi u Borga (již od Bastie), pozbyvše opět dobyté půdy kromě opevněných míst na pobřeží.

Po strašné té porážce přišla pomoc nová. Paoli viděl nebezpečí, které hrozí Korsice, a nabízel Francii vyrovnání. Ale to bylo zamítnuto.

Velitel francouzského vojska Chauvelin přesvědčen byl o hrdinské obraně Korsičanů, a pomýšlel na lesť. Jako Sampiero a Gaffori zahynouti měl i Paoli úkladně. Ale úmysl byl vyzrazen, a zrádce, syn kancléře Massesiho, jenž byl ve službách Paoliho, skonal na šibenici.

Nové voje francouzské, které vytáhly do pole proti Korsičanům, opět byly statečně odraženy. Proto byl velitel Chauvelin odvolán a na jeho místo dosazen de Vaux, jenž znal povahu země. Dne 9. máje roku 1769 na vždy učiněn jest konec samostatnosti korsické u nešťastného Ponte nuova na řece Golo.

Rozprášení Korsičané rozptýlili se po horách a po lesích, Paoli pak utekl se do Vivaria a potom do Porta Vecchia, odkudž odplul asi se 300 Korsičany do Toskánska a dále do Anglie, kde žil po dvacet let. Londýn byl jeho exilem.

Po dvacitiletém vyhnanství v cizině mnoho změnilo se v jeho vlasti, ale rodáci jeho nezapomněli na něho, povolavše ho do své vlasti, když ústavověrný sněm dovolil vystěhovalcům vrátiti se do domoviny. Národní shromáždění francouzské vyzvalo Paoliho k návratu listem, a brzy na to přiváželi si poslové svého miláčka. Dne 3. dubna roku 1790 přišel Paoli poprvé do Paříže a slaven byl jako Washington Evropy. Lafayette stál při něm jakožto nejlepší přítel. Když starý ten bojovník za svobodu svého národa objevil se ve sněmovně, přijat byl s jásotem a bouří radostných projevů.

V Marsilii očekávalo Paoliho korsické poselstvo, v němž byli také Josef a Napoleon Buonaparte. Paoli, doplaviv se břehů korsických, líbal s pláčem otcovskou půdu a ukazoval se všemu lidu, a celá země pěla Te Deum.

Od té doby byl Paoli presidentem shromáždění zemského a generalem národní gardy korsické.

Za vyhnanství Paoliho v cizině získáni byli mnozí z Korsičanů pro vládu francouzskou, jiní pak byli vášnivými demokraty, zvláště Bonapartové, Saliceti a Arenové.

Po krvavých událostech za revoluce francouzské obviňován byl Paoli svými nepřátely, že snaží se vyprostiti Korsiku z moci francouzské. K vyzvání konventu, by se před ním ospravedlnil, Paoli neuposlechl a pouze dopisem vyvrátil zrádnou pomluvu, načež konvent prohlásil Paoliho za velezrádce. Tím také Korsičané rozdělili se ve dvě protivné strany, ve vlasteneckou a republikánskou. Paoli vyhledával pomoci u Angličanů, a admirál Hood přirazil skutečně k ostrovu a dobyl Bastie i pevného Calvi.

Ve krátké době byl ostrov v rukou Angličanův a Paolistů, jichž usnešením odtržen byl od Francie a svěřen protektorátu Anglie, která však vyhlídla si za místokrále Sira Gilberta Elliota místo Paoliho.

V duši raněný stařec ustoupil z veřejného jeviště do soukromí, ale i tu byl Elliotovi nepohodlným. Působením Sira Elliotta byl Paoli pozván Jiřím III., aby v Londýně žil poslední dny svého života při dvoře královském. Paoli svolil a po třetí a naposled opouštěl rodiště i vlast svou v říjnu roku 1795. Rovný osud sdílel s mnohými zákonodárci klassického věku: odměněn nevděkem zemřel v cizině. Největší mužové Korsiky, Paoli a Napoleon, oba našli hrob na půdě britské.

Panství Anglie nemělo na Korsice dlouhého trvání, neboť sotva že Napoleon zvítězil v Italii, poslána byla vojska francouzská na Korsiku, kterou Angličané opustili bez velikého zdráhání. V měsíci listopadu byla Korsika prázdna všech Angličanů, a Francie stala se opět pánem Korsiky.

Pasquale Paoli dožil se ještě trůnu svého nepřítele Napoleona a zemřel v Londýně 5. února roku 1807, maje věku 82 let.

Paoli odkázal universitě v Corti po 50 librách šterlinků ročních důchodů pro čtyry učitele a jinou sumu na založení národní školy v rodné své obci Marosaglii, aby vzdělání korsického lidu se povznášelo. (Až posud skoro polovice obyvatelstva [nad šest let] neumí čísti.)

Umíraje, pravil Paoli: „Synovci moji neočekávejtež ode mne mnoho. Útěchou buďtež jim slova biblická: Nikdy neopustil Bůh spravedlivého, aniž děti jeho žádati budou chleba.“

Paoli požíval v Londýně ročního platu 1200 liber šterlinků.

Kosti velikého toho vlastence a patriarchy evropské volnosti tlí v opatství westminsterském na blízku Livingstona, Garicka, Macaulaye, Händla, Goldsmitha, Thomsona. Poprsí, vytvořené Flaxmanem, věští nápisem svým, že tu pochován general korsického národa.

Rodáci Paoliho postavili roku 1854 svému miláčkovi bronzový památník v Corti na konci boulevardu na náměstí řečeném Place Paoli, opatřivše pomník největšího vlastence korsického nápisem francouzským (!). Umělec Victor Huguenin představil tu Paoliho jakožto vůdce národa ve kroji generalském.

Horské město Corte bylo polohou svou ke všem národním hnutím za korsickou svobodu jako stvořeno, a stalo se působením Paoliho předním činitelem v dějinách národa korsického. Památek monumentálních a uměleckých ovšem marně bys tu hledal, a neznaje dějin města Corte, odcházel bys z něho neupokojen a sklamán ve svých představách.

Asi čtvrt hodiny cesty od města při silnici, vedoucí do Ajaccia, stával někdejší klášter františkánský. Z toho zbyla pouze věž jakožto upomínka na posvátné místo, kde ve prostranném chrámě rozhodoval korsický

parlament tam shromážděný o své budoucnosti. Svoboda velebila se tu z kazatelny nadšenými slovy jako evangelium Páně, a ti, kdož ji hlásali, dovedli za ni také umírati. V těch místech ohnivě mluvil Pozzo di Borgo, úhlavní nepřítel zrádce Korsiky a uchvatitele francouzského trůnu, Napoleona I., aby obhájil čest Paoliho, když viněn byl z velezrady, a aby vyslovil opovržení rodině Buonapartů a bratří Arenů.

Klášterní zdivo časem rozpadávalo se v ssutiny a nahrazeno bylo nyní budovou novou, z níž vycházejí duchovní učitelé korsického národa. Okouzleni vyzíráme ze semináře ve skalní žleb, kterým Restonica proudí a nad níž při prameništi bělá se týmě Monte Rotonda. Co nejdříve nastoupíme cestu k jeho úpatí.

K výletu tomu najímáme mula, ubírajíce se stále podél řečiště horské té bystřiny, v jejíž korytě divoká směsice balvanů nakupila se jarními přívaly. Proudy bystřice stále tu šumějí a hučí, rozrážejíce se o rozmetaná úskalí, jež také s horských strání řítívají se do proudu, zastavujíce jeho tok. Voda tu plynoucí čistá jest jako křišťál.

Filosof Seneca jistě nepoznal korsického nitrozemí a velebné přírody ostrova, na nějž byl vypovězen, neboť nebyl by napsal o Korsice slova: „Jaro tu není utěšeným chladem stínu, není tu chleba, ani doušku vody. Korsika strašná, barbarská, drsná, vlídně hostiž vyhnance, vlídně hosti mrtvé: popelu živých buď půda tvoje lehká...“ A přece horské prameny korsické mají vody v hojnosti a občerstvují poutníka nápojem nezkaleným. Tam na výšinách Monte Artica vyvírají nevysychané prameny a sbíhajíce v jezírku řečeném Nino tekou spěšně jakožto řeka Tavignano nebo valí se s výšin Monte Rotonda jakožto Restonica, kterou vroubí kosaté kaštany, a ořešáky, ve stěnách skalních divoké fíky, rozmaríny, majorán, levandule, pryšec, opuncie, agave, oleandr a j.

V odvetu za to, že Seneca pronesl se o vlasti Korsičanů s příhanou, rozšířena jest tam o mravokárci Senecovi tato pověst: Když Seneca pln trýzně a muk vyhlížel jednou z věže v divoké kraje korsické, spatřil spanilé krásky ostrova a zahořel k nim láskou ohnivou. Ale užívaje více lásky, než dovoluje pouhé přátelství, pocítil neblahých následků od přísných a počestných Korsičanů, kteří ho nelítostně ztrýznili kopřivami. Od té doby vzmáhají se kopřivy kolem věže, řečené Senecovy (na severu ostrožny korsické), víc a více jakožto vzpomínka na morálního filosofa. Lid alespoň vypravuje si tu legendu, nazývaje kopřivu tam rostoucí *Ortica di Seneca*, t. j. kopřiva Senecova.

Mnoho vytrpěl Seneca na Korsice, ale zajisté vzpomínal na ni a na lepší časy svého vyhnanství, než když musil býti svědkem děsných výjevů netvora Nerona.

V římské truchlohře „Octavia“, v níž vylíčuje se tragický osud choti Neronovy, uveden jest také Seneca, a v ústa jeho vkládá tam básník tato slova:

Melius latebam procul ab invidiae malis
Remotus inter Corsici rupes maris.

(Lépe kryl jsem se daleko od nenávisti plodů vzdálen jsa mezi skalami korsického moře.)

Seneca těžce nesl osud svého vyhnanství a choval v ošklivosti Korsiku i s celou její přírodou, neboť nebylo tehdy krutějšího trestu nad vypovězení z Říma. Lid ovšem přenesl legendu o Senecovi z časů římských a učinil dějištěm ostrožnu Korsickou (Capo di Corso), jakkoli Seneca žil ve vyhnanství nejspíše v Alerii nebo Marianě, někdejších to koloniích římských na východních březích korsických.

Seneca, jenž narodil se o tři roky dříve než Kristus přišel na svět, pocházel ze španělské Cordovy. Tam spatřil též světlo světa. Matka jeho Helvia vynikala duchem, otec byl proslulý rhetor.

Brzy vidíme syna praetorem v římských službách a váženého jakožto předního řečníka a stoického filosofa s velikým věděním, k čemu neobyčejná paměť velice mu pomáhala. Sám vypravuje, že mohl odříkati dva tisíce jmen v témže pořádku, jak je byl jednou vyslechl. Pamatovati si více než dvě stě veršů po jediném přečtení nebo slyšení bylo mu hračkou.

Za prvého roku vladaření Claudiova ocitl se Seneca skrze Messalinu (ženu císaře Claudia) v zápletcích a by z Říma vypovězen na Korsiku.

Po osmiletém vyhnanství na Korsice povolán byl opět ke dvoru. Claudius, zbaviv se zatím Messaliny, pojal za choť Agrippinu, uznal jejího syna Nerona z prvního manželství za nástupce trůnu a učinil Senecu jeho vychovatelem. Mladý Nero vyrůstal před tím v nevědomostech, maje za společníky holiče, kočího a komedianta. Z rukou těchto společníků dostal se Nero k učenému Senecovi, jemuž byl velmi nakloněn.

Císař Claudius brzy potom skonal. Vlastní jeho žena Agrippina otrávila ho. Seneca nemoha zapomenouti na utrpení, které bylo mu snášeti ve vyhnanství, napsal o Claudiovi satiru plnou výčitek, posměchu a příhany. Za to velebil milost mladého panovníka Nerona, který zasypával svého vychovatele a učitele přízní a bohatstvím. Filosof Seneca kořil se svému pánu tím více a plazil se jako otrok před Agrippinou. Tak nabyl ohromného jmění a statků všeho druhu: zahrad, sadů, polí, paláců, letohrádků na blízku i ve kraji.

Ale náklonnost Neronova k Senecovi zaměnila se v nenávist a odpor. Seneca, obviněn jsa ze vzpoury, odsouzen byl k smrti. Skonal vykrvácením v lázních roku 65 po Kr. maje věku šedesát osm let.

Horský žleb, kterým Restonica proudí, upomíná na Divokou Šárku nebo dolomity tyrolské, jsa úzce spjat z obou stran rozervanými skalinami žulovými, divokými a pustými. Jenom níže zakryty jsou stráně vegetací. Sem přicházejí obyvatelé z blízkého města, by tu nasekali uschlého roští rozmarinového, odvážejíce je na koních a mulích jakožto palivo. Tu také založeny jsou nevelikě lomy na bělošedý mramor, jenž podobá se mramoru dobývanému u Heřmanova Městce, maje namodralé tmavší pruhy. Z lomů těch pocházejí mramorové sloupy paláce spravedlnosti v Bastii.

Ve výšinách, zvláště čím více blížíme se k úpatí Monte Rotonda, pasou se stáda černého bravu a černých koz. Pastevci jejich vyhlídli si skalní sluje a jeskyně za stálé obydlí, žijíce v podzemí jako troglodití při plápolajícím ohni. Takovým obydlím jest Grotta del Dragone, t. j. jeskyně Dračí, vzdálená od Corte asi půltřetí hodiny cesty. Do skalních těch slují vhánějí se stáda, a dojí se tu mléko ku přípravě broccia, jako sníh bílého a velmi chutného. Zde na horách prožijí pastevci dobu od máje až do konce srpna, spokojujíce se s tvrdým lůžkem v jeskyni a zahalujíce se v kůže jako pastevci dob

biblických. Později opouštějí chladné kraje horské a táhnou se svými stády v nížiny k moři, kde mají rodinu a lepší obydlí. Vracejí se s rozhojněným statkem, neboť utržili ve městě za sýr mnohý groš, za nějž pořizují si chléb a oděv. Pastevci korsičtí mívají asi po padesáti ovcích a rovněž po tolika kozách. Někteří jsou majiteli několika set kusů, vybavujíce jimi své dcery nevěsty.

Od cesty až na osněžený vrcholek Monte Rotonda upustil jsem. Jest unavující, a pochmurný den nesliboval dalekého rozhledu z temene jeho. Za jasných dnů viděti lze z vrcholku Monte Rotonda (2764 m) pevninu italskou, Přímořské Alpy a pobřeží ligurské od Toulonu až k Římu, zvláště pak rozvětvené horstvo korsické s jeho údolími, řekami a městy.

Nejvýše na strmninách Monte Rotonda proháněji se stáda divokých mufflonů, kteří rovněž jako kamzíci postavují stráže, pasouce se při horských jezírkách a přespávajíce noc při samém sněhu. Tu i mláďata přicházejí na svět. Jenom za tuhé zimy sestupují muffloni do dolin Vivaria, Niola a Guagna, pasouce se mnohdy společně se stádem bravu a koz. Chycené mládě snadno zkrotne a stává se přítulným. Starý mufflon ostává svéhlavým a nepřístupným jako divoké skály, ve kterých se ukrývá. Ale i tam zahoukne někdy střelná rána. Nejspíše že padl v tu chvíli „muffro“ nebo pronásledovaný bandita. Oba bývají sobě nejbližší a nejjistší při věčném sněhu.

Monte Rotondo pokládán byl dříve za nejvyšší horu Korsiky, ale v pravdě jest jí Monte Cinto, mající ve výši 2804 metry.

Opět zasedám do těsného kupé a večerem opouštím památné Corte. Za jasné noci zastaví povoz na stanici Ponte alla Leccia, a za nedlouho uvidíme truchlivé místo krvavé bitvy u Ponte nuova při řece Golo. Měsíčná záře rozlévala se po širém kraji a osvěcovala místo, kde za tmavých nocí volají duchové padlých hrdinů, a kde bubny příšerně víří mrtvou tišinou. Ve tklivé té náladě přicházejí nám na mysl zjevy zoufalých vlastenců korsických, kteří, tušíce neštěstí svého národa, vrhali se v náruči smrti. V duši naší vynořuje se jasný obraz strašlivého mnicha Klementa Paoliho, jenž jako anděl pomsty snášel se k lidu svému, by dovedl jej k vítězství. Maje svatý kříž v ruce jedné, pušku v ruce druhé a opásán jsa růžencem vodíval vlastenecké voje do rozhodných bitev a potíral nepřátely do jednoho.

Klement Paoli byl nejstarším synem Hyacintovým. V Neapoli sloužil ve vojště, načež v bouřlivých dobách za svobodu korsické vlasti stal se generalem svých rodáků. Ale nábožný jeho duch nenesl se ke světskému životu, a proto Klement oddal se řeholnictví, když bratr jeho Pasquale stal se náčelníkem země. Ale kdykoli hrozilo nebezpečenství vlasti, mnich Klement přinášel osvobození: svého bratra zachránil v rozhodném okamžiku, když Marius Matra hrozil mu již záhubou; Janovany porazil ve strašlivé porážce u Orezzy, Francouze u Borga a jinde a jinde vítězně vycházel z boje. Také u Ponte nuova bránil se udatně. Vypravuje se, že mžikem pušku nabíjel a bezpečně míříval, žehnaje nepříteli před jistou ranou a volaje: ubohá tvoje matka!

Ale na bojišti u Ponte nuova voje korsické dobojovaly nešťastně. Klement Paoli, vida bitvu ztracenou, jal se chrániti bratra Pasquala proti generalu Narbonnovi. Pomocí Klementovou utéci se mohl Pasquale na pobřeží, by společně odpluli do Toskánska. Klement nenásledoval svého bratra do Anglie, ale ostal v Toskánsku a uchýlil se do kláštera ve Vallombrose, kde prožil dvacet let na modlitbách a v pokoře k Bohu. Krátce před návratem svého bratra z Anglie nově oživly jeho naděje, a on spěje do své vlasti. Leč brzy uviděl, že vlast jeho jde záhubě vstříc. Ustaralý věkem a žalem nad osudem svého národa, zemřel v Morosaglii téhož roku, kdy bratr jeho Pasquale vyhlášen byl konventem francouzským za velezrádce.

Láska k vlasti byla Klementovi náboženstvím a kříž praporem v bitvách a taženích. Pravdu dí Gregorovius, an praví: Vzor vlasteneckého Pasquala dlužno hledati u Řeků, vzor bojovníka Klementa u Makkabejců. Klement Paoli nebyl rekem Plutarchovým, ale rekem starého zákona.

U Ponte nuova překročujeme na levý břeh Goly, schylujeme se znenáhla v rovinu malárických břehů východních a za čiré tmy nového rána vyhledáváme útulku v nejživějším městě ostrova, v Bastii. —

Do kláštera.

Napsala *Matilda Serao*. Přel. *Fr. Pover*.

(Pokračování.)

III.

Ve prosté čekárně prvé třídy, obílené bíle, opatřené nutným nábytkem a ošumělými pohovkami z černého aksamitu, ozářené plynovými plaménky, kterými zachvíval pozdní podzimní vítr vnikající do chodeb, kde se prodávala káva a noviny, objevily se první Eva Muscettolová a Chiarina Althanová, provázené Miss Anderlyovou, Evinou vychovatelkou. Obě dívky nerozcházely se od chvíle, kdy byl ujednán sňatek Junica Althana s Evou: něžná, bystrá mysl Chiarinina hodila se dobře ku citlivé a sympatické mysli Evině. Obě dívky jaly se procházeti nahoru dolů, jsouce zahaleny ve své tmavé plaštíky, majíce spuštěné závoje do očí, jako dvě trpělivé poutnice.

„Jak nesmyslny jsou ty svatební cesty!“ mluvila Chiarina pohlížejíc na nějakého cestovatele, který skládal svá zavazadla na veliký tmavý stůl a odcházel znova poddávaje se rozčilení těch, kdo odjíždějí a nedají se ničím utišiti.

„Nikoli, drahá Chiarello, je to krásné . . .“

„Pah! samé hostince, samí nespolehliví sluhové, samé cizí tváře, zbytečná jen a nudná potulka.“

„Ty bys se tedy nepustila na svatební cestu?“

„Ne; vždyť se ani nedostanu tak daleko."

„Ah! zapomněla jsem, švakrová-jeptiško, že se nechceš vdávati. Pověz, proč pak se nechceš vdávati?"

„Proto."

„Uvidíš, Chiarello, že tě já provdám, uvidíš."

„Miluješ svého bližního jako sebe samu?"

„Oh!" podotkla Eva zardívajíc se.

A spěchaly naproti Anně Doriové, která přicházela samojediná, s tvářema natřenýma červení, kterou si sama sdělávala, majíc přes obličej přehozený bílý závoj, který měl zjemniti sílu líčidla; napadlo ji také, aby si pro ten večer udělala větší oči a přejížděla pod nima žhavým korkem, a vypadala tak podivně, tak ohyzdně, že se sama Eva nemohla zdržeti úsměvu.

„Mama měla u oběda monsignora a dva opaty," jala se vykládati; „opustila jsem ji v polovici oběda. Mama se zlobila jako obyčejně, já ji nechala v úzkých. Přišla jsem se podívat na smutný odjezd."

„Jsi roztomilejší než býváš," smála se Chiarina.

„Myslíš? Nebylo-li by se Olze stalo lépe, kdyby byla umřela, než aby si byla vzala toho ničemu Maxima?"

„Dívky se vždycky raději provdají, nežli by zemřely; i ty, Anno."

„Ovšem, že já také: ale nezamilovala jsem se posud do pisatele komedií."

Chiarina usmívala se dále při vší zlomyslnosti Annině, ale mlčela.

„Proč pak je ti Maxim tak odporný?" ptala se Eva Anny.

„Nemluv mi o něm: je to chladný a zatvrzelý hříšník. Pomysli si, že dnešní noc ztrávil ve veřejné herně při hře a že se včera ráno opozdil o hodinu před církevním posvěcením sňatku: Olga plakala celou mši."

„Kdo ví, je-li to s hernou pravda," prohodila Eva.

„Jakže! Vždyť tam byl i tvůj bratr!"

„Nevěřím . . ." odporovala blednouc Eva.

„Jakže, nevěříš? Vždyť k tomu prohrál sedm až osm tisíc lir."

„Slíbil, že již nebude hráti," šeptala Eva.

„Zeptej se tedy Tekly, se kterou jsem přišla a která si venku kupuje nějakou knihu."

I Tekla objevila se v kabátku z černé vlny podšitém astrachanem, plném tkaniček a stužek, majíc na hlavě astrachanovou čepičku; koupila si Balzacův román „Albert Savarus".

„Ano, ano, hráli celou noc, Carlo prohrál dvacet tisíc lir," mluvila s úsměvem.

„A to tě těší?" ptala se Chiarina, zatím co Eva skláněla v zamyšlení hlavu.

„Nesmírně."

„A proč?"

„Až bude Carlo zasekán ze dluzích, pak si mě spíše vezme, aby napravil svůj porouchaný stav: donna Marie mu nebude moci přinésti peníze, já ano."

„A blažilo by tě provdati se za podobných okolností?"

„Bude mě potom milovati, musí mě konečně milovati," dodala Tekla s hlubokou neústupností těch, kdo si zamanou jedinou věc.

Sál se pomalu naplňoval časnějšími cestujícími, kteří přicházeli hodinu před odjezdem; děvčata odstoupila; vstoupily držíce se za ruce a odměřeným krokem obě Saunicaudrové s otcem a Marií Gulliovou-Pausaniovou, nastávající švakrovou, ve zvláštních elsaských čepečkách z červeného atlasu, které jim velmi dobře slušely.

„Přinesly jsme Olze růže," ozvala se prvá.

„Bílé růže, má je tak ráda," dodala druhá.

A podívaly se na sebe, jsouce šťastny, že byly tak duchaplny; po chvíli pokračovala prvá:

„Evo, potkaly jsme v povoze tvou matku."

„Jela, Chiarino, s tvým bratrem Junikem," podotkla druhá

Dvojsmyslný úsměv objevil se na retech Anny Doriové: Chiarina a Tekla hleděly si okamžik do očí, jakoby se ptala jedna druhé, — ale Eva se usmívala blažeností, upírajíc oko ke dveřím, aby viděla, až se objeví její matka a její ženich. Marie Gulliová-Pausaniová rozprávěla šeptem s knížetem di Saunicaudro, silným, v obličeji červeným starcem, s bílými kníry, svým tchánem, který se dal chytiti klasickým chováním nastávající své snachy, pozoruje, s jakou úctou mluví o erbu Saunicaudrových a o předcích Saunicaudrů, bojovavších pod Ruggerem Normannem. V tom vešly Giulia Capeceová a Eugenia d'Aragona: Giulie byla opět provázena rojem hejsků, diplomatů, ruských baronů — pokračujíc dále ve namáhavém zaměstnání krásné, ale chudé staré panny, která si hledá bohatého muže; Eugenie d'Aragona se svou domnělou matkou, krásnou, světlovlasou, svěží, neplodnou kněžnou a s Giuliem Vargasem, s nímž měla míti do roka svatbu. Živé venkovance, která se stala pojednou kněžnou, vzklíčila ve srdci vroucí, vášnivá láska ke Giuliovi Vargasovi; oba snoubenci ukazovali všude svou lásku, držíce se za ruce nebo zavěšeni v rámě, pohlížejíce si dlouho do očí, hovoříce spolu potichu, usmívajíce se na sebe významně. Giulio nosil kravattu barvy Eugeniných šatů, Eugenie nosila na nákrčníku mužskou jehlici.

„Počkejte, teď uvidíte něco," prohodila Anna Doriová.

Opravdu: když byla Eugenie zobjímala a zlíbala všecky své přítelkyně, jednu po druhé, s onou hlučnou výstředností, kterou jí slušné osoby vytýkaly, tisknouc ke svým ňadrům velikou kytici bílých, růžových a modrých hyacintů, které byly určeny pro Olgu a byly již v jesenní tu dobu velikou vzácností, odebrala se s Giuliem všecka blažena do koutka, kde ho chvílemi oslovovala, sklánějíc při tom půvabně hlavu, takže se podle slov Marie Gulliové-Pausaniové podobala více než kdy jindy švadleně; jaké to pohoršení ukazovati k sobě lásku tak veřejně! Dívky, paní, mladí muži, kteří se přišli rozloučit s Olgou Bariatinsovou, která odjížděla na svou svatební cestu, rozdělili se ve dvě tři skupiny, kde se rozléhal hovor, smích, šepot, nedbajíce na nával pocestných, kterých stále přibývalo: Anna Doriová vypravovala pošeptmo, tak aby toho neslyšela Giulie Capeceová, že mademoiselle Charlotte, švadlena v passage Verdeau v Paříži, musila chudák ohlásiti vinou Giuliinou úpadek, dodalať prý jí ve dvou letech za sto tisíc lir šatů, ale neviděla od Julie ani haléře: dodávala jí však dále šaty doufajíc ve blízký sňatek Julie, ale marně, ke sňatku se to neschylovalo, a Charlotte chudák musila zastaviti platy.

„Vždyť si chtěl Pocco Caracciolo vzíti Julii?" dotazovala se Tekla Anny.

„Ne, ne, Caracciolo měl jinde závazek."

„Cože jinde? koho jinde?“ ozvalo se pět šest dívek umírajících zvědavostí.

„U tanečnice Fiammanteové: nemohl se od ní odtrhnouti. byl to vážný závazek.“

Dívky sklopily oči a zardívajíce se, sestoupily se těsně k sobě. pociťujíce v sobě zvědavost po světě. kterého ony neznaly, kterého nesměly poznati. ale s jehož ozvěnou se stýkaly často ve svých domácnostech a v zábavách.

„Ale kde pak! kde pak Fiammanteová!“ ozvala se Elfrida Kapnistová. prostrkujíc snědou svou hlavu do skupiny přítelkyň — „nevíte nic. Anninka Doriová má tuze staré zprávy. Caracciolo vyprostil se z pout Fiammanteiných. darovav jí najednou dvacet tisíc lir, pro ni a její dítě . . .“

„Jaké dítě?“ ptala se naivně Eva.

Ale mlčení trvalo dále. dívky sklopily oči a dívaly se kolem sebe jako v zamyšlení: Elfrida Kapnistová počíná si rozhodně příliš svobodně ve svých řečech, je nesnesitelna. Špatný dojem vzrůstal: Elfrida měla na sobě bídné šaty s bílými a černými proužkami. šaty. které stály nejvýše čtyřicet lir. a nosila v uších dva zářící brillanty v ceně tří tisíc franků.

„Co pak dělá Willy Galeota?“ ozvala se směle Anninka Doriová.

„Zbožňuje mě. jako obyčejně.“ odvětila Elfrida bez rozpaků.

„A kdy pak se vezmete?“ pokračovala znova Anna Doriová chtějíc Elfridu rozhodně zahanbiti.

„Hned. hned. hned.“ odvětila Elfrida obracejíc se k ní zády a ubírajíc se k Julii Capeceové.

Eva obracela se bez ustání netrpělivě ke dveřím. číhajíc, až se objeví její matka s Junikem Althanem. ale matka a ženich se neobjevovali; přišly Giovannella Sersaleová se svou sestrou Candidou Montemilettovou a švakrem Františkem Montemilettem. A podivno. obličej Giovannellin neukazoval hlubokého smutku. nezhojitelné choroby duševní. která se projevuje každou žilkou. barvou. tahy: líce její byla klidna a zamyšlena. jakoby se byla ohradila jediným snem. jedinou myšlénkou. ba zdálo se. že se jí podařilo vzmachem neslýchaným uvolniti svého ducha a přivésti ve stav jasného pozorování. Nepřicházela již ve společnosti Felicetty Filomarinové. zasmušilého děvčete, které uchovávalo pro sebe žárlivě své tajemství a užíralo se bolestí: vycházela vždy se svou sestrou a svým švakrem. sestrou, která jí byla odloudila muže, ženicha: kolem rtů pohrával jí při tom tajeplný úsměv. Vešla Angiolina Cautelmová se sestrou Marií a svým otcem: již ne Angiolka. již ne žena. ale útlounký stonek bělosti něžné růže, ve kterém nebylo stopy po krvi pod kůží. pás tak malý, že se zdálo. že každým krokem se přelomí ve dví. ruce tak bezbarvé. že nejdrobnější rukavička na ní působila na tisíce rýh. Bylo viděti na ní všemožnou péči. aby se ukazovala znova zdravou a krásnou, plášť s bohatými záhyby zahaloval ji, aby utajil vybublou postavu, hustý krajkový pás ovinoval bílé bezbarvé hrdlo. bílý černě tečkovaný závoj spadal jí po tvářích. aby jim dodával strojené živosti. Oči jí zářily. usmívala se: když její otec. vévoda. znova a znova zkoušený rodinným neštěstím, pozoroval. že jeho krásná a dobrá dcerka schází láskou k jinochovi. který měl odejíti daleko, odebral se k jeho otci. knížeti Serracapuolovi, prosit za zdraví své dcery, která by dojista zemřela, kdyby ke sňatku nedošlo. Kníže přijal. i za svého nepřítomného syna, s podmínkou. dostane-li Angiolina o dvě stě tisíc lir více věnem: jeho syn mohl doufati a žádati ještě více. ale Cautelmo byl jich známým. příbuzným. otec i syn chtěli se spokojiti polovicí milionu, protože děvče hynulo. Krásný cestovatel vrátil se chladně. lhostejně. netečně. aby se dvořil své nevěstě. a něžná bytost ta opět se osvěžovala. jako se rozvíjejí křehké bílé růže, když uhodí teplejší dni zimní. Na tvářích jejích bylo viděti stopy blaženosti: mluvila málo, hlasem slabým. chvějícím se vždy ve zvláštním pohnutí. Vcházejíc zpozorovala hned. že její ženich je ve skupině Giulie Capeceové. a úsměv. který mu poslala, byl slovem, světlem, láskou. srdcem, celou duší zavinutou do něho. V okamžiku byly kolem ní dívky, které si jí byly oblíbily a jí rozuměly, jako Eva Muscettolová, Tekla Brancacciová. Eugenie d'Aragona a Chiarina Althanová. a pohlížely na ni s velikou něžností. neodvažujíce se optati se. jak se jí daří, mluvily s ní tiše a tiskly ji do pozadí čekárny. aby si průvanem neuškodila. Vešel hlouček mladíků, v němž se nalézali Willy Galeota. Peppino Saunicaudro, Carlo Mottola: také přišel Mario Capece, nesa s sebou kytičku vanilek a konvalinek pro odjíždějící mladou ženu: hovor jednotlivců stal se všeobecným. každý se divil. že Maxim a Olga nepřicházejí, protože zbývalo jen dvacet minut do odjezdu do Říma. Eugenie dala si přísahati Juliem, že se z Neapole ani nehnou při své svatbě. budouť se moci zavříti do ohromného kvetoucího letohrádku d'Aragona při řece Chiari. k čemu opouštěti Neapol, vždyť ona miluje svou Neapol a nenávidí celý ostatní svět.

Pojednou nastalo veliké hnutí; Maxim a Olga. kteří právě vstoupili, držíce se pod paží, byli v okamžiku obklopeni shromážděným davem a pozdravováni hlučnými výkřiky: Olga vypadala roztomile ve svých šatech z tmavomodré vlny zakrývajících spodní sukni z červeného ruského kašmíru, utažených pevně obroučkou skrytou mezi záhyby tuniky: na klobouku z tmavomodrého plyše seděla vlaštovička rozepínající křídla jakoby k odletu; byla bleda. Maximova tvář měla v sobě jako jindy výraz muže nudícího se a trápícího jiné Když Olga spatřila všecky ty, kdo ji očekávali, aby se s ní rozloučili. a přátelské ruce, které se vztahovaly k ní, nabízejíce jí krásné květy. pocítila při pohledu na všecku tu lásku, náklonnost a upomínku. zvláštní tajemné chvění. nemohla plakati, ale bodalo ji to do očí a hrdlo se dusilo vzlykáním. Pomalounku vzala si všecky své bývalé přítelkyně stranou, a každé z nich dostalo se části její lásky, jejího slibu a její bolesti a její naděje; Maxim bavil se zatím mdle se svými přátely, maje ruce v kapse, klobouk vražený do očí, s tváří člověka, který se hrozně nudí.

„Přinesly jsme ti růže, Olgo,“ ozvala se prvá ze Saunicaudrových, dívajíc se na mladou žínku očima plnýma slz.

„Nezapomínej, Olgo, že jsou památkou na Neapol.“ dodala druhá.

Olga sklonila se k růžím. voněla k nim dlouho, zlíbala je. pak beze slova políbila obě panenky na tváře: a obě panenky podívaly se zároveň na sebe, jako vždycky jindy činívaly, natáhly dolení rtík a daly se do pláče.

„Neplačte, drahouškové,“ chlácholila je Olga a pokývla Marii Gulliové-Pausaniové, aby jich šla potěšit. Nastávající švakrová pokročila královsky, vtiskla chladný polibek na Olžino čela a prohodila k ní klidně:

„Za šest měsíců se uvidíme, Olgo, v Paříži: přijedu tam s Peppinem; budeš tam?“

„Nevím, nevím . . .“ šeptala Olga Danyová ve zmatku pohlížejíc kradmo na svého muže, který se již blížil mrzutě ke dveřím, jimiž se vycházelo.

Marie Gulliová-Pausaniová odvedla si své švakrové, které ještě vzlykaly, do koutka a jala se jim domlouvati klidně, jako stará babička, která káže o moudrosti; dívky poslouchaly ji, upírajíce ji oči do obličeje, jako dvě vnučky, které spoléhají ve sliby své babičky.

„Tu máš hyacinty, má milá,“ ozvala se Eugenie d'Aragona.

„Vrať se, Olgo.“

„Vrátím se, Eugenie.“

„Vrať se brzo: tam je tak chladno a tu je tak vřelo, Olžičko.“

A opřela se s důvěrou, plna lásky o rámě Giulia Vargasa.

„Pamatuješ se na večery, které jsme ztrávily spolu?“ ozvala se potichu Tekla Brancacciová. „Čeho si's přála, máš. Buď šťastna, drahoušku.“

„Kéž se i tobě dostane, Teklo, čeho si žádáš.“

„Dostanu to nebo zemru.“ dodala Tekla pevně.

„Nevzala bys mi s sebou něco do Petrohradu?“ ptala se Giulie Capeccová nevěsty. „Nemohla bych dostati kožíšek z ruské vlčiny? Umírám po něm touhou.“

„Vzpomenu si na to,“ prohodila nevěsta, ohlížejíc se kolem sebe unylýma očima toho, kdo se nedovede vzpamatovati.

„Přeju ti, drahá Olgo, abys žila v radosti a milovala bez konce,“ šeptala jí tiše Chiarina Althanová.

„Jak k tomu dojíti, Klaro?“ odpověděla stejným hlasem a bolestným přízvukem nevěsta.

„Buď dobra, buď dobra, zapomeň na ostatní,“ dodala jí přítelkyně, dotýkajíc se jejího čela, jakoby jí žehnala.

Na prahu vrtěl sebou nepokojně Maximo Daun v nejvyšším návale omrzelosti; úředník ohlašoval vysokým hlasem odjezd do Říma, vše pospíchalo, i nevěsta kráčela ke dveřím a sledována průvodem svých přítelkyň. Pod loubím vál silný vítr a plynové světlo kmitalo; Maxim Daun sťanul před určeným pro ně coupé a naházel šály a květy mrzutě na pohovky. Jakýsi trapný pocit zmocnil se celého davu, přišedšího se rozloučit s Olgou: drobné ty světlovlásky, plné lásky a dobroty, krásného květu vyrostlého na neapolském slunci, odcházející do světa, ubírající se na moře života, kde hrozí bouře stroskotáním, zželelo se všem. Ani stará potutelná panna Anna Doriová nemohla se zdržeti pohnutí, vidouc, jak se malá ta bytost vrhá bez ochrany, bez záštity do zápasu, kde jí věštilo tolik známek, že bude pošlapána.

„Nezapomínej, Olgo, abys mi psala, nezapomínej.“

„Ano, ano, budu psáti . . .“ odpovídala Olga jakoby ze sna chvějícíma rtoma a s očima, které nemohly plakati.

„Buď zmužila, drahá Olgo, zmužila a stála,“ pošeptala jí Elfrida Kapnistová, „a nemusíš se ničeho báti.“

„Buď šťastna, Elfrido,“ odvětila nevěsta, opírajíc se o okénko, protože se jí málem chápaly mdloby.

V tom přistoupila k ní Angiolina Cantelmová, obě dívky dívaly se na sebe okamžik pohledem tak upjatým a hlubokým, že rty nevěděly, co by řekly: Angiolina tiskla Olžiny ručky svýma vyhublýma rukama, jakoby jí chtěla také vypověděti magneticky sladké věci, které by jí byla ráda řekla. Ale hlas jí selhával.

„Svatá Panno . . .“ vyhrkla konečně ze sebe slabě.

„Oh, Angiolko . . .“ zajíkala se nevěsta, jakoby ji přerušovala. Slzy jí konečně vyhrkly z očí, dala se do tichého pláče. Eva Muscettolová tiskla do náručí Olgu, která jí plakala na rameni a těšila ji:

„Pomni, že tě máme rády, že tě budeme vždycky a vždycky milovati: mám tě tak ráda, milá Olgo . . .“

Ozval se zvonek.

„Olgo, Olgo,“ zazněl suchý a syčící hlas Maximův.

„Tu jsem,“ odpověděla Olga poslušně.

Shromáždění seskupovali se po třech čtyřech a pozdravivše se před nádražím, usedali do povozů, aby odejeli zpět do Neapole.

Eva upadla znova v zamyšlení, z něhož se nepodařilo Chiarině ji vyrazit veselými slovy: „Kde je asi Junico?“ ozvala se konečně Eva.

„Bah . . . nevím,“ odvětila Chiarina ztrnule.

„Myslíš, Chiarino, že mě má rád? Co si počnu, nemiluje-li mne?“

A vrhnuvši se do náručí své přítelkyně, vzlykala, zatím co ji vůz odnášel ku domovu: přítelkyně ji těšila něžnými a laskavými slovy, hladíc ji při tom jako chorobné děvčátko. Ale ve skutečnosti byla i Chiarina Althanová zamyšlena a smutna.

VI.

Panské povozy vjížděly do prostranného kláštera sv. Kláry, plného paprsků zimního slunce, branou otevřenou na ulici Gesù Nuovo; zanechávaly pozvané u bran kostela před pozdviženou záclonou, již bylo viděti záři světel; pak odjížděly na své stanoviště, kde měly čekati, v rohu velikého opuštěného prostranství u druhé veliké uzavřené brány vedoucí na ulici Rotondu. Zvědavci kupili se u otevřených dveří, snažíce se zahlédnouti, co se viděti dalo; vstup byl povolen jen těm, kdo měli zvací lístek. Chvílemi přicházel některý host pěšky v černém obleku s bílou kravattou, vykukující z pod svrchníku, ve vysokém klobouku a bílých rukavicích, jakoby se ubíral na svatbu: vykázal se svým lístkem, vstoupil do vnitř a zmizel v černém ústí kostela, který se zdál ozářeným v pozadí věncem světel. Přicházely černě oděné dámy, zářící perlami a tisknoucí v rukou modlitební knihu. Zvědavcům se zdálo, že se jedná o bohatou svatbu, a očekávali trpělivě na náměstí Gesù Nuovo, na schůdkách a v chodbě obecné školy objevení se nevěsty.

V kostele lesknoucím se řezbami a zlatem, okrášleném jako nějaký salon, aby byl příjemnější a veselejší, byly spuštěny červené záclony na velikých oknech, v pravo od kaple, kde dříme dobrá, svatá Marie Kristina Savojská, až ke dveřím stáli mužové; v levo od kaple, kde Giéková Madonna shlíží svýma bledýma očima mléčného blankytu na shromáždění, až ku kapli, kde se prokazuje úcta nebeskému Otci, zázračnému nebeskému Otci u sv. Kláry, stály ženy; obě tribuny byly obvěšeny červeným aksamitem; u vchodu stálo nehybně deset sluhů z domu Muscet-

tolových, na místa uváděli vévoda z Milétu, bratr vévody z Muscettoly, a kníže z Montescagliora, bratr vévodkyně Muscettolové: u hlavního oltáře klečela na polštářku z červeného aksamitu, opírajíc se o klekátko, s obličejem vtištěným mezi dlaně, černě oblečená vévodkyně Muscettolová a modlila se, nebo plakala, nebo přemýšlela.

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Václav Štulc

narozen 20. prosince roku 1814 na Kladně, zemřel 9. srpna 1887 na Vyšehradě v Praze. Václav Štulc zasloužil si vřelé vzpomínky v nejširších vlasteneckých kruzích českých přičinlivou prací svou o povznešení české věci slovem i perem, jako učitel, spisovatel i kněz. Řadil se hned k prvním našim národním buditelům, jichž dědictví převzal a kteréž po svých silách a po svém způsobu vzdělával dále. Literarně činným byl Štulc do dovršení svého mužného věku, žije později jedině pomníku svého života, dostavění chrámu na Vyšehradě, a jiným náboženským účelům, kterým byl oddán s celou vroucností duše. Jako básník vydal sbírky: „Perly nebeské", „Dumy české" a „Harfa Sionská". Z polského přeložil: „Konrada Wallenroda", „Grazynu", text „Halky" a několik povídek. V žurnalistice byl činným jakožto vydavatel „Blahověsta", „Pozoru" a spolupracovník „Časopisu katolického duchovenstva". Velikých a tou dobou nenahrazených zásluh měl Štulc o vzájemnost českopolskou. Kdo pamatuje se naň jako na učitele mládeže na gymnasiu akademickém a na kazatele, nemůže naň vzpomenouti bez pohnutí. Později stávalo se u něho čím dále tím více idealem splynutí pojmů Čech s pojmem „katolík". Myslil si to zajisté upřímně asi tak, aby bylo u nás jako v Polsce, kde jest katolictví hlavním obranným štítem národnosti proti pravoslavné Rusi. Poměry naše i naše dějiny jsou však jiné a tím přišel Štulc do sporu s velkou částí naší národní společnosti. To však nikdo mu upříti nemůže, že hájil svou věc z ryzího přesvědčení, vytrvale a oddaně do posledka. Mužů takových není u nás nazbyt a v paměti českého národa zůstane zajisté jméno Václava Štulce zaznamenáno trvale.

Drobnosti.

Padesátileté jubileum elektrického telegrafu oslaveno dne 27. července t. r. v Londýně nehlučnou sice ale vybranou společností anglických učenců a jiných vynikajících veřejných osobností. Společnosti předsedal anglický generalní poštmistr H. C. Raikes, jenž vylíčil pokrok elektrického telegrafování ode dne 25. července 1837, kdy Karel Wheatstone zaslal z Euston Sqareu v Londýně první depeši W. F. Cookeovi a týž mu ji telegrafoval zpět. Vzdálenost mezi oběma učenci byla arciť jenom dvě anglické míle, avšak v úspěchu tom leželo již rozepjetí telegrafické sítě po celé zeměkouli. Naznačovací aparát Wheatstoneův záležel z pěti magnetických střelek řízených pěti měděnými dráty. Na předním místě chopily se vynálezu právě tou dobou se rozmáhající železnice. Roku 1844 chopila se vláda Sira Roberta Peela upotřebení telegrafu k službě státu a téhož roku veden první telegrafický drát z Waterloo do Gosportu. Roku 1846 sestoupila se první telegrafická společnost. Roku 1850 položeno první telegrafické lano podmořské, sice mezi Doverem a Calais. Roku 1858 pohroužen [illegible] telegrafický drát do hlubin Atlantického oceanu.

Pětijehlový a pětidrátový aparát [illegible] Cookeův nahražen dvoudrátovým a brzo na[illegible] že jeden drát stačí. Po čase zjištěno, že dají se drátem zároveň posýlati dvě depeše ve směru opa[illegible] a později ještě dvě jedním a dvě směrem druhým. Te[illegible] možno zasýlati jedním drátem šest depeší najednou. Od naznačování abecedy pohybem magnetických střelek přešlo se k známkám tlačeným a dále ke skutečnému tisku depeší literami. Potom užíváno zase zdokonaleného přístroje zvukového.

Co týče se rychlosti, tu přenášeno přístrojem Wheatstoneovým od čtyř do pěti slov za minutu. Roku 1849 byl průměrný počet slov v depeších telegrafovaných novinám „Times" 17 v minutě. Dnes možno v této době Wheatstoneovým automatickým přístrojem telegrafovati mezi Londýnem a Dublínem 462 slova. V anglickém spojeném království zasláno roku 1886 51 milionů a 500.000 depeší, tedy asi 1 milion v témdni a počet ten stále vzrůstá. Většina telegrafických zpráv zaslána novinám. Vůbec přispěl telegraf k rozvoji anglického tisku nesmírně, a vláda, v jejíž rukou se telegrafy nalézají, rozkvět ten všemožně podporuje. Teď platí noviny za depeši obsahující 100 slov pouze 2 pence čili 10 kr. Oprotiv jiným depeším slevuje se tu veřejnému tisku neméně než 200.000 liber šterlinků čili skoro půl třetího milionu zlatých poplatků. Sám generalní poštmistr však praví, že ani vláda, ani veřejnost tohoto úbytku v státních příjmech litovati nemusí, an jest více než nahražen službou, již tisk veřejnosti koná, zvláště rychlostí a četností zpráv. Před sestátněním anglické telegrafní sítě platilo se za jednu depeši průměrně asi 1 zl. 30 kr. Teď pouze 40 kr.

Před 20 lety bylo položeno telegrafu podmořského pouze na 2000 anglických mil. Nyní leží telegrafic[illegible] lana pod mořem v délce 115.000 mil, což stálo asi [illegible] milionů liber šterlinků. Před dávnými lety se prorokovalo, že bude možno poslati zprávu kolem celé zeměkoule ve 40 minutách. Dnes vrátí se telegram, vyslaný z Londýna, obešed celou zeměkouli, za 20 minut. Veškeré anglické osady jsou spojeny podmořským telegrafem a z jednoho sta milionu slov ročně pod mořem přenášených slouží devět desetin účelům obchodním.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. —

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . 1 zl. 65 kr.
na půl léta 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškere dopisy, týkající se redakce i adminiatrace „Lumira“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9 nové
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého mesice vždy o 2 hod. odpoledne

ROČNIK XV. 1. září 1887. ČISLO 25.

Hořké znělky.

Básně *Jaroslava Vrchlického.*

Leč odvaha se časem náhle ztrácí . . .

V myšlének roji, které marně stíhám,
sám kráčím dál po hrázi kamenité.
Ó tiché hvězdy nebes, vy to víte,
co vzešlo klasů ňader mojich líhám!

Co v hruď jsem pohřbil a co svěřil knihám
ať v dlouhém bolu, v tísni okamžité,
jak ze všeho čiš vody pramenité
rád ku pozdravu budoucnosti zdvihám.

Leč odvaha se časem náhle ztrácí
jak ve podzimní mlze tažní ptáci,
svá cití pouta člověk těsněji;

Tu velkost pádu Satanova chápe,
jenž nohu necítí, jež v prach jej šlape,
však tím víc stud svých marných nadějí.

Své ženě.

Stín za stínem se přehání mou duší,
však slunce Ty jsi, které nezapadá,
den za dnem prchá, Tebou stejně mladá
zři duše v jaro věčné, které tuší.

Čím více model cestou noha kruší,
čím bouřlivější kolem vášní váda,
čím větší hrobů, upomínek řada:
tím pevnější je kruh náš a tím užší.

Tak piju denně lásku z Tvého oka,
tak piju denně štěstí z Tvojí ruky,
co potom svět, ať hlučí neb se směje!

Jak v hnízdo pták má k Tobě letí slcka.
Tvůj úsměv za ní v žití nesouzvuky
hned jabloně jak měkký květ se sehvěje.

Cesta slávy.

Jak s tužeb věnce list po listu padá,
tak skromnější se denně člověk stává
a nejsměšnější stane se mu sláva,
po které nejvíc pálala duše mladá.

Jak v husté mlze oko sotva hádá
na předměty, jak ulic pustá vřava
hlas písně zhltí, jež zní ostýchavá:
tak sny tvé zdrtí skutečnosti vláda.

A naposledy dospěješ až k tomu
že sám jsi roven nad propastí stromu,
jak on svým ptákům, slouchaš svému pění

A za to, že chtěl's dobro, pravdu, krásu,
že v slavičím a labutím pěl's hlasu,
svět musíš prositi — za odpuštění.

Své dceři.

Až jednou budou lidé po let sklonu,
ó dcero, ptát se, čím tvůj otec byl?
Tu odpověz: Člun, který ztratil cíl,
a jelen uštván smečkou chrtů v shonu.

Zvon, který v ňadrech tisíce měl tónů,
však nevyzpíval nejkrasší, jejž snil,
mrak, z něhož časem zlatý déšť se lil,
však v bláto roztál, jak sjel do záhonů,

A jestli to vše zní jak chvála všední,
neb neskromným být vždycky básník zdá se,
toť anděl, jenž čím výš leť, hlouběj spaď:

Tu zamlč, dobru čím jsem byl a kráse,
leč hrdě tu svou drahou hlavu zvedni
a řekni: Měl mne nevýslovně rád!

Žeň písní.

Den chmurný často smavou píseň nese
a vyzlacený často líně vyzní.
Nuž jak chce ať to chodí bohů přízní,
vždy nezní zpěvem všecka hnízda v lese.

A často duše vstříc se dojmům třese,
stesk hlodá jí a zoufalost ji trýzní
a po vší bouři nad pár klásků sklizní
se usmívá jak po bouři luh v plese.

A jindy napadá jí květů sprcha
v klín v sladkém far niente nevolána,
kdy v oušku dívčí splývá zpověď lásky.

Na štěstí svět ten všecko stejně zdrchá
a břečka jemu chutná líp než manna
a na perly zří jako na oblázky.

Básník.

Vhan lijavec, v urážek drsných příval,
jež pršely naň stále, odevšad,
až z jeho duše stal se pustý sad,
jejž divý ručej ustavičně zrýval;

V ten celý život, jenž se stále stmíval,
kde každý kámen jemu na skráň pad',
trn každý ranil, bodl každý had,
on klidně díval se a klidně zpíval.

A sotva úsměv přelet' jeho tahy,
Co vřava, jež tu hlučí bouřlivě?
to všecko trety, jimž se nepodivil.

Dech poesie blahostný a vlahý
v tom cítil nejvíc, písní poctivě
že svoji ženu a své dítě živil.

Vdova po chirurgovi.

Novela od *Boženy Kunětické.*

V prostranném pokoji, jehož okna byla obrácena k východu a vedla do velké rozkošné zahrady s půvabnými vodomety a útulnými besídkami, seděly tři dámy, z nichž nejstarší byla s těží šedesátiletá a nejmladší dozajista půl století stará. Všecky měly plné červené líce, hladce přičísnuté vlasy, ruce bílé a kulaté, rty malounké a vlídné, oči černé, nosy krátké a tupé, obličej spokojený a dobrácký, z čehož úplně patrno, že dámy se od sebe nelišily ničím, leda nepatrným rozdílem ve stáří, který ostatně zdál se býti ještě menší, nežli skutečně byl. Dvě dámy pletly velmi dlouhé punčochy z jemných nití a třetí, nejmladší, totiž padesátiletá, držela v rukou list, jehož obálku opatrně malým nožíkem rozevírala. Svoje pletení odložila prozatím na šicí stolek, kde ležely také tři dohotovené již dlouhé punčochy z bílých tenounkých nití s malými, roztomilými chodidly. Dáma rozevřela šťastně obálku, vyňala list a četla příjemným altovým hlasem:

„Drahé tetičky!

Nedivte se, že Vám píšu. Nalézám se v situaci, v jakých hledáme dobré, šlechetné přátele. — Jsem vdovou. Neblahé toto faktum měly jste se vlastně již dozvěděti před týdnem, kdy hrozná katastrofa zničila mé mladé štěstí manželské, ale odpusťte mi, že se tak nestalo. Byla jsem pomatena, zničena svým neštěstím a nechala jsem požadavkům etikety vyhovovati lidi cizí, kteří Vás buď neznali, anebo kterým jste byly lhostejny. Za to jste ale Vy první, na které vzpomínám obklopena příšernými stíny své zoufalosti, první, kterým svěřuju, jak velice jsem ubohá.

Můj muž se zastřelil. — Nelekejte se toho, ani se tomu nedivte. Nestalo se to nikterak z příčiny, která by Vás nebo mě mohla kompromitovati. Nikdo vůbec neví, proč tak učinil, a já — já se chveju odkrýti s tajemství toho roušku, za kterou Bůh ví co se skrývá. — Nevíte posud, oč Vás chci listem svým žádat a musím k účelu jeho zabočit dříve nežli se stane dopis můj rozvláčným a nesrozumitelným.

Ostatně všecky podrobnosti smutné katastrofy vypovím Vám ústně, neboť pevně doufám, že neodepřete mně vroucí mou prosbu, která k delšímu mému pobytu u Vás čelí. Co mám dělat v Praze? Co mezi tím chladným cizím lidem, který mne neustále pronásleduje nevyslovenou sice, ale vždy touž otázkou, již čtu z jeho očí, z jeho slov, z jeho úsměvu a která jako příšerný stín belhá se krok za krokem mně v patách, aby mne všady mučila? Musím odsud, to dobře cítím. Hlava má třeští a duši mám nadobro uštvánu. Pamatuju se velmi dobře, jak krásně bylo u Vás, když před pěti lety jsem Vás se svou matkou navštívila. Máte tam v zahradě slavíky, v potoku ryby, na záhonech růže a rezedy, máte tam svatý klid, jehož tichý dech uzdravuje i povzbuzuje, a to mne k Vám láká. Nevím, jak dlouho chci u Vás pobyti, neboť nemyslím teď do daleké budoucnosti, ale těším se k Vám a to snad mně dobude Vašich srdcí. Přijedu hned, jakmile mi odpovíte, že Vám budu vítána. Věci potřebné mám připraveny, neboť těmi přípravami jsem zaměstnávala se od pohřbu svého chotě, abych svou mysl ukonejšila a svou fantasii naplnila příjemnějšími obrazy. Čekám netrpělivě, ale čekám s nadějí, kterou dozajista nezmaříte.

Líbám Vás všecky srdečně a prosím, abyste na nějaký čas popřály žádoucího útulku Vaší oddané a Vás milující neteři Pavle Demínové."

Asi v polovici tohoto listu přestaly obě dámy plésti a poslouchaly napjatě, pokyvujíce občas na sebe hlavou, jakoby se dorozumívaly.

Předčitatelka dočetla, nevynechavši ani datum 15. dubna, roku 188*, což svědčilo, že byla žena důsledná i pořádná.

„Máme nějaké námitky?“ tázala se nejstarší z dam, slečna Leontina, obou mladších, slečny Veroniky a slečny Laury.

„Nemáme,“ odpověděly obě, chápajíce se zase svých dlouhých punčoch.

„Bylo by tedy nejlépe, odpověděti jí okamžitě.“

„Ano, to by bylo nejlepší, neboť jest jí každá hodina dlouhá.“

„Je Valgoun doma? Pošleme jej s telegramem.“

Slečna Valentina se vzchopila, aby zavolala kočího, a slečna Veronika napsala na čtvrtku bílého papíru následující telegram:

„Přijeď, kdy ti libo. Budeš nám vítána.

Tvé tety.“

Za chvíli Valgoun odešel s telegramem do městečka asi hodinu vzdáleného a dámy usadily se zase do svých velkých, pohodlných lenošek s podnožkami, aby pletly na nitěných punčochách a porokovaly o předmětu, který je zajímal v míře největší.

Životopis těchto tří sester byl velmi stručný a jednoduchý. Neměl nižádného novelistického zauzlení, ani takové zajímavosti, což však nikterak nesmí mně vaditi, abych o něm několika slovy nepojednala, neboť jest to mou svatou povinností.

Otec dam jmenoval se Kvizda a požíval dobrého jména v kruzích rolnictva, od něhož volen býval za člena zemského sněmu. Měl ducha bystrého, kteréžto dobré vlastnosti lze děkovati, že ani dcery jeho nezůstaly duševně chudé a nepatrné. Matka jejich, bývalá novicka kláštera kutnohorského, neměla o jejich vychování velkých zásluh, poněvadž pracovala jen o skutcích bohulibých a o posmrtní blahobyt své duše, avšak tím nebyla matkou nikterak špatnou, nebo pochybenou. Ostatně zemřela velmi záhy, přesvědčena jsouc, že učinila na světě vše, aby v nebesích byla vlídně přijata.

Dcery měla čtyry. Tři z nich zůstaly svobodny a nejmladší Klotilda provdala se za profesora Havelíka, jenž přednášel přírodopis a chemii na gymnasii pražském. Z tohoto sňatku pocházela Pavla Demínová, která po dvouletém manželství, čtyřiadvacet roků jsouc stará, oznamovala svým tetám, že jest vdovou a že její choť, věhlasný chirurg doktor Demín, se zastřelil. Výtečná matka její a neméně výtečný otec byli již mrtvi, když netušená tato katastrofa stihla jejich dceru právě v čase, kdy považovala své manželství za dočasný ráj, který poskytuje jí všeho blaha a vší spokojenosti. Pochopíme tudíž velmi snadně, že hledala útočiště a ochrany u sester své matky, poněvadž zůstávaly jí nejbližšími a nejmilejšími přáteli na světě.

A pak nemožno si skutečně představiti nic útulnějšího, nic roztomilejšího, než jejich malý, šindelem krytý zámeček, jenž jako příjemné hnízdo sýkorky skrýval se v spoustě zeleně, dýšící opojnou vůní a sladkou poesií. Oh, byl to příjemný koutek, ovinutý révovím a břečťanem, komický svými třemi věžičkami, na nichž vrzaly titěrné korouhvičky, vážný se svým průčelím těžkopádným a balkonem středověkým, na kterém i Julie Kapuletová svaté chvíle své lásky mohla slaviti, okouzlující svou zahradou, jež vyšperkována, vyšňořena, sterou pílí vyhýčkána, nechala se líbat zlatými paprsky slunečními, ovívat zefýrem, laskat dešťovými krůpějemi a za tichých hvězdnatých nocí naplniti se kouzelnými bájemi, v nichž nescházely ani víly, ani pidimužíci! Co v ní bylo krásy, co lahody! Slečny Kvizdovy učinily z ní jakýsi pozemský edén, v němž možno i zemřít s blaženým úsměvem na rtech, a zapomenout všeho, co není dobré a šlechetné.

Slečny Kvizdovy milovaly svou zahradu, která jim byla asi tím, čím matce nemluvně, jež může si vystrojiti dle svého vkusu, jež opatruje, miliskuje a sbírá odvetu za své namáhání a péči v líbezném úsměvu jeho rtíků, v pohledu na jeho tvářinku, v níž skotačí rej důlíků, z nichž ani jediný není mrzutý, nebo unavený.

Slečny Kvizdovy procházely se v ní jako dobré její sudičky, usmívajíce se, debatujíce, pyšné výsledkem svého přičinění, opojeny svým vlastním zahradnickým talentem, s punčochou v ruce, v tmavočervených županech bez vleček, se zástěrkami z černého moiré, všecky stejné, všecky k nerozeznání si podobné, v pohodlných sametových střevíčkách bez podpatků, se svazkem klíčů u pasu zavěšených, krokem poněkud kolébavým, poněvadž všecky tři byly tlusté a těžké. Lidé z vesnice dívali se na ně plotem, uznávajíce jejich přirozenou eleganci i jejich klidný a pohodlný život, v němž neměly jiné starosti větší, než míti velevkusnou zahradu a pak mnoho, mnoho nitěných punčoch.

Slečny Kvizdovy neprovdaly se bez všelikých vážnějších příčin. Bylo jim totiž v rodném domě vždycky velmi teplo a velmi příjemno, takže nezdálo se jim nutné opustiti jej dříve, nežli by bylo jejich povinností. Mimo to zemřela jim matka ještě v tom čase, kdy mohly přivyknouti úplné hospodářské samostatnosti a uvázati se u vedení domácnosti svého otce s potěšením i radostí. Neměly tenkráte ještě ideálů ani romantických illusí. Rozdělivše mezi sebou funkce hospodyňky správně i přísně, zastupovaly je co nejpečlivěji, aniž by vzpomněly, že se mají provdati, anebo aspoň na provdání pomýšleti. Jejich otec mimo to byl vždycky tou měrou zaměstnán, že nemohl je voditi do jiných zábav, vyjma suchopárných dýchánků u paní baronky Divišové, jejížto zámek byl na několik kilometrů jejich nejbližším sousedstvím. V těchto dýchánkách zívaly pak slečny Kvizdovy za vějířem několik povinných hodin a vracely se domů odsuzujíce rozhodně veškeré zábavy toho druhu pod sluncem.

V dýchánkách bývala vždy táž společnost sestávající z několika plešatých seladonů, kteří hráli po koncertním čísle taroky, nebo šach, z několika ctihodných matron, z několika naivních maloměstských husiček, z několika vyžilých hejsků, kteří s nadšením uměli hovořit pouze o Praze a jejích zábavách, a pak z pana vikáře, jenž chovával nejmladšího chlapečka paní baronky na svých kolenou a nechal si od něho pomačkat celou svou bílou pikovou vestu a korálkový nákrčník. Ve společnosti takové nebylo tedy nijakž vhodné pomýšleti na záležitosti intimnější a hledati v ní více, nežli mohla poskytnouti. Buď jak buď: slečny Kvizdovy zůstaly starými pannami, neboť sestárly dříve, nežli uvážily, že by se tak státi mohlo. Nejmladší Klotilda ovšem té doby se nedočkala, provdavši se za profesora Havelíka, jenž zrovna božským řízením na svých potulkách za geologií zabloudil i do hor Železných, v nich na velkostatek páně Kvizdův, kde v zámečku se šindelovou střechou při výborném obědu a deli-

kátním dessertu seznámil se s Klotildou, tehdáž skoro pětadvacítiletou. Největší radost ze seznámení toho měl sám pan Kvizda, předně proto, že profesora Havelíka velice ctil a pak poněvadž přál si, než oči zavře, viděti své děti zaopatřené. Pavlu naučil prvním krůčkům, naučil ji volat „děde“, dávat mu štipanou, tahat jej za vousy a pak zemřel raněn jsa mrtvicí.

Po jeho smrti nezměnil se život jeho dcer ani v nejmenším, leda v tom, že staly se neobmezenými vládkyněmi na jeho velkostatku a že přestaly úplně přijímati návštěvy, jež je beztoho vždycky velice nudívaly. Milovaly se tím krásným způsobem, který vylučuje každou možnost egoismu, pokrytectví a spekulace. Beze všech dlouhých úvah a beze všech porad ustanovily se, že svůj život ztráví společně a že starosti jedné budou starostmi obou ostatních. Klotildu vyjmuly z těchto svých neumluvených úmluv, poněvadž byla provdána a poněvadž cítila se úplně šťastnou. Také styky jejich s ní se obmezily co možná nejvíce, nikoliv snad z lecjakých důvodů osobní nechuti k ní, ale stalo se tak zcela přirozeně následkem jejich uzavřeného života a Klotildiných povinností mateřských i manželských. Po smrti její, která stihla ji na rok před svatbou Pavlinou, nosily smutek celého půl roku na důkaz, že si ji vážily a že jim nebyla lhostejnou. Svatby Pavliny se nesúčastnily, ale poslaly jí do výbavy tolik půvabných a velepotřebných věcí, že tím nejlépe na jevo daly, jak velice s ní sympatisují. Tenkráte také jejich velká zásoba nitěných punčoch se nadmíru ztenčila, což zavdalo jim příčinu k nové neunavné pilnosti, aby ji doplnily a nahradily. Chotě Pavlina, váženého chirurga, dra. Václava Demina, neznaly osobně vůbec, což teď po jeho tragické smrti je dosti rmoutilo, neboť nemohly o činu jeho rozhodovati v prospěch, ani v jeho neprospěch.

„Pro nás jest to jen faktum,“ pravila slečna Veronika, nabírajíc vyklouzlé očko na drát, „pro Pavlu jest to životní kletbou.“

„Ano, máš pravdu. Jest to ošklivý stín jakési příšery, jenž se za ní bude plížit i o poledním slunci,“ potvrdila slečna Laura.

„Máte obě pravdu. Jest to hrozná skutečnost, kterou nedovedou zahnat žádné illuse.“

Pronesši každá z dam svůj úsudek v tom ohledu, rozhovořila se o přijetí Pavly na jejich zámeček a o změnách s jejím příchodem nutně povstalých. Slečny mluvily velmi mnoho, neboť zajímavý hovor byl jim denní potřebou a příjezd jejich neteře je zajímal.

Usnesly se, že vykážou jí pokoj modrý, jehož skleněné dvéře vedou na balkon, poněvadž je veselý a poněvadž má překrásnou vyhlídku na Železné hory z oken a okouzlující s balkonu do zahrady. Dále usneseno zváti pana faráře každou sobotu na partii preferance, aby mladé vdově nestal se u nich život jednotvárným a nepříjemným.

„Ovšem, nebude-li sama toužit po úplné samotě ve svém vdovství,“ dokládala slečna Veronika.

„Což je úplně možné, poněvadž svého chotě upřímně milovala,“ podotkla slečna Laura.

„Jisto jest, že naší povinností bude, tomu ubohému dítěti zpříjemnit co možná jeho pobyt zde a být k ní nanejvýš srdečné a laskavé. Zavíráš již patu, Veroniko?“

„Zavírám. Vy máte ji již zavřenu? Omeškala jsem se čtením listu.“

„Počkáme tedy na tebe.“

* * *

Druhý den k večeru, právě když slunce vylilo veškeru svou nádhernou zář na krajinu prvním jarem něžně dotknutou, přijela Pavla Deminová v staré bryčce velkých rozměrů, která pamatovala ještě jinošství nebožtíka jejího děda, jenž později jezdíval v ní do voleb i do důležitých schůzí vůbec.

Slečny Kvizdovy vyšly jí až před průčelí zámečku vstříc a usmívaly se na ni tím vlídným způsobem, který vypadá vždy trochu velkomyslně a nuceně. Vdova byla oděna v hluboký smutek a její bledý, krásný obličej byl pln velikého utrpení.

„Ach, mé tetinky! mé tetinky!“ šeptala vrhajíc se jedné po druhé do náručí a líbajíc je s vášnivým bolem na líce i ústa. „Děkuju vám z celé duše! Máte zde učiněný ráj. Všímala jsem si každého stébla trávy u cesty.“

Slečny Kvizdovy byly výbuchem jejím poněkud poděšeny a ocitly se v zjevných rozpacích, neboť v nich dávno minula již doba prudkých výbuchův všelikých citů.

„Upokoj se,“ pravila slečna Laura, rovnajíc si límeček, jenž byla Pavla pomačkala. „Najdeš u nás všecko, co ti poskytnouti můžeme. Chceš jít přímo do svého pokoje? Provětráváme jej každodenně a shledáš jej velmi příjemným.“

„Děkuju, děkuju vám. Ale já bych si tak ráda zaplakala. Potřebuju vás slyšeti, vás viděti, vás líbati, aby se mně to stalo možným. Nenechávejte mě o samotě! Já se samoty děsím!“

„Jak ti libo, milé dítě. Odlož tedy v společném pokoji a vypij s námi trochu čokolády.“

Tím bylo první uvítání odbyto a při nalévání čokolády vyměňovány již jen různé náhledy a zajímavé podrobnosti. Slečny Kvizdovy počínaly si vůči své neteři velmi laskavě i přátelsky, takže bylo jí velice snadno mluviti upřímně o všech svých dojmech a nezamlčeti dáta ze svého života úplně intimní. Její oči byly zaroseny a její rty se chvěly dojmutím, když líčila poslední den života svého chotě, v němž bylo pro ni tolik netušených strastí a tolik velkého smutku. Vypravovala vše tiše, jednoduše, krátce a přece jak byla velká bolest její, se lehce dalo tušiti. Tety naslouchaly jí s účastenstvím, jež z ohledu etikety snažily se učiniti menším, než skutečně bylo. Aspoň pily svou čokoládu po krátkých, odměřených douškách, jakoby byly činily, kdyby pan farář vypravoval jim jakoukoliv historku ze sakristie, která je kostelu tím, čím zákulisí jevišti. Promluvivše k ní každá několik slov a napomenuvše ji ku klidu a rozvaze, ukončily první čokoládový dýchánek, jenž Pavlu opravdu potěšil a poněkud upokojil. Potom dovedly ji do pokoje modrého, aby se z cesty zotavila, dříve nežli bude večeře připravena.

„Zůstanu již zde,“ pravila však Pavla, vrhnuvši sebou do lenošky. „Nečekejte mě k večeři, tetinky, a také mně ji neposílejte. Jsem unavena, půjdu spat. — Ach, jak je zde zdravo a jak útulno!“

„Všecko dle tvého přání. Ty sama nejlépe víš, co ti prospěje. Tedy dobrou noc!“ odpověděly slečny a za chvíli zmizely za dveřmi všecky tři tmavočervené župany a všecky ty kulaté obličeje s malými rty a černýma klidnýma očima.

Pavla zůstala sama . . . (Pokračování.)

Náš ponížený.

Postava z vesnice od *Václava Řezníčka.*

Pod zářným božím sluncem není snad ani jediné rodiny, která by nemusila s tesklivostí vzpomínati některého svého člena. Buďto že mu trpký osud předčasně pod drnem ustlal, anebo že mu příroda byla nepřátelskou, tropíc si na něm z krásy lidské jakoby šašky a stavíc ho na svět zkomoleného, směšného — —

Někde se za takového ubožáka dokonce stydí, před lidmi ho ukrývají a slovíčkem o něho zavaditi se bojí, jakoby to bylo hanbou nebo hříchem býti nevinně nešťastným, jakoby bylo nečestno býti přírodou poníženým!

Ale svět jedná již dle toho způsobu, že se obyčejně přidává na stranu blažených a šťastných, pro ubohé maje jenom výsměch. —

My v naší rodině měli také poníženého, ale ten se za své ponížení nehanbil a my se za něho žádný neostýchal, když se někde na svých tenkých nohách, se krátkým, v předu i v zadu do hrbu sraženým životem, dlouhýma až ku kolenům sáhajícíma rukama a s nepoměrně velikou hlavou na tom neúhledném trupu objevil a když pichlavými, jakoby jed v sobě ukrývajícími zraky někam zakulil. Ba náveského strýce Honzík hleděl svého ponížení spíše vykořistiti, neboť se při každé příležitosti pomocí něho dělal nápadným a pozornost na sebe schválně obracel, při čemž se dokonce nadýmal a hlavu na kratinkém krku při tom tak pyšně a hrdě nesl, jakoby mu v celé vsi a v okolních devíti dědinách roveň nebylo.

A ač on sám, ani ostatní příbuzenstvo této jeho tělesné vady valně nedbalo, tak přece náveský strýc nemohl se na svého hrbatého prvorozence ani podívat, aby se při tom buďto nezajikl, anebo oči sklopiti nemusil.

Ve vsi si šeptali, že je Honzíkovo ponížení na něho trest za to, že když se Honzík narodil, nemohl se ze své radosti ani probrati. Je to tak něco zvláštního, že v naší dědině a v celém její okolí prvorozeným bývá obyčejně děvče.

„Má-li z hochů něco být, musí míti upřímnou chůvu a opatrovnici a tou dovede být jenom milující sestřička,“ říkávají u nás.

A věru že zřídka kde dítě cizí chůvě svěří, tak že je stále vídět, jak tlupa dětí, jedno menší nežli druhé, na návsi se hlídá a o sebe pečuje. První děvče vypiplá dbalost matčina a to pak za to odchová ty ostatní, kteří za ním přijdou.

Ale náš náveský strýc, když jeho prvorozeným byl chlapec, nemálo si na té přízni osudu zakládal, a dal si na opatrování jeho záležet. Třebas že se tomu tetka až hrůza vzpírala, vzal Honzíkovi chůvu, jakous potulnou žebračku, která dítě hlídala tak, že ji strýc do roka se zaťatými pěstmi a se slzou v očích vyhnal, neboť Honzík, místo aby se natahoval, začal se jakoby krátit. Cizí ženská ho buďto upustila anebo jinak zanedbala, tak že hoch zůstal za sterou starostlivost mrzákem na dosmrti — —

„Kdyby se byl nechal vyválet, vyrostl by jako jedle!“ smály se tomu sousedky, uraženy jsouce jednáním strýcovým, který je všecky vzetím chůvy z nestarostlivosti o děti vinil.

A strýc cítil, jak se sám potrestal. Hoch s hroznou chybou rostl, lidé tomu zvykli a v rodině nikomu také konečně ani nenapadlo, že by náveského strýce Honzík mohl být jinakým nežli poníženým, jenom otec jeho nemohl se na něho s radostí podívat.

* * *

Hrbatý Honzík své neštěstí nepokládal za nějaké obtížné břemeno. Zdálo se, že je s osudem svým úplně spokojen, obzvláště pak mezi rostliky svými cítil se být nad ně dokonce povznešeným. Vždyť nikdo z nich netěšil se takové šetrnosti ze strany sousedů, když byli někde na luskách nebo na makovicích chyceni. Je každý nazýval Joskou, Frantou, Nácou a Vaškem a jeho volali lidé jenom Honzíčku. A pak vynikal nade všechny chytrostí a důvtipem, jakoby byl daleko starším nežli skutečně byl.

Strýc nevěděl, co s ním do budoucna počít.

Nejvíce ho hnětlo a sužovalo, že nešťastný mrzák stane se některému z druhých sourozenců obtíží, protože k těžké práci nebyl a u nás za lehké dílo, při němž mozoly krví nepodejdou, mnoho se člověk nenají. Proto byl nanejvýš překvapen, když Honzík sám žádal, aby ho dal vyučit krejčovině. Takový nápad mu do hlavy nepřišel.

Ihned mu vyhověl, těše se, že se hoch tak sám zaopatřil. Přes tu chvíli býval u mistra s dotazem, bude-li z něho dobrý řemeslník.

„Nic mu dvakráte ukazovat nemusím!“ odpovídal tento, ač viděl, že se hrbáček do práce valně nežene. Naučil se hravě všemu, ale nejraději poslouchal pěkné vypravování, trochu se prošel, něco si přečetl, ale dlouhé sezení a „tahání nitě“ nezdálo se mu činit potěšení žádného.

A skutečně, když byl vyučen, vrátil se zase domů. Strýc čekal, že si bude hledat jako tovaryš někde práci, ale Honzík byl by na nikoho nespíchl ani nohavici, neřku-li kabát. To strýce hněvalo.

„Tak proč jsi se tomu učil?“ ptal se ho, když komusi práci zamítl.

„Abych mohl sám na sebe ušít a abych se nemusil dát od nikoho měřit a obtíže mu dělat!“ odpověděl suse výrostek a strýc byl odbyt. Poznal hned, co mu tím Honzík pověděl, ucítil osten vězící v tom výčitky a od té doby se hrbáčka jako zlého svědomí bál. Ten naučil

se krejčovině jenom proto, aby dovedl své ponížené tělo sám odívati.

Jako strýce odbyl ještě ledakohos a tak když dospěl v mužný věk, nikdo neopovážil se ho ani slovíčkem dotknout, aby nedostal od něho za to jako palici.

Náš ponížený dobyl si na vsi vzácné vážnosti.

* * *

Cokoliv se na dědině šustlo, všemu byl Honzík přítomen, při všem radou a svým vtipem nápomocným a když někdo někam spolehlivého posla potřeboval, tu nebylo nad něho.

Na hranaté hlavě nosil kulatý klobouček s křepelčím křídlem za širokou pentli, oděn býval ve krátký myslivecký kabát se zeleným vyložením, na krku nosil červený šátek, jehož konce v umělý uzel svazoval, na vestě měl nejméně třicet knoflíčků, opasek si koupil také červený, dlouhé nohy oblékal do černých kožených poctivic a obouval do vysokých bot s tvrdými holeněmi. Dělal štajfáka jako chlapík nejrovnější.

Kde v okolí jaká pouť, posvícení nebo muzika, všude býval a když ho jednou v Třebešově pro jeho poníženi pokoušeli, tu ani nemukl, šel k muzikantům a dal si sám zahrát: „Hrbatý se s krejčím hádá“ —

Škůdníci se přestali smát a celá hospoda s podivením poslouchala, že si dělá sám ze sebe blázny. Kdosi mu to vytkl.

„Já to nejsem, já si šiju sám!“ odpověděl hezky nahlas a mnohý ze zlomyslníků se zarděl při pomyšlení, že ten nebo onen jeho příbuzný je rovněž ponížen a od té doby měl po hospodách svatý pokoj jako ten největší rváč.

Avšak ku podivu bylo, že děvčata k němu lnula se zvláštní náklonností a důvěrou, tak že často mnohá sama ho požádala, aby ji vyprovodil, mnohá často se mu svěřila v tísni svého srdce a Honzík zařídil vždycky vše tak, že často na svatbě s dlouhou větvičkou vonné rozmariny s červeným fáborem v kabátové dírce býval staven jako ten nejlepši a nejobratnější svůdce dvou si vzájemně nakloněných srdcí.

Strýc mu nikdy v ničem nebránil a často beze všeho vyzvání tajně mu do kapsy jeho kabátu i peníze strčil. Avšak Honzík nebyl žádným outratou, tak že potřeby jeho nebyly nikdy většími nežli co by se najedl. Na šatstvo to si již všelijak vyzískal.

„Já jsem na světě jenom proto, abych tady byl,“ říkával si. „A nemám tady nic co hledat ani dělat, jen nikomu překážet nesmím.“

Byl při tom spokojen i šťasten. A proto hleděl každému prospívati a snažil se všude jenom dobře činiti. Avšak nikoho snad neměl tak rád jako sestřenici Viktoru. A proto ji také nejraději vyprovázíval, ač vedle statné, kvetoucí, života a rozmaru plné dívky vyhlížel jako vedle mladistvého bujného javoru zakrsalá kleč. Do kostela i z kostela s ní chodíval, na pouti ji vodil, všude ji opatroval a když si ji začal mladý krčmář Nálevka namlouvat, tu byl ochotným prostředníkem jejich přání a toužení.

Začal chodit na hospodu a protrávil zde celé dny, těše se, až tady bude jednou Viktora hospodařit.

Ale mezi tím sběhla se zde příšerná událost.

Naše ves leží bezprostředně na silnici pražsko-vratislavské, kudy z Prus k Jaroměři a odtud do Prus táhnou nenstále celé karavany všelijakého lidu a hlavně ve čtvrtek před jaroměřským trhem bývá tu hlučno jako na pražském mostě a v Nálevkově hospodě pořád jako nabito. Mnozí hosté zde až do úsvitu bouří a hýří a pak zase dále putují.

Ve vsi to často opakovali, že by to neměl Nálevka trpět, ale tu býval Honzík vždycky horlivým jeho obhájcem.

„Vy mu nedáte utržit skoro nic, leda že jeho hospody potřebujete a proto musí vám to pohodlí zaplatit jiní!“ říkal a ani dost málo Nálevkovi nezazlíval, že trpěl, když si zde všelijací světoběžní kejklíři karty o peníze hodili. Ale jednoho dne nalezen byl jeden z nich ráno na dvoře hospody zabitý a obraný.

Nálevka i Honzík, který večer v hospodě meškal, byli vyšetřováni, ale konec konců dopadl tak, že celý případ zůstal nevysvětlen a vrah nebyl nalezen ani vypátrán.

Ale zacpěte lidem ústa!

Když nikoho nechytili, byl viněn Nálevka, že o tom věděl, a říkalo se, že Honzík, kdyby chtěl, mohl by o tom mnoho povídat — —

* * *

To stalo se zrovna v čase, když se měla Viktora jižjiž na hospodu vyvdat, ale potom tatík její svatbu náhle odložil.

„Nemám pro ni věno pohromadě!“ řekl a jinde se dal slyšet, že by nic proti tomu nenamítal, kdyby pro ni jiný vhodný nápadník přišel. To se ovšem Nálevkovi co nejdříve doneslo. Dlouho se o tom s Honzíkem radil, až se hrbáč vydal konečně schválně za Viktorou. Vyčíhal si ji samotnou v poli, hezky stranou.

„Prosím tě, holka, řekni mně, proč se ti do vdavek nechce, když Nálevka nežádá peníze na dřevo?“ začal přímo.

Viktora měla však hlavu také plnou jakési předpojatosti.

„Když jich má ještě dost, ještě od toho“ — pronesla jízlivě.

Toho se hrbáč nenadál.

„Čeho má ještě dost?“

„Však ty dobře víš!“

„O čem?“

„O tom zabití!“ upřímně odtušilo děvče a díla svého zanechalo.

Hrbáč zbledl.

„Co tím chceš říci?“

„Mlčme o tom raději. Já si Nálevku nevezmu!“

„Vždyť ho máš ráda!“

„Právě proto!“

„A pro jiného ne?“ usmál se Honzík.

„Dokud ty budeš živ, tak ho nechci!“

„Ty snad myslíš, že on toho“ —

„To ne! Ale oba o tom jistě víte!“ vyčtla mu Viktora.

„Co lidé povídají, nebývá vždycky pravda! Jak je Bůh nade mnou“ — —

„Již jsi, Honzíčku, slyšel, že ne, dokud ty budeš živ a ty k vůli mně a k vůli němu neumřeš!" odbývala ho sestřenka.

Hrbáč ji znal a smutně od ní odtáhl, aby ji třebas dokonce nepopudil, a pak kolik dní její slova uvažoval. K Nálevkovi s nepořízenou ani nešel. Za nějaký čas vybledal ji zase.

„A kdybych já tu umřel, vzala bys si ho?"

„Kdyby tatínek dovolil!"

„On myslí, že já byl při tom, když ta krev na hospodě tekla!" divně se Honzík smál. „Ale věř mně holka, já o tom nevím pranic a myslím, že je Nálevka úplně nevinen. Toho světoběžníka sprovodili nejspíše jeho kamarádi a ty nemůžeme bez důkazu viniti a obzvláště když kdo ví kde jim je konec."

„Honzíku, prosím tě, netrap mne tím. Víš, co jsem řekla!"

„Tak mně dej slovo před Bohem!" zažadonil hrbáč.

„A nač?"

„Jestli umru, že si Nálevku vezmeš!"

„Nevdám-li se do té doby, tak vezmu!" se smíchem odvětilo děvče.

„Ale musíš slovu dostáti, nebo tě budu strašit!"

Viktora se smála.

„Koho pak máš radši mne nebo jeho?"

„Oba stejně," odpověděl ponížený a volně bral se svou cestou pryč a doma začal si stýskat na nevolnost nějakou a za týden byl pochován.

Celá ves byla neočekávanou smrtí jeho překvapena a lidé říkali, že ho hrby před zrakem vlastního otce umačkaly. Strýc byl všecek nešťasten, až tu druhého dne pohřešil kousek otrušiku, který pro koně choval. Ale nepochlubil se tím kolik let, aby nemusil dát ke všemu ještě hrbatého svého prvorozence někam pod plot do kopřiv pochovat. Hořce plakal, když ho do země mládenci spouštěli, ale ještě více bědovala Viktora, která tušila, že si bratránek jenom k vůli ní nějak ublížil. Vyptávala se, jestli po sobě nějaké psaní nezanechal, ale nenalezlo se nic. Leda že tu a tam proskočilo, že se k vůli ní utrápil, protože ho mrzáčka starého nechtěla.

Bouřilo to v její nitru, avšak když Nálevka ke strýci poslal o poslední slovo, má-li se jinde za nevěstou ohlídnout, tu Viktora sama ho uprosila, že povolil.

„Když je Honzík mrtvý a ty ho chceš, tak si ho měj!" řekl a za měsíc byla hlučná svatba, při níž však byla nevěsta zamlklá a ženich Nálevka zamyšlen.

„Kdyby se toho tak byl dočkal Honzík!" zatoužil.

„Buď rád, že ho hlína kryje!" odpověděl mu někdo a tu teprve začal chápati, proč mu Viktoru odpírali. Báli se, aby na něho hrbáč někdy něco nepěkného nepronesl, kdyby ty lidské řeči přece něco pravdy obsahovaly. Nálevka stranou proto hořce zaplakal.

„Já jsem opravdu nevinný a on se, duše dobrá, za naši lásku obětoval."

— — — — — — — — —

Takovým byl náš ponížený!

Rov jeho již dávno zapadl, již se s tatíkem na věčnosti shledal, ale v naší vsi si o něm přece často povídají, nepokrytě říkajíce, že šel štěstí přítelovu s cesty, což by sotva kdo jiný tak ochotně učinil jako — ponížený.

Z denníku ruského Čecha.

Črty k poznání Rusi našeho věku.

II.

Poměry okolo Polesí. — Jaký účinek měl na mne život v těchto končinách. — „Vyrovnání" lidu na ruském jihu s židy i „strach židovský". — Nihilistické strašáky. — Rusko není půdou pro nihilism tak příznivou, jak navykli se tvrditi nepřátelé ruského národa. — Demokratický směr novější vnitřní politiky ruské. „Slavjanofilové" čili ruští panslavisté stojí v popředí tohoto směru — Obzor pozoruhodných změn ve vnitřních záležitostech ruských.

Poměry vojenské služby uvedly mne několikráte buď samotného neb s jiným důstojníkem do některého z odlehlých koutů lesnaté, bažinaté části Volyně, a tam byl jsem třeba po několik měsíců svědkem onoho „zálesáckého" života, který zde po celá století, s nepatrnými jen výminkami, zachoval kraj i lid netknutým těmi vedlejšími vlivy, které v jiných částech Evropy dávno daly všemu jinou tvářnost. Pravda, žid neb jiný chytrý podnikatel dovedli se vetříti i sem, k vůli využitkování kraje i zdejšího ubohého lidu, který dosud ještě zůstal k svým pravým zájmům tak naivně bezúčastným, lhostejně bezpečným, jako ty němé, hluché, divoké lesy okolo něho, jež chtivý, bezohledný „podnikatel" pustoší napořád bez svědomí, i obrací je v širošírá, smutná, bezplodná prostranství. Při tom vnášejí oni vetřelci mezi ubohý ten lid spíše vnitřní nákazu, nežli zdravého, rozumného ducha pokroku. Proto mají tyto kraje pro upřímného Slovana dvojnásobně smutný význam. Nastanou-li tomuto lidu ještě jiné, lepší doby? Či snad jest mu souzeno, zůstati na tom stupni dětinného vyvinutí, na kterém stojí již sta let, na tak dlouho, dokud nové živly, v rozličných podobách sem více a více vnikající, neovládnou úplně jeho půdou i vstoupí na jeho místo, vytisknuvše jej pomalu z jeho dávné otčiny, jako bílé plémě zatlačilo v Americe rudé? Skoro se tomu podobá. Malorusský lid v těch místech, o kterých zde mluvím, spíše ponenáhlu vymírá, nežli počtem vzrůstá. I není divu; v jeho poměrech ani jinak býti nemůže. Zdravotní poměry jeho jsou úžasně bídné. Dlouhé, kruté zimy žije zdejší mužík obyčejně v úplné nečinnosti. Jakmile přijde zima, celá rodina zdejšího Malorusa se zavře, často dohromady s mladším živým inventářem svého bohatství, totiž s nedorostlými prasátky, telátky i drůbezí, do své těsné, dusné, vlhké, nikdy neprovetrávané i oby-

čejně silně vytopené „chaty“ (chýše), z kteréž pak téměř půl roku nevychází; při tom panuje tam často bída i nouze, o kteréž na západě nikdo nemá ponětí; těžce se dá uvěřit, čím onen lid někdy uchovává svůj život do jara. Nepatrná zásoba zemčat, hrečky (pohanky) i mouky bývá celou jeho špíží na půl roku, a nestačí třeba ani na půl zimy, tak že velkou část této nešťastný lid pak doslovně hladoví. Kolik dětí může přečkati dlouhé podobné zimy i dosáhnouti dospělých let? I jak mezi těmito dětmi řádívají epidemické nemoci! Šmahem hynou bezmocné oběti, kterým ubohá matka ničím nemůže přispěti. Jedinou pomocnicí v takových případech bývá vesnická „znacharka“, která obyčejně nemoci jen zaříkává, nechce-li sáhnouti k jiným rozličným barbarským prostředkům. Otec, který po celý svůj život často žije doslovně jako pes, obyčejně jen máchne rukou v malomocné zlobě, hraničící na tupou lhostejnost. Ale všichni neumrou; mnozí přece dorostou; jsou to přirozenosti tak zdravé, že je ani ta nejhorší bída umořit nemůže. Jim pak v mladosti Štěstěna vysype i zde svůj bezedný roh v náruči. Mládí má všude svá práva.

„Chlopci“ potom krátce zaplesají, zajásají i zabouří ve víru mladých bujných sil — ale brzy i oni pocítí skutečnost, těžkou jako náhrobní kámen, — ožení se, trpí pak ještě několik let svou bídu, kolísajíce mezi nadějí na „lepší časy“ i zoufalostí, později však zkušenost i rostoucí rodina vezme jim všechny naděje, a opakuje se s nimi vše to, co sami za svého dětinství u rodičů byli viděli i zkusili; pokoří se krutému osudu, a nerovný, již napřed prohraný zápas o existenci, plný těžkých ran, otupí je pomalu v té míře, že přivyknou konečně víře, že to vše vskutku musí tak být, i jinak ani být nemůže. Potom pochovávají své „stariky“ (rodiče) i zajmou docela jich místa v starých, křivých, do země zapadlých chatách, neměníce v ničem způsob života svých předků, ani jejich zvyky i obyčeje. Když pak stará chata konečně též spadne, zbuduje se nová, při čem stará slouží za věrný vzor. Tak jdou věky za věky, ale počet chat v zdejších vesnicích se nemnoží během těchto věků...

Kdo zná tento lid a jeho bídu, jeho ubohý kraj, tyto svou věčnou jednotvárností unavující lesy i mokřiny, i naslouchal snad nepozorován, jak mladý hoch neb dívčina zpívá, — porozumí, co značí ono prosté, přirozené, s tou smutnou přírodou vůkol tak harmonující a přec tak dojemné, žaloby plné „mol“, které zvučí všemi nápěvy tohoto lidu, ať jsou to písně rozmarné neb smutné! Může-li býti zpěvu více dojemného, nežli onen neumělý, prostý nápěv zdejší dívčiny neb chlapce, který často ještě utíká před každým, kdo není oděn v obyčejný kroj zdejšího prostého lidu?

Ó Rusi! Vlastem tvým není konce, jako není hranic budoucnosti, která skrývá se v dřímajících silách tvých. Leč jak mnoho trpíš ještě v krajích svých od nátisku cizoty na prostý svůj lid, nevzpamatovavší se ještě z hlubokého sna!

Nejvíce jest se diviti, odkud béře se v tomto lidu, v těch jeho nevýslovně těžkých poměrech, ještě — vlastní jeho humor i poesie! Navzdor tomu, že všední život jeho nalézá se na velice nízkém stupni mravního vývoje, jeví se přece v jeho písních a v celém množství originelních zvyků i obyčejů, v jeho lásce ke květinám atd. — tolik skutečně poetického citu!

Oděv zdejšího lidu jest sice velice primitivní a lid hotoví jej sobě sám z hrubého domácího sukna i plátna, jest však jedním z nejstarodávnějších typů slovanského kroje, i poskytuje mnoho pestrého i originelního. Jak mužští tak i ženské nosí svrchu dlouhý, jasně barevným pasem sepjatý oděv na způsob županu, okrášlený všitými barevnými stužkami. Rozličné vzory těchto okras tvoří téměř celý rozdíl mezi mužským i ženským vrchním oděvem. K tomu obě pohlaví nosí vysoké, obyčejně neúhledné, nad míru široké boty („čobuty“). Hlavu přikrývají mužští vysokou beranicí zvláštního kroje, neb v létě slaměným širákem; ženštiny obvazují hlavy pestrými, nejčastěji červenými šátky a šíje ověšují hustými řadami korálových stužek, obyčejně padělaných. Velmi originelními jsou okrasy z kvítí, peří, pozlacených látek atp., kterými dívky v slavnostní dny zdobí hlavu.

„Chata“ zdejšího Malorusa obyčejně jest nizounké, dřevěné stavení, kryté slamou, bez komína, i dělí se na dvě části. Jedna polovička, která slouží za byt pro celou rodinu, sestává ze světnice, mívá jedno neb dvě hřebíky zatlučená okna, obyčejně tak malá, že by musil být opatrným, kdo by chtěl z podobného okna vystrčiti hlavu; druhá polovice domu slouží za komoru pro všeliké potřeby, i často zároveň i za chlév. Mezi oběma polovičkami bývá síň s odkrytým krbem. Jenom bohatí vesničané mívají „podvojné chaty“, v kterých každá polovička tvoří světnici, zařízenou k obývání; jedna polovička bývá pak obyčejně lépe zařízena i okrášlena.

Ne každý může zde přivyknouti, aneb prožiti v těchto končinách delší čas, aniž by se mu nezastesklo, třeba by i lidé rozdělili s ním to nejlepší, co mají. Kdykoliv byli jsme ubytováni v jedné z oněch „polesských“ vísek, zámožnější obyvatelé rádi postupovali důstojníku polovičku svých „podvojných“ chat, když ve vsi nebylo nějakého, třeba opuštěného, starého panského domu. Nejednou bydlel jsem tak v polovici podobné chýše, ve světnici, jejíž stěny někdy byly pokryty prostou řezbou neb celou řadou svatých zčernalých obrazů; v jednom koutě přibita byla „ikona“ (svatý obraz shotovený, kromě malby tváře svatého, z kovu) s „lampádkou“; dále byly tu svěcená voda u dveří, velkonoční proutky, svěcená svíčka (naše hromnice), i kromě toho množství polního i lesního kvítí, zastrkaného za stropové trámy, na počest hostů. Nábytek sestával obyčejně jen z hrubého stolu, malé skříně, kde chovalo se nádobí, i několika malovaných truhel. — Okolo stěn, se všech stran, přibity lávky, i velkou část světnice zaujímala veliká pec s krbem. — V druhé polovičce domku, přes síň, která sloužila nám za společnou kuchyni, žili moji hospodáři s celou rodinou i s mým sluhou. Bylo pak pro mne štěstím, měl-li jsem ve vsi soudruha-důstojníka, neboť ačkoli míval jsem zaměstnání dost, tedy volný čas, zvláště zimní dlouhé večery v takové samotě přece jen přivádějí člověka někdy do rozpaků, co si vlastně počít. Kdykoliv nás však bylo více, ucházel nám čas velmi příjemně. V podobných samotách bývá sblížení mezi soudruhy vždycky vřelejším, upřímnějším než za obyčejných okolností. Obědvali jsme pak vždycky pospolu; sluhové naši kuchařili, i jídelní náš lístek znali jsme třeba po celý rok již napřed; výbor v jídlech býval vždycky stejný; buď „boršč“ (kyselá polévka se zelím, s krájenými vejci, smetanou i masem) aneb prostá polévka, k tomu obligátní „pirožky“ co přikuska; pak

kotlety neb prostě dušené maso, i k tomu „kaša“ (obyčejně hrečanná, neb jáhlová, někdy ječná), a již co zvláštní přídavek „varenniky“ čili „koldúny“ (vařené těsto) buď s masem, neb sýrem, zelím, neb „černicemi“ (černými borůvkami), omáčené v smetaně, aneb „bliny“ (vykynuvší těsto, s příměsí kvasnic, nalévané), neb jiná místní mončná lahůdka. Samovar šuměl pak celý večer, do hluboké noci, i za čajem namluvili jsme se obyčejně do unavení, mezi tím, co venku třeba hučel vítr i divoce nesla se sněhová metelice nad pustým krajem, a od lesa někdy zalehlo k nám vytí vlka.

Delší život v podobných místech přivádí člověka někdy k podobné asi náladě, kterou cítí námořník uprostřed oceánu, jsa daleko všech marností světa, a hledě Bohu tváří v tvář . . .

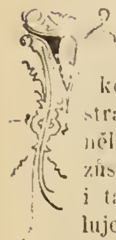
Za to měli jsme zde výtečnou houbu i zvěř rozličného druhu. Velice nepříjemnými jsou zde jakés tiché, skryté zimnice, kterými trpěl jsem zpočátku nemálo.

(Pokračování.)

Do kláštera.

Napsala *Matilda Serao*. Přel. *Fr. Pover*.

(Dokončení.)

V kostele sv. Kláry sesazovala se po pravé a levé straně veškerá šlechta neapolská, bílá i černá, španělská i sicilská, kalabreská i salernitská, ta co zůstává mezi Neapolí, Sorrentem a Castellamare, i ta, která žije ve Skotsku, Anglii a Paříži a uchyluje se do Neapole, aby v ní zaváděla způsoby francouzské a anglické. Oh, nesnadno se schází neapolská šlechta s takovou důstojností v kostele, plesovém sále, ku veřejné slavnosti! Přemnozí z mužů a žen, shromážděných toho dne v kostele sv. Kláry k vůli domu Muscettolových, vešli před šesti měsíci do kostela Panny Marie Andělské v Pizzifalcone na svatbu Elfridy Kapnistové s Willym Galeotou, na svatbu, která naplnila hněvem staré panny ze šlechty, pohoršila mnohé mladé ženy a naplnila údivem kde koho; nesmiřitelní pokládali dále Elfridu za dobrodružnou ženu, lhostejní jen pozorovali; svatba ta rozrušila celou společnost, uvedla do ní živost poněkud cikánskou, živost zbohatlých cikánů. Ne všichni sešli se na pohřeb Angiolky Cantelmové, která shasla tiše jednoho květnového večera u okna ve starém a smutném paláci Cantelmovském, vztahujíc jednu ručku na hlavu své sestry Marie a usmívajíc se na Giorgia Serracapriolu; pohřeb odbýván bez obvyklého zvaní v Cantelmovské kapli, za přítomnosti přátel, plačícího vévody, který byl sestárnul o deset let a proléval zbylé slzy starcovy nad poesií svého domu, která ulétala; Giorgio Serracapriola odplul znova na parníku do Japonska, zanechávaje za sebou vzpomínku na něžnou nevěstu, která ho tak horoucně byla milovala. Ani ku pohřbu Luigiho Muscettoly, který si byl jedné noci odcházeje z herny vypálil revolverem ránu k srdci, nesešli se všichni: samovrahové nemusili by se prý ani pochovávati do svěcené země; psalo se do Říma papeži, aby dal své svolení ku pohřbení, ale při pohřbu nebylo žádných obřadů, vše vykonalo se potají v noci. Za to objevila se šlechta sicilská při sňatku Peppina Sannicandra s Marií Gulliovou-Pansaniovou; sňatek byl odbýván v Palermě s nádherou nevídanou, se sluhy oblečenými způsobem středověkým a s mušketýry při návratě do letohrádku — zámku ležícího za městem. Stejný dav sešel se po měsíci, po velikolepém pohřbě Eugenie Vargasové d'Aragoné: živé, svěží, příjemné to děvče umřelo při porodě, davši Vargasům a Aragonům dědice — a nic ho nemohlo zachrániti; mladé té dívce, překypující silou životní, oplývající bohatstvím, šťastné a milující svého muže, zdála se smrt věcí hrůzoplnou, ve blouznění volala, že nechce umříti, aby ji pro Boha zachránili, kdo ji mají rádi, vrhala se Giuliovi kolem krku, tisknouc ho k sobě, div ho neudusila; umřela plna zoufalství. Dnes sešli se títíž lidé, snad ještě v hojnějším počtě, jsouce vábeni nevídaným divadlem v kostele sv. Kláry. Udeřením jedenácté vešla novicka do kostela, prošla jej v celé jeho délce, ubírajíc se ke hlavnímu oltáři. Byla oblečena ve dlouhé šaty z bílého brokátu, po kaštanových kadeřích byl přehozen veliký bílý závoj, který ji celou zavinoval; veliké brilliantové náušnice zářily jí na útlých boltcích, bohatá sponka na hrdle, přezka kolem pasu; ruce, zahalené bílýma rukavičkama, držely kytičku pomorančových květů a modlitební knihu svázanou do bílého aksamitu. Byla bílá od hlavy do paty, byl bílý krásný mladistvý obličej její. Polopřimhouřené, ale nikoli přísné oči měla sklopeny k zemi, na obličeji tom prostíral se nebeský mír. Mír, nikoli veselost. Neusmívala se, nemělať k úsměvu síly. Zdálo se, že rety odmítly na vždy ze sebe úsměv, tvořily zvláštní zdrželivý tah, který nic nemohlo již sklenouti ve veselý úsměv mládí. Proto dodávala dolení část obličeje, která bývala vždy vesele dojata, tvářím jakoby náhlého rázu sestárnutí. Eva Muscettolová zdála se zcela jinou, se shasnutím úsměvu změnila se novicka úplně. Při přechodě jejím po kostele povstal šumot, tu a tam zašeptal ženský nějaký hlas sladce a bolestně „Evo, Evo, Evo“, ale Eva se ani neobrátila, šla dále, jakoby jí nic už nemohlo zajímati. Za ní kráčely obě kmotry, — kněžna Tricarika, vysoká, mystice a zbožnosti oddaná dáma s královskou chůzí, s obličejem ubledlým útrapami a modlitbou; a vévodkyně z Mercede, hubená, vysoká Španělka, s útlýma rtoma, uhelnýma očima, ve vší své nádheře a pýše. U hlavního oltáře se Eva uklonila, pokřižovala se, přistoupila ke své matce, políbila jí ruku, ale neobjala jí; vévodkyně nastavila tvář, ale hned ji zase vztáhla zpět, jakoby toho litovala. Novicka poklekla mezi oběma kmotrama. Kardinál Riario Sforza začal čísti mši, ale pomalu, pohybuje sotva tělem, které bylo seslé věkem a přísným životem. Muži měli na sobě otupělý výraz těch, kdo vidí důstojnost obřadů a nemají síly oddati se dojmu jimi způsobenému; jen starci, jako vévoda z Aragony, vévoda z Cantelmu, vévoda z Isernie, kteří pocítili nedávno ránu neštěstí, odvážili se skloniti hlavu, protože s neštěstím se jim vrátila do srdce víra. Na druhé straně klečely a modlily se dámy, oddávajíce se v tajemné

té hodině svým citům, chápajíce se horlivě hodiny tak přiměřené pro rozjímání. Tekla Brancacciová, děvče silné a pevné vůle, hrdinské mysli, pohlížela na Evu Muscettolovou, skláněla hlavu a modlila se, držíc se pevně a železnou neústupnosti zvítězila v zápase s Marii di Miradois; Španělka odcestovala do Barcelony, Carlo Mottola rozhodl se, že si vezme Teklu, třeba že s nechuti, hoře ještě starou vášní ve srdci. Tekla zvítězila s velikými mukami a bolestmi, za to Eva stojící u hlavního oltáře v bílém obleku nevěsty, s rozžatou svící a se stříbrným křížem v rukou, z nichž byla odložila květy a modlitební knihu, krásná a dobrá Eva ztratila vše, podlehla; a Tekla, neznající veliké tajemství Evino, ale chápajíc její muka, modlila se, modlila za přemožené i vítěze, za donnu Marii di Miradois jako za sebe, za ubohou Evu jako za ty neznámé, kdo ji zarmoutili tak do smrti. Anna Doriová, která se byla vrhla lokty na stolici, s hlavou mezi dlaněma, modlila se v horečném, smutkuplném rozčilení, tisknouc růženec ke rtům; Evino odřeknutí se života, odloučení se ode všech věcí lidských, osob i citů, dobrovolné vyhasnutí křesťanského srdce, které zavrhuje samovraždu, zavrhuje svět a jen ku Bohu se obrací, zdály se jí ukončením jejího vlastního života, ba zdálo se jí, že ona, Anna Doriová, nebude míti sama o třiceti letech, jiného útočiště, než aby se dala zavříti do kláštera, když není krásna a nemá ani naděje, ani lásky. S hlavou skloněnou ve bolestném ustrnutí Giovannella Sersaleová neměla síly, aby se modlila, mysl její byla pohroužena ve hřích, milovala hřích, neměla síly ujíti hříchu, nebyla hodna, aby se modlila, nebyla hodna, aby poklekla před Hospodinem, božská prozřetelnost nemohla jí odpustiti; oh Eva, která opřela stříbrný kříž o prsa, unikla bouři, je zachráněna, zřekla se všeho, ale ona, Giovannella, nemohla, ne, musila do záhuby, musí umříti ve hříchu. Vedle Marie Saunicaudrové Gulliové, která se modlila plna důstojnosti za tu, která uniká marné nádheře a aby ukázala lidem svou bolest, ukrývá se na vždy do kobky, modlila se Giulie Capeceová, děkujíc Hospodinu, že jí popřál žádané milosti; ve dvou měsících pojede do Anglie, kde bude si bráti starého knížete, protože v Neapoli, kde dívky umíraly, nebo se dávaly do kláštera, kde nevěsty umíraly, nebo prchaly jako Marie di Miradois, kde světačky dostávaly knížata za muže, bylo velmi smutno. Julie modlila se pokojně, bez rozechvění, jen ona cítila soustrast s krásou Evy, která se odhodlala vstoupiti do kláštera. Vedle ní klečely těsně vedle sebe dobré sestry Saunicaudrové, jimž slušely pěkné černé kloboučky, a modlily se spolu růženec; starší šeptem začínala a mladší odpovídala pokračujíc v modlitbě, a modlily se vroucně; pociťovaly v sobě zvláštní velikou touhu spasiti své duše, státi se jeptiškami, modlily se, aby se staly světicema, dvěma světicema domu Saunicaudrových. Felicetta Filomarinová, dívka bez radosti a bez naděje, jejíhož tajemství nikdo neznal, modlila se k Hospodinu, aby s ní raději učinil jako s Evou, než aby zhynula v duševních hříších. Ženy se modlily, všecky jsouce dojaty osudem dívky a obřady a projevovaly svou bolest, pozorujíce čistou dvacetiletou bytost, která odcházela umřít do kláštera, ba modlila se i Elfrida Galeotová, cikánka, která se stala hraběnkou, modlila se vzpomínajíc na dětské modlitby, na které byla zapomněla v potulném a chudoby plném životě, modlila se srdcem, které vítězství učinilo pokorným, za tu, která k ní byla vždycky dobra, za Evu, která odcházela dobrovolně s jeviště. Ještě více pohřižovalo se v modlitbu dobré a duchaplné děvče Chiarina Althanová, ona jediná znala hrozné tajemství, které rozrušilo život Evy Muscettolové, ona sama znala nesmírnou velikost oběti té, ona samojediná oplakávala děvče, ale modlila se za ty, kdo ji utrápili, za ty, kdo nikdy nedojdou pokoje.

Pontificale bylo u konce. Kardinál usedl a jal se žehnati šaty jeptišky z řádu sv. Františka, které měla Eva obleknouti, a které byly rozloženy ve stříbrné veliké nádobě; v tom uklonila se Eva před oltářem hluboce, beze chvění, nepozdvihnuvši oči a nevidouc nikoho a přešla kostel, jsouc sledována oběma kmotrama, vešla dveřmi do klášterní předsíně a odtud ke vratům klášterním, kde ji očekávaly jeptišky; za nimi přicházeli kněži prozpěvujíce žalmy. Znova vztahovaly se tu a tam ruce přítelkyň, chtějíce se dotknouti svatebních šatů Eviných, tu a tam voláno na ni slabým hlasem, ale Eva neslyšela jako poprvé. Matka její zůstala u hlavního oltáře, oči všech byly obráceny k ní, pátrajíce, nepláče-li; přijíti v osmi měsících o dvě děti po sobě, viděti konec svého domu, syna hynoucího ranou z revolveru, dceru odcházející do kláštera, nemohlo býti než nesnesitelnou ranou pro srdce mateřské. Ale vévodkyně neskláněla hlavy, zůstávala samotna u oltáře, vévoda cestoval v cizině, nechtěl býti přítomen obřadu přijímání své dcery do kláštera, rodina byla rozrušena ve všech svých údech, Muscettolovi mizeli, dědictví přecházelo na Miletovy. Eva poručila své věno pro ústav chudých opuštěných dívek.

Na chvíli prostřelo se chrámem hluboké mlčení, slunce padlo na malé sloupení, pronikalo pomalu dveřmi, tři veliká okna rozehřívala se náhle, vysýlajíce narudlé světlo na bílou mramorovou dlažbu, na okrasy, na pozlacené sochy krásného chrámu. Pojednou otevřela se vedle hlavního oltáře malá dvířka, vedoucí do konventu, před nimi objevila se Eva. Vzali jí bílý závoj, květy, skvosty, aksamitové střevíčky, poslední její světskou nádheru. Tmavá sukně jeptišek řádu sv. Františka spadala jí od hrdla až k nohám ve velikých záhybech, stažených okolo života bílým provazem, nohou nebylo viděti, ruce měly bledožlutou voskovou barvu, krásné kaštanové vlasy spadaly jí rozpuštěny po plecích dolů. Když ji zahledla Julie Capeceová ve hrubých těch šatech, bylo jí, jakoby jí srdce pukalo, a dala se do hlasitého pláče. Kardinál, který vykonával obřady, vstoupil do kláštera s Evou, odstoupil od abatyše, přistoupil k nastávající jeptišce, požehnal bílý škapulíř, jejž si pak Eva bezděky a nedívajíc se nikomu do tváře zavěsila kolem krku. Pohled její byl klidný, nebylo v něm výrazu bolesti ani radosti, zvláštní ta ztrnulost její lící, která se ukazovala druhdy dívkám tak vesela, zarážela mysl jejich co nejbolestněji. Konečně poklekla Eva vedle dvířek a sklopila hlavu, jedna z jeptišek vystoupila z kruhu ostatních, přistoupila k Evě a sebrala jí všecky její kadeře do jednoho chumáče, který sevřela do dlaní, v tom přistoupila k Evě, opírajíc se o hůl stará shrbená abatyše s velikým, drahokamy posázeným křížem, který se odrážel od škapulíře. V kostele napínalo všecko hrdla, vystupovalo na špičky, aby vidělo, co se děje v prostoře u dvířek. Novicka klečela a modlila se, bylo to pozorovati na chvění jejích rtů, stará abatyše chopila se nůžek s lesklýma čepelema, nastavila je

pod dlouhých chumáčem vlasů, který jeptiška držela pozdvižený do výše. Jakmile novicka ucítila ledovou ocel na hrdle, trhla sebou ve dlouhém zachvění plném hrůzy. Dámy, které se dívaly, nemohouce se již v rozechvění a bázni modliti, pocítily stejné zachvění. Nůžky, které se nejistě pohybovaly ve chvějících se rukou staré abatyše, skřípěly, ale nepřestříhaly vlasů, nepodtínaly kadeří, zamotávaly se, zdálo se, že nebude konec úkonu tomu, těch pět minut podobalo se hrůzné věčnosti; konečně zůstal chumáč ustřižených vlasů — měkký jako věc mrtvá — v rukou jeptišky. Tu a tam vrhla se některá dáma ubledlým obličejem na lavici, jakoby se jí chápaly mdloby. Elfrida Kapnistová, hraběnka Galeotová, sklonila hlavu s bohatými vzdornými rusými kadeřemi, hlavu svobodné smělé cikánky a dala se do pláče nad ustřiženým vlasem Evinym. Novicce prehodily na obnaženou hlavu, která se stala pojednou tak malou, ba drobnou, že se podobala hlavě osob mrtvých, černý závoj. Ale ještě nebylo po obřadech, novicce Muscettolově byl odpuštěn svrchovanou milostí Svaté Stolice rok cvičební, bylť povolání její tak hluboké, tak silné, že si přála složiti slib téhož dne, ve kterém přijme závoj. Nadarmo radil jí sám zpovědník její, aby upustila od myšlénky té, aby si odbyla svůj rok cvičební, protože kdyby později litovala snad svého rozhodnutí, měla by ještě svobodno odejíti; ale Eva ukázala se tak rozhodnou, tak neústupnou, že bylo nutno obrátiti se do Říma. A Řím svolil; dívky hlásily se málo do kláštera, tak vroucí povolání bude dojista sloužiti za příklad. Pojednou vstala novicka uprostřed choru před dvířkami, kde ji obklopily čtyry jeptišky s rozžatými svícemi. Podaly jí dlouhý latinou psaný pergamen; Eva jala se jej čísti zvolna, zvolna, ale hlas její zněl klidně, bez pohnutí a jednotvárne, jako znějí hlasy jeptišek. Byla to dlouhá formule klášterní přísahy, kterou Eva pronášela při světle čtyr pochodní, vážná latinská slova děsila mysli všech modlících se žen, ani muži nedovedli utajiti pohnutí při hlubokém tichu, které zavládlo prostranným chrámem.

Konečně Eva dokončila a pronesla italsky čtvernásobný slib: čistoty, chudoby, poslušnosti a ustavičné samoty. Pak vztáhla ruku a přísahala hlasem klidným, chopila se péra, které jí podávali, podepsala pergamen, za ní podepsaly abatyše a kardinál. Anna Doriová dala se do usedavého suchého pláče. Obřad pokračoval ještě smutnější. Uprostřed choru rozprostřen po zemi koberec, jeptišky zavedly k němu Evu, položily ji na něj na znak jako mrtvolu, přeložily jí křížem ruce na prsou a zakryly ji příkrovem z černého aksamitu se stříbrnými třásněmi, na níž ležely odznaky smrti: lebka a dvé křížem položené kosti. Kolem ní hořely po čtyrech stranách jako kolem mrtvoly čtyry veliké svíce, v tom zazněl na věži kostela sv. Kláry umíráček. Jeptišky zanotovaly žalm „De profundis“. Obě Saunicaudrovy plakaly krčíce se v úděšení jedna ke druhé, majíce za to, že Eva opravdu umřela. Marie Saunicaudrová cítila, že jí vlhnou oči slzami při zvláštním tom pohřbu osoby živé. Eva, zakrytá příkrovem, ztrnulá jako mrtvola, byla pokropena posvěcenou vodou a podkouřena kadidlem; okolo ní ubíraly se ve průvodu jeptišky. S jakou rozkoší by byla chtěla umříti Giovannella Sersaleová, která neměla již slz v zápalu své vášně, umříti, umříti hlubokým snem, kam nás nepřichází probouzet potupa, umříti, umříti pro veliký odpočinek, kde již se nemyslí, kde se již nemiluje, kde se již netrpí! Jak by si byla přála státi se jeptiškou Felicetta Filomarinová, duše plná mysticismu, která se povznesla od lásky ke stvoření ke zbožňování Tvůrce, která cítila, že se duch její víc a více vyprošťuje poutům světa! Modlitby za mrtvé pokračovaly trapně dále, slunce ozařovalo již všecka červeně ověšená okna; umíráček zvonil dále a zvědavci, kupící se na ulici, dotazovali se, odbývá-li se to tam uvnitř sňatek či pohřeb. V tom přistoupil kardinál k Evě a mluvil k ní latinsky: „Surge, quae dormis, et exurge a mortuis, et illuminabit te Christus!“ Třikráte opakoval své vyzvání, konečně jeptišky pozdvihly smuteční příkrov, Eva poklekla na koberci, pak povstala. Kardinál jí požehnal a zmizel z choru; jeptišky ji políbily jedna po druhé. Dvířka zapadla, zatím co se jeptiška modlila s ostatními: „Ego sum resurrectio et vita...“

Ženy plakaly všecky se skloněnou hlavou nad touto jeptiškou.

FEUILLETON.

Berta Mühlsteinova

česká básnířka, zemřela v Praze dne 21. srpna ve věku 44 let. Zesnulá vydala sbírku básní „Pohrobky“ a prosou: „Povídky, novelly a arabesky“, „Na březích Nežárky“, „Nové povídky“, „Vlasti a Tobě“ a jiné drobnější práce roztroušené po časopisech. K hrobu Berty Mühlsteinové nemá přístupu stesk: ten vznášel se nad jejím celým životem a utichá u hrobu — vykoupené. Česká literatura ztratila v ní vzácně nadanou lyrickou básnířku a citupłnou vypravovatelku, kruh našich vlasteneckých žen jednu ze svých nejušlechtilejších a vlasti nejoddanějších družek. Buďiž jí země lehká!

Abecedy.

Napsal *Čeněk Zibrt.*

Abecedou nazývala se obyčejně žertovná, vtipná rýmovačka, kterou skladatel tropil si smíšky z některého stavu a tak ji složil, ze začáteční písmena slok, poradem jdoucích, tvořila abecedu. Takovou „Abecedu“ vydal známý Kocín z Kocinetu a takových několik si prohlédneme. Vybrali jsme úmyslně „abecedy“ ze začátku 18. století, z doby, kdy bývalá pružná, jadrná čeština hůře než zavržená, týraná Popelka živořila, postonávajíc morovým barbarismem, v chatách porobeného lidu... Útrpný povzdech vyřine se z prsou čtoucího, jak ubohý lid, všeho zapomínaje, pokaženou, nevkusnou mluvou při tom při všem si zažertoval a místy tlumeným steskem si ulehčil...

*

Všimnuli jsme si „abeced“ proto. že uchovaly se v nich leckteré kulturní drobty. —

„Nová abeceda na zlé děvečky, v kterej se vypisuje jejich paráda v kroji a pejcha“, jest „vytištěna roku tohoto“, jako posud četné plody jarmareční poesie, ale v jiné. přivázané k ní, udán přibližně letopočet někdy v polovici století 18., s čímž shoduje se to, že k nim přivázány knihy také ze druhé polovice století 18. Zpívá prý se jako: „Proč kvíliš, mé srdce, proč se tak trápíš?“ ... Píseň naříká, že bývalá „upřímnost v Čechách zvadla“, pejcha vydala „jako růže květ“ a roztrousila listí své po Čechách ...

„Kam si se poděla česká lásko,
kam si odplynula mravův kráso,
když panovala v Čechách upřímnost,
tu měla česká zem všeho hojnost!“

Venkovské děvče že se stydí „za selskej kroj“, strojí se po městských dcerkách, ač neumí se „k tomu šikovati“. Přijde z venku do Prahy ... Shodí „dřevěnný střevíce“ a prohlíží si parádu. Prohlédne a hned se tintí.

„Vlasy propletené nosívala,
vínek na hlavě byla paráda,
nyní nosí vlasy pudrované,
až doprostřed čela napálené!“

Po vlasech pustil se skladatel do velikého „kokrhelu“, že prý by moh' v něm holub míti hnízdo. Nevrlému bručálu dále se nelíbí „šponování“, nelíbí, „že si kupuje na hedvábný šaty“ ... Pospíší si s nakoupeným hedvábím ke krejčímu. Vykládá mu, co a jak, „představuje mody kroje“, až se na ni netrpělivý mistr rozdurdí a odžene ji hněvivě. Takovou „audienci“ prý dostane u ševce, když si jde poroučet, aby jí přidělal „vysoké špalíčky“ k botkám. Ubohá běduje, že jest jí „střevíc velmi těžký“, ač dříve — dle jízlivého dodatku skladatelova — ráda nosila „dřevěný santále“ ...

Pořídí si „zrcadlo s líčidlem“ a jen a jen se dívá, co si má ještě ku parádě přikoupiti. —

V neděli, ve svátek chvatem běží na skočnou do hospody, kde „housle hrajou, cimbál drnčí“ ... Chutě do tance! „Má podepřené boky ... hlavu vystrkuje, oko mračí, jako prý nedvěd v boudě se votáčí, gesta provozuje, hubu křiví ..!“

Aby si mohla v neděli zatancovat, potřebuje peněz a těch se dobere na vrub paní, u které slouží. Jde kupovat do trhu ... „Přitáhne si“ ledaco na tom, na onom, nejvíce „na pernatým“ ... Na cestě z trhu zastaví se pro posilněnou „na kafe“ ... Doma se potom vymlouvá, „že se v celým trhu nachodila a lacino dostat nic nemohla“.

Po některých ještě výčitkách dává jí píseň „adio“ a připomíná, že „pejcha je Bohu vždy protivná“. — —

Abeceda jiná — „na zlé ženy“ — konejší rozhněvanou čtenářku, které plno chyb vyčtla, že „dobrých se netýče“. Zpívá se jako „Pásla se srnčička v zelí“ ...

Písmeno za písmenem probírati nebudeme, abychom nenudili laskavých čtenářů. „Bublavá žena“ tehdejší vedla si jako dnes „broukavá“ — a sloka nepovídá tedy nic nového. „Frišná a fortelná“ že nebývá ráda doma.

„Jiskrnatá podle očí
po každým se všudy točí.“

„Křiklavá vysokým hlasem“ prý časem také omrzí.

Misterný ženě se taky
nemůž žádnej zachovati.“

Po nemoudré, pyšné, prostořeké spustil skladatel na kvapnou:

„Qvapná žena která jesti,
také časem kazí štěstí
Qvaltovná v řeči i v skutku
svede někdy muže k smutku.“

„Rejdivá“ místo práce ráda chodí na táčky.

„Řeholnou kdo si uváže,
taf mu vždycky písmo káže.“

„Řečná“ ráda a moc toho namluví. „Soudivá“ přemele, kde koho může, „svývolná“ nechce poslouchat, „spurná“ brouká a jen brouká na ubožáka. Se „šerednou“ málo radosti a se „šeplavou bez zubů“ ještě méně. „Toulavá“ si hledí klevet a chodí s „tanečníci“ po všech koutech. „Všetečná“ skáče do všeho a všemu rozumí. Žena „xychtu škaredého“ střeží svého muže.

„Y: to slovo ženy mnohé
mívají na pohotově.
Když má poslechnout dost lehce,
ona řekne: Y: a nechce!“

Na konec prosí píseň za odpuštěnou, „zdá-li se vám slyšet těžká tato abeceda česká“. — —

Abecedě „na zlé ženy“ odpovídá „Abeceda na zlý muže“ také s úštěpačným dodatkem, že se „dobrých netýče“ ... Zpívá se jako „Nebudu se v noci toulat“ ... Hned na začátku cituje sv. písmo:

O Samsone bojovníku,
Filištinských protivníku!
K čemu tě láska přivedla,
když tě Dalila podvedla!“

S písmem sv. začíná, ale dále se jí vtipy nechtí dařiti. Na poznanou nevkusné, slátané rýmovačky hodí se apostrofa:

„Ejhle ty muži lišáku,
jenž jsi podobný bodláku.
Bodlák škodí růži tuze,
a ty činiš ženě hůře!“

Jak tak povedl se výsměšek nemoudrému muži. To že je „rekrace“. Jakou žena hude, takovou tancuje.

„Když mu řekne: Hejsa, hopsa! —
on by skočil hned do vovsa!“

Opilý muž rád „vyměřuje ulice“ a bezplatně čistí strouhy, kdež zmořen odpočívá. Tanečník v krčmě jako doma. Stoupne před muziky a jásá: „Vivat“, žena zatím „musí hladem zívat“ ... Na konci podřekla se skladatelka, že „vícej“ ani nechce mluviti.

„Všechno jsem vám vyjevila,
co jsem já sama skusila!“ — —

Tak šlo by to s „abecedami“ do nekonečna, ale tato ukázka již více než dostačí.

Na pomník Václ. Beneše Třebízského zaslal naší redakci pan Jan Potoček z Ostašovic u Častolovic jménem septimy gymnasia rychnovského z roku školního 1886-7 5 zl.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček.“

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající s redakce či administrace „Lumira" buďtež adresovány Časopis „Lumír", Praha, Šalmova ulice číslo 9. nové
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne.

ROČNÍK XV. 10. září 1887. ČÍSLO 26.

Vdova po chirurgovi.

Novela od *Boženy Kunětické.*

(Pokračování.)

Venku vstupoval pozvolna soumrak večerní a na klidné hladině nebes kmitala se slabounce večernice, vynořujíc a zase ztrácejíc se v zarůžovělém jezeře pobledlých večerních červánků. Okna byla otevřena a jimi vnikal lahodný čerstvý vzduch venkovský plným proudem do prostranného pokoje, v němž voněly první hyacinty a omamovala vůně z rezed, jež kvetly v porcelánových květináčích na okně. Pavle bylo velmi příjemno. Cítila se jaksi šťastnou při pohledu na klidný, tichý večer, jenž tak velice se lišil od večerů pražských, plných dusné atmosféry, hluku a šumu, jenž unavuje i rozčiluje zároveň.

Zde bylo tak ticho! Tak sladce! — Jak příjemně voněly rezedy a jak rozkošný byl zefír, jenž vanul celou krajinou! Pavla náležela k šťastným duším, jež dovedou všecko pochopit, všecko procítit, o všem přemýšlet a které nacházejí útěchy všude, kde se jim opravdu poskytuje. Byla sice citů prudkých, rozhýčkaných, s jakými vůbec setkáváme se u žen, které neměly ani sester, ani bratrů a staly se modlitbou svých rodičů; avšak ta prudkost nebyla nikterak její chybou. Byla přirozená, nelíčená, plna opravdovosti a poutala více než odpuzovala, neboť nebylo v ní nic svévolného a protivného.

Byla vychována jako tisíce žen, které mají slunné dětství, bezchmurné panenství a které jsou později dobrými manželkami a něžnými matkami. Vychování takové není nikterak pochybené, třeba i nebylo vždycky bezvadné. Poskytuje dětství panny, obrázkové knihy, houpačky i letní saisonní čerstvý vzduch, navedení, kterak seděti dlužno u stolu, kterak způsobně jísti, pozdravovati, procházeti se, kterak deklamovati a zpívati, kterak rodiče milovati a učitele ctíti. Pavla mimo to slyšela od své matky velmi mnoho půvabných pohádek o vílách a zlatokřídlých ptácích, které učinily její fantasii jemnou a citlivou. Panenství své prožila v nejpřísnějších mezech slušnosti, jak ani není jinak možno, povážíme-li, že i profesor Havelík o to bedlivě pečoval. Směla se smát i žertovat, tančit v masopustě, modlit se v postě, být okouzlující na bruslích a vítanou na programech koncertních nebo bazarových, směla hodně číst a hodně přemýšlet, směla navštěvovat divadla a sbírat triumfy na místech k tomu příslušných, a směla se konečně provdat, přesvědčena jsouc, že zabezpečí si klidnou budoucnost, spokojený život a že béře si muže, jehož si váží, jehož miluje a který jest výtečným člověkem v každém ohledu. Sňatku jejího se matka již nedočkala a otec zemřel po pěti měsících jejího manželství. S rodiči ztratila Pavla mnoho, ale ne všecko, neboť byla celým srdcem oddána svému choti, jenž proslul v kruzích odborných jako výtečný chirurg a jenž požíval úplné důvěry při každé vážné operaci, která laiky rozčiluje a činí opatrnými až do krajnosti.

Doktor Demín byl vážný muž, jenž dbal na čest i na důsledné plnění svých povinností, jenž zasvětil svůj život vědě a miloval něžně svou spanilou choť. Právě jistota a dovednost, s kterou vykonával operace druhu nejtěžšího, získala mu mnoho ctitelů, mnoho klientů, kteří jej zbožňovali, a dobyla mu zvučného jména, jež měla v uctivosti celá veřejnost. Hmotné jeho postavení nebylo sice skvělé, ale bylo výborné, takže mohl své choti poskytnouti život bezstarostný, který ji poněkud rozhýčkal a učinil rozmarnou. Její povaha však zůstala neposkvrněnou a sympatickou, což jejího chotě naplňovalo blahem. Pavla bývala veselá, vtipná, přítulná, hravá, a ve chvílích úplného klidu svěřoval rád Demín svou moudrou hlavu jejím bílým ručkám, jež tiskly ji k mladistvým prsům, hladily ji, objímaly a cuchaly se v jeho pedantické frizuře, jako dvě malá koťata. Co se starostí jeho povolání dotýkalo, těmi Demín neobtěžoval nikdy svou ženu, buď že nechtěl plašiti růžové myšlénky pod bílým hladkým jejím čelem, buď že uznával sám nemožnost, aby jim porozuměla. U své ženy byl Demín jen chotěm a jen člověkem — teprve v pracovně, nebo v přednáškách, u svých pacientů stával se vážným a opravdovým učencem. Proto nevěděla Pavla více o jeho povolání, nežli že existuje a že vzdaluje od ní jejího manžela vždy na několik dlouhých hodin denně, které se jí zdají věčností. Byla však dosti rozumnou i uvědomělou, aby neměla je proto v nenávisti, anebo aby vtírala se svému muži i tehdy, když studoval. Tichounká jako myška skrčila se kdesi v koutku jeho pracovny, aby mu na blízku byla, a mezitím co on probíral se dlouhými prsty v tlustých foliantech, četla si

Shakespeara, Huga, Turgeněva a některé české spisovatele, jež zvlášlě milovala. Listy obracela opatrně a tiše. netroufala si dýchat a nožkou by byla nepohnula za žádnou cenu. Pavla čítala ráda. proto obohatila svou duši a vytříbila myšlénky. V manželství neznala pak jiné povinnosti. jen líbiti se svému choti a neučinit jej nikdy nevrlým. Věděla předobře. že pod rouškou chladné vážnosti a pedantické odměřenosti vězí povaha vášnivá. prudká a nedůtklivá, kterou není radno popudit. Věděla také, že Demín je člověk ctižádostivý. jenž doufá v budoucnost a důvěřuje úplně duchu svému i svým vědeckým úspěchům.

Manželství jejich bylo tak bezchmurné jako májová modrá obloha, a tak svěží jako prvosenka v zeleném pažitě. Demín gratuloval si k své choti, která předstihla veškery jeho v tom ohledu si činěné illuse Měl ženu duchaplnou, něžnou. výtečnou. která dovedla se zvonivě smát i opravdově na svět dívat. která byla sice útlocitna. ale nikoliv nervósní. která nebyla všetečná ani příliš skromná zase. Mimo to měla překrásné plavé vlasy. jež svítily jako zlatá příze. měla velké temnomodré oči. v nichž spočívalo více tajů a kouzla než v omamujícím svitu večernice, měla růžová líčka. malé kypré rty. vysokou. švižnou postavu. krásná ramena, důlky v loktech. božskou nožku a příjemný altový hlas. jejž zdědila po své matce i po svých tetách.

Bylo-li manželství Demínovo rájem, byla Pavla jeho andělem. Pohybovala se v něm bez hluku. usměvavě. jako ozářena, rozkošné a plna okouzlujících půvabů. Její čepečky byly vždycky vkusné a její zástěrky vždycky koketní. Rozuměla dobře de Lisleovu Kainu, Danteovu Peklu. věděla. co učí Darwinismus i jaká byla škola Voltairova. hovořila plynně francouzsky i rusky a uměla výtečně připravovat lanýže i paštiky. nemluvíce o tom, že její ženské ruční práce byly úplně bezvadny . . .

A přece se doktor Demín zastrelil!

Byla to jeho vdova, jež hledala na ohvězděném nebi útěchy pro své srdce a sympatii se svým osudem. Ubohá mladá hlava, jež opírala se o růžovou dlaň a byla těžká myšlénkami a těžká utrpením! Kde ocitlo se její štěstí? A kdo ji o ně okradl?

Venku začínalo být chladno, jako bývá v nocích dubnových, a proto Pavla šla uzavřít okna. Okolí její bylo cizí, ale ne nevlídné. Neměla taky velkých požadavků ani nároků, vědouc, že nic na světě jí nenahradí to. co ztratila, a byla tudíž spokojena s tím, co jí poskytovala příroda a dobré nebe.

Jedinou myšlénku vzdalovala od sebe starostlivě a to byla hrozná vzpomínka na mrtvolu jejího chotě, když ponejprv ji spatřila v jeho pracovně krví zalitou, s tváří zsinalou a v pravé ruce křečovitě svírající revolver. Věčný Bůh suď. jak se to stalo, že při pohledu tom nezšílela!

Vcházela k němu tichounce jako obyčejně, nechtíc jej hlučným příchodem najednou vyrušit, vcházela k němu, poněvadž chtěla se s ním poradit o čemsi ne tak důležitém. jako zajímavém — a její muž byl mrtev! Zastřelil se patrně. když byla se služkou na koupi, poněvadž ani rány nezaslechla. A vůkol něho byl tentýž pořádek, totéž posvátné ticho, jakoby klidně seděl u svého stolku a pracoval. Oh, tenkráte ten okamžik, ta ukrutná chvíle, která neposkytovala jí žádného světla,. žádného rozřešení. žádného soucitu — jen a jen pouhé faktum, jež ji usmrcovalo, zastavovalo tlukot srdce jejího, ubíjelo každou myšlénku — oh. ta chvíle tehda byla velmi, velmi zlá! Chránila se taky přikouzliti ji zpátky. nebo neměla dosud tolik sil. aby prožila ji ještě jednou v celém jejím hrozném dosahu.

Z Prahy nepřivezla si mladá vdova nic jiného, jen drobné vyšívání, několik knih svých a několik knih svého muže. pak rukopis nedokončeného jeho vědeckého spisu „O chirurgii“ a konečně jeho zápisky, jež byly velmi stručné a nepořádně psané, takže musila je teprve jakž takž srovnávati a do pořádku přivésti. Poněvadž pak neměla v úmyslu jít ještě spat. vyhledala je Pavla ještě týž večer a srovnávala roztroušené listy dle dáta.

Na začátku neshledala než poznámky o různých operacích, nějakou vědeckou úvahu nebo sentenci, několik řádků o pacientech. několik výňatků z přednášek, jež nebožtík míval se svými kolegy. a to vše, ačkoliv jí drahé a posvátné. přece přelétla jen zrakem horečně netrpělivým. Konečně dospěla k dátu, jež vykazoval měsíc březen a duben, a poněvadž shledala pod nimi zápisky méně stručné, jakož i poněvadž zahlédla tam různá slova. jež prolétla duší její jako ohnivý blesk. odhodlala se je čísti hned. nepomýšlejíc víc na odpočinek ani na spánek, který jí mohl zasypati sny nejrůžovějšími.

S dovolením čtenářovým napíšu zde, co mladá vdova četla tenkráte v pozdní dubnový večer, jenž měl měsíc i čarokrásné hvězdy, jež podobaly se démantům některým Krösem po obloze rozhozeným. Byl to příjemný. tichý večer, plný světla a svěžího úsměvu.

12. března 1885.

Novotvar na vrchním retu. Není to případ neobyčejný, ačkoliv vždycky povážlivý. Velká horkost v celé hlavě. Operace je nutná. Jest to mladý Lažanský, jejž budu operovat.

14. března 1885.

Ve dvou dnech operaci provedu. Mladý muž je netrpěliv a dívá se neustále do zrcadla. Znám jej již dávno. Jest to dandy pražských Příkopů. Prochází-li se, obdivuje se mu celý ženský svět a mužové jej nenávidějí. Má velmi krásnou postavu a do detailu akademicky krásnou tvář. Sám jsem se na něho zadíval s účastenstvím, kdykoli jsem měl příležitost se s ním setkati. Pochopuju, že je rozčilen a netrpěliv. neboť teď jest obličej jeho znetvořen a záleží velice na operaci. aby zůstal tak sličným. jako býval dříve. Odtud ty neustálé jeho otázky, jsem-li dobrým výsledkem jist. Ostatně jest to mladík duchaplný a důvěřuje mne úplně. což je vždycky za takových okolností v pořádku.

15. března.

Jsem zasypáván otázkami o Lažanském. Patrně má mnoho přátel i nepřátel, kteří se o něho zajímají. Krása dělá lidi populárními, ačkoliv jest to dílo přírody. ne-li náhody. Vidím to nejlépe teď, kdy dostávám několik dopisů denně vždy se stejným obsahem a se stejnými otázkami. O Lažanského interessuje se všecka intelligence pražská i polosvět. Vycházím-li z domu, jsem jist. že budu hned na chodbě přepaden od lidí, kteří hledají ve mně orakulum nejbližší budoucnosti mladého muže. Bývají to nejčastěji hustě zazávojované dámy, umělci a mladí šlechticové. — Rozčiluje mě to poněkud. poněvadž nemiluju podobnou dotíravost. — Snad zítra už přistoupím k operaci. Jsem-li ctižádostivým. mohu s uspokojením se dívat na tábor zvědavých, jenž na výsledek její čeká.

16. března.

Jdu. Zdá se mně, že jsem dosti klidný a chladný. Zase patnáct listů od různých osob. Spálil jsem je všecky, neboť houževnatá vytrvalost, s kterou na dnešní den čekají, je mně protivná. — Večer přednáším o vývoji moderní chirurgie.

Což pak jsem šílený, anebo byl jsem šílený? Něco podobného se musilo stát. V hlavě mně hučí, jakobych slyšel z daleka hřmít horský potok. Před očima skákají mi pestrá kola, takže ani na papír nevidím. — Jisto jest, že to byla operace provedená bláznem, nebo blbcem. Ne, ani blbcem ne, ale bláznem určitě. — Jakže to bylo? Byl to hrozný řez! Jakživ jsem o podobném neslyšel, leda u dítěte, které se břitvou pořezalo, chtíc se jako otec oholiti. Nůž sklouzl mi jako po ledě. Ten člověk je strašně zohaven. Uřízl jsem mu kus retu. Já? — Vždyť to udělal šílenec, jenž prchnul z blázince. Marně se snažím z toho labyrinthu ztřeštěných myšlének dostati. Do přednášky nepůjdu. Byzpochyby se stydím. Ta zpráva o uříznutém retu nepůjde krokem plíživým, ta spadne na celou Prahu najednou jako průtrž mračen.

18. března.

Lažanskému jsem uříznul kus vrchního retu — to je faktum. Teď vypadá, jakoby se děsně šklebil. Jak se to stalo — to nevím sám, ale stalo se to. Proklínám toho člověka, jehož jsem tak zohavil. Nemohu spát ani jíst. Má žena ale nic netuší a to je pro mne výhodou. Nesetkám se aspoň u ní s tím polovýsměšným, polosoucitným pohledem, jakým díváme se na blázna, když chce se moudrým stavět. Je to výhoda, pravím, neboť ten pohled mně letí vstříc se všech stran, jakmile octnu se na ulici. Budu jezditi teď v uzavřené drožce. — K Lažanskému již nepůjdu. Nedává zase zrcadlo ani z ruky. Nač se v něm dívá? A proč se tam dívá? Jeho matka omdlévá, kdykoliv naň pohlédne. Divím se, že mě nestřelí bambitkou, jež visí u hlavy jejího jediného syna, mimo něhož nemá jiných dítek. Dnes tam byl doktor Korec. Pozoroval jsem dobře, že se zarděl, když mně řekl „kolego". Nepůjdu tam víc, neboť nejsem tam nic platen. — Má dobrá žena si zpívá. Nepustím ji několik dní ani na ulici. Jsem jist, že by se nevrátila domů s tak klidným srdcem a jasnou tváří. Styděl bych se jí a to přece je nemožné.

(Pokračování.)

Z denníku ruského Čecha.

Črty k poznání Rusi našeho věku.

(Pokračování.)

Musím se přiznat, že samotářský život v hluši ubohého onoho kraje měl na mne velmi zlý účinek; zde poznal jsem pravý spleen, čili, jak Rusové říkají, „chandru", která ovládnula mnou jako zlá choroba. Abych jí ušel, přihlásil jsem se k přijímací zkoušce v akademii generalního štábu, i oddal jsem se energicky práci. Ale ani to nepomáhalo. Den ode dne bylo hůře. Zkoušel jsem všechno i bránil jsem se, jak jsem mohl nešťastné „chandře", která hrozila státi se pro mne neduhem. Nic však nebylo platno. Pamatuji se, že nejlehčeji bývalo mi ještě, kdykoli byl nějaký svátek i stál jsem se svým mužstvem v naší staré, chatrné, dřevěné „cerkvi" (chrámě). Naslouchaje zpěvu, hleděl jsem malým kostelním oknem ven i zamýšlel jsem se. Sbory kostelního zpěvu ruského vždycky měly na mne jakýs blahodárný účinek. Kromě toho mimovolně vzpomněl jsem, po dlouhých letech, na zvuky starých varhan, provázené dvěma, třemi dobře známými hlasy, které slýchával jsem kdysi dávno, ještě co malý hoch, ve vesnickém kostelíku svého rodiště. Začal jsem naslouchati zpěvu, pojícímu se v originálně harmonický sbor, zahleděl jsem se na ten lid, jenž bez přetvářky oddával se své pobožnosti, padaje na kolena, tváří k zemi; pomyslil jsem, o co a zač se ten lid tak upřímně modlí, i začal jsem se modliti s ním...

Připomínaje sobě své tehdejší „chandry", nevím vskutku, kam by mne byla přivedla, kdyby jednoho večera, na samém počátku jara roku 1881, náhle pluk náš nebyl obdržel telegrafický rozkaz, jenž vytrhl nás z našeho zátiší a dal všem poměrům našim novou tvářnost.

V celém jižním Rusku vypukly značné nepokoje — proti židům. Byli jsme vyzváni do Kijeva, poněvadž nepořádky nabyly tam rozměrů povážlivých: v podobných případech k zjednání pořádku nejlépe se hodí těžší jízda, a náš pluk měl koně velké, silné. Na druhý den v noci po obdržení telegrafického rozkazu byli jsme již v Kijevě; jeli jsme po železné dráze. Hlavní bouře však tehdy již minula: co možná bylo v židovských čtvrtích zničiti, bylo zničeno.

Měli jsme se položiti ve čtvrti nádraží nejbližší, kde bylo nejvíce židovského obyvatelstva i v okolí velké továrny. Dělníci v kijevských továrnách přináleželi téměř výhradně velkoruské národnosti. Velkorusové, které maloruský lid nazývá „Kacápy", tvoří většinu dělnictva i v ostatních jihoruských městech, velmi nenávidějí židů i nepouštějí jich vůbec ani do svého domácího kraje; oni vyvolali také nepokoje, o kterých mluvím. Jakmile se roznesla zpráva, že v jednom městě židé jsou biti, udeřili na ně všude, po celém jihu. (Židé sídlí v hustých massách jen v západním a jižním Rusku.) Původci tohoto hnutí byli všude velkoruští dělníci; domácí pak lid maloruský, který dávno byl přivykl židům, byl z počátku nečinným.

Čtvrt, do které jsme v noci po svém příjezdu vstoupili, poskytovala zevně tentýž pohled, který poskytuje po bitvě město, zasáhnuté nelítostnou bouří válečných operací. Ulice, na kterých ležely hromady roztříštěných předmětů, byly jako vymřelé i bělaly se, jakoby pokryty byly sněhem: všude leželo prachové peří, které výtržníci byli vyházeli z rozpáraných peřin židovských. Ještě hrozněji vyhlížely domy uvnitř. Jak zde byli „Kacápové" hospodařili! Co se jen rozbíti dalo, bylo obráceno v třísky. Vrata, dvéře, schody i s prahy, okna i s rámy, nábytek, veškerý domácí majetek, šatstvo i prádlo, nádobí, spíže a co jen v domě bylo, — všechno rozdrceno a rozerváno

na kousky tak, že zůstaly jen holé stěny, i ve všech místnostech ležela vysoká vrstva podivné směsi všech možných předmětů, zničených i smíšených s rumem ze stěn i peci. Tak vyhlíželo to ve všech židovských domech, v celém okolí. Tu i tam, kde bydlily rodiny křesťanské, byly za okny vystaveny „ikony“, a na dveřích i stěnách namalovány byly kříže, i ačkoli tyto byty zůstaly ušetřeny od zničení, byly přece prázdny: obyvatelé jich se vystěhovali. — A celé toto rozrušení bylo dílem jediného dne! Jaké to musily býti výjevy!

Když jsme byli zaujali vykázané nám ulice, ubytovalo se nás osm důstojníků v jednom z rozbitých domů, v přízemní světnici. kdež jsme dali jakž takž odstraniti trosky, kterými byla zasypána, i lehli jsme na odpočinek. Naše mužstvo rozložilo se i s koňmi pod širým nebem na ulici. Do rána však ještě vyzvána byla jedna švadrona do jednoho z menších měst v okolí, kde vznikly podobné výtržnosti, a kam tato švadrona byla dopravena opět po dráze. Potom následovalo pro nás několik neděl velmi nepříjemné služby. Ve dne v noci byli jsme na nohách. Jednotlivé švadrony byly posílány buď koňmo neb po dráze do okolí k utišení lidu neb na „exekuce“, ostatní části stály pohotově na bazarech (tržních místech) i náměstích. kde pro nás byly rozbity palatky (stany z hrubého plátna). Jak často přenocoval jsem tak na ulici, třeba v dešti, uprostřed pěkného Kijeva! Stravovali jsme se za drahý peníz, takřka na ulici. K potyčkám s lidem, na štěstí, to však již nepřišlo.

Není pochybnosti, že celé hnutí to bylo výbuchem čistě národním, jakýmsi aktem samosoudu Lynčova ve velkém, vzniknuvším náhle všude, kde usadili se židé následkem nakupivší se v lidu zloby proti nim. Že hnutí toto bylo dávno připravováno, dokazuje organisace jeho, jakož i jednotnost, kterou vyznamenávalo se provedení celého plánu výtržností. Tradice o hrozných, nejednou v těchto krajích se opakovavších podobných výtržnostech udržují se stále v paměti lidu. Teprv později, když výtržnosti byly již v plném chodu, hleděli se nihilisté zmocniti tohoto hnutí, v čem však neměli ani nejmenšího úspěchu. Není pravda, že hnutí to mělo vůbec cos společného s agitací nihilistickou; tvrdili to ponejvíce jen pronásledovaní, kteří, jak zkušenost učí, spíše sami tvoří na Rusi živel, hotový sblížiti se s nihilisty.

Dílo zničení bylo skončeno obyčejně v několika hodinách, dříve nežli přispělo na pomoc vojsko, které bylo často klamáno lichým poplachem, aneb dosti záhy neobdrželo instrukce k bezohlednému i opravdově důraznému použití zbraně. Obyčejnému domlouvání, výhrůžkám i ručničným pažbám rozzuřený lid se nepoddával. — Massy výtržníků se obyčejně silně podnapily a jejich vůdcové vládli jimi jako slepými nástroji. Při tom panovala v těchto massách podivuhodná kázeň, i vystoupily v popředí některé zvláštní charakteristické tahy ruského lidu. V celku lid ničil pouze všeliký majetek židovského obyvatelstva, neohrožoval však životy jeho, a co nejvíce charakterisuje tyto nepokoje, lid v celku téměř nedrancoval i nebral ničeho pro sebe, nýbrž pouze ničil. Drancovali-li jednotlivci, byli to v celku jen výjimky, marodéři, hlavně z maloruského lidu z blízkého okolí. Napadení židé, ačkoli opanoval je panický strach, neztratili svou obyčejnou přítomnost ducha, i hledíce zachovati alespoň část svého majetku, nabízeli lidu peníze, výkupné, často značné sumy; lid peníze bral, — avšak rval je na kousky, pokračuje v svém hrozném díle. V domě známého kijevského boháče, žida Brodského, byl sehrán jeden z podobných výjevů se zvláštní okázalostí. Když se byli vůdcové lidu, předcházející zuřivé tlupy, vedrali do bytu Brodského, hospodář nabízel prý značné sumy alespoň za částečné ušetření domu i majetku, i podával jim celé svazky papírových peněz — peníze byly však přede vším lidem zničeny, a obyčejná bouře rozzuřila se i zde. Tak bylo i v jiných místech. V některých případech hájili se židé se zbraní v ruce i stříleli do lidu. Tam lid přistoupil k násilí. Většinou utekli se židé s celými rodinami do kasáren i do vojanského ležení za městem, kde pak byli držáni dlouhý čas pod ochranou vojska, rozloživše se tam táborem a jsouce obráni o všechno. — Na celém jihu ruském zachvátila židy strašná panika; kolovaly mezi nimi pověsti, víře nepodobné, i zámožnější z nich pospíchali za hranice; část chudiny hotovila se k vystěhování do Ameriky. Ve veliké metropoli židovské, v Berdičevě, kde též každý den očekávali příchod strašných „Kacápů“, cítili se židé velice odhodlanými, organisovali zde pro případ potřeby jakousi obranu, obcházeli stráží, zuřili i týrali často křesťanský lid, který padal jim do rukou; bylo tam několik příkladů, že užívali násilí i proti slušným lidem, přibyvším náhodou do města, poněvadž je podezřívali, že přijeli co organisátoři výtržností, aneb snad i proto, aby si na nich vylili svou zlost.

Když se bylo opět vše upokojilo, přestávali židé myslit na odjezd za hranice i na stěhování se do Ameriky, ano vracela se ona část chudiny, která byla s rozličných stran obdržela již peníze na cestu. Mnozí vraceli se z německých přístavů i měst; někteří vzali peníze ze „spekulace“, dojeli k hranicím i vraceli se na stará místa. Jim se zde, uprostřed Slovanů, žilo příliš dobře, než aby byli mohli na cos podobného počítati v Americe aneb kdekoliv jinde. Kromě toho ani tolik neutrpěli, jak by se zdálo. Škody nahraženy jim z části ruskou vládou, a z části přišla pomoc z rozličných končin světa. Jak jen hnutí úplně utichlo, židé rychle se uspokojili; nepochybně vzpomněli si na podobné události z dob minulých i doufali, že zdvojenou horlivostí svou brzy nahradí si strach i škodu. Jediným praktickým výsledkem těchto výtržností bylo, že v místech, kde židé, vyjímaje řemeslníky i vysloužilé vojáky, po zákonu nemají vlastně ani práva usazovati se (jako na př. v Kijevě), úřady přistoupily k přísnějšímu vykonávání zákona; druhým následkem nepokojů byla neobyčejná vydání na uhražení učiněných škod, která padala na říši, tak že pohromu utrpěl vlastně sám národ ruský a ne židé. Někteří hlavní výtržníci zaplatili to Sibiří neb vězením a naše švadrony rozjížděly se po kraji i vykonávaly exekuce „liskovým olejem“ na lavicích. Tragikomickým zjevem bylo při tom, že našli se mužíci, kteří účastnili se výtržností i přihlásili se pak k podobným exekucím dobrovolně a se slovy: „my jsme tam také byli“ — lehli sami na exekuční lávku.

Přejdu nyní k trapnému předmětu, jehož nemohu opominouti mlčením již proto, že za hranicemi nepřátelé Slovanstva ukazují na vše, co s ním souvisí, jako na jeden z mnohých prý důkazů, že Rusové jsou hrubým, barbarským národem, který mocně ohrožuje vzdělanou Evropu, i zasluhuje jenom opovržení pravého vzdělance.

V prvních dnech březnových roku 1881 otřásla Ruskem a celou Evropou zpráva o děsném, hnusném zločinu, spáchaném v Petrohradě. Milí „příznivci“ Slovanů v Evropě obořili se tehdy s dvojnásobnou zuřivostí — nikoliv na šílence, zhanobivší ruské jméno, nýbrž — na pokořenou Rus, a s neskrývanou škodolibostí mnuli sobě ruce v očekávání toho, co bude dále. Zapomněli na ohyzdnosti, jakými potřísněny jsou novější dějiny jich vlastní, stkvící se již bleskem vychvalované vysoké kultury a kde vražedný náboj, nůž, dynamit i petrolej hrály nemalou úlohu. Oni zapomněli, že zvrhlí, neb zbloudilí, choromyslní lidé, třením života často zbavení nejen zdravého úsudku, nýbrž i rozumu, najdou se všude, jako se najdou všude též jednotlivci, kteří, hledíce společnosti násilně vnutiti nový „spasitelný“ směr, jaký se byl v blouznivém jich mozku zrodil, loví podobné nešťastníky i činí z nich slepý nástroj k svým šíleným účelům. Podobní lidé, utvořivše sobě své vlastní úzké kruhy, staví se pak k celé společnosti v podobný poměr, v jakém k ostatním tvorům přírody stojí dravec, kradoucí se za temna nocí za svou obětí, za světla pak utíkající se do hluši svých skrýší. V divém letu své výstřední, od druhé společnosti odtržené mysli nemohou pak tito lidé více zastaviti se, jako nezastaví se kámen, stržený v propast, i vrhají se s rostoucí mocí svého šílenství dále v zející před nimi bezednou hlubinu. Co pak v svém pádu zasáhnou, to buď rozdrtí, aneb sami rozdrtí se na kusy.

Náš věk, kde opanovala životem zimničná neklidnost, plodíc ve vzdělaných i polovzdělaných společnostech s bystrotou blesku miriády nových myšlének, beze vší pochybnosti jest jedním z nejpohnutějších věků v historii lidské, a proto dá se říci, že nikdy nebylo tak lehko zblouditi, jako nyní, za divého našeho pohnutí myslí. Nikde však není nebezpečí zbloužení tak velké, jako ve chváleném kulturním ohnisku západní Evropy, kde stále rodí se celá spousta nových směrů, theorií, myšlének, kde vystupují rozličné nové otázky, zejména však četný na západě proletariát stále se udržuje na duševním bezcestí. Střídá-li se v historii plemen i národů pokrok s reakcí, tedy v nynějším slepém běhu svém západ není daleko od reakce… A proto nechť oni dobří přátelé naši metou více před svým vlastním prahem, nechť přihlížejí k vlastním bludům i k tomu, aby vyhlášená západní kultura nezavedla je kamsi daleko od pravé cesty, a místo k trvalému pokroku nepřivedla je pak k hroznému couvání…

V Rusku, kde nihilism povstal se zárodků, kterými obdařil nás též jen západ, — není to, díky Bohu, s tímto nihilismem tak zlé jako na západě, i bylo by si přáti, aby „příznivci“ naši na západě sami tak dobře mohli vyléčiti se ze svých vlastních společenských výstřelků jako Rus, která má organism dosti ještě zdravý.

Jedním z nepřátel pokroku i šťastnější budoucnosti lidské bylo, jest i bude to, co obyčejně nihilismem nazýváme. Pod sluncem nebývá však nic nového, i každý pohnutý věk míval v rozličných podobách svůj nihilism. Čím výše pokračuje vzdělanost, čím dále sahá myšlénka, tím více bude vedle ní i pobloužení, jako bývá stín tam silnějším, kde více jest světla. Do nebes však nikdy nedorosteme: člověk zůstane vždy člověkem; zápas zlého s dobrým, lži s pravdou, tmy se světlem bude trvat, pokud bude lidí na zemi, a nepochybně nikdy neztratí svého významu kritický výrok, že mezi všemi šelmami nejhorší jest — člověk.

A v tomto smyslu člověk všude poskytuje obraz stejně trapný, ať to jest v Rusku neb na západě.

Napověděl jsem výše, že pro nihilistickou agitaci v Rusku jest méně příznivé půdy, nežli mají za to mnozí z těch, kteří, hledíce na Rusko jen z daleka, soudí o něm pod vlivem západních našich nepřátel, kteří rádi by použili ruského nihilismu podobně, jako používají „ruské knuty“ i „ruského barbarství“, totiž za strašáka pro západní i jižní Slovany. Ohlédněme se především na prostý lid ruský s tohoto stanoviska. Kdo jen poněkud zná tento lid z vlastního názoru, bude se mnou souhlasiti v tom, že nehledě ani k nynějšímu stupni jeho vyvinutí, který sám o sobě činí jej nedostupným nihilistickým myšlénkám, — suma činitelů, tvořící základ povahy ruského lidu, jest tak nepříznivou směrům, kterými berou se nihilisté, jako těmto protivný jest realism zdravého rozumu. Nevyhnutelnou podmínkou nihilismu jest přesvědčení, že se musí zničiti všechno, všechno do čista, co na světě jest, aby se pak mohlo vše zbudovati znova, jestli to bude vůbec za to stát. — Nebetyčná absurdnost podobné myšlénky jest zřejma každému jen poněkud normálnímu rozumu — a v zdravém, po životě i vývinu prahnoucím lidu ruském nemůže být ještě ani příznaků oné strašné degenerace, kterou páchne podobná mravní mršina, jakou jest nihilism. — Slabé stránky ruského lidu jsou zcela jiného druhu. Jsou to ponejvíce známé chyby plemenné, více méně všem Slovanům společné. Mimochodem řečeno, zdá se mně, že jedna z hlavních chyb tohoto druhu, náklonnost k nesvornosti i různi, kterou jiní Slované padli i ještě padají, u Rusů nejméně jest vyvinuta. Většina chyb ruského lidu kořeni se v místních poměrech; jsou to ku př. náklonnost k zahálce i k pití, hrubost v domácím životě atd., a to dá se poznenáhla odstraniti rozumnou vzdělávací činností. Ruský lid jest velmi nábožný (ovšem ve smysle málo vyvinutých duševních sil svých), při čem kloní se k fanatismu (o čem svědčí fakta dobrovolného sebeupalování celých společenstev rozkolnických, které ještě do nedávna se zde dělo), a v obyčejných záležitostech života vyznamenává se hlubokým, zdravým, instinktivně trefným úsudkem i praktickým smyslem, přirozenou chutí k poznání i vědění, neobyčejnou stojicností, vytrvalostí a smělým chováním; při tom však jest lid ten spíše rozvážným, opatrným, ba „chytrým“, nežli náhlým; co uzná za spravedlivé, za to hotov jest povstati i trpěti, i v celku jest velmi dobrosrdečným i snášelivým, lehce odpouští, i vládne prostým, zdravým humorem. Pověstná jeho oddanost své víře, caru i otčině není bajkou, nýbrž skutečností. Co se týče stálé, pevné a hlavně činné energie, není pochybnosti, že jistý nedostatek v tom ohledu jest společný všem Slovanům, v jisté míře tudíž i Rusům; mám však za to, že to, co Němci nám Slovanům vůbec v tom ohledu upírají, nazývajíce nás živlem zženštělým a germánské plémě naopak živlem mužným, jest spíše následkem naší historické minulosti, nežli skutečným, přirozeným nedostatkem plemenným, i nepochybně se i v tom ohledu s Germány srovnáme. Kromě toho nedá se upříti, že i v tomto směru zejména kmen velikoruský (nikoli však maloruský) vyznamenává se známou podnikavostí i větší energií, nežli lid některých jiných kmenů slovanských.

(Pokračování.)

Znělky.

Napsal *Petr Jasmin.*

Hračky divochů.

Kdys v jednom museu — je roků tomu řada —
jsem zbraně prohlížel si lidí tmavé pleti,
však víc a déle zrak můj lpěl na hračkách dětí,
na tretkách, kterými se těší duše mladá.

Na loutkách barvených, jež dítě v lokty skládá,
jimž zpívá, šepotá i sladký sen svůj svěří,
dost jemně řezaných ze tlustých stromů snětí,
že jistě pečlivá dlaň tvořila je ráda.

A vše jsem zapomněl, co kdy jsem slýchal dříve
o ďáblech divoších, těch strašných, jak jsou katy,
jak pijí lidskou krev jak lačné zvíře divé,

jak dosud lidskosti k nim nevnik' paprsk zlatý.
Ó jistě dobří jsou a lidé, třeba tmaví,
když děti milují, jak tyto hračky praví.

Jantarová hrobka.

Viz kousek jantaru, má barvu zralých klasů
a je tak průhledný a čist jak žlutý led,
v něm moucha pohřbená jak chystala by let
do vůně vzduchové a do slunného jasu.

Ta, kterou zlatý den v svou ranní volá krásu,
jen v záři, po květech prolétne malý svět
a vrací večeru své krátké žití zpět:
v té hrobce z jantaru tu trvá moře časů.

A kovu třpyt a jas, jejž mladý den jí vdech',
jí dosud plá a hrá a svítí na křídlech,
v té žluti tmaví se jak zřítelnice v oku.

Ó Bože, takto jen ten efemerní cit,
to dítě vteřiny, jež prchá, zachytit
a navždy uzamknout v tu zlatou jednu sloku!

Noci.

Noci ty vlídná a měkká,
půvabná v závoji páry,
pojď k nám s tím kouzlem a čáry,
země tě na prsa čeká!

Skryj nás jak vlnami řeka,
utiš nám v srdci bol starý,
dej nám své nadzemské dary.
snů dav ať nad ložem těká!

Z okénka snílek tu dětský
zřít chce tvé půvaby všecky,
nenech tak hledět ho s touhou!

Stařec tam churavý leží,
usne ti jako vždy s těží,
prosím tě, nebuď mu dlouhou!

Plavecké povídky.

Z dalmatských vzpomínek *Jos. D. Konráda.*

VI. Sirotek.

Vypravuje Andrej Dolžan.

Znal někdo z vás plavce Savu Milinkoviće ze Starého Dubrovníka? Onoho plešatého Černohorce, který loni se dvěma druhy utonul u ostrova Mlětu? — Ovšem že ho znal nejeden z vás. Znali jste ho snad všickni, kteří pocházíte ještě ze staré plavecké školy. Vzpomeňte si na něho poněkud a pak zajisté mi přisvědčíte, že byl dokonalým junákem. Věřím, věřím, takových námořníků ve všem vsudy řádných neplaví se hojně po vodách jaderských, plavci takového zrna již ani se nerodí. Býval v posledních letech kormidelníkem, ale pamatuji se dobře, že nejednou ve krušných chvílích i zkušený kapitán utíkal se k němu o radu. Byl sice dosti stár, když náhlá smrť mu zavřela rázem oči, avšak byla ho opravdová škoda, neboť mohl ještě nejméně deset let zdárně vlásti kormidlem.

Josip Popović ve včerejší své povídce o ženu ani slovíčkem nezavadil. Řídil bych se rád jeho příkladem, ale nevím zajímavější vzpomínky, než která se týká Savy Milinkoviće a jeho schovanky, mladistvé dívky Katice, o jejíž veliké lásce chci vám vypravovati. Leč připomínám předem, že to nebyla láska, jakou plápolají srdce milenců, nikoli, byl to onen ušlechtilý, něžný cit, jaký poutá děti k rodičům, dceru k otci. Vy, kteří jste ženati a máte děti, víte, co to jest.

Sava Milinkovic, jak už víte, byl Černohorcem. Až do svého dvacátého patého roku ani se nehnul ze své hornaté vlasti a žil jenom svému stádu ovec v pokoji a svému handžáru i pušce v častých půtkách s tureckými sousedy. Byl by snad zůstal věren Černé Hoře až do smrti, kdyby ho tehdy nebyla potkala citelná nehoda, která navždy přelomila jeho statečné sokolí křídlo. V jakési potyčce s nepřítelem praskla mu při výstřelu puška a poranila mu pravé oko tak značně, že skorem docela mu oslepło. Ani nejobratnější mastičkář černohorský, který léčil rány svých bratrů lépe a jistěji než kterýkoli učený medik, mu již oka nespravil. Byla to veliká rána pro mladého junáka. Mířil sice od té doby okem levým, leč nic naplat, nešlo to: jeho pověstné umění střelecké uhaslo mu s raněným okem.

Sava Milinković byl všecek neštasten. Černohorec bez pušky jest jako loď bez vesel a jako kůň bez nohou. Proto opustil svoji rodnou kuču i svoje malé stádo a šel jinam hledat výživy. Pokládal život svůj téměř už za zničený, proto se uchopil toho, co mu přišlo nejdříve do rány. Usadil se ve Starém Dubrovníce, který jest sotva skok od Černé Hory vzdálen, a stal se plavcem. Tam také se oženil. Dostal za ženu dceru tamějšího svého souseda, Marici, která nebyla sice příliš pěkna, ale honosila se ve vůkolí svými ústy, ostrými jako meč, jenž počal nejvice sekati teprve po svatbě. Jest to již osudem dobrých mužův, že obyčejně dostávají zlé ženy. A když se pyká, jest už pozdě.

Neměl dětí. Proto domov spíše ho odpuzoval než aby ho vábil. Nebylo divu. Lidé vyhýbali se Marici na sto krokův, a Milinković, ačkoliv nikdy ani hlesnutím k tomu se nepřiznal, byl rád, když byl od ní na sto mil.

Byl už asi patnácte let ženat, když nás stejný účel svedl na jednu loď, která podnikala daleké plavby po velikých mořích k cizím zemím, odkudž vracela se teprve po roce a po několika měsících. Nyní jest tomu již nejméně dvacet let. Ach arci, dvacet let! Čas, který zdá se nám nekonečným v útrapách a v zármutku, ubíhá přece čím dále rychlejším úprkem přes naše stárnoucí hlavy. Než se nadějeme, dojedeme, doplujeme! Člověk myslí, že sotva vyskočil z mladických let, a zatím už dospívá rychle k svému poslednímu břehu. Přijde smrt, kývne, a na vždy spustíme kotvu — —

Sava Milinković byl už tenkráte znamenitým plavcem. Byl pravidelný jako hodiny a přesný jako běh sluneční. Pravidelně uléhal, přesně vstával, chápal se své práce, prováděl ji bez úhony a řádně jako stroj, odměřeně jídal, a kdykoliv jsme se zastavili v nějakém přístavě, přesně se opil. Nedivte se, každý pořádný plavec jest pijákem a pak — naučila ho tomu jeho žena. Kdyby byla bývala hodnější, nebyl by utápěl ve víně a v rumu vzpomínky na ni.

Avšak brzo potom přihodila se jistá věc, která odnaučila mého druha píti. Jest to věru div a vy se podivíte ještě více, řeknu-li, že pohnutkou k tomu bylo dítě, docela cizí dítě, a řeknu-li, že právě na těchto místech začíná se vlastně moje povídka.

Když jsme se vrátili ze své první dlouhé plavby, náš pán dopřál nám asi tříměsíčního odpočinku. Námořníci rozprchli se do svých domovů, já pak jsem šel se Savou Milinkovićem, neboť moje rodinné hnízdo již dávno před tím bylo docela prázdno: staří zemřeli a mladí se rozletli do všech uhlů světa. Bydlil jsem u něho ve Starém Dubrovníce a nejednou s ním na místě večeře pochutnal si na Maričiných křiklavých vrtochách, kterými nás častovala plnou měrou oba. Nikde nepřiučil jsem se tak vzácné trpělivosti a mlčelivosti jako pod její vládou. To ovšem bylo příčinou, že jsme se oddávali rozličným toulkám, účelným i bezúčelným, které nás někdy na několik dní zbavily trampot pod domácí střechou.

Jednou dostali jsme se až sem do Castellastvy, pouhou náhodou. Někdo si nás v Dubrovníce najal, abychom sem doplavili bárku s vápnem. Zdrželi jsme se zde dva nebo tři dny, neboť neměli jsme na spěch, a kromě toho pranic netoužili jsme po Maričině obsluze a péči. Tehdy zdejší malá obec měla velkou potíž s maličkým dítětem. Matka jeho, kterou muž, vině ji z nevěry, ztýral a pak opustil, utopila se ze zoufalství v moři a zanechala po sobě maličkou, asi tříletou dcerušku, jež byla dvojnásobným sirotkem, neboť otec její, také plavec, odešel Bůh ví kam do světa i nebylo ani nejmenší naděje, že se někdy vrátí.

Dítě bylo nalezeno po smrti matčině na tomto nepatrném skalnatém ostrůvku Katici, který, hle, vyčnívá zasmušile z moře sotva tisíc kroků před námi. Holčička jmenovala se Stána, ale od té chvíle neříkali jí jinak než také Katica, neboť vždy najde se dosti takových lidí, kteří rádi si ztropí žert z nešťastných a nevinných, již nedovedou se hájiti. Tenkráte, když jsme sem přišli, bylo jméno Katica s dítětem už tak sloučeno, že jsme je pokládali za pravé, a teprve po dlouhém čase dověděli jsme se, jak byla dívka skutečně pokřtěna. Leč bylo již těžko odvyknout, a tak bylo nám zapomenouti na Stánu a nenazývati děcko jinak než Katicí.

Tuším, že z toho, co jsem právě pověděl, jste již poznali, co se stalo s malým nalezencem. Můj přítel Sava Milinkovic dlouho se nerozmýšlel a rozhodl se, že dítě si vezme. Ti, kterým bylo za onoho času svěřeno, kývli radostně hlavami, a brzo potom vraceli jsme se do Starého Dubrovnika s malým jedlíkem, který byl tak roztomilý, jako nejlíbeznější obrázek. Vzpomenu-li si ještě dnes na ten malý usměvavý obličej, na hnědá očka, již tehdy zakrytá hustými brvami, na tmavé jemné vlásky a na ten švitořivý dětský hlásek, hned jest mi v srdci tepleji. To dítě bylo též příčinou, že jsem pak za nedlouhý čas se oženil; chtěl jsem býti také otcem. Štěstí mi přálo, i dostal jsem pět klukův, ale všichni jsou hranatí a drsní jako plavec, který strávil aspoň padesát let na moři. Člověk míní a Pán Bůh mění. Ale mám je rád.

Můj dobrý druh se těšil, že svoji ženu děvčátkem radostně překvapí; i já myslil jsem totéž, poněvadž nejednou zlobivost a hašteřivost svoji vymlouvala tím, že nemá dětí. Zmýlili jsme se oba. Marica zlořečila i klnula nám všem, i tomu malému nevinnému dítěti, které nemohlo ani za to, že se líbilo Savovi, ani za to, že mělo hlad. Teprve když Sava Milinkovic vzbudil k odporu všechnu svoji neobvyklou přísnost, a když pohrozil ženě, že dítěte již neopustí, nýbrž že je dá na výchovu cizím lidem, smířila se trochu a slíbila, že bude o děvčátko pečovati, leč jen pod tou výminkou, bude-li muž přinášeti ze svých cest více peněz, než činil do té doby. Ten ovšem přisvědčil ochotně.

Od toho dne milý Sava Milinkovic přestal býti pijákem. Tak ho to žvatlavé děcko přeměnilo. Střádal groš

ke groši, spořil jak jen mohl, a byl naplněn nejupřímnější radosti, když se vracel z dlouhé plavby a měl hodně peněz. Jistě přinesl Marici vždy více, než co stačilo na výživu a vychování jednoho dítěte, a byl by přinesl ještě více, jen kdyby byl dostával větší mzdu. Ostatně nespokojené ženě nebyl by se nikdy zavděčil, ani kdyby ji byl zasypal zlatem.

Žádný otec zajisté nemiloval nikdy svoje vlastní dítě vroucněji, než jak Sava Milinkovic miloval malou Katici, jejíchž rodičův ani neznal. Všechnu lásku otcovskou, kterou nemohl přilnouti k vlastním dětem, snesl na drobnou hlavičku cizího děvčátka, a v té spatřoval jedinou radost a naději pro svoje stará léta. S jakou touhou, s jakou blaženou nedočkavostí hledíval od toho času vstříc svému domovu, když jsme se vracívali z dlouhých výprav! Kolik tichých, radostných hovorů rozpřádal se mnou v dlouhých večerech, když nám bylo popřáno chvíle oddechu, o tom štěbetavém sirotku, kterého si představoval, jak probíhá každý kout Maričiny jizby nebo jak se popelí na sluníčku před domkem! Nikdy se nevracel jak k ženě tak i ku Katici s prázdnem. Kolik rozmanitých hraček a malicherností spatřil ve světě, všude se tázal na jejich cenu, mohl-li by je schovance své koupiti. A skutečně malá dívčina byla brzo velitelkou tolika hraček a tak krásných, že zajisté by jí záviděly i nejbohatší děti dubrovnické, a že zajisté ani jedné tak pěkné nebyla by dostala nikdy od vlastních rodičův. Avšak při tom všem přece něco těžkého jako kámen lezelo Katici na mladistvé dětské duši, něco tak tesklivého, tak pochmurného a záduměivého, v čem spatřujeme hluboký vnitřní bol, od něhož není pomoci. Sava Milinković toho dlouho nepostřehl, neboť v ohledu tom nebyl pranic zkušen. Za to já, který té doby jsem se díval už do dvou bezstarostných dětských obličejův a do jejich skotačivých očí, jakmile jsem se zahleděl bystřeji na Katici, ihned jsem poznal, co ji trápí. Scházela jí ta duše vlídná a mírná a něžná, jaká sídlí jen v matčiných prsech nebo v nitru šlechetné ženy, která pocítila soucitu a lítosti s opuštěným sirotkem.

Avšak Marica Milinkovićova nebyla ženou takovou. Nepoznala lásky mateřské a nevěděla, co jest soustrast s dítětem, které nemá rodičův. Ach ano, Marica byla nepřívětivá, drsná, tvrdá, necitelná, nemilosrdná, zlá. Všechněch ostrých stránek své nedobré povahy dávala krutě pociťovati té malé dívce, která byla tehdy ještě nerozumným dítětem. Sava Milinković byl skorem pořád pryč, mnoho a mnoho mil vzdálen, i nemohl se ujati nebohé bytosti, kterou měl tak rád, že by jí byl snesl i modro s nebe. Snad by byl Katici svěřil soucitnějším rukám, kdyby byl tušil, jak žena jeho s ní nakládá. Ale on, bohužel, neměl ani zdání o všech trestech a strastech, kterých bylo zakoušeti jeho svěřenci. Kdykoliv připlul domů a tázal se pokradmu důvěrně Katice, nebije-li ji Marica a nedává-li jí snad dosti jíst, dívka vždy zavrtěla hlavou. Musila vrtěti. Věděla, že Sava zase brzo odejde a pak bylo by jí snášeti mstu a nenávist jeho ženy desateronásobnou měrou. Proto raději mlčela, trpěla a zasmušovala se.

A přece rostla jako z vody. Než pěstoun její se nadál, byla už veliká i svěží jako jarní révový prut, a každý úd její plýtval upoutávající vnadou. Pohleděl na ni se zalíbením, usmál se a říkával Katici žertovně:

„Kam, dítě moje, dorosteš, až dospěješ? Teprve ti jest čtrnácte let, a již přerůstáš Marici skorem o hlavu. Věru, než se vrátím z nové cesty, bude z tebe učiněná nevěsta. Bude již pomalu čas, abych se ohlížel po nějakém junákovi pro tebe. Škoda by bylo tvé leposti a tvého mládí, kdyby se ztrácelo jinak než pod manželovými polibky. Mám z tebe upřímnou radost!“

Dívka pohleděla na mluvčího svýma velikýma očima, ale ani se neusmála ani nezapýřila. Nerozuměla tomu, co Sava Milinkovic právě povídal. Byla tak prostá a nezkušená, ačkoliv již velmi zkusila, jako malé ptáče, jemuž ještě nenarostla křídla. Co platno jemu vypráveti o jiných krajinách a o bujném lítání, když ještě ani nevědělo, co jest touha po tom? — — —

Také Katica nezatoužila do té chvíle po ničem. Uvykla již až příliš svému jednotvárnému trpkému životu, v němž občasný příchod pěstounův byl toliko jako teplý, lahodný, ale krátký sen, a nevěděla ani, že může býti ve světě také jinak, lépe, utěšeněji, veseleji. Nepoznala úplně dobra, a proto také nemohla se zroditi v jejích ňadrech touha po něčem lepším a vznešenějším. A bažila-li přece po něčem, pak zajisté to bylo pouze jediné přání, aby nebyla ženě Savově neustále na očích. Osud měl s ní aspoň trochu útrpnost, a někdy skorem na celý den vyváděl ji z těsného Maričina příbytku do volného vzduchu, pod strmou klenbu nebes na smějící se paprsky sluneční nebo do chladivého stínu cypřiší a oliv, z nichž nepřicházelo ani bití ani výčitky — — —

Když dívka poněkud vyrostla a nabyla rozumu, Marica hned dovedla ji využitkovati ku svému prospěchu. Posýlala ji pak téměř den co den na silnici asi půl hodiny vzdálenou, vedoucí z Dubrovnika k Trebini, aby tam prodávala mimojdoucím víno, chléb a fíky. Katica po návratu svém za odměnu nestržila od Marice nic než bití, jestliže málo prodala. Ráda tedy pospíchávala se svým košem ku skalnaté silnici, točící se v křivolakých oklikách po kopcích, ke tvrdé silnici, jejíž lem voněl šalvějí a páchl pelyňkem, jejíž bělavá půda, rozžhavená poledním sluncem, chvěla se horkým znojem jako pec, přes níž přebíhali brouci se zaprášenými krovkami a která tu a tam zacloněna byla skupinou oliv, osamělou cypřiší nebo malou mandloní. Tam měla pokoj. Usedla na kámen do stínu, postavila si košík k nohám a pozorovala malá ptáčata, jak jí s hvizdem přeletují nad hlavou, nebo mušky s hedbávnými křidélky, které pospíšily se napást na jejích zásobách, nebo listí, jak se chvěje a padá se stromův, anebo se zamyslila do daleka přes širé moře, do neznámých končin, kam odplul Sava Milinkovic. Nepřála si při tom ničeho, než aby den byl nekonečně dlouhý, aby pořád mohla seděti při cestě, vzdálena Maričina hluku a Maričiny tvrdé pěsti — —.

Tak Katica prožila svoje dětská léta a nepozorovala ani, že rychle děje se s ní veliká změna, při níž dívka odkládá s povzdechem svoje hračky a nabývá jakéhosi zvláštního vzrušujícího vědomí, že jest pannou. Nerozuměla upřeným pohledům, kterými pocestní mladí muži po ní střileli, ani jejich slovům, když ji nazývali půvabnou dívčinou. Byla stále týmž prostomyslným dítětem a nikdy ji nenapadlo, že jest již ženou a že svět zcela jinak před ní se otevřel — — .

Za to Sava Milinković vzpomínal. Tenkráte plavba příliš se protáhla, a trvalo skorem dvě léta, než se do-

toužil kýženého návratu k domovu. Nikdy se netěšil tak jako tehdy. Představoval si v duchu Katici jako velikou dívčinu, plnou života, zářící zdravím a krásou. Snil o tom, jak tmavé oči její se lesknou, jak ústa její se usmívají a kolik as přání sousedních mladíkův obletuje její mladou hlavu — —

Když loď naše doplula ke konečnému přístavu, pospíchal do Starého Dubrovníka jako na křídlech. Oči mu planuly nedočkavostí a zjevným nadšením. V rukou nesl pro ženu i pro Katici spoustu dárkův, které nebyly už hračkami. Přemýšlel, jak schovanku svoji asi překvapí. Ubožák, jak sám byl překvapen! — — —

Když vstoupil do domu, byl uvítán křikem své ženy a dětským pláčem — — —

Sluch mu zalehl a oči zastřely se mrákotami. A když prohledl, cítil, jak staré srdce buší mu v stísněných prsou a jak mu kolena klesají — — — Viděl Katici strnulou a bledou a v jejím náruči postřehl děcko, maličké plačící děcko, ovinuté chudobnými plenkami — — —

Zdrcenému junákovi srdce div se neutrhlo hořem a lítostí. Chvíli stál jako k zemi přikován, nechtěje věřiti tomu malému plačícímu divu, který viděl před sebou. Teprve po chvíli vzpamatoval se poněkud. Nevšímaje si palčivých žalob, kterými žena jeho Katici zahrnovala, vzal dívku za ruku, vyvedl ji beze slova z dusné jizby a jediným zakřiknutím zapudil Marici, když se jim věšela na paty. Venku si oddechl, poodešel s Katicí až skorem k samému břehu mořskému, kde právě nebylo lidí, pokynul jí, aby usedla vedle něho, a hlasem měkkým i třesoucím se počal svůj výslech.

Dívka pověděla vše, co věděla. Nebylo toho mnoho. Pamatovala se, jak kdysi, více než před rokem počínalo každého večera docházeti k Marici několik neznámých plavcův, jak tam pili víno, zpívali a odcházeli pak v noci s žerty a se smíchem, obyčejně opilí. A pak s hlasem zajíkavým vzpomínala na jednu bouřlivou noc, plnou hluku a smíchu, plničkou úzkosti, strachu a mrákot, z níž probudila se až pozdě z rána křikem Maričiným, všecka jsouc zemdlena a zlomena. Vše, co v minulé noci se dělo, pokládala za hrozný sen, až potom téměř po roce narodilo se jí děcko, o němž jasně nevěděla, kdo jest jeho otcem — — —

Sava Milinković mlčky poslouchal a jenom někdy přikývl zarmouceno hlavou. Když Katica domluvila, pohladil ji po tváři a po vlasech, pohladil i děcko a pravil:

„Vím, Katico, žes nevinna. Uhodl jsem to hned, jakmile jsem vstoupil do domu. Vše to způsobila moje žena. Marica, Marica! Čím jsem se jen provinil, že mne jí Bůh tresce a že ničí i tu poslední radost, které jsem doufal dotoužiti se v tobě a ve tvém štěstí? Ubohá, nešťastná Katico! Nehněvám se na tebe, neboť nebyla bys tolik trpěla a byla bys snad prosta tohoto neštěstí, kdybych tě nebyl přivedl do svého domu. Vina lpí na mně, že jsem tě svěřil své ženě. Odpusť mi! Myslil jsem učiniti toliko dobro, a Bůh zajisté také mi promine —“

Potom se vrátil domů, ale po chvíli vycházel už opět z něho s Katicí a s děckem, i nesl veliký uzel na ruce. Stěhoval se. Na ženu svou ani nepohledl a ani slovíčka k ní nepromluvil, jakoby jí ve světnici nebylo —.

Usídlili se ve skrovné jizbě v posledním nízkém stavení při moři, a starochovi nastalo tisíc nových neznámých starostí. Prázdniny jeho trvaly dva měsíce, i rozmýšlel se již, má-li se vydati pak zase na opětnou plavbu či má-li zůstati doma u těch dvou dětí, které kromě něho neměly jiné záštity ve světě. Avšak v posledních dnech osud rázem rozhodl jeho rozpaky. Děcko Katičino zemřelo, a s tím pochováno do tvrdé země jedno pouto, které by ho vázalo k domovu. Ustanovil se, že zase popluje. Dal Katici vše, co měl, i slíbil, že tentokráte vrátí se dříve než obyčejně s novou zásobou, a pak že již nikdy se nevzdálí. —

Loď naše, připravena k odplutí, stála už s těžkým nákladem před Dubrovníkem v Gružském přístavě. Měla se vydati na cestu jednoho časného rána. Posledního večera seděl jsem se Savou Milinkovićem na palubě. Už za úplné tmy přišla Katica. Přinesla svému pěstounovi některé věci na cestu a zároveň přišla s ním se rozloučit. Když zaslechla, že se nám nechce do spaní, žádala ho, by jí nechal u sebe až do rána, dokud loď bude státi v přístavu. Starý plavec svolil, i bylo patrno, že jest mu milo, když zůstane co možno nejdéle pod jeho ochranou.

Byli jsme všickni velmi zamlklí. Sava Milinković i Katica byli smutni, a když se pokusili o hovor, hlas jejich se třásl a selhával. I mně bylo jaksi trudno a mdlo, proto jsem se ani skorem neozval.

Asi k půlnoci starý námořník vstal, prohodil něco a pak se vzdálil. Vrátil se po čtvrt hodině a usedl zase beze slova podle nás. Hned po té přišel za ním kapitán. Posvítil mu malou svítilnou zblízka do očí a otázal se:

„Kde jste právě byl, Savo Milinkovići?“

„Nikde, pane kapitáne. Šel jsem jen nahlednout, je-li ještě nějaký krám otevřen.“

Kapitán pohleděl mu bystře do obličeje a minutu ho mlčky pozoroval.

„Dobře!“ řekl pak a hned zase odcházel.

Seděli jsme vedle sebe až do rána, téměř jenom mlčíce. Noc byla tichá a vlažná jako vždy na podzim, než bora přikvapí. Bylo dosti jasno. V přístavě Gružském stálo několik lodí, většinou Lloydových parníků. Asi deset kroků podle nás stál nepohnutě jakýsi italský parník obchodní, také přichystaný k odplutí. Můstek, spojující palubu jeho s nábřežím, byl už zdvižen, tak že nebylo lze dostati se na ni už jinak než po lodce. Loď naše můstku dosud nezvedla.

Rozednívalo se právě, a Katica strojila se k odchodu. V tom na palubě italské lodi strhl se pokřik. Teprve po značné chvíli jsme se dověděli, co se stalo. Našli tam na palubě v postranním koutě mrtvolu jednoho plavce, jakéhosi Gaja, v kaluži krve. Měl bodnou ránu v týle a byl už ztuhlý — — —

Než jsme se vzpamatovali ze svého překvapení, přiběhl k nám kapitán s několika plavci, změřil mého druha ostrým pohledem a zvolal přísně:

„Savo Milinkovići, vy jste zabil na sousední lodi Itala Gaja! Pojďte s námi!“

Katica vzkřikla zděšením. Ale Sava vztyčil klidně hlavu a pravil přísně:

„Mýlíte se, pane kapitáne! Hanobíte svoji loď, chcete-li na ní míti vraha! Jste příliš mlád na svůj soud, a já příliš stár na vaše nařknutí! Hledejte jinde i bedlivěji a přesvědčte se, že ruce moje jsou čisty jako sníh.“

„Nezapírejte ani mne nepoučujte! Mám dosti bystré oči, a těm věřím. Vedou mne přímo k vám. Co jste chtěl

v noci na italském parníku? Byl jste tam, pozoroval jsem vás bystře, a viděli vás i jiní plavci, jak jste odvázal bárku a plul k sousední lodi. Vy jste mi to již v noci zapřel.“

„Ano, k tomu se přiznávám. Byl jsem v noci na italském parníku, však nikoli vraždit. Plul jsem si tajně pro pašovaný tabák, který mi Gajo slíbil. Když jsem plavce nenalezl, odplul jsem zase tiše zpět. To jest vše!“

Kapitán zasmál se nuceně s drsným, děsným přízvukem a pravil:

„Hleďte, Savo Milinkoviči, zdali vám někdo uvěřil. Nikdo! Buďte ubezpečen, že já nejspíše bych dal slovům vašim víru, neboť až do této chvíle jsem vás ctil jako otce a vážil si vás jako nejlepšího přítele. Leč nyní ani já vám nevěřím! Všechno svědčí proti vám. Špatnou ozdobu přistrojil jste svým starým letům i mé lodi. Ani se nestydíte, starče! Proč jste ho zabil?“

Druh můj už ani nehlesl. Podíval se jen vůkol opovržlivým pohledem a pak svěsil obličej bledý, žalem i lítostí k prsům.

Kapitán pokynul námořníkům. Ti předstoupili a chtěli se chopiti Savy Milinkoviće, leč v tom Katica přiskočila a jako štít postavila se před starce.

„Nechte ho! Nedotýkejte se ho!“ volala pronikavým hlasem a odpuzovala plavce. „Sava Milinković jest nevinen, není vrahem, neví o ničem!“

„Co ty víš, dívko!? — Odstrčte ji!“ poroučel kapitán. „A rychle!“

„Jdi, Katico moje, domů! Čím mne tu častují, nehodí se pro dívčí srdce. Jdi, však brzo přijdu za tebou!“ ozval se stařec mírně a trpce.

„Nepůjdu, nemohu! Ano, poslyšte! Pusťte Savu Milinkoviće na svobodu! — Já jsem zabila plavce Gaja!“ —

Do všech přítomných jako kdyby byl blesk udeřil, tak byli překvapeni.

„Ty že, Katico!?“ starý plavec vykřikl. „Ty, dívko — dítě!“

„Já!“ Katica odpovídala zvučně a stála jako tyč vzpřímena.

„Lžeš! Tvé dívčí srdce není schopno takové mrzkosti — nevěřím!“

„A přec! Zabila jsem Gaja! Spatřila jsem ho na nábřeží a domnívala se, že se setkávám s otcem svého děcka. Vešla jsem za ním na loď a odešla odtamtud ještě než zdvihli můstek. Přiznávám se ku všemu —“

„Otec tvého dítěte — a byl to on?“ otázal se stařec a téměř až zaúpěl.

„Nebyl — zmýlila jsem se!“ odvětila Katica a pojednou dala se do usedavého pláče.

Co dále se dělo, věru již ani dobře nevím. Pozbyl jsem skorem smyslů. V hlavě mi zahučelo návalem dojmův, které ve mně poslední okamžiky způsobily. Nepozoroval jsem už, jak Katici odváděli s lodi do města, a jak Sava Milinković ji vyprovázel svým srdcelomným zoufalým nářkem — — —

Loď naše poněkud se zdržela tou truchlivou příhodou v přístavě. Teprve po polednách vydala se na cestu. Sava Milinković s námi neplul, nepustili ho, neboť bylo jim třeba jeho přítomnosti k výslechu. Ostatně on zajisté nebyl by se vzdálil od Katice, upadlé do tak hrozného neštěstí.

Vrátil jsem se z plavby asi po patnácti měsících. Sotva jsem doma trochu se ohřál, ihned jsem pospíchal do Starého Dubrovníka navštívit svého starého druha, o němž jsem neslyšel pranic po všechen čas, co jsem byl vzdálen. Byl doma, ale nežil se ženou. Přivítal mne s trpkým úsměvem a ohlížel se, jak by mne uctil jako hosta. Pak, nečekaje na mou otázku, vypravoval mi o Katici.

Byla v žaláři daleko domova — — —

„Hleď, brate, jak čas teď pomalu ubíhá. Sotva rok trestu Katica má nyní za sebou —“

„A kolik ještě?“ optal jsem se nesměle, netroufaje si pohleděti Savovi do očí

„Ještě devatenáct!“ stařec odpovídal docela tiše. „Jest to již zrovna tak, jakoby byla navždy pochována. Nešťastná Katice, už jí neuvidím! Kdoby se byl nadál, že její tichá, nevinná duše odváží se k takovému zločinu!“

Sava Milinković, ačkoliv byl posledním rokem všecek sklácen, byl přece ještě při svém stáří statný muž. Pomyslil jsem si, že snad nové zaměstnání, které by ho vytrhlo z jeho ustavičně rozrušující nečinnosti, opět by ho vzpružilo a přivedlo k spokojenějšímu životu. Pohnul jsem ho, že přijal opět službu na lodi, a po několika nedělích pluli jsme zase spolu do světa.

Ovšem nebyl už týmž hovorným, veselým junákem, jako v dobách předešlých. Léta tížila ho v týle a osud Katičin těžce ho tlačil na bedrách. Leč přece v brzkém čase nabyl znovu utěšenější mysli i zdálo se někdy, že zapomíná. Arci, zdálo se, jenom zdálo. Avšak ve skutečnosti bylo jinak. Nejednou přistihl jsem ho, toho starého plavce, na oko drsného a nepřístupného každému něžnějšímu citu, jak si utíral zaslzené oči — — — Plakával potají, i nebylo třeba hádati, proč — —.

Byli jsme už asi rok na cestě. Na zpáteční plavbě zastavili jsme se na několik dní v Alexandrii. Právě tam také zakotvil jakýsi Lloydový parník, přišlý z dalmatských vod. Sešli jsme se s jeho námořníky, neboť bylo mezi nimi několik našich známých, od nichž rádi byli bychom se dověděli nějakých novin.

„Hoj, Savo Milinkoviči, jak se máš?“ vítal jeden mého přítele. „V posledních dnech jsem na tebe často vzpomínal. Těš se, dobrou zprávu ti přináším.“

„Buď zdráv, Štěpáne Gavriloviči!“ odpovídal oslovený. „Děkuji ti, že jsi si vzpomněl. Ale pro mne, chudáka, dobré zvěsti na zemi už se nerodí. Co víš?“

„Ba dosti vím, jen poslouchej. Katica vrátila se ti z vězení —“

„Katica, moje Katica! Pravda-li? Prominuli jí ostatek trestu? A proč?“

„Prominuli — musili prominouti! Div se, starochu: Katica nezabila plavce Gaja! Teprve nyní, když skutečný vrah se prozradil a přiznal, pověděla, co ji přimělo k tomu, že se hlásila k onomu zločinu. Obětovala se za tebe — slyš! Snímala s tvé hlavy trest, kterým ti už hrozili, ač nevěděla, že i ty jsi nevinen. Viděl jsem ji v Dubrovníce. Sešla za poslední dvě léta a spadla se velmi — ovšem, vězením člověk neokřívá. Ale Bůh dá, že brzo na slunci osvěží. Na slunci a na tvých věrných prsou —“

Sava Milinkovic neměl už od té chvíle stání. A sotva že loď naše spustila kotvu před Dubrovnikem v Gružském zálivu, seskočil ihned na břeh a běžel bez meškání domů. Šel jsem s ním, abych byl účasten jeho nové radosti a štěstí.

Setkali jsme se s Katicí — ale jak! Jak smutné to shledání! Už týden odpočívala na blízkém hřbitově ve společném hrobě se svým děckem, pod bělavou těžkou prstí, v nízkém rově, obloženém kameny, bez květin, bez jakékoliv okrasy, ale nad ním prostírala se modravá pláň lahodného dalmatského nebe, svítilo žhoucí slunce a vzduch voněl šalvějí — — — A blízké moře šumělo k tomu svoje uspávající pohádky — — —

Starý druh sklonil se nade hrobem a rozplakal se hlasitě nad tou mrtvou bytostí, která byla nevinna i čista a dobra jako jarní květinka sotva rozvitá, však kterou zlý osud utrhl, setřel drzou rukou její pel a pak ji zahodil a zašlapal do prachu a do bláta — —

FEUILLETON.

Buran.

Napsal *S. Aksakov*. Přel. *V. Mrštík*.

Ani obláčku na mlhavém nebi; ni nejmenšího zavanutí větru po sněžných rovinách. Krásné, ale jasné slunce zahnulo s nevysokého poledne k blízkému západu. Krutý, tříkrálový mráz skoval přírodu, sevřel, spálil, sežehl všechno, co posud žilo. Ale člověk odolal rozkacenosti živlů: ruský mužík mrazů se nebojí.

Dlouhá řada povozů vlekla se postranní cestou, jako plazy selských saní uzounkou, nevyjezděnou cestou nebo lépe řečeno pěšinkou, nedávno teprv raženou po nedohledné, sněhové pustině. Pronikavě, protivně skřípěly, hvízdaly saně. Mužíci, odění v třísle vydělané poloukožichy s beránkem a v šedé soukenné haleny, s naraženými baškirskými čepicemi s ušima, běželi vesele za svými povozy. Jíním pokryti, omrzlí ledovými rampouchy sotva mohli vládnouti rty, z kterých vylétal bělavý dým a hned se rozcházel jako po výstřelu z pušky — žertovali, poskakovali, prali se, strkali jeden druhého s uzounké pěšinky do hluboké závěje; svržený dlouho se hrabal rukama i nohama ve sněhu a ne tak brzy vylezl z měkkého sněhového prachu na tvrdou cestu. Tu sypaly se ruské vtipy, ruskému lidu vlastní, vždy obalené v ironii.

Všichni se smáli. Tak v mrazu se hřeje duch i tělo ruského mužíka.

Rychlým krokem a do příkrého kopce i klusem dostal se povoz na výšinu a vjel do březového háje — jediného to lesíku na širé prostoře stepi. Podivný, smutný obraz poskytoval ubohý lesík. Jakoby se byly na něm po dlouhý čas bavily uragan a hromové rány: tak vše bylo zprohýbáno. Mladé stromky, sehnuté v různotvárné oblouky, uvázly svými vršky v závějích. Stromy sestárlé na polo zpřerážené do vzduchu trčely svými vysokými pni; a jiné zpřelámány na dvé ležely rozvaleny na obě strany. — „Co to jenom za čertovinu!“ pravil mladý mužík; — „zpřehýbal to březí nějaký lesní duch?“ — „Ne, lesňák ne, ale někdo jiný,“ odvětil stařec. „Hleď jen, co se toho nalepilo na suky . . . táhla tudy smrt! Hleď, pod jíním je led s tloušťku ruky a všechno k jedné straně, všecko na půlnoc. Jak se oteplí, oživne všechno; děje se tak každý rok a říká se, po takové zimě že bývá úroda; obilí bude do vůle.“ — „A kam potom s ním? . . .“ vložil se do řeči mladý sedlák a chtěl pokračovati; ale stařec, který se byl nějaký čas pozorně na všechny strany rozhlížel, zamžourav okem a zrychliv krok, příkře se ozval: „Dost toho tlachání, hoši! Do uměta*) daleko, noc blízka, zpropadené dílo. Vezmi opratě, sedni si a popožeň koně! . . .“ Mlčky uposlechli přísného hlasu starce, zmučeného roky zkušenosti, s pohledem pronikavým, kterým prohlédal v jasnosti tmu, v tišině bouři. Všichni zbázlivěli, ač ničeho strašného neviděli. Rychle posedali na vůz, křikli na koně, přitáhli opratěmi lýkové ohlávky, a povozy, když byly vyjely z háje na svahovitou rovinu — ujížděly rychlým klusem.

Pořád jako dříve zdálo se, že je jasno na nebi a ticho na zemi. Slunce se sklonilo k západu a šikmými paprsky klouzalo po nedohledných hromadách sněhu, odívajíc je briliantovou kůrou, a zmrzačený les s usedlým jíním v sněhovém a ledovém svém šatě připomínal z dáli podivné a různotvárné obelisky, obsypané diamantovým leskem. Všechno vůkol bylo velkolepé . . . V tom s šumem vyletělo hejno tetřevů z háje, hledat sobě nocleh na vysokých a otevřených místech; koně chráněli, frkali, ržáli, jakoby na sebe navzájem volali; bělavý oblak, jako hlava ohromného zvířete, vyplul na východním nebe sklonu: sotva pozorovatelný, ač ostrý větérek zavanul od východu k západu; — naklonil-li jsi se k zemi, mohl jsi pozorovati, jak celé to nedozírné prostranství sněhových lánů ubíhalo lehkými proudy, teklo, syčelo jakýmsi hadím sípěním, tichým, ale strašným! Ti, jíž znají to zlo, poznali osudné ty příznaky, pospíchali dorazit do vesnice nebo dvoru, zahnuli na stranu k nejbližší vesnici s dráhy přímé, bylo-li na nocleh příliš daleko a neodvážili se na další jízdu ani na několik verst. Ale běda nezkušeným, opozdilým v takových neobydlených a pustých místech, kde nezřídka člověk projel celých deset verst a nepotkal živé duše!

V takovém právě postavení ocitnuli se veselí posud mužíci se svým potahem, který čítal tak na osmdesát zpřežení a deset vozíků. Jeli s obilím do Orenburku, kde doufali třebas ne za draho prodati svou venkovskou zásobu a přivézti z Jelecké Zástity kamenné soli: tu vždycky velmi dobře odbudou na sousedních trzích, když pro neschůdnost cest malý bývá dovoz. Vyjeli na velkou Orenburskou silnici, přešli na příč položený tak zvaný Obecný Syrt, ploskou náhorní rovinu, která se táhne k Janku, nynějšímu Uralsku; za ním táhne se zmíněná janská kozácká cesta. Zkušený stařec sice zpozoroval bouři dosti časně; ale cesta byla dlouhá, koně hladoví, při krmení se zameškali a zlo bylo neodvratné . . .

Rychle se zdvíhal a rostl bělavý oblak od východu a když se skryly za horou poslední bledé paprsky za-

*) Tak se nazývají jeden neb dva dvory, vystavěné na stepní cestě pro noclehy a krmení povozů.

*

padajícího slunce — obromný sněhový mrak zahalil již velkou polovinu nebe a vysypal na zem drobný sněhový prach; spousty sněhu již vzkypěly; už v obyčejném šumotu větru bylo slyšeti časem jako vzdálený pláč dítěte a časem vytí hladového vlka. „Pozdě, hoši!“ zvolal stařec. „Stůjte! Nač nadarmo hnát a mučit koně. Pojedeme krokem. Nesejdem-li s cesty, snad se nad námi Bůh smiluje. Petroviči,“ pravil, obrátiv se k vysokému silnému mladému mužiku, „ty jeď vzadu — tvůj hnědouš není nondán, nezůstane stát a ty také neusneš. Dej pozor, aby nikdo nezůstával vzadu anebo aby se někdo nedal na stranu po „dřevěné“ nebo „senové“ cestě; já pojedu napřed!“ S velkým namáháním dostali starcův vůz do předu. A Petrovič, odstrčiv koně s cesty na stranu, dal se předejeti; potom ho vytáhli ze závěje a Petrovič byl vzadu. Starec sňal rysovou čepici, kterou byl u baškirského stařešiny vyměnil za tučného mladého koně (při podzimním náledí si zlomil nohu), pomodlil se Bohu a sednul na vůz. „No tak, šeráku!“ pravil, ač neveselým, přece měkkým hlasem; „zachránil's mne nejedenkrát, posluž i teď, neztrať cestu . . .“ a povoz jel, krokem jel.

Sněhový, bílý mrak, obromný jako nebesa, zatáhnul všechen nebesklon a poslední svit červené, plamenné večerní záře rychle zastřel hustým závojem. Pojednou nastala noc . . . začal buran se vší vzteklostí, se všemi svými hrůzami.

Malický vítr si do vůle zahrál: zaryl se do sněhové spousty a jako labutí prach vyhodil ji k nebesům . . . Bílý mrak zahalil vše, neproniknutelný jako čerň temné podzimní noci! Všechno jako slito, zmateno: země, vzduch, nebe se změnilo v prohlubeň kypícího sněhového prachu, který slepoval oči, zatajoval dech, řval, svistal, vyl, stenal, bil, otřásal, stáčel se se všech stran, s hora i zdola, ovíjel se jako zmije a škrtil vše, co jen popadl. Srdce se ouží i nebázlivému, krev stydne, zastavuje se strachem a ne mrazem, neboť mráz v čas buranu krotne. Tak hrozný je obraz rozbouřené zimní severní přírody. Člověk ztrácí paměť, duchapřítomnost, šílí . . . chvíle taková bývá příčinou mnohých nešťastných obětí . . .

Dlouho se vlekly povozy dále. Cesta byla zavátа, koně neustále scházeli s pravé dráhy. Lidé z větší části šli pěšky, váznouce po kolena v sněhu; konečně byli všichni vysíleni; na několika místech se koně zastavili. Stařec to zpozoroval; a ačkoliv jeho šerák, kterému bylo ze všech nejhůře (neboť on první klestil cestu), ještě statečně táhl nohy — stařec povoz zastavil. „Přátelé,“ pravil, svolav k sobě všechny mužiky, „co je dělat? Musíme se oddati do vůle Boží; nic nezbývá nám, nic jiného než noclehovati zde. Sestavíme vozy do kola a vypřažené koně ponecháme uprostřed. Pavezy svážeme a vyzdvihneme nahoru, přehodíme je košmami,*) sedneme se pod ně jako pod salaší a budeme očekávati světla Božího a dobrých lidí. Snad na vždy zamrzneme!“

Rada byla podivná a poslední; neboť v ní byl obsažen jediný prostředek k spáse. Na neštěstí však byli při povoze lidé mladí, nezkušeni. Jeden z nich, jehož kůň méně než koně ostatních se zastavoval, nechtěl starce poslechnouti. „Dost, dědoušku!“ pravil. „Tvůj šerák se zastavil a my máme pojíti s tebou? Ty už jsi dost užil na tom bílém světě, tobě je všechno jedno; a my chceme ještě užívat. Do dvora je sedm verst, dál to nebude. Pojďme, hosi! Nechť si tu dědeček zůstane se všemi těmi, kterým se koně zastavovali. Zítra, dá Bůh, budeme živi, vrátíme se sem a vykopeme je.“ Nadarmo mluvil stařec, nadarmo dokazoval, že šerák se unavil ze všech nejméně: nadarmo ho podporoval Petrovič a ještě dva z mužíků: šest jich zůstalo, asi dvaadvacet zpřežení pustilo se dále.

Buran běsnil čas od času dál. Hučel celou noc a celý následující den tak, že nebylo na jízdu ani pomyšlení. Hluboké rokle stávaly se vysokými náspy . . . Konečně utichlo poněkud burácení sněhového oceanu; než přes to přese všechno trvalo i nadále, když nebe už se skvělo bezoblačnou modří. Prošla ještě noc. Utichnul prudký vítr, sníh ulehnul. Stepy připomínaly obraz rozbouřeného, nenadále zledovělého moře. Vyšlo slunce na jasný nebesklon; paprsky jeho zahrály na vlnách sněhu. Povozy, když byly přečkaly buran, hnuly se dál a za nimi všechno, co dalekou mělo cestu před sebou.

Po téže cestě vracely se prázdné vozy z Orenburku. První narazili na vozová rábna, trčící ve sněhu, okolo kterých se nanesla hromada sněhu, podobná stoze sena nebo kupě obilí. Mužíci počali ji prohlížeti a zpozorovali, že ze sněhu okolo raben vycházela lehká pára. Rozvážili věc, počali rozkopávati čím jen mohli a vyhrabali starce, Petroviče a dva soudruhy; všichni byli v seně zahrabaní bez vědomí, v stavu podobnému svišti, která zimu prospí ve svém doupěti. Sníh kolem nich roztál, uvnitř bylo teplo u porovnání se vzduchem. Vytáhli je, naložili na saně a vrátili se do dvoru, který skutečně stál nedaleko. Svěží, mrazivý vzduch je probudil; počali se zdvíhati, otevřeli oči; ale pořád ještě byli bez paměti, jakoby na smyslech pomateni, nepoznávali ničeho. — Ve dvoře neodnesli je do teplé jizby, ale rozložili je na sněhu, dali jim napíti se vína a potom je uložili na pieestě spát. —

Když se probudili ze svého spánku, přišli ku vědomí, vzpamatovali se nadobro a zůstali živi a zdrávi.

Těch dvaadvacet odvážlivců nebo lépe řečeno pošetilců, kteří uposlechli mladého smělce, bezpochyby brzy sešlo s dráhy; počali ji hledati jako vždy nohami rozhrnujíce sníh, nepřijdou-li v měkkém sněhu na tuhou vrstvu, rozdělili se od sebe na různé strany, vysílili a zahynuli všichni. Z jara našli těla nešťastníků v nejrozmanitějším postavení. Jeden z nich seděl, podepíraje se o ohradu osudného onoho dvora . . .

*) Košma = tenká plsť na chatrčích kočovnických.

OBSAH: Vdova po chirurgovi. Novella od Boženy Kunětické. (Pokračování.) — Z denníku ruského Čecha. Črty k poznání Rusi našeho věku. (Pokračování.) — Znělky. Napsal Petr Jasmín. — Plavecké povídky. Z dalmatských vzpomínek Jos. D. Konráda. VI. Sirotek. — Feuilleton: Buran. Napsal S. Aksakov. Přeložil V. Mrštík.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček.“

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . . 1 zl 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . [illegible]

Pátisk původních prací se vyhrazuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce i administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. h. d. odpoledne.

ROČNÍK XV. 20. září 1887. ČÍSLO 27.

Z lesů.

Básně *Evy z Hluboké.*

I.

Jdu do lesů tě vyhledat,
snad někde se mi zjevíš,
bych mohla ti své písně dát
Že bez tebe tu pod smrčí
se smutně srdce odmlčí,
což nevíš?

Jdu, bloudím. Lemem kapradí
to stříbrohlasně zurčí,
jdu, poslouchám, jak naladí
les písně své, zda nejkrasší,
jež z pramének mu vyraší,
mi určí.

Ty nejkrasší! Tvůj sladce ret
v nich rozprávěti slyším,
zde vykouzlím si nový svět.
Vím, že tě tady nenajdu,
přec v duši své, ač sama jdu,
se stiším.

Hle! Obtočený plavuní
zde balvan, — k němu klesnu.
Mně štěstí v duši korunní,
zřím tebe s zrakem hvězdnatým
a do hloubky tvé duše zřím,
zřím ve snu!

II.

Ty kdybys mohl posleehnout
mých písní volné stopy,
když lesem rojí se jich proud!
Jen kapradí a rokyti
je slzičkami zachytí
a skropí.

Jen pták je přijme do noty
a z celé duše zpívá,
zpěv mile zní v klid samoty.
Jak zaslechla bych srdce tvé,
mé oko vroucně přes větve
se dívá.

Pták umlkne a odletí.
Jak peruť zašelestí,
hned jiná tiše odvětí,
a zmizí spolu v lesa dál.
Ach, komu z duše vyzpíval
své štěstí!

III.

Je možno někde toužit víc
a tebe vzpomínati,
než u jezera? Na tisíc
snů házím jemu do klína,
a všecky šerá hladina
mi vrátí.

Šum sladký táhne jehličím
a srdcem zalahodí,
vřes zadýchá, a sosny svým
mi učarují chvojím též,
když k sobě vroucím: „miluješ“
mne vodí.

Třpyt zelenavý do tmava
a jisker miliony
si na jezeře pohrává,
jak čarokrásy na stráži
v něm stěna svůdně obráží
své sklony.

Chci s duchem tvojím býti tu
a býti celou tvojí,
že sotva dýchnu v úkrytu.
Ta krása smutně dojímá;
s mou, jak když stejnou duši má,
se pojí.

IV.

Zřím skrytou v lese pěšinu,
jež měkce v mech se kloní
tak ztichounka, tak do stínu,
tak vzhůru, jako do nebe,
že myslíc jenom na tebe
jdu po ní.

Je tkána vřesem růžovým
a odýchána smrčím:
jsem samotna a skoro vím,
že vzpomínáš mne v chvíli tu,
když bloudím lesa v úkrytu
a mlčím.

Jen někdy hlesnu po ptáku,
když v houšti se mi zjeví,
když otázku má ve zraku
i ve zpěvu. Že vzpomínám
jen k tobě při tom — nejinam —
to neví.

A vzhůru z cesty vyběhnu,
kde paprsky jsem shlídla.
Les přede mnou. — Já toužně lnu
svou duší k tobě. Po lese
mne více noha nenese, — —
mám křídla. — —

Tekla.

Napsala *Tereza Svatová.*

O Liškovic Tekle říká se u nás všeobecně, že vynesla rodině své více než mlýn o dvou složeních. A jest to pravda, dřela se pro své lidi od malička. Hned jak školu vychodila, poslala ji matka do fabriky a od toho času byl výdělek její stálým příjmem rodiny. Lišková byla slabá, souchotivá žena, která s těží obsloužila domácnost, natož aby byla něco přivydělala. Poněvadž jí muž záhy zemřel a ona sama pracovati nemohla, musila zapřáhnouti Teklu do práce, aby to živobytí spíše uhájily. Nebo jejich celé jmění sestávalo z malého domku na podměstí a zahrádky veliké jako dlaň. Tekla byla dobrá, poslušná a ráda pracovala pro matku a mladší sestru Anežku. Tato Anežka byla miláčkem matky i sestry a obě ženy zacházely s ní jako s pomazankou. Ona toho také zasluhovala, nebo byla tím nejhezčím děckem v celé ulici. Byla jemná, bělounká s vlásky světlými a měkkými jako len a uzounkým, pravidelným obličejem a útlou postavičkou podobala se spíše dítěti panskému, než sirotkovi chudé vdovy. „Jakoby ani sestry nebyly," říkávaly sousedky, porovnávajíce ji s Teklou. Neobdařila příroda Teklu štědře a vyjma dvé pěkných věrných očí nedala jí skoro ničeho, co by se bylo mohlo nazvati hezkým. Byla hranatá, podsaditá, velikých rukou a nohou, pihovitá v obličeji a úst tak širokých, že když se usmála, bylo viděti všech dvaatřicet zubů zažloutlých a pevných jako slonovina.

Však ona se Tekla neusmívala často a byla vždycky spíše zasmušilou než veselou. Jedině na Anežku cenívala zuby z daleka, když jí přicházela tato k fabrice naproti.

„Stýskalo se ti po mně?" ptávala se svým hlubokým, dobrým hlasem, berouc levicí sestru okolo krku a pravicí loví v hluboké kapse u zástěry. Mívala tam vždycky nějakou mlsku uschovanou a těšilo ji, když se drobné zoubky Anežčiny zakously do rohlíku, neb když křoupaly sladkou celtličku.

„Jsem hodná — viď?" říkala pak s úsměvem a Anežka, kývajíc hezkou hlavičkou, tulila se k ní ještě důvěrněji.

Ale nejen o mlsky, také o šatstvo sestřino starala se Tekla pečlivě. Kde jaký uspořený groš věnovala na její parádu a nebylo pro ni větší radosti, než když si mohla vésti Anežku v neděli do kostela hodně vystrojenou.

„Je jako panenka — každý se za námi ohlížel," chlubívala se pak matce a znovu vždy obdivovala sestřičku. O svůj zevnějšek nedbala mnoho. Jí dostačilo, měla-li dobrou kartounovou sukni a nějaký ten vlňáček na hlavu. Proto také vypadala starší než byla a když tak s Anežkou vykračovala, vedouc ji starostlivě za ruku, podobala se spíše její matce, než sestře o deset roků starší. Ale ona také dbala o sestru více než matku a nedala jí ublížiti od nikoho.

Děti ze sousedstva bály se jí jako ohně a ani ten největší rozpusta v ulici neopovážil se ukřivditi Anežce. Před Liškovou chalupou bylo veliké prostranství, porostlé dílem trávníkem, dílem jako mlat udupané. Toto místo bylo obvyklým rejdištěm všech dětí z naší ulice, a za letních soumraků hemžilo se to tam jako v mraveništi. Anežka nechyběla nikdy, ale nad ní jedinou bdělo strážné oko. Na prahu u dveří seděla Tekla a té neušlo ani jediné vykřiknutí, ani jediná rána, která mezi dětmi padla.

Zdálo se sice, že nevidí jiného než punčochu, na které obyčejně pletla, ale ona dobře koukala po dětech, hlídajíc tak svého mazánka. Běda tomu, kdo by byl na Anežku sáhnul! Hrozilo-li této nějaké nebezpečí, vyskočila hned jako podrážděná lvice a rázem spořádala vinníka i ostatní.

„Budete ubližovat sirotkovi?" vyčítala a vyhrožovala rodiči, panem učitelem a tresty časnými i věčnými. Za to k dětem, které s Anežkou vycházely v míru a pokoji, chovala se neobyčejně vlídně, vodila je do sednice, do zahrádky, častovala je, když byl čas, slívkami, anebo jim dávala malé chomáčky barevného hedbáví, odpadky to přinešené z fabriky.

Anežka byla pod ochranou sestřinou jako v bavlnce, jako v zátiší — postava Teklina chránila ji před větry a mrazem života, i když odrostla dětským střevíčkům.

Ba čím byla větší, tím více rostla láska a obdiv starší sestry k ní.

Tekla byla hrda na tu hezkou, zlatovlasou dívku, které nebylo rovno v městě, jak s pýchou říkávala. Zapomínala teď na sebe ještě více a žila jedině v ní. Když se jedenkráte Lišková zmínila o tom, že by byl čas, aby také Anežka pomáhala se živiti, a navrhovala, že by mohla jít do služby nebo následovat příkladu Teklina ve fabrice — byl oheň na střeše. Tekla opřela se oběma návrhům se vší rozhodností.

„Sloužit, takové děvče do služby!“ bránila se. „Pusťte ji jen z domu, vyžeňte ji mezi cizí lidi a oni vám ji zkazí a zašlapou do bláta —“

A proti fabrice teprve se rozpustila:

„Holka jako malina a vehnat ji mezi tu fabrickou sběř! — Ta by asi obstála mezi těmi nezvedenými chasníky! A což páni mistři, ty by brali také . . . to by byl tak kvítek do jejich zahrádky.“

A poněvadž měla v domě hlavní slovo, tedy rozhodla v ten smysl, že se bude Anežka učit šít; je beztoho slabá a jiným by se utahala.

„Nu jak chceš, jak chceš,“ řekla stará Lišková, a věc byla odbyta.

Anežka chodila do šití a Tekla se dřela dvojnásobně, aby udržela v rovnováze příjem s výdaji. To nebylo žádnou maličkostí, když chtěla, aby se sestra slušně oblékala, aby něco užila a aby to neucítila ani matka, ani domácnost. Často pracovala teď v továrně přes čas, jednalo-li se o nějaké šaty nebo nové botky pro Anežku. Nemohla odepříti sestře ničeho a dopřála jí všech nevinných zábav a radostí. Poněvadž Anežka ráda tancovala, musila chodit k muzikám s ní, nebo samotnu by ji nebyla pustila ani za nic. „Je to nevinná zábava — ať si užije mladosti,“ říkávala a bez odmluvy obětovala ty noci, které byly jejím jediným odpočinkem od práce. Trpělivě sedala někde v koutku na lavici, držíc šátky sestřiny na klíně a hlídajíc dívku jako oko v hlavě. Že by také ona měla něčeho užíti, to jí nikdy nenapadlo — její vlastní bezradostná, prchající mladost nepřišla jí nikdy na mysl. Byla šťastna štěstím sestriným a vlastní nároky rozplynuly se v té záři, kterou láska její sestru obestřela. Jak jí oči zářily radostí, když viděla Anežku v kole, zardělou krásou a rozčilením, jak jde v tanci z ruky do ruky. Za to však byla přísnou, co se týkalo zábavy. To byla hotova hned. „Anežko, půjdem domů,“ řekla krátce, když se jí zdálo, že některý mladík má se k sestře důvěrněji, a když ho neuznávala toho za hodna. A protože se Anežka chovala poslušně, měli mladíci často vztek na Teklu a posměšně ji porovnávali s drakem střežícím krásnou princezku. Tekla to věděla, ale nedbala toho. „Ty nejsi zboží do jejich krámu,“ říkávala Anežce; „až přijde ten pravý, nebudu ti bránit ani hodinu“ —

Ten pravý se dostavil dosti záhy.

Tekla nebyla proti tomu, když začala Anežka pokukovati za Dostálovým Vojtěchem, který vrátiv se nedávno z Vídně, pracoval teď naproti u pana mistra Jedličky, a nekladla žádných překážek, chtěli-li mladí lidé spolu pohovořiti. Ba často, sedíc se sestrou k večeru v zahrádce, vychvalovala jí Vojtěcha, a když se náhodou objevila za plotem jeho hlava, odešla raději do světnice a nechala Anežku v zahrádce samotnou. Podporovala milence proto, že se jí zdál mladý Dostál jako stvořen pro sestru. Líbil se jí pro svůj hezký zevnějšek, pro tiché, způsobné chování a hlavně pro svoji přičinlivost. „To je člověk k pohledání,“ říkávala, pohlížejíc k protějšímu domku, kde Vojtěch u okna šil jako o překot; a byla-li při tom Anežka, doložila hned: „S tím bys měla dobře. Krejčovství je dobré, čisté řemeslo a ty se hodíš jen k takovému.“ Chtěla míti Anežku i v budoucnosti v pěkném rámečku a vždycky si v duchu přála, aby se jí dostalo muže z lepšího druhu řemesel. „Taková krejčová má časy, podívej se na Jedličkovou, jak na ní všechno jen šustí“ —

A Dostál, jakoby byl tušil, že bude míti v Tekle mocnou orodovnici u Anežky, předcházel si ji hned od počátku a nejednou s ní důvěrně pohovořil. Dříve než začal choditi za Anežkou, věděla již Tekla od něho, že má několik set hotových peněz, které si zahospodařil ve velkém městě, že má šatstva více než mnohý pán od úřadu a prádla nabitý kufr. To všechno pověděl jí jen jako maně. Zcela otevřeně se však zmínil o tom, že se hodlá usaditi jako mistr ve svém rodišti a kdyby se mu podařilo dostati holku s nějakým domkem, byť i sebe menším, neměl by o budoucnost žádných starostí.

„To víte, Tekličko, outrata nejsem, řemeslo umím, několik set mám také do začátku a kdybych ke všemu mohl seděti ve svém, nebylo by to špatné“ — přiznával se pokojně. „Holku s prázdnýma rukama nechci, to aby pak člověk třel bídu s nouzí.“

Tekla mu dávala ve všem za pravdu; a právě to se jí u něho líbilo, že byl tak rozumným a počítal do budoucnosti. „Což je po takovém blázna, který se žene do ženění jako slepý a nemyslí, jak to bude dále“ — bylo odjakživa jejím náhledem a pro Anežku zvláště si přála muže rozvážného. Byla by jí ráda ustlala pro celý život měkce . . .

Slova Vojtěchova — že by si rád vzal holku s jměním a zvláště s nějakým domkem — zapsala si pevně do srdce a přemýšlela o nich mnohou noc.

To samé léto stonala Lišková hůře než za posledních roků a když nastával podzim, byla již na zhasnutí. Jako rozumná, pořádná žena chtěla dříve než zemře uvésti do pořádku svoje pozemské věci a urovnati záležitosti, o nichž přemýšlela po čas své zdlouhavé nemoci a které ležely jí těžce na duši.

„Tekličko, já myslím, abych tu chalupu poručila tobě,“ řekla jednou z nenadání, když zůstaly se starší dcerou ve světnici samotny.

Tekla udiveně pohledla na matku.

„I nechte takových řečí, maminko; na to —“

„Zasloužila bys ji vším právem,“ přetala jí nemocná řeč, „nebo kdyby nebylo tebe, nepatřila by nám již dávno.“

Tekla chtěla opětně něco namítati, ale nemocná nepřipustila ji k slovu a pokračovala dále:

„Nerada bych, aby se domek náš jednou roztrhl — a to by se státi mohlo lehce, kdyby vám zůstal oběma společně. Anežka se beztoho vdá a kdo ví koho dostane; možná že se provdá i jinam a tu by se mohlo státi, že by její polovice přešla do rukou lidí docela cizích. Tobě by se pak dostalo třeba zlých sousedů, musila bys snášeti, jak se často stává, ústrky a příkoří a to by mne bolelo i na věčnosti. Jedna to ujmouti musí — a tou budeš ty, Tekličko.“

*

„Já nechci ničeho, maminko," propukla Tekla. „Anežka nesmí být o nic ošizena."

„Ale vždyť ona ošizena nebude. Podíl její zůstane na domku a ty se s ní poctivě vyrovnáš" —

„Není třeba žádného psaní. Jste dosud zde, maminko, a my s Anežkou porovnáme se beze všech úpisů."

Lišková však stála na svém. „Dnešního dne nemá slovo platnosti; co má být jisté dáno — musí být psáno," pravila rozhodně, a když se Tekla ještě vzpouzela, začala ji domlouvati ještě důtklivěji. „Nevíš, co na tebe čeká a proto nepohrdej mojí dobrou radou. Nevíme, do jakých rukou se Anežka dostane, a proto bude dobře, když budeš míti na stará léta svůj vlastní koutեček a nebudeš od nikoho závislou. Neměla bych v hrobě pokoje, kdyby ti měl jednou někdo zde křivditi."

Tekla poslouchala s obličejem ukrytým v širokých dlaních a přes tu chvíli problyskla jí slza skrze upracované, zakřivlé prsty. Uznávala slova matčina, dávala jí za pravdu a přece, když po dlouhé chvíli hlavu pozdvihla, pravila měkce a pokojně:

„Máte-li mne ráda, maminko, dejte to upsat Anežce. Závisí od toho její štěstí . . ."

A když nemocná zavrtěla hlavou, uchopila její ruce a tisknouc je pohnutě, hovořila s ní důvěrně dlouho a dlouho — — — — — — — — — —

Za několik dnů potom nechala si Lišková napsati poslední vůli a když začal padati sníh, byla již na věčnosti.

K podivení všech sousedů zdědila chalupu Anežka a Tekla měla odporučený toliko nepatrný obnos, který jí měla sestra časem splatit. Žádný ze sousedstva neschvaloval toto ustanovení, a lidé nemohli pochopit, proč Lišková Teklu tak zkrátila.

Ale Tekla byla s dědictvím spokojena a říkala každému, že matka vyplnila toliko její vlastní přání.

„Co by se stavením dělala? Vdávat se nebude a pro sebe samotnou najde místečka všude."

Ani žádného výměnku neměla upsaného a když jí lidé domlouvali, proč na sebe lépe nepamatovala, jen se smála. K čemu prý platit zbytečné taxy — ona s Anežkou porovnají se i na jedné židli.

„Jen aby toho jednou nelitovala" — mínil každý.

Příští masopust brala si Anežka Vojtěcha Dostála. On teď najednou se ženěním pospíchal; dříve měl pořád dosti času a teď z ničeho nic to hnal jako parou.

Bál se snad, aby mu hezká Anežka neuklouzla i s chalupou. A poněvadž ho měla Anežka ráda a Tekla již dávno si přála míti sestru v jeho spolehlivých rukou, neodkládali dlouho a vzali se.

Mladí manželé zůstali s Teklou pohromadě a chodili, jak se říká, k jednomu stolu. Tekla pracovala ve fabrice jako dříve a dávala dva díly svého výdělku Dostálovům na stravu a prádlo. Z ostatního se šatila a ještě tu a tam přikoupila Anežce nějakou tu zástěrku, nebo pořídila za své peníze něco do domácnosti, aby se mladí neutahovali zbytečnými výdaji. Déle než rok byli všickni dohromady spokojeni a ani stínu nevůle nebylo mezi nimi. Dostál se choval k švakrové způsobně a Anežka říkala, že by bez sestry ani živa býti nemohla. Řemeslo se také hezky zavedlo a brzy musil mladý mistr zjednati si pomocníka. Z počátku jednoho, pak dva a konečně ani ti nepostačovali. Časem musil přijednati i více dělníků a tu se počalo nedostávati v domě místa; hlavně ku spaní. Stavení mělo pouze dvě světnice — jednu velkou, kterou obývali Dostálovi, a druhou menší, ve které zůstávala Tekla — a proto nebylo snadno tísni odpomoci. A když druhým rokem přibyla do velké světnice kolébka, bylo ještě hůře. Pro samé nářadí nebylo ve světnici hnutí a Dostál často si stýskal, že jsou jako v díži. V létě to ještě ušlo, to se postele a kufry tovaryšů vystěhovaly na půdu a bylo hned volněji; hůře však bylo v zimě.

Mistr i dělníci hněvali se na nedostatek místa, nebo každou chvilku strhlo se něco. Buď přišlápnul některý děcko po zemi lezoucí, nebo zavadil ciblíčkou o některý kus oděvu, jichž viselo tlustě na každém hřebíku, nebo se umazala látka něčím, poněvadž se ve světnici také vařilo.

„Však ona by svakrová nemusila mít pro sebe zvláštní světničku, když vidí, že se nemůžeme hnouti," řekl jednou Dostál ženě, rozzloben škodou nějakou.

„Neměj jí to za zlé, Vojtíšku," odpověděla Anežka, „ona je zvyklá míti své zvláštní hnízdečko. Spávala v sedničce odjakživa —"

„Nevídáno! Co pak je nějaká hraběnka, aby musila mít svou zvláštní ložnici?"

„Inu to zrovna ne," začervenala se Dostálka a hleděla muže upokojit. On však byl dnes jaksi rozčertěn.

„Chtěl jsem švakrové říci již dávno, aby nám sedničku popustila za dílnu," pravil popuzeně; „může si dát postel do velké sednice a bude po nesnázi."

Anežka však tomu bránila: „Já myslím, že se nám křivda nedeje, když necháváme ten koutek Tekle samotné," řekla vyčítavě a měla co dělat, aby zadržela slzy, které se jí draly do očí. Prudkost mužova ji překvapila, nebyla zvyklá žádným třenicím. Dostál si však toho nevšímal a vedl svou dále.

„Chalupa je tvá a ty máš zde právo největší," řekl mezi jiným. „Neřekneš-li to sestře ty, požádám ji o to sám."

Anežka již ani necekla, ale nepromluvila také na muže po celé odpůldne.

Když večer přišla Tekla z fabriky domů, poznala hned, že se mezi manžely něco přihodilo. Nepátrala po příčině mrzutosti, domnívajíc se, že se pohatili pro nějakou maličkost. Když však při večeři spozorovala, že Dostál ani na ni nemluví a že se škaredí nejen na ženu, ale také na ni, tu jí to bylo přec jen nápadné. Vždyť po celý čas, co byli pohromadě, nepřeložila švakrovi ani stébla křížem, činila mu pomyšlení a přičinila se, co mohla, aby dobře vycházeli. Proč se tedy mračí a dívá se na ni jako skrze prsty? Několikrát mezi jídlem pokusila se o hovor s ním, on však odpovídal tak úsečně, že jí zašla chuť k řeči. Odešla raději hned po jídle do své světničky; — udělalo se jí najednou tak měkce okolo srdce, hrdlo se jí stahovalo tak podivně, že nemohla ve velké světnici vydržet. Jak byla ráda, že měla svůj koutեček, kam se mohla uchýliti se svými myšlénkami! Napadlo jí to, když seděla proti švakrovi nevlídně se mračícímu; dříve nikdy o tom nepřemýšlela.

Všecka pobouřena usedla k oknu a zadívala se do jasného večera. Divné myšlénky hrnuly se jí do hlavy, cítila se ponejprv v životě jaksi utisknutou a opuštěnou. Nevlídnost švakrova dotkla se strun, které dosud v srdci jejím nezavzněly.

Za chvíli vešla do světničky Dostálka a mlčky usedla vedle sestry k oknu. Když chtěla Tekla rozžehnouti, nedopustila tomu — nechtěla snad, aby jí bylo vidět do tváře. Dlouho seděly mlčky vedle sebe pohlížejíce zamyšleně oknem do zahrádky, kde bledý kmit měsíce míhal se mezi stromovím. Tušily jedna o druhé, že si mají něco říci, cítily, že je obě něco tíží, ale žádná si netroufala začíti řeč o tom. Konečně ozvala se Tekla hlasem stísněným:

„Řekni mi, Anežko, co má Vojtěch proti mně?"

„I nic — nic," začala se Dostálka vymlouvati, ale již se neudržela. S pláčem vzala sestru okolo krku a pověděla otevřeně, co muž od Tekly žádá.

Tekla zůstala jako omráčena, když slyšela, že chce sedničku, její sedničku, kterou měla tak ráda. Měl k tomu ovšem právo, ale ona se nenadála, že by ho kdy použil. Leknutím nemohla hned odpovědít a jen všecka poděšena ohlédla se po místnosti, kterou považovala dosud jako své vlastnictví. Jak útulně vyhlížel ten její koutećek! Neměla mnoho a byla zařízena chudičko: v rohu u okna stará almara na šaty, za ní podél zdi postel, za postelí malovaná truhla, proti oknu stolek a u protější stěny starodávní prádelník pokrytý květovaným ubrusem, na něm skleněná báňka s voskovým Ježíškem uprostřed několika papírových kytiček. To byl její oltářík — zde se modlívala ráno a večer, pohlížejíc důvěrně k obrazu Bohorodičky, visícímu nad prádelníkem. Srdce se jí úzkostlivě stáhlo, když si vzpomněla, že všechno to přijde snad na půdu mezi staré harampátí, a ani si netroufala pohlédnouti do těch svatých, známých tváří na stěně, poněvadž se domnívala, že i tyto budou musit ustoupiti věšákům a přihrádkám k řemeslu potřebným.

Zatím co oči její bloudily po sedničce, vymlouvala Anežka věc jak mohla; nezatajila také, že se s mužem proto pomrzeli a že po celý den k vůli tomu plakala. Toto vyznání hnulo Teklou v útrobách duše a láska k sestře zaplašila všecky myšlénky, které se jí pojednou zdály být až hříšně sobeckými.

„Byla bych to pěkná sestra, abych se nedovedla odříci takové maličkosti," začala si vyčítati v duchu; „švakr má pravdu — k čemu potřebuje taková ženská jako já sednici sama pro sebe?"

A rázem přetrhla pásku, která ji k sedničce poutala.

„K vůli mně více plakat nebudeš, Anežko," řekla rozhodně; „vyřiď švakrovi, že se mu zejtra odtud vyklidím."

Hned ráno přestěhovala se Tekla do velké světnice a její sednička upravena jest na dílnu. Ovšem že se přestěhovala pouze s postelí — pro ostatní nářadí nebylo tam místa a proto vynesli její věci na půdu, aby to dole nepřekáželo. Ačkoliv si hleděla namluviti, že je to tak nejlepší, přece jí bylo z počátku všelijak, když neměla dole ani místečka pro svoje šaty a musila každou chvilku běžeti nahoru. Ještě horší však bylo, že nedostávalo se jí potřebného klidu večer. Nemohla se teď ani pokojně pomodliti, ani vyspati, poněvadž bylo ve světnici živo dlouho do noci. Dostál obyčejně předčítal tovaryšům noviny, často přišel i některý soused poslouchat čtení, tak že nebylo možno k spaní se uložit. Dostálovi byli zvykli tomuto bdění, ale Tekla těžce postrádala svůj bývalý klid. Divné myšlénky draly se jí teď častěji do hlavy a nejednou napadla ji slova matčina a poznámky lidu, že je těžký život, když je člověk závislým od někoho. Jak zcela jinak si vše představovala! Ale protože k ní byla Anežka hodná, snášela trpělivě všechny nesnáze a těšila se tím, že časem uvykne všemu.

K švakrovi však ztrácela pozvenáhlu všechnu důvěru. Přesvědčila se brzy, že je člověkem docela jiným, než za jakého jej považovala. Choval se k ní čím dále tím lhostejněji a chladnost jeho dotýkala se bolestně jejího srdce. Často myslila, že jí srdce pukne lítostí, když pozorovala, jak ji přehlíží, nejinak než jako nějaké nepotřebné nářadí. Ptávala se sama sebe, proč se změnil tak nápadně? Nedovedla si ve své prostotě vyložit příčinu jeho chování, nepochopovala, že dřívější jednání jeho bylo pouhou přetvářkou, že mu bylo prostředkem k dosažení cíle. Bylť Dostál povahy nízké, sobecké, bezohledné. Tekla neměla již ničeho k rozdání a proto se nenamáhal více, aby ji udržel v dobré míře. Jen k vůli ženě trpěl ji v domě. Neubližoval jí, ale neprokázal jí také ani nejmenší laskavosti. Tekla cítila tuto lhostejnost, ale k vůli sestře snášela vše tiše. Nechtěla dělati rozbroje v domě a styděla se lidí. Vždyť jí to dosti předkládali, aby se nevázala na žádného. Pozvenáhlu jí však začalo srdce přetékati a jednou v slabé chvíli posteskla si Anežce na švakrovu bezohlednost. Tato rozlítostněna sestřiným žalem, domluvila muži. Slovo dalo slovo, Dostál se rozhněval a vrátil Tekle vše i s úroky. Pověděl jí srozumitelně, že jestli se jí to nelíbí — má dvéře otevřené.

A Tekla šla.

„Proč byla takový blázen a nepamatovala na zadní kola," říkali lidé. Málo bylo těch, kteří ji litovali.

Léta utíkala a Tekla žila v najaté své světničce osamocena, zapomenuta, zklamána ve svých nadějích, ale bez zášti a beze hněvu. Jediné, co nemohla švakrovi odpustit, bylo to, že nedovolil ani ženě, ani dětem, aby s ní byly zadobře. Ne pro stavení, ne pro výměnek, ale pro tu lásku sestřinu plakávala za dlouhých, smutných nocí, když nemohla usnouti.

Z počátku navštěvovala ji Anežka skoro denně a také děti přibatolily se častěji; později však i to Dostál zapověděl.

„Když má být trucc — tak ať je pořádný," říkával tvrdě, a Anežka, chtěla-li míti pokoj v domě, musila se podrobiti jeho vůli.

Pamatuji se dobře, jak Dostálovic děti, když zahlédly Teklu, šeptaly nám druhým:

„To je naše tetička, ale my se na ni hněváme" —

Tekla bydlela nedaleko Dostálových a ze své světničky viděla přímo k nim. Vídali jsme ji často, jak smutným okem dívala se tam. A zahlédla-li náhodou Dostálku, utírala hned oči a na děti usmívala se láskyplně jako matka. Zvláště na Anežku nedala nic dopustit.

„Muž je přednější než sestra a má dobře, že mu nedělá vzdory," řekla hned, když některá útrpná sousedka chtěla ji litovat.

Jednoho dne rozprávělo se v naší ulici, že se Dostál roznemohl na horkou nemoc.

Tekla stála teď celé večery na stráži u okna a vyptávala se kde koho, jak se švakrovi daří?

„Nevydrží prý to," zněly odpovědi.

A skutečně to s ním netrvalo dlouho.

Jednou večer otevřelo se u Dostálů okno a zůstalo již otevřené. Tekla, která se z protějška dívala, věděla hned, že je po všem.

„Pánbůh mu odpusť," zašeptala a již letěla k Dostálům.

S pláčem padly si se sestrou do náručí — vše bylo vyrovnáno, vše zapomenuto . . .

„Jen se té budoucnosti tolik neobávej, vždyť máš ještě mne. S pomocí boží ty děti nějak vychováme," řekla Tekla, když Dostálka lamentovala, jak to s ní teď bude a co si počne se třemi sirotky. „Já tě neopustím do smrti." A co řekla, také splnila. Od té chvíle byla věrným ochráncem Anežky i jejich dětí. Zle by se bylo Anežce dařilo bez ní. Sama, uvyklá odjakživa, aby se někdo o ni staral, za ni myslil, za ni počítal, nevěděla si s ničím rady ani pomoci. Byla úplně malomocnou ve svém neštěstí a jedinou její zbraní proti osudu — byl pláč.

Tekla ve své dobrotě a rozšafnosti nechala ji tedy plakat a uvázala se sama v její starosti. Hned po pohřbu přestěhovala se k sestře a vzala otěže domácí vlády do svých klidných, poctivých rukou. Poněvadž se dalo očekávat, že budou musit dosti tuho zápasit o ten život, uskrovnily se jak jen bylo možné. Stiskly se s dětmi do světničky někdy Tekliny a druhou polovici domku pronajaly.

„Nájem dáme na Františka, aby nemusil ze studií domů" — František byl nejstarší synek Anežky — rozhodla Tekla, „a s těmi ostatními se již nějak protlučem."

A protloukly se skutečně, ku podivu těch, kteří o tom pochybovali.

Však málokdo byl by dovedl hospodařit tak jako Tekla a málokdo byl by dokázal, co ona. Od té doby, co měla na starosti rodinu sestřinu, pustila se jako v zápas s osudem, který byl k ní tvrdým odjakživa. Často myslila, že podlehne, ale pokaždé nalezla zase zbraň proti svízelům a trampotám hmotným. Vynalézavost její, co se výdělku týkalo, byla obdivuhodná. Nejen že dřela celé dny v továrně, ale ona využitkovala každou prázdnou chvilku k výdělkům mimořádným, jak říkávala. Tu nanosila z rána vody některé sousedce, tam pomohla večer odeprat služkám prádlo nebo vydrhnout podlahu — a potřeboval-li kdo nějakou posylku někam, byla vždycky pohotově. Což jí bylo běžeti v noci několik hodin cesty — jen když dostala za to nějaký šesták a nezameškala ničeho ve fabrice. Ba ani ve svátek nedala si pokoje. Zatím co druhé dělnice doma odpočívaly, putovala ona do krajského města, několik hodin vzdáleného. Nosila tam každé neděle prádlo studentům a my všickni, kteří jsme tenkráte navštěvovali tamější školy, chodívali jsme jí daleko naproti. Příchod její oslazoval nám vzdálenost od domova a kdykoli se zamihla její červená, květovaná sukně na konci aleje, kde jsme ji obyčejně očekávali, vypukli jsme vždycky v radostný jásot. Přinášela nám ve svém ranci nejen prádlo a šaty, ale také buchty, jitrnice, ovoce a podobné lahůdky — a hlavně přinášela nám zprávy z domova. Pro nás byla Tekla živou kronikou vnitřních i zevních záležitostí našeho rodiště, byla živým telegrafem, který nás spojoval s domovinou. Však bylo tu pokaždé otázek! Jeden ptal se, má-li „plosa" telátko, druhý, mají-li plot již dostavěný, třetí co dělá starý „morák" a „micinka".

A jiní vyzvídali opět, přijede-li tatínek na trh, nebo má-li pekařova Anninka již po svatbě? Tekla sotva postačila odpovídat. A což když rozvázala uzel a vykládala přinesené mlsy a vyřizovala napomenutí tatínků a maminek. Tu úcta naše k ní stoupala ještě dle hodnoty přinešených lahůdek a otcovských napomenutí! Tekla byla pro nás nejen osobou nad jiné povznešenou, ale také zosobněným pojmem blahobytu — vždyť nám přinášela posily duševní i tělesné. Vážili jsme si jí více než jiných lidí a zakládali si nemálo na její přízni . . .

Jediný synovec její, František, nechodil s námi tetě naproti a vymluvil se pokaždé, když jsme jej vybízeli s sebou. Bylo patrno, že se styděl za ni. A přece přicházela Tekla hlavně k vůli němu a namáhala se jen, aby on nemusil vytrhnouti se ze studií, ve kterých s úspěchem pokračoval. Vydělala si donášením zásylek ostatním dětem hezkých pár zlatých do roka, a pak nosila mu také rozličné potraviny, aby se v cizině spíše protloukl. Byltě hoch ubytován jen „na půl stravy", jak se říká, a vyjma snídaní a trochu polévky v poledne, nedostával od svých domácích ničeho více k jídlu. Proto musila Tekla každý týden putovati kolik mil cesty, aby hladu netrpěl.

Pamatuji se dobře, jak mladík ten býval v rozpacích, když musil jíti s tetou po ulici, jak se červenal, obejmula-li jej před lidmi, a jak úzkostlivě se vyhýbal všem projevům její něžnosti. Zárodek hrdosti a tvrdost, snad po otci zděděná, jevily se v něm již tenkráte, A Tekla to cítila. Nejednou zalily se jí proto oči, nejednou cuklo to bolestně jejím obličejem, ale ani slova výčitky nevyšlo nikdy z jejích rtů. Za to však lidé o tom mluvili a prorokovali Tekle, že se jí ten student valně neodslouží.

„Pánubohu poručíno," říkávala ona pokojně, „já na žádný vděk nepočítám."

Zatím co sestra sháněla prostředky hmotné, spravovala Dostálka domácnost, a léta utíkala oběma v míru a pokoji. Časem zanaříkala Anežka ovšem na osud a na poměry, v kterých se krom očekávání octnula, ale Tekla snášela vše klidně a oddaně. Jediné, co jí život trpčilo, bylo to, že Anežka stále churavěla. Zdědila nemoc matčinu a rok od roku se stav její zhoršoval. Z hezké, veselé žinky stávala se poznenáhlu žena mrzutá, neduživá, se znaky nevyhojitelné nemoci v uvadlých tvářích. S lítostí pozorovala Tekla stav její a děsila se toho stínu smrti, jenž již vystupoval z těch sličných druhdy tahu.

Nikdy se na Teklu štěstí neusmálo, až k stáru zasáhl ji z nenadání jeden z jeho zlatých paprsků. Jednou v prostřed léta, za krásného večera sobotního, seděla Tekla v zahrádce, odpočívajíc po celotýdenním lopocení. Anežka dřímala na posteli ve světnici a děti dováděly někde za stavením. Pokojně dívala se na veliký měsíc, jak vážně vystupoval nad hřebeny protějších domů, když se otevřela vrátka a vešel mistr Janouš. Janouš byl počestný soused z naší ulice, svého řemesla švec, majitel pěkného stavení a několika měr polí, vdovec a otec tří hodných dětí.

S Teklou byli dobří přátelé, poněvadž tato byla věrnou kamarádkou jeho nebožky ženy, dokud žila a i teď, co byl vdovcem, žili v dobré shodě.

Tekla dohledla již časem na mistrovu domácnost, podívala se tu a tam, mají-li děti v pořádku šatstvo,

prohlédla prádlo, obstarávala potřebné správky — zkrátka, bděla nad jeho rodinou jako pravá přítelkyně nebožky hospodyně.

Janouš zase z vděčnosti za to ušil jí přes čas nějaký pár střevíců zadarmo a zaflikoval bezplatně kde jakou botku Dostálčiným dětem.

„Jedna ruka druhou meje, však my se spolu jednou vyrovnáme, Tekličko," říkával se zvláštním úsměvem, když se Tekla upejpala nad jeho štědrostí.

Tekla často domlouvala mistrovi, aby se oženil a říkala, že po tom nic není, když vdovec s dětmi zůstává svobodným, že všechno v domě hyne, a nabízela mu za ženu leckterou hodnou dívku ze sousedstva. Ale mistr se jen usmíval k takovým řečem a vymlouval se potutelně, že má již holku vyhlídnutou. Však prý uvidí!

Když vešel Janouš do zahrádky, domnívala se Tekla, že přichází na poradu stranu domácnosti, jak častěji činíval. Proto zůstala jako omráčena, když se z čista jasna vytasil s návrhem na ženění a zcela bez obalu nabízel jí svoji ruku. Jí, Tekle, které se ani z mládí nic podobného nepřihodilo, o kterou žádný mužský jaktěživ ani nezavadil!

„Mám to již dávno v hlavě, Tekličko," vykládal mistr prostě, „a myslím, že bychom se k sobě hodili jako zrno k zrnu."

Tekla myslila, že se skácí leknutím a v první chvíli nebyla mocna slova. Teprve když se trochu zpamatovala z prvního leknutí, začala se rozpačitě vymlouvati, že je na vdavky již stará, a radila mistrovi, aby si vyhledal nevěstu mladší, že dostane takových deset na jeden prst. Mistr jí však přeťal řeč brzo.

„Nehledám žádnou fiflenku — chci matku pro svoje děti!" rozkřikl se zhurta.

A když Tekla znova se bránila, že je stará a chudá, začal velebiti její ctnosti tak ohnivě jako nějaký mladík. Netouží prý po mládí, ani po penězích. Dobrou hospodyni hledá, svědomitou matku pro svoje sirotky potřebuje. — Odhodlal se k dnešnímu kroku po dlouhém a vážném přemýšlení a doufá, že odmrštěn nebude. Vždyť Tekla ví, jaké dobré časy měla s ním nebožka, zná ho, že nedovede ublížiti ani kuřeti. A jak to s jeho mohovitostí dopadá, ví také dobře. — S Teklou šla zahrádka do kola. Spíše by se byla smrti nadála než mistrových námluv. Pořád myslila, že otálí se ženěním jen proto, že hledá nevěstu se všemi „p", a on zatím, liška podšitá, kuje plány, o kterých se jí ani ve snu nezdálo.

Přes tvář Teklinu přeletěl úsměv. — — —

Byla ženou a vyznání mistrovo hnulo tím srdcem jejím, doposud nedotknutým. Byla překvapena, polekána a přece dojata jeho upřímností. Cítila se v té chvíli jako omládlou a když mistr vychvaloval její ctnosti, zardívala se jako nezkušená dívčina. Zvláštní, příjemné teplo rozlévalo se jí po celém těle, když začal vyličovati život, jaký by měla po jeho boku. Věděla sama, jak dobře by s ním měla, — vždyť nebožka Janoušová často jí muže svého vychvalovala a i ze vlastních zkušeností věděla, jakým je dobrákem. Děti byly také hodné, řemeslo bylo pěkně zavedené a mnohá mladá holka byla by s radostí sáhla po mistrovi.

Tekla viděla v duchu celé to štěstí, které jí mistr nabízel. Konečně kynul jí tedy odpočinek, odměna za dosavadní strádání, náhrada za bezstarostnou mladost, utěšená budoucnost po boku řádného muže... „Štěstí, štěstí!" zajásala v duchu, zapomínajíc na minulost i přítomnost. Byla jako opojena, neviděla nic než poctivou tvář mistrovu, čekající toužebně na její odpověď. Již, již chtěla složiti svoji upracovanou ruku do jeho pravice a říci mu, že s vděčností přijímá jeho návrh, ze mu chce býti dobrou ženou, jeho dětem dobrou matkou — když ozval se někde za plotem vřískot dětského hlasu a plačtivé „počkej, já to povím tetičce!" rozlehlo se tichem večera.

Tekla poznala hlásek své malé neteře a to dostačilo, že rázem se vytrhla ze svého opojení. Bledá, chorobná tvář Anežky zamihla se jí před očima, a tvrdá pravda skutečnosti ozvala se v polekaném srdci. Několik krátkých okamžiků — a již nabyla obvyklého klidu. Mírně vyložila mistrovi svoje postavení vůči sestře a jejím dětem, a třesouc se dojmutím, děkovala mu za jeho důvěru.

„Neopustím jich nikdy; — nemohu, nesmím, ani k vůli vám, sousede, ani k vůli sobě," řekla pak pevně, berouc na klín dcerušku sestřinu, která se zatím do zahrádky přišourala a všecka uplakána žalovala tetě, že jí kluci venku naherdovali.

„Jen abyste toho jednou nelitovala, Tekličko," odpověděl mistr, zpola uražen, zpola dojat jejím rozhodnutím.

„Děj se vůle boží," zavzdychla Tekla a přitiskla k prsům hlavu děvčete, jakoby tím utlumiti chtěla bolest, která burácela v jejím nitru.

Odcházející mistr netušil ani z daleka, s jakým sebezapřením mu Tekla odřekla, nebo hučel něco o hrdosti a staropanenské přepjatosti. Nenadál se košíku a proto nebylo divu, že byl rozhořčen.

„Však oni se ti asi odslouží!" pravil vyčítavě sám k sobě, kráčeje k domovu.

Ruch na ulici utichl; hlasy dovádějících dětí zanikly dávno ve staveních, dávno pohasla světla v oknech, dávno přesmykl se měsíc přes ulici i stavení Dostálčino. Hodiny míjely a Tekla seděla dosud v zahrádce pohřížena sama v sebe.

Děvčátko v jejím náručí spalo již mnoho hodin a klidné oddychování jeho mísilo se v jednotvárnou píseň cvrčka, jenž ozýval se z trávy. Přes tu chvíli skanula do světlých vlásků děvčátka teplá kapka a přes tu chvíli přejela Tekla tvrdou dlaní svoje rozpálené oči.

„Pozdě, pozdě" — zavzdychla konečně, když hvězdy počínaly blednouti a zář červánků ukazovala se na východě. A sebravši maličkou odešla do stavení.

* *
*

Na rohu naší ulice sedá již po mnoho roků bídná, schromlá prodavačka rohlíků.

Jest to Tekla. Těžkým dřením a mnohým choděním ochromla na nohy a stala se k práci neschopnou. Bídně vleče se životem a jest spokojena, když si opatří to nejnutnější. Dostálka dávno spí na hřbitově a děti její rozptýleny jsou po světě. Šťastně je Tekla dochovala a jejímu dobrému vychování mají hlavně co děkovati, že se domohly postavení, v jakém se nyní nacházejí. Nejstarší František jest ředitelem továrny a daří se mu skvěle. Tetu svou však jako když nezná, zapomněl na ni docela.

A přece položila ona hlavní základ k jeho štěstí. Zárodek hrdosti a tvrdost zděděná vyvinuly se v něm dokonale. Sestra jeho jest provdána a také jí vede se dobře. K Tekle hlásí se, jen když musí —

„Nesmím k vůli muži,“ vymlouvá se, když někdo činí jí proto výčitky.

Nejmladší syn Anežky jest vojákem a zdá se být dosti hodným mladíkem.

Tak aspoň tvrdí Tekla, když s pohnutím ukazuje listy, které jí občas psává.

„Až k něčemu přijde, odmění se vám jako ti druzí,“ prorokují jí lidé.

„Ať je, jak Pánbůh chce,“ říkává Tekla s tichou oddaností. „Ostatně, co jsem dělala, dělala jsem pro ně — a ne pro sebe.“

Z potulek.

Básně *Aloise Škampy*.

I.

Na stráni v lese — co hrá barev nyní!
Mát javor zlato na svých ramenech,
měď hárá s buku, šarlat na břekyni,
kde jaký habr — tone v plamenech!

Karmínem hoří na brslenu plody,
krev šípku svítí ze dna úžlabin,
jak rudý korál v temnu podle vody
z olšoví planou hrozny jeřabin . . .

Nad stromy výše v jasném, čistém vzduchu
se odrážejí šedé hlavy skal,
a les kol mlčí bez šumu a vzruchu,
v svou krásu vnořen, tich je, jak by spal.

A nad skalami modrem syté nebe
ohromnou báň své dálky rozpíná,
a divná touha mocně vábí tebe
hloub do té krásy, — lesům do klína!

II.

Chladno je v poli, šedivá jsou luka,
hvozd ukrývá se v modrou clonu par,
a neznámá a tajná jakás ruka
všem bere z klína léta štědrý dar.

Poslední zbytky mladosti a krásy
padají v sadech mrazům na pospas,
bouřlivým větrem listopad se hlásí,
a zima s ním, a dlouhý, smutný čas.

V topolech za vsí pláče to a sviští,
a k zemi kane listův zlatý hrot,
však rudé ohně planou v brambořišti,
a z mlhy pastvin vesel bučí skot.

Tam živo je! — tam v zádumčivé chvíli
s pasáky družně rád se zastavíš,
a u plamene, jenž te vedl k cíli,
sám dítě opět — vzpomínáš, a sníš . . .

Z denníku ruského Čecha.

Črty k poznání Rusi našeho věku.

(Pokračování.)

Ze všeho zde uvedeného sleduje, že podobný lid, jako ruský, nemůže býti vhodným materiálem pro nihilism. Pravda, že povrchního, s pravou povahou zdejšího lidu neznámého pozorovatele poněkud zarazí okolnost, že za podobných těžkých trapných dob, kdy hloučky šílenců hrůznými svými podniky hleděli otřásti Ruskem, — prostý lid nebyl ani omráčen, ani rozhorlen, jak by se to od konservativního lidu v jiných zemích v podobných případech asi očekávati dalo, a že všední život šel dále svým obyčejným pořádkem. Příčinu podobného zjevu vidím v pevné přirozenosti ruského lidu, který cítí, že s podobnými událostmi i zločiny nemá nic společného, i zdravým instinktem svým význam události, zdánlivě kritických, redukuje na pravou míru, které skutečně zasluhují. Podobné události neotřásají jeho víru v budoucnost, on se jí nehrozí, necítí žádnou nejistotu poměrů, nýbrž křižuje se v takových případech pouze svým pravoslavným znamením kříže, jako křižoval se za četných v ruské historii dob „hrůzy i úžasu“, vyřkne třeba ráznými slovy svůj úsudek, i jde na pohled klidně za svým dílem, jakoby se nic zvláštního nebylo stalo. Ať již rozumí své víře jakkoliv, jen když jej ochrání tato víra ode všech pochybností! A že lid tento, díky jeho víře, neumí pochybovat, jest nezvratným faktem. Proto ve výše vzpomenutém tahu povahy ruského lidu vidím jen ještě větší důkaz toho, že ruský lid jest neschopným, státi se nástrojem nihilismu.

Co se týče druhých vrstev ruského národa, jsem ubezpečen, že nikdo z těch, kdo měl bližší a více méně všestranné styky s Rusy, nebude tvrditi, že ve vzdělanější ruské společnosti jest alespoň zrovna tolik, neb zrovna tak málo půdy pro rozličné „světoborné“ idey našeho věku, jako v jiných, západních stranách Evropy. Ruská intelligence směřuje k samostatnému vývinu, i má vůbec málo společného se západními výstředními směry, již proto, že veškeré poměry i podmínky na Rusi jsou

zcela zvláštního, od západních rozličného druhu. Proto o těchto vrstvách ruského národa s tohoto hlediska ani mluviti nebudu.

Zbývá ještě promluviti o proletariátu, tomto vhodném materiálu pro rozličné, třeba sebe nesmyslnější agitace. Na štěstí jest v Rusku skutečného proletariátu poměrně daleko méně nežli na západě plném měst i továren. Oněch zoufalých, hladem rozdrážděných mass velkoměstské chudiny, i oněch statisíců nespokojených a často na vše hotových dělníků, nenalézajících často ani vděčné práce, ani poněkud jasnější budoucnosti, oněch tříd, kterými tak přeplněny jsou obskurní čtvrti metropolí i velkých továrních středisk západní Evropy, v Rusku jest vůbec poměrně daleko méně: předně, poněvadž Rusko vůbec není tak bohato na velká města a továrny jako západní Evropa, a za druhé ještě díky té okolnosti, že Rusko má svou zvláštní organisaci selské obce, což jest příčinou, že z vesnického lidu dostává proletariát co možná nejmenší přírůstek, a pak že Rusko celou svou vnitřní politikou směřuje hlavně k povznešení blahobytu „selského stavu", tvořícího 80 pct. veškerého obyvatelstva v Rusku, čím skutečně ubraňuje se vzrůstu mass proletariátu.

Nechci tím říci, že by v ruských hlavních městech nebylo oněch nešťastníků, aneb že by ruskému selskému lidu tak lehce a dobře se žilo. Tím lidem, který každý rok vysýlá se z hlavních měst ruských i přinucuje se k usídlení v severních guberniích za to, že potlouká se bez zaměstnání i bez úředních listin, z kterých by se dalo určit jeho příslušenství, — přeplněny jsou již Oloněcká, Tverská i Novgorodská gubernie tak, že nyní podobný lid začali usazovati v Kolském Újezdě, na samém severu. A ze všech končin severní i střední Rusi, bohaté na lesy, za to však trpící drsným podnebím i jinými nepříznivými poměry, a z části i z jižních stepí, bohatších na dobrou půdu, — každého jara táhnou dlouhé karavany selského lidu s celými rodinami i celým majetkem svým, pohybujíce se zvolna, krok za krokem, třeba celý rok, dlouhou řadou vozů, daleko za Volgu, za Urál, do Sibiře, na Kavkaz, i pouštěmi, ležícími mezi jezery Kaspickým i Aralským, — neznámé, obyčejně krušné, těžké budoucnosti vstříc, poněvadž v starých sídlech svých trpívají nouzi i bídu.

V celku však v Rusku nemůže vyvinouti se proletariát v tom významu slova i v těch rozměrech, jako na západě.

Všichni Rusové, připsaní k selskému stavu (k němu přináleží nejen velkoměstský dělnický lid i proletariát, nýbrž i množství velkoměstských, dávno zde usazených boháčů), tedy úhrnem všech 80 pct. obyvatelstva, jsou účastníky obce selské, ku které jsou připsáni; mají v ní svůj podíl i ti, kteří zaměstnávají se daleko od domova, ve velkých městech, buď řemesly i obchodem, neb výdělky, co dělníci a t. p. — Všechny pozemky jsou obecní i rozděleny jsou na tři části, po soustavě třípolního hospodářství (jař, ozim i úhor), i v každé z těchto částí má každá rodina v obci svůj výděl čili „náděl", t. j. dlouhý, úzký pruh pole, aby se jednomu nedostalo horší půdy nežli druhému. V mnohých místech celá obec hospodaří takřka společně: hlavní práce mechanického vzdělání půdy, orba atd. vykonávají se všemi dohromady; žně obstarávají se někdy též společně. Třetí část polností (úhor) slouží za společné pastviště dobytku celé obce. Z obecní sýpky každý v případu potřeby obdrží půjčkou tolik obilí, mnoholi má zapotřebí. Všechny polní práce obstarávají se vůbec současně všemi hospodáři. — Obyčejně však nezaměstnávají se všichni členové rodiny hospodářstvím, nýbrž část rodiny hledá sobě výdělky nejen v sousedství, nýbrž i v jiných guberniích i ve velkých městech, kde pak zaměstnává se dělnictvím, řemesly, obchodem i průmyslem, i často zůstává pak třeba na vždy v městě neb v cizině, nepřestává však míti účastenství ve své obci, nýbrž nese stále všechny obecní povinnosti i používá dále všech svých obecních práv. Prodati svůj díl obecní půdy nemůže, zůstává členem obce, i nikdy netratí svých práv na používání své části obecních pozemků, tak že se vlastně ani v pravého proletáře převrátit nemůže, jestli jej zvláštní náklonnost k tomu nesklání, co přec bývá výminkou. Někdy stává se, že mužík v městě zbohatne a že má třeba několik slušných, velkých domů, ale členem své obce zůstává přec.

Tento system „obce" chrání rozlehlé Rusko, kde není nouze o pozemky, — když i ne od úplného vzniku proletariátu, jemuž úplně nedá se zabrániti nikdy, poněvadž velká část lidu v městech se usadivšího pomalu tratí všechno spojení s domovem i odříkává se ho, a pak často klesá níž a níže, — tedy alespoň, na dlouho od vzniknutí celých nemajetných tříd lidu, poněvadž půda jest majetkem všech, a nikoli majetkem jednotlivců, kteří nemohou svou část ani prodati, ani zadlužiti, a tudíž nemohou rozmnožovat proletariát v takové míře, jako se to děje v Evropě západní. Při tom mají obce, pak „volosti" (t. j. skupení několika obcí dohromady), újezdy (okresy), i gubernie (kraje) ve všech vnitřních záležitostech dosti velkou autonomii. Nejvyššími instancemi této samosprávy jsou tak zvaná „zemstva", t. j. zemská shromáždění, sestávající z vybraných členů, kteráž radí se i rozhodují o všech vnitřních záležitostech, vládnou značnými summami, sebranými z poplatků svého okršku, a vydávají je, po usnešení většiny, na společné potřeby, ku př. na školství, komunikace atd. Za příklad dosahu vnitřní samosprávy budiž uvedeno, že má obecní shromáždění právo takové členy obce, kteří špatně se chovají i polepšiti se nechtí, vypovídati do Sibiře.

Ruská města mají též analogické, samosprávné zřízení.

Ze všeho výše řečeného jde na jevo, že pro nihilism i tomu podobné směry v Rusku není vhodné půdy. Nihilism zůstane tedy pouhým strašákem v rukách nepřátel Slovanů, kteří by mu zde ovšem přáli neobmezeného zdaru.

Kníže V. T. Odojevskij praví ve svých „Ruských nocích": „Nebojte se, bratří po člověčenstvu! Na slovanském východě není živlů rozrušujících; seznejte jej, i přesvědčíte se o tom. Naleznete u nás dílem síly vaše, zachované i utužené, naleznete však ještě i naše vlastní síly, kterých neznáte, i které neoslábnou, když rozdělíme se o ně s vámi . . . Naleznete u nás víru v možnost štěstí nejen jisté části společenstva, nýbrž víru v štěstí všech i každého

Demokratický, čistě národní, slovanský směr vnitřní politiky, který ovládnul Ruskem počínaje 19. únorem roku 1861 (dnem velké reformy selské), trvá od těch dob dále, i uznává se všemi upřímnými, vlastenecky smýšlejícími Rusy za jedinou možnou dráhu, kterou má se bráti Rus k veliké budoucnosti.

Již v letech čtyřicátých trefně nazval A. S. Chomjakov západní románsko-germánskou Evropu „světem měst“ a slovanské národy pojmenoval „světem vesnickým“. O. T. Miller vyslovil se, že epigraf k „Evgénu Oněginu“: „O Русь, o rus!“ — byl snad geniální předtuchou téže myšlénky. K. D. Kavelin praví: „Jakmile život národních mass začal vystupovati v popředí, vzal na sebe v Evropě ihned měšťanský ráz, jenž zastínil i předělal zvláštním způsobem jiný typ, — typ rolníka, sedláka.“ Dále uvádí Kavelin zajímavá čísla: „Selský lid čítá v Anglii 17 pct., v Německu asi 40 pct., ve Francii 54 pct. veškerého obyvatelstva; v Rusku pak, a sice v jeho nejméně vesnických částech, t. j. v Baltických provinciích i v Polsce, čítá selské obyvatelstvo 73 pct., a úhrnem v celém ruském mocnářství 80 pct. „Proto,“ — končí Kavelin — „jest uspořádání způsobu života vesnických mass lidu pro nás, Rusy, nejvážnější životní otázkou. Otázce této však,“ praví dále, „musíme sami dáti náležitý vývin i rozřešiti ji bez hotových vzorů, kterých pro nás nikde není.“

(Pokračování.)

Vdova po chirurgovi.

Novela od *Boženy Kunětické*.

(Pokračování.)

21. března.

Lažanský má lehkou horečku. Nejdu ani z domu, ale slyšel jsem to od přítele, který mě dnes navštívil. — Bylo by lépe snad, kdyby zemřel! Ale to by mně nepomohlo, neboť smrt jeho byla by připočtena k mému účtu. Co tedy?

31. března.

Nebyl jsem posud z domu. Nemohu se k tomu nikterak odvážiti a myslím, že stanu se pro veřejnost nemožným. Je to hrozné, s jakou úžasnou rychlostí může se každá situace změniti. Byl jsem považován za unikum a specialistu — teď se mně samotnému zdá, že jsem velká chirurgická mizera, která by považovala titul laika za důstojenství. — Bývám časem velmi rozčilen a pak mám také myšlénky choulostivé. Má žena dosud ničeho netuší. Patrně lidé domácí nemluví o tom s ní z velké šetrnosti a úcty, neboť ona má povahu andělskou. — Někdy mi připadá, že kompromituju se tím důsledným domácím vězením ještě více, než kdybych každodenně vycházel a klidně odpovídal k dotěravým otázkám veškerých zvědavců. Snad není ani situace tak zlá, jak se domýšlím. Mladý Lažanský už nalézá se mimo lůžko, díky pečlivému ošetřování Korcově. Vypadá asi strašně po mé operaci, které ani uvěřit nemohu. Co se bude teď díti, kdy objeví se zase ve veřejnosti? Myslím, že nejsem již duševně zdráv, neboť mívám podivné přízraky.

2. dubna.

Byl venku. Klnu tomu člověku, ačkoliv by byl v právu totéž činiti mně. Zdá se mně, že je celý polepen cedulkami s mým jménem, které obecenstvo ve všech variacích čte a posuzuje. Viděl jsem jej z okna. Procházel se zavěšen o rámě doktora Korce a nechal se litovati od velké části smíšeného publika. Zohavený jeho ret je pro mne děsnou reklamou. Zdálo se mně, že odevšad slyším — „to on, to Demín jej tak zohavil“ — — Čelo mě strašně pálí! Chvílemi svírám v rukou revolver, jejž jsem kdysi dostal darem od pařížského chirurga Cheviota. Cítím se velmi ubohým, vzpomínám-li, jaké jsem míval kollegy. Kdybych neměl ženy! Ačkoliv právě ona má veškeré právo ode mne požadovat, abych byl mužem ctihodným a váženým.

5. dubna.

„To on — to Demín!“ Není více pochyby, že stojím na pranýři a že celá veřejnost po mně plije. Šel jsem se o tom přesvědčit. Lažanský kráčel přede mnou. Ohlíží se zase po něm celá Praha, ačkoliv není více krásným mužem. Dámy pohlížejí na neho zoufale a i mužští litují tu šklebící se krásnou tvář. Tisknou mu ruce, ukláněji se před ním hluboce, jakoby byl mučeníkem svaté věci, ustupují před ním uctivě a ze všech úst je slyšet: „Věčný bože, jak jej zohavil ten pitomý Demín!“ Slyšel jsem to sám — na mou čest. A čest dosud mám, to přísahám! — Lažanský bude ještě dlouho živ a zůstane po celý svůj život mou operací znamenán! Je možno žít? Leda bych utekl na Kavkaz, nebo na americké prérie. — Mám ženu; ale nemám děti. Má žena mně odpustí, poněvadž je dobrá a miluje mě. — Střelím se! —

Potud byly poznámky doktora Demína.

Když mladá vdova dočetla, zdálo se jí, že slyší na blízku výstřel, který následoval v pracovně jejího chotě po osudných slovech v poznámce: Střelím se! Hlava jí hořela pod návalem myšlének, kterým nerozuměla a které ani nechápala. Záležitost jejího chotě byla před ní rozřešena. Mohla to považovati za velké štěstí, neboť ubylo tím duši její starostí, avšak příčina jeho samovraždy ji zalekla. Bylo v ní cosi ohromujícího a děsného. Nevěděla, má-li svého muže litovati anebo přáti mu, že rázem vyplétl se z těch velkých muk, jež pochopovala i oceňovala. Neshledávala ji nutnou a neodkladnou. Také Pavla Deminová byla z těch, kterým čest je nade vše a kteří pojímají zákony její velmi hluboce. Buď že ctižádost tu přinesla si věnem už z domu otcovského, anebo přiučila se jí po boku svého muže, jehož byla velkou slabostí. Cítila v srdci i v mozku, že doktor Demín se zastřeliti musil. Ta nutnost jeho sebevraždy prýštila z neblahé operační katastrofy tak jasně, jako záře sluneční. Nemohl jinak jednati, poněvadž stal se nemožným ve veřejném životě vůbec a vědeckém zvláště, což bylo ovšem horší ještě prvního, neboť dosud byl považován za vědeckou kapacitu. Pavla četla poznámky svého muže ještě dvakráte slovo za slovem uvažujíc, jakoby na nich závisel klid její duše i mír její budoucnosti. Potom složila rozházené lístky dohromady a uschovala je pečlivě na bezpečné místo.

„Jednal jako muž,“ pravila si, když zabořovala svou krásnou hlavu do bílých podušek, „dokázal, že si byl vědom, jak úzce čest jeho souvisí s jeho životem. Budiž mu země lehká.“

* * *

Krajina, v které se slečny Kvizdovy narodily a v které hodlaly bezpochyby také zemříti, nebyla ovšem o nic zajímavější a malebnější než tisíce krajinek s nízkým pohořím a drobnými údolíčky jest, avšak byla rozhodně puvabná. Měla borové lesy, dubové háje, potůčky, louky, pole, zahrady, vísky, modré nebe se zlatým sluncem, chór ptactva, v němž byli také virtuósové, myslivny a přívětivé statečky. V létě byla okouzlující svou zelení, lahodným vánkem, zurčením potoků a v zimě byla plna svaté poesie, tichem provanuta, sněhem zaváta, celá bílá a velebná. Takových krajinek jest velmi mnoho a všecky jsou roztomilé. Člověk v nich brzo zdomácní, aniž by se divil, že se tak státi mohlo. Také Pavla Demínová uznala mileráda veškeré přednosti svého okolí, které mělo každé ráno pro ni teplý paprsek sluneční, sterou vůni květin, opojný doušek vzduchu a které u večer ji ukolébalo miliardami hvězd, jež všecky se chvěly a všecky se na ni usmívaly. Mohlo-li co blahodárněji působiti na její raněnou duši, byla to zajisté příroda probouzející se k novému životu, byly to první pukající pupence na stromech, první chudobka v drobném pažitě, první trilek v hrdélku ptačím, první zavýsknutí na polích a první ohlas z lesů a hor. Pavla přemýšlívala také mnohem klidněji a myšlénky její byly mnohem určitější. Dosti možná, že příčina toho spočívala také v pravém pochopení situace, jež se jí zápisky jejího chotě objasnila, neboť směr jejích myšlenek nebyl více pochybný a nejasný.

Lažanského Pavla neznala, ačkoliv věděla, že existuje, což přičísti zase dlužno na vrub jeho pověsti, která jej všude předcházela. Možná dosti, že potkávala jej někdy také na procházkách, nebo v koncertech a jiných zábavách, neboť jí choť její nikterak nevěznil, stalo-li se to však, pak si ho bezpochyby nevšimla, zaujata jsouc všecka svým mužem, jeho přátely a svou vlastní zábavou. O Lažanském věděla pouze tolik, co věděti musila, totiž co bývalo o něm hovořeno na místech a v kruzích, kde i ona se pohybovávala. Kdyby byla kdysi tušila, že ten člověk drží v rukou život jejího manžela, byla by se dozajista o něho více zajímala a byla by také o něm více přemýšlela, než se jí dosud zdálo nutným. Teď ovšem vzpomínala si s hlubokým interesem na nejdrobnější zprávičku o něm, pronesenou za účelem jakýmkoliv a od osob různých. Všecky ty malé drobnůstky jejích vědomostí o Lažanském koncentrovaly se v nezvratném přesvědčení, že ten člověk byl lvem pražských společností, z nichž vycházely veškeré chvalozpěvy a kritiky plné upřímného nadšení. Nevěděla, jaké měl oči, ale šla o nich pověst, že omamovaly; nevěděla, jaký měl vous a vlas, ale slýchávala, že žádný muž nemá jemnějšího; postavu jeho nikdy neviděla, ale pamatovala se, že o její imposantnosti a eleganci bylo velmi mnoho mluveno. A ten muž měl také ducha. Přítelkyně její, paní Gregorová, tvrdila jí kdysi, že mluví paterým jazykem, že pěkně maluje, pěkně zpívá, pěkně hraje na harfu a citeru, že koresponduje s Danilevským a Farinim. Táž přítelkyně jí svěřila dále, že zbožňuje na předním místě svou matku, že miluje primadonnu varšavské opery, že je dvorným společníkem, který vypadá i ve chvíli, kdy s okouzlujícím úsměvem a s nevylíčitelným pohledem líbá dámě ruku, jakoby vůbec nekoketoval, který výtečně tančí a který jest majetníkem mimo různých realit, také pěkného statku ve východních Čechách, jejž mu závidí i sám hrabě Požatecký.

Vůbec tedy jak se zdálo byl Lažanský muž v každém ohledu dokonalý, ač-li nebyl příliš marniv, anebo příliš sobecký, kteréžto vlastnosti byly by u něho neomluvitelny. Jisto jest však, že i kdyby nebyl marniv až do krajnosti, přece zakládal si na své kráse tak dalece, aby vzpomínka na doktora Demina se mu hnusila a aby považoval jej za netvora a škůdce svého života.

Ach, poměr těch dvou mužů byl dozajista prazvláštní i choulostivý. Zde zničena kariera, poškozena ctižádost, tam zmrzačen život a vyvráceny veškeré illuse. Oboje bylo kruté a oboje politování hodné.

Pavla Demínová posuzovala situaci a vše, co s ní souviselo, velice objektivně, z čehož je patrno, že byla dámou v každém ohledu rozumnou a rozšafnou, neboť nebylo tomu ještě tak dlouho co choť její skončil k vůli Lažanskému sebevraždou. Tyto myšlénky a úvahy pak jí bavily nad míru a zaměstnávaly její ušlechtilou duši skoro po celý den, který trávila buď v zahradě svých tet, anebo ve společnosti jejich, dívajíc se na ně s účastenstvím, kterak kulatýma rukama pletou rychle na nitěných punčochách. Slečny Kvizdovy neobtěžovaly svou neteř ani v nejmenším, ponechávajíce jí dosti času a volných chvil, aby zaměstnávala se sama sebou a dle nejlepších svých přání. Ráno poptávaly se po jejím zdraví i po tom, kterak spala noci minulé, po snídani navrhly jí malou procházku zahradou s tou podmínkou, že návrhem svým ji nechtějí dočista ve volnosti její zkracovati, v poledne přály jí dobrého chutnání a hovořily s ní o každém předmětu, který zdál se jí baviti, večer tázaly se, zdali by jí nebylo milé, kdyby zaopatřily jí nějakou společnost, neb jinou zábavu, a konečně přály jí upřímně dobrou noc. Byly to tety velmi příjemné a neobyčejné, neboť nebyly ani zvědavé, ani dotěrné.

Poněvadž zdálo se jim, že při návrhu jejich o panu faráři a projektované sobotní préferanci nejeví Pavla dosti interesu ani sympatie s jejich úmyslem, nehovořily o něm dále a pana faráře na sobotní dýchánky také nezvaly.

„Vypadalo by to jako vnucování našich projektů,“ pravila slečna Veronika.

„Ano, právě tak, jako bychom ji chtěly omezovati,“ dokládala slečna Laura.

„Počkáme, až sama vysloví nějaké přání,“ ustanovila slečna Leontina, což uznáno také za moudré a ustanoveno dle toho se říditi. Kromě všeho nadání nemusily dobré a ctihodné sestry dlouho čekati se svým ustanovením. Pavla jakoby tušila, že jsou poněkud netrpělivé jejím přesným a velice obmezeným životem, překvapila je asi po šestitýdenním u nich pobytu sama slušným návrhem. Bylo totiž naprosto nemožné, aby mladistvá její duše, v které ještě všecko kvasilo i vřelo, dovedla se spokojiti s tím duchamorným svým okolím, jež [illegible] jí nikdy nic nového, nikdy nic zajímavého a jehož program se nikdy neměnil. Hnízda sýkorek, pěnkav i vla-

*

štovek v zahradě jejich tet mohla ji zajímati pouze několik dnů po jejím příchodu a co se rostlinsva týče — byla se svou zálibou také brzo vyčerpána, jelikož neměla nijakých vážnějších podkladů. Knihy přečetla, rukopis svého muže spořádala a potom nastávaly často chvíle, kdy myšlénky její ji netěšily, ačkoliv právě v těchto měl pro ni zde spočívati nevyčerpatelný pramen útěchy a zábavy. Pozorujíc tudíž, že by snadno mohla se duševně unavit a že by jednoho dne neměla dosti látky k myšlénkovému zaměstnání, aniž by se chtěla octnouti na jakémkoliv scestí, odhodlala se, že se svými tetami důvěrně i vážně pohovoří, kterak by rozšířiti mohla obzor svého pozorování a obzor své duševní činnosti.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

— *Spolek mladších spisovatelů.* Již po delší dobu konají se v mladším našem literarním světě porady o zaražení spolku literatů, jenž měl by za účel hájiti hmotné prospěchy tohoto stavu. Podobné pokusy činěny před lety povzbuzením redaktora „Osvěty" V. Vlčka, a loni hlavně přičiněním J. Arbesa, a v obou případech, bohužel, bezvýsledně. Bylo by si přáti, aby tentokráte spolek českých spisovatelů stal se skutkem. Organisatoři jednoty mají v úmyslu připustiti k ní za členy pouze síly mladší, což jest do jisté míry v pořádku. Spolek bude vyžadovati obětí, jichž ovoce členové starší sotva by se dočkali, kdežto spisovatelé mladší přinášejíce je, těšiti se mohou nadějí, že v starších letech nezůstanou bez pomoci. K tomu však, aby zorganisovalo se spisovatelstvo české tímto neb jakýmkoliv jiným spolkem v nějaký „stav", jest, bohužel, u nás ještě daleko. Ale každým způsobem jest lépe počíti dříve, než nikdy, a proto přejeme novému spolku, vstoupí-li v život, plného zdaru, aspoň v tom, čeho v našich dobách podobnou organisací docíci lze.

* * *

— *Nastávající literarní saisona* nebude podle všeho zdání bohata. V porovnání s lety dřívějšími jevil se již loni a předloni značný úbytek co do počtu vydaných knih. Nakladatelé poučeni nezdarem upjali se až po krk tak, že valná část spisovatelů hlavně mladších nucena jest práce své ponechati si ve stolku. Celkem však jeví se i ve spisovatelstvu vůbec jakási unavenost. Té svěžesti, jaká panovala v knihoskladech a zejména v časopisech belletristických před 5—10 lety, sotva se tak brzo opět dočkáme. Vlna vznětu a ruchu a pracovní síly ocitila se přirozeným během na sklonu a bude to opět trvati nějaký čas, než nastane zase nové pružné vzrušení. Podobný stav nalézáme také mezi čtoucím obecenstvem samým. I ono jest jaksi unaveno, ospalo. Vyhlídky na letošní literarní sklizeň nejsou utěšeny.

* * *

— Všichni, kdož u nás jen poněkud cítíte, že jste výtečníky a velikými muži, které oslavovati bude povinností potomstva, přispěšte si záhy, abyste se dali odlíti do sádry, neb vůbec nějak zvěčniti dovednou „špachtlí" neb dlátem některého sochaře, který vás má rád a jemuž před hotovým dílem po případě říci můžete, že je poprsí sice výtečné, ale podobá se zrovna tak vám, jako radžovi Bengapooreskému. Po smrti věřte se vás nikdo neujme; i ač podobizna vaše, výborný novellisto pane B., přijde do obchodu s tváří výbornějšího equilibristy N. a z těch, kdož vás za živobytí znali, do smrti vás nikdo více nepozná, bude se přece psáti, že náš velenadaný a vlastenecký sochař C. právě dohotovil ten nejkrásnější konterfaj novellisty pana B., což odporučuje se všeobecnému obdivu. Zvláště poslední doba byla bohata na podobné — vlastně nepodobné — odstrašující příklady a proto, pánové kandidáti nesmrtelnosti, rychle k sochařům, dokud je ještě čas!

* * *

— *V českém „Národním divadle"* připravují se prý hrozné věci. Ředitel pan Šubert vyletí prý jako raketta do povětří a zmizí v modrých nebes prostorách. Za ním poletí navlas týmže směrem vážený dramaturg Stroupežnický a zmizí také jako meteor, jenž zaplál, zastkvěl se a shasl; — a nebude jich více. Oba pánové i se svým průvodem, — neboť každá z velkých planet má své trabanty a družice — nastoupí svou poslední povětrní cestu hlavním komínem Národního divadla tam, kde odchází kouř z pod kotlů elektrických strojů a mezitím, co jejich kvílení bude se ozývati vzduchem — (hudba to libezná uším jich nepřátel, škůdců a zvláště přátel) — vejde v slavném průvodu hlavním portálem do Národního divadla slečna Pospíšilová. Den a hodina tohoto kromobyčejného představení nejsou ještě přesně určeny, avšak jisto jest, že posléze jmenovaný slavnostní průvod již jest seřaděn a čeká a hledí netrpělivě k shora řečenému komínu „Národního divadla".

Číslem tímto končí třetí čtvrtletí XV. ročníku „Lumíra" i žádáme pp. čtenáře, jichž předplatné došlo, o laskavé obnovení.

Na „LUMÍRA" předplácí se:

V Praze:		S pošt. zásylkou:	
Na celý rok	zl. 6·60	Na celý rok	zl. 7·—
„ půl roku	„ 3·30	„ půl roku	„ 3·50
„ čtvrt	„ 1·65	„ čtvrt	„ 1·75

Administrace „Lumíra"
v Praze, Salmova ulice číslo 9 n.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček".

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zasylkou po poště
na čtvrt léta 1 zl 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . 7 „ —

Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 3 nové.

Listy přijímáme jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne.

ROČNÍK XV. 1. října 1887. ČÍSLO 28.

Svlačec.

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

Jen z rána svlačec kalich otevírá,
pln rosných perel na zoru se směje,
v kraj okem děcka plným víry zírá
na divy, den jež z plné číše leje.

Tu zabzučí kol něho v slunci včela,
jak padající medu krůpěj zlatá
a nežli píseň její dozvučela,
sem dítě etheru již, motýl, chvátá.

Ten na svých křídlech nese celou mladost
a s ní se stopí v ňadra jeho vonná,
v té chvíli květ ví, co je ples a radost,
svou vůni všecku vydychne a skoná.

A zavře zlíbán slunce prvním svitem
lem nedotknutý sněhové své řízy
a šťastný se svým tajemstvím a citem
žeň štěstí plnou v sebe vhroužen sklízí.

Jej polední víc nestihne svou střelou,
jej vichr nerozvlá svým bouřným stonem,
sní s rosnou krůpějí svou zlatoskvělou
pod kalichů svých nedotknutým zvonem.

Vždy kolem když jdu, poledne co hárá,
o štěstí oněch duší musím sníti,
jež v prvním lásky vzplání, v květu jara
v čas dovedly se v sebe uzavříti.

Sníh ve Florencii.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Janu Lierovi.)

Před domem starého Ludovica di Leonardo di Buonarotti zastavili se tři mladíci, zahaleni těsně do teplých plášťů, neb noc byla velmi chladná. Temné ulice byly úplně prázdny, jen vítr po nich bloudil a naříkal. Dům zdál se do sna pohroužen, jen z jediného okna svítilo slabé světlo a padalo, chvějíc se jako v chorobě, na vlhkou dlažbu. Jeden z mladíků jal se bronzového klepátka a busil odměřeně na polozpuchřelé dubové dvéře. Soudruzi jeho třásli se zimou.

„Což neslyší?“ mrzel se jeden z nich.

„Ten nevlídník!“ dodal druhý.

„U Bakcha, konečně!“ smál se třetí, pozoruje, jak nyní světlo od okna k oknu bloudilo, mizelo. Pak bylo v síni pádné kroky slyšeti a zmizelé světlo prošlehlo bledě dlouhým paprskem klíční dírkou, v které zarachotil klíč. Dvéře se pomalu otevřely a v černých stínech síně rýsovala se neurčitě postava mladíka, držícího kahan nad hlavou, kterým na ulici svítil. Zasmušilá jeho tvář zdála se zažloutlou při nepokojném plápolání kahanu.

„Kdo jest?“ ptal se nepříliš přívětivým hlasem.

„Přátelé!“ zvolali ti tři před domem jedním hrdlem a smáli se. Svítil jim lépe do tváří a mlčel.

„Nemám žádných!“ odvětil zřejmě trpký úsměv němých rtů. Mladíci nedbali a metali mu svá sladkozvučná jména jako květy vstříc: „Jsemť Baccio! Gentile! Mariotto!“

„Znám vás,“ odpověděl Michelangelo pomalu, jak někdo, jehož myšlénky bloudí

Znal je. Byl se s nimi u dvora Lorenza z Medici seznámil, Lorenza Vznešeného, onoho Lorenza, který jej byl ocenil a miloval, který mu nebyl pouze svůj dům, ale o mnoho více, své srdce dokořán otevřel, Lorenza z Medici, jenž nedávno teprve byl v plné síle mužného svého věku zemřel, kliden jako Sokrates, kliden jako to slunce nachylující se za hyacinthové výšiny Apenin, po kterém, když zašlo, již nezůstává než ta bledá, zlatá, chvějící se aureolní zář. Znal ty tři mladíky. Byli z nejpřednějších rodů ve Florencii. Ach, jak často byl se s nimi setkával

ve skvoucích se síních paláců Mediceů, neb pod klenbou laurů a pinií v Careggi, v jejichž hlubokých stínech tak mimovolně na bílé fantómy hellenských bohů si vzpomínal, neb v rajských zahradách villy „Ambry", když se vždy zdálo, že dnové Platonovi znova svítají, že ta svatá zjevení čisté krásy a velkých pravd znova z bezedna blankytu dolů sestupují na usmívající se zemi . . . Znal ty tři mladíky, však vida je před sebou, vzpomínal jen na Lorenza z Medici a na zašlou jeho dobu.

„Co ode mne žádáte?" pravil konečně.

„Při Venuši!" zvolal Baccio netrpělivě a poněkud uražen, „především trochu vlídnější přivítání!"

„Tiše!" chlácholil vážnější Mariotto a obrátil se k Michelangelovi. „Staré časy," pravil, „staré časy Lorenza de'Medici vracejí se zase do Fiorenzi. Piero se dává cestou svého otce. Ó, zajisté že s jarem do Ambry nejen růže ale i gracie se dostaví. Nový život začíná v domě Mediceů. Pierův dvůr je veselý."

„Piero z Medici miluje umění," dodal Gentile, „a proto nemůže jinak než tebe si vážiti. Řekl docela, že ho to naplní hrdostí, podaří-li se mu tebe k svému domu upoutat —"

„Jako toho španělského běhouna, jenž jest rychlejší než jeho koně," přerušil ho Michelangelo trpce a suše. „Také to jej naplňuje hrdostí, že si jej k sobě upoutati dovedl!"

„Jsi žárliv?" smál se Baccio.

Michelangelo odvrátil se mlčky s pohrdáním.

„Je zima," řekl za chvilku, „co mi chcete?"

Mariotto chopil se slova: „Piero z Medici," pravil, „posýlá nás pro tebe. Hoduje dnes v paláci Pitti. Uprostřed zpěvů, hudby a smíchu vzpomněl na tebe a řekl, že by cos na tobě žádal. My se nabídli, že tě přivedem. Tedy pojď."

Michelangelo sebou nehnul a mlčel.

„Tuším, že nahlížíš, že to pocta," pravil Baccio, stahuje mračivě obočí. „Víš, kým Piero jest, a my, my nejsme sluhy."

„Nepůjdu," řekl krátce Michelangelo. „Děkuji vám a děkuji Pierovi z Medici. Řekněte mu, že jsem churav a že rozjímám právě nad knihou, již napsal přítel jeho otce, pan Angelo Poliziano."

„A tentýž Poliziano," zvolal Gentile, „mešká tou chvílí též v paláci Pitti a kázal mi, abych tě jeho jménem pozdravil."

„Chceš Piera uraziti omluvou?" tázal se Mariotto.

„Poliziano ve Florencii, v paláců Pitti!" zvolal Michelangelo a tvář jeho se vyjasnila. Postavil kahan na římsu. „Vstupte," prosil, „za okamžik půjdu s vámi!"

Odkvapil do vnitř domu.

„Pýcha jeho jest nesnesitelná," vypukl Baccio. „Mluví s námi, jakoby nám prokazoval čest —"

„Mlč!" napomínal Mariotto, neboť Michelangelo vracel se právě s kloboukem na hlavě a zaobalen do fialového pláště, jejž mu byl Lorenzo z Medici před dvěma lety daroval, když jej k sobě do domu přijal.

Dar ten byl Michelangela velmi těšil — ač již geniem, byl tehdy přece věkem i povahou ještě napolo dítětem.

„Pojďme!" pobízel Gentile, „jsem zimou skřehlý."

Michelangelo zavřel dům a šli. Vítr zahučel a ve vzduchu zaleskly se velké vločky sněhu v proudu světla, vycházejícího náhodou z okna starého vysokého domu v pusté a temné jinak ulici.

„Sněží!" řekl Michelangelo, pozoruje toto pro Florencii vzácné divadlo, a zahleděl se poněkud do víření těch bílých, třpytných vloček, které mu hvězdy a motýly zároveň připomínaly.

„Pojď rychleji," pobízel Gentile. „Nechali jsme sluhy se svítilnami nedaleko u řeky. „Nechtěli jsme tichou tvou ulici příliš ze spánku rušit. Vzpomněli jsme na přísnou tvář tvého otce, a doufám, že jsme tak opatrně klepali, že jsme ho nevyburcovali ze sna."

Brali se rychle temnými, klikatými ulicemi mezi mlčícími, zasmušilými paláci, dvojnásobně pošmurnými, když nad nimi ty těžké, tmavé visely mraky. Na Lungarnu čekali sluhové s pochodněmi a svítilnami, jejichž ve větru plápolající zář na zdřímlé, ze tmy obrovsky strmící domy šlehala. Arno šuměl nocí a na druhém jeho břehu stál kostel San Miniato v háji černých cypřišů jako přízrak na své výšině, šerý proti mračnému nebi. Cesta vedla „Starým mostem", kde se nízké domky k sobě zimomřivě krčily, a nikdo by nebyl tušil, že to tytéž budovy, které za dne tak skvěle zářily, chlubíce se klenoty a drahokamy a všemi těmi veledíly florentinských zlatníků, které tam vždy v dolejších jejich částech vyloženy v slunci se jiskřily a celé město k sobě lákaly a k obdivu nutily. Ještě několik ulic za mostem a Michelangelo a jeho společníci stáli před obrovsky strmícím palácem Pitti. Kyklopická mohutnost jeho zdí byla rudým světlem smolnic, upevněných v železných, z balvanů rustiky vyčnívajících ramenech, jako požárovitými červánky polita, a množství koňů hrabalo netrpělivě na náměstí skalnatou dlažbu, čekajíc na vesele u Piera z Medici hodující hosti. Z hloubi domu zazněla občas ozvěna fanfár, smíchu a zpěvu, a utonula pomalu a smutně v hučení nevlídného větru.

„Konečně!" zvolal radostně Baccio, „konečně u cíle!" a střásl graciosním posuňkem vločky sněhu se záhybů svého pláště.

Ostatní činili dle jeho příkladu a zabočili rychle do paláce. Průjezd domu byl jeden plamen, dvůr, kde velký fontán tryskal a šuměl, byl plu bleskotu světel, a nad ním v pozadí nořice se z hlubokého dna šerých mlh a mraků chvěly se v zahradě černé obrysy ilexů, cypřišů, cedrů a pinií pod neznámým jim téměř břemenem napadlého sněhu. Michelangelo zahleděl se do toho divadla, však druzi jeho pobízeli jej, a spěchal tedy s nimi majestátním schodištěm vzhůru. Octli se ve velké síni, ověšené nádhernými arazzi. Nedaleko krbu, kde velký oheň plápolal, seděl Piero de Medici a hovořil velmi živě. Kývl na Michelangela milostivě hlavou, vítal jej třemi slovy, odvrátil se, a zapomínaje na jeho přítomnost, pokračoval v zábavě na okamžik přerušené. Michelangelo nedbal toho chladného přivítání, věděl, že své pozvání děkoval pouze náhlému rozmaru, a ostatně byl sám jen chladně a téměř nedbale Piera pozdravil: obracoval nyní zraky do hloubi sálu, jakoby někoho hledal. Netrvalo dlouho a zahlídl důstojnou tvář básníka Poliziana, sedícího osaměle ve výklenku vysokého okna. Když se zraky jejich setkaly, prosvitly přísné rysy, jemné jako kaméj modelované tváře básníkovy, dobrým úsměvem, a okamžikem byl Michelangelo vedle něho, a ruce jejich se tiskly, a pohnutí jevilo se v očích jejich, neboť

oba měli zároveň jednu myšlénku: vzpomněli na Lorenza, na Carreggi, na slunné minulé dny, a oba uhodli na vzájem, co se v pameti jejich děje. Michelangelo usedl vedle básníka, a oba vzdychli tiše a mlčeli chvilku. Pak přitáhli křesla svoje jeden druhému blíže, neb hluk, rozléhající se sálem, osamotňoval je v četné té společnosti, která střed svůj jen kolem Piera hledala, a vyzýval je takto k důvěrnější rozmluvě.

„Jak dávno jsem tě neviděl!" řekl Poliziano, dojmut radostí, již Michelangelo pri shledání s ním na jevo dával.

„A jak jsem po vás toužil!" odvětil Michelangelo. „Vy víte nejlépe, čím jste pro mne byl! Vy první dal jste mi podnět a odvahu ku práci samostatné, a ze zřídla vašeho ducha, vašich vědomostí směl jsem, nevědomec, čerpati a žízeň svoji ukojiti!"

Poliziano se usmál a mávl rukou, jakoby se chvále té ubrániti chtěl

„Kdyby jiskra v tobě nebyla doutnala, kdyby plamen v tobě nebyl skrytě hořel, pak bylo by mé povzbuzení marné bývalo, můj Michelangelo! Mé vypravování o Dejaniře, o Heraklovi a jeho boji s Centaury nemohlo ti býti cos docela nového, a poukázání k tomu, jak vhodný to předmět pro relief, mohlo ještě sto jiných mladíků mimo tebe slyšet, — přece však byl Michelangelo jedině ze všech schopen, pouhý ten návrh skutkem učiniti, z šeré mlhy pouhé myšlénky celý jasný svět plný krásy a síly vykouzliti! Ty jediný ze sta! Ne, z celého pokolení! Nediv se tedy, žes měl ihned nejen snad devadesát devět, ale legiony závistníků."

„Říkají, že krásu nevidím," zasmušil se jinoch, vzpomínaje těch závistivých, o nichž se básník zmiňoval.

„Poněvadž ji podáváš, jak ji cítíš ty a ne jak jiní, poněvadž nenapodobuješ tu, kterou jsou zvykli viděti, a které slepě a výlučně obdivovati se byli naučili. Myslím na krásu velkých Řeků."

Michelangelo se vyjasnil a položil mu ruku na rameno.

„Znáte mě lépe než znám sama sebe," zvolal, „a co neurčitě, matně cítím, vy to vysloviti dovedete! Vy víte, jak Řeky zbožňuji —"

„Ale nicméně zůstáváš Michelangelem, a toť to pravé," usmál se Poliziano.

„Vždyť nejsem Řekem a nenarodil jsem se před věky!" horlil Michelangelo. „Což nežil od té doby, co Troja padla, Kristus? Což nezachvěl se svět bolem a něhou od těch dob, co Pallas Athéne věčně jasne a klidně do slunce se dívala? My známe Helenu — oni ale netušili Beatrici, a nenásledovali Danteho peklem a očistcem do blaha ráje. Vy, pane Poliziane, pochopil jste to nejlépe, a vyřkl jste jasně, co já právě slabě naznačiti se trudím. Důkaz toho báseň vaše, kterou jsem před hodinou znova četl, ta báseň, která starou, věčně mladou řeckou báj novým obdařila životem, novou prodchnula něhou. Pane Poliziane, míním vašeho Orfea."

Melancholický úsměv zahrál básníkovi kolem rtů.

„Byl jsem tehdy, když jsem ji psal, tak mladým, jako ty dnes," vzdychl si, „tak odvážným, jako ty — avšak měl jsem k tomu, jak nyní vidím, méně práva. Ó, těch orlích křídel mládí! Těch velkých, smělých snů! Zdálo se mi tenkráte tak snadné vyletěti z dusného vzduchu suchoparných našich náboženských her, octnouti se skokem na luhu pravé tragedie, smělou rukou uchopiti se pekla řeckého toho božstva, a strhnouti je na prsa Italie, by mocným jejím dechem ožívlo! Pyšný sen! Měřil jsem k slunci, ale slabost křídel mých zavinila pád. Budoucím budiž má snaha dědictvím . . . Tvoření umělcovo, jak titanský to boj! Vnuknutí vyšlehne v nás jako blesk, neb vychází v nás jako slunce, stane se v nitru našem jako duše, pro kterou nám tělo vyhledati jest. Tak uhnětl Bůh Adama z hliny, když pojem „člověk" v propasti jeho bytosti vznikl . . . I umělci jest toho Adama vždy z hlíny uhnísti, neb tvaru třeba, aby v pravdě bylo, co posud pojmutím, tvaru třeba, neb jím ohradí, určí se „co o sobě" od chaotické veškerosti. Toto hluché, slepé „vše" stojí však s celou vahou své nesmírnosti, s bezednou mlhou své nedohmatavosti umělci nepřátelsky tváří v tvář, a z této beztvárnosti, matky tvarů všech, nutno mu vyrvati myšlénce své pevný byt. Lze kdy dosíci plného vítězství v tom velkém zápase?"

(Dokončení.)

Znělky.

Napsal *Ilja Georgov.*

Mušle.

Kdys mušli starou, věkem oprýskanou
jsem vídal v skříni ležet, samý prach:
pruh bílý proplétal skvrn skvoucí nach,
a každým ostnem zářila i hranou.

K ní ucho dáš. . . . hned šeptem tajným vanou
z ní tiché šumy jako náhlý strach,
neb jak by srdce měla v útrobách,
a krev tam hřměla vášní nespoutanou!

Já vždy jsem rád, když jako přeludem
to Nic, jímž ona stará mušle hučí,
mi cosi šeptá důvěřivým rtem.

A často, často v srdci divno je mi,
že z mrtvé mušle hovor v sluch můj zvučí,
— co často celý svět je ke mně němý!

Dva proudy.

Dva proudy schvacují nás ve své víření,
náš celý život, jenž jak výheň žhavá
dnem zahoří a pak jak noc je tmavá,
když s málo hvězdami plá v zamlžení.

Chuť k práci, láska, bolest, plodné snění,
vše v jeden proud se řítí jako láva. —
však ani nevíš, již je pustá hlava,
v proud druhý, v nudu jsme zas ponořeni.

Pak, lhostejné pro shnilé řády světa
nás všecko omrzí, jak hračka kletá,
i vlastní štěstí šlapem v zlobné tuše.

A nuda, němý vzkřik, v dnů bezdno padá,
a něco hledá, cosi chce a žádá,
nač neodpoví svět — ni vlastní duše! . . .

*

Z denníku ruského Čecha.

Črty k poznání Rusi našeho věku.

(Pokračování a dokončení.)

Nikdo však, když v program vnitřní politiky ruské byla přijata demokratická zásada, netěšil se více, než známý bohatýr této zásady i hlavní autorita „slavjanofilů“ J. V. Aksakov. On spatřoval hlavní záruku celé ruské budoucnosti v pevném a stálém pokroku idey, vyslovené významným aktem 19. února roku 1861. On pokládal ji za ideu základní, označující přímou historickou dráhu Ruska, a vyjádřil se: „My Rusové nejsme rytíři, nýbrž — samým národem, jsme — ‚plebs‘.“ Po jeho mínění jeví se jako plebs v lepším toho slova smyslu vůbec celý slovanský svět, vyjímaje Polsku i část Čech. Všude u Slovanů zachovala se národnost jen v nižších vrstvách v lidu. Z nižších vrstev vzniká též celá skutečně slovanská intelligence. Nová intelligence vznikne takovým způsobem i v Polsce, a zaujme místo staré. — O. T. Miller píše v orgánu Petrohradského slovanského dobročinného spolku: „Veškeré Slovanstvo bude vždycky z celé duše vítati politiku Ruska skutečně národní. Nic není tak důležitým pro Slovanstvo, než aby se všichni přesvědčili, že taková politika u nás pevně se utvrdila. Vždyť k tomu více není třeba, než aby si Rusko tuto politiku vzalo za heslo i v mezinárodních svých stycích. Tehdy bude jméno naše požívati úcty a míti váhu v celé Evropě. Žádné politické pletichy nebudou pro nás strašny, když k nám budou hleděti s pevnou důvěrou sami národové, nejen slovanští, nýbrž všichni! . . . Naši západoevropští přátelé, kteří tak rádi udělují nám otcovská naučení, neradi by nás viděli na poli podobné těžké, avšak vděčné tvůrčí činnosti. Oni pochopují, že kdybychom stále, nadšeně a svědomitě pracovali na onom poli, stali bychom se živou výčitkou pro ně, a přišlo by v pokušení ono procento evropského lidu, které přišlo o všechno, ztratilo vše. . . . a dávno přestalo věřiti nejen ve všeliké officielní representace, nýbrž i v demagogy. — Přátelé i rádcové naši na západě všechno to dobře vědí, a proto stále líčí ony ruské muže, kteří přímo, čestně ukazují na vynikající význam selské Rusi i na plebejský charakter slovanského světa vůbec, — ve světle pravých nihilistů i revolucionářů, skrývajících se pod firmou slavjanofilstva i panslavismu. — Užívajíce ode dávna v diplomatickém jednání i v tisku těchto strašáků, hledí vnutit nám opět onen starý evropský konservatism, v který jsme kdysi v skutku věřívali, čehož pak oni přátelé naši již tehdáž používali k tomu, aby své příslušníky popudili proti nám. Ne bez příčiny dokazoval J. F. Samarin stále, že onen evropský konservatism, kořenící v tom, čeho u nás nikdy nebývalo, totiž v tradicích feudalismu i tak zvaného „rytířství“, — hubí náš národní život v samých jeho hlubinách. On pochopil, že nikoli pomocí onoho konservatismu, nýbrž úplným odřeknutím se od něho můžeme konečně přemoci nejen domácí nesouhlasí, nýbrž i zevnější intriky.

Jest pošetilo, ano přímo směšno, nazývati ruské „slavjanofily“ či panslavisty — nihilisty. Nemůže být nic křiklavějšího, nežli podobný názor. Že rušti slavjanofilové stojí pod korouhví i na půdě čistě národní, dokazuje celá jich činnost, nehledě k rozličným odstínům tohoto směru. Poučuje nás o tom též kniha N. J. Danilevského: „Rusko i Evropa“, kterou N. N. Strachov nazývá „katechismem čili kodexem slavjanofilstva“, poněvadž dílo to zavírá v sobě nauku o slovanském světě i jeho poměru k ostatnímu člověčenstvu, v úplně přesné i jasné formě. N. N. Strachov praví: „Po vydání této knihy nelze více říci, že myšlénky o zvláštnostech slovanského plemene, o cizí nám Evropě, o úkolech i budoucnosti Ruska a pod. existují jen v podobě žurnalistických úvah, narážek, snění, frásí i allegorií; nikoli, „slavjanofilstvo“ jeví se nám v tomto díle v přísných, jasných, určitých formách . . . Hlavní myšlénka Danilevského jest neobyčejně originelní i velezajímavá. Nalezl novou formuli k zbudování historie, formuli značně širší, nežli byly předešlé, a proto mnohem spravedlivější, více naučnou i způsobilejší, skutečně vniknouti do věci. On zavrhuje totiž *jednou* nit ve vývinu člověčenstva, zavrhuje myšlénku, že historie záleží v pokroku jakéhosi společného rozumu, jakési společné civilisace. Takové civilisace není — praví Danilevskij: jsou pouze civilisace jednotlivé, jest pouze vývin rozličných oddělných kulturne-historických typů . . . Učení theoretikové, hlavně pak Němci, často lámou přírodu, jak se jim líbí, přizpůsobují ji násilně k jistým ideám, i jsou s to, spatřovati nepravidelnosti i netvory ve všem, co se nesrovnává s jich rozumem; skutečný naturalista však odříkává se slepé víry ve svůj rozum, i nehledá vnuknutí i pokyny ve vlastních svých myšlénkách, nýbrž v samých předmětech. On věří, že svět i jeho zjevy jsou mnohem hlubšími, bohatšími obsahem, plnějšími smyslem, nežli chudé i suché hypotesy našeho rozumu . . . Obyčejný historik vidí ku př. v podobném zjevu, jakým jest Čína, cos nepravidelného, pustého, cos zbytečného, nesmyslného . . . Po soustavě Danilevského jest však Čína takýmže zákonným i poučným zjevem, jakým jest svět řecko-římský, aneb hrdá Evropa.“

O Slovanech praví Danilevskij, že mají změniti v Evropě zakořenělé názory o nauce historické, názory, s kterými slovanský svět nikterak srovnati se nedá.

V Rusku minuly ony doby, kdy mělo se za to, že jeho národní úloha ohraničuje se udržováním evropského legitimismu.

V. J. Lamanskij, obraceje se v poslední své řeči v shromáždění „Petrohradského slovanského dobročinného spolku“ k Angličanům i Němcům, vyžadujícím, aby uložena byla uzda ruskému i vůbec slovanskému slovu v řeči i v tisku, poněvadž jest příliš panslavistickým, praví: „Vy nevíte mnohého z toho, co již panslavismus řekl, a nevíte vše, co ještě můžete uslyšeti od něho.“

V závěrek této hlavy chci promluviti ještě o vnitřní ruské politice posledních let i podati zejména stručný přehled vládní činnosti vnitřní v roce minulém.

Veškerá zákonodární činnost posledních let směřuje zde patrně především k tomu, aby povznešen byl blahobyt

lidu ve smyslu vytknutém 19. února 1861. V poslední době učiněno v tomto směru mnoho vážných kroků ku předu, a sice hlavně zrušením „daně z duše“ i nahražením jí daní pozemkovou, pak zařízením „selské banky“, která poskytuje nejen selským obcím, nýbrž i jednotlivým osobám selského stavu prostředky ke koupi pozemků i panských statků za splátku kupní sumy během dlouhé řady let, s nepatrným úrokem, tak že obce, které přejí si vládnouti větším množstvím pozemků, nežli mají, beze všech obtíží mohou rozšířiti své nemovité statky, aniž by upláceni poskytnuté jim půjčky obtěžovalo příliš jednotlivce, i aniž by lid musil míti k podobné koupi svých vlastních peněz. Množství velkostatků přešlo takovým způsobem již do rukou lidu. Tam, kde pozemky selské rozkouskovány i smíšeny s panskými, provádí se nové rozměřování, při čemž tyto i ony pozemky odměřují se zvlášť i arrondují se úplně. Dále obmezeno právo selských rodin, děliti libovolně své podíly obecních pozemků mezi sebou, pak změněna ustanovení o vydávání průvodních listů, které prve selský lid přísněji vázalo k místu: dále regulována byla přísně otázka dělnická, zavedeny inspekce nad prací v továrnách a dozor při vybírání daní, vydány nové zákony o pořádku, jakým smí se připouštěti k práci nezletilí dělníci, čímž odstraněno mnoho zlořádů i škody, jíž měl dříve lid z vykořisťování mladých sil — Dalším potěšitelným pokrokem ve směru povznesení blahobytu lidu, hlavně v západních částech Ruska, jest rozřešení nájemské otázky, t. j. „výkup“ činžovních pozemků i přeměna nájemců v skutečné majitele. Prostředky k tomu poskytuje opět vláda. Značná část lidu, byvší dotud v odvislosti i ve stálých sporech s vlastníky velkostatků aneb často s jich nájemci, zhusta židy, stane se nezávislými rolníky i majetníky.

Co se týče politiky ekonomické, uvádím především, že přijata zásada vládní intervence v poměrech národohospodářských. Sem náleží upravení otázky bankovní roku 1883, ustanovení železniční, vydaná roku 1885, intervence v záležitostech cukrovarnických, činnost komise, určené k revisi tovární činnosti v Polště, kde němečtí továrníci nemálo škodí zájmům ruským. — Opírajíc se o zásadu, že každé sesílení státního jmění musí míti v zápětí ulehčení v břemenech lidu, vláda kromě toho již od několika let přestala rozdávati státní pozemky úředníkům, zavedla poplatky za zakládání obchodních i průmyslových podniků, pak daň z procentových státních papírů, jakož i daň z dědictví i z důchodů.

Jednou z hlavních zásad vnitřní politiky ruské posledních let jest vůbec zjevná snaha, rozšířiti své pole činnosti i funkce vládní ve všech možných oborech. Následkem toho byly zákony tiskové z roku 1882, nová zřízení universitní, reformy ve vojenství, změny u vedení trestních vojenských procesů a p. Pro šlechtu zřízena zvláštní šlechtická banka.

V soudních věcech stalo se též mnoho oprav, hlavně v soudnictví porotním. Očekává se též reforma advokatury.

S novým úsilím pracuje se o utužení politické jednoty říše, a sblížení i assimilaci různých zvláštních živlů. Výrazem tohoto směru jest hlavně zavedení ruského jazyka do škol i úřadů baltických provincií, kde do těchto dob panoval výhradně jazyk německý, pak podřízení škol v těchto krajích ministerstvu osvěty (do těch dob byly školy výhradně v rukách německých pastorů) i zavedení zde, místo rozličných „Ordnungs-, Land- i Hofgerichtů“ soudních instancí ruských. Kromě toho přinesl minulý rok reformu správy Turkestanského kraje i Kavkazu. Na západě, kde navzdor předešlým zákonům netoliko Poláci, nýbrž i židé kupovali statky a nemajíce možnosti uzavírati kupní smlouvy, dávali si koupi pojistiti zástavními úpisy v nepoměrné výšce, úkazem 27. prosince roku 1886 zapovězeno vůbec prodávati pozemky Polákům i židům: banka polská zavřena (!!).

Co se týče politické jednoty říše, připomenu, že do posledních let *nikde* snad cizí národnosti nepožívaly tolik autonomických práv, neměly tolik zvláštního v zřízení svém vlastním i vůbec nespravovaly se i nežily tak zcela podle svého vlastního vkusu, i neměly tak málo společného s panujícím národem, s jeho zákony i pořádky — jako právě v Rusku. Finsko dotud ještě požívá téměř úplné samostatnosti politické, národní i ekonomické, má své vojsko, peníze, vládu, i stojí pouze v jakés personální unii s Ruskem. — Baltické provincie, t. j. celé pobřeží od Finského zálivu až po pruské hranice, do loňského roku s Ruskem nemělo téměř nic společného kromě jména: mělo docela zvláštní své zákony, zřízení, i vládla zde a hospodařila německá místní šlechta zcela libovolně. Vždyť ku příkladu podnes estonský sněm rokuje jen tajně; k poradám sněmovním nemá přístupu žádný ruský hodnostář neb zástupce ruské vlády; gubernátor sice, po zvyku, vykonává ceremonii otevření sněmu; prve však, než sněm začne rokovati, musí se vzdáliti! — Státní ruská církev, ruský jazyk, vůbec vše, co jen páchnulo ruštinou i připomínalo Rus, v baltických provinciích dosud bylo pronásledováno hůře nežli v Turecku. Polska byla v skutečnosti neméně samostatně zřízena, než Finsko i baltické provincie a měla by tato zřízení podnes, kdyby v 30. letech polská vojska nebyla tasila meč proti Rusku. Kavkaz, Turkestan, Sibiř též mají svá zvláštní zřízení, zvláštní zákony, samosprávu; ba i v samém vnitřním Rusku každý kraj má tolik zvláštností v zákonech i správě, že to, co jsem řekl výše o správě i životě každé národnosti po vlastní vůli, nemůže popříti nikdo, kdo zná zdejší poměry. — Snaha k assimilaci druhých národností vznikla v Rusku teprve o vzpomenutém polském povstání, i nyní teprv začíná se rozšiřovati i na baltické provincie i na Asii.

Zároveň stará se vláda o věci náboženské. O tom svědčí úkazy z roku 1884 o farních školách, i pozornost, kterou vláda venuje duchovenstvu, jakož i zvýšený počet dnů, kdy mají býti zavřena divadla i rozkazy směřující k přísnějšímu šetření náboženských předpisů v řadách vojska. — Sektám starověrců či „razkolníků“ (odštěpenců) darována již v roku 1883 mnohá práva, za to však silně pronásleduje se sekta „Stundistů“, která vznikla z německého luteránstva i přijímá někdy uprostřed neuvědomělého lidu nesmyslné tvary.

V školství Rusko ode dávna vzdává se klassického směru; převládá ve vynucování směr škol realních. Školství vůbec prospívá víc a více. Mnoho zřetele i péče obráceno na ženské vzdělání. Počet ženských středních škol roste.

Reorganisace armády i přizpůsobení taktiky k moderní válce provedeno všestranně i důkladně. Pěchota přijala nový způsob boje, hlavně v rozptýleném šiku, obrácen náležitý zřetel na polní okopy i vůbec na celou technickou část vojenství; jízda zreorganisována úplnou

přeměnou pluků ulánských i husarských v dragonské, tak že veškerá jízda nyní slouží ve válce nejen k jízdnímu útoku, nýbrž i k pěšímu boji, k čemu jest ozbrojena mimo jízdeckou šavli ještě i ručnicí s bodákem. Generalní štáb značně zdokonalen, i vývinu námořnictví věnuje se všemožná péče. — Černomořské vojenské loďstvo, zničené za krimské války, vzkříšeno opět k novému životu, i vyvinutím silné kabotáže i vůbec značným vzrůstem kupeckého námořnictva pojištěna Rusku úloha námořní velmoci. Ve vojensko-administrativním ohledu zlepšeno též mnoho. Z obleku vojska pak vyloučeny cizí formy, i přijat kroj více blízký národnímu.

Slovem, Rusko soustřeďuje se, sbírá své síly, všestranně vyvinuje se a navzdor dobám všeobecné tísně ekonomické i politické — hledí budoucnosti směle v tvář.

J. Červinka.

Básník.

Napsal *Giosuè Carducci.* (Závěrečná báseň sbírky „Nuove rime“.)

Básník není v davu hloupém
bídným troupem,
který jiným slouží všade,
žertem šimrá panstva nosy,
jídla nosí
a pro sebe chleba krade.

Lecjaký též lajdák není,
který v snění
hlavu nosí mezi mhami,
za hvězdami v každé chvíli
okem střílí
za anděly, vlaštovkami.

Rovněž není zahradníkem,
jehož zvykem
pohnojovat žití lány,
podarovat fialkami
krásné dámy,
karfiolem milostpány.*

Však je básník dělník pilný,
jenž sval silný
ocelový k dílu zdvíhá:
nahou hruď má, hlavu hrdou
a šíj tvrdou,
v oku jeho blesk se míhá.

Sotva jitro za soumraku
kyne ptáku,
lesu úsměvem svým sdílně,
se zástěrou on již stojí
s ohněm v boji
vesel při své práci v dílně.

Oheň tryská a se blýská,
jizba nízká
až je plna celá nachu,
oheň syčí, stěny čadí
a ven pádí,
šlehá kol jak ve poplachu.

Co as bude z této práce?
Nevím, sladce
bůh však usmívá se na ni,
když zří, kterak vzmachem ramen
básník v plamen
prvky snů a citů vzplání,

Myšlénky a dědů zkazky,
tóny lásky,
minulý věk s celou slávou,
děti naděje a plesy
v jedné směsi
v kypící změť hází žhavou.

Hrabe v ní, vztek její krotí,
nechť se potí,
vrhá ji na kovadlinu,
a již buší a již pěje,
co se směje
slunce zář ve jizby klínu.

Buší: z kovu, který teče,
hle, jsou meče,
štíty pro svobodu k boji,
věnce tu pro hlavy reků,
dívčích vděků
diademy se tu rojí.

Buší; aj tu kov se mísí
v svaté mísy
v obřad dědů dávných svatý,
trojnože a vázy lepé
umně tepe,
k hodům mnohý pohár zlatý.

Šípem podělí jen sebe
a ten v nebe
hodí proti slunce pláni,
hledí, jak se míhá, září,
s klidnou tváří
hledí — a víc nechce ani.

Přel. *Jar. Vrchlický.*

*) Tyto první tři sloky otištěny jsou v mé „Poesii italské nové doby“ (str. 229.) překlad na základě originalu druhdy v „Cronaca Byzantina“ uveřejněném; celou báseň, jejíž větší část Carducci později napsal, podávám z poslední jeho knihy v plném znění.

Vdova po chirurgovi.

Novela od *Boženy Kunětické.*

(Pokračování.)

Jsem zde velmi spokojena, tetinky," pravila, když ke své rozmluvě zachytila vhodný okamžik, „ale začínám se lekat své opuštěnosti. Cítím potřebu aspoň poněkud se baviti, což není naprosto možné, nechci-li vás, drahé tetinky, z obvyklého klidu vyrušovati. Bylo by snad výhodné, kdybych získala si zde nějakou přítelkyni, anebo kdybych byla uvedena do rodiny, kam bych mohla docházeti, nebo dopisovati a kde by bylo možné zachytiti pro mou fantasii aspoň několik šťastných momentův za týden, nebo čtrnácte dní. Bojím se, abych se nestala mystickou a melancholickou se svými příšernými myšlénkami, v nichž nikde není světla, ani štěstí. Musím pokusit se o uzdravení z té velké rány způsobem jakýmkoliv, neboť žiju a jsem povinna svému životu něčím více, než sentimentálností, nebo zoufalstvím."

Sestry vyměnily mezi sebou dlouhý pohled, který svědčil, že se jim řeč jejich neteře jak náleží líbí.

„To máš pravdu, dítě," pravila slečna Leontina, „že pamatuješ na celý ostatní svůj život, který jistě bude delší, než ten tvůj posavadní. Postaráme se ti o něco. Máme zde ctihodných rodin, v kterých budeš vždycky vítána, a mimo to nastává saisonní doba, kdy do zdejších letohrádků a statků vrací se nový život z Prahy."

„Ku příkladu rodina Hubertova," dokládala slečna Laura

„Rodina Malečkovských."

„Baronka Velimská."

„Doktor Hudrych."

„Paní Lažanská."

Při posledních slovech slečny Laury ucítila Pavla v srdci zvláštní bodnutí. Nechtěla pochybovati ani okamžik, že se jedná zde o matku operovaného Lažanského, s níž bez vlastní viny a vlastního přičinění nalézala se v poměru zcela neobyčejném a nikterak lhostejném.

„Paní Lažanská?" tázala se slečna Leontina pokrčujíc rameny.

„Ovšem. Je to dáma výtečných životních zkušeností a mimo to neť její je příjemná dívka."

„Přijíždívá sem však ve společnosti svého syna —"

„A ty myslíš?"

„Pochybuju jen, že by Pavla častými u nich návštěvami nebyla kompromittována ve svém vdovství."

Touto konklusí slečny Leontiny byl šťastně návrh slečny Laury zamítnut a Pavla nemusila se obávati, že bude nucena vysvětlovati svým tetám, proč je představení její u paní Lažanské nemožné, ačkoliv již vědomí, že nalézá se tak blízko možnosti setkávati se zde s touto rodinou, připravovalo ji o všechny utěšenější illuse.

Konečně ustanoveno, že příští týden buď v úterý nebo ve středu zajedou slečny se svou neteří k doktoru Hudrychovi, o němž věděly, že je již s rodinou na své ville Haluzce a že přijímá návštěvy. S doktorem Hudrychem znaly se slečny od dávných let, a představení jejich neteře v jejich rodině mohlo vzbuditi jen sympathii. Mimo to seznámení jejich mělo výhodu, že byl doktor Hudrych podruhé ženat a že jeho mladá choť mohla býti zcela vhodnou přítelkyní Pavle, nemluvíc ani o tom, že měl dvě dcery z prvního manželství, jež všeobecně byly považovány za dívky duchaplné a útlocitné.

Příštího téhodne skutečně v určený den kolébala se po okresní silnici starobylá bryčka slečen Kvizdových k Haluzce, letohrádku doktora Hudrycha, která nebyla ani úplnou hodinu od statku jejich vzdálena. Slečny nalézaly se ve výtečném humoru, což působilo i na Pavlu velmi dobře. Návštěva odbyla se dle obvyklých ceremonielních paragrafů, jejichž přispěním seznámila se Pavla s oběma dcerami doktora Hudrycha, hezkými to černovláskami s důlky v bradičkách a s půvabnými tupými nosíky, pak s jeho chotí, která zaměstnávala právě svou mysl starostmi o dětské karkulky, kabátky a vůbec o takové titěrnosti, které prozrazují, že se přihodí něco nového. Pavla byla ujištěna, že bude jim vždy vítána, k čemuž doktor Hudrych dokládal, že jeho paní bude zvláště povděčna, přijde-li hodně často a bude-li ochotna uzavříti se s ní na několik hodin do jejího pokoje k důvěrným poradám. Pavlu skutečně zajímala paní Hudrychová a umínila si pevně, že bude starosti její s ní sdíleti co nejupřímněji a že bude o nich přemýšleti i doma právě s takovým interesem, jakého zasluhují. Doktor Hudrych zmiňoval se o zemřelém jejím choti s účastenstvím i zjevným respektem, ačkoliv se Pavle zdálo, že jakožto pražská celebrita musil i on o nešťastné operaci více určitějších dát věděti. Byla mu však za jeho sympathie s nebožtíkem povděčna a cítila se v jeho rodině úplně spokojena.

Právě slečny Kvizdovy vzchopily se k odchodu jsouce uneseny výsledkem své návštěvy, když doktor Hudrych pohlédnuv oknem pravil s čelem trochu zachmuřeným:

„Paní Lažanská! Albino, bude lépe, když tě omluvím. Přijíždí se synem."

Paní Hudrychová se zarděla až po bílé čelo, čemuž nemohly slečny Kvizdovy dobře rozuměti. Pozorujíce však, že skutečně paní Hudrychová hodlá se z pokoje vzdáliti, urychlily přípravy k odjezdu a poroučely se srdečně sice, ale velmi krátce.

„Promiňte, milostivá paní!" šeptal doktor, když doprovázel dámy k jejich těžké ekypáži, „ale pohled na mladého Lažanského mohl by skutečně působiti mé ženě ošklivé sny. Neemancipovala se posud z běžných formulí našich matek a pramatek."

Pavla podívala se na něho ustrnutě, neboť nechápala, kterak možno omluviti se u ní touto poznámkou, jíž mohla považovati za jízlivou a vůči ní nanejvýš bezcitnou. Doktor Hudrych měl však oko úplně jasné a jeho poctivá tvář usmívala se nanejvýš přívětivě, z čehož bylo patrno, že původce neštěstí Lažanského neznal, anebo se o něho blíže neinteresoval.

Dámy posadily se do starobylé ekypáže, kynuly ještě jednou doktoru Hudrychovi a vyjížděly z villy touž dobou, kdy elegantní kočár Lažanského zahýbal ku vchodu. Pavla dobře cítila, kterak tváře její planou pod návalem

neočekávaného rozčilení. Chtěla si strhnouti závoj, nebylo však již na to času. V kočáře seděla dáma asi padesátiletá, jejíž imposantní zevnějšek byl neméně hrdý jako aristokratický a jejíž bledá tvář a chmurný pohled vypravovaly o nedávném velkém utrpení. Jí po boku seděl mladý muž, který si černým hedvábným šátkem ústa zakrýval. Při setkání obou kočárů pozdravil Lažanský uctivě slečny Kvizdovy uklánějící se paní Lažanské hluboce. Při tomto pozdravu ohlédl se také po mladé vdově a setkal se s jejím vyděšeným pohledem, který na ruku jeho držící černý šátek upírala. V tom však se již kočáry minuly a nenadálé tête à tête bylo přerušeno.

„Nechápu, co přimělo doktora Hudrycha zapříti svou choť před paní Lažanskou," pravila slečna Laura, uvelebujíc se do pravého rohu rodinné archy.

„A činil to způsobem, který nepotřeboval ani omluvy."

„Ovšem, zcela prostě, jako bychom shledávaly jej v právu."

„Nesympatisuje snad jeho choť s paní Lažanskou?"

„Ach, kdož ví. Paní doktorová je však v každém ohledu příjemná dáma."

Sestry na okamžik umlkly a potom ujala se slova slečna Leontina, která patrně v rozmluvě pokračovala ve své duši dále:

„Jisto jest, že uvedení Pavly k paní Lažanské je teď nutné, nechce li návštěvou svou u doktora Hudrycha proti ní demonstrovati."

„Ano, premýšlím právě o tom," odpověděla slečna Valentina vážně.

„Ostatně nemůže Pavle nikdy uškodit, seznámí-li se s dámou v každém ohledu bezúhonnou," dokládala slečna Laura, která bývala vždy pro paní Lažanskou zaujata.

„Co tomu říkáš, milé dítě?"

Nejstarší z dam vyrušila touto otázkou Pavlu z jakési duševní strnulosti, která povstala následkem prudkého rozrušení a rozčilení.

„Co si přeješ, tetinko?" pravila rozvírajíc svůj slunečník.

Slečna Leontina vysvětlila jí trpělivě, po jakém úvodu dospěla k této otázce, při čemž Pavla zachvěla se na celém těle, jakoby jí najednou pod teplými paprsky květnového slunce bylo zima. Nevažovala ani o návrhu svých tet, neboť zděsila se ho, jako ohavné příšery. Milovala své tety tak upřímně, že zdálo se jí nemožným, aby jednoho dne změnila svůj posavadní, přívětivý pohled za chladný, odměřený, a řekly jí suše:

„Jsme násilně vytrženy ze svého příjemného zákoutí. Celá veřejnost o nás mluví spojujíc tvé a chotě tvého jméno s naším. Je to kruté, co tvůj muž na mladém Lažanském spáchal, a operace jeho dostačuje úplně, aby kompromittovala nás i tebe."

Poněvadž pak neměla na celém světě duší bližších, než výtečné sestry své nebožky matky, chtěla si lásku jejich zachovat stůj co stůj. Mimo to návštěva u Lažanské byla i z toho ohledu nemožná, poněvadž by byla s její strany neomluvitelnou buď smělostí anebo podlézavostí. Neboť paní Lažanská s těží přijala smrt jejího chotě jakožto zadostiučinění svému zohavenému synu. Milovala svého krásného syna a toho doktor Demín zohavil. A na tom bylo dosti.

„Promluvíme ještě o tom, tetinky," odpověděla po dlouhém mlčení na poslední otázku slečny Leontiny velmi nerozhodně.

„Ovšem času máme dosti. Vždyť k paní Lažanské můžeme zajeti třeba až za týden, nebo za čtrnáct dnů," přisvědčila slečna Leontina za obě sestry.

Pavla zahleděla se na nedaleký, lesem dekorovaný koutek v pohoří Železném, v němž, jakoby na schovávanou si hrála, skrývala se půvabná villa s malým cimbuřím, jež v slunečních paprscích se lesklo a zářilo. Chtíc zabrániti dalším poznámkám o předmětu pro ni tak choulostivém pravila velmi opravdově:

„Ach, toť jako lesní šotek, tam ta villa s cimbuřím. Překrásná poloha! Nádherné okolí!"

Slečny ohlédly se týmž směrem a učinily následující dodatky:

„Ano, je roztomilá, nejroztomilejší ze všech okolních. Však uvidíš ji z blízka."

„Má velkou ovocnou zahradu a přelíbezný modřínový lesík."

„Jsou tam také záhony nejvzácnějších exemplářů růží, které paní Lažanská zvláště miluje. Ta villa patří jí, milá neti."

„Vlastně jejímu synu."

„Ach, v tom není rozdílu, neboť matka se synem neměli posud příčiny své statky děliti."

„Je to vzácný poměr," pravila slečna Laura.

„Ano, vzácný," potvrdily slečna Veronika se slečnou Leontinou.

Pavla mlčela. Zdálo se jí, že je stíhána zlým démonem a tím démonem že jest jméno Lažanský.

* * *

(Pokračování.)

Podivuhodné stroskotání se „Tomáše Hykea".

Črta od *F. R. S—a.*

Bylo půl druhé na hodinách v písárně sekretáře úřadu, zaznamenávajícího pohromy a neštěstí lodí na moři. Síň byla prázdná, neboť bylo to ve středu a sekretář odcházel vždy záhy domů ve středu odpoledne. Udělal si to tak, hned když přijal úřad. Byl ochoten sloužiti svým spoluobčanům v každém slušném postavení, k němuž by byl povolán, ale měl také soukromé zájmy, které nemohly býti zanedbávány. Náležel své vlasti, ale v té vlasti byl dům, který náležel jemu; a k tomu domu příslušelo tak mnoho, co vyžadovalo péče zvláště v příjemné letní pohodě. Jest pravda, že býval často nepřítomen v odpoledních, která nepřipadala na středu, ale to faktum, že vyhradil si zvláštní čas pro zvelebování svých mimoúředních zájmů, poukazovalo tak důrazně na jich důležitost, že nebylo jeho soudruhům v úřadě nesnadno porozuměti, jak záležitosti tak

vážné zajisté nemohou býti obstarány za jediné odpoledne v témdni.

Ale ačkoliv byl velký pokoj zasvěcený výhradnímu užívání sekretářovu prázdný, byly ještě jiné pokoje, spojené s ním, které se nenalézaly v tom stavu. S řadou písáren na levo nemáme co dělat, ale obmezíme svou pozornost na prostřední velký pokojík na pravo od síně sekretářovy. Dvéře, nyní zavřené, spojovaly jej s touto prostornou a pěkně upravenou komnatou. To byla písárna příručího a teď nalézalo se v ní pět osob. Jedním z nich byl pan příruči sám, muž výborně vypadající, starý tak nějak mezi pětadvaceti a pětačtyřiceti lety a budící svým chováním domněnku, že zastával kdys vysoký státní úřad, avšak úklady svých nepřátel byl nucen vzdáti se velikých státnických operací, které byl řídil, a nyní tu stál s docela resignovanou tváří, poukazuje obyvatelstvu na ničemné a zhoubné pokusy onoho nekompetentního člověka, který snažil se vyplňovati jeho místo. Příruči nespadl sice nikdy s takového postavení, poněvadž je nikdy nezaujímal, ale nabyl zmíněných způsobů, aniž by byl prošel předběžným cvikem.

Druhou z osob byl velmi mladičký muž, osobní příručí sekretářův, který zavíràval všechny dvéře sekretářského úřadu v každou středu odpoledne a jindy, když mimoúřední zájmy vyžadovaly nepřítomnosti jeho představeného, načež odebral se do pokoje svého přítele, příručího čísla I.

Potom tu byl muž v prostředních letech, jménem Mathers, také přítel příručího a jeden z osmi, kteří se ucházeli o podřízené místo v tomto úředním oddělení, zaujaté nyní mužem, od kterého se očekávalo, že odstoupí, až jakýsi jeho přítel, požívající velkého vlivu někde ve venkovském okresu, prorazí se svým kandidátem do kongressu, velmi vynikajícím to politikem, jehož volba byla skoro pojištěna v tom případě, že nynější vláda nějakými nerozvážnými kozelci dopomůže jeho straně k moci. Osoba, vyplňující nyní ono zmíněné podřízené postavení, doufala, že dostane něco lepšího, a Mathers, čekaje na to místo, tedy velmi ochotně navštěvoval úřední místnosti, aby se seznámil se svou službou.

Čtvrtý byl J. Jiří Watts, porotce z povolání, který přivedl si s sebou svého švakra, jenž byl v městě neznámý.

Příruči svlékl svůj dobrý kabát, který si byl vzal ven k dopolední snídani, a nahradil jej lehčím, režným hábitem, jenž byl celý potřísněn inkoustem. Potom vzal krabičku s doutníky, jichž bylo právě šest kousků.

„Pánové," řekl, „zde jest, co zbylo z krabičky doutníků. Není to tak, jako kdybyste si mohli vybrati z plné, ale více nemám."

Pan Mathers, J. Jiří Watts a švakr vzali si každý po doutníku s tou bezstarostnou, ale šetrnou způsobností, kterou se vždy pohostěný rozeznává od hostitele, a potom přistrčena krabička ledabyle k Harrymu Covareovi, osobnímu příručímu sekretářovu. Ale tento mladík se poděkoval řka, že kouří raději cigaretty a vytáhl si jich balíček z kapsy. Vídalť velmi často tuto doutníkovou krabičku s havanskou známkou — pocházelať vlastně z vedlejšího pokoje, kde ji byl pan sekretář vyprázdnil, — jak podávala se kolem se šesti doutníky, ne více, ne méně, a byl moudrý dost, aby věděl, že příruči čísla I. od něho neočekává, aby se na jeho útraty opatřoval kouřebním materialem. Kdyby byl tento pán nabídl svým přátelům, kteří sem obyčejně ve středu odpoledne zapadávali, papírový balíček doutníků, které prodávají se po pěti centimech jednotlivě a po šesti kouscích za čtvrt dollaru, byli by je tito přátelé přijali zrovna tak vděčně; ale jeho jemnocitné duši více lahodilo vložiti těch šest doutníků do prázdné krabice a rozšířiti tak kolem nich záři domněnky, že čtyři a devadesát jejich z Havany importovaných soudruhů bylo vykouřeno.

První příručí zapáliv si doutník sám usedl na otáčecí židli, obrátil se zády k stolku a složiv nohy přes kříž dodal si pohodlného vzezření někoho, jenž ví, že jest ve své úřadovně naprosto doma. Harry Covare posadil se na vysokou židli a návštěvy zaujaly tři dřevěné lenošky. Avšak promluveno jen málo slov a kuřáci sotva odhodili první popel na zem, když zaslechnut někdo v těžkých botách, jak otvírá venkovské dvéře a vchází do pokoje sekretářova. Harry Covare seskočil se své židle, položil na ni svou do pola vykouřenou cigarettu a vrazil o překot do vedlejší síně zavíraje dvéře za sebou. Asi za minutu se vrátil a první příručí pohledl naň tázavě.

„Nějaký starý námořní medvěd v luskové kamizole," řekl pan Covare, bera opět svou cigarettu a vylézaje na svou židli. „Řekl jsem mu, že zde sekretář bude zejtra ráno. Pravil, že přichází s něčím o utonutí nějaké lodě a já mu řekl, že zde sekretář bude zejtra ráno. Musil jsem mu to říci třikrát a potom šel."

„Na školách mají ve středu odpoledne prázdno," řekl pan J. Jiří Watts s významným úsměvem.

„Ne, pane," řekl první příruči důrazně a přeložil si nohy „Člověk nemůže býti den za dnem zapřažen do mlýnského žernovu, aniž by padl. Lidé věci neznalí mohou si o tom říkati co chtějí, ale nemůže to být. Někdy musíme vypřáhnout. Lidé, kteří pracují, potřebují zrovna tak oddechu jako ti, kdož se na to jen dívají."

„A ještě více, řekl bych," prohodil pan Mathers.

„Náš malý oddech ve středu odpoledne," podotknul Harry Covare skromně, „jest jako smrt; jest jistý, kdežto prázdniny, které se tu a tam hodí v jiných dnech, jsou jako nemoci panující na různých místech; nejste jist, dostanete-li je čili ne."

První příručí usmál se blahosklonně při této poznámce a ostatní zasmáli se hlasitě. Pan Mathers to již dříve slyšel, ale nechtěl svým budoucím kollegům pokaziti radost projevením, že se na to pamatuje.

Nastalo krátké pomlčení, které potom přerušil zase pan Mathers:

„Myslil bych, že se zde nudíte těmi dlouhými historiemi o neštěstích na moři, s kterými sem lidé přicházejí."

„To nikterak, pane," řekl první příručí. „Já se nenudím. Já sem nepřišel, abych se nudil a dokud budu míti slovo v tomto úřadě, nudit se nehodlám. Ti staří námořníci s těmi neunavnými plícemi, kteří sem přicházejí podávat zprávy o pohromách lodí, nikdy nerozpřádají své prosaické vřeteno přede mnou. První co učiním jest, že jim dám na srozuměnou jen zrovna to, co od nich vědět chci; a nikdo z nich neodchýlí se na coul ani na pravo ani na levo — aspoň když záležitost řídím já. Stává se arciť časem, že sem vejde John. J. Laylor" — tak jmenoval se sekretář — „a chopí se vesla a chce zvědět celou povídku, která jest učiněnou motaninou a

nesmyslem, neboť John. J. Laylor, ví o nehodách na moři zrovna tolik, jako ví o —"

„O lidomorech v Ultima Thule," podotknul Harry Covare.

„Ano, nebo zrovna tolik jako o všem, co zde má na práci," řekl první příruči. „A když si vezme do hlavy do něčeho se plésti, uvázne celá věc, dokud nějaký druhý plavčí nějaké uhelné lodě nevypoví celou svou historii, od toho, jak jistého dne z rána spatřil souš až do toho, jak se druhého dne odpoledne dostal na břeh. — Mně ale jsou podobné nesmysly protivny. Není na světě člověka, jenž by mi mohl o námořním neštěstí pověditi něco nového. Já sám jsem nikdy na moři nebyl, ale toho není potřeba: a kdybych byl na moře šel, není pravděpodobno, že by se mi bylo něco stalo. Ale četl jsem o každém utonutí neb stroskotání se lodě, které se kdy jen přihodilo. Když jsem se sem dostal, snažil jsem se obeznámiti se s těmito věcmi, protože jsem věděl, že to uspoří práce. Četl jsem Robinsona Crusoe, Stroskotání se Grosvernova, Utonutí Královského Georgea, o pohromách vodními smrštěmi, příbojovými vlnami a o všech jiných věcech, které by udělaly z lodě rozmuchlaný klobouk, a roztřídil jsem si všechny pohromy pod jistá záhlaví: a když vím, pod jaké záhlaví to neb ono neštěstí náleží, vím už všecko. Teď tedy, přijde-li sem někdo se zprávou o stroskotané lodi, žádám od něho na prvním místě, aby skončil své povídání, držel se věci a odpověděl na málo otázek, které mu dám. Za několik minut vím na vlas, jakého druhu neštěstí měl: a potom udá-li mi jméno své lodě a dvě nebo tři jiné věci, může jít. Já vím všecko a napíšu mnohem lepší referát o té záležitosti, než by byl mohl učiniti on i kdyby tu byl stál a mluvil tři dny a tři noci. Sumy peněz, které se našim poplatníkům ušetřily tímto mým systematickým úřadováním, nedají se ani ciframi vypočísti."

Švakr J. Jiřího Wattse odklepl popel se zbytku svého doutníku, zadíval se na okamžik zamyšleně na doutnající oharek a potom řekl:

„Nemýlím-li se, řekl jste, že není neštěstí na moři, o němž byste nevěděl?"

„To jsem řekl," odpověděl první příruči.

„Myslím," řekl druhý, „že bych vám mohl povídati o stroskotání lodě, při němž jsem byl sám já a které by se nehodilo pod žádné z vašich záhlaví."

První příruči odhodil zbytek svého doutníku, vstrčil obě ruce do kapes, natáhl nohy a zadíval se upřeně na člověka, jenž pronesl tuto nepříčetnou poznámku. Potom přeletěl mu tváří soustrastný úsměv i řekl: „Dobrá, pane; rád bych slyšel, co víte, a dříve než dopovíte čtvrtinu, přeruším vás právě, kde budete, a předejdu vás a dopovím ostatní sám."

„Tak jest," řekl Harry Covare. „Vjede na vaše koleje tak přesně a hladce, jako lokomotiva."

„Dobře tedy," pravil švakr J. Jiřího Wattse. „Budu vám to vypravovati." A začal:

„Prvního tohoto měsíce byla to právě dvě léta, co jsem odplul do Jižní Ameriky s lodí ‚Tomáš Hyke'."

První příruči se obrátil a otevřel velikou knihu u písmeny T.

„O tom stroskotání nebyla sem podána zpráva," řekl druhý, „a nenaleznete to ve své knize."

„Snad bylo to oznámeno v Ansteru?" řekl příruči, zavíraje foliant a opět se obraceje.

„Nemohu o tom ničeho říci," odvětil druhý. „Nebyl jsem nikdy v Ansteru a nedíval jsem se do jejich knih."

„Dobrá, to jste také nemusil," řekl příruči. „Mají to tam v Ansteru dobře zařízeno a tamější sekretář má nějaké ponětí o povinnostech své služby, ale nemají svůj referát tak systematicky uspořádaný, jako my zde."

„Dost možná," řekl švakr. A pokračoval:

„Tomáš Hyke byl malý železný parník asi na šest set tůn a plul z Ulfordu do Valparaiso s nákladem sestávajícím hlavně ze surové litiny."

„Litina do Valparaiso?" podotknul příruči. Potom svraštil zamyšleně obočí a řekl: „Povídejte dále."

„Byla to nová loď," pokračoval vypravovatel, „a byla přepažena ve vodě vzdorná oddělení: trochu neobyčejno u lodě jejího druhu, ale tak tomu bylo. Já nejsem námořník a lodím nerozumím. Plul jsem jako cestující ve společnosti s jiným, jemuž říkali William Anderson, a s jeho synem Samem, hochem asi patnáctiletým. Jeli jsme do Valparaiso v záležitostech obchodních. Nepamatuji se určitě, kolik dní jsme byli na moři, aniž vím, kde jsme byli, ale bylo to někde před jihoamerickým pobřežím, když jsme jedné tmavé noci a mlhavé k tomu, pokud se pamatovati mohu, neboť jsem spal, vrazili do parníku jedoucího na sever. Jak se nám to mohlo stát s tolika místem po obou stranách, že by projely všechny lodě světa, nevím, ale stalo se. Když jsem se dostal na palubu, byla druhá loď ta tam a nikdy jsme ji více nespatřili. Zdali se potopila neb dostala domů, nemohu říci. Ale my shledali jsme dosti brzo, že měl Tomáš Hyke na přídě několik železných plátů nadobro roztříštěných a že pil vodu, jako žíznivý pes. Kapitán dal hned přední vodovzdornou komoru pevně uzavříti, pumpy se daly do práce, ale nebylo to k ničemu. Ta přední komora naplnila se vodou a Tomáš Hyke se ponořil přední částí do vody. Paluba klonila se ku předu jako svah stráně a šroub v zadu pozvedl se z vody tak, že by byl nepracoval, i kdyby se byl stroj držel v chodu. Kapitán dal porazit stožáry, mysle, že to loď zvedne, ale mnoho to nepomohlo. Moře bylo dosti pohnuté a vlny válely se vzhůru po šikmé palubě jako příboj na břehy. Kapitán dal rozkaz, aby všechny otvory byly ucpány, aby se bránilo vodě a jediný průchod, kterým se kdo mohl dostati dolů byly kajutové dvéře nalézající se daleko vzadu. Toto ucpávání všech otvorů na palubě byla velmi nebezpečná práce, neboť paluba skláněla se rázem do vody, a kdyby byl kdo sklouzl, byl by sjel přímo do moře a nic by jej bylo nezadrželo. Ale lidé přivázali se na provazy a pracovali chutě a tak byla brzy paluba a domek nad strojem tak ucpány jako láhev. Komín, nalézající se hodně napřed, byl sražen ráhnem při skácení se stožáru a protože se vlny hnaly do zbylého otvoru, dal jej kapitán pevně vycpati starými plachtami. Bylo to hrozné podívání na tu loď, jak stála tu s přídou čiro pod vodou a se zádí trčící vzhůru. Bez těch vodovzdorných komor, které zůstaly bez pohrom, byla by sjela ke dnu tak hladce, jako píšťalka. Téhož odpoledne po srážce vítr se utišil a moře se brzo dosti uhladilo.

(Dokončení)

FEUILLETON.

Rudolf Pokorný,

básník a spisovatel český,

narozen dne 18. dubna 1853 v Heřmanově Městci, zemřel dne 19. září 1887 v Libochovicích. Černé sbírky básní, které vydal, jsou: „Z jarních luhův" (1873). — „Básně" (1877). — „Pod českým nebem" (1879). — „Z hor" (1881). — „S procitlým jarem" (1883). — „Vlasti a svobodě" (1883). — „Mrtvá země" (1886). — Z překladů uvádíme: „Básně Bohdana Záleského" a z prací psaných prosou „Povídky" (1879) a „Potulky po Slovensku". Kromě toho napsal Pokorný celou řadu věcí drobnejších. Od konce roku 1876 až do roku letošního byl redaktorem humoristického časopisu „Paleček" a súčastnil se horlivě činnosti našich rozličných literarních a vlasteneckých spolků. Jedna sbírka jeho básní nalézá se ještě v tisku. Tato velká řada prací sama svědčí o neunavné přičinlivosti zesnulého, jenž v pravdě a skutkem věnoval celý svůj život naši literatuře. Dobyl si v ni místa čestného. Smrt jeho vzbudila v literarních kruzích soustrast hlubokou a všeobecnou.

* * *

Národní divadlo. I sebe větši milovník divadla může s dobrým svědomím celé prázdniny stráviti v lesích a nemusí se obávati, že něco v divadle zamešká. Po obvyklých prázdninách, trvajících sotva čtrnáct dní, a stačících právě tak k vyčištění strojů, otevírá se sice divadlo, ale repertoir celého srpna i prvni polovice září neobsahuje z pravidla pranic důležitého. Jest to tak zvaný repertoir prázdninový, mající v prvé řadě za účel přilákati do divadla přese všechno parno aspoň ty trosky obecenstva divadelního, které v Praze zůstaly a mimo ně i takové kruhy, které obyčejně do divadla nechodí. Přirozeně sáhne se k výpravnému baletu, který bývá pro širší vrstvy magnetem nejlepším. Vedle toho připraví se dvě nebo tři veselé komedie třeba hrubšího zrna a přidá-li se k tomu nekolik oblíbených oper, vyplní se pohodlně celá ta mrtvá sesona.

Tak dělo se i letos. Balet vybrala divadelní správa velice efektní a sice od téhož autora, od něhož byl „Excelsior". A věru mohla „Narenta" — tak se totiž náš balet nazývá — dělati dobré služby, kdyby nebývaly před ní velké balety let minulých. Scenerie jest při ni velmi pestrá, děj živý, veselá hudba, a tanců v krojích nejrůznejších bohatý výběr. Vidíme hemžiti se přístav s odjiždějícími loděmi, dále mořskou bouři, ztroskotání lodi, vzpouru černých otroků, dvůr jakéhosi afrického krále, trh na otroky, slavnost na lodi a konečně hlučný ples v paláci admirality, kde slaví syn admiralův sňatek s němou „Narentou", kterou moře vyvrhlo z oné rozbité lodi a s kterou se mladý Angličan seznámil při dvoře Černého Veličenstva. Jak viděti, balet není zlý a byl skvěle a vkusně vypraven, zvláště tance černých kejklířů a tanec plavčiků se všeobecně chválily, nicméně neměla „Narenta" tu přítažlivost jako balety minulé právě proto, že výprava poskytovala málo co nového. Nemá-li balet krásnou hudbu, nemůže dlouho baviti, neboť výprava sebe skvélejší ovšední a text třeba veršový jest mu spíše na škodu nežli k prospěchu.

Komedie hrány byly dvě staré (Šamberkovo „Jedenácté přikázání" a Moserův „Zlatohlávek"), které se obě velice líbily, a jedna nová (Bissonův „Kurátor marnotratníků"), snad nejlepší francouzská komedie minulé sesony. „Kurátor marnotratníků" jest ne ovšem fakturou, ale myšlénkou poněkud nový. Muž dá svoji mladou, marnotratnou ženu pod soudní kuratelu, ale ta si přísného kurátora tak osedlá, že jí povoluje více nežli slabý manžel, taž že konečně panu kurátoru samému hrozí se — kurátorem. Jak viděti, zabíhá naše novinka již látkou svou poněkud v obor komedii karakterních a také mimo titulní úlohu, v níž pan Mošna vytvořil postavu plnou pravdy a humoru zároveň, nalézáme zde některé velice zdařilé figurky (advokát pro dámy, major Dubeuf atd.), kterými se málokterá z posledních novinek francouzských může pochlubiti. Sehrána byla švižně, jako všecky věci toho druhu.

Vážné drama zastoupeno bylo „Pařížským románem", který vedle „Majitele huti" dobyl si největší obliby mezi obecenstvem. Kus byl nově studován a až na barona Chevriala nově obsazen. Mužný Henri připadl p. Slukovi, Marcella paní Bittnerové, roztomilá baronka Chevrialová slč. Danzerové, Chesnel p. Šmahovi, matka Henriho slč. Křepelové — obsazení to vesměs šťastné a případné. Nicméně obracela se všeobecná pozornost k postavě barona Chevriala, který zůstal p. Bittnerovi a kterého by po něm sotva kdo tak virtuosně zahráti dovedl jako on. Ocenili jsme svého času jeho všestranně promyslený a zajímavý vykon a dodáváme pouze, že náš umelec doplnil svého Chevriala některými novými detaily, které svědčí o jeho vzácné umělecké svědomitosti a píli.

Skoro jako novinka působila „Zkouška bohatstvím", starší to hra od Augièra a Sandeana již před lety u nás provozovaná. Starý šlechtic odkáže mladému umělci, jehož symfonii se zalíbením naslouchal, celé svoje ohromné jmění. Z chudaka, který žil jen svému umění a své lásce, stává se boháč, který ke svým milionům rád by získal ještě erb a zaslepen touto svoji ctižádostí, zapírá přítele, jemuž jest tolik povinen, zapuzuje chudou nevěstu, s kterou byl zasnouben, ba odříká se i svého umění, aby mu nepřekáželo na nové jeho dráze. Podmínka celého kusu, totiž ten báječný odkaz, jest málo pravdě podobná a zaváni silně romantismem, ale jeji konsekvence jsou docela správné. Celý ten proces odehrávající se v duši mladého hudebníka vylíčen jest tak pravdivě, že nelze při něm vytýkati ani nejmenšího. Obecenstvo stopovalo s patrnou pozorností postup děje a bavilo se velmi dobře, ale smutný konec — ta vyhlídka totiž, že bude ten milionář i se svým erbem přece jenom nešťasten — jaksi je rozladil. Hrálo se velmi dobře, zvláště pan Seifert v úloze malíře, který vedle zaslepeného hudebnika (pan Bittner) zastupuje jaksi zdravý rozum a poctivé srdce, měl příležitost rozvinouti všecky svoje rejstříky od kousavé ironie až k nadšenému horování.

Konečně ještě zaznamenáváme, že paní Sklenářová vystoupila opět po delší chorobě a s ní spojené dovolené jakožto paní Fanetta ve Vrchlického „Soudě lásky". Uvítána byla upřímným potleskem a celou řadou kytic. Pozorovali jsme s radostí, že se vážená umělkyně jak náleží zotavila a osvěžila a přejeme jí k další činnosti mnoho zdaru.

* * *

— Naše výstražná noticka v minulém čísle „Lumíra“ o hrozných věcech, které se prý v Národním divadle připravují, měla, jak dílem doslýcháme a dílem jsme toho byli očitými svědky, neočekávaný účinek v jistých kruzích, jichž přímo i nepřímo se dotýkala. V den po jejím uveřejnění viděni jsou dva zámečníci, plahočící se s těžkou mříží k hlavnímu komínu Národního divadla, jehožto otvor pevně uzamčen. Okénka této mříže jsou neobyčejně drobná, tak aby proklouznouti nemohl ani úhoř. Téhož dne dopoledne. k jedenácté hodině, přijela k divadelní kanceláři tryskem drožka a z ní vyskočil na celém těle se třesa bledý mladý muž. — „Jest Ho dosud mezi živými?“ vypravil ze sebe chvátícím se dechem k ustrnulému vrátnému. „Ano, pane, On jest mezi živými a také již v kanceláři. ale přístup k Němu není dovolen vám!“ — „Musím Jej vidět,“ zvolal mladý muž jako zoufalý a již letěl po schodech na pravo vzhůru. — Tento mladý bledý muž byl pan dr. Zelený, a vrátný, již neceknuv, rychle přistrčil pod schody několik rohoží — „až poletí zase dolů!“ — Co nahoře u Něho se dělo, náš referent, přes to že nabízel za to nekřesťanské sumy, nemohl se vyzvědět. Víme pouze, že nedočkaly se rohože vrátného dole svého kýženého předmětu. nýbrž že horempádem letěl se schodů — ale sám se rozletěl — divadelní famulus pan Špaček a poraziv dole v předsíni několik zvědavých novinářských reportérů, kteří se zde hned kde vzali tu vzali, vyhoupl se na kozlík stojící tu drožky a rozjel se úprkem — kam. to nikdo nevěděl. Jedni hádali na dra. Thomayera, druzí na některého věhlasného člena chirurgické kliniky, nikdo však neměl té ducha přítomnosti, aby jej následoval. — „Bili se! Souboj byl — beztoho už dávno nevyhnutelný,“ zašeptal reportér a vytáhnul s povzdechem hodinky: „Škoda. čtvrt na dvanáct, — do odpoledníku už pozdě.“ Jediný zpravodaj náš blesknutím oka pochopil situaci a ubíhal co mu nohy stačily na Václavské náměstí. Nemýlil se. Do drožky před cukrářstvím Štucikovým vstupoval již zase pan Špaček s košem zmrzliny. Věc byla jasna. Pánové se nebili, ale tak jak vše bylo mezi nimi již po léta, musili se oba před tím, než se spatřili, náležitě ochladiti. což se také příjemně podařilo, jak čtenář na konci této věrohodné zprávy sám se dočte. Faktum bylo asi to: Pan dr. Zelený při vší své kovářské hřmotnosti, s jakou buší do všeho, co se mu podá z nynější divadelní výhně, je z gruntu dobrý člověk a doslechnuv, jakýže kromobyčejný konec ředitele pana Šuberta očekává, rozpomenul se v hloubi duše své a chtěl mu podati ruku na smířenou, t. j. pod tou podmínkou, že zpráva v „Lumíru“ jest zaručena a že p. Šubert skutečně vyletí do povětří (což ale zajisté už nemohl a nechtěl pro tu hned ráno chytrácky od dvou zámečníků přibitou mříž a On, pan Šubert to věděl. ale pan dr. Zelený to nevěděl). Ať tomu jakkoliv — ve tři čtvrtě na druhou vycházeli oba bývalí protivníci z divadla a zavěšeni ruku v ruce prošli se dvakráte po nábřeží sem a tam. Slzy radosti kanuly oběma s tváří. Rovněž i ti, kdož je viděli, nemohli se ubrániti pohnutí, a slzeli s nimi. Také slavnostní průvod slč. Pospíšilovy je spatřil a ihned se obrátiv zabočil do Ostrovní ulice a zmizel v prvním nárožním domě na pravo. Slečna dala se hned na to v novinách angažovat k divadlu v Berlíně, ale vzala si na železnici zpáteční lístek pro případ, že by snad přec — — —

* * *

— *Literarní kronika.* Julius Zeyer napsal velkou epickou báseň „Rolland“. — Řandova cena určená za nejlepší uznanému původnímu dramatu, které bylo od 19. listopadu 1883 do velikonoc 1887 v Národním divadle ponejprv provozováno, přisouzena byla porotou historické veselohře Jar. Vrchlického „Noc na Karštýně“. — V Ottově „Salonní bibliotéce“ dotiskuje se sbírka básní J. Sládka: „Sluncem a stínem“. — Zvláštní redakce sestávající z professorů středních českých škol má v úmyslu vydávati bibliotéku výborných původních spisů českých se zvláštním ohledem na mladistvé čtenáře. Do bibliotéky mají býti přijímána díla již tištěná i nová i vyjednává se již s některými nakladateli i spisovateli o povolení k přetisku. — Professor Akademického gymnasia v Praze p. Fr. Prusík ujal se sepsání nové staročeské grammatiky. — Pan professor Bartoš na Moravě vydal „Babičku“ od Bož. Němcové upravenou „po stránce jazykové“. Vůči takovému smělému přebrušování tohoto velkého démantu v pokladu našich národních skvostů nezbývá než staročeské, dobré a rázné: Vari! — Zprávu vyskytující se hlavně v našich mladších literarních kruzích, že časopis náš zajde, vyvracíme v ten smysl, že „Lumír“ příštím rokem a bohdá ještě mnohá jiná léta bude vycházeti dále. Nynější literarní tíseň dotkla se nejen časopisu našeho. ale do jisté míry časopisů všech a zejména některých zrovna tak citelně jako „Lumíra“. Nezbývá než neztráceti mysli a vytrvat. Časy se změní a list náš nepotřebuje teď konečně k svému udržení tak přílišného počtu čtenářů. aby jich mezi svými přátely nenašel, aniž pak má redakce tak nestatečné, aby po třináctileté namáhavé práci tak z čista jasna složila zbraň. — Čteme v „Nár. Listech“, že Umělecká Beseda dá zasaditi desku na náhrobek V. Beneše-Třebízského, který věnoval dr. Tomáš Černý, bývalý purkmistr měst Pražských. Tento skutek dra. Černého jest tak vzácný a v dějinách českého spisovatelstva osamělý, že zasluhuje nejvřelejšího uznání. Mluví více než tak mnohá k poctě živého neb zesnulého spisovatele pořádaná „národní slavnost“. Spisovatelstvu jsou skutky takové posilou v těžké a dnes zdánlivě marné práci.

Číslem tímto začíná čtvrté čtvrtletí XV. ročníku „Lumíra“ i žádáme pp. čtenáře, jichž předplatné došlo, o laskavé obnovení.

Na „LUMÍRA“ předplácí se:

V Praze:		S pošt. zásylkou:	
Na celý rok	zl. 6·60	Na celý rok	zl. 7·—
„ půl roku	„ 3·30	„ půl roku	„ 3·50
„ čtvrt „	„ 1·65	„ čtvrt „	„ 1·75

Administrace „Lumíra“
v Praze, Salmova ulice číslo 9 n.

Listárna redakce.

Rukopisy se nevracejí. — „Filolog.“ Zaslaného neužijeme. Udejte laskavě adresu. — „E. z H.“ Škoda že nepřišly k ukázce první. — Z ostatních došlých prací neuveřejníme žádné.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Voloček.“

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasýlkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové.
Listy přijímáme jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne

ROČNÍK XV. 10. října 1887. ČÍSLO 29.

Mír i smír.

Báseň *Adolfa Heyduka.*

Jest jeseň v přírodě i v mysli
a s vedrem vyrovnán je chlad,
list révy k plodu stulen svislý
a zahradníka čeká sad.

A podzim v pěvcově též duši,
ten tam z ní sálající žár,
jenž chvatem svým jen květy ruší,
víc mnohdy nežli mrazu spár.

Vše letem času vyrovnáno
i v srdci radost, stesk a bol
a rosou upomínek ráno
chví na stejno se jejich stvol.

Míň nadšení v něm pro zpěv vlastní,
víc citu pro přítelův žal,
čin vážný z hravých ondy básní,
klid z planých povzdechů se stal.

Co křiklavým dřív světlem bylo,
to přitlumením zmírnil stín,
a bystřinou co nivy rylo,
to skalní zúrodnilo klín.

Buď k sobě přísnějším, cit káže,
a k druhým více shovívav,
a k lidstvu soustrastně mne váže
všem stejný různých strastí dav.

Ó divný klide podjesenní,
již vešel jsi i v moji hruď,
ač květů původem ti není,
jest s tebou mír — ó vítán buď!

Sníh ve Florencii.

Napsal *Jul. Zeyer.*

(Dokončení.)

To myslil jste si, pane Poliziane, tenkráte, když jste svého Orfea postavil smrti v tvář, a když tato vítězící, po druhé ztrátě milované Eurydiky, pěvci volá vstříc, že marné jeho zpěvy, jeho slzy, neb ‚nehybný a pevný že jest zákon propasti!‘ Ten zápas myšlénky s hmotou, vámi symbolicky naznačený, cítím co sochař nejhlouběji! Zápas s tou slepou hmotou, která vzlet náš tíží, s tou mrtvou hmotou, kterou od smrti a nebytí spasit chceme, a která se tupě proti vlastní spáse vzpírá, která se uzavírá v mráz svůj věčný proti jiskře, kterou jí vdechnout chceme! Ó v pravdě, jak těžké to vítězství! Ruce umdlévají v boji, pomyslíme-li, že ‚nehybný a pevný zákon propasti‘ . . . Hleďte, ti staří Řekové byli tak velcí, dovedli tak neskonale krásně klid Olympu do bělosti mramoru vtělit, a přece — rcete, dosáhli tím vrcholu? Jest to plné vítězství? Vyrval tu Orfeus Eurydiku přece z propasti i proti hroznému zákonu, jenž nehybný a pevný? Můj Poliziane, zdá se mi, že nikoli . . . Přílišný ten chlad a klid mě tíží, mráz hmoty z něho věje. Co schází kráse té, by více hřála než svítila?“

„Co ty jí dáš,“ řekl tiše a zamyšleně Poliziano se zrakem plným prorockých vidin. „Jim zřídlem byla radost z života, ty chápeš poesii bolesti.“

„Nerozumím dobře,“ odvětil Michelangelo, však oči jeho se temnily, a staly se hlubokými jako dvě propasti, a dech jeho byl těžký a horký jako v horečce.

„Vysvětlete mi,“ prosil tiše básníka, v tom však ozval se hlas Piera z Medici, volajícího hromně na zamyšleného sochaře. Stál u otevřeného okna a hleděl přes dvůr do zahrad.

„Při Venuši a Bakchu," zvolal, „větší lež než tuto v dnešní noci krásná naše Florencie ještě nikdy na sebe nevzala! Hleďte, páni, halí se s drzou cudností do běla panenského hávu. Jest celá jako z mramoru. Ne, sníh ten jest bělejší než mramor a hvězdnější. Jak krásná by z něho byla socha! Můj Buonarotti, jaká to pro tebe úloha! Duše tvoje jest prý tak panenská jako ten sníh. Chceš mi učiniti velkou radost? Pak jdi a utvoř nám božský nějaký zjev z té nebeské látky, která se sousedství ráje se dolů sesypala do zahrad! Celý večer již jsem na to myslil!"

„Jak dětinský to rozmar!" řekl Poliziano, hledě na Michelangela, stojícího zachmuřeně opodál.

Piero de' Medici zaslechl ta slova.

„Pane Poliziane," pravil uvnitř pozloben, avšak tváře se, jakoby nebyl slyšel, „pane Poliziane, řekněte, nejsem-li filosofem! Svou myšlénkou o sněhové soše chci snad umělcům vůbec dáti důkladné naučení o pomíjitelnosti jejich děl. Snívají tak chorobně rádi o nesmrtelnosti svých výtvorů. Mimo to praví ten sníh tam dole na dvoře: Kořisti z okamžiku pro okamžik — kdo ví, kde zítra budeš. Tuším, že to bývá zdravá rada umělcům."

„To vše nebylo by Lorenzovi z Medici napadlo," řekl suše Poliziano. „Nuž jsou umělci a umělci jako jsou lidé a lidé. Umělec neumělec, každý béře sama sebe za měřítko věcí a lidí ostatních — velkost a nevelkost dává Bůh."

„Velmi dobře," odvětil Piero, ale hryzl se do rtů a mlčel.

Michelangelo byl se zatím, nenaslouchaje, oknu přiblížil a hleděl nyní u vytržení do zahrad. Sněhová bouře byla úplně utichla, nebe kmitalo se hvězdami a země svítila přízračnou bělostí. Každý strom zdál se vytesán z mramoru, každá stezka, stínem modrá, zdála se, že vede do neznámých, tajeplných světů, z kterých všechen ten třpyt, to ticho, ta bílá veleba temenily. Unášelo to do nekonečna jako proud velké, vznešené, tiché hudby. Beze slova vyšel Michelangelo ze síně, aby učinil, čeho si Piero v dětinské bujnosti přál. Zázračná krása toho snivého, nezemského, pravdě nepodobného divadla jej lákala k tvoření. Nebyly to dřímavé luhy smrti? Nebyl to svět, z kterého náhle veškerá krev a síla života byly zmizely, svět, jenž bílý, zsinalý a skřehlý k posud ještě hvězdami dýšícímu nebi jako v smrtelném úžasu trčel? Ano bylo to podsvětí, kraj přízraků a mátoh, kraj věčných vzdechů po světle a slunci, v který, hledaje svou Eurydiku, byl Orfeus sestoupil!

„Orfeus!" zašeptal Michelangelo jako jiskrou dotknut, a kázal rychle, aby mu shrabovali sníh a na určité místo nakupili. A mezi tím co Piero z Medici nahoře v síni hodoval a na sněhovou sochu již si ani nevzpomínal, pracoval Michelangelo při rudém svitu četných pochodní v zimničném zápalu na svém úkolu.

Duše jeho byla plna ještě myšlének, které rozmluva s Polizianem v ní byla vzbudila, a ustanovil si vytvořiti Orfea v tom okamžiku, kde ztrativ podruhé svou Eurydiku, pro ni zase do pekel vniknout chce, ale zdrcen slovy Tesifoninými, již ani krokem blíž, vše marné jest, neb „zákon bezdna nehybný a pevný" — celou tíž toho osudného výroku chápaje, beznadějností zkrušen se bolem takřka v kámen obrací.

Sníh byl mrazem tvrdý a dal se rukou umělcovou poslušně ovládat. Dolejší část sochy založil Michelangelo široce, zakrývaje velký rázovitý pohyb nohou splývajícím až na zem rouchem. Pevný krok Orfeův naznačil odhodlanost pěvcovu, vniknouti v podzemí přes všechny zkušené již hrůzy, a pozvednuté jeho ruce třímaly lyru, jak by ještě jednou do ní zasáhnouti chtěl. Tvář jeho, kterou umělec ostře a dopodrobna propracoval, byla vážná, krásná, a zářila kouzlem rodícího se v prsou zpěvu, a přece zračila se ta síla v ní, která se ničeho neleká. Michelangelo pracoval s láskou a horlivostí, jakoby svou vidinu do kovu pro věčnost, a ne v pouhý sníh, pro kratochvíli jediného okamžiku vtěloval. Když byl hotov, odstoupil několik kroků a vzdychl z hluboka.

„To není, co jsem chtěl!" zvolal. „Z rysů této tváře věje opět chlad a mráz jako z toho sněhu! To není uskutečnění mého sna! Opět hellenský ten klid! Tak mohl Orfeus na prahu pekel státi poprvé, doufaje ještě, že zvítězí svou lyrou, že dojme zpěvem svým, že uzří milovanou Eurydiku v tvář! Tak nestál by Orfeus, slyše zničující slova osudu! Tak byli by jej v Athenách snad pojali, tak nechtěl jsem to utvořiti já!"

A sklonil smutně hlavu a stál beze slova před svým dílem, a pochodně shasínaly, a nebe se šeřilo, pak se začervenalo, a konečně vyšlo slunce v plném zlatém majestátu svém a zasněžené zahrady byly jeden divukrásný blesk, jediné červánkové zaplání. V tom okamžiku zazněl hluk na terasse za umělcem: neb Piero z Medici byl tam vyšel s celým dvorem svým, a všichni, poraženi nesmírnou spanilostí té růžově křišťálové zahrady a té obrovské sluncem a paprsky velkého genia magicky ozářené vidiny Orfea, vypukli v jásot, plnili vzduch výkřiky nelíčeného obdivu.

Poliziano spěchal se schodů a objal mlčky umělce.

„Ne, ne," zašeptal s trpkým úsměvem Michelangelo, „to není to, co chci! Na jeho tváři nejeví se to, co v srdci cítí! To není člověk, to je představa!"

„Představa, jak se zračí v božském Platonově snu!" řekl Poliziano.

„A přece jen představa, ne osoba! Kde je ten bol, to zoufalství, které jako zmije srdce jeho zžírá? Oh, to není Orfeus, to jest náhrobní jeho kámen! Nechci jej vidět! Je mi cizí jako živoucímu příšera!"

Tak mluvě zakryl Michelangelo tvář svou na prsou Polizianových a nechtěl žádné jeho útěchy vyslechnouti. Nad hlavou jeho zněly hymny chvály dále a to jej bolelo tím více.

„Ti pošetilci, slepci!" šeptal nešťasten. „Oni nevidí, že Orfeus ten je pouhým sněhem v podobě člověka!"

Tu zazněl nový výkřik jako z jediného hrdla na terasse, a Poliziano sebou mocně trhl. Michelangelo pozvedl mimoděk tvář a hleděl na svou sochu. Výkřik na terasse byl zněl jakoby překvapením vyvolán — ne bez příčiny, neboť socha Orfea byla sebou hnula. Zázrak ten působilo slunce. Milionem zlatých šípů svých pudilo nezvyklého hosta z dalekého severu, třpytící ten sníh, z míst pro vládu tepla stvořených. Sníh kapal kaskadami démantů se stromů, lil se potoky se střech a bělost jeho rozplývala se na trávě jako sen ve vzbouzejícím se zraku. I výtvor Michelangelův pocítil zničující to kouzlo vlažných bleskotavých paprsků, které jej líbaly. Dolejší část sochy stála ještě bez hnutí, velký, pevný krok Orfeův

nebyl ještě pohromy vzal, ale sídla myšlénky a srdce, hlava i prsa, byly smrtelně poraněny. Ruce klesly Orfeovi po bok, lyra vypadla z nich na zemi, hlava klonila se v týl a brada jí povolila, tak že se ústa poněkud otevřela, měníce se křivou, dolů zahnutou linií, oči, pozbývající určité kresby, zdály se, že se zavírají, a ostrost všech stejně jasně naznačených rysů tváře zmírnila se táním v podivuhodný soulad. Jakýsi záchvěv života zdál se, že pronikl sněhem, oživující jiskra že těkala sochou. Teď zdál se to v pravdě Orfeus, zdrcený zoufalstvím, zkrušený bolem, nesoucí smrt již v duši, ač ještě důstojně, pevně na nohou stál. Heros — avšak trpící. Zkrušený člověk — avšak dýšící.

Michelangelo hleděl na své dílo dalece otevřenýma očima, úsměv plný radosti brál mu kolem úst, a tiskl Polizianovi mocně ruku.

„Konečně vidím jasně, co jsem temně tušil!“ šeptal, „nyní vím, co Orfeovi scházelo, a ode dneška nebude to žádnému z mých děl již více scházeti: výraz duše! K čemu sloužila by všechna krása zevnější, kdyby nehlásala, co se uvnitř děje! Díky tobě, slunce! Naučilos mě něčemu velikému!“

„To slunce, které tě vedlo na pravou cestu tvou, je vlastní tvůj cit a duch,“ řekl Poliziano. „Ano našel jsi dnes něco neskonale velikého — sama sebe! Smíš doufati, že zvítězíš nad tím ‚nehybným a pevným zákonem bezedna!‘ Jak vysoko státi budeš nad ostatními! Přeji ti štěstí — ale lituji tě zároveň. Ubohý můj příteli! Výsost znamená osamění, velikost znamená nenávist. Vše odpustí ti dav — jen to ne, že nad ním stojíš, že se mu vymykáš. Ta výlučnost ti bude trnem v životě. Orfeus nesnížil se k bakchantkám a proto rozsápaly jej!“

Než domluvil sřítila se socha k zemi. Zaduněla a nezůstalo po ní než beztvárná kupa rychle tajícího sněhu. Výkřik jakoby soucitu všech přítomných dvořanů ozval se na terasse, pak smích, z kterého hlas Pierův vesele zněl.

„Hleď,“ zvolal s ironií, „dostavilo se to poučení, kterého jsem ti sliboval!“

„Ano, velkého dostalo se mi naučení,“ řekl Michelangelo s krásným a vděčným úsměchem k nebi hledě, a docela na Piera z Medici zapomínaje. „Vím teď, jak zvítěziti nad hmotou, jak ji prodchnouti, aby v ní bylo, co věčnému jejímu vzdoru schází: bušení tepen a dech!“

A zabrán do svých vidin odešel. Neloučil se s nikým, a zapomněli na něho, jen Poliziano vyšel s ním na náměstí a hleděl za ním, jak sám ulicemi Florencie kráčel se září v očích, která krásněji svítila než blankyt, usmívající se nyní opět nad městem květů . . .

Stará ta Fiorenza tonula v glorii poesie, té poesie vážné a zbožné, kterou jí byl Giotto vdechl, té poesie plné prostoty a hluboké něhy, která září z hliněných reliefů Robbiových, na nichž ty bílé madonny a andělé jako lilie z bledomodrých pozadí kvetou . . . Tonula v glorii poesie a štěstí, ta stará Fiorenza, jakoby byla tušila v kamenném srdci svém velikost toho jinocha, který právě stínem vysokých jejích paláců kráčel s hvězdou bohorovné nesmrtelnosti na čele, a s nesmírným světem krásy a síly v hloubi duše . . .

Nevýslovně spanilá byla toho dne květy korunovaná Fiorenza, a na nebi jejím nebylo ani stopy více po oné bouři sněhu, která se jen proto byla v noci nad ni snesla, aby klid a jasno do zmítané mysli velikého umělce přinesla.

Črty ze Španělska.

Píše dr. *Jiří Guth.*

I. Madrid.

Opouštěl jsem zelené břehy půvabné Mediterraneje, veliký okeán atlantický, jehož vysoké vlny rozrážely se příbojem o skály a tvrze bílého Cadixu, opouštěl jsem Granadu a její čarovné zámky, a tu Andalusii, ve které složen je tak přenesmírný poklad krásy přírodní, kde tolik krásných zbytků staré slávy maurské, kde tolik poesie . . .

To všecko leželo teď za mnou a mimoděk přivíral jsem oči a v mysli vracel se zpět, když vlak byl už na vysokých pláních Nové Castilie. Však nebylo teď oč stát: v šíř i dál nevzdělaná rovina beze stromů, suchá, vyprahlá, a jen tu a tam kus zoraného pole. Ani v bezprostředním blízku Madridu nic nevěštilo, ani jediný tovární komín nebo veliký závod nějaký, že nedaleko již je hlavní město spojených království.

Pořád písčitý, planý kraj, uprostřed něhož najednou Madrid, opravdu tak, jako oasa na poušti. Jenom na severu ční do nebes Sierra de Guadarrama a Somosierra, — na ostatní strany skoro nedozírný obzor. — Trůn krále španělského je první po trůnu božím, vtipkují v Andalusii, protože Madrid ze všech panovnických sídel leží nejvýše.

Však vanul také ostrý větřík, pronikavý až do kosti, ale ne studený, třeba že zde příroda teprve sotva se probudila k jaru, — bylot v březnu — a sníh jen ještě na nejvyšších vrcholkách Guadarramy od modrého, jasného nebe se odrážel. Ani bych byl nevěřil, že zde mají devět měsíců zimy a tři měsíce pekla horoucího, jak stěžuje si lid, a že ten suchý vzduch je nebezpečný souchotinářům a lidem nervosním. Přicházel jsem tak, jako ze skleníku na čerstvý vzduch, nebo na Guadalhorce, Guadalete a na dolním Guadalquiviru jaro už bujelo . . .

Divný nápad, tady zakládat residenci! Ale zasmušilý syn velikého Karla V. měl víc takových choutek a nepotřebujeme než jít několik kroků na sever k Escurialu, kde ten podivín trávil poslední dny svého života: až mráz nás přejde z té drsnoty . . . Proč nevolil Toledo, Sevillu, Granadu nebo Cordovu, která tak slavné prožila doby? Snad že právě na tu slávu byl žárliv!

Španělové kladou původ prvního města svého bůh ví kam „do šedého dávnověku“. — Kdysi při bourání brány de la Culebra našli nějaký kámen s vytesaným znamením

hada; protože staří Řekové mívali hada ve svých odznacích, tož hned z toho vyvodili, že Madrid už za časů Kadmových kvetl a byl znamenitým. Anebo jinde zase vyhrabali několik starých nožů s jakýmsi písmem, jež nikdo nedovedl rozluštit, až mudrc Juan Lopez de Hoyos rozhodl, že písmo jest chaldejské a že arco de Santa Maria, při jehož demolisaci nože byly nalezeny, vystavěl Nabuchodonozor, král babylonský, při svém průchodu Madridem! —

Podobných důkazů Španělové uvádějí několik; rádi se chlubí, třeba by pravdy neměli. —

Teď je Madrid sice největším městem španělským, ale mnohem méně interessantním než ostatní: španělského rázu má do sebe snad nejméně. Nynější správa snaží se chvályhodně dohoniti, co dříve bylo zanedbáno, a udělala z něho svými školami, musejemi, sady, střediskem železnic, elektrickým osvětlením atd. město skoro docela moderní. Ale vše to je dosud příliš čerstvé, nehotové, málo vlastní práce v tom, všecko ještě dodává se z ciziny, nejvíce z Francie, a město má teprve svoji budoucnost

Co Madrid činí zajímavým, je Puerta del Sol, co znamenitým, je jeho museum; trošku také Palacio real a Prado vzpomenutí zasluhují. Ale to je snad všecko; ostatní budovy jsou skoro naskrze moderní, ulice jsou široké, pěkné, krámy vkusné, se zbožím pařížským, anglickým, — tak jako všude jinde. Známe-li Paříž, — známe Francii, ale známe-li jen Madrid, neznáme ze Španělska tu nejzajímavější jeho část, Andalusii.

Puerta del Sol není branou, jak by mysliti se dalo; byla to dříve façada kostelíka Buen Successo, růžově prý natřená a s obrazem slunce nade vchodem, a odtud jméno. Teď Puerta del Sol není než nevelké polokruhové náměstí, či spíše jen křižovatka hlavních a nejkrásnějších ulic, zejména ulice d'Alcala, de Carretas, de la Montera a největší z nich, Calle Mayor. Vidíme-li je časně z rána prázdné, neimponuje ničím: vysoké domy nevynikají ani krásou ani zvláštností, ba ani největší z nich, ministerium de la Gobernacion, vnitra, nemá do sebe nic monumentalního; náměstí samo je jen asi 200 metrů dlouhé a v největší šířce obnáší jen 60 metrů. Příčinou světoznámé jeho reputace je čilý nade vši míru život a ruch, který panuje na něm od rána až pozdě do noci. Na Puertě del Sol jsou přední hôtely, ve přízemí domů největší kavárny a nejelegantnější obchody, uprostřed náměstí pak stojí kašna horkokrevný de Amicis hned celé jezero z ní udělal) s vysokým, mohutným vodotryskem, s jehož tisícerými kapkami hraje si slunce ve dne a elektrické světlo večer, v noci jenom plyn: půda všecka je zkřižována různými křivkami kolejnic tramwaye, která sem se všech stran se sbíhá; také omnibusy mají tady své středisko. Kolem domů jsou trottoiry široké jak ulice a vroubené podstavci na plakáty, kiosky, krámky prodavačů vody, což činí pohled nad míru rozmanitým: za to však jiné věci, pro veřejné zdravotnictví sice velmi užitečné a důležité, ale zde tuze bezohledně hned podle chodníků sestrojené, znešvařují madridské centrum.

Na náměstí bez ustání proháněji se všemi směry wagony tramwayové, omnibusy, do ulic srázných až šesti mezky tažené, vozy soukromé od nádherného povozu dvorního neb elegantní ekypáže některého granda až k chatrným vozíkům různých živnostníků a živnostníčků tak, že mnohdy je nebezpečno proplésti se tou motanicí. —

Na trottoirech je celý den jako u nás v Kostelci jen o jarmarce po žních, když sedláci mají peníze a přijdou ze všech vesnic na koupi. — Puerta del Sol je jako římské forum, je veškeren veřejný život madridský; Španěl jako vůbec obyvatel jihu beztoho žije více na ulici než doma. Zde různé, četné skupiny vypravují si novinky a živě rokují o denních událostech; z paláce, z parlamentu, z divadel a z radnice donášejí se sem nejdříve nové zprávy, zde se kritisují a přetřásají. Mezi stojícími procházejí se důstojníci, kněží, civilisté a prohánějí se prodavači voskových sirek zvaných fosforos, nejrozšířenější to věci ve Španělsku, nebo sirek dřevěných tam neznají a žádný Španěl nevyjde bez takovéto úhledné škatulky; prodavači cigarett z fabrik Alcoyských, cigarettového papíru, dřevěných párátek na zuby, palillos, protivný křik starých bab každou chvíli pamatuje národ, že vyšla již la lista grande národní lotterie, jiné babky zase nabízejí nové losy téhož institutu, ze kterého stát má nesmírný užitek, a prodavači novin překřikují všecko jednotvárným: „El Globo!“ „Nacional!“ „Le Diario!“ a tituly listů všech politických barev. Do toho mísí se křik a láni vozků, výstražná znamení tramwaye, cinkání rolniček zapřažených tahounů, — je to rámus k nepopsání.

Z typů venkovských vynikají zejména silní horalové z Asturie, pak zvláště ušlechtilí torrerové v černém obleku s krátkým kabátcem a spodky až po kolena, s divným tím účesem černých havraních vlasů, jež vzadu jsou rozděleny a hladce přičesány, na temeni pak svinuty v malý copánek: hlavu přikrývají širákem s ohnutou střechou. Tehda, v postě měli prázdniny. Škoda! byl bych uviděl v Madridě býčí zápasy, jež Španělsko zůstalo mi dlužno... Z krojů národních uvidíš málo, velmi málo, jako ve Španělsku vůbec očekávání moje v tom vzhledě bylo sklamáno. Vždyť i v Andalusii bylo jich pořídku! Dámy všude oblékají kroj pařížský, jenom do kostela nejde žádná doña bez mantilly a — bez vějíře. Té mantilly bylo by škoda věčná, kdyby padla za oběť marnivosti ženské a pachtění se po módě, — tak pěkně těm krásným ženám sluší!

Na Puertě del Sol uvidíš za den celý Madrid, od první dámy a největšího velmože až do posledního občánka v širokém hnědém plášti s pestrou podšívkou. Skvělé podívání na ten neobyčejný rej, čilý, rychlý život cizince až omamuje: člověk neví co zachytiti dřív, co pozorovati důkladněji a jak se vyhýbati, aby každou chvíli na někoho nenarazil. — Puerta del Sol svým ruchem převyšuje pařížské boulevardy, treba že nedostihuje jejich skvostného vzezření nebo jistého pařížského rázu, — ani nevím, jak bych se vyjádřil. C'est plus chic, řekl by Francouz o boulevardech pařížských. —

Ve kterékoli kavárně ve přízemí některého domu na Puertě ruch a šumot je snad ještě větší nežli vedle na chodníku. Sotva že najdeš místo u některého malého stolku, tak hustě je všechno obsazeno; a to nejen chvíli některou, to celičký den! Každý kouří svoji cigarettu a místnost plna je čpavého dýmu, nebo ve Španělsku kouří každý, vždy a všude, ano v sevillské katedrále mají páni pátéři vedle sakristie i svou kuřárnu! — Společnost kavárni poskytuje ten nejpestřejší obraz, pestřejší ještě než veřejné místnosti francouzské nebo švýcarské, kde prostý dělník vedle pána i toho největšího volně se pohybuje; žen však bývá tady pořídku. Muži s kloboukem na hlavě a s pláštěm na ramenou — odložiti není ani možno,

neníť věšáků ani na šat ani na klobouky — buď hrají domino, nebo dámu, nebo hlasitě hovoří a se baví, neboť novin tu není, leda že pro soukromou potřebu některý roznašeč a prodavač rozhlašuje laciný nějaký odpoledník a večerník. Každou chvíli zastaví se tu prodavači fosforos, květin, losů, také různých fotografií nepěkných. Na sklepníka tleská se rukama a šeredně obrátil jsem na sebe pozornost celé kavárny cinkajc stříbrným durem o šálek. Alespoň tu měl jsem výhodu, že sklepník čerstva přiběhl, co že se mi to stalo? Jinak obsluha je zvolná a někdy člověk se natleská, až ruce bolí, než může zaplatit. —

Prado je střediskem elegantního světa madridského. Ulicemi de Alcala, de San Geronimo, del Prado, de Atocha odpoledne asi po třetí hodině předjiždějí se nejelegantnější ekypáže, jichž majitelé nebo jejich hosté odbývají si obligátní procházku v Saloně, hlavní to části pěkných sadů Prada a rozkládající se mezi dvěma velkými fontánami fuente de Cibeles a fuente de Neptuno. — Procházky Prada dal upraviti Karel III. a jsou dojista z nejkrásnějších v Evropě. Osázeny jsouce až šesti řadami stromů, mají celkem šest kilometrů zdéli a Salon del Prado je 70 metrů široký. S tonto alejí sousedí Buen Retiro, madridský park, založený Filipem IV. Roku 1808 Francouzi v něm tábořili a hospodařili; že tím sady mnoho nezískaly, není nesnadno se dovtípiti, a Ferdinand VII. také honem zase přivedl do pořádku, co Francouzové pokazili, a Buen Retiro dnes právě tak se leskne vší slávou jako prý před tím.

(Dokončení.)

Vdova po chirurgovi.

Novela od *Boženy Kunětické.*

(Pokračování.)

Návštěva u doktora Hudrycha neposkytla Pavle toho, čeho od ní očekávala. Poslední slova doktorova zanechala v duši její tisíce dojmů, z nichž ani jediný nebyl příjemný. Probůh, ten mladý člověk byl strašidlem, ohavou a pohled na něho vzbuzoval migrénu a ošklivé sny! Faktum toto bylo kruté, tím krutější, čím světější chtěla si zachovat vzpomínku na svého chotě, a čím dokonalejšího si ho představovala.

Operace jeho zdála se býti kletbou jejího života, aspoň chvěla se před jejími následky. Prchala z Prahy, jako s pranýře a octla se přímo pod guillotinou. Prchala před lidmi, kteří mohli o něm mluviti, na něho se vyptávati, o něm jí vypravovati, a setkala se s ním — s ním samotným, tak zohaveným, tak nešťastným. Chvílemi přemýšlela, nebylo-li by lépe, kdyby opustila tento teplý, slunný koutek, v němž hledala klid a v němž nalezla nové boje myšlének a nové otřesení své duše. Ještě živě mihotal se před jejím zrakem obraz doktora Demina a už tvořil se vedle něho nový, hrozný obraz jeho oběti. Nebylo by lépe, kdyby prchla poznovu, jistěji a co možná rychle? — Ovšem to by bylo zajisté nejlepší. Ale kam? Ta ubohá mladá hlava neměla nikoho na světě jen tři své tety, které zbožňovala vzdor tomu, že cítila předobře chladnou etiketu jejich sympathie a zdvořilost, jež vanula z jejich přátelství. Avšak to byly jediné duše, kterým mohla důvěřovat a od kterých mohla požadovat soucitu! Pomyšlení, že by měla se octnout mezi lidem cizím, lhostejným a nadobro chladným, působilo jí závrať. Nebyla posud nikdy tak úplně v cizině a tak úplně osamocena. Měla dlouho své rodiče a když ty ztratila, nalézala se zase po boku muže, který byl jejím manželem. Pavla nebyla nikterak ženou románově hrdinnou. Pavla byla jen ženou. Potřebovala ochrany, útěchy, úsměvu i pláče. Proto nehodlala opustiti své tety ani za myriady nebeských hvězd! Na jednom se však pevně usnesla, předvídajíc trapné toho následky, tušíc nebezpečí tím pro svůj klid a cítíc nemožnost toho v nejhlubším zákoutí svého srdce: nesvoliti k návštěvě u paní Lažanské za žádnou cenu vůbec. Omluva u tet byla ovšem velice těžká, měla-li býti úplně pravdivou a upřímnou, ale Pavle se zdálo, že nezhřeší, bude-li přemýšleti o malé lži, které tety musí uvěřit. Sháněla skutečně ve své mysli nit Ariadninu, jež by ji vysvobodila z labyrintu jejích obav a příšerných představ, jež ji mučily. Byla by snad konečně nalezla onu nit, kdyby nebylo se přihodilo cosi neočekávaného a velice důležitého.

Bylo to dva dny po návštěvě u doktora Hudrycha, tedy v čase, kdy se ještě nevzpamatovala z dojmův, které návštěva ona u ní způsobila. Den byl slunný, neboť byl rozkošný máj, plný lahody a vůně, zahalený v roucho blankytného nebe, s diadémem paprsků slunečních, opěvovaný chórem ptačím, posypaný bílým květem jako sníh, růžovým i modrým, máj, ach, krásný máj, jenž má stkvostné dny, božské večery a sladké noci, plné poetických snů a pohádek. Krajina byla všecka zelená a nebe modré. Z této dýchala skutečná naděje a s nebe skutečná víra. Venku bylo lahodno a příjemné ticho. Slečny Krizdovy odebraly se do čínského altanu, který nalézal se v posledním koutě zahrady na východě, aby svinuly nitě na nové projektované punčochy a pohovořily o některém zajímavém předmětu, který by zaplašil malou odpolední jejich ospalost a únavu.

Pavla zůstala ve svém pokoji, neboť hodlala začíti povijan, jenž měl zůstati paní Hudrychové tajemstvím. V tom čase přišla k ní služka s navštívenkou, kterou Pavle odevzdala. Mladá vdova s těží chápajíc, jakým způsobem dostává se navštívenka do rukou jejích, neboť neměla zde ani přátel ani známých, kteří by ji chtěli návštěvu svou vnucovati, pohlédla na ni dosti zvědavě a s interesem.

Byla to navštívenka velkostatkáře Lažanského.

Bůh jediné snad, co tenkráte se v prsou mladé vdovy událo. Zdálo se, jakoby v nich najednou praskla struna, zděšeně zazvučíc.

Jakže? Lažanský? Lažanský sám? Co pro živého boha u ní chtěl, co jí přišel povídat, anebo na co se jí vyptávat? Co vůbec hledal u ní? Chvíli na to ukláněl se s jistou nevyslovitelnou grandezzou před ní Alexandr

Lažanský, týž Lažanský, kterého zbožňovala Praha ve všech svých sférách a před kterým ukláněla se s posvátnou úctou i soucitem od té doby, co byl tak zohaven — tak děsně zohaven — jejím manželem.

Alexandr Lažanský byl velmi bled a pohled jeho byl zachmuřený, jako utajený bolem, nebo výčitkou, nebo nenávistí. Ústa zakrýval si černým hedvábným šátkem, což Pavlu jakž takž upokojovalo. Potom rozpředla se mezi oběma mladými lidmi následující rozmluva, při které mladé vdově se chvěl hlas, ačkoliv Lažanský byl klidný a nanejvýš zdvořilý.

„Promiňte, milostivá paní, že se vám vnucuju. Přicházím pouze projevit vám svou hlubokou soustrast a svou upřímnou úctu.“

„Děkuju vám, pane Lažanský.“

„Pokud se pamatuju, nebyl jsem vám nikdy představen a moje návštěva musí vzbuditi ve vaší mysli celý chaos domněnek různých, anebo aspoň přirozenou zvědavost.“

Pavla mlčela, neboť to bylo nejvhodnější. Ukázala pouze na lenošku, aby projevila ochotu déle poslouchati mladého muže, a sama usedla proti němu v srdci cítíc strašnou pustotu. Lažanský velmi důsledně nechával svou pravou tvář zakrytu, začež mu vdova chirurgova byla opravdu povděčna.

„Nechci nikterak,“ pokračoval lahodným, jasným hlasem, který prochvíval srdcem i duší, „nechci nikterak tajiti, milostivá paní, příčinu své návštěvy u vás, neboť máte veškeré právo požadovat ode mne vysvětlení. Jsem totiž člověk velice nešťastný. Mrzáci nejsou nikde vítáni. A já jsem, milostpaní, mrzák. Společnost mě ráda nevidí, neboť budím myšlénky jen melancholické, kazím náladu a podobám se vůbec hrozícímu prstu tam, kde je nejlepší veselí. Přátelé moji mluví se mnou hledíce jinam, buď aby sami zůstali klidni, anebo aby mě ušetřili domněnky, že jsou zvědavci, neomalenci kritisující. Nepřátelé moji hledí ke mně být co možná shovívaví, což mne naplňuje ošklivostí a uráží mé sebevědomí tím více, poněvadž jsem si vědom, proč tak činí. Vyjdu-li do společnosti jakékoliv — všude nastává ticho, vše se po mně obrací, ve všech zracích čtu dlouhé věty účastenství a v každém ruky stisknutí cítím hluboký soucit s mým osudem. Není naprosto možno, abych přiměl někoho k zábavné debattě, k delšímu hovoru vůbec, aneb bych dovolil si vězniti ve své společnosti déle některou z dam, na nichž dobře vidím, že stávají se po boku mém nervósními. Stal jsem se ve společnostech nemožným. Mám roztomilou sestřenku, s níž tuším měla moje matka zvláštní úmysly, neboť byla vychována pod jejím dozorem. Od té dostával jsem každodenně políbení ráno i u večer, políbení ovšem zcela sesterská, od nějaké doby však odříkala mně je, rdíc se po čelo, jsouc rozpačita, a když jsem pokoušel se ji skonfiskovati aspoň na hodinu k malé zábavě, měla tisíce omluv a tisíce vytáček, tak že se mně to nikdy nepodařilo. Teď konečně požádala mou matku za dovolení, aby mohla léto ztrávit u druhé své tety v okolí plzeňském, k čemuž také matka svolila. Sestřenka odjela všecka šťastna, že nebude nucena baviti zmrzačeného bratrance, a nevrátí se možno nikdy víc, neboť úmysly mé matky nebyly jí žádným tajemstvím.

Milostivá paní, ale já jsem ještě mlád! Nedovedu uzavřít se tak zcela a toulat se po horách a lesích, pokřikuje na ptactvo a zvěř, aby se mně zdálo, že s někým mluvím, rozprávím a že neputuji sám! Zšílel bych snad, pozůstaven jen svým myšlénkám a jen svým citům, vědom jsa své nicoty, svého zubožení a nemíti duši, s kterou bych mohl s chutí a rád si pohovořit. Ctím svou matku hluboce, ale vím zároveň předobře, že naplňuje ji každý pohled na mne zoufalstvím. Jsem přesvědčen, že konám dobrý skutek, ušetřím-li jí těch pohledů co nejvíce mohu a obmezím-li je pouze na ty nejnutnější u snídaně, oběda a večeře.

Milostivá paní! Přicházím k vám. Nelekejte se toho, vždyť záleží na rozhodnutí vašem. U doktora Hudrycha dozvěděl jsem se o vás vše, co potřeboval jsem věděti, abych ospravedlnil tuto svou návštěvu u vás. Ušetřte mne, prosím, bližšího vysvětlování, které možná by vás bolelo, možná urážело a hněvalo. Prosím vás pouze, abyste mi věnovala část těch hodin a chvil, které chcete zasvětiti v prvním čase svého vdovství vzpomínkám na svého chotě. Vzhledem k němu, k doktoru Demínovi, mám jakési právo ku své prosbě a doufám pevně, že mně ji odpustite, když i nesplníte.“

Pavla mlčela. Návrh Lažanského ji skutečně urážel, poněvadž se jí zdálo, že ji kompromituje.

„Nuže, milostivá paní?“

„A co si přejete, pane Lažanský?“ otázala se po chvíli, zbledanuvši.

„Co si přeji? Ach, milostivá paní, jste duchaplná, krásná dáma. Věnujte mi několik hodin týdně zábavy s vámi a mnoho chmur zaplašíte z mé uštvané mysli. Hraju poněkud šach i dámu, předčítám plynně, rád zpívám duetta, rád hraju čtyřručně na piano, dovedu mluvit trochu o literatuře, debattuji o vkusu, o ženské otázce, politisuji, pěstuju také zahradnictví, je-li vám libo — milostivá paní — ach, vždyť látku k společné zábavě vždycky nalezneme. Návštěvy moje nebudou vás kompromitovati, neboť jsem ohavný mrzák, věřte mně, milostivá paní, i když vás ušetřím pohledem na svou tvář.“

„Požívám pohostinství svých tet, pane Lažanský, a nechci nikterak obmezovati je v jich právu, dovoliti mně něco a něco zakazovati.“

„Chcete snad tím říci, milostivá paní, že by se slečnám nezdály být moje návštěvy vhodnými?“

„Připouštím pouze, že by považovaly za nutné, jakési bližší objasnění, neboť nejsou tomu ještě úplně dva měsíce, co jsem ztratila svého muže.“

„Ovšem, vysvětlíme jim tedy situaci —“

„Pane Lažanský!“

„Odpusťte, milostivá paní, jestliže jsem navrhnul vám něco nemožného. Vždyť konečně postaráme se o záminku jinou, pravdě podobnou, kterých ostatně je dosti. Jen račte úplně se na mne spolehnouti.“

„Budu o tom přemýšleti, pane Lažanský!“

„Jakže, teprve přemýšlet, milostivá paní?“ zvolal mladý muž poněkud trpce. „Oh tím odsuzujete mě nadobro, neboť neuznáváte ani nejmenších povinnosti vůči mně a chcete pouze podávati mně milodary, za kteréž vám děkuji.“

„Že neuznávám povinnosti svých?“ tázala se Pavla lehce se zardívajíc, neboť se jí zdálo, že Lažanský chce využitkovati poměru svého vůči ní co nejvíce, ne-li s bezpříkladnou bezohledností. Jakých, prosím, povinnosti? Neznám žádných, neboť neuznávám k nim žádné při-

činy. Jsem vdovou doktora Demína a to jest vše, z čeho mne můžete viniti. Ostatně, pane Lažanský, naskytuje se otázka, nemám-li většího práva určovati vám některé povinnosti, ano já vám — neboť jsem také ztratila velmi mnoho, ne-li všecko."

Mladá vdova pronesla tato slova s vášnivým bolem, krásné oči majíc zatopeny v slzách, se rtoma chvějícíma, pronesla je prudce, vyčítavě, jakoby vinu ztráty svého manžela uvalovala na hlavu Lažanského a jakoby rázem chtěla se zbaviti veškeré odpovědnosti za jeho čin, na kterém přece neměla podílu žádného. Lažanský udiveně pohlížel na ni tak rozčilenou a pobouřenou.

„Nerozumím vám, milostivá paní" — pravil chladně a vážně.

„Nerozumíte! Oh, toť výtečná obrana vašeho egoismu. Vy přece víte, že můj choť nezemřel smrtí přirozenou."

„Bohužel! Avšak —"

„Zde neexistuje žádné avšak, pane. Zde je faktum. Faktum hrozné, trpké, bolestné. — Nebudu o něm šířiti slov, neboť objasním vám je dokumenty. Nechci tím nic jiného dokázati, než zbaviti vás mylných domněnek o mých povinnostech k vám. Neviním vás z ničeho, k tomu nemám práva a také ne vůle — bráním se pouze, obávajíc se, abyste snad nedopustil se nějaké výstřednosti, považuje mě za zbylý zde terč svých požadavků a zadostiučinění."

(Pokračování.)

Podivuhodné stroskotání se „Tomáše Hykea".

Črta od *F. R. S—a.*

(Dokončení.)

Kapitán byl si docela jist, že se bez obtíží udržíme na vodě, dokud nepojede kolem nějaká loď a nevezme nás. Naše vlajka třepotala se shora dolů s tyče na pozadí a kdyby někdo spatřil loď tak podivně ležící jako *Tomáš Hyke*, bylo jisto, že připluje se podívat, co se s ní děje, i kdyby byla nevytáhla vlajku volající o pomoc. Hleděli jsme zaříditi se po domácku, jak jen to šlo, ale nebylo to snadno na té hrozné šikmé ploše. Té noci zaslechli jsme rachotivý a skřípavý hluk dole, v podpalubí, a loď jak se nám zdálo, naklonila se ještě více. Za nedlouho svolal kapitán všechno mužstvo a řekl, že náklad litiny dole se pošinuje a sváží se ke přídě a že to nebude trvat dlouho a prorazí všechny stěny a potom se loď naplní a půjdem ke dnu jako olověná koule. Řekl, že musíme všichni na ochranné čluny a musíme odsud co nejrychleji možná. Byla to snadná věc spustiti čluny. Nespustili je dolů po boku lodě, ale na palubu, a nechali je po ní sklouznout do vody a potom drželi je tam na provaze, až bylo vše hotovo k odplutí. Vypravili tři lodky, dali do nich hojnost potravin a vody a na to se hleděl každý dostat pryč. Ale William Anderson a já a jeho syn nemohli jsme se odhodlati vstoupit do těchto kocábek a vyplouti na tmavé, širé moře. Byly to největší čluny, které jsme měli, a přes to byly to malé hračky. Loď zdála se nám býti o mnoho bezpečnější a myslili jsme, že ji snadněji někdo uvidí, až se rozední, než ony tři malé lodičky, které, kdyby nastal vítr, mohly by býti zahnány bůh ví kam. Zdálo se nám, že se náklad již také došinul tam, kam se mu chtělo, neboť rachocení dole přestalo a koncem konců rozhodli jsme se, že zůstanem raději na lodi, než abychom odjeli s oněmi člunky.

Kapitán snažil se nás přemluvit, abysme šli, ale my nechtěli, i řekl nám, že když chceme zůstat a utopit se, je to naše věc a jemu že do toho už nic není, a potom nám řekl, že jest ještě jedna malá lodka vzadu, a že bychom dobře udělali, kdybychom ji spustili na vodu a uchystali si ji pro ten případ, že bude hůře a že bychom se přece rozhodli opustit loď. On a ti ostatní potom odrazili, aby nebyli uchváceni vírem, kdyby se loď potopila, a my tři zůstali jsme na palubě. Spustili jsme kocábku tak, jak viděli jsme spouštěti druhé, a obvázali jsme se při tom bedlivě provazy, naložili jsme tam také věci, kterých jsme myslili že budeme potřebovat. Potom jsme vešli do kajuty a čekali, až bude ráno.

Byla to podivuhodná kajuta s podlahou nakloněnou jako střecha domu, ale usedli jsme si v koutech a byli jsme rádi, že tam jsme. Visutá lampa hořela a bylo tam uvnitř o mnoho veseleji, než venku. Ale za svítání začalo to skřípání a rachocení dole zas a příď *Tomáše Hykea* potápěla se víc a více a netrvalo to dlouho a přední stěna kajuty, to jest přední, když všecko bylo v pořádku, byla pod našima nohama tak rovná, jako podlaha, a lampa ležela těsně při stropu, s kterého visela. Můžete si myslit, že nám napadlo, jak bychom se dostali odtud pryč. Byly tu lavice připevněné železy k podlaze a po těch vylezli jsme ke schůdkům, jež vedly z venčí do kajuty, ale schody byly nyní obráceny nohama vzhůru, tak že jsme musili slézati dolů, abychom se dostali ven.

Když jsme se dostali ke dveřím kajuty, viděli jsme část paluby dole vyčnívající vzhůru jako zeď domu vystavěného ve vodě, jako prý jsou domy v Benátkách. Svou lodku jsme dříve připevnili na dlouhý provaz a nyní viděli jsme ji ležeti tiše na vodě, která byla velmi hladká i asi dvacet stop hluboko pod námi. Přitáhli jsme člunek tak blízko pod sebe, jak jsme jen mohli a potom spustili jsme Sama dolů po provaze a chlapec houpaje se chvíli sem a tam a kopaje kolem sebe dostal se do něho. Potom chopil se vesel a držel člunek přímo pod námi, kdežto my slézali po provazech, jichž jsme byli dříve užili k spuštění lodky. Jakmile jsme byli dole, přeřízli jsme provaz a odrazili jsme tak rychle, jak bylo možno od lodě. Když jsme byli, jak se nám zdálo, v bezpečné vzdálenosti, zastavili jsme se, abychom se podívali na *Tomáše Hykea*. Co živ jste neviděl takovou loď. Dvě třetiny lodního tělesa byly potopeny ve vodě i stála tu kolmá nahoru i dolů záď v povětří, kormidlo tak vysoko, jako měla být horní plachta a šroub vypadající jako vě-

trné kolo na jednom z těch strojů, kterými venku čerpají vodu. Náklad pošinul se tak do předu, že obrátil loď v polohu kolmou, ale nemohla se potopit pro vzduch v odděleních, do kterých se voda nedostala. A na vrcholu celé té věci byla vlajka volající o pomoc a třepotala se s tyče vyčnívající na zádi.

Byl jasný, bílý den, ale po druhých lodkách nebylo nikde ani památky. Domnívali jsme se, že neodplují tuze daleko, ale že počkají v bezpečné vzdálenosti až do dne: ale ti na nich měli asi strach a odveslovali dále, než zamýšleli. Dobrá, pane, my zůstali v tom svém člunku celý den a pozorovali jsme *Tomáše Hykea*, ale zůstal tak, jak byl, a zdálo se, že se ani o coul hlouběj neponořil. Nebylo to k ničemu veslovati dále, neboť nebylo kam veslovat, a kromě toho jsme myslili, že kolem plující lodě spíše uvidí tu záď lodě trčící vysoko do vzduchu, než naši malou kocábku. Měli jsme dost potravy a v noci spali z nás dva a třetí zůstával na stráži a tak jsme se střídali. Ráno stál tu *Tomáš Hyke* se zádí vzhůru zrovna tak, jako dřív. Po moři šly teď dlouhé vlny a loď zvedla se a trochu naklonila při každém vzedmutí, ale vynořila se vždy zrovna tak přímo, jako byla před tím. Ta noc uběhla jako první a ráno jsme viděli, že nás voda odnesla od *Tomáše Hykea* hodně daleko, ale loď stála jako dřív podobajíc se velkému výstražnému signalu zakotvenému na písčině. Po lodkách nebylo ani sledu a vzdali jsme se naděje, že je spatříme. Posnídali jsme dosti nuzně, jen tvrdé suchary a zbytek kousku vařeného hovězího masa.

Když jsme potom seděli nějaký čas, nedělajíce nic, ale cítíce, že je nám velmi nevolno, řekl William Anderson: „Hleďte, co si myslím, — byli bysme učiněni tři blázni, kdybychom se zde třásli zimou celé noci a živili se tvrdými suchary celé dny, když je tam na té lodi hojnost všeho i k jídlu i k tomu, aby nám bylo teplo. Udržela-li se takto nad vodou dva dny a dvě noci, neví nikdo, jak dlouho se tak ještě udrží, a proč bysme tedy nešli na palubu a nevzali si všechno, co potřebujem."

„Dobrá," řekl jsem, neboť to nic nedělání mne už omrzelo" a Sam měl se k tomu hned jako kdož. Tak jsme tedy přiveslovali k parníku a přirazili k samé palubě, která, jak jsem již dříve řekl, vyvstávala kolmo z vody jako zeď domu. Kajutové dvéře, které byly jediným otvorem do ní, byly asi dvacet stop nad námi, a provazy, které přivázali jsme k zábradlí schodů uvnitř, visely ještě dolů. Sam byl čiperný klučina a vylezl po jednom z těchto provazů vzhůru, ale když se dostal ke dveřím, vytáhl jej a udělal na něm uzly asi na stopu od sebe a pak jej spustil k nám, neboť ani William Anderson, ani já neuměli jsme vylézti po provaze rukou nad ruku bez uzlů neb něčeho, čeho bysme se zadrželi. Stálo nás to mnoho lopoty, než jsme se dostali nahoru, ale podařilo se nám to konečně, a potom jsme vešli do vnitř po schodech, jdouce po nich jako po lávce a nikoliv vzhůru. Dostali jsme se k podlaze kajuty, která byla kolmá jako zeď a musili jsme slézti dolů po nábytku, jenž byl pevně přišroubován, až jsme se dostali k přední stěně kajuty, která byla nyní podlahou. Hned u ní byl malý pokojík, špižírna prvního stolního, a zde nalezli jsme hojnost věcí k jídlu, ale všechno jedno přes druhé, tak že jsme se musili dáti do smíchu. Krabičky se suchary a plechovky a množství opletených láhví leželo na hromadě v jednom koutě a police a šuplata, vše bylo jedna směs. William Anderson a já dali jsme se do práce, abysme dostali ven, co jsme potřebovali, a řekli jsme Samovi, aby vylezl do některých ložnic, kterýchž bylo po čtyrech po každé straně kajuty a přinesl nám pokrývky, abychom se zahřáli, a také prostěradla, z kterých jsme si chtěli udělati ochrannou plachtu proti slunci na svém člunu, neboť dny byly zrovna tak horké, jako byly noci studené.

Když jsme sebrali, co jsme potřebovali, vylezli jsme já a William Anderson do svých vlastních pokojíků, chtějíce si složiti do vaku své prádlo a šaty, a když jsme to dělali, zavolal na nás Sam, že prší. Seděl u kajutových dveří a díval se ven. Z počátku chtěl jsem mu říci, aby zavřel dvéře tak, aby nám sem nepršelo, ale když jsem se rozpomenul, jak věci skutečně jsou, zasmál jsem se té myšlénce. Nad vchodem do kajuty byl vystavěn jako malý domek a v jednom jeho konci byly dvéře a tak, jak loď nyní byla, ležely nyní naše dvéře pod malým domkem a déšť sem arciť nemohl. Brzo dost zaslechl jsem, jak se venku lije a bubnuje to do zádi lodě jako krupobití. Dostali jsme se ke schodům a podívali se ven. Lilo se jako z konve, tak jak vídáte to pouze v tropech.

„Je to dobrá věc, že jsme zde," řekl William Anderson, „neboť kdybychom byli venku v tom lijáku, utopilo by nás to v našem člunu."

Souhlasil jsem s nimi, i odhodlali jsme se zůstati, kde jsme, dokud déšť nepřejde. Dobrá, pršelo asi čtyři hodiny a když přestalo a my se podívali ven, spatřili jsme naši malou loďku skoro plnou vody a tak hluboko ponořenu, že kdyby kdo byl na ni vstoupil, byla by se jistě potopila.

„To je pěkné nadělení," řekl William Anderson, „nezbývá nám teď než zůstati, kde jsme."

Myslím, že tomu byl v srdci rád, neboť měl-li kdo na světě dost malé loďky, měl William Anderson až po krk té, v které jsme strávili dva dny a dvě noci.

Konečně bylo všechno mluvení o tom zbytečné i dali jsme se do práce, abychom se zařídili co možná pohodlně. Vytáhli jsme několik žíněnek a polštářů z ložnic a když se začalo stmívat, rozžehli jsme si lampu naplněnou jemným olejem ze špižírny, protože jsme nenašli jiného, a pověsili ji na zábradlí schodů. Měli jsme dobrý nocleh a jediná věc, která mne rušila, byla, že William Anderson pokaždé, kdy se obrátil, zvedl hlavu a řekl, jak o mnoho lépe zde je než na oné pekelné malé lodici. Ráno měli jsme dobré snídaní, ano uvařili jsme si trochu čaje lampou, kterou jsme nalezli a do kteréž jsme nalili kořalku místo líhu. William Anderson a já chtěli jsme se dostati do pokoje kapitánova, který byl v pozadí lodě a hodně vysoko; chtěli jsme se podívat, není-li tam čeho k zachránění pro případ, že by přijela nějaká loď a chtěla nás vzít: ale my dva nebyli jsme tak dobří lezci jako Sam a tak jsme nevěděli, jak se tam dostat. Sam řekl, že jednou jistě viděl řebřík hned vedle, — nyní pod námi — a protože Williamovi nějak tuze na tom záleželo, aby se dostal do kapitánova pokoje, nechali jsme chlapce jít a ohlednout se po řebříku. Pod námi byly šoupací dvéře i otevřeli jsme je tak, aby se Sam mohl protáhnout; i slezl dolů jako opice do nejbližšího oddělení, což bylo dost lehko, ačkoliv se dolejší polovice přiléhající k strojírně nalézala již pod vodní hladinou. Sam skutečně

nalezl řebřík s háky na jednom konci a mezitím, co nám jej podával, což bylo velmi nesnadno, neboť musil lézti po všelijakých věcech, překotil se mu řebřík v rukou a padl těmi železnými háky na okrouhlé sklo, které hradilo okénko v boku lodě. Sklo bylo velmi tlusté a silné, ale řebřík dopadl velkou vahou a rozbil je. Jak už tomu neštěstí chtělo, nalézalo se okénko pod vodní hladinou a voda vedrala se hned mocným proudem. Začali jsme hned Samovi strkat dolů pokrývky, aby díru ucpal, ale nebylo to nic platno, neboť jen tuze ztěžka dostal se k okénku a když se tam dostal, byl proud vody tak silný, že nemohl s pokrývkou do otvoru. Dostali jsme strach, aby se tam dole neutopil a řekli mu, aby vylezl co nejrychleji může. Postavil zase řebřík, zavěsil ho na dvéře a my jsme ho ještě přidrželi, jak lezl nahoru. Podívavše se dolů dveřmi, viděli jsme podle toho, jak se tam voda valila, že nebude to dlouho trvat a tato komora bude plna vody; tak jsme tedy dvéře přišoupli a utemovali je a potom řekl William Anderson:

„Loď bude klesat hloub a hlouběj, jak se to tam bude plnit a voda může přijít až tam nahoru k těm dveřím do kajuty a musíme jít a upevnit je, co jen můžem."

Sam byl vytáhl řebřík za sebou a to nám teď udělalo dobrou službu, když jsme se chtěli dostat ke schodům. Zavřeli jsme kajutové dvéře na zámek a na závoru a protože dost dobře přiléhaly, nemyslili jsme, že vpustí mnoho vody, klesne-li loď tak hluboko. Ale nad schody vedoucími do kajuty byly ještě křídlové padací dvéře, které se přiklopovaly, když byla loď v pravé poloze a jichž se užívalo jen za velmi zlého a studeného počasí. Ty dvéře jsme také zavřeli a jak náleží upevnili majíce tak dvojitou ochranu proti vodě. Dobrá, příliš brzo nebyli jsme hotovi, neboť voda byla již u kajutových dveří a srčela trochu dveřmi zevnějšími a prasklinami vnitřních. Ale dali jsme se do práce a ucpali tyto proužky zprostěradel, které jsme tam dobře vecpali kapesními nožíky. Potom jsme si sedli na schody a čekali, co se bude díti dále. Dvéře všech ložnic byly otevřeny a tlustými skly jejich okének, která byla všechna dobře uzavřena, viděli jsme, že se loď stále víc a více ponořuje, jak se dolů hrnulo víc a více vody. Sam vylezl do jedné ze zadních ložnic a řekl, že voda venku sahá již skoro až tam a brzo na to, pohlednuvše okénky přímo v zádi umístěnými viděli jsme, že jsou již zalita vodou; a víc a více vody bylo tam stále vidět, a protože světlo procházelo temněji, věděli jsme, že klesáme pod povrch oceanu.

„Je to náramně dobrá věc," řekl William Anderson, „že se sem nemůže dostati žádná voda."

William byl z těch lidí, kteří stále doufají a díval se na všechno vždy z té nejlepší stránky; ale já musím říci, že jsem se hrozně lekl, když pohledl jsem ven těmi zadními okny a viděl tam vodu místo oblohy. Šeřilo se a šeřilo víc a více, jak klesali jsme níže a níže, ale přece ještě mohli jsme dosti dobře vidět, neboť jest to úžasné, co světla proniká dolů vodou.

Po malé chvíli spozorovali jsme, že světlo zůstává asi totéž a tu zvolá William Anderson vesele:

„Hurá! Přestali jsme klesat!"

„Co to dělá za rozdíl?" pravím já. „Jsme jistě třicet nebo čtyřicet stop pod vodou, a ještě více, pokud se mi zdá."

„Ano, to může být," řekl on, „ale to je jasno, že se už všechna voda dostala dolů do toho oddělení, která se tam vůbec dostati mohla, a my že jsme se potopili jen tak hluboko, jak to šlo."

„Ale to na věci nic nezlepší," řekl jsem, „třicet neb čtyřicet stop pod vodou je pro toho, kdo se topí, zrovna tak zlých, jako tisíc stop."

„Kdo se topí?" řekl William, „jak pak se zde utopíme? Nemůže sem žádná voda."

„A vzduch také ne," řekl jsem, „a lidé se topí nedostatkem vzduchu, jak tomu já rozumím."

„Byla by to podivná věc," řekl William, „utopit se v moři a zůstat přece tak suchý jako hoblina. Ale je to zbytečno dělat si starosti pro vzduch. Máme zde vzduchu tolik, aby nám stačil na věky věků. Toto oddělení v zádi lodě je největší ze všech a má haldy vzduchu. Jen si na tuto část lodního tělesa pomyslete, jest zajisté plná vzduchu. V zadním oddělení lodě není ničeho, než šicí stroje. Já viděl, jak je nakládali. Litina byla pouze v prostředku lodě a nanejvýše v přední části této komory. Teď není nákladu na světě, jenž by umístil v sobě tolik vzduchu, jako šicí stroje. Jsou upevněny v dřevěných rámech a nejsou uloženy v bednách a nevyplňují ani polovici místa, které berou. V nich a kolem nich jest samý vzduch. Je to velká útěcha pomysliti si, že není loď přeplněna žoky bavlny nebo pšenicí."

Byla to snad útěcha, ale já v ní mnoho dobrého neviděl. A teď zavolal Sam, který šukal po celé kajutě, kde se co děje, že se voda dveřmi zase trochu prýští a že to promokává kolem některých železných rámů u okének.

„Je to štěstí," řekl William Anderson, „že jsme se už nepotopili hloub, neboť tlak vody by byl promáčkl ta tlustá skla. Teď pouze hezky ucpeme, kde je co k ucpání. Čím více práce, tím veseleji nám bude."

Natrhali jsme si ještě více proužků z prostěradel a dali jsme se do ucpávání otvorů, kde jaký byl.

„Je to štěstí," řekl William Anderson, „že Sam nalezl ten řebřík, neboť byla by to nyní těžká práce dostati se k oknům zadních ložnic bez něho, ale teď postavíme-li si ho na schody, jak jsou nyní obráceny, můžeme se dostati, kam chceme."

Nemohl jsem se ubránit pomyšlení, že bylo by nám o mnoho lépe, kdyby byl Sam řebřík nenašel, ale nechtěl jsem Williamovi kaziti dobrý rozmar a tak jsem neřekl ničeho. —

„A teď, prosím vás za odpuštění, pane," řekl vypravující, obraceje se k příručímu; „zapomněl jsem, že jste chtěl tu historii zde dopovídat sám. Snad byste mohl začít zrovna zde!"

Příručí zdál se býti překvapen a byl patrně zapomněl svého dřívějšího slibu.

„O nikoliv," řekl, „jen to dopovězte sám. To není věc obchodní."

„Dobře tedy," řekl švakr J. Jiřího Wattse, „povídám dále. Utemovali jsme všechno, jak jsme jen mohli a potom povečeřeli, zapomněvše docela na oběd a jsouce velmi hladovi. Čaj jsme nevařili a také lampu nerozsvítili, neboť jsme věděli, že by to trávilo vzduch, ale celkem byla večeře lepší, než jaké očekávati měli právo tři lidé utonulí v moři.

„Co mne mrzí nejvíce," řekl William Anderson, když se chystal ke spaní, „jest, že jsme čtyřicet stop pod vodou a že ta naše vlajka je tedy potopena. Kdyby tak ta vlajka vyčnívala z vody ven, jsouc, tak jak jsme, obrácena dolů a ne nahoru, věděla by hned každá loď, která pojede kolem, že se zde něco stalo."

„Jest-li to všechno, co vás mrzí," řekl jsem, „to myslím, že můžete dobře spát. A kdyby i nějaká loď tu vlajku viděla, divím se, jak by mohla vědět, že jsme zde, a vůbec, kdyby to i věděla, jak by nás odsud dostali ven!"

„Ó však by to nějak dovedli," řekl William Anderson, „ti námořní kapitáni jsou po čertech chytří hoši."

A potom usnul. Ráno začal býti vzduch velmi nepříjemný v té části kajuty, kde jsme byli, a tu praví William Anderson:

„To bude nejlépe, když si vylezeme tam do té nejhořejší ložnice, kde je vzduch čistší. Zde dole můžeme vždycky jíst, pak půjdem zase nahoru pohodlně se nadýchat."

„A co budeme dělat, až vzduch nahoře se zkazí?" pravím já k Williamovi, jenž jak se zdálo činil přípravy, abychom strávili celou letní saisonu ve svém nynejším ubytování.

„Ó, to bude zase dobře," pravil on. „Nesmíme si jen v tom vzduchu přespříliš vybírat, jako v ničem jiném. Až vypotřebujeme všechen zde v té kajutě, můžeme navrtati díry skrze podlahu do druhé komory a poušťět si vzduch odtamtud. Budeme-li hospodařit, vydrží nám to, bůh ví, na jak dlouho."

Strávili jsme noc každý v jedné ložnici, ležíce na stěně místo na posteli, a teprve na druhý den odpoledne byl vzduch v kajutě tak špatný, že jsme si přáli míti trochu čerstvého. Tak jsme tedy vzali nebozez, který jsme nalezli ve špižírně, a vyvrtali tři díry do dřívější podlahy asi na loket od sebe. Ta podlaha byla nyní stěnou a dřívější jedna stěna byla podlahou a kulatá okénka v zádi byla nyní zasazena jako ve stropu nebo ve střeše. Postavili jsme se každý k jedné díře a povídám vám, že to byla radost, dýchat vzduch proudící se z druhé komory.

„Není-li to hezké?" řekl William Anderson.

„A my měli bychom být náramně rádi, že do tohoto oddělení nenaložili tresky nebo mýdlo. Ale nic na světě nevoní lépe než nové šicí stroje, na kterých se ještě nešilo, a ten vzduch mohl by býti každému na světě příjemný."

Na radu Williamovu udělali jsme tři kolíčky a ucpali jsme otvory pokaždé, když už jsme myslili, že máme pro tu chvíli vzduchu dost.

„A teď," praví on, „nemusíme už lézt nahoru do těch převrácených ložnic. Můžeme zrovna zůstati kde jsme a míti pohodlí a vpouštět si vzduch, kdy chceme."

„A jak dlouho, myslíte," pravil jsem, „že ten vzduch z té komory vystačí?"

„Ó nesmírně dlouho," řekl on, „když s ním budeme tak hospodařit jako teď; a když se přestane proudit z těchto malých děr, jak také myslím, že po čase přestane, můžeme si prořezati pilou velký otvor a vejíti do té komory a dýchati tam, když bude nutno."

Toho večera vyřízli jsme otvor asi na čtvercovou stopu, abychom měli dost vzduchu, když budeme spát, ale do komory jsme nevešli, protože byla skoro plna šicích strojů. Druhého dne vstrčili jsme Sam i já občas hlavu do toho otvoru pro jeden plný, dobrý doušek vzduchu, ačkoliv se tomu William Anderson opíral povídaje, že bychom si měli zvyknout na malé porce dýchání, aby nám vzduch co nejdéle vydržel.

„Ale k čemu to je," řekl jsem Williamovi, „pokoušeti se o hospodaření se vzduchem, když se konec konců musíme přece jen udusit?"

„K čemu to je dobré?" praví on. „Což pak nemáte dost sucharů a naloženého masa a hojnost jiných věcí k jídlu a sud vody vedle špižírny, nemluvě ani o vínu a lihovinách, když se chcete trochu rozveselit, a což nemáte dobrou žíněnku k spaní a proč bychom nežili tak pohodlně tak dlouho, jak můžem?"

„Co já chci," řekl jsem, „jest, dostati se z této bedny. Myšlénka, že jsem zde dole zavřen pod vodou, jest mi k nesnešení. Pokusím se raději o to, abych se dostal na povrch a budu plavat, až najdu kus nějaké trosky nebo něco, čeho se zachytím."

„Myslit na něco takového jest holou zbytečností; neboť, kdybysme otevřeli dvéře neb okno, abychom se dostali ven, vhrne se sem voda, srazí nás zpátky a než napočítáš pět, bude to zde všechno plno; a celý ten krám půjde ke dnu. A co byste dělal, kdybyste se dostal nahoru na vodu? Není pravdě podobno, že byste našel něco, čeho byste se chytil, a kdybyste to našel, jak pak dlouho se na tom udržíte bez jídla? Ne, pane," praví on, „co nám zbývá, jest, býti spokojenu s tím pohodlím, co máme, a něco se konečně stane, co nás odsud vysvobodí, uvidíte, že se to stane."

Bylo to zbytečno mluvit něco proti Williamu Andersonovi a tak jsem neříkel už nic, jak bych se dostal ven. Co se týče Sama, ten trávil čas u okének ložnic, dívaje se ven. Mohli jsme viděti hodně daleko do vody, dále, než byste si myslili, a spatřili jsme někdy ryby, hlavně delfíny plovoucí kolem a podle všeho hledící vyzvěděti, co to ta loď dělá, visíc tak přídou dolů ve vodě. Samovi dělalo starost jen to, že může přijíti nějaký piloun a proraziti svým nosem některé z oken. V tom případě bývalo by po nás veta. Každou chvíli zavolal: „Zde je jeden!" a když jsem vyskočil, dodal: „Ne, není to on, je to delfín." Myslil jsem si od počátku a myslím teď, že by bývalo pro nás o mnoho lépe, kdyby ten chlapec nebýval s námi. Té noci začala se loď hodně pohybovat i kolísala se a zvedala a padala více než kdy, co jsme v ní byli zavřeni.

„Tam nahoře se asi moře hodně válí," řekl William Anderson, „a kdybysme byli nahoře, házelo by to hrozně námi. Zde dole jsme už jen jako v kolébce, a co více, nejsme asi tuze hluboko, jinak by tu nebylo vůbec žádného pohybu."

Příštího dne o polednách pocítili jsme najednou, jak se celá loď od shora dolů zatřásla, a dole hluboko pod sebou slyšeli jsme skřípání a rachocení, které mne postrašilo tak, že jsem div neztratil smysly. Napřed jsem myslil, že jsme narazili o dno, ale William řekl, že to nemůže být, neboť v kajutě bylo zrovna tak světlo jako dřív, a kdybychom byli klesli dolů, bývalo by arciť

o mnoho temněji. Rachot přestal za malou chvilku, a potom zdálo se, že světla přibývá a nikoliv ubývá, a Sam, který se díval ven okny v zádi nad našimi hlavami, zvolal: „Obloha!"

A jistě spatřili jsme modré nebe, tak jasné jako den, skrze ta okna! A potom se loď začala klásti do šikma, asi tak jako když voda naplnila první komoru a my jsme zase stáli na pravé podlaze kajuty a ne už na stěně. Byl jsem blízko u jedné z otevřených ložnic a když jsem se tam podíval, spatřil jsem, jak tam proudí slunce mokrým okénkem, a něco veselejšího jsem na světě nikdy před tím neviděl. William Anderson jen vyskočil a odšroubovav jedno z okének, otevřel je jedním trhnutím. Myslili jsme, že ten vzduch uvnitř je dosti dobrý, aby stačil ještě na nějaký čas, ale když to okénko bylo otevřeno a čerstvý vítr sem vrazil, byla to docela jiná věc, to vám mohu říci. William vystrčil hlavu a díval se nahoru a dolů a všude kolem.

„Je skoro celá z vody venku!" zvolal, „a můžeme otevřít dvéře u kajuty."

Tu jsme všichni tři vyběhli nahoru po těch schodech, které byly teď skoro zase, jak býti měly, a v tom mžiku byly dvéře otevřeny. Když jsme se rozhledli, viděli jsme, že loď pluje skutečně asi tak, jako když ji kapitán s mužstvem opustili, ačkoliv bylo hned patrno, že paluba neskláněla se tak šikmo, jako tenkrát.

„Víte, co se stalo?" zvolal William Anderson, když byl tak postál asi minutu rozhlížeje se kolem a přemýšleje. „To houpání lodě nahoru a dolů, které cítili jsme na dnešek v noci, setřáslo litinu v lodi a železné pláty na přídě, pohmožděné a uvolněné srážkou s oním parníkem, povolily pod tíží nákladu a všechna ta litina prorazila ven a potopila se ke dnu. Pak jsme se arciť my dostali nahoru. Neřekl jsem, že se něco stane, co nám pomůže?"—

„Dobrá, nechci tu svou povídku prodlužovati více, než je potřeba. Druhého dne potom byli jsme vzati na loď s cukrem plující na sever a ta donesla nás zdrávy do Ulfordu, kde jsme se shledali se svým kapitánem a jeho mužstvem, kteří byli vyloveni jinou lodí, bloudivše asi tři neb čtyři dny po širém moři ve svých kocábkách. Ta loď jela také za námi, ale nemohla nás arciť nalézti, protože jsme byli toho času pod vodou.

„A teď, pane," řekl švakr J. Jiřího Wattse k příručímu, „pod které pak záhlaví námořních neštěstí náleží mé?"

„Pánové," řekl příručí, zvedaje se ze židle, „jsou čtyři hodiny a v ten čas se náš úřad zavírá."

FEUILLETON.

— *Co čtou naše děti?* Nevíme, co kdo řekne této otázce, ale rádi bychom slyšeli na ni odpověď. Vězíme až po krk v politice, a dosud, bohužel, v špatné politice, mluvíme o rozkvětu básnictví a literatury vůbec, vidíme, jak se nám podhlodává kořen naší národní existence, zde, onde, pomýšlíme na úbranu, bráníme se také skutečně, a mnohde ze všech sil, ale jedno pole přece zanedbáváme: vychování svých dětí způsobem v pravdě českým a vlasteneckým — a to je přece kořen a základ všeho —. Žádat to na školách jest nemožno, vždyť víme, v jakých rukách osud našich škol spočívá, kdo řídí tam směr vychování, a víme, jak dalece *dovoleno* tam pěstovati vlastenectví české!! — Avšak ty ruce, byť sebe delší, které zasáhají do našich škol, nemohou dosáhnouti do našich rodin! A co činíme zde, abychom vyplnili mezery vychování školského v ohledu vlasteneckém, českém? — Co čtou naše děti? A jak se o to staráme, abychom je opatřili duševní potravou, která by byla *naše* a neprošla mlýnkem a sítem těch, jimž vše, co upomíná na českou minulost, je trnem v očích? — Mluvme prostě a zřetelně: Stěžujeme si, že nedovolí se ve školách vyvěšovati mapy zemí koruny české, — dobře, buďiž úcta každému takovému vysokému nařízení, ale proč pak bychom nemohli mít ty mapy zemí koruny české v každé domácnosti, velké, barevné s českým lvem i korunou, aby je každé dítě vidělo vstávajíc, léhajíc? V školních knihách není místa pro Husa, Jiříka z Poděbrad, pranic, co je v pravdě a celé naše; — dobře, kdo brání nám vydati si české dějiny pro mládež, psané vroucně, a čtené doma co doplněk k těm knihám školním? Kdo brání nám sepsati si českého Plutarcha, kde by vylíčen byl život našich bojovníků mečem i duchem, a to v nejkrutějších dobách našich dějin, které jsou teď tak proskribovány? — To přece nemůže se vyloučit z našich domácích knihoven. A tak jest sta věcí, kterými se veškeré úsilí a odnárodnění našich dětí dá učinit naprosto neškodným, — ano směšným! — Co čtou naše děti? — Čtou vůbec? — Naše dětská literatura u porovnání s národy jinými je chudá, ale přece není tak chudá, aby se z ní již teď nedala sestavit hezká knihovnička. Kde jest? Vy, kteří to zde čtete, kolik českých dobrých knížek máte doma pro své děti? — Máme dva dětské časopisy, „Budečskou Zahradu" a „Jarý věk", kdo z vás, otců neb matek, má je pro své děti? — A také na spisovatelstvu jest, aby si dětské literatury více všímalo. Mámeť mnoho, co za knihy pro děti se vydává a není jimi. Samé kantorování, samé poučování, — toho dětská mysl nesnese. Mluvte krásou a poesií a pravdou a ty vstípí se do mladých dětských prsou účinněji, než celé knihy nauk o „hodných a zlých Bedříšcích". Již léta mluví se o tom, že má jednou k vánocům vyjíti album pro děti napsané dobrými českými básníky a novellisty a spisovateli vůbec, snad také s obrazy, — dočkáme se ho? — Jedno jest jisto, že v ruchu jiné práce zapomínáme svých dětí. To, co zde pouze naznačeno, doplň si každý po svém způsobu a otcové dopověztež si po svém svědomí a vědomí: „Co čtou moje děti?" —

* *
*

— *Literarní kronika.* V Ottově „Salonní bibliotéce" nalézají se v tisku: Sbírka básní Jaroslava Vrchlického „*Muka Tantalova*", Jiráskova historická povídka „*Skály*", Schulzovo „*Dvorské panstvo*". Druhý díl básní Karla Kučery a svazek básní Otakara Mokrého. — V Si-

máčkově „Kabinetní knihovně“ vyšly „*Květy polní*“, básně A. E. Mužíka, a „*V Hložinách*“, povídka Karoliny Světlé. — Proslýchá se, že bude začátkem příštího roku vycházeti nový velký illustrovaný týdenník směru asi takového jako má měsíčník „Vlast“. Dosavadní naše illustrované časopisy nejsou prý u volbě obrazů dost mravny. Uvážíme-li neobyčejný blahobyt, v kterém touto dobou veškeré naše literarní časopisy takřka tonou, nemůžeme se ubrániti myšlénky, že bude založením nového velkého illustrovaného týdenníku skutečně odpomoženo „naléhavé a dávno cítěné potřebě“. — Dobrý genreový obrázek v dobré znělkové formě je dobrá věc, ale nebesa odpusťtež tomu básníku, který jej první do naší literatury uvedl. Pokud víme, má tento hřích na svědomí již otec Jan Kollár. Od jeho dob až na časy Vrchlického měla znělka celkem pokoj, ano začala se považovati za pouhou hračku. Vrchlický ji jak náleží jiskrně oživil, uživ této formy za rámec všech možných druhů básní a tedy i genreu. Dále přišel někdo a viděl, že se dá znělky velmi dobře užiti k líčení genreu z prostého života a udělal to také. A teď přišla ta potopa! Znělka, znělka a znělka, genre, genre a genre a jakého druhu! Vše na světě se do té znělky zrýmuje od hvězd až k drožkářskému koni. Nepochybujeme o tom, že má drožkářský kůň v sobě neb na sobě po případě také dost poesie, — ale najít ji, — v tom to vězí. A pouhé ty fotografie denního života naší poetické literatuře na nohy nepomohou. Ta genreová znělka tak, jak se jí namnoze teď užívá, stává se již protivnou. Honem vymyslete si něco jiného! Dobrá, prostá lyrická písnička nebo ballada, to jsou také hezké věci, ale do těch, jak se zdá, se nechce: — potřebujíť vlastní myšlénky! Došli jsme skutečně již tak daleko, že forma začíná u nás dusit jádro poesie a její podstatu. A zas to také neškodí: u lidí myslících a cítících přijdou zase ke cti Mácha, Čelakovský, Rudolf Mayer, Erben, Bohdan Jelínek a prostá píseň Hálkova. A potom počne to velké pocívání — hu, soudruzi básníci, to nám bude tuze nanic!

* * *

— *Národní divadlo.* Calderonův „Sudí zalamejský“, který uveden byl tyto dny na jeviště Národního divadla, není českému obecenstvu žádnou novinkou; hrával se hned před dvaceti lety a od té doby ještě jednou a vždy se líbil — řekněme to hned — více nežli nyní. Divadelní správa sáhla k němu zase z té příčiny, že jest ze všech her Calderonových nynějšímu vkusu nejméně cizí. Není to ani hra výhradně španělská, ani výhradně katolická, ani romantická, je to kus naprosto lidský, který právě proto přetrval a přetrvá ještě mnohé věky. Uvedení „Sudího zalamejského“ na jeviště naše nebylo žádným literárně nebo historicky zajímavým experimentem, nýbrž, jak doufáme, ač zevnější jeho úspěch nebyl na ten čas příliš veliký, podstatným obohacením repertoiru. Jeť to kus plný života a síly, zajímavý figurami i dějem, který mimo verš neliší se nijak od nejlepších prací moderních toho druhu. Pan Červenka pořídil nový překlad a sice ve formě originalu, což jest dojista záslužná práce literární, ale pro potřebu divadelní byla by řízná prósa při tak realistickém charakteru celku ještě lépe posloužila. Zdá se nám, že by neškodilo ani Shakespearovi, kdyby při některých kusech jeho verš nadobro odpadnul. Ostatně on to již sám nejlépe cítil a střídal prósu s veršem podle látky.

Provedení „Sudího zalamejského“ bylo celkem velmi slušné, a bylo by bývalo ještě lepší, kdyby byl text v próse. Pozorovali jsme opět při této příležitosti, kterak činí verše často i nejlepším hercům našim obtíže. Říkati verše tak, aby při zcela správném přízvuku věcném a přednesu přirozeném přece verši zůstaly, jest zvláštním uměním, ve kterém se vyznají spíše herci starší, zvyklí z let minulých kusům veršovaným. Tenkráte zněly ty verše nejlépe z úst pana Šimanovského, který zároveň vytvořil v sedláku Crespovi postavu jako z ocele, která když se srazila s páně Kolárovým donem Lopem, sršely opravdu jiskry. Také úlohy obou dětí Crespových byly v dobrých rukou paní Bittnerové a pana Pštrosa. Zpověď Isabely nečinila sice dobrý dojem, ale říkati několik stran v zoufalém pláči jest skoro nemožností. Podobná zpověď téže umělkyně v posledním aktu „Pařížského románu“ poslouchala se krásně, neboť autor stylisoval ji prostě a krátce. Dobrý byl pan Slukov co kapitán, jakož i v menších rolích paní Ortová (Crispa) s panem Bittnerem (Revolledo). Rytíř Mendo jest jakýsi don Quijote a kdyby tato nesmrtelná postava Cervantesova měla ve větších rozměrech vystoupiti na jevišti, musil by ji hráti podle našeho mínění pan Šimanovský a ne pan Sedláček. Ostatně na této episodě mnoho nezáleží a pan Sedláček po svém způsobu přivedl ji k platnosti.

Režie páně Kolárova byla celkem dobrá; jenom to se nám zdálo, že Crespova zahrada nemusila míti takové hradby, když celé hejno vojáků mělo tam přelézati. Menší plot byl by také stačil a pak by se nebyl nikdo divil, kde se tam najednou vzal také rytíř Mendo se svým zbrojnošem. Zevnější úspěch kusu nebyl skvělý; je to smutná pravda, ale zapírati ji nechceme. — Mnohem více líbila se novinka, Adámkův „Heralt“, o které pro krátkost času promluvíme příště. Pro dnešek pouze podotýkáme, že jest to práce velice pěkná, která i při tom, že ohlášena byla co tragedie historická, dovedla opravdu uchvátiti proti všem tragediím předpojaté obecenstvo. Nejlepší to pro ni svědectví. Děj položený v dobu Rudolfovu jest rodinné drama událostí veřejných sotva se dotýkající, podobně jako při „Salomeně“. Pěkně zosnovaný děj, řada zdařilých figur, duchaplná dikce a šťastně podaný kolorit doby svědčící o značných studiích jsou hlavní předností naší novinky. Představitelům předních úloh (paní Bittnerové, pánům Seifertovi a Bittnerovi) dostalo se hojného potlesku; bouřně volaný autor se neobjevil. *R.*

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček.“

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod. odpoledne

ROČNÍK XV. 20. října 1887. ČISLO 30.

Paláce lásky.

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

(Boh. Adámkovi.)

Hlo nejdřív háj byl vavřínový, tmavý,
jímž občas holubí se mihla křídla,
kde narcis hleděl zlatým okem z trávy
a k Dryad tanci pěla šumná zřídla
a Venuše svůj vlas česajíc plavý
k milenci, ku měsíci, stromy vzhlídla

Pak byl to klášter, ambity měl šeré
kdes u moře, jež modralo se tmavé.
Sta Amorettů ku fortně se dere
a píseň trouvéra zní v zvonů Ave!
Vzduch andělských pln křídel; vzdechy steré
se nesly v dálku přes to moře lkavé.

Pak veranda to otevřená byla,
kde hovořil květ paní o umění,
z žen kyprých forem krása v svět se lila
na plátno, mramor, v pěvců smích a snění.
Královna tenkrát pěvce políbila
a lásce patřil noční čas i denní.

Pak zpustlý park to francouzského střihu,
jak maloval jej Fragonard a Watteau,
kam v stezky zarostlé ve stínů mihu
jak v slzách sluneční se kradlo zlato
a mnohý abbé těžkou přimknuv knihu
snil vážně, o lásce co napsal Plato.

A nyní budoir to úzký, těsný
je s tapetami bledě růžovými,
ve čínských vasách vadnou květy, Vesny
dech v parfum uvězněný bloudí jimi,
co vějíř, fantastický pták, v rej plesný
sny pohání nad víčky zemdlenými.

Však Láska božská, všemohoucí paní
v nich ve všech jedna, velká, vítězící;
slast její stejná, věčné objímání,
daň stejná vzdechů, tužeb, slzí v líci.
Ó lásky paláce, k vám v citu vzplání
zří zbožně básník ve snách, při měsíci!

Plavecké povídky.

Z dalmatských vzpomínek *Jos. D. Konráda.*

VII. Vodník.

Vypravuje Václav Berkovec.

Nebudu vám vypravovati žádnou povídku o moři a o námořnících. Na mou věru, vím jich dost, neboť za dvacet let plaveckého života rozmanité události spletou člověku nohy i rozum. Avšak v posledních dnech rozpomínám se ustavičně na svoje mládí i na ty vzdálené končiny, kde jsem je strávil. Dnes zdá se mi, že tehdy bylo vše krásno, jasno a příjemno, plno pelu a vůně, a divím se, jak toho všeho nedovedl jsem ani si vážiti. Jak často přemýšlím: Kéž vrátí se jaro života, kéž znovu přijde minulost, jak bych si jí vážil! —

Arci, vzdycháním a steskem ničeho se nedotoužíme, ani jediné uprchlé minuty nepřivoláme zpět. Věčnost jest horší než moře, co pohltí, toho již nikdy nevrátí, byť bychom činili co činili. Moře naproti tomu aspoň někdy bývá milosrdné a vrací nám, co jsme v něm ztratili —. Avšak už zase mimovolně vypravuji o moři, ačkoli jsem na začátku slíbil, že se ho nedotknu.

Povím vám tedy něco ze svých mladých let a ze své české vlasti, kde jsem se narodil a na kterou přečasto vzpomínám. Nebyl tam z vás dosud nikdo, neboť

nestýká se s velikými vodami, na kterých plují těžké koráby. Nepředstavujte si krajiny, jejíž svahy pokryty jsou olivami, smokvoni, révovím a morušemi; nepředstavujte si hájů cypřišových ani křovin, v nichž jablka granátová zrají, ani močálů, v nichž želvy běhají, ani modrých vod, na nichž se lesknou plachty a stožáry: představte si rovinu s rozsáhlými poli, na kterých se vlní zralé obilí, a návrší i svahy, vonící travou, černající se houštím lesův nebo zelenající se živými doubravami. A mezi tím všude každou píď cesty dřímají tiché osady s nízkými statky, s ovocnými sady a se zvonicí nebo s malým obíleným kostelem a s malým čtvercovým hřbitovem.

Tak to vyhlíží na českém venkově, o kterém vám chci vypravovati malou povídku. Vzpomínám na ty doby rád, když jsem jako mlynářský chasník putoval po řekách a potocích, ovroubenýcl olšemi a vrbovím. Byly to blažené časy bezstarostnosti a mládí, dýšící vlahým teplem a zvučící sterými písněmi.

Vyučil jsem se mlynářství v Praze — v Zlatnom Pragu, o němž zajisté již všickni nejednou jste slýchali. Viděl jsem už na sta, na tisíce měst, avšak žádné po mém soudu nevyrovná se co do krásy matičce Praze, tomu šedému vltavskému městu, obklopenému kopci a pyšnícímu se sterými věžemi. Pak jsem se vydal na cesty na zkušenou. Jak vesele se kráčelo po úzkých ušlapaných pěšinách podle čistých řek a potokův od mlýna k mlýnu, z nichž každý kýval vstříc útulností a přívětivým „vítám vás“! Nikde na mne nepohledli s nevlídnou tváří, ani neukázali dveří, požádal-li jsem o oběd nebo za odpočinek. Ještě dnes zní mi v uších přivítání dobromyslných pánův otců mlynářů, když jsem žádal za pohostění. Každý kývl ochotně hlavou, pohledl na mne jenom mžikem a rekl: „Zůstaňte si!“

Zůstal jsem přes poledne nebo přes noc a jídal u společného stolu. Mísa byla vždy plna a ústa mlynářek stále pobízející. Poseděl jsem, pohovořil jsem si, jak mi bylo libo, a nikoho nenapadlo, aby mi řekl: „Jest už čas, abys šel!“

Tenkráte nohy nikdy mne nerozbolely chůzí. Sotva jsem ušel půl hodiny nebo hodinu, už zase objevil se nový mlýn ve svěžím stromoví, s květinovou zahrádkou a se šindelovou střechou. Bylo-li ještě hodně času do poledne nebo do večera, v teplých letních dnech nikdy jsem nepospíchal do mlýnské šalandy. Ulehl jsem si vedle náhonu pod olši do vysoké trávy, v níž kvetl kakost a laštovičník, dal si uzel pod hlavu, díval se do hustých haluzí, ve kterých vrabci se prali a pěnkavy zpívaly, a poslouchal šumot vodních kol, veselý klapot mlýna, smích mlečův, žertujících na dvoře —

Když byla v některém mlýně práce, zůstal jsem, pokud bylo třeba. Zvláště v zimních měsících, kdy stezky zapadly sněhem a zalily se náledím, nikdy jsem ze mlýnů nepospíchal. Nebylo-li nic jiného, pomáhal jsem stárkovi oháněti se na žernovu oškrdem, spravoval jsem moučné pytlíky nebo sekal palce do zásoby. Večer jsem žertoval s mladými mlečkami nebo jim a mlynářovým dětem vypravoval pohádky.

Kde jsou ty zlaté časy! Kde jsou ty klapající mlýny, olšová houští, splavy a mělké potoky se svými oblázky a se stříbrnými rybkami! Ty tam, ty tam! A přece jednou jsem z nich utíkal, daleko, daleko až k moři, neboť jejich klapot mé děsil a jejich šumící kola mne strašila. Toužím po nich, vzpomínám na ně jako na uplynulé mládí, a přece ještě ani dnes neměl bych snad dosti odvahy, abych se do nich vrátil — — —

Povím vám, co jest toho příčinou. Vy snad se mi zasmějete, budu-li vypravěti o vodníkovi a o jeho kouscích, poněvadž zde na moři věříte zcela jiným pověrám. Ale každé místo má svoje taje a podivuhodné vlastnosti, kterým mimoděk podléháme a ve kteréž v duchu věříme, byť bychom se tomu i vzpouzeli. Tak jest i o vodníkovi, který se skrývá jen v sladkých vodách, v řekách a v rybnících a o němž zajisté i vy slýchali jste již množství báchorek; víte tedy, kdo vodník jest, jak vyhlíží, co tropí a jakou má moc. —

Potloukal jsem se po českých mlýnech už několik let, i byl jsem spokojen a volný jako pták. Do té chvíle nescházelo mi pranic, ani údům, ani ústům, ani hlavě. Neměl jsem na starosti než nějaký šprým, jaký byl vítán v každé mlýnici, nebo nějakou novou pohádku, když děti mlynářovy o ni harcusily. Jednou z jara, když se hnul led a mlýny ruče se rozběhly, zůstal jsem v jednom mlýně na práci. Bylo to v samém středu Čech na řece Sázavě, jejíž břehy jsem obrubovál nejraději; procházka rozkošnou krajinou vábí i prostého krajánka.

Přišel jsem tedy tenkráte do Kocerad. Byla to moje oblíbená stanice, již jsem navštěvoval čtyřikráte do roka: z jara, v létě, když tam byla pouť, na podzim a k vánocům. Potřebovali tam mládka, i nabídl jsem sebe a svoje ruce; mlynář mrkl do mé knížky, schoval ji do stolu a řekl krátce:

„Vás už znám, Berkovče. Jste také dobrým sekerníkem — zůstaňte!“ —

Kocerady jsou malým městečkem jako padesát, jako sto jiných v Čechách. Tehdy měly asi sto malých přízemních domkův, pokrytých skorem vesměs došky, které se zelenaly kyprým mechem, a na jejichž hřebenech bujel netřesk. Pak měly svůj kostel s našedlou, oprýskanou zdí a s báňovitou věží, kdež bylo vše staré a tiché, i ten sešlý ciferník hodin pod římsou. Vedle kostela byla fara a na zadní straně nevelký hřbitov, který však Koceradům a okolí úplně stačil, neboť tam zřídka kdo umíral. Městečko bylo rozloženo na mírném svahu při řece téměř vesměs na jednom břehu; na protější straně bylo pouze asi deset baráků schovaných mezi ovocnými stromy v hlubokém úvoze, kterým běžel potok kolmě k Sázavě. Nahoře nad městečkem na východní straně byl přívoz; dole na protějším konci stál rozsáhlý mlýn s umeteným dvorem, na němž chodník byl vydlážděn umletými žernovy, s bílými stěnami a s novou šindelovou střechou. Naproti mlýnu po levé straně Sázavy zvedalo se příkré návrší, porostlé hustě listnatým mlázím, z jehož temene vykukoval panský zámek Komornohrádecký. Směrem od Prahy vbíhala višňovým stromořadím do Kocerad silnice, ale v městečku jakoby se byla do země propadla; ocitl jsi se před kostelem, a odtamtud sotva bylo lze nalézti úzkou postranní cestičku k přívozu.

Za onoho času Kocerady měly nehodu. Před několika lety povodeň odnesla jim most, a tak byly jako odtrženy od světa; proud cestujících, pěších i povozův od té chvíle ubíral se většinou jiným směrem. A ti, kterým se slušelo nový most postaviti, založili ruce, zasmáli se po pansku a řekli důmyslně: „Co nám po tom?“

Osada při řece, nemá-li mostu, jest jako město při moři bez přístavu. Něčeho pořád se jí nedostává, něco ji dusí. Tak bylo také v Koceradech —

A přece tam bylo krásně a útulno, že nelze ani vypověděti! Mně nescházelo pranic, i byl jsem docela spokojen. Ti, kteří přicházeli od Prahy, říkali, že jsme již napolo v horách, ale mně se zdálo, že jsme v tichém ráji, zvláště z jara. Tehdy protější stráň zelenala se jako brčál, višně kvetly, šípek voněl, včely bzučely, cvrčkové cvrčeli, ptáci zpívali. Mlýn náš hučel a klapal vesele až do parného léta, dokud neopadla voda. Přicházeli mleči daleko z kraje se svými trakaři a vozy a krajánci se svými novinami, které každý rád poslouchal a o kterých nikdy jsme se netázali, jsou-li pravdivé čili nic. Dokud jsme měli dosti meliva a vody, byl jsem ve mlýnici; když ochablo, chytával jsem úhoře nebo v noci při měsíčku střílel panské zajíce, kteří přicházívali až k samému mlýnu na náš jetel a na sousedovu řepku. Mlynář sice vždy říkal: „Nechte toho!“ ale podivno, rány přece nikdy nezaslechl; káral mne obyčejně až ráno, když jsem se pochlubil zajícem. —

Tak ubíhalo vše klidně a utěšeně. Myslil jsem, že nemůže býti na světě nic než mlynářův rozkaz, co by mne vypudilo z onoho přívětivého zákoutí. A dobrý pan otec zajisté ani nepomyslil, abych vzal svůj dlouhý ranec na záda a bych šel o mlýn dále. Práce jsem se neštítil, a ve mlýně bylo stále všelijaké dost.

Žil jsem v Koceradech spokojeně už déle než rok. Zůstal jsem tam i přes zimu, poněvadž tehdy mlýn skorem ani se nezastavil, a obilí byla pořád plná zanáška. Teprve ku konci nového jara, vlastně již na začátku druhého léta před samými žněmi žernovům poněkud se ulevilo; kdo měl ještě staré obilí, semlel si je raději dříve, dokud bylo dosti vody a aby měl ve žních pokoj; kdo už neměl, čekal na nové, které právě tuhlo ve klasech. —

V těch dnech, jednoho teplého tichého večera, kdy vše odpočívalo po parném dni, i země, i rostliny, i voda a vzduch, sestoupil jsem ze mlýnice po úzkých schůdkách k řece a číhal na ryby. Voda byla nepatrně zakalena předešlými dešti, proto dobrý lov kynul mým léčkám. Jako každý mlynářský chasník byl jsem náruživým rybářem, tudíž téhož večera hlava má byla v nejspokojenější míře. A vždyť také byl překrásný večer.

Vlastně byla již noc, neboť tenkráte den byl nejdelší, a teprve k desáté hodině úplně se setmělo. Všude vůkol bylo ticho, jenom někdy nějaká bublina žblunkla ve vodě nebo nějaký noční pták se ozval na protějším břehu za vodou v cípu ztemnělé doubravy. Před sebou viděl jsem řeku, dále kus protějšího příkrého lesa a dole obrysy dvou tří holých návrší. Měsíc, ještě neúplný a zarudlý, ploval nad hřebenem lesa a svítil na zemi mdlým, zasmušilým leskem. Nade vším klenula se vysoká tmavá obloha, plná drobných třepetavých hvězdiček. Nepohnutým vzduchem tlačila se ke mně vůně zrajícího žita, nahořklý zápach zvlhlého olšového listí a vodního bahna, jaký lze cítit vždy při opadlých vodách. Nebylo ani zcela tma ani tak zcela jasno, jak někdy bývá ve světlých měsíčných nocech. Byla to teplá letní noc, kdy všechno voní, všechno usíná a všechno zdá se býti obestřeno jakousi tajemnou kouzelnou mocí.

Pozoroval jsem bedlivě svoje léčky. Hladina vody přede mnou byla rovná a lesklá jako zrcadlo; byla ticha po veškeré řece a stála i nad jezem. Jednou nebo dvakráte malá vodní slípka přeběhla úprkem po vodě k protějšímu rákosí; každou minutu nevelká rybka vymrskla se z vody, zablesk1a se ve měsíčné záři a padla zase do řeky. Právě přede mnou vyskakovaly neustále na povrch vody velké tečky, podobné bublinkám; jakmile se dotkly vzduchu, pukly, a z nich hned vyletěla čile útlá jepice, třepajíc vesele ve vlahém vzduchu svými bělostnými, jako z prášku utkanými křidélky.

Bylo nedaleko do půlnoci, a mně dosud nechtělo se pranic spáti. Lov dobře se mi dařil, i hodlal jsem vytrvati až do jitřního chladu. V tom otevřely se za mnou zamoučněné dveře mlýnice, a v nich objevil se náš stárek, obstárlý to muž s dobrosrdečnou tváří a s týlem stále ohnutým. Kývl na mne a volal tiše:

„Mládku, nechte toho již! Dnes nedobře jest žertovati s vodou. Pojďte!“

Pohledl jsem na něho překvapeně. V šeru nočním jsem shledal, že jest polekán.

„A proč?“ otázal jsem se s podivem. „Ryby dnes překrásně jdou, a za jedinou noc ulovím jich více než druhdy za týden. Pojďte, stárku, se podívat!“

Avšak stárek ode dveří ani se nepohnul. Zavrtěl hlavou a řekl důrazně:

„Viděl jsem vodníka!“

Až do té doby jsem řečem o vodnících příliš nevěřil, ale tehdy přece po té zvláštní zprávě jsem se zvedl a vešel za stárkem do mlýnice. Ten rozžehl ihned světlo, usmál se jaksi nuceně a řekl jako mimochodem:

„Jsem sice starý chlap, ale dnes tmy se bojím. Pojďme spat!“

Když jsme už byli na lůžkách, osmělil jsem se ho otázati: „Vodníka-li jste viděl? Nejspíše jste se mýlil; vždyť pověsti o vodnících jsou jen planými báchorkami. Zbůhdarma jste mne vyplašil a polekal!“

„Můj milý, jste ještě příliš mlád a z těch, kteří nevěří Věřte nevěřte, co mi po tom? Já věřím, že jsem viděl vodníka a že jsem se nemýlil. Znám ho, brachu, lépe nežli vás. Poznám ho z daleka, když šplíchne ve vodě, neřku-li když se ukáže sotva pět kroků přede mnou Eh, raději kdyby již bylo ráno!“

„A kde jste ho viděl?“ odhodlal jsem se po krátkém mlčení k nové otázce.

„Nad jezem. Vyšel jsem se podívat, přibývá-li vody. Co nám předevčírem sprchlo, jest už pryč, a my jsme skorem na suchu. Stál jsem ve stínu a obhlížel jez. Dívám se před sebe i vůkol na všechny strany. Kromě rybek neukázalo se nikde nic živého. V tom uzřím ho před sebou, kde se vzal, tu se vzal, patrně se vynořil z vody. Seděl už pohodlně na jezu na dřevěném trámci a rozčesával si dlouhými prsty mokré vousy. Ucouvl jsem od vody, aby mne nechvátil. Takový host příliš si nevybírá. Spokojí se mužem, ženou, starým, mladým. Zatáhne pod vodu vše, co mu nejdříve přijde do rány Avšak sotva jsem sebou pohnul, už byl v tůni, a nad ním rozbíhalo se po hladině toliko šumící vodní kolečko. Chvíli stál jsem na břehu jako ztuhlý úžasem Bál jsem se obrátiti domnívaje se, že znovu vystoupí z vody a strhne mne zpět. Konečně jsem se vzchopil a vrátil se do mlýna. Vy sice tomu snad nevěříte, avšak přece dejte si říci a nezahrávejte si příliš s vodou, zvláště večer. Dejte si pozor!“

(Dokončení.)

*

Črty ze Španělska.

Píše dr. *Jiří Guth.*

I. Madrid.

(Dokončení.)

Zvláště z jara nebo v létě z večera a pokud královna a její dvůr dlí v Madridě, nával do Prada je ohromný, — někdy prý až 500 povozů se tady sjede. Od Puerty de Alcala nejlepší je podívaná, jak všecko hrne se k Salonu. Ale zde to množství má docela jiný ráz než na Puertě del Sol. Kdežto tam lid schází se, aby odbýval denní záležitosti, sem přichází na zotavenou, na procházku, zde utváří se milostné poměry nebo jenom pletky a intriky, zde je říše a panství ohnivých očí madridských krásek kvetoucích, odkvétajících i odkvětlých, zde posléze vějíř hraje tak znamenitou úlohu, proslulou ve Španělsku, kde žádnou dámu bez té výtečné zbraně neuvidíš.

Z pomníků, jež krášlí promenady Prada, nejvíce vyniká nový pomník Kolumbův, zbudovaný teprve asi před třemi lety. Neohrožený plavec té poety také trochu dříve zasluhoval; za to je však pomník jeho asi nejskvělejší ze všech v Madridě. Mnohem hůře pochodili jiní, na příklad chudák Miguel de Cervantes, principe de los Ingenios españoles (kníže španělských veleduchů), jak mu napsali na piedestal. Antonio Sola vyobrazil velikého toho spisovatele jen tak jako fešného dvořana s kordiskem u pasu a kusem papíru v pravé ruce, jakoby si právě nějaký dekret od milostivého pána a krále odnášel. Z takové postavy dal by se udělat leda zase nějaký nový Don Quixote. —

Pověděl jsem, že co činí Madrid znamenitým, jest jeho museum, obrazárna. Kdybych to však měl odůvodniti, musil bych napsat celou knihu, ne-li docela dvě. Ale snad i bez těch dvou knih dáte mi víry! — Ferdinand VII. na domluvu či přímluvu své první choti, Isabelly z Braganzy, spojil sbírky obrazů, roztroušené po různých palácích královských ve sbírku jednu, čímž dal základ nynějšímu museu. Dcera jeho Isabella II. ještě horlivěji v dalším sbírání si počínala, tak že královské museum madridské je teď nesmírně bohato a dojista právě tak bohato jako Louvre, jako gallerie drážďanská a jiné veliké sbírky evropské, jen že není tak spořádáno a tak pěkně upraveno. Není se co diviti jeho bohatství: Karel V. a Filip II. měli dojista prostředků dost a dost, aby nashromáždili věci ty nejkrásnější, Filip IV. byl osobním přítelem Velasqueza a koupil skoro všechny jeho znamenité malby, a stejně Filip V. a Karel III. rozmnožovali poklady již nakupené. — V museu, jehož budova aspoň zevně nevyniká ničím, jest asi 2200 obrazů, z nichž nejcennější umístěny jsou v Saloně de la Reyna Isabel. Tenkráte právě Salon se opravoval a musil jsem se spokojiti s ostatkem, ale ten sám mne unesl. — Vypočítávati obrazy jednotlivé tady nemůžeme; výtvorů Rubensových, Titianových, Rafaelových (Spasimo di Sicilia!), Veronesových, Velasquezových, Riberiových a Murillových jen se tady hemží . . .

V paláci královském navštívil jsem baronku B***, dvorní dámu, řídící teď vychování nejstarší královské princezny Marie Mercedes, známou ze dřívějších let. Zatím, co sluha uvedl mne do přijímacího salonu, přišla komorná omlouvat paní baronku tázajíc se, není-li mi obtížno čekati. Povídám, že není, protože sotva mohl bych přijíti z Čech podruhé.

„Pán ráčí být Čech?“ táže se komorná pěkně po česku.

„Jak bych nebyl! — A vy?“ já na to všecek udiven.

„Z České Skalice.“

Prý také komorná královnina je Češka, kdesi od Solnice, ale nerada prý po česku hovoří, jen po německu; bezpochyby aby jí na hodnosti neubylo. Když se člověk za Němce alespoň vydává, hned dostane o hvězdičku víc na límec, snad i ve Španělsku.

Paní baronka nad míru jsouc překvapena nenadálou návštěvou přívětivě mi nabídla ciceronské svoje služby po královském zámku a třeba po celém Madridě. Dr. R***, tělesný lékař královnin a také Rakušan, kterého paní hraběnka dala zavolati chtíc mne jemu představiti, meškal bohužel tou dobou mimo Madrid. — Tuším, že jen ty dvě osoby, lékaře a komornou, královna směla vzíti s sebou z rakouské vlasti. Španělové neradi vidí cizince, a paní baronka B*** také nejdřív musila se chopiti španělské gramatiky, aby pobyt jí byl usnadněn. V hôtelích však snadno s frančtinou nebo s trochou angličiny projdeš a najdeš-li jinde Španěla, který trochu francouzsky brebentí, buď jist, že veškerou svou učenost s největší ochotou ti vyloží a nabídne.

Vchody hlavní ku paláci královskému střeží husaři na koních, u každého vedlejšího jest alespoň jeden voják a neméně při vchodech do appartementů krále, královny a princezen. Výměna stráží děje se vždy způsobem slavnostním a je pro madridské páuy kluky a pobudy právě tak vzácným divadlem jako „wachtparáda“ ve Vídni nebo v Berlíně a jinde. Jen že zde to má ráz ještě slavnostnější. Přijde hudba, vojáci chodí sem a tam, dávají si hesla a podobné věci, jež interessují mládež více než vojáky samy. Na vojsko španělské, zvláště pak na husary s krátkým kabátcem a hustě seřaděnými šňůrami, s koněm čistě a bohatě vyšperkovaným, na důstojníky, vždy s hůlkou v ruce, byť i se šavlí po boku, jest ostatek hezká podívaná.

Palacio real je veliká souměrná budova tvořící čtverec, jehož každá strana měří 132 metry. Se strany západní od zahrady del Campo del Moro neb ode břehů říčky Manzanares činí dojem velikolepý. Přední strana je zakryta Armerií a nevyniká tak dobře; mimo to, poněvadž zámek stojí na svahu, strana severní i západní skoro dvakráte je vyšší, vlastně hlubší než strany jižní a východní, k městu obrácené. — Na místě dřívějšího Alcazaru vystavěný zámek lehl popelem o štědrém večeru roku 1734 za panování Filipa V. Abbé Jubarra, povolaný po té z Turina, zhotovil plán na zámek nový, jejž však král pro přílišnou jeho velikolepost a nádheru nepřijal a schválil po té skromnější návrh Sachettiho. Stavba počatá roku 1737 byla dokončena po 27 letech a stála prý 80 millionů franků. Palác stavěn je z bílých kamenů,

jež malebně odrážeji se dole od červenavých terass, nahoře od modrého jasného nebe. Všecky čtyry façady bohaté jsou zdobeny slonpovím a balkóny, nad façadou zadní pak vypíná se úhledná kopule. Když Napoleon v prvních dnech prosince 1808 vystupoval po krásných hlavních schodech paláce uváděje sem bratra svého Josefa, pravil prý: „Konečně tě mám, Hispanie, po které tak velice jsem toužil!" a obraceje se ku královskému bratru dodal: „Bratře, budete mnohem krásněji bydleti než já!" —

Jen v prvním poschodí paláce je třicet velikých sálů, největší z nich je salon de los Embajadores, trůnní sál, jehož užívá se jen při největších státních slavnostech. — S pokojů ve vyšších patrech široká se rozevírá rozhlídka na Guadarramu a s druhé strany na tu dalekou, širou a smutnou poušť, beze stromů, beze vláhy, nebo Manzanares má vodu, jenom když na horách sněhy tají.

Pobliže paláce jsou kůlny, stáje a konírny královské, v nichž ukazují šimla, na kterém jezdila nebožka královna Mercedes. Teď kůň stárne, nepracuje a dobře se má, nebo nikdo nesmí již užívati jeho služeb ani k jízdě, ani k tahu. Korresponduje to ostatek docela dobře s tím zvláštním konservativním charakterem Španělů, jenž zachovává i v republice památky na království a v království památky po republice. A při té šetrnosti, i k starému šimlu královny zesnulé, královna nynější těší se vzácné popularitě: v žádné residenci neviděl jsem tolik vystavených fotografií a obrazů některého Veličenstva jako tuto.

V kůlnách královských stojí celá řada skvostných povozů korunovačních a dvorních vůbec, práce velmi mistrné, z nichž mnohé Španělové nabrali v Portugalsku.

Daleko zajímavější než koně, kočáry a stará sedla jest Armeria real, sbírka starých zbrojí. Před několika málo lety požár, vzniklý tam nevím jak, některé škody učinil, ale větší část bohatství toho byla zachráněna. Také před tím, za invase francouzské počátkem tohoto věku, věci byly horem pádem snášeny a ukrývány na půdu a při zmatku a nepořádku tak vzniklém mnohé se pokazilo, mnohé ztratilo. Teď pilně pracují o nápravě všech škod a uspořádání všech věcí, jež jsou teď již dosti přehledně sestaveny. — Mimo jiné je tam zbroj dona Juana d'Austria, drátěná zbroj Alfonsa V. Arragonského, několik zbrojí Karla V. a téhož úzké, kožené polní lůžko, meč Boabdila, posledního krále maurského, meč kapitána Gonzalvy Cordovského, na který přísahala knížata asturská, pak Colada, meč Cida Campeadora, posléze napodobený meč Františka I. francouzského, jehož originál uzmul Napoleon I. a za veliké slávy dal přenésti do paláce Muratova. Meč spočíval sám na sametovém polštáři ve skvostném dvorním kočáře, jejž koňmo po obou stranách provázeli markýz d'Astorga a hrabě d'Altamira. Před i za kočárem kráčela čestná i četná stráž a po celé cestě posádka madridská tvořila špalír vzdávajíc meči Františka I. poctu královskou. — Musila to být pro Madridské pěkná komedie.

V poslední skříni Armerie, ještě docela nové a čerstvé, je polní zbroj a výstroj zesnulého krále Alfonsa XII. Všecky jeho odznaky, savle, které nosíval, kabát, revolvery, kukátko polní i hůlka, všecko visí tady na věčnou paměť a divně nese se vedle těch starých, věkovitých památek. Vždyť ještě před několika lety byl docela mlád ten král, čítali jsme o něm, mnozí z vrstevníků vídali jej a teď věci, které denně jej obklopovaly, jsou v sousedství zbraní tak starých, — a skoro mám chuť dodati také: proslulých. Či není to divné: Colada, meč Gonzalvy, — a vedle toho polní kukátko krále Alfonsa XII.? Snad už tím kukátko je znamenité, že se ho dotýkaly jemné ruce královské. —

Dalo by se snad ještě leccos pověditi o plaze Mayor, která byla jevištěm krutých auto-da-fé, náboženských her Lopeze de la Vega a pak zase poprav; o pěkném náměstí de Oriente před východní stranou paláce královského: o rozličných museích; o kostelích ne mnoho, ale něco přec, — však nechtěl a ani nemohl jsem fotografovati: jen zachytiti významnější kontury velikého a pestrého obrazu.

Nechci říci, že jsem byl cestovatelem po Španělsku, — jenom turistou.

„Señores viajeros al trén!" — k Escurialu.

V pensionatu.

Napsala *Alice Corkranova.*

Co živ neviděl nikdo slečnu Martu bez její tašky. Byla to pozoruhodná taška, sentimentální taška se srdcem vyšitým na ní, s věnečkem z pomněnek a s větévkou vavřínovou. Byla vždy přitažena a zamčena pevnými přezkami. Co živ neviděl nikdo tyto přezky odepjaté. Vypadala-li taška sentimentálně, nejevilo se to nikterak na slečně Martě samé. Byla to prostá, statečná, přistárlá dáma kvetoucích tváří, způsobů tu a tam k smíchu mladistvých a v staromodním obleku. Bedlivější pozorování vzbudilo dojem příznivější, ale zanechalo v mysli pochybnost o stáří slečny Marty a jejích duševních schopnostech. Možno-li tak říci, dělily se o výraz její tváře stejným dílem mladost i stáří. Oči pod těmi vráskami ztratily svůj půvab, ale nepozbyly svého lesku a bystrosti pohledu. Obrysy tváře byly již neurčity, ale byla v nich stále ještě pikantnost pohyblivého výrazu a byly-li rty trochu bledé, zachovaly líbeznost rychlých a přívětivých úsměvů. Ona si stále ještě zachovala mladistvý zvyk zardívání se, a vybledla-li poněkud barva jejích tmavokaštanových vlasů, neztratily tyto svou krásnou hedvábnou měkkost. Snad byla to ta matronovitá okrouhlost celé její postavy, která budila dojem, že nemá v sobě zvláštního citu. Slečna Marta držela se přes všechny změny mody přísně svého vlastního vkusu. Za dnů krinoliny měla na sobě stále svou jednoduchou krátkou sukni ukazujíc světu své sandálové střevíčky; přes prsa měla sepjatý vlněný šáteček a nějaká ozdůbka karafiátové barvy nescházela nikdy.

Stará dáma živila se v Paříži vyučováním angličině. Její hlavním důchodem byl plat, který dostávala za ho-

diny v klášterní škole Marianské. Bydlela v ulici Ste. Croix v malém pokojíku v sedmém patře na několik kroků od kláštera. Byla to strmá, klidná ulice, kolem níž vznášela se vůně posvátnosti, ulice, která se zde, jak se zdálo, opozdila ze středověku. Sošky Matky boží shlížely dolů s mnohého výklenku oděné v bílá roucha a s čerstvými květinami u nohou. Nade dveřmi mnohých starodávných domů po obou stranách čněly massivní kříže. Byla to ulice klášterní, škol a útulen. Po jejím kostrbatém dláždění chodily zbožnost a milosrdenství ruku v ruce, nejsvětější to spojení beroucí klášternictví všechnu jeho příkrost a zádumčivost.

Nikdo nevěděl ničeho o dřívějším životě slečny Marty: její celé jméno bylo slečna Marta Langtonova, ale každý jí říkal jenom slečno Marto. Byla odporučena jeptiškám nějakým knězem jako osoba zasluhující pomoci a potřebující jí. V ulici převládalo mínění, že jest ta stará anglická dáma trochu přemrštěna, ale byla to dojemná přemrštěnost budící soustrast s tou, která zároveň požívala všeobecné úcty. Bylo-li její chování trochu výstřední, bylo také milé. Zachovala si mnoho svěžesti. Vycházívala si ráda do Boulognského lesíka Když se vrátila, vypočítávala svým poněkud pronikavým hlasem vše, co ji na procházce potěšilo; ten zdravý vzduch, jenž jí ovíval tváře, ten ptačí zpěv, jejž slyšela, a co jí ti ptáci povídali, polní a lesní květiny, které viděla; znala také řeč květů a povídala, co jí povídaly ony.

Její poměr k sousedům byl dobrosrdečný, zdánlivě přílišně přátelský, ale v pravdě vlídný. Vyslechla ochotně jejich nesnáze a pomáhala jim v tísni svými krušně dobytými úsporami. Se záležitostmi srdcí mladých lidí měla zvláštní účastenství; rděla se a usmívala a vrtěla svým velkým čepcem, že byla radost se na ni podívat. Slečna Marta zašla si vždy do *Bon Marché* a koupila nějakou malou ozdůbku nastávající nevěstě. „Když je kdo milován, musí hledět, aby vypadal hezky," říkávala stará panna. Ale přes všechnu tu laskavost cítilo se přec, že radosti a žalosti jiných dotýkají se slečny Marty jen z povzdálí. V srdci svém byla samotářkou a stýkala se s lidmi jen na povrchu života. Mluvila s nimi, ale odmítala každý krok, jenž cílil k důvěrnosti. Nezvala nikoho, aby překročil práh jejího pokojíku, a sama také nepřijímala pozvání. Nutkati ji v tom ohledu k něčemu znamenalo připravovati ji o dobrý rozmar. „Ale, ne, ne," odpovídala hlasem, jenž stával se nepokojností ostřejším. „Nechte mne, jak jsem. Jsem docela šťastna, když jsem sama. Samota jest mi nejmilejší." Jinou zvláštností slečny Marty byl poměr k její tašce. Odbývala s chladnou úsečností každou poznámku o tom, jak vypadá, jak divná jest a jaké to na ní vyšívání. Vzbudila-li tato její úsečnost veselí, a nepodařilo-li se učiniti přítrž dalším dotazům, začala se zlobit, prudce, dětinsky: „Je to impertinentní zmiňovati se o její tašce. Nikomu po ní nic není. Nechte ji být." O jiné zvláštnosti slečny Marty povídávali ti, kdož ji potkali na jejích procházkách. Pravili, že se zdálo, jakoby nikoho neviděla; že mluví sama s sebou; a že jí často přeletí líci zářivý úsměv. Nebyl-li ten úsměv k útěše jiným, zdál se býti nesmírnou útěchou srdci staré dívky.

Žačky slečny Marty v klášteře Marianském měly mnohé theorie o obsahu její tašky. Jeptišky samy, myslily-li vůbec na to, domnívaly se zajisté, že to není nic jiného, než také jedna z jejich vlastních mošniček, skladiště všech možných předmětů, svatých a zbožných a užitečných. Domněnky děvčat byly rozmanité. Některé, nečipernější tvrdily, že tam jsou občerstvení lehčího druhu. Mínění, že hebké hnědé vlasy slečny Marty nejsou její vlastní, a že se v tašce nalézá záložní paruka, nalezlo několik vyznavaček. Byly některé, jež tvrdily, že v té tašce vůbec není nic; „nosí ji, aby ji nosila, nebo vůbec aby si dodala vážnosti". Jaktěživ tam nikdo neslyšel nic zaklepat, zašustit, nebo zachřestit. — Ale nejoblíbenější theorie byla, že slečna Marta má v té tašce uschováno celé své jmění, a zvláště — své dědictví. Tato domněnka nabyla půdy v den, kdy přišla slečna Marta neobyčejně rozčilena a poprvé, co ji kdo znal, zmínila se sama o své tašce. Povídala, jak nějaký ošumělý člověk po její tašce sáhl. Představovala živě, jak se to vše stalo a jevila při tom tutéž odhodlanost a rozhořčenost, s jakou byla ve skutečnosti zmařila úmysl lupičův. Na dychtivou otázku žaček, zdali nezavolala na zloděje strážníka, odpověděla: „Ne: na tom mi nezáleželo: já měla svou tašku."

Tou dobou byla slečna Marta vyučovala v klášteře již deset let a její taška byla považována za část jí samé, — zrovna tak jako považujeme dřevěnou nohu nebo paruku šetrně za podstatnou část svého přítele. Tu přibyla jednoho dne nová chovanka. Jeptišky neměly slečnu Reine Michemanovu v klášteře čtrnáct dní, když už seznaly, že do svého stádce pustily „démona". Jejich klíče byly zpřevěšovány, ovocné stromy oškubány a co den objeven nějaký loupežný nájezd do špižírny sestry Moniky. Za tři neděle zpřevrátila slečna Michemanova celý ústav. Jeho klid byl ten tam; odletěl okny, když ona vstupovala dveřmi.

Mezi různými nahodilými vědomostmi, jež měla, nabyla také na cestách se svým otcem dosti pěknou znalost angličiny a byla tak pokročilá, že zaujala brzo druhé místo v třídě slečny Marty. Spekulace o tašce byly její hlavičce vítanou potravou: prozkoumala všechny staré theorie o ní a vystoupila s novou, okonzlující, omračující. V té tašce nebyla ani paruka, ani dědictví: nebyly v ní ani housky s máslem, ani občerstvení lehčího druhu: nebyla prázdná. Taška obsahovala milostné listy slečny Markety! „Celý milostný román je v té tašce," řekla. Potom povzbuzena dojmem, jejž způsobila, vyslovila ještě úžasnější domněnky. „Hm," řekla mezi jiným, „kdož ví! — snad je tam balsamované srdce jejího milence; — takové věci už také byly!"

Slečna Reine při svých šestnácti letech měla na své spoluchovanky rozhodující vliv. Její neohroženost a drsný humor pronikající celou její povahu a celé její zdravím kypící vzezření jim imponovalo. Vodila jejich smýšlení, jak a kam chtěla. Vystoupivši s theorií, že se v tašce slečny Marty nalézá „celý nevydaný román", držela se jí a šířila se o ní, a ony sledovaly s nelítostnou živostí její fantasie všemi jejími rozmary. Pomyšlení, že kulatý obličej slečny Marty mohl kdy vzbuditi horoucí lásku, mělo v zápětí kreslení karikatur, skládání rýmovaček a fraškovitých milostných dopisů, kdykoliv se jen k tomu naskytla volná chvíle. Pouze jediná dívka, Alina de Raix — nejstarší ze třídy, — vzdalovala se všeho a postavila se mezi starou pannu a ty, které chtěly býti jejími trýznitelkami. Ona zachytila jednoho dne karikaturu vloženou do mluvnice na stolku slečny Marty; obrázek představoval statnou, přítloustlou dámu v staromodním šatu, jak drží

pevně tašku, k níž bylo přikováno hejno bůžků lásky divajících se na tlustou paní se smíchem a úžasem, neb odvracejících se poděšeně a uslzeně. Alina vzala kresbu a zadivavši se na slečnu Reine řekla klidně: „To zde dám matce superiorce.“

„Tím se ta věc hodně vesele ukončí,“ odvětila Reine s hlasitým smíchem. „Dala bych nevím co za to, kdybych mohla viděti ten obličej matky superiorky, až se taška vykuchá a obsah se před ní rozloží. Myslím, že by slečna Marta raději snesla všechno trápení, které si vymysliti můžeme, než takovou muku.“

Slabé zachvění víček svědčilo, že Alina cítila sílu rozumování „démonova“. „Máš snad pravdu,“ řekla po chvíli a složivši kresbu strčila ji do kapsy; „ale odvážím se všech následků, stane-li se něco takového ještě jednou. Ach, slečny,“ pokračovala obracejíc se k druhým a mluvíc zastřeným hlasem, v němž jevilo se pohnutí, „děláte ošklivou věc tropíce si smích ze staré ženy. A konečně dejme tomu, že se v tašce nalézá to, co povídá Reine! Dejme tomu, že tam jest pohřbená historie života slečny Marty. Není-li to krásné býti tak věrným pouhé upomínce?“ — Opět se Alina zamlčela dívajíc se jako do prázdna; potom pokračovala: „Ach, co asi vytrpěla!“ — Pojednou zmlkla; bylať spozorovala, jak jsou mnohé oči na ni upřeny s naivním úžasem. Začervenala se až přes čelo a chvatně usedla.

Reine dala se do smíchu, ale smích byl přerušen tím, že se dvéře otevřely a děvčata vstala, jak vešla slečna Marta, uvedena jako obyčejně do třídy jednou ze sester.

Spolužačky tentokráte pozorovaly, že Alina ve své úloze vázne; ale bylo k tomu zapotřebí bystřejšího oka, než měly, aby si byly povšimly, že když slečna Marta položila Alině ruku na rámě, jako vlídně ji kárajíc, že jest tak roztržitá a když při tom dotknula se jí taška, dívka zbledla a trhla sebou, jakoby ji byl někdo udeřil.

* * *

Svátek matky superiorky byl v klášteře slavností, která se každoročně odbývala s velkou společenskou i náboženskou okázalostí. Mnoho neděl před tím pracovaly jeptišky i chovanky horlivě na dárcích pro velebnou matku a sledovaly se zvláštní dychtivostí hlavně vzrůst květin v zahradě.

Svátek byl uprostřed června, ale přes to považovaly sestry za zvláštní přízeň nebes, že bylo stále tak krásně. Letos přišel ten den opět se zářivým slunečním světlem a bujnou zelení a jeptišky nemohly se o tom ani dost napovídat, když trhaly květiny za chladného, krásného rána.

K slavnosti pozváni jsou hosté, všichni, kdož jen byli přáteli kláštera; v refektaři přistrojeny stoly. Odpoledne mělo se stráviti v zahradě. Byl to jediný den v roce, kdy se slečna Marta odchýlila od svého plachého zvyku vzdalovati se všech hlučnějších společností. Její přitloustlá postava objevila se jedna z prvních v klášterních vratech s taškou na ruce a s přezkami čistě vyleštěnými. Na sobě měla hedvábné šaty holubí barvy a přes ramena přehozený červený indický šál vonící silně od potpourri. Její velký klobouk měl nové pentle a jedna, světle růžová, splývala jí po hrdle. Na nohou měla své nejkrásnější sandálové střevíčky. Slečna Marta přinášela vždy velebné matce kytici, která byla na květinovém trhu udělána pod jejím zvláštním dozorem.

Bylo teď odpoledne; stíny dloužily se v zahradě, kde Alina seděla s několika jeptiškami. Kol dokola ozýval se cupot nohou a veselý křik. Vstala právě, aby si došla pro vyšívání, když spozorovala hlouček děvčat běžících ke klášteru. Zdálo se jí, jakoby viděla Reine, mávající kapesním šátkem jako na znamení. Mnoho toho nedbala. Byla to bezpochyby nějaká hra. Šla zvolna po mírně stoupající pěšině, na jejímž konci stála besídka. Bylo to rozkošné zátiší. Pod proplétajícími se větvičkami svlačců stála lavička, odkud viděly se čtverhranné věže chrámu Notre-damského a blíže věž Sv. Sulpice. Když se blížila, spatřila šaty holubí barvy. „Překvapím někoho, jak spí tam na té lavičce,“ usmála se Alina. Kdo zde usnul, byla slečna Marta.

Hlava staré dámy byla nachýlena do zadu, klobouk se s ní svezl a držel jen páskou na vráskovitém krku. Jak tu spala, byly všechny ty rány osudu, všechny ty jizvy let, zřejmě viditelny. V bdění měla ve výrazu něco pohyblivého, bystrého, a v očích tolik lesku, že zachovala si vzezření mladistvosti; ale ve spaní přicházelo stáří s celou svou pomstou. Alina pozorovala ty vrásky, vpadlé spánky, zarudlá víčka a těžký dech. Všechen prach života napadl na ty řídnoucí vlasy. Byla dojata. Zdálo se jí, že jest na té tváři klid vybojovaný statečnou duší. Když tu tak chvilku stála přejíc si, aby mohla hlavu slečny Marty podložiti polštářem, zdálo se jí, že něco u ní schází. Nemohla si vzpomenouti, co to jest: potom jí to náhle hlavou probleskło: — byla to její taška! Taška byla pryč. Ohlédla se rychle po ní na všecky strany. Nebyla nikde. Tu jí napadl ten hlouček děvčat, jenž byl zaběhl do kláštera.

Pustila se tam během. Skokem byla přes zahradu v domě. Ubíhala dále salonem, kde stály židle na místo v obvyklých řadách, ve družných skupinách; vzhůru po schodech do ložnic, kolem cel jeptišek, — nikde nic neobyčejného, všude ticho jen s tou zlatou slunečnou září proudící se sem okny. Jak tu tak stála přemítajíc, kam se obrátit nyní, zalehl k ní dušený smích a hned na to výbuch smíchu rychle utišený. Byla tam opuštěná síň, podkrovní síň, s jejíhož okna bylo něco málo vidět do ulice Ste. Croix. Rychle jako myšlénka byla na jejím prahu. Rezavý klíč se neotáčel v zámku, ale dvéře byly zandány židlí. Alina ji prudce odstrčila.

„Ach, pane bože!“ zvolalo několik polekaných hlasů, a hned na to daly se všechny zase do smíchu, poznávajíce svou družku.

„Jen dále, jen dále, jenom nedělej hluk; pro živý svět nesmíme zde býti dopadeny. Slečna Marta, jak víš, nezná tento pokoj,“ zvolala Reine. Byla střední postavou v kruhu děvčat klečících neb sedících na zemi.

Alina poznala tašku v jejím klíně, viděla, jak na zemi kolem leží rozházeny listy a množství jiných předmětů. „Ale, to je hanebné, — to je hanebné, co zde děláte!“ zvolala.

„Ani dost málo,“ odvětila Reine nezastrašena a mluvíc velmi rychle. Než tašku schováme, podíváme se pouze, co v ní jest. Je to do slova to, co jsem povídala — celý nevydaný román. Nevypadej proto tak nešťastně. My chceme tu starou pannu jen poškádlit; pomůžeme jí, aby

zase nalezla svou milovanou tašku, — ale hledat ji bude musit, hodně hledat.“

„Povídám vám, že to je ošklivé, že to jest jako svatokrádež,“ odvětila Alina těžce oddychujíc.

„Aj což! Nepusťte ji ven. Marie, postav se přede dvéře. Vezměte jí ty ruce od uší, musí to poslechnout! Uvidíš, Alino, jak zajímavé to jest. Milenec slečny Marty jest voják — důstojník. — švarný hoch, — světlé knírky. — trochu hrdý, — celý voják. Zde jest jeho miniatura! hleble Malbrook s'en va-t-en guerre. Ah! musíš to vyslechnout — on prahne, — on hoří, — on se rozplývá láskou — k slečně Martě!“

„Ach, nevíte, co děláte, nevíte, co děláte!“ volala skoro plačky Alina, kterou dvě smějící se děvčata držela za ruce.

„V té tašce zde je všechno na světě,“ pokračovala Reine tónem vyvolavačským: „kokarda, — medaille, poblácená rukavička, — celé museum romantických starých šatů, zlatý náprstek, perlový prsten, trochu zvadlých květin, všechno, a v podšívce má každá věc své zvláštní oddělení, proto nic nechrastilo. Teď poslouchejte: Malbrook odešel na návštěvu, — první loučení, velké zoufání, slečna Marta jej zaklíná, aby nebyl přílišně šťasten bez ní.“

A Reine začala čísti.

„Tedy jsem od vás vzdálen! Jsem tak hloupě nešťasten, jako jen ubohý zamilovaný blázen kdy byl. — a vy to víte. Mé srdce letí odsud k vám, tam k těm sešlým zeleným zahradním vrátkům a čeká, až se otevrou a vy vyjdete z nich. Vidím ty vlhké schody vedoucí dolů k řece a jak po nich cupáte těma svýma hezounkýma nožkama. Když jsem se tak na vás díval, na ta růžová líčka, na ty zářící oči, v nichž skotačilo tisíc diblíků, říkával jsem si, že jste jako rusalka. Tak a nejinak jevily se rusalky básníkům, když o nich psali.“

„Slečna Marta rusalkou!“ zahlaholilo to kolem hlučným smíchem.

„Ale co vídám nejčastěji,“ pokračovala Reine nedajíc se vytrhovati, „jest ten lavandulový plůtek tam v zahradě a to jitro, když já na jedné a vy na druhé straně trhali jsme květiny na potpourri tetě Priscille. Má drahá, vy jste mne tenkrát hanebně trýznila. Já nebyl k ničemu: můj doutník pozbyl své konejšivé síly; mé srdce bylo na tom chladném dláždění dvacetkrát za den, až pojednou, — pamatujete se? — naše ruce setkaly se přes plůtek a já nechtěl pustit ruku vaši, nechtěl, dokud jste mi neslíbila, že zůstanete mou, pokud nás pouze smrt nerozdělí. Toť jste se už potom mohla smát, co jste chtěla, když jste to už jednou slíbila; mohla jste se smát, že naše svatba bude někdy 30. února neb bůh ví kdy. Co bylo mi po tom; já mohl se smáti též. Vždyť jsem věděl, že jsem ten nejšťastnější člověk na světě. Bůh vám to oplať!“

„Amen!“ zvolaly posluchačky.

„Ptáte se mne, jak se mi líbí vaše miniatura —“ pokračovala Reine z druhého dopisu. — „Jen tak, tak. Trochu podobna jest a to mne popuzuje, že vás, jak se zdá, chtěl malíř udělat hezčí, než jste a při tom setřel právě ty nejvýznamnější a nejkrásnější rysy vašeho obličeje. Ale nejhůře pochodily při tom vaše oči. To přece nejsou ty ohnivě čarovné, šelmovské oči vaše. A ten váš účes! Docela podle všech předpisů nedělní slušnosti tety Priscilly. Volný, rozpuštěný a v slunci čemu že se ty vaše vlasy podobají? Myslím že ambře, champagneskému, záři světic! To jsou vaše vlasy! — Ale dost! Venku víří bubny. Naši hoši se seřaďují. Jest před —“

A zase smích, v němž zanikala další slova Reinina.

„A teď jeho poslední psaní,“ zvolala dívčina.

„V Bruselu 16. června 1815. — Zbývá mi jenom okamžik času — okamžik, abych vám řekl s bohem, má nejdražší Marto. Polnice volají. Za půl hodiny jsem na pochodu. Modlitby a slzy šeptají se a tekou pro nás v tak mnohých domovech. Slzy a modlitby mého děvčete jsou mezi nimi, to vím. Její miniatura jest na mém srdci: její úsměv a ruměnec jsou mé. Zasáhne-li mne francouzská koule, bude poslední má myšlénka na vás. Již mne volají. S bohem, má drahá. Bůh ti dej vše dobré. Bůh tě opatruj, můj miláčku!“

Po tomto listu následovalo ticho. Reine pokračovala pomaleji, než dosud: „Zde je něco zabaleno v hedvábném papíru.. Podívejme se, co na to slečna Marta napsala: ‚Moje miniatura roztříštěna kulí, která projela tím věrným srdcem!‘ — Dobrá“ — mluvila Reine dále rychleji. „Teď se podíváme, jak vypadala slečna Marta, když jí bylo devatenáct let!“ Začala pozorně rozbalovati papírek. — „Ach ne, — nemůžeme; jsou to samé kousky, samé třístky: nic, naprosto nic. A zde ty hnědé skvrny; —“ zasmála se nervosně: — „skvrny od krve, — krve Malbrookovy! Ah, — jak hrozné to je!“ A s křečovitým zaštkáním odhodila třístky i papír na zem. Všechna děvčata se zachvěla.

V tom rozletly se dvéře a slečna Marta stála na prahu, těžce oddychujíc, pobouřena a na smrt bleda, několik jeptišek stálo za ní také vyrušených ze svého obvyklého klidu.

S posuňky šílené a s výkřikem vrhla se stará žena k Reine; tato však vyskočila a odhodila tašku na zem. Tu klesla slečna Marta na kolena a začala sbírati rozházené kousky miniatury a všechny své památky a listy stenajíc při tom, jako raněná. Alina a několik jiných dívek přistoupily k ní, chtějíce jí pomoci, ale ona odpudila je vášnivým výkřikem bráníc své poklady před dalším znesvěcením, dotknutím cizí ruky. V tom přišla také matka superiorka, kteréž Alina vše vysvětlila. Když stará slečna sebrala poslední list a uzamkla všechny své památky a ustrašená děvčata ze síně se vzdálila, přistoupila k ní představená kláštera vlídně a upřímně ji těšíc. Slečna Marta odmítala vzdorně každou útěchu. „Na vás není viny žádné, zasloužila jste si vždy jen úcty všech, — ale přec,“ dodala tiše, „porozumíte mi, když vám řeknu, že po této nešťastné příhodě jsem svou povinnosti k svěřeným mi dívkám i k sestrám nucena, prositi vás, abyste aspoň na čas do školy nechodila.“

„Rozumím vám,“ řekla slečna Marta tupě.

„Po prázdninách,“ mluvila matka superiorka dále, „rády vás opět uvidíme. Reine bude pryč; musí jíti hned a ostatní žačky brzo na vše zapomenou. Jen o jedno vás prosím: svou tašku musíte nechat doma.“

Slečna Marta poslouchala tiše, avšak při posledních slovech zvolala prudce: „Nikdy, ani na okamžik. Kam půjdu já, tam půjde ona se mnou. Však se nějak ve světě uživím: dostačí mi tak málo. Jedni mají hojnost, jiným jako vám stačí odříkání, dobré skutky a modlitby, a mně upomínka na toho, jenž jediný ve světě mne miloval. Ach ano, vy nosíte odznaky svého povolání: máte svůj závoj a svůj růženec, vdaná žena má svůj snubní

prsten a já — já mám svou tašku, kterou neodložím zrovna tak, jako vy neodložíte svůj šat.“

Tak vyšla ze dveří. Alina stála dole u okna a spatřila ji vcházeti na ulici. Dívala se za ní, až zmizela a potom náhle, zakrývajíc si tvář oběma rukama, dala se do usedavého pláče. V té chvíli však nemohla si říci pláče-li pro slečnu Martu, nebo — k vůli samé sobě. —

* *
*

Uplynulo čtrnáct dní; zapadající slunce vrhalo dlouhé stíny po ulici Ste. Croix. Na dveřích slečny Marty ozvalo se klepání. Opakovalo se, když nikdo neodpovídal a potom ozval se nevrlý hlas staré slečny: „Kdo to? Co chcete?“ Po chvilce otevřely se dvéře a Alina a slečna Marta stály před sebou. Bylo to ponejprv, co se od oné nešťastné chvíle setkaly.

Alina viděla, že se slečna Marta změnila; jejího zdraví a sil patrně ubylo. Avšak třeba byly svěžest a čilost výrazu jejího obličeje zmizely, bylo přece i přes ten neklid, jejž způsobila neočekávaná návštěva, vidět, že byla v nitru svém spokojena, tím mírem, který přichází z obcování s mrtvými.

Pohledla na Alinu tázavě, ale neřekla jí, aby vešla. „Chtěla jsem s vámi mluvit, slečno Marto,“ řekla dívka bojácně. „Ale nemám nachvat, mohu čekat, až vám bude vhod mne přijmouti. Vrátný dole slíbil mi, že mne doprovodí nazpátek do kláštera.“

„Nechci vidět žádnou ze svých žaček z kláštera, ublížily mi příliš mnoho,“ řekla slečna Marta prudce. Odvrátila se, ale nezavřela dvéře za sebou a Alina, přijímajíc toto záporné pozvání, učinila krok nebo dva do pokoje. Viděla, že to byla druhdy hezká přívětivá komnatka, ale teď bylo vše v neladu a pokryto prachem.

„Přišla-li jste,“ pravila konečně slečna Marta pohlednouc ostře na Alinu, „abyste mi jako matka superiorka a jeptišky řekla, bych nechala své památky doma a tak přišla zase učit, mohla jste si ušetřit chůze.“

„Nepřišla jsem proto,“ řekla Alina, blížíc se k Martě, která po slovech posledních usedla. „Přišla jsem,“ řekla měkce, „prosit vás, abyste jela se mnou na venek, — na zámek mého děda, — bude nám tam tak dobře — oběma.“

Posuněk v obličeji staré panny zdál se říkati ne. Jí že je dobře v tom malém pokojíku zde, kde strávila tolik let se svou minulostí.

„Odjíždím tam na nějaký čas,“ řekla Alina a její hlas se chvěl a ruměnec polil její tváře. — „Ano, já slyšela ty vaše listy, jak etla je Reine, a bylo mi, jakoby mi srdce protékaly. Od těch dob neměla jsem klidu, nikdy dříve jsem to nikomu neřekla, až teď velebné matce a svému zpovědníku. Radili mi, abych na čas odešla ze školy, zašla si do světa a zkoušela tam své srdce. A tak jsem si řekla: Půjdu, a vezmu s sebou slečnu Martu a budeme spolu vzpomínat.“

Slečna Marta tomu všemu dobře nerozuměla, ale Alina mluvila šeptem dále a po nějaké hodině, když se loučily, objala ji stará panna a líbajíc ji vroucně na čelo řekla: „Ano, půjdu s tebou, mé dítě.“ — — Výraz hrdosti byl jí dávno již z tváře zmizel; poslouchala mladou dívku s úsměvem matky, jež uhodne víc, než se jí poví —

A když za dvě léta potom slavena na starém zámku Ch—ském svatba Alinina s mladým hezkým důstojníkem, jejím bratrancem, panem de R—eux, nedala si to Alina vzíti, aby jí stará slečna Marta nestála za matku.

Vdova po chirurgovi.

Novela od *Boženy Kunětické.*

(Pokračování.)

Pavla Deminová vstala se svého sedadla po tomto novém výbuchu a otevřela malý stolek, v němž měla různé listiny uschované. Lažanský pohlížel na ni, opíraje hlavu o pravou ruku. Mladá vdova byla krásná žena, to uznával. Postava její byla pružná, elegantní, plná gracie a něhy. Malé její nohy vězely v černých střevíčkách a upnutý černý šat prozrazoval skvostný útvar jejích ramen i prsou. Rusé bohaté vlasy její zářily v paprscích slunečních jako zlatá příze, jsouce koketně zkadeřeny nad bílým čelem. Pavla Deminová byla krásná mladá vdova. S živým interessem očekával Lažanský pokračování její obrany, neboť směr její jej překvapoval.

„Svěřuji vám, pane, drahé listiny,“ pravila vdova podávajíc mu pečlivě sbalený závitek. „Přečtěte si je, ne zde, ale doma, abyste se nad nimi mohl zamyslit. Svěřuji vám je donucena k tomu okolnostmi a svým uraženým srdcem. Prosím zároveň, abyste mi je vrátil pokud možná brzy — nejlépe zítra.“

„Nechápu, milostivá paní —“

„Však vy pochopíte! Netajím, že jsem roztrpčena. Objevil jste se přede mnou jako žalobník, jako věřitel bezohledně, proč? Slýchávala jsem o vás, že jste muž velice intelligentní — tak ale nejedná muž intelligentní. Chcete mne obmezovat v mém životě vdovském a rušit můj s těží vymožený klid. Z jakých důvodů? Protože jsem vdovou po chirurgovi, který operaci na vás provedenou ve chvíli, kdy ďábel ovládal jeho ruku, zničil svou kariéru. To není spravedlivé. Jděte, pane Lažanský! Přečtěte si ty smutné dokumenty mé obrany. Zítra budu vás očekávat v rohovém altánu na straně západní v naší zahradě. Teď omluvte se dle nejlepšího svého mínění.“

Lažanský přijal z ruky Pavliny závitek s čelem zachmuřeným. Netušil ani z daleka, co obsahoval, a bylo mu to také do jisté míry lhostejno, neboť nepovažoval žádné důvody Pavly Deminové za tak vážné, aby zprostily ji načisto těch malých povinností, které jí poměr její k němu pochopitelně ukládal. Mimo to byl uražen tónem, s kterým s ním mluvila.

Ukloniv se mlčky, chtěl odejít.

„Ještě něco.“ zadržela jej však vdova; „řekněte mi, jak si vysvětlujete operaci mého chotě?“

„Nevysvětluju si ji vůbec, milostivá paní.“ odpovídal Lažanský dosti příkře. „Doktor Demín byl znám co vzácný chirurg, na něhož se možno spolehnout v případě jakémkoliv. Mohu si pak něco vysvětlovati? Kdybych znal příčinu, pro kterou by se mohl na mně mstít, řekl bych, že to byla krutá msta. My se však spolu nikdy nestýkali.“

„Doktor Demín byl muž vznešeného charakteru.“

„Neznal jsem ho, milostivá paní, a domněnka každá byla by mně dovolena. Já však jsem si žádných netvořil a netvořím.“

„A co soudíte o jeho smrti?“

„Také o té jsem posud nepřemýšlel, neboť neznal jsem jeho poměry domácí, ani veřejné. Vnitřní jeho život neznal jsem pak dočista. Neznaje příčiny, nemohu o ní souditi.“

„Děkuji vám, pane Lažanský. Tedy zítra, prosím, neračte zapomenouti.“

„To je fráse, milostivá paní. Vy dobře víte, že naprosto zapomenout nemohu. S bohem.“

„S bohem, pane Lažanský!“

Když mladý muž odešel, přistoupila Pavla k oknu a dívala se za ním, kterak koňmo odjíždí, tak dlouho, pokud nezmizel za nedalekým lesem. Byl to statný muž ušlechtilého vzrůstu, lesklých kaštanových vlasů a na koni seděl s elegantní a přirozenou jistotou. V celém zjevu jeho spočívalo zvláštní sympatické kouzlo, které pravidelně dobývá všech srdcí ženských.

Při večeři téhož dne tázala se slečna Leontina po příčině návštěvy Alexandra Lažanského.

„Přijde bezpochyby častěji, tetinko“ — odpověděla Pavla, „pravil mi, abych mu dovolila několik rozmluv se mnou týdně. Ujišťuju vás, že žádal mne za účelem jen čestným. Znal mého chotě a dnes právě odevzdala jsem mu jeho zápisky k prohlédnutí. Jedná se mu o jakousi vědeckou konklusi. Ostatně přijde sám vás, tetinky, o vaše svolení požádat.“

Sestry vyměnily mezi sebou dlouhý pohled. Potom slečna Leontina, která jsouc nejstarší všech, požívala u obou ostatních neobmezeného respektu, otřela si ubrouskem pečlivě ústa a pravila:

„Hm — ovšem, milá neti, přejeme ti jakékoliv zábavy, ale jedná se zde skutečně o pověst našeho domu. Mladý Lažanský jest hezký muž, který požívá zvláštní přízně všech okolních dívek a který považován bývá více za roztomilého a duchaplného seladona, než za učence v inkognitu.“

„Nezbývá mně tedy, tetinky, než jeho prosby odříci, neboť nemíním uraziti vás v nejmenším.“

„A kdy přijde zase?“

„Zítra přinese mi zápisky mého chotě zpět.“

„Promluvíme s ním tedy samy, abychom ti ušetřily nepříjemných rozpaků.“ pravila slečna Veronika, okusujíc kůstku kuřátka s pravou virtuositou.

„Ano, to bude nejjednodušší, mínila slečna Laura, nabízejíc Pavle ještě jednou misku s kompotem a dokládala: „Kuřata jsou prý letos velmi vzácná.“

„K neuvěření.“ zvolala slečna Leontina vážně.

„Měly jsme dlouhou zimu, má drahá, to jest všecko.“

„Vždyť na počátku dubna ještě sněžilo.“

„A foukaly severní ledové vichry.“

„A mrzlo.“

Pavla byla dnes velmi bledá a rozmluvy o kuřatech se nesúčastnila.

* * *

Trvalo to trochu dlouho, nežli slečny Kvizdovy propustily Lažanského druhého dne z nutného examen, které si pro něho celou noc studovaly. Neméně desetkráte pohlédly na sebe při rozmluvě s ním obvyklým dlouhým pohledem, v kterém spočívala celá procedura jejich velké porady. Shledaly Lažanského nad pomyšlení nešťastného a byly změnou jeho tím více překvapeny, čím menších měly vědomostí o posledních jeho osudech. Odcházeje políbil Lažanský všem třem dámám ruce, děkuje jim za projevenou důvěru, poněvadž slečny ku konci usnesly se mimicky, že učiní svůj dům tomu nešťastníkovi úplně přístupným. Když konečně propustily jej, aby vyhledal jejich neteř, zalomily všecky tři ty dobré duše malýma kulatýma rukama nad hlavou a zvolaly zděšeně:

„Jaké to neštěstí! Jaké neslýchané neštěstí! Toť víc než možno člověku uvěřit, to je hroznější než smrt.“

A poněvadž shledávaly neštěstí Lažanského také svrchovaně interessantním, chopily se rychle svých drátů, při jejichž blýskavém mihotání dovedly se nejlíp baviti a nejlepší kombinace na základě svých pozorování tvořiti — — — Zahrada slečen — to velké dítě jejich péče a všech starostí — byla zahalena v nejskvostnější svůj háv, v němž pyšně přijímala holdování modrého nebe a jeho zlatého slunce. Nemožno nic krásnějšího si představiti, než zelený její šat vyšňořený guirlandami vzácných květů, její stinná loubí, její rozkošné vodomety, které v tisících démantových krůpějích šuměly, dováděly a okouzlovaly.

Ve vzduchu vznášely se rozpustilé trilky ptačí, ve stromech to šeptalo a hrálo, jakoby v každém skrývalo se několik neviditelných víl.

Ty božský máji! Ty překrásná básni celého roku!

Lažanský kráčel zahradou vážně, jakoby každý krok svůj odměřoval a posuzoval. Nedaleko altánu se zastavil, bezpochyby k vůli tomu, že spozoroval za jeho sloupovím rozkošnou postavu mladé vdovy, která pilně vyšívala na povijanu určeném pro nového světoobčana paní Hudrychové. Pavla byla dosti rozčilena, což zajisté pochopitelno, neboť poslední události jednotvárnost jejího života zde valně zčeřily. Očekávala Lažanského s množstvím tak různých pocitů, že nedovedla si o nich učiniti ani řádný posudek. Přemýšlela, jak nejlépe by se zachovala, aby neublížila ani sobě, ani nešťastníkovi. Líce její se silně zarděly, když zaslechla po stezce kročeje, které tak dlouho i tak netrpělivě očekávala. Lažanský přicházel k ní s posvátnou jakousi úctou, bledší než kdy jindy, s pohledem vážným a duší rozrušenou. Zápisky jejího chotě vracel jí mlčky, ukláněje se pouze před ní hluboce. Teprve po dlouhé době, když tête à tête mladých lidí stávalo se nanejvýš trapným a když nutně vyžadovalo jakéhokoliv rozluštění, pravil Lažanský pohnutě:

„Odpusťte mně, milostivá paní, mou drzost včerejší. Neměl jsem ani z daleka tušení, jak oprávněného žalobníka ve vás naleznu. Dokumenty vaší spravedlivé obrany mne velice dojaly. Nebudu již ani okamžik déle neskromným, ani dotíravým a — poroučím se vám.“

S těmito slovy se mladý muž opět uklonil a odcházel, aniž by vyčkal jediného slova od krásné dámy. Pavle však se zdálo nanejvýš ukrutným, že propouští jej takto bez jediné námitky, bez jediného návrhu a bez jakéhokoliv objasnění. Alexandr Lažanský nemohl být jí v životě více lhostejným, to bylo tak určité, jako nejsvětější pravda proroků; vždyť dobře cítila, kterak se zachvěje, až zaslechne někdy jeho jméno, jeho hlas, až zakmitne se jeho postava buď skutečně před ní, anebo jen v duši její, a bylo také pravdě podobno, že se tak stane častěji.

„To je on — ano on — člověk, který mně nikdy lhostejným být nemůže a nesmí."

Proč tedy jej propustiti tak zcela klidně, když to nemělo jiného účelu, leda připraviti jí trpkou výčitku pro celý život, že nejednala s ním ani šlechetně, ani velkomyslně, ba ani útrpně? A ostatně jeho požadavek nebyl nikterak urážlivým, neboť nahlížel, že je poněkud smělý, podivný, výstřední.

„Pane Lažanský!" zvolala, právě když chtěl zabočiti na stezku, která vedla za husté keře šeříkové.

„Přejete si, milostivá paní?"

„Vraťte se přece! Nebylo mým úmyslem vám zápiskami svého muže dáti zápornou odpověď k vaší žádosti. Chtěla jsem pouze, aby jasno bylo mezi námi, a toho jsem zajisté docílila. Nechci před vámi státi jako žalobnice, ale také ne jako vinnice. Je-li vám libo, projděme se zahradou a debatujme trochu spolu."

Pavla seběhla po dřevěných schůdkách z altánu a popošla rychle Lažanskému vstříc.

„Co mně to nabízíte, milostivá paní? Jednáte tak z útrpnosti?"

„Nikoliv, pane Lažanský, upokojte se. Přijímám-li vaše včerejší návrhy, děje se tak z pouhého přátelství. Jste spokojen?"

„Děkuju vám, milostivá paní. Avšak —"

„Avšak?"

„Vy dovolíte, abych se vám zcela představil. Jsem opatrným z mnoha ohledův k vám. Nechci, abyste si o mně činila příznivějších illusí než skutečně můžete. Obávám se také, abyste jednoho dne neshledala mě hroznějším, než si mne v tuto chvíli představujete. Od té doby, kdy jsem poznal, že nejsem oprávněn k nižádným požadavkům vůči vám, od té chvíle musím považovat vaše rozhodnutí za dobrodiní a rád bych, abyste velikost jeho hned dobře posoudila a ocenila."

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Národní divadlo. (Adámkův „*Heralt*". — Stroupežnického „*Sirotčí peníze*".) Ocenili jsme již minule všecky přednosti Adámkova „Heralta" a ukázali zejména na jeho poměr k první práci tohoto autora, totiž k „Saloméně". Nebude od místa, uvedeme-li aspoň v hlavních rysech jeho obsah, abychom mohli naň zavěsiti některé další poznámky.

Vilém Heralt Trčka z Lípy byl z rozkazu Rudolfa II. poslán do vyhnanství, poněvadž zabil v souboji španělského šlechtice, který lehkovážně pohaněl jeho nevěstu. Již tím zasluhuje upřímné sympatie divákovy. Ze svého vyhnanství se potají vrátí a slyší hrozné věci. Jeho nevěsta Helena skončila prý sebevraždou; ale zatím otrávil ji pan Zylvar, její poručník, když se nechtěla státi jeho ženou. Nyní hodlá se týž zasnoubiti s její sestrou Danělou, a to aby získal jmění, které až posud jenom spravoval. To vše slyší Heralt a nechce věřiti svému sluchu, ale brzy se přesvědčí. Poctivý purkrabí se přizná, že byl toho svědkem, když házeli mrtvou Helenu z okna do příkopu. Pan Zylvar, aby se ho zbavil, pošle na něho vraha. Nyní má Heralt jistotu a myslí jenom na pomstu. Nepočíná si však dosti opatrně. Když se ubírá Zylvar se svojí nevěstou k oltáři, veřejně jej obviní a co více, zabije Zuňigu, příbuzného onoho soka svého, jehož probodl v souboji, a sice z téže příčiny. Jest jat a odvezen na hrad pražský. Zylvar se obává, že Heralt při výslechu odhalí jeho vinu a proto hledí jej ve vězení otráviti. Pošle mu nástroje k útěku a sice v krabici plné otrávených jahod. Leč tento nový jeho úklad přijde na jevo a poněvadž Heralt nemá naděje, že by se k císaři dostati a věc svou hájiti mohl, chce se svým nepřítelem účtovati sám. Přístup k císaři brání mu totiž Zylvarem zakoupený komorník Makovský, proti jehož vlivu ani Tycho de Brahe i s doktorem Hájkem, oba přátelé Heraltovi, ničeho pořídití nemohou. Tycho de Brahe má dobrou myšlénku, pustí totiž o své vůli Heralta z vězení, aby se mohl, ať se stane cokoliv, se Zylvarem vyrovnati. Heralt překvapí svého nepřítele a nutí jej s pistolí v ruce, aby jedl z otrávených jahod. V tom však ozve se na dvoře trouba a Heralt přiskočí k oknu. Toho užije Zylvar, uchopí pistoli a střelí Heralta do zad. Ten sebere poslední síly a vypálí rovněž po Zylvarovi. Raní jej pouze do nohy, ale tím jej zničí. Trouba oznamovala totiž příchod císařských stráží, které Zylvara zatýkají a před tváří umírajícího Heralta odvádějí v poutech. Rozkaz na zatčení Zylvarovo byl dílem Brahovým.

Heralt je dobrý, poctivý, statečný a při všem nešťastný a tak jej od počátku až do konce provází naše účastenství. Jest hrdina, neboť aby pomstil křivdu, pozvedá svoji zbraň, věda dobře, že se při churavém císaři práva svého nedovolá. Není však dosti opatrný a to jest, chceme-li, jeho tragická vina. Ke konci klesá, ale co vítěz nad Zylvarem. Nechápeme, jak mohl někdo říci, že Heralt není hrdinou a že jeho osudy jsou diváku lhostejny. Člověku poctivému není přece nikdy jedno, vítězí-li právo či zločin. Jedna věc „Heraltovi" při některé části obecenstva vadila, a to byl, jak se říká, romantický ráz celé hry. Přemýšleli jsme mnoho o tom, v čem vlastně zde záleží ta osudná romantika. Že Zylvar otráví Helenu? Či že jde Heralt navštívit hrob své nevěsty? Či snad že překazí Zylvarův sňatek? Jsme přesvědčeni, kdyby totéž se odehrávalo v krojích moderních a kdyby mluva držána byla v tónu všednějším, že by nikomu nic nenapadlo. Co se zde „Heraltovi" vytýkalo pod názvem romantiky, to se namítává proti každému ať historickému ať mythickému kusu slovy jinými, ale znamená to vždy totéž: „my chceme

viděti na jevišti jenom sebe a svoje nejbližší okolí." Jsme rozhodní přátelé moderního realismu, ale takováto jednostrannost zdá se nám býti pro náš repertoire nebezpečnou, neboť znamenala by ponenáhlé vyloučení veškeré klassické literatury. Každý musí uznati, že by bylo velmi těžko nahražovati ztrátu takovou.

Sotva minul týden, vypravena byla novinka, Stroupežnického jednoaktové drama nazvané „Sirotčí peníze". Je to v krátké době již čtvrtá jednoaktovka téhož autora. „Zvíkovský rarášek" a „Paní mincmistrová" náležejí mezi nejlepší čísla domácího repertoiru. I „V panském čeledníku" jest rozhodně dobrý kousek. Nejnovější práce téhož autora má základní myšlénku velice pěknou, ba poetickou, obě hlavní figury zdařilé, šťastně zachycený kolorit doby, hezkou řeč, ale dá se při ní všelicos namítati.

„Jako při každém dramatu," doloží autor, bude-li náhodou čísti tyto řádky. Nejdříve povíme několika slovy obsah.

V době třicetileté války přitrhne general-major Čabelický, český to exulant, na zámek známé paní Zuzany Černínové z Chudenic a žádá pět tisíc tolarů výkupného — jinak hrozí vypálením dvora. Paní Zuzana svých peněz v té chvíli nemá, chová u sebe sice tuto sumu, ale ta náleží dvěma sirotkům, kteří nalezli u ní nový domov. Hodné ty děti vidouce tíseň své druhé matky nabízejí jí toto své jmění, a když šlechetný návrh jejich paní Zuzana zamítne, učiní nabídnutí své samému švédskému vůdci. Ten dá hledati na místě, které obě děti naznačily, ale nenalézá ničeho, neboť zatím paní Zuzana peníze jinam uložila. Nyní vidouc, že Švédové celý zámek prohledávají, uschová sirotčí peníze v lůžko své malé spící vnučky. Čabelický pozná, kde peníze jsou ukryty, ale sáhnouti po nich nemá zmužilosti. Proč? Krátce před tím dostal ze Stokholmu list od své ženy, ve kterém mu oznamuje, že jediná jejich dceruška právě zemřela. Spící dítě upomíná jej živě na ztracenou dceru a jeho pohnutí jest tak mocné, že není s to rušiti spánek churavého děcka. Nicméně při odjezdu dvorec zapálí. „Sirotčí peníze" jsou však zachráněny.

Kus byl psán patrně k vůli té scéně, jak stojí Čabelický nad postýlkou spícího dítěte. Ta myšlénka, kterak láska k dítěti dovede odzbrojiti takového drsného válečníka, jest zajisté pěkná a snesla by i verš. V. Hugo byl by z ní učinil jedno číslo do své „Legendy věků". Ale týž básník byl by dojista skončil tím, že na střechu dvorce paní Černínové červený kohout neusednul. „To by bylo romantické," namítl by autor. „Čabelický dvorec zapáliti musil k vůli svým vojákům." Ovšem, ale kus činil by lepší dojem, kdyby zapálen nebyl. Diváku nejde o to, zdali vzpomínka na vlastní mrtvé dítě či něco jiného zadrží Čabelického, nýbrž hned od počátku baví jej výhradně otázka, kterak to dopadne s tím dvorcem. A když vidí, že přece byl zapálen, myslí si, že celé to pohnutí pana Čabelického málo bylo platné. Idea dobra a lásky, která zde má vítěziti, bledne před září požáru.

To by bylo to hlavní, co bychom my vytýkali naší novince; některé vedlejší scény, které s touto scenou hlavní přísně nesouvisí a kus na ujmu působivosti zbytečně prodlužují, autor dojista patřičně zkrátí. Že tento kousek, jehož základní myšlénka je tak prostá, trval poněkud déle, zavinila také poněkud dikce. Autor studoval patrně známé dopisy paní Černínové a hleděl sloh jejich napodobiti, což se mu také velmi dobře podařilo. Ale listovní sloh býval tenkráte poněkud rozvláčný a jsme přesvědčeni, že všelijaké jinak typické a krásné obraty se v obyčejné mluvě nevyskytovaly Hrálo se pěkně. Paní Sklenářové vydařila se šlechetná a statečná paní Zuzana jak náleží; zvláště scenu, kde ospravedlňuje svoje přestoupení k víře katolické, provedla s velikým zápalem. Stejně dobrý byl pan Šmaha v úloze Čabelického: drsný co voják, měkký co otec a přece jedna osoba. Oba sirotky sehráli slečna Dumková s panem Gabrielem, který vystoupil co host, ale s nevalným úspěchem. Zevnější úspěch novinky byl velmi čestný. *B. F.*

* * *

— Odporučujeme svého krejčího, odporučujeme svou ovocnářku, odporučujeme každého, kdo nám za slušné peníze dá slušné zboží, — ale kdy odporučíme dobrou knihu? Líbí-li se nám náhodou některá, půjčíme ji tomu, kdo nás o ni požádá. Rozpůjčme své svrchníky, své kuchyňské zásoby, svůj nábytek, své talíře — „— a to přece ne," řekne každý druhý z nás, neřekne-li to každý. Půjčovat knihy je dobrá věc, ano tomu, kdo na ně nemá. Ale mimoděk připadá nám na paměť jeden pražský domácí pán, jenž byl velmi hrdý na to, že v jeho domě bydlí vynikající český básník. Všude o něm mluvil a všude dovedl obratně zatočiti řeč na to, že on jest Jeho domácím pánem. „A četl-li pak jste poslední dílo pana X? — je velmi krásné," zeptal se nějaký ferina. — „Nečetl, ale ihned si je od pana básníka vypůjčím," byla odpověď. Jednou, někde ve velmi vlasteneckém domě, chtěli číst jisté dílo — společně; — šli a vypůjčili si je. — Slovem, člověk, který na českou knihu má, měl by se stydět si ji dlužit; — a tomu, kdo na ni má, neměl by ji nikdo půjčovat. „Pěkná zásada!" řekne někdo. — „Ano — ale půjčte svůj svrchník, svůj nábytek." — „Proč ne?" řekne některý vtipkář neb dobrák — Ano, — ale půjčíte cizí svrchník a cizí nábytek? — „To ne!" — A vidíte, půjčujíce knihy tam, kde si je koupit mohou, rozpůjčujete vlastně jediný majetek spisovatele i nakladatele!

Knihy redakci „Lumíra" zaslané.

„Na prahu ráje." Znělky Jos. V. Sládka. Nákladem „Lumíra". V komissi J. Otty v Praze.

„Umělecko-průmyslové museum obchodní a živnostenské komory v Praze." Zpráva kuratoria za správní rok 1886. Nákladem uměl.-prům. musea v Praze.

„Zpráva o činnosti městské zdravotní rady pražské v roce 1885." Podávají prof. dr. V. Janovský, prof. dr. J. Sojka a dr. J. Záhoř. Nákladem důchodův král. hlav. města Prahy.

Listárna redakce.

Z rukopisů došlých do 19. t. m. neuveřejníme žádný. Soukromými dopisy odpovídati nelze.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček."

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta 1 zl 75 kr
na půl léta . 3 „ 50 „
na celý rok . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra" buďtež adresovány: Časopis „Lumír", Praha, Salmova ulice číslo 9. nové
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír" vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod odpoledne

ROČNÍK XV. 1. listopadu 1887. ČÍSLO 31.

Plavecké povídky.

Z dalmatských vzpomínek *Jos. D. Konráda.*

VII. Vodník.

Vypravuje Václav Berkovec.

(Dokončení.)

Na ta slova neříkal jsem nic. Nevěděl jsem, mám-li vypravování stárkovu věřiti nebo se mu smáti. Také mne počínala se zmocňovati pověra o podivném obyvateli sladkých vod, který bývá postrachem mnohých duší. Proto jsem mlčel. Mlčením přisvědčoval jsem stárkovi, ale mnoho strachu jsem neměl.

Stárek nejspíše nemohl usnouti. Po chvilce obrátil se opět ke mně a začínal nový hovor.

„Viděl jste už někdy vodníka?" zeptal se mne pojednou a vztyčil hlavu.

„Neviděl. Když jsem pracoval v Praze, nikdy se nám neukázal, a také nikde jinde, kdekoliv jsem chodil po mlýnech. Slýchal jsem pouze o něm."

„Arci — ovšem, v Praze není vodníků, poněvadž jsou tam mosty. Těm vodník se vyhýbá, jakoby se jich bál. Nemůže viděti, když někdo suchou nohou vykračuje si pevně nad jeho královstvím. To ho oslabuje a konečně vypuzuje. Za to loděk se neštítí; nejednou již převrhl člunek a stáhl k sobě vše živé, co bylo na něm. Ba věru, nejsme tu již jisti životem, a nebude lépe dříve, pokud nám nevystaví nový most. Dokavad stál starý, vodník ani jednou v těchto končinách se neukázal, a v okolí skoro nikdy nebylo slyšeti o utopených. Však sotva že povodeň most odnesla, vodník už se přistěhoval. Jindy lidé ani ho nezhledli; nyní viděl ho již nejeden člověk, a znají ho i malé děti. Každé chvíle někdo v Sázavě se utopí, a není brzké naděje, že bude lépe. „Most, most!" voláme vždycky po takovém neštěstí, ale páni mají zalitý sluch nebo se obrátí. Ovšem, co na tom, utopí-li se sto nebo dvě stě lidí nevinných, jen když to nezabolí panskou kapsu? A pak, pánům prý působí nemalé potěšení vědomí, že jsou příčinou smrti chudákův. Nevím, je-li tomu tak čili nic, neboť nebyl jsem ještě nikdy boháčem a pokud vím, mou vinou také ještě nikdo se neutopil. Avšak nejspíše to jest pravda, neboť jinak nebyli bychom tak dlouho bez mostu —"

Myslil jsem také, že stárek má pravdu aspoň v tom, co vypravoval o pánech a o mostech. Chtěl jsem mu něco odpověděti, ale on hned opět se ozval.

„A víte-li co?" promluvil náhle, jakoby si byl na něco vzpomněl.

„Copak?"

„Uvidíte, že co nevidět někdo v řece se utopí. Stalo se tak pokaždé, kdykoliv vodník se ukázal. Dej jen Bůh, aby to nebyl nikdo z nás! A dobrou noc!"

„Dobrou noc!" řekl jsem, ale usnul jsem teprve až když se rozednívalo, poněvadž poslední prorokování stárkovo nemálo mne rozčililo. Nespal jsem sice dlouho, ale když jsem se probudil, stárek byl už na mlýnské hranici a pilně křesal. Tepal zručně oškrdem do kamene a bručel si jakýsi veselý popěvek. Když jsem mu popřál jitra, odpověděl zvučně a choval se tak, jakoby se bylo v noci pranic nestalo. Já jsem také uznal za dobré mlčeti, ačkoliv noční jeho vypravování o vodníkovi nechtělo mi nikterak z hlavy. —

Za několik dní potom šel jsem na den svatého Prokopa do městečka Sázavy, asi půldruhé hodiny od Kocerad vzdálené, na pouť. Ve mlýně jsme stáli, měl jsem tudíž dosti času k takovým vycházkám. Tehdy sjíždělo se do Sázavy na tisíce lidí ze všeho okolí: bližší přicházeli s procesím; vzdálenější přijížděli na vozech. V městečku bylo hlučno a šumno jako ve velikém městě o slavnostech. Plno tam bylo kněží, plno družiček, plno hudby a zpěvu, plno dívek lepých jako květ. Milí braši, viděli jste již roztomilé obličeje dívčí, ale českých děvek dosud neznáte; na těch oči vaše by se popásly, vše na nich kypí a hoří! Kam se ohlednete, samý žert a samý smích úst i očí. A což v kole při tanci, když srdce tluče a tváře planou! —

Chystal jsem se navečer k návratu z pouti, ale přikvapivší bouře zdržela mne až do pozdní noci. Bylo mi to lhostejno; na vodníka jsem hlučným vírem zapomněl a cestu jsem znal v noci zrovna tak dobře jako ve dne.

Zahrnul jsem si kalhoty, abych si jich neurousal ve zmoklé trávě, dal si raneček s pouti na hůl přes rameno a cestě kráčel k domovu, chvilemi polí, chvilemi lesem. Všechna příroda byla osvěžena bouří. Měsíc, teprv asi

tři dny po úplňku, vystupoval nad okolní lesnaté kopce, a noc zvenáhla se osvěcovala. Bylo viděti dosti do dálky, a zvlhlým vzduchem doléhal k mému sluchu každý i sebe menší šust, nechť to byl skok žáby v mokré trávě nebo zaštěkání psa v některé vesnici. Z údolí, kterým řeka Sázava s hukotem se vinula, vystupovala bílá těžká pára a táhla se po úpatí porostlých strání; řeka pod ní jakoby těžce oddychovala pod tísnící přikrývkou. Pára někdy se roztrhla a schoulila, i bylo viděti, jak vodní proud, zkalený deštěm a pokrytý kusy žlutavé pěny, bystře ubíhá řečištěm. Však naproti tomu na břehu bylo vše ticho a klidno. Vysoká tráva, štíhlé bodláčí a divizna, obrůstající lem cesty, po které jsem kráčel, okřály večerním deštěm, a vodní krůpěje na nich leskly se jako drahokamy. Někdy postřehl jsem malý dutý zvuk, podobný mlasknutí; znělo to v postranních polích, kde voda se vpíjela do zkypřené půdy. Bylo velmi jasno, a vše zdálo se býti obestřeno bílým třpytným nádechem. Rozeznával jsem každý klas na poli, a tu a tam, při pěšině mezi obilím větévky chrpy a koukole. Poznával jsem malé žlutavé třapečky ovesného květu, který se ukazuje jenom v noci. —

Kráčel jsem vesele i s lehkou mysli a brzo dorazil ku Koceradům. Když jsem se blížil ku přívozu, zaslechl jsem už z druhé strany městečka klapot a hukot našeho mlýna, kterému bouře dopřála dostatku vody. V těch místech mlhavá pára nad vodou se roztrhala, i bylo viděti přes řeku na protější stranu, jak bělavá silnice se zatáčí do kopce mezi stromy ku Komornímu Hrádku. Naproti přívozu trochu stranou stál při břehu dlouhý vor, který připlul tam asi přede třemi dny a nemohl mělkou vodou dále; nyní vody přibylo, i pusti se zajisté budoucího jitra na další cestu. Zbystřil jsem krok, abych brzo dospěl do mlýna, kdež nepochybně pohřešovali již mé hlídky. V tom rázem jsem se zastavil. — — —

Naproti mně na voru, na krajní kládě seděl malý mužík a držel něco bělavého v rukou. Vždy tím zamáchal hlučně ve vodě a pak to pozvedl k očím — —

Mráz projel mi veškerým tělem úžasem a uleknutím. V hlavě se mi zatmělo tak, že jsem ani nevěděl, kde jsem a co se mnou se děje.

„Vodník!“ zabušilo mi náhle v uších, a strach mnou zalomcoval. Moje zmužilost pojednou byla ta tam. Jsem ještě dnes silným mužem, avšak tehdy byl jsem mlád a urostlý jako jedle, a pověst o mé síle byla již známa po všech mlýnech. Vidíte, a přece v tom nočním okamžiku bál jsem se sehnutého malého mužíka jako děcko —

Po chvíli jsem se trochu vzpamatoval a sebral odvahu podívati se před sebe. Ale kde nic, tu nic, vodník zatím zmizel; vor byl prázdný a na břehu, měsícem osvětleném, také ani památky nebylo po něm. A zase bylo vše kromě řeky nehybno i němo, a vše vyhlíželo tak nevinně a prostě, jakoby v sobě nemohlo skrývati žádné tajnosti. Voda šuměla, žitné pole vonělo, změklá hlína na cestě páchla dešťovou vlhkostí, a po chvilce na blízké louce ozval se drsný hlas chřástalův —

Vzchopil jsem se a kráčel tiše domů; každým okamžikem jsem se ohlížel, nespatřím-li zase vodníka. Nespatřil jsem už nic živého, až teprv na kraji městečka u rohu hospody zahledl jsem dvě osoby, muže a velikě ženy, jak se drží za ruce, jak si šeptají a se milískují. Poznal jsem je na prvý pohled, neboť jejich milostné schůzky byly známy celému městečku: muž byl hospodářský úředník z nedalekého zámku a žena byla šenkýřkou; a ani jeden ani druhý nebyl svoboden.

V prvé chvíli měl jsem v úmyslu úředníka varovati, aby na zpáteční cestě byl při převozu přes řeku bdělým a opatrným; leč hned mne napadlo, že zajisté té noci po svém obyčeji domů ani již nepůjde, a pak nikdo s ním, mimo hospodskou, rád se nestýkal. Vyhnul jsem se tedy spíše ještě více a utlumil všemožně svoje kročeje.

„Hle,“ pomyslil jsem si, „zde tito dva lidé oddávají se bezstarostně své hříšné lásce, a tam sto kroků dále vodník splétá léčky na nějakou nevinnou duši —“

Za několik minut byl jsem ve mlýně. Ve dveřích potkal jsem mysliveckého mládence z hájovny za vodou, který k nám často docházel si postesknout nebo se povyrazit. Když mne shledl, zastavil mne vesele a pravil s žertovným úsměvem:

„Dobře, že již jdete! Od milého večera čekám na vás, že mi přinesete pouti. Stárek vám už do dálky vyhuboval tuláků. Nesete-li mi také něco?“

Dal jsem mu perníkové srdce a k tomu nějakou maličkost v cukrové peřince. Zasmál se tomu hlučně, prohodil nějaký vtip a pak šel.

Když už vycházel ze dvoru, rozběhl jsem se za ním. Náhlá obava pronikla mým srdcem. Měl jsem na mysli lstivého vodníka, i bál jsem se o mladého dobrého muže, aby mu nepadl do spárův; musil totiž na zpáteční cestě k domovu přes řeku zrovna v těch místech, kde jsem před chvílí vodní strašidlo spatřil.

„Mladý pane,“ pravil jsem k němu upřímně, „zůstaňte přes noc u nás. Už jenom dvě nebo tři hodiny zbývají do rána, do té doby zajisté ničeho nezmeškáte. Přívozník spí, a možná, že není ani doma; šel jsem podle jeho domku, a nic se tam nehýbalo. Hodina uběhne, než se ho dovoláte —“

„Což přívozník,“ usmál se mládenec, „nebude-li se mu chtíti z budky, přepluji na jeho pramici sám, nechť si ji pak s druhého břehu dostane jak dostane. Nemohu, hochu milý, zůstati, mám ještě přede dnem obchůzku lesem.“

„Nechte toho dnes, jenom nechoďte k řece. Voda jest veliká a pak — smějte se, chcete-li — před chvilkou viděl jsem tam na vlastní oči vodníka.“

„A co více, brachu?“ mládenec otázal se hlasem docela klidným.

„Co více? Inu, nevěříte! Číhá na vás! Viděl jsem ho u voru, jak si máchal prádlo. Bojím se o vás. Prosím vás pro všechno na světě, nechoďte!“

Ale myslivecký mládenec bezstarostně se zasmál a zavrtěl hlavou.

„Vodník sem, vodník tam! Převážel jsem se přes Sázavu při větších vodách a za tmavších nocí, a nikdy se mu nezachtělo mého života. Věřte, chcete-li, já se jich nebojím, na myslivce vodníci neberou. Obávám se spíše jiných vodníkův, kteří chodí v noci po lese s obuškem nebo s puškou, víte, pytláků!“

„Nechoďte tedy aspoň sám — zbuďte přívozníka, ať vás přeplaví —“

„I třebas, zbudím, nebude-li spánek jeho příliš tvrdý. S Bohem!“

Pak pohodil hlavou a kráčel vesele městečkem k přívozu.

Hleděl jsem několik minut za ním, načež jsem odešel do mlýna, kdež už práce na mne čekala. Ani jsem neulehl. Jen jsem se převlekl a hned jsem šel do mlýnice. Zůstal jsem tam až do bílého rána, kdy jsme na chvíli zarazili, abychom přiostřili kameny k dalšímu mletí. Při tom vypravoval jsem stárkovi svoje noční dobrodružství, když v té chvíli náš učedník přiběhl udýchán z venku, a jakmile nás zočil, hned křičel:

„Pojďte honem! Někdo se utopil — pan otec ho zahlédl u kol!“

„Pan Karel!“ zvolal jsem, vzpomínaje hned na mysliveckého mládence.

Rovnýma nohama byli jsme s hranice dole a běželi za práškem — — —

Uhodl jsem. Pan otec, všecek jsa smáčen, vytahoval z řeky už mladíkovu mrtvolu. Tvář ubohého mládence byla bílá jak stěna. Ani poskvrny nebylo na ní, a otevřené oči hleděly jako živé. Jen klobouk mu scházel a pouť, kterou jsem mu dal před odchodem. Nešťastný hoch, byl tak hodný a tak mladý! — — —

Po chvíli našli také převozníkovu pramici, vězící nedaleko při břehu ve vrbinách. Co v noci se událo, převozník ani netušil. Tvrdil, že ho nikdo nebudil a že mládenec patrně vydal se na řeku sám o své ujmě.

Ani já, ani stárek, ani sto jiných lidí nepochybovalo o tom, že ubohý mladý muž stal se obětí vodníka. A zase tenkráte mluvilo se mnoho o mostě a žalovalo na pány, proč ho nestaví. Jenom pan otec, slyše pořád jenom o vodníkovi, pohněval se poněkud a zakrikoval nás, kdykoliv jsme se zabrali do své obvyklé rozprávky:

„Nechte hlouposti! Proč pořád voláte ku každé nehodě vodníka? Žádný není, a kdyby nějaký byl, dávno byl by odtud už utekl nad vaším zlořečením. Neštěstí jest neštěstí a potkává člověka všude, kdy se mu namane, a nevolá ku pomoci vodníkův. Pusťte z hlavy tu bláhovou pověru a mějte se na pozoru jen před vodou.“

Avšak my všickni, ačkoliv jsme mlčeli, přece jsme byli v duchu přesvědčeni o tom, že vodník jest a že vlákal mysliveckého mládence do svých osidel. Uvažovali jsme, jaké asi rejdy s nebožákem pod vodou prováděl, než ho ponechal vlnám, a kde ve které mysli tkvěla ještě nějaká dávná pověst o vodnících, každá byla obnovena a poletovala číle od sluchu k sluchu.

Spokojenost moje nešťastnou příhodou zmizela. V Koceradech stále mne něco pálilo, i rozmýšlel jsem se již, mám-li se rozloučiti s tichou krajinou i s přívětivým mlýnem a hledati si jinde práce a štěstí. Byl jsem na váhách, mám-li jíti čili nic. Snad bych byl tam konečně ještě zůstal, ale tu stalo se něco, co mne pak ihned vypudilo nejen z Kocerad, ale i ze všech českých krajův. —

Asi měsíc později rozstonalo se mlynářovi děcko. Jednou večer, už hodně za tmy, pan otec přišel ke mně do mlýnice, kývl na mne a pravil:

„Jakáž pomoc, mládku, mus te na Komorní Hrádek pro lékaře. Nevím sice, pomůže-li, ale budeme aspoň spokojenější. Jděte hned a vezměte si naši lodku. Pospěšte si, než lékař ulehne. Za malou hodinku můžete s ním býti tady.“

Přisvědčil jsem a obrátil se hned vyplnit jeho rozkazu. V tom okamžiku, sotva dechu popadaje, prášek vpadl do mlýnice; byl bled a všecek vyděšen.

„Na jezu jest vodník!“ vypravil ze sebe namáhavě a zapotácel se strachem.

„Mlč, kluku!“ pan otec vykřikl zlostně. „Chceš zase poblázniti mlýn?“

Potom se obrátil ke stárkovi a zavolal na něho zhurta:

„Přineste mi pušku — brzo! A vy jděte!“ dodal ke mně.

Nezbývalo mi než abych šel. Nevím ani, jak jsem se dostal ze dvora k řece k onomu místu, kde byla mlynářova lodka. Ale tam jsem se zastavil. Jakási tajemná moc, snad veliká bázeň spoutala moje nohy, že jsem se nemohl ani hnouti. Myslil jsem nejinak, než že v prvém okamžiku, jakmile vsednu na loďku, vodník hned sáhne po mně svou mokrou, studenou rukou. Vzpomínal jsem si na rozmanité modlitby a na rozličná zaklínání, kterých jsem před tím věděl množství, ale v té chvíli nemohl jsem si vzpomenouti na nic.

Stál jsem tak několik minut i chvěl jsem se po všem těle. Nevěděl jsem si rady, co mám počíti. Před sebou viděl jsem jistou smrt, a přece rozkaz mlynářův, povinnost jíti pro lékařskou pomoc chorému děcku, na kteréž snad také závisel život lidský, zdržovala mne mocně, že jsem se neobrátil a neutekl. Utéci — věru, takovou babou přece jsem nechtěl býti, ačkoliv se přiznávám, že jsem tehdy nebyl mužem. Avšak uvidíte, že jsem byl přece o minutu později největší babou, jaká kdy žila pod sluncem — — —

Měsíc nesvítil, ale noc nebyla příliš tmavá; osvěcovaly ji hvězdy, jimiž temná obloha byla všecka jako pokropena. Od východu dul malý větřík a chladil můj rozpálený obličej, který byl zalit úzkostlivým potem. Nízké keře na břehu šuměly. Voda mírně šplounala. Mlýn hučel a rychle klapal. V městečku bylo již ticho a pusto, jen v některých nízkých oknech světélko ještě mrkalo — —

Pojednou ozvaly se za mnou tiché spěšné kročeje. Otřásl jsem se a uskočil zaražen stranou. Lekal jsem se již každého zvuku i vysoké trávy, když se kývla přede mnou. Ani dítě nemělo by tolik úzkosti jako já tehdy. Obestíraly mne až mrákoty. Před očima viděl jsem ustavičně toliko malého schnutého mužíka s jízlivýma očima a se zelenou bradou, jak po mně vztahuje ruce — — —

Dva kroky vedle mne kvapilo malé, asi desetileté děvčátko a neslo malou konévku v ruce. Pospíchalo přímým směrem k řece, patrně aby nabralo vody. Poznal jsem je; bylo z nejbližšího domku, v němž ještě hořelo světlo.

Zachvěl jsem se až do duše a přece pocítil jsem při tom něco jako uspokojení a radost. Nehýbal jsem se ani, jen jsem nachýlil hlavu a hleděl za děckem.

„Vodník ji strhne do vody!“ pomyslil jsem si. A než jsem domyslil, holčička tlumeně, krátce vykřikla a už byla ve vodě — — —

Byl to hrozný, srdcelomný pohled! Několikráte mávla jednou ručkou nad vodou, a v tom krátkém křečovitém pohybu bylo znáti všechen její strach a dětské zoufalství. Potom zmizela pod vodou bez památky i s konévkou — — —

A já baba, já podlý tvor v mužské kůži a v mladém silném těle na to vše jsem se bez pohnutí díval! Viděli jste někdy většího bídníka? — — —

*

Mohl jsem učiniti pouze krok, vztáhnouti ruku a vysvoboditi ubohé nevinné dítě od předčasné smrti, avšak bláhová, nesmyslná pověra ve vodníka držela mne jako v kleštích. Bál jsem se přistoupiti k vodě, poněvadž jsem věřil, že by mne vodník stáhl i s děvčátkem k sobě — — —

Najednou jsem sebou trhl. Na druhé straně za mlýnem bouchla střelná rána; pan otec nejspíše vystřelil, ale nač a proč, netušil jsem. To mne poněkud vzbudilo z mého vyděšení. Vzchopil jsem se, vskočil do loďky a odrazil k protějšímu břehu. Veslovał jsem vší silou, abych tam co nejdříve dospěl. V té chvíli skorem všechen strach o život už se mne spadl.

„Vodník má již svou kořist,“ pomyslil jsem si, „cesta jest volna — — —“

Když jsem byl asi v polou řeky, uslyšel jsem za sebou hlasité volání.

„Kačko! Kačko!“ ozývalo se se břehu tónem mírně káravým.

Byla to dívčina matka, která se nejspíše nemohla dočkati dceřina návratu. Dech zatajil se mi až v sůžených prsou. Shýbl jsem jen hlavu, opřel usilovně vesla do vody a za několik vteřin byl jsem na protějším břehu.

Když jsem se vracel asi po půlhodině s lékařem, byl na břehu již hlouček lidí, všickni ze mlýna a několik z městečka. Utopená dívčina ležela již na břehu ve trávě a držela svoji konévku pevně stisknutou v útlé ruce — — —

Nepromluvil jsem ani slova, obrátil jsem se a šel do mlýna. Teprve za dlouhou chvíli ostatní přišli za mnou, a každý se chápal zamlklé svého díla.

„Mládku,“ pravil ke mně stárek potom, „to již nebyl vodník, který strhl to nešťastné dítě do vody. Pan otec vodníka již zastřelil —“

Upřel jsem na mluvčího překvapeně a tázavě svoje oči. Stárek se usmál.

„Byla to vydra. Hleďte, jsme sice již staří na léta, ale přece ještě nedospělí na rozum. Ba právě, byli jsme blázni!“

Nemohl jsem ani odpověděti. Odvrátil jsem se od stárka, aby nespozoroval mého mocného pohnutí, které svou zprávou ve mně způsobil. Po půlnoci bylo mi dopřáno odpočinku, i odešel jsem ihned na lůžko a plakal jsem tam usedavě až do rána. Ano, plakal jsem pro to malé děvčátko, které zahynulo před mýma očima, aniž jsem se pokusil mu přispěti — — —

Nazejtří svázal jsem svoje věci do uzlu a odešel ze mlýna. Svědomí mne pálilo a tlačilo. Nikde nemohl jsem najíti pokoje. Kdekoliv šuměla řeka nebo potok, kdekoliv klapal mlýn, kde jsem zahledl olšové houšti, podrostlé bílým velkokvětým svlačcem, všude zmocnila se mne úzkostlivá vzpomínka na Kocerady a na poslední noc, kterou jsem tam strávil. Ani již nevím, kde všude jsem bloudil. Nespokojenost poháněla mne pořád dál a dále, s místa na místo, pryč ze známých domácích krajův. Prošel jsem Rakousy, pak Štyrsko a konečně ocitl jsem se až v Pulji. Přijal jsem tam práci v loděnici, a v městském víru poněkud se mi ulevilo. O dvě léta později stal jsem se plavcem. Ostatek už znáte. Jenom tohoto jediného tajemství jste až dosud neznali. Skrýval jsem je obezřele na dně svých vzpomínek a teprve dnes po dlouhých letech odhodlal jsem se svěřiti je ústům.

Vdova po chirurgovi.

Novela od *Boženy Kunětické.*

(Pokračování.)

Lažanský pustil ruku s hedvábným černým šátkem a zahleděl se pátravě i vážně na Pavlu. Jaký to pohled! Jaký obličej! Tak zpitvořený, jakoby byl živoucí karikaturou, tak hrozivý, že není možno vyslovit. V očích Lažanského spočívalo tolik citu, oduševnění, tolik krásy; jeho čelo bylo vysoké, bílé, důstojné, jeho nos rovný, jeho hlas hluboký, melodický, jenž dojímal i tehda, když mluvil o věcech nejlhostejnějších — a jeho rty — děsno! Bylo vidět, že krása toho obličeje byla zničena násilně, nepřirozeně, tak jak to příroda nikdy nedovede, ale náhoda nerozvážná, lehkomyslná, divoká. Zuby jeho byly na pravé straně vyceněny, ale byly to zuby jako z alabastru bílé a krásné. Spodní část jeho obličeje byla zakryta černým jemným vousem, jemuž kdysi Lažanský věnoval všecku péči.

Bylo docela přirozeno, že Pavla při pohledu na tu šklebící se, dopola krásnou, dopola příšernou tvář zbledla a že oči její prozrazovaly nejvyšší dojmutí a zděšení. Lažanský to dobře spozoroval, neboť jednalo se mu o to, jaký účinek na vdovu bude mít odhalení jeho zohyzděného retu. Usmál se trochu trpce, zastíraje si zase tvář.

„Nuže, milostivá paní?“

„Bylo to kruté,“ odpovídala Pavla tiše klopíc zrak.

„A vaše rozhodnutí?“

„Nezměním, neboť je odůvodněno, možno-li, ještě více.“ Podala mu ruku a mladý muž ji stisknul s tak zářivým svitem ve zraku, jakoby právě otvíralo se mu nebe nového života. Nikdo z mladých lidí netušil, jaké důležité následky může mít tato jejich alliance, a nikdo nepřemýšlel o tom, co stane se později.

A přece bylo by velmi záhodno přemýšleti trochu vážněji o poměru, v který oba samovolně se uvázali, a rozmysliti si každou jeho podrobnost. Vždyť ta jejich alliance byla přímým šílenstvím! Vždyť bylo směšno dívati se na ni a nebýti na vše možné připraveným! Což toho netušili? Či nechtěli se tomu vyhnouti?

Ostatně příroda byla tak krásná, dech její tak omamující, sny, jež vybájila, tak nádherné a v máji je mladost nejšťastnější. Jejich první dýchánek uspokojil je nad míru a všecky příští byly jim vždy vítány.

Třikráte, někdy i čtyřikráte v týdnu klusal na své bršně Lažanský okresní silnicí k zámečku slečen Kvizdových a vždycky přijat byl tam s úsměvem, který nebyl

nikterak vynucen. Pavla poznala záhy všecky přednosti charakteru Lažanského, všecku bohatost jeho duše a všecku ušlechtilost jeho myšlének. Zdálo se někdy, že zvláštním úmyslem veden schválně otevírá ji celý proud těchto myšlének, v nichž spočívala mohutná filosofie a realistický, přesvědčivý ráz. Lažanský mluvíval o všem možném, co Pavlu zajímalo, a byl k ní šetrným i galantním až do krajnosti.

Slečny nechávaly obyčejně mladý pár o samotě, neshledávajíce nikterak nutným býti jim jakousi překážkou v živé jejich zábavě. Jen někdy se stávalo, že přicházely do zahrady, aby súčastnily se jejich hovoru, a pak to bylo z toho vážného důvodu, že došla nit jejich různým konklusím a ony byly nuceny prozkoumati nové události sběhnuvší se mezi mladými lidmi, aby měly znova o čem přemýšlet a rokovat. Někdy ovšem přiváděla je tam také obava, aby za zády jejich neukul se poměr jimi naprosto nedovolený, ale jestliže přišly do zahrady jedině za tou příčinou, odcházely z ní jistě nanejvýš uspokojené a klidné. Pavla i Lažanský podávali vždy týž obraz, neměníce se ani v nejmenším. Neť jejich smávala se někdy velmi dětinně, a příjemný sladký její smích zaznívaI zahradou jako hudba andělská, neboť tomu bylo velmi dávno, co byly slečny Kvizdovy mladé a smávaly se také tímto způsobem Do jejich zahrady vracela se mladost a byla stokráte líbeznější a stokráte tak půvabná. Na každém kvítku bylo možno poznati tuto změnu, neboť smích Pavlin zdál se jej operliti nejsličnější rosou a bylo-li dříve příjemno v loubí, bylo tam teď božsky tajemno, jakoby v každém koutě stál bůžek lásky. Lažanský býval vždy stejně bled a jen v určité chvíli, při určitých slovech vzplanuly jeho oči ohněm, jemuž se Pavla z té duše obdivovala.

„Dovedete být tak nadšeným, že nadšení vaše stává se nakažlivým," pravila mu jednou, když hovořili o štěstí člověka, v něž Lažanský plnou duší věřil, což bylo u něho zvlášť překvapující, neboť by každý spíše v něm hledal nejopravdovější pessimismus.

„A vy, milostivá paní, dovedete být tak velice dobrá, že možno u vás zapomenouti všeho zla ve světě, jež štěstí lidské hubí."

Stalo se také jednoho odpůldne, a to již bylo v měsíci červnu, že byli nuceni spolu uchýliti se do altánu, poněvadž strhla se najednou bouře spojená s lijavcem i vichrem tak velkým, že stromy se ohýbaly. Pavla skryla svou tvář do růžových dlaní, aby neviděla blesky, jež se divoce křižovaly, a byla více postrašena, než tušiti dávala.

„Bojíte se, milostivá paní?" tázal se Lažanský dosti klidně, ačkoliv altán byl malý i úzký, tak že nalézal se v bezprostřední blízkosti mladé vdovy.

„Bojím Nenazvete to přec podivným?"

„Zajisté ne, neboť zbožňuju ženy, když dovedou být trochu dětinnými."

Byla to hrozná bouře! Hrom rachotil a duněl, blesky kreslily klikaté čáry po celé obloze. Jednu chvíli vzplála celá krajina jakoby velkým ohněm a hrom zarachotil vší silou, tak že se vše kolem třáslo.

Pavla chopila Lažanského za ruku, zblednuvši po celém obličeji.

„Bojím se, opravdu bojím," zašeptala oddychujíc, jakoby byla někým honěna.

„A mne se nebojíte, milostivá paní?" tázal se Lažanský hlasem rozrušeným tiskna její malou ručku, kterou mu právě svěřovala.

Pavla neodpověděla na tuto otázku, ale ponechala mu svou ruku tak dlouho, pokud nenastalo na nebi dokonalé příměří a pokud tmavé davy mračen neztratily se za obzorem.

Na pohled nepatrný tento výstup byl příčinou, že Pavla i Lažanský pojednou nadmíru zvážněli a že následující noc probděli, uvažujíce situaci co nejrozumněji a nejobjektivněji. Pavla shledala, že nejedná moudře, jevíc proti mladému muži tolik útrpnosti, a Lažanský ustanovil se pevně, nějaký čas ve svých návštěvách ustati, poněvadž viděl zřejmě propast, do níž jej vrhaly. Skutečně nepřišel po celý týden omluviv se churavostí.

V tom čase obdržely slečny Kvizdovy list, který je neméně rozčilil, než kdysi list Pavly Deminové. Dopis byl velice stručný, ale slečny mu porozuměly dokonale. Pocházel od barona Diviše, jehož dýchánky před dávnými lety se šachem, whistem a s panem vikářem tak nudívaly. Pan baron psal těchto několik slov, která způsobila po celém domě veliký zmatek:

Velectěné dámy!

Dovoluju si appellovat na dávné přátelství vaše, které mne opravňuje k různým malým požadavkům. Malé tyto požadavky chci shrnouti v neskromnou prosbu, s kterou račte naložiti co nejšetrněji. Je vám, velectěné dámy, povědomo, že stavím villu pro svou snachu ve vaší rozkošné krajince, kde jsem dříve statek míval. Rád bych práci byl přítomen asi čtrnácte dnů a vyprošuju si tedy u vás, velectěné dámy, malý pokojík, kde bych mohl pohodlně a příjemně několik hodin denně ztráviti. Těším se vroucně na své přítelkyně z mládí, které jsem již, bůh to suď, tak dlouho neviděl.

Vám atd.

Eugen z Divišů,
c. k. rada na odpočinku.

Bylo to cosi neočekávaného, tato nová návštěva do tichého zákoutí slečen, a strhl se tam také povyk velký. Přemítáno, zdali nepíše baron Diviš příliš resolutně a zdali neukládá dávnému přátelství jejich více než je slušné a rozumné. Konečně nahlédly slečny některé přednosti jeho návštěvy a přiznaly, že pan baron býval roztomilý, švitořivý společník, jehož jedinou chybou tenkráte v jeho dýchánkách bylo, že byl ženat, a že to byl jeho kluk, co špinil korálkový nákrčník pana vikáře. Teď tomu bylo nejméně dvacet let, co jej viděly naposled, neboť slečně Leontině bylo právě třiatřicet, když prodal svůj statek v horách a odstěhoval se do Prahy. Od té doby nedostaly o něm žádných zpráv, jenom úmrtní list jeho choti a snubní list jeho syna, kterého si ještě pořád představovaly s umazanými ústy a velkým bryndákem, takže nemohly ani naprosto svatbu jeho pochopit. Pan baron z Divišů byl o něco málo starší než slečna Leontina, což přimělo slečnu Lauru k poznámce, že bude asi posud velmi svěží a příjemný.

„Ať tedy s Pánembohem přijede ten nezvaný host," rozhodla slečna Veronika, smějíc se tak upřímně, až kulatý lalůšek pod bradou se jí otřásal.

„A propos, Pavlo, nebude ti to nepříjemno?" tázala se slečna Laura.

„Naopak, tetinko, bude mně to velice příjemno, neboť jsem přesvědčena, že se budeme všecky dobře baviti.“

„Hahaha! Pan baron shledá nás velice změněny. Lauro, pamatuješ se na valčíky, které jsi s ním tančívala? Má zlatá, od té doby stala jsi se velice korpulentní.“

„A ty ne? A ty také ne, Leontino? Můj bože, opravdu, teď teprve pozoruju, kterak jsme se změnily!“

„Hahaha! Musím se smát, vzpomenu-li, že jsem oblékla kdysi živůtky jako Pavla má, a že mně bývaly ještě tu a tam veliké.“

„A takové malé střevíčky!“

Patrno bylo, že se slečny na příjezd nového hosta těšily a že si o něm tvořily nejživější illuse. Asi za dva dni po svém dopise přijel skutečně baron z Divišů, maje veliké množství zavazadel, z čehož bylo patrno, jakým milovníkem je pohodlí, a než uplynula hodina, představil se všem dámám ukláněje se hluboce a jsa nadšen svým vlastním nápadem, který mu kouzelný jejich zámeček otevřel. Byl to velký statný muž, jeden z těch šťastných, kteří nikdy nestárnou a u kterých se po letech také nikdy netážeme. Jeho vlas i vous byl sice prošedivělý, ale to nevadilo, abychom od něho neočekávali ještě mnoho ohně, mnoho noblessy a mnoho zajímavosti, a abychom od něho nepožadovali tutéž dvornost vybroušenou i nenucenou, jako ji požadujeme od mužů třicetiletých. V očích jeho bylo ještě dosti žáru a pohyby jeho byly elegantní, svěží, což nejlépe svědčilo, že netrpí ani obligátním rheumatismem. Oděn byl velice pečlivě a zlatý skřipec na jeho orlím nose slušel mu nepopíratelně.

(Pokračování.)

Dýmka Sachemova.

Báseň *Leconta de Lisle* přel. *Jar. Vrchlický.*

Kdes cedrů, borovic a jilmů, habrů, buků
ční v svojí odvěké a obrovité pýše
a trčí k obloze tak slavně, přísně, tiše
své kmeny vznášeje do vzduchu v svorném shluku,
žár léta listnaté jen korun žehne skrýše.

Pod větví mohutných v dál rozvětvenou spletí
sní země u pat těch svých věkovitých králů,
jen z dálky tajemné sem občas šepty letí,
zní, rostou, znikají ve různých zvuků změti:
to lesů nesmírná lká duše ve svém žalu.

Jak lodě chrámové jsou klenby, jimiž časem
ve vzduchu syceném kol mírem, sny a vůní
jak šípy zlacené se kmitne slunce jasem
a hbité paprsky se kříží v listí tůni,
jež v chmurné nádheře si hoví na výsluní.

Tu velcí losové se kupí, samotáři,
šíj kloní vzájemně na svalnatá si záda,
co vlci, pantheři, medvědi, kaguaři,
jež honba zmudila i útok v tichá stáda,
spí v stromech, v jeskyních, jež slunce neprozáří.

Veverky, papoušci, holubi modropeří
spí. Černé opice v lianů koši visí,
jich hlava nehne se, ni vychrtlý bok lysý,
snět jen se prohýbá ve starých kmenů šeři,
jich ruce vyhublé kde s proutím kol se mísí.

Jen velcí chřestýši horkými pod skalami
na kořist čekají a chvílemi jen v stínu,
ve kterém v pořadě jich ploché leží tlamy,
zelené zornice jich vzplanou drahokamy,
až slabé jiskření se vznítí v houštin klínu.

Sem pod kmen obrovský, pod starou sykomoru,
šíj stulilou jak by spal zrak přivřen v slunce žáry,
na lebce nachové a žluté peří ary,
seď Sachem z Floridy, poslední Sagamorů,
a kouřil dýmku svou a snil náčelník starý.

Lid jeho rozptýlen kdes bloudí po prerii,
za rodným krajem kdes ve chladné zemi cizí,
dál velkou za řekou, kde bůvolové pijí,
jak vítr podzimní rve svadlé listí břízy
ku obzorům, tak všem do vyhnanství on mizí.

Před matným bělochem, před hromem jeho pušky
na západ utekli, kde v krvi slunce zmírá.
Jen Sachem nezdolný, sám stařec, duše sirá,
jak orel zpozděný se vrací bez své družky,
v svých dědů kolébku před úmrtím svým zírá

Od krajin západu a prostorami stepí
on čichem našel jen a bystrým veden zrakem
bez jedné zastávky, ať nebe kryto mrakem,
ať půlnoc ukryla kol obzor velkolepý,
ty stopy ve vzduchu a přiletěl sem ptákem.

Svůj nůž a sekeru si složil na kolena,
pás zvolna odepjal ve tichém ustrnutí
a vztyčil poprsí, kde červec planul s žlutí,
a kouřil pomalu, tvář jeho zamyšlená
bez vrásky, záhybu se tměla bez pohnutí.

On ví, že po tichu, jež leží na haluzích,
se ozve noci hluk a zvěře krok a váda,
jež cítíc jeho dech svá oblá shrbí záda
a k němu přileze vždy v užších, užších kruzích,
leč k smíchu jest mu spár, jenž maso jeho žádá.

Na jeho zornice též klesla visionů,
zem pod ním zmizela, on kamsi nešen v dálku,
do lesů za duchy svých otců, v divou válku
jde, při tom okouší slast nekonečných honů,
tam panther, kaguar, vlk, medvěd v divém shonu.

A prales pradávný bez hnutí, líný všudy,
sní jako zakletý a ve slunci se koupá,
a modravý jen dým se měkkým vzduchem houpá,
ten z dlouhé dýmky jde, již kouří idol rudý,
v mír nebes poledních a zářících on stoupá.

Črty ze Španělska.

Píše dr. *Jiří Guth.*

II. Escorial.

Na památku dobytí St. Quentinu a na vyplněnou slibu daného svatému Vavřinci, jehož chrám při obléhání toho města byl bombardován a hodně pošramocen, král Filip II. neblahé paměti a zbožné mysli, však méně zbožných skutků, začal stavěti roku 1565 ohromnou budovu, palác, klášter, kostel, všecko dohromady, pro sebe a pro vznešené svoje potomstvo posléze také hrobku a poslední byt královských schránek tělesných. Pro lepší srozuměnou svého slibu, či jako jeho kommentář, Filip II. dal budově formu roště, onoho hrozného nástroje, na němž svatý mučenník byl pečen a smažen, — snad také na svědectví ukrutného fanatismu, kterým pronásledováno bylo křesťanství. Anebo mu ten rošt tak imponoval při vzpomínce na inkvisici, kterou Filip fedroval víc než usilovně?

Španělové nazývají Escorial osmým divem světa, ale výrok ten je bezpochyby ještě památkou po některém lichotníku Filipa krále; Alhambra nebo mešita kordovská zasluhovaly by mnohem spíše toho vyznamenání. Arciť! ani Alhambru ani mešitu kordovskou nevystavěl žádný Španěl, nýbrž nenáviděné plémě maurské! Jenom stačí-li ku zázraku chladná ohromnost, která nennáší, ale která tíží, Escorial by vyhovoval.

Na úpatí Guadarramy stojí ta kamenná massa v kraji pustém, málo obydleném: holé, kamenité stráně, osněžené vrcholky Sierry na severu, a na jih pořád rovná, nepřehledná pláň. A budova mnohem spíš vězení se podobá než, bytu královskému Jakoby to všecko bylo výrazem nedůvěřivé duše Filipovy: residenci založil si vysoko a v pustině, — svoje sídlo, které mu mělo býti odpočinkem a rozveselením na stará kolena, v pustině ještě větší. A přece ta divná mysl jeho, která tak ukrutna byla vůči vlastním dětem, dovedla blouzniti o jaře, o fialkách a narcissech, a když mu bylo už více než padesát roků, stěžoval si jednoho léta, že neslyšel ještě zpěvu slavičího, že palác příliš je vzdálen venkova . . .

Ovšem v komnaty Filipovy zpěv slavičí nemohl doniknouti! —

Z Madridu do Escorialu není daleko, jen asi 50 kilometrů, a pro expressní vlak půldruhé hodiny, tak že ku návštěvě Escorialu z Madridu stačí dobře jediný den, zvláště nechceme-li se už vrátiti do hlavního města. Nemaje v úmyslu ubytovati se pro tu chvíli v hôtelu, chtěl jsem nechat zavazadla na nádraží; obrátil jsem se s prosbou na pana chefa a ze zdvořilosti nechtěje jej obtěžovati lámanou svojí španělštinou, začnu po francouzsku. Ale milého chefa jako když had uštkne.

„No comprendo francés!" zařval na mne a vykoulil oči, až jsem uskočil.

Snad mě pokládal za Francouze a chtěl mi dáti krásný příklad národní nesnášelivosti, ale kdyby byl věděl, že jsem Čech a z národa, který na sobě nechá třeba dříví štípat a ještě se za to poděkuje, — byl by se na mne dojista utrhl ještě hůř. Však než jsem se z leknutí vzpamatoval, pan přednosta zmizel. Beztoho že ten nezdvořilý náčelník stanice, kterou přece tolik cizinců navštěvuje, nějak je spolčen s hôteliery hořejšího městečka a že za každého cestovníka, který u nich sestoupí, dostane nějakou provisi. Tak mi aspoň připadalo, nebo hned po tom rázném odbytí už nějaký sluha s galonovanou čepicí chopil se mých zavazadel a na veliký omnibus Fondy de la Miranda je odnášel. — V Andalusii ten veselý, přímý lid jinak je přívětivější a úslužnější: mluví s tebou tak dlouho, až si navzájem rozumíte, a nejde-li to řečí, vypomáhá si znameními a živou gestikulací, jen aby tě mohl pobaviti. Čím dále na sever, tím té přívětivosti ubývalo, a v Hendayi, jakmile překročíte hranice francouzské, kontrast mezi pyšným Španělem a dvorným, zdvořilým Francouzem je nejfrappantnější. —

„Escorial" značí místo bývalých dolů nějakých; zde také našli stopy jakýchsi dolů železných a odtud pojmenování obou vesnic či městeček, Escorial Abajo, Dolní Escorial a Escorial Horní čili Arriba. Prvý skládá se z nádraží, několika malých továren a domků, druhý malé půlhodinky od prvního vzdálený a výše položený, asi ze 300 pěkných domů, z kasáren a různých přístavků velikého paláce Svatovavřineckého. —

Byl právě krásný jarní den březnový, — neděle, — s jasným nebem a vzduchem vlažným, teplým . . .

Jen jsem se nasnídal trošku, pak došel jsem si do úřadovny paláce, do „administración patrimonial del Real Sitio de San Lorenzo" pro bezplatnou vstupenku k návštěvě všech Reales posesiones y dependencias, totiž pro Real palacio, Monasterio, Casita del Principe a pro bibliotéku, a svěřil jsem se prvnímu průvodčímu, který se mi namanul, čipernému klučinovi černých očí a přívětivých tváří. Byl to jakýsi chudý chovaneček zdejšího kollegia, při tom synek kostelníkův: — snad mi toho tolik nenalže jako jiní, myslil jsem si a přijal jeho služby.

Pověděli jsme, že palác Escorialský zbudován je ve formě roště v obdélníku, ale forma ta je zřetelnou a patrnou jenom na pláně a dojista také z ptačí perspektivy, se kterou však rozumný návštěvník nemůže počítati. Strana jedna měří prý asi 180 metrů, druhá 150; držadlo roště je znázorněno zvláštním křídlem či přístavbou, která vybíhá v pravém úhlu z jedné menší strany a ve kterém jsou umístěny královské pokoje; nohy pak představují 55 metrů vysoké věže na čtyř rozích budovy, v níž čítá se 63 různých fontán, 80 schodišť, 12 křížových chodeb, 16 dvorů a posléze 11.000 oken, prý na památku jedenácti tisíc panen kolínských, ač toto poslední číslo připadá mi trochu přehnané a udělané jen k vůli těm pannám. Sám neměl jsem ani času ani chuti počítat v Escorialu okna, a spíše víry jsem dal údaji druhému, dle něhož jich je jenom 1110.

Pískovec šedavéžluté barvy a jednotvárné kvádry, z nichž celý palác jest vystavěn, dodávají tomu kolossu dojmu ještě smutnějšího. Nikde žádné barvy, žádné kontury živější, ani na budově ani mimo ni, nikde nic veselého, zevšad jen číší smutno a tíseň. Jednotlivé umělé detaily architektonické mizejí, a chudičká příroda okolní tvoří jen souhlasné pozadí dílu rukou lidských.

A ještě mrazivější je dojem, překročíme-li práh Escorialu. Veliké dlážděné dvory, do kterých slunce nedoniká nikdy nebo jen zřídka a docela na krátko, dlouhé, široké chodby, chladný, vlhký vzduch, který snad nikdy se nerozehřeje, — to všecko připomíná postavu a trudné doby zakladatelovy, a ani různé ty krásné obrazy, poklady chrámu ze drahých smavých kamenů, veselé jasnobarvé gobelíny v královských komnatách, — nic nedovede zaplašiti mohutně tísnivý první dojem. Pořád se mi zdálo, že otevírají se pokoutní dvéře některé a že najednou objeví se mi žlutavá, seschlá tvář despotického tyrana, který jediným pohledem vyhání smělce rušícího klid myšlének vládce a pána …

Až můj malý průvodčí José Llovet z mých dumek mne vytrhl a přenesl mysl moji z šestnáctého století zase na konec druhé polovice věku páry a elektřiny. Divně se nesly jeho čestvé, červené tváře v té stuchlé atmosféře, ze které víc než tři sta let těžce oddychovalo. Snad že se mi chtěl hned s tím nejhezčím pochlubiti zaváděje mne nejdříve do pokojů královských, do palacio real, jež král Alfons XII. někdy navštěvoval, však zřídka; královna Kristina zde dosud nebydlila dávajíc přednost Aranjuezu daleko půvabnějšímu. Přese všecku koketnou nádheru tohoto křídla Escorial přece není pro mladou královnu, třebas i vdovu.

Arciť že do palacio real potřebovali jsme zase průvodčího zvláštního, — José byl jen průvodčí vůbec, který vodil ke průvodčím zvláštním. Ve Španělsku už jinak se neobejdete: u každých dveří, u každého obrazu číhá nový průvodčí nebo jen ukazovatel, a každému abys dal zvláštní zpropitné.

Řada pokojů vyzdobena je skvostným nábytkem z různých dob, — jak ostatek v každém starém zámku, nemusí být ani královský jen že pak ta skvostnost mívá různé stupně, — podlahy vykládány umělými parquetami a stěny skoro všude potaženy jsou drahocennými gobelíny se scénami ze života domácího dle obrazů španělského malíře Goya; z toho všeho však nejvzácnější jsou dvéře a rámy oken, chefs d'ouvre umělého truhlářství a práce vykládané. Zámky u dveří a oken tak jemně a krásně jsou pracovány, že neodvažuješ se jich doteknouti, abys jich neposkvrnil a nepoškodil: však také klíčník opatrně oblékl velikou rukavici z jelení kůže a ještě celý zámek přetřel. — Mnohý kus nábytku, tu vykládaný stůl, tam skřínka a tu zase hodiny zasluhovaly by popisu důkladného neb aspoň obšírnější zmínky, ale to spíše jinde, v nějakém specialním popsání uměleckých památek španělských, ale bohužel nikoli v našich črtách.

Z komnat královských přišli jsme přímo do veliké, prázdné „síně bitev“, sala de las batallas, gallerie dlouhé 54 metry, jejíž jednu celou stranu zabírají dvě obrovské fresky od Granella a Fabricia, představující bitvu u Higueruely a vítězství krále Jana II. nad Araby. Na druhé straně, mezi okny, je vymalována bitva u St. Quentinu, zajetí vévody de Montmorençy, obléhání a dobytí města; na dvou menších stěnách obdélníku pak námořní výpravy na ostrovy Azorské s podivnými tvary tehdejších lodí. Fresky neposkytují nic zvláštního a tvoří leda přechod k obydlí krále-mnicha Filipa II., jež sice dříve nebývalo přístupno — snad z piety ku zesnulému králi, nebo se za to styděli, nevím — ale nyní ovšem návštěva jeho tvoří kulminační bod vší návštěvy Escorialu. —

Chodby teď zúžily se, zklikatily a sotva člověk mohl se vyznati v tom bludišti: hned šli jsme po několika schodech dolů, hned nahoru, prolézajíce malými úzkými dveřmi, jeden za druhým. Zevšad vanul vlhký, studený vzduch tak jako z hrobu; klíčník oznamoval, že jsme en la habitacion del fundador Felipe segundo, nejzajímavější to části veškerého paláce.

Zde tedy žil, či nežil, jen živořil Filip II. trápen jsa bolestnou pakostnicí, a zde také zemřel. Všecko, nábytek i jeho rozestavení, je prý nezměněno, je dosud právě tak, jak bylo před třemi věky. — Byt skládá se ze tří pokojů, vlastně jen jednoho a dvou alkov, prajednoduchých to kumbálků se stěnami holými, prostě obílenými, — obydlí posledního z klášterníků spíše než prvního z králů. V první světnici skoro prosté všeho nábytku, do níž světlo padá jen jediným oknem vedoucím kamsi do zahrady nebo do dvora, už se věru dobře nepamatuji, král přijímal vyslance cizích dvorů a poselstva, zde dával audience svým grandům a tady rozhodoval o státních záležitostech. Proti vchodu rozestřen je jakýsi koberec Karla V. s vytkaným dvouhlavým císařským orlem na žluté půdě, roztrhaný a všecek již ztrouchnivělý. Nedověděl jsem se, proč jej dali právě sem; snad že do královských komnat nynějších se nehodil, — ale zde přece přese všechnu svoji sešlost činí dojem nevídaného luxu. — Z této světnice vedou dvoje dvéře do příléhajících, temných alkov, spoře osvětlovaných jen z jediného okna vedlejší audienční síně, z nichž jedna byla spacím pokojem králový́m, jehož lůžko dosud stojí, kde stávalo druhdy; druhá pak byla králi pracovnou a zároveň oratoriem přiléhajíc těsně ku kostelu a ležíc v pravo od hlavního oltáře. Od kostela dělí světničku jen tenká, dřevěná stěna a když král podagrou jsa stížen nemohl sestoupiti do kostela a osobně súčastniti se služeb božích v obvyklém svém sedadle v chóru mezi mnichy, otevřel jen malé okénko a mohl dobře viděti kněze sloužícího mši svatou a slyšeti žalmy zpívajících páterů. — V alkově je psací stůl, lenoška a dvě nízké stoličky, na které král chorobnou nohu kladl.

To je veškero obydlí budovatele, tohoto nesmírného zámku, jediný kout, jejž si pro sebe ponechal, kout ten nejzazší, nejmenší a nejméně pěkný. Mrazilo mě a pospíchal jsem odtud, někam ven, na čerstvý vzduch.

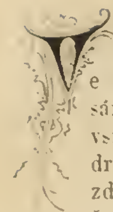
Sešli jsme dolů, ale dříve než vstoupili jsme do kostela, prohlíželi jsme Escorial zvenčí. José vypravoval o všem možném a mě na různé věci se vyptával: nejsem-li z Paříže a kde že to je ta Bohemia a ta Praga; stálo mne to mnoho namáhání, než jsem se s ním o tom dorozuměl, aby se mi nestalo jako s malým jedním Egypťanem v Genevě: klučík spletl si pojmy Bohème a Bohémien a ptal se mne pak úzkostlivě, je li to pravda, že kradu malé děti a že je jím? — Že mne někdy měli za cigána, také se ostatek přihodilo, a jistá dáma chlubila se mi, že slyšela kdesi na výstavě cigánskou hudbu, mé rodáky; — děkuji pěkně! Přes veliký pokrok v poslední době francouzská geografie doposud za mnoho nestojí nehledě ani k tomu, že v jejich zeměpisných učebnicích Elsasko a Lotrinky pořád ještě — anebo už? — stojí pod odstavcem „Francie“; to není nevědomost, nýbrž slabost.

(Dokončení.)

Zatrousiš-li, ohně neuhasíš.

Napsal hr. *Lev Tolstoj*. Přel. *V. Mrštík*.

Tehdy Petr přistoupil k Němu a pravil: Pane! kolikrát mám odpustit bratru svému, který prohřešil se proti mně? sedmkrát? (Mat. XVIII. 21.)
A Ježiš pravil mu na to: nepravím já sedmkrát, ale sedmdesátkrát sedm (22.).
Proto nebes království podobno je caři, který chtěl účty spořádati se svými poddanými (23.).
A když začal s nimi počítati, přiveden byl k němu kdosi, který mu byl dlužen deset tisíc talentů (24.).
A když neměl, čím by zaplatil, pán ho dal prodat i ženu jeho i děti a všechno co měl a dal si zaplatit (25.).
Tehdy poddaný padl na kolena a klaněl se před ním a prosil: pane! poshov mně, všechno ti zaplatím (26.).
Pán smiloval se nad poddaným, propustil ho a dluh mu odpustil (27.).
Když poddaný byl propuštěn, vyhledal ze soudruhů svých jednoho, který mu byl dlužen sto dinarů, zastavil ho a zaklínal jej: dej sem, co jsi dlužen (28.).
Tehdy soudruh jeho padl k jeho nohám, prosil ho a pravil: poshov mně a všechno ti oplatím (29.).
Ale ten nechtěl, šel a do vězení ho uvrhl do té doby, dokud nezaplatí dluh (30.).
Soudruzi jeho, když viděli, co se stalo, rozhořčili se, šli a vypravovali pánu svému, co se stalo (31.).
Tehdy pán jeho zavolal ho k sobě a pravil: zlý rabe, všechen dluh jsem ti odpustil, protože jsi mne uprosil (32.).
Nebylo-li tvojí povinností, abys i ty se smiloval nad svým soudruhem, jako já smiloval se nad tebou? (33.)
I rozhněval se pán jeho a vydal ho mučitelům na tak dlouho, dokud mu nezaplatí všechno do posledního haléře (34.).
Tak i Otec Můj nebeský jednati bude s nimi, neodpustí-li každý z vás ze srdce bratru svému jeho hříchy. (35.).

Ve vsi žil sedlák Ivan Ščerbakov. Měl se dobře: sám byl při plné síle a byl prvním dělníkem na vsi a tři syny měl ku pomoci: jeden byl ženat, druhý měl nevěstu a třetí byl ještě podrůstek, jezdil s koňmi a začínal orat. Stará Ivanová byla žena rozumná a hospodářská, snacha byla mírná a pracovitá. Všichni pracovali ve dvoře, jen starý otec byl nemocen (byl dušný a už sedmý rok ležel na peci). U Ivana bylo všeho dost — tři koně s hříbátkem, kráva s telátkem a patnáct ovec. Ženy o obuv se staraly pro své muže, obšivky jim obstarávaly a v poli pracovaly; mužíci hospodařili. — Obilí svoje za plátno vyměňovali, anebo ovsem platili a nouzi tak zahnali. Byl by spokojeně žil Ivan se svými dětmi. Ale tak přes dvůr žil vedle něho soused Gavrilo Chromoj, Gorděja Ivanova syn. A mezi ním a Ivanem propuklo nepřátelství.

Pokud byl starý Gorděj živ a Ivanův otec hospodařil, žili oba sedláci vedle sebe jako jiní sousedé. Potřebovaly-li ženské síto neb kbelík, nebo sedláci pytel anebo kolo si na čas zaměniti chtěli, poslali z jednoho dvora do druhého a po sousedsku pomáhali jeden druhému. Zběhlo-li telátko na humno — zahnali je a řekli jen: „nepouštějte je, prosím vás, nemáme ještě sklizeno obilí.“ Aby kdo co před kým schovával, na humně zavíral nebo v kůlně, nebo jeden druhého aby pomlouval, toho nikdy mezi nimi nebylo.

Tak žili, dokud staří byli na živu, a jak začali hospodařiti mladí — hned se všechno obrátilo.

A pro hloupost.

Slepice od Ivanovy snachy začala nápadně brzy nésti vejce. Mladá hospodyně začala vejce sbírati tak kolem Zvěstování Panny Marie. Den co den chodila do kůlny pod košatinu pro vejce. Jednou poděsily děti slepice; slepice přeletěla přes plot k sousedům a tam snesla. Slyší mladá hospodyně, jak slepice kdákodá, — myslí si: teď nemám kdy, je dnes svátek, musím se obléci; až potom půjdu a vejce vezmu. Večer šla do kůlny a sáhla pod košatinu — *vejce tam nebylo*. Začala se vyptávati tchyně a švakra — vzali-li *oni* vejce!

„Ne,“ pravili, „my je nebrali.“

A Taraska, mladší švakr, pravil: „Tvoje chocholatá na dvoře u souseda snesla, tam kdákala a tam odtud přiletěla zase zpět.“

Hospodyně ohlédla se po chocholaté svoji slepici; seděla vedle kohouta na bidle, už oči zavírala a usínala. Ráda by se jí byla zeptala, kde snesla, ale což, neodpoví jí. Šla tedy k sousedům. Stařenka jí potká.

„Co pak si přeješ, mladá?“

„Ah, babičko,“ povídá, „slepička moje k vám přiletěla, a tak se jdu ptát, nesnesla-li u vás vajíčka?“

„I my jsme jí neviděli. Bůh zaplať, máme svoje, a ty už dávno nesou. Máme svých vajec dost a cizích nepotřebujeme. Po cizích dvorech, moje drahá, vejce sbírat nechodíme.“

Mladá hospodyně byla uražena. Řekla slovo, sousedka dvě a ženské začaly se hádat. Šla Ivanova žena s vodou a také se do toho připletla. Vyskočila Gavrilova žena, začala sousedku plísnit, vyčetla, kde co a co se nestalo, přidala. Povstal lomoz. Všechny najednou křičí — křičí, a po dvou slovech sypou se za jednou slova nepěkná. Tys taková a ty taková, tys zlodějka a ty poběhlice, ty starého do smrti utrýzníš a ty jsi beze cti.

„A ty jsi žebračka, síto jsi mně prodrala. A váhy na vodu taky mělas naše, sem s vahami.“

Hrábla po vahách: vodu vylily, šátky si strhly a začaly se prát. Přijel z pole Gavrilo a zastal se své ženy. Vyskočil Ivan se synem a byli hned s ostatními v hromadě. Ivan, zdravý mužík, rozehnal všechny. Gavrilovi vytrhl chumáč vousů na bradě. Sběhli se lidé a násilím je rozvedli.

Tak začalo mezi nimi nepřátelství.

Gavrilo zavinul chumáč svých vousů do papírku a jel k okresnímu soudu žalovat.

Povídal: „Proto jsem si své vousy růsti nenechal, aby mně je ledajaký Vaňka pyskatý vytrhal.“

A žena jeho sousedům se chlubila, že teď Ivana žalujou a že ho do Sibiře pošlou. A nepřátelství bylo ještě větší.

Starý domlouval jim s pece hned od prvního dne, ale mladí neposlechli.

Povídal jim:

„Děláte hlouposti, děti, a pro hlouposti se tu hádáte. Vždyť si jenom pomyslete, celá ta hatmanina povstala jenom pro vejce. Když děti vzaly vajíčko — no, bůh s nimi: což je na jednom vejci. Jsou od boha pro všechny. A když ti řekla slovo zlé, oprav ji a nauč, jak se mluví ve světě. No a teď jste se poprali — hříšní lidé. Stává se to, je pravda. Tak ale jděte a odpusťte si jeden druhému a bude všechno odbyto. Budete-li mezi sebou zlou vůli dále mít, — tím hůř bude.

Mladí starého neposlechli a pomyslili si, že starý tomu nerozumí; něco tu ještě ze starých časů bručí.

Nepoddal se Ivan sousedovi.

„Já mu,“ povídá, „brady nevyrval, on sám si ji vyškubal; a jeho syn mně dírky u kabátu rozedral a celou košili na mně potrhal. To — jaká je!“

A Ivan jel se soudit. Soudil se u starosty a u okresního soudce. Zatím co se soudili, ztratil se Gavrilovi u vozu svorník. Ženské nadělaly, že hřebík ten ukradl Ivanův syn.

„My jsme viděly, jak v noci kolem okna k vozu šel, a kmotra řekla, že do kabaku (ruská krčma) si zajel a tam se krčmáři se svorníkem nabízel.“

Znovu se začali soudit. A doma co den to hádka a potom i pračka. I děti se praly, od starších se tomu naučily, a ženské, jak jen se u řeky sešly, hned škopky po sobě tloukly a jazykem mlely čím dál tím hůř. Z prvu sedláci jen klepali jeden na druhého, potom už to šlo do opravdy: co na křivo leželo, hned se všechno bralo, a po nich dělaly tak ženy a děti. A život jejich byl stále horší a horší. Soudil se Ivan Ščerbakov s Gavrilem Chromojem, kde se jen sešli, i u starosty i u okresního soudu, že už i soudce omrzeli. Hned Gavril Ivana potrestati dal, anebo do chládku přivedl, a hned zas Ivan Gavrila. A čím více se spolu hašteřili, tím větší byla jejich zášť. Jako když psi se do sebe dostanou, čím více se perou, tím více se vztekají. Psa bijí ze zadu a pes myslí, že ho to jeho protivník kouše a proto tím více se do něho zakousne. A tak se to mělo i se sedláky — jedou k soudu, tam potrestá jeden druhého pokutou nebo vězením a při tom zuří jeden víc než druhý. „Počkej jen, však já s tebou zatočím.“ A tak se spolu svářili šest roků. Jen starý na peci pořád jedno a totéž mluvil. Napomínati je začal:

„Děti, co to děláte? Nechte všeho, nemeškejte se v práci a na lidi se nezlobte, tak uděláte nejlíp. Čím více se budete zlobit, tím bude hůř.“

Starého nikdo neslyší.

Sedmého roku stalo se, že na svatbě začala Ivanova snacha Gavrilova ostouzeti přede všemi lidmi, vypravovala, že se s koňmi kdesi převrhl. Gavrilo byl opilý, nesnesl toho, udeřil ji a tak jí natlouk', že týden ležela. Zaradoval se Ivan a jel všechno udat vyšetřujícímu soudci.

„Teď,“ myslil si, „bude se sousedem konec. Sibiř ho nemine.“

Ale nestalo se Ivanovi po vůli. Soudce nepřijal žaloby. Prohlédli jeho ženu: ta vstala a po ráně ani památky žádné. Jel Ivan ke smírčímu soudu a ten odeslal celou tu záležitost soudu okresnímu. Začal Ivan po okresním soudu shánět, s písařem a podstarším půl vědra vodky propil a vymohl tolik, že soud rozhodl: vypráskati Gavrilovi hřbet. Přečetli Gavrilovi před soudem rozsudek.

Písař čte: „Soud ustanovil potrestati metlou majitele usedlosti Gavrila Gordějeva dvaceti ranami u přítomnosti správy okresního soudu.“

Poslouchá i Ivan rozsudek a hledí na Gavrila — co tomu bude říkat? Když všechno Gavrilo vyslechl, zbledl jako plátno, obrátil se a vyšel do síně. Za ním vyšel Ivan, šel ke koňům, ale v tom slyší — Gavrilo povídá:

„Tak, naseká mi na záda, záda se mně zapálí, ale jen ať on jenom nehasí ještě víc.“

Ivan zaslechnuv ta slova, hned se obrátil k soudcům:

„Soudcové spravedliví! Vyhrožuje mně, že mě vypálí. Slyšte, před svědky to pravil.“

Zavolali Gavrila.

„Je pravda, co ten tu povídá?“

„Já nic neříkal. Bijte si mně, když můžete. Jen já sám tedy mám pro pravdu trpět — a jemu je všechno dovoleno.“

Chtěl ještě něco říci Gavrilo, ale zachvěly se mu rty a tváře. Obrátil se ke zdi. Zalekli se i soudci a polekáni hleděli na Gavrila. Myslili si: tak aby opravdu teď sousedovi nebo sobě něco zlého udělal.

Ozval se stařičký jeden soudce a pravil:

„Nejlépe bude, shodnete-li se, milí braši, po dobrém. Ty, bratře Gavrilo, bylo to co pěkného — když jsi ženu zbil? A vidiš, přece je dobře zas, bůh se smiloval, ať už byl hřích tvůj sebe větší. Ale, je to co pěkného!? Odpros ho tedy a pokoř se před ním. On ti odpustí. My tu jeho rozhodnutí zapíšem.“

Písař slyšel ta slova a pravil:

„To není možno, protože na základě §. 117. smířlivého dohodnutí tu nebylo, nýbrž rozhodnutí soudu a toto rozhodnutí musí vejíti v platnost.“

Sudí však neposlechl písaře.

„Bude si tu,“ pravil, „jazyk vyvracet. První článek, bratře, zní: Na Boha budeš pamatovat a Bůh si přeje všude míru.“

I začal sudí znovu domlouvati sedlákům, ale nadarmo. Gavrilo ho nechtěl poslechnout.

„Je mně,“ povídá, „bez jednoho roku padesát let, mám syna ženatého a bit jsem nebyl, co jsem na světě — a teď mne tu chce Vaňka metlou bít a já se před ním mám pokořit! Ale, přijde čas — že i Vaňka bude na mě pamatovat!“

Gavrilovi zachvěl se znovu hlas. Nemohl dále mluvit. Obrátil se a odešel.

Z okresního města do svého dvoru měl Ivan 'deset verst; bylo už hodně pozdě, když se domů vrátil. Odpřáhl koně, uvedl všechno do pořádku a vešel do světnice. Ve světnici nebylo nikoho. Děti z pole se ještě nevrátily a ženské šly pro dobytek na pastvu. Vešel Ivan, sedl na lavici a zamyslil se. Vzpomněl si na tu chvíli, kdy Gavrilovi rozsudek oznámili, jak zbledl a ke zdi se obrátil. Srdce se mu sevřelo. Pomyslil si v tu chvíli, jak jemu

by bylo, kdyby ho metlami šlohali. Bylo mu pojednou Gavrila líto. V tom slyší: starý na peci zakašlal, obrátil se na druhou stranu, spustil dolů s pece nohy a slezl. Starý slezl dolů, dovlekl se k lavici a sedl. Stálo ho to mnoho namáhání, než přilezl k lavici. Starý si odkašlal, opřel se o stolici a pravil:

„Což? Je po soudě?“

Ivan na to: „Dostane na záda dvacet ran.“

Stařec zakroutil hlavou.

„Ivane,“ povídá, „neděláš dobře. Věř mně, že zle si počínáš. Ne jemu, ale sobě děláš zle. No a když mu záda vypráskají, ulehčí ti, co?“

„Podruhé si dá pozor,“ pravil Ivan.

„Před čím? Oč si vede hůř, než ty?“

Ivan se rozzlobil.

„Není toho dost,“ pravil, „když mou ženu sbil, div že z toho smrt neměla, a teď dokonce mně i vypálením vyhrožuje. A za to se mu snad mám ještě poděkovat?“

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Klub divochů. Jak se z bezpečného pramene dovídáme, zakládá se v Praze a má se rozšířiti po celé Koruně české „Klub divochů“. Několik lidí totiž náhodou se sešlých odkrylo si v nestřežené chvíli hlubiny srdcí svých. Byli to universitní profesoři, umělci, žurnalisté, herci, obchodníci, advokáti, úředníci, řemeslníci, spisovatelé a několik pravých sedláků z kraje a ti si řekli, že nám ta dnešní civilisace, všelidská i národní, po čertech špatně posloužila. Vypadáme prý všichni jako umounění lotři a přičiňujeme se všemožně, abychom každého, kdo ještě čist, umounili ještě více, než umouněni jsme sami. Kdo dnes dívá se na českou společnost jen s povrchu, co mravní bídy a skleslosti zde nachází! Tím vším je vina ta civilisace a ten národní pokrok. Dokud nás mrskali jen jiní a ukládalo se nám z vysokých kanceláří „perpetuum silentium“ — „mlčeť na věky“ — trýznili jsme se duší i tělem, trpěli jsme, ale otrok otroka měl bratrský rád. Civilisace pokročila a vrátili nám slovo. Jak vražednou zbraň učinili jsme z toho slova proti sobě! Založili jsme si na sta žurnálů a klubů a jednot a není snad jednoho a jedné, kde bychom se nevraždili. Tělesně ne, v tom si k našemu žalu ponechala přece ještě slovo policie, četnictvo a zákon; ale s jakou chutí a vervou vraždíme své dobré jméno, svou čest, svou práci, svůj klid! To je věru veselá podívaná. — pořád ještě toho nemáme dost a vyhlídáme zraky Argusovými, kde bychom se ještě mohli vraždit víc. Je to velká škoda, že policie, četnictvo a soudy jsou v této věci tak bedlivy. Mohly by toho nechat jen půl roku a půl Čech bylo by lidu prázdno. Zvěšeli bychom jedni druhé a potom konečně snad každý sám sebe a byl by svatý pokoj. Když jsou vyhlídky takové, jest docela možno, že bychom jednou na docela prostou, nekolkovanou petici mohli se domoci své — zemské samosprávy! Výsledky byly by tak mnohoslibny, že by se nikdo nerozpakoval nám tu samosprávu povolit. „To vše,“ opakovalo se v shora uvedené společnosti, „způsobila civilisace, svoboda tisku a naše národní pokročilost.“ A tak vznikla tedy myšlénka, aby založil se oprotiv všem klubům a jednotám a spolkům civilisovaným „Klub divochů“. — Stanovy, pokud v oné schůzi čteny, jsou následující:

§. 1. Klub divochů skládá se z divochů, usedlých od pravěků na své divošské půdě a zachovavších své divošství.

§. 2. Každý divoch řekne tomu, kdo by z civilisovaného světa přišel a chtěl mu brát kousek rodné půdy: „Ne!“

§. 3. Žádný divoch nerozumí jinému jazyku než svému vlastnímu a kdyby přišel civilisovaný pán a řekl: „Dobré jitro, divochu“, nebo: „Zde jsou hezké černožluté korálky, divochu“, nebo: „Pojď divochu, dám ti hezkou zlatou hvězdičku neb křížek“, řekne divoch: „Nerozumím!“

§. 4. Každý divoch živí sebe, ženu a svá divočata poctivě a nekrade — především ne dobré jméno a čest svého bratra a souseda divocha i nedivocha. V tom ohledu dovoleno jest čísti několik citátů ze Shakespeara a mezi jinými ten: „Kdo ukradne mou peněženku, ukradne tretku. Byla mou, jest jeho a byla otrokyní tisíců. Ale kdo ukradne mi moje dobré jméno, oloupí mne o to, co jej neobohatí a mne učiní chudým věru.“

§. 5. Vůbec jest divochům dovoleno čísti vše, především pak dějiny svého plemene, ale není jim dovoleno čísti nic podlého a špinavého ve svých žurnálech a v brožurách a létavých listech. To jsou věci nečisté a buďtež vyvrženy.

§. 6. Vyvržen buď ze společnosti divochů každý člověk nečistých rukou a nečistých úst a nevěrného srdce a podlízavého smýšlení v obci divošské. Kdo kdy s civilisovanými pány pachtoval, smlouval se, korálky bral neb na ně čekal, buď na vždy vyvržen jako ovce prašivá.

§. 7. Každý divoch je přesvědčen, že právo je právem, byť tisíc ďáblů řvalo: „Ne!“ — a jeho právo, že jest jeho právo, a nikdo na ně sáhnout nesmí, ani arciďábel sám.

§. 8. Každý divoch jest v hájení svého práva a své věci divokým až na uůž, ale nikdy sprostým!

§. 9. Každý divoch jest hotov položiti život za . . .

(Klepání na dvéře.)

Já: „Prosím?“ (Vchází strážník.)

Strážník: „Prosím, pánové, oznamuji, že policejní hodina minula a pan hostinský nevzal si dnes povolení míti otevřeno do rána.“

(Společnost béře klobouky a mlčky odchází. Plyn se shasíná.)

* *
*

Literarní kronika. Nějaká nová, dobrá kniha nevyšla, pokud víme, v těchto dnech žádná. Ještě před třemi, čtyřmi lety, byla od polovice října do polovice prosince nejživější literarní saisona; letos je všechno jako po vymření. Jest to charakteristická známka celých těch našich zoufale ospalých, jako narkotisovaných poměrů.

* *
*

Hejno nakladatelů, které vyrojilo se u nás před čtyřmi, pěti lety scvrklo se na dvě podnikavé firmy Jana Ottu a bratří Šimáčky. Všude jinde mrtvo a ticho. Napsaných a nevydaných dobrých věcí jest ještě dost, ale není naděje, kdyby se vytiskly, že nalezly by odbytu. Obě jmenované firmy jsou zrovna oblehány spisovateli různých děl, — ale odpověď jest pokrčení rameny: Nejde to! — O přijetí jedné věci, buď si to kde buď, bychom se přimlouvali: vydání svazku básní Petra Jasmína. Tento mladý nadaný básník by si toho zasloužil, aby veřejnost v díle samostatném zvěděla, že mezi námi jest. Napsal tu a tam věcí slabších, ty ať ze sbírky vynechá, ale jeho dobrých věcí byla by již knížka, která by se mohla se cti zařaditi buď do „Salonní“ neb „Kabinetní“ knihovny. Jsou tu věci namnoze výborné, individuelní a hluboké tak, jako nalézáme jich ve sbírce Macharově „Confiteor“. Jediný rozdíl jest ten, že Machar ve většině svých básní cítil jen sám za sebe, kdezto Jasmín cítí za jiné myslící i trpící a především také za svůj národ! Knihy veršů Jasmínových dnes zajisté mezi sbírkami českých básníků s želem postrádáme.

* * *

Ještě jeden nový belletristický časopis začne prý vycházeti počátkem příštího roku. Bude se jmenovati „Máj“, a má býti střediskem naší mladší generace básnické. Že se náš mladý svět společně hlásí k světu, je dobře. Jest to nové pokolení s novými myšlénkami a jednou musí začít raziti si samostatně cestu. Přáli bychom jim pouze, aby poměry byly příznivější, než jsou teď. Jak věci nyní jsou, pochybujeme tuze, že by se nový podnik setkal s hmotným zdarem. Však za pokus to stojí už proto, že také nová generace z vlastního názoru přesvědčí se, jak k snahám nejlepším jest dnes česká veřejnost hluchá.

* * *

V časopisu „Ruchu“ četli jsme divadelní kritiku „Sudího zalamejského“ a Adámkova „Heralta“, obé psané tak frivolně, že, — ale nechme toho být, — řeklo by se, že chceme polemisovat. To nechceme. Žádáme pouze na každém hlasu veřejnosti, aby byl psán člověkem vzdělaným, člověkem seriosním. To není mnoho, co žádáme. Jest to povinnost k veřejnosti a ke každé vážné práci. Odbývat žertem a šprýmem dá se vše na světě a vždy najde se hlupců dost, které to baví. Ale psát pro hlupce a darmochleby není přece účelem vážného časopisu. Calderon nenašel milosti u nějakého „— o —“! To je věc tak pidimužická, že to člověka až zamrazí. Ale braňte vrabcům na soše Calderonově v Madridě! — — A Adámek? Nechte ho být! „Heralt“ není to, co „Salomena“, není to proto, že si dal Adámek nakukat, že poesie v dramatu není nic, ale jen děj, a proto podal více kostry, než masa; — ale ta konstrukce je železná, z té pravé kujné ocele — a pište to po něm! Jedno žádáme: úctu ke každé vážné práci! úctu k práci poctivého dělníka roztloukajícího štěrk na silnici, i k práci poctivého dělníka perem! Kdo se tomu neb onomu — směje, jest v očích řádných lidí odsouzen. —

* * *

Ctěná redakce!

Náhodou jsem se dozvěděl, že „čítanka pro nižší třídy středních škol“, již sestavil p. V. Petrů, ředitel vyššího gymnasia v Pelhřimově (část třetí), obsahuje také jednu z prací mých, a sice „České holubáře“, jež jsem asi před 13 roky v listě tomto byl uveřejnil. Zvědav, jak asi článeček ten v čítance vypadá, opatřil jsem sobě tuto, leč seznal jsem, že zvědavost má nebyla neoprávněnou. Pan ředitel V. Petrů zkomolil článeček ten způsobem málo zajímavým. Vynechal celé věty, mezi jiným celou řadu takových, jež ku charakteristice předmětu přispívají, přeměnil jiné a podepsal pod celý artefakt můj pseudonym, aniž by slůvkem se mne byl o celé věci té otázal. Myslím, že by jednání podobné urazilo i spisovatele ještě méně marnivého, než jsem já. Není sice proti jednání podobnému než jeden zákon — zákon slušnosti, avšak ten bohužel není paragrafován, a tak si může každý s prací autorovou dělati, co mu libo. Budiž to jednou veřejně konstatováno.

V šetrné úctě

R. E. Jamot.

Knihy redakci „Lumíra“ zaslané.

„Salonní bibliotéka.“ Redaktor F. Schulz. Číslo 50. Obsahuje: „Zaváté stopy.“ Verše Františka Kvapila. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Doktor Johánek.“ Dějepisná povídka z konce stol. XIV. Sepsal Ferd. Schulz. Druhé vydání. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Česko-německý slovník zvláště grammaticko-fraseologický.“ Sestavil František Kott. (Dílu VI. sešit 3.) Nákladem knihtiskárny Františka Šimáčka v Praze.

„Slovanský sborník“, stati z oboru národopisu, kulturní historie a dějin literárního i společenského života. Redaktor Edvard Jelínek. Ročníku VI. číslo 9. Nákladem knihtiskárny J. Otty v Praze.

„Zpráva o zdravotních poměrech král. hlavního města Prahy za léta 1884—1885, činnosti městského fysikátu za rok 1885.“ Podává dr. Jindřich Záhoř. Nákladem důchodů král. hlavního města Prahy.

„Roční zpráva c. k. vyšších realných škol a realného gymnasia v Hoře Kutné za rok 1887.“ Nákladem c. k. vyšších realných škol a realného gymnasia v Hoře Kutné.

„Dějiny devatenáctého století.“ Oddíl druhý: Boj monarchické Evropy s revolucí francouzskou až do vypuzení císaře Napoleona I. na ostrov sv. Heleny. Sepsal dr. Jan Mil. Krystůfek. Nákladem knihkupectví Edv. Valečky v Praze.

„Paměti Jos. Václ. Friče.“ První část: Do třiceti let. Sešit 30. až 33. Nákladem knihtiskárny Bedř. Grunda a V. Svatoně na Král. Vinohradech v Praze.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček.“

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . 1 zl 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta 1 zl 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod odpoledne

ROČNIK XV. 10. listopadu 1887. ČISLO 32.

Poesii.

Báseň *F. A. Šuberta.*

(Eug. Aug. Mužíkovi.)

Já bloudil Florencí.

Tím městem slunce, jasu poesie,
tím městem květů, květů v zahradách,
v povětří, v duších lidí, v ducha trofejích,
tím městem slávy — slávy zaváté
jak ráj byl zavát věkův postupem,
jak samo nebe nám se nyní ztrácí,
jak posléz s líce nebes zmizí i ta zem.

Já bloudil po městě, já seveřan
ze zimy přišlý v tepla luznou říši,
a zpitý Florence lahodou
jsem bloudil kolkolem co chlapec z chalupky,
jenž horami a lesy krušně proniknuv,
se octl zakletého zámku v zahradách.

Paláce, skvosty, umění poklady,
hladina Arna, majestátný dom,
šum lidí, ulic, zahrad koberce,
heroi ducha věků minulých:
Michel Angelo, Gallilei, Raffael,
a s nimi veškera jich skvělá družina,
jíž stejně slunečnou a stejně početnou
nezplodil jiný věk a jiné země klín,
to všechno míjelo mi před zrakem. — —
Já tušil víc, než viděl okem tělesným,
co vířilo a táhlo duchem vznícenym.

Tu noha stanula. Vidění vír
se v klidné tvary kladl, v budov linie,
ve čtverhran rozsáhlý,
hražený baštou domů, chrámů, paláců --
tak volný, vzdušný jako arena
zchystaná v závod ke hrám olympským.

A prostřed náměstí k nebesům čněla postava.

Kamenem bylo, co tak mohlo státi,
neb gigantův a bohů dávno minul věk.
Však lícem kamenným tak sálal duch
jak světlo mořem, kovem ohně žár,
že šel jím dech a život giganta.

Planoucí oko, líce vzrušené,
ten bol a vzdor, jenž sídlí kolem úst
a vlastní jest jen bohův zvolencům.
vznešený těla stoj, to všechno svědčilo
že v pravdě gigant to, či sám kterýsi bůh.
Lvi byli pod ním, orel u nohou,
jenž marně snažil se vyletět tam,
kam doletalo oko heroa,
a věnec dubový. Věnec z vavřínu,
ten nesmrtnosti znak, dlel na hlavě.
A dole na podstavci slova tři:
„Al' altissimo poëta.“

To Dante byl. Já z jeho líce, úst,
a z hledu očí jeho jméno četl,
ba ze samého zjevu sochy dřív,
než postihlo mé oko její podobu.

A v chvíli té mi rostla socha výš.
Paláce nížily se, město mizelo,
a prostor volný, širý bez mezí
jen sochou ovládán byl Dantovou —
či Dantem samým, na zem sestouplým

Můj klesal ve prach duch
jak druhdy Mojžíš, boha tušíci,
v prach poklesl a nesměl patřit naň.
Zmizela socha, zmizel všechen svět,
přede mnou pouze plynul Dantův stín
co chmura ve svých řasách boha tající,
jenž pluje nebem, peklem, očistcem,
a v plesu lidí, v jejich zoufání,
v naději spasné, v klamu útrapách
vždy jest svým věčným klidem velký věčný bůh.

Já plynul se zjevem a v předtuše
již viděl veházeti se v ony končiny,
jež spatřil Dantův duch na velké pouti své,
na pouti vším mírem od pekla do nebes.
A snad bych býval zřel, co tušil jsem,
tvář heroa kdyby se nebyla
zaleskla náhle kýmsi úsměvem.

Bezděky hledám toho příčinu — —
a jako vždycky mizí zjevení,
když pitvou zraku chceš je znesvětit,
tak zmizel s oka oblačný mi zjev —
já procitl jsem opět ze snění
a viděl zas jen sochu velebnou.

Však stejnou dobou vzkypěla mi krev.
Já zhlédl dva tři kamínky, jak k soše letěly
a rouhavě ji v líce ranivše
od ní se odrážely jeden po druhém.
Vykřiknu, skočím smělce postihnout
a v zem jim udeřiti před sochou:
— — však oko spatří chlapce malého,
jenž v nerozumu sobě ztropiv hru,
na sochu házel a byl povděčen,
když trefil kamínkem do ruky vztažené,
či do líce neb věnce z vavřínu.

A Dante stál, ni brvou nepohnuv.

S úsměvem kolem úst,
tím bolným, trpkým, vzdorným úsměvem,
jenž vlastní jest jen bohův zvolencům.

On Dante byl — a hazeč chlapec jen,
jenž neměl rozumu ni zdání o Dantem.

* * *

Proč Ti to vyprávím — tu malou příhodu
z Florence, z oné cesty mé,
jež znamenána byla ráje paprskem
i žárem pekla — snad i očistce.
To pro nic jiného, leč abys zvěděl jen,
že Dante klidný stál, když chlapce nerozum
naň házel drobným ostrým kamínčím,

Neb trůnem poesie věky jsou
a vteřinou zapadá dětský nerozum.

Na svatební cestě

Z „Varšavských črt" *Edvarda Jelínka.*

(Byl lásky čas ... — Skrovné známosti v restauračním saloně. — Noční odjezd z Petrohradského nádraží. — Výklady a sliby mladé paní. — Zprávy po měsíci prvním a druhém. — Jízlivost a srdečnost. — Líčení svatební cesty. — Děd. — Shledání po roce.)

Byl první máj, byl opěvovaný lásky čas, ale celkem nestál za nic.

Sluníčku, jinak velice laskavému, po celý den nenapadlo oblažiti jasem a teplem svým rozmrzelé obyvatelstvo 53. stupně geografické míry, skrývalo se kdesi za chmurami, které sběsile hnaly mrazivé větry nevlídného severu.

Podle toho byl také večer a s ním rychle splývající noc.

Psa by nevyhnal. Nepřívětivě to fičelo Varšavskými ulicemi, v lucernách trepetal se plyn nepokojně. Po dlažbě rozlezlo se pronikavé mokro, spíše mlhové než dešťové.

Takový čas hodí se nejlépe k dělání důvěrných návštěv, nevyžadujících ani velikých toillet, ani zvláště dobře naladěných rozmarů. Ano, toužil jsem tenkráte zasednouti někam blízko kamen a pozorovati vystupující teplou páru z dobře naloženého a vesele bublajícího samovaru. To tak, to bych si byl nechal toho dne líbiti a vděk v srdci mém byl by neskonalý.

Ale ne, dnes jiný osud byl mi údělem.

Pomyslete si laskavě! Půlnočním Petrohradským vlakem, zrovna v tu dobu, kdy nejlépe se sedí při čaji, nastoupiti jsem měl cestu, směřující k hranicím Litvy. Na odročení tohoto trmácení ve slotných tmách nedozírného prostranství nebylo lze ani pomysliti, neboť tak bylo ustanoveno, že na mne čekali druhého dne z rána koně na nepatrné stanici této trati.

Nutnost odjezdu smířila mne brzy s osudem. Nebylo sice příjemno cestovati v takové nepohodě, ale o hlavu tu také nešlo. Proto činil jsem bez reptání ještě před večeří potřebné přípravy, abych pak vak svůj i sebe bez přílišného shonu svěřiti mohl slavné parostrojné dopravě. Naposled zbyla mně jen jediná starost: večeře, kteréž jsem hodlal tenkráte věnovati péči zvláště svědomitou. Dobře se na cestu opatřiti zevně i vně — hlavní věc!

Takovými zanášeje se ideami vzpomněl jsem si, že mně kdosi před několika dny odporučoval jakési zvláště dobré ruské víno. Podlehnul jsem tedy přátelské radě a odebral se asi o osmé hodině do hôtelové restaurace, na jejíž oknech vyvěšena byla tabulka s nápisem, že tam mají onen nektar líbezný. Nebyl to hôtel první, ale také ne poslední, věděl jsem o něm jen tolik, že v něm bydlívají hlavně hosté z polského venkova, drobnější šlechta přijíždějící o vlněném trhu neb o jiné příležitosti do Varšavy. Proto také nepřekračoval jsem dnes praby tohoto hôtelu poprvé.

Namířil jsem přímo do jídelny. Jasný, znamenitě osvětlený a velmi vkusně zařízený salon byl dosud úplně prázdný. Sám jediný zasednul jsem k stolu do měkké pohovky, načež jsem ihned svěřoval královské rozkazy andělům strážcům těchto míst. A jelikož „číšníci" ve Varšavě vynikají nevšední obratností, při čemž hosta neunavně obskakují vytvořujíce při tom rozličné paragrafové

podoby, byl jsem obsloužen neobyčejně rychle a důkladne. Všechna čest! jste snad laskavi zvěděti, co jsem říkal onomu rudému vínu? Inu, jako dobrý Slovan nesmím říci, že nestálo za nic (toto!), ale tolik mám přece odvahy prohlásiti, že ho nechci. Abych však z možného nařknutí protislovanských nechuti alespoň trošičku se očistil, přidávám k tomu hned, že čím méně mně chutnalo toto víno, tím vděkuplněji a slovansky horlivěji sáhnul jsem po božských Lafermkách, v jejichž modravém, vonném dýmu zjevovaly se mně nezřídka příjemnější obrazy, než kuřákům opia v Orientu.

Večeři odbyl jsem rychleji, než jsem se domníval, a proto také dříve nastal okamžik blaženého zaobalování se do Lafermského dýmu. Výtečný pocit ... svatý pokoj ... celý svět ať si dělá, co chce ... jen když je hlava ve vonných oblacích. Tiché rozjímání přivedlo mne konečně k neklamnému přesvědčení, že v restauraci nejsem přece úplně sám, ačkoli kromě mne nikoho nebylo v saloně. Přes tu chvíli litali kolem mne číšníci, balansujíce semo tamo talíře, mísy a láhve. Vyřítili se vždy z dveří vycházejících z kuchyně a mizeli ve dveřích protějších. Obsluha byla tak čilá, že jen koberce zamezily nepříjemný hluk. Mraky mého dýmu stále se protahovaly a ob chvíli dorážely ke mně rozličné vůně z talířů kolem mne se vznášejících.

Aha! pomyslil jsem si, ve zvláštním kabinetu užívá rozkoš světa veselá společnost.

A nemýlil jsem se skorem. Skutečně; tam zrovna proti mé pohovce rozvíraly se dvéře nevelikého, ale nesmírně přítulného kabinetu, v němž neznámá jakási společnost před všetečnými zraky se ukrývala. Výborné zařízení, takové kabinety. Společnost se uzavře a pak může dělat, co chce.

Jindy nebyl bych býval věnoval odloučené společnosti zvláštní pozornosti, ale dnes ocituje se v prostorném saloně sám a sám, nemohl jsem si nepovšimnouti místa, v němž se právě v tuto chvíli soustřeďoval všecken hôtelový ruch. Z kabinetu doznívaly dokonce ke mně také zvuky, pravda nesrozumitelné a nejasné, ale tak různé, stříbrné i mosazné, že nehezká jinak zvědavost všim tím byla jen podrážděna a povzbuzována. Upřel jsem tedy maně zrak svůj k oněm dveřím, za nimiž jako v bezedné propasti mizely jmenované již talíře, mísy a láhve. Pozorování mé setkávalo se ovšem s výsledkem pranepatrným: trochu vůně zachytil nos, několik zvuků polapily uši, ale oči pochodily velmi bídně. Inu, těžko viděti při zavřených dveřích. Ostatně ... i očím podařilo se posléze uštípnouti alespoň něco. Bylo to málo, leč skromný člověk i málem se uspokojuje. Když totiž vnášel do kabinetu poctivý Maciej kališkové sklenky, rozevřely se dvéře trochu více než obyčejně.

Co jsem viděl?

Dvoji věci velmi hezké: rozkošnou nožku koketně na trnoži se kolísající a ještě rozkošnější bílé rameno, za něž by se ani Venuše styděti nemusila.

A více nic?

Nic více! A přec to stačilo, abych všech pět smyslů od pootevřených dveří neodvracel, naopak pošetile dal jsem se strhnouti k tužbě, aby dvéře rozevřely se alespoň o kousíček více ... jen trošičku ještě ...

Kdyby bylo šlo po mém přání, byl bych nepochybně spatřil krásnou hlavu mladé dámy se symbolickou růži v bohatém vlasu, splývajícím po alabastrové šíji ... Byl bych postřehl kmit milostného oka a úsměv oblažující na karmínovém rtíku ...

Tak, jak to tu důvěrně povídám, tak rozběhla se bujná fantasie, bodaná patrně ke smělým skokům vlasteneckým vínem.

Ale nestalo se tak! Místo aby se dvéře blahodějně ještě více rozevřely — uzavřely se docela.

Tu to máte! Byl jsem hotov. Chvíli přemýšlel jsem ještě o krásné nožce a ještě krásnějším bílém rameni, ale jelikož nepřibývalo pohnutek, kteréž by toto přemýšlení povzbuzovaly — obrátil jsem hlavu nevrle ke kamnům, na nichž soška Amorova dost nejapně mířila šípem ke talíři obraných již kostí.

Zamyslil jsem se jinak ...

Ale opět, dříve než jsem se nadál, přitáhnul kabinet mou pozornost k sobě — přes to, že tyransky byl uzavřen jako Wertheimská pokladna.

Ba!

Pojednou slyším odtamtud výbuchy zátek, pak cinkání sklenek, šramot, vstávání. Konečně rázem vše utichlo. Minula němá, hrobová chvilka, již přerušil jakýsi vážný hlas. Aha, někdo řečnil. Řeč trvala jen několik minut, jaká však byla, nevím; zaslechnul jsem jen nesouvislá slova, z nichž toliko „Irkutsk“, „chladná Sibiř“, „tisíce verst“, „lůno rodinné“ a t. p. poněkud utkvěla v mé paměti. Jakmile řečník skončil, zaslechnul jsem určitě srážku sklenek, s kteroužto se mísily — hubičky.

Těch hubiček nebyl konec. Skoro mne trochu rozčilovaly.

Ale ... pomozte si.

Zatím blížila se ručička na hodinách k době, která mne nutkala pomýšleti na cestu. Jedva však sáhnul jsem po sklence, abych urychlil poslední doušky, rozevřely se dvéře kabinetu a z něho spěšně vykročila celá společnost. Jen kolem mne se mihli. Byly tam asi tři mladé dámy, dvě starší, jedna velice stará, shrbená, a několik pánů, rovněž různého stáří. Z celé té společnosti utkvěla v mé paměti jediná tvář, alespoň tak, že bych ji byl poznal, kdybych se s ní opět setkal, ovšem v budoucnosti nepříliš vzdálené. Byla to dáma, o níž soudím (nevím věru, z jaké podstatné příčiny), že právě jí patřila ona rozkošná nožka a ono ještě rozkošnější bílé rameno.

Buď jak buď, tolik je jisto, že společnost právě tak rychle zmizela, jak rychle se oku mému zjevila, a že jsem ji neseznal ani tolik, kolik je potřebí k nejjednodušší novellistické lži. Proto o ní raději pomlčím — ovšem jen prozatím.

Ocitnuv se o samotě a pohlednuv opět na hodiny, chystal jsem se také já k odchodu. Dříve však než jsem opustil tyto prahy, vrhnul jsem pohled do opuštěného kabinetu.

Inu, vyhlíželo to tam jako po velké bitvě. Na stole ležely smutně kostry přemožených obětí tohoto večera. Vedle nich rozloženy byly v romantickém neladu prázdné láhve. Více však než vše to zajímaly mne porozházené lístky, na nichž byly napsány patrně jména všech účastníků hostiny. Dělá se to tak na větších hostinách, že hostitel označuje tím způsobem, kdo kam má sednouti. Přečetl jsem si nediskretně tato jména.

Samá jména neznámá, teprv poslední lístek připomenul mně rodinu dobrého přítele, kterýž zmizel z mého

obzoru již od několika let. Tato na pohled nepatrná okolnost povzbudila opět alespoň poněkud mou zvědavost, jinak bych zajisté byl opustil kabinet právě tak lhostejně, jak jsem před dvěma hodinami vstoupil do restauračního salonu.

Ale nezbývalo mně již mnoho času. Asi za čtvrt hodiny hrčel se mnou fiakr k Petrohradskému nádraží. Mezitím přibylo psoty ještě více a já dosti nevesele vyhlížel ven okénkem fiakru, po němž se řinuly dešťové prameny. Mihnul jsem kolem sochy krále Sigmunda, kolem zámku a dříve než jsem se nadál, uháněl povoz po železné mříži kolosálního mostu spojujícího Varšavu s Pragou. Tam na druhé straně dostihoval můj fiakr několik jiných, které ujížděly za sebou jako — průvod svatební. Patřily nepochybně k sobě. A jelikož si také Varšavští fiakři pokládají za věc cti jeden druhého předstihovati, urychlila se moje jízda neobyčejně. Již jsem se domníval, že je předjedeme, poněvadž však kolegové mého patrona na kozlíku nemínili zůstati pozadu, povstaly mezi námi malé dostihy, kteréž skončily tak, že jsme téměř současně dorazili k nádraží.

A hle, při společném vystupování učinil jsem neočekávané objevení, že celá společnost kabinetová přišla k odjezdu Petrohradského půlnočního vlaku.

Vypiv pak na rychlo v čekárně ještě sklenku horkého čaje odebral jsem se přímo do vagonu, abych si v čas vyhlídnul pohodlný kout. Dále pozorovati onu společnost považoval jsem za zbytečné: nebylo to ani dosti možná vůči shonu a reji, který již proudil vším nádražím.

Vlezl jsem do kupé úplně prázdného a ulebedil se královsky při okně, tak že jsem klidně mohl dívati se na shon rostoucí každým okamžikem. Zapadnul jsem do pohovky jako špička kuřácká do étui. Odpusťte tomu přirovnání. Ale byl jsem blažen, že jsem nemusil nikomu sedat na krk . . . A právě v okamžiku, kdy jsem rozjímal o tom, jak znamenitě se mi bude spáti při jednotvárném kolísání vozu a bubnování mrskavého deště — právě v tom okamžiku zjevil se při hlídce kondukter. Volal plným hlasem, že tu u mne je ještě dosti místa.

Matko Božská Čenstochovská!

Ale dříve než jsem zdolal umlčeti konduktera kouzlem státní asignace, zjevila se invase. Svalnatí nosiči vnášeli a kolem mne věšeli a rozkládali ohromné spousty šatstva, škatul a tretek. Naposled přišly také dva kožichy... ba, v květnu kožichy! A aby zbylo ještě méně volného místa, hodil kdosi zrovna vedle mne — polštář, kterýž ovšem nebývá vzácností ve vagonech ruských železnic.

Všeho toho zhrozil jsem se z počátku, neboť dle těch spoust byl jsem v právu domnívati se, že ke mně přisedne alespoň deset osob. Ale nebylo to ve skutečnosti tak zlé.

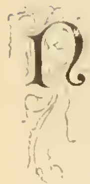
Tu pohlednul jsem maně ven k perronu.

Podivná náhoda!

(Pokračování.)

O sv. Martině u starých Čechů.

Z kulturně-historických studií *Čeňka Zíbrta.*

Na jakém koni asi letos přijede sv. Martin! Přijede na bělouši, nepřijede — jenom ať se má světec na pozoru, aby mu nezavlekli ore do šerých časů pohanských, vykládajíce jeho význam a mermomocí chtíce z něho míti zosobnění některého božstva, nebo symbol jaký taký. Přihodilo se to již ubohé, nevinné huse svatomartinské. S vděčnou úctou vážíme si skladeb J. Hanuše, ale výklad o huse martinské nechce a jen nechce nám jíti na rozum. Posoudiž to laskavý čtenář sám: „Na kostech husy Martinské (co snad bývala původně oběť nějakého podzimního boha), na kostech, tudíž na tvrdé části vidělo se již dílem, jaká bude budoucnost, ku př. tuhá zima nebo délka života. Kosti jsou zde symbolem ztuhlé země samé!“ (Zased. král. č. spol nauk. 1867, 102) . . . Takových a podobných výkladův, obraznosti vykouzlených, nedbáme. Chceme za to nakresliti kulturní obrázek na základě věrně uvozovaných dokladův, obrázek o tom, jak světili naši předkové památku sv. Martina.

Schematem náčrtku bude rýmování ze staré Pranostiky (1710), jež líčí svěcení sv. Martina v tento rozum:

„Na den sv. biskupa Martina
milý hospodář a jeho družina
husy jedí, víno k tomu pijíce,
štědrého Martina chválíce;
páni, žáci a kněží se radují,
neb se jim *koledy* přibližují.
Pacholci a děvky svobodu mívají,
a u jiných pánův se zjednávají.“

Hodovali tedy staří o Martině a korunou toho hodokvasu bývala a je posud tučná martinská husa. Snad dobře jsme vyrozuměli řádu řeznického cechu Kroměřížského z r. 1535,*) aby prý husy „prodávány byly od husaček od sv. Václava až *po sv. Martině* tejden a déle nic“ Kroměř. Listy. 1887. č. 56), že by tedy sv. Martinem mělo se ukončiti prodáváni husí a na svat. Martina že si staří skoro naposledy pochutnávali na huse martinské.

Proč o sv. Martině právě husa jest obvyklým jídlem národním, vysvětluje známá pověst lidová, jak knížete Oldřicha, zabloudivšího na lovu v lesích Křivoklátských, pohostil uhlíř husou: kníže vydávaje se za knížecího komorníka Matesa, pozval ho na hrad pražský. Na sv. Martina přišel opravdu uhlíř do hradu a poznal v panu Matesovi — knížete Oldřicha, jenž na památku pohostinství uhlířova ustanovil, aby každoročně Pražané světili sv. Martina pečenou husou. (Pražské pověsti a leg., J. Svátek, 176, 177.)

Hodovali, kvasili o sv. Martině, až se to stalo pověstným a „světiti Martínka“ bylo uvozováno příslovím s netajenou příhanou. Lomnický nelichotivě tepe toho, kdo

„začasté na hodech bývá,
světí sv. Martina,
sedě u dobrého vína.“ (Instrukcí F. 3.)

*) Srv. řád cechu řeznického ve Znojmě. „Item ti, jenž husy bijí, mají teprv ten pondělí po sv. Sixtu počínati husy bíti jakž *od starodávna* bývalo a dvě neděle po sv. Martině zase přestati. Bude-li kdo v tom postižen, mají každému takové husy pobrány a do špitálu dány býti.“ Lumír, 1853. 525., rok 1616. —

Vtipně pověděl slavný humanista staročeský Bohuslav Hasistejnský v latinské básni na sv. Martina,*) že prý šumivým vínem světce velebí a na jeho oslavu že se opíjejí.

Kdo často „martinkoval“, dospěl do Nuzic a Chudobic s kabelí žebráckou. Aspoň tak rozumuje pořekadlo: „Kdo Martinka často světí, husy, koury mu zaletí; dům, dvůr, louku i dědinu, přivede na mizinu.“ (Jungm. Slovník s. v.)

V suchu a teple pojídají šťastní boháči husu, zavdávají si o plnou, — zatím přede dveřmi ubozí žáci, studenti, třeskutou zimou promrzlí, zanotí „koledu“:

„Svatého Martina
všeliká dědina
dnes štědrost zpomíná.
Podle svého statku,
vesele s čeládkú
tučnú hus, hus, tučnú hus jíe,
víno pie, —
beze všeho smutku!“

Páni však jakoby nic, pojídají paštěky a jiné chutné krmičky, kuchařským kunštem řemeslně vyrobené. Žáci pějí dále:

„Ale my školníci,
nevolní chudníci,
malí i velicí,
v škole vždy sedíme,
vesele strašíme:
neb nás dusí chudoba —
toho netajíme.“

Zavítali prý k dobrodincům, aby od nich vzali nějaký dárek, kterýž si hned, poněkud neskromně, předpisují:

„Račtež darovati,
majíc na pàměti
svatého štědrosti,
abychom v radosti
podle vašie ctnosti
tučnú hus upečnú
mohli s vámi jiesti.“

Zda byli staří tak štědří a honem honem koledníkům po jich přání husu dávali, o tom neumíme pověděti. — Že asi ne — hádáme z následující sloky:

„Ale vy bratřie milí,
majíc na paměti
svatého Martina rytieře,
nynie v této mieře,
nechcete-li husi dáti,
dajte dva penieze;
ač nás darujete,
odplatu vezmete
v království nebeském!“
(Z rukop. un. knih. pr. 8 G 15,
V. V. Tomek, Děj. univ. I. 80. 81.)

Po „koledě“ zmiňuje se Pranostika, že služebná chasa o sv. Martině mění službu. Děje se tak posud. U starých neblaze prosluli služebníci, hledající místa o Martině. Vedli si často prostopášně a pánům natropili všelikých mrzutostí. „*Martínek*“ znamenalo našim předkům toho, kdo měnil o sv. Martině službu, přenešené však potom označován jménem tím kvasovník, rozmařilec, čtverácký člověk, lotr. (Srv. Brandl, Gloss. s. v.)

*) „Ad sanctum Martinum.
Ille preces castas, alius ieiunia praestat,
hi saturant aras, hi tibi thura ferunt:
nos te spumanti colimus, Martine, Lyaeo,
inque tuas laudes ebria torba sumus.“
(Vyd. 1517, str. 112.)

Propuštěni od pánů, scházeli se, v bujných radovánkách se veselili, o příští službu starali se málo. Nevázaný život více se jim líbil než poroba nové služby. Charakteristický doklad, jaké pozornosti požíval svátek sv. Martina mezi tovaryši XVI. stol., uvádíme tu z řádu čeládky knihařské. (Kniha arch. města Prahy, č. 994, 118—151.) Přísní mistři dovolili jim „do roka držeti čtyry *dobrý pondělky*“ a mezi nimi čtvrtý „*při sv. Martinu*“. —

Bujnostem nepřivedené čeládky nebylo míry, ani konce. R. 1598 činí opatření proti nim Rudolf II. v řádu města Prahy těmito slovy: „Strany pak *Martinkův*, kteří obyčej mají, ze všech krajin *při sv. Martině dosloužíce*, do Prahy se obraceti a zdeť v zahálce zůstávati: na to taky úředníci pozor míti budou, aby jich šenkýřové nepřechovávali.“ (Lumír, 1861, II. 1161.)

Některé ukázky ctnování se nezbedných Martinků... „V neděli po sv. Martinu Martínkové a sedlská chasa udeřili na domy židovské (v Žatci)“ dle Veleslavínova Kal. Histor. (13. listop.) „Léta 1590 měsíce listopadu okolo sv. Martina Martinkové i jiná chasa okolo Prahy, sebravše se v nemalém počtu v krčmě pod Babou, přišli k Roztokám, tvrzi pana Davida Boryně a tu nalezše zavřenou, někteří jsou povědomi mostu, kterak se spouští, otevřeli sobě a zmocnivše se předně čeládky a ji uzavíravše, potom udeřili na starého pána, kterýž leže v komoře sám jediný, porozuměl, co se děje, vstal a vzav pytlík peněz, vyhodil jim, řka: „Nu, padouškové, vím já, že byste vy pili; vezměte sobě a jděte do krčmy a propíjte je.“ Oni nemajíce na tom dosti, vzavše kládu nějakou, i vyrazili dvéře a tak i pána zmocnivše se, byli by ho tu hned i zabili, kdyby jeden z nich jeho nezastoupil.“ Volky nevolky dal jim klíče. Nabrali si peněz, zlata, stříbra a táhli dále. Zavítali k paní Johance na Oujezdci. „Dobyvše se na ni Martinkové, nepoznali jí, když ona proti nim vidouc nezbyti, vyšla a jim klíče dala, oni nadavše jí býti šafářkou, propustili ji a tu opět dobře hospodařili, že jí zlatý řetěz, sukni její drahou, plátna prostěradel a k čemu přijíti mohli, to s sebou odnesli. Potom někteří z nich přišli do dvoru pana Jana Chystała Chlopického, *žádajíce od něho nějaké pomoci*, a on porozuměv, že jsou nějací špehaři, odbyl jich pěknými slovy, dav jim čtyři kopy a nazejtří ráno hned do Prahy se stěhoval. V Snitížkách u Zlíchova krčmu vytloukli, krčmáře s krčmářkou svázali, peníze, šaty ložní a k čemu mohli přijíti, to vše pobrali.“ — Že to byla čeládka, o sv. Martině ze služby propuštěná a ne „jedna z nejzpupnějších rot loupežnických“, jak Lumír, 1851, I. 453—454, tvrdí — patrno ze začátku zprávy té, že sebrali se „*okolo sv. Martina* Martinkové *i jiná* chasa“.*)

V Kalendáři Sim. Partlicia (1617, str. 197.) dočtli jsme se ještě, že „jaký čas jest *měsíce vlčího*, který sedláci počítají od třetího dne *před sv. Martinem*, takový čas že bude měsíce března“. A Jeron. Gebler v „Pranostice hvězdářské“ k létu Páně 1651, f. k. prorokuje:

„Sprchne-li déšť na Martina
divné počasí znamená!“

*) Jungmann v Slovníku s. v. Martínek sděluje dle J. Löhr, Weltgesch. Leipzig, 1812, I. 333., že za krále Václava utvořila se ze šlechty německé loupežná rota, zvaná „Martinsvögel“ že tedy odtud může pocházeti s přihanou vyslovené jméno „Martínek“.

Vdova po chirurgovi.

Novela od *Boženy Kunětické.*

(Pokračování.)

Slečny Kvizdovy byly zevnějškem jeho nadobro oslněny, nejspíše proto, poněvadž si všecky přály, aby jevil se jim co možná interesantním. Pan rada shledal je ovšem stejně rozkošny jako bývaly dříve a pronesl několik příjemných zdvořilůstek, o nichž slečny nechtěly ani okamžik pochybovati, že jsou upřímně míněny. Pavlu pozdravil vážněji i důstojněji, ačkoliv bylo zřejmo, kterak je mile jejím zjevem překvapen. Vůbec pan rada udělal příjemný dojem u všech a to znamenalo velmi mnoho. Při představování Pavly nemohl se ubrániti několika slovům, která byla příčinou, že se slečny staly opravdu zvědavými. Sotva že také Pavla vzdálila se z pokoje, pravily skoro všecky najednou:

„Znáte neteř naši, pane barone?“

„Nikoliv, mé dámy, ale jejího chotě jsem znal od neblahé jeho aféry s Lažanským.“

„S Lažanským? Kterou to aféru myslíte?“

„Eh, onu operaci, která vám, mé dámy, nebude žádným tajemstvím.“

Slečny Kvizdovy rázem pochopily všecko. Bylo skoro nutno, aby přisvědčily k slovům svého hosté, jestliže nechtěly, aby kompromitace byla ještě větší. Výhodou také bylo, že naučily se stejně mysliti a sdíleti mezi sebou náhledy, aniž by potřebovaly spolu mluviti. Tím se také stalo, že ustanovily se okamžitě Lažanskému podati zadostiučinění tak veliké, aby nešťastná katastrofa byla na dobro odčiněna a zvuk jejich jména zase tak čist, jako býval od jakživa. Hodlaly z toho ohledu promluviti co nejdříve s Pavlou, což nejlépe svědčilo o jejich úmyslu a předsevzetí. Prozatím ovšem na to nebylo ani pomyšlení, poněvadž nejdříve musily řádně vyzkoumati celý stav jejího duševního života, aby nevyvolaly snad v domě nějaký trapný výstup, který by byl z ohledu na nového hostě pro ně velmi nepříjemným. Že neodsoudily Pavlu na dobro, mělo tu příčinu, že návštěvy Lažanského nesvědčily nikterak o nenávisti, nebo nechuti k ní vůbec a že z nich dalo se souditi na diskretnost jeho v míře nejvyšší.

S příchodem roztomilého a tak velice charmantního pana barona nastal nový život v zámečku a bylo v něm pojednou tak veselo, jakoby všecky tři slečny byly dámy na vdaní a považovaly milého pana radu za nejlepší partii na světě. V pravdě tomu však tak nebylo a ani býti nemohlo, uvážíme-li, že slečny vzdaly se všech nároků na vdavky již před dobrými dvaceti, pětadvaceti lety a že život, který vedly, byl jim nanejvýš drahocenný. Ovšem bylo jisto, že tmavočervené jejich župany zmizely na nějaký čas na dobro a že slečny uznaly za dobré strojiti se poněkud pečlivě, avšak to možno přičísti na vrub nutnosti, kterou slušnost ukládá. Ostatně byly velice půvabny při své obstarožní koketerii a pan rada nikterak nelhal, když nazval je okouzlujícími vílami podzimku.

Slečny pletly nyní velmi málo a zdálo se, že s panem radou obligátní program jejich činnosti úplně byl změněn. Slečny procházely se v zahradě majíce crême krajkové zástěrky a pan baron s bílou pikovou vestou, s dlouhou dýmkou v ústech, jakoby zde byl domácím pánem, následoval je krok za krokem, povídaje jim různé zábavné věci, kterým se slečny hlasitě smály. Pavla zřídka kdy súčastnila se těchto procházek, ale byla-li přítomna, odkládal pan rada dýmku a musil se velmi snažiti, aby nevěnoval všecku svou pozornost, každé své slovo a každý pohled jen jí, jejíž krásnou, rusovlasou hlavu nadšeně obdivoval.

Pavla byla od nějakého času velmi znepokojena. Lažanský nepřijížděl a na svých tetách pozorovala, že se chovají k ní poněkud nuceně. Kolikrát za den běžela k oknu a dívala se stranou, kde byla krásná vila s cimbuřím; ale Lažanský se neukazoval. Zdálo se jí být její povinností, aby přemýšlela, proč asi ustal ve svých návštěvách a zdali neublížila mu něčím sama třeba ani nevědouc. Svou netrpělivost aspoň omlouvala tímto důvodem, a byla jím také jakž takž upokojena. Jednoho odpůldne došlala následující lístek, který četla několikrát po sobě s velkým chvatem, držíc jej v rukách, které se jí horečně chvěly.

„Přijedu zase — nevím ale kdy. Začínám se lekat života a pouze z velkého egoismu odkládám svou návštěvu u Vás, velectěná paní, ačkoliv — věřte, potřebuju Vás více než příroda paprsek sluneční. Ale přijedu jistě — to dobře cítím.“

Lístek tento Pavlu pobouřil, ale také uspokojil. Pobouřil proto, poněvadž z něho vyčetla, že je Lažanský rozčilen a duševně churaví, uspokojil, protože viděla, že se Lažanský nehněvá. Odpůldne na to procházela se s panem radou a přijímala s úsměvem trochu roztržitým jeho holdování.

„Milostivá paní posuzuje moje šediny velmi přísně,“ pravil mezi jiným starý seladon, „jinak by byla ke mně milostivější.“

„Oh, netušim ani z daleka, že si ráčíte přát, abych byla k vám milostiva.“

„A přece! Od svého příjezdu sem mám velice krásný přízrak a to jest vaše bytost, velectěná paní. Vidím vás všude, ve bdění i snění. Což jest u mne obzvláště komické, poněvadž budu brzy dědečkem. Nu, zasmějte se mně, milostivá paní, slyším nadmíru rád váš smích, jest to velký požitek, ujišťuju vás.“

Ve hlase pana barona spočívalo tolik smutku a pohnutí, že se Pavla zasmáti nedovedla, ačkoliv se o to s patrným nezdarem pokusila.

„Co mně to tu povídáte, pane rado?“ zvolala rdíc se proti své vůli. „Buďte ujištěn, že nevěřím vám ani slova, třeba jste si to v duchu přál.“

„Myslíte patrně, že nalézám se ve stadiu lidského života, kdy dovoleno nám mluviti malé nesmysly?“

„Na to vám neodpovím, neboť vidím, že se zúmyslně podceňujete.“

Pan rada chopil ruku mladé vdovy a přivinul ji ke rtům dříve, nežli mohla tomu zabránit. V tu chvíli zaslechli za sebou šustění písku po pěšině a když se Pavla obrátila, spatřila za sebou — Lažanského.

Pan baron z Divišů znal jej velmi dobře, neboť Lažanský patřil k intimním přátelům jeho syna. Poklony, jež mezi sebou vyměnili, byly poněkud ceremonielní i škrobeny, obzvláště Lažanský změřil si pana radu pohledem, jemuž tento ani dobře nerozuměl.

„Aj, o tom jsem posud neslyšel, že pan Lažanský jest zde domácím přítelem,“ pravil Diviš hladě si vous.

„Pouze přítelem mým, pane rado,“ odpověděla Pavla s úsměvem.

„Tím větší štěstí pro něho. Co mne se týče, považoval bych se vždy za závidění hodna.“

„Je-li možná?“ zvolal Lažanský, který byl patrně rozčilen. „A což nepozorujete, pane rado, jak jest přátelství takové nebezpečno. Již to jest velice nebezpečno, že vám dovolila milostivá paní ruku políbit a že se prochází s vámi v té zlaté přírodě, kde zdá se být láska v nejkrásnějším květu, který narkotisuje a unáší. Takové nebezpečí není závidění hodno!“

„Proč to? Myslíte, že jsem stár?“

„V tom poznávám zase pana barona Diviše! Je totiž všeobecně známo, že má pan rada zvláštní nadání svým stářím se dělat interesantním a imponovat jím svéhlavým srdcím našich dam. Jsem stár — velice stár, slečno. Co mně už zbývá? Nepovídal vám také o tom, milostivá paní? Bezpochyby, že ano, neboť jsem právě viděl, kterak jste ráčila panu radovi dovolit, aby vám ruku políbil.“

„Jaké to řeči,“ pravil pan baron pohněván. „Doufám, že pouze žertujete, pane! Bude líp, vrátíme-li se k tomu sladkému nebezpečí, o němž jste se zmínil a které nejvíce vám hrozí, poněvadž jste opravdu milostivé paní přítelem.“

„Mně nehrozí.“

„Jaké to sebevědomí!“

„Mně nehrozí, pane rado, buďte ujištěn!“

„Pak také s dobrým svědomím mohu vás opustit. Vy dovolíte, milostivá paní. Slíbil jsem slečnám partii preferance. Poroučím se vám.“

Pan rada odcházel patrně mrzut i nespokojen, ačkoliv Pavle se zdálo, že měl k tomu příčiny nejmenší.

Lažanský sledoval jej zrakem, pokud nezmizel, a pak pravil, zastrkuje svůj černý hedvábný šátek, který býval vždy štítem jeho zohyzděnému obličeji.

„Pan baron jest dosud zajímavý a statný muž. Vím ze mnoha případů, že u dám požíval většího štěstí než jeho syn, kterého nedávno oženil. I holčičky sedmnáctileté se s ním rády baví, poněvadž se výtečně přizpůsobuje každému stáří.“

„Proč mně to povídáte?“

Lažanský se zasmál, při které příležitosti spozorovala, kterak jest jeho smích hrozným.

(Pokračování.)

Črty ze Španělska.

Píše dr. *Jiří Guth.*

II. Escorial.

(Dokončení.)

José byl nějak pyšným, že jeho caballero není ani Francouz ani Angličan, nybrž něco docela jiného. Vypravoval mi o učení, o professorech na kolleji, — v tom najednou sebou trhl a s výrazem hluboké úcty hluboce se uklonil. Ohlédaje se vidím, jak z hlavních dveří vychází dlouhá řada mnichů a kráčí přes veliké nádvoří, asi padesát po dvou za sebou, černé, dlouhé postavy se širokými klobouky, vážně a mlčky tak jako duchové . . . Šli z refektáře na modlitby zažívat.

Hlavní façada Escorialu, jednotvárná, veliká tak, jako všecky tři ostatní, prolomena je třemi mohutnými vchody, k jichž sestrojení bylo zapotřebí balvanů tak velikých, že 40 párů volů na vozech zvláště k tomu zřízených sotva je sem přivleklo. Nade branou prostřední vypíná se socha svatého Vavřince 4 metry zvýší; světec v jedné ruce třímá rošt ze zlaceného bronzu jakožto odznak svého mučení. Portál vede do hlavního dvora zvaného patio de los reyes, dvůr královský, obdélníka to o 62 a 36 metrových stranách: proti vchodu široké, pěkné schody podpírají façadu kostela, skládající se ze šesti velikých sloupů dorických, z nichž každý nese ohromnou mramorovou sochu jednoho ze šesti potentátů judaiských: Josafata, Ezechiáše, Davida, Šalomouna, Josiáše a Manassesa, vesměs od Batisty Monegry. — Prý všecky ty sochy jakož i socha svatého Vavřince svrchu zmíněna tesány jsou z jednoho kamene nedaleko vesnice Peralejo, na němž prý je tento nápis:

Seis reyes y un santo
Salieron de este canto
Y quedó para otro tanto —

že totiž z kamene toho vyšlo šest králů a jeden svatý a že ještě na tolik zbylo. — Koruny a žezla, jimiž králové jsou zdobeni, jsou rovněž ze zlaceného bronzu. Jinde, nebo kdyby kostel stál o samotě, velikolepost a nádhera kostelní façady snad by uchvacovala, možna i rozehřála, — tady v tom dvoře obklopeném zevšad vysokými budovami s jednotvárnými řadami oken jen tísní.

Vnitřek kostela zahalený ve stálé pološero je smutný a jako prázdný. Čtyry silné pilíře podporují vysokou klenbu, omalovanou freskami od Lukáše Giordana. Obrazy čtyřiceti osmi postranných oltářů snad jsou hezké: v temnu a v nepříznivém osvětlení není možno jich rozeznati. Při oltářích a v kostele vůbec je prý veliké množství ostatků svatých a reliquií, mezi jinými také kus Kristova kříže, kus provazu, kterým Kristus ke sloupu byl přivázán, útržky houby, na které mu bylo podáno žluči a octa, třísky z jeslí betlémských, kusy šatu Panny Marie a jiné, za jichž authenticitu mi ručil průvodčí, — jestli vám to stačí, nevím. Kosti lebek a různých jiných ostatků svatých a světic, blahoslavených, mučenníků a mučennic Páně prý tady přes 7000.

Capilla mayor zajímá v sobě hlavní oltář, po jehož obou stranách jsou dvě zlacené, bronzové skupiny postav klečících se sepjatýma rukama a obrácených k oltáři: v pravo Karel V. a císařovna Isabella, za nimi infantky Maria, jejich dcera, a Eleonora a Maria, sestry císařovy: v levo Filip II. a jeho ženy. — Asi uprostřed chrámu

je chor mnichů se 124 řezanými, velikými stolicemi, mezi nimiž ukazují jednu, na které sedával král Filip súčastňuje se zpěvů a modliteb klášterních. Nedaleko jsou tajná dvířka, jimiž prý přijímal psaní a důležitá poselství, aniž mnichové mohli toho pozorovati. O velikém dřevěném pultě na missály a ohromné zpěvní knihy uprostřed choru, jehož vrchní část přese svoji velikost a tíži přece snadno kolem své osy se otáčí, vypravuje si lid, že otáčí se na ose diamantové; lehkost pohybu záleží však jen na mechanismu kolečkovém, docela jednoduchém.

Kostel je veliký, bohatý na různé okrasy, — ale modliti v něm bych se nedovedl . . .

V chodbě jedné přiléhající ku kostelu stojí oltář a na něm Kristus podivuhodně tesaný v mramoru bílém na kříži z mramoru černého; na podstavci je nápis: Benvenutus Zelinus (Cellini!) civis florentius faciebat 1562. Kříž prý byl darován velkovévodou toskánským Filipu II. — Když za časů Filipových odbývaly se služby boží, otevřeli okno proti oltáři, vedoucí na dvůr královský, aby garda viděti mohla Krista a kněze mši sloužícího, když již nemohla súčastniti se obřadů v kostele. Filip ošemetník dělal, jakoby ani té nejmenší příčině ku nábožnosti nedal ujíti.

V sakristii jsou ve zvláštní dlouhé skříni ty ostatky a kosti svatých: nade skříní visí skvostné zrcadlo, darované královnou Annou Rakouskou. Kdyby páni mnichové s tím zrcadlem byli mohli dělat něco kloudnějšího nežli se v něm shlížet, měl by takový dar snad smyslu. — Z obrazů nemnoho zde zbylo: cenné věci všecky byly odneseny do madridského musea a jen jediný, avšak nejproslulejší zde zůstal, obraz Klaudia Coella na oltáři de la Santa forma, představující sakristii samu a procesi, v jehož středu nesena je svatá hostie, santa forma. Osoby jsou v životní velikosti a perspektiva tak přesna, že na první pohled zdá se to býti reflektující plochou a mimoděk ohlížíš se, kde že je to processí, které v něm se odráží? Na svátky sv. Michala a Šimona obraz se snímá a ukazuje se malý výklenek s bohatým tabernakulem, okrášleným 10.000 drahých kamenů, rubinů, diamantů a amethystů, v němž je vystaveno tělo Páně. —

Terassovité zahrady Escorialu přimykají se ku jižní straně paláce a jsou v souhlase s veškerou tou budovou: jsou jednotvárny, smutny, nic není v nich, co by občerstvovalo a osvěžilo, přes veškero umění na ně vynaložené. Mají na sobě víc architektury než vegetace, jak pověděl o nich Gautier; jsou to jen různé figury krátce stříhaného zimostrázu a stezky mezi nimi bílé, vykládané drobným kamením. Mimo to žádného stromu, žádné květiny, žádného loubí, víc terass než zahradové půdy a z terass těch vyhlídka na širokou, neutěšenou pláň.

Kollej, umístěná v klášteře, cizincům se neukazuje; Pantheon, hrobka to králů, a bibliotéka tenkrát nebyly přístupny, bohužel! Hrobku, která chová ostatky Karla V., Filipa II., III. a IV., Karla II., III. a IV., Isabelly, manželky Karla V., Anny, manželky Filipa II. a jiných královen několika, — právě opravovali a v bibliotéce také cosi dávali do pořádku.

Cestovatel-tourista takové nedostatky svého porovnání už trpělivě musí snášet, nemůže-li čekat několik dní, snad i několik týdnů, než hrobky se opraví a bibliotéky náležitě urovnají a vyčistí.

Stavba Escorialu trvala prý 21 rok a Filip II. sám vydal na ní šest millionů dukátů: co bylo vydáno potom, neví ani historie a nevěděl ani průvodčí; dojista ne maličko, nebo jen hrobka královská potom dodělaná stála půl třetího millionu realů čili asi půl millionu zlatých. Stavitel Juan Batista Toledský dílo začal, Herrera je dokončil. —

Prošel jsem ještě naposledy pusté dvory a dlouhé chodby, ale už mi v nich bylo těsno a úzko k nepopsání a jako bych z vězení vyšel, když ocitli jsme se konečně před portálem v odpoledním vzduchu.

Usedl jsem na široké kamenné roubení zahrady a José vedle mne začal zase vypravovat bez ohledu na to, poslouchám-li jej čili nic. Několik stříbrných peset učinilo mi z něho přítele, který nechtěl se ode mne odloučiti. Laciné přátelství, — jehož nezištnost však nechtěl jsem dále zkoumati, abych se nedočekal trpkého zklamání. Však neměla mne minouti: kluk na nádraží mne doprovázel a při odjezdu pořád ruku natahoval pro další serii peset. Byl bych jej odehnal, ale před chvílí dobře jsem si všimnul, kterak o své dřívější zpropitné poctivě se dělil s mladším bratříčkem, mrzákem, který vida jej nahoře ještě se muou, o berlích k nám se přibelhal . . .

Skřivánci zpívali nad Escorialem, vysoko jako vrcholky Guadarramy, oslavujíce pána Boha mnohem krásněji nežli Filip II. toho dovedl svými dukáty. Dlouho naslouchal jsem jim pohřížen jsa v myšlénky a porovnávaje sídlo katolického krále s čarokrásnými paláci maurických vládců v Seville a Granadě. Tam rozkoš a radost z každého koutu se směje, rozkoš a radost dávno zašlá, ovšem, — tady všude přísnost, studenost a nedůvěra; tak jakobys baletku vedle mnicha-jezovity postavil. Alhambra neimponuje velikostí, ale krásou a souladem, se kterým všecko až do nejmenších jednotlivostí je provedeno, což rozehřívá a libezně omamuje, kdežto velikost a tíže Escorialu, — řekl jsem tuším již jednou, — nechává chladným. Alcazar opouštíte neradi a vracíte se tam znova a znova, — z Escorialu prcháte tak, jako prcháte ze hrobek a hřbitovů, sebe nádhernéji vystavených.

V ulicích Escorialu-Arriba bylo klidno a ticho. Několik mladých děvčat procházelo se v miniaturních sadech před radnicí, casa de ayuntamiento a několik ctihodných občanů sedělo před svými úhlednými domky oddávajíce se nedělnímu klidu. Prošel jsem alejí až ku dolnímu Escorialu a pak zase nahoru, zas dolů a nahoru, — pořád nikoho jsem nepotkával a tu chvíli, co malý José k jídlu kamsi domů poodskočil, nudil jsem se v Escorialu přenáramně.

Slunce pomalu scházelo k vrcholkům Sierry a barvilo zlatožlutě bílá její temena. Skřivánci již přestali a ticho bylo teď ještě větší . . . Sotva že jsem se dočekal oběda v půl sedmé ve fondě de la Miranda, jejíž veliký omnibus jak mne dovezl, tak mne zas odvez' na nádraží pod Escorialem. Expressní vlak odjížděl až v osm hodin, nudil jsem se tedy ještě chvilku na liduprázdném perroně.

Probudil jsem se, až když blížili jsme se horám pyrenejským, když projížděli jsme starou provincii baskickou k San Sebastianu a zase ku břehům atlantického oceánu.

Bylo mi, jako bych byl prosnil těžký sen . . .

Zatrousíš-li, ohně neuhasíš.

Napsal hr. *Lev Tolstoj*. Přel. *V. Mrštík*.

(Dokončení.)

Starý vzdychl a pravil:

„Víš co, Ivane, je pravda, že po božím světě svobodně chodíš a jezdíš a já na peci už několik roků tu ležím; při tom si však myslíš, že sám vidíš všechno a já že nevidím nic. Ne, můj hochu, ty nevidíš nic, protože ti vztek zaslepil oči. Cizí hříchy máš stále na očích a svoje za zády. Povídal jsi on je vinen! —.— Kdyby byl vinen jediné on sám, zle by na světě nebylo. Což zlo mezi lidmi jediný jen člověk rozsévá? Jeho špatnosti vidíš a svoje nevidíš. Kdyby jen on byl zlý a ty dobrý, bylo by s vámi dobře. Kdo mu bradu vyškubal? Urovnanou kupu sena kdo mu rozkopal? Kdo ho tahal k soudu? Všechno jenom na něho svádíš. Sám vedeš život zlý a proto to tak špatně dopadá. Ne tak, brachu, žil jsem já; tomu jsem vás neučil. Se starým, s jeho otcem, měl jsem já co podobného? Víš, jak jsme žili? Po sousedsku. Došla mu mouka — přišla žena: ‚Strýče Frole, potřebujeme mouky!' Jdi si jen, mladá, do špižírny a nasyp si, kolik potřebuješ. Neměl koho poslat s koňmi; jdi, Vaňatko, jdi k jeho koním. A pakli jsem já něčeho potřeboval, šel jsem k němu. Strýče Gorději — to a to potřebuji. Vem si, strýče Frole. Tak to u nás chodilo. A jaký to byl tenkrát lehký život. A teď, co? Onehdy třebas voják o Plevnu vypravoval. Což, u nás je teď horší vojna nežli u Plevna, povídal. Je to život? Není to hřích? Ty jsi přece mužík, jsi hospodářem v domě. Po tobě se všichni ohlížejí, čemu ty učíš ženské v domě a děti? Vztekati se jako psi! Onehdy i ten sopľák Tarasko pitvoří se po tetce Arině, po své matce a matka dívá se na něho a směje se. Je to co pěkného? A to všechno jenom od tebe mají. Na svou duši přece pamatuj. Což pak to musí být? Ty mně slovo. — já tobě dvě, ty po mně plivneš jednou, já po tobě dvakrát. Ne, hochu, když Kristus po zemi chodil, věcem takovým nás neučil. Já tobě slovo a ty je spolkneš — svědomí samo ho z křivdy usvědčí. Tak je to, tak nás Bůh otec učil. Dáš-li mně na jednu stranu, nastrčiš druhou: na, bij, stojím-li ti za to. A svědomí už ho bude hrýzti. Taková byla jeho vůle a ne, vypínati se jeden nad druhého. No, proč mlčíš? Mluvím pravdu?"

Ivan mlčí — a poslouchá.

Starý namáhavě zakašlal, odplivl si a pokračoval:

„Ty snad myslíš, že Kristus něčemu nedobrému nás učil. Ne, vždyť všechno to je jenom k vašemu dobrému. Vždyť si jenom na nynější svůj život rozpomeň: vede se ti líp od těch dob, co ta vojna mezi vámi začala, anebo hůř? Spočítej si jenom, co jsi prosoudil, co jsi projezdil, promeškal? Synové ti vyrostli, jako orli jsou teď, měl bys hospodařit a o rozmnožení svého statku se starat — a zatím ti ho ubývá. A proč? Pro tvoje soudy. Pro hrdost tvou. Do pole máš s dětmi jet, sám zasívat, ale místo toho tvůj odpůrce k soudu tě honí nebo k starostovi. V čas nezasiváš, v čas neseješ, pak, toť se rozumí, matička země nerodí. Oves proč pak se letos neurodil? Kdy pak jsi ho zasil? Z města jsi přijel a co jsi vysoudil? Nic: tak je to, hochu! Rozvaž si to všechno. S dětmi svými orat choď a k hospodářství je měj a urazil-li tě kdo, podle Boží vůle — odpusť mu a zbavíš se všeho ostouzení s ním a u srdce ti vždycky bude lehko."

Ivan mlčí.

„Vidíš, Vaňo! Poslechni mne starého člověka. Jdi, zapřáhni strakoše a zajeď hned k soudu: zastav všechno soudní řízení a ráno jdi ke Gavrilovi, smiř se s ním podle vůle boží a k sobě ho pozvi, zítra je svátek (bylo to před Narozením Panny Marie), postav samovar, pošli s holbou pro vodku a zapomeň na všechny ty hříchy, aby už jim byl jednou konec: a ženským a dětem ty hlouposti zakaž."

Ivan vzdychnul a myslil si: „Starý má pravdu," a srdce mu pojednou změklo. Nevěděl jen, co by měl dělat, jak se teď smířit.

Než starý, jakoby to byl uhodl, pravil:

„Pojď, Vaňo, a neodkládej. Has oheň v zárodku, rozmůže-li se, více ho neuhasíš."

Starý chtěl ještě něco říci, ale nedomluvil ještě, — vešly ženské do světnice a rozrepetaly se jako straky. Už o všem věděly, že Gavril má dostati metlou i že zapálením vyhrožoval. Všechno věděly i ze svého k tomu připletly a už s Gavrilovými babami na výhonu se pohádaly. Začaly vypravovat, jak jim Gavrilova žena vyhrožovala vyšším soudem. Ten všechno teď zvrátí, a učitel už zas jinou žalobu na Ivana napsal k samému carovi: v žalobě všechno je napsáno, i o tom hřebíku je tam a o zahradě a půl jejich dvoru že se jim teď dostane.

Ivan řeči ty vyslechl, srdce se mu sevřelo a už na smíření s Gavrilem ani nepomýšlel.

Hospodář v domě vždycky má práce dost. Ivan nechal všech řečí s ženskými, vstal, vyšel ze světnice a šel na humna a do stodoly. Než dodělal svou práci, sluníčko už zašlo za dvůr a děti se vrátily z pole. Pro jařici na zimu pole zaorávaly. Ivan vyšel jim naproti, poptal se jich po práci, pomohl jim vypřáhnouti koně, rozedraný chomout poodložil ku správě, chtěl ještě rahna ukliditi do stodoly, ale bylo už úplně tma. Ivan nechal rahna do zítřka na dvoře a dal dobytku žrát, otevřel vrata a pustil Tarasku s koňmi na ulici na noční pastvu, pak opět zavřel a založil podvoje.

„Teď povečeřím a lehnu," myslil si Ivan; vzal rozedraný chomout a šel do světnice. A zapomněl při tom i na Gavrila i na to, co otec mu povídal. Jen ještě, když za kliku vzal a vešel do síně, slyšel, jak za plotem chraplavým hlasem komusi soused nadává. „Eh ty, čerte nosatý," křičel na kohosi Gavrilo. — „Zabit tě tak, to by bylo nejlíp." Ivan se zastavil, popostál chvilku a poslouchal, pokud Gavrilo nadával, pak zavrtěl hlavou a šel do světnice.

Vešel. Ve světnici rozdělali oheň; mladá jeho žena sedí za vřetenem a přede, stará chystá se k večeři a starší syn lemování navíjí na klubko, druhý u stolu sedí s knížkou: Taraska hotoví se ku spaní.

Ve světnici bylo tak pěkně, veselo — kdyby toho prožluklého vědomí nebylo — že vedle mají zlého souseda.

Ivan vešel, všecek rozhněván, shodil kočku s lavice a ženským nadal, že nemají kbelík na místě. Ivanu bylo pojednou tak teskno. Sedl si, zamračil se a začal chomout spravovat: ale z hlavy mu nejdou Gavrilova slova, když při soudu mu tak pohrozil a teď chraplavým hlasem na kohosi křičel „že by bylo nejlépe — ho zabít“.

Stará podala Taraskovi večeři: Taraska pojedl, oblékl kožíšek, kaftan, opásal se, vzal si chleba a šel na ulici ke komínu. Starší jeho bratr chtěl jíti s ním, Ivan ale vstal sám a vyšel ven — na schůdky. Na dvoře už byla úplná tma, nebe bylo zataženo, vítr se zdvihl. Ivan sešel se schůdků dolů, posadil synka na koně, poslal za ním hříbátko a postál chvilku před domem a hleděl a poslouchal: Taraska jede po ulici dolů, sejde se s ostatními hochy a pak jedou všichni zároveň, až jich ani slyšet není. Ivan stále ještě stál u vrat a z hlavy mu nejdou Gavrilova slova: „jen abys ty více nehořel!?“

„Ten nemá ani sám nad sebou slitování,“ pomyslil si. „Sucho je a k tomu ještě vítr je. Přikrade se někdo ze zadu a založí oheň; on je takový: vypálí mě, darebák, a ještě v právu zůstane. Takhle jej při tom přistihnout, už by mně víc neuniknul.“

A jak tak na to Ivan pomyslil, nevyšel už po schůdkách vzhůru, ale hned po ulici sešel dolů, za vrata a za roh. „Obejdu dvůr. Kdož to ví.“ I šel Ivan tichým krokem kolem vrat. Sotva zašel za roh, nahlídnul plotem do dvora a zdálo se mu, jakoby se bylo něco ukázalo za rohem a hned se to zase schovalo. Ivan zastavil se a zatajil dech — poslouchal a kolem se rozhlížel; všude bylo ticho, jen vítr lupeny na větvích stromů povival a slamou zašustěl. A temno bylo, div si člověk oči nevykoukal; brzy však přivykl zrak temnotě: Ivan viděl všechno za rohem i háky železné — přístřešek. Chvílku zůstal stát a díval se: neviděl nikoho.

„To se mi bezpochyby mihlo něco jen tak před očima,“ pomyslil si Ivan, „ale což, přece dům obejdu“ — a šel plíživým krokem podél stodoly. Ivan šel tiho, v bačkorách, ani svých vlastních kroků neslyšel. Přišel až na roh a hle! — tam na druhém konci něco se zakmitlo a znova se skrylo. Ivanovi jakoby do srdce ubodil, zůstal stát. Sotva se zastavil, na tomtéž místě znovu se něco vzňalo, už jasněji a bylo už určitě viděti, jak na zemi zády k němu obrácen sedí člověk s čapkou na hlavě a chundel slámy zapaluje v rukou. Ivanovi zatřepetalo srdce v hrudi jako pták; napnul všechny síly a velkými kroky chvátal na osudné místo. Sám pod sebou kroků neslyšel. „No,“ myslil si, „teď mně neujde, na místě ho přistihnu.“

Neušel Ivan ještě ani dva sáhy, na rohu vzňal se už ohýnek zcela jasný a už ne na původním místě a ne v malém jen ohýnku, ale už pod přístřeškem chytla sláma a oheň se po střeše plazil: a Gavril u toho stál — už ho bylo celého vidět.

Jako jestřáb na skřivánka vrhl se Ivan na Chromoje. „Krkem ti zakroutím,“ pravil k sobě, „teď mně neujdeš.“ Chromoj zaslechl kroky, ohledl se a bůh ví, kde té rychlosti nabral, jako zajíc zkotálil se pod stodolu.

„Však mně neujdeš!“ křikl Ivan a letěl za ním.

Už ho držel za límec, ale Gavrilo vydřel se mu rukou: Ivan ho zachytil za šos. Šos se utrhl a Ivan upadl. Vyskočil Ivan a křičel: „karaúl! (ruské volání o pomoc) držte ho!“ a běžel za ním.

Zatím co se Ivan zdvihal, Gavrilo už byl u svého dvoru; v tom ho však Ivan už dostihl. Už ho měl chytnout, v tom zadunělo mu pojednou v hlavě, jakoby ho někdo kamenem do lebky praštil. Gavrilo u dvoru zdvihl dubový kůl a právě, když k němu Ivan přiběhl, vší silou třískl ho po hlavě.

Jako hromem sražen stál teď Ivan, v očích se mu zajiskřilo, pak zatmělo — zapotácel se. A když se vzpamatoval, Gavrilo byl už dávno pryč a světlo bylo jako ve dne, ze strany jeho dvoru jako v parním stroji hučelo to a praskalo jako v peci. Ivan se obrátil a viděl, zadní stodola jeho je celá v ohni a kůlny postranní už se chytají: oheň a dým a troud hnal se na Ivanův dům.

„Co je to — bratci, hé!“ křiknul Ivan, zdvihl ruce vzhůru a spráskl jimi nad hlavou. „Bože, vždyť jsem to jenom se střechy strhnout mohl a ušlapat.“

Ivan chtěl vzkřiknouti, ale cosi ho dusilo, slova ze sebe vyraziti nemohl. Chtěl běžeti — nohy ani hni — jedna druhou vázala. Šel krokem, ušel asi dva kroky, zapotácel se a znovu pozbýval dechu. Postál chvilku, oddechl si a zase šel. A zatím co obešel stodolu a k požáru se dostal, postranní stodola celá už byla v plameni a od ní chytil už i roh domku a vrata: — ze světnice už se valil oheň a do dvora přístupu nebylo. Lidu sběhlo se mnoho, ale porada už byla zlá. Sousedé vynášeli, kde co měli svého a ze dvorů vyháněli dobytek. Hned po Ivanově statku chytl Gavrilův dvůr, zdvihl se vítr, plamen překlenul se přes ulici. Jako metlou smetena byla polovice vsi.

Z Ivanova statku vytáhli pouze starého, ženské a děti vyskákaly, v čem kdo byl, všechno ostatní zůstalo tam. Mimo koně na pastvě uhořel všechen dobytek i slepice uhořely v husnicích; vozy, nářadí, brány na vláčení polí, ženské truhly, obilí na sýpkách, všechno shořelo.

Gavrilovi dobytek vyhnali a něco z domu vynesli.

Hořelo dlouho, celou noc. Ivan stál u svého dvoru, hleděl na svůj statek a stále jen opakoval: „Ach, bože! Jen strhnouti jsem to mohl a udupat.“ A když se strop do světnice prolomil, vlezl do požáru, vychvátil odtud shořelé břevno a táhl je z ohně. Ženské jej shlédly a volaly ho zpět, Ivan však vytáhl jedno břevno a lezl pro druhé, ale zapotácel se a padl do ohně. Skočil za ním syn a vytáhl ho ven. Ivan opálil si bradu a vlasy, propálil si šaty, zpražil si ruce a při tom nevěděl o ničem. „To tak bolestí otupěl,“ pravil lid. Požár začal se tišiti a Ivan pořád stál a opakoval: „Braši — Jen strhnout jsem to mohl a —“ — — K ránu starosta poslal pro Ivana svého syna.

„Strýče Ivane, tvůj otec umírá, máš se s ním jít rozloučit.“

Ivan zapomněl i na otce a nechápal, co to k němu mluví.

„Jaký otec?“ povídal. „A kdo má k němu přijít?“

„Máš se s ním jít rozloučit, u nás ve světnici umírá. Pojďme, strýče Ivane.“

Ztěží pochopil Ivan a šel za starostovým synem.

Když starce vynášeli, padla na něho hořící sláma a popálila jej. Odnesli ho do odlehlého stavení pode vsí. Na té straně ves nehořela.

Když Ivan přišel k otci, ve světnici byla jen stařenka starostova a děti na peci. Všichni byli při požáru. Starý ležel na lavici se svíčkou v ruce, tváří obrácen ku dveřím. Když vešel do světnice syn, otec sebou hnul. Stařenka popošla k němu a pravila, že přišel jeho syn. Starý pokynul mu, aby přistoupil blíž. Ivan popošel blíž a starý k němu pravil:

„Co, Vaňatko,“ pravil, „co jsem ti povídal. Kdo zapálil ves?“

„On, baťuško,“ pravil Ivan, „zastihnul jsem ho při tom. Já ho viděl právě, když oheň pod střechou zakládal. Mohl jsem jen chumdel hořící slámy strhnout a udupat a nic by se nebylo stalo.“

„Ivane,“ pravil starý, „přišla moje smrt i ty budeš jednou umírat. Kdo to všechno zavinil?“

Ivan stál u svého otce a mlčel — nemohl ani slova promluvit.

„Před Bohem mně řekni: kdo to všechno zavinil. Co jsem ti říkal?“

Tu teprv se Ivan vzpamatoval a všechno pochopil. Zaúpěl a padl před otcem na kolena, zaplakal a pravil:

„Baťuško můj, odpusť mně pro Krista, vinen jsem před tebou a před Bohem!“

Stařec zdvihl ruce, vzal do levé ruky svíčku a pravou ruku vztáhl k lebce a tak zůstal ležet.

„Sláva Tobě, Hospodine! Sláva Tobě, Hospodine!“ pravil a oči stočil zase po synovi.

„Vaňko! A, Vaňko!“

„Co, baťuško?“

„Co budeš teď dělat?“

Ivan stále ještě plakal.

„Nevím, baťuško,“ pravil, „jak teď budem žít.“

Stařec zavřel oči, pohnul rtoma, jakoby se násilně ještě k životu vzpamatovati chtěl, pak otevřel oči a pravil:

„Mějte se dobře. S Bohem-li žít budete — budete šťastni.“

Stařec se na chvilku ještě odmlčel, usmál se a pravil:

„Viš, Váňo, neudávej to, kdo oheň založil. Zapři cizí hřích, Bůh ti odpustí dvojnásob.“

Vzal starý svíčku do obou rukou, složil je pod srdcem, vzdychnul si, natáhl se a umřel.

* * *

Ivan neudal Gavrila a nikdo nezvěděl, jak vznikl požár. Ivan vypudil ze srdce všechnu zášť na Gavrila a Gavrilo divil se Ivanovi, že na něho nikomu nic neříká. Z počátku bál se ho Gavrilo, pak ale přivykl. Přestali se oba na sebe zlobit, přestali proti sobě štvát i ostatní v obojím sousedství. Pokud se stavělo, žily obě rodiny v jednom dvoře, a když byla vesnice znovu postavena a každý měl už svůj dvůr, Ivan s Gavrilem byli zase sousedy, jakoby byli v jednom hnízdě.

A žili Ivan s Gavrilem po sousedsku tak, jak žili staři. A Ivan Sčerbakov dobře si teď pamatuje radu starého a Boží přikázání, že oheň hasit se musí hned v zárodku.

A řekne-li mu kdo co zlého, nechá ho tak, nemstí se nikomu a čeká, až jak se věc sama rozhodne: a řekne-li mu kdo křivé slovo, čeká, neřekne mu slovo ještě horší, ale přemýšlí, jak by ho asi naučiti mohl tomu, aby tak zle nemluvil; a tak i ženy v domě učil i děti své.

I polepšil se Ivan Sčerbakov a začal žíti lépe, než dříve žil.

FEUILLETON.

Národní divadlo. „*Paní majorka.*“ Drama o pěti jednáních. Napsal Ippolit Spažinský. Přeložil dr. P. Durdík.

Podobnou historii, jakou líčí Spažinský ve svém dramatě, nalezneme každou chvíli v denních zprávách. Hezká koketa láká k sobě mladého, vášnivého muže. Ona si hraje, on bere všecko až příliš do opravdy; a když zničila jeho štěstí, když mu otrávila život, pak se mu vysměje a vrhá se v náručí jiného. On však hnán žárlivostí, neboť ta v podobných případech častěji se hlásí nežli spravedlivá nevole — zabije ji i sebe. Obyčejně děje se to pistolí, ale zde hodí zoufalý milenec svoji mučitelku do rybníka a sice právě na tom místě, kde jej poprvé líbala. Naše koketa nazývá se Feňa; nejdříve poplete hlavu mlynáři Karjaginu, v jehož domě žije, tak že tento k vůli ní vlastní ženu odstrkuje a souží. Na to podá ruku bohatému majoru ve výslužbě, polohlbému to starci, s kterým hraje hned od počátku hanebnou komedii; před jeho zrakem vábí k sobě naivního mladička Lubina, který k vůli ní i od oltáře uteče, když jej s jinou chtějí snoubiti. Ani starý majorův soused Sládněv, ošumělý to don Juan, není jí špatný. V tom přijede k majorovi jeho synovec, mladý malíř Volžin; ten žije pouze svému umění a odbývá protivnou koketu podle zásluhy. Leč ta jeho chladnost ji dráždí, tak že mu sama vyznává lásku. Když pak ji na to odpovídá náhlým odjezdem, chce ujeti za ním do Moskvy o svého muže vůbec se nestarajíc. Leč to zamezí jí Karjagin. Až posud vzdychal, naříkal a prosil: nyní vzkypí v něm spravedlivý hněv, který podněcován žárlivostí k Volžinovi, dožene jej k skutku násilnému. Utopí Feňu a sám jde se udat soudu.

Všední tuto historii vylíčil autor s neobyčejnou pravdivostí; veškery postavy od divoké Feňy až k stařečku Provovi, který těší zoufalou ženu Karjaginovu svým krásným vypravováním o žalu země, jsou kresleny tak znamenitě, tolika případně volenými scénami a tolika šťastnými detaily, že vystupují před zrakem diváka s přesvědčující živostí. V tom záleží nepopiratelná přednost naší novinky; nicméně oko nepředpojaté odkryje rázem také její slabší stránku. A tou jest rozhodně slabá forma; děj rozveden jest v celou řadu genrových obrázků, jichž počet jest docela libovolný. Takových jednání jako jest druhé, třetí i čtvrté mohlo by býti ještě několik. Řadíť se k sobě spíše jako románové kapitoly nežli co akty dramatu.

Hrálo se velmi dobře. Je-li postava tak do detailu vypracována jako v naší novince a je-li tak bezprostředně vzata ze života, nečiní herci velkých obtíží. Hlavní úlohy rozděleny byly takto: Feňa paní Bittnerova, Karjagin pan Slukov, major pan Smaha. V menších úlohách zaměstnáni byli: pan Mošna (starý sluha majorův), slečna Danzrová (Karjaginova žena), pan Šamberk (Sládněv), pan Pštros (Volžin), pan Sedláček (Lubin) a j. Zevnější úspěch „Paní majorky“ byl velice pěkný; nejvíce ovšem líbily se jako vždycky některé veselé scény. *R.*

*

Ctěná redakce!

Doplňkem k poslednímu „Zasláno“ přítele R. E. Jamota ve příčině zneužití jeho článku „Čestí holubáři“ panem ředitelem V. Petrů „v čítance pro nižší třídy středních škol“ dovoluji si dnes ukázati k tomu, jak druhý dobrodinec české literatury a „vychovatel mládeže“ pan prof. *František Bartoš* zřídil mou báseň „Ptáci“ rovněž v „čítance“ a sice pro druhou třídu škol středních vydané v Brně 1886. Aby čtenář mohl posouditi herostratskou práci slovutného paedagoga a oprávce „Babičky“, kladu sem obě básně, original i důkladné spracování páně Bartošovo:

V „Dojmech a rozmarech“ čteme na str. 154 a 155.:

Ptáci.

Vždy zastavím se staron pod jabloní,
jež svislé větve nad splav mlýna kloní,
a s které střásá každý vánek hravý
déšť sněhobílých květů v **smaragd** trávy;
zde stanu, poslouchám, jak pějí ptáci.
Než jeden ztichne, druhého zpěv vrací
stráň ohlasem, v to zástup vpadne jiných,
z niv, polí, štíhlých stromů, keřů stinných,
od hráze rybníka, od zahrad plotů,
vše má svůj takt a vše najde svou notu.
Ten perly pouští v tmavý pohár lesa,
ten lká, ten sní, ten volá, onen plesá,
ten cvrčí, onen zvoní, jiný hvízdá,
ten chválí **azur**, ten zas šero hnízda,
ten volnost vzduchu a ten pouta lásky.
A tato směs, ty zvuky, tony, hlásky
ať s vršku jedle nebo z hlubin křoví,
vždy splývají v zpěv svorný, tklivý, nový,
a vždy jsou hymnou souladu a krásy.
I naslouchám a myslím: po vše časy
od noci k jitru, od svítání k šeru
tak pějí ptáci a po jejich směru,
po jejich škole netáže se žádný,
a vše, co pějí, přec je souzvuk ladný,
v němž druhému ton první nepřekáží;
a navzájem když předčiti se snaží,
pak teprv je to jásot, radost, plesy,
až dol se chvěje, zamračené lesy
až usmějí se v slunci nad tím zpěvem.
Tu nestane se, k jednomu by s hněvem
řek' druhý pták: „Tvůj žalm je drsný příliš,
ty mnoho jásáš, ty zas mnoho kvílíš,
hleď, ať v tvé písni méně zlatých zvonků,
jen ráno pěj a ty, kdy večer v sklonku
Ty lítáš příliš vysoko, v tvém hlase
víc, než jsem chtěl a čekal, ozývá se;
nech píseň lesa, zpívej píseň sadu,
když slavíkem jsi, poslyš hejla radu
a zpívej jako hejl — to l p ti svědčí!“

Oč jsou ti ptáci, než my lidé, větší!

V čítance p. Bartošově na str. 30 a 31.:

Ptáci.

Vždy zastavím se staron pod jabloní,
jež svislé větve nad splav mlýnský kloní,
a s které střásá každý vánek hravý
déšť sněhobílých květů v **zeleň** trávy;
zde stanu, poslouchám, jak pějí ptáci.
Než jeden ztichne, druhého zpěv vrací
stráň ohlasem; v to zástup vpadne jiných,
z niv, polí, štíhlých stromů, keřů stinných,
od hráze rybníka, od zahrad plotů;
vše má svůj takt a vše najde svou notu
Ten perly pouští v tmavý pohár lesa,
ten lká, ten sní, ten volá, onen plesá,
ten cvrčí, onen zvoní, jiný hvízdá,
ten chválí **blankyt**, ten zas šero hnízda.
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
A vše co pějí, přec je souzvuk ladný,
v němž druhému ton první nepřekáží:
a navzájem když předčiti se snaží,
pak teprv je to jásot, radost, plesy,
až dol se chvěje, zamračené lesy
až usmějí se v slunci nad tím zpěvem.
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

. . . .

Takové bezohledné, zaslepené amputování se přece nestalo tak hned české básni. Nevoněla-li panu professorovi pointa básně, vždyť nemusil vůbec ani o mne zavaditi. Ignorovati ve své čítance měl mne plné právo, ale vyklestiti mne práva neměl. Přenechávám soudnému obecenstvu závěrečné slovo v této při podotýkaje pouze, že se nemohu zbaviti evangelické paraboly o penězoměncích a svatokupcích v chrámu, na které povstal Kristus s důtkami a karabáčem. Nežli takhle na českou poesii, to, pánové, raději vari! Byla česká píseň bez vás léta, bude i dál, pro čítanky máte své Šťastné, Loriše, Loštáky, Vajanské, Komzáky atd. — nás nechte na pokoji!

V Praze, 3. listopadu 1887.

Jaroslav Vrchlický.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček.“

dohasíná plamen života posvěceného rodině a vlasti. Ba, je to vzácný člověk a dobrý Polák . . . Viď, Žoško!?"

Žoška pokynula hlavou a přitulila se vřele k svému muži, jenž právě domluvil.

Laskavý čtenář pochopí, že těchto několik slov, promluvených prostě a beze všeho komediantského efektu, působilo bezprostředně na změnu mé nálady. Rozuměl jsem těm lidem po vyslovené úvaze úplně, postihnul jsem ohromný citový rozsah tak, jakobych rodinného i národního dramatu polského sám osobně byl účastníkem. Přichází to snad od toho, že polské osudy nebyly mně nikdy lhostejny a že jsem vlastní své srdce neobkládal násilně spoustami ledu. A co se samé Sibiře týče, také snad smím mimochodem podotknouti, že jsem na její mrazivých pouštích a v posupných dolech nebyl úplným cizincem. Kdo se stýkal se širšími kruhy polské společnosti a proniknouti toužil polskou literaturu — ten se Sibiří měl velmi, velmi mnoho co dělati. Snad ráčíte věděti, že v letech 1863—1866 bylo dle ruských oficielních zpráv pana Maksimova vypovězeno na Sibiř 18.623 polských politických provinilců. Takové faktum musí ovšem zanechati patrné stopy ve společnosti i v literatuře . . .

Ale abych již neprotahoval beztoho nesvědomitě prodlouženou první část tohoto vypravování (promiňte laskavě), povím krátce, že jsme si během dvou hodin pověděli navzájem vše, co potřebí bylo k poněkud důvěrnějšímu styku, v milostpaní Žošce poznal jsem záhy stvoření netoliko svrchovaně milé, ale i neunavně sdílné. Na mé námitky, že taková cesta je pro dámu přece jen poněkud odvažná, odpověděla, že není ani první, ani poslední Polkou, která se k tomu odhodlala; ostatně prý udělají mnoho zastávek, tak že o přílišné únavě ani řeči býti nemůže. Vypočtli si cestu do Irkutska na dva měsíce, z nichž zajisté celý měsíc určen byl na trmácení se v hranatých tarantasech. Ale co jim bylo vše to vůči naději, že „osvítí jasnou září poslední dny trnité pouti životem osoby tak drahé". Vypravování mladé paní rozchutilo mne do té míry, že jsem položertem a polopravdou projevil tisíc chutí býti jejich společníkem třebas až na Kamčatku. Bůh mi svědkem, že bych úmysl ten byl uskutečnil, kdyby jen trochu bylo možno, tím spíše, jelikož jak paní Žoška, tak její pan manžel namlouvali mne horlivě. Bohužel — sešlo s toho a mně nezbývalo než vysloviti přání, že bych nesmírně rád měl o šťastném výkonu jejich cesty nějakých zpráv. Bez přetvářky jsem vyznal, že často budu na ně vzpomínati a že je v duchu provázeti budu daleko za Sibiřské tajgy.

„Víte co," skočila mně do řeči paní Žoška, „pošlu vám do Prahy, až přijedeme do Irkutska, *‚raport'* o naší cestě. Alespoň také budete míti něco z naší svatební cesty."

Rozumí se, že jsem za tak roztomilé prohlášení políbil paní Žošce velmi dvorně ruku.

Mluvili jsme pak ještě o všelikých věcech, zabočili jsme v různé strany, ale vždy zas vrátili jsme se k nedosahlým spoustám Sibiře.

Kolem druhé hodiny po půlnoci uvázla naše rozmluva. Sám jsem přestal, aby si trochu podřimli. Víte, jak to bývá v železničných vozech. Usne se, ani se neví jak. Paní Žoška schýlila hlavu k svému choti, pouzavřela oči a než by deset napočítal, snila sen milosti. Také manžel její brzy podřimnul.

Jen já jsem bděl. Bylo mně milejší dívati se na jemné tahy sibiřské cestovatelky než prázdná dřímota. Sledoval jsem každý dech její, každé zvednutí ňader, každé zachvění usmívavého rtu. A čím upřeněji jsem se díval na líbeznou tu tvář, zasáhnutou jen nepatrnými záblesky světla, tím fantastičtěji vystupovaly na mou mysl — Sibiřské obrazy. Ba, fantasie! Spatřoval jsem Žošku již uprostřed sněhových závějí, na tarantasu unikajícím v šíleném běhu smečkám dravých vlků, viděl jsem ji skřehlou, schoulenu, s hrůzou pohlížející na rozpadající se mosty ruské, zaslechl jsem obranné výstřely a viděl jsem samospasné ohně . . . Brrr . . . mráz mne pronikal. Pohlednul jsem ven . . . ale na výšinách nespatřil jsem ani jediné hvězdy severu, o okénko na dobro již zalité, mrskal a šlehal posupně jen chladný déšť.

Smutno mi bylo. Žalmy novověkých dějin polských vyznívaly ke mně z nedozírných temnot. Skučilo, stenalo a naříkalo to se všech stran. Tichá, ve snu ponořená tvář Žoščina dojímala mne ještě více. Skoro bych na sebe pověděl, že jinak dobrý můj rozmar stával se obětí sentimentálních strunek.

Ale rcete laskavě sami, měl-li jsem příčinu rozjímati o této svatební cestě vesele?!

Zatím připlížila se čtvrtá hodina ranní a tím blížil se také vlak k mé stanici. Rozednívalo se právě, ale poněvadž den byl zachmuřený, světlo těžce zápasilo se světlem. Ani jsem se nenadál, jak málo mně ještě zbývalo času. Na rychlo sebral jsem své věci hotově se k vystoupení.

Domníváte se snad, že jsem probudil své spolucestující, abych se s nimi rozloučil. Nikoliv. Váhal jsem sice chvíli, neboť velmi rád byl bych se ještě jednou setkal s vlídným pohledem paní Žošky a velmi rád byl bych jí na rozloučenou políbil ruku, leč ne . . . ne ne . . . kdo na Sibiř jede, tomu nelze přerušovati i tak skrovný spánek. Protož bez dlouhého rozmyslu napsal jsem na svou visitku těchto několik slov: „Netroufal jsem si Vás zbuditi Přijměte srdečné přání, šťastnou cestu jakož i šťastného návratu. Budu Vás v duchu provázeti až za Jenisej." Lístek tento položil jsem pak opatrně na klín paní Žošky.

V tom dojížděl vlak ke stanici a za chvíli stanul. Ještě jeden pohled . . . dva . . . tři . . . ale nic platno, musil jsem ven.

S Bohem.

Neprobudili se. Spali blaze snem lidí spravedlivých a dobrých.

Za chvíli stál jsem před malým nuzným nádražím, obklopen dotěrnými židy. Nevšimnul jsem se jich valně, čekal jsem zamyšlen na odjezd vlaku. To netrvalo dlouho, opět zaskřípala kola, vozy se rozrážely, nastal pohyb . . . a v několika okamžicích zmizel vlak v neproniknutelných parách a mlhách. Letěl již k chladnému severu.

S Bohem! Szczęść Boże! — — —

Panský povoz zavezl mne pak hustým lesem do přítulného dvoru hostinného šlechtice. Tam rozptýlila se mysl moje poněkud, ale na své spolucestující jsem nezapomněl. Vzpomínkami vracel jsem se k nim často, ano, projížděje po několika dnech chudou jakous vísku, dal jsem k vůli nim zastaviti před dřevěným kostelíčkem. Sešlý žebrák, schoulený u dveří božího příbytku rád vyšeptal za několik kopejk upřímnou modlitbu na jejich intenci.

* * *

(Dokončení.)

Vdova po chirurgovi.

Novela od *Boženy Kunětické.*

(Pokračování.)

Povídám to z důvodů ryze přátelských, milostivá paní. Či nebylo by možno, aby se stal také vám pan rada nebezpečným? Mladé krásné vdovy, které upřímně milovaly svého chotě a chtějí jeho památku zachovati ve svém srdci neporušenu, jsou nejlépe uschovány na takových obstarožných prsou. Či ne? Zajisté. Vypadá to také rozhodně dojímavě, když taková mlaďounká zavěšena v rámě svého šedesátiletého manžela, který vypadá důstojně jako mentor lásky, kráčí s úsměvem na rtech, jakoby říci chtěla: Hle, provdala jsem se, aniž bych přestala býti vdovou svého nezapomenutelného muže. Co mne se týče, milostivá paní, přeji panu radovi mnoho štěstí a aby si ten dobrák nemyslil, že chci rušiti jakýmkoliv způsobem jeho sladké nástrahy, vyprošuju si od vás dovolení, milostivá paní, abych směl choditi s vámi, timto nešetrným způsobem." Lažanský mluvil prudce a ironicky, což Pavlu velmi bolelo. Nerozuměla dobře jeho chování a pochopila z něho pouze, že jí ubližuje. Její pýcha i tvrdošijnost tím byly zase popuzeny, ačkoliv se tomu dosti bránila.

„Jste nespravedliv, pane, aniž byste měl k tomu jakéhokoliv práva a pak jest velmi odvážno mluviti se mnou o něčem podobném po vdovství čtyřměsíčním. Nevím, jaké úmysly má pan rada; ale jisto jest, že se chová ke mně šetrněji než vy."

Lažanský se zastavil, maje obličej zsinalý. Jeho ruce se chvěly a v očích svítil mu oheň, jehož se Pavla ulekla. Nemohl dlouho promluvit. Hrdlo měl stažené a v prsou neměl dechu. Konečně smeknul hluboce klobouk a pravil trhavě:

„Přišel-li jsem nevhod, milostivá paní, odpusťte mně. Nestane se to nikdy více. Byl-li jsem nerozvážný ve své řeči, přičtěte to na vrub mé nervositě, která je u takového nešťastníka omluvitelna. Nešetrným jsem nechtěl k vám být, to přísahám. — Děkuji vám za vše — cítím, že jsem zde zbytečným. — Ještě něco, milostivá paní, na objasněnou mého chování. Zapomínám totiž časem, že jsem zmrzačen, a dovoluji si pak činiti různé illuse, které jsou ovšem u mne směšny a výstřední. Prosím, abyste byla ke mně shovívava, neboť směšnost svou nahlížím, jakmile se ke skutečnosti probouzím. Přeju vám vše dobré, milostivá paní."

Pavla mlčela, ačkoliv se jí zdálo, že by měla něco promluvit. Lažanský uklonil se, jakoby již chtěl odejíti. Najednou však chopil Pavlu za ruku a zašeptal líbaje ji horoucně:

„Miluji vás, Pavlo! Miluji vás, Pavlo! Hleďte, jak jsem bídný a jak směšný, ztráceje všecku svou hrdost a sebezapření."

Pavla vytrhla se mu prudce a zalomila zoufale rukama. Slova mladého muže připadala jí jako kletba, již vrhá na její hlavu. Za živý svět nechtěla je nikdy slyšet právě z těchto úst, z těchto úst zmrzačených, ošklivých, kterým žehnala tisíckráte již, které litovala i nenáviděla a která se stala strašlivým přízrakem jejího života. Co měla odpověděti? Co si s jeho vyznáním počíti? Co si o tom mysliti?"

Nežli se vzpamatovala, ubíhal Lažanský jako beze smyslu ze zahrady a neohlédl se ani pak, když vdova doktora Demína zavolala na něho poděšeně a vášnivě:

„Takto nesmíte odejít — —"

* * *

Pavla týž den vracela se ze zahrady, když již večernice koupala vnady své ve stříbrném jezeře nebes a kdy příroda nechávala se uspávati prvním tlukotem slavíka. Byla ráda, že tety pozvaly k večeři pana radu a nepostrádaly nepřítomnosti její tak velice. Přišedši do svého pokoje, vytáhla podobiznu doktora Demína a zadívala se na ni dlouho — dlouho. Měla mu tolik vyčítati, neboť nahlížela, že mimovolně se stal příčinou jejich útrap. Pojednou zdál se jí být ten muž na podobizně cizím, a připadalo jí, že viděla tu tvář v životě jen jako mžiknutím, náhodou, nemajíc pro ni interessu. A bylo jí při tom tak smutno, v srdci cítila takovou prázdnotu a v duši zemdlenost, že se zachvěla po celém těle. A přece byla doktora Demína ženou! Vzpomínala, kterak se těšila na jeho příchod, kterak ráda přivinula se k jeho prsoum, kterak byla zoufalá po jeho smrti.

Teď zůstala při vzpomínce na jeho smrt chladná, klidná, jakoby se byla vdala před patnácti lety za poměrů nesrovnalých a podezřelých. Dříve líbávala tu podobiznu vášnivě volajíc chotě svého nejsladšími jmény k novému životu, a teď pojednou připadalo jí, že nikdy se nehodila její kadeřavá hlava k jeho pedantické figuře a že to bylo nerozumné svěřovati mu různé malichernosti, které jí tak těšívaly, když dobře cítila, že muž její je víc učencem než manželem.

„Miluji vás, Pavlo!" Ten hlas! Ten hlas! Oh v tom hlase spočívalo cosi čarovného, cosi opojného, cosi nevysvětlitelného, takové vyznání Pavla při svém odměřeném, dosti všedním životě dosud neslyšela. V tom vyznání spočívalo celé nebe blaha i celé peklo muk největších. V tom vyznání byla veškera slast světa i jeho trpký pláč slyšeti.

„Miluji vás, Pavlo!"

Tato tři slova zněla Pavle v uších jako svaté orakulum a teď, když nedovedla si ani řádně představit Lažanského tvář a slyšela pouze jako z dálky jeho krásný a hluboký hlas plný horoucí vášně a lásky, teď zdálo se jí, že ta tři slova jsou jejím vzkříšením, účelem jejího života, její jedinou pýchou a povinností jejího srdce. Pavla se kochala v těch slovech Lažanského, dívajíc se na podobiznu svého chotě, aniž by o ní přemýšlela. Byl to druhý muž, který svěřoval jí, že je mu v životě vším. První se stal po tomto obřadném vyznání jejím manželem a druhý — druhý —

„Věčný, svrchovaný bože — stůj při něm i při mně samotné!" zvolala mladá žena vrhnuvši sebou do lenošky a vypukla v úryvkovité, křečovité štkaní. V tomto okamžiku pochopovala úplně hrozné neštěstí Lažanského,

poněvadž se stávalo neštěstím jejím. Probděla celou noc a ráno k snídaní nechala se tetám omluviti churavostí.

K poledni přibyla do zámečku netušená návštěva, která nejprve dala se ohlásiti u slečen Kvizdových, naplňujíc dobré ty dámy svrchovaným udivením. Paní Lažanská nebyla u nich posud nikdy a teď vcházela k nim najednou sestárlá, bledá, s vlasem prošedivělým, ačkoliv ještě před nedávnem o návštěvě jejich u Hudrychů stkvěl se ebenově nad ušlechtilým jejím čelem. Paní Lažanská nepobyla u nich dlouho, ale požádala asi po půlhodině, aby směla promluviti několik slov s jejich neteří paní Pavlou Deminovou. Slečny uznaly za nejprospěšnější zamlčeti její churavost a vyříditi záležitost paní Lažanské u ní hned.

Po odchodu jejím pravila slečna Leontina jsouc rozčilena jako již dávno nebyla:

„Nezbývá nám než jednati. Je-li Pavla hodna našeho příbuzenství, nebude se ani minutu rozpakovat dáti zadostiučinění Lažanskému před celým světem a vrátiti mu štěstí života.“

„Ovšem! Pochopuje-li povinnosti svoje k životu, musí na nejprvnějším místě oceniti tuto, jinak není ani ženou šlechetnou,“ pravila slečna Veronika.

„To ubohé, mladé stvoření!“ zašeptala slečna Laura, jakoby se bála odporu. „Je to kruté vymáhati tímto způsobem pokání za hříchy svého choté.“

Dámy byly tak svým hovorem zaujaty, že nespozorovaly ani vejíti pana radu, který musil zaslechnouti celou jejich rozmluvu. Při slovech slečny Laury nabyla tvář jeho zvláště měkkého výrazu a bylo patrno, že je za ně slečně neskonale vděčen, buďiž to z důvodu jakéhokoliv. Pavla přijala návštěvu paní Lažanské se silně tlukoucím srdcem, neboť účel její nejasně tušila. Opírajíc se rukou o psací stolek, na němž právě kreslila různé karikatury a jména, byla nevýslovně bleda a krásna, což oboje překvapilo asi paní Lažanskou nadmíru. Jinak dívala se na mladou dámu dosti chladně, netajíc nikterak, že je vůči ní zaujata a že považuje ji za spoluvinnici jejího zemřelého muže.

„Přicházím k vám, paní Deminová, z příčiny, která je velice diskretní. My ženy býváme někdy u volení prostředků v záležitostech, jež nás příliš dojímají, dosti bezohledny, jako bezohledno jest i toto moje nadužívání vaší síly, neboť vidím, že jste churava.“

„Jen račte mluviti.“

„Hlavní příčinou mé návštěvy u vás jest otázka, proč přijímáte mého syna, vědouc, že on je mladý muž a vy krásná, mladá vdova, tak že musíte nahlédnouti každou možnost v tomto poměru, která ovšem by u něho nevedla nikdy k cíli dobrému. Můj syn jest bohužel tak nešťastný, že nemůže apelovat na žádné blaho rodinné v životě, ač-li by se ho neujala buď žena svrchovaně šlechetná, anebo žena svrchovaně ziskuchtivá. Jest dosti na tom, že syn můj vinou vašeho choté stal se hrozným mrzákem a bylo by nelidské, aby vinou vaší se stal mrzákem také duševním. Nebude vás totiž tajno, že váš můj syn miluje.“

„Paní Lažanská!“

(Pokračování.)

Námluvy a svatby staročeské.

Ze studií dra. *Zikmunda Wintera.*

I.

Námluvy předcházela sháňka po všech věcech té neb oné strany, jež měla býti snoubena. Když r. 1612 Albrecht Smiřický vyšetřiv bezpochyby jen měšec, chtěl odbyti námluvy o dceru Karla Žerotínského pouhým psaním, v odvet psal slavný pán z Žerotína: „Kdo mi může za to slibiti, že pánu z Smiřic a paní mateři jeho osoba mé dcery, způsoby a obyčeje její budou se líbiti; týmž způsobem taky kdo ví, jakby nám osoba pána z Smiřic příjemna býti mohla, a bylliby pán nějak na prázdno povolán a, z rosola, jak se říká, odpraven, jakby s tím spokojen býti mohl!? Zdaliž pán, aspoň paní toho nevěděli, že jiný process při takových věcech se zachovává a kdo se chce ženiti, že to nejprv ušima činí, potom očima, potom ústy a tuto se pak od posledního začátek činiti chce.“ (Památ. žen. Dvorský 197.)

Tedy „ušima, očima“ sháněti se bylo prve nežli došly strany nějakého konečného namlouvání. A tu odjakživa bohužel největší sháňka byla na obou stranách po měšci, sytýli či hubený. Plasticky vypisuje to Komenský takto: „Jeden k druhému přistupoval, jednak po předu, jednak po zadu, jednak po pravém, jednak po levém boku naň sobě pohledaje a všeho ohleduje, zvláště pak — toho jsem nejvíc viděl — měšců, váčků a tobol jeden druhému ohledoval, jak dlouhý, jak široký, jak odutý, jak tuhý neb slabý jest, měře a váže. Pravdať jest, některý by kmet neb babka za funt koudele neuvážil, ale když při sobě buď mastný pytlík má, neb klobouček, před kterýmž se jiní kloboučkové smekají, takové věci všecky také na váhu jdou.“ Že se tak dívalo a že to věc byla nechvalitebná, o tom nakázali se světští i duchovní mravokárci dost a dosti. Tu stůj jen doslov starodávního divadla „Ruth“ jmenovaného (Jireček div. hry), jímž herec kladl diváctvu 16. století toto na srdce a mysl:

„Lidé to přísloví mají,
že kdo se zde ženívají
pro statek neb pro peníze,
nebývají v víře, v lásce;
kdo se žení pro krásu,
ta též trvá jen do času.
Než kdo hledí k studu, k ctnosti,
ten se žení k své platnosti,
že nerad kdy potom toho
opykati hledí mnoho.“

V těchto neumělých verších jest veřejné tehdejší ba i dnesní mínění. Nebyl a není „u víře“, to jest nevěří se mu, není povaha ten, kdo béře bábu pro groš, není a nebyla „u víře“, která šla za dědka pro zaopatření a to proto, poněvadž sobě proti přirozenosti lásku lhali a lhou. Guarinoni volá takovým: „Nejmenší blázni bláznů jsou ti, kdož žení se a vdávají pro krásu: ale nejhanebnější blázni všech bláznů jsou ti, kteří žení se pro pe-

nize, poněvadž mamon a lakomstvo všech neřestí nejohyzdnější. Teď každý ptá se jen, jestli bohata? máli pasy? Každý ptá se prve po penězích, lakotě, hříchu, čertu nežli po ctnosti a Bohu!“

Hus nechtíval, aby lidé se ani pro krásu brali. Volá: „Ó, by všechny nyní čert zdávil, co se jich tak pro krásu pojímá, málo by snad ostalo manželek — ale méně mužů.“ (Postilla.)

Lotrem, lotryní a rufianem přímo zove Rokycana toho člověka, jenž druhého chce pro krásu, a těm, kdož berou baby neb kmety volá: „Pročpak tito vstupují, ješto pojme babu drchtu starou pro peníze aneb ona opět kmetě, aby to pak bylo pro spasení? Aha! nikoliv se toho nenaděj!“ (Postilla Rukop. univ. knih. 17 B. z.)

Nelze lidí obzvláštně věku šestnáctého neviniti z toho, že měrou křiklavou jako dnes sňatkem peněz dobývali. Když synkové městští plané lásky požili z míry a ctnost zdávili nejednu, i vždy se postaral pan otec o to, aby syn bohatým sňatkem třeba s rozumnou vdovou na konec byl odměněn a utišen. Také ani jediný bakalář školní, co jich známe, nevzal děvčete: všickni přiženili se k vdově a k penězům. Sňatek bohatého s chudou býval vzácností a žena chudá v bohaté rodině neohřila se. Vyčítali jí příbuzní, že se „jako myš v otruby uvalila“.

Tuto tvrdou útržku čteme už r. 1499 v archivě staroměstském (č. 1046). Řídky byly takové sňatky nerovné proto, že při námluvách mívali rodiče a příbuzní přední slovo a milenci poslední nebo žádné. Nejhůře bylo děvčatům. Dí Havlík z Varvažova (r. 1613): Bez vědomosti ženských častokráte jednána i snoubena manželství bývají i věno po nich dáváno, ano bývají někdy neseny do cizích zemí prve než co toho, co jest manželství, nebohé zvědí, tak bídné jsouce. V té příčině nenachází se takových neřádů ve Frankreychu, tu kdež pannám, dcerám jest svoboda jako i mužům říkati, „chci nebo nechci“. Toť hlas století sedmnáctého. A genialní Rokycana ve své postylle dí: „Doktorové svati mluví, že manželství jest dvou osob svobodné zvolení. Bývá-li to pak? Ona nebude o tom nic věděti — a oni ji vdadí — musí zaň jíti!“ Tenť hlas století patnáctého — a oba stejni!

Namlouvání začínalo se „vejselstvím“ nebo poselstvím. Ženich vyslal důvěrníky své k rodičům milé panny své, nebo bylali jeho nastávající vdovou či sirotkem, vyslal je k ní a k purkmistrovi, který spolu s radou městskou byli opatrovníky vdov a sirotků. Vedle práva městského již z nejstarší doby dva usedlí měšťané bývali smluvčími s každé strany; zvali se též lidé svatební (Glos. Brandl.). V nejstarší knize městské, kterou v Čechách vůbec máme (arch. praž. č. 986), čte se o tom, že pražští konšelé r. 1364 ustavili, kdo se chtějí ženiti a vdávati, aby po dvou smlouvcích k sobě vyslali, kteří by smlouvali o věně. Tenkráte též vyřekli konšelé, kterak smlouvy k listům přivozovati a knihami tvrditi. A tak zůstávalo právním zvykem v Praze napořád. V Koldínových právech městských z r. 1583 vydaných, čteme podstatou týž řád jako dvě stě let před tím bývalo. Tu dí se, nežli by služebník církevní manželstva potvrdil, aby se o věně snesli rodičové neb příbuzní pohlaví ženského. Věno jest, co připovídá se manželu, ale smlouvci ženichovi obyčejně jmenují panně třetinu výše obvěnění, „tak že kdyby panna dala sto kop, učiní věno, obvěnění a třetinou vejše 250 kop“; ale vdovec dá panně dva díly, takže dáli ona sto, obvění on se vším všudy třemi sty. Nevěstu pannu obvěniti třetinou výše bylo „starodávním způsobem v zemi české obvyklým“. Vdovu obvěniti bylo polovicí (Všehrd-Jireček str. 216. 218). Smluvci nevěstini podle práva (Brikcí XVIII., 18.) „mocnější“ nežli ženichovi bývali. Jim se věřilo, zapřel-li potom ženich, kolik byl obvěnil nevěstu. Svědkové ženichovi bývali povinni sami ten peníz, „k jehož zaplacení byli slíbili“, splatiti, ač-li nebylo na ženichovi nic vzíti. Všecky ty právní řády jdou na ten konec, aby ženě pořízeno bylo slušné opatření, kdyby ovdověla a děti její osiřaly. I když pak muž pořízení neučinil, záležívalo „slušné opatření“ ženino v třetím díle všeho statku a v loži i v přikrasách ženských. V zřízení moravském čteme o ženě panské, že právo její věnné jest třetina všeho a že má táhnouti se ze svrchků „k vozu, k lepším vozníkům, k lůži a polovici posteli, k třetině dobytka, což kopyto dělí, a že klenóty, co na své hlavě, rukou neb životě ženskou přípravou nosila, to její býti má“.

A podstatou tak bylo i u žen českých nepanských. Jejich byla třetina všech svrchků, lože a ženská příprava; kromě toho i to, co sobě na smluvách svatebních zřejmě vymínila.

Rozumí se, vzdaly-li sobě obě strany na smluvách všecky statky společně, že pak nebývalo řeči o nijakém zvláštním obvěnění. Tu jen pamatováno děti příštích, aby jich právo nebylo krátko.

Že smluvami šlo vždy o ženino opatření, jasně vyčteš ku příkladu z onoho kusu městských práv Brikcího, jenž stanoví, že v chudobě prodati jest prve mužovo věno nežli ženino, „neboť pohlaví ženskému jakožto křehčejšímu osudí má raději opatřeno býti“.

Smlouvy svatební vedle starobylého pořádku v šesti nedělích ode dne snětí manželského knihami se ztvrzovaly. Tak čteme v Koldínově právě městském. V zemském zřízení moravském čteme o lhůtě kratší. „Opatřují se věna někdy při smluvách dokonání, někdy když k svatbě přijedou a ručí rukojměmi již při smluvách do listů, kterýž ve čtyřech nedělích dokonán býti má.“

Po tomto výkladě vstupme již s oběma smluvčími ženichovými do světnice rodičů nevěstiných, kde již očekávají smluvci od její strany vydaní. Někdy šel ženich spolu s nimi, někdy dal se přivolati po skončených smluvách.

Vstoupivše po několika okolcích a dotazích, začínali jednati ve jménu Páně; křesťansky pozdravili, na zdraví se poptali a pak oznámili, že prý se tomuto neb onomu poctivému mládenci neb vdovci, tolikéž poctivému, přátelstvím propůjčili a poněvadž poctivá panna dcera jemu protimyslna není, anobrž i některá znamení libezné vůle i srdečné náklonnosti učinila, že tedy přišli začatého předsevzetí k dokonalému utvrzení připraviti. Po těch slovech ovšem vždy nastaly na druhé straně všelikterakė rozpaky. Byl-li ženich „partie“ vítaná, přišlo se brzy k tomu, čemu se chtělo. Nebyl-li ženich po chuti, brávali sobě na pomyšlenou do některého času a odtahovali věc tak, že se ženich i „vejselstvo“ zmrzelo a zmrzevši se zanechalo tak.

O tom, co nevěsta přiloží, bývalo jednání nejdůležitější a nejdelší. Velmi poučně líčí takové jednání z r. 1565 jedna z knih archivu pražského (č. 1048 fol. 46.). Valentin Jun vypravuje: „Jakub Kavka prosil mne, abych

s ním šel na Nové město k vinopalovi, že má tam zamluvenu manželku, abychom to nějak skoncovali a jemu ji přivedli nejprv k oddavkům a potom domů. Šli jsme a jiní dobří páni a přátelé tam byli. Ta pak po její straně neměla žádného přítele, aby kdo od ní mluvil. I požádali jsou, aby mne vydali na její stranu. Tak jsem učinil. Počali jsme smlouvati, na jaký způsob on by ji přijal do svého statku aneb co by ona přiložila. V tom žádali vystoupení, radili se na to a když jsou vstoupili zase, bylo mi poručeno od strany nevěsty, abych jim oznámil, že třicet kop má, ty že chce přiložiti a se dvě lůže šatů a všecko, což má málo nebo mnoho Tehda jest on odpověděl skrz Jiříka Baka: Tehdy já tolikéž přiložím, cožkoli mám, mnoho neb málo, nic nechci sobě vyminiti, všecko spolu a společně abychom měli. Tu jsme pak všickni ze spolka šli na oddavky, po oddavcích přivedli jsme mu ji do domu, tu jsú nám podávali jídlo podle obyčeje a Jiřík oznamoval, jaká se smlúva stala.“ Tu namlouvána byla patrně vdova. Kde byli rodiče nevěstini, tam obřadů i řečí bývalo více. (Pokračování.)

Můj první pacient.

Humoreska. Francouzsky napsal dr. *Chatelain*. Přel. *J. Guth*.

Byli jsme tři kamarádi z promoce, Marek, Antonín a já, nomine Michal, tři omšení kamarádi, kteří bohužel! doznávám to, v prvních svých semestrech strávili více litrů v pivnici „u bavorského štítu“ než přednášek o „ušlechtilém umění pomáhati trpícímu lidstvu“. Je to hřích odpustitelný, mnozí upadají do něho a to i ti nejlepší; ale posléz i ta nejúčinnější žízeň dosud nikdy nepošinula do nekonečna zkušební lhůtu, a jestliže ječmen a chmel, tyto dva velmi cenné produkty rostlinné, mohou míti v malých dávkách ten nejpříznivější vliv na organismus, tož přece nikterak nepřispívají ke zdaru zkoušek ku dosažení hodnosti doktora lékařství.

Když tedy rozum dostavil se během let... tu po kočičinách způsobených mladým pivem, rozhodli jsme se všemi hlasy změniti cestu a dáti se ztuha do práce. Slavnostní pitky potvrdily tento obrat; mladší pili na zdar našich budoucích úspěchů; my plýtvali jsme v důvěrných hovorech dobrými radami, kterak dlužno s rozumem užívati ušlechtilých mohutností... žaludkových; zpívalo se ve sboru: „Poslední sklenice, poslední vzdechnutí“, a druhého dne, rázem v osm hodin všichni tři — Gil Blas dí kdesi, že lékař jest živočich, který stále je ve společnosti, — slavili jsme slavnostní vstup do anatomického sálu.

Professor, malý, starý pán, všecek holohlavý, usmíval se čtverácky pod svýma brejlema vida vstupovati své ztracené ovečky. Naše obrácení způsobilo rozruch v celém městě; gratuloval nám srdečně dokládaje, že energie, kterou dáváme na jevo, jest mu jistou zárukou, že brzo nebude míti lepších žáků nad nás.

Už odešel k otcům, ta dobrá duše!... Byl náramně zdlouhavý a neuměl nikdy vložiti ani trochu poesie do výkladů o hnátech nebo o svalu srdečním. Vášnivě jsa zabrán do své vědy, nic pod sluncem nepokládal za vzácnější obraz než mrtvolu rozloženou na mramorovém stole, a pronikavý a nudný zápach sekčních sálů byl mu milejším nad všecky rozkošné vůně jara.

Dlužno doznati, že přechod pro jeho nové žáky byl drsný: ze sladkých potulek v májovém slunci přejíti přímo do temného amfiteatru přednášek, odříci se jedenáctihodinové parády, kdy mladé slečny přicházejí — s očima ne příliš sklopenýma — poslouchat tradicionelní tři kousky prováděné kapelou zdejší garnisony, zaměniti hůl billardu za skalpel, co chvíli připravený říznouti prsty neobratných učňů, to všecko bylo kruté pro omšenou hlavu.

Nicméně drželi jsme se dobře, a přes několik málo závažných zvratů — musili jsme přece oslavovati příchod mladých, odchod starých druhů, svátky professorů, ročnici založení university atd., — pět let po té přestáli jsme, pořád my tři dohromady, svoje zkoušky summa cum laude a byli jsme připuštěni hájiti svoje these, poslední to jednání oné řady různých operací, které dávají slabému smrtelníku s titulem doktora mediciny právo... na život a na smrt jeho nevinného spolubližního.

Veliký den se přiblížil, ale kde jsi zůstal, Molière? Jenom ty jsi scházel při té ceremonii.

Kandidáti, oblečeni cele černě, bílou kravatu na přídě, ohon fraku na zádi, posadí si na hlavu třírohý klobouk a opásají se mečem, ano, skutečným mečem, vypůjčeným schválně pro to, jakož i ten třírohý klobouk, za cenu jednoho dolaru u pedella universitního; pak najmou si skvostný povoz s párem koní, aby odebrali se do university ve společnosti děkana fakulty, dle kteréhož starého, slavného zvyku nutno asi zastaviti se u jeho obydlí.

Byl to výtečný muž, náš děkan: illustrissimus, clarissimus et spectatissimus vir ac dominus Carolus Fredericus Gutkind, medicinae, chirurgiae et artis obstetriciae doctor, pathologiae et therapiae generalis nec non semiotices professor publicus ordinarius, gratiosi medicorum ordinis h. t. decanus etc., a ve společnosti tak učené a tak velectěné musili jsme dosíci jen přístavu dobrého. Všecko šlo výborně, až na můj meč, který opravdu nevěděl, jak se umístiti. Zrozen jsa, jako Musset, příliš pozdě ve světě již přestárlém, nejsem již z těch dob, kdy moji předkové, lidé svobodní, chodili do velkého shromáždění občanů s mečem po boku, a tento ďábelský nástroj dlouhý, neohebný, přiléhající k tělu a ještě dost podajný, dokud jsem stál, začínal zjevnou vzpouru, jakmile jsem si sedl. Lýtka ubohého děkana zdála se zejména jej lákati, každým okamžikem uhodil hned do toho, hned zase do onoho, a musil jsem se namáhati ze všech svých sil, předně abych jej přivedl k rozumu, za druhé abych jen udržel výbuch nehorázného smíchu, k němuž ten zbojník Antonín — naše číslo druhé podle stáří — pravým loktem pořád mne pošťuchoval.

Konečně jsme přijeli; aula, veliká síň řečnických zápasů, plna jest přátelského obecenstva. V čele, upro-

střed, stojí na výstupku kurulská židle děkanova: v levo, o něco níže, tribuna, na které se uvádí kandidát, tak, že fysicky i morálně může ovládati svoje posluchačstvo a odmítati vítězně všecky výtky učiněné na různé proposice, jež obsahuje jeho these.

Na štěstí nemáme nepřátel: jen několik laskavých známých chopí se slova a po zdvořilé diskussi nemeškají prohlásiti, že jsou přesvědčeni, vynášejíce zásluhy uchazečů. Děkan, když byl konstatoval, že veškera opposice jest umlčena a že jsme hodni doktorátu — dignus est intrare... — dává nám odříkávati, to se rozumí, že po latinsku, obvyklou přísahu, zavazujeme se tím ošetřovati bohaté tak jako chudé... pardon! chudé tak jako bohaté, nečiniti nebezpečných experimentů na svých nemocných... až budeme nějakých mít, vstávati bez prodlení v každé noční hodině a nevzpírati se volajícímu zvonci, prováděti operace chirurgické přesně, jistě s radostí — cito, tute et jucunde — atd. atd. Konečně pronáší slova te doctorem creo, a přidává k tomu ve formě zakončení několik moudrých rad o povinnostech lékaře k pacientům.

Kus je odehrán, meče a třírohé klobouky odevzdají se do futrálů: fraky vrátí se vzácným přátelům, kteří nám je půjčili, a my, třeba již doktorové, navráceni jsouce sladkostem soukromého života, obědváme naposledy v hostinci „u zlaté husy".

Marek, naše číslo první, byl vždycky z nás tři nejmoudřejší, říkali jsme mu Sokrates.

„Přátelé," povídal nám při dessertu, „tak tedy jsme teď doktory, jsme toho opravdu hodni? neodvážil bych se tvrditi, je to věc našich soudců vyříditi si to se svým svědomím Ode dneška budeme tedy ošetřovati vdovy, pomáhati na svět sirotkům, neříkám z mrtvých křísiti zemřelé, ale konečně, budeme dělat seč jsme; naše budoucnost je tedy pojištěna, jenom, věřte mi, nedostává se nám ještě něčeho, abychom byli muži docela vážnými, víte čeho?"

„Pacientů," dodal jsem nesměle.

„Půllitru," řekl Antonín.

„Nikoli, přátelé, několik půllitrů! Odjedeme zítra: navrhuji tedy všeobecnou slavnost „u bavorského štítu", ostatek, je to tak zvykem: piva a tabáku podle libosti pro přátely; bude to na rozloučenou."

Jak ujednáno, tak vykonáno, večer pivo teklo proudem, několik professorů ráčilo poctiti slavnost svojí přítomností. K ránu už jsme si všichni trochu tykali: děkan, který již nemluvil latinsky, poučoval nás chytře o povinnostech pacientů k jich lékařům, a kohouti dávno už kokrhali, když Marek, Antonín a Michal dosáhli společného svého bytu.

Bohužel! „poslední den", poslední den našeho života ve třech. Po šest let druh druha jsme neopustili; přezdívali nám „tři Švýcaři", ale méně šťastni jsouce než onino ctihodní praotcové naší vlasti, kteří pracovali o společném cíli, odloučíme se na vždy; Marek usadí se na severu, příbuzní Antonínu očekávali na jihu a já byl z prostředka.

„Děti," pravil nám Sokrates, „vita brevis, ars difficilis, nechme žertů. Michal propověděl včera pravdu velmi vážnou: nedostává se nám teď než pacientů. Neboť pacient je lékaři to, co voda rybě; bez něho sedíme na suchu, a bohužel to nejhorší je, zaopatřiti si nějakého. Národní mudrosloví dí, že první krok je nejhorší a prý také, jak mi včera večer mezi dvěma pullitry doznal ten výtečný otec Gutkind, zjednat si prvního nemocného stojí nejvíc práce. Jakmile toho člověk jednou chytil, sedí již pevně, a ostatní přijdou sami. Bude tedy nejzajímavější zvěděti, kterak každý z nás uloví — v pravém toho slova smyslu! — svého prvního. Navrhuji, ode dneška za rok a den, v určitou hodinu a najisto sejdeme se u Michala a slibme si, jako že jsme tři Švýcaři, že si budeme vypravovati svědomitě to svoje dobrodružství."

„Sokrates, totiž ten athenský, jakživ moudřeji nepromluvil," volali jsme o překot, Antonín a já; bravo! přijato všemi hlasy, „ať žije řečník!"

Takto jsme si tedy dali s bohem a dvě hodiny po té různé vlaky rozmetaly nás na tři různé strany větrné růže.

* * *

Po svém návratu do rodného města chopil jsem se věci docela vážně, najal jsem, dík poslední velikomyslné štědrosti otcově, byt v nejkrásnější městské čtvrti, koupil hůl ctihodného vzhledu, přibil ke zvonečku skvostný nápis a čekal.

Čekání je dlouhé, více než jednou jsem se o tom přesvědčil, nemocní nepřicházeli: ve městě byl žalostný přebytek lékařů starších, kteří si již byli rozdělili celou klientelu trpících lidí, a na dovršení všeho zlého, právě tento rok vynikal zdravotním stavem zoufale příznivým.

Po několika měsících nikoho neviděl jsem přicházeti a nebyl-li jsem ještě zoufalý, nebyl bych mohl zapírati, že temný nepokoj začal se mne zmocňovati. Nicméně, přemýšleje o tom, říkal jsem si v duchu, že nutno vyčkati, že trpělivost jest základní ctností, která, dle Berquina, konečně vždy bývá odměněna. Jistě že nějaké neštěstí stane se před mým bytem: nemožno, aby nějaký nešika kočí nepřevrhl svoje pasažéry na rohu ulice nebo aby chodec nějaký nebyl uchvácen náhlým neduhem; — snad, pán bůh to dej, nějaké malé zakrvácení tamhle u toho tlustého, holohlavého pána, který si utírá spocené čelo naproti na chodníku!

Tyto tužby byly právě tak bezvýsledny jako horkokrevny, počasí bylo až k závidění příznivo, ani té nejmenší náhlé změny temperatury; žádný z těch studených dešťů, které působí katarrhy; žádná dusivá horka, která rodí úplavici. Ovoce dokonale zralé nekazilo trávení, pice byla výtečná, a děti živené kravským mlékem neměly ani toho nejmenšího porušení útrob.

I mé rodině — člověk by z kůže vyletěl při tomhle řemesle! — dařilo se znamenitě, žádný hypochondrický bratranec, žádná hysterická teta: což se zapřisáhli, že mne nechají umříti hlady? věru že by člověk zoufal nad lidstvem. Nadarmo jsem vycházel, se vracel, prošel jsem několikrát za den různé čtvrti města, doufaje, že uvidí-li mne lidé takhle cirkulovati, budou myslit, že mám pacientů všude. Vznášel jsem se neustále mezi žádostí ukazovati se zaměstnaným a mezi strachem minouti doma prvního klienta, který by konečně přišel zatáhnout za zvonek.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Pane redaktore!

Do třetice všeho dobrého! V minulých dvou číslech ukázali R. E. Jamot a J. Vrchlický na konkretných případech na zmrzačeni svých prací, k jakému až kazisvětství zavádí domýšlivost chvalně známé poručníky našeho krásného písemnictví.

Nemohu se pochlubiti, že by mi tito pánové byli podobnou čest a otcovskou službu prokázali. Nemám tedy substrátu k subjektivní žalobě, a přece připojuji se k žalobcům. Neboť uvedené dva případy jsou symptomatické, jsou dokladem k objektivní žalobě — že soustavná již a účelná štvanice samozvaných opatrovníků českého spisovatelstva směřuje nejen za zlehčením, nýbrž přímo a doznaně za ubitím českého umění slovesného, za podvrácením jeho pokroku a za spoutáním našeho národa do svěrací kazajky idiotů.

Uspořádánať proti literatuře básnické učiněná kruciáda, jižto zahájili jako nevinný a mutatis mutandi záslužný předvoj slovíčkáři. Nechceme a nemůžeme se přidati k stesku, nedávno v Německu pronesenému, že není zarputilejších škůdců moderní poesie nad filology; naši mistři theoretické slovesnosti přebrousili sice nejednou, utkali se také začasté v lité půtce o správnost té či oné podrobnosti, ve které si pak ubohý spisovatel tím méně rady věděl. Celkem však přineslo tažení puristů samo o sobě více užitku nežli škody. Avšak způsobeným průlomem vyhrnuli se povážlivější již doktrináři, zaháněјící nás *vesměs* do idyl a na stanoviska jinde dávno překonaná. A nyní dokonce vystoupil na kolbiště hlavní voj, fanatikové neliterarních dogmat a služebníci školních inspektorů, kteříž směle skrývají se za prapory vlastenectví, vlajícími nad předvojem.

Nejednou již naznačil jsem ve svých pracích, že nás cizina obrovskými kroky předstihuje v každém ohledu, že nás převahou svou udolá, že spějeme úplné národní katastrofě vstříc. Jen optimisté, kteří by se zhrozili svého optimismu, kdyby aspoň povrchně užili srovnávacího způsobu v hlavních momentech na změření našeho rozvoje, dovedou se vyhýbati výstražným obavám. Odvrátiti tuto katastrofu, pokud upadáme fysicky, národně, hospodářsky, průmyslově a společensky, jest úkolem jiných faktorů. Nám jest pečovati o to, aby neskládal národ náš své účty v dějinách vzdělanosti jako žebrák v umění.

A o toto žebráctví usilují přímo a urputně nepřátelé rozkvětu našeho písemnictví, kteří s úžasnou odvahou nazývají své snahy vlasteneckými, ač v pravdě jsou vědomými a nevědomými, placenými a dobrovolnými přisluhovači všech nepřátel našeho povznesení a pokroku.

Zaslepeni frázemi a deklamacemi, svedeni s trnité, avšak spolehlivé cesty positivní, mužné práce na scesti povrchního odbývání všech svých důležitostí snadou, slavnostmi, pozlátkem, papírovými střelami, spolkovými resolucemi a ráznou činností u piva, zabředli jsme v pouhý formální diletantism na všech polích té veliké šachovnice, na níž hraje se o naše bytí a nebytí. Jakmile běží o skutečné řešení vážného úkolu, objevuje se pravidelně, že nemáme dělných sil, a legie našich povolaných a statečných atd., zmizí jako přízraky bohatýrů, vyčarovaných bujnou fantasií vynalezavého novináře. Tak i v umění slovesném, v němž poměrně nejvýše jsme se vyšinuli, panoval a bují částečně posud diletantism; nyní přišla na ně diletantská kritika; diletantská osvědčenou kvalifikaci, řemeslná však ponejvíce v nejapné dravosti.

A toto plané, osobivé bejlí šíří se a snaží se udusiti všechen květ.

Nedávno promluvil kdosi, jemuž vavříny této kritiky pokrývaly půdu českých vlastí v dostatečné míře, aby zmrvením vydaly také jedenkráte něco plodného: „Možnost zvláštní literatury moravské jest na biledni: vždyť máme již na Moravě tři neb čtyři odborné časopisy literární a — dosti na podiv — literaturu posud žádnou!?" Jaká imponující naivita v tomto výroku, jenž touží po stavbě domu ode střechy! Rýč máme, jen zahrada nám k němu ještě chybí; Prokrustova lože jsou připravena, jenom těch se nám ještě nedostává, které bychom rádi rozpínali a přisekávali.

Každému, kdo sleduje utěšenou činnost našich dozorců literárních, jest známo, že čeští básníci v mluvě vázané i nevázané jsou již po drahný čas rozděleni v hodné Jindřichy a zlé Bedřichy. Hodní Jindřichové dostanou vždy premium, byť i leckterý z nich produkoval „jalový brak a ničemnou smeť";*) zlí Bedřichové však dostávají napořád metlou, byť i činili zázraky.

Způsob, jakým vykonávány bývají „rozbory" nejlepších a vysoko nad obzor literární inkvisice povznesených plodů českého básnictví, jest zjevný z posudků samotných.

Přísný sudí posadí si autora do škamny; hodně nízko, aby mu (či sobě?) náležitě imponoval. Po té podívá se naň s patra, povržlivě, mrzut napřed, že pro dobro obecné jest mu obírati se „plevou": a v této náladě, smísené z libých pocitů vlastní dokonalosti a z nechuti k inferiornímu autorovi jme se převraceti knihu; ne proto, aby v ní nalezl světlo a stín, dobro a zlo, vykrystalisování ideji v umělecký útvar, nýbrž proto, aby se mohl v její útrobách rýpati brudkou jako ve školáckém pensum. Kdyby kniha byla Iliadou a extraktem Shakespeara, on ji bude čísti povrchně, odmítavě, on z vůdčí ideje nepostihne nic, a z vůně poesie nepocítí nic, a z nejvřelejšího citu nepřebere nic. Nechce, neumí. Také nemůže, poněvadž jemu jest dbáti přednějších důležitostí: Kde jsou genitivy zaměněny akusativem? Odkud co opsáno?**) Kde jaké cizí slovo? Kde nesahají ženské rukávy přes kotníky? Kde možno autorovi hoditi na hlavu Albana Stolze, Lessinga, Kruga, Lazarusa, Herdera, Rückerta, Freytaga či jiného z bezpočetných Němců?***)

*) Technické terminy našich censorů. Šťavnatá podoba slova i příbuzná epitheta ornantia dodávají jejich libezným úvahám zvláštního půvabu, jenž připomíná vnady Zelného neb Uhelného trhu.

**) Tato podezřívavost jest velmi podezřelá. Podoba se jakoby augurství mezi našimi censory bylo přirozenou hnilobou v státě Dánském. Kdo v té peci bývá, jiného — atd.

***) Jiný úkaz, více tragikomický. Oprávci našeho písemnictví oplývají německými citáty, holedbají se německou sečtělostí, dovolávají se německých autorů napořád na pomoc proti svým českým nepřátelům! Difficile est satyram non scribere!!

I udá se, že neohrožený sluha českého němectví v obrovské malichernosti nalezne v Bartošově znamenité „České hodince“ („Obzor“ 1887 č. 21. str. 319.): „ . . . našim buditelům jazykem, nerci-li mateřským, tedy aspoň obcovacím byla . . .“ Vyhráno! Fr. Bartoš jest souzen! *Nerci-li!!!* Národe, slyš: Fr. Bartoš píše „nerci-li!“ Co platny všecky uznané a neuznané zásluhy věhlasného filologa a folkloristy! Neumí ani česky! Toť na bíledni. A svědomitý recensent udělá nad chybou obrovský kříž, nad celou knihou, nad autorem vůbec kříž s mluvnickými glossami a československými vykřičníky (ovšem doloženými pokud možno z německých auktorů). Na to čekal, po tom se pídil.

Nebo v životopise K. J. Erbena od proslulého moravského historika čte důmyslný náš recensent, že K. J. E. chrlil krev, některý den pak „několik lavoirů“. Jaký to skvostný lapsus! Neúprosný strážce absolutní bezvadnosti každé české řádky chopí se tohoto lapsu, vydme z komára velblouda, na němž jezdí, smýkaje autora za sebou a bičuje ho kopřivami laciných ponaučení o logice, o stavbě vět, o slovosledu a pod., až posléze na další „rozbor“ nezbude mu času a místa. Co na tom? Chvalitebný účel jest dosažen: Autor životopisu K. J. Erbena, ctihodný moravský historik, odbyt!! Vae victis!

Anebo dychtivý po službách národu a jeho osvětě kritik padne na přepoetickou úvahu Vl. Šťastného*) („Obzor“ 1887 č. 21): „A nepotěší-li se oko i srdce věrného křesťana, snad i nekatolíka, vidí-li . . . kterak . . . věří pevně v nepodvratnost věčných *idejí*, na kterých křesťanstvo zbudovalo *civilisovanou* společnost lidskou a které potrvají do skonání světa. Za těmi těkavými, hrozivými mraky v klidném *majestátě* klene se blankyt . . . se sluncem pravdy boží, jehož zákmitem jest i *jubilejní* slavnost . . . A nerozkládá-li se v duchovém světě následkem bezbožeckých *theorií filosofických* . . . hrozná *sahara* bezútěšného *materialismu* a zoufalého *pessimismu*, na . . . které nevládne nic než horký *samum* divokých vášní? Jak nemilosrdně spaluje a sežírá tato *sahara* duševní mnohotvárný rozvoj jednotlivých národů, zasypávajíc všechnu samorostlou zvedenost jejich smrtícím pískem svých sobeckých *doktrin* bez boha i proti bohu sosnovaných. A zdali tedy v této *moderní* (sic!) *saharě* neutkví oko každého, nechci říci křesťana . . . s potěšením na krásné *oase* světa *idealního* . . . Nikoliv; celý svět přece jen nedá se proměniti v *saharu* a kdyby i *redakce* všech židovsko-*liberalních* novin své posýpatko na ten chvalitebný účel věnovaly: kolem *sahary* pustého *materialismu* jest širodálý svět bujných *palem* . . .; vůkol té pustatiny, na které se už podle výroku *Göthova moderní materialistická filsofie* . . . do kolečka honí, bují . . . nivy pravdy *ideální* . . .“ Hrůza! Idea, civilisovaný, majestát, jubilejní, theorie, filosofický, sahara, materialism, pessimism, samum, doktrina, moderní, oasa, ideální, redakce, liberalní, palma, Göthe! A to vše na několika řádcích! Toť aby si člověk pořídil slovník, chce-li čísti Vl. Šťastného úvahy! Jaká to záplava našeho drahého jazyka mateřského cizími kazimluvy, jaký „důkaz duchovní poroby“, což tu v lidu „spisovný jazyk stává se nesrozumitelným“, (jak trefně praví Fr. Bartoš: „Obzor“ č. 20. str. 301. a sled.)! I vyloupá ctihodný referent s námahou nemalou všecek ten plevel i uplete z něho metlu trnitou a postaviv si nebohého Vl. Šťastného na pranýř, vymrská ho hravě s Parnasu českého.

Takovým malicherným kantorováním lze ovšem snadno zlehčiti a zkarikovati vše. Naši mentoři literární vyšinuli se až na imposantní výši soudců, kteří nechtí nebo nemohou proniknouti a souditi věc rozumem a srdcem s hlediska spravedlnosti, nýbrž snaží se i nejdelikátnější předměty zmařiti biřickým usvědčováním z formálních poklesků, a hledají, kde na kterém kolku trojník chybí, nebo titulatura o nuanci méně ponížena jest.

A kriterium takových, ponejvíce formálních poklesků určují zřejmá schválnost, podjatost, soukromá choutka nebo placené či dobrovolné přisluhování nečeským a neliterárním zájmům.

Poručníci novočeského písemnictví hledají ve všem nízkou tendenci a vkládají do všeho nízkou tendenci. Jim běží o to, podříditi fantasii ztrnulému formalismu, nahraditi pružnost a volnost komposice řemeslnickým schema, udolati poesii pedantismem hlídačů, zřízených k opatrování nenapravitelných nezbedů; ba oni ji chtějí zapřáhnouti v triumfální vůz reakce duchovní, společenské a národní.

Přímo babští jsou ve své pruderii. Dnes, dvě tisíciletí po Helénech, tři a čtyři sta let po cinquecentu provokují extra v Čechách a na Moravě malicherný boj o důkaz, že nahý tvar jest *také* krásný, a v čas a na pravém místě *také* oprávněný. Škrtáním svých per degradují nás na hlupáky, jimž třeba vybojovati veřejnou diskusí přesvědčení, že — dvakrát dvě jsou čtyři! Napište jim dnes bibli a pro ně bude kniha knih materialem k vilnému vyhledávání, ku pokryteckému zkrucování lapidarních pravd a obrazů v obscenity. Pozoruhodno jest, kterak náš cech literárních tartuffů nezadá pranic chorobným, starým rozkošníkům v obracení čistých krás nebo zdravých zjevů na dráždidla své smyslnosti.

Svat. Čech personifikoval pravdu nahou postavou. Toť přirozené, rozumné a umělecké. Nikdo na duchu a na těle zdravý, nikdo, jenž v básni spatřuje báseň a v umělecké figuře obraz, povýšený nad sprostnost a nízkou smyslnost, neviděl v alegorii básníkově nic nevhodného. Jinak naši „braghettoni“, kalhotkáři, důstojní nášlapníci titěrných pidimužíků, kteří z titanských postav Michela Angela chtěli nadělati perníkových panáků: Strhli majestát pravdy pod hledisko triviální tělesné nahoty a bavili se dlouze a široce tartuffadami o této stránce, upomínajíce tak živě na pověstnou necudnou mravouku P. Clareta „Zlatý klíč“!

Avšak všecky tyto krátkozraké a podjaté malichernosti nebyly by tak povážlivy, jako cíl, za kterým se samozvaní censoři našeho písemnictví berou.

Tímto cílem jest prostě naše zotročení.

Ve sboru našich mentorů dobyli se v krátké době rozhodujícího slova hlasatelé orthodoxního zelotismu. Nejsou to zásady čistě ethické a vznešeně křesťanské, jimž snaží se zjednati platnosti. Ne; chtějí z nás míti předříkávačů litanií, svíčkových bab a halapartníků slepého, nesnášelivého dogmatismu, jenž náboženství nikdy neprospěl a úspěchy křesťanských idei vždy podrýval. Toť nehodno velebné nauky Kristovy, nehodno našeho století, nehodno

*) Opakuji Vladimíra Šťastného a nikoli snad Krasislava Ikavce Růžodolského, jak by se někdo zlomyslně mohl domýšleti.

našeho národa, v němž po tisíciletém kvašení právem ustálila se již individuální svoboda svědomí a přesvědčení. Jenom nepřátelé víry, a právě ti, kteří jsou papežštější papeže, jsou s to troufati si na odvážný experiment, poutati znova intelekt věroukou, zahrazovati postup vědy a zarážeti vzlet poesie policejními předpisy církve, vhodnými snad mezi divochy, jež nutno naučiti dříve kázni než abecedě. Vždy vymstilo se na misi náboženství, kdykoli prostým ethickým či jinak božským zákonům byly substituovány diktáty osobivé zvůle, kdykoli za masku kastovní panstvíchtivosti byla zneužívána idea božstva, vydaná tím svévolně blasfemii na pospasy. Tak jen ve vlasti inkvisice na př. mohl vzniknouti tak divý útok proti bohu, jakým jest spis Francisca Suñera y Capdevilly: „El Dios." Účin tedy jest obrácený a strannické úsudky naší literární inkvisice jsou schopny ublížiti právě tolik literatuře (což se obmýšlí), jako svým původcům (což se neobmýšlí), kteří zatracují vše šmahem, jakmile se spis v nejmenším, v slůvce rozchází s některým i podřízeným požadavkem — rozumu? Citu? Vzdělanosti? Českosti? Nikoli. S požadavkem výstředních zelotů jednoho z vyznání náboženských.

Tato kritika tedy není v službách osvěty ani národa, nýbrž v službách osobivé a nevlastenecké orthodoxie.

Ruku v ruce s těmito inkvisitory kráčí propaganda vkusu, určovaného — úředními instrukcemi!

Dva roky budou tomu, co podepsali jsme provolání „ve prospěch českého čtení". My, spisovatelé, znalí dostatečně českých „poměrů", neslibovali jsme si valného úspěchu. Ale toho, že toto provolání bude obráceno ve zbraň proti českému čtení, že bude zneužito pod českou vlajkou k české replice, obsahující vášnivý útok na české písemnictví, toho jsme se asi nenadáli.

Ozvalť se „ve prospěch českého čtení" také slovutný Fr. Bartoš („Obzor" 1886 č. 5. a 6.). Promluviv s náležitou ošklivostí o novočeské poesii jakožto o smetí, o mizerných pisálcích, braku, jedu, škvárech, fušerstvu, jalových plevách, lecjakých jalovinách, otravě, duchaprázdné škrabanici, vyznává, že jako novověký Koniášek*) používá namnoze českých knih na podpal v kamnech. Překonavše pausu uctivého zaražení nad českým, finančním a esthetickým heroismem výborného zatápěče, jenž zaříká se německými citáty a dokládá německými auktory (jak jinak?), jsme svědky několika šlehů po Vrchlickém (jak jinak?), jež ovšem tento mizerný pisálek svrchovaně zaslouží. Po té však probírá se šlechetný vlastenec z rozhořčení spravedlivého ku vděčnému plesu nad známým úředním výnosem o „tříbení" **) knihoven gymnasijních, jásaje: „Snad nyní uložená nám v té příčině s vyššího místa povinnost prolomí hráze naší hříšné netečnosti."

Budiž nás daleko, zodpovídati trapnou otázku, proč i v tomto případě na novo se osvědčila česká „zvedenost", která se stala již smutně pověstnou na divnou čest národa českého, která neozvala se u našich krajanů „druhé" národnosti, která marně by hledána byla u polských, maďarských, vlaských pedagogů v té dokonalosti a neohroženosti, jakou na skvělém příkladu českého pedagoga spatřujeme.

Z ušlechtilé intence, „tříbiti" literaturu, polepšil také Fr. Bartoš Boženu Němcovou, dovolávaje se opět v obšírné předmluvě k svému vydání „Babičky", čeho „žádají *samy* „Instrukce" i jiní znamenití methodikové". *Zde* však jest snad instrukce na místě, neboť Fr. Bartoš vydal svou „Babičku" hlavně pro potřebu škol.*)

A tu ocitli jsme se u kritické otázky kompetence nejkritičtějších censorů naší literatury. Z premis, povahy a motivace jejich posudků, z konklusí, z rad a pokynů, jež rozdávají rukou přímo marnotratnou, jest zjevno, že ani ku posuzování poesie, vymykající se z mezi literatury pro mládež, nesvlékají služebný svůj kabát, že péro jim vedou instrukce, že jejich vkus, jejich vlastenectví, jejich radost i mravní rozhořčení jsou předepsány vysokými výnosy.

Respektujeme všichni s náležitou úctou a vděčností působení řádných pedagogů, a s úctou pohlížíme na jejich znamenité a velecenné práce, i pociťujeme upřímné politování, když někteří tyto své zásluhy nerozvážnostmi neb nezřízenými schválnostmi v jiném oboru zastiňují. Dále uznáváme bez odporu positivní platnost instrukcí, sdělaných zajisté pro dobro mládeže a za účelem dokonalého vychovávání dětí.

V tom jsou nejkrutější z našich soudců úplně a uznaně kompetentní. Ale tato veliká, posvátná, zodpovědná kompetence vydává se svévolně v nebezpečí úrazu a odmítnutí, jakmile zabíhá výstřednostmi v obory, ve kterých třeba prokázati kompetenci širší. Přidejte, pánové, do vytknutí účelu svých rozmanitých „Kritických listů pro literaturu . . ." slůvko „mládeže" a bude dobře, bude jasno, s jakého hlediska a pro které účely také o literaturu dbáte. Ale nečiníce toho, způsobujete klam, neboť stavíce de facto vše pod hledisko vykonavatelů školních instrukcí, vedete si jakobyste de jure soudili svrchovanou kompetencí nad písemnictvím vůbec přede tváří všeho dospělého národa a inteligence; a majíce na mysli nařízení, hlásáte své rozsudky jménem prý lidstva, vzdělanosti, vlasti a pod.

Nač tento klam?

Jakým právem sázíte nás do školní škamny a peskujete nás jako pacholátka a velíte nám psáti pensa pro zalíbení vašich představených? A jakým právem urážíte naši inteligenci, sázejíce ji všecku vedle nás do škamen a diktujíce jí, aby ukájela své duševní potřeby úlohami, které bychom sdělali po vašich instrukcích, jež se — nota bene — ani netýkají literatury v pravém slova smyslu?

Zdaž by tu nebylo snadno promluviti slůvko o demoralisaci? Leč nesnášíme se s ušlechtilými opraváři našeho písemnictví v oblíbené jejich praxi, otupovati cit veřejnosti spíláním a přezdívkami, mezi nimiž „nemravnost",

*) Po drastických výrazech roztomilý diminutiveček.
**) Tak eufemisticky praví „Koniášek".

*) Budiž, ačkoli této kuratorské péči o B. Němcovou nerozumíme. Že Juvenalovy „Satyry", Voltairovu „La pucelle d'Orleans", Šafaříkovu „Tatranskou musu" nelze bez ohledu dáti z rukou, připouštíme. Ale B. Němcové „Babičku"? — Jak obratnou, jemnou a právě uměleckou rukou při svých „úpravách" vládnou naši censoři, shlížejíce na naši celou literaturu s patra (charakteristické, že si z označení „krásné literatury" tropí posměch), ukázali minule R. E. Jamot a Jar. Vrchlický.

„hniloba", „spustlost" a pod. již velmi ošumělými injuriemi jsou.

Častěji vyskytuje se otázka, proč v našem národě tak málo dospělých čtenářů, proč naši vzdělaní, zralí mužové neberou té účasti na českém písemnictví, jaké bychom právem od nich očekávati mohli, krátce, proč nemáme literarního obecenstva.

Z několika příčin neposlední jest ta, že i nejvřelejší ctitel českého čtení jest brzo hotov s tím, co vyhovuje požadavkům vzdělaného, soudného muže. Dále nemá co čísti. A nebude míti, potrvá-li déle tyranie malicherných, školáckých a šosáckých faktorů, které se určujícím vlivem do slovesného umění derou, rdousíce každou volnou myšlénku, retardujíce všechen krok v před, odvracejíce obecentvo od četby, propagujíce již zřejmě na postrach nakladatelů a odběratelů negaci všeho, co nehoví jejich nečeským a neliberalním choutkám. Ovidova krásná slova:

„Sunt tamen inter se communia sacra poetis diversum quamvis quisque sequamur iter" jsou veleduchům opravářské strany také „nesrozumitelnou, duchaprázdnou škrabanicí".

W. W. Tomek praví v životopise Jungmannově („Historie literatury české" I. vydání, předmluva): „Začala se tehdáž (*okolo roku 1800*) nejprwé poznáwati potřeba, aby se literatura česká powznesla nad obor panhých spisů pro obecný lid, we kterém se posawáde pohybowala snahau, jinak zajisté zaslaužilau. Nikdo nepojal potřeby této tak wřele, jako Jungmann." To klade Tomek k letům 1795—1803! A dnes, na sklonku století odpírají nám kantorující pidimužíci právo a *povinnost*, pečovati také o jiný obor než o pouhé spisy pro obecný lid. Z omšelé tradice, pocházející z dob, kdy naše písemnictví bylo obmezeno na několik kalendářů, rytířských povídek a snářů, vyvinula se legenda, že obecný lid jest prvním a hlavním konsumentem literatury. Tato legenda neshoduje se již po delší dobu s pravdou. Máť naše písemnictví své obecenstvo ve všech vrstvách národa, nejvíce však ve střední jako všude jinde.

„Les monuments sont la véritable écriture des peuples," praví H. Fortoul. Nu, my bychom se nevepsali mnohými pomníky v dějiny lidské vzdělanosti, kdybychom se spravovali rozkazy svých kritických diktatorů; ovšem však kasárnami duchů a čínskými zdmi, kteréž pohříchu dnes žádný národ neuchrání. V XIX. století, v době mobilního kapitálu, elektřiny, páry a bleskového sdělování vzruchu, idejí a nových zjevů i vymožeností uhájí národové svůj byt čilým pokrokem a nikoli stagnací. Nedej nebe, abychom poznali tuto pravdu pak teprve, až na nás přikvačí národní pohroma, horší pohromy bělohorské!

Na přípravách této pohromy pracují pilně mnozí mentoři českého písemnictví, usilujíce, aby rozhodné doby budoucnosti nalezly na české hroudě lid chudý, chudý nejen majetkem, nýbrž i vůlí, rozhledem a duševním fondem.

Tak vedle hmotné bídy a netečnosti povstal nový nepřítel českému umění slovesnému, nebezpečnější oněch: neboť jeho snaha směřuje ke zničení konsumce i — produkce. Učiněný červotoč zaryl se do pně naší jedva rozkvetlé krásné literatury.

Svrchované již na čase, aby ti, kteří kritiku, výbor a „tříbení" českého písemnictví opatřují, ukázali se s velkého a choulostivého úkolu svého, aby rostli a rozplameňovali se vzrůstáním myšlénkového a citového světa, jejž obsáhnouti vytkli si za úkol, aby na duchovním životě svého národa brali podílu s touž pietou, kterou každý barbar k zájmům svého lidu chová.

„Sotva kdo bude odpírati, řeknu-li, že *v naší kritice mnohem více zla páše nesvědomitost nežli nevědomost a že kritice naší nechybí tak kritiků schopných, jako spíše svědomitých a poctivých*,*) jednak že schopní a zároveň poctiví vůbec nuceni jsou ustoupiti nátlaku a vzdáti se kritiky, jednak že schopní sami nesvědomitě při kritice si počínají. Jestli charakterů ryzích potřebí ku všeliké veřejné činnosti, tím více jich potřebí ku spravedlivým o ní soudům."

Tak praví P. J. Vychodil („Hlídka literární" 1886 str. 366.). Trvám, že by mnohým „tříbičům" písemnictví velice prospělo, kdyby bedlivě pročetli a zrale uvážili pojednání „o kritice" od P. J. Vychodila, jenž úkol svůj naskrz vážně, byť i v lecčem jednostranně pojímá.**) Trváme, že by mnohý „mizerný pisálek" (srov. Bartoš) zanechal pak „tříbení". P. Vychodil se však mýlí (ad captandam benevolentiam?) domnívaje se, že nevědomost na tříbení literatury si netroufá. Ba troufá, a přečasto vládne škůdcovským perem čirá ignorance myšlénková, citová i nauková, zarputilá svým vědomím a používající právě posupnosti nevědomců na ubíjení všeho čemu nerozumí. Až bývá čtenáři ošklivo, jakoby s Voltairem zíral do těch ztracených, smutných končin, kdež

„ . . . la reine est la Sottise;
ce vieil enfant porte une barbe grise,
oreille longue, avec le chef pointu,
bouche béante, oeil louche, pied tortu.
De l'ignorance elle est, dit-on, la fille.
Près de son trône est sa sotte famille,
le fol orgueil, l'opiniâtreté,
et la paresse, et la crédulité.
Elle est servie, elle est flattée en reine;
on la croirait en effet souveraine.
Mais ce n'est rien qu'un fantôme impuissant,
un Chilpéric, un vrai roi fainéant."

O tom se, pane redaktore, na novo přesvědčíme, nalezne-li tento list ohlasu se strany adresy, jíž svědčí. Obávám se, že jalové vytáčky, zkrucování a perfidie budou zase jak obyčejně obhajovací řečí kazisvětů.

V Praze, 13. listopadu 1887.

Jan Lier.

*) Tato slova v originálu tučným a proloženým písmem.

**) P. J. Vychodil je tak proniknut velikostí úřadu soudcovského, že staví kritiku výše než spisovatele („H. L." 1887 str. 38). O témž Max Nordau („Paradoxe") docela jinak se vyslovil. Nordau je Němec, tedy našim censorům auktorita sympatická?

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček."

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr.
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškere dopisy, tykající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovány. Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové

Listy přijímame jen frankované.

„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2. hod odpoledne

ROČNÍK XV. 1. prosince 1887. ČÍSLO 34.

Pozdě večer.

Báseň *Jaroslava Vrchlického.*

Dosti čtení, přemítání,
v oči padá tíž,
i ta lampa z nenadání
uhasíná již,
ode stropu stín se sklání
stále níž a níž.

Stíny rostou na potopu,
z koutů houstnou čtyr,
jakby křídla z nich od stropu
roztáh' netopýr
a myšlének zářných stopu
stíhal jejich vír.

A kol všecko zvolna splývá
v jednu šerou změť;
v dál se oko prázdnem dívá,
ptáš se: Kde jsem teď?
Voláš — kol šer mlčenlivá
jest jen odpověď.

Tak to bude v hrobě asi.
Smrti krok, pak vzdych,
a již spustí stinné vlasy
kolem skrání mých,
a pak stopí svoje řasy
v zhaslých zornicích.

Cos jen jako záblesk duhy
šlehne v duše dnu,
jak na vodě dálné kruhy
paměť slastných dnů,
a pak noc a spánek tuhý
ale — beze snů!

Na svatební cestě.

Z „Varšavských črt“ *Edvarda Jelínka.*

(Dokončení.)

Kdo poněkud více obcoval s lidmi, ví dobře, že nesmí počítati se slovy zdvořilosti. Je obyčejem téměř již přijatým, že lidé dobře vychovaní častují se navzájem zdvořilostmi, za nimiž nevězí pranic, pravím pranic.

Za pouhý projev zdvořilosti považoval jsem také slib roztomilé paní Žošky, že mně zašle z Irkutska „referat“ o své Sibiřské cestě. Nebral jsem ostatně slova tato ani za slib, spíše za žert nevinný, za jakési vyplnění místa pro slova beze vší opravdivosti. Takových slibů nadělá se milion, lidé na ně zapomínají právě tak rychle, jak vznikají. Mně podobných spolucestujících a tak ochotných posluchačů i obdivovatelů její roztomilosti našla paní Žoška na prostranství několika tisíc verst zajisté sto. Zapomínala asi jedněch k vůli druhým a druhých k vůli prvním. Byl jsem v právu míti za to, že osoba moje již kdesi za Grodnem vytratila se úplně z paměti mladé paní a jejího chotě.

Že oni mně nemohli býti tak lhostejni, jako já jim, rozumí se samo sebou. Můj poměr k nim byl docela jiný. K podněcování mých vzpomínek o nich stačila nejvšednější, nejjednodušší zvědavost, kteráž zušlechťovala se ovšem tím více, čím upřímnější pociťoval jsem náklonnost k těmto lidem.

Čím více dní uplynulo od našeho seznámení se, tím více prchala ve mně naděje, že se o svých spolucestujících dovím jakýchsi určitých zpráv. Snad po roce někdy povědí mně něco o tom ve Varšavě, snad, ale snad také ne. Kdož ví? Mrzelo mne to. Měl jsem sice na Sibiři několik známých, ba v samém okruží Irkutském mám po dnes známého lékaře, ale to vše byly známosti buď velmi povrchní neb takové, že nebylo možno obtěžovati je podobnými žádostmi. Hodlal jsem se předplatiti na některý Sibiřský časopis v domnění, že přinese zprávu o zajímavé svatební cestě mých přátel, ale přestal jsem na tom, že jsem od těch čas všímal si ve velkých dennících moskevských a petrohradských rubriky, které jsem před tím z pravidla přehlížel. Čítal jsem totiž korespondence z Omska, Tomska, Krasnojarska, zejména však z Irkutska — ale kde nic tu nic. O krásné Žošce ani slova.

Mezitím dostal jsem se opět do vlasti. U nás již dávno vše rozkvetlo, slunko teple hřálo a jasně svítilo — nic nepřipomínalo posupnou Sibiř, která snad proto řidčeji mně nyní tanula na mysli. Tím nechci říci, že bych byl úplně zapomněl o paní Žošce, naopak, zjev její vždy jako vidmo stanul přede mnou, kdykoliv v haluzích mocněji zašumělo a kdykoliv schladil studenější vánek rozpálené skráně.

Tu jednoho dne, zrovna když jsem lačně rozjímal o znamenitosti mořských lázní v Lido, přinesl mně listonoš s jinými zásylkami dopis již zevnějškem svým velice pozoruhodný. Obdivoval jsem pečlivost slavných poštovních správ, neboť pro samá razítka nebylo téměř možno rozluštiti cele dosti slabým písmem nadepsanou adresu.

Domníváte se snad laskavě, že dopis ten pocházel ze Sibiře.

Skutečně.

Rychle roztrhnul jsem obálku, rozevřel dopis a četl.

Beze vší titulatury vyčetl jsem toto:

„Tak vidíte, jak jsou Polky pravdomluvny a jak dovedou dostáti danému slovu. Již vás navštěvuji, ne sice z cíle cesty, prozatím jen z Tobolska, odkudž máme do Irkutska ještě přes 2000 verst, ale doufám, že mně proto nezazlíte. Odpočíváme tu několik dní a tu naskytuje se nejlepší příležitost vyhověti alespoň z části danému slibu. Nevím kolik mně bude zbývati času v Irkutsku a proto bych ráda odbyla si ‚referat' z té části cesty, kterou máme za sebou. Urazili jsme celkem 3850 verst, jsme Bohu díky zdrávi a zbývá nám ještě dosti sil ku ostatní námaze. Jakkoli nechci ve vás vzbuzovati obdiv a předem podotýkám, že mně ta Sibiř snesitelnější jest, než jsem se domnívala, přece vám upřímně radím, abyste ... až se oženíte ... nepodnikal svatební cestu na Sibiř. Věřte mi, že by to bylo zcela zbytečné; mohlo by se vám z čista jasna státi kdesi v liduprázdných rovinách, že by se vám mladá ženuška dala do usedavého pláče. To by přec byl luxus. Již z těchto několika slov spatřujete, že nálada moje není právě nejhorší ...

Mám vám referovati, ale věru nevím jak, abych dobře vyhověla. My Polky tak málo máme příčin zamilovati se do těch ruských, nekonečných dálek a vy Češi zas tolik projevujete schopnosti rozslazovati se v modlářských pocitech k těmže věcem, že skoro se obávám, abych nějakým neopatrným slovem nevzbudila ve vás snad nechuť. Ty můj Bože, nač bych vás také zbavovala milých domněnek, protož myslete si v panslavistickém svém nadšení, že i letošní listopadový mráz v Jakutsku, dostoupivší dle spiritusových *zmrzloměrů* 52 stupňů R (!) je výtečnou vymožeností, pro kterou třeba horovati ve dne v noci a s božským přesvědčením ...

Pochybujete ještě o mé dobré náladě? Odpusťte, jestliže jsem se stala na Sibiři trochu jízlivou a jestliže nabudete o mně mínění jiné, než jsem si získala u vás v železničném kupé na dráze Varšavsko-Petrohradské.

Abych však alespoň poněkud vaše panslavské smýšlení ukonejšila — učiním vám malým vyznáním radost. Pamatujete se, že jsme tehdáž po půlnoci rozmlouvali o ruském lidu, o ruském národě. Tenkráte jsem úsudkům vašim neodpírala, dnes byla bych s to podporovati je. Skutečně, ruský lid je dobrý, o čemž jsem ostatně nikdy nepochybovala. Projíždějíc zdejšími vesnicemi stýkala jsem se s lidem velmi často a ani to vám nezatajím, že již nejednu Sášenku jsem zlíbala a nejednoho Ivánka pamlsky obdarovala. Co chcete ještě, vy, Slovane?! A nikomu také navzájem nepřekáží, že pocházím z národu ‚mjatežníků'. Řekněte tedy svým krajanům, že my, národ, snášíme se.

Co vám mám ještě sděliti? Myslíte si snad, že nám je zde v těch nekonečných dálkách jako lidem ztraceným. Nikoliv, často se scházíme s krajany a nenalezáme-li jich zrovna mezi živými, uchylujeme se na hřbitůvky, kdež polské pomníky nejsou vzácností. Projděte Sibiř kříž na kříž, všady najdete polské mohyly a polské kříže připomínající nezřídka nejlepší jména naší otčiny. Byl jste v Paříži? Všimnul jste si nápisu na hřbitově Montmartre? Řecte sám, zdali by se nápis ten nehodil také sem.

Ale list můj hrozně se protahuje, ač jsem skoro nic ještě nepověděla. Nezmínila jsem se ještě ani o našem dědovi, který je vlastně jedinou pohnutkou celé naší cesty a všech našich myšlének. Ubohý kmet! S rozevřenou náručí nedočkavě již vyzírá nám vstříc. Od osoby, která nedávno sem zavítala z Irkutska, dovídáme se, že děd náš v posledních dnech omladnul. Zpráva a naděje, že nás spatří, osvěžila v něm zdánlivě na vždy ochablé síly, v žilkách znova rozproudila se mu krev. K našemu příjezdu koná prý neslýchané přípravy, zřizuje byt, připravuje kuchyň, shání kde co nejlepšího. Spižírna je již přeplněna. A aby mně zejména nebylo příliš smutno, koupil veselého kanárka, který je znamením nemalého přepychu v těchto krajinách. Ale ne dosti na tom. Ze samé obavy, aby se nám nic nestalo, dal prohlédnouti na sto verst mosty, a teprv ujištěn, že vše je v pořádku, uspokojilo jej. Není-li tkliva péče tohoto nad hrobem stojícího starce? Jeť přece krásnou věcí, chovají-li lidé k sobě alespoň trochu citu a soucitu. Vůbec dědovy přípravy a sdílná radost jeho nemají mezí, rostou každým okamžikem. Kde kdo z dědových přátel v celé gubernii, každý již o našem příjezdu ví ... Pochopíte tedy laskavě, že za takových okolností zmenšují se samy všechny nepohody namáhavé cesty. Dnes činíme si dokonce již výčitky, prodlužujeme-li kdekoli odpočinky, neboť věci svědomí zdá se nám býti, opozďovati nejšťastnější okamžik dědova živobytí. O věřte, nejraději bych cestovala dnem i nocí, bez zastávky, až k cíli cesty, neboť ... Ani vám nechci svěřiti, jaká myšlénka mne sužuje. Proto raději k cíli co nejrychleji.

Končím. Zítra nastupujeme další pouť. Dovolí-li Hospodin, obdržíte asi za čtrnácte dní druhý list — z Irkutska.

Buďte zdráv! Žoška."

Jiným písmem bylo k listu připsáno: „Pozdravuji vás srdečně a dodávám, co Žoška zatajila. V Permě ležela pět dní v lůžku, ale bohudíky uzdravila se. Budu rád, až budeme zase nazpět. Ne ne, neodporučuji vám svatební cestu do Irkutska.

Váš F. Z."

Netěžko domysliti se, s jakým pocitem jsem list tento přečetl. Byla to vlastně všehochuť: vyzníval z něho humor i stesk, trochu politické jízlivosti i srdečnost a přátelství. Kdybych byl o svých spolucestujících zapomněl, list tento byl by mne k novým vzpomínkám opět povzb... Ale toho nebylo nikterak potřebí. První část sibi... referátu neobsahovala sice nic arcizvláštního,

nebyla vyšperkována žádnými bajkami, ale nemohu zatajiti, že ještě více roznítila touhu mou po části — druhé. Paní Žoška slibovala laskavě, že obdržím asi za čtrnácte dní list druhý z Irkutska. Čekal jsem netrpělivě, netoliko že rád čitám takové listy, ale i proto, že pouť těchto dobrých lidí upřímně mne zajímala. Mezitím přečetl jsem opět několik nových knih o Sibiři, zejména ruských, ale nerad jsem se z nich dovídal, že ku příkladu s nemalým nebezpečím je spojena přeplavba Jeniseje v době ohromného rozvodňování a roztání kolosálních ledových krů. Věděl jsem, že také paní Žoška s manželem svým musí přes Jenisej, ale nevěděl jsem, jak mohutná řeka v tomto roce a čase vyhlížela. Bylo to vůbec záslukou paní Žošky, že jsem věnoval specielní studium sibiřské literatuře, kteréž jsem si před tím téměř nepoměrně méně všímal. Znamenité Zapisky a Izvěsti vostočno — sibirskago otděla imperatorskago russkago geografičeskago obščestva vydávané redakcí pana M. J. Pisareva a tištěné u N. N. Sinicyna v samém Irkutsku, napověděly mně tenkráte ledaco, co mne neobyčejně bavilo. Mé sibiřské vědomosti hromadily se okázale.

Čtrnáctý den uplynul od dodání prvního listu. Druhý dopis nepřicházel. Po čtrnáctém dni plynul den po dni uprostřed netrpělivého, nevrlého očekávání. Znepokojovalo mne to. Konejšil jsem se sice všelijak, namlouval jsem si, že se snad dopis ztratil, že paní Žoška jinak je zaměstnána, že snad Jenisej není splavný . . . a Bůh ví jak jinak ještě objasňoval jsem si každým způsobem nemilé mlčení. Vzpíral jsem se všemožně všem ponurým domněnkám, ale když v marném očekávání uplynul celý měsíc — počal jsem povážlivě hlavu schylovati nad mapou Sibiře.

Kdybych alespoň nebyl věděl o Jeniseji . . . Kdybych nebyl schvácen pročítáním sibiřských vzpomínek Piotrowského, Czaplického, Agatona Gillera . . .

Vše to mne snad jen zbytečně znepokojovalo a rozčilovalo.

Tu konečně pátý týden zbaven jsem byl trapné nejistoty. List došel, z Irkutska, psaný rukou paní Žošky.

Oddechnul jsem si!

Z poštovních razítek seznal jsem, že list bloudil kdesi Kirgiským krajem. Proto se opozdil. Bohdejž vás . . .

Ale čísti, čísti, čísti . . .!

Vizte, co oči mé zhltly!

„Irkutsk.

Netušila jsem, že by se dopisy moje k vám někdy státi mohly opravdovým podkladem literární črty, dnes však o tom nepochybuji. Ten život lidský je přec jen podivný . . . jest hádankou, která zůstává vždy a vždy nerozluštěna. Vy ještě nevíte, k jakým koncům dospěla naše svatební cesta a proto snad také nepochopujete, proč zahajuji dnešní list tak záhadným rozjímáním. Obava moje, že mně zde nezbude mnoho času, byla sice zbytečna, přes to však promiňte, naleznete-li v dnešním listu jen črty zběžné. Nedostává se mně naprosto potřebné a přiměřené nálady. Snad vám to nahradím jindy, ano jindy . . . jen nyní ne . . . dnes dovolte mně býti co nejstručnější.

Ach, můj pane, kdybyste věděl, jaké dojmy prodchly v posledních dnech naše duše . . .

Pohoda z Tobolska do Irkutska přála nám neobyčejně. Sibiř téměř přes jedinou noc se zazelenala a letní větřík promíšený vůní neproniknutelných lesů zpříjemňoval cestu velmi. Čím více jsme se blížili k Irkutsku, tím kratší jsme činili zastávky, tím méně jsme odpočívali. Po dlouhé cestě rostla nedočkavost nevýslovně. Jakýsi nevysvětlitelný pocit hnal nás ku předu, tak, jakoby hořely za námi tajgy. Spěšněji, spěšněji, spěšněji! Nikdy v životě nejela jsem tak vytrvale a rychle. Sám muž můj přes tu chvíli pobádal izvoščíka neunavně volaje ‚Poskorej, poskorej!‘ A nad zvonivou trojkou šlehal bičík, koníci uháněli sotva zemi se dotýkajíce. Když jsme na okamžik zastavili, dým vystupoval z ubnaných zvířat. Ale dále, dále, dále. V poslední poštovní stanici před Irkutskem přibrali jsme dva koně. Bylo právě přede dnem, příroda probouzela se v plném purpuru své nádhery. Slunce severu rozmetlo paprsky své daleko k hranicím Číny a skvělo se na tisících krůpějích rosy.

Tu vozka náš pojednou hodil hlavou a zvolal: ‚Vot!‘

Na obzoru svítila pozlacená špička pravoslavného saboru.

„To Irkutsk?!“ zvolali jsme radostně.

„Da, Irkutsk!“ odpověděl izvoščík.

„Poskorej, poskorej!“

A jízda šla ještě větším závodem, během téměř již šíleným. Koně naše vyhlíželi jako kočky.

Za půl hodiny minuli jsme první budky Irkutské a v několika již okamžicích zabočila trojka — k cíli dlouhé naší cesty.

Izvoščíkovi našemu byl povědom dědův nenádherný útulek. Proto ještě jednou šlehnul, vzkříknul vesele, koně se vzepjali k velikému skoku, zvonky zvučně zazvonily — a pak trojka rázem stanula, jako do země zarytá!

Stáli jsme před dědovým domkem — před jeho sibiřským domovem.

Nezapomenutelná chvíle . . .

Myslíte, že stříbrovlasý stařeček vyběhl ven a že jsme ve vřelém objetí prolévali slzy nad šťastným shledáním . . .

Jinak se stalo.

Ó, jinak, jinak, jinak . . .

Z domku nikdo nevycházel, jen kolem něho stál houf zvědavých lidí příšerně umlklých.

Co to?

Lidé podivně pohlíželi k nám. Jala nás předtucha, že se v tom domku stalo něco neobyčejného.

Ba stalo!

Pomyslete si!

Dříve než jsme zdolali vysednouti z vozu a probrati se přikrývkami, rozstoupil se zástup zvědavců před domkem. Právě se rozevřely dvéře.

Po chvíli vynesli mrtvé tělo poctivého člověka k věčnému odpočinku. Smutně zněl zvonek božího služebníka, ale dým kadidla vznášel se rovně k nebesům.

Byl to náš děd, nedočkavší se příjezdu přátel svých, ni nejšťastnější chvíle v životě . . .

Zesnul dva dni před příjezdem naším.

Připojili jsme se hned k pohřebnímu průvodu a hodili na tichém hřbitůvku hrst nedávno rozmrzlé zemi do otevřené mohyly.

Pochopíte, jaký byl náš návrat do pustého, opuštěného domku dědova. Starý sluha se zalitým zrakem provázel nás skrovným příbytkem. V jídelně bylo prostříno pro tři osoby, na vedlejším stolku stál nový, lesklý samovar. A hrubé jinak stolice vystlány byly měkkými po-

duškami. Sluha pověděl, že to tak připraveno bylo již od několika dní. Vše čekalo na nás...

Rozevřela jsem dvéře vedoucí k ložnici. Nad lůžkem, mně patrně určeném a drahocennou kožešinou pokrytém, visela klícka. Bylo tam ptáče, ale nevrkalo vesele. Leželo mrtvé na písku... Zapomněli na ně. Jen pes Sibiřský svíjel se kolem nás a kňučel smutně.

Vycházejíce mlčky z domku vzdechli jsme: *Amen.*

Ale dosti již toho psaní, které mne přemáhá, při jiné příležitosti, neb shledáme-li se někdy, dopovím vám ostatek, ač důležitého již nic nevím. Až dostatečně odpočineme, nastoupíme zpáteční cestu bez radosti a útěchy... u pouť dalekou, smutnou, trním bolestných vzpomínek vysázenou. Muž můj vás pozdravuje. Buďte zdráv a nezapomínejte na své známé v nevlídné Sibiři.

Žoška."

Složil jsem list. Zamyslil jsem se hluboce.

* * *

Po roce zavítal jsem opět do Varšavy, zrovna v čase lněného trhu. Město hemžilo se hosty z venkova. Tu jednoho dne byl jsem pozván k obědu do hôtelu... pomyslete si!... do toho samého hôtelu, ve kterém jsem jmi metal zraky své skulinami do kabinetu. Pamatujete se snad ještě laskavě na tu roztomilou nožku. Ale ne dosti na tom! Já jsem se ocitnul v témž kabinetu a co ještě více znamená — před sebou jsem měl paní Žošku, jejího chotě a několik osob z jejího příbuzenstva. Sjeli se ve Varšavě k rodinné schůzce. Rozumí se, že se mluvilo hlavně o nedávné minulosti, o Sibiři. Ty můj Bože! Bylo mně vyslýchati věci, o nichž jsem se v žádných literaturách nedočetl.

A když nás již spojovala důvěrnost úplná, dovolil jsem si namanouti v příhodné chvíli otázku: „Nuže, milostivá paní, povězte laskavě, co přivezla jste si na památku ze Sibiře?"

„Na památku? Jak jste zvědav! Vizte!"

A neocenitelná paní Žoška schýlila ke mně krásnou svou hlavu. V jejím vlasu bohatém a bujném postřehnul jsem okamžitě několik — ***stříbrných nitek.***

V tom schýlil k panině skráni také choť její hlavu svou. I na jeho hlavě skvěly se stříbrné nítky!

To spatřuje se v tomto věku zřídka.

Líbezně se usmáli a jsem jist, že by se byli políbili, kdyby neměli před sebou člověka cizího. Schválně obrátil jsem se stranou. Myslím, že se políbili.

Když jsem pak k nim opět obrátil své zraky, tiskli se vřele.

A hleděl jsem k nim upřeně, nemoha se již odvrátiti od nich. Jemné oko panino vlhlo. Pojednou se zachvěla, jakoby ji mrazilo, a tulila se k choti svému.

„To nic," vece paní sama, „vždy mne proniká chlad a pojímá podivný pocit hrůzy, kdykoli na mysl mně přilétá příjezd náš do Irkutska..."

„Upokoj se!" šeptnul manžel a pohladil vlídně věrnou družku života.

Upokojovala se poznenáhla. A tváře její opět ovládnul výraz půvabu, kterýž nesetřely ani noční chlady Sibiře. Cesta a zkušení vtiskly sice na ně pečeť svou, ale roztomilý byly jako před rokem.

Ó věřte — nezapomenu na vás nikdy!

Vdova po chirurgovi.

Novela od *Boženy Kunětické.*

(Pokračování.)

ještě chvíli popřejte mně laskavě k hovoru, neboť mám srdce tak přeplněné, že se obávám, aby mně nepuklo. Oh, paní Demínová, vězte, že jsem velmi nešťastna. Ty noci bezesné, ty dlouhé, nekonečné dni prožilé v pláči a zoufání, ty stěží vy pochopíte, neboť nebyla jste posud matkou. Můj syn je mojí modlou, poněvadž je to jediný drahocenný pozůstatek po mém manželi, který zemřel mi po šestiměsíčním manželství. Je to šlechetná, skvělá povaha! Vy jí nedovedete nikdy ocenit, poněvadž vás jeho tvář straší; ale já, která vím, co trpí teď a která jsem sledovala každý záchvěv jeho srdce po celý jeho život — já to mohu říci, jsem o tom přesvědčena. Můj syn je vášniv, hrdý, mužný, energický, můj syn je citliv, ideální, dobrý — rozmyslete si to, paní Demínová, nežli zničíte jej na dobro. Nevím sice, za jakým účelem jste přijímala jeho návštěvy, ale nemusila byste míti ani lidské srdce v těle, abyste ho chtěla vábiti k sobě ještě dále, vědouc, že se stáváte tomu nešťastníkovi vším a že mu nemůžete být nikdy ničím. Nejsem totiž ani zdaleka tak prostodušná a naivní, abych věřila, že chtěla byste jednou splniti všecky jeho tužby. — — A proto, paní Demínová, jsem k vám přišla. Vidím, že můj syn trpí nesmírně, a nemohu mu jinak pomoci, než prosbou, abyste v čas zamezila jeho návštěvy a byla k němu aspoň tak milosrdnou, jakoby bylo tisíce žen na místě vašem."

Když paní Lažanská umlkla, seděla již Pavla v lenošce přemožena slabostí a citem. Jaké to strašné nedorozumění! Co poskytovalo paní té tolik práva ji tak urážeti, podceňovati a tak ubližovati? Kdyby byla aspoň Pavla mohla ji vyvrátiti všechno to, co zde mluvila! Ale to nebylo možné, neboť duší její v stonásobném ohlasu znělo: „Miluji vás, Pavlo! Miluji vás, Pavlo!"

Což sama nejlépe nevěděla, co citů spočívalo v těchto slovech a jaký neúmorný žal z nich vyzníval? Což nepochopovala, že se stala Lažanského životem i nebem jeho? Či vinou? Jeho? Ba skoro ne, neboť bývaly chvíle, kdy dovolovala mu býti důvěrnějším, nežli se shodovalo s jeho i s jejím klidem. Pavla div nezšílela při pohledu na jeho matku, v jejímž obličeji bylo tolik utrpení a tolik muk vryto! Co měla počíti? Čím se hájiti? Co slibovati? — A co vůbec měla splniti? — Milovala Lažanského? — — Při této otázce, jež se jí duší kmitla jako zlatá ještěrka, zachvěla se Pavla na celém těle a nebylo možno pochopit, bylo-li to hrůzou anebo blahem. Ne, ten

muž jí nebyl lhostejným a budiž to již tak anebo tak, stával se skutečně jejím druhým životem. Nahlížela, že bez něho nedovede být šťastnou a že věčně bude přemýšleti o tváři, která hledala v ní paprsek života,

Měla-li úmysl podruhé se provdati, pak nikdo jiný na světě neměl tolik práva požadovati ji za svou choť, jako ten muž, jemuž k vůli odešel doktor Demín na věčnost, jakoby pouze za tím účelem, aby poskytnul mu útulku, kde by kynula mu všecka náhrada za divoký, nesmyslný jeho řez! A chtěla-li očistiti jméno i čest svého zesnulého manžela, aby zaskvěly se v novém světle a záři, pak přináleželo jí to učiniti tímto způsobem, který nebyl ani tak strašný, jako důstojný.

S touto konklusí dospěla právě v ta místa svých myšlének, jako dospěly její tety. Nahlížela, že jedná se zde o čestnou záležitost a v takových případech neznal děd, otec její, ani manžel její slitování.

Po dlouhé době odpověděla paní Lažanské, nemohouc posud naprosto se odhodlati říci jí výsledek všeho, co právě teď promýšlela a procítila:

„Buďte pokojna, paní Lažanská. Učiním pro vašeho syna vše, co jen mohu učinit.“

„Odpovídáte mně nesrozumitelně sice, ale zdá se to býti dosti blahosklonným. Neočekávala jsem od vás více,“ pravila paní Lažanská trpce a povstala. Bylo patrno, že lhala a že očekávala od mladé vdovy skutečně mnohem více a mnohem určitější vyjádření.

Pavla chtěla se hájiti, ale neměla k tomu dosti sil. Poslední události a probdělá noc k tomu, vyčerpaly ji na dobro.

„Pro tuto chvíli,“ pravila stírajíc si studený pot s čela, „nemáte práva, paní Lažanská býti takto ke mně nespravedlivou. Jestliže jsem něco zavinila, pak to nebylo zúmyslně, neboť nahlížela jsem neštěstí vašeho syna ještě dříve, nežli jsem jej poznala. Opakuju, že pro něho učiním vše, co je v mé moci.“

„Děkuju vám za to tak obřadně, jako vy mně to slibujete. Poroučím se vám, paní Demínová.“

Paní Lažanská se lehce uklonila a odešla s tváří chladnou a ztrnulou. Pavla tušila, že odchází sklamána a zničena více, než sem k ní přišla. Byla by si z té duše přála ji zadržet, ale nohy se pod ní chvěly, jakmile se snažila povstati.

Také slečny Kvizdovy spozorovaly, že paní Lažanská vrací se od jejich neteře bledší a zasmušilejší, z čehož okamžitě soudily na její úmysly a rozhodnutí a byly tím znepokojeny v míře největší. Za nedlouho po jejím odchodu šustily všecky tři svými šedými hedvábnými vlečkami po schodech ke dveřím jejího pokoje.

Rozmluva s Pavlou netrvala dlouho. Spozorovaly příliš brzo, že není čas nejvhodnější činiti mladé ženě nějakých návrhův a nějakých otázek. Byla příliš rozčilena a na všechna jejich slova měla tutéž odpověď:

„Ach, tetinky, mějte se mnou slitování!“

„Potřebuješ ho zajisté, abys mohla slitování také rozdávati,“ pravila slečna Leontina hlasem něžnějším a pohladila ji po čele. „Aspoň nám řekni, cítíš-li se ke kroku tomu dosti silnou?“

„Povím vám zítra, jen dnes mne nechte samotnu.“

„My ale nebudeme moci ani spát, ani jíst, ani býti klidnými —“

„Buďte jen, tetinky. Lažanský je výtečný muž, jehož si hluboce vážím a na jehož blahu záleží mně více než na blahu mém.“

Tato odpověď byla konečně tak srozumitelna, že slečny na chvíli uspokojila. Políbivše ji na čelo, odešly plny naděje a očekávání.

Avšak ještě Pavla neměla být ušetřena nového dojmu a rozechvění. Po hodině ohlásil se u ní pan rada, přicházeje slavnostně, pohnut i rozčilen. Uchopiv malou ruku vdovinu, přivinul ji několikrát po sobě ku svým rtům, aniž by mu v tom bránila.

„Milostivá paní,“ pravil co možná šetrně, posadiv se k jejím nohám na nízkou stoličku, jakoby byl jejím bratrem, neb aspoň přítelem.

„Co mně přinášíte, pane rado,“ tázala se Pavla opírajíc ubledlý obličej o ruku a snažíc se býti vůči cizímu muži klidná aspoň částečně, aby nepozoroval rozlad její duše a jejího srdce.

„Nejprve vám přináším, milostivá paní, svůj vroucí obdiv, pak své vřelé účastenství, své srdce celé a konečně svůj návrh, s kterým račte naložiti dle nejlepší své vůle“ — pravil pan baron hlasem něžným, laskavým, poněkud se chvějícím, jakoby vycházel z nitra rozrušeného. „Vím o všem, milostivá paní. Nechtě stal jsem se svědkem tragédie vašeho života, při které vy tolik trpíte. Stal jsem se svědkem pozorným, jenž sleduje každé slovo a každý váš krok se srdcem mocně tlukoucím. Nepřerušujte mne, milostivá paní, povídám vám to vše jako faktum, aniž bych činil na základě toho nějakých požadavků. Nejsem již v letech, kdy nemůžeme se státi se svými city směšnými. A proto podávám vám pouze návrh, jako přítel váš upřímný, kterému mnoho na tom záleží, abyste byla v životě aspoň spokojena. Volte mezi mnou a Lažanským a nejsem-li vám protivným a věříte-li, že bude jedinou mou snahou, abyste byla šťastna, neskonale šťastna, a aby oči vaše vždy jasny byly, tedy odpovězte zítra paní Lažanské, že jste již slibem mně vázána. Ne — ne, čiňte co chcete, milostivá paní, vždyť vás o nic určitého neprosím. Dělám jen návrh, jak bývá zvykem v rozličných případech života. Myslím totiž, že se sňatku s Lažanským děsíte. — Ctím vás neskonale, milostivá paní, a nemohu ani uvěřit, že by se vaší krásné, zlaté hlavě měly všecky paprsky štěstí lidského vyhnouti. — Nechci odpověď od vás hned — počkám až sama rozhodnete po své vůli. Na základě svého štěstí chci zbudovati vaše vykoupení a to snad neodsoudíte jako sprostý egoismus a vypočítavost.“

„Váš návrh je poněkud smělý, pane rado, ale budu o něm přemýšlet, ne tak k vůli sobě, jako k vůli vám. Co se týče mého sňatku s Lažanským, buďte ujištěn, že se ho nikterak neděsím.“

„Tedy si jej snad přejete?“

„Možná — aspoň mně není protivný.“

„Pak tedy můj návrh propadá.“

„Dosud nikoliv, ale kdybyste měl více štěstí u tetičky Laury, která k vůli vám, pane rado, zapomněla již na dobro plésti a při preferanci k vůli vám neustále prohrává a je při tom nejlepší ženou na světě — pak bych vám to z té duše přála.“

„Milostivá paní začíná být ironickou. Nechci výrokem tímto slečnu Lauru nikterak podceňovati, neboť milerád uznávám všecky její přednosti a jsem jimi opravdu

také pro ni zaujat, avšak vy stáváte se ironickou vůči mému stáří, nabízejíc mi sňatek více vhodný."

„To také ne, pane rado. Poukazuju pouze, že bych tetu Lauru nerada viděla nešťastnu. Ostatně buďte ujištěn, že co nejdříve se rozhodnu, jakož i o tom, že vaše nabídnutí je pro mne velkou ctí."

Pan baron políbil zase její ruku, ale byl mrzut, jsa přesvědčen, že s návrhem svým propadne na čisto. — —

* * *

Kromě všeho nadání byla slova Pavlinina příčinou, že pan baron Diviš začal se dvořiti slečně Lauře, neboť cítil nejasně, že by nebylo radno, aby s úplným fiaskem odešel odtud, obzvláště proto ne, poněvadž zamýšlel už dlouho znovu se oženit a poněvadž slečny Kvizdovy tanuly mu dávno na mysli, při takových kombinacích. Mimo to odmítnutím Pavlininým byl jaksi uražen i pohněván a shledával spojení své s Laurou za velice vhodný prostředek, akž takž pomstíti se rozkošné vdovičce aspoň poněkud. Ostatně Laura zdála se být jako stvořenou býti babičkou jeho vnoučat, zaopatřovat jim panenky, povídat jim o rytířích, o popelce a konečně odkázat jim své jmění, jež pan rada dobře dovedl oceniti. Slečna Laura byla příjemná, jemná dáma, a pan rada sňatkem s ní nemohl ničeho ztratiti, ač-li jím nezískal. Obmezovat v něčem se naprosto dáti nemínil a pečlivou, milující choť v útulné domácnosti považoval vždy za něco náramně příjemného. Pan rada byl nyní šedesáte let stár a tu bylo možno, že brzy nadejdou doby, kdy několik kapek kolínské vody, kus flanelu, křenová placka, trochu lipového thé naučí se dobromyslně respektovati a kdy taková čiperná, humanní, zdravá ženuška stane se jeho ideálem. Pozoroval slečnu Lauru nyní častěji a čím dále, tím více shledával v ní výtečných vlastností. Její úsměv byl lahodný, její hlas sympatický, její oči laskavé, její postava kyprá a důlek v její bradičce byl ještě nyní obzvláště svůdný. Ručky její byly kulaty, titěrny, bílé a kdykoliv naskytla se panu radovi příležitost obdivovati je, vždycky činil to s nadšením i s patrnou chutí. Slečna Laura se zardívala při takových jeho pohledech a obě její sestry stávaly se při nich nepokojny a nervosní. Ostatně nebylo nijaké pochyby, že mezi panem radou a slečnou Laurou vyvíjí se vážný poměr, jenž mohl míti také vážných následků. Slečna Laura prchávala do zahrady, jakoby v ní hledávala svůj příjemný bývalý klid, avšak v patách za ní vyskytl se pan rada s velkou kyticí lučních květů, které cestou od villy své snachy pro slečnu Lauru natrhal.

„Slečno Lauro — na důkaz své upřímné úcty."

„Děkuju, pane rado. Vaše pozornost je vskutku rozkošná."

„Račte?"

„Procházkou."

„Nebudu vám nepříjemným společníkem?"

„Nechci vás ujišťovati o opaku, neboť sám víte, jak jste všude vítán."

„Oh!"

„Jděte, ta skromnost vám nesluší." (Pokračování.)

Námluvy a svatby staročeské.

Ze studií dra. *Zikmunda Wintera.*

(Pokačování.)

Když se vyslaní o věně a výpravě s panem tatíkem dohodli a zároveň pověděli, čím ženich nevěstu svou obvěniti míní, požádali tedy samu pannu, která až do té chvíle as v komoře na truhle sedíc tlukot srdce svého marně konejšila, aby si toho onoho poctivého mládence za hlavu a manžela zvolila. Když zvolila, začal jeden z vejselstva: „Poctivá panno Madlenko nebo Dorničko, na znamení a důvod upřímné žádosti a milosti podává poctivý mládenec vám tento prsten, abyste si ho tolikéž na důvod dobré přízně k poctivému mládenci na prst anulans vstavila." *) Ženich starý, samostatný, ovšem za sebe mluviti nedopustil, ten mluvil teď i při smluvách sám od sebe. Taktéž bylo při nevěstě vdově, nestydlavé. Však byla-li snoubenkou dívka, tu rozumí se, že mamička teď dceři své znejmilejší honem také podstrčila nějaký prsten z rodinného skladu, aby ho podala nebo poslala poctivému mládenci ženichovi. Pak požádal mluvčí, aby na dokázání, že sobě všecko zdrží, jak slíbili, podali z obojí strany rukou. A poněvadž to byla hodná a „podobná" **) žádost, zaplácli si z obojí strany upřímně a dohodli se ještě o čase, kdy „bude panna vydána".

Pak sedli všickni a jedli, pili, až se hory zelenaly. Napomenul-li za kvasu některý z poselstva zbytečně, aby, co se týče toho svatého manželstva a smlouvy oustně najednané, strana straně v slově stála a dostála, odpověděl leckterý pantáta půl pohněvaný, půl mysli dobré, „když co připoví, že spátkem co rak neleze".

Z oustní smlouvy stala se smlouva písemná na ouřadě zemském anebo městském, kterouž písař v knihy smluv svatebních z poručení panského zapsal. Dosavad nejedno české město v archivě chová knihy „obligationum conjugalium", v nichž zračí se zajímavý kus staročeské kultury.

Ovšem největší počet takových knih stojí v archivě desk zemských a v následujících řádcích pokusím se z těch pramenů, jež dosavad jsem v ruce měl, učiniti čtoucím obrázek. Co se týče obecné povahy oněch smluv starodávných, to někdy strany všecken statek, který jeden měl a druhý přinesl, vespolek sobě odevzdali tak, že manžel byl hospodářem mocným a žena mocnou hospodyní, a slíbili si, že co mají nebo míti budou, rukou nerozdílnou užijí. Jiné strany zase vyhrazovaly sobě druh proti druhu, že teprve po roce budou pravými společníky a nápadníky všeho statku. Někdy jistá summa zvlášť vymiňována, kterouž manžel volně smíval řiditi. Nikdy

*) Že sobě dávali při smlouvách prsteny, vím z knihy archivu Pražsk. č. 1174 fol. 158 (rok 1602).

**) „podobná" totiž podobu, formu mající, dobře sformovaná.

v smlouvě nezapomínali na tu případnost, kdyby některá strana dříve času nebo později ze světa sešla, kterak a co dědí zbylý člen a děti.

Při „obvěnění“ tu případnost klademe za poněkud směšnou, neměl-li ženich svého nic, čím by svou manželku „z lásky“ o třetinu nebo půli výše obvěnil, že takový chuděrka dal psáti v smlouvy svatební přec, že ji činí mocnou paní všeho „co míti bude“. Nejveselejší toho způsobu zápis nalezl jsem v knihách svatebních smluv v Rakovnice. R. 1598 bral si totiž Jan Peldřimovský kantor školní kolářku vdovu i s dětmi. Ta ho „obvěnila polovicí statku svého, on naproti tomu z spravedlnosti své, kteroužby po rodičích anebo po přátelích svých dodostati *mohl*, polovici těmito smluvami obvěnuje“. Tedy neměl nic a půl toho dal ženě!

Teď předložíme čtoucím několik vzorků smluv svatebních a to od doby husitské až po dobu bělohorskou, aby, vida vybrané vzorky, postřehl podrobnosti.

V převzácné knize archivu pražského, kteráž sloužila v bouřlivé době husitské za desky zemské, čteš k r. 1432 tuto smlouvu, již jako všecky ostatní podáme řádem poněkud skráceným. „Stala se umluva přátelská o manželstvo svaté opatrným N. N. — (tu jmenují se dva smluvci strany ženichovy) strany Beneška krejčího s jedné a N. N. (tu zovou se dva smluvci nevěstini) strany panny Aničky, dcery Petrovy Zubákovy s druhé, měšťany Starého Města od stran obapolně vydanými a to, že Benešek má přiložiti a přikládá k svrchupsané Aničce dům svůj na rynku a jiný statek svůj movitý i nemovitý, kterýž má neb v časech budoucích míti může.“ Dále stanoví smlouva, kdyby umřel muž, aby spadlo všecko na ni a děti rovným dílem „bez překážky přátel toho Beneška“. Naproti tomu „Anička ma položiti veškeren svůj díl dědičný, kterýž na ni po smrti otce jejího přislusí a přísluseti může k svrchupsanému Beneškovi, jíž manželu svému takovúto pod vyminkú, jestli by Aničky Bůh prve neuchoval z tohoto světa sjíti nežli Beneška, tehda ten díl dědický má při něm a dědicích jeho zůstati“.

Tu zajisté postřehl čtoucí onu prostou, milou důvěřivost našich předků doby husitské: „ženich přikládá k nevěstě dům“ a nevěsta „přikládá svůj podíl, který ji příslušeti může“. Ani zmínky o sumě určité. Ty lidičky mohly sobě tenkráte ještě věřiti.

Určitější jest jiná smlouva, starší o málo. Přinesli ji do rady r. 1427 oba snoubenci po snětí manželském. O svědcích anebo smluvcích v ní ani zmínky. Zní: „Adam z Dlouhé střídy a Kateřina někdy Petrova nyní Adamova stojíce před Matějem od hřebenů a Křížem platnéřem, konšely Star. Města z plné rady k tomu vydanými seznali, že jsou mezi sebou smlouvu učinili o manželstvo svaté. Kateřina má přiložiti 20 kop: 10 kop hotových peněz, nábytku za druhých 10. Proti tomu ji Adam zapisuje dům svůj v Dlouhé střídě. Jestli by Adama Bůh neuchoval z toho světa sníti, tehda ten statek na ni má připadnouti; pakli by jí Bůh neuchoval, též má na něho 20 kop svrchupsaných připadnúti “ (Arch. pr. č. 992. 81.)

Ptáš-li se, jaké bylo věno v první půli věku patnáctého, to povíme, že největší shledali jsme věno 500 kop grošů českých r. 1409 přebohatému Oldřichovi z Hradce slíbené. Měšťanskou největší „věnnou zástavu“ měla apatykářka Loysova z rohu ovocného trhu v Praze (nyn. malé náměstí). Té zapsal muž 250 kop na svém domě a když r. 1428 umřel, přinesla ty peníze vdova jinému ženichovi. Toť bylo tedy v oné době největší věno měšťanské nám povědomé.

Z těch časů se nám velice líbí, kterak pojišťovala matka neb otec, když znova který z nich v manželství vstupoval ovdověv, budoucnost sirotkům: zapisovali se v některé povinnosti dětem osiřalým na ouřadě a ubrmansky. Takový ubrmanský a přátely smluvený zápis čte se v arch. pražském (č. 992 fol. 119) z r. 1430. Jím zapisuje se matka a nevlastní otec sirotkům Jana Celného Aničce, Dorotě a Katrušce, že je matka u sebe dochová do jich sňatku manželského a když která děvečka v ten stav vejde, tehda matka jí dá 60 kop grošů a výpravy za 20 kop, „kterěžto výpravy lidé dobří s vobú stranú vydaní pochválililiby“.

Nuž ohledejme dále svatební smlouvy mladší.

V manualníku novoměstském (č. 88. arch. pr.) čteš smlouvy z polovice století patnáctého. Viz jednu z r. 1447. Na jedné straně smlouvají tři důvěrníci strany „Janka Vodičky řezníka“, na druhé straně smlouvají pouze dva „strany panny Aničky, dcery nebožce Maynuška řezníka“. Otčím a matka postoupili Aničce „domu s městištěm, pivovarem a sladovnú se vším příslušenstvím a nábytkem domovým ve čtyřiceti třech kopách dílu otcovského“ a to Anička Vodičkovi, manželu, vzdává. Za to on jí vzdáva dva krámy masné celé a čtyři polovice krámů masných v tom neb onom řádě stojících. Kdyby Bůh kterého „neuchoval z tohoto světa sjíti“, spadne díl s jednoho na druhého. Ta smlouva „ohlášena jest v plné radě od smluvcí“. (Fol. 52.)

Z jiného manualníku (č. 89.) stůj tu pro příklad smlouva stran Dúry Šipařovy a Jaroše z Růžené ulice. Stala se r. 1453 „takovým obyčejem, že Jan, otec Jarošův, dal na smluvě domek a Jan Šipař dal po Dúře, dceři své, výpravy za osm kop, a Jan, otec Jarošův aby bydlel s Mařkú, ženú svú, u Jaroše syna svého až do smrti. Pakli by Jaroš chtěl lepší dům koupiti, na tom jemu nemá Jan překážeti, ale v tom domě, jím koupeném, mají přebývati spolu.“ Tedy první výminěk, o němž tu čteme, a věno našich 160 zl. Téhož roku vdávaly se dcery sládka Drdáka s věnem po 30 kopách a se slušnou výpravou. (Arch. praž. č. 992., fol. 239.)

Poněkud nejasna jest z téže doby smlouva, kterou r. 1448 učinil Jan Myslíkův stran Aničky, dcery Hrnečkové. Hrnečková ho připustila ku polovici statku svého, totiž domu i břehu v Podskalí. „Janek a Anička má polovici v tom domu hosti chovati a Hrnečková též polovici a ze spolka mají obě strany na dům nakládati berně, šacunky, pomůcky atd. Janek proti tomu přiloží k ženě své 40 kop grošů.“ (Arch. pr. č. 88. 337.) Té smlouvě stran „polovice hostí“ nelze dobře rozuměti. Byl-li to dům šenkovní a měla-li se děliti o hosti tchyně s zetem: to zajisté v Podskalí často hřmělo.

Z druhé polovice téhož století patnáctého stůj tu pro přirovnání zmínka o smlouvě panské, v níž jednak slibuje se věno na onu dobu nemalé a pak že v ní světlá řeč o svrchudotčeném obvěnění. Smlouva ta je v archivě Jindřichohradeckém a otiskl ji Dvorský v Památkách žen. Bylo o ni uhozeno r. 1484 mezi slavným Ctiborem z Tovačova a Jindřichem z Hradce o pannu Anežku z Tovačova. „Já Ctibor jakožto mocný poručník dětí bratra svého k svatému manželství pannu Anežku bratránu svú

pannu Jindřichovi dáti jmám a po ní věna dva tisíce zlatých uherských a z statku otce sirotků nad to čtyři tisíce zl. a k tomu výpravu. A já Jindřich pannu Anežku k svat. manželstvu pojíti jmám a proti dvěma tisícům zl. podle řádu a obyčeje země České obvěniti jmám a čtyři tisíce zl. uhersk. ujistiti, kteréž mi nad věno dány budú; ač by mne Buoh neuchoval, to vše listem věnným opatřiti, aby svým jista byla.“ Ta byla nejbohatší nevěsta, s kterou jsme se shledali v století patnáctém.

Kterak se v první půlce století následujícího o manželství smlouvali, o tom zajímavo čísti v archivě pražském na knize smluv svatebních (č. 534.) založené r. 1518. Hned na prvních listech naskytuje se čtoucímu věn několik po 200 kopách míšeňských; obvěnění mužovo proti tomu pokaždé obnáší 500. Ale jsou tu také věna po 10 kopách, na něž připadá „obvěnění třetinou vejš podle práva“.

Tu také při roce 1518 shledáš svatební smlouvu mistra Václava z Liběchova, jenž jako většina školních mistrů mimo knihy, noty a postel neměl asi už nic. Kterémuž vdova paní Anna Korunová všecko dala „k dědickému vládnutí“ — a to byla vdova se statkem — naproti tomu on jí vzdává též „co má a míti bude“. (Fol. 5.) Petr železník dává dceři věna 100 kop a výpravu slušnou za 40 kop vše českých s tou „vyminkou, aby byla ve všem rovná společnice, když by jim Bůh spolu dítky dal“. Známý Beneš Roh z Vlkánova obdržel s Reginou z Kvetnice 100 kop českých a „slušnou“ výpravu. Obvěnil Reginu třetinou „vejše“. Téže doby byl v Kouřimi soud o to, co jest „slušná“ výprava. Soud ocenil slušnou výpravu třiceti kopami míš. (Arch. praž. č. 93.) Poněkud dojemný jest zápis svatební stran Svatoně tesaře, jenž měl r. 1520 pěkný dům, a stran nevěsty jeho Doroty, jíž nemohla matička více věna shledati nežli pět kop, ale „při tom jest Marta, matka Dorotina, stojíc před pány soudci přiřkla, že Dorotě koupí sukni za tři kopy míšeňské, klok (plášť) astrdamský a blány králíkové hřbetové. A to vše že bude jednati nové.“ Kříž sladovník vyženil s dcerou koželuha pražského jen 15 kop a to na lhůty vydávaných a výpravu „podle možnosti“. Bodrý podskalák Mráček zapsal se r. 1522 dáti dceři své za mlynáře provdané půl čtvrté kopy (našich asi 21 zl.!). Téhož roku naskytuje se ti v knize (fol. 21) první bakalář, který přece něco má. Je to Duchek, jenž bral sobě vdovu Dorotu po apatekáři — ta vzdala šťastnému bakaláři „všecken díl statku svého po prvním manželu“ a ženich za to „položil 25 kop pražských“. Ten byl tedy chlapík.

Osobnostmi zajímavá jest smlouva svatební z r. 1525, kterouž pořizují otcové Jindřich Prefat z Vlkánova za Annu dceru svou a Jan Hlavsa z Liboslavě za Crysostoma téhož syna svého, o němž víme z loňských „Květů“, kterak se uměl tuze právat. Věnem obdržela panna 200 kop a výpravu za 100 kop. Ji obvěnil starý Hlavsa 500 kopami. Mimo to zapsali se otcové, „že po dni a po roce oba dají ještě po 200 kopách mladým manželům k živnosti“. (Fol. 31.)

Panna Anna, dcera „někdy“ Jana Šuda ze Semanína, přinesla r. 1531 nějakému cizákovi (Gudezi z Kolperka) věna 50 kop, kterýž ji obvěnil 125 kopami.

Zajisté historicky vzácná jest smlouva, kterou způsobil r. 1532 slavný Bartoš písař, výtečný náš historik český, strany dcery své Marty (fol. 48). Vdal ji za Johannesa z Příbrami, služebníka pana opata zbraslavského, a věna přiložil ubohý český spisovatel „10 kop a k tomu místo výpravy s lůže šatů a šaty její chodicí“. Ženich Johannes proti tomu obvěnil ji dvaceti pěti kopami českými, dada spolu psáti v smlouvu, že „po dni a po roce bude Marta společnice v statku všem, který má nebo míti bude“.

Při roce 1534 shledali jsme největší měšťanské, pražské věno za celou první půli věku šestnáctého. Přinesla je panna Ludmila z Kvetnice, dcera nebožce Brikcího Řeháka Vojtěchovi Zlé-Kačce, manželu svému. Bylo v 250 kopách českých (našich as 1500 zl.).

Nešťastný Jakub Fikar z Vratu, jejž na krvavém sněmě pro nic za nic sťali, dal r. 1536 dcerám svým dvěma po 100 zl. uhersk. a výpravu. Jedna šla za Hoška, služebníka pana Trčky z Lípy, a druhá šla za Ladislava Humpolce z Prostiboře.

Slavný Sixt z Ottersdorfa vdávaje r. 1546 nevlastní dceru Annu za Adama z Mělníka smluvil se s ženichem o věno dvou set kop (fol. 73.). Roku 1552 poroučí bohatý soukeník pražský Jan Kropáč z Krumlova poslední vůli svou dcerám věna po 300 kopách českých (Misc. v desk. zemsk. č. 92.), což potom za několik desetiletí zůstává v Praze věnem nejhojnějším.

(Pokračování.)

Můj první pacient.

Humoreska. Francouzsky napsal dr. *Chatelain*. Přel. *J. Guth*.

(Pokračování.)

Sama stará služka, která obstarávala moji malou domácnost, shledávala patrně celou věc jaksi podivnou; arci neodvážila se sděliti se se mnou o svoje dojmy, ale cítil jsem je sám a už ode dávna neměl jsem odvahy ptáti se jí při svém návratu: „No tož, Zuzanko, přišel někdo?“ Věděl jsem odpověď již napřed.

Konečně jednoho krásného dne vypukne ve městě silná epidemie spály; konečně na mne dojde! je právě čas prázdnin, někteří z mých spolubratrů nejvíce zaměstnaných jsou na venkově, není možná, aby náhodou nějaké drobty — spokojil bych se třeba jen s jedním — z jich klientely nezachytily se na mně. Marná naděje, bláhová illuse, klamné zdání! nic nepřichází a moje stará tomu rozumí pořád míň a míň.

Není možno čekati bez přestání, nervy to nevydrží, chodil jsem tedy někdy „na zotavenou“ do besedy na partii billardu, mezi pátou a sedmou. Bohužel! nikdy nikdo nepřišel mne vytrhovat, nikdy trhnutí zvoncem, které často odloučilo šťastnější moje spolubratry od slastí

pečeného kuřete, neplatilo mně; abych zakryl situaci, říkával jsem — jak hrozná to lež! — že jsem-li jednou v besedě, jsem nedotknutelný. Věřili tomu? pochybuji velice, ale přemlouval jsem sám sebe, že tomu věří a soptí v duchu vztekem; šťouchal jsem svou kuli se znamenitou netečností člověka, jehož věci pozemské se netýkají.

Jednoho večera při kuřatech domovník chvatně vstoupí.

„Jsou tady pro pana doktora X., má jít hned.“

Hrál jsem právě, ale nepřivedlo mne to z míry; nebyl jsem „doktor X.“ a zvyk nebýti nikdy voláňu činil mne hluchým pro takové případy.

Pět minut po té domovník přišel opět.

„Jsou tady pro pana doktora Y., nějaký nutný případ.“

„Bože, to je řemeslo!“ pravil spolubratr, „ďas vem tu spálu, ani chvilky pokoje, být na nohou ve dne i v noci a opustit takovou krásnou partii! Konečně, co dělat! Půjdem.“

„Půjdem!“ kdy budu já moci takhle mluvit?

Partie pokračuje, brzy jsme již jen dva. Vyměňuji právě rozhodný ráz.

„Psaní pro pana doktora Michala,“ ozve se znova za mnou hlas domovníkův.

Neslyším.

„Což, Michale, jsi hluchý,“ volá na mne dlouhý Davelle; „tady psaní pro tebe... u ďábla! Pěkně vypadá... hraběcí korunka na obálce; což pak ošetřuješ jen vysokou vrchnost?“

Jaký pěkný vynález je chladnokrevnost!

„Proč by ne,“ odvětil jsem tím nejklidnějším tónem na světě; „dovolíte, pánové?...“

„Vidíš,“ pravím Davellovi, když jsem byl psaní přečetl, „někdy má člověk nevolky pravdu.“

Psaní znělo takto:

„Hrabě z L. prosí pana doktora Michala, aby ráčil jej bez prodlení navštíviti v Grand hôtelu; je mu velice líto, že je nucen vytrhnouti pana doktora z jeho četných prací, ale důtklivé odporučení professora Langenbecka v Berlíně bude mu omluvou.“

„Převezmi mou partii, Davelle, chci dnes učinit výminku na počest professora Langenbecka.“

Konečně, už ho držím, svého prvního pacienta, a to hraběte, odporučeného zvláště od Langenbecka, už sedím v sedle, padal jsem, jen abych se pak vyhoupl ještě výše.

Grand hôtel není daleko. Pohnut více než sám sobě chci doznati, překračuji jeho práh s velikou důstojností; vrátný se objeví.

„Pan hrabě z L.?“

„První poschodí, číslo 6.; zavedu Vašnosti.“

Ťuk-ťuk.

„Volno!“

Vstoupím a nalézám... Marka a Antonína, kteří bez kabátů, sedíce rozkročmo na sametových židlicích, s ramenoma o lenoch podepřenýma, kouřili ze svých starých, dlouhých dýmek; na stole šampaňské a tři plné mísy.

„Na tvoje zdraví, stará vojno! jak se máš? No co, jsi němý?“

Opravdu překvapením nemohl jsem nalézti slova.

„Jak že, to jste vy? Co děláte tady?“

„Co tady děláme! Ale, nešťastníku, dnes tomu právě rok a den, co jsme se rozešli: což jsi již zapomněl přísahu tří Švýcarů? Přišli jsme se ptát, u všech kozlů, po tvém prvním pacientu.“

Svaté přátelství, nehněvej se na mne! Docela mi vypadl z paměti, ten první pacient, mysle na to pořád, zapomněl jsem naň.

Sokrates ujal se slova.

„No tož, Michale, trošku se zotav; můj moudrý soujmenovec pil jed, já ti nabízím kalich méně hořký; vyprázdněme jej na svoje radostné shledání, a až tvůj jazyk roztaje, budeš nám vypravovati příhody svého řemesla. Jsi nejmladší, musíš začít.“

Jazyk mi roztál a vypravoval jsem přátelům svým to, co právě jsem napsal: můj první pacient bylo — vypravování o něm.

* * *

Po mně přišla řada na Antonína.

„Dobře jsi pověděl, Sokrate: každý začátek je těžký; upřímnost Michalova nám lichotí a jemu je ke cti, a já budu následovati stůj co stůj tohoto ctnostného příkladu, který nám právě podal.

Já také čekal velmi dlouho; v H., kde bych rád prováděl svoji praxis, je právě tak mnoho lékařů jako tady, a po několik měsíců můj zvonek, trochu rozdílný od proslulého zvonu Schillerova, nezacinkal ani živým ani mrtvým; křídlicová tabulka, která visí vedle něho, zůstala neposkvrněna ode všech nápisů tak, že moje služka — milovala mne jako svého syna — ze studu před nájemníky z hořejších poschodí psala na ní posléze sama každého rána dlouhou řadu fantastických jmen, jež vymazala večer a ráno napsala znova.

Přiznám se k té slabosti, že jsem trpěl tento nevinný podvod, který nikomu neuškodil; a chudák stará si na tom tolik zakládala! Obdivovala se bez míry svému velikému Toníkovi, jak mne pořád ještě jmenovala, ona, jinak zosobněná poctivost, lhala o mně jako celý houf lazebníků, vypravujíc u všech kašen naší čtvrti o mém vzorném chování na universitě, o mých skvělých zkouškách, o mé dovednosti při operacích, o častých poradách, ku kterým mne volávají ostatní lékařové ve městě a t. d.

Bohužel! nic to nezpomohlo a Justina byla se svojí latinou u konce. Nicméně nepozbývala odvahy, a přísloví, které praví „co žena chce, Bůh chce taky“, bylo by konečně přece mělo pravdu, kdyby bodrá stařena nebyla náhle zemřela; mrtvice ranila ji uprostřed kuchyně. Nedostalo se mi ani té útěchy, pomoci jí ze života k smrti, nezbývalo mi, než ji oplakati.

Smrtí Justininou ztratil jsem svou pravou ruku, kdo bude teď pro mne dělat reklamu? Kdo bude psát falešná jména na tabulku? Reklama přestala a tabulku jsem schoval. — Nástupkyně Justinina nevyrovnala se jí v žádném vzhledě, ano, když jsem s ní vyjednával, počínala si nějak inkvisitorsky; dělal jsem se, jako bych toho neznamenal, ale nelíbilo se mi to ani z polovice.

„Má pán hodně pacientů? Zvoní se často v noci? Jsou lidé, kteří přicházejí ráno na poradu, čistí, nebo se musí po nich každý den uklízet? Nemusí pán k vůli návštěvám chodit pozdě k jídlu?“

Všecky tyto otázky, rozumíte, přátelé, — nalej, Sokrate, mrazí mne, když si na to vzpomenu, — byly jako ostří skalpelů, jež moje hospodyně vrážela mi do srdce. Byl bych ji s radostí vyhodil, babu starou, ale moje prostředky nedovolovaly mi dlouho vybírati a Marianna spokojovala se s mírným platem: najal jsem ji tedy, ujistiv ji, že nebude mít ani dost málo těžkou službu.

První den ušel ještě dost dobře: žádný klient nepřišel Marianně zamazat podlahu. Odbyl jsem si svoji obyčejnou procházku po městě, přišel přesně k obědu a v noci žádné trhnutí zvoncem nerušilo klid mého obydlí.

Ale druhého dne, když jsem v devět hodin — moje porady byly oznámeny od sedmi do devíti — zvonil pro snídani, Marianna po očku se na mne dívala.

„Milostpán už nikoho nečeká,“ pravila, stavíc na stůl kávový příbor.

„Nevím; někdy arci se stane, že klienti, kteří zmeškali, přijdou později.“

„Později! spíš mají přijít časně . . . přijdou-li vůbec: ostatek mnoho jich není.“

Bylo to sic málo uctivé, ale co může člověk chtít za dvacet franků měsíčně? mimo to styděl jsem se tak, že jsem ani neodpověděl. Dělal jsem, jako obyčejně, jako bych šel k nemocným, ale při jídle tvář Marianny byla ještě více udivená.

„Nebudu dnes večeřeti doma, Marianno: jistá moje pacientka, která se čeká do kouta, přeje si, abych večer strávil u ní, abych pro případ potřeby hned byl při ruce.“

Lhal jsem, až se hory zelenaly, ale šilhavý pohled té babice byl nesnesitelný, a péče o moji důstojnost zdála se ukládati mi tento malý poklesek proti posvátným zákonům morálky.

Druhého dne, při snídaní Marianna hlavu vzhůru a ruce v boky podepřeny začne mne náhle interpellovati:

„No tak! Má milostpán pacienty nebo nemá? Jestli ano, ať je vidím: ne-li, tož půjdu. Žena, která dbá své cti, nemůže sloužit u doktora bez klientů: nesloužím u prvního, a vím, co to je.“

To bylo přes příliš, docela klidně šel jsem otevřít dvéře.

„Ať jste mi odtud v desíti minutách!“

„I pro pána! to je právě co si přeji,“ a odcházejíc prohodila: „Lékař bez nemocných: byl by naposledy s to mne usmrtit, jen aby měl někoho na ošetřování. Člověk není tady svým životem jist!“

Jedno pokoření za druhým! stydět se před vlastní služkou! Což jsi tvář svou na dobro odvrátil, Aeskulape? co ti mám učiniti v oběť smírnou, abysi pomohl svému nešťastnému učni?

Když nehodná Marianna odešla jal jsem se vyhledávati její nástupkyni; času jsem na to měl dost. Dal jsem annonci do malého oznamovatele.

Již druhého dne představuje se mi osoba případného stáří a dobrého zevnějšku.

„Milostpán se tedy usazuje jako lékař,“ pravila jako do úvodu, „to je mi vhod, mám tuze ráda lékaře: alespoň když člověk stůně, má doktora v domě a dobré ošetření jisté . . . arci, protože mu na tom záleží, aby vám pomohl na nohy co nejdřív jen může.“

(Dokončení.)

FEUILLETON.

Člověk, který si chtěl koupit knihu.

I.

Byl člověk v Čechách, který si chtěl koupit knihu básní. Dlouho přemítal a nevěděl kterou. Bylo to v pátek odpoledne, kdy roznášejí „Světozora“. Náš člověk četl „Světozora“ velmi rád a byl jeho dlouholetým věrným předplatitelem a liboval si to. I řekl, rozřezav a prolétnuv ještě vlhké číslo: Ejhle! to je jako božím posláním. Já člověk si chci koupit knihu básní, nevím kterou, a hle, zde ve „Světozoru“ to stojí. I četl:

„Odkládajíce nejnovější knihu Mužíkovu cítíme, že k nám promlouval básník a — muž. Žádného tu mladického horování, žádných hříček, ale také žádné vášnivosti, všude opravdovost, v bolesti i naději, žádná koketerie s citem, se zoufalstvím, *všude nerylhaný, plný, prostý, z hlubin jdoucí zvuk*. Někde až zúmyslně prostý na újmu poesie, ale nikoliv na újmu síly a pravdivosti.

Jako celkový ráz, tak i myšlénky z jednotlivých básní vyznívají a tak i *forma* všude jeví *vyspělost*, jímajíc při tom Mužíkovi zvláštní *silou výrazu*, co nejúčinněji vždy voleného. Tato síla výrazu zakrývá někde i jakousi zúmyslnou neprobroušenost či správněji řečeno libovolnost ve verši, jakou jeví na př. báseň *Ruce a ručky*, jedna z nejoriginálnějších a nejhlubších celé knihy.

Individualita Mužikova, vystupující nejzjevněji v této jeho poslední knize, zračí se i v tom, že většina básní jeho nese patrný toho na sobě znak, že není psána k vůli nějakému nápadu nebo konečnému obratu, jakými nejmodernější poesie ráda koketuje; u Mužíka, abychom tak řekli, zvučí celá báseň, jsouc všecka z dobrého kovu a ne jen při svém konci. Jeho poesie je *vzácně solidní;* nevtančila odvážně na pochybné někdy výšiny bravourních formálností a extremních látek, setrvává spíše o několik kroků pozadu, má sice méně lesku, ale za to více zvuku, méně hříček, více jádra, méně výbuchů, více melodie, méně obrazu, více myšlénky a citu.

Sbírka rozdělena jest na čtyři oddíly: *Básníkova lícha*, v níž zastoupena většinou subjektivní lyrika, *V denním znoji*, řada básní všeobecně reflektivních, promíšena řadou obrazů silných myšlénkou i výrazem, *Písně podzimní*, rázu jímavě elegického až na V., jež dostupuje síly hymnické a patří k nejkrásnějším, jež Mužík napsal, *Beze žní*, dle našeho nejzdařilejší oddíl, básně vzácné hloubky, ryzosti a síly, věnované lidu chudému a trpícímu, lidu našemu, a konečně *Na svaté roli vlasti*, cyklus básní vlasteneckých, z nichž Dub a lípa patří nejen k nejzdařilejším básním knihy, ale vůbec k nejlepším toho směru u nás napsaným.

Nebudeme o jednotlivých oddílech promlouvati ani klassifikovati jednotlivé básně z nich: kdo milovníkem

ušlechtilé, hluboké, silné poesie, s vnitřním uspokojením probere sám nejnovější knihu Mužíkovu, jež patří k nejzávažnějším a nejpotěšitelnějším poetickým publikacím našim za poslední dobu.“

Když člověk dočetl řekl: To znamená: Tu knihu zde si jděte koupit. A byl radostí tak bez sebe, že jižjiž chtěl svůj milený časopis přitisknout k prsoum, když si to rozmyslil: „Pomačkal bych jej.“ Ale vstal a otevřel pokladnu od Skokánka; — neboť náš člověk byl skutečně až do kosti Čech a nenáviděl Wertheimky a když si před patnácti lety řekl, že už by byl čas, aby své pozemské jmění nenechával na pospas nepoctivým služkám a jejich milovníkům zámečníkům a všelikým jiným zlodějům a lidem bez zaměstnání, vyšel si do Karlína i řekl: pp. Topinko & Skokánku udělejte mi pokladnu nedobytnou a docela ohni vzdornou a jednu z těch větších. A oni řekli: „Uděláme.“ Když pak za tři neděle potom ukládal člověk své desetitisícové „Hypoteční“ — naš člověk ukládal jenom do „Hypotečních“, protože to byl český papír a zvláště tenkráte ještě ten bílý lvíček v červeném poli ho na nich těšil a nebyl by koupil žádný cizí papír, byť by byl nesl i deset procent — pomyslil si: Hle to jsou peníze a to je pokladna českého člověka. A co v pokladně nevycpal Hypotečními, docpal rakousko-uherskými bankovkami — a odkašlal si. Zvedl se tedy člověk náš od „Světozora“ a otevřev Topinku & Skokánka, vyňal z nich 50 kr. Zamknul, vstrčil klíče do kapsy, vzal klobouk a hůl a řekl: „Teď si zajdu k Bursíkovi & Kohoutovi na Václavském náměstí, koupím si tu knihu, dám se dovézt drožkou do Lobkovického sklepa na jednu čtvrtinku a potom na chvilku do „Měšťanské“. Až přijdu v osm domů, bude se to před spaním dobře číst.“ Vyšel tedy a počítal v mysli, má-li u sebe dostatek peněz: — náš člověk nebral s sebou na ulici nikdy ani o krejcar více, ani o krejcar méně, než věděl, že bude potřebovat. V tom mu napadlo, že je pátek. „Pátek je nešťastný den,“ řekl — „dnes tu knihu nekoupím.“ I navrátiv se do obydlí svého, přepočítal 50 kr. a vrátil je do Topinky & Skokánka. Potom odjel k Lobkovicům a do „Měšťanské“ a večer šel záhy spat. Druhého dne na knihu pozapomněl, nebo ho přešla básnická nálada a tak také den třetí, čtvrtý až do rána dne šestého, kdy otevřel své „Národní Listy“. Náš člověk četl jenom „Národní“ a toho, kdo četl něco jiného, nepovažoval vůbec za člověka. „A hle, moje kniha básní,“ zvolal, „to jsem přece jeden — posel—c! — že jsem na to zapomněl!“ (Člověk byl ve všem všudy milovník pokroku a v té své snaze šel tak daleko, že i sám sobě uděloval vždy jen ty nejnovější nadávky —) „To jsem“ tedy „jedno patentované kyvadlo — motovidlo chtěl jsem říci!“ zvolal a četl:

„Od mladého, nadaného básníka známy jsou již tři knihy veršů a sice: „Jarní bouře“, vyšlá v Rychnově n. K. u Rathouského r. 1883, „Hlasy člověka“, vydané nákladem J. R. Vilímka v Praze téhož roku a „Ballady a legendy“, vyšedší co čís. IV. Vilímkovy „Nové bibliotéky spisů veršem a prosou“ r. 1884. Ve sbírkách těch jeví se Aug. Mužík co stoupenec přemítavé poesie moderní. Jako u Vrchlického pessimismus prostupuje světový názor Mužíkův. Při Vrchlickém názor jest hlubší, myšlénkově vzletnou logiku vede k smíru, um i duch Mužíkův zůstává při koncepci povšechně pessimistické a jen neurčitě vykazuje smír, jako nedostatečně ozařuje hlubiny přemítání lidských. Cítě neplodnost čirého pessimismu, sahá po realismu a humanismu i k patriotismu. Tuto snahu býti samostatnějším, znamenáme ve sbírce „Květy polní“. Básník vida, že jiný vzletněji a slovně libezněji vyslovil vše, čím duše jeho sálá a nechtěje dále býti ohlasem velkolepých hymnů a prostších melodií, stojí a obrací se k zemi rodné. Zde lze ještě trhati květů neznámých. Nám nelze jinak, než z obratu se těšiti, bude-li trvalý. Ve „Květech polních“ poznáváme k tomu pokusy a i ty jsou pozoruhodny. Meditační část oproti sbírkám dřívějším jeví ochablost a celkem i lahody veršové postrádá. „Básníkova licha“ vyznívá skrovně po básnicku, také části sbírky „V denním znoji“ jsou mdlé. „V písních podzimních“ povznáší se básník najmě v V., která jest sličnou ozdobou knihy. Šťastněji vede si v části „Beze žní“ lidumilně a básnicky uměleji svedené. Zde vynikají mnohé básně jako: „Pozdní klas“, „Modlitba“, „Nocturno zimní“, „Přede dnem“, a nade všecky „Žně chudých“. Poměrně nejlépe zamlouvá se nám v posledním oddílu „Na svaté roli vlasti“. Básně: „Nový rok“, „Naše palladium“, „České jaro“, „Ti zníti bude“, „Dub a lípa“, najmě v části své první, „Na rodné nivě“ i „Musa dolorosa“, ač plně nevyznělo, jeví nadšení na motivu známém spočívající a také s dostatek vzletu. Škoda, že nemajíce pronikavé citové nálady, vyznívají málo účinně. Sumou lze sbírku považovati za přechodní. Třeba vyčkati, jak básník dál si povede, zda vrátí se k myšlénkovému básnictví rázu obecného, světového, či ozve-li se srdce a intimněji promluví pro humanní a vlastenecký směr domácí, kde, jak již řečeno, vavřín klidněji mu kyne.“

A když byl dočetl, zamyslil se a řekl: „Hle, jak snadno by nás mohl připraviti o peníze i náš nejlepší přítel! Světozore, Světozůrku!“

Rozumí se, že člověk Mužíka nekoupil.

A kniha básní Mužíkových „Polní květy“ jest dobrá kniha, jakkoliv ji Světozor trochu přechválil.

II.

Náš člověk chtěl však knihu básní mít, již proto, že se na vydání těch peněz byl jedenkrát v mysli ustanovil. Člověk vždycky dlouho rozvažoval, než vydal krejcar; — někdy také nerozvažoval a platil hned a hojně jako na „Matici“ a všeliké dobré národní a lidumilné jednoty a podniky, u nichž bylo na první pohled samozřejmo, že jsou nutny a prospěšny — ale když se na vydání krejcaru, neb stovky, neb tisícovky — to bylo jedno — ustanovil, řekl si: „To už nejsou peníze mé.“ a byl tím radši, čím dříve byly z domu. A proto nelenil a hledal v starších a novějších ročnících časopisů rozmanitých, zvláště těch „Moravských“, neboť „tam,“ pravil si, „jsou kritisující moudrost, věhlasná nestrannost a pravdomluvnost doma“ a skutečně! Čte jeden list, čte druhý, čte list třetí — t. j. ty moravske — a ó úžas! ono to stojí všude stejně: „Vrchol básnické produkce. Květ básnického ducha, Síla, Lahoda, Hromotřesk, Holubí vrkot, Hudba andělská, Kvílení kolovrátku, Kletba i Požehnání“ — a všechno v jednom a vše za 70 kr. „Sedmdesát?“ zarazil se člověk, „já mám v preliminaři jen 50 kr.“ a za pět minut potom řekl: „Budsi. Koupím si ty vaše básně, vyvolenče Muz a ozdobo a naděje vlasti, pane Ladislave Lipomile Křičinský,“ i aby nebyl zase

„patentovaným motovidlem“ šel a koupil knihu hned. Když večer přišel z Měšťanské, oblekl župan, nasadil si čepičku, zapálil čibuk a usadiv se na hedvábný divan, rozřezal knihu zrovna taje dech a začal čísti. — Vydržel to jen pět minut, t. j. byl by vydržel jen pět minut, ale protože byl člověk svědomitý, pročetl celou polovici knihy. Ale na jeho tváři jevila se bouře, a pravá noha stále netrpělivě dupala. Pojednou vyskočil, mrštil knihou do kouta, svlekl župan oblekl kabát a šel zas do hostince. „To je přece jedna nestydatost!“ zvolal, „takový nevyspělý, arrogantní, ničemný kus práce — a oni to tak chválí, a sypou nám, poctivému čtenářstvu, písek do očí!“

Člověk knihu českých básní už nikdy více nekoupil — Tak prospívá česká kniha pod blahodárným vlivem nynější kritiky!!

* *
*

Pane redaktore!

V čele listu svého máte srozumitelně pověděné ohražení proti *literární krádeži*: *„Patisk původních prací se vyhražuje.“* Toho neviděl anebo viděti nechtěl jakýsi p. „H. Plzenský“, jenž nečestně z „Lumíra“ (č. 32.) vykořistil článku mého „O sv. Martině u starých Čechů“, změniv název „O sv. Martině u nás jindy a dnes“ — v *„Plzeňských Listech“*, č. 136. (v příloze). Jsem nedávno jen přijat do cechu literárního, ale mám snad právo totéž jako starší a zasloužilí předchůdci moji — abych se tu ozval proti nestoudnému „čerpání“ z článků svých, kteréž u nás vůbec nyní den po dni se více rozmáhá a řada plagiatorů roste. Já ubožák celé dni se lopotím a klopotím v archivech, knihovnách, sbíraje si potřebný materiál a když po únavné práci nastřádané doklady v článek urovnám, přijde tu p. „H. Plzenský“ a pohodlně ovšem „sepíše“ kulturně-historickou studii. A mýlili byste se, pane redaktore, vyčítajíce mu, že pramenů necitoval! Citoval — a přece jak! Z r. 1710 cituje „veršované skládání“, cituje řád cechu řeznického v Kroměříži, cituje „skládánie“ Lomnického z Budče, ba dojel snad z Plzně do Prahy se podívat na „ruk. univ.“ (což mimochodem řečeno je holý nesmysl), ano cituje *„Brantla“* (v kterézto zpotvořenosti by ctihodný archivář p. *V. Brandl* jistě jména svého nepoznal), cituje „řád města Prahy r. 1598“, „staré kalendáře“ — a co ještě více! Já sbírám kulturně-historický materiál čtyři léta a ve své stati podal jsem všecky doklady, kterýchž jsem se po tu dobu dočetl. P. „H. Plzenský“ je patrně šťastnější v sbírání materiálu z pramenův. On je najde hned všechny pohromadě — v „Lumíru“. Proč citoval pouze a k tomu zkomoleně, ba se směšnou nejapností *jen a jen* ty doklady, které jsem já sebral a v listu Vašem uveřejnil?! Místo citování dokladů mně ukradených — proč se nezmínil, že to „čerpal“ z listu Vašeho, pane redaktore, ať již o sobě nemluvím! Nebudu zde tím kalištěm hýbati, zavedlo by mě to k jiným ukázkám „čerpání“ à la p. H. P.

Jak se každý přesvědčiti může,*) jest článek pana H. Plzenského buď doslovně opsán, neb ledabyle a nevědomky parafrasován dle článku mého. Také to jest jeden příklad „čestného“ literárního zaměstnání.

V Praze, 15. listopadu 1887.

Čeněk Zíbrt.

* *
*

Paul Lacroix líčí ve svém neobyčejně zajímavém spise „Directoire, consulat et empire, Paris 1885“ úpadek bohaté společnosti francouzské, jaký nastal na sklonku minulého století po pádu hrůzovlády a za panování konsulů. Společnost tato zbohatla, jak víme, kupováním státních a šlechtických statků za pouhou fatku, dodáváním potřeb životních četným armádám francouzským a podobně. Kresba Lacroixova jest velice ostrá. Společnost zmíněná, podle líčení autorova, nestarala se než o drahé hostiny, kostymy, účesy, tanec, eskamotéry, napodobitele lidských i zvířecích hlasů, za to však ignorovala opravdové umění, krásnou literaturu a — což jí L. za zvláštní nízkost přičítá — vyznačovala se podivuhodně nesprávným jazykem v mluvě. Trvalo to deset až dvanácte roků, než se poměry polepšily! Na štěstí však se přece polepšily.

U nás nemáme sice až dosud žádného Lacroixa, avšak applikaci jeho stesků na české poměry učiní si, trvám, každý poměrů znalý a kdyby se měly vyčísti všecky vrstvy české společnosti, kteréž neinteressují se ani o literaturu, ani o umění a při tom podivuhodně nesprávným jazykem mluví - tvořilo by vyčtení podobné velmi pěkný adressář. Leč český Lacroix by se musil při nejmenším z Čech vystěhovati. Budiž při příležitosti té aspoň jeden detail zaznamenán. Jednou měl jistý obor soudců *zvolených* přisouditi cenu nejlepšímu dílu z oboru belletristického z dob právě uplynulých.

Soudcové podjali se úkolu svého vážně — někteří dokonce počali se píditi po tom, jaké dobré spisy v uvedené době de facto v Čechách vyšly!

A jakým jazykem vládnou nejenom bohatí ale i proslavení někteří jednotlivci našeho národa, o tom by se dala sestaviti dobrá novoročenka pro listonoše.

Nejhezčí však při tom jest, že Lacroix líčí uvedený stav společnosti francouzské jako úpadek, kdežto my si leckdy libujeme, jaké pokroky činíme.

Inu ovšem shnilý západ má rozmanité jalové nápady.

J. T.

*) Pan dopisovatel uvádí doslovně podle svého textu text p. plzeňského plagiatora, avšak nedostatek místa bohužel brání nám obé vytisknouti. *Redakce.*

Listárna redakce.

Rukopisy nevracíme. — „La Mure.“ V příštím čísle. Děkujem. — „Tříkrálový večer“ neuveřejníme.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček.“

Předplácí se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „

Se zásylkou po poště
na čtvrt léta . . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —

Patisk původních prací
se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy a knihy se
redakce a administrace
„Lumíra" buďtež adresovány:
Časopis „Lumír", Praha,
Salmova ulice číslo 9 nové.

Listy přijímáme jen
frankované.

„Lumír" vychází dne 1., 10.
a 20. každého měsíce vždy
o 2. hod. odpoledne.

ROČNÍK XV. 10. prosince 1887. ČÍSLO 35.

Několik písní.

Od *Ilje Georgova.*

Píseň o pluhu.

Starý pluhu rezavý,
o kameny zvoň, ó zvoň,
těšitel jsi běd a trudů,
tebe práce neznaví!
  Zvoň, ó zvoň,
o tu českou, tvrdou hrudu...

Občanů jsi pilný druh,
aby zkvetla, raníš zem,
řekneš jí co hladu všady,
dobrý jsi ty věru pluh!
  Raníš zem,
když jde právě jaro tudy!

Veské žínky kolem jdou,
o chlebu hned počnou snít,
uživí-li v zimním čase
děti chásku veselou.
  Počnou snít,
jak len modrý zkvete v kráse.

Slunce zlato za pluhem,
plno písní na poli,
a vzkřek racků již se blíží,
kteří vzlétli nad luhem.
  Na poli
tisíc paprsků se kříží...

Pluh svou práci dokonal,
nyní spí jak v zakletí;
plody všecky odvezeny,
a on se jich nedočkal!
  V zakletí
spí tu podél holé stěny!

Připadá mi jako ten,
jenž vrh' prvou jiskru v lid
věkem pokleslý a mroucí, —
— ale nezřel spasný den!
  Jenž vrh' v lid
símě práce nehynoucí!

Herbář.

V herbáři starém květy a stvoly,
šustí to temně a list se drolí.

Duše těch květů, byla-li kdysi,
barev tu bledých nechala rysy.

Nevíš, kde motýl šťávu ssál sladkou,
v který květ brouk vlét' pro smrt svou krátkou.

Nevíš, zda dívčí tenký prst bílý
trhal je v lásky opojné chvíli. —

Nebo snad v štíhlé, nádherné váse
ve vůni svojí zemřely blaze?

Proč jen to dojme, — je to tak všední,
hynou a rostou nové den ke dni!

Proč to jen dojme, — v herbáři světů
víc je těch lidských, zmařených květů!

Olše.

Jak jsem, olše, měl vás rád
v podvečerní, vonný chlad,
nad vodou když schýlen sám
stín váš chvěl se sem a tam. —

Rybářů kdes táhlý hlas
noci hlubokou se třás',
šumot mlýnských vážných kol
ve mně vzbouzel starý bol.

V třtinách sluka, tmavý bod,
čeřila jen záliv vod,
a v mé duši také tak
bloudil zlatých snění pták.

Píseň.

Je letní večer... Vidím rád
jak šero k zemi padá,
jak zřel bych budoucnosti spád
mé žití clonou pokrývat,
má léta mladá.

A rád bych jako večer ten
při červánkové záři
a při vůni svůj skončil den,
a jak zem — luny záchvit jen
měl v klidné tváři

Luh.

Slunce všude po krajině
rozchvělo svůj paprsk čistý,
jasná zeleň vtkaná v listy
v svitu je a polo v stíně.

Všude jasno po obloze,
dlouhá tráva klasy sklání,
v olších kdes jen v zadumání
na jedné čáp stojí noze.

Sekáč kosí v středu trávy
na rozlehlém luhu zticha,
tráva vůni divnou dýchá,
odlesk vrhá zelenavý.

Stejnou práci máme, druhu,
jak mi dí ten obraz prostý:
tak já písní drobné skvosty
kosím v duše slunném luhu.

Z lesního zátiší.

Črta z podzimní přírody od *Fr. Smutného.*

Zavedu laskavého čtenáře do nevelikě, mírně pahrbkovité kotlinky lesní. Porostlá je většinou mladistvým lesíkem borovým, mezi nímž tu a tam dumá skupina starých sosen nebo velikánů dubů, zardělých nyní do krvava, neb osamělá, štíhlá bříza, jež vypadá, jakoby samými dukátky byla ověšena. Různé druhy křovin, hlavně šípky s rubínovými plody, trnky a plazivé ostružiny proplétají se tu mezi houštinou borovou, tu opět k velikánům dubům se tulí, hlavně však po krajích kotlinku vroubí. Pro rozmanitost stromoví je koutek tento zvláště milým útulkem různého ptactva.

Doba pro pozorování života v přírodě právě nejvhodnější. Zlatí paprskové sluneční vítězně již rozptýlili šedý, neprůhledný závoj mlhový, jenž z rána kotlinu zahaloval a v čarovném jich světle nabyla veškerá, ač značně uvadlá a oprchalá krása její nového, svěžího půvabu.

Rosa dosud nesešla. Nesčetné perličky její chvějí a třpytí se na smaragdovém jehličí, na jemných sítích, utkaných ze stříbrných nitek pavučinových, na zažloutlých stoncích travin i v ametystových kalíšcích hořce brvitého.

Čilá družina opeřená vydala se již na cestu za nídaní a dává své radosti z příjemného tepla slunečního nelíčeně průchod. Je-li však obloha zachmuřena, neuslyšíte v lese téměř ani ptáčka zapípnouti.

Nejdříve ohlašují přítomnost svou dovádivé sýkory. Celé hejno jich shromáždilo se v nevelikě skupině polovzrostlých sosen. Všecky téměř druhy u nás žijící mají tu své zástupce; nejvíce je tu umouněných uhelníčku, jež snadno lze poznati po černé hlavičce a takovém též krčku; k nim druží se věrné jich družky, koňadry, a tu a tam kmitne se i chocholatá parukárka nebo něžná modřinka. Mezi sýkorami pozorujeme však ještě některé ptáčky, kteří na první pohled prozrazují, že nenáležejí asi do jejich rodu. Toť jejich důvěrní přátelé: modrošedí, na bříšku oranžoví brhlíci, kteří po kmenech hbitě šplhají, zvučným svým hlasem se ozývajíce a malí kropenatí šoupálkové. Málem však byli bychom si nevšimli něžných, liliputánských střízlíčků; není však divu, zaniká jich jemný hlásek uprostřed hluku, působeného sýkorami a brhlíky. Bratrská láska však nezdá se býti slabou stránkou těchto útlých ptáčků; honí a šípou se neustále. Před člověkem bázně nejeví. Jeden z nich bezpochyby již se nasytil a

usadil se na převislou větev, jež téměř až k naší hlavě dosahuje, i tříbí si zcela klidně hebké peříčko své, nevšímaje si ni dost málo, co kolem se děje.

Všecky skulinky již asi prohledány a řady much, jež vyhřívaly se tu v teplých paprscích slunečních, strašně ztenčeny, neboť přeletuje již přední voj přes lesní cestu do sousedního lesa smrkového a celý zástup uniká pomalu našemu dohledu.

Však také již neodbytněji a neodbytněji obracejí k sobě pozornost jiní chlapíci. Na blízkém, o samotě stojícím dubu ozývá se klepání, působené asi některým datlem. Přibližme se tiše k němu, bychom se přesvědčili o pravdivosti své domněnky. Však marna všecka pozornost; čtverák strakapúd již nás zpozoroval a rychle odletěl; myslíť si nejspíše, že opatrnosti nikdy nezbývá. Však sotva že jsme ustoupili do houštiny, opět vrátil se k dubu, nesa borovou šišku v zobáku. Již tedy víme, co tu robil. Má ve spuchřelé, silné větvi vydlabanou jamku, do níž přinesenou šišku vložil, shodiv dříve starou již prázdnou i buší silným svým zobákem statně do nové šišky; patrně poněkud krušná to práce, za niž dostane se mu však odměny v olejných semenech borových, pro něž by byl hotov vše podstoupiti.

Počínání strakapúdovo tak nás upoutalo, že teprve zvonivý hlásek červenky, jenž ozval se v nedaleké vzdálenosti, nás vyrušil. Zobá tu černé bezinky, jež teď nejmilejší jsou jí pochoutkou; holdujeť v jeseni naprosto vegetarianismu. Černýma svýma očkama ohlíží se na všecky strany, hotova jsouc každé chvíle k odletu. Pojednou dala se do švitoření, však hlásek zmlkl jí v hrdélku. Byl tento kratičký zpěv slastnou vzpomínkou na šťastnou dobu lásky či spíše steskem, že brzo již rozloučiti se musí s našimi, jí tak milými kraji?

Několik kroků od nás mezi křovím vznesl se do výše hnědý pták, asi velikosti dorostlé koroptve. Klikatý let a tenký, dlouhý zobák prozrazuje sluku lesní, jež na podzimním tahu tu se zastavila. Nevyhledáváť nyní bařin a močálů jako na jaře, ale raději zdržuje se ve výslunných houštinách lesních.

Díváme se za slukou, jež zapadla nedaleko skupení několika dubův a již opět nový opeřenec přilákal naši pozornost. Mihl se sice toliko před naším zrakem, však dle modrých křídel, jež zaplála v záři sluneční leskem kovovým, poznáváme sojku. Není tu však sama, za ní zjevilo se ještě několik družek. Zočivše nás odlétly o několik stromů dál a spustily všecky koncert, až uši zaléhají. Teď je jim ovšem do křiku; žaludů dosud hojnost i nemusí tudíž míti starostí, čím by hladový žaludek uchlácholily. Když však poslední listí s dubů opadá a příroda zkolébána v klidný sen pod bílým pláštěm sněhovým odpočívá, zle vedlo by se jim, kdyby v dobách hojnosti nepamatovaly na doby nedostatku a bídy. Proto sojky schovávají si pečlivě na podzim žaludy v mechu nebo v dutinách stromův i vyhledávají potom v době nejkrutějšího nedostatku tyto zásoby.

Silné zaharašení, jež nedaleko se ozvalo, vyrušilo nás z myšlének. Divoký králík hověl si tu mezi růžovým vřesem v příjemném teple slunečním i prchá nyní do blízké nory. Prudkým svým behem poděsil černou veverku, jež hbitě vyšplhala se na blízkou sosnu. Ve strachu upustila i žlutého ryzce, k vůli němuž vlastně dolů na zemi se odvážila, i spěchá rychle po větvích ke skupině dubů; snad chce za ztraceného ryzce získati si náhradu ve sladkých žaludech.

Za námi ozvaly se pádné kroky; toť jistě hajný ubírá se za svou povinností. Věrný jeho průvodce, malý, černý jezevčík, již jej předešel a hlásí se k nám jako ku starým známým. Také jeho velitel, vysoký, hubený muž, vlídně pozdravuje; z jeho rázovité, prokvetlým knírem zdobené tváře vyzírá však rozmrzelost. „Co tak mrzut?“ táži se. „Ďas aby se radoval,“ odpovídá; „za týden máme již hlavní hon a já jsem našel dnes dvacet ok v houštině ‚na Vysokém‘. Nebudu však jíst ani spát, dokud tomu darebákovi, jenž má chuť na zvěřinu, nepřijdu na kobylku.“ Rozloučiv se odešel do blízké mýtiny, by pátral po tom, zdali také tu „okaři“ stop své blahodárné činnosti nezanechali.

Zaměříme nyní kroky své ku blízkému, nevysokému pahorku, porostlému zakrslými, již staršími sosnami a štíhlými keři jalovcovými. Ozýváť se odtud hlas kvíčal, jimž zamodralé jahůdky jalovcové nejmilejší jsou potravou. Na úpatí jeho pod keřem šípkovým klidně odpočívá lelek kozodoj. Na první pohled zdá se, že je mrtev, neboť ani se nehýbe. Teprve, když téměř před ním jsme stanuli, zdvihl se a nepravidelným letem zapadl do houštiny.

Zvláštní zjev tohoto nočního podivína tolik polekal několik kosů, již právě byli zabráni do sbírání snídaně, že spustili všickni poplašný křik. Kdo kosy zná, ví dobře, jaký rámus dovedou způsobiti, větří-li nebezpečenství. Jejich výstrahy ostatní opeřenci skutečně uposlechli; s hlučným „kli kli“ odlétla zelená žluna, jež právě na mravencích si pochutnávala, i kvíčaly, jež nás v tato místa vlastně přilákaly, cvrčíce od snídaně se zdvihly. Také malý střízlíček, jenž v nachově planoucím keři ostružinovém poskakoval, na okamžik pozbyl duchapřítomnosti, pátraje honem po vhodné skulině, v níž mohl by se ukrýti. Záhy však seznav, že nehrozí mu nebezpečenství, opět se vzpamatoval i sbírá si vesele dále svůj denní chléb, toliko po očku na nás pokukuje. Ptáčka toho, zdá se, netíží ni dosti málo starosti pozemské; i když třeskutá zima všemi kostmi proniká a ostatní opeřenci smutně živoří, on nikdy veselé mysli neztrácí . . .

Schýlilo se zatím již silně k poledni. Jasná, blankytná obloha, obestřená toliko jemným nádechem mlhovým, usmívá se na naši krajinku. Ve vzduchu prohřátém jasnou září sluneční lesknou se třpytivé nitky pavučinové i chvějí se, když proti slunci na ně pohlédneme, jakoby je horký jakýsi dech ovíval. Velebný klid polední, jenž pranic nezadá klidu večernímu, prostřel se kol kolem. Nikde ni lístek se nepohne. Opeřenci jeden po druhém již se nasytili a drží nyní v houštinách svůj polední spánek. Toliko v trávě, s níž vřelé paprsky sluneční již slíbaly démantové slzy rosné, hudou šedí koníci svou jednotvárnou, unavující píseň. V dáli pak ozývají se četné výstřely ručnic, zvěstující, že nastává již doba zajímavých honů zaječích . .

Vdova po chirurgovi.

Novela od *Boženy Kunětické.*

(Pokračování.)

Slečna Laura hodila po něm květem vlčího máku, koketně kabonic své bílé čelo, a pak oba současně se ohýbali aby, květu se zmocnili.

Nebezpečná hra! Staré děti! Ale slušelo jim to, při všech svatých! i ujisťuji své čtenáře, že to těm starým dětem slušelo. Slečna Laura o několik let mladší a její usměvavá, blahem a pýchou zářící tváře vyjímala se velmi dobře při tom pozdním jejím milkování. Bylo patrno, že slečna nahlíží všecky přednosti pana rady a že sny její bývají zaplaveny růžovou, skvělou září, jakou láska rozlévá.

„Ach!"

„Stalo se vám něco, slečno Lauro?"

„Ovšem, podívejte se, zranila jsem si malík trnem."

„Nešetrný trne! Ale proč máte malíček tak půvabný, slečno Lauro, že i trn láká? Dovolíte, není-liž pravda?"

A pan rada vytrhl galantně trn z raněného prstu a pak jej políbil, aby mu dal jakési zadostiučinění. Slečna Laura sklopila oči a shledávala pana radu velmi způsobným. Podobných scen bylo v několika dnech velmi mnoho a bylo by ode mne nadmíru odvážné snažiti se všecky je vylíčit jen za tím účelem, abych čtenářstvo přesvědčila, že ti dva se chtěli. Chtěli se. Nu ovšem, že se chtěli! Vždyť tato velká pravda stávala se konečně až příliš zjevnou také sestrám slečny Laury, které nad tím ruce spínaly. Ubohé duše! Nemohly naprosto ani pochopiti, že je možná v jejich životě změna tak velikého dosahu a že snad budou ještě nuceny pořádati výbavu pro slečnu Lauru a věnčiti ji myrtovým věnečkem. Ne, toho se dámy jakživy nenadály! Toho neočekávaly ani v nejživějších svých předtuchách! Bylo to možné? To páchlo přímo zázrakem! Slečna Laura nevěstou? Hahaha! Ale k smíchu to nebylo, neboť budou nuceny vpravovati se do nového života, jemuž ani přivyknouti nechtějí! Lauro, Lauro! A Laury nikde nebude! Lauro, chceš dnes omeletu anebo krupicový nákyp? Máš už plán na nový záhon? Máš dohotovenou patu na punčoše? Kde máš své klíče? Nechceš ještě šálek čokolády? Uznáváš, že je náš stav velmi příjemný? A Laura nic, pranic, neboť stane se paní radovou a na jejich otázky bude pouze s to, aby odpovídala neživými, suchopárnými písmenkami, které nebudou nosit ani její tmavočervený župan, ani svazek klíčů za pasem. K neuvěření! Hrozné! Slečnám se zdálo, že hrozí jejich zámečku dokonalá záhuba, že se rozpadne, zpustne, že se stane nemožným.

„Jaké to změny!" volala slečna Leontina celá bez sebe. „Věřím, že změnám je podrobeno vše na světě, ale této změně obávám se uvěřiti."

„Já též, má drahá — ale bude velmi prospěšné, když se na ni připravíme. Zaměstnávám se aspoň v tom směru co nejvýhodněji. Počítám punčochy, které dostane Laura ode mne darem, pak vyhledávám pro ni šperky, shledávám její prádlo a kombinuju jídelní lístek o svatební její hostině. Je to výhodné, neboť cítím, že pozvolna se stávám pokojnější a že uvažuji objektivněji."

„Ale mně se z toho rozum mate! Přála bych si věděti, zdali Laura vžívá se do našeho postavení, o čem přemýšlí, jaké jsou její úvahy a plány. Vždyť to není ani možné, aby přemýšlela jen o něm a zase o něm, aby v duši neměla nic jiného, než vzpomínky na jeho otázky a na své odpovědi. Nedovedu si vůbec stav její představit. Myslím neustále, že musí se zajímati posud jen o to, o co my se zajímáme, a milovati to, co my milujeme."

„Ale, má zlatá, jen se na ni podívej, abys vyšla z toho přeludu. Ona vlastně se nezajímá už vůbec o nic na světě, jen o pana radu! Vždyť ji ani věc naší neteře nerozčiluje, ačkoliv ještě nedávno tvrdila, že dostává z toho občasnou zimnici. Jen se do toho vprav dříve, než bude pozdě. Pan rada očekává jen příležitost, aby své zasnoubení mohl ohlásit, a ta se naskytne z nenadání. Jak pravím, snažím se velmi pilně, aby věc ta stala se mi lhostejnou a abych uvažovala o ní bez mrzutosti.

„Ale co platno, vždyť to bude přece bolestné —"

„Nu ovšem bolestné, má drahá, bolestné —"

Dobré dámy daly se obě do pláče, což se jim už dávná, dávná léta nepřihodilo. Plačíce, domnívaly se, že nepláčou pouze samy, ale že Laura pláče také s nimi sedíc nedaleko nich a debatujíc živě s nimi o své choulostivé záležitosti s panem radou. Když se však jakž takž upokojily, přesvědčily se na novo, že slečna Laura u nich není, ale že je v zahradě a že se tam právě z celého srdce směje panu radovi, který vyprosťuje její vlečku v křoví zapletenou.

V zámečku nebylo klidného člověka. Vše bylo jako očarováno, změněno, podivno. Avšak mezi neklidnými byla Pavla nejneklidnější, nejubožší, nejnešťastnější, ačkoliv některou chvíli se jí zdálo, že právě z jejího nezmezného neštěstí tryská jí pramen svrchovaného blaha. O zájmy ostatních se nestarala, ačkoliv nebyla příliš sobecká. Uvažovala pouze, co všecko jest jí činiti, aby co nejdříve zkrátila muka srdce svého a aby přinesla do půvabné villy s cimbuřím mír a spokojenost. Nemohla se na ničem ustanoviti, o ničem určitém přemýšleti, neboť duše její byla plna úzkosti a obav. Paní Lažanská i Alexandr zjevovali se jí jako zakleté osoby v pohádkách, jež se dovolávají jejího vysvobození. Věděla, že každý okamžik prodlužuje jim v nekonečnou věčnost a přece váhala rozhodnouti se státi se jeho nevěstou a později jeho ženou. Proč váhala? Byla ta oběť velká? Přesahovala její síly? Ne, neboť uléhajíc večer prosila boha o jeho štěstí a činila z hvězd své poslice k němu, přesvědčena jsouc, že mu všecko vyřídí. Proč tedy váhala? Na tuto otázku nevěděla Pavla odpověď, nechtěla-li připustiti, že se toho mladého mrzáka bojí, že se ho děsí. A přece váhala.

Uplynulo několik dní. Nastal měsíc září a rodina Hudrychova vykonala u slečen Kvizdových poslední svou návštěvu před odjezdem do Prahy. Pavla povian svůj již dávno zanedbala, tak jako projektovaný program svých

návštěv u doktora Hudrycha. Letní saisona chýlila se ku konci. Povídal o tom luh i háj, vypravovalo o tom nebe, konstatovaly to rychle odkvétající růže na záhonech, a větřík vanoucí ze severu přinášel zvěsti o chladu a zimě. Saisona spěla k svému konci a pan rada posud neskládal své dýmky, ani svůj turecký župan a pohodlné trepky. Neměl na to ani pomyšlení, neboť bavil se výtečně a dovoloval si ob čas slečně Lauře tvrditi, že finale jeho života bude nejkrásnější, jakého si jen člověk přáti může, a to jediné z té příčiny, že Lauřina půvabná ručka uchopí se k němu taktovky. Ano, bylo rozhodnuto. Pan rada a slečna Laura se dorozuměli. Pověděli si o tom jednou za vlahého večera při šachovním stolu v altánku a vraceli se odtamtud zavěšeni, slavnostně rozrušeni, a slečna Laura měla oči plné slz a plné blaženého úsměvu. Nebe bylo jasné, hvězdy zářily — příroda spala. Slečna Laura byla nevěstou.

Druhého dne potom obdržela Pavla zvláštním poslem doručený list, který ji překvapil tím více, čím méně jej očekávala. Byl psán rukou Lažanského, o němž Pavla poslední čas nemohla se dopíditi žádných zpráv, ačkoliv po nich celým srdcem dychtila. Mlčení jeho a úplná nevšímavost během posledního času ji znepokojovaly co možná nejvíce, nemohlať si je vysvětliti způsobem, který by ji nerozčiloval. Sama aby však učinila první krok k dorozumění, to nezdálo se jí býti ani vhodné ani důstojné. Očekávala Lažanského osobně. Domýšlela se, že musí přijít dříve nežli do Prahy odjede, aby se poručil jejím tetám a dal s bohem jí, která očekávala loučení to nimbem svého velkého blaha, na něž netrpělivě čekala. Chtěla mu pak říci všechno. Chtěla naděje jeho splnit, muka ztišit. Vždyť tu drahou jeho hlavu tak vroucně, tak vášnivě — milovala!

Důležité toto přiznání učinila si Pavla poprvé tisknouc jeho list k prsům s úzkostí a chvěním.

Zároveň s listem pro ni doručil posel malý lístek jejím tetám, což oboje stalo se z večera, okolo sedmé hodiny. Pavle vyrazil na čele studený pot, když dopis rozevírala, neboť netušila nic dobrého již z toho důvodu, že posel na odpověď žádnou naprosto čekati nemínil. Co se dělo? Co ji očekávalo? Psaní bylo velmi dlouhé a hustě psané elegantním, mužným písmem, v kterém nebylo nic pedantického, ale také ne nedbalého. Pavla zamkla dvéře svého pokoje na klíč, obávajíc se, aby nebyla vytrhována, a pak přisedla si blíže k oknu, čtouc v prvním večerním šeru drahé ty myšlénky, jež pod čelem jeho svůj pramen měly.

Velectěná paní!

Život lidský nemá jiného účelu než ten, který si člověk sám vytknul. Ztratíme-li však účel ten, anebo nejsme-li schopni si nějaký vytknouti, pak život náš stává se prostě bezcenným, marionetářským, nesmyslným, trapným a bezúčelnost jeho působí na člověka myslícího děsně, doháněje ho k šílenství, nebo k zoufalství. Jest velkým dobrodiním pro nás, že věříme v účel svého bytí, neboť ta víra zachraňuje nás před životní nudou. Chci věřiti, že i život můj, milostivá paní, má posud účel, třeba i kmital ještě přede mnou v inkognitu a já jej teprve hádal. Chci věřiti, že musím žít ještě i teď, kdy ztratil jsem vše, co mně bylo drahé, a hlavně kdy ztratil jsem Vás, Pavlo, Vás, která jediný a svatý účel života mého soustřeďujete, pro kterou bych si býval přál žít a pracovat věčně. Chci žíti! Nevěříte, milostivá paní, jaký zoufalý krok rozhodnutím tímto podnikám! Chci žít ve světě, jenž pro mne nemá ani illusí, ani tužeb víc, jenž pro mne nemá přátel, závisti, lásky, budoucnosti ženy, rodinného blaha, důvěry, jenž pro mne nemá nic, jen vynucenou útrpnost, pokrčení ramen, ustrašený pohled a matku mou, tu drahou, zbožňovanou matku, jejíž ani jediný sen nemohu již splniti.

A pro tu hodlám žít! Hlava její sbělela, oči vyhasly, — cítím, že mne potřebuje a že se mne ona jediná nikdy děsit nebude. Pamatuju se, že slyšel jsem jednou rozmluvu její s paní Dobřanskou, v níž s nadšením mluvila o mém sňatku, o mé ženě, o mých dítkách, kdy doufala omládnout ve svých vnoučatech a do pohádek pro ně určených kdy hodlala ukládati celé srdce své, jeho dobrotu i nadšení. Milostivá paní, tenkráte byl jsem ještě muž, který měl právo říci jí: ano, matinko, chci splnit veškeré tyto vaše zlaté illuse — teď toho práva však nemám a její milovanou hlavu oloupil jsem o celé její bohatství nejsvětějších tužeb a snů. To vědomí mi přeměňuje matku mou v světici i mučennici, která ukládá mně velké povinnosti a velké odříkání.

Odjíždím odsud, věda že jediný a poslední paprsek mého života zhasnul. Pavlo, netušíte, kterak jsem bídný ztráceje Vás! — — Poznal jsem žen velmi mnoho, neboť miloval jsem jejich společnost, jejich dětský smích, jejich bystrý úsudek, jejich vkus a útlocit, jejich drobné ručky a zářivé oči, v nichž jsem čítal vždy nejkrásnější báje. Žena mne vždycky poutala. Ta étherická, roztomilá bytost, utkaná všecka z vroucího citu, důvěřující, modlící se, horující, bytost, jež bolestně pláče a srdečně se směje, nadšeně tančí, zpívá, hopkuje, dovádí, ta něžná, bílá, sladká bytost s dlouhým vlasem, půvabným oblekem, milující květiny a ptactvo — ta mně byla vždycky milá. Kdybych byl básníkem, psal bych své nejkrásnější ódy na ženu, kdybych byl malířem, maloval bych jen ženu, a kdybych byl hudebníkem, líčil bych ji nejlibeznějšími, nejcituplnějšími a nejdokonalejšími tóny. Je-li co v životě krásného, je to žena, je-li co dobrého, je to žena, a je-li láska zde, tak je zosobněna v ní, září v jejím oku, dovádí na jejím rtíku, okouzluje na jejích líčkách. Tak jsem se díval, milostivá paní, na ženy posud. Miloval jsem je všecky a byl jsem šťasten. Tu a tam vytryskl sice pramen vroucnějšího citu, avšak zaniknul zase náhle, jak se byl objevil. Zůstával jsem neustále týmž objektivným pozorovatelem našich dam, jako byl jsem dříve. Společnost jejich působila na mne jako opojující lahodná vůně květin, nebo jako hudba, která srdce povznáší a zušlechťuje. Na žádost matčinu pátral jsem, kterou bych volil, aby stala se mou ženou, avšak nedocílil jsem velkých úspěchů. Cítil jsem, že musím milovat, mám-li se oženiti a toho u mne nebylo. V tom čase podrobil jsem se nutné operaci. — Šel jsem k ní, nesa sobě požehnání sterých rtíků, sterých ruček, doprovázen jsa blahopřáními, zářivými pohledy, vlídnými slovy a vrátil jsem se v poušť a chaos, rozsévaje úzkost kolem sebe a nemohl jsem se odvážiti k jedinému ruky stisku, k jediné malé galantnosti nebo rozmluvě. Viděl jsem zřejmě, že ta útlá stvoření lekám, že při pohledu na mne blednou a se chvějí.

(Dokončení.)

Námluvy a svatby staročeské.

Ze studií dra. *Zikmunda Wintera.*

(Pokačování.)

Čteme-li v deskách zemských na přirovnanou svatební smlouvy pánů a rytířů, shledáme, že forma smluv s měšťanskými je shodná a výška jejich věn toulá se v polovici 16. věku od 25 kop do tisíce, nejvýše do dvou; ku konci století — v době císaře Rudolfa — pak všecky summy, nejen v smluvách svatebních, průměrně se zdvojnásobňují, čehož asi nejpřednější výklad ten, že kopa grošů českých pro minci stále se zhoršující naposled nedržela v sobě už ani polovici zrna dobré mince starodávnější.

Nuže ohledejme některá věna svatební v nejstarších kvaternech desk zemských. Volf Sedlecký z Újezdce a na Měchoupech r. 1542 svým třem dcerám oddává věna po dvou stech kopách a na vejpravu po stu kopách.

Anna z Vesce a na Cerekvici r. 1540 poroučí svým dcerám věna po 25 kopách a každé postel, 4 podušky, 12 prostěradel lněných, 2 kmentová, 10 ubrusů, 50 ručníků plátěných, 2 ručníky kmentové. Pak aby se rozdělily o 11 lžic stříbrných a o všecky kožichy po mateři.

Pan Slavata z Chlumu a na Košmberce i Kostelci sliboval dcerám svým r. 1539 1000 zl. věna a „slušnú výpravu". (Vše v kvatern. trhovém 3.) Pan Vratislav z Mitrovic na Mníšku dává r. 1542 dcerám věna po půl druhém stu míšeňských kop a „poctivou výpravu". Jan purkrabí z Donína dcerám káže r. 1543 po dvou stech kopách českých věna dáti, tedy právě tolik jako onačejší měšťan. Za to téhož léta dostaly dcery Jana Trčky z Lípy věna po půl druhém tisíci grošů českých, což největší peníz v nejstarších kvaternech nalezený. (Kvat. trhov. červ. číslo 4.)

Dosti skrovná věna shledali jsme v kvaternu čís. 7. Jan Častolár Hradišťský z Hořovic věnuje r. 1515 dceři 200 kop a Ctibor Drachovský na Komářích své dceři jen 100 kop: a nad tyto summy nenajdeš, co by kde značně přebíhalo.

A to čteme ještě v „puhonných červených" (č. 1.), že r. 1540 Anna z Valdštejna, dcera Uršily Vartenberské musila se o 100 kop věna svého s bratry Valdštýny Jiřím a Janem souditi asi na malou radost manžela svého.

V městech venkovských lze za celé století 16. páčiti věna průměrem o polovici skrovněji, nežli jsme nalezli v Praze. Kdež v době Rudolfové pražský měšťan z bohatších dal dceři věna 400 kop, touže dobou málo kdy najdeš v knihách venkovských více nežli dvě stě.

V Hradci Králové dostala r. 1562 Majdalena, sirotek pánův, věna 10 kop grošů a její ženich mistr Štěpán „proti tomu do dne a do roka obvěnil jí 20 kopami; po dni a po roce pravou mocnou hospodyní a shromáždnicí všeho statku mohovitého i nemohovitého Majdalena bude". (Arch. Pam. X. 782.)

Toť příklad věna malého. V Brandejse nad Orlicí měšťan Daniel svatební smlouvou zadal své zasnoubené Ludmile 100 kop míš. a ona jemu 200 kop. (Kadlčík děje Brandýs.) Toť věno z větších.

Z počátku století 16. postavíme proti sobě také dvě nevěsty. Chudičká byla Regina, kteréž r. 1516 dala máti za výpravu jen šaty. Muž její Vít — obyvatel venkovského města nevíme kterého — „obvěnil ji do dne a do roka dvanácti kopami českými a po dni a po roce že bude ve všem statku mocnú hospodyní — budeli ho poslúchati". (Arch. pr. č. 1046.)

Za bohatou pannu byla r. 1512 Markéta, dcera Linharta Pakosty v Písku. Vzala si vládyku Jiříka Malevského z Slušovic a přinesla mu 40 kop; což Jiřík s otcem svým obvěnili třetinou výše, což bylo v jedné summě 100 kop. Na to dali purkmistr a rada v Písku i všecka obec list, „že svolují, aby ty peníze na jejich poplatním dvoře v Oldřichově, kdež otec ženichův sedí, zapsány byly, jestliby pán Bůh smrti zachvátiti ráčil Jiříka, aby se nevěsta mocně mohla uvázati v polovici toho dvoru, dokud jí 100 kop vyplněno nebude". (Arch. v Písku.)

Byla-li tedy tato písecká panna se 40 kopami za bohatou: patrno, že počátkem věku 16. bývala i na venkově věna podle naší módy skrovnější aneb že 40 kop býval tenkráte peníz veliký.

Do téže míry shledali jsme věna v městě Rakovnice: do polovice století největší věna byla od šedesáti kop do sta: ku konci století vzrůstají věna — ale řídko jen do dvou set a nejvýše do tří. Rozumí se, když vyženil básník a písař městský David Crinitus anebo jeho nástupce Šimon Žlutický vdovu s dvěma pravovárečnými domy, poli, chmelnicemi a lesy: že nelze tu vstaviti do řádu svrchupsaných případností věna takového: toť přebíhalo daleko nad tisíc, dva tisíce kop grošů.

Jedno z největších věn „venkovských" čteme v „horním" archivě Kutnohorském pod č. 247. Totiž r. 1506 smluveno snětí manželské mezi Václavem ze Skalice a „pannú Dorotú někdy Smiškovú a poručníky jejími a to tak, že Václav po svém otci, ouředníku mincovním, obdrží statku za 400 kop českých a panna přinese k němu 500 kop hotových a za 100 kop výpravy. Těch „dvě stě kop, kterýmž věno manžela jest převýšeno, aby bylo položeno před p. šepmistry na rathúze a ty pozůstaveny jsú panně, aby ona sama k nim právo měla". Kdyby jich chtěl manžel užiti k živnosti, nechať jí pojistí je.

Podoba smluv, jako je psali venkovští písaři, jádrem stejna jest jako smlouvy pražskými písaři psané. Ale u věcech nepodstatných shledáváme tu a tam způsob i frase jinačí.

V Rakovnických knihách smluv svatebních ku příkladu pozorujeme některé zvláštnosti, jež stojí za oznámenou.

Opětujeť se zhusta na počátku smlouvy frase, kteréž užíval také lounský písař, že „námluvu tu z vnuknutí božího dokonalou k stavu svatého manželství obě strany mezi sebou mají" — a rodiče že „předkem poctivost panny a k tomu vejpravu slušnou dávají a to obé k statku ženichovu přikládají".

Mimo to pozorujeme v smluvách dotčených, obzvláště vdává-li se vdova, že všecky svrchky zevrubně se vyčítají. Ne řídkokráte vypisuje se tu, které š... ...hod cí, vinuté,

ložní i kolik cínového nádobí nevěsta ženichovi oddává. Byli tedy venkované opatrni. Dorota Kořínková r. 1581 přináší do statku Jiříka Lovečka, nového muže svého, všecky lepší šaty předešlých mužů svých a při tom i pěknou aksamitovou čepici mužskou. Jiná dává zapisovati, že přináší „nádobí cejnového centnýř dobře odvážený“.

Však vraťme se už zase do Prahy ohledat smluv ještě mladších!

Z počátku století následujícího, sedmnáctého, příkladem uvedeme nejprve svatební smlouvu a věno pražského měšťana Daniele Nettera, jenž byl z bohatších. Svatební námluva byla r. 1604 mezi ním a Dorotou Radnickou, matkou a poručnicí dcery své Anny „osobně i skrze přátely, kteří toho při mateři vyhledávali, učiněna“. Paní Dorota „zamluvila pannu“ a „při výprosech, když toho při ní náležitě vyhledával, také k dodání jistý den jmenovala“ a přiřekla věna do dne a do roka 1000 kop míš. (500 českých) a k tomu „vejpravu poctivou a náležitou, však tím jí neodbývajíc“. Naproti tomu Nettr pannu přijal do statku svého za „mocnou, plnou hospodyni a proti tomu tisíci kop vedle obyčeje třetinou vejš, jakž tato země za právo má, dal a z lásky obzvláštní 500 kop přidal takže učiní tři tisíce věno nad věno, což na domě svém knihami zapsati dal.“ (Arch. pr. č. 321. fol. 474.)

Osobou zajímava jest smlouva z r. 1620, již pořídil Pavel Syglerovský z Gettensdorfu, hejtman panství Královdvorského, Točnického a Zbirovského na místo „šlechetné panny Lidmily“, dcery své jakožto nevěsty s panem Samuelem Adamem z Veleslavína, ženichem, jenž slíbil, že „s touž budoucí manželkou svou nejmilejší pánu Bohu předně ke cti a slávě, panu otci pak jako jiným přátelům z obojí strany ku potěšení živ býti chce a ji ve všem náležitě a manželsky opatrovati“. Věnem přinesla panna 500 kop českých, tedy tolik jako předešlá, kteréž věno ženich obvěnil 1750 kop. grošů česk. na domě svém, což bylo štědřeji, nežli učinil bohatý Nettr. (Arch. pr. č. 321. fol. 489.) Ovšem za nedlouho po smlouvě byl dům Veleslavínský „pro rebellii“ konfiskován a Samuel, slavného mistra syn, bloudil světem. A usedl-li kde, nedbával prý šatu svých ani těla, než pořád ležíval v knihách — a co žena?

Poslední svatební smlouva, již se tu dotkneme, buď smlouva nesmrtelného Amose Komenského s Dorotou Cyrillovnou. Byla uveřejněna již několikráte, posléze drem. Kadlčíkem v dějinách brandejských. Smluvena byla r. 1624. V ní čteme, že stala se mezi ctihodným knězem Janem Komenským jakožto ženichem s jedné a paní Dorotou Cyrillovou na místě jejího manžela kněze Cyrilla nepřítomného se strany druhé a to tak, „že jest táž paní Dorota knězi Janovi Komenskému na jeho šetrné a uctivé toho při nich vyhledávání pannu Dorotu, dceru svou, za manželku dala a jej tudy za syna přijala a po též dceři své věna (tím však jí a jeho ze statku a dědictví svého nevybývajíc) padesáte kop míšeňských jmenovala, kteréžto věno kněz Jan Komenský vděčně přijal, z něho náležitě poděkoval a naproti tomu jmenovanou Dorotu, budoucí svou manželku takto věnem opatřil, jmenovitě, že jest ji do všeho jmění svého za mocnou hospodyni a vzmožitelkyni přijal a to na takový způsob, jestliby pán Bůh jej z toho světa povolati ráčil, by týž statek na ni pravým právem dědickým připadl, pakliby dítky od nich společně splozené v živobytu byly, by společně s těmi dítkami rovný díl měla, s tou však výminkou, že sobě Jan Komenský v moci své zůstavuje vinici na Blatnicku ležící a 50 kop míš., všecky své knihy latinské, tak aby moc měl, kdežby se jemu líbilo, kšaftem to odkázati.“ Ty smlouvy staly se u přítomnosti „pánův a přátel k tomu dožádaných. Se strany ženichovy bylo tu sedm mužů, z nichž čtyři kněží a dva radní brandýšští. Se strany nevěstiny bylo tu devět osob jménem uvedených a ještě „jiní přátelé k tomu dožádaní“. V tom rozdíl od smlouvání doby husitské, od něhož jsme začali svoji líčbu. Tam to spravili čtyři lidé, tu u skromného kněze jich bylo nejméně šestnácte! Smlouvání stalo se slavnostním obřadem, jenž na konec dobře se odkvasil. Co se tkne pak Komenského samého, tož postřehl čtoucí, že veliký muž ten na peníze honný nebyl, vždyť tu vyženil sotva naši stovku!

Při smluvách snubních 16. věku jest poněkud s podivením, že ruznost náboženství mezi oběma stranama pomíjí se mlčením. A přece tenkráte bylo trojí náboženství v zemi, jehož vyznavači se vespolek dávili. Vždyť v tom hlavní příčina našeho neštěstí. Že by se lidé ruzné víry v Čechách v oné době nebyli manželsky snímali, toho nelze říci.

Píšeť Zámrský: „za našich časů již skoro řídký pán pojme sobě manželku toho náboženství, jako jest sám.“ A Zámrskému věřme. Z doby starší husitské známe jen jednu smlouvu manželskou, jež se náboženství dotýká. Vytiskl ji Dvorský v Památkách žen (str. 26.). V ní slibuje r. 1430 husita Jan z Dudbce na Pruhonicích nevěstě své panně Elišce z Hraselova: „Najprve co se viery dotýče pod jednú spuosobú aby od toho tištěna nebyla ani dobrú ani zlú vuolí, ini skrze sám se, ini skrze jiné osoby duchovní i světské. A také skrze to k ní žádné zlé vuole nemám mieti; a dalli by nám milý Buoh děti spolu kteréhokoli pohlavie a ona toho žádosť miela, aby její viery byly, tehdy já nikterakž nemám proti tomu býti, než má všecka vuole k tomu.“ Tu činila husitu láska tak liberalním, že vypadá jako člověk doby naší.

Tolik o smluvách.

Na konec nelze nezmíniti se o tom, že již v onech starších dobách bývali lidé, kteří dohazovali nevěsty a ženichy a vyšetřivše poměry jednoho donesli druhému a tak dva lidi k manželskému snětí svedli. Z takových dohazovačů a svodníků za nejhorší kladeny bývaly baby a židé. V starobylé hře divadelní Ruth zvané (vydání Jirečkovo) mluví v epilogu herec o babách k obecenstvu:

„Koho pak ty klevetnice
neb ožralé bumbalice
žení, takoví nemnoho
než jsou samy co lepšího
dohazují, dodávají
a potom z nich svůj žert mají.“

O židech svodných mluví Koldín v městském právě (Jireček 313).

S tím bychom mohli tuto kapitolu slušně skonati, leč na mysli máme ještě na přirovnaní zprávu, kterak sobě co do smluv svatebních židé zdejší mezi sebou vedli. V „Biči židovském“ Martina Carchesia čteme: „Žid zadající židovky k manželství nastrojí k tomu některé obzvláštní osoby, kteréž to jednají a tím i peněz zasluhují. K tomu pak ne každý žid se hodí, neb musí býti dobrý lhář, pochlebník, pokladač, tlachač: ten běhá od jedné

strany k druhé a vyptává se, jak mnoho tento po synu svém a druhý po dceři věna dáti chce.“ O tom, kterak se smlouvají, vypravuje Carchesius: „Vezmou k tomu některé židy za svědky, též obojích ženicha i nevěsty rodiče nebo některé z blízkých přátel, ti berou konce od plášťův, což za potvrzení toho a místo slibu drží. Na to dále vezmou pět nebo šest nových hrnců, těmi házejí a na kusy je rozrážejí: i to za stvrzení připovědí býti má. Při tom udělají zápis mezi sebou, však s tou vejminkou, jestližeby ženich o nevěstě, aneb nevěsta o ženichovi něco neslušného mluviti slyšeli, aby jedna strana druhé jistou summu peněz dáti povinna byla a tudy jsouce sobě svobodni, zas jiným způsobem se vdáti neb oženiti mohli. A pakli z obojí strany spokojeni jsou, tehdy se čas k svatbě jmenuje.“

A s tím opravdu konec. Došli jsme kapitoly o svatbách.

(Dokončení.)

Můj první pacient.

Humoreska. Francouzsky napsal dr. *Chatelain*. Přel. *J. Guth*.

(Dokončení.)

Díky bohu! tentokrát mám štěstí; dobrá žena myslí, že teprve začínám; nechme ji tu sladkou illusi. Nebude jako ta ukrutná Marianna, divíc se, hned první den, že čekárna moje není plna klientů, shledá docela přirozeným, že praxe přichází jen poznenáhlu; bude to chvilka odkladu, najmeme ji.

Najal jsem ji tedy a po osm dní šlo všecko jako na drátkách. Druhého dne k večeru Františka klopila nějak smutně hlavu.

„Co je vám, Františko? zdá se, že jste churava.“

„Ach ano, pane doktore; hlava mne strašně bolí, jakoby se mi chtěla rozskočit, a mrazení mám po celém těle.“

Ohmatám ji tepnu, měla horkost.

„Lehněte si bez otálení; tady máte šumící prášky, a nebude-li vám zítra ráno lépe, uvidíme, co se dá dělat.“

Františka šla si lehnout a já metal za dveřmi kotrmelce. Konečně! už tě mám, můj první paciente, štěstí se obrátilo; arci, je to jenom moje služka, ale je to také jen začátek a ostatní už přijde samo. O zlatá horečko! trvej alespoň jen několik dní; můj teploměr neposkvrněný dosud vším stykem s kůží lidskou, vyleze konečně ze svého pouzdra! Lékárník, ať už kterýkoli, uvidí moje písmo; trvej hodně dlouho, horečko zlatá . . .

Jakživ jsem tak dobře nespal jako tuto noc; nejsladší sny sladce mne kolébaly až do rána. Viděl jsem se již slovutným lékařem, nuceným odmítati pacienty, nízké coupé se dvěma rychlými oři vozí mne od paláce k paláci; pozdravuji rukou blahosklonně mladé spolubratry, kteří skromně jdou po chodníku . . . Sen tak jako bláznovství nezná mezí.

Druhého dne ráno, o sáh jsa vyšší sebevědomím, ozbrojen od hlavy až k patě všemi diagnostickými nástroji, z nichž se skládá arsenál lékaře dnešních dob, vstupuji k Františce. Moje bezbožné přání od včerejška vyplnilo se bohužel až přes příliš; horečka byla intensivní, plíce chyceny.

„Je to dosti povážlivé, Františko, ale buďte beze strachu, učiním, co jen možno, a za čtrnácte dní budete na nohou; zatím najdu někoho, kdo by vás ošetřoval a zastával vaši službu.“

„Milostpán je opravdu velmi laskav, ale jestli to nic nedělá, já bych raději šla . . . do špitálu . . .“

„To je,“ dodal Antonín beze všech okolků „historie mého prvního pacienta. Nalej, Sokrate, a vypravuj nám svoji.“

* * *

Sokrates ujal se slova:

Můj začátek, drazí přátelé, nebyl tak strastný jako váš, ale dobrodružství jeho není o nic lepší.

Když jsme se rozloučili dnes rok, bylo mi jeti, jak se snad pamatujete, asi třicet hodin drahou, než dojel jsem ke svým příbuzným. Moje dobrá máti očekávala mne na nádraží. Když mne byla přitiskla do svého náručí a do syta se nalíbala „svého ctihodného doktora“ smějíc se a plačíc zároveň, pravila náhle:

„Abych nezapomněla, Marku, máš už klientku, čeká tě s nedočkavostí.“

„Já, klientku? žertuješ, matinko.“

„Ani dost málo, věc je velmi vážná; nezapomněl jsi snad na naši starou tetu Johanku v Granvalu. Stůně už dlouho nemocí, které nikdo nerozumí, a jakmile se dozvěděla, že jsi odbyl tak skvěle svoje zkoušky, velmi ráda by zvěděla tvoje mínění o svém stavu.“

„Ale což nepovolala ještě žádného lékaře?“

„Ó ano, starého doktora Dubourga, ale zdá se, ten že jí mnoho nepomůže. Ostatek vzala na poradu všecky lékaře z kraje a je přesvědčena že s nejnovějšími pokroky, které přinášíš z university, dojista hned jí ulehčíš. Ví, že přijedeš dnes a čeká tě zítra; porada je určena na tři hodiny, doktor Dubourg je také povolán, to se rozumí; pravil, že velmi rád uslyší tvoje mínění. Tedy ujednáno; jsou to dvě hodiny cesty; Jan tě tam doveze, budeš míti štěstí.“

Štěstí! krásné štěstí! Ach, drazí přátelé! Vaše marné čekání nebylo ničím proti ouzkostem, které já jsem přetrpěl. Ty, Michale, bídný egoisto, vytýkal jsi členům své rodiny chladnost, protože žádný z nich nechtěl onemocnět, slepá vášeň Antonínova obětovala jeho kuchařku horečce, ale kdybyste nebyli mými přátely, věru, přál bych vám být na mém místě.

Nejkrásnější noc Antonínova byla ta, kdy onemocněla jeho služka; ta noc však, která následovala po mém návratu k otcovskému krbu, byla strašlivá. Konsultace pro mne nezkušeného přede dveřmi, po třicitihodinné jízdě drahou, pro zvláštní případ, se starým spolubratrem

sešedivělým v praxi! Hned při první ráně běželo o moji reputaci. Viděti nemocných samojediný, i v nejobtížnějších případech, bylo by hračkou; jste-li na rozpacích, on vidí v tom jen zápal, a jestliže se klamete... eh, což! chybiti jest lidské; otec Gutkind, vir illustrissimus, clarissimus atd., když z nás dělal doktory, neudělil nám neomylnost. Konsultace, to už je něco docela jiného; starší kollega, který si myslí: „No tak, mladíku, s tím svým smělým knírkem a novými pokroky, víš-li pak taky něco?" súčastní se mlčky zkoumání oběti, dívá se, co tropíte, a když jste hotovi, řekne vám co nejvíc blahosklonně: „Tož tedy, milý pane kollego, vy jste mladší, jaké je vaše mínění o tomto případě?" Vidím to všecko před sebou a mrazí mne při tom v zádech.

Mimo to teta Johanka, bezdětná vdova, byla bohatá a my byli nejbližší příbuzní; podle lidského rozpočtu mohl jsem tedy děditi a kdyby věc skončila špatně, dojista by — vzdálení bratranci — neměškali tvrditi, že jsem ji usmrtil; pěkný začátek!

Tato první noc po návratu do domu otcovského, druhdy tak příjemná a která vždy byla mi svátkem, byla, jak snadno porozumíte, docela pokažena vyhlídkou na tu přenešťastnou konsultaci. Kdybych se byl aspoň přibližně dozvěděl, o jaký případ to běží, byl bych mohl noc tu zasvětiti hledáním v knihách, nahlédnouti v dotyčné oddělení nemocí a případů zvláštních a anormalních. Ale nic, nadarmo jsem se při večeři mateře na to vyptával.

„Co jí tedy je, ubohé tetě?"

„Nevím, má bolesti všude."

Bolesti všude! toť příliš... pro mne. „Zítra — Waterloo!" myslil jsem uléhaje. Sotva jsem oka zamhouřil, a druhého dne příbuzní shledávali, že jsem smuten a zamyšlen.

„Co je ti, Marku? jsi nějak nepokojný; nejsi přece nemocen?"

„Ani dost málo; je to jen únava z cesty, zítra to přejde."

V jednu hodinu vůz na mne již čekal u vrat a vsedl jsem do něho mrzutější než Hippolyt vycházející z Troezenu. Počasí bylo rozkošné, slunce zářící, ale nebylo to slunce od Slavkova; ptáci zpívali v květnatých sadech; šťastný skřivánku, který vznášíš se vysoko ve vzduchu, ty nevíš, co to je konsultace!... kdybych byl tím skřivanem...

Přijedeme před domovní vrata stejným časem jako doktor Dubourg.

„Ah, to jste vy, mladý pane kollego; těší mne velice, že mám tu čest vás poznati; přicházíte docela čerstvý z university a dojista že se musí mnohému od vás přiučit ubohý, starý, venkovský praktikus. Případ jest ostatek jeden z nejinteressantnějších a vy nám dobře poradíte, o tom nepochybuji."

Ten lotr (viděl jsem mu to na rtech lehce vyhrnutých pod šedivým knírem) nevěřil z toho sám ani slova.

Ó, moje tušení, moje tušení! Pan spolubratr, vysoké postavy, vlasů skoro sněhobílých, imposantního vzhledu, s malýma, šedivýma očima, pichlavýma jako ostří sekáčního nože, měl přese všecku laskavost, kterou předstíral, do sebe něco zchytralého, až mi šel mráz po zádech.

Nicméně ohlásili nás u nemocné, která byla hotova nás přijati.

„Dobrý den, pánové; ah! můj bože, jak jsem ráda, že vás vidím; jak se máte, drahý synovče? Vrátil jste se šťastně a přinášíte mi uzdravení z mé smutné nemoci? Sedněte, prosím, pánové, pokračujme jen zvolna, jsem již všecka pohnuta."

Usedli jsme z každé strany nemocné, která polou ležíc na pohovce, sotva mohla vzpřímiti hlavu a každým okamžikem zdála se omdlévati. Pokoj, ověšený zevšad čalouny, zahalen byl v polotemno, ana nemocná nemohla snésti odpoledního slunce; zrcadla a všecky lesklé předměty byly pokryty lehkou zelenou látkou. Na obou stolech láhviček bez počtu.

Začínáme zkoumati.

„Nebudu vás vytrhovati, drahý pane kollego; kdybych se vám do toho pletl, mohl bych vás nevolky přivésti na falešnou stopu, a záleží na tom velmi mnoho, abyste si utvořil úsudek docela nepředpojatý. Případ milostivé paní, jak o tom hned se přesvědčíte, je velmi poučlivý. Rozpoznání nemůže mýliti; jen při ošetřování naskytují se některé obtíže, ale díky vaší mladé osvícenosti, rozřešíme je velmi snadno, o tom nepochybuji. Račte jen volně pokračovati — zůstávám pouhým divákem a až mínění vaše se ustálí, půjdeme pohovořit si o tom do salonu!"

Aeskulape, pomoz! pomozte: Hippokrate, Celsie, Galiene, Aretie a všichni ostatní! volal jsem v duchu, zatím co teta hlasem slabým a přerývaným hlubokými vzdechy kreslila mi obraz svých bolestí. Byla to, jak vypravovala matka, nemoc v celém těle; tlak v žaludku, píchání v zádech, v hlavě hučení jako ve mlýně: krev neobíhala, brzo zastavovala se u srdce, brzo pálila v končetinách; žluč, ach, ta nešťastná žluč! neodtékala jak se patří: vystupovala ob čas místo aby se stahovala, a mísila se do žaludečních šťav. Při tom mrazení, všeobecná nevolnost, nervy suché a napjaté jako struny, slabost nesmírná, chuť podivná, spánek nestálý, atd. atd., a to již trvá tolik let, což není proti tomu léku?

Líčení bylo dlouhé, spolubratr, netečný na své židli, nespouštěl se mne svých malých očí; byl jsem přesvědčen, že mu to působí zvláštní potěšení vidět mne v práci. Já nešťastník! mrazení, bolesti v zádech, hučení v uších, to všecko cítil jsem já sám, neboť čím dále stará teta mluvila, tím více se mi dělaly mžitky před očima. Nadarmo jsem zkoumal, klepal, ohmatával, nic mně nenapadlo; opakoval jsem si rychle v duchu sto sedm a dvacet officielních způsobů smrti — nepočítaje v to mrtvě narozené — uznávaných federalní kanceláří statistickou; nic se mi nehodilo na případ, který se nepodobal ani v nejmenším tomu, co jsem vídal na klinice. Darmo rozmnožoval jsem svoje otázky, darmo ohmatával jsem tepnu znova, abych jen nabyl ducha a získal času... marná námaha, žádné rozumné rozpoznání nepřišlo mi na mysl; oči starého spolubratra pořád byly na mne upřeny, byl jsem všecek popleten a studený pot vyvstal mi na čele.

„Jste ustálen v úsudku, pane kollego?" tázal se mne posléze.

Neodvážil jsem se říci, že ne.

„Myslil jsem si to; milostpaní bude asi zemdlena, pojďme do salonu; řeknete mi svoje mínění."

Teď nastal kritický okamžik: kollega nabídl mi pohovku.

„Račte jen docela pohodlně: chce-li člověk vážně hovořit, musí dobře sedět.“

Usedl jsem.

„Vyslechl jste tedy, drahý pane kollego, nemocnou; prozkoumal jste příklad s důkladností a chladnokrevností, která jest výborným znamením pro budoucnosť. Těší mne, že já první vám mohu k ní gratulovati; tož tedy pohovořme si... Nemoc je vám tedy jasna?“

Pohled jeho zahloubal se do mne.

„Ano... doufám alespoň...“

„No tož! dobře... mluvme tedy o něčem jiném! Četl jste Moliéra, Argan má potomky, ale daří se jim všem znamenitě!“

— — — — — — — — — —

Uf! ten mi nahnal strachu, ten ďábelský člověk!

To je, dodal Sokrates, historie mého prvního převratu. Ubohá teta Johanka zemřela čtrnáct dní po naší konsultaci... převrhl se s ní kočár — při zdravotní procházce — a veškeré svoje jmění zanechala mé mateři. Proto mohu vás dnes přijímati na sametových židlicích a vyprázdniti několik láhví... na vaše zdraví; ať se vám daří lip než vašim klientům!

FEUILLETON.

Člověk, který si chtěl koupit knihu.

III.

Pane redaktore!

Bezpečně bude obecně zajímava zpráva, že náš člověk bývá recidivní ve své chorobné choutce, koupiti si knihu. Záchvaty opakují se v neurčitých lhůtách, někdy po roce, jindy po deceniích. Ale opětují se. Ponejvíce následkem mocného pohnutí mysli, kterému náš člověk podlehne, když zahřmí do národa manifest ve prospěch českého čtení, podepsaný pěti tucty zvučných jmen, anebo když tisící a první knihkupecký prospekt konečně pronikne tuhou českou kůži našeho člověka.

Tak jedenkráte zmanul sobě náš člověk, pořiditi si český kalendář. Neboť do té doby sloužil mu po staré rodinné tradici za měřítko času od Hromnic k Jiřímu a od Jiřího do Jakuba starý „Leitmeritzer Kalender“.

Kalendář! Ba, český, slovanský a mravný kalendář. Hm, těžká rada! V čítárně člověkovy „Besedy“, kamž se náš člověk ob čas na klimání uchýlil, sedával samoten šňupák, jeden z těch dobrých lidí, kteří čítávají vše a nevědí nic. Předříkával sobě sipavým šepotem, bodaje našeho člověka v klimání žihadly vyrážených citoslovců a rázných slov. „Spustlost“, „hniloba“, „nemravnost“, „otrava“, „nečeskost“ a podobné šlehy zarývaly se v trnoucí duši člověkovu, kdykoli si šňupák odstrašující ortely o české knize z bohulibých a vlasteneckých časopisů literárních předříkával. I liboval si člověk náš v tomto poučení, kteréž usnadňovalo mu, vyhýbati se české knize na sto kroků. Nechť vábila ho, nechť usmívala se naň, on zůstal pevný, on vyhnul se těmto pestrým květům s jedovatou mízou, těmto obíleným hrobům a štítil se počestně a vlastenecky české knihy. A teď napískal mu ďábel, aby sáhl do této čertovy zahrádky, kde pod každým keřem číhala zmije, na každém lístečku bacilly vředů tělesných a duchovních, v každém poupěti otravný dech vlastizrádné nečeskosti.

Ej, však kritické orgány dovedou netoliko varovati, nýbrž i doporoučeti. I vyčkal náš člověk jedenkráte trpělivě, až dozpíval šňupák známou litanii „cizota, nahota, sprostota — ta — ta — ta“. Pak zmocnil se potaji odloženého časopisu, propagujícího jen čtení mravné, české a dokonalé. A hvězda spásy zasvitla mu.

„Poutník!“ Kalendář všech kalendářů, bašta mravnosti, výlupek českosti, apoštol nejpoctivějšího českoslovanství!

Náš člověk koupil si „Poutníka“. Vkochal se do tohoto pokladu, koupal se v proudu ryze mravných výronů českého ducha i roznítil se svrchovaným blahem vlastenecké pýchy, čta, kterak „náš generál Bukvoj“ v čele „našeho vítězoslavného vojska“ dne 10. června 1619 „našeho nepřítele“ za vděčného plesání všech dobrých českých duší u Záblatí porazil, načež se pak naše vojsko „hnalo za nepřítelem až ku Praze, kdežto v bitvě na Bílé Hoře ještě jednou ho porazilo.“

„Sláva! Naši vyhráli!“

„Co tu povykuješ?“ Hlava domácí paní objevila se ve dveřích.

Člověk jal se drahé své polovici vypravovati.

„Dej pokoj s vojnami! Darmo mi připomínáš, jak nám Prajzi snědli všechen perník. Raději si vezmi čistý límeček a buď zticha. Frau rechnungsrát přijde co nevidět na svačinu, a — to víš — ji špinavé límečky a české hlouposti nevoní.“

Člověk šel si poslušně pro čistý límec. Ale vlastenecká hrdost v něm překypovala. Musil ji udati.

„... a pořád ládo — ládo — ládo —“, zpíval si mladý pán ve svém pokoji „Kanonýra Jabůrka“.

„Možná! Já to již dávno zapomněl,“ odbýval tatínkovu zvěst o našem vítězství u Záblatí. „— a pořád ládo — ládo — ládo — ládoval.“

„Co tu tropíš?“ podivil se otec, vida syna strojiti se za hastroše.

„Hehe, papá! Což pak tvůj Poldy není pašáckým jednatelem spolku „Mrkev“? Dnes večer sekneme si merendu, a nejpitomější kostym dostane zlatý metál. Já vyhraju! Nejsem takhle čupr? Cóóó?“

Člověk synem zahanbený polo vrtěl hlavou, polo pochvalně přikyvoval a zašel si k dceři, kteráž si ob čas vyžádala od něho peníze na chvilku červenobílého uvědomění v podobě stužek.

Slečna Frierle (v červenobílých okamžicích Bedřiše) byla zahloubána v „Tagblatt“. Ve všech dobrých českých rodinách čtou vlastenecké paní a dívky „Tagblatt“ nebo něco podobného.

„Papáčrle, co je to: Bahöll!“ vpadla netrpělivou otázkou otci do vítězné hymny záblatské.

„Bahél — pahél —“ rozvažoval překvapený otec, zakrývaje maskou důmyslného hloubání svou nevědomost.

Ale dcera ji prohlédla i vzdychla zarmouceně: „Co to je? Nějaké vídenské fešáctví. Herr von Guschelhuber si o nás pěkné věci pomyslí. Vypadám před ním jako hloupá husa, a vy — čtete kalendáře!“ Slečna Frierle byla by pro své zanedbané vychování propukla v pláč, kdyby se byl neozval v předsíni vrčivý hlas pana Guschelhubera, vídenského šviháka, jenž prokazoval Praze a rodině našeho člověka čest i oslňoval provincialní dívky virtuosním ovládáním lerchenfeldského nářečí.

Člověk šel uvítat vzácného hostě a mimochodem pochlubil se, jak jsme u Záblatí vyhráli.

„Na und ob!“ zubil se Herr von Guschelhuber.

„Jak že? Vy jste náš?“

„Váš? Ani mi —. Ale vy jste náš!“

„Já?!? Kterak to?!“

„Ale vždyť se radujete, jak jsme vyhráli!“

„Nu ano: My! Rozumíte: My. A nikdy vy!“

Vznikající vádu překazily rychle domácí dámy, odměnivše se káravými pohledy zbrklému vlastenci za třeštění, kterým by se byl Herr von Guschelhuber bezmála pohoršil. A člověk náš poněkud zmaten, přemílaje „my a vy“ a nejsa s to pochopiti, jaký šotek tyto pojmy promíchal, byl roztržitým hostitelem frau rechnungsrátové.

Rozjaření nabylo v něm však poznovu vrchu, a co chvíli musil se zdržovati, aby jásavým tónem nezanotoval „Hej Slované“ nebo tak něco vlasteneckého na oslavu našeho vítězství záblatského.

Jedva že odešli hosté a Poldy, oblekl se ruče a spěchal do své besedy hoře touhou, zaskvíti se tam svými utěšenými vědomostmi.

„Že někdo konečně přichází,“ broukl první host, odkládaje české noviny, vydávané po německu pro lepší utvrzení našich předáků v němčině. „Ze zoufalství četl jsem nějakou povídačku ve feuilletonu. Nevím z toho již zase nic, ale není to špatné. Tihle němečtí literáti jsou přec onačejší —“

„To je, prosím, z českého přeloženo,“ ozval se přisluhující sklepník, patrně čtenář.

„Kýho výra! Že ano? Hleďme, to bych byl ani netušil. Škoda! Já česky nic nečtu krom těchhle novin.“ I hodil německým časopisem. „Ta vysoká čeština jde mi proti srsti.“

„A mně ne!“ honosil se náš člověk. „Já — —“ i vypravoval živě o našem vítězství záblatském.

„To je toho! Zas nějaká Žižkova kronika. Nečtěte to, příteli! Žižka byl petrolejník, — povídal to tuhle jeden tuze velký pán. A na mou duši, že byl. Když to takhle všecko povážíme, všecko, rozumíte — celou tu historii: Je to tak! Je! Buďme rádi, že máme ty časy za sebou.“

„Dovolte, pane, totě přespříliš!“ spustil s protějška podrážděný jakýsi hlas na našeho člověka. „Totě jakoby se radoval srbský junák z osudného dne —“

„Podsvinče! Vypečené jako zlato!“ poroučel si náš člověk společně se svým přítelem. A rozkazem, posuňkem utali opovážlivost horlitelovu. Obrátivše se k němu zády, pohlédli na sebe výmluvně. Jakýs chudák, nováček v besedě, chce se něčeho dotříti; bydlí ve třetím poschodí za dvě stovky a nemá ani zlaté hodinky. A chce poučovat! Sám nepochybně petrolejník — protiva!

Pochoutka na ...elátku byla však zkazena. Během večera vyskytl se ještě tu a tam někdo, jenž projevil mlhavé tušení, že pýcha našeho člověka spočívá na vratkém základě. A nechavše tyto ostny v dmoucí se hrudi našeho člověka, oddali se klidně hře v karty nebo tlučení špačků.

Malé neúspěchy velké učenosti jsou s to, popuditi nejklidnějšího filosofa. Pobouřily tichou krev našeho člověka také.

„Příteli!“ vrhl se na šňupáka v čítárně. „Jsou to české noviny či nejsou?“

„Ba že jsou,“ přikývl šňupák pozřev brejlemi na literarní časopis. „Výborná vlastenecká publikace. Vizte jmena redaktorů a spolupracovníků! Nejslovutnější a nejvroucnější našinci, filologové, pedagogové, krásovědci. Co ti aprobují a doporučí, jest nade vši pochybnost poctivé české a dobré.“

„Vyhráli jsme tedy u Záblatí?“

„Toť, máte-li to černé na bilém —.“ A šňupák dychtivý po svém čtení, odříkával si opět z potištěných papírů. Spěchal. Zbyl s naším člověkem poslední v besedě.

Podráždění zavedlo našeho člověka ještě na skleničku do blízké hospůdky. Naleznuv tam nějakého známého, začal s ním rozprávku o našem vítězství záblatském.

Sousedé, většinou mladí lidé, vztyčili prudce hlavy, měřili našeho člověka hněvivými pohledy.

„Jaká to drzost! Kdo jste, odřezanče? Ven s ním!“ zahřmělo z desíti, z dvaceti hrdel. Náš člověk se opřel. Nastala vřava, na jejímž konci nalezal se náš člověk venku, obličejem na dlažbě. Vzchopiv se, uchýlil se do blízké kavárny.

Likér za likérem lil do kvasu svého rozhořčení, až se ustanovil divoce na tom: „Und doch ham'r bei Sablatt g'siegt.“ A pěstí do stolu to potvrdil.

„Na und ob!“

Náš člověk ohlednuv se byl pozdraven nejlíbeznějším úšklebkem tváře Guschelhuberovy. Týž seděl ve společnosti několika cerevisek u sousedního stolu. Náš člověk dal se do nich. Každý si připisoval vítězství záblatské a noční scéna byla by nepochybně skončila v novinách známou zprávou, že vlastenečtí hosté rozhorleně odešli, kdyby se byl do sporu nevložil kavárník. Pohlednuv útrpně na našeho člověka, zaťukal významně na čelo.

Náš člověk bouřil dále. My, oni, naši, vaši, přátelé, nepřátelé, vše mátlo se mu v mysli a v řeči chaotickými šibřinkami.

Hosté vstávali ustrnuti, pohoršeni, rozpačiti. Kolem kavárníka sestoupil se hlouček. „Povážlivý ztřeštenec! Bláboli čirý nesmysl. Z něho nemluví pivo, nýbrž pouhé šílenství. Pro nositka!“

A našeho člověka odvedli na observační stanici choromyslných.

Div, že tam opravdu nesešílel.

Vyprostiv se, zavřel „Poutníka“ pod sedm zámků do poslední truhly za posledním hambalkem na půdě svého domu. A zapřisáhl se, nesáhnouti vícekráte na české knihy. Zhaněnými by se mohl otráviti, a s doporučenými by se mohl dostati do společnosti idiotu a bláznů.

Taková jest jedna z nehod našeho člověka s českými knihami.

Jan Lier.

*

Národní divadlo. (*„Král Lear“*. — *„Záviš z Falkenštejna“*. — *„Vicomte z Letorieru“*. — *„Odvážná sázka“*.)

Národní divadlo zařadí každou sesonu z pravidla jeden nebo dva kusy Shakespearovy ve svůj repertoir. Není to mnoho, ale za to vypraví se tato arcidíla obyčejně s náležitou pietou, takže interes obecenstva k hrám Shakespearovým, jestliže neroste, aspoň neklesá. Vzpomínáme, jak pěkného úspěchu docílil loni „Othello“; a když nyní dáván „Lear“ poprvé, bylo divadlo téměř vyprodáno. A to znamená mnoho: jeť Shakespeare strava těžká a obecenstvo rozmarné až hrůza.

Představení „Leara“ bylo celkem pěkné. Titulní úlohu převzal p. Šimanovský a provedl ji s bravúrou na svůj věk věru úctyhodnou. Byl sice jeho Lear v druhé polovici více elegický nežli divoký, nicméně měl i tam akcenty mohutné; a jestliže ve scéně při bouři hlas jeho poněkud se tratil, nemůžeme se diviti, neboť divadelní Perun byl ve své službě až příliš horlivý. Zvláštní zmínky zasluhuje také jeho krásná maska; máť pan Šimanovský jak postavu tak tvář pro podobné figury heroické jako stvořenou. Krásnou a také něžnou Kordelií byla paní Bittnerová, až na to, že opět tu a tam příliš prodlužovala některé tóny; zlou Gonerill hrála docela případně slečna Danzerová, Regan dostala se slečně Slavinské. Při dalších představeních převzala Gonerill paní Sklenářová a Regan slečna Danzerová, čímž celek velice získal, neboť zmíněná úloha se pro slečnu Slavinskou nijak nehodila. V každém ohledu zdařilou postavou byl pan Šmaha v Kent; poctivec, králi svému tělem duší oddaný, ale při tom drsný, že z něho při každém nárazu srší jiskry. Zvláště hádka s Oswaldem povedla se mu přímo znamenitě. Dobrý byl také pan Kolár v úloze šaska; říkal ty svoje trpké pravdy králi do očí tak klidně a nevinně, že každou chvíli strhl obecenstvo k srdečnému smíchu. Dobře obsazeny byly úlohy Glostra panem Řadou a jeho synů Edgara a Edmunda pány Seifertem a Bittnerem. Režie pana Kolára zasluhuje všeho uznání.

Jediná věc seslabovala chvílemi mohutný dojem celku a to byl ten starý překlad: překlad věrný a pečlivý, ale ne dosti divadelní. Některá místa jsou nejasná i při čtení, což teprve s jeviště? Co pomůže pracné nepodobení některé slovní hříčky, zůstává-li nejasnou? Nebylo by lépe ji pominouti?

Hálkův „Záviš“ byl představením slavnostním. Tyto dny bylo tomu právě 25 let, co bylo otevřeno divadlo prozatímní Hálkovým „Vukašínem“. Z piety k zemřelému básníku zvolila divadelní správa k oslavě tohoto jubilea na místě Vukašína „Záviše“, kterýž kus má ze všech Hálkových dramat největší působivost, zvláště kdyby byl více seškrtán. Obsazení hlavních úloh bylo staré: Záviš (p. Slukov), Otakar (p. Šimanovský), Kunhuta (pí. Sklenářová), Jitka (pí. Bittnerová), Rupert (p. Bittner) atd. Hrálo se pěkně a četné obecenstvo odměňovalo representanty hlavnějších úloh častým potleskem. Po celý večer panovala v divadle nálada skutečně slavnostní.

O dobré novinky veseloherní jest, jak vůbec známo, veliká nouze, a poněvadž repertoir „veselý“ jest téměř všeobecným heslem obecenstva, hledá divadelní správa ve svém archivu po dobrých veselohrách starších. „Vicomte“ jest komedie na všech možných jevištích zdomácnělá a vůbec známá, ale stojí vždycky ještě za podívanou. Celek jest sice poněkud staromodní, ale má několik hezkých figur a dobrý humor; zvláště druhý akt, kde soudní rada Desperriéres baví se se svými „klassiky“ — má totiž v krabicích foliantům podobných schované láhve s vínem — jest neodolatelný.

Sehrán byl „Vicomte“ pěkně. Osmnáctiletého vicomta hrává ovšem dáma: u nás dostal se slečně Dumkové, která jej provedla celkem pěkně, až na to, že některé akcenty, jinak správné, přepínala. Ostatně byl její „vicomte“ roztomilý, jak býti má, a také mužný, pokud to ovšem při dámě můžeme očekávati. Výborné figury byli pan Kolár (rada Desperriéres), slečna Křepelová (jeho sestra), paní Ortová (žena krejčího Grevina), i pánové Frankovský (starý vychovatel vicomtův) a Šamberk (přihlouplý jeho bratranec).

Také starší práce jest „Odvážná sázka“, vtipná to jednoaktovka francouzská, vlastně jakési duo mezi mladou vdovou Lucií (paní Sklenářová) a jejím zbožňovatelem Valcourem (pan Bittner), neboť třetí osoba téhož kusu, komorná Lisetta (slečna Dumková), slouží pouze k oživení jejich hovoru, který by bez takového přerušení byl poněkud zdlouhavým. Valcour vsadí se totiž s Lucií, že se ona ve dvaceti čtyřech hodinách do něho zamiluje. Ona se tomu brání a slíbí, že se upřímně přizná, podaří-li se Valcourovi lásku v ní probuditi. Valcour sázku vyhraje; a jak? Při druhé návštěvě se s Lucií loučí a simuluje sňatek, který dle vůle rodičů má uzavříti. Tím probudí v ní žárlivost a ona se s láskou svou prozradí, neboť již před tou sázkou, ač sama si toho nebyla vědoma, Valcoura milovala. Drobotina tato sehrána byla velmi hladce. *R.*

Listárna redakce.

Rukopisy nevracíme. — „Souzvuk“: Děd. věštbu ano. — P. A. S—k.: Mezi rovy, Stromořadí, neuveřejníme. — „J. E. Praha“: Pro feuilleton.

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček.“

Předplací se pro Prahu
na čtvrt léta . . 1 zl. 65 kr.
na půl léta . . 3 „ 30 „
na celý rok . . 6 „ 60 „
Se zasylkou po poště
na čtvrt léta . 1 zl. 75 kr
na půl léta . . 3 „ 50 „
na celý rok . . 7 „ —
Patisk původních prací se vyhražuje.

LUMÍR.

Veškeré dopisy, týkající se redakce či administrace „Lumíra“ buďtež adresovany: Časopis „Lumír“, Praha, Salmova ulice číslo 9. nové
Listy přijímame jen frankované.
„Lumír“ vychází dne 1., 10. a 20. každého měsíce vždy o 2 hod. odpoledne

ROČNÍK XV. 20. prosince 1887. ČÍSLO 36.

Jsem k Tobě připoután.

Báseň *Fr. Ad. Šuberta.*

Jsem k Tobě připoután jak hoře k člověku,
jak trpkost k neštěstí a jásot k veselí,
jak ku životu smrt a k lásce duše ples,
jak k nebi blaženost a k peklu prokletí.

Jsem k Tobě připoután jak k slunci paprsek,
jak světlo ku hvězdě, jak k ohni rudá zář,
jak šero k večeru a k ránu červánky,
jak k země hlubinám je připoutána tma.

Jsem k Tobě připoután jak ruda ke skále,
jak zeleň ke stromům a k pláni šípku keř,
jak jelen k doubravám a ku pramenům laň —
jak ku spřežení pluh, jenž nemá vůle své.

Jsem k Tobě připoután, jak plavec k moři jest,
jež k sobě zvábilo jej kouzlem nezdolným
i vlastní veleby i tajem krajin těch,
jež mysli jeho vznět mu báji za mořem.

Loď plavec vystrojí a veslem udeřiv,
vyjede v širou sláň a pluje vítězně —
až přepadne jej bouř, co lupič poutníka,
loď mrští ke skále, ji v trosky rozbije —
a jako almužnou mu život darujíc,
jej vlny úderem kams na břeh vyhodí.

Vše vzalo moře mu, jen jeho smělost ne:
sotva že pouschl na těle vlhký šat
on strojí novou loď a moři propadlý
se vrhá poznovu do jeho lesklých vln,
i dnes i zítra zas — až posléz najde to,
co v moři nehledal: v té tůni vln svůj hrob.

Jsem k Tobě připoután jak plavec k moři jest,
jsem k Tobě připoután jak k peklu démon jest,
jemuž bůh v hněvu svém byl odňal lásku svou —
tu lásku, bez níž bůh přestává bohem být —

jsem k tobě připoután svou duší veškerou
jak v poušti k oase Arabův mroucí zrak,
jsem k Tobě připoután jak k zemi bylina,
jsem, pouze v Tobě jsem, a Tebou jen jsem živ!

Zbožňovaná žena.

Novella *L. Capuany.*

Zatím co jeho žena stojíc před velikým zrcadlem upravovala ještě všelicos na své promenádní toilettě, zapínal si Jindřich rukavice a sledoval očima zamilovanýma každé její hnutí: pozoroval, jak si urovnala klobouček, jak si načechrala na čele vlasy, jak si koncem prstů povytáhla z pod rukávů krajky, jak si přihladila tu a tam odstávající šaty i široké hedvábné stužky, jimiž byly z předu ozdobeny, a musil se usmáti, když viděl, s jakou vážností a pozorností se zhlíží v zrcadle, jakoby studovala pohyby pro nějaké divadelní představení.

Potom se Evženie obrátila a to jedním rázem, jakoby si vědoma byla svojí zářící krásy. Byla brunetka; oči měla černé a lesklé jak uhly, rty kypré a červené, zrůstu byla štíhlého, ale forem plných — jaký div, že Jindřich vida ji takto před sebou nemohl se déle udržeti, že vztáhl po ní ruce, aby ji objal a políbil volaje:

„Kterak jsi krásná!“

Ale ona jej mrzutě odstrčila, ucouvla před ním a odbyla jej slovy:

„Chceš mi smačkati šaty?“

* * *

Taková byla vždycky! Vždycky! Hned tenkrát, když on chodíval celé hodiny pod jejími okny nespouštěje očí s terasy, kde ona celé léto i na podzim sedávala ve stínu

rohožky proti slunci zavěšené, mezi samými květinami jako Madonna. Pracovala něco po boku staré tety, která ji, sirotka, vychovala, a zdála se býti pořád ještě dítětem. Vždyť ani nepozvedla hlavy, když on tam dole se procházel, anebo když zrovna pod samou terasou se zastavil rozmlouvaje s přítelem, jehož náhodou potkal. Jindřich si přál, aby pochopila, že tam chodí k vůli ní, jenom k vůli ní, a prosil ji všim možným způsobem o jediný aspoň pohled. Ale Evženie jakoby si ani nevšímala toho ubohého, zamilovaného mladíka, jemuž beze všeho přičinění svého nadobro pomátla hlavu!

Taková byla vždycky! Hned toho večera, kdy měli svatbu, když jeho studentský sen se konečně vyplnil. Byl advokátem a odvážel svoji mladou ženušku k rozkošnému letohrádku na úpatí hor. Vůz jel zvolna, neboť silnice stoupala hodně do kopce; s jedné strany táhla se zralá pšenice, s druhé vinice a háje olivové, ozářené posledními paprsky zapadajícího slunce. V celém kraji bylo ticho, ale v jeho ňadrech to vřelo a bouřilo jako nikdy před tím. Vždyť byl s ní poprvé sám, vždyť to byla jejich svatební cesta. Přál si, aby jeli po svatbě hned na venek, sem, do toho rozkošného zátiší. Ona svolila, ale podle špatného humoru jejího mohl pozorovati, že ji to tuze netěšilo.

„Co tam?“ prohodila jaksi nevrle. Návrh ten zdál se jí, ne-li více, aspoň podivný.

Zmíněný letohrádek byl celý opraven od země až ku střeše. Kam se člověk podíval, viděl květiny: před ním byla oranžová zahrádka, do níž vedla čtyři jako křišťal čistá okna. Terasa byla zase plná květin a proti slunci chráněna byla živým stropem divokého vína, jež s železných tyčí splývalo v celých vodopádech. Jindřich již po několik měsíců chystal toto útulné hnízdečko pro líbánky a těšil se již napřed, kterak bude Evženie překvapena, až je spatří. Ale sotva že vešla do předsíně, skrčila nosík a zvolala nevrle:

„Fi! Tady zavání lak!“

Jindřicha to zabolelo.

„Na mou věru, ani se mi nezdá . . .“ koktal.

„Ba ano,“ tvrdila, „až to člověka dusí.“

Aby zapudil u ní ten špatný dojem, pravil:

„Počkej zde jenom okamžik!“

Učinil několik kroků, otevřel dvéře, pak se vrátil, vzal ji za ruku a uvedl ji skrze jeden pokoj ke dveřím druhým, strčil do nich a již stáli na prahu svojí ložnice.

„Nuže, co tomu říkáš?“ tázal se vítězně.

Byla to malá sice, ale rozkošná svatyně lásky. Od stropu visela bronzová lampa šířící příjemné, blede modravé světlo po celém pokoji, v jehož šeru vynikalo pouze lesklé, mosazné kování na nábytku a bělostné podušky tající se mezi těžkými záclonami.

„Vždyť je tu tma!“ prohodila Evženie.

Více neřekla; zůstala státi na prahu a dívala se do vnitř lhostejně, ba spíše jaksi mrzutě.

Na tom tichém letohrádku začala se brzy nudit. Jindřich si přál, aby se s ním pohroužila do té krásné přírody, kterou tak miloval, a která každou chvíli přiváděla jej v nadšené horování. Ona však krčila nad tím vším rameny.

„Stromy? Zeleň? Co na tom zvláštního?“ říkala. „Daleké obzory? Jsou nudné, a ten klid neméně.“

Když se tak s ní ubíral volným krokem po těch horských pěšinách, opojený vůní těch nesčíslných kvítků, jež pokrývaly stráně, a když viděl, že ona, jeho Evženie, dívá se lhostejně na ten čarovný kraj, že pranic neodpovídá na jeho sladká slova, poněkud se zasmušil. Vzpomínal na svoje útrapy za těch pět minulých let, kdy, ačkoliv bez naděje, přece přisáhal, že to krásné děvče musí býti jeho, kdy dlouho marně po ní toužil, a nyní, když ji měl, zdálo se mu, jakoby to nebyla ona, kterou tak nadšeně miloval, a tázal se sám sebe, jaká se to s ní stala změna? Či bývala vždycky tak lhostejnou a tak ukrutnou? A zase tiskl horoucně její rámě, hladil její ruku a opakoval, co již stokrát jí řekl:

„Nyní jsi moje, celá moje, není-li pravda? A budeš mne míti ráda, viď? Vždyť toho také tak trochu zasluhuju, aspoň trochu!“

Ona sotva pohnula hlavou a pravila:

„To jsi mi již kolikrát řekl. Již to umím z paměti.“

„Nudí tě to snad, když to slyšíš?“

„To právě ne, ale . . .“

Zavrtěla svojí krásnou hlavou, pootevřela svoje kypré, červené rtíky a již zase upadla ve svoji starou lhostejnost. Dívala se před sebe těma černýma, lesklýma a přece chladnýma očima, které upomínaly na oči nějaké modly a které měly do sebe něco nadpřirozeného, tajemného, co působilo na ubohého Jindřicha takovým mocným kouzlem, že nemohl se mu ubrániti.

Vždycky byla stejná!

I ve chvílích nejdůvěrnějších, když by si byl přál vyloudit z té krásné živé sochy aspoň okamžitý, sebe nepatrnější záchvěv lásky, který by byl odpovědí na jeho horoucí polibky a na jeho vášnivé objímání. Ale i v takových okamžicích zůstávala ku podivu lhostejnou, neboť jinou ani býti nedovedla. V těch překrásných formách jejího těla proudil život tempem tak pravidelným, že se Jindřich marně namáhal přivésti v ně jakékoli vzrušení.

A přece nejen že ji miloval, nýbrž on ji zbožňoval! Myslil si, že musí zbožňovati tu hrdou její postavu, zvláště tu krásnou hlavu, jejíž oči svítily s děsným klidem, jejíž kypré rty jen zřídka stahovaly se k úsměvu!

Ale co naplat!

Byl šťasten, že ji má, ač dobře cítil, jak málo mu náleží.

„Můj život manželský,“ těšil se, „mi jako jiným nesevšední! Právě tím, že musím při ní vždycky něčeho ještě dobývati, mne nikdy neomrzí. Mám její ruku i její srdce a přece cítím, že ji nemám ještě celou!“

Ubožák, těšil se, že má její srdce a přece do opravdy neměl je nikdy. Byl by pro ni učinil snad všecko na světě, aby si ji získal celou i s tím koutkem v její duši, který mu byl jaksi uzavřen, a umínil si, že nepovolí, dokud nezvítězí docela.

„Kdo chce vítězit, musí se o to přičiniti,“ myslíval si, „je to s láskou jako se vším.“

Jeho matka, paní Momma, která prohlédla povahu své nevěsty a která raději se odstěhovala k svému bratru kanovníkovi, aby prý mladým nepřekážela a aby sama také měla pokoj, tázávala se ho často skoro ironicky:

„Nu jak, synáčku, jsi šťasten?“

„Velice šťasten,“ odpovídal Jindřich. „Vidíš, maminko, tvoje obavy byly zbytečny.“

* * *

Myslil, že si ji úplně nakloní, vyhoví-li každému přání, které četl v jejích očích, když uhodne každý, i sebe

prchavější rozmar její, který asi ovládá její mysl, když někdy celé hodiny dívala se mlčky před sebe.

V tom bílém jejich salonku, kde zdála se hnědá její pleť jako bronzová, sedávala obyčejně v pohodlné lenošce a dívala se upřeně svýma velikýma klidnýma očima na své krásné ruce a otáčela na prstech drahocenné prsteny.

To byla její obyčejná práce a nejčastější také zábava.

Její manžel provozoval svoji advokátní praxi, k vůli níž po tolik let studoval, všeho všudy šest měsíců: proč? Protože Evženii byl protivný zápach sedláků, kteří čekávali v předsíni na pana advokáta, a protože nechtěla poslouchati jejich křik, když mu potom v kanceláři vykládali svoje záležitosti. Inu — sedláci nejsou zvykli mluviti potichu a proto musil se Jindřich vzdáti raději své praxe, aby uši a nosík milostivé paní nebyly nijak obtěžovány. Celý skoro den trávil nyní po jejím boku; líbal jí ty její naparáděné ruce, líbal jí to hrdé čelo lemované kadeřemi, líbal jí ty kypré, červené rtíky, které zdály se stvořeny jenom ku polibkům.

Ona to všechno trpěla, ale neoplatila mu ani jediného políbení; když jí pro ukrácení chvíle vyprávěl nějakou historku, kterou četl v novinách, anebo nějakou vzpomínku ze svého studentského života, anebo když jí potichu do ucha prozpěvoval nějaký motiv z „Maškarního plesu" šimraje ji koncem svých bledých vousů po tváři, aby se přece vzrušila, aby sebou pohnula, tu líně zívala.

„Nech mne být."

„Nudíš se?"

„Ovšem. Co zde? Žijeme jako ve vězení."

„Pojďme tedy k mamince, nebo k tetě."

„To bychom si mnoho nevyměnili."

„Ale hleď, náš domek jest pohodlný, hezounký, že bys našla málo podobných v celém kraji. Je snad trochu z ruky . . ."

„Trochu? Hodně. A pak to okolí! S jedné strany nudná lada, s druhé nudná zahrada a v zadu páchnoucí hnojiště."

„Jaká pomoc?"

A trápil se, když viděl, že již ani neodpovídá, ale že se jaksi mrzí pro to, co nezavinil a za ten čas ani změniti nemohl. Jak se zaradoval, když po chvíli zase otevřela svoje kypré, červené rtíky!

„Na mou věru," dodala, „naše okolí jest hrozně nudné a nepříjemné. Tyhle venkovské zahrádky a ten hnůj na všech stranách, to jest něco děsného. Kdybys tak mohl prodati tento domek a koupiti jiný! Ovšem, na to není prozatím pomyšlení — a proto . . ."

Zamlčela se na novo a mračila se dál.

* *
*

Ba nebylo na to ani pomyšlení, neboť bez toho potřebovala přílišné sumy na své toiletty, na své šperky a všelijaké věci, které si zmanula. Ale při každých nových šatech, které měly buditi závist všech přítelkyň, ukazovala Evženie, ačkoliv se nerozplývala, přece aspoň jakousi vděčnost; při každém šperku, ať to byly náušnice, nebo náramek, nebo prsten, vytrhla se aspoň na okamžik ze svého vznešeného mlčení, při každé maličkosti odměňovala muže svého pohledem, který nebyl sice dlouhý, ale velice laskavý — takže tento nemohl a nemohl odolati pokušením tak lákavým a kupoval neustále.

Od nějaké doby přála si Evženie míti domek na náměstí della Collegiata. Když si vyšla někdy sama na procházku, bloudila po tom náměstí anebo v sousední Via Lunga, a přemítala v hlavě všeliké plány. Někdy také pohlížela okem závistivým i na velké paláce, které se pyšnily na velkém náměstí, na jejich rozsáhlé terasy, na jejich hrdá průčelí, začernalá věky, ale zlacená sluncem.

Na rohu náměstí della Collegiata dostavoval se právě rozkošný domek náležející místnímu arciknězi. Kdykoli jej Evženie shlédla, povzdychla si, jakoby každé klepnutí kladivem šlo jí zrovna k srdci.

Šla-li se svým mužem, nalezl tento vždycky nějakou záminku, aby nemusili jíti kolem něho, a když se mu to zrovna nepodařilo, hleděl zavésti hovor na něco jiného, ale marně. Ten domek byl příliš krásný, než aby mohla Evženie naň zapomenouti. Tak pěkná vrata a tak umělé vytesané římsy a ozdoby z bílého kamene Syrakuského neměl hned tak žádný. Ať mluvil o čemkoliv, Evženie jej neposlouchala, ale měřila to hezké průčelí od hora až dolů, od jednoho konce k druhému a její nevšímavost vůči jeho řeči, její tvrdošíjné mlčení bodalo jej do srdce jako ostrý nůž.

* *
*

„Abych ti dokázal, jak tě mám rád, koupil jsem po arciknězi onen domek," pravil jednou Jindřich, když přišel z města.

Evženie vyvalila oči a tázala se, má-li to býti špatný vtip.

Nikdo by neuvěřil, kterak se rozehřála, slyšíc, že to skutečná pravda. Pro Jindřicha byl to jeden z nejkrásnějších dnů jeho života, když jí prováděl skrze ty pokoje sotva omítnuté, plné vápna a trámů, kde dveře posud neokované stály opřeny o stěny — ale božsky vzdušné, neboť osmi širokými okny vnikalo do vnitř veselé dubnové slunce.

„Chudák arcikněz! Zemřel, nežli byl domek dostavěn. Dlouho se z něho netěšil."

„Za to se budeme těšiti z něho my," odvětila Evženie.

A když se vraceli domů, navrhla největší zacházku, aby potkali co nejvíce lidí, kterým by mohla říci:

„Jdeme z nového domu. To je krása!"

„Ovšem, velmi krásný domek," odpovídali všichni. „Ale stál asi také hezké peníze."

Sotva že se paní Momma dověděla, jakou pošetilost syn její vyvedl, vpadla do jeho domu jako puma.

„Cože? Zbláznili jste se?" oslovila oba manžely. „To byla jistě vaše myšlénka," dodala obracejíc se k Evženii.

„Moje?" odbyla ji tato. „Já se o takové věci nestarám. Koupil jej můj muž a on jistě ví, co dělá."

„Hlupáku!" kárala stará paní svého syna. „Že se necháš tak vodit za nos! Hezký dům, to věřím, ale co v něm budete jíst? Tvůj otec svoje jmění namáhavě nastřádal a ty je vyhazuješ oknem. Nu ovšem, ty nevíš, jak se těžce vydělává! A k čemu jsi se stal advokátem? Také jenom pro zábavu! Bože, co by tomu říkal otec, kdyby vstal z hrobu!"

„Nechme toho, maminko," konejšil ji Jindřich, „vždyť není tak zle!"

S tím stará paní odcházela.

„Tvoje matka jest hrubá!" prohodila Evženie a v očích zaleskly se jí slzy — ovšem ze hněvem.

* * *

Po několik dní nemluvila ani o novém domě ani o čem jiném; a když její muž jí vykládal svoje fantastické plány do budoucnosti, sotva se usmála.

„Kdy to bude hotovo?“ tázala se mrzutě. „Je to poněkud tvoje vina, že se dělníci tak loudají. Proč tam více nedohlížíš?“

A nevšímala si mraků, které mu každou chvíli zastíraly čelo, kdykoli docházela lhůta k placení, kdykoli mu nastávala nějaká výloha při zařizování nového domu. Cítil dobře, že to celé jest šílenost, ale nemohl si pomoci. Ani návštěvy vyzáblého, upjatého lichváře nepřivedly jej k rozumu. Protivný ten člověk přicházel každé čtvrtletí, ani nesmekl ten svůj zašpiněný klobouk a žádal vždycky jednu věc — totiž peníze.

Aby ho Jindřich odbyl, vystavoval slepě nové směnky vždy na větší částky, vždy hrozivější, lichotil mu, tiskl mu ruku, aby si jej naklonil, a vyprovázel jej až ze dveří, ačkoliv věděl, že při každé návštěvě zaplétá jej tento pavouk vždy hůře do svých sítí.

A zapomínal na všecko, jakmile viděl svoji ženu, chladnou ale stejně krásnou, s těma velikýma, černýma očima, s těmi kyprými, červenými rtíky, které zrovna vybízely k polibení.

Někdy přece napadla mu pochybnost:

„Snad je to všechno marné,“ myslil si. „Snad jest opravdu toto krásné tělo z kamene? Snad ani nemá to srdce, které v něm hledám? Snad ani nemá duši?...“

Ale hned zase ji vymlouval:

„Co dělat?“ myslil si. „Musím ji milovati takovou, jaká jest!“

Evženie přijímala jeho zbožňování jako věc docela přirozenou, ba povinnou, a někdy, ovšem zřídka, dokonce jaksi pohrdala tímto člověkem, který, jak se jí zdálo, pro ni ještě dosti nečinil. V takových chvílích rozložená na pohovce, nebo v lenošce dívajíc se před sebe snila s očima otevřenýma o štěstí lepším a dokonalejším po boku někoho, kdo by jí byl více hoden. Ona bytost vznášela se jí v mysli tak nejasně, že ani nebyla podobna určitému muži; a jestliže v takovém okamžiku se k ní Jindřich přiblížil a vyrušil ji z toho sladkého sna, který snila s očima otevřenýma, utrhla se mrzutě a řekla:

„Nech mne být!“

* * *

„Nyní jest v novém domě všecko hotovo!“ oznamoval jí Jindřich.

„Tak?“ odvětila nedbale. A hned napadl ji zvláštní rozmar, který se zalíbil i samému Jindřichovi.

„Víš co,“ pravila, „půjdeme tam pozdě večer, abych neviděla jeho zařízení až ráno, když se probudím. Bude to, jakoby se mi vyplnil krásný sen.“

„Výborně, drahoušku!“ přizvukoval Jindřich.

Když byl celý byt zařízen, vešli jednou pozdě večer přímo do nové ložnice, a sice po tmě, aby byli ráno hodně překvapeni. Bronzová lampa, jako kdysi v jejich ville šířila po pokoji bledé modravé světlo. Jindřich skákal radostí. Evženie rozpínala si zvolna vlasy vytahujíc krásnýma ručkama jehlice jednu za druhou, spustila dlouhé černé vrkoče, které jí zahalily celá ramena. Hodila hrdě hlavou a odhrnula je na zad. Jindřich, který ji pozoroval, nemohl se udržeti, vzal ji v náruči, jako když matka ospalé dítě nese na lože, ale Evženie se mu vytrhla se slabým výkřikem a utekla se na lože.

„Jdi, Jindřichu,“ odbývala ho, „a nech mne spáti. Ráda bych zítra časné vstala.“

On nemohl usnouti; díval se na modravou kouli noční lampy a naslouchal, jak spokojeně si oddychuje jeho zbožňovaná žena...

„Jakoby mne tu nebylo,“ myslil si. „Vždyť jsem se k vůli ní z polovice ožebračil, koupil jsem tento dům a zařídil jsem jej tak skvěle, dal jsem jí všecko, co sama chtěla, a nežádal za všecko nežli trochu, aspoň trochu lásky, trochu uznání. Jen až se zítra vzbudí, však já jí to řeknu!“

Ale neodvážil se říci jí ničeho, když líbal jí z rána ještě ospalé oči a ona se divila, že jest již slunce tak vysoko.

„Jakže!“ zvolala, „již jest tak pozdě? Bože, to mě bolí hlava! Bezpochyby tím, že je zde ještě vlhko...“

„Ty ospalá... nu, co tomu říkáš?“

Zotvíral všecky okenice, a pozoroval usmívaje se blaženě svoji ženu, která se rozhlížela po pokojích skvěle ozářených veselým ranním sluncem. Krásné stěny, pěkně pracované stropy i vkusný, nový nábytek, vše se jen jen lesklo.

A Evženie pozvedla k němu svoji hrdou hlavu i s tím chladným zrakem svým a pravila:

„Nezdá se ti, že jsou ty pokoje jaksi prázdné?“

„Přece víš, co to všecko stálo...“

„Ovšem, ale zde se to ztrácí a nečiní to pěkný dojem. A ta žlutá látka na pohovce a na lenoškách píchá zrovna do očí! Ten stolek zde také hezky nestojí! A což ty rámy, ty jsou nepatrné, uzounké jako prst — ne, to není hezké!“

„Všecko to bude, jak si přeješ, ale časem, jedno po druhém. Najednou to nejde. Vždyť víš, co jsme v poslední době vydali.“

„Hm! Jenom kdyby mě ta hlava nebolela!“ odvětila pouze a začala se přehazovat na loži mrzutě, vylévajíc si svůj špatný humor na svém muži, který konečně sám začínal uznávati oprávněnost všech jejích nepříznivých poznámek.

„Věru,“ pravil, „ty pokoje jsou jaksi prázdné. Povlaky na lenošce a křeslech jsou příliš jasné, máš pravdu, drahoušku, musíme to všecko opraviti!“

* * *

Jindřich přijímal dosti nerad obvyklou návštěvu vychrtlého lichváře, který přišel zrovna toho jitra, aby jej upamatoval, že opět nadešla umluvená lhůta k placení.

„Ale člověče, vy mi nepřejete ani oddechu!“

„Jaká pomoc, pane doktore; Bůh můj svědek, že nerad obtěžuji, ale ráčíte sám uznati, že...“

„Pijavka“, jak témuž lichváři se v celém městě říkalo, stávala se opravdu nesnesitelnou. Člověk ten rozhlížel se pokradmu po pokoji a odhadoval v myšlénkách každou věc, snad ze zvyku, snad aby se upokojil, že nepřijde o peníze — dovolil si tu a tam všetečnou poznámku, ba začal i dávati moudré rady.

„Pan doktor není dosti opatrný, měl by šetřit! Není-li pravda, milostivá paní?“

Evženie, která právě tu chvíli šla přes pokoj, mu neodpověděla, ba ani se na něho nepodívala.

„Tvář toho člověka jest mi protivná, zaplať mu!“ pravila potom svému muži. „Ať ho tu více nevidím!“

Jindřich pohledl na ni nanejvýš překvapený, ale neřekl slova.

„Což pak moje žena nechápe, jakou oběť jsem jí přinesl?“ myslil si. „Zaplať mu!“ Při slovech těch bylo mu, jakoby chodil po samém kraji propasti, kterou si vyhrabal vlastníma rukama. Věděl dobře, že může ten člověk zítra přijíti a pobrati mu všecky ty věci, které on tak těžce pořídil a které nicméně nenalezly milosti u jeho ženy, a že mu zbudou jen holé zdi!

„Zaplať mu, zaplať mu!“ A Jindřich dal se do trpkého smíchu. Od té doby neměltě pokojné chvíle ani ve dne ani v noci. V noci nemohl zavříti oka, kdežto Evženie vedle něho spokojeně chrápala majíc svoje krásné lokty ovinuté kolem hlavy. Byla jako obraz! A den ubíhal za dnem jako blesk a blížil se konec měsíce, kde vyprší poslední lhůta.

Byl příliš hrdý, než aby sáhl na věno své ženy! Nevzal z něho ani haléře. Ale cítil, že bude k tomu donucen. Tak aspoň stane se dům ten majetkem jeho ženy a bude lépe, než aby dostal se do rukou cizích!

Když se o tom Evženii jen z daleka zmínil, nechtěla o tom ani slyšeti.

„Ne, ne, to nedovolím,“ odbyla jej zkrátka.

„Nu jen se nehorši!“ chlácholil ji; „byl to žert.“

A neměl dosti odvahy, aby se opřel tomu „ne“, které tak rozhodně bylo vysloveno; neměl odvahy vysvětliti jí, že by se mu tím nesmírně ulehčilo, neměl odvahy říci jí, že je to ten jediný prostředek, který by mohl zachrániti jej před tím nejhorším. „Ne, ne,“ ta dvě slůvka dorážela na jeho ubohý mozek jako rány kladivkem. Obrátil se k své matce.

„Je mi líto,“ odbyla jej tato, „ale pomoci ti nemohu. Podíl po svém otci jsi si vybral celý až do posledního haléře. Na moje jmění si počkej, až zavru oči. Prozatím však nemám k tomu ještě chuti . . .“

A strýc kanovník, když jej prosil o půjčku, odsekl mu též.

„Kde bych vzal takové sumy!“ psal mu. „Nyní jsou pro kněze zlé časy, milý hochu! Sotva jsem živ!“

* * *

Jeho žena si nevšímala jeho neobyčejné zamlklosti, jeho hlubokých vzdechů, které se mu každou chvíli tlačily z prsou. Rozestavovala na terase květiny, neboť blížil se svátek sv. Michala; týž den odbývalo se totiž v městě slavné procesí, jehož se účastnily všecky spolky se svými prapory. I chtěla na terasu sezvati všecky přátely, aby viděli pohodlně celou slavnost. Jindy chodívala sama k známým, nyní byla ve svém. Strojila se a líčila, kdykoli večer vycházela na terasu toho krásného, nového domku, na který pohlížel každý skoro s jakousi závistí, a který ihned budil pozornost cestujících, jakmile u protější pošty vystoupili z vozu. Na terasu díval se každý, ona však dělala, jakoby toho nedbala, ačkoliv jen k vůli tomu trávila na ní celé hodiny.

„Trest boží!“ říkávala přísně paní Momma, když se jí někdo zmínil o smutných poměrech jejího syna. „Neposlechl matku, učinil podle své hlavy, dobře na něho!“

Jindřich slyše řeči takové, potřásl hlavou a opakoval smutně.

„Ano, trest boží!“

A přece, aby se zavděčil své Evženii, byl by dal to poslední s očima zavřenýma.

Ta krásná, chladná žena držela ho pevně ve své síti a vodila ho, kam chtěla, zrovna jako dítě. Při ní zapomínal ihned na svoje starosti, na svoje ztráty, neboť se těšil, že snad přece někdy oživne v jeho náručí ten krásný mramor, který tak zbožňoval.

Někdy v noci, když nemohl zavříti oka ani na chvíli a Evženie spokojeně vedle dřímala, naklonil se k ní a poslouchal, zdali jí bije srdce. Bilo jí, bilo, ale co z toho měl!

Jednou v jakémsi návalu šílenosti napadla mu myšlénka roztrhnouti, ta krásná ňadra, a podívati se, je-li to srdce její takové, jako mají lidé ostatní.

V té chvíli musil vyskočiti z lože, neboť bezděky začínal po ní vztahovati ruce, ještě okamžik a byl by zaryl nehty do toho krásného těla, zrovna jako divoká zvěř!

A když se trochu utišil, na místě všeho jí políbil, tiše, opatrně, aby jí nevzbudil, a vykradl se z pokoje. Myslil si, že měl děsný sen, a nechtěl si naň ani vzpomenouti.

„Není mi dobře, to je vše!“ myslil si.

A skutečně měl horečku.

* * *

Lékař poklepával lehounce hůlkou o zem a očekával s hlavou skloněnou, že se ho paní přece zeptá, jak se jejímu manželi vede. Ten schvácen silnou horečkou dřímal s obličejem ke zdi obráceným. Oči měl zapadlé, ústa z pola otevřená, bledé vousy kolem nich rozcuchané a dýchal těžce, sípavě, jakoby měl v prsou něco živého, co nechce ven a co mu úpělo brzy v hrdle, brzy v prsou, brzy až v napnchlém žaludku, který nadzdvihoval lehkou přikrývku.

Ale paní neříkala ničeho; seděla lhostejně na svém místě, ba, jak se zdálo, ta nemoc, která trvala již celý týden a posud se nelepšila, začínala ji nudit.

V tom sebou nemocný trhl, otevřel zapadlé oči a z jeho vyprahlých rtů vyšlo jediné slovo:

„Evženie!“

Každou chvíli hledaly ji ty mdlé oči a div jí nepohltily, když ji nalezly; sledovaly každé její hnutí, volaly ji prosebně nazpět, když vyšla ze dveří, a zaplály aspoň na chvíli, když se v nich zase objevila.

„Evženie!“ volal nemocný.

„Jsme tady, milý doktore,“ ozval se lékař.

A začal nemocného ohledávati: sáhl mu na puls, i na tváře a na čelo, aby viděl, jak pálí, stiskl mu napuchlý žaludek a po straně zavrtěl starostlivě hlavou pohlížeje chvílemi na paní, která sedíc u rohu postele dívala se na své krásné ruce, jakoby neměla na starosti pranic jiného.

„Doktore, uzdravte mne brzy, prosím vás . . . k vůli ní!“ šeptal nemocný.

Lékař mu ovšem sliboval všecko s vlídným úsměvem jsa dávno zvyklý na podobné smutné scény.

A tak uběhly zase dva dny v té tiché světnici a jen chvílemi ozýval se slabý hlas nemocného, který volal svoji Evženii.

Chtěl ji míti u sebe, aby jí mohl tisknouti ruce, aby ji mohl prositi o políbek, po kterém toužily jeho zprahlé rty.

„Nerozčiluj se,“ odbývala jej Evženie. „Hleď raději, ať jsi zdráv . . . bude ten svátek . . .“

A myslila jenom na tu slavnost: dole na náměstí stavěli lešení pro hudbu a dělali přípravy k osvětlování.

a v té chvíli na tom hrdém čele a na těch kyprých, červených rtech objevil se záblesk největší mrzutosti nad tím nemocným mužem, který se rozstonal tak v nečas, zrovna jakoby jí to činil na vzdory!

* * *

„Pijavice“ čekala pokaždé na lékaře, až půjde od nemocného, a vyptávala se, jak se „panu advokátovi“ vede.

„Bůh dej tomu pánovi dlouhá léta!“ říkával ten lichvář; žádný by mu toho tak nepřál jako já!“

Jednoho dne pravil mu lékař:

„Nemocnému vede se špatně. Jeho žena ničeho netuší. Podívám se k jeho matce a řeknu jí pravdu, aby mi pak nečinili výčitky.“

Lichvář vyběhl po mramorových schodech skorem bez dechu.

„Zavolejte mi paní,“ pravil k služce.

A vida, že paní nejde, vloudil se z ticha, po špičkách až na práh světnice, kde nemocný ležel.

Evženie se vzchopila a změřila jej od hlavy k patě svým hrozným pohledem; ale on jí poníženě pokynul čekaje v druhé světnici; ba sňal i s hlavy ten svůj zašpiněný klobouk, když viděl, že, ač nerada, se k němu blíží.

Schoulil se jako červ, kroutil hlavou sem a tam, šilhal a breptal něco hlasem pohnutým, čehož krátký obsah byl asi ten: že v takové chvíli nemyslí na sebe, že pro všechny případy o něho jest postaráno. Ale že si pan doktor uvalil to veliké břemeno, — totiž tím domem, — jenom k vůli ní ... a že konečně přijde tchyně a že ji vezme za ruku a vystrčí hezky ze dveří.

Evženie zbystřila sluch a upřela na něho polekaná svoje veliké oči.

„Ale, co to mluvíte?“ pravila. „Mému muži není přece tak zle?“

„Inu, hůře mu býti nemůže, milostivá paní,“ zasipěl lichvář.

Ona zbledla, a její červené rty ztratily rázem svoji barvu, jakoby ji paní Momma držela již za ruku a vystrkovala ze dveří.

„Co mám dělat?“

Se zrakem prosebným přiblížila se až k tomu vychrtlému člověku, který ještě nedávno byl jí tak z duše protivný.

„Co? Směl bych vám poradit?“ odvětil lichvář. „Tedy poslyšte ...“

A ona dovolila, aby ji ten protivný člověk vzal za ruku a dala se od něho zavléci do vedlejšího pokoje, aby si mohli promluviti mezi čtyrma očima.

„Kdyby se něco stalo,“ bručela „Pijavice“, když odcházela, „raději chci jednati s ní nežli se starou.“

* * *

Paní Momma přicházejíc k synovi potkala na schodech notáře se svědky, kteří šli již od něho; jaký div, že vyběhla nahoru celá bez sebe, s očima uplakanýma.

„Jakže? Můj syn umírá a já o tom ničeho nevím?“ volala.

A vidouc, že její snacha drží v rukou ruku umírajícího, patrně uspokojena poslední vůli, která ležela na stole, myslila, že pozbude rozumu.

„Ne, ty jeho jmění dostati nesmíš,“ volala. „Jindřichu, Jindřichu, synáčku, což pak mě neslyšíš?“

Ale nešťastný synáček hledal očima, které již sotva co rozeznávaly, obličej své zbožňované ženy a pohyboval marně rty nemoha více vysloviti ono jméno, které mělo býti jeho posledním vzdechem!

* * *

Za týden na to mladá vdova v černých, dobře přiléhajících šatech, ve kterých výborně vynikaly pěkné formy jejího štíhlého těla, zhlížela se vážně ve velkém zrcadle, kroutila se sem a tam, aby se viděla se všech stran a vyslovila tuto dojemnou větu:

„Vida, černá barva mi také dobře sluší!“ *B. F.*

Vdova po chirurgovi.

Novela od *Boženy Kunětické.*

(Dokončení.)

Nevytýkal jsem jim ničeho, neboť jsem pochopoval jejich úzkost a dovedl jsem být k nim co nejšetrnější. Jsem přesvědčen, že ze všech těch dívek, jichž cituplnost, lahodu, něžnost jsem tak upřímně obdivoval, ani jediná by neřekla: Nebohý mrzáku, chci býti tvým strážným andělem! Ani jediná! Vím to, cítím to. Nemyslete však, milostivá paní, že jsem tím roztrpčen, zklamán — ó, nikoliv. Tím na mém úsudku o ženách nezměnilo se ani to nejmenší, leda že pochopuji, jak jsou dětinsky bojácné a jak velice u nich vyvinut cit krasochuti.

Pak poznal jsem Vás, milostivá paní. Přišel jsem k Vám, doufaje nalézti jakéhosi zadostiučinění pro svou bídu a nalezl jsem Vás hrdou, vážnou — v duši nešťastnější, než jsem si Vás představoval. Viděl jsem Vaše hluboké oči, slyšel jsem Váš hlas, viděl Vaše slzy a od té doby snil jsem o Vás, jsa již napřed přesvědčen, že láska ta bude také mou mukou. Oh, těch nezapomenutelných, božských chvil, kdy sledoval jsem, kterak můj cit k Vám stoupá, kterak zaplavuje mou duši, mé srdce, mou mysl, kterak bouří, stená, prosí! Tak milovat přával jsem si dávno, dávno! Věčný žel buď, že nemiloval jsem Vás dřív, kdy naděje mohly být světlejší, illuse pyšnější a kdy směl jsem doufati ve všecko!

Lásku považoval jsem vždy za ohnisko veškerých citů lidských, za jedinou náhradu za život náš, jenž jest bez nároků i bez budoucnosti, jenž nesmí míti otázek ani plánů mohutnějších. A pak milovati opravdu ženu a býti jí také milován, ach Pavlo, s takovou láskou chtěl bych žíti třeba v amerických pralesích, a přece byl bych neskonale šťasten! — Bylo ode mne šílenstvím, že hýčkal jsem svůj cit jako smavé dítě, pro které máme každé splnění jeho touhy uchystané. Já se v něm kochal. Cítíval jsem se jím šťasten! Pavlo! V lásce k Vám spočívalo pro mne celé štěstí člověka! Teď Vás ztrácím! Teď teprve cítím, že láska má také své požadavky a že bolí — bolí velice!

Chci žít a přece se s Vámi loučím! Vidím, že nenahradí mně Vás na světě pranic, že s Vámi ztrácím, co jen ztratiti člověku je možno, a přece chci žíti. Jak dlouho? Pavlo, na onu chvíli v besídce tenkráte o bouři budu věčně pamatovat! Že jsem Vás nestrhl na svá prsa, že jsem Vám nezlíbal oči, ústa, i ten Váš zlatý vlas — jak skvostnou vzpomínku by si teď odnášel ten ubohý, zoufalý mrzák! Jak skvostnou, jak čarovnou! Jen jsem Vás měl sevřít ve svou náruč a nepustit, nepustit za cenu žádnou pod nebem, držet Vás, až byste byla v mém náručí zahynula tak krásná, tak čistá a dobrá!

Pavlo! — Pavlo! — Jste mou duší! Zdá se mně, že třeštím — — Proklel bych doktora Demina, že Vás líbal, Vás hladil, Vás choval — a mě že zničil nadobro.

Zítra o čtvrté hodině ranní odjíždím. Neuvidím Vás víc. Nesmím Vás viděti — — Pavlo! Má Pavlo!

Alexandr Lažanský.

Po přečtení listu vyskočila mladá vdova, chopíc se rukou za čelo, jež bylo horké a pod nímž zuřil chaos myšlének. Lažanský odjížděl! Lažanský jí dával s bohem! Odjížděl přesvědčen jsa, že ona nemá citu ani slitování, že je z oněch žen, které prchaly před ním ustrašeně. Odjížděl roztrpčen, zoufalý, beze vší naděje, odjížděl zničený, ubohý! Bylo to možno? Což nechápal, že Pavlu tím zabíjí a že zdrcuje její srdce, které jen jemu a jen jemu náleží!! Lažanský ji volal; ona to ví, ona jej slyší! Pavlo! Má Pavlo! —

Co činit? Kde jen nalézti východu z této kruté situace? Co jen činit? Kterak přesvědčit jej, že jí neztrácí, ale naopak, že ji dostává, že právě nyní patří mu celou svou duší a každou svou myšlénkou?

Ne, on nesmí odejet! Nesmí! Pavla se rychle rozhodla, neboť její láska a její úzkost udávaly směr jejímu jednání. Chtěla jít k němu! Vždyť byla jeho nevěstou, vždyť chtěla být jeho ženou! Měla tedy právo k němu jít. Právě vázala si svůj roztomilý černý klobouček, když zaslechla hlas tety Leontiny za dveřmi. Otevřela jí i slečně Veronice. Přicházely obě úplně vyděšeny.

„Lažanský se nám poroučí —" pravila slečna Leontina, sotva dechu popadajíc, neboť byla po schodech běžela.

„Jdu k němu, tetinky — buďte klidny."

Slečny vytřeštily oči, jakoby nevěřily, oč se jedná.

„Ano, jdu k němu — jen mne nezdržujte, tetinky, prosím vás."

„Ale u všech svatých, co zamýšlíš? Toť vypadá přece dobrodružně!"

„Nikoliv, tetinky. Jsem jeho nevěstou."

„Jakže! Jakže! — —"

Avšak Pavla již neslyšela! Ubíhala jako štvaná laň po schodech okolo zahrady a ven do polí — — —

* *
*

Nebe bylo jasné, klidné a na hladině jeho chvěly se první hvězdy plné svůdných krás. Na obzoru kreslily se tmavé obrysy okolních lesů a v přírodě panovalo posvátné, konejšivé ticho. Touž dobou procházel se Lažanský v zahradě ruce maje na prsou složeny, bled, se srdcem sevřeným a duší děsně pustou. Od svého života neočekával už praničeho. Odeslav list Pavle, cítil jak mizí před ním veškerá smavá zář, jež obklopuje štěstí. Vyhnuv se sterým otázkám své matky, která činila poslední přípravy k odjezdu, vyšel si ven pod širé nebe, do čerstvého vzduchu, neboť v uzavřených pokojích se mu zdálo, že se zadusí. Venku procházel se dlouho, nemaje nikde stání, a zdálo se mu chvílemi, že by se mu uvolnilo, kdyby tak měl křídla a mohl lítati prostorem až do únavy. Lekal se dnešní noci, na ty příští bál se pomysliti. Postava mladé vdovy kreslila se všude, kamkoliv pohlédl. Na obloze zjevovala se mu v každém obláčku a oči její zářily na něho z velebného svitu večernice. Zakryl si obličej, aby krásné ty přeludy neviděl, avšak neunikl jim, neboť i v té tmě vznášela se étherická bytost Pavlína se všemi svými kouzly a půvabem.

Mlčení její poslední dny bylo mu nejlepší zárukou jeho odsouzení, jež ostatně jej nepřekvapovalo. Jakým právem mohl požadovati také, aby ta žena krásná, dobrá, duchaplná obětovala se jemu a nechávala se den ode dne, noc od noci strašiti jeho tváří a neměti pro něho nic více — jen útrpnost, jen drobty lidskosti a samaritánství? Jakým právem? Žádným na světě! Či mohl požadovati, aby celé dlouhé večery uzavírala se s ním, dívala se na něho a poslouchala z jeho znetvořených úst, že ji miluje, že je mu bohem i duší jeho? Aby obracela se při každém šustu ustrašena a poděšena, že nová jakási příšera plíží se k ní, aby ji děsila? Mohl požadovati, aby s ním hrála celé hodiny v šachy, nebo na klavír, nebo aby předčítala mu očekávajíc každou chvíli se strachem, že ji políbí? Ne, to všecko nemohl od ní požadovati! Vždyť nebyl tyran, vždyť byl intelligentní, rozumný muž! A přece! Ji ztratit! Ji neviděti již! Toho láska jeho nedovedla pochopit. Při tomto faktu ztrácel rozvahu a hlava ho pálila jako by mu shořet chtěla. On ji neuvidí víc! Pavla se provdá, ale stane se ženou jiného. Či ženou? Což na tom záleží? Jeho však nebude nikdy. A tu najednou se mu zdálo, že se země rozstupuje pod jeho nohama a že ten celý krásný, klidný vesmír kácí se na něho, aby jej zadusil! Lažanský klesl do trávy a zvolal hlasem vášnivým: Pavlo! Pavlo!

Za malou chvíli po tom přicházela pěšinkou paní Lažanská, neboť výkřik jeho d razil oknem až k ní a uštval srdce její nadobro. Přivinuvši hlavu jeho ke svým prsům, prosila jej úpěnlivě, aby se upokojil, aby se jí zachoval, že jest celým jejím bohatstvím. —

Mladý muž skutečně vstal a odešel s ní ze zahrady, snaže se být aspoň klidným, aby ji upokojil.

„Budu trochu čísti," pravil vcházeje do velké jídelny, kde vše už bylo k odjezdu připraveno a kde posud stála netknuta jeho večeře.

„Budeš mi předčítati. Sednu si k tobě a nepůjdu dříve spat pokud se úplně neupokojíš."

„Je to ale zbytečné, matinko."

„Dovol! Věř, že stejně neusnu dřív."

Lažanský políbil jí ruku a přinesl ze svého pokoje několik knih. Otevřel jednu z nich, aniž by přemýšlel, co čte a jak čte. Paní Lažanská podpírajíc svou hlavu o ruku poslouchala jej zase, nerozumějíc jedinému slovu jeho. Brzo spozorovala však, že hlas jeho se chvěje, tiší se, až konečně přestal nadobro dívaje se ustrnule na jedno místo v knize, aniž by je viděl před sebou.

Najednou vešla služka oznamujíc cizí dámu, jež důtklivě si přeje býti uvedenu. Lažanský vyskočil pobouřen v největší míře a chtěl běžeti ke dveřím. V tom se však otevřely a Pavla bezdechá, rozpálena v tváři od běhu, vysílená, rozčilená, s veškerou svou láskou a úzkostí objevila se v nich, jako anděl, jenž přináší mír a lásku

rozsévá Její postava byla jako ozářena, jako z paprsků utkána, a v jejích očích zračil se celý pud její ušlechtilosti a nadšení. Beze slova, prudce oddychujíc vrhla se Lažanskému do náručí a nechala se od něho líbat, ačkoliv bylo se co obávat, že ji svými polibky udusí.

„Tys přišla! Já tušil, že přijdeš! Tys přišla — ty můj světlý anděle!“

Šetrně jako dítě položil ji do lenošky, sleduje její blažený úsměv, její žhavý dech, její vroucí pohledy, mezitím co matka jeho ji odstrojovala, líbala na čelo a hladila její vlasy.

„Nu ano, přišla jsem,“ vypravila konečně Pavla ze sebe. „Přišla jsem. Vždyť tě miluji.“

Lažanský jako zpitý vrhnul se jí k nohám a přitisknul její malé ruce na své horoucí čelo. Jeho matka však objala ji vášnivě a šeptala hlasem rozechvělým:

„Má dcero! Má dcero!“

Bylo to vskutku, jakoby anděl míru k nim dolů sestoupil. Tu noc se již Pavla domů nevrátila, ačkoliv ji tetinky čekaly až do svítání, jsouce dobrodružstvím jejím nadobro polekány.

* * *

Asi na tři měsíce před svatbou Pavly s Lažanským měla svatbu slečna Laura s panem baronem Divišem.

Starý zámeček zněl přípitky, zpěvem a veselost proudila jeho prostrannými, svěžími komnatami, neboť pan rada si přál svatbu co nejhlučnější. Slečna Laura rděla se blahem a byla celá roztomilá od špičky atlasových střevíců až po slavnostní svůj účes.

Slečna Leontina a slečna Veronika měly horlivě ještě dlouhou rozmluvu. Mezi jiným si povídaly také toto:

„Nepochopím do smrti svatbu Lauřinu a do smrti budu se ohlížet, kde je, anebo kde zůstala.“

„Ano, s tím ohlížením budeme moci začíti již zítra, neboť zítra odjedou.“

„Vím to. Zavazadla jsou již schystána.“

„Nezapomněly jsme na nic?“

„Nezapomněly.“

„Kolik párů punčoch jsi jí dala dohromady, Leontino?“

„Z mých třicet párů, z tvých také třicet a sama jich měla asi šedesát“ —

Námluvy a svatby staročeské.

Ze studií dra. *Zikmunda Wintera.*

(Dokončení)

II.

K svatebnímu veselí bývali nejprve zváni hosté z daleka. Starodávných listů zvacích jest zapsáno v kopiářích rakovnického archivu několik a dosti zajímavá věc, že pozvání k měšťanským svatbám často stávalo skoro v týchže slovech, jako jimi do dnes tlampač na Plzeňsku a též jinde v českém kraji zůve. Ontě říkává mimo jiné obšírné řeči jádrem toto: „Uznávajíce, že takový sňatek svatební bez přátel pořádně konán a zřízen býti nemůže, skládají na vás žádost, abyste ku potvrzení jejich svatebního sňatku za vzácné a milé hosty se najíti dali.“ (Pražsk. Nov. 1850 č. 44.) Všech těchto starodávných úsloví najdeš v pozváních měšťanských.

Však v nich ještě jedna věc, kterou bez rozpaků kladu za obecný ráz dob minulých: často jest dosti světle napověděna v listech oněch žádost: Pošli dar! Zůstaň si třeba doma, ale pošli! Tu zkušenost máme z rakovnického archivu.

Poněvadž Rakovničané dobré druhdy vařívali pivo, bývala od nepaměti všecka rada zvána i s primasem ku všem všudy svatbám, které konal kde jaký onačejší Rakovničanů známý, obzvláště kde jaký úředník zemský v Praze a to jen proto, aby poslali „vértel starého“. Nelze ani vyčísti všech dotčených případností. Pro doklad stůj tu jen něco málo toho. R. 1558 „vložil na Rakovnické křesťanskou žádost poctivý Mikuláš Pelargus, svobodného umění bakalář v Starém městě pražském, aby se mu v pondělí den sv. Petra a Pavla propůjčili a do domu uroz. pí. Eybenstokové z Holtendorfu v osadě sv. Jiljí k sňatku manželstva, v kterýž s poctivou pannou Annou . . . vstoupiti míní, nadjíti se dali.“ Rakovničané nešli, ale poslali vertel.

R. 1597 psal těmiže slovy Samuel Lipenský z Wasserfeldu, J. M. C. služebník a písař při appellacích, že „vstoupí k sňatku manželstva“ s pannou Lidmilou, dcerou pozůstalou po mistru Pavlovi Kristianovi z Koldína, aby mu přišli sňatek „ozdobit“. Kterémuž také „nádobku piva s vínčem“ poslali.

Někdy poslali za sebe Rakovničtí jednoho nebo dva, aby je zastoupili a ti svezli do Prahy vértel, nádobku neb sud. R. 1609 ženil se Jiřík Zygl z Chocemic J. M. C. rychtář v Novém městě pražském. Bral sobě z Litoměřic pannu Alenu Mrázovu. K tomu veselí vyslán jest primas s pivem a s listem, v němž toto: „Uznávajíc, že týž dobrý řád a spůsob bez pánů a přátel býti nemůže, k kterémuž sňatku pro poctivost zváti ste nás dali; i nemohouce u velkém počtu se vypraviti, pana primasa našeho vysýláme a pro uctění dobrých pánů a přátel sud starého piva odsýláme.“

Ouhrnkem lze říci, že tím způsobem dožebrávali se pražští úředníci všech měst, nejen Rakovníka; a zajisté nikdy nepominuli kteříkoli měšťané poslati nějakého „koláče“ k svatbě pána a přítele, doufajíce, že bude i na dále dobrým jich ve všech potřebách „patronem“. Z „berně“ i vrátný si dopsal do Rakovníka o soudek k svatbě. A dostal! Vždyť „berně“ býval městům úřad nejhroznější — obzvláště mělo-li město „reštanty“.

Z nejvyšších ouředníků, kteří od měst na svatbu peníze chtěli, v starší době jsme setkali se i s výborným panem Jiřím, pozdejším českým králem. Stojíť psáno v novoměstském manuale (č. 89) roku 1453: „Konšelé a súsedé z poříčské čtvrti vedle nálezu obecného položili jsú v radě 44 kopy ku po pojiéce na poctu a ku pomoci svatby dcery pana správce království českého. Ty penize slíbila obec té čtvrti oplatiti, když nejprve berně bude položena.“

Chcete-li hodně z blízka ohledati způsob, práce a starosti české domácnosti měšťanské před svatbou, čtěte listy Šimona Žlutického, někdy písaře rakovnického a potom primasa, které psával vydávaje dcery své aneb sám se několikráte ženě. Ty listy jsou po mnohé straně poučny.

Nejprve tedy zval. Zval mnoho lidí a formou touto: „Oznamuji, že jsem při poctivé paní Sybile vdově po Janovi Smardochovi, z vnuknutí a pomoci pána Boha všemohoucího a s radou poctivých přátel k místu přivedl, tak že jest podle žádosti srdce svého mou milou a věrnou manželkou býti se zakázala a k tomu v radě před panem purkmistrem a pány se přiznala a mně za manželku od nich, jakožto vrchních poručníků vdov a sirotků povolena a dodána jest; a poněvadž sňatek manželský osobami obojího pohlaví poctivými z hodných příčin má ozdobován býti, žádosť na vás vzkládám a nepochybně tomu věřím, že se s paní N., manželkou Vaší, též s dítkami vašimi k utvrzení téhož manželstva bez odporu propůjčíte a svatební veselí okrášliti a v bázni boží okvasiti pomůžete“, — k těm obšírným slovům vždy přičiňoval pan Šimon prosbičku, aby mu pozvaný zjednal to ono „pro uctění poctivých pánů a přátel a zač to strženo bude, odepsal, že nepomine zaplatiti“.

Maje r. 1611 vydávati dceru Zuzanku psal až i do Normberka „slovutné moudrosti panu Dornovi“, s nímž míval obchody kupecké, takto: „Nemohu před Vámi tajiti, že na snažné a uctivé toho při mně od urozeného p. Jindřicha Čížka z Jenštejna, J. M. C. rychtáře města Berouna, vyhledávání, obzvláště pak poctivého mládence Jana Čížka syna jeho žádosť Zuzanu dceru svou k stavu svatého manželstva v pondělí po ochtabu sv. tří králů dodati a drahný počet poctivých a vzácných lidí obojího pohlaví přítomných míti mám. Za slušné jsem uznal, Vás v té příčině nepobíhati, ale za jednoho obzvláštního pana přítele a hostě požádati. Podle toho na Vás žádosť vzkládám, že mi k oznámené potřebě čtyři vědra dobrého rejnského vína objednáte a dobře opatřené odešlete. Já vám je zaplatiti připovídám.“

Každý host ovšem nebyl panu Šimonovi mil. Kdosi pozval mu z nedorozumění nějakou příbuznou v Žluticích na svatbu Zuzančinu. I rozzlobiv se napsal pan notarius rakovnický Šimon: „Posel oznámil, kterakby Zuzana, dcera Smardocha spolusouseda Vašeho od Vás k svatebnímu veselí na místě mém zvána býti měla. Což mi divné jest, že takovou osobu k hanbě a ohyzdě větší nežli k poctivosti a ozdobě zůvete, pročež, pane strejče, takové lehké osoby že doma zanecháte prosím.“

Zváti nezváti tať byla tedy první starost. Když bylo hodně hostí nazváno, péči měl každý tatík nevěstin, aby tu hromadu „poctivých přátel“ co nejpoctivěji a nejskvostněji uctil jídlem a pitím. A v té příčině „jedenkaždý se snažil, aby co nejslavněji svatbu přistrojil, byť pak skrze to i škodu vzíti a netoliko o dům, dvůr a živnost přijíti ale časem třebas i svatební šaty své nasaditi měl.“ (Politia Veleslavínova IV. 561.)

Čtoucí všiml sobě, kterak pan Šimon Žlutický už v listech zvacích péči měl i paměť na víno k svatbě. Ale nepsal o víno jen jednomu! Šimon jednal víno sevšad. Čím víc, tím líp. Tak psal mimo list svrchu vzpomenutý i komusi do Kadaně: „Že některé potřeby pro uctění poctivých pánů a přátel jednati se mají, na vás žádost vzkládám, že mi dobrého vína letošního v Kadani dva věrtele koupíte a zač strženo bude, odpíšete.“ A též psal tak pan Šimon do Litoměřic o víno, odkudž si objednal i lososa (r. 1578). Nejobyčejněji vzkazovali si do Prahy, kde bývaly sklady všech věcí. Šimon Žlutický psal r. 1606, vdávaje dceru, paní Alžbětě Vintrové: „Žádám abyste homoli kuchyňského cukru dobrého nejpřednejšího, k tomu dva páry bílých botek, jedny nevěstě a druhé malé Zuzaně odeslali a ty forman zaplatí a nezaplatí-li, tehdy já s manželkou svou z nich právi býti připovídáme. Ještě bych měl o některé potřeby psáti, ale do druhé fůry odložiti se musí.“ Kdo strojil onačejší svatbu, záhy staral se též o hudce. Přečasto psávali Lounští do Rakovníka o trubače „pro obveselení na svatbu“; panstvo zvávalo sobě k svatbám „pozaunáry“ z Prahy již od nejstarších dob přes to, že takový svatební orchestr už v Rokycanově postille klade se za zlý a neřádný. Di kazatel dotčený: „Když se ženiš, máš hleděti, aby žádný zlý člověk neřádný nebyl na tvé svatbě: tak-li vy toho hledíte? Aniť zvoucc nejpilnějších lidí, pišteů, hudeů, lidí neřádných, baby, drchty staré, neřádné, které oplzle mluví, aha, nečisté bidnice nešlechetné!“ Hudci tedy a báby vedle těch slov při městských svatbách o zábavu péči mívali.

Mimo věci kratochvílné a hodokvasné pořizovati bylo i leccos ještě jiného. Šimon Žlutický psalté si o prsteny svatební r. 1579 do Žatce Janu zlatníkovi. Poslal mu míru žádaje, „že na tuto míru cirkle víc přidávati nebudete, nýbrž raději (neb volně z prstu se stáhne) částku nějakou ujmete. Nemohl-libych na zlatě, však na stříbře hned odměním.“

Nemalá péče bývala také o to, aby svatba byla okrášlena básněmi. Když se ženil Koldín r. 1563, přátel jeho dvanácte vsedše na Pegasa zapěli k svatbě písní latinských celý snopeček. Rakovnický pan notarius, ženě se, dopsal sám dvěma básníkům, jež znal z kolleje pražské, aby mu poslali „carmen nuptiale“. Psaltě r. 1578 Faberovi: „Scias me deo adjuvante matrimonium contracturum, tu si aliqua scintilla amoris erga me est in te, carmen nuptiale sine dubio scribes“ — což na česko vylož: Máš-li kousíček, jiskřičku lásky ke mně, pošleš báseň svatebnou. A téhož dne právě tak horlivými slovy píše Sušilovi — ad Joannem Sussilium — prose sobě takové nějaké básně. Tedy jedné nebylo dosti!

Ale z nejdůležitějších starostí zajisté bývalo, pořiditi k svatbě pěkné roucho. Sic jináče již ode dne svatební smlouvy v zámožnější domácnosti šilo se o všecko prvé a pracovalo se o nevěstinské výpravě, jejíž hlavní podstata byla všelikteraká roucha „chodicí i vinutá“.

Víme ovšem bezpečně, že naše prababičky na ten konec nekupovaly vždy věcí jen „novotných“ a drahých: i v bohatých rodinách měšťanských přešívaly pilné ruce sukně, kloky, blány, hazuky a jinou ženskou strojbu ze starého na nové. Sukni řasnatou z těžké tupltykyty, kterou o své svatbě měla před půl stoletím bába, tu k svatbě přešila a přistrojila sobě vnučka. Ale některé přec, a obzvláště české šlechtičny v těchto věcech bývaly samý přepych. Z archivu roudnického otiskl Dvorský poznamenání, co se ku příkladu r. 1546 panně šlechtičně z Hradce k svatebnímu veselí šatů mělo dělati. Čteme tu sic jen o pěti sukních, ale ty stály za to. První za 112 tolarů všecka pořízena byla ze stříbrohlavu. V té panna zajisté šla do kostela slibovat manželu a „hlavě“ své věru a poslušnost. Druhá sukně byla z tělného zlatohlavu s prýmem. Loket zlatohlavu počítán v osmi tolarích a do sukně ho všili 12 loket. Nádherná byla sukně třetí. Tať vážila za celé věno ho-

baté dcerky měšťanské ba i zemanské: bylatě ze dvaceti loket brunátného karmazinu. všecka zlatými a stříbrnými franclemi krumplovaná. na ní bylo za deset liber zlata a stříbra. tak že přišlo za ni dáti dvě stě jedenácte kop grošů! Čtvrtá a pátá sukně byla z atlasu, jedna žlutá. druhá brunátná. obě pořízeny ze 12 loket. Obě stály nad 61 kop grošů.

Šlechtická nevěsta ovšem také měla v nevěstinské výpravě „kožich k spat chodění"; tomu říkají naše dámy župan. Onen župan byl z šerého damašku a stál 30 kop a některý groš nad to.

Mimo sukně schystáno panně k svatebnímu veselí ještě patero aksamitových. karmazinových a tupltykytových hazuk. Na každou vzato po 11 loktech. Premovány byly šňůrkami, tkaničkami a prýmy aksamitovými. Podšívky pořízeny byly z tykyty a tak ouhrnkem přišlo za sukně a hazuky dáti na sedm set kop. za kterouž summu bylo tenkráte lze největší dům v Praze sobě koupiti.

Čím více přibližovala se doba svatebního veselí. tím rozmanitější a rychlejší v domě nevěstině bývaly přípravy. Ale přes rozmanitost svou všecky směřovaly už teď k jednomu jen konci, totiž k tomu. aby hosté svatební. jak na to náleží. poctivě mohli odkvasiti veselku. Ač mívali měšťané (jakož jinde ukázáno) doma v truhlách stříbrného nádobí dosti. k svatbě přece nestačívalo. Tedy dlužívali se. R. 1528 obvinil českobrodský měšťan Jan Třebický Matouše šenkéře, u něhož, nemaje snad velikého mazhauzu svého. slavil svatbu dcery své, „kterak při tom vdávání pro poctivost hostí vypůjčili jsú stříbr některých a týchž stříbr jemu Matoušovi svěřili jsú. jakožto lžic a koflíků a on to k sobě přijal a není jim jeden koflík navrácen." Ač vrátil 4 koflíky a 26 lžic a dokázal, že mu pátý koflík „vzat byl krádežem" z almary: přece odsouzen k záplatě šesti kop za ztracené ono stříbro (arch. praž. č. 93 kniha appellací).

Teď také došlo konečně k tomu, aby blízcí hosté, sousedé a kmotři, byli pozváni. Vypravuje Zámrský, že „na cedulce poznamenaní hosté po služebníkovi se zůvi k svatbám". Tedy běhal sluha po městě zova a koho nepozval, ten nadzdvihoval rty k pošklebu, aneb měl tvář přimračenou.

Konečně přišel den. Není pochyby, že při měšťanských svatbách před chůzí do chrámu i potom všelikteraké obyčeje za starodávna bývaly, asi tytéž nebo podobné jako se zachovaly tu a tam podnes u lidu selského. Ale v 15. a 16. věku v městech o tom stop málo: buď jsou prameny historické skoupy. nebo byli měšťané už tehdy po té stránce střízlivější. Zatím co nevěsta v komoře oblékána, přijížděli i přicházeli zvaní hosté po schodech čistě vydrhnutých na mazhauz. Hosté dalecí přijeli den, dva dni před slavností. Onačejší hosté přinášeli snoubencům dárky cenné. V pramenech četl jsem nejedenkráte, že v dar podávány byly konvičky, čišky a koflíky; r. 1607 i jeden „ve způsob panny udělaný", 14 lotů vážící. Dí vdova po kancléři Humburkovi r. 1612 v soudě, že „těch koflíků na veselí darovaných žádnému dědici nevydá, ty náležejí jen jí, poněvadž se to pro poctivost nevěsty činí." (Č. 1174 fol. 407 arch. praž.)

Z těch slov tedy víme, že koflíky na oddavcích bývaly darem nevěstě. Ale mimo koflíky přinášena v dar bývala též jiná „stříbra". Mikuláš Gloz, kupec. dal r. 1612 nevěstě jakés „pár ormpantů", jež cenil v 48 kopách. Chudší hosté přinášeli dary skrovné, ale symbolické, ku příkladu pecen chleba, aby nouze, hlad nikdá nevešly v stavení nových manželů. Rovně v tu chvíli vytasil se také ženich se svými dary nevěstě chystanými. Na příklad Martin Neytynkář, rukavičník pražský († 1599) „před veselím mocně daroval na památku budoucí ženě své Kateřině pás aksamitový s růžičkami stříbrnými a při něm řetízek s žaloudky pozlacenými a jablko stříbrné, dva váčky aksamitu červeného a zeleného. nožnice stříbrné, v nichž tři nože". (Arch. praž. č. 1174 fol. 36.) Prokop Hanyzl. kožešník († 1609) dal své Anně při veselí koflík zlatý. Někdy také nevěsta oblažila ženicha zlatým darem. Kancléř Humburk († 1612) obdržel od své nevěsty vdovy obzvláštní prsten na oddavcích.

Nevěstu a ženicha poznati bylo už z daleka ne ani po šatě jako po velikých věncích, kteréž oba za všecku dobu svatebního veselí, byť trvalo bylo týden, kovovými i zlatými „štefty" na hlavách mívali připjaty.

Pro takovou ozdobu svatební vypůjčenou. zadrženou a nevydanou byl r. 1612 pohnán k soudu bohatý kupec pražský Petr Nerhof z Holtrperka. Schudlý Daniel Netter žalobou chtěl, „aby Petr položil štefty zlaté. které na veselí jeho Nettera svatebním při oddavcích okolo dvou věnců zhusta obvité byly, kterýžto věnec jest on jeden a druhý manželka jeho první den jak při oddavcích tak při jídle na hlavách měli. po veselí pak svatebním oba věnce a záponu, řetězy a jiné klénoty a okrasu ženskou paní Dorota Radnická za sebou zanechala, pravíc, že to schovati chce a z těch zlatých šteftů že karkuli s štefty (nevěstě) udělati dá". Když Dorota umřela, pobral štefty boháč Nerhof. kterémuž jsem za to vděčen. Kdožby se byl bez toho pobrání a soudu dověděl o věncích se štefty, jež ženich a nevěsta v chrámě i při hostině na hlavách mívali?

V určitou hodinu šli svatebčané v párkách do městského kostela. Jenom v Nymburce r. 1560 připadla vdova Markyta Kašová na prazvláštní myšlénku; pyšná měštka jsouc totiž nepěknou příhodou nucena vzíti sobě pacholka za manžela, vzkázala panu děkanovi, „že mu chce půl tolaru dáti, aby ráčil odpustiti kněze mladého (kaplana), aby doma je oddal. I vzkázal pan děkan, že nechce, aby tam měl kněz mladý choditi. než nechť přijdou do kostela". (Kn. svěd. z arch. nymbursk.)

Co se dotýče kněze a kostela, tu nezdá se, žeby v starých dobách bývalo tolik formalit při svatbě jako dnes. Nebývalo ani matrik ani listů zvláštních a z přemnohých případů víme, že po letech o manželském snětí vysvědčovali ti neb oni staří sousedé, kteří toho byli buď přítomni. aneb že slyšeli od svých rodičů, že ten onen „spůsobem církve svaté" s manželkou svojí byl sňat. I protož stávalo se zajisté, že kněz od svatebníků dosti snadno podveden jsa. snímal spolu lidi, které sníti neměl. Litoměřický děkan v té příčině velice rozhorleně psal kdys na počátku 16. století purkrabímu do Prahy: „Já podveden jsem v tom, že sem je oddal a můžeť na tom (ženich) přestati, že sem se k němu neměl jako k tomu, který cizí ženu penězi sobě kupuje a ludařstvím právo podvozuje." (Kniha arch. litoměř. v Musei.)

Obřad chrámový byl dle katolické agendy i všech ostatních jinověreckých agend křesťanských v Čechách jádrem svým stejný. Tím jádrem byla dotázka. béře-li sobě jeden druhého dobrovolně a nemá-li s jinou osobou slibů manželských. Potom podali sobě snoubenci ruce a slíbili sobě slovy obšírnými, jež kněz předříkával, že spolu do smrti pobudou. Na spojené ruce přiložil kněz štolu a tím stvrdil snětí manželské na vždy.

Ale vůbec zdá se, že v minulých dobách, kdy všecko všudy bývalo nějak sousedštější, i obřad chrámový při svatbách býval povahy sousedské. Vizte tu povahu z této případnosti, která není v pramenech osamělá! R. 1541 mluví na soudě duchovním v konsistoři nožíř Václav Vojvoda, že „jest oddán s Dorotou na Botiči a on neuměl ten mnich nic česky, než kuchařka po mnichu říkala a my po ní říkali a pravím, že jsme řádně spolu oddáni, poněvadž jest nás mnich i štolou svázal, říkaje latinským obyčejem jako jiní kněží říkají.“ (Borový Akta Konsist. I. 180.)

K slavnějším oddavkám kněží čeští všech náboženských vyznání rádi strojívali řeči slavnostní, kteréž druhdy ku poctivosti mladých manželů i tiskem vydávali. Příkladem zmiňujeme se jen o jediném traktatu takovém, jejž dal tisknouti kněz Jan Sylvestr Králohradecký „služebník církve Páně v Berouně“ r. 1612. Dal mu titul: „Tři otázky o Stavu manželském ku poctivosti uroz. p. Jana Čížka z Jenštejna, rodiče berounského, jakožto ženicha strany jedné; též poctivé a šlechetné panny Zuzany dcerky slovutného a opatrného muže p. Simeona Žlutického, měšťěnína a spolu radního města Rakovníka, jakožto panny nevěsty strany druhé k jich společnému potěšení vysvětlené.“ Pod tímto titulem způsobil pan děkan berounský řeč nedlouhou a písmem svatým přehojně protkanou, obrav sobě za přísloví tyto pěkné řádky biblické: „Dům a statek jest dědičně po rodičích, ale od Hospodina manželka rozumná.“ A konec vší řeči bylo přání tohoto rozumu: „Pán Bůh, kterýž začal při Vás milosť svou konati, rač předsevzetí Vaše k šťastnému konci vésti a spolu s nejmilejší manželkou Vaší tak žehnati, abyste z obojí strany ve cti sstarali a syny synů svých viděti mohli.“ (Univ. knih. 54. D. 203.)

Zdá se, že báby, které přicházívaly k svatbám — jakož se dosud říká na Plzeňště — „na čum“, provozovaly již před odchodem do kostela všelijaké řeči veselé, aby se učinily svatebníkům vděk. Zle proto trestal Rokycana nejen babky než i matky nevěstinké, mluvě k nim s kazatelnice: „Matko, medle, když si měla dcerku dodati, pomodlilalis se za ni řkouc, „milý Pane Ježíši Kriste, račiž jim dáti svou pomoc, aby v tom stavu mohli řádně státi? Ó slibuji za to, než povědúť jí baba vesele, s smíchy kumštyky a neviš, drchto, že by jí někde vedla do néjaké vody prudké a vstrčila ji tam?“ (Ruk, pos. f. 40.)

A na baby hřmí v jiném kázání: „Vy baby, na radovánkách, na svatbách, co vy tu řečí zlých, zatrhaných vyplýskáte; pomniž, babo, mně, že Bůh na té dopustí na smrti, že oněmíš!“

Když se vrátili manželé s věnci na hlavách a s průvodem druží a hostí po párech spořádaných z kostela domů, začal se hodokvas, při němž se vedle slov Husových a Rokycanových, „všecko veselí v hřích bylo již obrátilo“. A sto let po nich dí též Zámrský, že při svatbě všecko se „s čertem děje“.

Dotčený kazatel nevrle píše: „Lidé se domnívají, že se na svatby toliko pro jídlo, ožírání, tance, svády, bitvy zvou.“ K jedněm stolům zasedly ženy a panny, za druhé stoly zasedli muži. Tak bývalo v době nejstarší. U věku šestnáctém posadila se pohlaví různá podle sebe, jak hospodář ukázal komu. Hodokvasu svatebního vypisovati nebudu, učinil jsem to v studiích o staročeské kuchyni. Tu buď jen toho vzpomenuto, čeho tam bylo pominuto. Hostí bývalo mnoho a jídalo se z míry moc. To hledívaly světské i duchovní úřady staviti.

Horleno s kazatelnice, horleno v postillách, horlil sněm, horlil král. Už král Václav r. 1397 kázal přísně, aby k svatbě nesedalo víc než o dva stoly, u jednoho muži, u druhého ženy. (Brikcí čl. 17. Čelakovský. Právn. r. 1880.)

Rozumí se, že takové příkazy platnosti nenosívaly: obžerstvem nakažena byla v 16. věku všecka Evropa a králové i šlechta v tom bývali měšťanům a sedlákům vzorem sic nedostižným, ale následovaným. To vědělo se všude, že ku příkladu Vilém Oranžský o své svatbě měl hostí s šesti skoro tisíci koní a ti že vypili půl čtvrta tisíce věder vína a půl druhého tisíce sudů piva; to se také vědělo a vypravovalo všude, že ten a onen velmož slavil svatbu měsíc — ba celý rok. (Fessler, Ungarn. IV. 1267.) A naši čeští králové a po nich přední baroni v zemi žádnému na světě v tom nedávali předek. Tím pak stalo se, že svatby i v nižších vrstvách národa po té straně dívaly se s takovou zbytečnou útratou, až věru že s hříchem bylo.

Když bylo po jídle, šli hosté k tanci. Dle zpráv Guarinonových v městech německých chodívali svatebníci křepčit do radní síně — toť byl patrno jediný sál v městě. Nevíme, aby se tak bylo i v Čechách dívalo. Jedinou zprávu, která se tomu poněkud podobá, čteme v „Starých Letopisech“ při roce 1418. Jakýs Tomášek měl v Hradci svatbu a „v rathúze dali svatebníkóm jísti a tancovali na rynku — i zbúřilo se povětří veliké s krupami a obořilo štít v rathúze.“ Spíš o tom máme zprávy, že chodívala svatba na hospodu některou a tu hudci hudli a hosté zvaní i nezvaní skákali a pijeli. Měl-li který měšťan hodně velikou síň ve svém domě před pokoji a komorami, kteréžto síni říkáno mazhaus, odbyli tanec na mazhauze. Zvykem bývalo, že každý tanečník hudci platil. Aspoň r. 1518 volá kdosi o svatbě „u svinské brány v Praze na Šípa: „Šípe, chceš-li tancovati, plať hudci!“ (Arch. praž. č. 1046.) Tančívalo se i nazejtří po svatbě, což zvávali někde „hodinkou zlatou“ jako o posvícení, a byla-li libost i groše, křepčili a pili i po zlaté hodince. Při tom prý hudci necudně hrávali i hlasem popěvali. Dbali patrně pestřejšího programu, nejen nohy, než i oči a uši aby zábyvku měly. Guarinoni líčí, že na ten hanebný konec i prkenná lešení v jizbě sobě muzikář zdělal, aby jeho nečacké posuňky se všech stran od starých i mladých dobře byly viděny. (Grewel str. 187.) A kněz Zámrský dí: „Trubači tu, skřipači, bubeníci, kejklíři hry, kratochvíle, divadla a jiné bláznové smíšky strojí.“

Tanec i zábavu zapíjeli svatebníci hojným hořkým pivem tak, že vedle svědectví Guarinona i dámy ba nezřídko i sama nevěsta nohama sem tam pletly a padaly (str. 288). Ale nepíjeli z míry jen hosté: napil se, kdo přišel. Když se r. 1568 vdávala Johanka Jana Malého, služebníka novoměstských pánů, pilo se v sudlho domě nahoře i v čeledníku dole u kuchmistra. „Hospodář pobízel mnohé, jděte k čepu, však vám vína dají, a děvečka nalila vína hrnec a pili z něho všickni. Kuchmistr přinesl v kotlíku víno a pili z kotlíku, z hrnců, džbánů a konví.“ (Arch. praž. č. 1049 fol. 131.)

Což pak div to, byla-li hostem hlava pitím obtížena, že jazyk vylezl nad stavidla a způsobil neřídkokráte svatební bitvu! Plastická scena toho rázu zapsána jest na věčnou ostudu v arch. pr. v ku. č. 990 (f. 401), jenže nestala se tu bitva z neuvážlivého jazyka než z podezření krádeže.

Bylo to r. 1561 v outerý po sv. Petru a Pavlu. Slavil svatební veselí v domě Ondřeje Flanderky, krej-

číře pražského, nějaký strýc Ondřejův. V posléz pustili se do tance. Byli tu i nezvaní hosté „stavu rytířského užívající". V tom ztratil se dceři krejčího řetízek a paní máma dala po některé bitvě jednoho z rytířů, Heřmana z Břehů, rychtářem Sigmundem Velvarským a jeho pacholky na zem poraziti a svázati. Pěkné bylo asi podívání, když ostatní hosté i rytíři nezvaní, aby ukázali nevinu, jali se svlékati se sebe šaty. Než lépe bude, aby soudní kniha vypravovala: „Sběhlo se při veselí: když byl večer, tehdy tanec jsou drželi a v tom tanci strhl někdo řetízek dcerce Ondřejově za ní tancuje; kdež pak Ondřej rozkázal ten pokoj, v němž byli, zavříti a oni, kteří se tu přimísili, nejsouce ani povoláni ani dožádáni i tento Heřman, šatvátku jsou učinili, kordů dobyli, jednoho, k stolu který posluhoval, zranili a tak Ondřej po právo jest poslal za druhou také příčinou, když jsou se svolovali svláčeti se strany ztráty toho řetízku."

Heřmana, „rytířského stavu poživajícího", nejvíce mrzelo, že jím přede všemi hostmi o zem mrskli a do řemenů bráti chtěli; pročež žaloval, ale nevyhrál. Nález konšelů pražských za primasa Jana Bartošovic byl, že Sofie z Třebska ani manžel její Flanderka žalobou povinnovati nejsou, poněvadž se sic nachází, že ho do vězení bráti veleli, ale prý ne z oumysla, než za příčinou ztráty, a což se dále v domu Ondřeje Heřmanovi jest přihodilo, poněvadž nejsa k tomu veseli zván tam jest vešel, to že se od práva zdvihá.

Ouhrnkem vypsali jsme tu svatby stkvělé, veselé. Ovšem že všecky svatby v staré době nebývaly té šumnosti. Víme i o svatbách hrozně smutných. Za takovou svatbu žalostnou lze klásti tu, jež odbyla se ledabylo r. 1565 v adventě (!!) u panny Marie Sněžné. Ženil se tu téměř v noci tovaryš krejčovský Hanuš Gec, surový Němec, jemuž osud pověsil na krk dceru českého pražského mistra krejčovského nejmenovaného. Bude lépe, poví-li nám to prostým způsobem všecko od počátku kollega Gecův Adam, tovaryš z Nového Města polského: „Nejprv chodil Jan k jejímu otci k stravě a přitrefilo se, že jest jeho dceři frejoval a když on za stolem sedal, ona mu na hrdle visela. On učil ji s řetízky štepovati. Potom otec Janovi stravu a komoru zapověděl, ale dcera pravila: Jene pojď ty předse nahoru otci nazdoru. Jan šel a když otec její přišel opilý domů a chytil Jana za kolár: Jan uhodil starého konvici tak v hlavu, že k ničemuž nebyla a kdyby se v to ženy nebyly vložily, byl by ho zabil. Ženy na pana Plánského volaly a on jeho na závazek vzal řka: Proč jsi ty starého zbil? Nechceš-li všech těchto tří měst prázden býti, vem ji sobě za manželku! Potom Gec přišel ke mně do komory řka: Slyš to, vem ty ji sobě za manželku a já tobě chci šenkovati nové šaty! A já jemu odpověděl: Učiníš Bohu libezný skutek, vezmeš-li ji. On mně zase: Nu vezmu ji sobě, však lepší hoden nejsem. I šel nazejtří ráno půl druhé hodiny přede dnem na voddavky a já s ním. Bylo to na Novém městě u matky Boží, kde jest kostel ssutej (t. j. rozbořený) a to stalo se v advent, osm anebo čtrnáct dní před narozením Krista pána. Když jsme k mnichu přišli, ještě žádnej byl nevstal krom kuchařky, i museli jsme okolo půl hodiny čekati. Potom vstal ten mnich, šel do kostela a voddal je. Žena uměla česky, ale on jest nerozuměl, musel tulmače míti a co k němu mnich pravil, to on jemu jale česky mluvil. Ptal se ho, z dobré-li vůle béře sobě Kateřinu za pravou manželku? A on pověděl: Kdož by mi kázal ze zlé vůle vzíti? Beru ji z dobré vůle! Musel mu dáti tolar. Když jsme zase od mnicha pryč šli, šel jsem já s jinými a nevěstou domů on šel k barvíři (do lázně) a nechtěl domů jíti. Po dobrém času domů přišel, posadil se na veřtatě a měl posměch z stavu manželského: křičel, vejskal, zpíval a se posmíval. Já jsem k němu řekl: Pán Bůh jest stav manželský k tomu neustanovil, aby při tom vejskali, než každý se má ponížiti, když v stav manž. vstupuje. Na to on mi odpověděl: Však není nic pěkného na ní, jakéž já mám z toho potěšení míti?" — (Arch. pr. č. 1048 fol. 79. —) Dosti toho! Zola nedovede pravdivěji, hrozněji líčiti lidské bahno.

Na konec budiž propuštěno zmíniti se též o tom, kterak židé v Čechách svoje svatby konávali.

Před svatbou totiž za několik dní nesměli ženich ani nevěsta vycházeti z domu. Za to přicházeli mládenci k ženichovi a děvčata k nevěstě „zpívajíce a hrajíce s nimi, aby jim teskno nebylo". Ve středu začalo se hodovati a kvasilo se za celý čtvrtek, pátek i sobotu. V pátek ráno přicházeli známí a přátelé a házeli přes oba snoubence pšenici volajíce po židovsku, aby množili se a byli plodni, kteráž věc připomíná podobného zvyku křesťanského, jenž býval leckde v Čechách severních a západních snad až do času našich: přátelé totiž přinášeli snoubencům všelikteraké ovoce. Tedy symbol týž jako u židů! Když se židé poházeli pšenicí, potom snoubenci druh druha dařil nějakým klénotem — „jako jsou stříbrné pásy" a podarovavše se, šli se koupat. Z lázně vstoupili oba pod nebesa, pod nimiž šli za hudby a zpěvu domů. Když vstupoval ženich pod nebesa, volali mu: „Baroch babbo! to jest, požehnaný buď ten, kterýž přichází." Nevěstu pak třikráte provedli kolem ženicha. Tolik o svatbě židovské z „Biče" Carchesiova. Není to bez poesie a v opeře divadelní nebyla by to zlá podívaná.

Svatebným sněťím ze snoubenců stali se manželé, kteroužto metamorfosu obzvláště na ženě bývalo viděti: mívalať jiné hlavy zavíti a přikrýti nežli děvčata, o čemž dí Rosacius: „Panny mají svobodu s odkrytou hlavou a prostovlasé mezi lidmi choditi; přikrytí hlavy ženské znamená poddanost k muži: ale nemá býti manželka beze studu zavita jako nějaký blázen střeštěný z Famfrlina."

Vydávajíc s číslem tímto zároveň první číslo šestnáctého ročníku „Lumíra", žádá redakce přátele tohoto časopisu o setrvání v dosavadní přízni a pokud komu možná o odporučení jej širším kruhům čtenářstva. Redakce podporována jsouc přátelskou ochotou dobrých spisovatelů českých, bude se svědomitě starati o to, aby obsah „Lumíra" byl čtenářstvu k spokojenosti.

Redakce „Lumíra".

Redaktor, majitel a vydavatel: J. V. Sládek. — Knihtiskárna J. Otty v Praze. — Papír z továrního skladu firmy „Hynek Votoček."